

Fúka Moodaanaki Kira Ufa Afaqínaasa Ufa

Binumarien Bible

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Óosana	4
Rafúdoo Akarafa	58
MATAIOO.....	101
MAREEKOO	150
RUKA.....	178
YOOHANEE	224
NIQIQOO FÁSIQAUSA	258
ROOMMA	303
1 KOORINTI	325
2 KOORINTI	347
KARATIA.....	361
EEFEESUSA	370
FIRIPI	378
KOOROOSÉE	384
1 TEESARONIKA.....	390
2 TEESARONIKA.....	394
1 TIMOOTI.....	397
2 TIMOOTI.....	403
TITUSA.....	407
FIREEMOONA	410
HEEBURU	412
YAMEESA	428
1 PEETOOROO	433
2 PEETOOROO	440
1 YOOHANEE	444
2 YOOHANEE	449
3 YOOHANEE	450
YUDEESA	451
UQAFÍQOO UFABA	453

Óosana

Maa maqa maaqána faqa faiqi faqa áuqu ufafa.

1 Óosana kúradoo áukuanna Ánutufa sía máru áinainannai mirí innaarunna faqa maa maqána faqa óosana arasée áuqináu. **2** Mi aukuanná maa maqáfa fífaú fáafau inóo márufanoo, asukuna firaafá rafáaqafinoo márufanoo Ánutuna maraquna fannóo nammári ámuuqumau úfaira foora úqidanoo óonuree anirée ímarináu. **3** Mi faasaanná Ánutufa qináu, káaqa qáranara mári- annee qufanóo káaqa qárafa kambíqanáu. **4** Kambíqaf- ufanóo qáfamaseenoo ámiqimambinoo qímaseenoo káaqa qárana faqa asukuna faqa áadu áadu rakéem- ma quqánáu. **5** Rakéemma quqáseenoo qáfamaseenoo Ánutufa káaqa qáranara fáasaanee qináu, asukunara eendáki fee qináu. Miqí qíma- soofanoo mikarí indaarú óosana araséenoo eendírafa náaree aniréenoo áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanóo mifa mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa indaarúqaa fáasaana márínáu. **6** Miná ínaaqianaa fáasaana Ánutufa kaifáa qináu. In- naarúna káqi sáqanna raináfinanoo nammári mirínni faqa mianní faqa áadu áadu rainánoo márianifeera qufanóo miqímmináu. **7** Miqí qímaseenoo Ánutufa in- naarúna káqi sáqanna áuqu quqáseenoo nammári rainá mianní faqa mirínni faqa quqánáu. Quqá- soofanoo dóo miqínoo márínáu. **8** Ánutufa mi kaqi saqanná áuqureenoo innaarúnee qináu. Miqímmá- soofanóo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa ínaaqianaa fáasaana márínáu. **9** Qaaramoó fáasaanaikufanoo Ánutufa kaifáa qináu. Maqásaa nammári suqúfinoo moodáanaki mandi fí- nanoo maqá koorooánifeera qímasoofanoo miqímminoo márínáu. **10** Ánutufa aadánaikunara maqá fée qínoo áuquranáu. Nammári moodáanaki suqúnara ooruku námmani fée qínoo áuquranáu. Miqí qí- maseenoo dóo andeeqáfiífoo qímaseenoo asasináu. **11** Asasammáseenoo fúka máqasaara Ánutufa qináu. Ándanda óosana óosana kambíqaani, óosana óosana ándanda néemaru ainainná aqama faqa kambíqaanni, óosana óosana aqama íreemari saqarísa faqa kam- bíqaannee qufanóo miqímmináu. **12** Maqá fánnoo, óosana óosana ándanda faqa saqári faqa máqanáu. Maqasoofanóo Ánutufa aikuqummáseenoo dóo ámiqímmínoo fee qímasee asasináu. **13** Miqímmá- soofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa

aniroofanóo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa qaaramoókináu.

14 Ánutufa kaifáa qináu. Innaarúnai qóoma óosana óosana kambíqafinana, súani fáqa quqoona fáqa fásau fáqa iáqarana fáqa asukuna fáqa raináanifeera qináu, iáqarafa faqa áukuana faqa amaana súqirana óosana áreemariana uqannífiqaani fee qináu. **15** Mi qoomáusa innaarúnaindari maqásaa káaqa qámanni- maqaani qufanóo miqímmináu. **16** Miqí qímaseenoo Ánutufa firaa qoomatiaqara súani faqa quqoona faqa miqandá quqánáu. Firaa qooma súaniara anée fáasaana rakísinimaqáannee qináu. Káqikaa qóo- mara quqoonara anée eendáki rakísinimaqáannee qináu. Fásau námu faqa áuqu quqánáu. **17** Ánutufa mi qoomáusa innaarúnaindari maqásaa káaqa qáani- feera quqánáu. **18** Eendáki faqa fáasaana faqa rakísi- danoo asukuna faqa káaqa qárana faqa raináanifeera quqánáu. Ánutufa quqáseenoo aikuqummáseenoo dóo ámiqímmáfinoo fee qímasee asasináu. **19** Miqím- masoofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa fáqa qaara faqa qaara faqáikináu.

20 Ánutufa kaifáa qináu. Aiqáma nammárikí mária ainaináusa óosana óosana kambíqaani, maqá mirínni káqi sáqanna óosana óosana ufinuqá qumbiqáqa márídaqa qáqqa nuaqa. **21** Miqí qímaseenoo Ánutufa ooruku námmariki mária firaa aandausa faqa óosana óosana áinaina faqa áuqu quqánáu. Ufiniuqá óosana óosana faqa áuqu quqánáu. Áuqu quqáseenoo aikuqummáseenoo ámiqímmíífoo qímasee asasináu. **22** Miqí qímaseenoo Ánutufa narí afaaqóoqa qímanni- maqéenoo qináu. Ínni asumú moómoo kambíqáfiqa ooruku námmarki qumbiqáqa máriaqa. Mifa ufini- uqára fáqa moómoo kambíqafi mariaqee qináu. **23** Miqí qímasoofanoo eendírafa áiqaróofanoo iáqarafa aniroofanóo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa moodáannai qisaukuináu.

24 Miqímmá fufanoo Ánutufa qináu. Maqá fánnoo óosana óosana kásirana faqáa áandauqa máqaani. Máaqeena áadau faqa kásau áandau faqa firaana faqa káqikaana faqa maqá fánnoo máqaani qufanóo miqímmináu. **25** Miqímmaseenoo Ánutufa mi aiqama ainaináusa áuqu quqáseenoo ámiqímmáfinoo qí- maseenoo asasináu.

26 Miqímmaseenoo Ánutufa kaifáa qináu. Maasá faiqí náanna faqáasa áuquanaura, maasá qimana kái maasá qeeqá fooqána áuquanaura. Misa ooruku námmariki noodáanna áinaina faqa sandáaqai qaamáree nímaria ufinísa fáqa máaqeena áandauqá

faqa káasau áandauqa firaanáuqa saa faqa káqikaanauqa saa faqa rakísianifeera áuquanaura.

²⁷ Miqí qímaseenoo Ánutufa faiqí narí fooqáa írana kái áuqináu. Faiqí fáqa ánaasee faqa náumoo faqáa qanda áuqináu. ²⁸ Áuquseenoo Ánutufa nifaaqóoqa qínoo qináu. Ínniqara asumu moómoo kambíqeeqa maa maqa maaqánaki qumbíqafiqa rakísiaqa. Qinée ínniqara maréqee ooruku námmariki noodáanna faqa ufiniuqá faqa aiqáma káasau áandauqa rakísirau-saika mánnimaqaanaura.

²⁹ Ánutufa kaifáa qínoo qináu. Ínni nárana sakum-mara foorá íreemarina óosana óosana faqa óosana óosana sáqari aqama faqa naaqéera nímidaga. ³⁰ Doo qinée aiqáma káasau áandauqa faqa ufiniuqá faqa ándanda faqa náriqa neemaría saqári amaneesá faqa naaqéera qinée nímidaga. Miqí qímasoofanoo miqím-minoo márínau. ³¹ Doo Ánutufa narí áuqu quqásoo áiqama áinaináuqa qáfamaseenoo firaqóo asasináu. Miqímmaseenoo eendírafa áiqaróofanoo íaqarafa ániroofanoo mi iaqaráfa faqa mi eendiráfa faqa moodáanna qísauku taikásee dínni moodáa marasée 6 faasaanáikináu.

2 Miqímmaseenoo Anutufa aiqáma innaarúna faqa maqá faqa áuqu taikánau.

² Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 7 fáasaana Ánutufa narí aináinirana taikánau. ³ Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda 7 fáasaanara Ánutufa afaaqóoqa qímasee, áaduma náaquqara fáasaanee qináu. Narí kadáapirirana mi faasaanná taikóonara mi faasaannára náaquqara fáasaanee qímasee idooanau.

Adamafa faqa Éwafa faqa.

⁴ Miqímmaseenoo Anutufa innaarúna faqa maqá faqa áuqináu. ⁵ Indaarú karaambáiqá Ánutufa maa maqána faqa mirí innaaruna faqa áuqu aukuanná aaku sía maqásaa quqóonara óosana óosana ándanda qaqama sía kambíqanau. Faiqí maqá apaurírafa faqa sía márínau. ⁶ Mikamúqoo nammári fannóo maqák-iqari ururéenoo aiqáma máqa máaqa uqeená ámaqanau.

Eedeena saqama ufa.

⁷ Mikarí karaambáiqá Ánutufa maqá qumáreenoo faiqí minánnoo áuqináu. Áuquseenoo márirana ními marú aidooná aikáamarai fuaqásoofanóo mi fasiqáfa kásirana máranau. ⁸ Mi fasannái Ánutufa súani áfu óosanai Eedeena máqa máaqaki kadiqa firaaná áuquseenoo narí áuquqoo fásiqana minakí quqánau. ⁹ Ánutufa óosana óosana ámiqira saqariara qufanóo minakí kambíqafufaqa ámiqira aqama íraqau. Kadiqa qámbaanai saqári qaaraqánda marínau. Moó sáqari fannoo márirana ními máru saqarífa márínau. Kafáa moó sáqari fánnoo mandáinainara faqa ámiqira áinainara faqa írimaria íriranna nímmírufá márínau.

¹⁰ Nammári moó fánnoo Eedeena máqa máaqakiqari qumuréenoo kadiqa qámbaana maqá uqeená uqeená íanifeera qúmiqareenoo qaara fáqa qaara fáqaki rainá

fufanóo óoqufinau. ¹¹ Moó ámara áuqu Pisoona nám-mari fée qiqau. Mifá Qafiraa máqa máaqa átindannai óoqu finau. ¹² Miqóo kóora ámiqirafa márídanoo, ámiqira áfundi máru saqari anoonáfa faqa miqoo márínau. Fira feefauru áqimaría oonífa faqa miqóo márínau. ¹³ Kafa moó ámara áuqu Kiqoona nám-mari márínau. Mifá Kusa máqa máaqa átindanai qúmifi márínau. ¹⁴ Kafa moó ámara áuqu Taikirisa nám-mari márínau. Mifá Asiria máqa máaqa súani óosana qáan-nai átindanai qúmi márínau. Moó ámara áuqu Eeu-fariteesa nám-mari márínau.

¹⁵ Karaambáiqá Ánutufa narí áuquqoo fásiqana máreeqee Eedeena kadidákina quqánau. Kadidakí maqá apaurídanoo aiqáma áinainasaa mi kadidánaki rakísianifeera quqánau. ¹⁶ Ánutufa quqáseenoo mi fasiqána maaqí qímaseenoo aakápanau. Anée kadidákina aiqáma sáqari qaqama diqísee náannee qináu. ¹⁷ Moodáa sáqariarí kaí qinée qáoo qídaqa. Mandá áinainara írirana faqa ámiqira áinainara írirana faqa ní-mi marí saqarína kai sía náa. Anée námaseenana mikarí kaí kúqinnaranoo.

¹⁸ Mi fasannái karaambáiqá Ánutufa mi fasiqánara qináu, maa fasiqáfa naríaraa márifanoo síamma andeeqáidanoo. Qinée miná aqoónnana áuqusáananoo miná dadaaqiannoo.

¹⁹ Ánutufa maqá qumáreenoo minánna aiqáma áandau faqa ufiniuqá faqa áuqináu. Áuquseenoo aiqáma nárammeeqeenoo faiqí máruqoo núquránifeera quqásoofanoo nána áinainee áuquroofa dóo mi nuqú-na faqáasa máríqau. ²⁰ Miqímmaseenoo faiqí fánnoo kooqíkinaa áandauqa faqa káasau áandauqa fáqa ufiniuqá faqa núqu ráma quqánau. Miqíqá márufanoo Ánutufa mi fasiqána aqoónnanaikiranara misakí randéeno sía paqúrináu. ²¹ Minára faiqárana faiqí áminau. Faifufanóo Ánutufa miná aqaasana moodáa tatúseenoo miná amaqínnai minakí ititánau.

²² Ititáseenoo karaambáiqá Ánutufa miná aqaasananoo ánaasee áuqináu. Áuquseenoo faiqí máruqoo áfiqee finau.

²³ Quqásoofanóo faiqí fánnoo qáfamaseenoo qináu. Doo maqee uqanná qiní fooqáairafa uqanná marídanoo, ámudaani qiní qímudaani kínaafa, amaqí qiní qimaqínnai áuqirafa, qinée minára ánaasee fée qímasee áuquraanáura, mifá faiqí kínaafa márínara miqí qímasee áuqu raanáura.

²⁴ Minára kaí faiqí narí ánoona ákoona minnísee narí ánaaqa faqa moodáanaki máfi moodáara foorá márídaqa.

²⁵ Mi fasiqáfa narí ánaaqandíri káqisamu máruqanda máríqau, sía naríara naríara nisaurí máríqau.

Faiqí ánaasee Ánutuna ufa rukíqoo úfafa.

3 Karaambáiqá Ánutufa aiqáma áandauqakina áuquqoona qámbaanaindári sakáni mifa níkaru qira ufa akoofása márínau. Mifá ánaasee irámirinoo

qinau. Kúqaa fee Ánutufa saqáriuqaki aiqáma qáòo qínoo fee sía naaqée qínoo fee.

² Mi anaaseéfa minára iriséeno qímaminau. Eeóo aiqáma maa afuqánakinaa sáqari naaqée qifaqá náidaqa. ³ Kadiqa qámbeanai moodáa saqariara sía naaqée sía áuqaaqée qifaqá sía náidaqa. Maasá ná-maseeqa kúquauranoo.

⁴ Sakáni miná ufa iriséeno ánaasee ákaru qínoo qinau. Námasee sía kúqinnara únnaqidanoo, anee sía kúqinnaranoo. ⁵ Ánutufa minára íridanoo qáoo qínoo. Ínnee mi saqari aqamána námasee Ánutufara foora máridaqa mandá áinainara faqa ámiqira ainainara faqa írifóora.

⁶ Ánaasee sakáni ufa iriséeno mi saqarína áfu qáfamasoofanóo ámiqirafa márufanoo aqama faqa qáfoofanóo idaaqirafa márufanoo ámiqira áinainara írinarara faqa mandá áinainara írinarara faqa írufanoo ámiqifanóo mi saqari aqamaná diqíseenoo néeno nari áfaaqi fáqa ámufanoo nanau. ⁷ Miqandá námasoofanóo mikarí miqandá nífusaa írirafa kambíqoofaqa nári nifaaqa qáfamásee káqisamu márídee qímaseeqa nisaurúseeqa saqári ámanee didíqi ámanee fooqána qumáree akunúseeqa nári nifaaqasáa ititáqau.

⁸ Mi faasaanná eenánianna asooá asooá ímarufanoo Karaambáiqua Ánutufa kadidaí nímarufaqa faiqi faqa ánaasee faqa íriqaqara saqáriuqaki nisaurúsee kukéeqaqau. ⁹ Karambáiqua Ánutufa faiqi áaramasee anée yáiffee qufanóo mifá qinau.

¹⁰ Anée kadidaí núanaqa qínée iriséeqa káqisamu máriunasa rufíaseeqa saqáriuqaki kukéeqaidaqa. ¹¹ Miqí qufanóo Ánutufa qinau, yáfee ani káqisamu máriannanara qímaminoo fee. Anée saqári aqama qínée qáòo qúnnana néenanee. ¹² Faiqí iriséeno nari qímaminoo qinau. Maa anaaseefá qiní faqa márifa anée qímunafa mifa qímifaqa néeqa. ¹³ Miqí qufanóo karaambáiqua Ánutufa mi anaaseená irámirinoo qinau. Anée nánaree maa oosanná máreenanee. Mi anaaseefá iriséeno qinau. Sakáni fánnoo aniréeno qiní qíkaru qifaqá néeqa.

Ánutufa mandá áfaaqooqa faiqí faqa ánaasee faqa sakani faqa qímanniminau.

¹⁴ Karaambáiqua Ánutufa miná iriséeno quandáfinoo mi sakanína mandá áfaaqooqa qímamaqeenoo qinau.

Anée maa anaaseená ákaru qíannanara miná ákiqara aiqáma áandauqakiqari anée kai maa manda áfaaqooqána máreennaranoo.

Anée maqámau ámuáqundari nídana kookoomma nanánua.

¹⁵ Qínée qíànaqa maa anaaseefa faqa anée faqa naríara naríara fídiaqaa ifáranoo.

Ínniqára faiqinámu náaruara namuqáa márifaranoo. Mi anaaseená asumu kíqari moodáa fannoo aní ákiqara radámuannoo. Anée miná asumu kínaana áiku átaa ukaqá áminnaranoo.

¹⁶ Ánutufa maaqí qímasee ánaasee áfaaqóoqa qínoo qinau.

Anée ámuuquqa faqa márínaqa umaara firaanáikámma ámaqaanaura.

Miqímmaseeqa faiqí máqaraqoo faqa aupúrarana ámianaura. Aní aundurá fánnoo aneenná áfaaqiara rída márinnaranoo.

Aní áfaaqi fannóo aní úri áaqararafa márínana anée miná uréeqárafa márinnaranoo.

¹⁷ Miqí qímaseeno Ánutufa quandáfinoo faiqi áfaaqóoqa qínoo qinau.

Anee aneenná ánaaqqa ufa iriséena qínée qáoo qúnna sáqarina qaqama náananoo.

Minára maa maqána áqurarasáanana anée kadáapi rídana árirana rakéeidana maa maqánaki úmmaqusee náida mária.

¹⁸ Nimmúru fáqa amuka faqáa áinaina fáqa maqákíqari kambíqaannoo. Anée káasau andanda neennáranoo.

¹⁹ Anee tooqaamu árimarinana kadáapirumasaidana maa maqánasaa nárana kambíqasaidana naná fífiinana kúqinana maqáki ani áuquafannanaki finnáranoo.

Aní maqánnai áuquqaafánafa máríanafa máríananoo. Anée maqá máríananoo kaifáa maqáikamma finnáranoo.

²⁰ Faiqí fánnoo nari ánaaqara maqásaa qáara fásiqa ánaasee nínoo fee qímaseeno áuqu Eewanée qinau. (Mi auqúna óosana aiqáma faiqí faiqí nínoo fée qídanoo.)

²¹ Karaambáiqua Ánutufa aandáu apata qumáreenoo minánnai qamunnara foorá áuqeeqeenoo Ádamana faqa nari ánaaqqa Éewana faqa níminau.

Ánutufa Ádamasa Éewasa kadidakíqari niqíqanau.

²² Miqímmaseeno Karaambáiqua Anutufa qinau. Maqee faiqí faiqí maafá maasára foora márídaqa áaqara óosanara faqa andeeqára óosanara faqa íridaqa. Maasa sia miqandára qíanaqa náaru márírana nímirari saqari aqamána diqísee neefáranoo. Diqísee námaseeqa náaruara márifoora. ²³ Karaambáiqua Ánutufa minára iriséeno Éedeena kadidakínaana doo miqandá nifaqaseeno qinau. Ínneeqara ínni áuquafanna máqanasaa márídaqa maqá áuqamásaídaqa nárana paqúriaqa. ²⁴ Ánutufa Eedeenna kadidakíqari Ádamasa Éewasa niqíqooafaqá fufanóo súni óosana qáannai kadida átinni náaru márira sáqari fáinnai fímaru aannásaa angiroouqá quqásoofaqá idá auru árirana páipana uaqéeidaqa faiqí minní fífóora rúkí tatáaka ímaríqau.

Káinasa Ábeerasa ufa.

4 Adamafa nari ánaaqqa Éewana faqa aaná númásoofanoo ámuuqu qáikinoo faiqí maqaséeno miná áuqu Kainafeé qinau. Maqaséeno Éewafa qinau, Ánutufa dadaaqifaqá qínée faiqí akoonaiqí máqeeqa. ² Kafa máriufanoo faiqí moó maqaséeno miná áuqu Ábeeranee qinau. Ábeerafa innooqáfinóo kooqíkinaa áandausaa rakísirafa márínau. Miná

áfasaafa Kainafa innooqáfinoo áfuqakina aináini marúfa márinau.

³ Máriufanóo moó kári Kainafa narí áfuqakinaa áinaina maraséeroo Ánutuna tatúfirana suqá áminau.

⁴ Ábeerafa mifá faqa Ánutuna tatúfu ámiraree qí-maseenoo narí fírimaru aandausákinaana óoqasáa máqarana afaaqafaqána aruseenoo ámiqira áfaaqa kai tatúfirana suqá áminau. Ábeerana tatúfirana Ánutu- ufa qáfeenoo ámiqira fée qímasee asasinau. ⁵ Kafa Kainaindí qáfamasee minnísanau. Kainafa miná qá-foofanóo firaqóo árana qoofanóo óori runínau.

⁶ Ánutufa Kainana qáfamaseenoo qímaminau, nána-ree aní árana qáidanoo fée. Nánaree aní oori miánní qúmídanoo fee. ⁷ Anée ámiqira áinaina áuqeenanau asasá míanáiqini. Anée mandáinaina áuqaannanara numóo fannoo aní kooqíki aní ámaara úsinoo marí- danoo. Mifá aní rafáaqa fírarinana anée miná úraaqaraa.

⁸ Miqí qímasoofanoo Kainafa narí ákaqa Ábeerana qímaminoo qináu. Áninaqa aaná fúa. Miqandá moósaa óonureeqa Kainafa narí ákaqa Ábeerana kuqá árináu.

⁹ Árusoofanoo Ánutufa Kaina irámirinoo qináu, aní ákaqa Ábeerafa yáfee máridanoo fee. Kainafa qináu, Ábee qínee sía írídaqa, anee qiníara narí ákaqasaa rakísimarifee fée qídanee.

¹⁰ Ánutufa miná iriséenoo qináu. Kaina anée nánee máreenee. Anée íria, aneenná ákaqa fidíka maqásaa téeqiananoo. Mi fidíkáfa miná ákiiqara íannee qímasee maqákiqari qiní dáraifaqa íriqa. ¹¹ Anee aneenná ákaqa fidíka maa maqánasaa téeqiananoo maqá qóo raqáfinaki aní ákaqa fidíka minakí kéeqeenoo. Minára qinée aní áqurara ufa ámeemaanai quqáidaqa. Anee sía kaifáa maqáki nárana ummaqusaida neennáranoo. ¹² Anée nárana úmmaqusáinanoo maqá fánnoo sía aní nárana ámiannoo. Minára anee máaqa síainafa mári- dana áiku qúqirafa máaqa máaqa káqi ninnáranoo.

¹³ Kainafa minára iriseenoo Ánutuna qímaminóo qin- au. Anée qummaara firaaná qiní qímiananoo sía qinée amana uqéeráanau. ¹⁴ Qínee maa maqánasaa aní afusaa márunnana anée diqíqánaqa qínee qíku qúqi- rausa aiqámatinai nuanaura. Qinée máaqanna máaqanna dapíkiqa núànanóo yáfee qiní qíqafainafa mifá kuqá dáruannoo.

¹⁵ Karaambáiqá minára iriséenoo qímaminoo qináu. Sía miqífara, faiqí moó fánnoo yáfee aní árinna- na marasée náruanaura. Miqí qímaseenoo karaam- báiqá Kaina afaaqasáa sía áruaqee akara quqánau.

¹⁶ Miqóoqari Kainafa Ánutuna óorisaaqari fínoo Éedeena kadida aaqáqari súani óosana qáannai moó máqa máaqai miná áuqu níku qúqirausa núa máqusa fee qímarunnai finau.

Kainana áiku ásauku núqu.

¹⁷ Miqóo óonureenoo Kainafa narí ánaaqa faqa faiqí moó akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Éenookánee qináu. Kainafa narí ánaaqa faiqí máqoo kari maqúsa

moó áuquseenoo mi maqúsana áuqu narí ámaaku amaránaikinoo Éenooká máqusa fée qináu.

¹⁸ Éenookafa faiqí kámmafino akoonaiqí Iradana máqanau. Iradafa faiqí kámmafino akoonaiqí Mee- quyaeerana máqanau. Meequyaeerafa faiqí kámmafi- noo akoonaiqí Metusaeerána máqanau. Metusaeeráfa faiqí kámmafino akoonaiqí Rámeekana máqanau.

¹⁹ Rámeekafa faiqí kámmafino qaara anaasee máranau, mooná áuqu Adaa námmarifa mooná áuqu Síraa námmarifa máriqau. (Adaa námmarina áuqu óosana ámiqira fée qímaqoofa márinau. Síraa námma- rina áuqu óosana auqaaná fee qímaqoofa márinau.)

²⁰ Indaarúqaa ánaasee áuqu Adaa námmarifa faiqí moó Yabarana maqasoofanóo fíndifino aandáu ap- atannái uíqaana maqa usakásaida nímarusa níkoofa márinau. ²¹ Yabarafa fírimaru aandausásaa rakísi márusa níkoofa márinau. Yabarana ákaqa Yubarafa márinau. Mifá fíndifino qufíreena fuaqée márusa faqa piriúnna árimarusa faqa níkoofa márinau.

²² Rámeekana ínaaqiana ánaasee moó Síraa námma- rifa márinau. Mifá akoonaiqí Tubarakaina maqa- soofanóo fíndifino koopáannai faqa qáinnannai faqa aináina áuqimarúfa márinau. Tubarakainana áuna auqu Naammaa námmarifa márinau.

²³ Rámeekafa narí ánaaqaqara maaqí qímasee qí- manminau.

Adaa námmarisa Síraa námmarisa qiní ufa íriaqa, Qinée Rámeekausa qiní qínaaqaqara ufa qánaqa ámiqimmasee íriaqa.

Faiqí moó fánnoo kaakadi dárifaqa qinée miná kuqámma áriqa.

Ásauku sámú qiní dárina ákiiqara mi kumaaraaná kuqámma áriqa.

²⁴ Moó fánnoo Kainana árinna ákiiqara Ánutufa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fásiqa náru- annoo. Moó fánnoo qiní Rameekausa dárinnana áki- iaqara Ánutufa fíqaramasee 77 fásiqa náruannoo.

Seetana áiku ásauku núqu.

²⁵ Adamafa kaifáa narí ánaaqa faiqí mara amisooofanóo ámuuqu qáikino akoonaiqí moó maqaséenoo miná áuqu Séetanée qináu. Miqí qí- maseenoo miná ánoofa qináu. Ánutufa qiní qímaaku moó qíminoo narí áfasaana Ábeerana ámaaqa máqaanifeera qíminoo mifá Kainafa áruna ámaaqa máqaannoo.

²⁶ Séetafa innooqáfinoo akoonaiqí Éenoosana máqanau. Éenoosafa máru kámuqooqari óosana arasée misá Ánutunara innaaru qídaqa minára náaqura Karaambaiqée Yáawee fée qídaqa innaaru qí- mariqau.

Adamana áiku ásauku núqu.

(1Stori 1:1-4)

5 Adamana áiku ásauku misá óosana maaqím- másee ákaraki márinau. Ánutufa indaarú narí amana kái faiqí ánaasee áuqináu.

² Náumóo faqáa qánda áuquseenoo nifaaqóoqa qí-ma nímaqaseenoo faiqí ánaasee fée qímasee núqu ranau.

³ Adamáfa áukuana 130 marasoofanóo miná ámaaku Séetafa kambíqanau. Narí ákoona fooqáafa miná amana kái márínau. ⁴ Séetana máqookari óosana araséenoo Ádamafa 800 áukuana máranau. Mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo Ádamafa máqanau. ⁵ Adamana áukuana aiqáma 930 maraséenoo kúqinai.

⁶ Séetafa 105 áukuana maraséenoo akoonaiqí Éennoosana máqanau. ⁷ Éennoosana máqoo ká-muqooqari Séetafa 807 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo máqanau. ⁸ Séetana aiqáma áukuana 912 maraséenoo kúqinai. ⁹ Éennoosafa 90 áukuana maraséenoo akoonaiqí Kéennana máqanau. ¹⁰ Kéennana máqoo kámuqooqari Éennoosafa 815 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo máqanau. ¹¹ Éennoosana áukuana aiqáma moodáanaki 905 maraséenoo kúqinai.

¹² Miná ámaaku Kéennafa 70 áukuana maraséenoo akoonaiqí Maqarareerana máqanau. ¹³ Maqarareerana máqoo kámuqooqari Kéennafa 840 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo máqanau. ¹⁴ Kéennana áukuana aiqáma moodáanaki 910 maraséenoo kúqinai.

¹⁵ Miná ámaaku Maqarareerafa 65 áukuana maraséenoo akoonaiqí Yareedana máqanau. ¹⁶ Yareedana máqooqooqari 830 áukuana maraséenoo mi kamúqoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo Yareedafa máqanau. ¹⁷ Maqarareerana áukuana aiqáma moodáanaki 895 maraséenoo kúqinai.

¹⁸ Miná ámaaku Yaareedafa 162 áukuana maraséenoo narí ámaaku Éennookana máqanau. ¹⁹ Éennookana máqooqooqari Yareedafa 800 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo máqanau. ²⁰ Yareedana áukuana aiqáma moodáanaki 962 maraséenoo kúqinai.

²¹ Miná ámaaku Éennookafa 65 áukuana maraséenoo akoonaiqí Meetuseerána máqanau. ²² Éennookafa 300 áukuana Ánutuna áqoondikiranaki máridanoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo máqanau. ²³ Éennookana áukuana aiqáma moodáanaki 365 áukuana máranau. ²⁴ Éennookafa sía kúqinai. Káaqa Ánutunara rímarufa márufanoo Ánutufa káqimma áfiqasoofanóo sía sía inau.

²⁵ Éennookana ámaaku Meetuseeráfa 187 áukuana maraséenoo akoonaiqí Rámmeekana amarána máqanau. ²⁶ Rámmeekana máqooqooqari miná ákoofa Meetuseerafa 782 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo máqanau. ²⁷ Meetuseerána áukuana aiqáma moodáanaki 969 áukuana maraséenoo kúqinai.

²⁸ Meetuseerána ámaaku Rámmeekana amaráfa 82 áukuana maraséenoo akoonaiqí maqaséenoo qinai. ²⁹ Ánutufa maa maqa maaqána áquraraqoofaqá maasa kadáapi rídaqa. Maa faiqífa kadáapiriranaki

márunnana asooárana qímiannoo fee qímasee miná áuqu Nooa neé qinai. ³⁰ Nooana máqooqooqari miná ákoofa Rámmeekafa 595 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa faiqí námu moómoo máqanau.

³¹ Rámmeekana áukuana aiqáma moodáanaki 777 maraséenoo kúqinai.

³² Miná ámaaku Nooafa 500 áukuana maraséenoo miqóoqari akoonaiqí qaaramoó máqanau. Misá núqu Séemmana faqa Qámmana faqa Yáfeetana faqa máqanau.

Faiqí ánaasee mandá áinaina máreeù úfafa.

6 Mi fasannái faiqí ánaasee moómoo kámambu-faqá maqa máaqa ititá fíqa márídaqa misá mánaaqauqa moómoo máqaqau. ² Maqásaa fásiqauqa Ánutuna faiqí námu mi manaqáusa nínदाfoofaqa nífu nóori ámiqirausáuqa kai márúfaqa nári nídímarusa máree máriqau. ³ Miqí márufanoo Ánutufa qinai. Qini maraquna náaru náaru sía faiqiki máriannoo. Misá fífau faiqí faiqí márianara kísaaqa áukuana ateekásee qúsa áukuana nímianaura, 120 áukuana kai nímianaura.

⁴ Mi karí faqa kásooqaqee faqa maqásaa fásiqauqa Ánutuna faiqí námu faiqí níraamuna máraqa níni soofaqá faiqí máqee máriqau. Mi faiqísa nímudaani faqaasa murúsaqa árirausa maa maqánasaa márídaqa núqu faqáasa máriqau.

⁵ Ánutufa aiqáma maqásaaqaraasa nínदाfoofaqá misá márirafa faqa írirafa faqa mandáika uqanná inóo márínau. ⁶ Miqíqa márufanoo Ánutufa firaqóo misá mi manda oosannára írinai. Mifá faiqí áuqu maqásaa quqóonara írufanoo aundurá mandáikufanóo ákooqoofanóo qinai. ⁷ Maa oosanáusa qinée áuquafanausa maa maqánasaa qaraana qinée aiqáma ruká áqusaanáura. Faiqí faqa ufini aandáù faqa aiqáma ruká áqusaanáura qinée misá áuquafannanara qíkooqaidanoo. ⁸ Ánutufa Nooanara kái asasinai.

Nooafa firaa sipa áuqu úfafa.

⁹ Nooana óosana maaqímminoo márínau. Nooafa kái sía áaqarana márúfa márínau, narí faqa márúsaqari naríraa andeeqárafa márínau. Mifá kai Ánutuna áqoondikiranaki márínau. Miná ámaaku qarammoo námu máriqau. Misá núqu Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa máriqau.

¹¹ Aiqaúmausa Anutuna áfusaa mandáinainaki máriqau. Faiqí narári narárirafa aiqáma máqa máaqaki qumbíqanoo márínau. ¹² Ánutufa aiqáma máqa máaqaki qáfoofanoo mandáika uqannámminóo márínau. Faiqí ánaasee aiqáma mandáinainaki kái máriqau. ¹³ Miqíqa márufanoo Ánutufa Nooana qí-maminoo qinai. Faiqí narári narárirafa qumbiqánoo márínara qinee aiqáma fásíqa ánaasee náru taikánauree qídaqa. ¹⁴ Nooa, anée ámiqira saqárinnaí firaa sípa áuqu. Miná aunduráki moómoo rúmma áuqu. Aunduráki faqa adísáa faqa koorootáqa qumáree akusáinanoo ititáni. ¹⁵ Anée sípa maaqí-

masee áuqua. Mina kísaaqa fannoo Aarínnoonna nammariqíqari Síara Doona nammáriki amanasáa 130 metres miná kísaaqa máriani. Miná qúsa fannoo 22 meters sía kísaaqa uqanna márinau. Mi sipána maqásaqari máaqa ákiiqa amanasáa 13 metres máriani. ¹⁶ Ásaana quméeqarana ámeemaanai apootaana káqi máriani 0.5 metre máriani. Sípa qaqaasanaí firaa kooqí áuquseenana sípa aundurái maqásaa tidá rúà, miná múrufi qámgaanai moó tída rúà, miná maaríqoo moó tída rúà. ¹⁷ Ánutufa kaifáa Nooana qímaminoo qinau. Qinée nammári maréeqee quqásananoo firaaqóo áufinoo aiqáma kásimari ainaináusa náru taikáannoo. Áiqáma maqásaa maría ainaináusa faqa kuqu taikéefarano. ¹⁸ Aní fáqa kai moodáanaki kára úfa qianáura. Aneenná ánaaqa faqa aneenná faiqi námu faqa misá nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqafiqi mári-aqa. ¹⁹ Anée aandáu óosana óosana maréeqee sípaki quqáa. Óosana óosana qaara kái qaara kái ákoona faqa ánaasee faqa apámmasee sípaki quqásainaqá aní faqa asumu mariaqa. ²⁰ Óosana óosana úfini faqa qaara kái qaara kái mara quqásainaqá aní faqa asumu máriaqa. ²¹ Anée óosana óosana nárainaina misáindi faqa aneennáindi faqa mara sípaki quqáa.

²² Nooafa Ánutuna ufa iriséenoo mifá qundée kái in-au.

Nammári áufiu úfafa.

7 Karaambáiqá Nooana maaqí qímasee qímaminau. Anée aneenná áiku ásauku faqa sípaki kéeqaa. Maqá sáaqaraasakíqari anée kai aneennáraa andeéqárafa máriana qáfaiidaqa. ² Ínnee qiní qífusaa ánu kara ándau fee qímariana qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 ákoona faqa ánaasee faqa aní faqa sípaki maréeqee quqásainaqá asumu máriaqa. Ínnee qiní qífusaa sía ánu kara aandau óosana óosana ákoona faqa ánaasee faqa moodáa kai maréeqee minakí asumu quqásaina máriaqa. ³ Áiqama úfini óosana óosana dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 ákoona faqa ánaasee faqa maréeqee sípaki quqáa. Miqímmasainaqá aiqáma ándau ufini kaifáa maa maqánasaa moómoo kiaqa. ⁴ Dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 7 fáasaana áiqaráinaqa miqóo aaku maqásaa quqánaura. Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana faqa éendaki faqa aaku rída máriannoo. Miqí márinaqa qinée maqásaa aiqáma náanna faqáasa qeeqá áuqu nísaaafanausa taiká nísaaanura.

⁵ Nooafa aiqáma áináina Ánutufa qímamúndee káimminau.

⁶ Nooafa 600 aukwana marasoofanóo mi aukuanásaa nammári áufirafa áninau. ⁷ Nooafa Ánutuna mi ufáusa iriséenoo ruffaseenoo narí faqa narí ánaaqa faqa narí ámaaku qaaramoó námu faqa minamúsa nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqaqau. ⁸ Óosana óosana ándau úfini ákoona faqa ánaasee faqa Ánutuna áfusaa ánu karausa faqa sía ánu karausa faqa aiqáma Nooana fáqa sípaki kéeqaqau. Ánutufa ufa qumáu kai

kéeqaqau. ¹⁰ Dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasana márinoo nammári áufinau.

¹¹ Mi aukuaná Nooafa 600 áukuana máranau. Qaara quqoonasáa qíku dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda marasée 17 fáasaanasaa mi faasaanná kai nammári radíqinau. Mi faasaanná kai maqá ámeemaanindari námari radíqisee ururéenoo innaarúna kooqíara foorá atúqóofanoo aaku firaafa nammáriara foorá adíanau. ¹² Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 éendaki fáqa fáasaana faqa aaku firaaqá nammáriara foorá adíanau.

¹³ Nammári radíqu fáasaanna mi faasaanná kai Nooafa narí ánaaqandiri faqa narí ámaaku námu Séemafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa minamúsa narí nínaaqmaaka faqa sípaki kéeqafiqi máriqau.

¹⁴ Kásasu ándau óosana óosana faqa máaqeena ándau óosana óosana faqa úfini óosana óosana faqa firaa aandauqá faqa káqikaa ándauqa faqa Nooana áiku ásauku faqa sípaki kéeqaqau. ¹⁵ Aiqaama óosana óosana kásimaru aandau ufinísa ákoona faqa ánaasee faqa Nooana faqa sípaki kéeqaqau. ¹⁶ Ánutufa Nooana qímamu mau kái kéeqa fufanóo Ánutufa narí kai kooqí ititá nímaqanau.

¹⁷ Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 faasana aaku nammáriara foorá adíanau. Miqí ufanóo nammári qumbiqéenoo sípa uqéereeqeenoo murúsaqa quqánau. ¹⁸ Nammári fánnoo firaaqóo innooqóofanoo sípa fannoo miná ámuqaqumau nímarinau. ¹⁹ Nammári fannoo moó faqa innooqéenoo aiqáma kísaaqa áaqana dukúninau. ²⁰ Kaifáa innooqéenoo kísaaqa áaqana óori aaqaramáseenoo 7 meters amana óoru márinau. ²¹ Miqínnoo márufanoo maqásaa máru ainaináusa aiqáma kúqíqau. Aiqaama úfiniuqa faqa aiqáma ándauqa faqa aiqáma fásíqa ánaasee faqa kuqu taikáqau. ²² Aiqaama aandáu faqa doodaani faqa maa maqánasaa marúsa kúqu taikaqau. ²³ Karaambáiqá aiqáma áinaina maqásaaqaraa áinaina taiká uqanná sánau. Faiqí ánaasee faqa aandáu faqa ufini faqa taikánnisanau. Nooafa kái narí áiku ásauku faqa narí sípakinaa áinainauqa faqa misá kai asumu máriqau. ²⁴ Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara fasiqa maraséenoo moodáa fásíqa ásaukuqara 150 faasaana nammári káqi áufinoo márinau.

Nammári áufirafa taikóo úfafa.

8 Márufanoo Ánutufa Nooanara fáqa narí áiku ásauku faqa aiqáma ándau miná fáqa márusara faqa iriséenoo qufanóo úfai úqufanoo nammári fannoo qúmi marínau. ² Maqá ameemaanindari nammári ururée márúna rafáaqa finau. Rafáaqaqafuséenoo innaarúna kooqíara foorá ititásoofanóo innaarúnaindaraa námari fáqa sía quminau. ³ Ititá fufanóo maqásaa nammári fánnoo íreedaa kai íreedaa kai óoru maree óoru máree qúmiqúmíi ufanóo maqá koorooinau. ⁴ Dínni taikáseenoo dínni óonu qaaraqánda marasée 7 qúqoonasáa miqí mándee qúqoonna qámgaanai qísaukuqara faqa dínni qíku taikáseenoo dínni óonu

qaara marasée 17 fáasaana Nooana sípa fannoo Ararata áaqanasaa múqufi quqásoofanoo márinau.

⁵ Miqóoqari nammári uru máree óoqinufanóo qísaukuqara taikásee 10 qúqoonasaa indaarúqaa fáasaanasaa áaqana átiuqa koorooináú.

⁶ Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana áiqaróofanoo Nooafa winduáqa atúáseenoo ufini kaamméesa fooqána mára áqinau. ⁷ Ufiní fannóo sía kaifáa áninau. Káqi kai qáqánnoo nímárinau. ⁸ Nooafa mi ufinínara rakísúsia sía ánufanoo nakipurúna mara águseenoo nammári qáfaanifeera aqiqanau.

⁹ Áqusoofanóo nakipurúna maqára randóosianóo nammári káqi márufanoo mi eendánaki kaí kaifáa Nooafunnái sípaki áninau. Nooafa narí ásauku mádaanai quqáseenoo qumára sípaki quqánau.

¹⁰ Qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasaana áfeesida máriuofanoo Nooafa nakipurúna kaiqáa maréeqeenoo mádaanai áqinau. ¹¹ Eenée márufanoo nakipurúna fannoo oorifa sáqari ámanee ámunirana rakeemma aakú máree áninau. Nooafa mi saqari amaneená qáfamaseenoo dóo nammári óoqi márídanoo fée qínau. ¹² Miqóoqari kaifáa dínni taikásee dínni oonu qaara marasée (7) fáasaana áiqaróo fanoo Nooafa nakipurúna kafáa mara quqásoofanoo dóo funnái fifinoo dóo sía kafáa áninau.

¹³ Nooafa 601 áukuana marasoofanóo indaarúqaa qúqoona indaarúqaa fáasaanasaa nammári túkaqnanau. Nooafa sípa ataufakaaqa akuámaqaqoona rafáammasee qáfoofanoo maqá aadána úsimarinau.

¹⁴ Namba 2 qúqoonasaa 27 fáasaanasaa aiqáma nammári túkaqnamáfufanoo maqa máaqa aadána uqanná márinau.

¹⁵ Miqímmafufanóo Ánutufa Nooana qímaminoo qinau. ¹⁶ Doo sípakiqari anée faqa aneenná ánaaqa faqa aneenná faiqi námu faqa misá nínáaqmaaka faqa ráudaaqa. ¹⁷ Áiqáma ufiniuqá faqa aandáuqa faqa nífiqee ráudaaqa. Ráudamafiqa maqa máaqaaki daráaniqa asumu moómoo kambíaaqa.

¹⁸ Miqí qímasoofanoo Nooafa fáqa narí ánaaqa faqa narí faiqi námu faqa misá nínáaqmaaka faqa sípakiqari ráudaaqau. ¹⁹ Áiqáma áandauqa faqa ufiniuqá faqa narí óosana narí óosana kai moodáanaki suqúfu-faqa ráudamaki daráaniqau.

Nooafa karaambáiqta tatúfirana suqá áminau.

²⁰ Nooafa rafúdamafufanóo karaambáiqta tatúfirana suqárara óoni qumáreenoo áaku aakummáseenoo Ánutuna áfusaa ánu kara áandau faqa ufini faqa maraséenoo múduka Ánutuna tatúfirana suqá áminau. ²¹ Suqóofanóo miná áfunda karaambáiqta aiki-ambú ufanóo udiráma qáfeenoo asasinau. Asasamáseenoo maaqí qímasee qímmirinoo qinau. Sía qinée kaifáa faiqí inni mandáinaina ákiiqara aiqáma máqa máaqa niqúraránaauranoo. Ínneeqa faiqí sáaqari írirana faqa márirana faqa mandáika kai ímarunara sía kaifáa únandée íqa maqa máaqa afaaqasáa mária fásiqa ánaaseesa faqa aandáu dódóani faqa náru taikáanaura.

²² Ánutufa minára maaqí qímasee qinau.

Maa maqáfa káqi márinaqa qúmmaqira áukuana faqa nárana nára áukuana faqa suara fáqa aiqaiqá faqa aaku áukuana faqa súani áukuana faqa fáasaana fáqa eendáki faqa sía taiká nímaqaanaura, káqi márifaranoo.

Ánutufa Nooana faqa moodáanaki kinau.

⁹ Ánutufa Nooana narí faiqi námu fáqa nifaaqóoqa qínnoo qinau. Ínni asumu moómoo kambíqafi aiqáma máqa máaqa amana kái máriaqa. ² Áiqáma áandauqa faqa ufiniuqá faqa noodáanna faqa inniara ruffaranaki máriaqa. Misá inni afeeka ámeemaanai máriaqa. ³ Innee maaqóoqari sía ándanda kai náaqa mi aandausá namu faqa naaqa. Ínnee naranara foorá naaqéera nímidaga.

⁴ Innee moodáa ainainá kaí sía naaqa, fidíka amaíki márinnana kaí sía naaqa. Mifá márirana nímimarífa márinarana sía naaqa. ⁵ Faiqí moó fánnoo faiqí faiqí fidíka ruqíqainaqa qinée miná ákiiqara ummaara ámi-auranoo. Aandáu moó fánnoo faiqí faiqí kuqá nárinaqa qinee mi aandauná kuqá áruanaura. ⁶ Ánutufa faiqí faiqí narí fooqáasa áuquqoonara yáfee mooná áuqu qímasee kuqá árinnaa akaqáusa miná ákiiqara narí árifaranoo.

⁷ Ínnee moómoo faiqí maqasáifaqa aiqáma máqa máaqaaki amanaikámmafi máriaqa.

⁸ Ánutufa Nooana faqa narí faiqi námu faqa kaifáa qímanniminoo qinau. ⁹ Maqee qinée inni faqa ín-nisaaqari kásooaqee kambíqainausa faqa moodáanaki kára úfa qidaqa. ¹⁰ Áiqáma áinaina ufiniuqá faqa aiqáma aandáuqa faqa aní faqa sípakiqari ánusa faqa moodáanaki kianáura. ¹¹ Maa ufáusannoo qinee moodáanaki kára ufa inni faqa qidaqa. Qinée kúqaa qíma afeekaiká qidaqa sía kaifáa nammári áufirafa faiqí faqa aiqáma áinaina faqa náruannoo. Sía uqanna kafáa nammári áufirafa maa maqa maaqána mandáikiannoo.

¹² Qinee náaru márira móodaanaki kára ufa aní faqa aiqáma áandauqa faqa dódodaaniuqa faqa qúnafa maaqí qímasee uqannífiqaanaura. ¹³ Qinée qeeqá óondanda oonnámuki quqáanaura. Mifá qinée maa maqá-nasaaqaraasa faqa moodáanaki kírana uqannífiqaannoo. ¹⁴ Yáiree fée qinée oonnámunnai innaarúná ititá sáananoo miqóo óondanda kambíqaannoo. ¹⁵ Oonnámuki óondanda raféeqna fínaqa qáfeeqa qinée aní faqa aiqáma áandau dódodaani faqa qíma afeekaikára ufara irisée sía kaifáa nammári áufirafa náruannoo. ¹⁶ Óondanda oonnámuki raféeqnáinaqa qáfamáseeqa náaruara qinee inni maqásaaqaraasa faqa náaru márira móodaanaki kára ufa qáfannanara írianaura.

¹⁷ Minánnai qinée aandáuqa faqa dódodaaniuqa faqa qíma afeekaikíafanna ufana kooroo ídaqa.

Nooana faqa narí faiqi námuara faqa qídanoo.

¹⁸ Nooana faiqi námu sípakiqari ánusa núqu maaqímminoo márinau. Séemmafa faqa Qámmafa

faqa Yáfeetafa faqa máriqau. Qámmafa Kánnaana ákoofa márinau. ¹⁹ Nooana mi faiqi qaaramoo namúsa aiqáma maa maqánasaaqaraasa nikeekú nikaakú máriqau.

²⁰ Nooafa áfuqaki áinaini marufa márinau. Mifa indaarú óosana arasée áfuqa áuqusee uáinna sanda moómoo úmmaqinau. ²¹ Mifa uáinna aqama tatiséeno moómoo néeneeséeno fúrufara máseeno narí qamunna raipáquseeno narí úiqaana máqaki káqi sámu faiqanau. ²² (Yáfeetafa indaarúqaafa Séemafa miná ánaaqianaafa márinau Qámmafa ínaaqianaafa márinau.) Qámmafa Kannaana ákoofa máridanoo aniréeno narí ákoofa káqi sámu faiqaqée ufanoo óonu qáfeeno narí ákaqaafasaaqara náaramáseeno qímanninau. ²³ Séemafa faqa Yáfeetafa faqa minára iriséeqa qádo qímasee qamunna marasee moó fánnoo dínni áti narí áururusaa quqásoofano moó fánnoo dínni áti narí áururusaa quqáseeqara nínaaqianaindari uíqaana máaqaki kéeqa fíqaqara nári níkoona afaaqa ititá ámaqaqau. Miqandá nóori káqinni quqásee nisaúrúanoo qímasee sía nári níkoona qáfaqau.

²⁴ Nooafa kásooqaqee írifaqa kambíqafufanoo narí ínaaqianaa fáiqi mifa áuqoo áinainnara írinau.

²⁵ Iriséeno maaqí qímasee áquráranau. Qinee aní ámaaku Kannaanasáa áqurara úfa quqánaura. Anee aneenná ákaqaafasaaqau saiká fáiqi mária. ²⁶ Miqí qímaseeno Nooafa quandáfinoo Qammaana ákaqaafasaa qarara maaqí qinau.

Karaambáiqá Séemana Ánutuna amooqírana ámia. Kannaafa Séemana aináinira fáiqi máriannoo.

²⁷ Ánutufa qínanoo Yáfeetanakiqari moómoo kambíqafíqa miná faiqi námu Séemana faiqi námu fáqa moodáanaki márifaranoo.

Miqíqa márifanoo Kannaafa Yafeetana aináinira fáiqi máriannoo.

²⁸ Nammári áufirafa taikóofanoo miqóoqari Nooafa 350 áukuana maraséeno kúqinau. ²⁹ Miná áukuana aiqáma moodáanaki 950 áukuana maraséeno kúqinau.

Nooana faiqi námu nínaiqimara nuqu.

10 Nooana faiqi námu núqu maaqímminoo márinau. Séemmafa faqa Qámmafa faqa Yáfeetafa faqa máriqau. Nammári áufirafa taikóoqooqari misáaqari kambíqaraura núqu maaqímminoo máriqau.

² Yáfeetana faiqi námu núqu maaqímminoo márinau. Koommafa faqa Makóokafa fáqa Madaifa fáqa Yafanafa fáqa Tubanafa fáqa Meeseekafa fáqa Tirasafa fáqa máriqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nísaifaqausa náriqa nínaakusa núqu máree máriqau. ³ Koommanasáaqari kambíqoo máqannaasa núqu Asakeenasa máqannaasa faqa Rifata máqannaasa faqa Tookaramma máqannaasa faqa máriqau. ⁴ Yáfananasáaqari kambíqoo máqannaasa núqu Eerisa máqannaasa faqa Sipainna máqannaasa faqa Sipurusa máqannaasa faqa Roodeesa máqannaasa fáqa máriqau. ⁵ Misá ooruku námmani áfaiqara márusa

faqa káqikaa áfumaki márusa faqa misá nínaakusa máriqau. Misáuqa Yafeetanakiqari kambíqaraura máridaqa náadu náadu máqa máaqaki máridaqa náadu náadu ufa qímariqau.

⁶ Qammaana faiqi námu núqu maaqímminoo márinau. Kusafa faqa Isipafa fáqa Ribiafa fáqa Kannaafa fáqa máriqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nísaifaqausa nári nínaakusa núqu máree máriqau. ⁷ Kusana faiqi námukiqari kambíqoosa Seebaa máqannaasa faqa Qafiraa máqannaasa faqa Sabataa máqannaasa faqa Rammaa máqannaasa faqa Sabateeka maqannaasa faqa máriqau. Rammanasáaqari kambíqoosa Seebaa máqannaasa faqa Deedana máqannaasa faqa máriqau.

⁸ Kusafa akoonaiqí Nimaroodana máqanau. Nimaroodafa fíndifino maa maqa maaqánaki indaarúqaa rákira káraambaiqa márinau. ⁹ Karaambáiqá dadaaqufano mifa ámudaaná qímasee uaqée mífafa márinau. Miqí márunara faiqi ánaasee maaqí qímasee akaqáusara qímaríqau. Karaambáiqá fannoo aní Nimarooda fará foorá káqa ámudaaná qímasee uaqée marí fará foorá máisáannoo. ¹⁰ Nimaroodafa Baabeera máqusa fáqa Eereeka máqusa fáqa Akada máqusa fáqa mi maqusa namúna indaarú rákísimarinau. Mi maqusa namúsa Babiroonia máqa maaqaki máriqau.

¹¹ Miqóo máriufanoo Nimaroodafa Asiria máqa máaqai óonureeno Ninifee máqusa faqa Reehoo-bootaira máqusa faqa Karaa máqusa faqa Reeseena máqusa faqa áuqinau. ¹² Reeseena máqusa fannoo Nineeefe máqusa dínni márifanoo Karaa firaa taunna dínni márifanoo qámbaana máridanoo.

¹³ Isipana sáaqari aruakúsa Ridiaa máqannaasa faqa Anamma máqannaasa faqa Reehaba máqannaasa faqa Nafatuqa máqannaasa faqa ¹⁴ Patarusa máqannaasa faqa Kasaru máqannaasa faa Kareete máqannaasa faqa máriqau. Firistía máqannaasa Kareete máqannaasakiqari kambíqaraura máriqau. ¹⁵ Kannaana faiqi námu núqu maaqímminoo márinau. Indaarúqaafa Sidoonafa márinau. Miná ánaaqiannaafa Héetafa márinau. Miqandá nári nínaakusa núqu marasée máriqau. ¹⁶ Kannaafa Yeebusa máqannaasa faqa Amoorá máqannaasa fáqa Kirakasa máqannasa fáqa nínaakufa márinau. ¹⁷ Hifita máqannaasa fáqa Akaa máqannaasa fáqa Sinita máqannaasa fáqa máriqau. ¹⁸ Arafada máqannaasa fáqa Seemara máqannaasa faqa Qamata máqannaasa faqa máriqau. Kanna máqannaasa moómoo óosana raináfufaqa aiqáma máqa máaqaki daráanimámbi máriqau. ¹⁹ Máriufaqa Kannaana sáaqari kambíqaraura misá máru maqána dínni ati Sidoona máqusaki mífafanoo súani dínni átaaqeenni Keeraa máqusa Kasaa máqusa aaqá máruna raqúru áminoo márinau. Miqóoqari súani óosana qáannai Soodoomma máqusa faqa Koomoorá máqusa faa Adama máqusa faqa Seeboima máqusa Rasaa máqusa aaqá márunnai dínni ati márinau.

²⁰ Dóo Qammaana sáaqari kambíqaraura náadu náadú máqusakiaqa raináfufaqa náadu náadu úfa qí-mariqau.

²¹ Séemmafa Yáfeetana áfasaafa Heeburu máqannaasa nínaakufa márínau. ²² Séemana faiqi námu núqu maaqímminoo márínau. Eerammafa faqa Asurafa fáqa Arafakadafa fáqa Rudafa fáqa Arammafa fáqa máriqau. Mi fasiqáusa nínaiqimara nári nínaakusa núqu máree máriqau. ²³ Arammaana faiqi námu Qusa máqannaasa faqa Huraa máqannaasa faqa Keeteera máqannaasa faqa Meeseekaa máqannaasa faqa máriqau. ²⁴ Arafakadafa Seeraana ákoofa márínau. Seeraafa Eebeerena ákoofa márínau. ²⁵ Eebeerafa akoonaiqí qaaraqánda máqanau. Indaarúqaana áuqu Peereekafa márínau. Miná áuqu óosana rainára fée qinóo márínau. Mifá máru áukuanna maqa máaqa rainánoo márufafa minára Peereekaneé qinau. Peereekana ákaqa áuqu Yookatanafa márínau.

²⁶ Yookatana faiqi námukíqari maaqímmasee máqannaasa máriqau. Aramooda máqannaasa faqa Seereefaa máqannaasa faqa Asammafee máqannaasa faqa Yeeraa máqannaasa faqa Adooramma máqannaasa faqa Qusaraa máqannaasa faqa Dikaraa máqannaasa faqa Oobara máqannaasa faqa Abi-maera máqannaasa faqa Seebaa máqannaasa faqa Oofira máqannaasa faqa Qafiraa máqannaasa faqa Yoobabaa máqannaasa faqa máriqau. Aiqámusa Yookatana ánáiqimara máriqau.

³⁰ Misá máru máqa máaqafa dínni ati fannoo Meesaa máqa máaqaindari Seefaraa máqa máaqai súani óosana qaannai áaqana máqa máaqa dínni áti fannoo raqúru áminoo márínau.

³¹ Séemana faiqi námu miqímmiqa máriqau. Náadu náadu máqa máaqaki márídaqa náadu náadu ufa qí-mariqau.

³² Aiqáma misauqa Nooanasáaqari kambíqaraura máriqau. Moó máqanna moó máqanna náriqa óosana amana kái máriqau. Nammári áufirafa taikáfufaqa aiqáma maa maqánasaaqaraasa Nooana faiqi námukíqari kaí kambíqafi máriqau.

Babiroonnia máqusasaa kísaaqa máaqa usakóo úfafa.

11 Indaarú nammári taikóo kámuqoo aiqáma maqásaa qáraasa moodáa úfa faqáasa márídaqa moodáa úfa kaí qímaríqau. Aiqáma áinainara moodáa áuqu kaí rée maríqau. ² Misá súani óosana qáannai óonuree anirée iqá níniufaqa Babiroonnia áfaasa paqúrimmasee miqóo máriqau.

³ Misá miqóo márídaqa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Ánifaqa ínnisáimbaqa maqá qumáreeqa atakúseeqa idára sáananoo afeekaikámma fínaqa minánnai máaqa usakáa. Maasá miqímmáseeqa áaku aakummáséeqa koorootáqa miná apootaanakí akusáananoo atukaráani. ⁴ Miqi qímaseeqa maqee ínnisáimbaqa fúka maqúsa indufúsee kísaaqa máaqa áuqiqa óoru fínaqa innaarúna amana kái óoruraanaura. Miqímmasee maasa dúqu faqáasa

moodáanaki márídaqa sía aiqáma máqa máaqaki dáraanianaura. Miqí qímaseeqa doo miqímmiqa.

⁵ Mi maqusána áuquseeqa kísaaqa máaqa faqa usakásoofanóo Karaambáiqqa qumu níndafeenoo maaqí qináu. ⁶ Maqéé maasáuqa moodáa máqannaasa márídaqa moodáa ufa qídaqa. Misá nári áuqararee qíá áinainna óosana áraidaqa. Qúsasaa misá nári nídimari ainainná áuqeefaranoo. ⁷ Dóo ánifaqa ínni sáimbaqa óoquree misá ufa fúrufaramma nímaqasaanaqa sía narí ufa narí ufa íriaqa.

⁸ Ánutufa miqí qímasee misá ufa fúrufaramma nímaqasoofaqá misá mi maqusána áuquane quná miníseeqa maqa máaqaki daráaniqau. ⁹ Mi maqusána áuqu Babiroonnia fée qímaríqau. Miqóo karaambáiqqa fánnoo misá ufa furufarammá nímaqóonara miqí qímasee áuqu raqau. Miqóo márúna Karaambáiqqa fúrufaramma nímaqasoofaqa aiqáma máqa máaqaki daráaniqau.

Seemmana áiku ásauku núqu.

(1 Stori 1:24-27)

¹⁰ Séemmaana saaqari kambíqoosa maaqímmiqa máriqau. Nammári áufirafa taiká fufanoo miqóoqari qaara aukuaana áiqarama fufanoo Seemmafa 100 aukuaana maraséenoo akoonaiqí Arafasadana máqanau. ¹¹ Arafasadana máqooqooqari Séemmafa 500 aukuaana márínnoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹² Arafasadafa 35 áukuana maraséenoo narí faiqí Seeraana máqanau. ¹³ Seeraana máqooqooqari Arafasadafa 403 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁴ Seeraafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqí Eebeerana máqanau. ¹⁵ Eebeerana máqooqooqari Seeraafa 403 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁶ Eebeerafa 34 áukuana maraséenoo narí faiqí Peereekana máqanau. ¹⁷ Peereekana máqooqooqari Eebeerafa 430 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

¹⁸ Peereekafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqí Réeuna máqanau. ¹⁹ Réeuna máqooqooqari Peereekafa 209 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁰ Réeufa 32 áukuana maraséenoo narí faiqí Seerukana máqanau. ²¹ Seerukana máqooqooqari Réeufa 207 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²² Seerukafa 30 áukuana maraséenoo narí faiqí Náqoorana máqanau. ²³ Náqoorana máqooqooqari Seerukafa 200 áukuana maraséenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁴ Náqoorafa 29 áukuana maraséenoo narí faiqí Teeraana máqanau. ²⁵ Teeraana máqooqooqari Náqoorafa 119 áukuana maraseenoo akoonaiqí mánaaqa moómoo máqanau.

²⁶ Teeraafa 70 áukuana maraséenoo Abarammana fáqa Náqoorana fáqa Qarana fáqa máqanau.

Teeraana áiku ásauku núqu.

²⁷ Teeraana faiqi námu mi oosanáusa maaqímíqi máriqau. Teeraafa Abarammana fáqa Naqoorana fáqa Qarana fáqa níkoofa márínau. Qaranafa Róotana ákoofa márínau. ²⁸ Qaranafa Babironia máqa máaqa-ki narí maqúsa Uraa máqusaki miná akoofa faqa káqi márufanoo kúqinai. ²⁹ Abarammafa Sarai námmarina máranau. Náqoorafa Mirakaa námmarina máranau. Mirikaa námmarifa Qarana áraamuna máranau. Qaranafa Isakana akoofa márínau. ³⁰ Sarai námmarifa sía faiqi máqóofa áafa ánaasee márínau.

³¹ Teeraafa narí ámaaku Abarammana faqa Qarana ámaaku narí ánaiqi Róotana faqa Abarammana ánaaqa narí ánaakuqu Sarai námmarina fáqa Babironia máqa máaqa-ki Uraa máqusaindari nífiqeenoo Kannaana máqa máaqaqi fiqau. Teeraafa narí áiku ásauku faqa Kannaana máqa máaqaqi fuanée qímasee Qarana áuqu amarána máqusai óonu aaná kasaaqai máriqau.

³² Miqoo máriiufanoo Teeraafa miqóo kúqinai. Teeraana áukuana aiqáma moodáanaki 205 maraséenoo kúqinai.

Ánutufa Abarammana áaroo úfafa.

12 Abarammana ákoofa Teeraafa kuqufanóo Karaambáiqá Abarammana qímaminoo qinai. Aneenná maqá faqa aneenná áiku ásauku faqa aneenná ákoona maqa máaqaquinaa áinaina faqa quqásee minníseenana maqa máaqa moó uqafíqáanana miqóo fúa.

² Miqóo óonu márínau aní faiqi moómoo ámi-ananoo maqa máaqa qumbiqáfi márífara.

Qinée aní ámiqi ámiqimma ámaqásaanana anée áuqu faqáafa márinnaranoo.

Miqimma fínaqa anísaaqaraa ámiqi ámiqirana faiqi ánaasee máreefaranoo.

³ Aníara ámiqi ámiqi máriasa qinée faqa quandáfiqa misá faqa ámiqi ámiqi ianáura aní áqurarainausa qinée faqa quandáfiqa misá faqa níquraránaura.

Aníaróo qímasee misá aiqáma maqásaaqaraasa ámiqi ámiqimma nímaqaaanau.

⁴ Abarammafa 75 áukuana maraséenoo Qarana máqusa minníseenoo Kannaana máqa maaqai Karaambáiqá qímamúndee ínoo fufanóo Róotafa mina faqa finai. ⁵ Abarammafa narí ánaaqa Sarai námmarina fáqa narí ákaqa faiqi Róotana fáqa narí moómoo qúmiasana aináinira fáiqiua fáqa nífiqeenoo Arana máqasaa máriuna nífiqeenoo Kannaana máqa máaqaqi finai.

⁶ Misá Kannaana máqasaa óonuroofanóo Abarammafa óonuree anirée inóo niniufanóo Seekeema máqa máaqaqi náaquqara máqusasaa tatúfirana suqée máruqoo Mooree máqa máaqaqi náaquqara saqári átukaki aniranau. Mi aukuaná Kannaana máqannaasa mi maqa maaqánaki káqi máriqau. ⁷ Abarammafa mi maqúsánai óonu márufanoo Karaambáiqá akooqóo mina áfusaa kooroomáfinoo qí-

maminai. Qinée maa maqa maaqánara aní qímamúnana aní áiku ásauku nímiánaura. Miqí qímasoofanóo Abarammáfa miqóo miná áfusaa koorooú Káram-baiqana tatúfirana suqá ámira qáinda áuqusee tatúfirana suqá áminai.

⁸ Suqá amiséenoo Abarammafa fíndifinoo áaqa máqa máaqaqi óoru fínai. Beeteera máqusa fánnoo súani kéeqoo qaannai márufanoo súani óosana qaannai Ai máqusa márufanoo qámabaanai narí úiqaana máqa usakánau. Usakáseenoo miqóo Karaambáiqá aadáu tatúfira óoni qáinda faqa áuquseenoo Ánutuna áaramaseenoo innaaru qímarinai. ⁹ Miqínoo faiqanóo fífiúfanoo súani áfu dínni átaaqqeeni Kannaana máqa máaqa dínni átinni Isipa máqa máaqa óosira qáannai óoquranau. Neekeefa máqasaa ooqu finai.

Abarammafa Isipa máqa máaqaqi óoqu fú ufafa.

¹⁰ Miqóo márufanoo aandaroo firaafá Kanna máqannaasa nárínai. Abarammafa miná qáfoofanoo mandáikufanoo narí áiku ásauku faqa narí aináina námu faqa Isipa máqasaa óoqu finai. ¹¹ Isipa máqa máaqa adeedí ráma soofanóo Abarammafa narí ánaaqa Sarai námmarina qímaminoo qinai. Aní afaaqa ámiqirafa máríananoo. ¹² Isipa máqanna aní qáfamasee, óo miná ánaaqammi foo qímasee qiní darusée aní máree foora. ¹³ Anée aneennára qiníara áuna fee qínaqa sía dárifaqa aníndiri káqi máríanau.

¹⁴ Abarammafa Isipa máqa máaqaqi aniroofa Isipa máqannaasa Sarai námmarina qáfamasee bóo ámiqira fee qiqau. ¹⁵ Isipa máqannaasa rakísirafa Fáraona miná faiqi námu Sarai námmarina qáfamaseeqa Fáraona qímamiqa qiqau, qóo ámiqira manaaqa fée qufanóo Fáraoofa qímanimuafa Sarai námmarina ani maréeqee Fáraona kínna máaqaqi quqáqau. ¹⁶ Miná ákiiqara Fáraoofa Abarammana ámiqi ámiqim-máseenoo sipsípauqa faqa mimíuqa faqa buri-makáuqa faqa doonkíuqa faqa kamméerauqa faqa aináinira fáiqiua faqa mánaaqauqa faqa feefarú Abarammana áminai.

¹⁷ Fáraoofa Sarai námmarina mároonara Karaambáiqá fánnoo óosana óosana mánda áurirana Fáraona faqa miná máaqaqi márusaki faqa quqánau. ¹⁸ Fáraoofa miná qáfamaseenoo Abarammana áaramáseenoo áqinoo qinai. Anee qiní náqaa fée máqímaqeenee. Anee nánaree sía qiní qínaaqa fee qímasee qímaqiminanee. ¹⁹ Anee nánaree qiní dáuna fee qínaqee qinée qeeqára qínaaqara maréeqee qeeqá máaqaqi quqée fee. Máà aní ánaaqa márínnoo, doo ani áfiqee fífua. ²⁰ Fáraoofa miqí qímaseenoo narí sundíuqa níqiqoofaqá Abarammana faqa narí ánaaqa faqa narí aiqáma áinaina faqa nífiqa maree nári maqá átinni múnusoofaqa fíqau.

Abarammasa Rootasa náadu náadu fu ufafa.

13 Abarammafa Isipa máqa máaqaqíqari súani afu dínni átaaqqeendari dínni átaaqqeeni Kannaana máqa máaqaqi qumurandée narí ánaaqa fáqa Róotana

fáqa narí aiqáma qumíasana faqa máree fínau.

² Abarammafa aináina faqáafa márínau. Sipsípa faqa mimmi faqa burimakáù faqa siruáa faqa kóora fáqa faqáafa márínau.

³ Mifa miqóoqari quqásee fífiufanoo Beeteera máqusa ámummaqa fímarínau. Mifá óoqai narí Beeteera máqusa faqa Ai máqusa faqa qámbara uíqaana máqa usakáqooqoo óoqu ranau. ⁴ Óoqai mifa miqóo tatúfira qáinda áuquqoo óoqureenoo Karaambáíqa innaaru qímamaqánau.

⁵ Róotafa fáqa sipsípauqa faqa mimmiúqa faqa burimakáúqa fáqa faiqi ánaasee fáqa narí aináinira fáiqi-úqa faqa mánaaqauqa faqa Abarammana fáqa ní-mariqau. ⁶ Miqandá moómoo ándau áinaina faqáaqanda márídaqa aandáúqa néemaru andandáfa sía amanaikufaqa sía amana moodáanaki máriaqaa in-óo márínau. ⁷ Miqíqa márufanoo Abarammana aandásuaa rakísi marúsa faqa Rootana aandásuaa rakísi marúsa faqa ándanda nárana sáara tínooriqau. Mikarí Kannaana máqannaasa faqa Peerisa máqannaasa faqa mi maqánasaa káqi máriqau. ⁸ Abarammafa miná qáfamaseenoo Róotana qímaminau. Maasá moodáa óosana márídaqa anée fáqa qinée fáqa sía tínooria, aní faiqi námu fáqa qiní faiqi námu fáqa sía tínooriaqa. ⁹ Maqa máqa firaatiámma máridanoo ánià, aníndiri rainàà, anee aninná áidimari maqána qáfamasee útaaqamásee mi tinai fínaqa qinée moó tinai fuanáura.

¹⁰ Miqí qímasee qímamufánoo Róotafa áfu máqaidanoo Yóoradanna nóopundu dínni márufanoo Soora máqusa dínni márufanoo mi qambaanná namári moómoo márínau. Karaambáíqa kádidakíara foorá moómoo námari márínau. Ámiqinoo máridanoo Isipa máqa máqara foorá márínau. Mi aukuanái Karaambáíqa Soodoomma máqusa fáqa Koomoora máqusa fáqa sía náru kámmuqoo Róotafa mi maqa maaqána qáfanau. ¹¹ Róotafa qáfamaseenoo aiqáma Yóoradanna áfaasasaa óoqu máriraree qímaseenoo súani óosanai fímaru aatatá finau. Miqí mándeeqara raináqau. ¹² Abarammafa Kannaana máqa máaqai káqi márufanoo Róotafa Soodoomma máqusa aaqá maqúsauqa dínni dínni márufanoo qámbara noopúnduki narí úiqaana máqa usakánau.

¹³ Soodooma máqannaasa káaqa mandáinaina máree márusa márídaqa. Karaambáíqa áfusaa óosana óosana mandáinainá uqanna áuqee máriqau.

Abarammafa Heebaroonna máqa máaqai finau.

¹⁴ Róotafa fífufanoo Karaambáíqa Abarammana qímaminoo qinau, anée máriannáqooqari ámiqimasee aiqáma atinai aiuqía. ¹⁵ Anee qáfaanna maqa maaqána aní faqa anísaaqari kambíqainausa faqa nímisáananoo náaruara náaruara innindi kámmiino máriannoo.

¹⁶ Qinée aní áiku ásauku asumu moómoo kambíqa ní-maqánaura. Sía amana moó fánnoo ásaana rírana amanaikíannoo. Núkuda aiqáma amaná ásaana rífaranoo, aní faiqi námu kai sía amana nísana rífaranoo.

¹⁷ Doo maqee óonuree aiqáma maqa máqa qinée aní ámiannana aiuqía.

¹⁸ Abarammafa minára iriséenoo narí úiqaana máqa rapéemma máreenoo Heebaroonna máqa máaqaki Mámareena saqáriuqa atukakí óoqureenoo miqóo Karaambáíqa tatúfira qáinda óoninnai áuquseenoo tatúfirana suqá áminau.

Rootafa namuqáaki márufanoo Abarammafa áfiqoo ufaa.

14 Mi fasannái Amarafeerafa Babiroonia máqanna káraambaiqa márínau. Mi aukuanai Erasaa máqanna káraambáíqa Ariookafa fáqa Eeramma máqanna káraambáíqa Keedooroomáfa fáqa Kooimma máqanna káraambáíqa Tidarafa fáqa minamúsa aiqáma narí sundíuqa moodáanaki nífiqeeqa Soodooma máqanna nárirara fiqau. ² Misa moodáannai qísauku káraambaiquqa faqa rákiraree qímaseeqa fiqau. Soodooma máqanna káraambáíqa Beerana fáqa Koomoora máqanna káraambáíqa Birasana fáqa Adama máqanna káraambáíqa Sinabana fáqa Seeboyima máqusanaasa káraambáíqa Seemeebeerana fáqa Beeraa moo áuqu Soora máqanna káraambáíqa faqa mi moodaannai qísauku káraambaiqáusa faqa rákiraree qímasee qúmiqau. ³ Mi moodaannai qísauku káraambaiqáusa rufíasee Sidimma nóopunduki suqíqau. Maqee mi noopundúnaki ooruku námari rafáaqa fínoo mári-faqa miná áuqu ráidaqa Kúqira Námari fee qídaqa. ⁴ Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 áukuanaki Keedooroomana ásauku ameemaanai máriqau. Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaramoó marasée 13 áukuanaki miná ufa rukíee máriqau.

⁵ 14 ákuannasaa Keedooroomafa fíndifinoo aqóónna káraambaiquqa fáqa nári rákira fásiquaqa faqa fíndifiqa óoqu fiqau. Óoqu fiú faqá moó máqannaasa óoqi naru máree fiqau. Reefaimma máqannaasa Aseetaroota Karanaimma máqusaki náriqau. ⁶ Naruséeqa Susima máqusanaasa Qamma máqa máaqaki faqa náriqau. Naruséeqa Eemimma máqanna fáqa Kiriataimma afaasá máqa máaqaki márusa náriqau. Miqóoqari óoquree Qoora máqannaasa Eedoonna áaqanasaa márusa náriqau. Misá naru máreeqa Eeraparanna aadána máqa máqa átinni munu quqáqau. ⁷ Miqóoqari óonu randéeqa Kadeeasa máqusai óoqeenaa áuqu Eenamisapateé qímaru maqusánaasa faqa náriqau. Amareekána áiku ásauku misaqá máru maqusáusa aiqáma rafáaqa fiqau. Rafáaqafusee Amoorana áiku ásauku Qasasoona Tamara máqusaki márusa faqa rafáaqafu nímaqaqau.

⁸ Miqímmasoofaqa Soodooma máqanna káraambaiqa fáqa Koomoora máqanna káraambaiqa fáqa Adamma máqanna káraambaiqa fáqa Seebooyima máqanna káraambaiqa fáqa Beera moó áuqu Soora máqanna káraambaiqa faqa mi maqusa namúsa káraambaiquqa fáqa nári rákira fásiquaqa fáqa moodáaqoo Sidima nóopunduki suqíqau. ⁹ Suqúfu-

faqa Eeramma máqanna káraambaiqa faqa Kooimma maqanna káraambaiqa faqa Babiroonia máqanna káraambaiqa faqa Eerasara máqanna káraambaiqa faqa rákirara deedaqiau. Moodáanai qísauku káraambaiquqa qaara fáqa qaara fáqa káraambaiquqa faqa rákirara deedaqiau. ¹⁰ Sidima nóopunduki koorootáqa mádika mòómoo márinau. Soodooma fáqa Koomoora máqanna káraambaiquqa rákiranaqari quqásee sandáni quná mi madikáusaki áqufiqau. Qaaramoó káraambaiquqa sandá máqaraasiqa áaqanai akaraqau. ¹¹ Qaara fáqa qaarafáqa káraambaiquqa Soodooma máqannaasa faqa Koomoora máqannaasa faqa aiqáma áinaina uqanná máraqau. Áfuqakinaa nára áinaina faqa máree fiqau. ¹² Róotafa Abarammana ákaqa ámaaku fannoo Soodooma máqusai máruafa miná faqa miná qumíasana faqa máraqau. ¹³ Faiqí moó fánnoo rákiranaqari sandéeno Abarammafa Qeeburu máqanna fásíqa fánnoo Amooru máqanna fásíqa Mámareena saqáriuqa atukaki márufanoo óoru qímaminau. Mámareefa narí ákaqaqara Eesakoorana faqa Aneerana faqa minamúsa Abarammana áqoondi máriqau. ¹⁴ Abarammafa Róotana mara máree funára iriséeno narí aináinira faiquqaki nímudaanái qímarusa narí úiqaana máqusakinaasa 318 fásíqa nífiqanau. Nífiqáseenoo qímammufaqa qaara fáqa qaara fáqa káraambaiquqa nífaqamaree Dannaa máqa máaqai nianai fiqau. ¹⁵ Óoruree namuqáa nindáfamaséeno narí faqa fusá raináseenoo eendáki namuqáa máruqoo óonureeqa nárú nindaqáaqa qiqau. Mifa misá nífáqa máree súani áfu dínna ataaqeenni Damasakusa máqusa fíaaqaree Hoobaa máqusaki múnusaqau. ¹⁶ Óoru randée qumuréeqa Abarammafa Róotana faqa miná qúmiasana faqa aiqáma ánaaseeuqa faqa rumbée fusáquqa faqa aiqáma nífiqee aniqau.

Meerakiseedeekafa Abarammana ámiqi ámiqira ufa qímamaqanau.

¹⁷ Abarammafa Keedooroommana faqa miná aqoónna káraambaiquqa faqa naruséeno aniroofanoo Soodooma máqanna káraambaiqa fánnoo miná qáfarara Saavee nóopunduki moó áuqu Kínna nóopunduki fée qímarúqoo paqúrinau.

¹⁸ Sareema máqannaasa karaambaiqa áuqu Meerakiseedeekáfa úriqarara Anutuna aanáiqikirafa máruafa féemu faqa uáinna námari faqa Abarammana míni áminau. ¹⁹ Meerakiseedeekáfa amiséeno maaqí qímaseeno ámiqi ámiqira úfa qímamaqanau.

Úriqarara Ánutufa innaarúna faqa maqá faqa áuqufa mifá kai Abarammana ámiqi ámiqiannoo.

²⁰ Káaqa úriqarara Ánutufa kai namuqáa maréeqee aní ásaukuki quqéeno miqínara Ánutuna amoo qíqa.

Miqí qímasee ámiqi ámiqira úfa qímaseofanoo Abarammafa namuqáa aináina maraqooná qísaukuqáarki raináseenoo moodáaki Meerekiseedeekána áminau.

²¹ Amisoofanoo Soodooma máqanna káraambaiqa Abarammana qímaminoo qinau. Aneé rákirana káraanna áinainausa aneennára máreenana qiní faiqí anaasee kaí qímia.

²² Miqí qufanoo Abarammafa ásauku uqéereseeno qinau. Qeeqá qísauku uqéereeqa, káaqa úriqarara Anutuna innaarúna faqa maqá faqa áuquna áfusaa uqéeresee qímamidaqa. ²³ Sía uqanná aní aináina káqikaa áinaina máraanaura tiríta faqa níku ánaamu sanda faqa rirímma sía máraanaura. Anée qiníara maasá aináina maraséeno moómoo áinaina faqáasee qídanoo mifoo qinóora. Sía uqanná máraanaura. ²⁴ Qinee sía uqanná moó áinaina qeeqára máraanaura. Qiní faqa rákirana fuasá misá námama áinainara kai dóo máree fee qídaqa. Qiní qíqoodi námama Aneerafa faqa Eesakoorafa faqa Mámareefa faqa misá kai narí nimanasáa máraqau.

Ánutufa Abarammana faqa moodáanaki kára ufa qinau.

15 Rákirana taikáseenoo márufanoo Yáaweefa Abarammana áfu pisipasa mándeeno qímaminau.

Abaramma anée sía rufiáa.

Qineé aní saqáriara foorá anísaa ititáfúananoo sía moó fánnoo aní áruannoo. Qinee miná ákiiqara firaa ainainá aní ámianaura.

² Abarammafa mi ufána iriséeno narí qímaminoo qinau. Óo úriqarara káraambaiqa aneé nána qúmiasanee qiní qíminnaree qineé faiqí síaisa máridaqa. Maa qiní aináinira fáiqi áuqu Eerieseerafa Damaskusa máqusaindaraafa mifá kai máridanoo qineé kúquanoo qiní aináina máraannoo. ³ Anee faiqí asumu sía qiní qímiananoo qiní aináinira fáiqi úqaiqari moó fánnoo qiní qumíasana máraannoo.

⁴ Miqí qímaseenoo Abarammafa írufanoo kafáa Karaambaiqa qímaminoo qinau. Maa aní aináinira fáiqi Eerieseerafa sía aní qumíasana aináina máraannoo. Aninná faiqí uqanná fánnoo aní aináina máraannoo. ⁵ Miqí qímaseenoo Karaambaiqa Abarammana áfiqee mádaanai múquseeno qinau. Innaarúnai qáfamáseenana fásau amanée anee ásaana rinnáree. Aníki ani aruakínausa miqímasee kambíqeeqara.

⁶ Abarammafa Yáaweena mi ufána iriséeno narí saqárikirana mi ufánasaa rusísee márinau. Miqúnara Karaambaiqa asasammáseenoo Abarammana maréeqee narí áqoondikiranaki quqánau.

⁷ Miqí qímasee Karaambaiqa Abarammana qímaminoo qinau, qineé Karaambaiqa aní Ura máqusakínaana Babiroonia máqa máaqaindaraana áfiqee mínisee maa maqa maaqána ámiananoo aníndikániffee qímasee áfiqee ániqiafana.

⁸ Miqí qufanoo Abarammafa íramirinoo qinau. Oo úriqarara Karaambaiqa qineé náqi fee másee qiníndi kámmiannoo fee qímasee írianauree.

⁹ Miqí qufanoo Karaambaiqa narí qímaminoo qinau. Anee burimakáu faqa mimí faqa sipsípa faqa qaaramoó áukuana máraausa faqa nakipurúna faqa

kukúma faqa máree mini qímia. ¹⁰ Miqí qímasoofanoo Abarammafa mi aandausá Ánutufa máruqoo máree míni quqáseenoo mináúqa qámbaaná kai afoom-máséenoo dínni moó áfooirana dínni moó áfooirana qaaramau irásasaa quqánau. Ufíniqára kaí sía afoóin-au. ¹¹ Meemóonauqa mi aandausá nárara aniroofanóo Abarammafa níiqaáqináu.

¹² Súani kéeqarana námu faqa eenóofanoo Abarammafa áfuki qaunduarufanóo faiqaqéeidanoo qainí márufanoo fíraa rúfiarafa faqa máparaairafa faqa Abarammana afaaqái áqufinau. ¹³ Miqída ruffee márufanoo Karaambáíqa Abarammana qímaminoo qináu. Anísaaqari kambíqainausa ánaamuruara foorá moó máqannaasa maqásaa óonu máridaqa aináinira fáiqik-íqa márifafa 400 áukuanaki mandá fítiqnarana ními-faranoo. ¹⁴ Miqí márifafa qinée mi maqannáasa mi fítiqnárana nímiaríana ákiiqara aupúrarana nímanau-
ra. Misa mi maq maaqána minnísee óonurandee ániqa moómoo qúmiasana máree ánifaranoo.

¹⁵ Aníara maaqí qíqa anee asooáqeenana asooáranaki kuqufínaqa ákundaqa. ¹⁶ Ani áiku ásauku qaara fáqa qaara fáqa óosana mi rumbaránakiqari óonu randée ánifaranoo. Qinée sía Amoorá máqannaasa dauni nárú taikáanaura. Misá káaqa mandáika uqanná ífaqa miqóo misá nárú níndaqaaqa másee aní áiku ásauku miqóo quqáanaura.

¹⁷ Súani kéeqoofanoo eendírara mammandufanóo Abarammafa qáfoofanóo qafeekí idámuna námu fáqa qooma námu faqa akooqóo narí kai kambíqafinoo aandaú afoommá dínni dínni quqáqoona qámbaana rúnna fináu. ¹⁸ Doo aaqee mi karí kaí Yaaweefa Abarammana faqa moodáanaki kára úfa qináu. Qineé maa maqa maaqána aní áiku ásauku nímiannauranoo. Isipa máqanna nammári dínni óosirafa ani rámeeqeenoo fíraa nammari dínni Eeufarateesa nammari máriannoo. ¹⁹ Keenaa máqusanaasa maqá fáqa Keen-nisa máqusanaasa maqá faqa Koodamoonaa máqu-sanaasa maqá faqa Qeeta máqusanaasa maqá faqa Peerisa máqusanaasa maqá faqa Reefaimma máqu-sanaasa maqá faqa Amoorá máqusanaasa maqá faqa Kannaana máqusanaasa maqá faqa Kirakasa máqu-sanaasa maqá faqa Yeebusa máqusanaasa maqá faqa miqimmásee máqannaasa maqá faqa aní áiku ásauku nímiannaura.

Qakaarafa narí ámaaku Isamaeerana faqa ufa qu úfafa.

16 Abarammana ánaaqa Sarai námmarifa mifá qáafa ánaasee márináu, sía faiqí máqanáu. Miná aináinira mánaaqa Isipa máqanna mánaaqa márin-au. Miná áuqu Qakaara námmarifa márináu. ² Sarai námmarifa narí óosana maraséenoo Abarammana qímaminoo qináu, anée íria, Ánutufa sía faiqí qiní qíminoo. Minára máà qiní aináinira mánaaqa mara sáinanoo mifá aní faqa fínoo áqbee faiqí maqa sáinaqa qinée qeeqára máraanaura. Miqí qufanóo Abarammafa eedóo qímaseenoo máranau. ³ Abarammafa qísaukuqara taikásee áukuana Kannaana máqa

maaqaí márufanoo Sarai námmarifa narí aináinira mánaaqa Qakaara námmarina Abarammana ámináu.

⁴ Abarammafa Qakaara námmarina fáqa aaná fufanóo faiqí máranau. Qakaara námmarifa ámuquqáika máfufanoo nasurídanoo narí aqóónnana Sarai námmarina ramoo rámaa íra úfa qímamaqánau.

⁵ Miqúfanoo Sarai námmarifa Abarammana qímaminoo qináu. Aní óosanasaa Qakaara námmarifa qiní fídiaqaamma qímaqáidanoo. Qinee qeeqá kaí miná ani amisáafananoo ámuquqáika máfinoo qiní úridaqa ráidanoo. Karaambáíqa fánnoo kai aníndiri ufa raináannoo. Anée fée, qinée fée andeeqée fée.

⁶ Abarammafa kafáa narí qímaminoo qináu. Dóo amaná aní aináinira mánaaqa aní ámeemaanai máridanoo. Náqaamma ámaqararee fée qímasee íridanee, doo miqía. Sarai námmarifa Akaara námmarina maqee maqee óofana qáidanoo ári áqimárunara quqásee sandánau.

⁷ Qakaara námmarifa ámaqa fíraa qímasee Suraa máqa máaqaki fímarú áatata sandée fífiufanóo aadána máqa máqa qámbaanai nammári káqikaafa ururée máruqoo Karaambáíqa angiroo fannóo Qakaara námmarina paqúrimmasee qímaminoo qináu. ⁸ Qakaara nammari, Sarai námmarina aináinira mánaaqa, anée yáindari fee ánidanee maaqóoqari yai fée fídanee. Miqí qufanóo Qakaara námmarifa qináu, qeeqá rakísirana Sarai námmarina áaqu ruffee sandáidaqa.

⁹ Angiroo fannóo minára iriséenoo maaqí qímasee qímamináu, dóo fíndi fínana aneenná rakísira ánaasee márinnaí kafáa anirandee óonureenana miná aináinira manaaqáikia. ¹⁰ Angiroo fannóo kafáa qímaminoo qináu. Qinée moómoo ásumu aní ámianaqa sía amana ásaana rifáranoo.

¹¹ Maqee aní áranandaki faiqí rínóo anee ákoonaiqí máqeennaránnoo anee miná áuqu Isamaeera nèe qia. Karaambáíqa fánnoo anee aupúranakiqari miná áaramasee fáaqa rúannana írinara minára mi faiqína áuqu Isamaeera nee qia.

¹² Mi faiqífa káasau fáiniara foorá máriannoo.

Mifa aiqámausa namuqáakamma nímaqáinaqa misá faqa narí namuqáakamma ámaqeefaranoo.

Mifá narí áinaina rakéemasee áaduma máriannoo.

¹³ Qakaara námmarifa narí kai qímirinoo qináu.

Qinée kúqaa fee Ánutuna qáfamásee fée sía kúqirai káqi máridee qímannimianauree. Miqí qímasee miná qímamu karaambaiqánara níqafee marí Anutu fee qináu. ¹⁴ Miqóoqari misá mi nammari dikaandána áuqu réeqa káqi máriara Anutufa qini qíqafai nammari díkaanda fée qiqau. Mi nammari dikaandáfa Kadeesa máqusa dínni Beereeda máqusa dínni qámbaana márináu.

¹⁵ Qakaara námmarifa kafáa anirandee óonureenoo faiqí maqasoofanóo Abarammafa miná áuqu Isamaeera nèe qináu. ¹⁶ Mi aukuaná Abarammafa 86 áukuana faqaafa márufanóo miná faiqí kambíqanau.

Ánutufa Isaraee máqannaasara nifaaqa áti aukírafa moodáanaki kára ufa kooroo ímarífa márídanoo.

17 Abarammáfa máríufanoo 99 áukuana mara-soofanóo Karaambáiqua miná áfusa kooroo máfi qímaminau. Qinée aiqáma áfeeka faqáa Ánutusa márídaqa. Anée aiqáma kári qiní ufa qaindúsidana andeeqára áinaina kaí áuqaa. ² Qinée aní faqa qeeqá moodáanaki kára úfa qímasee anísaaqari asumu moómoo kambíqa nímaqaanaura.

³ Abarammáfa mi ufána iriséenoo óorindari maqásaa mapámufufanóo Anutufa maaqí qímasee qímaminau. ⁴ Qinée maa moodaanaki kira ufána aní faqa qídaqa. Qinée kúqaa qímá afeekaikídaqa. Anée moómoo máqannaasa nínaakufa márinnaranoo. ⁵ Doo maqee aní áuqu Abarammáfa márína maqee fúka áuqu ámiqa. Abaraqaammánee qianaura. Qinee aní moómoo máqannaasa nínaakufaika máisáannanara aní áuqu Abaraqaammánee qianaura. ⁶ Qinée aní faiqi asumu moómoo ámianaqa misákiqari akaqáusa karaambáiqua márífara. Aní ásaifaqausa moómoo márídaqa moómoo máqannaasa márífaranoo. ⁷ Qinée qeeqá qíma afeekaikára úfa aní faqa aní ásaifaqausa náaru kambíqainausa faqa qíafánnana náaru márira móodaanaki kára úfara foorá rakísianaaura. Qinee aní faqa aní ásaifaqausa Ánutusa máríanaura. ⁸ Anee asaíqíraa fáira foorá maa maqánasaa máríannana qinee aní faqa aní ásaífaqausa faqa nímiánaura. Nímiánanoo aiqáma Kannaana máqa máaqa fánnoo aní ásaífaqausaindi kámmínoo náaru náaru márínaqa qinee misá Ánutusa máríanaura.

Abarammána fúka áuqu.

⁹ Miqí qímaseenoo Ánutufa kaifáa Abaraqaammána qímaminoo qinau. Anée faqa eedóo qímasee qiní qíma afeekai kára úfamau aneenná ásaífaqausa náaru kambíqainausa faqa fuaqa. ¹⁰ Anée fáqa aní ásaifaqausamara faqa aiqáma eedoo qímasee akoonaiqí faiqiuqa nifaaqa áti aukúàqa. ¹¹ Maaqóoqari aiqáma akoonaiqí fáiqiuqa maqasáifanoo 8 fáasaana áiqaramáfinaqa nifaaqa áti aukúàqa. Aináinira fáiqiuqa ínniki máríasa faiqi námu faqa níanaindaraasa feefaurúmna quqáqaafaqa ínniki máríasa faiqi námu faqa nifaaqa áti aukúàqa. Miqímmásaiifanoo mifá qinée faqa ínnee faqa moodáanaki kírana uqannífiqaannoo. ¹³ Aiqáma uqanna nifaaqa áti aukúàqa. Aukúsaifanóo mifá ínni nifaaqaí qiní moodáanaki kára úfa náaruara máríannanara koorooíannoo. ¹⁴ Ínniki qári akoonaiqí moó fánnoo sía afaaqa áti aukínafa márínaqa sía qíní faiqí ánaaseeki máríannoo fée qianáura. Mifa qiní qíma afeekaikára úfamau sía fínara sía ínniki máríani.

¹⁵ Kafáa Ánutufa Abaraqaammána qímaminoo qinau, sía aneenná ánaaqara Sarai námmarinée qíà. Maqee miná áuqa Saráqa námmarífa máríannoo. ¹⁶ Qinée Saráqa námmarína ámiqi ámiqi máisáananoo faiqi akoonaiqí aní maqa ámiannoo. Mifá moómoo máqan-

naasa nínoofa márínaqa mina faiqi námukiqari akaqáusa karaambáiqua márífaranoo.

¹⁷ Abaraqaammáfa mi ufána iriséenoo maqásaa mapámu finoo naanaidara qídanoo qinau. Amanée 100 áukuana márara fásíqa fánnoo faiqí máqáannoo fée Saráqa námmarífa faqa 90 áukuana márarafa amanée faiqí máqáannoo fée. ¹⁸ Miqí qímaseenoo Abaraqaammáfa Ánutuna qímaminoo qinau. Náqaa sáina Isamaeerafa qiní aináina máráaqaana ifanéè.

¹⁹ Miqí qufanóo Ánutufa qímaminoo qinau. Aní ánaaqaa Saráqa námmarífa aní faiqí akoonaiqí maqasáinaná miná áuqu Isakee neé qía. (Maasá ufakíqari Isakeena áuqu naanaidara qíranee qímaqoofanoo.) Qinée aní faqa moodáanaki kára úfa quqáunafa Isakeenasáa faqa minásáaqari náaru náaru kambíqainausasaa faqa máríannoo. ²⁰ Isamaeerafa fáqa anée qianandee, miná faqa ámiqi ámiqi íanáura. Miná faiqi námu moómoo uqanna kambíqeefera. Akoonaiqíuqa qísauku qára taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda 12 marasée úriqararasa márífara. Miná sáaqari kambíqáinausa fíraa maqannaasa márífaranoo. ²¹ Moó áukuana maa quqoonnánasaa kai Saráqa námmarífa aní faiqí Isakeena máqannoo. Qinee qeeqá moodáanaki kára úfa minásaa quqáqaana máríannoo. ²² Ánutufa aiqáma maa ufána Abaraqaammána qímamiséenoo doo quqásee fínau.

²³ Fífufanóo Abaraqaammáfa Ánutuna ufa máu finoo mi faasaaná kaí narí faqa narí ámaaku Isamaeerafa fáqa narí aináinira fáiqiuqa faqa narí aináiniranaki márída maqaqoó fáiqísa fáqa aiqáma nifaaqa áti aukínau. ²⁴ Abaraqaammáfa 99 áukuana márínoo narí afaaqa áti ateeeká áqinau. Isamaeerafa 13 áukuana marasoofanóo miná afaaqa áti ateeeká áqinau.

²⁶ Moodáa fáasaana kaí Abaraqaammáfa fáqa narí ámaaku Isamaeerafa fáqa narí aináinira fáiqiuqa aiqáma nifaaqa áti ateeekáqau.

Ánutufa Abaraqaammána faiqí ámirara qíma afeekaíku ufána.

18 Abaraqaammáfa Mámareena arookása atukakí súani qámabaanaí aiqaiqá ufanóo narí úiqana máqa kooqíki óoqu faaqée márúfanoo karaambáiqua maaqímmasee miná áfusaa kooroo inau. ² Óoqufaaqee márúfaqa faiqí qaaramoó námu ánufanoo Abaraqaammáfa níqáfamaséenoo nári óosana máreenoo findimeeqeenoo misá ánuqoo sandée óonuréenoo óorindari maqásaa kummáramá finoo qímannimínoo qináu.

³ Óo úriqararasa, qinée ínni dadaaqírausa márídaqa sía qiní áidaaqa ráaqa. ⁴ Qinee qíanaqa nammári míni-saifaqa ínneeqa níku nammári úqu séeqa maa saqarína atukakí adooaaqa. ⁵ Qinee akaqá nárana nímiána námaseeqa afeeka mara máreeqa fuaqa. Qinee ínni dadaaqianéera maaqóo ániafanoo. Innee maí áni-anannáí qiní dúqu uqéeraafanoo. Minára eedoo qífaqa nárana nímia. Miqí qufaqa misá qíqau. Dúfi dúfi doo nímina naanée qíqau.

⁶ Abaraqaammáfa iriséenoo úiqa máaqaqi sandéenoo óonureenoo Saráqa námmarina qímaminau. Anee kái kaqi parauáqa ámiqirana moodáa beeka marasée féemu suqá.

⁷ Miqí qímaseenoo ráudamaki sandéenoo burimakáu máruqoo óonureenoo burimakáu ánaaqi ámiqirana amaqi qumooqu kírana mara rumbá máreenoo narí aináinira fáiqi amisoofanóo kai káqi ufanoo arusée suqánu. ⁸ Abaraqaammáfa burimakáu náamma anoona fáqa náamma anoona fadaméena fáqa féemu fáqa burimakáu suqáranau fáqa mara máree míní nímufafa naqau. Abaraqaammáfa saqári atukakí misá fáqa máridanoo nárana nímufafa naqau.

⁹ Misa námaseeqa Abaraqaammána maaqi qímasee iraqau. Aní ánaaq Saráqa námmarifa yáí fée márinoo fée qufanóo mifá qináu. Mâà úiqaana máqaki máridanoo fee qináu.

¹⁰ Miqí qufanóo misákiqari moó fánnoo qináu. Moó áukuana maa quqoonnánasaa kai qinee kafáa aniráananoo aní ánaaq Saráqa námmarifa akoonaiqí fáiqi máqaannoo. Miqí qímarufánnoo Saráqa námmarifa úiqaana máqa kooqíki mi fasiqána ánaaqiannai óoqu faaqée ídanoo írimarináu. ¹¹ Miqí qufanoo Saráqa námmarisa Abaraqaamása asooqá uqanna márufanoo Saráqa námmarifa fáqa faiqi máqara aukuaana óoqi taikánau. ¹² Saráqa námmarifa minára iriséenoo narí kai náanaidara qídanoo qináu. Qinée fáqa qeeqá náurairaiqindiri asooqá marida. Náqimmasee fee qeeqá qifaaqi fáqa aaná fuanáuree.

¹³ Miqúfanoo karaambáiq Abaraqaammána qímaminoo qináu. Náqaa fée ifanóo fee Saráqa námmarifa naanaidara qínoo fee. Maana qinee asooqá máridaqa náqimándeefaiqi máqaanauree qínoo fee.

¹⁴ Nána áinainee moó áinaina Yáaweefa sía amana áuqaannoo fee mifá amaná aiqáma áinaina áuqaannoo. Qinée ánoona ufa qídaqa, moó áukuana maa quqoonnásaa qinée kafáa aniráananoo Saráqa námmarifa akoonaiqí fáiqi máqaannoo.

¹⁵ Saráqa námmarifa miná iriséenoo rufía máreenoo únna qímasee qádo qináu, Qinée sía naanaidara qíqa. Miqí qufanóo misá úriqararafa Karaambáiq qímaminoo qináu. Anée naanaidara qianaqa íriqa.

Karaambáiq Soodooma máqusa áruanínannara qináu.

¹⁶ Mi fasiqa qaaramoo namúsa Abaraqaammána fáqa óoqu fiúfaqa Soodooma máqusai qáfee máruqoo múqunnisoofanoo Karaambáiq narí kai qímasee írináu. Qinée áuqararee qúnna áinaina sía Abaraqaammána umeeráma ámaqaanaura. ¹⁸ Miná saaqari kambíqáinausa firaa maqannaá márifaranoo. Aiqáma máqannaasa Abaraqaammána sáaqaraannai ámiqi ámiqimma nímaqaanaura. ¹⁹ Abaraqaammáfa narí faiqi námu fáqa misásaaqari kambíqainausara fáqa andeeqára óosanamau kai fuaqéera fuki faaki íanifeera rusandeesámummasee máraqiafana. Misa miqí fáqa qinee qíma afeekaikíafanna áinainausa aiqáma miqímma nisaanaura.

²⁰ Miqí qímiriséenoo Yáaweefa Abaraqaammána akooqóo kooroommásee qímaminau. Soodooma máqusanaasa fáqa Koomoora máqusanaasa fáqa mandá óosana fíqaranoo máriafa akaqáusa minára níkuo uqanná qaifaqá qímaqimíafaqa íriqa. ²¹ Qinee óoqureeqa mi fasiqa anaaseesá mi oosanná áuqee máriana qáfaanaura kúqaa fee únna fee máridanoo fee.

²² Mi qaaramoo fasiqa namúsakiqari qaara qánda Soodooma máqusai óoqu fímarufanoo Karaambáiq Abaraqaammána fáqa márináu. ²³ Abaraqaammáfa Karaambáiq óorinni óonu réenoo irámirinoo qináu. Kúqaa fee anee andeeqárausa fáqa áaqee máriasa fáqa aiqámee nárú taikéennaree. ²⁴ Qaara fasiqa níku nísauku taikásee qiní qísauku qára taikásee 50 andeeqárausa mi maqúsánaki márifana anee aiqámee nárú taikéennaree. Kafaa 50 andeeqárausa márifana mi maqúsána asumu quqéennaree. ²⁵ Sía amana andeeqárausa fáqa mandáikirausa fáqa moodánaki nárinanaroo. Mifá sía andeeqánnoo máridanoo. Andeeqárausa fáqa áaqee máriasa fáqa sía amana moodáa óosana kai níminnanaroo. Aiqáma maa maqánasaa máriasa siaasa márianafa andeeqára óosana kai máraà.

²⁶ Karaambáiq Abaraqaammána ufa iriséenoo qímaminau. Qinée qaara fasiqa níku nísauku taikásee qiní qísauku qára taikásee 50 andeeqárausa mi maqúsánaki paqúriqa sía mi maqúsána kurídanaura.

²⁷ Abaraqaammáfa miná iriséenoo kafáa qímaminau. Óo karaambáiq qinée qifaaqa quqásee aní qímanunna ufana mi numooná minní qísaa. Qinee faiqi faiqi máridaqa áaqámámmasee aní fáqa moómoo kári ufa qídaqa. ²⁸ Amanée 50 sía márifana 45 kai andeeqárausa márifana moodáannai qísauku 5 minakí sía márinannara irisée nárinnaree. Karaambáiq narí qímaminoo qináu. 45 andeeqárausa mi maqúsánaki máriafaqa sía kuridi taikánaura.

²⁹ Abaraqaammáfa miná iriséenoo kafáa qímaminau. Óo karaambáiq qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 andeeqárausa márifána aiqáma nárinnaree. Karaambáiq miná iriséenoo qímaminau. Qinée qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 andeeqárausa paqúriqa mi maqúsána sía kurídanaura.

³⁰ Abaraqaammáfa iriséenoo kafáa Karaambáiq qímaminau. Qinée kaifáa aní qímamíannana anée sía qiníara áanoo qia. Moodáa fásíqa áiku ásauku taikásee qiní qísauku qara taikásee 30 andeeqárausa márifana náqaa fee innáree. Yáaweefa iriséenoo qináu. Qinee 30 andeeqárausa paqúriqa sía miqíanaura.

³¹ Abaraqaammáfa kafáa qímaminau. Qinée qifaaqa quqásee aní fáqa moómoo ufa qímarúnna mi numooná minní qísaà. Mi maqúsánaki moodáa fasiqa 20 kai márifana náqaa fee innáree. Karaambáiq iriséenoo qináu. Qinee 20 andeeqárausa paqúriqa sía mi maqúsána kurídanaura.

³² Abaraqaammáfa kaifáa qináu. Óo karaambáiq sía áanóo qia. Qinee moó úfa kafáa qianáura. 10 andeeqárausa paqúrimásee náqi fée innáree. Miqí qufanóo

Karaambáiqá qinau. Qinée qísauku qara 10 kai andee-qárausa paqúri mándee sía kurídi nímaqaanaura.

³³ Karaambáiqá Abaraqaammána faqa ufa qí-maseenoo dóo óoqu finau. Óoqu fúfanoo Abraqaam-máfa quqásee anirandée ámaaqá finau.

Soodoomma faqa Koomoora faqa mandá óosanna máraqau.

19 Abaraqaammáfa múqunnisoo qangirooqandá Soodoomma máqusai óoquree maqúsa kooqíki qáfoofanoo Róotafa miqóo óoqu faaqée márínau. Máridanoo Róotafa miqandá níndafeenoo máqeenoo óonu miqandá nóorinni óorindari maqásaa rupáitama fufanóo maaqí qímasee qímanniminau. ² Óo qiní úriqarara qanda qinee ínniqara dadaaqírara márídaqa. Ínnee qára qiní máaqaki anirée níku nammári uqusée qiní máaqaki faiqaaqa. Faiqée dúna kanánaana fíndi fí-naqa ínneeqa fínnannai fuaqa. Miqí qímasoofaqa miqandá qádo qída qiqau. Sáina maa qandá maqúsa qámbaana faiqaanáura.

³ Róotafa sandanáinái qimaseenoo ufaqá miqandá miná fáqa máaqaki kéeqaqau. Óoru roofanóo Róotafa narí aináinira fáiquqara qufaqá misá ooruku anoona sía qái féemuna faqa ámiqira nárana faqa suqásee ní-mufaqa naqau. ⁴ Námaseeqa faiqárára ímarufaqa mi maqusánaasa faiqí kumaaráa náurái qíqáma anirée Róotana máaqa fuseemmá datí mámbufaqa Róotana maaqí qímasee áaraqau. ⁵ Mi faiqi qandá fáasai aní máaqaki kéeqaa qanda yái fee márídaqee. Anée miqandá maasá qíminaqa mi qandá mandá óosana nímia.

⁶ Róotafa misá ufa iriséenoo ráuda máfinoo narí ánaaqianaindari kooqí ititásee qímánníminau. ⁷ Qinée qádo qíra ufa ínni qímannimídaqa. Sía uqanná maa manda oosanná máraaqá. ⁸ Íriaqa, qeeqá qíraamuna qaara qánda sía faiqí fáqa núaqánda ínni nimisánaqa ínneeqa íriranannai kai máraaqá. Maa fasiqa qandá qiní máaqaki ani raafaqá áqoondi kámmaqauna mári-afaqa qinee ámiqimmasee miqandásaa rakísidaqa.

⁹ Miqí qímasee qímannimisoofaqa misa aiqáma maaqí qiqau. Anée moó máqannaafa maasáki ani márianafa. Yáfee qifanéè anee maasára qádo qídanee. Anée nímaaráa. Sía nímaaránaqa sía aní áqoondiqara kai mandáikamma nímaqaanaura, aní fáqa firaqóo mandáikamma ámaqánaura. Miqí qímaseeqa misa Róotana afeeqá áquseeqa miná kooqí rufádáairara iqu.

¹⁰ Máaqakiqári Róotana áqoondiqara Róotana qumu rarisámeeqee máaqaki áqusee kooqí ititáqau.

¹¹ Ititáseeqa mi fasiqáusa madánaai márusa aiqáma nífu qimbásoofaqa kooqíara randóosia minnísaqau.

Róotafa Soodoomma máqusakiqari fínau.

¹² Minní soofaqá Róotana áqoondi qára irámiriqa qiqau. Maa anée márianna maqusánaki aní áti akaqáusa márídee. Kái káqi aneenná áraamuqmaaka faqa áiraamaku óondamara faqa aneenná átiuqa faqa

aiqáma nífiqee moosáa fua. ¹³ Maasá maa maqusána damunámma áquanaura. Karaambáiqá maa maqusá-nakina óosana óosana mandáinaina kambíqáifanoo mi ufána iriséenoo maaqandá diqiqaifaqá maa maqusána kurídirara qúmídaqa.

¹⁴ Róotafa iriséenoo narí áraamuna qara nifaaqi qárara qútaaqámaqoo fásiqa qánda fáqa qímannim-inau. Doo ánifaqa ínnisaimbaqa moótinai fúaqá. Ánut-ufa maa maqusána damúnirara qínoo. Miqí qufaqá miná áiraamaku qara sía íriqau. Quteéti qídanoo mi-foo qímasee káqi máriqau.

¹⁵ Iáqoo faqa kanánaana angirooqára Róotana kafáa fuki faakí qiqau. Dóo kái káqinana aneenná ánaaqá fáqa aneenná áraamuna qara fáqa nífiqee fúà. Ínnee faqa maa maqusána námu faqa kurídifaara.

¹⁶ Róotafa iriséenoo óonáqee anauqee ímarufanoo miná áqoondiqara miná ásauku faqa miná ánaaqá ásauku faqa miná áraamunagara fáqa qumáree rarisámeeqee aanái ubeekaqáú. Yáweefa Róotanara ámuqusufanóo miqínau. ¹⁷ Nífiqa quqásoofanóo an-giroo moó fánnoo qímanniminoo qínau. Ínnee sandámáfuaqa kúqifaara. Fídaqa sía quandáfi qá-faaqa. Afaasásaa faqa sía kásooiaqa. Ínnee kúqifaara, áaqanai sandée óoru fúaqá.

¹⁸ Róotafa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Sía aneenná qíannannai diiqáà. ¹⁹ Anée firaqóo qiníara ámuqusifana qiní kúqiranakinaana máraananoo. Áaqána níanaí márifaqa minní fímaríananoo mi narirá-fa qiní fáqa dárinaqa kúquanoora. ²⁰ Anée káqikaa máqusa muqúnna qáfaidanee. Mifa adeedí márifaqa amanée qinee minní sandánauree. Káqikaa máqusa uqanná máridanoo qinée minní óonureeqa asumu márianaura.

²¹ Miqí qímasoofanóo angiroo moó fánnoo qímamin-inau. Dóo amaná qinee minára eedóo qídaqa. Sía qinée mi maqusána kurídanaura. ²² Dóo kái káqi sandáà. Anée óonu ráinaqa miqóo qeeqá qúnna ái-naina áuqaanaura. Róotafa mi maqusánara káqikaa máqusee qunára misa mi maqusána áuqu Soora féee qídaqa.

Karaambáiqá Soodoomma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa kurídinu.

²³ Mi kananaanná súani afu maqee úri márufanoo Róotafa Soora máqusai óonu ranau. ²⁴ Oonuroofanóo Karaambáiqá idá námu faqa koorootaqásàaqári qéemari idánara foorá írana námufaqa quqásoofanoo aakuara foorá Soodoomma máqusasaa fáqa Koomoo-ra máqusasaa fáqa áqufinau. ²⁵ Áqufinoo mi arumúna-ki máru maqusáusa faqa aiqáma faiqí ánaasee faqa ándanda faqa náru taikánau. ²⁶ Róotana ánaaqá narí afaaqi fáqa sandée fídanoo óonu quandáfinoo áfu máqeenoo doo miqóo ooruku kámmafi kísaaqa saqáriara foorá rakíqanoo márínau.

²⁷ Moó kánanaana Abaraqaammáfa fíndimeeqeenoo Karaambáiqá fáqa ufa quqóo óoqu finau. ²⁸ Miqóoqari Abaraqaammáfa mara muamí qáfoofanoo Soodoom-ma fáqa Koomoora fáqa mi afaasánasaa máru

maqúsusaki idá muna fannoo firaafa uqanná óoru fúfánoo qáfanau.

²⁹ Ánutufa mi afaasánasáa máru maqusáusa faqa máqa maaqá faqa kurídidanoo Abaraqaammánara iriséenoo Róotafa máriu maqúsusa nárídanoo Róotana kái maréeqee kaqinni quqánau.

Mooabana fáqa Amoona faqa níku nísauku kambíqoo ufafa.

³⁰ Róotafa Sooara máqusara rufiaséenoo narí áraa-muna qara nífiqeenoo ámuuqu námusaa óoni áamara márunki óoru márínau. ³¹ Máriufanóo miná áraamu-na indaarúqaafa ínaaqianaana maaqí qímasee qímaminau. Dóo maasá qíkoofa asooqá márídanoo. Sía maa saqánna aníndiri marasée faiqí mara qímifaqa máqara fásiquaqa márídaqa. Aiqáma faiqí áuqeeu óosanafa sía aníndiriki márídanoo. ³² Doo áninaqa aníndiri uáinna námmani áuquseeqa nári níkoona ámíànanóo moómoo námaseenoo fúru fárinaqa aníndiri miná fáqa sakasée faiqáà. Miqí másaifanóo aníndiri níkoofa aníndiri faiqí mara qímínaqa aníndiri faiqí námu fín-dífíqa máriaqa.

³³ Miqí qímaseeqa mi eendánaki miqandá uáinna námmani moómoo nári níkoona amisoofanóo nee-neeséenoo fúrufara másoofanóo ánaasaafa náaree narí ákoona fáqa sakasée faiqanau. Úainna námmani fánnoo miná fúru fára másoofanoo narí áraamuna áuqoo áinainara sía írinau.

³⁴ Kanánaana ánaasaafa narí áuna qímaminoo qináu. Fáasái eendáki qínée qeeqá qíkoona faqa sakasée faiqéeqa. Doo fáfaa eendáki aníndiri uáinna moómoo kaifáa ámiananóo námaseenoo fúru fárinana anée faqa miná sakasée faiqáà. Miqímasee aníndiri qeeqá qíkoona faiqí máqasaana faiqí asumu káqi máriaqa.

³⁵ Miqí qímasee doo mi eendánaki miqandá uáinna námmani moómoo nári níkoona amisoofanóo fúru fárammá soofanóo áuna fannoo narí ákoona faqa sakaséenoo faiqanau. Róotafa uáinna námmani námseenoo fúru fáridanoo narí áraamuna áuqoo áinainara sía írinau.

³⁶ Miqímasee Róotana áraamuna qára nári níkoona faqa faiqoonánnai nímuaqu qáikiqau. ³⁷ Miqímásee márufanoo indaarúqaa áraamana fánnoo faiqí akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Mooaba neé qináu. Máriu fanoo Mooabafa fíndifinoo Mooaba máqannaasa níkoofaikamminóo márínau. ³⁸ Áuna fannoo mífá fáqa faiqí akoonaiqí maqaséenoo miná áuqu Beenaami feé qináu. Máriu fanóo Beenaamifa fíndifinoo Amoona máqannaasa níkoofaikamminóo márínau.

Abaraqaammána faqa Abimeereekána faqa ufa.

20 Abaraqaammáfa Mámareena máqusa minní séenoo Neekeefa máqa máaqakina óoqu fináu. Mífa Kadeesa máqusa dínni Sura máqausa dínni qám-baana óoqu márínau. Marikínoo kafáa Keeraara máqusaki óoqu márínau. ² Keeraara máqusaki káqi

máridanoo Abaraqaammáfa narí ánaaqara Saráqa námmarinara qiní dáuna fée qináu. Keeraara máqanna-karaambáiqá miná áuqu Abimeereekáfa márínau. Mífá Abaraqaammána ufa iriséenoo Saráqa námmarinara miná áuna fée qímaseenoo narí aináinira fáiqi-uqa níqiqoofaqá Sáraqa námmarina maréeqeeqa Abimeereekána ámiqau.

³ Miqóo márufanoo Ánutufa Abimeereekána qainá sáa kooroo qímasee qímaminau. Anée kúqinnaránoo maa anaaseená anée máraannana moó fásíqa ánaaqá márídanoo.

⁴ Abimeereekáfa Saráqa námmarina sía sakasée faiqanau. Minára iriséenoo Ánutuna qímaminoo qináu. Óo karaambáiqá qinee andeeqárausa márídaqa anee qiní faqa qiní faiqí ánaasee fáqee nárínnaree.

⁵ Abaraqaammáfa narí kai Saráqa námmarinara qiní dáuna fee qifaqá qínée íriqa. Kafa maa anaaseefá faqa narí afaaqiara qínnoo qiní qífasaa fee qinoo. Miqí qifaqá qinee mina írunanoo qiní dáakirafa qímaqiminoo sía áaqarafa aníki máriannoo fee qifaqá máraunoo sía áaqarafa qiníki márídanoo.

⁶ Ánutufa iriséenoo kafáa qainásaa qímaminoo qináu. Eeóo qinée íridaqa kuqáa aní aakirafa qímamifana andeeqáananoo. Qinée kai aní qumeé rafáaqafúnana anée sía qiní mandáikamma qímaqeenana mi anaaseená faqa sakasée faiqáananoo. ⁷ Dóo fíndi fínana mi fásíqána ánaaqá kaifáa narí afaaqinnái aiqáinanóo fúani. Abaraqaammáfa qiní tamummáqara fásíqa márídanoo. Mífá aníara innaaru qínaqa iriséeqa síamma aní áruanauranoo. Anée sía mi anaaseená aiqáinaqá aní faqa aní máqannaasa faqa aiqáma náruanauranoo.

⁸ Abimeereekáfa miná iriseenoo Kanánaana eendái fíndifinoo narí máqannaá úriqararusa náaramáseenoo Karaambáiqá qu úfana qíman-nimisoofaqá fíraa qóo rufiaqau. ⁹ Abimeereekáfa kafáa Abaraqaammána áaramáseenoo irámirináu. Anée nána óosanee maasá qíminánee. Nána mandá áinainee maasá aní ámunanee anee qiní faqa qiní qíku qísauku faqa fíraa úmmaara qíminanee. Sía áuqaaqaa íra óosana maasá qímiananoo. ¹⁰ Nána írifafee márifanee maaqínanee.

¹¹ Abaraqaammáfa miná iriséenoo maaqí qímasee Abimeereekána qímaminoo qináu. Qinée maaqí qímasee qímiriqa maa maqannáasa sía Ánutunara rufíqee máriafaqa qiní darséeqa qiní qínaqa máree foo qímaseeqa miqí qíqa. ¹² Qiní qínaqa kúqaa qiní dáuna márídanoo qiní qíkoona áraamuna márídanoo moó ánaasee faiqí márifaqa maraqáunafa márídanoo. ¹³ Ánutufa qiníara aneenná akoonaa maqúsa minnísee anaamurinni núannee qufaqá qinee Saráqa námmarina qímamiqa maaqí qiqíafana. Anee qiníara qiní úriqarara fee qínana qiníara qiní qífasaa fee qia.

¹⁴ Miqí qufanóo iriséenoo Abimeereekáfa Saráqa námmarina kafáa Abaraqaammána áminau. Mikarí mífa sipsípauqa faqa burimakauqa faqa aináinira mánaaqá kúmaaraauqa faqa Abaraqaammána áminau.

¹⁵ Amiséenoo maaqí qímasee qímaminau. Qiní maqa máaqa máridanoo. Aneenná kai áidinnaqoo mária.

¹⁶ Miqí qímaseenoo quandá finoo Saráqa námmarina maaqí qímaseenoo qímaminau. Dóo aní áfasaana siruáa munnimma wan tauséenna 1000 ámiqa, maa ummaaráfa taikáinaqa aní faqa máriasa aní áaqarana sía máriifoo qiaqéera. Kafáa aiqámausa aníara sía mandóosana áuqee foo qiaqa.

¹⁷ Yáaweefa Saráqa námmarinaki kambíqoonara iriséenoo Abimeereekána, na áiku ásaukukinaa ánaaseeuqa faiqi máqara áana ititásoofaqa faiqi máqarara sía amanáikiqau. Miqíqa márufanoo Abaraqaammáfa Abimeereekánara Ánutufinnai innaaru qufanóo Ánutufa Abimeereekána faqa narí ánaaqa faqa narí aináinira mánaaqauqa faqa misá aurirana taikannisoofaqá kafa faqi máqarana amanáikiqau.

Isakeena máqoo ufafa.

21 Karaambáiqá narí qímaqoondee ínoo Saráqa námmarina ámiqi ámiqimma ámaqanau.

² Miqímmasoofanóo Abaraqaammáfa náuraiqi márufanoo Saráqa námmarifa ámuvaqu qáikinoo Abaraqaammána faiqi Ánutufa qímaqooqoo máqanau. ³ Maqasoofanóo Abaraqaammáfa miná áuqu Isakeeneé qinau. ⁴ Áuqu rámaséenoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaaramoó maraséenoo ⁸ faasaana áiqaramá fufanóo Abaraqaammáfa Ánutufa qímamúndee ínoo Isakeena afaaqa áti ateeká áqinau. ⁵ Abaraqaammáfa uan handeeréeta 100 áukuana faqáafa márufanoo Isakeena máqanau.

⁶ Saráqa námmarifa Isakeena maqaséenoo maaqí qinau. Ánutufa asasírana faqa naanaidara qírana faqa qímínoo. Aiqa máusa minára írinausa qiní faqa naanaidara qífáranoo. ⁷ Miqí qímaseenoo Saráqa námmarifa maaqí qinau. Yáfee moó fánnoo Abaraqaammána qímaminoo Saráqa námmarifa narí faiqi maqasée amana náamma ámiannoo fee qíannoo fée, sía amana moó fánnoo miqí qíannoo. Miqí qímari-afaqa qinee asooqá námuki Abaraqaammána faiqi akoonaiqí máqeeqa. ⁸ Isakeefa áaqoo írinoo náamma minnísoo fáasaana Abaraqaammáfa qoomáqa firaaqoo suqánanau.

Abaraqaammáfa Qakaarana faqa Isamaeerana faqa niqiqoo ufafa.

⁹ Miqímasee máriufanoo moó kári Isipa máqanna ánaasee Akaara námmarina ámaaku fannoo Saráqa námmarina ámaaku Isaakeena faqa sararí márinau.

¹⁰ Sararímarufanoo Saráqa námmarifa miná qáfamaseenoo Abaraqaammána qímaminoo qinau. Maa ainainira manaqána fáqa narí faiqi fáqa niqáinaqa fuaqa. Maa anaaseená faiqi fannóo sía aní qumíasana qiní faiqi máraree qínnana máraannoo.

¹¹ Isamaeráfa faqa Abaraqaammána faiqi márúnara Abaraqaammáfa mi ufána írufanoo aundurá ummaaranau. ¹² Miqúfanoo Ánutufa Abaraqaammána qí-

maminoo qinau. Sía faiqi ánaaqi qísanoosára ámuqsiani. Anée Saráqa námmarifa qímamindee ía. Isakeena sáaqari kai qinee qíma afeekaikíafannandée ínoo moómoo asumu kambíqeeфарánnoo. ¹³ Aní aináinira ánaasee faiqi fáqa qinée dadaaqíananoo moómoo faiqi maqasáinaqa moó máqannaasara foorá marifaranoo. Mifá faqa aní faiqi kái máriganoo.

¹⁴ Abaraqaammáfa mi ufána iriséenoo moó kánanaana fíndifinoo féemu áafaqa faqa aandáu apata táquki nammári sakaséenoo Akaara námmarina uqáruma amiséenoo faiqi áakuamaqáséenoo aiganau. Akaara námmarifa narí ámaaku áfiqeenoo Beeraseeba máqa máaqaki aadána máqa máaqaki óoqu máriganoo óonuree anirée ída márinau.

¹⁵ Aandáu apata táqukinaa námmani aiqáma taikáfufanóo Akaara námmarifa narí faiqi káqikaa sáqari atukakí áisanau. ¹⁶ Aiséenoo káqikaaqóo kísaaqasaa óonu óoqufaqee ídanoo narí kái qímírinau. Qinée sía amana qeeqá faiqi kúqirana qáfaanuranoo. Miqí qímaseenoo miqóo óoqufaaqée máriganoo ikí ráqee márinau.

¹⁷ Miqí márufanoo Ánutufa mi faiqína ikí ráqarana írufanoo innaarúnaindari Ánutuna angiroo moó fánnoo Akaara námmarina qímaminoo qinau. Akaara námmani anée nánaree ummaara máraidanee. Sía rufíaa. Aní ámaaku ikí ráqarana Ánutufa dóo írinoo. ¹⁸ Dóo fíndi fínana óonu faiqi rafúsusee ámiqi ámiqia. Qinée miná sáaqari kambíqinausa firaa maqannaasaiká mánnisaanau.

¹⁹ Miqí qímaseenoo Ánutufa Akaara námmarina áfu maqa ámufanoo nammári mádika qáfanau. Qáfamaseenoo aandáu apata táqu mara máreenoo óoqu saka narí faiqi ámufanoo nanau.

²⁰ Ánutufa Isamaeerána rakísi ámaqee márufanoo innooqánau. Innooqáfufanóo mifa Paraana aadána máqa maaqáki máriganoo uaqárana akoofása márinau. ²¹ Paraana aadána máqa máaqaki márufanóo miná ánoofa Isipa máqusaindaraa mánaaqa mara áminau.

Abaraqaammáfa Abimeereekána faqa moodánaki kára úfa qinau.

²² Mi karí Abimeereekáfa Pikoarana narí rákira fásiquaqa uriqararana áfiqeenoo Abaraqaammáfa máruqoo óonu réeqa maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Anée aiqáma áinaina áuqaannánaki Ánutufa dadaaqídanoo. ²³ Doo maqee Ánutuna áfusaa qíma afeekaikámmásee qiní faqa qiní faiqi námu faqa qiní sáaqari náaru kambíqinausa faqa sía mandáikamma nímaqaa. Qinée aní ámiqimma ámaqáqiafana anée faqa miqí kai ínana qíma afeekaikámmásee qiní faqa maa maqa maaqána anee márianna maqa maaqána fáqa ámiqimma qímaqaa.

²⁴ Abaraqaammáfa minára iriséenoo qímaminau. Qinée miqímmianauree qímasee qíma afeekaikínau.

²⁵ Miqí qímaseenoo Abaraqaammáfa Abimeereekána óori kándara úfaiqari qímaminau. Aní aináinira fáiqua qiní nammári mádika rákirara máseeqa máreea.

²⁶ Abimeereekáfa iriséenoo qímaminau, Qóo qinée sía

miná írídaqa, yáfee miqínoo fee. Anée minára sía qíma qímunaqa sía íríqiafana. Maqee kái írídaqa.

²⁷ Abaraqaammáfa minára iriséeno burimakáuqa faqa sipsípauqa faqa maréeqee Abimeereekána áminau. Amiséé miqandá moodáanaki kiqáu.

²⁸ Abaraqaammáfa sipsípa ánaaqiuqa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 náadumasaa rainá quqá-nau. ²⁹ Abimeereekáfa miná qáfamáseenoo Abaraqaammána irámirinau. Anee nánaree miqída-nee.

³⁰ Miqí qímasee iroofanóo Abaraqaammáfa qinau. Anée maanáuqa máraà. Anée márainnanannóo qiníara maa nammari dikaandána indu fínaufoo qin-náranoo.

³¹ Misá miqóo qíma afeekaiká máseeqa mi maqúsá-na áuqureeqa Beeraseeba fée qiqau.

³² Miqanda Beeraseeba máqa máaqaki moodáanaki kára úfa qímasoofanoo Abimeereekáfa narí rákíra fásiquaqa úriqararana Pikoorasandíri narí maqúsai Firistia máqa máaqai fiqau. ³³ Miqandá fufanóo Abaraqaammáfa tamarisika sáqari Beeraseeba máqu-sai úmmaquseenoo náaru náaru márira Káraambaiqa Ánutunara innaaru qímarinau. ³⁴ Mi kamúqoo Abaraqaammáfa kísaaqasaa Firistia máqa máaqakina márinau.

Ánutufa Abaraqaammánara aneenná ámaaku Isakeena tatúfirana suqá qímiannee qu úfafa.

22 Máriiufanoo Ánutufa Abaraqaammána amanammásee qáfaanee qímasee innaarúnain-dari áaramasee qinau. Óo Abaraqaama qufanóo Abaraqaammáfa qinau qinée maaqóo márídaqa. Miqí qufanoo Ánutufa qímaminau.

² Aneenná ámaaku Isakeena aní ámaaku moodáa, káaqa ámuqusa ímariannana áfiqeenana Mooría máqa máaqai óoru ráinaqa qínee áaqana moó uqafíqáanaura. Anée mi aaqannánasaa aneenná ámaaku arusée qini tatúfirana suqá qímia.

³ Miqí qímasoofanoo kanánaana fíndifinoo narí dookísaa idá rufáriséeno minásaa quqáseenoo narí aináini marú faiqi qandá faqa narí ámaaku Isakeena fáqa nífiqeenoo fíndimeeqee Ánutufa qímàmúnnai fin-au. ⁴ Qaara afuru aanái fí faiqaqau. Qaaramoó ku-fanóo Ánutufa qímaqoo áaqannafa níanasaa máru-fanoo qáfanau. ⁵ Qáfamaseenoo Abaraqaammáfa narí aináini máru faiqi qandá qímannimino qínau. Ínnee-qara maaqóo márída doonkísaa rakísiaqa. Qeeqá qí-maakundíri miqóo óoru Ánutunara innaaru qímasee ínneeqara iannái qúmuanaura.

⁶ Miqí qímaseenoo Abaraqaammáfa tatúfirana suqáaninna ídana maréeqeenoo Isakeenasáa soofanóo mároofanoo narí idá qéemaruna ákuru mándeenoo miná qumáreenoo musúka faqa qumáreenoo doo narí faiqi áfiqeenoo Ánutufa qí-maqoo áaqanna kaaqa óoru finau. ⁷ Aanái óoru fímar-ufanoo Isakeefa narí ákoona áaramaseenoo qinau, Qípoo qufanóo Abaraqaammáfa foó qímasee qinau. Nánaree qídanee qufanoo Isakeefá qinau. Qinée qá-

faunana anee idáti faqa idá rúmbarana faqa máree fí-marinanoo, yáafée tatúfirana suqéefandínna sípsipafa márídanoo fee.

⁸ Abaraqaammáfa maaqí qímasee narí ámaaku qí-maminau. Ánutufa narí kái sípsípa ánaaqi moodáa qímínaqa tatúfirana suqámianaura. Miqí qímaseeqa miqandá moodaanaki óoru fiqau.

⁹ Miqandá Ánutufa qímaqoo áaqannasaa óoru réeqa Abaraqaammáfa óoniuqa maréeqee áaku aakum-máseenoo idá miná ámuuaqa quqáseenoo narí faiqi Isakeena ruúmbeegeenoo rafúsu idásaa rusínau.

¹⁰ Rusíseenoo musúka qumáreenoo narí faiqi kuqá arusaanéera inau. ¹¹ Karaambáiqu angiroo innaarú-naindari áaramaseenoo qinau, Abaraqaamma,

Abaraqaamma, miqí qufanóo Abaraqaammáfa qinau. Qinée máà márídaqee qufanoo Karaambáiqu qinau.

¹² Sía faiqi arua, sía mandáikamma ámaqaa. Sía aneenná ásaukukoo aneenná faiqi árua. Dóo maqéé qínee írídaqa anee Ánutuna ufa qaindúsidana miná ufa áfaqee máriananoo. Anée aneenná ámaakuara aneenná ámuqusa uqannára sía qádo qíananoo eedóo kái qíananoo.

¹³ Miqí qufanóo Abaraqaammáfa uqéeráfinoo qá-foofanoo ándandaki sípsípa ákoona saqári ánaaqiki aanai rutáqusee márufanoo qáfanau. Qáfamaseenoo Abaraqaammáfa narí ámaaku ámaqaa máqeenoo sip-sípa ákoona aruséeno Ánutuna tatúfirana suqá áminau. ¹⁴ Miqóoqari Abaraqaammáfa mi aaqanná áuqu reenoo, Karaambáiqu nímira áaqanee qinau. Minára maqee mindáraasa maaqí qídaqa, Yáaweefa narí áaqanasaa nímidanoo fee qídaqa.

¹⁵ Karaambáiqu angiroo innaarúnaindari kaifáa Abaraqaammána áaramaseenoo qinau. ¹⁶ Karaam-báiqu aníara maqí qídanoo. Qínee qeeqá dúqusaa qí-ma afeekaikammásee qídaqa. Qínee firaqóo ani ámiqimma ámaqaaanaura. Anée aneenná ámaaku moodáa sía qádo qíannanara qínee miqíanaura. ¹⁷ Qí-nee kúqaa qíma afeekaikámmasee anísaa aní aruakí-nausa aní áiku ásauku innaarúnai fásaura foorá moó-moo márifaranoo núkudara foorá aní ámianauranoo. Aní áiku ásauku namuqáa rafáaqa fúsee misá aináina máree márifaranoo. ¹⁸ Aiqáma máqannaasa qiníara aní áiku ásauku ámiqi ámiqimma nímaaqaafánandee másee maasá fáqa ámiqi ámiqimma qímaqaaanee qifáranoo. Anee qini aakápara ufa qaindúsuannánara miqíqa.

¹⁹ Abaraqaammáfa miqóoqari narí faiqi Isakeesandíri narí aináinira fáiqi qára qúmi nífiqee narí máru máqu-sanai Beeraseeba máqusai óoqu márinau.

Naqoorana áiku ásauku núqu.

²⁰ Máriiufanoo Abaraqaammáfa irufanoo Mirikaa námmarifa Naqoorana Abaraqaammána ákaqa faiqi qísauku dínni taikásee dínni óonu qaarammoó marasée 8 máqee fóo qiqau. ²¹ Usafa indaarúqaafa Busafa miná ánaaqiannaafa márinau, miná ánaaqían-naafa Keemueerafa mifá Arammaana ákoofa márinau. ²² Miná ánaaqiannaafa Keeseedafa márinau, miná

ánaaqiannaafa Qasoorafa márínau, mina ánaaqian-naafa Piradasafa márínau miná ánaaqiannaafa Didarafa márínau, misá nínaaqiannaafa Beetueerafa márínau. Mifa Reebeeka námmarina ákoofa márínau. Mirikaa námmarifa mi faiqí námusa Naqoorana Abaraqaammána ákaqasaa máqanau. ²⁴ Reumma námmarifa Naqoorana ínaaqianna ánaasee fánnoo Teebana faqa Kaqammana faqa Taqasana faqa Maakaana faqa máqanau.

Saráqa nammarifa kúqufanoo Abaraqaammáfa ákundara máqa feefaurú ufafa.

23 Saráqa námmarifa 127 áukuana marasée kúqinai. ² Kannaana máqa máaqaki Qeeboorona máqusaki kuqufufanóo Abaraaqaammáfa miná kuqíranara soofarí márínau.

³ Abaraqaammáfa narí ánaaqa kúqirana máfi quqásee Qeetana áiku ásauku máruqoo óonureenoo maaqí qímasee irámirinoo qinai. ⁴ Qinée moó máqannaasa ínni qámbaana ani márídaqa. Amanée qiní maqá moó qímifaqa feefaurú nimiséeqa qeeqá qínaaqa minakí ákundaanáuree.

⁵ Qeetana áiku ásuku irisée Abaraqaammána qímamiqa qiqau. ⁶ Anee maasá ufa íria, maasa aní qáfaunana anée afeeka rakisirafá márianafa máriananoo. Aneenná ánaaqa maasá ámiqira mádikaki ákundaa. Maasa aiqámausa mi madikánaki ákundarana asasídaqa.

⁷ Miqí qufanóo Abaraqaammáfa misá nóorinni kummá rámafinoo qímaminoo qinai. ⁸ Ínnee eedóo qíafaqá amanée ínnee Eefarona, Sooqarana ámaaku irámirifánnoo ínni nífusaa Makapeera máqa máaqaki narí anaadóo átinni óoni áamara márína qíminaqa feefaurú amana kái amiséeqee mi maqa maaqána qeeqáíndi kámmásee qeeqá qíku qísauku níkundee márianauree.

¹⁰ Eefarofa narí Qeetana áiku ásauku faqa faandaa-mura kooqíki ufa suqíranaki máridanoo iriséenoo aiqámausa irámirufanoo Abaraqaammána qímaminoo qinai. ¹¹ Óo úriqararafa íria, qinee aiqáma mi maqána faqa óoni áamara minakí márína faqa aní ámianaúra. Maaqóo qeeqá faiqi ánaasee nífusaa aní ámianaana aneenná ánaaqa minakí ákundaa.

¹² Miqí qufanóo Abaraqaammáfa Qeetana áiku ásauku nóorinni kummá rámafinoo Eefarona aiqámausa íriaqeera firaaqóo qímaminoo qinai.

¹³ Amanée qinée irámiriananée írinnaree. Qinée mi maqána átisaa aiqáma feefauríanaúra. Qinee feefaurú ámianaana anee eedóo qímasee márínaqa qinee qeeqá qinaaqa miqóo ákundaanáúra.

¹⁴ Eefaroonáfa minára iriséenoo maaqí qímasee Abaraqaammána qímaminai. ¹⁵ Óo úriqararafa, maqá feefaurú 400 siruáa máridanoo, mi feefáúruna maasá qeeqá qámbaana náqa fée másee rainánauree. Anee aneenná ánaaqa káqi minakí ákundaa. ¹⁶ Abaraqaammáfa iriséenoo eedóo qímaseenoo sikéera maraséenoo 400 qummaara ainaina dínni quqáseenoo siruáa dínni quqásoofanóo amana kái

ufanóo áminai. Eefaroonáfa aiqámausa narí máqannaasa Qeetana áiku ásauku nífusaa qufanóo iriséenoo miqí kai minai. Narí sikéera qummaara amana kái Eefarona áminai.

¹⁷ Miqímmasee Abaraqaammáfa Eefarona aiqáma áinaina Makapeera máqa máaqaki súani óosana qáannai Mámmareena maqúsa adeedí maruna feefaurúmmasoofanoo Abaraqaammánaindi kinai. Mi feefaurírafa maqá faqa óoni áamara minakí márúna faqa aiqáma sáqariuqa mi maqána átisaa máru saqarísa faqa aiqáma moodáanaki rafáaqafinai.

¹⁸ Aiqaama Qeetana áiku ásauku miqóo suqíranaki máriusa mi maqa maaqánara Abaraqaammánaindi fée qiqau. ¹⁹ Miqímmaseenoo Abaraqaammáfa narí ánaaqa Saráqa námmarina mi ooni aamáranaki Kannaana máqa máaqaki ákundana. ²⁰ Miqímmasoofanoo mi maqáfa faqa óoni áamara minakí márúfa Qeetana áiku ásaukundi máriufa Abaraqaammánaindi kufanóo mi maqána níkundara máqaikinau.

Isakeena ánaaqa mara ámu ufafa.

24 Doo Abaraqaammáfa káaqa náuráiqi márínau. Karaambáiqi Abaraqaammáfa aiqáma áuqoo áinainna ámiqi ámiqimma ámaqee márínau.

² Abaraqaammáfa nári óosana maraséenoo nári aináiniranasaa kísaaqasaa rakísi marúna áaramaseenoo qímaminoo qinai. Anee aneenná ásauku qífundana ámeemaanaí áusúsee afeekaiká másee qíma afeekaikía. ³ Qinee aníara Karaambáiqi ínnaarúna faqa maqá faqa áuqu Ánutuna áqusaa qíma afeekaikámasee sía qiní qímaaku Kannaana máqanna ánaasee mara ámiannee qídaqa. ⁴ Anee qinée kambíqaafanna máqusanaí óonuree qiní átikinaa mánaaqa mara máree Isakeena múqu ámià.

⁵ Miqí qímasoofanoo mi rakisiráfa maaqí qinai. Dóo amaná, óoru ráanaqa mindáara mánaaqa iráifanoo narí máqa máaqa minnísee maí qúmirara ititínaqa amanée qinee aní ámaaku aiqáananoo anée qúmunna máqa máaqanaí óoru fúannoo fée.

⁶ Miqí qufanóo Abaraqaammáfa qinai. Óo sía uqanna anee qiní qímaaku aiqáinanoo minní óorufuani.

⁷ Yáaweefa innaarúnaindaraa Anutúfa qeeqa qíkoona maqúsaindaraana faqa qeeqá ainaina maqásaaqaraana faqa mara máreenoo maa maqa maaqánasaa quqáqoosa márídaqa. Mifa qíma afeekaikámasee qiní fáqa qiní qíku qísauku fáqa maa maqa maaqána nímiánauree qinai. Mifa narí angíroo aiqainanoo aní áfunni fínana óoru qiní qímaaku ánaaqa áfiqee qúmi naránnoo. ⁸ Mindáara mánaaqa fánnoo sía maí qúmiraree qínana miqóo kaí qíma afeekaiká máqaanna ufánakiqari idukúananoo. Qiní qímaaku sía minní áfiqee óoru fúà. ⁹ Miqí qímasoofanóo mi ainainira fasiqáfa narí ásauku Abaraqaammána nari úriqararana áfundana ámeemaanaí quqáseenoo qinai, doo qinée anee qianandee ianáura.

¹⁰ Miqí qímaseenoo ráudama kínoo Abaraqaammána kamméera, qóosa fooqána, miná qísauku qára

maraséeno nari úriqararana aináina ámiqirana kai maraséeno kamméerasaa quqáseenoo máreenoo finau. Abaraqaammána ákaqa Náqoorafa Mesopotamia máqusai súani dínni átaaqeenni márunnai óoru fínanu. ¹¹ Aanái faiqanóo fífiu fanóo eenée márufanoo ánaaseeuqa nammári sákee máruqoo óonu ranau. Óonuree qáfoofanóo maqúsa adeedí nammári sákee máruqoo óonu réeno miqóo nari kamméerauqa quqásoofaqa máriqau.

¹² Nari kamméerauqa quqáseenoo mi fasiqáfa Yáaweenara innaaru qínoo qínanu. Óo Ánutu qíní úriqararana Abaraqaammána Ánutufa anée qíní faqa máridana maqee qíní dadaaqià. Anée qíní úriqararana Abaraqaammána faqa qíma afeekaiká máqoonafa maqee ánoonaikiani. ¹³ Qínée nammári sákee máriana aaqá adeedí márunaqa, ánaaseeuqa nammári ani sákee máriafaqa máridaqa. ¹⁴ Moó mánaqa anirínaqa qínee maaqí qímasee qímamiana. Amanée aneenná tákuki nammári saka qíminaqa naanáuree. Mifá qíníara námasainaqa aní kamméerauqa faqa níminaauree qínnanara minára aneenná aináinira fáiqi Isakeena útaaqama ámaqaqaanafee qianáura. Mi ainaináfa kambíqainaqa anee qíní úriqararanasaa qíma afeekaikunna úfanara írianaura.

¹⁵ Mifa miqí qímasee innaaru qímarufanoo moó mánaqa Reebeeka námmarifa nammári táqu ákumáaqa aku máree aniranau. Mifa Abaraqaammána ákaqa Náqoorana faqa miná ánaqa Mirikaa námmarina faqa faiqi Betueerana áraamuna marínau. ¹⁶ Miná óori áfiri ámiqi ámiqi írafa sía áuqu márufa aniroofanóo qáfoofanoo óoqu nammári saka máree úrinu.

¹⁷ Ururoofanóo Abaraqaammána aináinasaa rakísira fásiqá fánnoo mi fúnnaí sandée óonureenoo maaqí qímasee qímaminu. Amanée aneenná táqukinaa námmani káqikaana qíní qíminaaqee naanáuree.

¹⁸ Miqí qufanóo mi manaqaqáfa qínanu, eeóò faiqi firafá, dóo náà qímaseenoo nammári táqu afíqú quqásoofanóo dóo nanau.

¹⁹ Námasoofanóo mi manaqaqáfa nari kai qínanu. Qínée nammári moó fáqa sakasée aní kamméerauqa ními sánaqa náma saífanoo nímuuqa íannoo. ²⁰ Miqí qímaseenoo nari nammári táqu kai káqi difáaniki adíaseenoo sandéeno óoqu moó fáqa saka máreenoo múru adía soofaqa kamméerauqa naqau.

²¹ Kamméerauqa nammári ními márufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqá fánnoo íreeda kai kásooinoo máridanoo qáfaidanoo maaqí qímirínau. Dóo fée Yáaweefa qínee kísaaqasaa ánunanara ánoonai kídanoo fée.

²² Kamméerauqa nammári néeneese nímuuqumásee márufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqá fánnoo kóorannai áuqira qímmusa mi manaqána aikikí qusamáqaseenoo kafa kóorannai áuqira ísaaqama qaaraqánda ásaukiki usamáqaseenoo íramírinoo qínanu. ²³ Anée yána áraamunee máridanee amanée qíní qímaqimia. Amanée maasá namu aneenná ákoona máaqa kina nífiqee fínaqee faiqaanáuree.

²⁴ Reebeeka námmarifa miná iriséeno nari qí-maminoo qínanu. Qíní qíkoofa Beetueeráfa Náqoorana faqa Mirikaa námmarina faqa faiqi máridanoo.

²⁵ Maasá máaqa nárana amaná máridanoo aní faqa ániasa fáqa aní kamméerauqa faqa nárana máaqa faqa nímfífanoo.

²⁶ Miqí qímaseenoo Abaraqaammána aináinira fásiqá iriséeno maqásaa óorindari mapámu finoo Karaambáiqá nari úriqararana Abaraqaammána Anutuna amooqídanoo maaqí qínanu. ²⁷ Óo Ánutu Abaraqaammána Ánutufa, anée ámiqi ámiqi uqanná míananoo. Anée Abaraqaammána ámiqi ámiqi ímarinnanara sía taikéeno káqi fídanoo. Karaambáiqá fánnoo qíní úriqararana átiyuqa iannai andeeqásee qífiqee áninoo.

²⁸ Miqí qímasee innaaru qímaseenoo Reebeeka námmarifa sandeenoo nari ánoona máaqai óonureenoo aiqáma mi ufáusa qímaminu. ²⁹ Reebeeka námmarina áfasaafa Rábanafa Reebeeka námmarina ufa iriséeno kóorannai áuqira qímmusa qusamáqóona faqa kóorannai áuqira ísaaqamá qusamáqóona faqa qáfamaséeno ráudamaku fánnoo óoqurénoo nammári sákee máru madikána áfainni qáfoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqá miqóo nammári áfainni nari kamméerauqa naaqá kíkíqinoo marínau. ³¹ Márufanoo qáfamaseenoo qímaminoo qínanu. Qíní faqa ániinaqa máaqai fua. Karaambáiqá fánnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqee máriafa máriananoo. Nánaree anee maaqóo maridane. Qínee aní faiqára máaqa dóo deedaqammásee aní kamméerauqa máriana faqa deedaqíqá.

³² Abaraqaammána aináinira fásiqá fánnoo miná iriséeno nari faqa márua faqa nari kamméerauqa faqa nífiqeenoo doo máaqai finau. Máaqai óonu roofanóo Rábanafa kamméera saaqáraa qúmaara mara maqásaa quqáséeno nárana nammári nimiséeno Abaraqaammána faiqi namu namari nímuafa níku nammári úqíqau. ³³ Níku nammári uqu soofanóo Rabanafa nárana níminu. Nímufánnoo Abaraqaammána aináinira fásiqá fánnoo qáòò qímasee qínanu. Sía qínée káqi naanáura. Qínée qíraree qúnna úfana qíma nimiséeqa miqóo naanáura. Rabanafa minára iriséeno qínanu. Doo qínaqa maasa írià.

³⁴ Miqí qímaseenoo Abaraqaammána aináinira fásiqá qíma níminoo qínanu. Qínée Abaraqaammána aináinira fásiqá máridaqa. ³⁵ Karaambáiqá firaaqóo qíní úriqararana ámiqi ámiqimma ámaqaseenoo aináina faqáafáikamma ámaqeenoo. Karaambáiqá sipsípauqa fáqa burimakáuqa faqa sirúaa fáqa kóora fáqa aináinira fásiqauqa fáqa mánaaqauqa fáqa kamméerauqa fáqa doonkíuqa fáqa móomoo áminoo. ³⁶ Qíní úriqararana ánaqa Saráqa námmarifa asooqásaa faiqi akoonaiqí maqasoofanóo qíní úriqararafa nari aiqáma áinaina miná kai áminoo. ³⁷ Qíní úriqararafa qífaqa qínee afeeka ufannai qíma afeekaikámmaseeqa mina aamúaqira úfa qaindúsunauree qíafananoo qínanu. Anée maqóo qáraasa Kannaana máqanna kína

ánaasee sía uqanná maréeqee qiní qímaaku ámia.

³⁸ Anée óoru qini qíkoona máqannaasaki qiní átikinaa mánaaqa mara máree múqusee qiní faiqi ámia.

³⁹ Qinée mi ufána iriséeqa narí maaqí qímaseeqa qímamiqa. Mi manaqáfa sía qiní faqa qúminaqa náqaa fée íanauree.

⁴⁰ Qúnanoo mifá qínoo, qinee Karaambáiqua ufa aiqá-ma kári áfaqee márunausa máridaqa, mifá narí angiroo aiqáinanoo aní faqa fídanoo dadaaqínanoo ánoona kambíqaannoo. Anee qiní faiqi ánaaqa qiní máqannaasakinaana qiní qíkoona átikinaana máreen-naranoo. ⁴¹ Moodáa áana kái anée idukínna ánafa máridanoo. Óoru ráinaqa misa mánaaqa moó sía qímifanoo aní qíma afeekaikírafa taikáinana idukíra fásiqaikinnáranoo.

⁴² Qinée Abaraqaammána mi ufána iriséeqa nam-mári díkaanda máriqoo ururée maaqí qímasee in-naaru qíqa. Óo Karaambáiqua qiní úriqararana Abaraqaammána Ánutufa máriananoo, qineé áuqaun-na áinainna ánoona kambíqaani. ⁴³ Qinée nammári díkaanda máriqoo márianaura. Máriananoo mánaaqa moó fánnoo nammári sákarara aniráinaqa qinée nam-máriara innaaru qianáura. ⁴⁴ Mifa eedóo qímaseenoo qiní faqa qiní kamméerauqa faqa nammári níminanoo mifá anée qiní úriqararana ámaaku útaaqama ámaqaqaanafa máriannoo. ⁴⁵ Qinée qíreedá kaí in-naaru qímarunanoo Reebeeka námmarifa maqúsain-dari nammári táqu ákumaaqa akumáreenoo áiqareenoo nammári sákararee qímasee fifaqa qinee maaqí qímasee qímamiqa. Amanée anee nammári qímína naanáuree. ⁴⁶ Miqí qúnanoo mifá kái káqi narí nammári táqu ákumaaqa qáraana afaimmá quqáseenoo qinoo. Námasainaqa ani kamméerauqa faqa níminanura. Miqí qifaqá qinee námasaunanóo mifá kamméerauqa faqa nímiqafa néè. ⁴⁷ Námaseseqa qinée maaqí qímasee irámiriqa ani ákoofa yáfee, qúnanoo mifá qímaqiminoo qinoo. Qiní qíkoofa Beetueeráfa Náqoorasa Mirikaa námmarisa faiqi máridanoo. Qinée mi ufána iriséeqa kóorannai áuqira qím-musa usuámaqaseeqa kafa kóora ísaqaama ásaukuki usuámaqeeqa. ⁴⁸ Usuámaqaseeqa dóorindari maqásaa kummárama fifaqa qeeqá úriqarana Abaraqaammána karaambáiqua Ánutuna amooqíqa. Mifá qiní qífiqamareenoo andeeqásee qiní úriqararana atíuqa iannái múrusaifaqa qinee misá níraamuna qeeqá uriqararana ámaaku ánaaqa márianínnana paqúriqa. ⁴⁹ Dóo maqee uqanná Rabanna aneé qíma qímínaqa íria. Anee qiní úriqararana andeeqá ámaqararee qínana qíma qímia. Anee sía andeeqá ámaqararee qínana minára faqa qíma qímínaqa qinee qeeqá ianná áinainara óonu máfi írianaura.

⁵⁰ Rábanafa fáqa miná ákoofa Beetueeráfa faqa narí qímamiqa qiqau. Maa ufáfa Karaambáiqainandari ani máriafaqa maasá náqifee másee minára ufa qináuree.

⁵¹ Maa Reebeeka námmarifa márinoo. Áfiqamaree fúa. Múnusainanoo mifá aní úriqararana ámaaku ánaaqaikinoo, Karaambáiqua narí qindée íani.

⁵² Abaraqaammána aináinira fásiqa mi ufána iriséenoo óorindari maqásaa áqufínoo Karaambáiqua amooqímamaqánau. ⁵³ Amooqímaseenoo fíndifínoo qamunna faqa siruáa faqa kóora faqa firaa feefauru áqimaru oonísa Reebeeka námmarina áminau. Mifá firaa munnimma áqimaru ainaináusa miná áfasaana faqa miná ánoona faqa níminau. ⁵⁴ Nimi séenoo narí fáqa ánusa sáimbaqa nárana fáqa nammári faqa nee-nee séeqa faiqaqau. Faiqée íaqoofanoo kanánaana Abaraqaammána aináinira fásiqa Reebeeka námmarina áfasaana faqa ánoona faqa qíma níminau. Amanée qinee maqee qeeqá firaa fínnai fuanáuree. ⁵⁵ Miqí qufaqa miqandá qiqau, sáina Reebeeka námmarifa maasá faqa moodaa amaanaki fée, qísauku qára taikáseenoo áfuru fée faiqéenoo fuani.

⁵⁶ Miqí qufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo qináu. Doo sía maasá rafáqa fúa. Doo qineé maqéé fídaqa. Karaambáiqua fánnoo qinée kísaaqasaa ánunna saíkana ánoona dóo kambíqasaifaqa qáfamáseeqa sáinaqa qeeqá úriqarara fínnai fúa.

⁵⁷ Miqandá minára iriséeqa qímamiqa qiqau. Sáina Reebeeka námmarina áaramásee qifanoo náqaa fee qíannoofee. ⁵⁸ Miqí qímaseeqa Reebeeka námmarina áaramaseeqa irámiriqa qiqau. Anée maa fasiqána faqa maqee fée fínnaree. Miqí qufanóo doo maqéé fuanáuree qináu.

⁵⁹ Misa mi ufána iriséeqa Reebeeka námmarifa fáqa minásaa rakísi marú anaaseefá fáqa Abaraqaammána aináinira fásiqa fáqa miná fáqa ánusa faqa doo níqiqoofaqá fiqau. ⁶⁰ Reebeeka námmarifa fírarufaqa maa ufánannoo miná afaaqóoqa qiqau. Óo maasá qísooki aníkíqari aruakínausa moómoo uqanná fíraaqóo uqanná kambíqéefara aní áiku ásauku márinausa namuqáa narí nífaqaqa mándaída misá maqa máaqa námu fáqa misá aináina fáqa máree márifáranoo.

⁶¹ Miqí qímasee afaaqóoqa qímasoofanóo Reebeeka námmarifa fáqa aináinira mánaaqauqa faqa kamméerasaa akarée fufaqa Abaraqaammána aináinira fásiqa námu faqa fiqau.

⁶² Isakeefa Neekeefa máqa máaqakiqari aadána máqa máaqai nammári díkaanda máruqoo óoqu márinau. Mi nammari díkaandána áuqu káqi máriafa qiní qíqafaidanoo fée qímariqau. Mifá Kannaana máqa máaqa qáannai súani áfu dínna átaaqeenni márinau.

⁶³ Miqóo máridanoo Isakeefa moó éeenonnai aatáta nídanoo uqéera fufanóo mirínni qáfoofanóo kamméerauqa qúmiquau. ⁶⁴ Reebeeka námmarifa kamméera saaqári uqéera fínoo Isakeena qáfanau. Reebeeka námmarifa qáfamaséenoo narí kamméera saaqári maqásaa áqufínoo. ⁶⁵ Áqufufanoo Abaraqaammána aináinira fáiqi irámirinau. Yá fasiqá fée maasá únannai ánidanoo fée. Miqí qufanoo Abaraqaammána aináinira fásiqa qináu. Qiní úriqararafa ánidanoommi qufanóo Reebeeka námmarifa narí óosana máreenoo qamunna máfi óorisaa itítanau.

⁶⁶ Isakeefa uru paqúrimmasoofanóo Abaraqaammána aináinira fásiqa fánnoo aiqáma áinaina áuqoonara Isakeena qímaminau. ⁶⁷ Qímamisoofanóo Isakeefa

Reebeeka námmarina maréeqeenoo narí máaqaki Saráqa nammariifa máriunaki quqásoofanóo miná ánaaqai kinóo márufanoo Isakeefa Rebeeka námmani-nara áidi márufanoo mi aidiráfa Isakeefa narí ánoofa kúqunara ámuqusiufa doo asooanau.

Abaraqaammáfa moó ánaaseesaa faiqi máqoo ufafa.
(1Stori 1:32-33)

25 Abaraqaammáfa ánaasee moó máranau. Miná áuqu Keeturaa námmarifa márínau. ² Minásaa faiqi moómoo máqanau. Faiqi mòò indaarúqaana áuqu Simaramafá márínau miná ánaaqianáafa Yookasanafá márínau miná ánaaqianáafa Meedanafá márínau miná ánaaqianaafa Midianaafa márínau. Miná ánaaqianaafa Isabakafá márínau nínaaqianaafa uqanna Suaafá márínau. ³ Indaarúqaana ánaaqianaafa Yookasanafá mifá Seebabana faqa Deedana fáqa níkoofa márínau. Deedana áiku ásuku Asuraa máqannaasa faqa Reetusimma máqannaasa faqa Reemimma máqannaasa faqa máriqau. ⁴ Midiana ámaaku indaarúqaa faiqi Eefaafá márínau, miná ánaaqianaafa Efeeráfá márínau, misá nínaaqianaafa Qannookafá márínau misá nínaaqianaafa Abidafá márínau, misá nínaaqianaafa uqanná Eeradaafá márínau. Minamúsa Abaraqaammána ánaaq Keeturaa námmarina sáaqari kambíqaransa máriqau.

⁵ Abaraqaammáfa narí aiqáma áinaina Isakeena kái áminau. ⁶ Amiséenoo narí káqi márídanoo moó ánaasee faiqi námu faqa ámiqira áinaina óosana óosana Abaraqaammáfa káqi nimiséenoo Isakeefa máruqooqari súani óosana qáannai máqa máaqai níanai níiqoofaqá mitínai óonu máriqau.

Abaraqaammáfa kuqufuafaqá ákundoo úfafa.

⁷ Abaraqaammáfa asooqáqeenoo kúqináu. ¹⁷⁵ áukuana marasée kúqináu. ⁹ Kuqufuafaqá miná ámaaku qára Isakeesa Isamaeerasa miqandá narí níkoona írí mara máree Makapeeraa máqa máaqaki Mamaree máqusa súani óosana qáannai óoni áamara-ki ákundaqau. Mi maqána Eefarona Sooqarana ámaaku Heetana áiku ásaukundi feefaurummáqoonaki Abaraqaammána ákundaqau. ¹⁰ Abaraqaammáfa káqi márídanoo Qeetana áiku ásauku feefaurú máqoonakina Saráqa námmarina faqa Abaraqaammána faqa níkundaqau. ¹¹ Abaraqaammáfa kuqufufanóo miná ámaaku Isakeena Ánutufa ámiqi ámiqi ímarináu. Isakeefa káqi márira námmani dikaanda qiní qíqafaidanoo fee qímaru nammari dikaandána aaqá márínau.

Isamaeerána áiku ásauku núqu.
(1Stori 1:28-31)

¹² Qakaara námmarifa Saráqa námmarina aináinira mánaaqaa Isipa máqanna mánaaqaa márufa mifá Abaraqaammána ámaaku Isamaeerána máqoofa márínau.

¹³ Isamaeerána faiqi námu maaqímmiqa máriqau. Indaarúqaafa Neebaiootafá márínau, miná ánaaqianaafa Keedarafá márínau, misá nínaaqianaafa Adabeeráfá márínau, misá nínaaqianaafa Mibasamafá márínau, misá nínaaqianaafa Misammáfá márínau, misá nínaaqianaafa Dúmmaafa márínau, misá nínaaqianaafa Masafá márínau, misá nínaaqianaafa Qadadáfá márínau, misá nínaaqianaafa Teemáfá márínau, misá nínaaqianaafa Yeeturáfá márínau, misá nínaaqianaafa Nafisafá márínau, misá nínaaqianaafa uqanná Keedeemaafá márínau. ¹⁶ Misa qísaukuqara taikásee qíkunooqu qaara marasée máqannaasa níkausaikiqa máriqau. Miqíqa márídaqa náriqa núqu náriqa máqusa faqa náriqa úiqaana máqusa faqa qafaafaurée máriqau. ¹⁷ Isamaeerána 137 áukuana maraséenoo kúqináu. ¹⁸ Isamaeerána áiku ásauku Isipa máqusaindari súani óosana qáannai Sura máqa máaqaa faqa, Qafiraa máqa máaqaa faqa qámbaana Asiria máqa máaqai fímaruqoo máriqau. Misá Abaraqaammána áiku ásauku akaqáusa máruqooqari náaduma máriqau.

Eesáusa Yookooboosa máqoo ufafa.

¹⁹ Moó ufa Abaraqaammána ámaaku Isakeena ufa márídanoo.

²⁰ Isakeefa qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 áukuana maraséenoo Beetueerána áraamuna Reebeka námmarina máranau. Rábannana ásookina máranau. Beetueerána Arameeannaindáraafa Meesooopootamia máqa máaqaki ani márínau.

²¹ Reebeeka námmarifa sía faiqi máqanau áafanaasee márínau. Isakeefa minára iriséenoo Yáaweenara innaaru qímarináu. Yáaweefa miná ufa iriséenoo dadaaqufanóo Reebeeka námmarifa ámuuqu qáikináu. ²² Ámuuqu qáikufanóo faiqi qaara qánda miná áranandaki márídaqa ráki máriqau. Ráki márufanoo Reebeeka námmarifa qináu, maa ainaináfa nánaree qiníki kambíqaidanoo fee qímaseenoo karaambáiqunnai óonuree ánoonufa qímamianifeera innaaru qináu. ²³ Innaaru qufanóo Yáaweefa qí-maminoo qináu.

Qaara maqannaasá aní áranandaki márídaqa.

Anée naríara naríara rairai qímariasa níkoqanda máqeennaránoo.

Moó fánnoo moó úriqarara afeeka faqáafa márianno. Ákaqa fannoo áfasaana rafáaqa fúaninafa márian-
noo.

²⁴ Reebeeka námmarina faiqi máqarafa aniroofanóo qaara qánda máqanau. ²⁵ Indaarúqaana afaaqaa káaqaa taatuqée árinoo márínau, miná afaaqasáasa asaúsí ánaaqi márínau. Miná áuqu Eesáu nées qíqau. (Miná áuqu óosana asaúsí fee qíqau). ²⁶ Ínaaqianaafa indaarúqaana áiku átaa rakisissimmá úqirafa qúmináu. Minára miná áuqu Yakooboo neé qíqau. (Miná áuqu óosana áiku átaa féé qíqau.) Isakeefa qaaramoó fásíqa níku nísauku taikáséenoo 60 áukuana maraséenoo miqandá máqanau.

Eesáufa narí indaarúqaa fáiqi aináina miná ákaqa áminau.

²⁷ Miqandá innooqáfufaqá Eesáufa uaqárana akoofása máridanoo sía óoqu márufa káqi níranara áidimárufofa márínau. Miqí márufanoo Yakooboofa sía miqí márínau. Fífirafa máridanoo maqúsasaa márufa márínau. ²⁸ Isakeefa Eesáunara áidi márínau. Mifá aandáù arusoofanóo nées márúnara minára áidi marínau. Reebeeka námmarifa Yakoofoonara rímarínau. ²⁹ Moó kári Yakooboofa nárana suqásee áuqee márufanoo miná áfasaafa nándaki níniufa áararofanoo aniréenoo qínau.

³⁰ Anee taatuqée nárana áuqee máriannana doo miná mara qíminaaqá náa dáarandée márifaqee qínau. Miqí qímasoofaqá misa minára iriséeqa Eesaunara Eedoooméé qímaríqau. Mi auqúna óosana taatuqée fée qímaríqau.

³¹ Yakooboofa iriséenoo qínau, anínidiri qíkoofa anée indaarúqaa fáiqi máriananoo ani afaaqóoqa qíma ámaqée márína qíminaaqá nárana ani ámianauranoo.

³² Eesáufa qínau. Sàà qínée dáararai faqa kúqaa qáammidaqa qiní mi ainaináusa sía qiní dadaaqífaranoo.

³³ Yakooboofa iriséenoo qínau, aneenná ufa qímá afeekaiká mándee qíminaaqá qinee nárana aní ámi- anaura. Qímasoofanóo Eesáufa Yakoofoonara qímá afeekaika mándee indaarú miná ákoofa qútaaqama ámaqoo ainainná ámiraree qínau.

³⁴ Miqí qíma afeekaiká másoofanóo Yakooboofa quandá fufanóo féemu faqa nára áinaina faqa nam- mári fáqa Eesáuna ámufanoo námasee doo finau. Miqí máseenoo Eesáufa narí indaarúqaa fáiqi márúnara ákoopoofanóo narí ákaqa amisée quqásee finau.

Isakeefa Keeraa máqa máaqai faqa Beeraseeba máqa máaqai faqa máriu úfafa.

26 Abaraqaammáfa máru aukuaná aandaróo fir- raafá nárufanoo Abaraqaammáfa Isipa máqa máaqai óoqu finau. Kafáa miná ámaaku Isakeefa máru aukuaná aandaróo nárufanoo Isakeefa Keeraa máqusai Abimeereekána maqúsai finau. Abimeereeká- fa Firistia máqannaasa úriqararafa Keeraa máqusai márunnai finau. ² Isakeefa Keeraa máqusai óonu már- ufanoo Karaambáiqaa maaqí qímasee qímaminoo qín- au. Aneé sía Isipa máqa máaqai óoqu fúa. Maaqóo qinée aníara máriantee qúnnaqoo kai mária.

³ Maaqóo kai márínaqa qinée aní faqa márída ámiqi ámiqida dadaaqianáura. Maa maqa maaqána fáqa anísaa ani aruakináusa fáqa nímiannaura. Qinée minára Abaraqaammána ufa qíma afeekaiká másee ámianau- roo qíafannana doo aní fáqa qíma afeekaikíqa ámi- anauranoo. ⁴ Qinee anísaa ani aruakí kambíqainausa fásaura foorá moómoo ámianaura. Qinée maa maqa maaqána misá nímiannaura. Aiqáma máqannaasa anirée maaqí qímasee innaaru qifáranoo. Óo Ánutu anée Isakeena áiku ásauku ámiqi ámiqimma nímaqoo-

nandee ínana maasá fáqa ámiqi ámiqimma qímaqaa. ⁵ Abaraqaammáfa aní ákoofa qiní sándufa faqa aamúaqira úfa faqa áfaqee márúnara qinee aní ámiqi ámiqimma ámaqaanaura. ⁶ Isakeefa Ánutuna mi ufána iriséenoo eedóo qímaseenoo Keeraa máqusai mári- danoo Isipa máqa máaqai sía óoqu finau.

⁷ Keeraa máqannaasa fásíqauqa miná ánaaqara irámir- ufanoo Isakeefa qiní qísooki fee qínau. Isakeefa narí ánaaqaa Reebeekaa námmarifa óori ámiqirafa márú- fanoo qiní darusée qiní qínaaqaa máreefoo qí- maseenoo rufía máreenoo qiní qísooki feé qínau.

⁸ Isakeefa káqi kaaqóo márínnoo moó kári narí ánaaqaa Reebeekaa námmarina faqa mádaanaí óoqu faaqee narísaa narísaa mundíqa márufanoo mi maqannáasa úriqararafa narí máaqaki óoqufaaqee máridanoo qáfanau. ⁹ Qáfamaseenoo Abimeereekáfa Isakeena áaramáseenoo qínau. Maa anaaseefá aní ánaaqaa uqanná márínnoo. Anée nánaree qiní qísooki feé qínanee. Isakeefa qínau. Qiní qínaaqaa fee qíanaqa dárifoora miqí qíqa.

¹⁰ Abimeereekáfa iriséenoo qínau. Anee maasá náqaa fée máqimaqéenee. Qiní máqannaasa moó fán- noo aní ánaaqaa sakasée faiqaifaná anee mi ummaará- na maasá qímianaiqíni.

¹¹ Miqí qímaseenoo narí máqannaasa aiqáma náara- ma quqáseenoo maaqí qímasee qíma níminau. Yáfee maa fasiqánee miná ánaaqee mandáikamma ní- maqai faqa qinée kuqá kai miná áruanauránnoo.

¹² Mi aukuaná Isakeefa nárana úmmaqusoofanoo kambíqafufanoo ámiqimmasée ánoona máfufanoo unakíra áukuana moómoo uqanná unakínau. Karaam- báiqaa ámiqi ámiqimma ámaqasee dadaaqunára miqí- nau. ¹³ Karaambáiqaa dadaaqufanóo miná aináina rairaáfufanoo káaqaa aináina faqáafa márínau. ¹⁴ Mifa moómoo sipsípa faqa burimakáu faqa aináinira fáiqi- uqa faqa márúnara Firistia máqannaasa níranaaqee márínau. ¹⁵ Óoqai Abaraqaammáfa káqi máridanoo in- dufúqoo námmani díkaandausa Firistia máqannaasa aiqáma rafáaqaa fíqau.

¹⁶ Moó kári Abimeereekáfa Isakeena aiqáma áinaina tia qáfamaséenoo rufía séenoo qímaminau. Doo anée maasá úridaaqarana máriananoo. Anee maasá maqa máaqaa quqásee moósaa fua. ¹⁷ Isakeefa mi ufána iriséenoo mi maqa maaqána minníseenoo narí úiqaana máaqaa Keeraa nóopunduki usakásee miqóo kísaaqasaa márínau.

¹⁸ Miqóo óoqu Isakeefa narí ákoona nammári mádikauqa Firistia máqannaasa rafáaqaa fúqoona paqúrimmaséenoo kafáa indufúseenoo narí ákoofa áuquroo áuquna kai kaifáa áuquranau.

¹⁹ Isakeena aináini marú fásíqausa mi arumúnaki fú- ka madika indufíuafaqá nammári paqúriqau. ²⁰ Paqúri másoofaqa Keeraa máqannaasa sipsípasaa rakísi márusa mi nammarína qáfamasee Isakeena sipsípa rakísirausa fáqa rákirarida qíqau. Maa nammarífa maasáindi márínnoo. Miqí qufanóo Isakeefa mi nam- mari madikána áuqu Tínoorira námmani mádiqee qín- au. ²¹ Miqí qímasoofaqa miná aináinira fásíqa namu

kafáa moó indufiqau. Keeraa máqannaasa minára fáqa miqí kaí iqau. Isakeefa miná iriséenoo minára fáqa niranaqara námmani fée kaí qinau. ²² Miqí qímaseenoo kafáa quqásee moosáa óonureenoo miqí kaí mínoo moó námmani mádika indufinau. Miqóo minára sía tínoo taanóo rírafa márufanoo mi nammari madikána áuqureenoo nifaaqa quqásee mána mánira námmani mádikee qinau. Maqéé Karaambáíqa fánnoo mána mánirana maasá qímifaqa márídaqa maaqóo aiqáma áinaina másaanano rairaáianoo.

²³ Doo miqóo máriufanóo miqóo minní séenoo Beeraseeba máqa máaqai finau. ²⁴ Miqóo márufanoo moó éendaki akooqóo Karaambáíqa maaqí qímasee qímaminau. Qinée aní ákoona Abaraqaammána Ánutusa márídaqa. Sía anee ruffia ruffiaqia. Qinée aní fáqa nídaqa. Qeeqá aináinira fásíqa Abaraqaammána faqa qíma afeekaikíafannanara iriséeqa aní ámiqi ámiqi ianáura anísaa aní aruakínausa moómoo kambíqee-faranoo.

²⁵ Isakeefa Karaambáíqa mi ufána iriséenoo óoninnai qaindá áuquseenoo Karaambáíqa aandáu tatúfirana minásaa suqá amiséenoo innaaru qinau. Miqóo Isakeefa narí úiqaana máqa burimakáu apatannóo usakáseenoo márínau. Minakí márídanoo narí aináinira fásíqauqa níiqoofaqá moó námmani mádika indufiqau.

Isakeesa Abimeereekása eedóo qímasee moodáanakiku úfafa.

²⁶ Abimeereekáfa Keeraa máqa máaqaindari Ausafatana narí irirana ámimaru fasiqána faqa narí sundi-auqa úriqararana Pikooraana faqa Isakeena qáfararee qímasee Beeraseeba máqusai ániqau.

²⁷ Aniroofanóo Isakeefa irámirinoo qinau. Náqi fée qifaqée qiniara níkoofaqa diiqámasoosa márunnannai kafáa ánidanee. ²⁸ Miqí qufanóo Abimeereekáfa fáqa miná faqa ánusa qiqau. Karaambáíqa aní faqa márínara maqee maasá írídaqa. Ani fáqa maasá faqa qámabaana kúqaa qíma afeekaikírafa máríanifeera írídaqa. ²⁹ Maasá aníara qíma afeekaikámmasee sía maasá mandáikamma qímaqannee qídaqa. Maasá sía aní mandáikamma ámaqafannandee ínana maasá faqa sía mandáikamma qímaqaa. Maasá aní ámiqi ámiqimmá áisaafanana anee asooáranaki finau. Maqee akooqóo uqanná Karaambáíqa fánnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqaidanoo.

³⁰ Miqí qímasoofanóo Isakeefa qoomáqa deedaqinau. Deedaqammásoofaqa misa nárana námaseeqa faiqaqau. ³¹ Kanánaana fíndi fufaqa narí qímami narí qímamimma afeekaikámasee firaa ufanná qíma afeekaikamma rafáaqafiqau. Miqímmaseenoo Isakeefa nímandara úfa qímasoofaqa áqoondi kámasee quqásee fiqau. ³² Doo mi faasaanná Isakeena aináinira fásíqa námu nammári mádika indufú qoonáki nammári paqúrimmásee Isakeena qímamiqá qiqau. Dóo maasa nammári páquriqa. ³³ Miqí qímasee qíma-mufanoo Isakeefa mi nammari madikánara qíma afeekaikíra mádikee qinau. Miqí qímaseenoo nári

ufakíqari Beeráseeba máqusa fee qímasee áuquranau.

Eesáufa ánaamuru ánaaseeqara mároo ufafa.

³⁴ Isakeena faiqi indaarúqaafa miná áuqu Eesáufa márínau. Mifá qaara fasiqa áiku ásauku taikásee 40 áukuana maraséenoo Qeetaa máqanna ánaaseeqara máránau. Moo ánaasee áuqu Yuditi námmarina Beerina áraamuna máránau. Moó ánaasee áuqu Baseemata námmarina Eeroona áramuna máránau. ³⁵ Miqandá nári nínaakuquqara Isakeesa Reebeeka námmarisa sukáqara óosana nímuafaqa níkoofanau.

Yakooboofa Eesáuna afaaqóoqa úmmuaru ufafa.

27 Isakeefa máriufanoo doo asooqáqoofanóo áfu mandáikinau. Máriufanoo moó kári narí indaarúqaa fáiqi Eesáuna áaroofanoo Eesáufa foó qinau.

² Fóo qímasoofanóo Isakeefa Eesáuna qímaminoo qinau. Doo qinée asooqá márída, qeeqá kúqira áukuana sía qáfáida, minára aní qímamiqa. ³ Aneenná durú féefa máreenana nándaki aandáu aru máree qini dídi márína míni suqá qímínaqa námseeqa aní afaaqóoqa qímamaqáseeqa kúqua.

⁵ Isakeefa Eesáuna faqa ufa qíqiisoofanóo Reebeeka námmarifa iriséenoo qáfoofanoo Eesáufa nándakinai uaqárara fufanóo quandá fufanóo Yakooboona qumée kai qímaminoo qinau. ⁷ Dóo maqee aní ákoofa Eesáuna maaqí qímasee qímaminoo, anée aandáu arumáree míni suqá qímínaqa qinée námasee Karaambáíqa áfusaa aní afaaqóoqa amisée kúqua.

⁸ Qini qímaaku doo anée qini ufa írisee qinée qianandee ía. ⁹ Aneé doo fúà óonu mimmí ánaaqiuqa máríanakinaana afaaqa faqána qaaraqánda míni sáinaqa qinée aní ákoona áidi márína suqá sáanana múnu ámià. ¹⁰ Múnu áminano námaseenoo narí afaaqóoqa amiséenoo kúquani.

¹¹ Yakooboofa iriséenoo narí ánoona qímaminoo qinau. Qini qífasaafa asausí faqáafa márídanoo asausí aadaikí marífa márídanoo. Qini qifaaqa qisausí sía márídanoo umooqu kámmidanoo. ¹² Ábee qini qíkoofa qini qifaaqa dúqama qáfamaseenoo íríannoo. Qiniara qíkaru qídanoo fee qiannoo. Miqíqa qinée rairaiqirana qeeqá qifaaqai qifaaqóoqara foorá mara quqáanaura.

¹³ Miná ánoofa mi ufána iriséenoo qinau. Aní áqira úfa fánnoo qinísaa kaí máriannoo, sía anee minára írìa, sandéenanana óonu mimmí ánaaqi káqi máree míni qímia. ¹⁴ Miqí qíma soofanóo Yaakooboofa eedóo qímasee mara máree míni soofanóo miná ánoofa maraséenoo narí afaaqi Isakeena áidira nárana suqánau. ¹⁵ Reebeeka námmarifa aandáu suqáseenoo Eesáuna ámiqira qámunna narí máaqaki quqáqoona maraséenoo Yakooboona afisú ámaqana. ¹⁶ Afisú ámaqaseenoo mimmí ánaaqi apata qumáreenoo Yakooboona áfaarinna faqa ásauku faqa asausí sía máruqoo afisú ámaqana. ¹⁷ Miqí mándeenoo mi adiafaaira naranná

féemu námu faqa suqáqoona ámufanoo narí ákoo funnáí máree finau.

¹⁸ Óonuréenoo narí ákoona maaqí qímasee qímaminau. Qípoo dóo qinee aniréeqa, qufanóo Isakeefa qin-au. Qini faiqi námukiqari anee yáfee máridanee qin-au.

¹⁹ Yakooboofa qin-au. Qineé aní indaarúqaa fáiqi Eesáusa máridaqa. Doo anée aandáura qíannana arusée suqámaree aniréeqa doo anee fíndi fínana námasee qifaaqóoqa qímia. ²⁰ Miqí qufanoo Isakeefa qin-au. Óo qini qímaaku anee náqaa fee máseenanee kái káqi paqúrinanee qufanóo Yakoobofa qin-au. Karaambáiqá aní Ánutufa qini dadaaqí paqúrimma qímínoo.

²¹ Isakeefa minára iriséenoo Yakoobona áaramaseenoo qin-au. Anée qini daaqá adeedí ani ráinaqa qineé aní áuqama qáfáa. Kuqáa anee Eesáu fee máridanee.

²² Miqí qufanóo Yakooboofa narí ákoona óorinni óonu kíkíqamma fufanóo Isakeefa áuqama qáfamaséenoo qin-au. Qineé írnanoo anée ufa qíanáfa aní Yakooboona áunda máridanoo aní ásauku áuqamásee qáfaunanoo Eesáuna ásauku máridanoo.

²³ Yakooboofa mimmí asausí afisúqoofanóo Eesauna ásaukara foorá asausí ánaaqí márufanoo Isakeefa síá irin-au. Isakeefa narí afaaqóoqa miná ámiraram-máseenoo kaifáa irámirinoo qin-au. Anée kúqaa Eesáu fee máridanee. Miqí qufanóo Yakooboofa qin-au. Eeóó qineé Eesáusa máridaqa.

²⁵ Miqí qufanóo Isakeefa qin-au. Doo aneenná aandáú míni qíminaqa námaseeqa afaaqóoqa qíma-maqaanura. Yakooboofa írinoo aandáú aina fáqa úainna nammari faqa míni ámufanoo nanau. ²⁶ Námaseenoo Yakooboona maaqí qímasee qímaminoo qin-au. Qini qímaaku maaqóo adeedí ani réenana qini qímooqaa. ²⁷ Qufanóo Yakooboofa adeedí aaqá ani réenoo narí ákoona ámoqée márufanoo ándanda únda afaaqaindári ufanoo udiráma qáfamaseenoo maaqí qímasee afaaqóoqa qin-au. Qini qímaaku afaaqáí ámiqira únda fannoo Karaambáiqá afaaqóoqa qíma-maqáqai máqana áfundara foorá ídanoo.

²⁸ Ánutufa innaarúnaindaraa qífi fáramu quqá-sainanoo aní maqá áinoo ainoommáseenoo moómoo nárana ámiani.

²⁹ Moó ánaamuru márinausa aní aináinira fáiqi kám-mambi fáranoo.

Máaqanna máaqanna máriasa misá aní ani qáfeeqa nóorindari maqásaa kummáree fáranoo.

Anée aneenná ákaqaafasáauqa firaafái kiná márinanaroo.

Aní ánoona faiqi námu aní ani qáfeeqa nóorindari maqásaa kummáree fáranoo.

Moó fánnoo aní áqinafa mi ufáfa naríki kaí márianoo.

Moó fánnoo aní ámiqi amiqimma ámaqainafa naríki faqa máriani.

Eesáufa narí ákoona afaaqóoqara qíiaqee qu úfafa.

³⁰ Miqí qímasee Isakeefa Yakooboona afaaqóoqa qímami soofanóo Yakooboofa narí ákoona máaqákiqári

ráudamakúfanoo dínadanai fufanóo dóo Eesáufa dínadanai uaqánnoo níniufa aniranau. ³¹ Eesáufa aniréenoo ádiafaa íra áandau áina suqá máreenoo narí ákoo-fuqóo óonu réenoo qin-au. Qípoo dóo findi fínana námasee qifaaqóoqa qímia.

³² Miná ákoofa qin-au. Anee yáfee. Miqí qufanóo mifá qin-au. Qineé Eesáusa indaarúqaa fáiqi máridaqa.

³³ Isakeefa minára iriséenoo bóo qímasee tautú máseenoo áindiri áindiri ímarufanoo qin-au. Yáfee moó fánnoo aandáú arusée míni qímifaqa, námasaunana anee aniraananoo. Qinee námaseeqa dóo qeeqá taikára áfaaqooqa qímamaqásaanoo náaru náaru mináindi máriannoo.

³⁴ Eesáufa miná iriséenoo firaaqóo aundurái sukáqoofanóo qin-au. Óo qípoo qini faqa qifaaqóoqa qímia. ³⁵ Qufanóo Isakeefa qin-au. Aní ákaqa fannoo qíkaru qímaseenoo dóo aní afaaqóoqa máree fífinoo.

³⁶ Eesáufa minára írufanoo Yaakooboona árana qoofanóo qin-au. Óo miná áuqu Yakooboofa máridanoo narí áuqu mau káimbinoo qini aináina qaara karí qini qíkaru qímasee máreenoo. Indaarú mifá qineé indaarúqaa fáiqi úriqararusa máraani qíafanna áinaina mároofa maqee miqí kai ínoo qini qifaaqóoqa qírana dóo máree finoo. Miqí qímaseeno Eesáufa narí ákoona qímaminoo qin-au. Anée afaaqóoqa sia fee qini faqa qíseenanee.

³⁷ Miqí qufanóo Isakeefa qin-au. Doo qinee aní úriqararafa márianifee áfaaqooqa amiséeqa. Kaifa miná áinaina miná aináinira fáiqi kiaqée afaaqooqa faqa ámiqa. Qinee óosana óosana nárana fáqa nam-mári faqa ámiqa. Qini qímaaku, maqee síá moó áinaina márinaqa aní ámianauranoo.

³⁸ Eesáufa narí ákoona kafáa kafáa ikí ráqaidanoo iranau. Moodáa áfaaqooqa márinee áminanee síá fee moó qini faqa qíminnaree. ³⁹ Isakeefa minára írinoo maaqí qímasee Eesáuna qímaminau.

Sía innaarúnaindaraa qífi faramu aníndi máriannoo.

Sía áinoo faqáa máqa aníndi máriannoo.

⁴⁰ Anee durú sáamu uqéerasaidana aneenná ámiqira márirana paqúrinanaroo.

Miqídana anée aneenná ákaqa aináinira fáiqikina máriinana rakéemmaki áaduma finnáranoo.

Isakeefa Yakooboona Qaraana máqusai aqiqoo úfafa.

⁴¹ Yakooboofa Eesáuna afaaqóoqa máree fífufanoo Eesáufa narí ákaqara ákoo qáidanoo fídiqaammí márinau. Miqí márufanoo maaqí qímasee narí kai óonu máfi iriséenoo qin-au. Káqi kaaqóo maasá qíkoofa kuqu finaqa soofaara taikáseeqa mikarí qeeqá qíkaqa kuqámma áruanura.

⁴² Reebeeka námmarifa mi ufána iriséenoo Yakooboona áaramaseenoo aaqu qímamaqeenoo qin-au. Íria aní áfasaafa Eesáufa afaaqóoqara qímammareenoo aní áruannoo. ⁴³ Qini faiqi qinee qímamíandee ía. Anée quqásee sandéenana Qaraana máqusai qini qí-sookifa aní anaufá Rábannafa márinnaí fúà. ⁴⁴ Anée óoru miqóo márinanoo aní áfasaana árana qárafa asoóainana qúmua. ⁴⁵ Anee miná mandáikamma

ámaqaannanara qaunúsainaqa qinée akaqáusa ni-
iqáanaqa aní óoru áfiqee qúmuaqa. Qinée qíkoo ín-
neeqara moodáafa kúqiranara írunanoo qaifaqa doo
quqásee fúà.

Isakeefa Yakooboona aiqoofanoo Rábana funnai óoru finau.

⁴⁶ Miqandá nínoofa Reebeeka námmarifa óonu
réenoo narí afaaqi Isakeena qímaminoo qinau. Qinée
maa Qeeta maqanna anaasee qandára Eesáuna
ánaqa qarara qíkoo uqanna fídiqáammidaqa.
Yakooboofa Qeeta máqanna anaasee maaqírana
moó márainaga qinee kúquanauranoo.

28 Isakeefa minára iriséenoo Yakooboona áara-
maseenoo ámandaidanoo qinau. Óo Yakoobo
sía uqanná Kannaana máqanna anaasee máraa.
² Dóo fíndi fínana óoru fua. Aneenná ánaakuna
Beetueerana maqa máaqa Meesooootamia máqa
máaqaqi óoruree aneenná anauná Rábannana áraa-
muna máraa. ³ Aiqáma áfeeka faqáa Ánutufa aní faqa
aní ánaqa faqa ámiqi ámiqimma nímaqaseenoo
moómoo fáiqi nímisainana anee moómoo máqan-
naasa níkoofa márinnara. ⁴ Ánutufa Abaraqaammána
ámiqi ámiqimma ámaqoondéé ínoo aní faqa ámiqi
ámiqimma áisáinana anee aneenná márianna maqa
maaqaána Ánutufa Abaraqaamána amiqoonákinaa
qumíasana máraa. ⁵ Miqí qímaseenoo Isakeefa Yako-
boona aiqoofanoo fíndifinoo Meesooootamia máqa
máaqaqi Rabanafa Beetueerána ámaaku Arameea
maqannaafa Reebeekaa námmarina ásookifa már-
unai óorufinai. Rebeekaa námmarifa Yakooboosa
Eesáusa nínoofa márinnau.

Eesáufa ánaasee moó máranau.

⁶ Isakeefa Yakooboona afaaqóoqa amiséenoo
Meesooootamia máqa máaqaqi ánaasee máraanifeera
aqiqoonara Eesaufa írinai. Isakeefa afaaqóoqa Yako-
boona amiséenoo Kannaana máqanna anaasee sía
máraannee qunára faqa írinai. ⁷ Yakooboofa narí
ánaukoo ufa iriséé Meesooootamia máqa máaqaqi
funára faqa Eesáufa írinai. ⁸ Isakeefa Kannaana
maqanna anaaseera ákooqee márúnara Eesaufa írin-
au. ⁹ Iriséenoo Isamaeeráfa Abaraqaammána ámaaku
márunnai óonuree miná áraamuna áuqu Maqarata
námmarina máranau. Maqarata námmarina ásookifa
Neebaiotáfa márinnau.

Yakooboofa Beeteeree máqa máaqaqi óoni qunu rú- masee faiqaqée qainínau.

¹⁰ Kaifa Yakooboofa Beeraseeba máqusaindari
Qaraana máqusai firaree qímasee faiqanóo óoru fí-
marinnau. ¹¹ Fímarufanoo eendúfanoo moósaa úiqanaa
araséenoo faiqanau. Faiqárarinoo óoni firaaná
marasée qunú rúmasee miqóo faiqanau. ¹² Faiqáqee
ídanoo qainá moó inau. Aaná kísaaqa maqásaaqari in-
naarúnai óoru márufanoo angirooqá mimaú óoruree
qumurée ímariqau. ¹³ Karaambáiqqa Yakooboona

ákaarinni kíkíqinoo máridanoo maaqí qímasee qí-
maminau. Qinée Karaambáiqqa máridaqa, aní ánaaku-
na Abaraqaamána Ánutusa máridaqa, aní ákoona
Isakeena fáqa Ánutusa máridaqa. Qinée maa maqa
maaqaána anée faiqáannana aní faqa aní áiku ásauku
faqa nímiannara. ¹⁴ Ani áiku ásauku anísaa ani aruakí-
nausa faqa núkudara foorá maa maqánasaa márifara-
nnoo. Misá miqóoqari kambíqamaree súani óosana
qáannai fínanoo aramáreenoo kéeqee mári qaannai fí-
nanoo dínni dínni ataaqéenni fínanoo miqí mámbi
amana kái márifaranoo. Aní faqa aní áiku ásaukuaróo
qíqa aiqáma máqannaasa ámiqimma nímaqannaana.
¹⁵ Karaambáiqqa kafáa qímaminoo qinau. Íria, qinée aní
faqa máridaqa aiqámai fínnannai anísaa rakísianaura.
Rakísidaqa kaifáa aní maréeqee maa maqánasaa
quqáanaura. Qinee sía aní minnísaanaura, qínee qee-
qá qíma áfeekaikíafanna úfafa ánoona kambíqainaga
quqáanaura.

¹⁶ Miqí qímsoofanoo Yakooboofa tautínoo fíndifinoo
qinau. Karaambáiqqa maaqóo máridanoo. Mifa
maaqóo márinnara qinee sía íridaqa. ¹⁷ Yakooboofa
Ánutuna ufa iriséenoo rufia rufia ídanoo qinau. Maa
maqa maaqáfa dáaquqara máqa máqaa máridanoo.
Abee Ánutuna máqa máriannoo innaarúnai fímaria
kooqífa uqanná máriannoo.

¹⁸ Kanánaana Yakooboofa fíndifinoo narí óoni qunu
qumáreenoo daaqoo áuqaanífee qímasee maqásaa
rakíqaseenoo Ánutunaindi fee qímasee oorifa fá-
dameena akuámaqánau. ¹⁹ Akuámaqaseenoo mi
maqánara Beeteera fée qinau. (Mi auqúna óosana
Ánutuna máaqa fee qinau.) Óoqai miqóora misa Rusa
máqusa fée qímariqau.

²⁰ Yakooboofa mi maqána áuqu rámaseenoo
Karaambáiqqara qíma áfeekaikinoo qinau. Qinée fímar-
anana anee qiní faqa márída qínísaa rakísidana
nárana faqa qamunna fáqa qíminaqa qínee ámiqim-
máseeqa qeeqá qíkoona máaqaqi qumu ráanana anee
qiní Ánutufa márinnaranoo. ²² Maa daaqoo auqara
oonína rakíqauannana aní náaru amooqi fándínnaqoo
máriannoo. Anée aiqáma áinaina qíminaqa qinée
qísaukuqarakinaana aninná ámianaura.

Yakooboofa Rábanana máaqaqi óoruranau.

29 Miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo Yako-
boofa súani óosana qáannai máriasa, misá
máqa máaqaqi óonu ranau. ² Óonureenoo qáfoofanoo
nammári mádika qúsau sáqanna márufanoo
qaaramoóki sipsípauqa mi nammari madikána áfainni
faiqaqéeuafaqa misásaa rakísirausa miqóo
rakísimáriqau. Sipsípauqa mi madikánakinaa nám-
mari néemariqau. Fíraa ooninnóo mi madikána
rafáaqafúqoofanoo márinnau. ³ Sipsípauqa aiqáma
moodáa qoo aniroofaqá sipsípasaa rakísirausa mi
oonína quanda quandammá áqusee nammári nimiséé
kaifáa mi oonína quanda quandammá máfi rafáaqafi
máriqau.

⁴ Yakooboofa sipsípasaa rakísi marúsa óonu
níndafeenoo qinau. Qíní qíkaqaafasaa, ínnee yáin-

daraasee máridaqqe. Misá qiqau, maasá Qaraana máqusaindaraasa máridaqa.

⁵Yakooboofa iriséenoo qinau. Ínnee Náqoorana ánaiqi Rábannanara íridee qufaqá misá qiqau. Eeóo maasá minára íridaqa.

⁶Miqí qufanóo Yakooboofa qinau. Rábannafa ámiqisaa fèè máridanoo fèè. Misá qiqau. Eeóo ámiqisaa máridanoo. Miná qáfaa, dóo miná áraamuna Raseera námmarifa miná sipsípauqa nífiqee ánidanoo.

⁷Yakooboofa misá sipsípa óosana qáfeenoo qinau. Ínnee náqifée ifaqée sipsípa súani qámbaana mara quqáqaafaqqe máridee. Dauní nammári nimiséeqa mara quqásaifaqá misa fída qúsaù néeqa nifaaqa máraaqa.

⁸Mi maqannáasa iriséeqa qiqau. Maasá sía miqíanaura. Aiqáma sipsípa maaqóo aniráifaqa óoni quanda quandammá áqusee nammári nímfifaranoo.

⁹Yakooboofa misá fáqa ufa qímarufanoo Raseera námmarifa narí ákoona Rábanna sipsípauqa nífiqee aniranau. ¹⁰Yakooboofa narí ánoona Reebeeka námmarina ásookina áraamuna qáfamaseenoo Rábanna sipsípa faqa qáfamaseenoo fíndifinoo nammári mádikaki rafáaqaqúqoo óonina quanda quandammá máfi quqáseenoo Raseera námmarina sipsípauqa nammári níminau. ¹¹Nammári nimiséenoo Raseera námmarina óoriki ámoqaidanoo asasírafa firaafa minakí márufanoo ikí ráqanau. ¹²Ikí ráqaséenoo Raseera námmarina qímaminoo qinau. Qinée aní ákoona áti Reebeeka námmarina ámaaku máridaqa. Raseera námmarifa miná ufa iriséenoo sandéenoo óonuree narí ákoona qímaminau.

¹³Rábannafa narí ánauqi Yakooboona ufa iriséenoo sandéenoo óonu máfi káqaramma qumáreenoo ámoqáseenoo sukudaakútamásee áfiqeenoo narí máaqai áninau. Miqóo óonu máridanoo Yakooboofa Rábanna aiqáma áinaina kambíqoonara qímaminau. ¹⁴Rábannafa iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau. Anee qiní moodáa fidíka máriananoo. Miqí qímasoofanóo Yakooboofa moodáa úqoona miná faqa miqóo márinau.

Yakooboofa Rábannana áraamuna qara máraree qímasee miná aináina ímarinau.

¹⁵Rábannafa maaqí qímaseenoo Yakooboona qímaminoo qinau. Kúqaa anée qiní qinauqí máriananoo, sía fífau qiní aináina kai innáranoo. Maqee óosana araséeqa feefaurú ámiqambuanaura. Aní náqifée mandee feefaurú ámianauree.

¹⁶Rábanna áraamuna qára qaaraqánda máriqau, indaarúqaafa Reeaa námmarifa márinau inaaqíanaafa Raseera námmarifa márinau. ¹⁷Reeaa námmarifa indaarúqaafa ámiqira óori áfiri faqáafa márinau. Raseera námmarifa miná faqa arusée káaqa ámiqirafa uqanna márinau. ¹⁸Yakooboona írirafa Raseera námmarinara kai íri marúfa márinau. Minára iriséenoo Yakooboofa Rábannana narí aináini máruna ákiiqara qímaminoo qinau. Amanée qinée Raseera námmarina máraanaurée. Anee eedóo qínaqa qinee miná ákiiqara

qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 áukuana aní aináina ianáura.

¹⁹Qufanóo Rábannafa qímaminau. Qinee amaná aní ámianauree, moó óosana nímiranara qíkooqaidanoo. Dóo anée qiní fáqa máridana aináinia. ²⁰Rábannafa miqí qímasoofanóo Yakooboofa Raseera námmarina máraree qímaseenoo qísauku dínni taikáseenoo dínni ani qaara maraséenoo 7 áukuana miná aináina máisee márinau. Yakooboofa Raseera námmarinara áidi márufanoo mi aukuana namúfa qaaramoó fáasaanara foorá áiqaranau. ²¹Dínni taikásee dínni ani qaara marasee 7 áukuana taikásoofanoo Yakooboofa Rábanna qímaminoo qinau. Dóo qiní mánaaqa qímira-ree qunná áukuanafa áiqareenoo. Doo Raseera námmarina qíminaaqá máraa. ²²Rábannafa eedóo qímaseenoo narí áraamuna amundáida oomáqa sakasée aiqáma nároofofa ani naqau. ²³Mi eendána-ki Rábannafa narí áraamuna indaarúqaana Reeaa námmarina qumeé Yakooboona máaqaki quqásoofanoo Yakooboofa áuna Raseera námmarifa mifoo qímaseenoo miná faqa sakasée faiqanau. ²⁴Rábannafa miqóo qáraasa óosana máreeno narí aináinira mánaaqa moó mináqu Siripaa námmarina maréeqee narí áraamuna Reeaa námmarina aináina máisáani-feera áminau. ²⁵Iáqoofanoo fíndifinoo Yakooboofa qáfamaseenoo, boo Reeaa námmarifa fee qinau. Yakooboofa Rábanna funnai óonureenoo áqinoo qinau. Anée náqifée ífanee qiní miqímma qímaqeenee. Qinée Raseera námmarina máraree qímasee aní aináina máiséeqa. Aneé nánaree qiní qíkaru qínanee. ²⁶Rábannafa qinau. Maasá maaqóo qáraasa óosana sía miqínoo máridanoo. Indaarúqaana náaree amundáseeqa inaaqíannána kásooqaqee inaaqíanna amundáidaqa. ²⁷Anée Reeaa námmarina fáqa káqi márinanoo miná oomáqirafa 7 fáasaana máriannoo. Taikáinaqa miqóo kafáa Raseera námmarina faqa ámianauree. Ámianauree miqóoqari miná ákiiqara anée óosana araséenana kaifáa dínni taikásee dínni ani qaara marasee 7 áukuana qiní aináina innáranoo. ²⁸Yakooboofa minára iriseenoo eedóo qímaseenoo Reeaa námmarina fáqa máriufanoo qoomáqa nárana taikóofanoo Rábannafa narí áraamuna Raseera námmarina faqa áminau. ²⁹Kafaa Rábannafa narí aináinira mánaaqa miná áuqu Biriqaa námmarina maréeqeenoo Raseera námmarina aináinianifeera áminau. ³⁰Ámufanoo Yakooboofa Raseera námmarina fáqa sakasée faiqanau. Yakooboofa Raseera námmarinara áidi márufanoo Reeaa námmarinara sía ámiqimma áidi márinau. Miqídanoo Rábannana aináiniranaki kafáa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 áukuanaki márinau.

Yakooboona faiqi námu ufa.

³¹Yakooboona írirafa Raseera námmarinasaa kái mundínoo márunara Reeaa námmarinara ákoo akáa mímarinau. Miqí márunara Karaambáiqqa qáfeenoo dadaaqufanóo Reeaa námmarifa ámuuqa qáikinau. ³²Reeaa námmarifa ámuuqa qáikinoo máriufanoo

faiqi akoonaiqi máqanau. Maqaséeno qinau. Karaambáíqa qiníara qimudádo qinára qini qifaaqi fannóo maqee qinísaa atooqéeno fee qianáura. Mi irirána iriséeno mi faiqína áuqu Reebeená fée qinau.

³³ Reea námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáikinoo máriiufanóo faiqi akoonaiqi moó máqanau. Maqaséeno qinau. Qini qifaaqi qini ámeesuqi mári-nara Karaambáíqa írinoo qiníara qimudádo qí-maseeno maa faiqína qíminoo. Minára miná áuqu Simeeoná fée qinau.

³⁴ Reea námmarifa marikínoo kafáa ámuuqu qáikinoo máriiufanoo faiqi akoonaiqi moó maqaséeno qinau. Dóo maqee uqanná qini qifaaqi fannóo dóo qinísaa atooqáanno, qinée qaaramoó ákoonaiqi maqaséeqa. Minára iriséeqa mi faiqína áuqu Reefi née qíqa.

³⁵ Reea námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáikinoo máriiufanóo faiqi akoonaiqi moó máqanau. Maqaséeno qinau dóo maqee qinée Karaambáíqa amooqídaqa, maa faiqína áuqu Yúda fee qídaqa. Reea námmarifa Yúdana kaí maqaséeno mi kamúqoo kísaaqasaa márinau.

30 Raseera námmarifa narí ánasaana faiqi námu níndafeeno Yakooboona áqinoo qinau. Anée faiqi sía qini mara qímianaqa qinee káqi márianabaqa kúquanaurano.

² Yakooboofa minára írufanoo árana qoofanóo qinau. Qinee Ánutusau máridau. Ánutufa kai aní ititá ámaqaidano.

³ Miqí qímasoofanóo Raseera námmarifa qinau. Máa qini aináini mári manaaqáfa Biriqaa námmarifa mári-noo qinée miná aní ámiqa. Anée miná fáqa faiqéenana faiqi mara ámia. Áminanoo faiqi maqasáinanoo qiníndi kámmianno. Miqímasee qinée faqa faiqi ánausa márianaura. (Mi aukuanáni mi maqannáasa óosana miqí márusa máriqau.) ⁴ Raseera námmarifa miqí qí-masee narí aináini marú manaaqána miná áuqu Biriqaa námmarina Yakooboona amisoofanóo miná faqa sakasée faiqanau. ⁵ Miqímmasoofanoo Biriqaa námmarifa ámuuqu qáikinoo máriiufanoo Yakoboona faiqi akoonaiqi máqanau. ⁶ Maqasoofanóo Raseera námmarifa qáfamaseeno qinau. Doo maqee Ánutufa qini óosanara andeeqára óosana fee qímasee qini in-naaru qírana iriséeno dóo akoonaiqi qíminoo. Miqí qímaseeno Raseera námmarifa mi faiqína áuqu Danaa neé qinau.

⁷ Mi manaaqáfa Biriqaa námmarifa marikínoo kaifáa ámuuqu qáikinoo máriiufanóo akoonaiqi moó máqanau. ⁸ Raseera námmarifa miná qáfamaseeno qinau. Qinée qeeqá qínasaana faqa firaaqóo rairai qí-masee qinée úriaaqareeqe qímaseeno mi faiqína áuqu Napatari feé qinau.

⁹ Reea námmarifa faiqi máqarana taikáseeno narí aináini marú manaaqána áuqu Siripaa námmarina narí áfaaqi Yakooboona mara áminau. ¹⁰ Ámufanoo minásaa faiqi akoonaiqi moó máqanau. ¹¹ Reea námmarifa qáfamasee qinau. Óo qini ámiqimma qisáinara mi faiqína áuqu Kadafa neé qinau.

¹² Siripaa námmarifa marikínoo kafa akoonaiqi moó Yakooboona faiqi máqanau. ¹³ Reea námmarifa miná fáqa naríara maraséeno qinau. Dóo qinee firaaqóo asásidaqa. Maqee ánaaseeuqa qiníara asásirafee qí-masee dúqu reefáranoo. Minára iriséeno mi faiqína áuqu Aseera feé qinau.

¹⁴ Reea námmarina ámaaku Reebeenáfa sakum-ma néemaru kamúqoo ándanda kinai nídanoo faiqi máqee marú andandána qaqama paqúrinau. Mi aqamána áuqu mandareeka márinau. Miná paqúrimáseeno mara máreenoo míni narí ánoona Reea námmarina áminau. Raseera námmarifa miná qáfamaseeno Reea námmarina qímaminoo qinau. Amanée mandareeka qaqama akaqána qini faqa qíminnaree.

¹⁵ Miqí qufanóo Reea námmarifa narí qimaminoo qinau. Anée qini qifaaqi marasáanafa kaifaa qini qí-maaku mandareeka qaqama márararee fée qídanee. Miqí qufanóo Raseera námmarifa qinau. Aní ámaaku márai mandareekána qaqama qini qímianaqa dóo Yakooboona aní ámiananoo aní fáqa faiqáanno.

¹⁶ Eené márufanoo Yakooboofa aináinaindari aniroofanóo Reea námmarifa aanái óonu áfiqeenoo ánidanoo qímaminau. Doo qinée mandareeka qaqama Raseera námmarina ámiqa. Mifá miná ákiiqara maqee éendaki aníara qini faqa faiqáannee qinoo. Miqí qufanóo Yakooboofa eedóo qímasee Reea námmarina fáqa sakasée faiqanau.

¹⁷ Ánutufa Reeaana innaaruqirána iriséeno dadaaq-ufanóo Reea námmarifa kafáa ámuuqu qáikinoo faiqi akoonaiqi máqanau. Moodáannai qísauku námu Yakooboonasáa máqanau. ¹⁸ Reea námmarifa maqaséeno qinau. Qinée qeeqá aináinirá manaaqa qeeqá qifaaqi ámiafánnanara maa faiqína Ánutufa qini qíminoo. Mifa minára iriséeno mi faiqína áuqu Isakaraneé qinau.

¹⁹ Reea námmarifa marikínoo kafáa ámuuqu qáikinoo akoonaiqi moó máqanau. Dínni ani moodáa maraséeno Yakooboonasaa máqanau.

²⁰ Maqaséeno qinau. Ánutufa idaaqíra áinaina káqi qíminoo. Maqee dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa 6 máraunannara qini qifaaqi qiníara áidian-noo. Mifa minára iriséeno mi faiqína áuqu Seeburuna fée qinau.

²¹ Miná ánaaqianna Reea námmarifa manaaqa maqaséeno Dinnaa námmari fée qinau.

²² Miqóoqari Ánutufa Raseera námmarina innaaru qírana iriséeno dadaaqufanóo faiqi máqarana amanaíkinau. ²³ Mifá ámuuquqáika máfufanoo faiqi akoonaiqi maqaséeno qinau. Ánutufa qini qisaurírana taikéeno qini faiqi akoonaiqi qíminoo.

²⁴ Raseera námmarifa minára iriséeno qinau. Karaambáíqa qini faiqi moó akoonaiqi qímiani. Miqí qí-maseeno mi faiqína áuqu Yóoseefaa neé qinau.

Yakooboofa Rábannana faqa miná aináini márunara ufaqu úfafa.

²⁵ Raseera námmarifa Yóoseefaana maqasoó ká-muqoo Yakooboofa Rábanna maaqí qímasee qí-maminoo qinau. Anée amanée qiní quqásainaqá qee-qá máaqai fúà. ²⁶ Qinée aní aináinammásounana qími-anna anaaseesá nári faiqi námu faqa qíminaaqá máree fúà. Qinée ámiqimmásee aní aináina íunnnanara anée minára íri máriananoo.

²⁷ Rábannafa minára iriséenoo qinau. Qiní afuneé fánnoo aníara qíma qímifaqa iriséeqa anée qiní faqa márunnaqoo Ánutufa qiní aináina ámiqi ámiqifanóo firaa qóo kambíqafinoo máridanoo. ²⁸ Qinée minára íridaqa anée aneenná feefaurúara qínaqa qinée aní ámi-anaura. ²⁹ Yakooboofa miná iriséenoo kafáa qímaminou. Anée qiní aináinirana óosana ámiqimmasee íri-mariananoo. Qinée aní aandáù ainasáa rakísi mári-afananoo qiní rakísirana ameemaanai márida moómoo kambíqee irairáa ímariqau. ³⁰ Qinée ániafanna kári aní aináina óodaa kái márinou. Qinée maaqóo ani máridaqa aní aináina aiqámai áuqaunanoo Ánutufa dadaaqifanóo firaanáikinoo máridanoo. Qinée maqee qeeqáree qíanna áinainausa máraanaura.

³¹ Miqí qíma soofanóo Rábannafa írinoo narí qímaminou. Dóo anee qíananoo náqifee másee feefaurú aní ámianauree. Miqí qufanóo Yakooboofá qinau. Sía anée feefaurú munnimma aina qiní qímià. Qeeqá qíannana kai qímià. Qinée káqi ani sipsípasaa rakísi márianana qiní maa iriránara anee eedóo qínaqa aní sipsípasaa rakísianaaura. ³² Qinée maqee ani sipsípauqa máriannai óonuree aiqáma takóosa takóosira sípsipauqa faqa mimmi miqíranauqa faqa sipsípa ánaaqi rudúqariranauqa faqa máraanaura. Mi feerúnara kai qiní dídidanoo. ³³ Qinée andeeqásee máraanaura anée ká-sooaqee aneenná óonu réenana qáfaà. Éekara árira sípsipa qiníndiki márinana éekara fée dundúqarira mimmi fée qiníndiki márinana qiníara qúmuara mi-aaanoo qíà.

³⁴ Rábannafa miná íriséenoo asasa mándee qinau. Eeóo maasá anée qíanandeemmianaaura. ³⁵ Mi faasaanná qumeé kai mimmi ákoona takóosa takóosa íranauqa faqa mimmi ánaasee miqíranauqa faqa éekarasai rundúqasai írana faqa rundúqarira sipsípauqa faqa moodáanaki quqáseenoo narí faiqi námuara qufaqá misásaa rakísiquau. ³⁶ Rábannafa Yakooboona máraandoo qímasee narí mimmi sipsípa mara máreenoo narí faiqi námusaa quqásoofaqa níanaí qaaramoó áfuru aanái faiqée óonuráaqaqaa iran-nai munu quqásee rakísi máriqau. Máree fifufanoo Yakooboofa akaqá sipsípauqa máfisoosásaa kai rakísi márinou.

³⁷ Rábanna sipsípasaa maqúsai rakísida máridanoo saqári amimiuqá ateeqáseenoo moodaá mau apata ruatá áquseenoo éekara ári márutinai quandáseenoo sipsípa nammári née marúqoo rakíqanau. ³⁸ Sipsípa mimmi nammári náidaqa miqóo ani ráidaqa náafeeqaambaqaa rímariquau. Yakooboofa mi saqarísa sipsí-

pauqa difáaniki nammári neemarúqoo rakíqaaqoofanoo marufaqa sipsípauqa nammári nárara aniréeqa mi saqarína qáfaidaqa ákoonauqa ánaasee náafeeqaambaqaa riaqéera rakíanau. ³⁹ Mimmíuqain-di miqóo miná qafaidaqa ákoonauqa ánaasee náafeeqásoofaqa ákarakauríra ánaaqiuqa máqaqau.

⁴⁰ Yakooboofa sipsípauqa nífiqeenoo ákarakauríra mímíuqa máruqoo múnusaina sipsípa ákoonauqa ákarakaurírana qáfaidaqa ánaasee sipsípa náafeeqasáifaqa miqírana máqaqeeera nífiqee finau. Miqí márunannoo Yakooboofa ákarakauríra ánaaqiuqa naríndiki maréeqaida áaduma quqee márufanoo moómookí márinou. ⁴¹ Nifaaqauqá fáqaa sipsípa faqa mím-mi faqa náafeeqaambaqaa rírara ufanoo Yakooboofa mi saqari asaanausa maréeqee nammári néemaruqoo rakíqeesoofaqa minakíaqaa nídaqa náafeeqee máriqau. ⁴² Nímudaani ánaaqi ummooqúkiqa nusá náafeeqara rufanóo Yakooboofa sía mi saqarísa rakíqanau. Miqím-másee máru fanoo Rabananaindi ámuadaani ánaaqi ummooqúkirafauqa kai márufanoo Yakooboonaaindi nifaaqauqá faqáasa ámiqirausá kai máriqau. ⁴³ Mi oosannánannai Yakooboofa moómoo ákinaina faqáafa márinou. Miná sipsípa mimmi moómoo uqanna máriqau. Miná aináinira fasiqauqa faqa ánaaseeuqa fáqa kamméerauqa faqa doonkiuqa fáqa moómoo qumbiqáqa máriqau.

Yakooboofa Rabanna sía qímamirai sandóo ufaqa.

31 Yakooboofa írufaqa Rabanna faiqi námu misá Yakooboona aináina moómoo qáfamaséeqa áqi-daqa qiqau. Yakooboofa maasá qíkoonaindi aiqáma maréeqee narínni quqéenoo. Yáindaraanee maa firaa qumiasanná máreenoo fee. Maasá qíkoonaindi kai máreenoo. ² Yakooboofa mi ufána iriséenoo quandá fufanóo Rabanna óori qáfoofanóo sía óoqai úndee óori runínoo márufanoo qáfanau.

³ Mi kamúqoo Karaambáiqaa Yakooboona qímaminoo qinau. Dóo fíndi fínana aneenná ákoona faqa aneenná áinaina maqái fúà. Anée fínaqa qinée aní faqa mári-anaura.

⁴ Yakooboofa mi ufána iriséenoo sipsípa rakísi marúnnaindari Raseera námmarina fáqa Reea nám-marina fáqa náaroofaqá óonu roofanóo qíma níminou. ⁵ Óoqai ínna níkoona óori sía runínoo máriufa maqee óori runífaqa qáfaidaqa. Sía qiníara ámiqi ámiqidanoo. Miqím-mi máriafaqa qiní qíkoona Ánutufa qiní faqa maríufa máridanoo. ⁶ Ínnee qara írimari-afanoo, qinée qeeqá afeekannái ínna níkoona aináini máriqiafana. ⁷ Miqí máriafanano mifa qiní qíkaru qí-maseenoo qísauku qára 10 kari qiní feefaurú quandaqáandino. Miqí márifanoo Ánutufa qifanóo sía qiní mandáikamma qímaqeenoo. ⁸ Ínna níkoona aináina íafannana feefaurú miná sipsípa nifaaqa takóosa takóosa írana kai mi aukuaná máqee márufaqa qinee maréeqee qeeqáindiki quqée máriqiafana. Ínna níkoofa qiní feefaurúara nifaaqa ákara kau rírausa kai máraannee qufaqá miná sipsípauqa mi aukuaná miqí ránauqa kái máqee márufaqa maréeqee qeeqára

qeeqáindiki quqée máriqiafana. ⁹ Miqímma sáafananoo Ánutufa ínni níkoona aandáù aina maréeqeenoo qiníndiki kaí quqáqiseenoo.

¹⁰ Mimmí sipsípa náriqa áraraike máru anaaná qinée qainá qáfaafananoo mimmí ákoonauqa ánaaseeuqa náafeeqée márufaqa qáfaqiafana. Mi akoonáusa aiqáma ákarakàu rírausa fáqa nifaaqa takóosa takóosa írausa fáqa ánaasee náafeeqee máriqau. ¹¹ Qinée qainásaa qáfaafananoo Ánutuna angiroo moó fánnoo qiní dáaroofaqa qinee foó qiqíafana. ¹² Foó qíafananoo qinau. Qáfaa máa nifaaqa takóosa takóosira ákoonauqa náafeeqaidaqa. Qinée Rábannafa aní mandáikamma ámaqee márína qáfamasee qúnanoo maa ainaináfa kambíqaidanoo. ¹³ Qinée óoqai Beeteera máqa máaqai aní áfusaa koorooíafanna Anutusa máriqau. Miqóo anée áaqoo áuqara óoni rakíqasee oorífa fádameena minásaa adíasee qiníara qíma afeekaíkinau. Doo maqee indáammamaree aneenná maqúsai anirandée anée kambíqoonna máqanasaa fúà. ¹⁴ Raseera námmarisa Reea námmarisa qímamini soofaqá Yakooboona ufa iriséeqa qímamiqau. Sía maasá qíkoona qumíasana aina káqi márínaqa maasá máraanau. ¹⁵ Mifá maaqandára ánaamuruara foorá mídanoo. Doo mifá maaqandásaa feefaurú mara máreenoo doo naríki kai taikéeno. ¹⁶ Ánutufa maaqandá qíkoona kinaana maréeqee maaqandá fáqa maaqánda faiqi námu fáqa nímfananoo maasáindi kámmínoo máridanoo. Anutufa aní qímamíndee íà.

¹⁷ Yakooboofa misá ufa iriséeno narí ákoona maqái Kannaana máqasaa fírara deedaqinau. Mifa narí ánaaqmaaka fáqa narí faiqi námu fáqa kamméerauqa sáa quqásee óoqu mari fufanóo finau. ¹⁸ Yakooboofa narí mimmí sipsípa doonkí kamméera aiqáma Meesooootamia máqusai márída mároo áinaináusa aiqáma maréeqee óorinni quqáseenoo dóo narí ínaaqianna Kannaana máqa máaqai finau.

¹⁹ Rábannafa narí sipsípa asausí moosáa óonu aukírara fífufanoo Raseera námmarifa nari ákoona máaqaki kéeqa fufanóo narí ákoona afunee áinaina máaqaki quqáqoonna qumeé kaí mara máreenoo kukéeqa máreenoo Yakooboona fáqa sía qímamirái dóo mara máreenoo narí afaaqi fáqa finau. ²⁰ Yakooboofa Rábannana ákaru qímasee sía qímamirai quqásee finau. ²¹ Yakooboofa narí aináina námu fáqa máreenoo kái káqi ufanóo finau. Fífii ufanóo Eeufarateesa námmani taqa máreenoo dínni áfainni óonu ranau. Doo miqóoqari Kiriata áaqana qáannai óori ubeekámafi finau.

Rábannafa Yakooboona áfaqeeфу úfafa.

²² Qaarammoó fáasaana áiqaróofanoo Yakooboofa sandóonara Rábanna qímamiqau. ²³ Rábannafa minára iriséeno narí áiku ásauku aiqáma nifíqee Yakooboona ánaaqiana áfaqee finau. Dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áfuru aanái fí faiqéeno áfaqee fínoo óonu Yakooboona paqúrinau. Kiriata áaqana moó ámuauqu námusaa paqúrinau. ²⁴ Rábannafa aanái faiqáqée ufanóo mi eendánaki Ánutufa

qainá áfunnáreenoo qímaminau. Anée sía Yakooboona mandá úfa ámià.

²⁵ Yakooboofa áaqanasaa narí úiqaana máqa usakáseenoo márufanoo Rábannafa narí áinaina faqa óonu réeno mifá faqa narí úiqaana máqa Kiriata ámuauqu námusaa usakánau. ²⁶ Usakáseenoo Rábannafa óonu réeno Yakooboona qímaminoo qinau. Náqi fée ifanée qiní qíkaru qímaseenee qiní qíraamuqmaáka rákiranakiará foorá rarisámammaree sandéenee. ²⁷ Náqi fee ifanée sía qíma qímairai qíkaru qímasee qumeé quqásee sandéenee. Anée qiní qíma qímínaqau qinee idí námu faqa asasírana námu faqa píripúnna fáqa dukaanaá fáqa áridaqa aiqáni. ²⁸ Anée sía qiní qíma qímianaqa qeeqá qínaiqi mara fáqa qeeqá qíraamúna qara fáqa nímooga sáanana nífíqee ániqaana. Anee fúrufarira áinaina áuqaananoo. ²⁹ Qinee aní mandáikamma ámaqara afeeka márifa márunanoo eenda éendaki aní ákoona Ánutufa qiní rafáaqafu seenoo qinoo. Anée sía uqanná Yakooboona mandáika mámaqaa qifaqá sía mandáikamma ámaqaanauara. ³⁰ Qinee írídaqa anée aneenná ákoona maqa máaqara óonu máfi íriananoo aundurá dapíkifaná qiní qísee sandáananoo. Náqaa fée ifanée qiní máaqaki rakísi maría anutúsa úmmuara mámaree áinane.

³¹ Yakooboofa iriséeno qímaminoo qinau. Qinée aníara narí áraamuna qára rafíqaandoo qímasee rufíasee sandéeqa. ³² Aní máaqaki rakísi máría anutúsa márainnana paqúrimmáseenana kúqa áruà. Doo qiní qiku qísaaku nífusaa qiní aináina moodáa moodáa mara quqáseenana aneenná aináina paqúrimmasee máraà. Yakooboofa Raseera námmarifa nari ákoona Rábannana únnaqira anutusa úmmuarunara sía írirai miqí qinau.

³³ Rábannafa Yakooboona úiqaana máqaki kéeqa fufanóo randóosia sía paqúrinau. Miqóoqari Rábannafa Reea námmariná úiqaana máqaki kéeqafi randóosia. Kafáa miqóoqari aináinira mánaaqaqara úiqaana máaqaki faqa kéeqafi randásee sía paqúrinau. Miqóoqari Rábannafa Raseera námmarina úiqaana máaqaki kéeqafino randánau. ³⁴ Raseera námmarifa Rábannana máaqasaa rakísi máru anutusa maréeqeenoo kamméera saríríqa máaqaki quqáqoonna uqéeraséeno minakí kukéeqaséeno minásaa óoqu faaqee márínau. Rábannafa Raseera námmarina úiqaana máqakí aiqáma áinainaki randásee qáfoofanóo sía márínau.

³⁵ Rábannafa randéemárufanoo Raseera námmarifa narí ákoona qímaminoo qinau. Óo qípoo sía qinée fíndi fúanana sía qiní díqia. Qinée qímaaqaí qáfáidaqa sía fíndi fídaqa. Miqi qufanoo Rábannafa aiqáma ainainaki randoosia sía paqúrinau.

³⁶ Sía paqúrufanoo Yakooboofa amambainá qímasee áanoo qídanoo qinau. Qinée nána áaqarane máree fée. Nána sándufée rukíasaunana áranaqaifanée qiníara randámaree qúmidanee. ³⁷ Anée qiní áinainaki randéesee dóo fée aneenná aináina paqúrinanee. Doo miná maréeqeenana aneenná faiqi námu nífusaa faqa

qini faiqi námu nífusaa faqa quqásee ufa qída qáfaa, yáfee andeeqéeno fee.

³⁸ Qinee moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee 20 áukuana ani aináina ímariqiafana. Mi kamúqoo aní sipsípa aní mimmí sía moó fánnoo dapi máqee máriqau, ámiqi kaí mímaríqau. Sía aní sipsípa ákoona moó arusée naqiafana. ³⁹ Káasau fáini aní sipsípa aru-soofaqá qinee miná ámudaani apata síamma aní uqafíqee máriqiafana qeeqáindi kái moó maréeqee miná ámaaqa máqeeqa aníndiki quqée máriqiafana. Úmmuara fásiqa eendáki fee fáasaana fée úmmuara másoofana anée qiniara qunaqá qinee qeeqáindi maréeqee aníndiki quqée mári qiafana. ⁴⁰ Qinee moó-moo kári aní aináina ímariafananoo súani dárinoo eendáki suara dárinoo miqí márufaqa sía faiqée máriqiafana. Miqídaqa aní aináinasáa rakísi máriqiafana. ⁴¹ Yakooboofa qímamidanoo qinau. Qinee moodáa fásiqa áiku ásauku taikásee 20 áukuana aní aináini máriafánausa márída. Qísauku qára taikásee qíkunoouqa qaara fáqa qaara fáqa marasée 14 áukuana aní áraamuna qara márara aní aináiníafánausa márídaqa. Dínni taikásee dínni óonu moodáa marasée 6 áukuana aní sipsípa mimmí márara kaifáa aináini qiafana. Miqí máriafanana anee qísauku qára taikásee 10 kári anée qini feefaurúara qíkaru maakaru qímarinau. ⁴² Abaraqaammána Ánutufa qini qíkoona Isakeena Ánutufa sía qini dadaaqínana anée qiniara káqi sámufú qínaqau qinee káqi sámufini. Ánutufa qini ummaara faqa qini kadápirirana fáqa qíqafamaséeno eendá éendaki narí ufa írirana aní áminoo.

Yakooboosa Rábannasa moodáanakikú úfafa.

⁴³ Rábannafa Yakooboona mi ufána iriséeno qinau. Mää aní ánaaqa qára qini qíraamuna qára márídaqa mää aní faiqi námu qini qínaiqi mára márídaqa mää aní sipsípa qiníndi uqanná máridanoo, mää aiqáma áinaina anée márana núanafa aiqáma áinaina maaqóo márifa qiníndi kai máridanoo. Qinee sía amana qeeqá qíraamuna qára faqa qínaiqi mára faqa rafáaqa fúanaura. ⁴⁴ Dóo maqee aní faqa moodáanaki ufa qirara deedaqídaqa. Aníndiri óoni áaku aakum-másaananoo mifa maasá moodáanaki kára úfara dáaqoo áuqaanno.

⁴⁵ Yakooboofa minára iriséeno eedóo qímaseeno óoni firaatiá qumáree kúradama séeno dáaqoo áuqara óoni fée qinau. ⁴⁶ Miqímmaseeno Yakooboofa narí aináinira fáiquqara qufaqá óoni moómoo suqúsee áaku aaku iqau. Miqímmasee mi ooni aaku aaku irána áakaarínni óoqumarifi nárana naqau. ⁴⁷ Ná-maseeqa Rábannafa mi oonísa áuqureeno Yageer Sahadutaa fée qímasee narí ufakíqari áuqu ráma-soofanoo Yakooboofa narí ufakíqari Gareeda fée qinau. (Mi nuqúna óosana dáaqoo áuqara óoni fee qímasee nári ufakíqari áuquraqau.) ⁴⁸ Rábannafa Yakooboona qímamino qinau. Maa ooni aaku aaku iráfa aníndiri dáaqoo áuqarafa márianno. Minára mi maqusána auqu Gareeda fée qianaúra. ⁴⁹ Rábannafa kafáa maaqí qinau. Karaambáiqa fannoo maaqandá

dáraaniananoo miná áfu fánnoo maasásaa máriani. Miqí qímaseeno mi maqusána áuqureeno Misipaa fée qinau. ⁵⁰ Rábannafa maaqí qinau. Anee qini qíraamuna qára mandáikamma nímaqeennaree moó ánaasee fée máreennaree, qinee sía minára íriananoo Ánutufa aníndirisaa rakísidanoo. ⁵¹ Maaqoo qinee óoni áaku aaku máqaunanoo aníndiri qara qámabaana máridanoo. Maaqóo dáaqoo áuqara ooni rakíqarafa faqa máridanoo. ⁵² Maa ooni aaku aaku iráfa faqa rakíqarafa faqa aníndiri dáaqoo áuqarafa máridanoo. Qinee sía miná fíaaqaree aní áruanaura. Anée faqa sía miná áiaaqaree qini dárúa. ⁵³ Abaraqaammána Ánutufa faqa Náqoorana Ánutufa faqa maasá qámabaana andeeqá qísaanno. Rábannafa miqí qufanóo Yakooboofa qinau. Qini qíkoofa Isakeefa innaaru qímamaqee mári Anutuna áuqusa qímasee áfaqaanauree qímasee qímaafeekaíkinau. ⁵⁴ Miqí qímaseeno Yakooboofa aandáú aruséeno mi aqaannásaa Ánutuna aandáú tatúfusee suqáminau. Suqá amiséeno Yakooboofa narí áiku ásauku náaramásoofaqá moodáaqoo óoqu mari fufaqá mi andauná átaraasa naqau. Námassee mi aqaannásaa faiqaqau. ⁵⁵ Kanánaana findifufanoo Rábannafa narí ánaiqimara faqa áraamuna qara faqa nímoouqa námasee nímandamásee ámaaqa finau.

Yakooboofa Eesáuna óori qáfarara deedaqu úfafa.

32 Yakooboofa miqóoqari findi fufanóo narí ánaukoo unnái aanái fímaru fánnoo Ánutuna anjirouqa aanái ani paqúriqau. ² Yakooboofa níndafamaséeno qinau. Maa maqa maaqáfa Ánutuna úiqaana máqusa máridanoo. Miqí qímasee mi maqusána áuqureeno Maqaannaimmeé qinau.

³ Yakooboofa narí faiqi námu qaaramoó ufa máree narí áfasaafa Eesáu funnái fuaqeera niqoofaqá Eedoomma máqa máaqai fiqau. ⁴ Miqóo qini qífasaana paqúrimmásee qini maa ufána qímamiaqa. Qinee Yakooboosa aní aináinira fáiqi maaqí qímasee ani Eesáuna qini úriqararana qímamídaqa. Qinee Rábannana faqa márídaqa ánrara másaídaqa máriifaqá maqee ánídaqa. ⁵ Qinee burimmakáu faqa doonkiuqa faqa sipsípa faqa mimmiuqa faqa aináinira fáiquqa faqa faqáasa márídaqa. Qinee aníara ufa quqáidaqa qini úriqararafa qini maa ufáfa aní asooáma-maqaanifeera qídaqa.

⁶ Ufa máreefu fásiqausa óonu randée anirée Yakooboona maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Dóo maasa aní áfasaana qímamisáunanoo mifá narí aináinira fásiqauqa foo handaréeta 400 námu faqa maasá inaaqíanna ánidanoo.

⁷ Yakooboofa mi ufána írufanoo áaququqoofanóo moómoo írirana máranau. Miqúfanoo narí sipsípauqa faqa mimmiuqa faqa burimakáuqa faqa kamméer-aqa faqa qarakí rainá quqánau. ⁸ Maaqí qímasee qimirinau. Eesáufa aniréeno moó úsiranaki nárinaqa moó úsiranakíqari amaná sandéefaranoo. ⁹ Miqímmasee Yakooboofa maaqí qímasee innaaru qinau. Óo Ánutu, qini qínaakuna Abaraqaammána Ánutufa qini qíkoona Isakeena Ánutufa qini innaaru íria. Karaam-

báiqá anée qiní qíma qímiananoo aneenná maqa máaqai aneenná áinainiannai fínaqa qinée aiqáma áinaina andeeqá áisaanuranoo fee qinau. ¹⁰ Óo Ánutu anée qiní ámiqi ámiqimma qísarana faqa aní mapukíra dádaaqiranara faqa íruranoo úriqaráifaqa qinee óorudupiqa maridaqa. Qinee óoqai Yóoradanna nam-mari qeeqá sáunu kaí úqirausa táqaqiafana doo maqéé qinee qarakí rainárausa faqa ánidaqa. ¹¹ Qinee qeeqá qífasaana Eesáuna ásaúkukinaana asumu mara quqáqisaanneera innaaru qídaqa. Qinee minára ruffáidaqa. Mifa aniréeno maasá faiqí ánaasee faqa aiqáma dárú taikáandoorá ruffáidaqa. ¹² Anée maaqí qímasee qiníara qíma afeekaíkinau. Aní aiqáma áinaina andeeqámma áisaanuranoo fee qinau. Aní moómoo faiqí asumu ámianaqa sía amana moó fanoo ásaana rúannoo, núkudara foorá sía kásoo uqanná márifaranoo féé qinau.

¹³ Yákooboofa miqí qímaseeno innaaru qímaseeno mi eendánaki miqóo faiqéeno iáqoofanoo narí aandáù Eesáuna ámiraree qímasee rainá quqánau. ¹⁴ Mifá mimmí ánaasee 200 faqa mimmí ákoona 20 faqa sipsípa ánaasee 200 faqa sipsípa ákoona 20 fáqa rainá áaduma quqánau. ¹⁵ Miqímaseeno kaifáa kamméera ánaasee 30 fáqa narí ánaaqi náamma néemarusá fáqa burimakáù ánaasee 40 faqa ákoona 10 fáqa doonkí ánaasee 20 faqa ákoona 10 fáqa rainá quqánau. ¹⁶ Yákooboofa raíneeqeenoo aandáù óosana óosana náadu náadu kái quqáseenoo narí aináini máru faiqísa moodáa moodaa máreeqeenoo mináquasaa rakísiaqeera quqánau. Quqáseenoo maaqí qímasee qímammiminoo qinau. Ínnee qini qífundi fídaqa adaaráika másaídaqa níana niana máridaqa fuaqa.

¹⁷ Miqí qímaseeno Yákooboofa indaarúfu faiqina qímaminoo qinau. Qiní qífasaafa Eesáufa paqúri máseenoo iráinana yáfee aní úriqararafa máridanoo fee yáiféé anée fídanee yána aandáùqee anée máree fídanee, qínana anee maaqí qímasee narí qímamia. Maa aináusa aní aináinira fáiqi Yákoobofoonaindí máridanoo. Mifa narí úriqararana Eesáuna ámiannee qímasee quqásaiifaqa máree ánidaqa. Yákooboofa narí ínaaqianna ánidanoo mifoo qia.

¹⁹ Yákooboofa indaarú fu faiqina qímamundee kái mínnoo miná ánaaqiana fusá fáqa miqí kaimmásee qímammiminoo. Ínnee Eesáuna paqúrimmasee miqí kaimmásee qímamiaqa. ²⁰ Ínnee maaqí qiaqa. Eeóo aní aináinira fáiqi Yákooboofa ínaaqianna ánidanoo mifoo qiaqa. Yákooboofa narí kai óonu máfi írinoo qinau. Qinée maa ainaináusa ámiannanannoo miná írírana quandásaananoo qiníara ámiqi ámiqiani. Qinee miná paqúrimásaananoo aqbee mifá qiní numoóo minníqisaannoo. ²¹ Eesáuna ámaqoo áinainausa indaarú fífufanoo doo narí miqóo mi uiqaana maqusá-naki faiqanau.

Yákooboofa Peenieera máqa máaqai angiroo faqa narí qumáree narí qumáree qu úfafa.

²² Mi eenda amuqúsánai Yákooboofa fíndi fufanóo narí ánaaqá qara fáqa narí aináinira ánaasee qandá fáqa narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óo-qu moodáa marasée 11 nífiqamáreenoo Yábooka nám-mari fítaqamáreenoo muqú áfainai múnú nísanau. ²³ Múnusee níqámasoofaqa fufanoo narí aiqáma áandauqa faqa mara quqásoofaqa misá faqa táqaqau. ²⁴ Taqá nímaqaseenoo naríaraa dinni áfainni káqi márinau. Márufanoo faiqí moó fánnoo aniréenoo áitata fufanóo Yákooboona qumáranau. Uaqéidanoo narí rúdammiqi narí rudámmiqi ídamárufanoo iáqarafa adeedí ranau. ²⁵ Sía mi fasiqáfa Yákooboona úraaqaránau. Miqí usíanoo ásaúku sámu Yákooboona úpisuna áranaiqi árinau. Miqúbaqa Yákooboona úpisuna árufanoo ámudaani ootúparafa aikátamáfufanoo raaqee ráaqee inóo ninau. ²⁶ Iáqoofanoo mi fasiqáfa Yákooboona qímaminau. Doo qiní quqásainaqa fúa, doo iáqarafa adeedí reenoo. Yákooboofa iriséeno qinau. Sía aní quqáanaura. Anée qiní qifaaqóoqa qíma qímaqásainaqa quqáanaura.

²⁷ Mi fasiqáfa Yákooboona qímaminoo qinau. Aní áuqu yáfee. Aneenná áuqu ráinaqa íría. Yákooboofa qinau. Qiní dúqu Yákooboosa máridaqa.

²⁸ Miqí qufanoo mi fasiqáfa qinau. Maqee maaqóoqari Yákooboofa taikáannoo aní áuqu Isaraeerafá márinannanoo. Anée Ánutuna fáqa faiqí faqa áitatáfi qumáranannannoo úriqararafa márianaqa minára aní áuqu Isaraeera féé qídaqa.

²⁹ Miqí qímasoofanóo Yákooboofa mi fasiqána qímaminoo qinau. Aneenná áuqu qímaqímia. Miqú qufanóo mi fasiqáfa qinau. Nánaree anee qiní dúqu írírara iráidanee. Miqí qímaseeno Yákooboona afaqóoqa qímama qáseenoo doo quqáseenoo finau. ³⁰ Mi fasiqáfa fífufanóo Yákooboofa qinau. Qinée Ánutuna óori qáfamáseeqa sía kúqiaqa káqi máridee qímaseeno miqóo áuqureenoo Peenieera féé qinau. ³¹ Súani afu ururoofanóo Yákooboofa Peenieera máqa quqáseenoo úpisuna áidafi márufanoo réetaa réetaa qinóo finau. ³² Miqooqari óosana arasée Isaraee máqannaasa sía aandáù úpisunakinaa ámaqí néemariqau. Maqee fáqa sía náidaqa. Ánutuna angiroo fannóo Yákooboona úpisunaki árunara írídaqa sía náidaqa.

Yákooboofa Eesáuna paqúrinau.

33 Yákooboofa qáfoofanoo Eesáufa 400 fasiqa faqa áninau. Yákooboofa miná qáfamáseenoo narí faiqi námu raínásee Reea nám-marina faqa Ráseera nám-marina faqa aináinira ánaasee qaraqánda faqa níminau. ² Nímiséeno indaarú narí aináinira ánaasee qára faqa narí faiqi námu faqa níqoofaqa fíqau. Misá nínaaqianna Reea nám-marifa narí faiqi námu fáqa finau. Ínaaqianna uqanna Raseera nám-marifa narí faiqi Yóoseefaana fáqa finau. ³ Yákooboofa

misá nóorinni indaarú finau. Óonu réenoo dínni taikásee dínni óonu qaara marasée kári maqásaa mapáminoo fífiufanoo narí áfasaafa máruqoo óonu-ranau.

⁴ Eesáufa Yakooboona óori qáfamaséenoo sandámámmáreenoo ani káqaramma qumáraseenoo ámoqánanau. Miqandá aiqáma qára qikí ráqaqau.

⁵ Qikí raqaséenoo Eesáufa quandá fufanóo Yakoo-boona faiqi ánaasee níndafamaséenoo qináu. Mára aní faqa ániasa yáusee márídee. Qufanóo Yakooboofa qináu. Oo úriqararafa maa faiqi anaaseesánnoo Anutufa qiní ámiqi ámiqimma qímaqeenoo.

⁶ Miqí qímarufanoo Yakooboona aináinira ánaasee-gara narí faiqi námu faqa Eesáuna óorisaa ani ninuka túqu náumoo amisée reendeéniquau. ⁷ Miqandá ní-naaqianna Reea námmarifa narí faiqi námu fáqa aniréenoo miqínau. Miná ánaaqianna uqanna Raseera námmarifa narí faiqi Yooseefaana fáqa aniréenoo miqikái inau. ⁸ Miqíma soofanóo Eesáufa Yakooboona maaqí qímasee qímaminau. Fáasai qáfaunna áandausa óosana náqaa fee inóo márídano fee qufanóo Yakooboofá qináu. Aní áqoondikiraree qímasee káqi aní ámidaqa.

⁹ Miqí qufanoo Eesáufa narí qímaminoo qináu. Qiníndi moómoo márídanoo aneenáindi aneenná kai máraa.

¹⁰ Miqí qufanóo Yakooboofa qináu. Qinée aní áqoondikiqa ámunna áinainausa káqi máraa. Anee qiní káaqa aqoondi kíannanara qínee aní óori Ánutuna óoriará foorá qáfaiadaqa. ¹¹ Qínee aní ámiraree qímasee máree ánunna ainainausa máraa. Anutufa qiní ámiqi ámiqimma qiseenoo qiní dídimari aiqáma ainaináusa qíminoo. Yákooboofa máraanifeera afeekaikí márufanoo Eesáufa máranau.

¹² Eesáufa Yakooboona qímaminau. Doo uqéeraina aníndiri fúà qinée aní óorinni fúanana anée qiní qí-naaqianna ánià.

¹³ Qufanóo Yakooboofa qináu. Óo qiní úriqararafa anée írià, qiní faiqi námu ummooqúkiqa máriafaqa qínee sipsípa faqa misá ánaaqiuqara faqa íridaqa. Misá moodáa fáasaana rarisáqa fímarianaqa aiqáma áandáuqa kúqifaranoo. ¹⁴ Anée indaarú fínaqa qínee aní áfaqee kásooqqee qeeqá aandáuqa faqa faiqi námu faqa fífiinaqa Eedoomma máqa máaqaki aní paqúrianauranoo.

¹⁵ Miqí qufanóo Eesáufa qináu. Dóo amaná qiní faiqi námu akaqáusa aní dadaaqí fifáranoo. Qufanoo Yakooboofá qáoo qinoo qináu. Qínee aní áqoondikún-nanara minára kaí firaa ainainéé qídaqa. Doo amaná qeeqá kai fuanáuranoo.

¹⁶ Eesáufa mi ufána iriséenoo doo mi faasaanná kaí anirandée narí maqa máaqai Eedoomma máqa máaqai finau. ¹⁷ Miqúfanoo Yakooboofa Sukoota máqa máaqai óonureenoo narí máaqa faqa narí aandáu auqaaná faqa usakánau. Minára mi maqusána áuqureenoo Sukoota fee qináu.

¹⁸ Yakooboofa Meesooopootamía máqa máaqaindari óonurandee ámiqimmaseenoo Kannaana máqa

máaqai Seekeemman máqusaki aniréenoo narí úiqaana máqa mi maqusána adeedí usakánau. ¹⁹ Usakáseenoo Yakooboofa mi maqána Amoorana Seekeemmana ákoona áiku ásauku unnái wan handareeta 100 siruáa múnnimmannoo feefaurínau. ²⁰ Feefaurú máseenoo tatúfirana suqára qáinda áuquseenoo mi kaqikaa maqusána áuqureenoo Eeraa fée qináu. Mi auqúna óosana Isaraee máqannaasa Ánutu fée qináu.

Seekeemmana Dinnaa námmarina mandáikámma ámaqanau.

34 Moó kári Dinnaa námmarifa Yakooboosa Reea námmarisa niraamuna fannoo Dinnaa námmarifa Kanna máqanna ánaaseeuqa níndafàanee qímaseenoo finau. ² Seekeemmana Amoorana ámaaku Qifina áiku ásaukukinaafa mi maqa maaqánakinaasa úriqararafa Dinnaa námmarina aanai paqúri-maseenoo rarianau. ³ Mifá qáfoofanoo Dinnaa námmarifa káaqa ámiqirafa márufanoo ámuqusa mandáikufanoo ámiqira úfannoo mi manaaqána ámuqusa reendeénianée qímasee ámiqira ufauqa qináu. ⁴ Seekeemmana narí ákoona Qamoorana qímaminau. Anée maa manaaqána feefaurúmman qíminaa qínaaqara máraa.

⁵ Yakooboofa narí áraamuna Dinnaa námmarina rarisoonára iriséenoo kásoo inóo márínau. Narí faiqi námu narí aandáusaa rakísi marúsa níanai márufanoo nífeesi márínau.

⁶ Seekeemmana ákoofa Amoorafa Yakooboona faqa ufa qírara finau. ⁷ Oonuroofaqá kai Yakooboona faiqi námu aandaúsaa rakísiusa aniraqau. Misá Dinnaa námmarina rarisoonára írufanoo sía faiqi áuqaaqaa íra áinaina márufaqa káaqa níranaqeenoo nífai sándurinau. Seekeemmana Yakooboona áraamuna rarisoonánnoo Isaraee máqannaasa núqu mara máree qúminau.

⁸ Qamoorafa maaqí qímasee Yakooboona qímaminau. Qiní qímaaku Seekeemmana írirafa aní áraamunara firaqóo áqufifaqa aní qímamidaqa. Amanée miná máraannoo fee. ⁹ Sáinaqa maasá moodáanaki kára ufa qímasánaqa káqi aní máqanna faqa qiní máqanna faqa káqi narí máree narí máree iaqa. ¹⁰ Miqí mándaanaqa ínnee maa maqánasaa márídaqa káqi dapi maa maqa maaqánaki óonuree anirée ídaqa maqá ákausa máriaqa. ¹¹ Seekeemmana Dinnaa námmarina ákoona faqa ásooqmaaka faqa qímaminoo qináu. Ínnee qiní dídi máríndee másaifaqa ínnee nídi marí áinaina nímiánaura. ¹² Ínnee nídi marí áinainnara qímaqimifaqa nímiánaura. Fíraa feefauruara qífaqa nímiánaura. Ínnee qiníara miná máraannee qímasee ínnee iráifandinna áinainná kai nímiánaura.

¹³ Miqí qímasoofaqa Yakooboona faiqi námu narí nísookina rarisoonára iriséeqa ákaru gíra úfa Seekeemmana faqa miná ákoona Amoorana faqa qíman-nímiqau. ¹⁴ Maaqí qímasee qímamíqau. Maasá sía amana qeeqá dáuna nifaaqa áti sía aukírausa nímiánaura. Miqíqa maasa firaqóo qísaurúanoora. ¹⁵ Ínnee maasá daanna réeqa ínneeqa faiqi námu nifaaqa áti aukísaifaqa minára kaí maasá eedóo qianáuranoo.

¹⁶ Miqímmásaifaqa maasá ínniara eedóo qímasee ínni faqa narí máree nari máree ífaranoo. Maasa ínni qám-baana máridaqa ínni faqa moodáa máqanna mári-anauranoo. ¹⁷ Ínnee sía mi ufánara eedóo qímasee ní-faaqa áti ateeháifaqa maasá qeeqá dáuna áfiqámaree doo fuanáura.

¹⁸ Mi ufásara Qamoorafa faqa miná ámaaku See-keemafa faqa iriséeqa amanée qiqau. ¹⁹ Seekeem-mafa kái káqi uqanná ínoo misá qímamúndee inau. Mifa Yakooboona áraamunara áidi márunara miqínau. Seekeemafa narí áiku ásaukukiqari káaqa úriqararafa márinau. ²⁰ Amoorafa narí ámaaku See-keemasandíri ufa súqimaru máqusanasaa faandaau- ra kooqíki óonuree nári maqúsánaki márusa maaqí qí- masee qímannimínau. ²¹ Maa fasiqáusa áqoondiuqa máridaqa. Sáifaqá maa maqánasaa máridaqa mána mána iqá nuaqa. Maa maqáfa firaafá máridanoo. Misá faqa amaná márifaranoo. Maasá misá níraamuqmaa- ka máraanaqa misá faqa maasáindi máreefaranoo. ²² Maa fasiqáusa maasá qám-baana márirara eedóo qí- daqa moodáa máriranaki máriranara eedóo qídaqa. Maasa misá naanna réeqa qeeqá faiqi námu akoon- aiqíuqa nífaaqa áti ateeháaqaera qídaqa. ²³ Maasá miqíánaqa misáki sipsípa burimakáu aina máriafa maasáindi kámmiannoo. Ánifaqa eedóo qánaqa maasá qám-baana máriaqa.

²⁴ Aiqáma mi maqúsánakinaasa Qamoorana fáqa Seekeemana fáqa ufa iriséeqa eedóo qímasee aiqá- ma akoonaiqí qísakoosa nífaaqa áti aukú áqiqau.

²⁵ Qaarammoó fáasaana áiqarooafa nífaaqa áti aukúqoosa firaqóo nammúana nídafí máruafaqa Yakooboona ámaaku qára Simeeoonafa fáqa Réefifa fáqa miqandá Dinnaa nám-marina ásooki qanda nári faaqaaná qara mara máree umeé kái Seekeemama máqusai óoru réeqara aiqáma faiqí kumaaráa náru taikáqau. ²⁶ Qamoorana fáqa Seekeemana fáqa narusée Dinnaa nám-marina Seekeemana máaqaki- naana áfiqámaree doo quqásee fiqau. ²⁷ Narusoofaqa Yakooboona faiqi námu akaqáusa ínaaqianna óonu réeqa nári nísookina rarisooná ákiiqara mi maqúsá- nakina aiqáma ainaina máraqau. ²⁸ Misá sipsípauqa fáqa burimmakáuqa faqa doonkíuqa faqa aiqáma ái- naina mi maqúsánaki máruna faqa mi maqúsána átiqara máru ainaináusa aiqáma máraqau. ²⁹ Misá aiqáma ámiqira áinaina kái máraqau. Aiqáma faiqí ánaasee faqa máraqau. Aiqáma máaqakinaa áinain- auqa faqa máree fiqau.

³⁰ Yakooboofa míqunara írinoo Simeeoonná fáqa Réefina fáqa maaqí qímasee qímannimínau. Ínnee- qara qiní ummaarakí quqáqisáafanoo. Kanna máqan- naasa fáqa Peerisaa máqannaasa faqa aiqáma maa maqa maaqánaki máriasa qiníara fídiqáammifara- noo. Qiní faiqí sía moómoo máriafaqa, misa aiqáma moodáanaki anirée qiní dáriqa aiqáma maasá faiqí ánaasee kurídi nímaqeefaranoo. ³¹ Yakooboofa miqí qufaqa miqandá narí qímamíqa qiqau. Maasá sía qee- qá qísookína quqáqaanaqa aanásaa ánaaseerá foora káqi máraqa nífaranoo.

Ánutufa Beeteera máqusaki Yakooboona ámiqira áfaaqooqa áminau.

35 Mi fasannáí Ánutufa Yakooboona qímaminoo qináu. Anée doo fíndi fínana Beeteera máqa máaqaki óonu mária. Anée aneenná áfasaana Eesáu- nara rufíasee sandóonaqa aní áfusaa kooroo íafanna Anutusa tatúfirana suqáqimira qáinda miqóo óonuree áuqa.

² Yakooboofa iriséeno narí áiku ásauku faqa narí fáqa márusa faqa qímannimínau qináu. Moó máqan- naasa únnaqira ánutusa uaqéianáuqa mara áuqaqa. Mara áquseeqa ínneeqa nífaaqa ánukamásee ámiqira qámunna afisúaaqa. ³ Maasá maaqóoqari quqásee Bee- teera máqa máaqai óonureeqa qiní ummaara ákuua- na dadaaqí mári Ánutuna qinée aiqáma átinai nú- nanoo qiní faqa mári Anutuna tatúfirana suqára qáin- da áuquanauranoo. ⁴ Miqí qímasoofaqa misá aiqá- mausa iriséeqa náriqa moósaaqaraa únnaqira ánutusa máraqa nuná faqa náaqooki quqée máru fidinaanúna faqa Yakooboona ámufanoo umáreenoo Seekeemama máqusaki arookása aaqá maqá indufúsee minakí ákundanao. ⁵ Ákundamáseenoo Yakooboofa faqa nari faiqi námu faqa doo quqásee fufanóo firaafá rufiarafa mi saqánna máru maqúsásaki máru fasiqáusa rafáaqafúfaqa sía nífaqasee náriqau.

⁶ Yakooboofa aiqáma narí faiqi námu faqa fífiufanoo Rusa máqusa kí Kannaana maqa máaqaki óonuranau. Maqee mi maqúsána áuqu Beeteera fée qídaqa. ⁷ Mifa miqóo óonureeno tatúfirana suqára óoni qáinda áuquseeno mi maqúsánaki Ánutufa uáinaina afaafau réeno Beeteera fée qináu. Yakooboofa óoqai narí áfasaanara rufíasee sandéeno miqóo aniroofanóo Ánutufa miqóo miná áfusaa koorooquqóo márunara áuqureeno Beeteera fée qináu.

⁸ Miqí qímasee miqóo márufanoo Reebeeka námma- rina aináinira mánaqa Deeboora nám-marifa kuqf- ufaqa arookása ámeemaanai súani afu ataaqée qáan- nai Beeteera máqusa dínni átinai ákundaqau. Ákun- damásee mi maqúsána áuqureeno ikíraqara sáqari fée qiqau.

⁹ Yakooboofa Meesooootamia máqa máaqaindari óonu randée áni márufanoo Ánutufa kaifáa miná áfunni kooroomáfufanoo ámiqira áfaaqooqa qíma- maqanau. ¹⁰ Miqímmáseenoo Ánutufa qímamináu. Aní áuqu Yakooboofa máridanoo, maqee maaqóoqari óosana arasée Isaraeeráfa márinananoo. Miqí qí- maseeno Ánutufa miná áuqureeno Isaraeeránee qináu.

¹¹ Miqí qímaseeno Ánutufa kafáa Yakooboona maaqí qímasee qímamínau. Qinée aiqáma áfeeka faqáa Ánutusa máridaqa qímamidaqa. Anee moómoo fáiqi fáqaafa mária. Akaqá máqannaasa aní áiku ásaukukiqari márifaranoo. Anee karaambáiqauqa ní- naakufa márinananoo. ¹² Qinée Abaraqaammána fáqa Isakeena fáqa nímiáfánna máqa máaqana aní fáqa aní áiku ásauku kásooqaqee kambíqáinausa faqa

nímianaura. ¹³ Ánutufa miqí qímaseenoo Yakooboona qímamiséenóo doo quqáseenoo finau.

¹⁴ Yakooboofa mi maqusána Ánutufa qímamuqoo miqóo óoni marasée dáaqoo áuqaanifee qímaseenoo rakíqaseenoo úainna námmani qumáreenoo mi oonína adía ámaqaseenoo oorifa fádameena faqa adíanau. ¹⁵ Miqímasee mi maqusána áuqu Beeteera fée qinau.

Ráseera námmarifa eeraqánu ufafa.

¹⁶ Yakooboofa narí faiqi námu faqa Beeteera máqusa quqásee Eefarataa máqusai fuanée qímasee aanái fímarufanoo Raseera námmarina faiqi máqarafa árinau. Árufanoo firaaqóo uqanna aupúranau. ¹⁷ Raseera námmarina áidafirafa káaqa mandáika uqanná ufanóo miná dadaaqí marú ánaaseefa qinau. Raseera sía rufíaa, moó ákoonaiqi máqaananoo. ¹⁸ Maqaséenoo Ráseera námmarifa doo kúqiraridanoo áannà taikée márufanoo mi faiqína áuqureenoo Beenooni feé qinau. Miná ákoofa áuqu réenoo Beensaminná fee qinau.

¹⁹ Ráseera námmarifa kuqufufaqá Eefarataa máqusai fímaru aannána áfainni ákundaqau. Maqee miqóo Eefarataa máqusara Beeteereeqeemma máqusa fee qídaqa. ²⁰ Yakooboofa áaqoo auqaanifeera óoni miqóo rakíqanau. Maqee káqi mi oonífa Raseera námmarina mádika máriuqoo máridanoo mi madikánara kooroofidanoo.

²¹ Miqóoqari Isaraeeráfa fíndifinoo moó máqa máaqai Eedeera kísaaqa óoni máaqa usakáqoona dínni átinni narí úiqaana máaqa usakánau.

Yakooboona faiqi námu núqu.

(1Stori 2:1-2)

²² Isaraeerafa mi maqa maaqánaki márufanoo Reeubeennáfa narí ákoona ánaaqa Biriqaa námmani narí aináinira mánaaqa maraqooná sakasée faiqanau. Isaraeerafa mi ufána írufanoo árana qanau.

Isaraeerana faiqi námu qísauku qára taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 máriqau. ²³ Reea námmani narí faiqi námu maaqímimiqa máriqau. Reeubeennáfa indaarúqaafa Yakooboona óoqa faiqi márinau. Miná ánaaqianaafa Simeeoonáfa faqa Réefifa faqa Yúdafa faqa Isakaarafa faqa Seeburunafa faqa máriqau.

²⁴ Ráseera námmarina faiqi námu Yóoseefaasa Beensaminnáfa máriqau. ²⁵ Raseera námmarina aináinira mánaaqa Biriqaa námmarina faiqi námu Dannaafa faqa Napatarifa faqa máriqau. ²⁶ Reea námmarina aináinira mánaaqa Siripaa námmarina faiqi námu Kadafa faqa Aseerafa faqa máriqau. Mi faiqi namúsa aiqáma Meesoopotamia máqa máaqai kambíqaqau.

Isakeefa kúqu ufafa.

²⁷ Yakooboofa narí ákoofa Isakeefa unnái finau, Mámareena máqusaki Qeeboorooná máqusa aaqá Abaraqaammáfa faqa Isakeefa faqa máriuqoo finau.

²⁸ Isakeefa 180 áukuana máranau. ²⁹ Maraséenoo kuqufufaqá miná faiqi qára Eesáusa Yakooboosa ákundaqau.

Eesáuna áiku ásauku núqu.

(1Stori 1:34-37)

36 Eesáuna áiku ásauku márusa maaqímimiqa máriqau. Miná moó áuqa Eedoomma fée qímaríqau.

² Eesáufa Kannaana máqanna ánaaseeuqa máranau. Indaarú mároo anaaseená áuqa Adaa námmarifa márinau. Mifá Qeeta máqanna fásiqa Eeroona áraamuna máranau. Miná ánaaqiana mároo anaaseená áuqa Ooqooribammaa námmarifa máranau. Mifá Qifita máqanna fásiqa Sibeeoona ámaaku Annaana námari áraamuna máranau.

³ Miná ánaaqiana mároo anaaseena áuqa Baseemata námmarifa márinau. Mifá Isamaeerana áraamuna Neebaiotana ásookifa márinau.

⁴ Eesáuna indaarúqaa ánaasee Adaa námmarifa faiqi Eerifasana máqanau. Moó ánaasee Baseemata námmarifa Reeueerána máqanau. ⁵ Moó ánaasee áuqa Ooqooribammaa námmarifa Yeeusana fáqa Yaramana fáqa Koorana fáqa máqanau. Eesáuna mi faiqi namúsa miqímimasee Kannaana máqasaa kambíqaqau.

⁶ Eesáufa narí ánaaqmaaka faqa narí faiqi námu faqa narí áraamuqmáaka faqa aiqáma miná máaqaki máriusa faqa aiqáma narí aandáuqa faqa aiqáma narí qumíasana Kannaana maqúsai máridanoo maraqooná aiqáma mara maréenoo Yakooboofa máruqoo qári níanasaa moó máqa máaqai finau. ⁷ Eesáufa faqa Yakooboofa faqa máru maqáfa sía amana misá dadaaqíqaa qufaqá Eesáufa quqásee moósa finau. Misá káaqa moómoo áandau áinaina márufafa minára sía amana moodáanaki máriqau. ⁸ Eesáufa Eedoomma máqa máaqakina ámuuqu námusaa márinau.

⁹ Eesáuna áiku ásauku maaqímimiqa máriqau. Misá Eedoomma máqannaasa nínaakusa márinau.

¹⁰ Eesáuna ánaaqa Adaa námmarina ámaaku moodáa Eerifasafa márinau. Eerifasafa moodáannai qísauku faiqi máqanau. Teemmanafa fáqa Oommarafa fáqa Seefoofa fáqa Katammafa fáqa Keenasafa fáqa máriqau. Moó ánaasee Timinaa námmarinasaa moodáa akoonaiqi Amareekána máqanau. Eesáuna moó ánaasee Baseemata námmarifa akoonaiqi moodáa Reeueerana máqanau. Reeueeráfa qaara fáqa qaara fáqa faiqi akoonaiqi máqanau. Naqatana fáqa Seeraana fáqa Sammaana fáqa Misaana fáqa máqanau. ¹⁴ Eesáuna moó ánaasee Ooqooribammaa námmarifa Anaana áraamuna márinau. Anaafa Sibeeoona ámaaku márinau. Mi anaaseefá faiqi qaaramoo máqanau. Yeeusana fáqa Yarammana fáqa Koorana fáqa máqanau.

¹⁵ Miqímimasee Eesáunakiqari aruakí kambíqarusa máriqau. Eesáuna óoqa fáiqi Eerifasafá maa maqannáasa nínaakufa márinau. Teemanaa máqannaasa faqa Oomaraa máqannaasa faqa Seefoo máqannaasa faqa Keenasaa máqannaasa faqa Kooraa máqannaasa faqa Katamaa máqannaasa faqa Amareeka máqannaasa faqa nínaakufa márinau. Misa aiqámausa

Eesáuna ánaaqa Adaa námmarinakiqari kambíqárausa máriqau. ¹⁷ Eesáuna ámaaku Reeueerafa maaqím-masee máqannaasá nínaakufa márinau. Naqataa máqannaasa faqa Seeraa máqannaasa faqa Sammaa máqannaasa faqa Misaa máqannaasa faqa nínaakufa márinau. Aiqáma misáúqa Eesáuna ánaaqa Baseemata námmarinasáaqari kambíqárausa máriqau. ¹⁸ Kaifaa maa maqannaasá Eesáuna ánaaqa Ooqooribamma námmarina áraamuna Annaa námmarinasáaqari kambíqau. Yeeusa máqannaasa faqa Yamma máqannaasa faqa Kooraa máqannaasa faqa máriqau. ¹⁹ Aiqáma mi maqannáasa Eesáunakiqari kambíqau máriqau.

Seeirana áiku ásauku núqu.

(1 Stori 1:38-42)

²⁰ Eedoomma máqannaasa miqóo máridaqa rainásee qaara maqannaasaikámmiqa máriqau. Misá nínaakufa Seirafa Qoora máqannaafa márufaqa mínáasa aruakí maaqímmásee kambíqau. Rootanafa fáqa Soobarafa fáqa Sibeeoonafa fáqa Annaafa fáqa Disoonafa fáqa Eeseerafa fáqa Disanafa fáqa mináúsa Eedoomma máqannaasa nínaakusa máriqau. ²² Rootanafa Qoorina óosana faqa Qeemmana óosana faqa nínaakufa márinau. (Rootanana áuna Timinaa námmarifa márianau.) ²³ Soobarafa Arafana óosana faqa Manaqatana óosana faqa Eebarana óosana fáqa Seefoona óosana fáqa Oonamana óosana fáqa nínaakufa máriqau. ²⁴ Sibeeoonnáfa ákoonaiqí qaaraqánda máqanau. Miqandá núqu Aíafa fáqa Anaafa fáqa máriqau. (Anaafa narí ákoona Sibeeoonana doonkíuqa maréenoo ándanda naaqéera káasau máqa máaqaki múnusooafaq néemarufanoo rakísidanoo idá qéemaru nammarífa maqákiqari ururée maruna paqúrinau.) ²⁵ Anaafa Disoona faqa miná áuna Ooqooriba námmarina faqa níkoofa márinau. Disoonafa Qeemadana óosana fáqa Eesabana óosana fáqa Itarana óosana fáqa Keerana óosana fáqa nínaakufa márinau. ²⁷ Eeseerafa Biriqana óosana fáqa Saafana óosana fáqa Akana óosana fáqa nínaakufa márinau. ²⁸ Disanafa Usana óosana fáqa Arana óosana fáqa nínaakufa márinau. ²⁹ Maaqímmasee Qooranasáaqari kambíqoo máqannaasa Eedoomma máqa máaqaki máriqau. Rootanana máqanna faqa Soobara máqanna faqa Sibeeoona máqanna faqa Annaa máqanna faqa Disoona máqanna faqa Eeseera máqanna faqa Disana máqanna faqa máriqau.

Eedooma máqanna káraambaiqa núqu.

(1 Stori 1:43-54)

³¹ Isaraee máqanna karaambáiqá sía máru kámuqoo maa fasiqáusa Eedoomma máqa máaqaki karaambáiqua máriqau. ³² Eedoomma máqannaasa indaarú rakísi nímaqoo karaambaiqána áuqu Beerafa márinau. Beeorana ámaaku márinau. Mifa Dinabaa máqusanaasa karaambáiqá márinau. ³³ Beerafa kúqufanoo Seeraana ámaaku Yoobabafa karaambáiqá márinau. Mifá Boosaraa máqusanaafa márinau. ³⁴ Yoobabafa kúqufanoo Qusamafa Teemana máqa

máaqakinaafa karaambáiqákinau. ³⁵ Qusamafa kuqufufanó Beedadana ámaaku Adadáfa karaambáiqákinau. Mifá Midianna máqannaasa Mooaba máqa máaqaki náru nífaqaqa máseenoo Adadáfa Afitaa máqusaki karaambáiqá márinau. ³⁶ Adadáfa kuqufufanó Samarafa karaambáiqákinau. Mifá Masareekaa máqusakinaafa márinau. ³⁷ Samarafa kuqufufanó Saurafa Reeqooboota máqusakiqari Eeufarateesa námmani adeedí márufa karaambáiqákinau. ³⁸ Saurafa kuqufufanó miqóoqari Akaboonana ámaaku Baaraqanafa karaambáiqá márinau. ³⁹ Baaraqanafa kuqufufanó Qadarafa karaambáiqákinau. Mifa Pau máqusanaasa karaambáiqá márinau. Miná ánaaqa áuqu Meeqeetabeera námmarifa Maatareeda námmarina áraamuna márinau. Maatareeda námmarifa Meesaqabana ánaiqi márinau.

⁴⁰ Eesáufa Eedoomma máqa máaqakina máru maqúsusa kínaasa nínaakufa márinau. Timina máqannaasa fáqa Arafaa máqannaasa fáqa Yeeteeta máqannaasa fáqa Ooqooribamma máqannaasa fáqa Eeraa máqannaasa fáqa Pinoona máqannaasa fáqa Keenasa máqannaasa fáqa Teemana máqannaasa fáqa Mibasara máqannaasa fáqa Makadieera máqannaasa fáqa Iramma máqannaasa faqa nínaakufa máriqau. Misá máru maqúsusa náriqa nínaakusa núqu nífaafaú rámaqoofaqa márinau.

Yóoseefaana faqa miná áfasausamara faqa úfa.

37 Yakooboofa narí ákoofa Isakeefa máriu maqa maaqána Kannaana máqa máaqaki miqóo kái márinau.

² Maa ufáfa Yakooboona faiqi námu ufa máridanoo. Yóoseefaafa kumaaráa máridanoo qísauku qára taikásee qíku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée 17 áukuana faqáafa máridanoo narí áfasausa faqa sip-sípauqasáa faqa mimmiuqasáa faqa rakísimarinau. Narí ákoona aináinira ánaasee qara Biriqaa námmarisa Siripaa námmarisa faiqi námu fáqa nídanoo rakísi márinau. Miná áfasausamara mandá óosana áuqoonara narí ákoona qímami márinau.

³ Yakooboofa aiqáma narí faiqi námuara áidimaruna úraaqaramáseenoo Yóoseefaana áidi márinau. Mifá asooqá námuki máqoonara káaqa minára áidi márinau. Mifá kísaaqa qamunna kisaqa ásauku faqána áuqu áminau. ⁴ Miná áfasausamara qáfoofanoo misá níkoofa Yóoseefaana áidi márufa úriqaranoo márufaqa misá firaaqóo uqanná naundurá mandáiki márufaqa miná faqa ufa qímariqau.

⁵ Moó éendaki Yóoseefaafa qainámmaseenoo qáfanau. Minára narí áfasausa mára qímammufafa firaaqóo uqanná fídiaqamma ámaqaqau.

⁶ Yóoseefaafa maaqí qímasee narí áfasausamara qímanniminau. Qiní maa qainnána íriaqa. ⁷ Maasa aiqámausa qáfuqaki máridaqa ráisa fooqáairana ateekeese rumbásee narísaa narísaa mundíiqaunanoo ínnindi fannoo maqásaa áqufifanoo qiníndi fánnoo andeeqasee kíkíqinoo máriinoo. Ínnindi fánnoo qiníndi

óosanaki áqufifanóo fíqu fíqumma datímmafinoo ám-muqu namu rambáqaki óosanai qúminoo.

⁸ Miqí qímasoofaqá miná áfasausamára áqíqa qíqau. Kásooáqee anee karaambáiqaika máfi maasa rakísíqi-maqeennaree. Miqí qímaseeqa mifa qáinunara faqa misára qunára faqa iriséeqa firaaqóo fídiqaamma ámaqaqau. ⁹ Moó kári mifa kafáa qainá máseenoo narí áfasausamara qíma níminau. Ínnee íríaqa qínee qainá moómmiqa. Qínee qáfaunanoo súani fáqa uqoona fáqa qísaukuqára taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée 11 fásau námu faqa qiní dáumooki anirée ninuka túqu náumoo amisée máriafaqa níqafeeqa.

¹⁰ Mifa narí ákoona faqa mi qainufána qímamufanoo miná ákoofa áqinoo qinau. Náqaa íra qáina fee ínane. Anee aneenná ánoonara faqa aneenná áfasausa márarara faqa qiníara faqa aní áramandunnai ninuka tuqú náumoo amisée máriaqee fée qídanee.

¹¹ Yóoseefaana áfasausa mara narí nikaqara nírana qéemarinau. Miqí márufanoo miná ákoofa aiqáma ufara káqi kai írimarinau.

Yóoseefaana Midianna máqannaasa nimisé feefaurú mároo ufafa.

¹² Moó kári Yóoseefaana áfasausa mára narí níkoona sipsípa mara máree Seekeemma máqusai karása naaqéera nífiqee fiqau. ¹³ Óonu márufanoo Yakoo-boofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Aní áfasausa mára Seekeemma máqusai máriannai fúà. Miqí qufanóo Yóoseefaafa qinau. Qínee fírra deedaqídaqa.

¹⁴ Miná ákoofa maaqí qímasee qímamínau. Anee óonureenana qáfaa. Aní áfasausa mára káqi fée máridafee. Aandáuqa faqa ámiqíqa fée máridee. Níndafamásee aniréenana qímaqímia. Miná ákoofa Heebooroono nóopundukiqari aiqoofanóo finau. Yóoseefaafa doo fíndifufanoo fífiufanoo Seekeemma máqusai óonuranau. ¹⁵ Óonureenoo narí áfasausa márarara randánnoo nídanoo óonuree anirée inóo nufanoo faiqí moó fánnoo qáfamasee miná irámirinoo qinau. Anee nánaree randáidane.

¹⁶ Miqí qufanoo Yóoseefaafa qinau. Qínee qeeqa qí-fasausa mara sipsípasaa rakísi maríasara randáidaqa. Amanée anée misá máriannaira qiní qíma qíminnaree.

¹⁷ Miqí qufanóo mi fasiqáfa qinau. Misá dóo quqásee fiqau. Misá Dootana máqa máaqai fírraree qufaqá íríqi-afana. Yóoseefaafa mi ufána iriséenoo narí áfasausa nínaaqíanna fífiufanoo Dootana máqa máaqai misá óonu paqúrinau. ¹⁸ Mifá níanai aní márufaqa miná áfasausamara qáfamaseeqa miná árirara tipún-daariqau.

¹⁹ Misa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qí-mariqau. Dóo qáininóo nífá ánidanoo. ²⁰ Ánifaqa miná aruseeqa miná írí maréeqee maa sooráusaki moóki áqua. Miqímmáseeqa maasá minára káasau áandau áriifoo qianáura. Maasá miqímmasáananoo miná qainá fánnoo náqaa fee íannoo.

²¹ Reeubeenáfa misá ufa iriséenoo Yóoseefaana saa ititáidanoo qinau. ²² Káqi maa kaasau maqa maaqána-ki maa nammari madikánaki áqua. Sía áidafirana ámia.

Mifa miqí qímasee narí kai qimiriséenoo qumee áfiqamaree narí ákoofunnai múnu áisarara miqí qinau.

²³ Yóoseefaafa narí áfasausamára máruqoo ururoofaqá qumárasee miná kisaqa qámunna kisaqa ásauku faqána raipáqíqau. ²⁴ Miqímmaseeqa nammári aadána usufú mádikanaki áqíqau.

²⁵ Áquseeqa miqóo óoqu faqée nárana náidaqa tautúmmasee qáfoofaqa Isamaeerána áiku ásauku ániqau. Misá Kireeata máqa máaqaindari Isipa máqa maaqai fímaríqau. Misá adífaaa ímarufaqa néemarú ainainná faqa áfundimaru saqári anoonnána faqa mara kamméerasaa quqéese Isipa máqannaasa feefauríaqeera máree fiqau. ²⁶ Yúdafa narí ákaqaa fasáauqa qímaminoo qinau. Ínni sáimbaqa qeeqá qíkaqa árusée miná fidíka rafáaqafusee nána dadaaqíranee máraanauree. ²⁷ Ánifaqa Isamaeerana áiku ásauku máa aniraasá nímaniaqa feefaurú qími-aqa. Mifa maasá qíkaqa máridanoo maasá moodáa fidika márinara sía miná áidafirana ámia. Miqí qufaqá misa eedóo qíqau.

²⁸ Eedóo qímarufaqa Midianna máqusanaasa aináina feefaurú márusa aniroofaqá misa narí níkaqa Yóoseefaana madikákinaana qubáqeeqee misá nimisoofaqá siruáa múnnimma moodáa fásíqa áiku ásauku taikásee 20 nimisé doo Yóoseefaana máree Isipa máqa maaqai fiqau.

²⁹ Misá Yóoseefaana nímunna Reeubeenafa sía qá-fanau. Mifá aniréenoo madikákí óoqu qáfoofanoo sía márufanoo narí qamunna anaqána qinau. ³⁰ Miqímmaseenoo Reeubeennáfa narí ákaqaafasaaqaa unnái óonuree qímaminoinau. Yóoseefaafa sía máridanoo qínee náqi fee íanáuree.

³¹ Miqí qufaqá misá mimí arusée Yóoseefaana kisaqa qámunna miná fidíkaki raaraa iqau.

³² Miqímmasee misa mi qammunnána mara máree narí níkoofunnai óonuree qímamiqau. Maasa maa qamunnána moosáa paqúriqa, qáfaa, aní ámaakundi fée máridanoo fée.

³³ Yakooboofa mi qammunnána qáfamaseenoo qinau. Qíní qímaaku qamunna máridanoo. Káasau áandau fánnoo qíní faiqí Yóoseefaana arusée rakéekaam-máseenoo fée qinau.

³⁴ Miqí qímaseenoo Yakooboofa narí qamunna anáqana qíiseenoo soofaara qámunna afisúseenoo kisaqasaa narí faiqíara soofaarída márinau. ³⁵ Máru-faqa miná faiqí námu fáqa áraamuqmaaka fáqa aniréeqa nári níkoona aundurá reendeénira ufa qufanóo misá níkoofa qádo qídanoo qinau. Qínee qee-qá faiqíara ikí ráqaqa fúannaqbaqa kúqíqa kúqirausa máriannai fuanáura.

³⁶ Yakooboofa miqí márufaqa Midianna máqannaasa Yóoseefaana áfiqamaree Isipa máqa máaqai Póoti-faana aináinira fáiqi kíanifeera amiséeqa feefaurú máraqau. Isipa máqanna kínna máaqasaa rakísi márusaikiqari Pootifaafa úriqarara óofisáa márufaqa ámiqau.

Tamaara námmarifa Yúdana ákaru qinau.

38 Mi aukuaná Yúdafa narí áinaina minníseenoo Qiraana faqa Aduramma máqusai óoqu márínau. ² Miqóo Yúdafa Kannaana máqanna fásíqa Suana áraamuna qáfamasee máranau. ³ Máriufanoo mi anaaseefá ámuuqu qáikinoo akoonaiqí maqasoofanóo Yúdafa miná áuqu Era feé qinau. ⁴ Kafa máriufanoo mi anaaseefá ámuuqu qáikinoo faiqi moó maqaséeno miná áuqu reenoo Oonaneé qinau. ⁵ Kaifáa ámuuqu qáikinoo akoonaiqí moó maqaséeno miná áuqu Seeraa feé qinau. Yúdafa Keesiba máqusai márufanoo miná ánaaqa fannoo Seeraana máqanau.

⁶ Yúdafa narí indarúqaa faiqi áuqu Erafa innooqá fufanóo ánaasee Tammaara námmarina mára áminau. ⁷ Eerana márirafa Karaambáíqa áfusaa mandáika uqanná ufanóo kuqá árinau.

⁸ Kúqufanoo Yúdafa miná ákaqa Oonana qímaminoo qinau. Anee maasá óosana máreenana aneenná áfasaana ánaaqa faqa aaná fínanoo faiqi maqasainanóo aní áfasaana áuqu sía taikáani. ⁹ Oonanafa miná iriseenoo maaqí qímírinau. Qinée faiqi maqasáananoo sía qiníndi kíandoo qímaseenoo narí áfasaana ánaaqa faqa aaná nídanoo káqinni kai namári adíee márínau. Narí áfasaana faiqi asumu sía márianifeera miqí márínau. ¹⁰ Oonanafa mi oosanná mároofanoo Karaambáíqa qáfoofanóo mandáika uqanna ufanóo miná kuqámma árinau.

¹¹ Kuqufufanóo Yúdafa narí ánaakuqu Tammaara námmarina qímaminoo qinau. Aneenná ákoona maqa máaqai óonu adeedaana kái márínaqa Seeraafa innooqá fínaqa miná fáqa aní kai ámiana. Seeraafa faqa narí áfasaqanda undée ínoo mi anaaseená marasée kúquandoora miná ákoofa miqíqinau. Miqí qufanóo Tammaara námmarifa narí ákoona máaqai finau.

¹² Máriufanoo Yúdana ánaaqa Suana áraamuna kúqinau. Kuqufufanóo soofaara taikáseeoo Yúdafa narí áqoondi Aduramma máqusanaana miná áuqu Qiraana fáqa Timinaa máqusai narí sipsípa asausí aukímaruna níqafarara óoru finau.

¹³ Faiqí moó fánnoo Tammaara námmarina qímaminau. Aní ánaakuqu Timinaa máqusai narí sipsípa asausí atekárara óoru fídanoo fee qinau. ¹⁴ Tammaara námmarifa mi ufána iriséeno adeedaana márída afísíu qamunnana raipáquséeno moó qámunna afísúmareenoo narí óori káqikaa qamunnannái ititáseenoo Eenaimma máqusaki fímaru áannanasaa óoqufaaqée márínau. Tammaara námmarifa Seeraafa innooqánnoo márifanoo sía qímiannoo fee qímasee miqínau.

¹⁵ Yúdafa aní qáfoofanoo qamunnannái óori rafáaqa-fusee márufanoo dapi máraqa nua anaaseefá mifoo qinau. ¹⁶ Miqí qímaseenoo aaná áfainni mi anaaseefá márufanoo óonuree qímaminau. Aní rarisáma sána miná ákiiqara náqumma féefauru féé márídanoo féé. Yúdafa mi anaaseená sía narí ánaakuqu féé qímasee

miqí qinau. Miqíqufanoo mi anaaseefá qinau. Miná ákiiqara nanée qíminnaree.

¹⁷ Miqí qufanóo Yúdafa qinau. Qinee mimí moó timmusa aní ámaqaana. Miqí qufanóo mi anaaseefá qinau. Anée moó áinaina qímíqaina uaqéiana kásooqee mimí qímínna kari aninná ámiana.

¹⁸ Miqí qufanóo Yúdafa qinau. Nána áinainee ámi-anaaree. Miqí qufanóo mi aneeseefá qinau. Aneenná ásaukukinaa ísaaqama faqa aneenná sáunu faqa qímia. Miqí qufanóo Yúdafa miná uqa amiséeno mi anaaseená faqa aaná númasoofanoo ámuuqu qáikino. ¹⁹ Tamaara námmarifa fíndi fufanóo nari maqúsai óonureenoo dapi anaasee máraqanu qámunnana raipáqusee adeedaana qámunna kaifáa afísínau.

²⁰ Yúdafa narí qáqoondi Qiraanasáa mimí ánaaqi timmusa quqáseenoo múnu mi anaaseená amisée narí aináina uaqéuna óonu míni qímiannee qufanóo óonu randósiaa sía mi anaaseená paqúrinau. ²¹ Mifa óonureenoo Eenaimma máqusanaa fásíqauqa irámírinoo qinau. Yáifée dapi máraqanua anaaseefa maa aannána áfainni óoqufaaqéiufa márídanoo féé. Miqí qufaqá misá qíqau. Sía maa maqúsánaki dapi máraqanua anaaseefa márídanoo.

²² Miqí qufanóo mi fásíqáfa kafáa anirandéeno Yúda funnáí óonureenoo qímaminau. Óo qinée sía mi manaaqána paqúriqa. Mi maqúsánakinaa fásíqauqa faqa qíqa, sía óoqaindari maasá maqúsaki dapi máraqanua ánaasee márida míaafoo qía.

²³ Miqí qufanóo Yúdafa qinau. Sáina mi anaaseefá mi ainaináusa uaqéi iani. Faiqí maasára naanidara qifóora qíkooqaidanoo. Minára qinee mi anaaseená feefaurú ámirara qúnana anée óonuree sía paqúrinanoo.

²⁴ Qaarammoó qúqoona áiqaramáfufanoo Yúdana qímamiqa qíqau. Aní ánaakuqu fannoo dapi máraqanua ánaaseesara foorá númaseenoo maqee mifa ámuuqu qáikinoo márídanoo. Yúdafa mi ufána iriséeno qinau. Mi anaaseená máree múnusee idársaifanoo qáani.

²⁵ Misá áfíqee fímarufanoo narí ánaakuqu Yúdanara ufa quqánau. Qinée maa ainaináusa faqáa fásíqa faiqi úqa faqa márídaqa. Qafamásee íria, yána aináinauqee márídanoo féé. Maa qisaaqamáfa fáqa miná sánda fáqa sáunú fáqa yánaindi féé márídanoo fee.

²⁶ Yúdafa qáfamáseenoo qinau. Maa anaaseefá an-deeqánnoo márídanoo. Qinée kai áaqeeqa. Qínee qeeqá qímaaku Seeraana ámiaqaana. Miqí qímaseenoo Yúdafa sía kaifáa mi anaaseená faqa aaná finau.

²⁷ Mi anaaseená faiqi máqarafa aniroofaqa qáféeqa qíqau. Maa anaaseefa qaara faiqi máqaannoo fee qíqau. ²⁸ Faiqi máqarara aupúree márúfaqa moo fánnoo náaree ásauku quqásoo qumuroofanoo mina innaammuna áfeesu ánaaseefa ásauku qumáraseenoo taatuqée sánda rumbáseenoo qinau. Maafá in-daarúqaafa márídanoo. ²⁹ Miqí qímasoofanóo ásauku raqándaamma mároofanóo moó káiqaena náaree máqanau. Maqasoofanóo innaamunái áfeesu

ánaaseefa qinau. Anée náqaa fée ifanée káqinnaindari anée náaree qúmídanee. Minára miná áuquréenoo Peereesaneé qinau. ³⁰ Miná ínaaqianna miná ákaqa taatuqée sánda ásaukusaa rumbárana máqanau. Maqaséenoo miná áuqu Séeraa feé qinau.

Pootifaana ánaaqa faqa Yóoseefaana faqa ufa.

39 Isamaeerana áiku ásauku Yóoseefaana áfiqamaree Isipa máqa máaqai múqusoofanóo Isipa máqanna karambáiqá Fáraooná sundíauqa rakísirafa Póotifaafa Yóoseefaana feefaurínau. Póotifaafa Fáraoofa máruqoo rakísi máru sundiasá úriqararafa márinau.

² Karaambáiqá Yóoseefaana faqa máridanoo dadaaqí márufanoo aiqáma áinaina áuqoofanóo ánoona kai kambíqee márinau. Mifá narí Isipa máqanna úriqararana máaqaki márinau. ³ Póotifaafa qáfoofanoo karaambáiqá Yóoseefaana faqa máridanoo aiqáma áinaina áuqoofa ánoona kambíqee márinau. ⁴ Póotifaafa Yóoseefaana asammáseenoo úriqarara áinainira fáiqikammaqoofanoo márinau. Miqímmaseenoo mifa Yóoseefaana maréeqee narí máaqasaa faqa narí aiqáma áinainasaa rakísirafáikamma qoofanóo márinau. ⁵ Miqóoqari Yóoseefaana róo kai qídanoo karaambáiqá fánnoo Isipa máqannaasa máaqakinaa áiqama áinaina faqa Póotifaana máaqakinaa áinaina faqa miná maqákinaa nára áinaina faqa ámiqi ámiqimma nímaqee márinau. ⁶ Póotifaafa mána mána kaimmí márinau. Sía narí aináinara írimarinau, náranara kaí írimarinau. Yóoseefaafa ámudaani tíafa ámiqirafa uqanna máriau.

⁷ Káqi kaaqóo márinoo mina úriqararana ánaaqa fannoo Yóoseefaana áidufanoo qímaminau, anirée qiní faqa faiqáa.

⁸ Miqí qufanóo Yóoseefaafa qádo qímaseenoo qímaminoo qinau. Qiní úriqararafa sía máaqaki quqáqai áinainausara íridanoo. Qinee márunanoo sía íridanoo. Mifa narí aiqáma áinainasaa qiní quqáqai faqa rakísidaqa. ⁹ Qinee maa maaqánaki rakísira áfeeka mifá uaqéindée kai másee uaqée idaqa. Mifa sía moo áinaina qiní kukéeqa qímaqa qaifanoo máridanoo aiqáma áinaina qimiqaifanóo, aní kaí sía qimiqaifanoo. Náqi fée mándee fée qinée maa manda oosanná áuqamásee fee Ánutuna mandáikamma ámaqaanau-ree. ¹⁰ Póotifaana ánaaqa fannóo aiqáma faasaana Yóoseefaana qiní faqa faiqáannee qímarufanoo Yóoseefaafa sía miná faqa faiqanau.

¹¹ Moó fáasaana Yóoseefaafa naríaraa máaqaki aináina áuqànóo nufanóo sía moó áinainira fáiqi minakí márinau. ¹² Naríaraa márufanoo mi anaaseefá miná siúta ani qumáreenoo qinau. Doo ánia. Anirée qiní sakasée faiqáa. Miqi qímaseenoo Yóoseefaana siútan-auru qumároofanóo mifa narí siúta kai raipáqueeqee miná ásaukuki quqáseenoo rafúdamakufánnoo mádaanai sandánau.

¹³ Mádaanai sandóofanóo Póotifaana ánaaqa fánnoo qáfamaseenoo narí máaqaki aináini marú faiqisa náaramaséenoo qinau. Ínnee maaná qáfaaqa. Maa

Qeeburu máqanna fasiqána qiní qifaaqi fannóo máaqaki míniqaifa maasá mandáikamma qíma qáidanoo. Mifa qiní rarisára rifaqá qinée firaqóo fáaqa rúnanoo mifa narí siúta qiní daaqá quqásee sandéenoo.

¹⁶ Mifá miqí qímasee qímannimiséenoo mi siutána káqi uaqéufannoo Yóoseefaana úriqararafa aniranau.

¹⁷ Aniroofanóo mi ufána kaí qímaminau. Maa Qeeburu maqanna anainira faiqína anée míniqaanáfa qiní máaqaki kéeqafi qiní faqa mandá óosana áuqarara inoo. ¹⁸ Miqífaqa qinee fáaqa rúnanoo narí siúta qiní daaqá raipáqu quqásee mádaanai sandéenoo.

¹⁹ Yóoseefaana úriqararafa miná írufanoo áranaqoofanoo Yóoseefaana qumáreeqee úriqararasa rumbára fásiquaqa márunaki quqánau. Quqásoofanoo minakí márinau. ²¹ Márufanoo karaambáiqá Yóoseefaana faqa máridanoo dadaaqí ámiqi ámiqimma ámaqee márufanoo karabúsasaa rakísi márufa Yóoseefaana qáfamáseenoo asasinau.

²² Karabúsasaa rakísi marúfa Yóoseefaana maréeqee karabúsauqasaa rakísiranaika minau. Miqímma-soofanóo Yóoseefaafa karabúsa máaqaki aiqáma ainaina áuqee máruna rakísirafa márinau.

²³ Karabúsasaa rakísirafa Yóoseefaafa rakísi máru áinainausara sía ámiqimmasee íridanoo. Sía rakísi márinau. Karaambáiqá fánnoo Yóoseefaana faqa márunara aiqáma áinaina mifa áuqoofa anoona kai kambíqee márinau.

Yóoseefaafa karafúsaki marusa qainúna kooroo qímaru ufafa.

40 Káqikaaqóo márinoo Isipa máqanna karambáiqá úainna ánoona tatímaru fásiqafa faqa miná féemu suqée márufa faqa náriqa úriqararana mandáikamma ámaqaaqau. ² Mandáikamma ámaqasoofanoo mi qandára áranaqoofanoo narí sundíauqara qufaqá qumáraqau. ³ Qumáraseeqa sundíauqa úriqararana karabúsa máqaki Yóoseefaafa máru maqánaki quqánau. ⁴ Mi qandá kísaaqasaa karabúsaki márufanoo karabúsasaa rakísirafa qufanóo Yóoseefaafa misásaa rakísi márinau.

⁵ Miqóo karabúsaki máridaqa moó éendaki úainna tátu márufa faqa féemu suqée márufa faqa qainíqau. Úainna tátu márufa miná qainá óosana áaduma márinau. Féemu suqée márufa miná qainá óosana áaduma márinau.

⁶ Mi kananaanná miqandá nóori runúsee márufanoo Yóoseefaafa ani níndafeenoo irámirinoo qinau. ⁷ Ínnee qara nánaree káqa moómoo írira írída márídee.

⁸ Qufaqá miqanndá qíqau. Maaqandá qainá máqaaqee ídaqa qainá óosana qímannimi márifa sía márifaqa maaqandá minára óonu máfi írída márídaqa.

Yóoseefaafa miqandá ufa iriséenoo qíma níminau. Ánutufa kai qainá óosana qímannimírana nímidanoo. Ínnee qáina qíma qímifaqa íría. ⁹ Miqí qíma-soofanóo Fáraooná úainna námari tátu marú fasiqáfa narí qainá maaqí qímasee Yóoseefaana qímaminau. Qinée qáfaunanoo úainna sánda qiní dóorinni mári-

faqa qáfeeqa. ¹⁰ Qaarammoó ásaana minásaa mári-faqa qáfeeqa. Ámanee ifaqá qáfaunanoo áfuféenaari-faqá qáfaunanoo qaqama irafí akuqéeno. ¹¹ Qinée karaambáíqa Fáraoona káafa uaqéidaqa akuqámáfi-na minakí anoona tatiisée múnu ámiqa.

¹² Yóoseefaafa miná iriséeno maaqí qímasee qí-maminau. Sánda qaarammóo ásaana qáfaannana miná amana qaaramoó fáasaana márinnara.

¹³ Qaaramoó fáasaana taikáinanoo Fáraoofa aní idukú áisainana kafáa aneenná saikáki finnáranoo. Ánee óoqai miná úainna tátira fáiqi máridana miná úainna káafa ámiunnándeé ínana kaifáa ámínnaranoo.

¹⁴ Anee miqimma finana qiniára qimudáoo qímasee karaambáíqa Fáraoona qímaminanoo qiní dadaaqínoo idukú qísaani. ¹⁵ Misa óoqai qiní Qeeburu máqusain-daraana úmmuara mámaree ániqau. Qínee maaqóo Isipa máqaqaki márida sía moó mánda óosana máreeqa. Misa fífau qiní karabúsaki quqáqaafaqa máridaqa.

¹⁶ Féemu suqée márufa narí aqòónnana qainá óosana qímamuna írufanoo ámiqifanoo Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qinée faqa moó qainammiqa. Qinée qaarammoó féemu dífaani qumbiqárana qiki-iaaqa akuaqée ídaqa qáfeeqa. ¹⁷ Meeráqooqaraa dí-faaniki óosana óosana féemu áinaina úriqararanaindi márifanoo ufiniuqá nées máriaafaqa qáfeeqa.

¹⁸ Yóoseefaafa miná qainá óosana iriséeno maaqí qímasee narí qímaminau. Qaarammoó dífaani qá-faanafa qaarammoó fáasaana máridanoo.

¹⁹ Qaaramoó fáasaana amana mina qaaramoó féemu dífaani márifana qáfaananoo. Qaaramoó fáasaana áiqaráinanoo Fáraoofa aní ani qumáreenoo múnusee ánuka atekásee aní irí saqárisaa dirisáinaqa ufiniuqá aní amaqí neefáranoo.

²⁰ Miqiqimasee qíma nímisoofanóo miqóoqari mi qaaramoó faasaanná áiqaroorfanoo mikarí Fáraoona máqoo aukuanafa aniroofanóo nárana firaaqóo suqáseenoo narí aináinasaa rakísi márusa níminau. Mifá narí úainna tátí márúna faqa féemu suqée márú fásiqana faqa idukúmáree míni narí aináinasaa rakísi márusa nífusaa quqánu. ²¹ Idukúseenoo úainna tátí márú fásiqana maréeqee óoqai máreeu saíkanaki kafáa quqásoofanóo úainna tátimarinau. ²² Féemu suqée márúna idukúseenoo anuka atekásoofaqa sándannai miná qirí saqárisaa díriqau. Aiqáma áinaina Yóoseefaana ufamáu andeeqáseenoo mimáu kaímbin-au.

²³ Úainna tátí márufa kafáa Fáraoona aináinidanoo Yóoseefaana síamma írinau. Qaunúsee márúna.

Yóoseefaafa Faraoona qainá óosana kooroo úfafa.

41 Qaara aukuaana áiqaróofanoo moó éendaki Isipa máqanna karaambáíqa Fáraoofa moó qaina maaqímasee qáfee feé qinau. ² Qínee Niru namm-mári áfainni kíkíqíqa márida qáfaunanoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 búrimakau nifaaqa faqáasa ururéeqa ándanda nées máriaafaqa qáfeeqa. ³ Néemarufaqa dínni qísauku taikásee dínni óonu

qaara marasée 7 nímudaani ánaaqi nammárikíqari ururéeqa indaarú qáasa naaqá nammári áfainni kíkíqamma fuafaqa qáfeeqa. ⁴ Nímudaani ánaaqiuqa nifaaqa faqáasa aiqáma nambíqama saafaqá qáfeeqa. Mi ainaináusa qainásaa qáfamáseenoo karaambáíqa Fáraoofa tautí fíndifinau.

⁵ Mifa kaifáa áfuki qaunduarufanóo faifufanóo moó qáininau. Sakumma moodáa óosana sía dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 íranoo márúfa aiqáma ánoona qumbi qumbiqírafa márufanoo qá-fanau. ⁶ Kafáa miná ánaaqianna moó qaina qá-foofanoo dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée 7 sakumma moodáa óosanasaa íranoo márúna.

Ánoona síaifa nárana maaqína kínaafa mandáikirafa sía ánoona márúfa, úfai fánnoo raudáqoo fára foorá márufanoo fífau ákee kai márúna. ⁷ Ánoona síai sakummáfa quándáku fánnoo ánoona faqáa sakumma aiqáma námasanau. Mi qainná máseenoo Fáraoofa tautí fíndi fufanóo Bóo moó qainammidaqee qinau.

⁸ Mi kananaanná Fáraoofa fíndi fufanóo moómoo ír-rana mároosia Isipa máqanna írirana faqáasa faqa afunee fásiquaqa faqa náaranau. Náaramaseenoo nari qainuna qímannimufaqa sía moó fánnoo amana miná óosana narí qímamiqau.

⁹ Minára tutu qídaqa randée márufanoo Fáraoona úainna tátí márú fásiqáfa Yóoseefaana iriséeno Fáraoona qímaminoo qinau. Óo karaambáíqa maqee kái qeeqá fúrufariafánna óosanna óonu máfi iriséeqa kooroommásee qímamidaqa. ¹⁰ Óoqai anée ánoo qí-maseenana qiní fáqa féemu suqée márúna fáqa aneenná sundía rakísirana máqaqaki quqáqisanau.

¹¹ Moó éendaki maaqandá qainá qíqiafana. Mi qaina qandá náadu naadú óosana faqáa qaina qiqau. ¹² Minakína Qeeburu máqanna kumaaraá moó fánnoo, sundía rakísirana Póotifaana aináinira fáiqi márúfa maasá faqa márúna. Maasá qeeqá qainá qímami-afananoo mifá miná óosana maasá qímaqimínau. ¹³ Mifá qundée kaímmínau. Anee qiní saikáki kaifáa mara quqáqiseenana féemu suqée márúna dírinau.

¹⁴ Fáraoofa mi ufána iriséeno niqíqooafaqa Yóoseefaana karabúsa kínaana aaqee uqanná áfiqee ániqau. Mifa óosau suqáseenoo narí qamunna fúka afisúmareenoo Faraoona áfusaa aniranau.

¹⁵ Aniroofanóo Fáraoofa qímaminau. Qinée qainám-másaunaqa sía moó fánnoo miná óosana qímaqimia faqa íriqa. Anée qainá óosana kooroo qímarianafa máriannanara qímaqimíafaqa áaraidaqa.

¹⁶ Miqí qufanoo Yóoseefaafa qinau. Óo qiní úriqararafa ámiqirafa qínee qeeqá kai sía amanaikíanáuranoo. Ánutufa kaí qainá óosana qíman-nimirana qíminaqa qímamíanaura.

¹⁷ Miqí qímasoofanóo Fáraoofa narí qainá óosana Yóoseefaana maaqí qímasee qímaminau. Qainúnnana qínee Niru nammári áfainni kíkíqíqa máridaqa qáfee-qa. ¹⁸ Qáfaunanoo burimakáu nifaaqa faqáasa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 nam-márikíqari ururéeqa ándanda néemariafaqa níqafee-qa. ¹⁹ Misá nínaaqianna miqí kaimmáseeqa dínni

qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 misá ni-mana kái nímudaani ánaaqi ururéeqa kikiqamma fuafaqá níndafeeqa. Miqíra mandáikira burimakauqa sía óoqai Isipa máqa máaqaki moótinai máriafaqa qáfeeqa. ²⁰ Nímudaani ánaaqi burimakauqa nifaaqa faqáasa námataikéa. ²¹ Nambíqamaseeqa sía moó fánnoo nifaaqa maréa, óoqai máriúndee kai miqá máriafaqa qáfeeqa. Nindáfamaseeqa tautí findi fiqa.

²² Qinée moó qaina faqa másee qáfaunanoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara maraséenoo 7 sakuma aiqáma qumbi qumbiqírafa moodáa sáqarisaa máriafaqa qáfeeqa. ²³ Miná ánaaqianna qáfaunanoo kafáa moó sákuma sáqarisaa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara maraséenoo 7 íranoo máriafaqa qáfeeqa. Mifá ánoona síaifa úfai úqinoo raudá quqáqai fára foorá máriafaqa qáfeeqa. ²⁴ Ira fifaqá qáfaunanoo ánoonna síaifa indaarú írainá ánoona sakumma nambíqamasaafaqá qáfeeqa. Qinée mi qainnána afunee fásiquaqa qíma nímunaqa sía moó fánnoo miná óosana qímaqimia.

²⁵ Yóoseefaafa miná qainá ufa iriséenoo Fáraoona qí-maminoo qinau. Anée qainiannana óosana moodáara qaaraqánda qaina íananoo. Ánutufa áuqaanínna áinainnara qainásaa aní qímaminoo. ²⁶ Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 burimaká afaaqá faqáana qáfaannana óosana dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 aukuaana qáfaananoo. Sakumma dínni qísauku taikasee dinni óonu qaara marasée 7 sakuma ánoona qumbi qumbiqírana faqa qáfaanfafa mifá faqa miqí kai inoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasee 7 áukuana máridanoo. Mi qaina qandá óosana moodáa máridanoo. ²⁷ Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 burimakau nímudaani ánaaqi nammáriki ururaasá faqa dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 sakuma ánoona síaina qáfaannana óosana 7 aukuanaki aandaroo firaafá máriannoo.

²⁸ Qinée qímamúnandee kaimmiannoo. Ánutufa narí áuqaanínnanara aní uqafíqeenoo. ²⁹ Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áukuanki Isipa máqa máaqaki nárana firaafá rairaa íannoo. ³⁰ Miná ánaaqianna kafáa miqí kai inoo dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 áukuana aandaroo náruannoo. Mi aandaroonáki mi rairaa rairaa narannára qauní-faranoo. Aandaroo fannóo maqa máaqa mandáika uqanna másaannoo. ³¹ Mi aandaroo aukuanái faiqí ánaasee dóo rairaa áukuanki qaunú uqannásée-faranoo. Aandaroo firaafá mandáika uqanná írafa máriannanara miqífaranoo. ³² Anee kaifáa kaifáa qainiannana óosana Ánutufa mi ainainná kásooqee kúqaa miqíannoo.

³³ Minára anee aneenná máqannaasakína moó qáfamaseenana írirana faqáa fásiqua mara quqá-sainanóo mifá Isipa máqa máaqasáa rakísiani. ³⁴ Anee akaqá rákisiraa quqásainaqa moodaannai qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 rairaa áukuanki nána óosana óosana nárana moodáannai qísauku námu kínaana moodáa moodáa mara afeediaqa.

³⁵ Anée qímanniminaqa aiqáma nárana rairaa áukuanki nána óosana óosana nárana moodáannai qísauku námu kínaana moodáa moodáa mara afeediaqa. ³⁶ Mi narannára dínni qísauku taikasee dínni óonu qaara marasee 7 áukuana aandaroo firaafa ánianínnanaki mi afeediránakínaana néefaranoo. Miqídaqa sía faiqí ánaasee kúqifaranoo.

Yóoseefaafa Isipa máqannaasa úriqararafaikinau.

³⁷ Fáraoofa fáqa narí úriqarararusa fáqa Yóoseefaana íriranara eedóo qiqau. ³⁸ Miqí qímaseenoo Fáraoofa qí-manniminoo qinau. Maasá sía amana moó fásiqua Yóoseefaana úraaqararana paqúrianaura, Ánutuna maraquna minakí máriafa márinara saífanoo mifá kai máriani.

³⁹ Miqí qímaseenoo Fáraoofa Yóoseefaana qí-maminoo qinau. Ánutufa kai maa aiqamá ainainná aní uqafíqeenoo. Anee aiqámausa úrinnaaqara másee fira irirana faqáafa akooqóo máriananoo. ⁴⁰ Qinée aní quqásaanana qiní maqa máaqasaa rakísinnaranoo. Aiqa qiní faiqí ánaasee aní ufa máu kai fifáranoo. Aní afeeka fannoo qiní áfeeka ámeemaanai márian-noo.

⁴¹ Miqí qímaseenoo Fáraoofa kafáa Yóoseefaana qí-maminoo. Qinée maqee aní maréeqee Isipa máqannaasa úriqararafái kámmiqa. ⁴² Miqí qímaseenoo Fáraoofa narí ásauku ámuakakinaa rínna fira uriqarararusa rínna máruna radúku Yóoseefaana ásaukuki quqánu. (Yóoseefaafa mi rinnánannai péennakina raara máseenoo papiqasáa atooqásóoafaqá máqanna máaqanna miná qáfeeqa Fáraoona rínna ákara fee qímaseeqa káaqa rufíeqa mi papiqána sáaqaraa ufara eedóo kai qímariqua.) Fáraoofa ámiqira qámunna afisú ámaqaseenoo kóorannai áuqira kukukakana faqa rufu ámaqanau.

⁴³ Miqímmásoofanoo Fáraoofa úriqarararusa ní-fiqanoo nu qoosa karána Fáraoofa Yóoseefaana ámisooofanoo minásaa rakísira súndiauqa miná áfunni fídaqa maaqí qímasee fáaqaridaqa qiqau. Amaaraaqa amaaraaqa. Mi oosannánannai Yóoseefaana aiqáma Isipa máqannaasa úriqarararafaikinau. ⁴⁴ Fáraoofa kafáa Yóoseefaana maaqí qímasee qímaminoo. Qinée úriqarararusa Fáraoosa qímamidaqa. Sía amana Isipa máqanna fásiqua moó fánnoo narí áidirannai moó ainaina áuqaannoo. Mifa anísaa naaree iráannoo.

⁴⁵ Miqí qímaseenoo Fáraoofa Yóoseefaana fúka áuqu réenoo Safeenata Paneaneé qinau. Miqí qímasee mifa Yóoseefaana ánaasee áminau. Mi anaaseená áuqu Aseenata námmarifa Pootifeerana áraamuna márinau. Pootifeerafa Qeerioopoorisa máqusanaasa súani áfuara innaaru qímarusa aanáiqíkirafa márinau.

⁴⁶ Yóoseefaafa moodáa fásiqua faqa moó fásiqua ásaukuqara taikásee 30 áukuana marasée Fáraoona aináinirana óosana áranau. Óosana araséenoo Fáraoona áiseenoo Isipi máqa máaqaki óonuree anirée ídanoo aiqáma átinai nímarinau. ⁴⁷ Qísauku dínni taikásee dínni aní qaara marasée áukuanki Isipa máqa máaqaki nárana moómoo kambíqafi rairá inau.

⁴⁸ Mi aukuanna namúnakinaa nárana irairaá una Yóoseefaafa maréeqeenoo maqúsakiaqa afeedinau. Mi moodaa moodaa maqusánaki mi maqusána fiqú fiqúinoo máru máqanakinaa náranna marasée mi maqusánaki áfeedinau. ⁴⁹ Mi naranáusa unakíisoofanoo ooruku námari áfaiqaraa núkudara foorá moómoo uqanna márufanoo Yóoseefaafa ásaana rusía minnísanau.

⁵⁰ Aandaróo aukuana sía áni márufanoo Yóoseefaana ánaaqa Aseenata námmarifa akoonaiqí qaara qandá máqanau. ⁵¹ Maqasoofanoo Yóoseefaafa qinau. Ánutufa qiní dadaaqifaqá qeeqá aupúrarana faqa qeeqá qíkoona átiara íriranara faqa auníqa. Miqí qímaseenoo mifa narí indaarúqaa faiqí áuqureenoo Mannasee neé qinau. ⁵² Kafaa Yóoseefaafa akoonaiqí moó maqaséenoo qinau. Ánutufa maa maqa maaqánaki qinée aupúrarana máree márunnanaki faiqí qíminoo. Miqí qímaseenoo mifa narí ínaaqianna faiqí áuqureenoo Eefaraimmánee qinau. ⁵³ Qísauku dínna taikásee dínna óonu qaara marasee 7 aukuanaki nárana irairaa ímarufaqa Isipa máqannaasa asasíufa taikánau. ⁵⁴ Yóoseefaafa undée kai ínoo qísauku dínna taikásee dínna óonu qaara marasée irairaá íra áukuana áiqaróofanoo aandaróo kambíqanau. Aiqáma máqa máaqaki aandaróo nárinau. Isipa maqa máaqaki kai nárana káqi márinau. ⁵⁵ Máriufoofanoo Isipa máqa máaqaki faqa aandaróo nárufaqa faiqí ánaasee Fáraoo funnáí óonuree nárannara fáaqarida innaaru qufanóo mifá qinau. Ínnee Yóoseefaafa finnaí óonu ráifanoo mifá innandée innandée kai iaqa. ⁵⁶ Aandaróo firaafá Isipa máqa máaqaki aiqáma átinai firaqóo nárufanoo Yóoseefaafa aiqáma afeedíra maqauqa atúqasoofaqa Isipa máqannaasa nárana feefaurí máriqau. ⁵⁷ Aiqáma máqa máaqaki máru fásíqa ánaaseesa aandaróo firaafá náru faqa aiqáma átinaindari nárana feefaurírara Yóoseefaafa funnáí Isipa máqa máaqaki ániqau.

Yóoseefaana áfasausamara nárana feefaurírara Isipa máqusai óoqu fú ufafa.

42 Yakooboofa Isipa máqa máaqai nárana moómoo márúnara narí faiqí námu qímanniminóo qinau. Ínnee náqaa fée ifaqée nárana minní óoqu máraaqaana máridee. ² Isipa máqa máaqai nárana márídanoo mifoo qiafaqá íriqa. Miqóo óoqureeqa akaqá nárana feefaurúmna máree múrusaifaqa námasee sía kúqua.

³ Miqí qufaqa Yóoseefaana áfasausa mára moó ánaasee faiqí námu qísauku qára taikásee márusa nárana feefaurírara Isipa máqa máaqai óoqu fiqau. ⁴ Yakooboofa Yóoseefaana ákaqa uqanná Beensaminná sía aiqanáu. Moó áinaina miná afaaqái kambíqaandoo qímasee rufisee sía aiqanáu. ⁵ Aandaróo firaafá Kannaa máqa máaqaki nári márúnara Yakooboona faiqí námu faqa moómoosa faqa nárana feefaurírara óoqu fiqau.

⁶ Yóoseefaafa Isipa máqa máaqakinaasa úriqararafa márídanoo aiqáma máqa máaqakinaasa feefauríaqee qímasee quqáqoofaqa feefaurí máriqau. Yóoseefaana

áfasausa mára óoquree Yóoseena oorinni nóorindari maqásaa kummáraqau. ⁷ Yóoseefaafa narí áfasausa mára nóori nínadafoofanóo Yóoseefaana írirafa kambíqanau. Kambí qoofanóo sía misára íridanoora foorá áranaiqí irámirinoo qinau. Ínnee yáindarifee ánidee. Qufaqa misá qiqau. Maasa Kannaana máqusaindari nárana feefau rírara qúmidaqa.

⁸ Miqí qufanóo Yóoseefaafa misára íri márufaqa miná áfasausa mára minára sía íri máriqau.

⁹ Yóoseefaana írirafa kambíqa fufanóo mifa óoqai narí faiqí sáa qáinunara óonu máfi írinu. Ínnee nipuráara fásíqauqa máriaafaqa nínadafaida. Ínnee maí qumurée maasá aandaróo dárifaqa ummooqúkida mandáiki márunausa qumu qíqafararee qímasee qúmuafanoo.

¹⁰ Miqí qufaqa misá maaqí qímasee narí qímamiqau. Óo úriqararafa sía maasa miqíanaura. Maasa aní aináinira fáiqiara foorá nárana feefaurírara qúmidaqa.

¹¹ Maasá moodáa fásíqa faiqí námu kai márídaqa.

Maasá kúqaa ufá kài qímarunausa márídaqa.

Úriqararafa maasa sía nipuráara fásíqau márídaqa.

¹² Miqí qímasoofanóo Yóoseefaafa náriqa qíma nimino qinau. Ínnee únna qímariafanoo. Maasá maqa máaqa mandáikinoo sía afeekaikinoo márina qáfarara qúmuafanoo.

¹³ Misá mi ufána iriséeqa kafáa narí qímamiqa qiqau. Úriqararafa, maasa aiqáma qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 márídaqa. Kannaa máqa máaqaki moodáa fásíqa faiqí námu máriafannakíqari moodáafa kúqinau. Maasá nínaaqiannaafa maasá níkoona faqa maqúsai káqi márídanoo.

¹⁴ Yóoseefaafa miná íriseenoo kafáa qíma níminoo qinau. Doó qinée qídaqa, ínnee nipuráara fásíqauqa máriafanoo. ¹⁵ Qinée maaqímmasee ínni nimanammásee qáfaanaura. Qinée Fáraoona áuqusa ínni qíma nímidaga sía ínnee óoru fífáranoo maaqóo márifanoo ínni níkaqa qumuráinaqa óorufifaránoo. ¹⁶ Ínnikiqari moó fánnoo óoru ínneeqa níkaqa áfiqee qúmuqa. Ínnee akaqáusa sundíauqa faqa márifaqa innisaa rakísi márifaqa maasá ínnee qía ufána qímasee qáfamasaana óorufifaranoo. Ínnee únna qífaqa kuqáa Fáraoona áuqusa qímannimidaqa ínnee nipuráara fásíqa márifaranoo. ¹⁷ Miqí qímasee Yóoseefaafa qufaqa misáuqa rumbéeqee karabúsa máqaki quqásoofaqa qaaramoó fáasaana máriqau.

¹⁸ Qaaramoó fáasaanasaa marisoofanóo Yóoseefaafa maaqí qímasee qíma níminau. Qinée Ánutunara rufíee márúnna fásíqausa márídaqa. Ínnee qini ufa máu fíqa ámiqimmasee márifaranoo. ¹⁹ Ínniara kúqaa qíra fásíqauqee qiaqéera ínnikiqari moodáafa ínnee mária karabusánaki márínaqa ínnee akaqáusa nárana feefaurí máqaana múru ínneeqa faiqí ánaasee ními-faqa náaqa. ²⁰ Ínnee óoruree ínneeqa níkaqa inaaqiannaana áfiqeeqa qúmuqa. Qumu ráifaqa qinée inniara kúqaa ufá kai qímariasee qímasee sía kuqá náruanaura. Miqí qufaqa misa aiqámausa miná ufara eedóo qiqau.

²¹ Eedóo qímasee narí qímami narí qímami qiqáu. Ínnisaimbaqa kúqaa qeeqá qíkaqa mandáikamma

ámaqa qiafana. Mifa firaa ummaaraki máridanoo dadaaqiaqée qímarufaqa ínnisaimbaqa sía íriqiafana. Minára maasa maqee maa ummaaránaki máridaqa.

²² Reeubeenáfa misá ufa iriséenoo maaqí qínoo qínau. Qínée qádo qíafana ínnee sía íriqau. Mifá kúquna ákiiqara maasa maqee ummaará máridaqa.

²³ Yóoseefaafa misá qímaru ufána umeé kaí írimarin-au, miqí marúnara misa sía íriqau. Misá Yóoseefaana faqa ufa qianée qímasee qímarufanoo moó fásiqa fán-noo misá ufa quandée márinau. ²⁴ Yóoseefaafa misá ufa iriséenoo quqásee umeenni óonureenoo ikíraqa séenoo óonu randée áninau. Ikí ráqarafa taikóofanoo ufaqírana amanaikufanoo óonu randée áninau. Aniréenoo misákina Simeeonnána qumárasee misa nífusaa rumbánau.

Yóoseefaana áfasausa qumumáree Kannaana máqusai óoru fú ufafa.

²⁵ Yóoseefaafa narí aináinira faiqiuqa qímannimufaqa nárana miná áfasausamara uqá umbiqáseeqa misa múnnimma kaifáa náriqa uqá adíanai uqárumasee nímiaqa, aanái fída neefándinna nárana faqa nímiaqa qufaqá eedóo qímasee miqímma nímiqau.

²⁶ Miná áfasausa mára feefaurúmmásoo náranna náriqa doonkísaa quqásee máree óoru fíqau.

²⁷ Yóoseefaana áfasausa mára nárana nári doonkísaa quqásee máree fífii ufaqá eendúfaqa aanái úiqaana arasée faiqárara ímarufanoo miná áfasaafa moofán-noo narí doonkí nárana ámirara narí uqá óoraqasee qáfoofanoo miná munnimma uqá adíanai márufanoo qáfana. ²⁸ Qáfamasee narí áinaina náaramaseenoo qínau. Ínnee anirée qáfafa qíní munnimma kaifáa qiqá qímiafanoo qíní uqáki máridanoo. Miqí qufaqá misa nímuqusa mandáikufaqa rufíaidaqa qiqau. Ánut-ufa maasá náqaa féemma qímaqeenoo fée maaqínoo fée.

²⁹ Miqí qímasee faiqaqée máriuufaqa iáqoo kannaana nári níkoofa Yakooboofa márunnai Kanna máqusai óoruree aiqáma mi ainaináusa kambíqoonara qímamiqau. ³⁰ Isipa máqanna karaambáiqá fánnoo áanoo qíra úfa kaí maasá qíma qímaqeenoo. Mifa maasára ínnee qíní maqa máaqaki nídaqa nipurée máriafanoo fee qímasee rairai qínoo. ³¹ Miqí qífaqá maasa maaqí qímasee narí qímamiqa. Óo maasa sía nipuráara fásiqau máridaqa. Maasá kuqaa ufa qímarunau máridaqa. ³² Maasa moodáa fásiqa faiqi námu qísauku qára taikásee qíkunnooqu qaara marasée 12 máridaqa. Maasá qíkaqa moó fánnoo narí ákoona fáqa Kannaana máqusai máridanoo, moó fánnoo kúqinai.

³³ Maasa miqí qímasee qímamiafanóo mifa miná iriséenoo qínoo, qínée maaqí másee ínni nimanída qáfaanuree qínoo. Ínnikiqari moodáafa qíní faqa márinaqa ínnee akaqáusa sakumma aina máree múru faiqi ánaasee nímiaqa. ³⁴ Nimiséeqa nárana taikáinaqa kafáa qúmiqa ínneeqa níkaqa fáqa áfiqee qúmuaqa. Muqusaifaqa qínée miná qáfamáseeqa ínniara kúqaa sía nipuráara fásiqauqee kúqaa úfakai qímariasee qí-

maseeqa ínni faiqí idukú nímiaanaqa ínnee maqee maqee nárana aina feefaurída óoruree qumurée qiqá nuaqee qínoo. Misá miqí qímasee nári níkoona qímamiqau.

³⁵ Qímamiséeqa nári uqáuqa idukúsee óoraqasee qáfoofanoo aiqámausa munnimma káqi márinau. Misa qáfamasee nári níkoona Yakooboona faqa rufíaqau.

³⁶ Yakooboofa rufíaidanoo maaqí qímasee narí faiqi námu níqinai. Ínnee qíní faiqi námu mandáika máqimaqée máriafanoo. Yóoseefaafa doo taiká fufaqa, Simeeonnána faqa taiká fifaqa kafáa ínnee Beensaminána faqa áfiqee fíraee qídee. Qínée ummaarakí kaí máridaqa.

³⁷ Reeubeenáfa narí ákoona ufa iriséenoo maaqí qímasee narí ákoona qímaminai. Óo qípoo, qínée Beensaminásaa rakísiana. Qínée sía miná áfiqee ururáanana miná ákiiqara qíní qímaaku qára nárua. Anée qíní qísaukukí quqásáinaqa qínée ámiqi másee áfiqaqa níniinaqa áfiqee úruanaura.

³⁸ Miqí qímasoofanóo Yakooboofa qínau. Qíní qímaaku sía uqanna ínni faqa fúannoo. Miná áfasaafa dóo kuqu fufaqa mifá naríaraa máridanoo. Aanái mandáinaina paqúrínaqa qínée maaqírausa asooqá ínni mi ummaaráfa dárínaqa kúquanoora.

Yóoseefaana áfasausamara Beensaminna uru áfiqee kaifáa Isipa máqa máaqai óoqu fú ufafa.

43 Kannaana máqa máaqaki aandaróo firaafá nári-noo mandáika uqanná inau. ² Isipa máqa máaqai feefaurúmmamaree múrusoo náranna Yakooboona áiku ásauku náma taikásoofanóo Yakooboofa narí faiqi námu qímanniminai. Kaifáa óoquree káqíkaa nárana feefaurúmma múrusaifaqa náa.

³ Miqí qímasoofanóo Yúdafa qínau. Mindáara úriqararafa maasá óori runúsee qímaqimifaqa íriqa. Ínnee ínneeqa níkaqa sía áfiqee qúmiqa sía qíní qífusaa nífaranoo fée qínoo. ⁴ Anée qíní qíkaqara eedóo qínaqa maasá áfiqee óoquree aní nárana feefauríanaura. ⁵ Anée sía eedóo qínanoo maasá qíkaqa sía óoqu fínaqa sía amana fífau óoqu fúanaura. Mi maqannáasa úriqararafa qínoo ínni níkaqa sía qúmi-naqa sía qíní qífusaa nífaranoo fee qínoo. ⁶ Yakooboofa mi ufána iriséenoo qínau. Ínnee nánaree moómoo úmmaara qíní qímidee mi uriqararána qímamiqa maasá qíkaqa máridanoo fee qífee.

⁷ Misa iriséeqa kafáa qímamiqa qiqau. Mi uriqararafa maasára fáqa maasá faiqi ánaaseera fáqa ireenoo. Ínni níkoofa káqi fée máridanoo fee qínoo. Kafaa ínni níkaqa moó máridanoo fée qínoo. Miqí qímasee maasá iraiifaqa qímamiqa. Maasá náqaa fée másee maasá qíkaqa áfiqee qúmuaqee qianínnanara írianau-ree. Sía maasa íriqa.

⁸ Miqí qímasee Yúdafa narí ákoona maaqí qímasee qímaminai. Qípoo anée maasá qíkaqa qíní qísaukukí quqásáinaqa maasá doo fíndifi óoqu fúanauranoo. Miqínaqa maasá sía dáara ráinaqa kúqunauranoo. ⁹ Qínée qeeqá márirana miná ámaaqá máqaanau. Anee minára qíní kíkíaaq úsua. Qínee sía áfiqee andee-

qásee anée íannannai úriqa qínee aní nífairirana máraanaura. ¹⁰ Maasá sía aní faqa kísaaqasaa ufa qí-fau, maasá amana qaara kari óoquree ururée únaiqini.

¹¹ Miqí qufanóo misá níkoofa qímannimínoo. Doo amaná ínneeqa miqííqa miqííqa. Ínnee maa maqa maaqána kínaana ámiqíra áinaina ínneeqa uqaki rú-mammareéqa kaqí ními maría ainainnára foorá múqu mi maqannáasa úriqararana ámiaqa. Saqári anoona qóodaa faqa ookasaasá anoona qóodaa faqa adíafaa ímari saqari qaqamána anoona faqa oofauna fooqáa íra áinaina anoona faqa kasá fooqána anoona faqa máree ooqu fúuqa. ¹² Ínnee moómoo munnimma qaara kari afaqámaree óoqu fúuqa. Ínnee óoqai munnimma ínni uqa adíanai márufaqa qáfaqu. Abee, áaqamasee munnimma ínni uqáki kafáa quqaqu.

¹³ Ínneeqa níkaqa áfiqee óoqurandee kai káqi úruuqa.

¹⁴ Aiqáma afeeka faqáa Ánutufa dadaaqínanoo mi fasiqáfa ínniara qimudádo qíani. Qimudádo qí-maseenoo Beensaminna faqa ínni níkaqa moó faqa kafáa nímiyani. Qínee qíní faiqi námu kakasífanoo doo sáina kakasáni.

¹⁵ Miqí qímasoofaqa Yakooboona faiqi námu mi saqari anoonáusa faqa munnimma moómoo qaara karí mára máree Isipa máqa máaqai Beensaminna fáqa áfiqeeqa óoqu fiqau. Miqoo misá Yóoseefaafa máruqoo óoqu kíkíqa mambufanoo Yóoseefaafa misá níndafanau. ¹⁶ Yóoseefaafa Beensaminna qáfamaseenoo narí máaqakinaa aináinasaa rakísi marú fasiqána qímamínoo qinau. Anee maa fasiqáusa nífiqéenanana qíní máaqaki múnu quqáa. Misá súani qámabaana qíní faqa nárana neefáranoo. Anee aandáu aruséenanana deedaqífa.

¹⁷ Aináinira fáiqi fánnoo mifá qímamundee ínoo mis-áúqa nífiqee Yóoseefaana máaqaki múnu quqánau.

¹⁸ Yóoseefaana máaqai nífiqee múnu quqárara fímaru-faqa misá ruffíadaqa óonumafi írimariqau. Indaarú nárana feefauríafanna múnnimmana maasá mara máreeqa qímaaqai múrusee mi munnimmana maasá uqáki paqúriafannana ákiiqara maasá maí qifiqee ánidanoo. Misá kái káqi maasá darusée maasá doonkíuqa marasáifaqa maasá misá aináinira fáiqikianaúra.

¹⁹ Misa miqí qímiriseeqa miná ainainásaa rakísi marú faiqína máqa kooqíki óonuree qímamiqau. ²⁰ Óo úriqarara amanée maasa ufa írinnaree. Óoqai maasa qeeqá máaqaindari maí qumurée nárana feefauru iqíafana. ²¹ Maasá maí feefaurú mámaree óoru fíiu-faqá aanái óoru faiqárara úiqaana arasée maasá qee-qá sakuma úqa sánda idukúsee qáfaafánanoo maasá aiqámausa áquafanna munnimmafa aiqáma maasa uqáuqa adíanai marinau. ²² Maasá mi munnimmana fábaqa maasá qeeqáindi moó fáqa fíqaramasee nárana feefaurírara máree qúmidaqa. Yáfee moó fán-noo maasá uqákiaqa maasá nárana feefauríafánna múnnimmana kafáa uqárinau fee.

²³ Miqí qímasoofanoo Yóoseefaana aináinasaa rakísi máru faiqífa iriséenoo qinau. Doo ínnee nífaaqa quqáaqa. Sía rufía rufía iaqa. Ínni Ánutufa ínni níkoona

Ánutufa mifá kai ínni munnimma ínni uqáki rinau. Doo qínee ínni munnimma máreeqa. Mifá miqí qí-maseenoo Simeeonna karabúsaki máruna idukú ée-queenoo misáki quqánau.

²⁴ Quqáseenoo misá nífiqa máreenoo Yóoseefaana máaqaki múnu quqáseenoo nammári nímu faqa níku nammári uqusée máriqau. Misá doonkíuqa faqa nárana nímu faqa naqau. ²⁵ Miqímmasee misá nári máree qúmu ainaináusa Yóoseefaafa suani qámabaana aniráinaqa ámiraree qímasee deedaqíqau.

Yóoseefaafa súani qámabaana ínni faqa nárana naanáuranoo fee qímasee qímannimnara irisée deedaqíqau. ²⁶ Yóoseefaafa máaqai aniroofaqá misa nári máaqaindari máree qúmu ainaináusa mara máree máaqaki mifá márunnai óoruree mina óorinni nóorindari maqásaa áqufiqau. ²⁷ Miqímmásoofanoo Yóoseefaafa misára ámiqi fée másee máridee qímasee irámírínau. Ínneeqa níkoona náuraiqíara qíma qímu-faqa íriafanafa maqee káqi fée máridanoo fée.

²⁸ Qufaqá misá iriséeqa qíqau. Eeódo aní uréeqara áinainira fáiqi maasá qíkoofa káqi máridanoo. Miqí qí-maseeqa misá kafáa Yóoseefaana óorínni nóorindari maqásaa áqufiqau.

²⁹ Miqímmásoofanoo Yóoseefaafa narí ákaqa Beensaminná qáfamaseenoo qinau. Maaná ínneeqa níkaqara qíma qímufafa íriafanafee. Qímaseenoo Yóoseefaafa qinau. Qíní qímaaku Ánutufa aní ámiqi ámiqimma ámaqaani. ³⁰ Miqí qímaseenoo kái káqi fín-difufanoo quqásee finau. Miná ámuqusa fíraaqóo narí ákaqara mandáikufanoo finau. Yóoseefaafa misá ní-fusaa ikí ráqaaqaa ufanoo quqásee narí faiqée máru rúmmanai óonuree ikí ráqanau.

³¹ Ikí ráqeeseenoo nammárininnai aukunu nammári uquséenoo narí aukunu afeekaiká mándeenoo dóo misúnnai qumuréenoo narí suqée marúna qímam-inau. Dóo nárana rakíqaannee qinau.

³² Miqí qufanóo suqée marúfa nárana náadu náadu rakíqanau. Yóoseefaana áaduma téeboorasáa rakíqa ámaqanau. Kafa miná áfasausa mara náaduma téeboorasáa rakíqa nímaqanau. Isipa máqannaasa minaki née márusa náaduma moo téeboorasáa rakíqa nímaqanau. Isipa máqannaasa Qeeburu máqannaasa fáqa nárana nárara níkoofee márusa márunara náadu náadu naqau. ³³ Yóoseefaafa narí nárana suqée marú faiqína qumeé kai qímamufanoo mi faiqífa misá ní-fasaana indaarú mara óoqu mara ámaqaseenoo miná ánaaqiannaana miná múqufi óoqu mara ámaqasee miqímmámaree ínaaqiana níkaqa fannoo átinni óoqu márinau. Misá nári óoqufaaqéuna qáfamasee tautú-masee narí qáfee narí qáfee iqau. ³⁴ Yóoseefaafa narí qufanóo miná difáanikinaa nárana maréeqaida misá píritakiaqa quqá máreenoo Beensaminnaíndiki fíqaramasee moodáannai qísauku 5 kari nárana quqá-nau. Quqásoofaqa nárana faqa úainna námari faqa néeneesoofanóo doo nífaaqa idukú fufaqa qufaina qíqa asasiqau.

Yóoseefaafa narí káafara randóo ufafa.

44 Námasoofanóo Yóoseefaafa narí máaqaakinaa áinainasaa rakísi marú fasiqána qímaminoo qin-au. Anée misá uqá maraséenana minakíaqa nárana uqá rúma qumbiqásainaqa máree fuaqa. Moó úqa sía apeeqúniani. Amana kái márinaqa máree fuaqa. Misá munnimma fáqa nárana feefauriana náriqa uqá adianai rúmasainaqa máree óoru fuaqa. ² Miqídana ínaaqiannaana uqákina narí munnimma nárana feefaurína námufaqa qiní siruáa kaafa faqa miná uqá adianai rua. Miqí qímasoofanóo mifá qímamúndee in-au.

³ Kanánaana kéekoo qufaqa dóo misá nári doonkiuqa námufaqa niqiqoofaqá óorufiqau. ⁴ Doo máreeqa káqi kaaqóo maqúsa quqásee níanai fufanoo Yóoseefaafa narí aináinasaa rakísi marú faiqína aiqéenoo qinau. Anée kái káqi misá nínaaqianna fúà fí-dana óonu misá rafáaqafusee maaqí qímasee qíman-nimia. Ínnee náqi fée ifaqée qinéé ámiqimma ní-maqaunnana ákiiqara mandáikamma qímaqee fée. Miqí qímasee qímannímia. ⁵ Nánaree ínnee qiní úriqararana káafa qúmмуari fée, mifa minaki kai nam-mári néemarina. Mifa minakí afunee qáfeemari káafana qúmмуariafanoo, ínnee mandá áinaina uqan-na áuqaafanoo fee qia.

⁶ Miqí qímasoofanoo miná aináinira fáiqi fánnoo iriséenoo nífaqee finau. Misá óonu paqúri mándeenoo Yóoseefaana ufa kái misá qímanníminau. ⁷ Qíman-nimisoofaqá misá qiqau. Óo úriqararafa maasá aní ufa óosanara randáidaqa. Sía uqanna maasáki maaqíra mánda óosana máridanoo. ⁸ Maasá óoqai indaarú nárana feefauríafánna múnnimmafa maasá uqáki márúna miná maasá sía qúmмуariqa miná Kannaana maqúsaindari mara máree kafáa múqu aní ámiqa. Maasa miqí marúnausa máridaqa náqi máseeqee áni úriqararana máaqaakinaa siruáa faqa kóora faqa máraanauree. ⁹ Anée maasá uqá kíaqa randásee qáfa. Yána uqákiffee mi ainaináfa máriannoo fée doo mifá kaí kúquannoo, maasá aní aináinira fáiqi kámambi márianaura.

¹⁰ Yóoseefaana aináinira fásíqa fánnoo misá ufa iriséenoo qíma níminau. Dóo amaná ínnee ufa máu kai fuanáura. Yá fasiqána uqáki fée márinafa mifá kaí qiní aináinira fáiqi máriannoo. Ínnee aiqáma nímaaqa fifáranoo.

¹¹ Miqí qímasoofaqá misa kái káqi nári uqáuqa afiqú maqásaa quqásee idukíqau. ¹² Yóoseefaana aináinasaa rakísirafa indaarúqáanaindi náaree qáfamaséenoo miqóoqáraanaindiki miqóo qáfamaséenoo kafa miqóo qáraanaindiki qáfamaseenoo miqí kai mámaree aiqá-mausa uqákiaqa ámiqimmasee qáfanóo finau. Miqí mámareenoo misá nínaaqiannána Beensaminá uqáki qáfoofanoo káafa mináki márinau. ¹³ Beensaminnána uqáki paqúri másoofaqa miná áfasausa mára aiqámausa nímuqusufaqa nári qamunna aiqá-mausa rakéekaa iqau. Miqóoqari nári aináina

doonkísaa quqásee óonu quándakufaqa maqúsai ániqau.

¹⁴ Yúdafa narí áuna ákaqa faqa Yóoseefaana máaqai óonuree qáfoofanoo Yóoseefaafa káqi máaqaqi márin-au. Márufaqa misa aniréeqa nóorindari maqásaa áqufiqau. ¹⁵ Áqufuma fufanoo Yóoseefaafa qinau. Ínnee náqi fée ifee. Ínnee sía fée írídee, qinéé maaqíra úriqararausa qeeqá afuneennóo ínnee úmmuarirana paqúriranara, sía fée írífee.

¹⁶ Miqí qímasoofanóo Yúdafa qinau. Óo úriqararafa maasá nána ufa fée aní qímamianaúree. Maasa náqi mándee fée maasá qeeqá andeeqáranara qianáuree. Anee maasá kíkíqa qúsimáriannana náqimmásee fée qáoo qianáuree. Ánutufa maasá áaqarana koorooínoo. Sía káafa máraifa kai aní aináinira fáiqi máriannoo, maasá aiqámausa aní aináinira faiqi márianaura.

¹⁷ Miqí qímasoofanoo Yóoseefaafa náriqa qíman-niminoo qinau. Óo sía uqanna qínee miqíanauranoo. Káafa máraifa kai qiní aináinira fáiqi kíannoo. Ínnee akaqáusa nímaaqa óoruree íneeqa níkoona qímami-aqa.

Yudafa Beensaminna ámaaqa máqarariu ufafa.

¹⁸ Yúdafa Yóoseefaafa máruqoo óorureenoo qí-maminoo qinau. Óo úriqararafa, anee qiníara eedóo qínaqa aní faqa qifaaqa quqásee ufa qíà. Anee sía qiníara áanoo qía. Anée Fáraoona miqírafa mári-ananoo, úriqararafa máriananoo. ¹⁹ Óo úriqararafa, óoqai maasa umuráafanana anée maasá irámirinana ínnee níkoofa máridanoo fée ínnee níkaqa máridanoo fée qinau. ²⁰ Miqí qunaqa maasa maaqí qímasee aninná qímamiqiafana. Maasá qíkoofa asooqá máridanoo. Maasá qíkaqa faqa máridanoo. Mifa asooqá námuki mi faiqína máqeenoo. Mi faiqína áfasaafa kuqufufanóo naríaraa márifanoo maasá qíkoofa káaqa minára ámuqusidanoo.

²¹ Maasá miqí qímasee indaarú aní qímamiqiafana. Úriqararafa anée maasára áfiqee múqusaifaqa qáfane qinau. ²² Miqí qunaqa maasa maaqí qímasee aninná qímamiqiafana. Óo mi faiqífa sía amana narí ákoona quqáannoo. Mina faiqi fannóo miqinanoo miná ákoofa kúquannoo fee qiqíafana. ²³ Maasa miqí qímasee aní qímamiqiafana anée maaqí qinau. Ínnee ínneeqa níkaqa sía áfiqee qúmiqa sía qiní qífusaa áni-faranoo fee qinau. ²⁴ Maasá aní ufa iriséeqa qeeqá qíkoo finnái óonuree anée qunná úfana qímamiqiafana.

²⁵ Qímamiseeqa máriafananóo maasá qíkoofa maasára kaifáa óoqu nárana feefauríaqee qiqau.

²⁶ Miqí qufaqa maasá maaqí qímasee narí qímamiqiafana. Maasá qíkaqa óoqu fínaqa maasá óoqu fúanaura. Sía maasá qeeqáara úriqararana áfusaa óoqu fúanaura.

²⁷ Miqí qufanóo maasá qíkoofa maaqí qímasee maasá qíma qíminau. Ínnee írimmariafanoo qiní qí-naaqa Raseera nammarifa qiní faiqi qaaraqánda kai máqanau. ²⁸ Moó fannoo fifufaqa qinéé minára kásau

áandau fánnoo qiní faiqì arusée rakéekaamma ná-maseefoo qiqíafana. Mi fasannái sía kafáa miná qáfee-qa. Dóo mifá taikáfinau. ²⁹ Ínnee maaná qinée únnannaindaraana áfiqee fifanoo moó áinaina miná afaaqá kambíqáinaqa qiní minára qimudádo qírafa asooqá márunnaqoo qiní dárúannoo fée qinau.

³⁰ Yúdafa Yóoseefaana kaifaa qímamidanoo qinau. Maasá qeeqá qíkaqa quqáseeqa ónuráananoo maasá qíkoofa maasá qíqafamaseenoo dóo narí faiqiara ámuqusinano kúquannoo. ³¹ Maasá qíkoona ámuqusirafa firaaqóo maa faiqínaki máridanoo. Mifa ásooqa uqanná máridanoo maasá maaqáamma sáananoo mi ummaaráfa miná kuqá áruannoo.

³² Qinée qeeqá qíkoona maaqí qímasee qímami qí-afana. Qinée qeeqá qíkaqa ákiiqara ummaara máraanauree qiqíafana. Qinée sía miná áfiqee úriqa aní nifairira úfa qinée máraanauránoo fée qiqíafana.

³³ Miqí qímasee qinée qeeqá qíkoona qímamiqí-afana. Maqee qinée qeeqá qíkaqa ámaaqa máqeeqa aní aináinira faiqi kíananoo qiní qíkaqa fannoo narí áfasausa faqa óoru fúannoo. ³⁴ Qinée náqimmasee fée maa faiqífa sía qiní faqa óoru fínaqa qeeqáráa qeeqá qíkoofa fínnaí óoru fúanauree. Qiní qíkoofa mandá úm-maara márainaa qáfaananoo sía ámiqiannoo, mandáikammíannoo.

Yóoseefaafa naríara kooroóu úfafa.

45 Yóoseefaana aundurá dapíkufanoo narí aináinira fásiqauqa nifusaa ikíraqararusía minnísee sía amanaíkufanoo niqi qámasoofaqa mádaanaí fiqau. Fífufanoo Yóoseefaafa narí áinaina faqa kai máridanoo qímánnimínanoo. Qinée ínni níkaqa Yóoseefaasa máridaqa. ² Yóoseefaafa firaaqóo ikí ráqaida qufaqá Isipa máqannaasa mádaanaí máridaqa iriséeqa óonu Fáraoona qímamiqau.

³ Yóoseefaafa narí áfasausa mára maaqí qímasee qímánnimínanoo. Qinée maaná Yóoseefaasa máridaa. Kúqaa fee qiní qíkoofa káqi fee máridanoo fée. Miqí qufaqá miná áfasausa mára tautú máseeqa náaquoofaqa sía ufa qiqau. ⁴ Yóoseefaafa kafáa qímánnimínanoo qinau. Dóo ínnee qiní daaqá ániaqee qufaqá misá miná aaqá aniroofanóo kafáa qímánnimínanoo qinau. Qinée ínni níkaqa máriaafanaqa ínnee feefaurúara mámaree qiní quqásoofaqa qiní qífiqama-ree Isipa máqa máaqaki aináinira fáiqi kámma qísaqau. ⁵ Dóo maqee ínnee sía qiní qímu oosannára ínneeqa kíkíqúsifanoo nímuqusiani. Ánutufa kai qiní diiqoofaqá ínnee kúqi fóora indaarúnni kámma nímaqasee ínni dadaaqianéera qufaqá qúmiqíafana. ⁶ Fíraa aandaroo nárirafa maa maqánasaa qaara aukuaana marasée áiqaráifanóo moodáannai qísauku áukuana káqi máridanoo. Mi kamúqoo fúka nárana úmmaqí-rafa faqa unakírafa faqa sía máriannoo. ⁷ Ánutufá kái qiní maréeqee ínni indaarúnni kámma saifaqa ínni asumu marasáinaqa sía kúquaqeera, mi mookira oosannánánai kúqaa mifa ínni faqa ínni níku nísauku faqa marasáinaqa asumu márifaranoo.

⁸ Minára sía ínnee fáu qiní diiqoofaqá maa maqa maaqánaki ani máridaqa. Ánutufa diiqoofaqa ani máridaqa. Mifá kai qiní máreeqee Fáraoona oofisáauqa úriqarusaikammá qaifaqá máridaqa. Miqímmasaifaqá qinée miná aiqáma máqa máaqasaa rakísirausa máridaqa. Aiqáma Isipa máqa máaqasaa rakísirausa máridaqa. ⁹ Ínnee kái káqi qiní qíkoofa fínnaí óoruree aní ámaaku Yóoseefaafa maaqí qínnoofee qímasee qímamiaqa. Ánutufa qiní maréeqeenoo aiqáma Isipa máqa máaqasaa rakísira faiká máqaifaqa máridaqa. Sía kísaaqasaa mária, kái káqi qinée únnannai qúmua. ¹⁰ Anée fáqa aneenná faiqi námu fáqa aneenná ánaiqi mára faqa ínneeqa sipsípa faqa ínneeqa mimmíuqa faqa ínneeqa burimakáu fáqa ínneeqa aiqáma áinaina fáqa indáa mámaree qumaráifaqa Kooseena máqa nímanaa qiní daaqá máriaqa. ¹¹ Ínnee Kooseena máqa máaqaki ínnisaa rakísianaara. Moodáannai qísauku áukuana káqi máridanoo, mi aukuaana namúnaki aandaroo ida máriannoo. Ínnee faqa íneeqa faiqí ánaasee faqa ínneeqa aandaúqa faqa náararáina kúqifoora qíkoofaidanoo.

¹² Yóoseefaafa kaifáa narí áfasausa mára qíma nímidanoo qinau. Ínnee nífu maqasée qiní qíqafaaqa sía moósáú máridau qinée Yóoseefaasá uqanna máridaqa. Dóo qiní qíkaqa Beensaminnáfa mifá fáqa qiní qíqafaani. ¹³ Qinée Isipa máqasaa firaaqóo úriqararousa márunnana qiní qíkoona qímamiaqa. Aiqáma áinaina qáfaanara faqa qímamiaqa. Qímamiséeqa doo dauní dauní áfiqee maí qúmuaqa.

¹⁴ Miqí qímaseenoo narí ákaqa Beensaminna óonu máfi anukakí dífaa dífáamma qumáreenoo ikí ráqoofanóo Beensaminnafa fáqa ikí raqanau.

¹⁵ Yóoseefaafa quandáku fánnoo narí áfasausa mára aiqámausa nímoqáseenoo náiki ráqanau. Náiki ráqasoofaqá miná áfasausa mára miná fáqa ufa qiqau.

¹⁶ Isipa máqannaasa misá miqí unára óonu Fáraoona qímamisooofanóo Fáraoofa faqa miná úriqararousa fáqa iriséeqa asasámmiqau. ¹⁷ Fáraoofa Yóoseefaana maaqí qímasee qímánnimínanoo qinau. Aneé maaqí qímasee aneenná áfasausa qímánnimínanoo nári ummaara doonkísaa mara quqásáifaqa máree Kannaana máqusai óoru fúàqa. ¹⁸ Miqóo óorureeqa nári níkoona faqa nári faiqí ánaasee fáqa nífiqee maí qúmuaqa. Qumaráifaqa Isipa máqa máaqaki qáfamasee ámiqira máqa nímanaa miqóo nárana fíqaranoo moómoo márinaqa márifaranoo.

¹⁹ Fáraoofa kafáa Yóoseefaana qímánnimínanoo. Aneé qinée ufa qúnnana qímánnimínanoo Isipa máqusaindaraa qóosa rarisée marí karáusa fáqa daraiwáa fáqa mara máree óoru fúaqaa. Minakína nári nínaaqmaaka faqa nári faiqi ánaaqiuqa faqa nári níkoona faqa mara quqásai óoqu marífíqa qúmuaqa. ²⁰ Misá sía nári umíasana aina máfi quqásee qúminnanara óonu máfi íriaqa. Isipa máqa máaqaa ámiqirafa aiqáma misá ándikámmiannoo.

²¹ Yakooboona ámaaku mára Fáraoofa qímánnimundee kái iqau. Yóoseefaafa Fáraoona ufa iriséenoo qóosa rarisée marú karáusa mara quqá-

soofaqá daraiwáa námu fáqa aatáta neefándinna nárana fáqa nímufaqa máree óoru fíqau.

²² Yóoseefaafa narí áfasausa mára qamunna moodáa kai moodáa kai nimana nimana kái níminau. Been-saminná moodáanaí qísauku qámunna fáqa siruáa munnimma 300 faqa áminau. ²³ Yóoseefaafa Isipa máqanna ámiqira áinaina suqúséenoo qísauku qára taikásee doonkísaa óorufusasaa ámaoofaqa mara máree múru miná ákoona ámiqau. Kafáa aatáta qúmidanoo náaninna nárana sákumana fáqa féemu fáqa nárana óosana óosana fáqa ánaasee dóonki qísauku qára taikásee áa óorufusasaa quqásoofaqá máree óoru fíqau. ²⁴ Yóoseefaafa narí áfasausa mára Kannaana máqusai níqámasoofaqa fufanóo qíma níminoo qinau. Innee aatáta fídaqa sía qiníara qímasaida narí áqi narí áqiqa fuaqa.

²⁵ Misa Isipa máqa máqa quqásee nímaqa narí níkoofa Yakooboofa márunnai Kannaana máqa máqaí óoru fíqau. ²⁶ Ooruree nari níkoona qímamiqau. Yóoseefaafa sía kúqinoo káqi máridanoo, misa miqí qímasee narí níkoona qímamiqau. Mifa Isipa máqanna aiqámausa úriqarafa máridanoo féeqiqau. Yakooboofa mi ufána írufanoo ámuqusa káqinaindari ufanóo misá ufara sía kúqaa féeqinau.

²⁷ Yóoseefaafa qímannimu ufáusa narí níkoona qímani márufanoo Yakooboofa qáfoofanoo qóosa rarisée marú karáusa Yóoseefaafa quqásoosa Yakooboona áfiqee Isipa máqa máqaí óoqu fírara ururaqá. Yakooboofa mi karáusa qáfoofanoo aundurá idukínau.

²⁸ Idukúfanoo qinau. Qini qímaaku Yóoseefaafa káqi máridanoo. (Qinee káqi máridaqa óoqu miná qáfarafa mifá kai aiqáma áinaina arusée úriqararafa máridanoo.) Qinée óoqu miná qáfamasee kúquanauree qinau.

Yakooboofa narí áiku ásauku faqa Isipa máqusai óoqu fú ufafa.

46 Yakooboofa narí aináina indáai máreenoo Beeraseeba máqusai óoqureenoo miqóo narí ákoona Isakeena Ánutuna aandáu tatúfirana súqaminau.

² Miqóo eendáki faiqaqée ufanóo Ánutufa qainásaa áfu náreenoo qinau. Yakooboo Yakooboo qufanóo Yakooboofa foó qímaseenoo qinau qinée maaqóo máridaqa.

³ Qufanóo Ánutufa qímaminoo qinau. Qinée Ánutusa aní ákoona Ánutusa máridaqa. Anée sía Isipa máqasaa óoqu fíraranara rufíaa. Mi maqánasaa óoqu márinaqa aní áiku ásauku firaa maqanaasaikámma nísaanaura. ⁴ Qinée aní fáqa Isipa máqasaa óoqu fúanaura. Yóoseefaafa aní faqa Isipa máqa máqaqaki márinana máriinana kúqinnaranoo. Máriinaqa kásooqee kafáa aní áiku ásauku maréeqee kafáa Kannaana máqasaa quqáanaura.

⁵ Beeraseeba máqusa Yakooboofa quqásee Kannaana máqa máqaí óoqufinau. Miná faiqí námu Yakooboona faqa narí faiqí ánaaqiuqa faqa narí nínaaqmaaka faqa máreeqee qóosa rarisée marú kará-

na Isipa máqanna karaambáiqqa Fáraoofa nímaqoonasaa quqásee nífiqee óoqufíqau. ⁶ Misa nári aandáu áina faqa náriqa umíasana faqa Kanna máqasaa marídaqa maqéeiunauqa aiqáma máree óoqu fíqau. Yakooboofa narí áiku ásauku aiqáma nífiqee óoqu fína. ⁷ Yakooboofa narí faiqí námu fáqa narí ánaiqi mára akoonaiqíuqa fáqa narí áraamuqmaaka faqa narí ánaiqi mára mánaaqauqa faqa aiqáma nífiqee óoqu fína.

⁸ Yakooboona faiqí námu Isipa máqasaa óoqu fúsa maaqí miqá máriqau. Yakooboona óoqa fáiqi Reeubeenáfa márinau. ⁹ Reeubeena faiqí námu Qanookafa fáqa Parufa fáqa Qeeseeroonafa faqa Karamifa faqa máriqau. ¹⁰ Simeeona faiqí námu Yeemueerafa faqa Yaminafa faqa Ooqadafa faqa Yaki-fa faqa Sooqarafa faqa máriqau, misa aiqámausa moodáa ánaasee faiqí námu máriqau. Moó ánaasee faiqí Saurafa márinau. Miná ánoofa Kannaana máqanna ánaasee márinau.

¹¹ Réefina faiqí námu Keerasoonafa faqa Kooqafa faqa Meerarifa faqa máriqau.

¹² Yudaana faiqí námu Seeraafa faqa Peeresafa faqa Siraafa faqa máriqau. Yudaana faiqí qaaraqánda Eerafa faqa Oonanafa faqa máriiufaqa Oonanafa Kannaana máqasaa kúqinau. Peeresana faiqí qára Qeesaroonafa fáqa Qamurafa fáqa máriqau.

¹³ Isakarana faiqí námu Toorafa faqa Puaafa faqa Yasubafa faqa Simaroonafa faqa máriqau.

¹⁴ Seeburuna faiqí námu Seereedafa faqa Eeroonafa faqa Yareerafa faqa máriqau. ¹⁵ Miqímmaseenoo Reea námmarifa Yakooboona faiqí námu Meesapotamia máqusai máridanoo máqanau. Mánaaqqa moodáa áuqu Dinna námmarifa miná fáqa miqóo máqanau. Doo Reea námmarina faiqí námu mánaaqqa akoonaiqí aiqámausa 33 máriqau.

¹⁶ Kadana faiqí námu Seefoonaa faqa Qakifa faqa Sunifa faqa Eesaboonafa faqa Eerifa faqa Aroodifa faqa Areerifa faqa máriqau. ¹⁷ Aseerana faiqí námu Iminaafa fáqa Isauaafa fáqa Isififa fáqa Beeriaafa fáqa misá nísookifa Seera námmarifa faqa máriqau. Beeriana ámaaku qára Qeebeerafa faqa Marakieerafa fáqa máriqau. ¹⁸ Dóo miqímmasee Yakooboona áiku ásauku 16 nári aináinira mánaaqqa Rábanafa Reea námmarina ámuna Siripaa námmarinasaa máqanau.

¹⁹ Yakooboona ánaaqqa Raseera námmarifa faiqí qaaraqánda máqanau. Yóoseefaafa faqa Beensaminafa faqa máriqau. ²⁰ Yóoseefaana faiqíqára qaaraqánda Isipa máqasaa kambíqau. Miqandá núqu Mannaseefa fáqa Eefaraimafa fáqa máriqau. Miqandá nínoofa Aseenata námmarifa márinau. Aseenata námmarina ákoona áuqu Pootifeeráfa márinau. Mi fasiqáfa Qeerioporisa máqanna amaana máqasaa rakísi marúfa márinau.

²¹ Beenasaminna faiqí námu maaqímmiqa máriqau. Beerafa fáqa Beekeerafa fáqa Asabeerafa fáqa Keerafa fáqa Naamanafa fáqa Eeqifa fáqa Roosafa fáqa Mupimafa fáqa Qupimafa fáqa Aratafa fáqa máriqau. ²² Dóo miqímmasee 14 Yakooboona áiku ásauku Raseera

námmarinasaa qari kambíqaqau. (Rabanafa Biriqaa námmarina narí aináinira mánaaqa Ráseera námmani-
na narí áraamuna ámufoonoo mifá maréeqeenoo narí
afaaqi Yakooboona ámufoonoo faiqi maaqí mándee
máqanau.) ²³ Biriqaa námmarina indarúqaa faiqi Dan-
nafá márinau. Dannana faiqi moodáa márinau miná
áúqu Qusimafá márinau. ²⁴ Biriqaa námmarina faiqi
moó Nafatarifá márinau. Nafatarina faiqi námu maaqí
miqá máriqau. Yaqaseerafa fáqa Kunifa fáqa Yeeseer-
afa fáqa Sireemafa fáqa máriqau. ²⁵ Dóo miqímmasee
Yakooboona áiku ásauku 7 narí aináinira manáaqa
Rabanafa Raseera námmarina ámunasaa Biriqaa nám-
marinasaa máqanau.

²⁶ Yakooboona áiku ásauku uqanna Isipa máqasaa
óoqufusaa aiqáma moodáanaki 66 máriqau. Misá ní-
naakuqmaaka sía nísaanariqa. ²⁷ Yóoseefaana faiqi
qára Isipa máqasaa kambíqaqau. Miqandá fáqa
Yóoseefaana fáqa Yakooboona faqa moodáanaki ootú-
pamásee 70 fásiqa óoqu fíqau.

**Yakooboofa narí áiku ásauku faqa Isipa máqusai máru
ufafa.**

²⁸ Yakooboofa Yúdana aiqoofanóo indaarú óoqu
Yóoseefaana qímaminanoo Kooseena máqasaa misá
paqúriani féera aiqanáu. ²⁹ Yóoseefaana narí qóosa
rarisée marú karánaki akaráma fufanóo Kooseena
máqa máaqai narí ákoona paqúrirara finau. Óonu
paqúrimmaseenoo Yóoseefaana narí ákoona anukakí
óonu mafi káqaramma umáreenoo kísaaqasaa ikí
ráqee márinau.

³⁰ Ikí ráqee márufanoo Yakooboofa Yóoseefaana qí-
maminoo qináu. Dóo qinée kúqiraridaqa qinée maqee
aní qáfeeqa anée sía kúqina máriana káqi máriana.

³¹ Yóoseefaana ikí raqaséenoo narí áfasausa mára
fáqa narí ákoona áiku ásauku aiqáma fáqa qímannimi-
noo qináu. Qinée Fáraofa máriqoo óoruree inniara
qímamianaura. Qíní qíkoofa fáqa qíní qífasausa fáqa
Kannaana máqusaindari qinée márunnannai
qumuréaa foo qianáura. ³² Qinée inniara sipsípasaa
rakísi máriasa máridaqa náriqa sipsípa faqa buri-
makáu faqa náriqa aiqáma áinaina faqa máree qumi-
aa foo qímasee qímamianaura. ³³ Qinée miqí qímasee
qímamisáananoo Fáraofa inni náaramásee innée
aináini márianara iráinaqá maaqí qímasee qímamiaqa.
³⁴ Óo maasá úriqararafa maasá qikeekú qikaaku óoqai
sipsípa kai rakísi marúsa márufafa maasá fáqa maqee
minásaa kai rakísidaqa. Innée miqí qímasee Fáraona
qímamifánoo mifá Kooseena máqa inni nímiannoo.
Isipa máqannaasa sipsípa rakísiranara níkoó uqanná
qáidanoo. Minára inni náaduma sáa Kooseena máqa
nímiannoo.

47 Yóoseefaana narí áfasausa moodáannai qísauku
námú nífiqeenoo Fáraoo fuqóo óoru finau.
Óorureenoo qímaminoo qináu. Óo Fáraoo qíní qíkoofa
fáqa qíní qífasausa fáqa Kannaana máqusaindari narí
sipsípa burimakáu aiqáma faqa nári aináina faqa
máree qúmidaqa. Maqee misa Kooseena máqasaa

qumu máridaqa. ² Miqí qímasee narí áfasausa mára
Fáraona óorinni múrusoofanoo níqafanau.

³ Fáraofa Yóoseefaana ufa iriséenoo miná áfasausa
mára irámirinoo qináu. Innée nána áinaini máriasee.
Miqí qufaqá misá iriséeqa qiqau. Úriqararafa, maasa
sipsípasaa rakísira áinaina ímarunausa máridaqa.
Maasá qikeekú qikaakú áuqeeu saíkana kaí maasá
faqa máridaqa. ⁴ Aandaróo firaafá uqanná Kannaana
máqasaa dárifanoo maasá sipsípauqa nára ándanda
sía máriafaqa maasa maa maqa maaqánaki márirara
úmidaqa. Amanée eedóo qírana qíminafa maasa
Kooseena máqa máaqaki márianauree.

⁵ Fáraofa misá ufa iriséenoo Yóoseefaana qí-
maminoo qináu. Doo aní ákoofa faqa aní áfasausa
fáqa aní faqa máriraree qídee. ⁶ Isipa máqa máqa
misáindi máridanoo. Sáinaqa Kooseena máqa máaqaa-
ki máriafaqa. Kooseena máqa máqa ámiqirafa mári-
danoo. Aní áfasausa kínaana moó qáfainanoo sipsípa
burimakáu ámiqi mándee rakísi marínnana miná
maréeqeenana quqásáinanoo mifá qíní sipsípa buri-
makáusaa rakísiani.

⁷ Miqí qímasoofanoo Yóoseefaana narí ákoona
áfíqeenoo Fáraoo fuqóo mínisoofanóo Yakooboofa
miqóo aniréenoo Fáraona afaaqóoqa qímama qánau.

⁸ Miqí qímasoofanóo Fáraofa Yakooboona ákuuanara
irámirinau. Aní ákuuana náqummee máridanoo féé
qufanóo Yakooboofa qináu. ⁹ Qinée 130 ákuuana kaí
maa maqánasaa máridaqa. Sía kísaaqasaa fáu qinee
moómoo úmmaara paqúriqa. Qíní qikeekú qikaakú
kísaaqasaa uqanná máriqau. Misá ákuuana fannoo
qíní ákuuana fíaaqaranoo máridanoo. ¹⁰ Yakooboofa
miqí qímaseenoo kafáa Fáraona afaaqóoqa qímama
qáseenoo dóo ráudamaki finau.

¹¹ Yóoseefaana narí áfasausa mára fáqa narí ákoona
fáqa Fáraofa uqóo Isipa máqa máqaki Rameeseesa
máqusa aaqa soofaqá máriqau. ¹² Miqíqqa miqóo máru-
fanoo Yóoseefaana narí ákoona faqa narí áfasausa
mára faqa narí ákoona áiku ásauku márusa faqa
káaqa ánaaqi fáiqiuqa faqa nárana ními márinau.

Aandaróo firaafá Isipa máqannaasa náru ufafa.

¹³ Aandaróo firaafá uqanná ímarufanoo sía uqanná
aiqáma tinaí nárana márinau. Isipa máqanna fásiqa
ánaasee faqa Kannaana máqanna fásiqa ánaasee
faqa náararoofaqa ummooqúká iqá nímaríqau. ¹⁴ Misá
nárana feefaurí márufanoo Yóoseefaana mi munnim-
mána mara máree Fáraofa máruqoo múnusee miná
ámi márinau. ¹⁵ Isipa máqannaasa fáqa Kannaana
máqannaasa fáqa nárana feefaurída aiqáma nári
munnimma taikáqau. Miqí máseeqa Isipa máqan-
naasa aniréeqa Yóoseefaana qímamíqá qiqau. Maasá
munnimma dóo taikáseeqa anée sía maasá áfu kai
qíqafaa kúquana fáara nárana níminafa náa. Sía
maasá nárana qíminafa maasa aní áfusaa kúquanau-
ra.

¹⁶ Misá miqí qufanóo Yóoseefaana maaqí qímasee
náriqa qímanniminau. Inní munnimma taikáinaqa ín-
neeqa aandáu aina máree míni qúmidaqa nárana

miná ákiiqara máraaqa. ¹⁷ Miqí qufaqa misá náriqa aandáu aina Yóoseefaana míni ámufanoo misá qóosauqa faqa sipsípauqa faqa mimmiuqa faqa buri-makáuqa faqa doonkiuqa faqa miná ákiiqara nárana nímmarinau. Dóo mi aukuaná misa nári aandáu aina ákiiqara Yóoseefaana nárana ními marínau.

¹⁸ Mi aukuaná taikóofaqá kafáa moó aúkuanaki Yóoseefaa fuqóo aniréeqa maaqí qímasee qímamiqau. Maasá náqi fée mándee moó áinaina aní áfusaa kukéeqaanauree, sía. Dóo maasá munnimma taiká fifaqá maasá aandáu aina faqa aníndika kai mámbifaqa káqi máridaqa. Sía aní ámira áinaina moó márifafa. Maasá qiqá qifaaqa fáqa maasá maqá faqa kaí maasáki máridanoo. ¹⁹ Maasá aní áfusaa kúquaqa mídaqa doo sáina maasá qeeqá faiqi fáqa maqá fáqa miná kai amisáidaqa feefaurú marasáidaqa nárana náà. Miqímaseeqa maasá qeeqá fáqa Fáraona anáinira faiqi kákai iqá mária. Maasá moodáa ainainará kai írídaqa. Nárana faqa nárana asumu faqa níminaqa maasá qúmmaqua. Nárana qúmmaquseeqa maasá sía kúqua.

²⁰ Yóoseefaafa misá ufa iriséenoo aiqáma Isipa máqa máaqa feefaurúmna Fáraona áminau. Aiqáma Isipa máqannaasa aandaróo firaafá uqanná nárana náriqa maqá amisée feefaurú marasée minánnoo nárana feefaurúmna néemarufanoo aiqáma máqa máaqa Fáraonaindika minóo máarinau. ²¹ Miqí máru-fanoo Yóoseefaafa Isipa máqa máaqa dínna átindari dínna átinni márusa maréeqee aináinira fáiqika kai másanau. ²² Isipa máqanna amaana máqasaa rakísir-ausa maqá kaí Yóoseefaafa sía feefaurínau. Faraofa maqee maqee munnimma ními márufafa nárana feefaurúmmásaida néemárufafa sía misá maqá feefauriqau.

²³ Yóoseefaafa faiqí ánaasee qímannimino qinau. Dóo ínnee qáfaidee qinée maqee ínna faqa ínna maqá faqa feefaurúmna Fáraona ámiqa. Maqee nárana asumu níminaqa ínneeqa maqá Fáraona ámu maqánaki kafáa qúmmaqua. ²⁴ Nárana ánoona mámbinaqa moodáaqoo unakú quqáseeqa aiqáma moodáanna qísaukukinaana moodáa moodáa Fáraona amisee akaqána ínneeqa faiqi ánaaseera faqa asumuara faqa quqáaqa.

²⁵ Faiqí ánaasee Yóoseefaana maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Óo Yóoseefaafa anée aneenná kai maasá mandá ainainasaa ititá qísaanano. Anée kai maasá ámiqimma qísaanano. Úriqararafa maasá amaná Fáraona aináinira fáiqi márianaura.

²⁶ Miqóo qári Yóoseefaafa afeeka sánda ufa quqá-nau. Mi sanda ufána óosana maaqí minóo máridanoo. Aiqáma Isipa máqa máaqakinaa nárana unakúsee moodáanna qísauku kínaana moodáa Fáraona ámi-aqa. Mi ufáfa maqee káqi afeekaíkinoo máridanoo. Amaana máqasaa rakísi marúsa maqá kaí sía Fáraon-aindikino márinau.

Yakooboofa ínaaqianna moodáa úfa íramirinau.

²⁷ Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa Kooseena máqa máaqaki máriqau. Miqóo máridaqa moómoo áinaina faqáasa márufanoo misá faiqí námu faqa moómoo kambíqaqau. ²⁸ Yakooboofa qísauku qára taikáseenoo qíku dínna taikáseenoo dínna óonu qaara maraséenoo 17 áukuana Isipa máqasaa márinau. Miná áukuana aiqáma moodáanaki 147 áukuana marasée kúqinau. ²⁹ Miná kúqirafa adeedí ráma fufanóo Yakooboofa Yóoseefaana áaramaséenoo qímaminau. Anée aneenná ásauku qiní qífundana ámeemaana quqáséenana sía Isipa máqasaa ákundaanúranoofee qímasee qímafeekaikia. ³⁰ Qini qiqá qíkusa mára níkundoonaki qíkunda. Qini Isipa máqasaaqari mara máree misá níkundooqoo qíkunda. MIqí qufanóo Yóoseefaafa narí qímaminoo qinau. Anée qianandee mianáura.

³¹ Yóoseefaafa narí ákoona ufa iriséenoo eedóo qufanóo miná ákoofa qinau. Saa sía káqi eedóo qía, kúqaa qíma afeekaí kínana eedóo qía. Miqí qímasoofanóo kúqaa Yóoseefaafa eedóo qíma afeekaí kínau. Qíma afeekai kámmasoofanóo Yakooboofa narí qaarísaa óoqu marifí Ánutunara dúfi dúfi qinau. Innaaru qímasoofanóo Yóoseefaafa narí aináinai finau.

Yakooboofa Eefaraimána faqa Mannaseena faqa ní-faaqóoqaqá ufafa.

48 Káqikaaqóo mári kufaqa misa Yóoseefaana qímamiqau. Aní ákoofa dóo ámiqimma aurídanoo. Yóoseefaafa mi ufána iriséenoo narí ámaaku qára Mannaaseesa Eefaraimasa níndiqeenoo narí ákoofunnái óoqu finau. ² Misa Yakooboona qímamiqau aní ámaaku Yóoseefaafa aní qáfarara qúmidanoo fee qufanóo Yakooboofa afeekaikámmasee fín-di fufanóo narí qaarísaa óoqu marínau.

³ Óoqu mari fufanóo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Óoqai qinée Kannaana máqa máaqa-kí núafannana kínai Rusa máqa máaqaki máriafá-nanoo Ánutufa aiqáma áfeeka faqáafa akooqoo kooroommá fufanóo qiní qifaaqóoqa qíma qímaqanau. ⁴ Mifa maaqí qímasee qiní qíma qíminau. Qinée moómoo faiqi asumu ámiana anísaaqári aní aruakínausa moómoo máqannaasaika mifáranoo. Qinée maa maqána aní aiku ásauku níminanoo naaru naaru misáindika minóo máriannoo.

⁵ Aní ámaaku qára Isipa máqasaa kambíqara qánda qinée Kannaana máqasaa káqi márunaqa kambíqaa qanda Mannaseesa Eefaraimasa qiní faiqi qára Reeubeenása Simeeoonasara foorá márifaranoo.

⁶ Anée akaqá faiqí námu maqa sáinausa misá aníndika mámbi márifara. Misá nári nífasaa qanda Mannaseesa Eefaraimasakínaa qúmiasana ainaina máree fáranoo.

⁷ Qinée aní ánoona Raseera námmaninara írifa miqí qídaqa. Mifá qiní firaa qímudao qíranaki Kannaana máqa máaqaki kúqinau. Qinée Meesapootamia máqa máaqaindari ani máriafananoo aanái Eefarataa

máqusa aaqá kúqinau. Qinée miná irí Eefarata máqu-sai fímaru aanná áfainni ákundaqiafana. (Maqee Eefarataa máqusara Béedeeree máqusee qídaqa)

⁸Yakooboofa miqí qímaseenoo Yóoseefaana ámaaku qára nínadafeenoo qinau. Maaqandá yána faiqi qáree.

⁹Qufanóo Yóoseefaafa qinau. Qíní faiqi qára Ánutufa Isipa máqasaa máriafananoo qímu qandá máridaqa. Yákooboofa mi ufána iriséenoo qinau. Dóo miqandá nifíqee maí qinée únnaqoo adeedí mínisáinaqa nifaaqóoqa qíma nímaqaa.

¹⁰Yakooboofa náuraiqi márunara sía ámiqimmasee áfu máqee marínau. Yóoseefaafa narí ámaakuqara mínisoofanoo óonu máfi káqaramma qumáreenoo nímóoqánau.

¹¹Nímooqa námasee Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qínee sía kaifáa ani qáfaanauree qúnanoo Ánutufa kaí qifaqá aní faiqi námu níqafaidaqa.

¹²Miqí qímasoofanóo Yóoseefaafa narí ákoona áfun-dana sáaqaraana narí faiqi qára qumáreeqeenoo narí ákoona áfunni óorindari maqásaa áqufinau.

¹³Yóoseefaafa narí ákoona áfusaa kummáráma fufanoo Eefaraimmana mara múnu Yakooboona ásaqai quqáseenoo Mannaseena miná ásaukuannai quqánau. ¹⁴Quqásoofanóo Yakooboofa ásauku qára fíqaree áiqaree mámbufanoo ákáqa Eefaraimana sáa ásauku uqannái quqéenoo áfasaana Mannaseena sáa ásaqai ásauku quqánau.

¹⁵Miqí mándeeno Yóoseefaana afaaqóoqa qíma-maqeenoo qinau.

Qíní qíkausea mára Abaraqaammána faqa Isakeena faqa níkoofa Ánutufa maa faiqísa ámiqi ámiqimma nímaqaani. Qíní qífiqamaree maaqoo maqee míníqifaqa márunna Ánutúfa misá ámiqi ámiqimma nímaqaani. ¹⁶Qíní óosana óosana mádainaina kínaana ititá qímaqoo qangiroófa misá ámiqi ámiqimma nímaqaani.

Qíní dúqu faqa qíní qíkooqandá Abaraqaammasa Isakeesa núqu faqa maa faiqí qandásaa máriani.

Miqandá moómoo fáiqi maqasáifanoo moómoo miqandá kíqari kambíqafi máriaqa.

¹⁷Yóoseefaafa narí ákoona ásauku qáfoofanoo aundurá mandái kufanóo narí ákoona ásauku qumáreenoo áfasaanasaa ásaqai ásauku quqáqoona maréeqee ákaqasaa quqásee ákaqasaa ásaukuannai ásauku quqáqoona maréeqee áfasaanasaa quqárara qinau. ¹⁸Óo qípoo anée sía andeeqáananoo in-daarúqaafa maí máridanoo aneenná ásauku uqannái ásauku miná ákiiqasaa quqáqaana.

¹⁹Miqí qufanóo miná ákoofa qádo qída qinau. Qíní qímaaku qinée írídaqa miqídaqa. Indaarúqaafa mifá fáqa miná áiku ásauku moómoo márifaranoo. Ínaaqiannána áiku ásaukuqara firaa afeeka maqannaáquanna márifaranoo narí áfasaana óoraqaránoo máriannoo. ²⁰Miqí qímaseenoo mi faasaanná nifaaqóoqa qíma nímaqeenoo qinau.

Isaraee máqannaasa nifaaqóoqa qíqa anísaa qíma-saida qifáranoo.

Misá maaqí qifáranoo Anutufa Eefaraimmana fáqa Mannaseena undéemma ámaqaani. Miqúnannai

Yakooboofa Eefaraimmana uqéerasee Mannaseena rafáaqa fínau. ²¹Miqí qímaseenoo Yakooboofa Yóoseefaana qímaminoo qinau. Qinée kúqirara mídaqa Ánutufa aní faqa máridanoo aní áfiqee aninná akeekú akaakú maqásaa óoru fúannoo. ²²Seekeemma máqa máqa ámiqirafa máridanoo. Qinée óoqai qeeqá durú feefannóo Amoorá máqannaasa faqa rakusée máraafanna máqana aní ámianaura sía aní ákaqaa fasáauqa nímianaura.

Yakooboofa narí áiku ásauku taikára qafaaqooqa qímannimu ufafa.

49 Yakooboofa narí faiqí námu náaramaséenoo qíma níminau. Ínnee aiqáma maaqóo aniráifaqa kásooaqee ínnee kína kambíqaaninna áinainara qíma nimiana íríaqa.

²Ínnee qíní Yakooboosa faiqi námu ínnee qíní fíqu fíqu mámbifaqa ínneeqa níkausa qíní Isaraeerasa ufa íríaqa. ³Reeubeenáfa anée qíní óoqa fáiqi máriannoo.

Anée qíní afeeka indaarúqaafa máriananoo.

Anée aiqáma qíní faiqí námu kíqari úriqararafa káqa afeekaikí márianafa máriananoo. ⁴Anée nammári áufindee ímarianafa káqa afeekaikí márianafa máriannoo.

Anée sía úriqarana márinannoo.

Anée qíní qaarísaa qíní aináinira ánaasee sakasée faiqáannanara miqínnanoo.

⁵Simeeoonása Réefisa ínnee qára moodáa fídika máriafanoo.

Ínnee qára ínneeqa rákira dúru sáamunoo faiqí mandáikamma nímaqaqau. ⁶Qíní írirafa sía misá kukéeqara úfaki ootúpanoo máridanoo.

Qinée sía miqandá ufa suqíranaki márianaura.

Misá nírana qoofaqa faiqí ánaasee narusée miqóoqari nasurídaqa burimakáu ákoonauqa náununu ateeqáqau. ⁷Ínniqara áannoo qíranasaa níqirafa máriannoo.

Ínnee káqi fífau nárí márianara minára níqirafa máriannoo.

Isaraée máqa máaqakína ínniqara faiqi námu fúru-faramambuaqa.

⁸Yakooboofa miqandá nifaaqóoqa qímaseenoo quandáfínoo Yúdana afaaqóoqa qinau.

Yúda, aní ákaqaafasaa aní amooqifára.

Anée aneenná namuqáa ninukasáa réenana rafáaqa fínafa máriananoo.

Aní ákoona faiqi námu aní óorinni níqoori sáunu áreefaranoo. ⁹Yúda anée káasau áandaura foorá faiqí nárí márianafa máriananoo.

Anée firaa kaasau ainainá máriana, anée aandáu arusée námasee faiqaqée ínanoo moó fánnoo sía aní áfauriannoo, rufíannoo. ¹⁰Yúdafa karaambaíqa durú feefa uaqéeiannoo.

Minásaa ani aruakínausa úriqaraqa máridaqa rakísi nímaqeeffaranoo.

Mifa úriqarara áuqu marasée rakísi nímaqanoo fífiinoo Siroo máqusaki óonuraannoo.

Miqóo máridanoo aiqáma máqannaasa miná ámeemaanai márifanoo rakísinnimaqaannoo.

miná áiku óosana máridaqa miná ufa máu kai fifáranoo. ¹¹ Mifa narí doonkí timmusa úainna sándasaa rumbéenoo.

Úainnauqakíqari káaqa ámiqiranasaa rumbéenoo.

Mifa narí qamunna fidíka árira úainna anoonakí namáruqinoo. ¹² Mifa úainna néemarifanoo miná áfu fidíkandanda inóo márifanoo mimmi náamma anoona néemarifanoo áfai éekara áridanoo.

¹³ Miqí qímasee Yúdana qímamiséenoo Seeburunana quandáfi afaaqóoqa qinau.

Seeburuna, anée ooruku námmani áfainni mári-naránoo.

Sípauqaindi nammáriara ruffasee aní mandaaqásee márifara.

Aní maqa máaqa óosu Sidoona máqa máaqa áti raqúru áminoo máriannoo.

¹⁴ Miqí qímasee Seeburuna qímamiséenoo Yakoo-boofa quandá fínoo Isakaana afaaqóoqa qinau.

Isakaa anée afeeka doonkiara foorá máfinana nárana úqauqa ámuuaqa faiqaqéeia.

Yóoseefaafa narí ákaqaa fasáauqa áqoondikira úfa níminau.

¹⁵ Isakaafa idooára máqusa qáfoofanoo ámiqinoo márufanoo kummárama fufanóo ataufakaáqa firaa ummaara quqásee máranoo nímarinau. Mifa aináinira fáiqjara foorá aináiniannoo.

¹⁶ Yakoo-boofa Isakaana qímamiséenoo quandáfinoo Dannaana afaaqóoqa qinau.

Dannaafa nari máqannaasa úriqararafa máriannoo.

Misa Isaraee máqannaasa foorá márifaranoo. ¹⁷ Anée ukadiqara foorá aaná áfainni márinanoo qóosa fanoo aatáta fínana áiku raqúraminanoo maqásaa áqufinanoo faiqí minásaa márina afiqú áqusainanoo ánaaqiannaindari áqufuani.

¹⁸ Yakoo-boofa Dannaanara miqí qímaseenoo Ánutu-nara innaaru qínoo qinau.

Óo Yáawee qinée aní dadaaqíranara áfeesidaa.

¹⁹ Miqí qímaseenoo Kadannana afaaqóoqa qinau. Kada nipuráara fásiqauqa aní árifaranoo.

Miqífana anée quándaki náriqa nífaqee finnáranoo.

²⁰ Miqí qímaseenoo Yakoo-boofa Aseeranara qinau.

Aní maqa máaqaki nárana moómoo ámiqirafa kaí máriannoo.

Anée kínna ámi máriandee íra nárana kaí néemarin-naranoo.

²¹ Napatari anée kásau áandaara fooqána máridana aneenná ádiranasaa sandána núa.

Anée ámiqira fáiqi moómoo máqeennaranoo.

²² Yóoseefaafa anée irumu miqírafa máridana namári áfainni kambíqafi aqama moómoo íreennaranoo.

²³ Aní namuqáa nimudáana qímasee nári durú feefanóo aní árirara áfaqeefaranoo. ²⁴ Miqífanoo

Yóoseefaana durú fánnoo sía paruparuqíannoo típu kaí qinóo máriannoo. Yakoo-boona Ánutufa aiqáma áfeeka faqáafa miná afeeka áminanoo miná ásauku

fannóo afeekaikiannoo. Mi Anutúfa Isaraee máqannaasa rakísirafa misá afeeka kukeeqara maqusá máridanoo. ²⁵ Aní ákoona Ánutufa aní dadaaqíannoo.

Aiqáma áfeeka faqáa Ánutufa aní ámiqi ámiqiani.

Innaarúnaindaraa áakunnoo aní ámiqi ámiqimma ámaqaannoo.

Maqákiqari ururáinna námmarifa aní ámiqi ámiqirana ámiani.

Aní burimakáu aandáu faqa faiqi ánaaqiuqa faqa ámiqi ámiqimma nímaqaani. ²⁶ Moómoo

táatúqeenauqa faqa sákummauqannoo faqa aní ámiqi ámiqimma ámaqaani.

Óoqeenaa áaqanasáaqaraa ámiqi ámiqirafa áni ámiqi ámiqiannoo.

Náaruara máriira áaqanasáaqaraa ámiqi ámiqirafa aní ámiqimma ámaqaani.

Óosana óosana áinaina qinee qúnna ámiqi ámiqirafa aní Yóoseefaanasaa máriannoo. Anée aneenná áfasausa kiqari úriqararafa márinanasa mi ainaináusa anísaa máriannoo.

²⁷ Miqí qímasee Yóoseefaana qímamisée quandáfinoo Beensaminna qímaminau.

Beensaminna anée kásau fáiniara foorá mári-naránoo.

Anée kanánaana faqa eendímarinana faqa aandáu arusée neennáranoo.

²⁸ Dóo miqímásee Yakoo-boofa narí faiqi námu in-daarúqaana sáa óosana araséenoo aiqáma máfi nifaaqóoqa qímasanau. Miqímásoofaqa misa qísauku qára taikásee qíkunooqu qaara marasée óosana faiqi námu Isaraée máqanna máriqau.

Yakoo-boofa kuqufuqaqá ákundoo ufafa.

²⁹ Yakoo-boofa nifaaqóoqa qímannimaqaseenoo maaqí qímasee narí faiqi námu qímaníminau. Qinée káqi kaaqóo kúqiqa qeeqá qikeekú qikaakú márianaki óonu ootúpaanaura. Ínnee sía maaqóo qíkundaqa.

Óoqai Abaraqaammáfa níkundara maqá feefaurú máqoofa máridanoo. Qeeta máqannaasa Eefaroonaa

máqaki qiní qíkausea níkundoonaki qiní faqa qíkundaqa. ³⁰ Kannaana máqa máaqaki Makapeera

máqusa Mámareena máqusa súani áfu óosana qáanaí máridanoo. Abaraqaammáfa Eefaroonafa unnái mi

maqána feefaurúmmaseenoo níkundana. ³¹ Miqóo misa Abaraqaammána faqa miná ánaqa Saráqa nám-marina faqa níkundaqau. Minakíkai Isakeena faqa

miná ánaqa Reebeeka námmarina faqa níkundaqau. Qinee minakí ínni nínoona Reea námmarina ákun-deeqa. ³² Mi maqána faqa minakínaa óoni áamara faqa

Qeeta máqannaasa unnái feefauriqia. Qiní minakí qíkundaqa. ³³ Yakoo-boofa narí faiqi námu qímannimi taikásee áiku raqándaammasee doo kúqinoo narí

akeekú akaakú unnái finau.

Yóoseefaafa narí áfasausamara asooára ufa qíman-nimu ufafa.

50 Yakooboofa kuqu fufanóo Yóoseefaafa aundurá mandáikufanóo narí ákoona qírísaa roofee-báaqa mámbufanóo narí ákoona óori ámooqueeno qíkí ráqanau. ² Qíkí raqaséeno Yóoseefaafa Isipa máqanna óosana máreenoo tutáqausa qímannímu-faqa aniréeqa sía kái káqi mandáikianifeera marasínna óosana óosana akuámaqee máriqau. ³ Misa Isipa máqannaasa óosana maraséeqa qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 faasaanasáa marasínna Yakoo-boona qírí akuámaqau. Isipa máqanna qaaramóó fásíqa faqa qísaukuqara taikásee 70 fáasaanasáa Yakoooonara ikí ráqaida soofaarí máriqau. ⁴ Soofaarirana taikásoofanóo Yóoseefaafa Fáraoona aaqá márusa úriqararaura qímannimino qinau. Innee maa ufána mara máree múnu karaambáiqá Fáraoona qímamiqaa. ⁵ Qíní qíkoofa kúqirara ídanoo qíma afeekaikámmasee qíní qíma qíminoo qinau. Qinée kúquanana qíní qírí mara máree Kannaana máqa máaqaki óoni áamara deedaqammá qáafannanaki qíkundaa. Minára amanée qinée óorureeqa qeeqá qíkoona minakí ákundamaséeqa qúmunauree.

⁶ Minára Fáraoofa irisée qímaminau. Doo óoruree aneenná qíma afeekaikianandee ínana aneenná ákoona ákundamasee qúmua. ⁷ Yóoseefaafa narí ákoona ákundarara óorufufaqa Fáraoona aaqá úriqararaura márusa faqa Fáraoona kóota írimarusa úriqararaura faqa Isipa máqannaasa indaarúnniki ímaru fasiqáusa faqa Yóoseefaana faqa óoru fíqau. ⁸ Miná áiku ásauku faqa miná áfasausa mára faqa miná ákoona áiku ásauku akaqáusa faqa aiqámausa Yóoseefaana faqa óoru fíqau. Misá aandáù faqa faiqí ánaaqiuqa faqa káqi kaí Kooseena máqa máaqaki máriqau. ⁹ Akaqáusa qóosasa óoru fíqau. Akaqáusa qóosa rariséemarú karánaki óoru fíqau. Yóoseefaana fáqa faiqí tatúfufaqa óoru fíqau.

¹⁰ Misa aiqámausa súni óosana qáanai Yóoradana námari áfainni sakuma faqa ráisa adiuqá mara qáqimarú maqusánasaa óoruree misa firaaqóo kísaaqasaa soofariqau. Yóoseefaafa narí ákoonara qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana soofarinau. ¹¹ Kannaana máqusanaasa miqóo márusa ikí ráqoona qáfamásee qiqau. Níndafaaqa Isipa máqanna firaaqóo fáaqa rúmasaida ikí ráqaida. Miqí qímaseeqa misa mi maqusána áuqu Abeera Misaraima féee qímaríqau. Mi auqúna óosana Isipa máqanna soofaríra máqusa féee qiqau.

¹² Yakooboona faiqi námu nári níkoofa qíman-nimundee iqau. ¹³ Misa nári níkoona qírí mara máree Kannaana máqa máaqai óoruree Makapeeraa máqa máaqaki Mámaree máqusa súni óosana qáannai márufaqa miqóo óoni áamaraki ákundaqau. Qeeta máqanaa fásíqa mína áuqu Eefaroonaa Abaraqaammáfa feefaurú máqoonaki quqáqau. ¹⁴ Yóoseefaafa narí ákoona ákundamaséeno narí fáqa fusá narí

ákaqaafasaa uqa fáqa moosá fáqa kafáa anirandée Isipa máqusai fíqau.

Yóoseefaafa narí akaqaa fasáauqa áqoondikira ufa níminau.

¹⁵ Yóoseefaana ákaqaa fasáauqa misá níkoofa kuquf-ufaqa Yóoseefaana ruffeeqa narí qímami narí qímani qiqau. Óoqai maasa Yóoseefaana mandáika mámaqaafánausa márida. Miná ákiiqara íannoofee.

¹⁶ Misa miqí qímaseeqa Yóoseefaana funná ufa quqáseeqa maaqí qímasee qímamiqau. ¹⁷ Óo Yóoseefaana maasá qíkoofa kúqiraridanoo aníara maaqí qímasee maasá qímaqiminau. Yóoseefaana aní ákaqaafasaa aní mandáika mámaqoonara qaunúmmasaa síamma íria. Misá aní mandáika mámaqoonara dóo qinée mi ufána óosana íriqaa. Maasá qíkoofa miqí qunára minára maasa aní qímamidaqa. Ani ákoona Ánutuna aináinira fáiqiuqa maasa aní mandáikamma ámaqafánna númoona minní qísaa. Miqí qufanóo Yóoseefaafa minára iriséeno ikí ráqanau.

¹⁸ Miná ákaqaa fasáauqa minára iriséeqa aniréeqa náriqaa Yóoseefaana óorinni maqásaa kummárama fufaqa qiqau. Maasa aní aináinira fáiqi kákai mámbi márianaura.

¹⁹ Yóoseefaafa iriséeno qinau. Innee sía qíníara rufíaaqa. Sía qinée qeeqá qífaaqa Ánutuna ámaaqa máqaanaura. ²⁰ Kúqaa innee qíní mandáikamma qímaqaneera tipúndaarufanoo Ánutufa miná mara quandásoofanoo ámiqinau. Moómoo maqee káqi máriasa márirana dadaaqianifeera miqínau. ²¹ Sía rufíaaqa. Qinée ínna fáqa ínna faiqí ánaasee faqa nárana nímda rakísi nímaqanaura. Miqí qímasee Yóoseefaafa narí áinaina nífaaqa quqáaqeera qíma níminau.

Yóoseefaafa kúqu ufafa.

²² Miqóo Yóoseefaafa Isipa máqannai narí áinaina fáqa káqi márinau. ²³ Mifá wan handeréeta faqa qísauku qára faqa 110 maraséeno kúqinau. Yóoseefaafa miqóo máridanoo narí ámaaku Eefaraimmana faiqí fáqa qáfanau narí ánaiqí fáqa narí afaqnáusa faqa níndafanau. Yóoseefaafa Man-naaseena faiqí Makirana faiqi námu narí afaqnáusa marasée fírinau. ²⁴ Kúqiraridanoo Yóoseefaafa maaqí qímasee narí áinaina qímanníminau. Qinée kúqiraramidaqa. Qinée kuqu fúnanoo Ánutufa ínna rakísidanoo ínna indaarúnnikinaqa ooqai Abaraqaammána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa qíma afeekaíka mándee nimiqoo máqanasaa ínna nindiqamaree miqóo múnu quqáanno. ²⁵ Yóoseefaafa minára kaí kafáa qímanníminau. Ánutufa ínna nífiqee fínaqa qíní qímudaani fáqa mara máreeqa miqóo múnu madíkama qísaaqa. Innee minára qíma afeekaí kífaqa qínee íria. Misá irisée qíma afeekaikámmasooofanóo Yóoseefaafa kúqinau.

²⁶ Yóoseefaafa Isipa máqa máaqaki máridanoo wan handeréeta faqa qísauku qara faqa 110 áukuana

maraséenoo kúqináu. Kuqufufaqa misa sía kái káqi
putaá íanifeera mi marasinná aku ámaqaseeqa
bukísaki quqáqoofanoo márináu.

Rafúdo Akarafa

Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasa mandáikamma nímaqaqau.

1 Yakooboona ámaaku óndamara misá faqa Isipa máqusai óoqu fúsa misá nuqu maaqímminoo máridanoo. ² Reeubeenáfa faqa Simeeoonáfa faqa Réefifa faqa Yúdafa faqa ³ Isakarafa fáqa Seeburunafa fáqa Beensamináfa faqa Dánnaafa faqa Napatarifa fáqa Kadaafa faqa Áseerafa faqa minamúsa faqa misá faiqinámu faqa nári níkoona nínaakuna faqa Isipa máqa máaqaki óoqu fiqau. ⁵ Moodáanaki ruqáuiqa óoqu fúsà qaaramóo fásiqa níku nísauku taikásee moó fásiqa ásaukuqará kai taikásee 70 Isipa máqa máaqaki óoqu maríqau. Yóoseefaafa óoqai miqóo máruqoo márinau.

⁶ Miqóo máriiufaqa Yóoseefaafa faqa narí áfasausamara faqa aiqáma mi akiiqáusa kuqu taikáfu-faqa misá faiqi námu níku nísauku fíndifufaqa faiqi moómoo uqanna maqasoofaqa kambíqaaqau. Kambíqafiqa Isipa máqa máqa umbiqámma áqiqa maríqau. ⁸ Faraofa Isipa máqanna rakísirafa kuqufufanóo kísaaqasaa márinoo fúka moó Fáraofa kambíqanau. Mifá Yóoseefaana faqa aandaroo áukuana rakísiunara faqa miná áiku ásaukuara faqa sía írinau. ⁹ Faraofa narí máqannaasa qímannimino qinau. Isaraee máqannaasa moómoo uqanna maqa máqa umbíaqqa máriafaqa maasá úridaaqaramáseeqa maasá rafáaqafu qímaqéefaara. ¹⁰ Rákirafa kambíqainaqa misá maasá namuqáa faqa moodáanaki kámmafi maasá darusée quqásee sandée foorá. Ínni saimbaqa náqifee mándee óonumafi irisée misá rafáaqafúsaanaqee misá sía moómoo kambíqeefaree.

¹¹ Miqí qímasoofaqa Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasa karafúsa saika nímiqau. Afeeka rakísirausá misásaa rakísi maríqau. Isaraee máqannaasa karafúsaki máridaqa qaara maqusa áuqiqa. Moó máqusa áuqu Pitoona máqusa áuqusee moo máqusa áuqu Raqamaseesa máqusa áuqiqa. Mi maqusa qandá nárana afeedímaru maqusa qanda maríqau. Qafee máqannai kai máqa usakéemaríqau. ¹² Isipa máqannaasa Isaraee máqanna kafáa kafáa ummaara nímuufaqa moómoo kambíqafiqa maqa máqa qumbíaqau. Isipa máqanna misá níndafeeqa káqa ruffee maríqau. ¹³ Miqúnara sía moómoo asumu kambíqaaqeeera firaa kadaapí uqanná misá nímuuaqa quqásoofaqa misá mandá máriira maríqau. ¹⁴ Isipa máqannaasa qufaqa Isaraee máqanna qafee máqa qumáree ausírira óoniara foorá moómoo áuquseeqa

minánnai máqa usakéeqa kafa áfuqaki áinaina faqa ímaríqau. Miqí márufaqa sía Isipa máqannaasa misára qimudádo qímaríqau.

¹⁵ Faraofa mi kadaapirirána Isaraee máqanna nimiséenoo quandáfinoo Isaree máqanna ánaasee qaaraqánda Sifaraa námmarisa Puaa námmarisa inaa-munai fusásaa rakísimaru anaasee qanda qímannimino. ¹⁶ Ínneeqara innaamunai fídaqara dadaaqíqa faiqi maqaséeqa akoonaiqi aiqáma aaqee uqanná rutúkuqa, mánaqa kai káqi máriaqa. ¹⁷ Mi anaaseeqandá Faraona ufa iriséeqara Ánutuna ufa rufíaseeqa sía akoonaiquíuqa nári maríqau, káqi maríqau. ¹⁸ Faraofa akoonaiqi moómoo kambíqoofanoo níndafamáseenoo innaamunai nífiqaqanu ánaaseeqanda náaramáseenoo níqinoo qinau. Ínnee-qara náqaafee ifaqée sía akoonaiqi náridee qini ufa rukíáafanoo. ¹⁹ Miqandá miná ufa iriséeqa qiqau. Heeburu ánaasee sía Isipa ánaasee naannaráidaqa misá káqi káqi faiqi máqaidaqa. Maaqandá óonu ráunaqa fáasai faiqi maqaqaafaqá óonu níndafaidaqa.

²⁰ Ánutufa mi anaaseeqandá óosana níndafamáseenoo ámiqi ámiqimasooafaqá Isaraee máqannaasa moómoo kambíqafiqa afeeka maqanna maríqau. ²¹ Miqandá Ánutunara rufíofanoo miná ákiqara Ánutufa miqandá faqa faiqi asumu níminau.

²² Faraofa misá níndafeenoo narí máqanna Isipa máqanna aiqámausa náaramáseenoo ufa afeeka ufa qímannimino. Heeburu ánaasee akoonaiqi maqasáifaqa ínee miná maréeqee nammári firaaná Niru námmariki áqusaiqa kúquqa. Aiqáma kúquaqeeera mánaaqauqa kai káqi máriaqeeera qinau. Miqí qímasoofaqa miqímmin maríqau.

Misa sía Mooseena fáiqi ánaaqi áriqau.

2 Mi kamúqoo mi aukuanná Réefina átiqari ku-maaráa moó fannoo fíndi finoo mánaqa Réefina óosanakí máranau. ² Maraséenoo faiqi moó akoonaiqi maqaséenoo miná ánoofa qáfoofanoo ámiqira faiqi márufanoo Isipa máqannaasa árifoo qímaseenoo qaaramóo qúqoonasaa kukéeqa ámaqáqoofanoo márinau. ³ Qaaramóo qúqoonaa áiqaróofanoo faiqi ánaaqi káqikaaqóo áaqoo írufanoo miná ánoofa akoofa rafáaqafirara óonumafi írussia miná ánoofa fúraa ámanee úqa kísaaqa difaaniará foorá áuqinau. Mifá koorootáqa qumáreenoo fúraa úqamau sía nammári ruqíqaki kéeqáanifeera akinau. Uqá áuquseenoo miná ánoofa faiqi ánaaqi uqáki rúmaseenoo fúraa moómoo nammári ámmáusái márunaki kukée-

qaqoofanó minakí márínau. ⁴ Nammárikí márufanoo mi faiqína ánaasafa níanaindari kukéeqanoo máridanoo rakísi márínau. Nánee kambíqaannoo qíma-saidanoo rakísi márínau.

⁵ Fáraona áraamuna nammári áuqaaneera narí rakísímaru manaaqáusa faqa mi nammarínai qúminau. Mifá nammári áuqaidanoo fúraaki qá-foofanoo uqá márínau. Márufanoo qáfamaseenoo narí aináini maru manaaqána qímamufanoo mi uqána nammárikínaana máranau. ⁶ Marasoofanoo Fáraona áraamuna ásaúkukínaana maraséenoo uqá óo raqásee faiqi ánaaqi qáfanau. Faiqi ánaaqi ikíraqoofanoo miná írufanoo ámuqusufanoo qínau. Maafá Heeburu máqannaasa faiqi akoonaiqi máridanoo fee qínau. ⁷ Mifá miqí qímarufanoo mi faiqi anaqína ánaasafa aniréenoo Faraona áraamuna maaqí qímasee qímaminau. Amanéè Heeburu ánaasee moó óoru áfiqee múusaananó fée náamma ámiannoo fee. ⁸ Faraona áraamuna eedóo qufanóo mi faiqi anaqína ánaasafa óoru narí nínoona uqanna áfiqee qúminau. ⁹ Qumuroofanóo Fáraona áraamuna fannoo maaqí qímaseenoo mi anaaseená qímaminau. Anée maa faiqi anaqína náamma ámidana rakísi márínaqa qínée maqee maqee feefaurú aní ámi maríauranoo. Mi anaaseefá eedóo qímaseenoo narí faiqi ánaaqi uqanna narí máaqai múnú qaqée ídanoo rakísi márínau. ¹⁰ Mi faiqi anaqífa káqi kaaqóo innooqáfufanoo narí ánoofa áfiqeenoo Faraona áraamuna máruqoo mínisoofanóo narí faiqi kámámbináu. Fúka ánoofa áuqu rarara maaqí qínau. Qínée nammárikínaana máraunnaara áuqu Mooseeneé qianaúra.

Mooseefa Midianna máqusai sandánau.

¹¹ Máriiufanoo Mooseefa innooqáfufanoo moó kári narí máqanna Isaraee máqannaasa óonu níndafoofaqa fíraa kadaapi rímaríqau. Isipa máqanna moó fánnoo Heeburu máqanna Mooseena aqoónnana árimarufanoo Mooseefa qáfanau.

¹² Áranaqoofanóo faiqíara dínni dínni múnú áfu máqee míni afu maqee ufanóo faiqí sía márufanoo Isipa máqanna fásiqa Mooseefa kuqá aruséenoo miná írí núkuda afaqáseenoo minakí kukéeqasee ákundano.

¹³ Iqáqoofanóo kanánaana rafúdamakufanoo Mooseefa narí máqanna níndafarara kafáa finau. Óonuree níndafoofaqa Heeburu fásiqa qaaraqánda rákíqau. Mooseefa aqoónnana árimaruna qímaminoo qínau. Anée náqaafee ifanéé aneenná aqoónnana óosana síainaki fífaa áridanee. ¹⁴ Miqí qufanóo áru fásiqafa qínau. Yáfee aníara karaambáiqee qífanée anée maasá ufa irisée andeeqáidanee. Eendá anée Isipa máqanna áruanafa kafáa maqee qíní faqa dárinnaree qufanóo Mooseefa taútináu. Tautúmandee qínau. Dóo eendá árunnaara aiqáma kooróomminoo máridanoommífoo qímaseenoo rufíanau.

¹⁵ Fáraoofa minára iriséenoo Mooseena kuqá áruaneera ufanóo Mooseefa minára rufíamareenoo Isipa máqa máaqa quqásee Midianna máqa máaqai níanai

sandánau. ¹⁶ Sandee óonureenoo nammári mádika áfaisaa óoqu márínau. Midianna máqanna amaana máqaki aanáiqikirana miná áuqu Yeetaroonaa áraamuqmaaka dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 máriqau. Mooseefa nammári madika áfaisaa márufaqa mi manaaqáusa narí níkoona sipsípauqa faqa mimmiúqa faqa nammári saka nímianee qímasee aníraqau. ¹⁷ Faiqí akaqáusa narí sipsípasaa rakísímarúsa mi manaaqáusa niqíqoofaqá anirandée fufaqá misá narí sipsípa naaree nammári nímiáneera qufanóo Mooseefa fíndifinoo misára qádo qímaseenoo mánaaqauqa náaroofaqá aniroofanóo Mooseefa narí kai misá sipsípauqa faqa mimmiúqa faqa nammári saka níminau.

¹⁸ Mi manaaqáusa sipsípauqa nammári néeneesoofaqá nífiqee máaqai fiqau. Óonu roofanóo misá níkoofa irámirinoo qínau. Ínnee náqífee ifaqée maqee fáasaanasaa ánídee. ¹⁹ Miqí qufaqá misá qíqau. Isipa máqanna fásiqa moó fánnoo faiqí sipsípasaa rakísi máriasa óonu raafanóo misára qádo qímaseenoo maasá sipsípauqa narí kai nammári saka qumáree nímiisaifaqá dauní anidaqa. ²⁰ Misá níkoofa miná írino qínau. Mi-fasiqáfa yáífee máridanoo fee. Nánaree ínnee minní áisee ánídee. Dóo sandee óonu áfiqáifanoo nárana ani náani. Miqí qímasoofaqa óonu Mooseena áfiqee ániqau. ²¹ Yeetaroofoa Mooseenara qíní faqa máriannee qufanóo eedóo qímasee márínau. Márufanoo Yeetaroofoa narí áraamuna Sipooraa nám-marína Mooseena ámufoofanoo máranau. ²² Maraséenoo faiqi akoonaiqi máqanau. Maqaséenoo Mooseefa narí faiqi áuqureenoo qínée ánaamuru maqusaki máridee qímaseenoo Keerasoommá néee qínau.

²³ Mooseefa miqóo moómoo ákuanaki márufanoo Isipa máqanna karaambáiqqa Fáraoofa kúqínau. Kuqf-ufaqa Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa afeeka rumberana ámeemaanaí káqi kai ánnadannada qí-daqa máridaqa Ánutufinnai dadaaqíaniifeera innaaru qímaríqau. Misá innaaru qírafa Ánutufinnai ooru finau. ²⁴ Ánutufa misá qíkí ráqarana iriséenoo Abarahaamána faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa moodáanaki kára ufa qímaqoofa misá faiqínámu faqa dadaaqíaniifeera óonu máfi írínau. ²⁵ Ánutufa misá mandáinainaki márufanoo misára óonu máfi írufanoo ámuqusínau.

Ánutufa Mooseena áranau.

3 Moó kári Mooseefa narí áiraamaku Yeetaroonaa Midianna máqanna amaana máqaki aanáiqi kírafa márúna sipsípasaa faqa mimmísaa faqa rakísi márínau. Moó kári Mooseefa narí áiraamaku sipsípauqa faqa mimmiúqa faqa nífiqa máreenoo aadána máqa máaqa fiqareenoo Hooreeba náaquqara áaqanasaa múruqoofaqa ándanda néemarufanoo rakísi márínau. ² Miqí márufanoo Ánutuna qangiroo Mooseena áfusaa tautúmá amaqaáseenoo kooroomáfinoo saqári amimikíqari idáuru kambíqanau. Mooseefa miná qáfoofanoo idáuru fíraafá qáidanoo sía mi saqári amimína qanau. ³ Mooseefa miná qáfamaseenoo moó áinainammífoo sáina aaqá

óonuree qáfaa, nánaree saqári amimi sía qáidanoo fee qímasee aaqá finau.

⁴ Mooseefa quándakinoo aaqá óonu roofanóo Ánutufa minakíqari Mooseena áaraidanoo qinau. Moosee Moosee qinau. Mooseefa iriséenoo foó qímaseenoo qinau. Qinée máà máridaqa. ⁵ Miqí qímasoofanoo Ánutufa kafáa qímaminau Moosee sía anée adeedí ánia. Aneenná áiku ánaamu raipáqusee miqóo maría. Náaquqara maqa maaqa márinara aneenná áiku ánaamu màra áqua. ⁶ Miqí qímaseenoo Ánutufa kafáa qímaminau. Qinée aní ákoona Ánutusa máridaqa. Abarahaamána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa Ánutusa máridaqa. Mooseefa mi ufána iriséenoo Ánutuna qáfaanoo qímaseenoo rufíaseenoo óorisaa itítanau.

⁷ Ánutufa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Qíní faiqí ánaasee Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa firaa aupurarana ními máriafaqa níndafaidaqa. Misá qíníara maasá afeeka rakísira rakísi máriasa nísaukukinaana rafía quqáannee qímasee qíní dáaree máriafaqa íridaqa. Qinée misá aiqáma áupurarana máree máriana íridaqa. ⁸ Qinée innaarúnaindari qumurée Isipa maqánnaasa nísaukukinaana maréeqee firaa máqa máaqa áinoo faqáa máqa aiqáma ainaina rairaá ímariqoo quqáanau. Mi maqánasaa Kannaana máqannaasa fáqa Heeta máqannaasa faqa Amoorá máqannaasa faqa Peerisita máqannaasa faqa Hifita máqannaasa faqa Yeebusa máqannaasa faqa misáuqa máriaqoo quqánnaanaura. ⁹ Isipa máqannaasa Heeburu máqannaasa radámi máriafaqa misá qíkí ráqee máriafa dóo qíní dáaqoosaa rifaqa níqafaidaqa. ¹⁰ Qinée aní Isipa máqannaasa karaambáiqá Fáraoo finnai aiqáanana óonureenana qíní faiqí ánaasee indaarúnna kámma nímaqainaqa Fáraona maqa máaqakíqari quqásee ániaqa.

¹¹ Mooseefa mi ufána iriséenoo Ánutunara qádo qídanoo qinau. Akasáa qinée maaqírausa náqímaseeqee Fáraoo finnai óonuree fee Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqaki máriana nífiqaanaúree. ¹² Ánutufa iriséenoo qinau. Qinée anífaqa márianana anee Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa qaraana nífiqamaree maa aaqannásaa anirée qíní qimoo qifáranoo. Miqínna oosanafa qinée aní aiqáafannanara kooroo íannoo.

¹³ Mooseefa iriséenoo kafáa Ánutuna qímaminoo qinau. Anée qíní diqiqáanáqa qinée Isaraee máqannaasa ínnannai óonu réeqa maaqí qianáura. Ínni nísaifaqausa nínaakusa Ánutufa qíní diqiqaifaqá ínni qímannimirara ánídaqa. Miqí qíanaqa misá maaqí qímasee qíní ireefáranoo. Miná áuqu yáfee máridanoo fee qifaqa qínee náqífee qímasee qímannimianauree. ¹⁴ Ánutufa iriséenoo Mooseena qímaminoo qinau. Qinée qeeqá márúnausa qídaqa. Anee maaqí qímasee qímannimia. Naríara qinée qeeqá márúnausee qímari fa diqiqaifaqá ínni iannai ánídaqa. ¹⁵ Maaqí qímasee kafáa moó fáqa qímannimia. Ínni níkausa Abarahaamána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa Ánutusa Yáaweese máridaqa aní Isaraee máqannaasa iannái aní

aiqiqáidaqa. Qíní mi duqúfa náaruara máriannoo. Kásooqqee kambíqainausa qíní mi duqúna reefáranoo. ¹⁶ Ánutufa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée óoquree Isaraee máqannaasa úriqararansa súdeese maaqí qímasee qímannimia. Yáaweefa inni nínaakusa Abarahaamána fáqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa Ánutusa qíní qífusaa kooroo máfinoo qímaqimino. Misá qímannimia, qinée misá iannái anirée qáfaunaqa Isipa máqannaasa qumaara moómoo ními-mariafaqa qáfaidaqa. ¹⁷ Qinée Isipa máqa máaqakinaana máraanauree qímasee íridaqa. Misá firaa aupurarana kínaana nífiqqee áinoo faqa máqasaa irairaa ída réemindéemiri máriqoo Kanna máqasaa faqa Heeta máqasaa faqa Amoorá máqasaa faqa Peerisita máqasaa faqa Hifita máqasaa faqa Yeebusa máqasaa faqa quqánnaanaura.

¹⁸ Moosee anée Isaraee máqannaasa mi ufána qímanniminaqa írifara. Ánee Isaraee maqannaasa úriqararansa faqa nífiqamareenana Isipa máqannaasa karaambáiqá márinnaí óonuree maaqí qímasee qímannimia. Maasá Heeburu máqannaasa Yáaweefa maasá Ánutufa maasá qífusaa kooroo máfinoo qímannimino. Maqee anée maasá eedóo qínaqa qaaramóo fáasaana aadána máqa máaqaki óonuree maasá Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianee qía. ¹⁹ Qinée íridaqa anée qímaminanoo Isipa máqannaasa karaambáiqá fánnoo sía ínni níqáinaqa fífáranoo. Qinée miná áidafirana ámiananoo miqóo ínni níqáanoo. ²⁰ Qínee qeeqá afeekannái Isipa máqannaasa óosana óosana náaquqara áinainannai fítíqnarana nímiannau. Nímiannanóo Fáraoofa miqóo ínni idukúannoo.

²¹ Qinée Isipa máqannaasa ínniara náaquqarana nímiannaqa ínni Isipa máqasaaqari sía káqí fífáranoo. Aináina ními faqa máree fífáranoo. ²² Ínni fírarifaqa ínni nínaaqmaaka Isipa máqannaasa ánaaseeuqa nári naaqá mária ánaaseesa faqa náriqa máaqaki máriasa faqa qífaqa qamunna faqa kóora faqa siruáa faqa nífaaqá áuqi mária ainaináusa faqa ními faqa ínni qínee qími námu níraamuqmaaka Isipa máqannaasa ámiqira qámunna ainainá kai afisúnnímaqai faqa máree fuaqa. Miqínannannai ínni Isipa máqannaasa aináina máree fíara foorá ífáranoo.

Ánutufa Mooseena óosana óosana kúdifaanna áuqaani féera afeeka áminau.

4 Mooseefa Ánutuna ufa iriséenoo kaifáa irámirino qinau. Misá Isaraee máqannaasa sía qíní ufa qaindúsa, sía qíní ufa íria qíníara únna fee qímasee Yáaweefa sía aní áfusaa kooroo ifaná únna qiaanoo qífaqa qínee náqífee íanauree. Náqífee íanaqee misá qíní óosana qáfee fee kúqaa fee qifáree. ² Miqí qufanoo Ánutufa qinau. Aní ásaukuki anee nánee úqirafa nídanee, qufanóo Mooseefa qinau. Sáunu úqiransa nídaqee qinau. ³ Ánutufa iriséenoo qinau. Dóo miná maqásaa áqua qufanóo maqásaa áqusoofanóo mi saunúfa sakáni kambíqa fufanoo Mooseefa miná qáfamaseenoo rufíasee sandánau. ⁴ Ánutufa kafáa qí-

maminoo qinau. Aneenná ásaukunnaí mara miamí ámeesa qúmaraa qufanoo qumároofanoo kafáa ásaukuki sáunù kámmafinau. ⁵ Miqóoqari Yáaweefa Mooseena qímaminau. Anée óoqu Isaraee máqannaa nífusaa miqínaqa misá qiníara Abarahaamána faqa Isakeena faqa Yakooboona fáqa misá Yáaweefa misá Ánutufa kúqaa aní afusaa kooroo íifoo qifáranoo.

⁶ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminau. Anée aneenná siútaki ásauku upeekáa. Miqí qufánoo Mooseefa miqímminau. Ásauku upeekáseenoo radúkusee qáfoofanóo ásaukumau aiqáma namúandáundau inóo márufanoo qáfanau. ⁷ Ánutufa kafáa qinau aneenná ásauku kafáa upeekáa qufanóo upeekáseenoo radúkuseenoo qáfoofanoo ásauku máu namúandáundau írafa sía marínau. Dínniara foorá kai marínau. ⁸ Ánutufa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée indaarú sáunù uqannífiqaina sía írifana innaaqiana ásauku uqannífiqainaq íriaqa. ⁹ Misá aní mi ainaina qandá qáfamasee sía aní ufa írifana anée Niru námari saka qumáreenana aadána máqasaa adísaianoo fidíka kai mandífiqaina qáfaaqa.

¹⁰ Mooseefa Yáaweena ufa iriséenoo qímaminau. Óo Yáawe sía qiní díiqáa. Qinee óoqaindará sía ámiqimasee faiqí nífusaa ufa qúnausa máridaqa. Maqee anée qiní qímá qímiannaqooqari sía mifa qiní maréeqee ufa qímarunausaikammá qiseenoo. Qinee sía ufa qúnausa ufara mammá qímarunausa máridaqa.

¹¹ Miqí qufanoo Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Yáfee nífauru nímidanoo fee. Yáfee sía ufa qíasaika faqa náaqoo qaunírausaika faqa mánnisaidanoo fee. Yáfee nífu máqarana faqa nífu dimbarana faqa nímidanoo fee. Qinée Yáaweesa kaí miqídaqa. ¹² Moosee anée doo fúa. Qinée aní ufa dadaaqi aakápaananá qinánanoo.

¹³ Mooseefa kaifáa Yáaweena qímaminoo qinau. Óo Yáawe anée moó aqíqáinanoo fúani. ¹⁴ Yáaweefa miná iriséenoo áranooqoofanóo qinau. Dóo amaná aní áfasaafa Ároonafa Reefina átikinaafa andeeqásee ufa qímarifa máriafa qinee íridaqa. Mifá maqee aníara randánnoo ánidanoo. Mifá aní paqúrimándeé asásianoo. ¹⁵ Anée miná qímaminanoo mifá misá qímannimi-ani. Qinée ínniqára dadaqianaqa ufa qímannimifaranoo. Qinée ínneeqára ífándinna áinaina qímannimianaqa áuqeeqaranoo. ¹⁶ Ánutufa kafáa Mooseena qímaminau. Ároonafa aní ufa maréeqee faiqí ánaasee qímannimíannoo. Mifá aní óora foorá márinana anée miná Ánutufara foorá máridana mifá áuqaanínna áinaina anee aakápeennáranoo. ¹⁷ Anée aneenná sáunù faqa úqirafa fúa. Minánnai óosana óosana ainaina faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinaina áuqeenanoo.

Mooseefa Isipa máqusai kafáa anirandée finau.

¹⁸ Mooseefa Yáaweena ufa iriséenoo narí áiraamaku Yeetaroo funnáí óonureenoo qímaminoo qinau. Amanée qinée Isipa máqusai kafáa anirandée óonuree qeeqá áinaina níqafaanauree. Misá káqi fee máridee doo fee kúqia. Miqíqufanoo Yeetaroofa iriséenoo eedóo qímasee aiqanau.

¹⁹ Mooseefa Midianna máqa máaqai káqi márufanoo Ánutufa kafáa qímaminoo qinau. Dóo findi finana kafáa Isipa máqusai fúa. Aní áriri marúsa dóo kúqia. ²⁰ Mooseefa irisée eedóo qímaseenoo narí ánaaq faqa faiqi námu faqa maréeqee doonkísaa quqáseenoo finau. Ánutufa máree fúannee qu sáununa faqa máree finau.

²¹ Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Anée Isipa máqa máaqai óonureenana misá karaambáiqá áfusaa faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinaina qinee ámiafanna áfeekanannoo áuqaa. Miqí márinaqa qinee Fáraona kaukaata qíra írirana ámiananoo sía eedóo qínaqa Isaraee máqannaasa fífáranoo. ²² Anée maaqí qímaseenana Fáraona qímamia. Yáaweefa maaqí qídanoo. Isaraee máqannaasa qiní óoqa faiqiará foorá máridammiaafoo qia. ²³ Qinée aní qímamidaqa. Anée qiní óoqa faiqiuqa Isaraee máqannaasa quqásainaqa misá óonuree qiní qimooqiaqa, qúnana anee qádo qianaqa doo maqee aní óoqa faiqi áruanau.

²⁴ Mooseefa narí faiqí ánaasee faqa fídanoo eendúfanoo aanaí faiqanau. Eendáki Ánutufa aniréenoo Mooseena kuqá árirara ínau. ²⁵ Miqufanoo Mooseena ánaaq Sipooraa námmarifa óoni raiqáranau qumáreenoo narí ámaaku afaqa áti aukúseenoo minánnoo Mooseena áiku áuqamáseenoo maqásaa quqánau. Quqáseenoo qinau. Anee qini qifaaqi fidíka ánaaqi fasiqa máriananoo fee qinau. ²⁶ Miqimmásoofanoo Yáaweefa Mooseena sía árinau.

²⁷ Miqí qímarufanoo Yáaweefa Ároona qímaminoo qinau. Anée aadána máqa máaqai fídana Mooseena paqúria. Ároonafa eedóo qímasee Ánutuna náaquqara áaqanai óoru Mooseena paqúrinau. Paqúrimasee ámooqa nanau. ²⁸ Ámooqásoofanoo Mooseefa Isipa máqa máaqai fúanífeera Yáaweefa qímamuna faqa óosana óosana áinainara faqa Ároona qímaminau. Yáaweefa faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinaina áuqánnnee quná faqa Ároona qímaminau. ²⁹ Mooseesa Ároonasa Isipa máqa máaqai óoqureeqa Isaraee máqannaa faiqí firaasá náarama quqáqau. ³⁰ Quqáseeqa Yáaweefa Mooseena qímamu ufáusa aiqáma Ároonafa qímannimisoofanoo Mooseefa faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinainauqa misá nífusaa áuqanau. ³¹ Isaraee máqannaasa Ároona mi ufána iriséeqa kúqaa mifoo qiqau. Misá Yáaweefa misá unnai ánunara náriqa firaa aupuraranara irisée kummá rámafafaqa innaaru qiqau.

Mooseesa Ároonasa Isipa máqannaasa kínna óonu qáfau.

5 Innaaru qímasoofaqa Mooseesa Ároonasa Fáraoo funnáí óonuree qímamiqa qiqau. Óo Fáraoo, Yáaweefa maasá Isaraee máqannaa Ánutufa aníara maaqí qinoo. Anée qiní faiqi námu idukúsainaqa aadána máqa máaqaki óonureeqa oomáqa mándeé qiníara innaaru qídaqa qimooqiaqee qinoo. ² Fáraoofa miqandá ufa iriséenoo qinau. Yáaweefa yáfee. Nánaree mina ufara eedóo qímasee Isaraee máqannaasa níiqána fífáree. Sía qinée Yáaweenara

íridaqa. Mí nara qinee sí uqanna Isaraee máqannaasa niqaanáura.

³ Mooseesa Áaronása kafáa Fáraona qímamiqa qiqau. Maasá Heeburu máqannaasa Ánutufa maasá qífusaa koorooinoo. Anee maasára eedó qínaqa qaaramoó fáasaana aadána máqa máaqaki ónuree Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianaúra. Maasa sí miqíananóo mifa firaa manda auriranannái fee firaa dáriranannai fee maasá aiqáma dárúannoo. ⁴ Fáraoofa iriséenoo Mooseesa Áaronasa qímannimino qinau, ínnee qara nánaree faiqí ánaasee qiní aináini máriasa nífiqee fuafaqee minnísee fídee. Sáina kafáa anirandée aináiniranaki fuaqa. ⁵ Ínnee Isaraee máqannaasa maqee moómoo kámmafi qiní aináinirana minnísararee fée qídafee.

⁶ Mi faasaaná kai Fáraoofa Isipa máqanna karabúsasaa rakísi márusa faqa Isaraee máqanna niqóónausasaa rakísi márusa faqa qímannino qinau. ⁷ Ínnee maqee sí kafáa uíta asaki atekásee Isaraee máqanna nímiqaa minánnoo máqa usakee maría simmeerána áuqaqa. Sáí faqá nári kai máraaqa. ⁸ Maraseéqa sí órudupi masee áuqaqa. Aiqáma kári áuqi máriana amana kái áuqaqa. Misá kudikí maríasa máridaqa qinára maasá idukúsainaqa maasa ónuree Yáaweena nári Ánutuna tatúfirana suqá ámiaanee qídaqa. ⁹ Miqí qídaqifaqa ínnee firaa kadaapi nímiqaa misa ónauqee anauqee ídaqa Mooseesa Áaronasa qínna únnaufausa sí íriaqa.

¹⁰ Miqí qufaqa karabúsasaa rakísi márusa faqa Isaraee máqannaasa nári niqóónausasaa rakísi marusa ónuree maaqí qímasee Isaraee máqannaasa qímannimiqau. Fáraoofa maasára sí uíta asaki rarakú míni nímiqee qídanoo. ¹¹ Mifa ínniara ínnee qá kai minakínai randásee máree míniseeqa óoqai áuqi simmeerana amana kái áuqaqee qinoo. ¹² Miqí qufaqa misa Isipa máqa máaqaki aiqámatinai nídaqa uíta asaki randásee suqímariqau. ¹³ Isipa máqanna karabúsasaa rakísi márusa fuki faakí qídaqa qiqau. Ínnee óoqai maasá uíta asaki nímiqaa áuqeeundee másee miná amana kai simméera áuqaqa. ¹⁴ Miqí qímaseeqa karabúsasaa rakísi maru Isipa maqanna fasiqáusa Isaraee máqannaasa nári niqóónausasaa rakísiaqeéra mara quqáqoosa naruséeqa qiqau. Ínnee nánaree simméera óoqai áuqiuna amana sí áuqídee.

¹⁵ Qufaqa Isaaraee máqanna rakísirausa Fáraoofunnaí ónuree qímamiqa qiqau. Oo úriqararafa. Anee náqaa fee ifané maasá maaqímma qímaqaidanee. ¹⁶ Misá sí uíta asaki nimiseeqa káqi maasára simméera áuqaqee qídaqa. Miná sáara maasá dária. Sí maasá óosanasáa fau. Ínneeqa óosanasaa fifau miqíafanoo.

¹⁷ Fáraoofa iriséenoo qímanniminou. Ínnee kudikí maríasa aináiniranara níkoqai faqa qinára maasá idukúqísainaqa Yáaweena tatúfirana súqamianee qímariafanoo. ¹⁸ Dóo káqi káqi anirandée ínneeqa aináinai fuaqa. Misá sí ínni uíta asaki nímiqaa. Ínnee qá kai uíta asaki maree míniseeqa óoqai iúndée kai moómoo simmeera áuqaqa. Dóo fuaqa.

¹⁹ Isaraee máqannaasa nári niqóónausasaa rakísi marúsa Fáraoofa óoqai áuqiundee kai másee áuqaqee qunára irisée doo maasa ummaarakí máridee qiqau. ²⁰ Fáraoofunnaíndari quqásee ánídaqa Mooseesa Áaronasa misá nífeesidaqa máruqaa ani paqúriqau. ²¹ Ani paqúrimmasee qímannimiqau qiqau. Yáaweefa ínniqara óosana qáfamáseenoo miná ákiqara nímiannoo. Ínnee qara óosana arasaafanóo minásaara Fáraoofa nári rakísirausa faqa maasá dárúannoo. Ínnee qará Fáraoofa maasá dárúanifeera andaana rúmasaafanóo dárúannoo.

Mooseefa aundurá ummaara roofanóo Ánutu funnai anunú rinau.

²² Mooseefa misá úfa iriséenoo quándakufanoo ónureenoo Yáaweena innaaru qinau. Óo Yáawee, anée náqaafee ifané Isaraee máqanna máa mandáikána mánnimaqaidanee. Anée náqi fee ifané qiní maí diiqéenee. ²³ Qinée Fáraoofunnaí ónureeqa ani ufa qímamiqaa qooqari Fáraoofa Isaraee máqannaasa mandáika kai mánnimaqaidanoo. Anée sí uqanna dadaaqíra kári máriananoo.

6 Yáaweefa Mooseena ufa iriséenoo qímaminou. Amaná dóo anée maqee qiní óosana qáfeennáranoo. Qinee Fáraoona afeekaikámmasee qímaminanoo qiní faiqí ánaasee idukúsainaqa fifáranoo. Sí káqi idukúannoo qinée qíananoo idukúseenoo fuki faakí qínaqa miná maqásaaqari quqásee fifáranoo.

Ánutufa kafáa Mooseena áaranau.

² Ánutufa kafáa Mooseena qímaminóo qinau. Qinée Yáaweena máridaqa. ³ Qinée Abarahaamána faqa Isakeena fáqa Yakooboona fáqa misá nífusaa aiqáma áfeeka faqáa Ánutusa qeeqá dúqu kooroo iqíafana. Qinee sí qeeqá fúka náaquqara dúqu Yáaweese qírana qímannimi qíafana. ⁴ Qinée qeeqá moodáanaki kára ufa misá faqa qídaqa Kannaana máqa máqa misá nímiraree qíma afeekaíkiqíafana. Misá minakí asaquíra fáira foora máriunaki quqánnisaanuranoo fee qíqíafana. ⁵ Qinee maqee Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa karafúsaki máridaqa aupúraida annada annada ímaríanara iriséeqa qinee qeeqá moodáanaki kára ufara óonu máfi íriqa.

⁶ Moosee anée Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qiní ufa qímannimia, qinée Yáaweena máridaqa. Ínnee Isipa máqanna rumbáranaki máriana qinée ínni idúkeeqee asumu máriranaki quqánnisáanaura. Qinée afeeka qísaukunnái mandá áupurarana Isipa máqannaasasáa quqáanaura. Quqáseeqa ínni Isaraee máqannaasa asumu máraanaura. ⁷ Qinee ínni qeeqá faiqí ánaaseekammáseeqa qinee ínni Ánutusa márianaura. Qinée ínni Isipa máqanna karabúsa kánaana idukú nísaanaqa miqóo ínnee qiní Anutusara írifaranoo. ⁸ Qinee ínni nífeeqee kúqaa qíma afeekaikámmasee Abarahaammána faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa nímiannoree qíafannaqoo quqánnisáanaura. Qinee ínni nímiannoo mi maqáfa ínnindi kámmi-

annoo. Qinée Yáaweesa qídaqa. ⁹ Mooseefa Isaraee máqannaasa qíma nímufaqa misa sía miná ufa íriqau. Misá firaa ummaara máree márufa mifá misá náaqoo nífu fúrufára másoofaqa sía íriqau.

¹⁰ Ánutufa kafáa Mooseena qímaminoo qinau.

¹¹ Anée Isipa máqanna karambáíqa Fáraoo finnai óonuree Isaraee máqannaasara qímamia. Misá karafúsaki máriana idukúsaina fuaqa. ¹² Mooseefa mi ufána iriséenoo Yáaweena qímaminoo qinau. Isaraee máqannaasa rírímma sía qíní ufa íria náqaa fee másee Fáraofa íriannoo fee. Qinée ufa qírara mammá qímarunaua márídaqa. ¹³ Yáaweefa Mooseena faqa Áaroonafa faqa qímánnimino qinau. Ínnee qara Isaraee máqannaasa faqa Fáraoonafa faqa maaqí qímasee qímannimiaqa, qinée aní Mooseenara Isaraee máqannaasa Isipa máqa máqaqindaraana nífiqee fúannee qúnannara qímannimia.

Mosseesa Áaroonasa níku nísauku núqu.

¹⁴ Yakooboona indaarúqaa faiqi Reebeenáfa qaara faqa qaara faqa 4 faiqi máqanau. Misá núqu Hanookafa faqa Paruafa faqa Heesaroonafa faqa Karamifa faqa minamúsa máriqau. Misá nári nifaafaurára máqa máqaqakina márusa nínaakusa mára máriqau.

¹⁵ Simeeoonafa qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáiqi máqanau. Misá núqu Yeemueerafa faqa Yaminafa faqa Ooqadafa faqa Yakinafa faqa Sooqarafa faqa Sauroofa faqa máriqau. Sauroona ánoofa Kannaa ánaasee márinau. Misa nári nifaafau rára máqa máqaqakina márusa nínaakusa mára máriqau. ¹⁶ Réefifa qaara moó fáiqi máqanau. Misá núqu Keerasoonafa faqa Kooqatafa faqa Meerarifa faqa máriqau. Misá níkoofa Réefifa 137 aukuaana maraséenoo kúqinau. Misa nári nifaafaurára máqa máqaqakina márusa nínaakusa mara máriqau. ¹⁷ Keerasoonafa qaara faiqi máqanau. Miqandá nuqu Ribinifa faqa Simeeifa faqa máriqau. Miqandásaaqari moómoo kambíaqau. ¹⁸ Kooqatafa qaara faqa qaara faqa 4 fáiqi máqanau. Misá núqu Amarammafa faqa Isaqaranafa faqa Heebooroonafa faqa Usieerafa faqa máriqau. Misá níkoofa Kooqatafa 133 aukuaana marasée kúqinau. ¹⁹ Meerarifa qaara faiqí máqanau. Miqandá núqu Maqarifa faqa Musaqifa faqa máriqau. Reefina faiqi námu ánaiqi mara miqímmiqa máriqau.

²⁰ Amarammafa narí ákoona áuna narí amaamúna Yookebeeda námmarina maraséenoo Áaroonafa faqa Mooseena faqa máqanau. Amarammafa 137 aukuaana maraséenoo kúqinau. ²¹ Isaqarafa qaaramoó fáiqi máqanau. Misá núqu Koorafa faqa Neefeekafa faqa Sikirifa faqa máriqau. ²² Usieerafa faqa qaaramoó fáiqi máqanau. Misá núqu Misaeerafa faqa Eerasafanafa faqa Sitirifa faqa máriqau. ²³ Áaroonafa Aminadafana áraamuna Nasoonafa ásookina Eeriseepa námmarina maraséenoo minásaa Nadabana faqa Abiquna faqa Eerisarana faqa Itamarana faqa máqanau.

²⁴ Koorafa qaaramoó fáiqi máqanau. Misá núqu Asirafa faqa Eerakanafa faqa Abiasafa faqa máriqau. Misá Kooranasaa ani aruakí kambíqinausa nínaakusa

mara máriqau. ²⁵ Áaroonafa ámaaku Eerisarafa Putieerana áraamuna maraséenoo Fineeasana máqanau. Miqímmásee doo Réefinakiqari ani aruakí faiqí óosana óosana máriqau.

²⁶ Yáaweefa Áaroonasa Mooseesara kái qufaqa Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa rumbárana kínaana nífiqá maree ániaqee qímaqoo qanda máriqau. ²⁷ Miqandá kai Isipa máqanna karambáíqa Fáraoonafa Isaraee máqannaasa idukúanifeera qímamiqau.

Yáaweefa Mooseena faqa Áaroonafa faqa ufa nímínuu.

²⁸ Yáaweefa Isipa máqa máqaqaki maaqí qímasee Mooseena qímaminau. ²⁹ Qinée Yáaweesa márídaqa. Anée Isipa máqanna karambáíqa Fáraoonafa aiqáma qinée qúnufana qímamia. ³⁰ Mooseefa iriséenoo Ánutuna qímaminoo qinau. Qinée ufa qírara mammá qímarunaua márídaqa. Fáraofa náqifee másee qíní ufa íriannoo fee.

7 Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Qinée aní aiqáanana anée Fáraoonafa áfusaa Ánutufara foorá márinannaranoo Áaroonafa aní áfasaafa aní tamummáqara fásiqara foorá máriannoo. ² Qinée aiqáma ufa qímamunnana anée Áaroonafa qímaminanoo mifá Fáraoonafa qímaminanoo Isaraee máqannaasa Isipa máqa máqaqaki rumbáqa máriana idukúsainaqa mi maqa maaqána quqásee fuaqa. ³ Ínnee qara Fáraoonafa qímami máriafaqa qinée kaukaata qímasee qáoo qíra írirana ámiananoo sía ínniqára ufa íriannoo. Qinée moómoo náaquqara áinaina Isipa máqa máqaqai áuqáananoo sía ínni ufa íriannoo. ⁴ Qinée firaa aupurarana uqanná Isipa máqannaasa nimisée qeeqá faiqí ánaasee aiqáma faiqí óosaa indaarúnni kiqa nífiqee fuanáura. ⁵ Qinée Isipa máqannaasa naruséeqa Isaraee máqannaasa misá maqa máqaqaki máriana nífiqee fúánaqa Isipa máqannaasa qinée kái Yáaweesa márunnana misa írifaranoo.

⁶ Mooseesa Áaroonasa Yáaweena ufa iriséeqa dóo miqímmiqa. ⁷ Mooseefa Fáraoonafa fáqa ufa quú kári Mooseefa 80 aukuaana faqáafa márufanoo Áaroonafa 83 aukuaana faqáafa marínau.

Áaroonafa sáunù.

⁸ Yáaweefa Mooseesa Áaroonasa qímannimino qinau. ⁹ Fáraofa ínni qárara moó náaquqara áinaina áuqamásaifaqa kúqaa ánoonèe qianée qínaqa Moosee anée Áaroonafa qímaminanoo mifá narí ásaukukinaa sáunù maqásaa Fáraoonafa áfusaa áqusainanoo sakánikiani.

¹⁰ Mooseesa Áaroonafa Fáraoo funnái óonuree Yáaweefa qímannimundee qíqau. Áaroonafa narí sáunù Fáraoonafa faqa miná úriqarara fásiqauqa faqa nífusaa áqusoofanoo sakáni kinau. ¹¹ Fáraofa miná qáfamaseenoo narí írirana faqáa fásiqauqa faqa narí afunee fásiqauqa faqa náaroofaqa aniréeqa nári afunee fásiqáusa faqa náriqa sáunù maqásaa áqusoofanoo sakánikinau. Sakáni kámafufanoo Áa-

roona sáunù fannoo misáindi nambíqamásanau.
¹³ Fáraoofa miná qáfamáseenoo Yáaweefa qundée ínoo kaukaata qíra írirafa káqi minakí márufanoo sía Mooseesa Áaroonasa ufa írinau.

Mandáinaina Isipa máqannaasaki kambíqanau.

¹⁴ Sía írufanoo Yáaweefa kafáa Mooseena qí-maminoo qinau. Fáraoofa káaqa kaukaata qíra írirafa minakí márifanoo idukirara ákooqaidanoo. ¹⁵ Dúna kanánaana Fáraoofa Niru nammári áuqarara óoqufinaqa ínneqara miná minní óoqu paqúriaqa. Sakániki mári saunúna faqa mara máree nammári áfainni óoqu márída minára rakísiaqa. ¹⁶ Paqúri máseeqa maaqí qí-masee qímamiaqa. Yáaweefa Heeburu máqanna Ánutufa maaqandá diqiqai faqá Isaraee máqannaasa anée idukúsáinaqa aadána máqa máaqai óonuréeqa qíníara innaaru qiaqée qifaqa aní qímamidaqa. Anee sía íri máriananoo. ¹⁷ Maqee Yáaweefa aníara maaqí qídanoo. Anee qínée áuqáanna ainaina qáfamasee anee qíníara Yáaweefe fée qímasee írinnaranoo. Anée qáfáinaqa qínée nammari ámuvaqu maa saunúnannoo rukámu ámiananoo nammári fannoo fidíkaika míannoo. ¹⁸ Miqínanoo noodáanna minakínaafauqa aiqáma kuqu taikáinanoo nammári faqa mandá únda ínaqa Isipa máqannaasa sía amana mi nammarína neefáranoo. ¹⁹ Yáaweefa Mooseena kafáa qímaminoo qinau. Anée Áaroonasa maaqí qímasee qímaminanoo narí sáunù qumáree aiqáma námmaryuqa faqa oorákinaa námmaryuqa faqa ákámmandira námmaryuqa faqa aiqáma námmaryi ámummaqa uqéeraani. Nammari fánnoo aiqáma fidikáika kaí máfuannoo. Aiqáma Isipa máqa máaqakinaa námmaryuqaki fidíka kaí márianoo. Difáaniki faqa afeekí faqa sakaqáinafa faqa kaí fidíka áruannoo.

²⁰ Mooseesa Áaroonasa Yáaweefa qímá nímúndee iqau. Fáraoona faqa miná úriqarara rákísirausa faqa nífusaa Áaroonafa narí sáunù uqéraseenoo nammári ámuvaqu árufanoo aiqáma mi nammarísa fidíka kaí árinau. ²¹ Noodáanna aiqáma námmaryikinaafa kuqu taikáfufanoo nammári káaqa mandá úndúfaqa Isipa máqannaasa sía mi nammarísa née máriqau. Aiqáma Isipa máqa máaqakinaa námmaryuqaki fidíka kai árinoo márínau.

²² Fáraoona afunee fásiquauqa náriqa afuneennóo Áaroonafa undée iqau. Miqúfanóo Fáraoofa Yáaweefa qundée ínoo kaukaata qínoo Mooseesa Áaroonasa ufa sía írinau. ²³ Fáraoofa miná qáfamáseenoo narí máaqai óonureenoo sía mi ainainúsara írinau. ²⁴ Isipa máqannaasa nammáriara randóosia Niru námmaryi áfaiqara núkuda indufúsaida ámiqira námmaryi sakasáidaqa néemariqau. Ánoona nammari mandáikinoo márúnara sía néemariqau. ²⁵ Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana nammári káqi fidíka árinoo márínau.

Eeqamoosauqá kambíqau.

8 Yáaweefa kafáa Mooseesa Áaroonasa qímanniminoo qinau. Ínneqara Fáraoofa finnaí óonuree maaqí qímasee qímamiaqa. Yáaweefa aníara maaqí qídanoo. Anée qíní qíku qísauku idukúsainaqa misá qíníara innaaru qídaqa qimooqiaqée qínoo. ² Anée qádo qínaqa qínée eeqamoosa moómoora qíánaqa aniréeqa aní maqa máaqa qumbíqee faranoo. ³ Niru nammáriki faqa eeqamoosa kái qumbíáqa márifaranoo miqóoqari anée kóoti maríanna firaa maaqánaki fáqa kéeqee faranoo. Anée faiqée máriannanaki fáqa kéeqee fara. Aní qaarí qamunnasáa fáqa qumbiqéefaranoo. Aní faiqí firaasá fáqa aní máqannaasa fáqa misá óonidaki faqa afeekí fáqa qumbiqéefara. ⁴ Eeqamoosa fannóo ururéenoo aní fáqa aní aináinirausaa rakísi máriasa fáqa aní máqannaasa faqa nifaaqai akareefáranoo. Miqí qufanóo Fáraoofa sía mi ufána írinau.

⁵ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminau. Anée Áaroonasa maaqí qímasee qímamia. Dóo aneenná sáunù uqéraseenana aiqáma nammári fáqa oorákinaa námmaryi fáqa áká mándira námmaryuqa fáqa uqéera uqáfíqasainanoo eeqamoosa fannóo moómoo ururéenoo Isipa máqa máaqa rafáaqa fúani.

⁶ Áaroonafa Mooseena ufa iriséenoo sáunù uqéraseenoo aiqáma námmaryuqa nimummaqa uqéeranau. Uqéerasoofanoo eeqamoosauqá moómoo námmaryikiqari ururéeqa maqa máaqa rafáaqa fiqau. ⁷ Isipa máqannaafa afunee fásiquauqa misá faqa nári afunee áuqusoofanoo eeqamoosa moómoo námmaryikiqari Isipa máqa máaqaki qumbíqáqau.

⁸ Fáraoofa eeqamoosara ákooqoofanoo Mooseena fáqa Áaroonasa fáqa náaramásee qímanníminau. Ínneqara óonu Yáaweena innaaru qímasaifanóo kafáa eeqamoosa níiqáani. Éeqamoosa aiqáma níiqámásainaqa qinee Isaraee máqanna karabúsakinaana idukúsaanaqa óonureeqa Yáaweena aandáú tatúfirana suqá ámiaqa.

⁹ Mooseefa Fáraoona ufa iriséenoo qímaminau. Qínee ínníara innaaru qírara asasámmidaqa. Aneenná kai yáiree fee innaaru qíannee qínaqa qínée aníara faqa aní aináinirausaa rakísirausara faqa aní máqannaara faqa innaaru qianáura. Mi faasaanná kai ínni máaqakiaqa qari eeqamoosauqa quqásee Niru námmaryiki kai óoqu márifarannoo.

¹⁰ Fáraoofa iriséenoo dúna kai innaaru qíannee qufanoo Mooseefa iriséenoo qímaminau. Anée qíanandee íanáura. Miqíánana anee miná qáfamaseenana sía moó maqásaa anutufa Yáaweena maasá Ánutuna fooqáafa máridanoo fee qímasee írinnaranoo. ¹¹ Aníki faqa aní aináiniranasa rakísirausaki faqa aní máqannaasaki faqa mária eeqamoosáusa taiká fúannoo. Sía uqanna moodaa faqa káqi márianoo. Niru námmaryiki kai márifarannoo.

¹² Mooseefa fáqa Áaroonafa faqa Fáraoona máaqakiqari ráudeeqa óonuroofanóo Mooseefa Yáaweefe funnái eeqamoosa Fáraoona faqa narí máqannaasaki

faqa quqáqoona taiká nísanifeera innaaru qinau. ¹³Yáaweefa Mooseefa iroóndee inau. Aiqáma máaqak-inaa eeqamoosauqa faqa máaqa naambeeqá qara máru eeqamoosáusa faqa máaqa saqama atiqara marusa faqa aiqáma qufaqa kuqu taikáqau. ¹⁴Isipa máqannaasa mi eeqamoosáusa kúqiranauqa marée-qáida moodáanaki quqéesoofaqa putaa íqa aiqáma maqá máaqaki putaa úndi marínau. ¹⁵Eeqamoosa kuqu taikáfufanóo Fáraoofa qáfamaseenoo Yáaweefa qundée inóo kaukaata qímaseenoo sía Mooseena faqa Áaroonaa faqa úfa írinau.

Aakúkauqa kambíqau.

¹⁶Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Áaroonaa maaqí qímasee qímamia. Áaroonaa anée aneenná sáunú qumáree maqá rupéemma áminanoo kookooma fannoo qúandaki aakúkáikamafi Isipa máqa máaqaki umbiqáni. ¹⁷Áaroonafa narí sáunú sámú kookooma rupéema ámufanoo aiqáma Isipa máqa máaqakinaa kóokoomma fánnoo aakúkáikinau. Mifa faiqí ánaasee faqa aandáuqa faqa nifaaqasása qumbiáqa márida ukaqá ními máriqau. ¹⁸Isipa máqannaafunee fásiqauqa Áaroonaa óosana qáfamaseeqa misá fáqa narí afuneennái aakúka amanammásee qáfaneesee qímasee amanufanoo sía ufaqa minnísaqau. Minnísoofaqa aakúkauqa aiqáma átinai amanaikíqa máriqau.

¹⁹Afunee fásiqauqa Fáraoonaa qímamiqa qiqau. Ánutufa maa ainainá áuqaidanoo. Fáraoofa misá ufa iriseénoo Ánutufa qundée inóo kaukaata qímasee Mooseesa Áaroonasa ufa sía írinau.

Faufáriuqa kambíqau.

²⁰Yáaweefa Mooseena kafáa qímaminoo qinau. Dúna kanánaana uqanna Fáraoofa nammári áuqarara óoqu fúannoo. Anée kanánaana fíndifinana óo-quireenana paqúrimasee maaqí qímasee qiní ufa qímamia. Fáraoo Yáaweefa aníara maa ufána qinoo. Anée qiní qíku qísauku idukúsainaqa qiní qimoo qiaqée qinoo. ²¹Qinee aní aaqu qímáma qáidaqa anee sía idukínaqa qinee aní faqa aní aináiniranasáa rakísir-ausa faqa aní máqannaasa faqa faufáarinnóo aupúrarana nímianauro. Isipa máqannaasa máaqauqaki faufáari kai qumbíqaannoo. Aiqáma misá máqa maaqa faqa rafaqa fuannoo.

²²Miqí máfinaqa qinee Kooseena máqa máaqaki qiní faiqí ánaasee máriasasaa ititásána sía faufáari íannoo. Qinee miqíánana anee qiní Yáaweesara mi maqa maaqánaki máridanoo fee qinnáranoo. ²³Qinée aní faiqí ánaasee faqa qeeqá faiqí ánaasee fáqa rainánauro. Mi rainaráfa náaquqara áinaina dúna kambíqaannoo.

²⁴Kanánaana Yáaweefa qufaqa faufáari moómoo uqanna núkudara foorá aniréeqa Fáraoonaa ufa írira máaqaki faqa miná aináiniranasaa rakísi márusa máaqakiaqa faqa aiqáma Isipa máqa máaqaki faufáari fánnoo mandáika uqanna másanau.

²⁵Miqímmásoofanoo Fáraoofa Mooseesa Áaroonasa náaramáseenoo qímanniminou. Ínnee maaqóo Isipa máqa máaqaki moó átinai ínneeqa Ánutuna tatúfirana suqásee innaaru qiaqa.

²⁶Mooseefa narí qímaminoo qinau. Maasá sía amana miqíanauro. Isipa máqannaasa Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámiranara níkoóqáandoo. Maasá maa aandaúsannoo tatúfirana suqárafa Isipa máqannaasa níkoóqarana nímianaqa maasá qíqáfamaseeqa óonisamu maasá kuqá dárifoora.

²⁷Maasá qaaramoó fáasaana aadána máqa máaqaki óonuree aandáu tatúfirana Yáaweena maasá Ánutuna narí qímannimúndèe kái íqa suqá ámianauro.

²⁸Fáraoofa iriséenoo qinau. Dóo amaná ínnee aadána máqa máaqái óonu máridaqa aandáu tatúfirana suqásee Yáaweena ínneeqa Ánutuna ámiaqa. Sía níanaí fuaqa, adeedí máridaqa innaaru qídaqa qiníara faqa innaaru qiaqa.

²⁹Mooseefa Fáraoonaa úfa iriséenoo qímaminou. Aní máaqakíqari ráudeeqa qumúreeqa innaaru qianauro. Dúna kanánaana faufáari taikáannoo. Aní máaqaki fáqa aní aináiniranasaa rakísir-ausa máaqaki fáqa aní máqannaasa máaqaki faqa dúna kanánaana taikáannoo. Fáraoo sía kaifáa únna qímaseenana qádo qia. Isaraee máqannaasa Yáaweena tatúfirana suqámiranara sía kafáa qádo qia. ³⁰Miqí qímaseenoo Mooseefa Fáraoonaa máaqaki áiseenoo ráudamáfinoo Yáaweenara innaaru qinau. ³¹Yáaweefa Mooseena irára ufa iriséenoo faufáari Fáraoonaa máaqakinaana faqa miná aináiniranasaa rakísi márusa máaqakinaana faqa miná máqannaasa máaqakinaana faqa aiqáma taikánnisanau. Sía moodáa fáufáari káqi márinau. ³²Miqí márufanoo Fáraoofa kafáa kaukaata qímaseenoo sía Isaraee máqannaasa idukúsoofaqa fiqau.

Isipa máqannaasa fírimaru aandaúsá kúqíqau.

9 Ánutufa kaifáa Mooseena qímaminou. Anée Fáraoo finnaí óonureenána maaqí qímaseenana qímamia. Oo Fáraoo, Yáaweefa Heeburu máqanna Ánutufa aníara maaqí qídanoo. Anée qiní qíku qísauku idukúsainaqa qiníara innaaru qímaseeqa qimooqiaqee qinoo. ²Anée kaifáa qádo qímasee Isaraee máqannaasa sía idukínaqa, qinée mandá áuriranara qíananoo aní aandáu qóosauqa faqa doonkiuqa faqa kaméerauqa faqa burimakáuqa faqa sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa mi aurirána nímianauro. ⁴Qinée aandáu rainánauro Isipa máqanna aadáu aurírana nímianauro. Isaraee máqannaasaindi sía aurírana nímianaqa sía misáindi kúquannoo.

⁵Qinée Yáaweesa dúna fáasaana miqíanauro fee qídaqa. ⁶Iáqoo kanánaana Yáaweefa narí qundée inau. Isipa máqannaasa aandáu aiqáma kúqu taikáqau. Isaraee máqannaasa aandáu sía moó kúqinau. Káqi maríqau. ⁷Fáraoofa minára iriséenoo narí máqannaasa níqiqoofaqa óonu qáfamásee anirée Fáraoonaa qímamiqau. Isaraee máqannaasa aandáu sía uqanna moodáafa kúqinoo. Miqí qufanoo Fáraoofa kaukaata

qímasee sía Isaraee máqannaasa idukúsoofaqa fiqau.

Isipa máqannaasa nifaaqái abeemáúqa kambíqanau.

⁸ Yáaweefa kafáa Mooseena faqa Áaroonafa faqa qí-mannimino qinau. Moosee anée danda qoodaa ásaukunoo afaqámaree Fáraoonaa óorinni óonuree innaarúnai áqua. ⁹ Miqímmásáinanoo mi dandáfa kookoomara foóra aiqáma Isipa máqa máaqakinai áqufínoo aandáúqa faqa faiqí ánaasee faqa nibeemá náruani. Naru fínoo radíqinoo namúana firaafá kambíqani.

¹⁰ Mooseefa faqa Áaroonafa faqa Yáaweena ufa iriséeqa dandá afaqámaree Fáraoo funnái fiqau. Faraoonaa óorinni óonu kíkíqa máfufaqa Mooseefa mi dandána innaarúnai áqinau. Áqusoofanoo maqásaa áqufínoo mi dandáfa aandáúqa faqa faiqí ánaasee faqa abeemá níminau. Nimisoofanoo mifa radíqinoo namúana firaafa nárí márínau. ¹¹ Isipa máqannaafa afunee fásiquaqa sía amana Mooseena áfusaa ánrana amanaíkiqau. Misá faqa aiqáma Isipa máqannaafa undée kai ínoo abeemá nárí márúnara sía Mooseefa márúqoo ániqau. ¹² Miqufanoo Yáaweefa qufanoo Fáraoofa kaukaata qímasee Yáaweefa qundee ínoo sía Mooseesa Áaroonasa ufa írinau.

Firaa aaku faqa pupúsamu faqa áqufínoo.

¹³ Yáaweefa miná qáfamaseenoo kafáa Mooseena qí-maminoo qinau. Ínnee qara dúna kanánaana fíndifíqa óonureeqa Fáraoonaa maaqí qímasee qímamiaqa. Heeburu máqannaafa maasá Ánutufa Yáaweefa aníara maaqí qídanoo. Anée qiní faiqí ánaasee idukúsainaqa misa qiní qimooqíaqee qídanoo. ¹⁴ Anée sía miqínaqa mi karí qinée sía aní aináiniranasaa rakísirausa faqa aní máqannaasa faqa kaí náruanauranoo, aní faqa aupúrarana ámianauranoo. Miqíanana anee írinnaranoo, sía moó fannoo qiní daanna rarafa aiqáma máqa máaqaki márídanoo. ¹⁵ Qinée aní faqa aní máqannaasa faqa mandá áuriranannai amaná náru taikáunaiqini. ¹⁶ Qinee ínni qeeqá afeeka uqannífiqarara ínni minní nísauaqa káqi máríanara qini áfeeka dúqu aiqáma máqa máaqaki dáraaniannoo. ¹⁷ Fáraoo, anée káqi kai ramoo rámaa ídana sía qiní faiqí ánaasee idukúsánaqa fídammia. ¹⁸ Dúna súani áfu máa maqee márína amanasaa ururáinaqa qinee qínanoo aaku firaafá pupú sámú námufaqa áqufuannoo. Miqíra púpu sámú Isipa máqannaasa óoqai faqa maqee máríaqooqari faqa sía qáfoo áinainafa maqee kái kambíqáannoo. ¹⁹ Dóo aneenná máqannaasa qí-mannimínaqa náriqa aandáúqa faqa aiqáma áinaina mádaanai márí ainaináusa faqa maréeqee máaqaki quqáaqa. ²⁰ Mádaanai márínna áandausásaa faqa faiqí ánaaseesaa faqa firaa pupúsamu áqufínoo kuqá náruannoo. ²¹ Akaqáusa Yáaweena ufa irisée níkoóqoosa misá náriqa aináinira fásiquaqa faqa náriqa aandáúqa faqa káqi mádaanai quqáqooofaqa máríqau.

²² Iáqóofanoo Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Aneenná ásauku innaarúnai uqéeraa. Uqéera-

sainanoo pupú samu aiqáma Isipa máqa máaqakinaa fásíqa ánaaseesaa faqa aandáúqasaa faqa aiqáma áfuqakinaa náranauqasaa faqa áqufuani. ²³ Miqí qufanoo Mooseefa narí sáunú innaarúnai uqéera-soofanoo Yáaweefa innaarúnai qírana fáqa aakuasáa faqa pupúsamu faqa quqásoofanoo maqásaa qúminau. ²⁴ Yáaweefa aaku faqa pupú samu faqa quqáseenoo aakuasáara qufanoo aiqáma átinai úqi márínau. Óoqai Isipa máqannaasa miqírana sía qá-faqa. Mi karí kai firaafá uqanna kambíqooofaqa qá-faqa. ²⁵ Pupú samu fánnoo aiqáma Isipa máqannaafa maqúsai quqáqoo áinainausa faqa aiqáma faiqí ánaasee faqa aandáúqa faqa nárínau. Mifá aiqáma áfuqakinaa nárana faqa saqári qaqama née márúnauqa faqa itairí aqinau. ²⁶ Kooseena máqa máaqaki Isaraee máqannaasa márúqoo kái pupú samu sía áqufínoo nárínau.

²⁷ Fáraoofa miná qáfamaseenoo Mooseena faqa Áaroonafa faqa náaramáseenoo qímannimínoo. Maqee qinée áaqamámma séeqa. Yáaweefa andeeqárafa márídanoo. Qinée faqa qeeqá máqannaasa faqa áaqee márúnausa márídaqa. ²⁸ Ínnee qara óonuree Yáaweenara innaaru qiaqa. Maasa innaarúnai qíranara faqa pupú sámúara faqa qíkoo uqanna qéeno. Qinée ínni idukúsaanaqa fifáranoo fee qímasee qíma afeekaikídaqa. Ínnee sía maaqóo kísaaqasaa márífaranoo.

²⁹ Miqí qufanoo Mooseefa qímaminau. Qinée ani maqúsa naambeéqai óonureeqa qísauku Yáawe finnai uqéerasee innaaru qínanoo innaarúnai qírafa faqa pupú samu faqa taikáannoo. Miqímmásaanana anée maa maqa maaqánara Yáaweenaindi fee qímasee írinnaranoo. ³⁰ Qinée íridaqa anée faqa aní aináiniranasaa rakísirausa faqa sía Yáaweena maasá Ánutunara rufíe máríafanoo.

³¹ Mi karí Isipa maqannaasa reepaa fáqa ráisa fooqáa íra áinaina baari fáqa mandáikinau. Baarí fánnoo akuqámáfufanoo reepaa qaqama írarara deedaqa máfufanoo pupú sámú fánnoo áqufínoo mandáika másanau. ³² Sía moodáa uíta fánnoo mandáikinau. Mifa ínaaqíanna úmmaqirafa márídanoo maqee úri marúnara sía mifá mandáikinau.

³³ Mooseefa Fáraoonaa máaqakiqari ráudeenoo naambeéqai qumuréenoo ásauku innaarúnai uqéerasee Yáaweenara innaaru qinau. Innaaru qufanoo innaarúnai qírafa faqa pupú sámú faqa aaku fáqa aiqáma taikánau. ³⁴ Taikáfufanoo Fáraoofa qáfamaseenoo kafáa áaqanau. Mifá faqa narí aináiniranasaa rakísi márúsa faqa káqi kai kaukaataqíqá áni maríqau. ³⁵ Óoqai Yáaweefa Mooseena qímámúndee kai ínoo Fáraoofa kaukaata qímaseenoo sía Isaraee máqannaasa idukúsoofaqa fiqau.

Pándaqauqa moómoo kambíqau.

10 Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée kafáa Fáraoo finnai fúa. Qinée Fáraoonaa faqa miná aináiniranasaa rakísirausa faqa kaukaataqíra írírana nimiséeqa qeeqá faiqí sía

áúqaaqaa íra áinaina misá qámbaana áuqarara miqíanaura. ² Ínnee ínneeqa faiqi námu fáqa nínaiqimara faqa, qinée Isipa máqannaasa faiqi sía áuqaaqaa íra áinainannai misá mara fúrufáirusaika mánnimaqaafánnanara qímannimia. Ínnee aiqámausa qiní Yáaweesara írifaranoo. ³ Mooseefa faqa Áaroonafa faqa Fáraoo funnái óonuree maaqí qímasee qímamiqa qiqau. Yáaweefa Qeeburu máqannaasa Ánutufa aníara maaqí qídanoo. Kísaaqasaa fee anee qádo qídanee sía fee aneenná áuqu mara máree múqufisee qiní qímeemaanai márinnaree. Anée qiní faiqi ánaasee idukúsainaqa óonureeqa qiníara innaaru qiaqee qídanoo.

⁴ Anée káqi kai qáoo qímarinaqa qinée dúna pándaaqa moómoo mara quqásaanaqa aní máqa máaqaqi qumbiqáannoo fee qinoo. ⁵ Pándáaqa moómoo uqanna kambíqafi maqá ititáfinaqa sía maqá qáfeefáranoo. Pupúsamu fánnoo nárídanoo máfisaí ándandausa aiqáma náma taikéefaranoo. Saqári máfisaínáúqa faqa neefáranoo. ⁶ Mi pandaaqáusa aní ufa írira máaqaki faqa aní aináiniranasáa rakísi máriasa máaqakiaqa faqa aní máqannaasa máaqakiaqa faqa qumbiqéefaranoo. Aní akeekú akaakú máruqooqari faqa maqee anée máriannaqooqari faqa sía qáfaa áinainafa mandáinaina uqanna máriannoo. Miqí qímaseenoo Mooseefa ráudamaki finau.

⁷ Fáraoona aináinirana sáa rakísi márusa Fáraoona qímamiqa qiqau. Maa fasiqáfa Mooseefa kísaaqasaa maasá ummaara qímidanoo. Isaraee máqanna idukúsainaqa óonuree nári Ánutuna Yáaweenara innaaru qiaqa. Anée sía fée qáfaidane Isipa máqa máaqa doo mandáikidanoo.

⁸ Miqí qufaqa Mooseesa Áaroonasa nífiqee Fáraoofa máruqoo mínísoofanóo Fáraoofa qímannimino qinau. Ínnee óonureeqa ínnee Ánutuna Yáaweenara innaaru qiaqa. Ínneeqa fíranara faqa ámiqi másee qímaqímifaqa íria. Yáuyáusee fifáranoo fee.

⁹ Miqí qufanóo Mooseefa narí qímaminoo qinau. Maasá aiqámausa fuanáuranoo. Maasá qeeqá faiqi asooqá faqa fuanáuranoo. Maasá qeeqá sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáúqa faqa aiqáma óonuree Yáaweena oomáqa suqámianauranoo.

¹⁰ Miqí qufanóo Fáraoofa qinau. Qinée Yáaweena áuqu rámasee qeeqá qimana aiqámásee maaqí qídaqa. Qinée sía eedóo qíànaqa ínnee ínneeqa faiqi ánaasee nífiqee fifáranoo. Ínnee akooqóo maasa mandáikamma qímaqarara típundaara máqaqee miqí máriafanoo. ¹¹ Minára qinee ínnairea faiqi kai óonureeqa ínnee íri maríandee Yáaweenara innaaru qímaseeqa amooqiaqa. Miqí qímasee narí sundíauqara qufaqa Mooseesa Áaroonasa níqoofofa ráudee fiqau.

¹² Yáaweefa miná qáfamaseenoo Mooseena qímaminoo qinau. Aneenná ásauku Isipa máqa máaqa ámummaqa uqéerasáinaqa pándaaqauqa ániaqa. Aniréeqa misá Isipa máqannaasa nárana amanee aiqáma naaqa. Pupú samu áridanoo máfisonná ná-mataikáaqa.

¹³ Mooseefa iriséenoo narí saúnú uqéerasoofanoo Yáaweefa úfaira qufanoo súani óosanaindari mi faasaanná faqa mi eendánaki faqa úqinau. Kanánaana úfai fánnoo pándaaqauqa moómoo máree úrinau.

¹⁴ Pándaaqa moómoo núkudara foorá ururéeqa aiqáma Isipa maqá máaqaki amanaíkiqa máriqau. Moómoo indaarú oobíqasee úrufaqa kafa ináaqiana akaqáusa oobíqasee úrufaqa, miqí kai másaida moómoo uru maqa máaqa qumbiáqau. Óoqai sía miqírana qáfaqau, náaru faqa sía qáfeefaranoo. ¹⁵ Mi pandaaqáusa aiqáma maqá rafáaqafúsoofanoo sía maqá áti faqa kooroo inau. Maqá faqa kaí kudima ári-noo márinau. Pupú sámu fánnoo áridanoo máfisoó ándándáusa faqa aiqáma saqári qaqama faqa námasaqa. Sía saqári ámanee árira áinaina, saqárisaa faqa úmmaqira aináinasáa faqa Isipa máqa máaqaki márinau.

¹⁶ Fáraoofa Mooseesa Áaroonasara ániaqee qufaqa aniroofanóo qímannimino. Qínee Yáaweena ínnee Ánutuna faqa ínnee faqa mandáikamma nímaqeeqa. ¹⁷ Ínneeqara qiní áaqarana ákiiqara kafa maqee kái minní qísaaqa. Minní qíseeqa Yáaweena ínneeqa Ánutufinnai innaaru qífanoo maa kuquaqaa ira aupurarána mara áqu qísaani.

¹⁸ Mooseefa iriséenoo ráudamaku fánnoo óonureenoo Yáawee funnai innaaru qinau. ¹⁹ Yáaweefa qufanóo úfai fánnoo súani áfu óosana qáannaindari úriufa mara quandásee súani áfu kéeqéee márunnaindari afeeka ufai uqanná úqinoo aiqáma pándaaqauqa fuaqá Taatuqéee óoruku námmarinni áqinau. Sía uqanna moodáa pándaaqa Isipa máqa máaqaki káqi márinau. ²⁰ Yáaweefa qufanóo Fáraoofa kaukaata qímasee sía Isaraee máqannaasa idukúsoofaqá fiqau.

Asukuna firaafá nárinau.

²¹ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée aneenná ásauku innaarúnai uqéerasainanoo asukuna fannóo aiqáma Isipa máqa máaqa rafáaqafuani. Asukuna firaafá misá nífaaqái atooqánoo máridanoorá foorá inóo máriannoo. ²² Mooseefa narí ásauku innaarúnai uqéerasoofanoo Isipa máqa máaqa asukuna firaafá qaaramoo fáasaana ititánnimaqánau. ²³ Isipa máqannáasa mi karí sía narí qáfee narí qáfee ímariqau. Sía aaná nímariqau, máaqaki kai máriqau. Isaraee máqannaasa máruqoo kai káaqa qée máru-faqa márinau.

²⁴ Fáraoofa Mooseena áaramáseenoo qímaminoo. Aneenná máqannaasa faqa dóo óonureeqa Yáaweenara innaaru qímaseeqa amooqiaqa. Ínnee ínneeqa faiqi ánaasee faqa aiqáma nífiqee fuaqa. Ínneeqa aandáúqa maaqóo quqásee ínneeqa kai fuaqa.

²⁵ Miqí qímasoofanoo Mooseefa qinau. Maasá náriqa aandáúqa faqa máree óonureeqa Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianaúra. ²⁶ Maasá qeeqá aandáúqa máree fuanáúra. Sía moodáa maaqóo káqi máfi quqánaúra. Maasá qeeqá kaí nána ándau fee aruséeqa Yáaweena maasá Ánutuna tatúfirana suqá ámianaúree. Maasá maqee sía írídaqa. Miqóo óonuree

írianaura. Nána áandaunnóo fée tatúfirana suqáanaúree.

²⁷ Yáaweefa qufanóo Fáraoofa kaukaata qíra írirana maraséenoo ititammáseenoo Isaraee máqanna sía idukínau. ²⁸ Miqí qímaseenoo Fáraoofa Mooseena qímaminau. Dóo qinée qáfee máriana qíní qífusaaqari fífua. Qinée sía kaifáa aní qáfaanaura. Aní qáfaanana kúqinnaranoo. ²⁹ Mooseefa miná ufa iriséenoo Faraona qímaminau. Anée kúqaa qíananoo. Anée sía kafáa qíní qíqafeennaranoo.

Akoonaiqí óoqa faiqiuqa kúquaqqe qiqau.

11 Miqí qímasoofanoo Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Qinée moodáa ummaará kai Isipa máqannaasa karaambáiqqa faqa miná máqannaasa faqa nímiánaura. Miqímmasáananoo mifa inni idukúsáinaqa fífáranoo. Kuqáa uqanna mifa sía reendeenásaa inni níqáannoo. Kaukaata qídanoo níqáannoo. ² Moosee anée aneenná maqannaasa maaqí qímasee qímannimia. Misá aiqáma Isipa máqannaasa nári naaqá máriasa íramirifaqa nifaaqa áuqi maría áinainna siruáannoo faqa kóorannoo faqa áuqirana nímiáqa. ³ Yáaweefa qufaqa Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasara úriqararausee qiqau. Isipa máqanna Fáraona aináiniranasaa rakísi márusa faqa aiqáma faiqí ánaasee faqa Mooseenara káaqa úriqarara fée qímasee aináina nímiraree qiqau.

⁴ Mooseefa Yáaweena mi ufana iriséenoo óonu Fáraona qímaminoo qinau. Yáaweefa aníara maaqí qínoo. Eendámúqusai uqanna qinée Isipa máqa máaqaki nuanáura. ⁵ Isipa máqannaakoonaaiqí óoqa fáiqiuqa aiqáma kúqifaranoo. Aní Fáraona faiqí aní ámaaqqa máqáaninnana sáaqari óosana arasee miqóoqaraasa óoqa fáiqiuqa faqa káaqa uréeqarasa óoqa faiqiuqa faqa aiqáma naru taikáannoo. Aiqa ma burimakáuqa óoqa ánaaqiuqa faqa kúqifaranoo. ⁶ Aiqa Isipa máqa máaqaki ikífáafau qírafa firaafa máriannoo. Óoqai sía miqíra ikí ráqarafa máriannoo. ⁷ Miqí márifanoo sía uqanna fainí fánnoo Isaraee máqannaasa faqa misá aandáuqa faqa níndafeenoo káu káu qíannoo. Miqínana anee qinée Yáaweesa Isaraee máqannaasa faqa Isipa máqannaasa faqa rainée márunnanara írinnaranoo. ⁸ Mooseefa kafáa Fáraona qímamidanoo qinau. Aní aináiniranasaa rakísi máriasa aiqámausa qinée íannannai aniréeqa qíní dóorinni níqoori sáunú arafíqa qíníara doo aneenná máqannaasa nífiqee fúánnée qífáranoo. Miqí qífaqa qínee doo fuanáuranoo. Mooseefa miqí qímasee áranaqoofanoo ánoomáseenoo ráudanau.

⁹ Ráudamáfufanoo Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Fáraoofa aní ufa sía uqanna íriannoo. Miqí márinaqa qínee faiqí sía áuqaqaa íra áinaina moó faqa moó faqa áuqaanaura. ¹⁰ Mooseefa faqa Áaroonafa faqa Fáraona óorisaa mi oosana oosanna áinainna áuqoofanóo mifa sía írinau. Yáaweefa qufanóo kaukaata qíra írirana maraséenoo sía níqiqoofaqa miná maqa máaqakiqari fíqau.

Áinnaaqarara qóomaqa óosana arasée naqau.

12 Mooseena faqa Áaroonafa faqa Isipa máqa máaqaki Yáaweefa kafáa qímannimino qinau. ² Ínnee aiqáma áukuanaki maa quqoonnára maasá indaarúqaa qúqoona fée qífáranoo. ³ Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Aiqa Isaraee máqanna maa ufána qímannimia. Maa quqoonnása qísaukuqara taikásee fáasaanasáa moodáa moodáa fásíqa óonu sipsípa ánaaqi fée mimmi ánaaqi fée nári máaqaki máriasa naaqéera máraaqa. ⁴ Mi maqánakinaasa óoda máridaqa sía mi aandaúna náma taikáqaa inaqa misá naaqá márinausa náramásee misá faqa amana rainásee naqa. Faiqí ánaasee nimana nimana kái aukúsee níminaqa náifanoo taikáani. ⁵ Ínnee sipsípa ánaaqi fée mimmi ánaaqi fée ákoonna kai moodáa ákuana marasáinnana, sía moó nammúana faqa aurírana faqa márinna máraaqa. ⁶ Mi quqoonnása qísaukuqara taikásee qíkunni qaara faqa qaara faqa marasée 14 faasaana eenée márinaqa kai aiqáma Isaraee máqannaasa mi aandaúsa áruaqa. ⁷ Sipsípa arusáifaqa miná fidíka sakaséeqa máqa kooqíuqa dínni dínni áfáimau faqa mirínni auní ríranasaa faqa ákuaqa. Ínnee mi aandaúsa neefánnina máqana kooqí aku ámaqaqa. ⁸ Mi eendánaki kai mi aandauná ama qí idásaa kasooqammásee sukáqée mári adasána námufaqa naqa. Sía innooqée mari pauraqána áqira béreeta suqásee sipsípa ama qí námufaqa naqa. ⁹ Sía fúka naqa. Nammáriki faqa sía suqásee naqa. Idáki kai ákiiqa faqa áiku faqa árada faqa suqásee naqa. ¹⁰ Eendáki miná aiqáma taikáqa. Miná átaraasa sía kanánaana káqi máriani, idá qarásáinanoo taikáani. ¹¹ Ínnee maaqímmasee mi aandauná naqa. Amunnandá máraseeqa níku ánaamu afisúseeqa, sáunú nísaukuki qumáreeqa doo káqi káqi naqa. Ná-maseeqa maaqóoqari ínnee mi narannára Yáaweefa áinnaaqaróo nárana fée qiaqa.

¹² Mi eendánaki qínee Isipa máqa máqa aiqámai óonuree anirée ídaqa aiqáma óoqá ákoonaiqí faqa óoqasaa andáu ákoonauqa máqarana faqa kuqá náruanaura. Qinée Yáaweesa Isipa máqannaasa únna anutusa faqa aupúrarana nímiánaura. ¹³ Fidíka kooqí áfaisaa aku ámaqarafa mifá kai ínnee mária maaqána koorooíannoo. Qinée Isipa máqanna aiqáma náriqá fídaqa inni máqa kooqísaa fidíka qáfamasee áinnaaqaránaura sía inni náruanaura.

¹⁴ Ínnee mi faasaanná amaana qóomaqa fáasaanara foorá márinaqa qínée Yáaweesa áuqaafánna ainainara náaqoo áuqáinaqa irisée asasifáranoo. Ínnee aiqáma kari mi faasaannára asasifáranoo.

Pauráqa sía quqára bereeta néemaru firaa faasaanáfa.

¹⁵ Yáaweefa kaifáa maaqí qinau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 faasaana innooqée mari pauraqána áquqaa béreeta sía naqa. Sía pauraqa áqira beréeta kaí naqa. Oomaqá indaarúqaa fáasaana ínneeqa máaqakiaqa aiqáma innooqée marí

pauraqána mara áqusaqa. Oomáqaki faiqí moó fanoo innooqée marí pauraqána áqira beréeta náinna fasiqanara sía Isaraee máqanna fée qiaqa. ¹⁶ Oomáqa indaarúqaa faasaana faqa qoomáqa taikára fáasaanara faqa náaquqara fáasaanee qímasee suqúfi innaaru qiaqa. Sía moó áináinirafa mi faasaana qandásaa máriani. Nárana deedaqírafa kai máriani.

¹⁷ Ínnee miqímmasee qoomáqa náida máriaqa. Mi faasaanná qinée ínni faiqí óosana faiqí óosana Isipa máqa máaqaindaraana nífiqee ániqiafana. Ínnee aiqáma kári mi faasaannásaa qoomáqa sákeera forá mi faasaannára asasiaqa. ¹⁸ Indaarúqaa quqoonasaa 14 faasaanasaa eenée márinaqa óosana arasée fífiinaqa mi quqoonána 21 faasaanasaa ínnee sía innooqée mári pauraqána áqira bereeta naaqa. ¹⁹ Ínnee 7 faasaana qoomáqa nára fáasaana innooqée mári pauraqána sía ínni máaqakiaqa máriani. Ínni qari faiqí moó fánnoo fée moó ánaamuru ani márina fée innooqée marí pauraqána áqira beréeta náinaqa ínnee sía minára Isaraee máqanna fée qiaqa. ²⁰ Ínnee yáí yáí fee máridaqa sía innooqée mári pauraqána áqira beréeta kai naaqa.

Indaarúqaa áinnáaqarara qóomaqa.

²¹ Ánutufa Mooseena mi ufána qímamisoofano Mooseefa Isaraee máqannaasa úriqararasa qímaniminoo qinau. Ínnee moodáa moodaa sipsípa ákoona fée mimmí ákoona timmusa fée ínneeqa faiqí ánaasee nimana kái mara mínisee aruséeqa áinnaaqaróo qoomaqána suqásee náidaqa asasiaqa. ²² Aandáú aruséeqa fidíka difáaniki sákaaqa. Ínnee hisoopa sáqari ámanee raudásee minánnoo fidíka dífaaniki raarammásee kooqí áfai dínni dínni faqa mirínni faqa ákuqa. Akuséeqa ínnee sía ráudaaqa, máaqaki kái márifanoo iáqáni. ²³ Fáfaa eendáki Yáaweefa Isipa máqannaasa óoqa fáiqi nárínò fidanoo ínni kooqí mirínni faqa dínni dínni faqa fidíka qáfamaseenoo nárínò ní mári qangiroonára qínanoo sía mi maqána ki kéeqáannoo.

²⁴ Ínnee faqa ínneeqa faiqí námu faqa náaru náaru maaqí kai iqá fuaqa. ²⁵ Ínnee Yáaweefa qíma afeekaikámasee nímiraree qímaqoo máqannaasa óonureeqa maaqímmiqa fuaqa. ²⁶ Kásooqee ínni faiqí námu mi qoomáqana qáfamaseeqa miná óosanara iráifaqa ínnee maaqí qímasee qímannimiaqa. ²⁷ Maa qoomaqáfa Yáaweefa áinnaaqaróo qoomaqáfa máridanoo fée qímasee qímannimiaqa. Óoqai mifá Isipa máqa máaqaki maasá áinnaaqareenoo Isipa máqannaasa óoqa fáiqi nárínnoo maasá sía dárinau foo qiaqa. Mooseefa miqí qímasoofaqa Isaraee máqannaasa iriséeqa aiqáma kummá rámafi Ánutunara susúiqau. ²⁸ Susúmmaseeqa misá daráanimáfíqa Yáaweefa Mooseesa Ároonasa nímu ufa maú fíqa aiqáma áinaina andeeqásee deedaqíqau.

Isipa máqannaasa akoonaiqí óoqa fáiqi qiaqa kúqíqau.

²⁹ Mi eendánaki kai eendá ámuqusai Yáaweefa Isipa máqannaasa óoqa akoonaiqí nárinau. Fáraoona ámaaku narí ákoona aináina máraaninnana sáaqari óosana arasée rumbáranaki máriasa faiqí námu faqa aiqáma nárinau. Aandáú ánaaqiqa ákoona óoqasaa máqaranauqa faqa Yáaweefa nárinau. ³⁰ Narusoofaqa mi eendánaki Fáraoofa faqa narí aináinasaa rakísi márusa faqa aiqáma Isipa máqannaasa faqa aiqáma tautí fíndifíqau. Ikí fáafau qírafa firaafá Isipa máqa máaqaki márinau. Sía moó máqaki káqi máriqau, aiqáma máaqaki kúqírafa márunara ikí raqée máriqau.

³¹ Mi eendánaki kai Fáraoofa Mooseena faqa Áaroonaa faqa náaramáseenoo qímanniminoo. Ínnee qara faqa ínneeqa máqannaasa Isaraee máqannaasa faqa qiní maqa máaqakíqari quqáseeqa ínneeqa qiannái óonureeqa Yáaweena amooqiaqa. ³² Ínnee qá sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa burimakáuqa faqa doo fuaqa náni. Óonuree qiní faqa ámiqi ámiqimma qímaqáaniféera innaaru qiaqa. ³³ Isipa máqannaasa faiqí ánaasee misá faqa Isaraee máqannaasa niqíqéeqa qiaqa. Ínnee kái káqi fuaqa. Ínnee káqi máriafaqa maasá aiqáma kuqu taikáanóra. Ínnee doo fuaqa.

³⁴ Miqí qímasoofaqa Isaraee máqannaasa innooqée máru pauraqána sía áqira beréeta sía suqáran difáaniki qamunnasaa kukúqamma quqásee ní kumáaqa akumáree fiqau ³⁵ Isaraee máqannaasa Mooseefa qundée kai íqa Isipa máqannaasa nifaaqa áuqimaru ainainára siruáara faqa kóorara faqa qamunnaara faqa iraqau. ³⁶ Yáaweefa qufaqa Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasara úriqararausee qímasee misá iróo áinainna káqi nímiqau. Miqúnannai Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa aiqáma ainaina máree fiqau.

Isaraee máqannaasa Isipa máqa máqa minnísee fiqau.

³⁷ Isaraee máqannaasa sandéeqa Ramaseesa máqusa quqásee Sakoota máqusai fiqau. Misá nambáqa maaqímminoo márinau, 600,000 faiqí kai máriqau, sía faiqí ánaasee nísaana riqau. ³⁸ Moómoo maqúsanaasa Isipa máqa máqaki ani márusa misá faqa nári burimakáuqa faqa sipsípauqa faqa mimmíuqa faqa máree fiqau. ³⁹ Misá aanái fidaqa fúka bereeta innooqée mari pauraqána sía áqirana máree funá suqá naqau. Isipa máqannaasa Isaraee máqannaasa nifaqasoonara áaqmúriqa beréeta innooqée maru pauraqána sía áqirana máree fiqau.

⁴⁰ Isaraee máqannaasa 430 aukuaana Isipá máqa máaqaki máriqau. ⁴¹ 430 aukuaana taikárana námu faqa faiqí aiqáma óosana Yáaweena áiku ásauku Isaraee máqannaasa Isipa máqa máqa quqásee fiqau. ⁴² Eendáki Yáaweefa Isaraee máqannaasa qumée rakísidanoo nífiqee finau. Aiqa áukuanaki mi eendiránara kai Yáaweenaindi fée qímasee innaaru qídaq rakísi máriqau.

Áinnàaqaróo oomaqána suqára náakáparufa.

⁴³ Yáaweefa Mooseena faqa Áaroonaa faqa qíma níminau. Áinnàaqaraafánna óomaqana suqára náakapara úfa maaqímminoo máriannoo. Moó máqanaindari ani márinafa sía amana mi oomaqána náannoo. ⁴⁴ Ínneeqa munnimmannái feefaurúmmáqoo áinainira fásiquasa fáinándùqu sáifaqa misá amaná neefáranoo. ⁴⁵ Úfáasu ani máriasa faqa feefauruara aináini máriasa faqa sía neefáranoo. ⁴⁶ Aiqáma mi aandau naranná deedaqíá máqanaki kai náma taikáaqa. Sía uqanna mádaanaí máree fuaqa. Sía aandáu ámudaani itairífaqa. ⁴⁷ Aiqáma Isaraee máqaannaasa mi oomaqánara asasiaqa. ⁴⁸ Sía fáinanduqira fásiqua fannoo sía amana náannoo. Ánáamuru fásiqua ínni qámbaana márinafa áinnaaqaróo oomaqánara asásidanoo Yáaweena áuqu uqéerareré qínaqa ínnee miná máaqaki máriasa akoonaiqíuqa fáinanduqu sáifaqa misá faqa mi oomaqánara asasiaqa. Miqí másaifanoo mifa Isaraee máqaannaasaki kambíqara fára foorá máridanoo mifá faqa oomáqa náranaki máriani. ⁴⁹ Ínnee faqa moó máqanna ínniki aní márinafa faqa moodáa sánda máu kai fuaqa. ⁵⁰ Yáaweefa Mooseesa Áaroonasa qíma nímundee Isaraee máqaannaasa iqau. ⁵¹ Mi faasaanná Yáaweefa Isaraeerana áiku ásauku Isipa máqasaa qaraana nífiqee finau.

Isaraee máqaannaasa akoonaiqí óoqa fáiquuqara Yáaweena ámiqau.

13 Yáaweefa Mooseena qímaminau. ² Ínnee aiqáma akoonaiqí óoqa fáiquuqa qiní kai qímia. Aiqáma Isaraee máqanna óoqa faiquuqa faqa aiqáma aandáu óoqásaa maqarana ákoonauqa faqa qiníndi márinara qiní qímiaqa.

Innooqée marú pauraqána sía áqira béreeta suqoo oomaqáfa.

³ Mooseefa Isaraee máqaannaasa qíma níminóo qinau. Ínnee maa faasaannára írifaqa. Ínnee karabúsakiqari maa faasaanná Yáaweefa narí afeekannóo nífiqee ánunara innooqée marí pauraqána áqira béreeta sía naaqa. ⁴ Ínnee maqee Abiba qúqoona indaarúqaa fáasaana máriafaqa Isipa máqa máaqa quqásee áni máriafanoo. ⁵ Yáaweefa ínni nikaakú nikaakú faqa óori kándamasee qíma afeekaiká másee Kannaana máqa máaqa fáqa Heeta máqa máaqa fáqa Amooraa máqa máaqa fáqa Hifita máqa máaqa fáqa Yeebusa máqa máaqa fáqa misá maqa máaqa ínni nímiraree qinau. Mifa ínni nífiqeenoo áinoo faqáa máqa aináina rairáa ímariqoo múnu sáinaqa ínnee aiqáma áukuana indaarúqaa qúqoonasaa maa oomaqána sakasee náidaqa asasiaqa. ⁶ Dínni taikásee dínni ani qaara qánda marasée 7 fáasaana innooqée marí pauraqána sía áqira bereeta naaqa. Ínnee miqímmáseeqa náidaqa mi 7 faasaanáfa taikáinaqa miqóo ínnee Yáaweenara úriqarara fee qímasee firaa oomaqa sakasée naaqa. ⁷ Dínni qisauku taikásee dínni ani qaara qánda

marasée 7 fáasaana innooqée marí pauraqána sía áqira bereeta kai naaqa. Mi kamúqoo ínni máaqaki fáqa ínni maqa máaqaki fáqa innooqée marí pauraqána faqa innooqée mári pauraqána áqira béreeta faqa sía uqanna máriani. ⁸ Mi oomaqána náinna kari ínneeqa faiqi námu maaqí qímasee qímannimiaqa. Maasá Isipa máqa máaqakináana Yáaweefa nífiqee ánunara maa oomaqána sakasée náidaqee qiaqa. ⁹ Mooseefa kafáa Isaraee máqanna qímannimidanoo qinau. Maa oomaqána nárafa ínni náaqoo áuqaannoo. Nísaukuki sánda rumbéera foorá faqa níqinaaqa rumbéera foorá inóo máridanoo, mifa ínni náaqoo áuqainaqa ínnee Yáaweena sándufa qírana faqa miná ufa ásaana rúmasee írirana faqa náaqoo áuqaannoo. Yáaweefa narí afeekannóo ínni Isipa máqa máaqaindaraana nífiqee ánunara miqífaqa. ¹⁰ Aiqáma ákuuanaki maa faasaanná maa oomaqána sakasee náidaqa asasiaqa.

Akoonaiqí óoqa fáiquuqa.

¹¹ Yáaweefa óoqai ínni faqa ínni nikaakú nikaakú faqa nímirara qíma afeekaikámmasee Kannaana máqa máaqa níminaree qímaqoonnai nífiqee fúannoo. ¹² Mifa ínni mi maqána níminaqa ínnee óoqá fáiqui akoonaiqíuqa Yáaweena amiaqa. Aiqáma áandau óoqasaa máqarana ákoonauqa Yáaweenaindi máriani. ¹³ Doonkí óoqasáa máqarana ánaaqi minísee sipsípa ánaaqi moodáa maraséeqa doonkí ánaaqi ámaaqaa maqasáifanoo doonki ánaaqi káqi máriannoo. Ínnee sía moó áandaunnai doonkí ánaaqi ámaaqaa máqaani qímasee doonkí ánaaqiuqa ninuka qumáree kurídiyaqa. Ínnee ínneeqa óoqa faiquuqa faqa Yáaweenaindikinoo márina kafa ínneeqa feefauriaqa. ¹⁴ Kásooqaqee ínni faiqi námu mi suqanara oosannára ínni iráifaqa ínnee maaqí qímasee qímannimiaqa. Yáaweefa narí firaa afeekannóo maasá Isipa máqa máaqai rumbáranakináana qífiqee áninau foo qiaqa. ¹⁵ Fáraoofa kaukaata qímasee sía maasá idukíraaree qufanóo Yáaweefa óoqa fáiquuqa akoonaiqíuqa Isipa máqa máaqakináana aiqáma nárinau. Aiqáma áandau ákoona óoqasaa máqaranauqa faqa nárinau. Minára maasá aiqáma óoqasaa máqara áandau Yáaweena tatúfirana suqá amiséeqa nári faiqi námu kafáa máraidaqa. ¹⁶ Maa oomaqána nárafa maasá dáaqoo áuqaannoo. Nísauku sánda rumbéera foorá faqa níqinaaqa rumbéera foorá inóo máridanoo, mifa maasá dáaqoo áuqainaqa Yáaweefa maasá Isipa máqa máaqaindaraana narí firaa afeekannóo nífiqee ánunara írianaara.

Ánutufa qasurukí faqa idáuruki faqa máridanoo misá nífiqee fináu.

¹⁷ Fáraoofa Isaraee máqanna idukúsoofaqa fimáru-fanoo Ánutufa Firistianní qúsa aatata sía nífiqee finau. Isaraee máqaannaasa Firistia maqannaasa faqa rákiqa anirandée kaifáa Isipa máqa máaqai fifóo qímaseenoo nífiqee moo áatata finau.

¹⁸ Minára iriséeno Ánutufa misá nífiqeenoo aadána máqa máaqai fíquino taatuqée námmani fímarunnai nífiqee fíquinau. Fidaqa Isaraee máqannaasa rákira áinaina deedaqa múqiraua fiqau. ¹⁹ Óoqai Yóoseefaafa káqi máridanoo maaqi qímaseeno Isaraee máqannaasara qufaqa nóori kándamasee miná ámudaani máree fírara qíma afeekaikiqu. Yóoseefaafa maaqi qímasee qímannimainau. Kásooqaqee Ánutufa ínni nífiqee fínaqa ínee qiní qímudaani faqa maa maqúsá-nakinaana máree fuaqa. Mooseefa minára iriséeno Yóoseefaana ámudaani faqa maréeno finau.

²⁰ Isaraee máqannaasa Sakoota máqusakiqari fffiu-faqa aadána máqa máaqa átinni Eetama máqusai óonuree miqóo úiqaana máqauqa usakásee faiqaqau. ²¹ Yáaweefa fáasaana oonnámuki márufanoo oonámu fánnoo nífiqee fímarinai. Eendáki mifa idáuruki márufanoo idáuru fannoo káaqa qámannimaqee márufaqa eendáki faqa fáasaana faqa káqi kai fímarinai. ²² Aiqá-ma faasaana oonnámu misá nóorinni fímarinai. Aiqá-ma eendáki idáuru faqa miqíkai ímarinai.

Misa Taatuqée óoruku námmani táqaqau.

14 Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. ² Anee Isaraee máqannaasa qímannimainau misa óonurandee quándaki Piqaqiroota máqusa óorinni Mikadoora máqusa dínni taatuqee óoruku námmani dínni miná qámabaana Baa Seefoona máqusa aqa úiqaana máqauqa usakáaqa. ³ Fáraoofa maaqi qímasee íriannoo, Isaraee máqannaasa aadána máqa máaqaki fíranara rufíqaidaqa maqa máaqaki óonuree anirée idámiaafoo qíannoo. ⁴ Qinée Yáaweesa kaukaata qira írirana Fáraoona ámiananóo mifa ínni nínaaqiana nífaqee fúannoo. Qinée Fáraoona fáqa miná rákira fásiquaqa faqa úrinnaaqararanannái fíraa dúqu máraanaura. Miqímmásaanaqa Isipa máqannaasa qiní Yáaweesara írifáranoo. Miqí qímasoofaqa Isaraee máqannaasa Yáaweena ufa máu fíqa anirandée fiqau.

⁵ Isipa máqannaasa karaambáiq Fáraoofa narí aináiniranasaa rákisirausa fáqa Isaraee máqannaasa quqásee funára kaifáa óonu máfi írufanoo sía andeeqóofanoo qinau. Maasá nána fúrufaree qímarunaqee Isaraee máqannaasa idukúaki quqásee fídaqee. Maasá Isaraee máqannaasa quqásaafaqa fuafanoo yáfee maasá aináinira fáiqi kíannoo fee. ⁶ Miqí qímasoofanoo Fáraoofa narí qóosa rarisée máru rakira karána faqa narí rákira fásiquaqa fáqa deedaqinau. ⁷ Fáraoofa qóosa rarisée maru rakira karáusa ámiqiranauqa kai sikis handaréeta 600 fáqa Isipa máqa máaqaki máru qoosa karáusa faqa minásaa rákisi márusa faqa mara quqásoofaqa Isaraee máqannaasa nífaqee fiqau. ⁸ Yáaweefa kaukaataqira írirana Fáraoona Isipa máqannaasa úriqararana ámufanoo Isaraee máqannaasa idukúakiqa fídaqa nàsuríqá fímarufanoo Fáraoofa nífaqee finau. ⁹ Isipa máqannaasa súdiuqa náriqa qóosauqa faqa nári qóosa rarisée maru karáusa faqa daraiwáauqa faqa Isaraee máqannaasa nífaqeeqa Taatuqée óoruku námmani aaqá Piqaqiroo-

ta maqúsa dínni Baaraseefoona máqusa dínni qámabaana úiqaana máqa usakásee márufaqa óonu paqúriqau.

¹⁰ Óonuroofaqa Isaraee máqannaasa Fáraoona faqa miná rákira fásiquaqa faqa níqafamáseeqa tautúmáseeqa rufíaidaqa Yáaweefa dadaaqianíféera fáaqariqau. ¹¹ Fáaqaridaqa Mooseena qímamiqa qiqau. Isipa máqasaa madika sía amanaikifanee anée maasá qífiqeenanee maa aadana maqa maaqánaki kúquaneera áninanee. Anée maasá Isipa máqa máaqakinaana qífiqee ánianafa quándáfina qáfaa. ¹² Óoqai maasá aní ufa qímamiqafana maasá Isipa máqa máaqaki káqi máridaqa maa ainaináfa kambíqaannoo fee qiqáfana. Maasá ani qímamiqafana sáina maasá káqi Isipa máqannaasa aináinira fáiqi kíqa márianee qiqáfana. Miqóo máridaqa misá aináinira fáiqikirafa ámiqirafa máriqini anée maa aadana maqa maaqánai fífau qífiqee mínisàanáqa kúquanaura.

¹³ Mooseefa misá ufa iriséeno qímannimino qinau. Ínee sía rufíaaqa, káqi nímatautásee máridaqa Yáaweefa ínee asumu máriaqeeera ititá nímaqáinaqa qáfefaranoo. Maqéé ínee Isipa máqannaasa ámiqimasee níndafaqa. Ínee maaqóoqari sía kafáa níndafeefaranoo. ¹⁴ Yáaweefa ínni rákirana nímaqa maqa fínoo misá sáimbaqa rákuannoo. Miqínaqa ínee sía moó ainaina áuqaqa, káqi kai máriaqa.

¹⁵ Miqí qímasoofanoo Yáaweefa Mooseena qímannimainau. Anée nánaree qiníara dadaaqiánnnee qímasee fáaqaridane. Anee Isaraee máqannaasa qímannimainau nóori mundúqáannai fuaqa. ¹⁶ Anee aneenná sáunú námári ámummaqa uqéeraa. Miqímma sáinaqa námári rainá fínaqa Isaraee máqannaasa amaná aadána máqasaa táqaqa. ¹⁷ Qinee Yáaweesa Isipa máqannaasara qánaqa káaqa fíraaqóo kaukaataqira írirana marasée Isaraee máqanna nínaaqiánna nífaqee fífáranoo. Qinée Fáraoona faqa miná sundíuqa faqa miná qóosa rarisée mári karáusa faqa daraiwáauqa faqa rákirana úrinnaaqararanannai fíraa duqu máraanaura. ¹⁸ Qinée misá úrinnaaqaramá sáanaqa misá qiníara Yáaweefe fee qifáranoo.

¹⁹ Ánutuna qangiroo fannóo Isaraee máqannaasa nóorinni máriuafa áiqareeno nínaaqiánnai finau. Oonnámu faqa miqí kai ínoo áiqaree nínaaqiánnai finau.

²⁰ Mi oonamúfa Isipa máqannaasa dínni Isaraee máqannaasa dínni qámabaana márinai. Mi oonamúfa Isipa máqannaasa asukuna nimisée Isaraee máqanna káaqa qámannimaqánau. Miqínoo márufaqa mi eendánaki Isipa máqannaasa faqa Isaraee máqannaasa faqa sía narí aaqá narí aaqá fiqau.

²¹ Mooseefa ásauku námári amummaqa uqéera-soofanoo Yáaweefa súani áfu úrimarúnnaindaraa afeeka ufainnóo ooruku námmani rainánau. Mi ufaifá mi eendánaki úqidanoo máriufoanoo ooruku námmani rainásoofanoo aadána máqa kooroinai. Miqímmáufanoo námári rainánau. ²² Miqímmáfufaqa Isaraee máqannaasa ooruku námmani qámabaana aadána

máqasaa táqaqau. Dínni dínni nammári fannoo safásara foorá inóo márufafa fiqau.

²³ Isipa máqannaasa misá níqafamaseeqa misá nínaaqianna nífaqeeqa nammári qámbaanai óoquraqau. Isipa máqannaasa náriqa qóosauqa faqa náriqa qóosa rarisée maru karáusa faqa náriqa daraiwáauqa faqa Isaraee máaqanaasa nífaqee námmariki óoqu raqau. ²⁴ Iáqaróoka Yáaweefa oonnámukiqari fáqa idáurukiqari fáqa Isipa máqannaasa níndafamáseenoo mapáaraa írana niminau. ²⁵ Yáaweefa qufanóo qóosa rarisée maru karáusa misá níku utúsamafufaqa firara firaaqóo anuqí máriqau. Miqúfaqa Isipa máqannaasa qiqau. Yáaweefa Isaraee máqannaasa sáaroo qínoo maasá dáridanoo. Máraifaqa quqásee fúà.

²⁶ Miqímasoofanoo Yáaweefa Mooseena qímaminau. Aneenná ásauku nammári amummaqa uqéera-sainanoo kafáa nammári fánnoo qúminoo Isipa máqanna nári qóosa rarisee maru karáusa faqa daraiwaaauqa faqa rafáaqa fuaní. ²⁷ Mooseefa iriséenoó ásauku nammári amummaqa uqéeranau. Miqímmá soofanóo iáqarooka nammári fánnoo kafáa óonuran-deenoo óoqai máriundée kai máfinau. Isipa máqanna sandéeqa fuanéera qufanoo Yáaweefa misá maréeqee námmariki áqinau. ²⁸ Nammári fánnoo kafáa qúminoo Fáraona rákíra fásiquaqa fáqa qóosa kára fáqa daraiwáauqa fáqa aiqáma Isaraee máqannaasa nífaqee námmariki óoqúroosa aiqáma rafáaqa finau. Sía uqanna moodáafa káqi márinau.

²⁹ Isaraee máqanna ooruku námmaryi qámbaana aadána máqasaa táqaqau. Nammári dínni dínni safásara foorá inóo márufafa fiqau. ³⁰ Mi fáasaanná Yáaweefa Isaraee máqannaasa Isipa máqannaasa nísaukukinaana máranau. Marasoofaqá Isaraee máqannaasa quandáfi níqafafaqa Isipa máqanna nammári áfaiqara kúqiqeeqee máriqau. ³¹ Isaraee máqannaasa Yáaweena moó áinaina afeeka eeraarirana rákiranaki Isipa máqannaasa úrinnaaqaróonara írufanoo náaquqoofafa nári saqárikirana Yáaweenasaa fáqa miná aináinira fáiqi Mooseenasaa fáqa mundíqau.

Mooseena Idí.

15 Mi karí Mooseefa fáqa Isaraee máqanna fáqa maaqí qímasee Yáaweena amooqíra idí raqau. Qínée Yáaweenara idí raanáuranoo. Mifa rákiranaki úriqàrainara miqíanaura. Mifá qóosauqa fáqa qóosasaa márusa fáqa ooruku námmaryi mara áqinara idí raanáura. ² Yáaweefa qini afeeka ititárafa márídanoo. Mifá qini asumu maróofa márídanoo. Mifa qini Ánutufa márifaqa qinee miná amooqianáura. Qini qíkoona Ánutunafa márifaqa qínee miná afeekara idí raanáura. ³ Yáaweefa áfeeka rákíra fasiqá márídanoo.

Miná áuqu Yáaweefa márídanoo. ⁴ Mifá Isipa máqanna súndiauqa faqa misá qóosa karauqa faqa rafúsu ooruku námmaryi áqinoo.

Miná úriqarara súndiauqa Taatuqée Óoruku Námmaryi ukúqneea. ⁵ Ooruku námmaryi farúma fánnoo misá rafáaqa fúsaifaqa misa óoniará foorá meemaqóo maqásaa óoqu márídaqa.

⁶ Óo Yáaweé aní ásauku uqannai ásauku fánnoo náaquqara afeeka márídanoo.

Mi asaukúfa namuqáa naruséenoó utitíqeenoo.

⁷ Anéenna fíraa uriqararanannai aneenná namuqáa rafúsu áquananoo.

Ani áanoo qírafa idá dudáaqasaaqari qéera foora mánnimaqaananoo. ⁸ Anee óoruku námmaryi fuaqásáanánnoo námmaryi mandi máreenoo áaqanara foorá óoru finoo.

Nammári dínni dínni innooqá maree safásara foora óoru finoo.

Nammári dínni dínni rainá fufanóo maqá meemáqoo afeekaiká minoo.

⁹ Namuqáauqa maaqí qiqau.

Maasá misá nífaqasee qumáraanuranoo.

Misá qumáraseeqa misá ámiqira áinaina maasá dídimarína aiqáma máraanura.

Maasa qeeqá rákíra páipanannai naruséeqa misá aiqáma áinaina mararee qia. ¹⁰ Miqí qiafaná anée Yáaweefa moodáannai áidoo fuaqásáanánnoo Isipa máqannaasa ukúqneea.

Miqímma saifaqá misá óoniará foora firaa difukunakí óoqu fià. ¹¹ Yáaweé, yáfee únna ánutusakiqari aní fooqáafa márídanoo fee. Sía moó fannoo.

Yáfee aní amana márídanoo káaqa náaquqara ándeeqarafa márídanoo fee.

Yáfee faiqí sía amana áuqaaqaa íra áinaina faqa áfeeka áinaina anée ímarianándeé másee áuqaannoo fee.

¹² Aneenná ásauku uqannannai uqéerá sáananoo maqá fánnoo namuqáa nambíqeenoo.

¹³ Anéenna qíma afeekaikíranasaa mapukúsee máridana faiqí ánaasee mandáinainaki máriusa nífiqa maree fímariananoo.

Aneenná afeekannóo misá indaarúnni kámma nímaqa maree aneenná náaquqara ándeeqara máqasaa quqánni séennaranoo. ¹⁴ Ánaamuru minára írifanoo náaquqéenoó náindirí ráannoo,

Firistia máqannaasa íriafanoo mapáaraifafá misá qumáreenoo. ¹⁵ Idooma máqanna karaambáiquaqa fáqa íriafanoo náaquqeenoo.

Mooapa máqanna afeeka fasiqauqá faqa náindirí ráidanoo.

Kannaana máqannaasa afeeka faqa námmaryi kídanoo. ¹⁶ Máparaa írafa faqa firaa rufiarafa faqa misakí márídanoo.

Misá ani Yáaweena afeeka qáfamásee náaquqaiifaqa káqi muqúriqa máriaafaqa aní faiqí ánaasee karabúsakinaana idukú sánausa misá nífusaa fíqaráidaqa.

¹⁷ Anee misá nífiqa maree aneenná áaqanasaa múnuséenana asumu ainainara foorá úmmaqu sáananoo.

Anee Yáaweefa aneennára utáaqamá qaanná maqusánaki múnusàanánoo.

Amaana máqa aneenná usakáqaanna maqusánaki múnusàanánoo. ¹⁸ Anée Yáaweefa náaru náaru úriqarara káraambaiqa márinnaránoo.

Miriamma námmarina idí.

¹⁹ Isaraee máqannaasa óoruku námmaryi qámbaana aadána máqasaa táqáqau. Fítaqafuafaqá Isipa máqannaasa qóosa kára faqa nári qóosauqa faqa nári daraiwáuqa faqa mi ooruku nammarínaki óoqu roofanóo Yáaweefa kaifáa nammáriara qufanóo qúminoo misá rafáaqa finau. ²⁰ Ároona ánaasaafa Miriama námmaryifa Ánutuna tamummáqara ánaasee márufa márinau.

Isipa máqannaasa nammárika kúqutaiká fufanoo dukaanaá qumáreenoo áridanoo idí ranau.

Ánaasee aiqáma qáfamaseeqa nári dukaanaa maree miná faqa óonuree áridaqa niqoori ráqee máriqau.

²¹ Miriamma námmaryifa maaqí qímasee idí ranau.

Yáaweenara idí ráaqa.

Mifá rákirana firaaqóo úraaqareenoo, mifá qóosauqa faqa qóosasaa nímariasa faqa ooruku nammárika rafúsu aqinoo.

Sukáqee marí nammaryifa.

²² Mooseefa Isaraee máqannaasa taatuqée óoruku námmaryindaraana nifiqeenoo Suraa aadána máqa máaqaki quqánau. Qaaramoo fáasaanasa aadána máqa máaqaki fídaqa sía nammári paqúriqau. ²³ Misá Maraa máqa máaqaki óonureeqa nammári moó paqúrimasee noofanoo suká nárufaqa sía naqau. Minára mi maqa maaqána áuqu Maraa fée qiqau. Mi auqúna óosana sukáqee mári fee qiqau. ²⁴ Isaraee máqannaasa Mooseena áanoo qímamaqáidaqa qiqau. Maasá nána námmaryi fee naanáuree.

²⁵ Mooseefa iriséenoo afeekaiká máseenoo Yáaweenara innaaru qinau. Innaaru qufanóo Yáaweefa Mooseena saqári moo uqafíqóofanoo Mooseefa mi saqarína nammárika áqusoofanoo nammári ámiqinau. Miqóo Yáaweefa narí sánda ufa mi mau fuaqéera nimiséenoo miqóo misa nimana másee qáfanau. ²⁶ Yáaweefa qímammimino qinau. Ínnee qiní ufa qaidúsiqa qinée andeeqára áinainee qímarunnana áuqeeqa kafáa qiní sánda ufa mau fífaqa qinee sía mandá áupurarana Isipa máqannaasa nímiáfánnandee íqa ínni nímiánaura. Qinée Yáaweesa ínni aurírana taikánisíe márúnausa márídaqa.

²⁷ Miqóoqari Isaraee máqannaasa fífiuufaqa Eerimma máqa máaqaki óonuraqau. Miqóo qísaukuqara taikásee qikunni ooqu qaara marasée 12 nammari maqákiqari ururée márúna faqa fásaafana fooqáa íra saqari moómoo 70 márinau. Miqóo nammári áfainni misa úiqaana máqa usakásee máriqau.

Isaraee máqannaasa mannaa faqa ufini faqa mara naqau.

16 Isaraee máqannaasa Isipa máqa maaqáindari quqásee ánuqooqari ínaaqíanna quqoona 15 fáasaanasa Sinái áaqana dínnei Eerimma máqa máaqaki dínnei qámbaana Sinnaa aadána máqa máaqaki óonuraqau. ² Misa aiqámausa aadána maqa maaqai funára Mooseesa Ároonasa kaukaata qímannaqasee qiqau. ³ Maasá Isipa máqa máaqaki máriáfáannaqoo Yáaweefa dárúnaqaana. Miqóo maasa márídaqa aandaú faqa akaqá nárana maasá dídi márúna maasá qimana kái néemariqafana. Ínnee qara miqóoqaraana maasá qífiqeeqeeqa maa aadana maqa maaqánaki quqásaaafaqa aandaroo dárinaqa kuqu taikánaura.

⁴ Yáaweefa misá úfa iriséenoo Mooseena qímaminoo qinau. Qinée maqee ínni aiqámausa nárana qíánanoo innaarúnaindari aakuara foorá áqufina mára neefáranoo. Faasaambáasaana nárana quqásanaqa faiqí ánaasee ráudamáfiqa moodáa faasaana amanakái máree márifarano. Qinée miqímasee misá nimanamásee qáfaanaura. Misá qiní ufa írifaree sía fee írifaree. ⁵ Moodáannai qisauku taikásee dínnei ani moodáa marasée 6 faasaana qaara eenda nárana amanasáa mara deedaqammá quqáaqa. ⁶ Mooseesa Ároonasa Isaraee máqannaasa aiqáma suqúsee qímammimiqi qiqau. Maqee eenée márínaqa ínnee Yáaweenara Isipa máqa máaqáindari nifiqee ánunara írifarano. ⁷ Kanánaana ínnee Yáaweefa maasáki márídanoo dároo dáraa ida káaqa qéemarána qáfeefarano. Ínnee minára áanoo qímariána dóo mifá írinoo. Ínnee sía maaqandá ráu qímariáfano fáu. Maaqandá faiqí faiqí kai márídaqa miná naakápurufa máu fídaqa miná kai qímammimidaqa. ⁸ Mooseefa kafáa qímammimino qinau. Eendínanoo Yáaweefa aandaú nímiána neefáranoo. Kanánaana beréeta fooqána ínni nimana kái nímiannoo. Ínnee miná firaaqóo áanoo qímariána sía maasárau miqí máriáfano, Yáaweenara áanoo qímariáfano.

⁹ Mooseefa Ároona qímaminoo qinau. Anée Isaraee máqannaasa aiqáma qíma nímiánaqa Yáaweena óorinni ani kíkíqiaqa. Mifá misá aanooqira ufa írinara miqíaqa.

¹⁰ Ároofa faiqí ánaasee ufa qímammimimí márúfaqa quandaí aadána máqa máaqai qáfoofano oonámuki Yáaweena dároo dáraa íra káaqa qárafa kooroóinau.

¹¹ Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. ¹² Qinée Isaraee máqannaasa áanoo qíra ufa dóo íriqa. Maaqí qímasee qímammimimí fáfaa eendínoo mammandí márínaqa misa aandaú nímiána dúna kanánaana uqanna beréeta fooqána nári nárana nimana kái nímiánaura. Nímisánaqa ínnee qiní Yáaweesa ínneeqa Ánutusara írifarano.

¹³ Miqí qímasoofano eendí márúfano áfídauqa moómoo qaamáraidaqa anirámeeqee úiqaana máqusa amanaíkiqau. Kanánaana qíffífaramu úiqaana máqa aiqáma fíqu fíqu inóo márinau. ¹⁴ Qíffífaramu taikáfufano adamanná áinaina káqikaafauqa aadána

máqa mau márinau. Mi ainaináfa pupúsamuara foorá káqikaafáúqa márinau. ¹⁵ Isaraee máqannaasa miná qáfamaseeqa miná óosanara randéeqa narí qímami narí qímamiqa qiqau. Maana nána ainaina fée máridanoo fee qiqau. Miqí qufanóo Mooseefa maaqí qímasee qímanniminu. Yáaweefa nárana naaqéera nímidannoo. ¹⁶ Yáaweefa maaqí qímasee qímanniminu. Ínnee ínneeqa faiqí ánaasee faqa ínneeqa nimana kái máraaqa. Ínneeqa máaqaki máriasa nimana nimana kái susufínna qumbiqá quqáaqa. ¹⁷ Isaraee máqanna irisée miqímimiqau. Akaqáusa moómoo mároofoaqa akaqáusa qóodaa máraaqa.

¹⁸ Aiqámausa suqúsee narí amaní narí amaní másee qáfoofanoo akaqáusa moómoo suqúfanoo akaqáusa óodaa suqíqau. Moómoo suqúsa námasoofanóo nímuoqumminu. Óodaa suqúsa misá faqa námásoofanoo nímuoqu kaimminu. Aiqámausa narí nimana kái suqíqau. ¹⁹ Mooseefa qímanniminoo qinau. Sía átaraasa dúna náraree qímasee quqáaqa. Aiqáma naaqa.

²⁰ Miqí qufaqá akaqáusa Mooseena ufa rukíasee dúna kanánaana náraree qímasee quqásoofanoo putaá úndufanoo qimí kai qumbiqóofanoo Mooseefa áranaqoofanoo ánoomannímaqanau.

²¹ Aiqáma kanánaana narí nimana kái suqúsaida néemariqau. Kaqi máfisoofáúqa súani urúreenoo idídufanoo nammári nammárimma taikánau. ²² Dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa qaara kari suqárana amana kái máraaqa. Miqí másoofoaqa Isaraee máqannaasa úriqararautausa anirée mi ainainnára Mooseena qímamiqau. ²³ Mooseefa iriseenoo moó ufa maaqí qímasee qímanniminu. Dúna Yáaweena náaquqara idooara fáasaana máriannoo. Mi faasaaná mináindi máriannoo. Ínnee nána áinainee suqáree qínnana maqée suqáaqa. Káqi márinna nárana áaduma quqáqifanoo márinaqa dúna suqá naaqa.

²⁴ Misá Mooseefa qímannimúndee íqa dúnaindi káqi máaqaki quqáqau. Iqáqoofaqa qáfoofanoo sía putaa ínoo qimí márinau ámiqinoo márinau. ²⁵ Mooseefa minára qímanniminoo qinau. Dóo maqee miná naaqa. Maqee Sabáta idooára fáasaana Yáaweenaindi máridanoo. Minára ínnee fúka nárana úiqaana máqusa naambeeáqara márarafa sía máriannoo. ²⁶ Ínnee qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaana nárana suqú quqáaqa. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana idooára faasaana márinaqa sía miqóo nárana máriannoo.

²⁷ Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 faasaanasaa akaqáusa nárana suqúanee qímasee óonu qáfoofanoo sía márinau. ²⁸ Ánutufa miná qáfamasee Mooseena qímaminu. Ínnee kísaaqasaa fée qiní ufa rukíaidaqa sía qiní sánda ufa áfaqéefarè. ²⁹ Ínnee íriaqa. Qinee Yáaweesa idooára fáasaana nímiqa. Miqúnannara qinee dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa qinee qaara faasaana nárana amana kái nímiannaura. Aiqámausa mi faasaaná ínneeqa máriaqoo kai máriaqa, sía kásiaqa. ³⁰ Faiqí ánaasee minára iriséeqa dínni ani qaara marasée 7

fáasaanáikufaqa sía aináini máriqau. ³¹ Isaraee máqannaasa mi narannára mannaa fée qímariqau. Mi fa ooroórana qaqama fooqáafa éekara árirafa márinau. Miná námasoofanoo miná adíafaa írafa ookasaasá ánoonannái áuqira biskítara foorá ímarinau.

³² Mooseefa Yáaweena úfa iriséeno maaqí qímasee qímanniminu. Yáaweefa ínniara maaqí qídanoo, qinée mannaa nímmunnana akaqána afeekí mara quqáqai márinaqa ínneeqa níniqimara níkeekú nikaakú uqannífiqaidaqa maaqí qímasee qímannimíaq. Yáaweefa Isipa máqasaaqari maasá aadána máqasaa nífiqee aniréeno qímufaqa náafannanee qímasee uqannífiqaaqa.

³³ Miqí qímasee qímannimiseenoo Mooseefa Áarona qímaminu. Anée qafee moó mara máree mannaa súqeeqee Ánutuna áfusaa quqásainaqa kásooqee kambíqáinausa qáfaaqa.

³⁴ Yáaweefa Mooseena qímamúndee ínoo Áaroonafa mi naranná mara máreenoo moodáanaki kára bóokisa aaqá quqásoofanoo márinau. ³⁵ Isaraee máqannaasa 40 áukuanaki mannaa néemariqau. Mi naranná naqá fífiufaqa Kannaana máqasaa náriqa máriraree quqóo óonuraqau. ³⁶ Mi karí misa ummaara amana másee qáfee márufa qaaraqánda márinau. Moó fannoo moodáa káqikaa susufínna amana márinau. Moo fannoo qísaukuqara 10 káqikáa súsufinauqa amana márinau.

Óonikiqari nammári qúminu.

(Namba 20:1-13)

17 Yáaweena ufa mau fíqa Isaraee máqannaasa Sinnaa aadána máqa máaqakiqari quqásee fiqau. Fídaqa misa maqúsa maqusa faiqáqá fímariqau. Misa Reefidimma máqa máaqaki nammári sía máruqoo óonu máriqau. ² Sía márufaqa misa Mooseenara kaukaata qídaqa qiqau. Anée nammári nímina naanée qufanóo Mooseefa qímanniminoo qinau. Ínnee nánaree qiní ánoo qíma qímaqáidee. Nánaree ínnee Yáaweena amanammásee qáfaídee.

³ Isaraee máqannaasa nammáriara káqa nídufaqa Mooseena káqi kai ánoo qímamaqee máriqau. Misa maaqí qiqau. Nánaree anee maasa Isipa máqa máqaqindaraana qífiqee míni sáananoo fee nammáriara dídírafa maasá faqa maasá faiqi námu faqa maasá aandáuqa námufaqa kuqá dárúannoo fee.

⁴ Miqí qufanóo Mooseefa afeekai kámmaseenoo Yáaweenara innaaru qídanoo qinau. Óo Yáawee qinée maa fasiqa anaaseesá náqifeemma nímaqánaaree. Misá qúsasaa óonisamu qiní dárifarano. ⁵ Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Moosee anée Isaraee máqannaasa úriqararautausa nífiqee indaarú fua. Óoqai anee Niru nammári árunna saununa faqa máree fua.

⁶ Qinée Sinai áaqanasaa ínni nóorinni óonisaa kíkíqqa máriannaura. Aneenná saunú samu óoni arusáinanoo nammári minakíqari qúminaqa faiqí ánaasee naaqa. Miqí qufanoo Mooseefa Isaraee máqanna úriqararautausa nífusaa miqímandooofanoo nammári qúminu. ⁷ Misá mi maqa maqána áuqu qaara auqú raqau.

Masaa fáqa Meeribaa fáqée qiqau. Mi auqu qandá óosana amana másee qáfarafa faqa áanoo qírafa fáqee qiqau. Áanoo qídaqa qiqau. Yáaweefa maasá faqa máridanoo fee sía fee máridanoo fee. Misa mi ufánannai Yáaweena amana másee qáfaqau.

Isaraee máqannaasa Amareeka máqannaasa faqa rák-iqau.

⁸ Isaraee máqanna Reefidimma máqa máaqai már-ufaqa Amareekana áiku ásauku aniréeqa misá náriqau. ⁹ Mooseefa misá nídafamásee Yoosuaana qí-maminoo qinau. Anée akaqá fásiquaqa mara quqá-sainaqa dúna kananaana Amareekana áiku ásauku faqa óonu rákúqa. Qinee áaqanasaa Ánutufa márana núannèe qímasee qímaqimu saunúna uqusée kíkíqíqá márianaura. ¹⁰ Yoosuaafa eedóo qímasee kanánaana iqáqoofanoo dóo Amareekana áiku ásauku faqa rákírara nífiqee finau. Fufaqa Mooseefa fáqa Áaroonafa fáqa Hurafa faqa áaqanai óoru fiqau. ¹¹ Mooseefa áaqanasaa kíkíqamámbufanoo ásaukuqara uqéera-soofaqa Isaraee máqannaasa rákiranaki afeekaíkiqau. Kafáa narí ásauku múqufisoofaqá Amareekana áiku ásauku rákiranaki afeekaíkiqau. ¹² Mooseena ásauku anudá qoofaqa Áaroonasa Hurasa óoni ufiqíssoofanoo Mooseefa mínasaa óoqu marifufanóo Áaroonasa Hurasa Mooseena ásaukuqara uaqéufanoo kísaaqasaa márufanoo súani kéeqanau. ¹³ Miqím-masee uaqéunara Yoosuaafa fáqa narí rákira fásiquaqa fáqa Amareekana áiku ásauku ámiqim-másee naruqaraasiqau.

¹⁴ Miqímmásoofanoo Yáaweefa Mooseena qímaminau. Anée papiqakí maa rakiránara ákararumma quqáa. Miqínoo márínaqa káqi íriqa nuaqa. Yoosuaana qímamia. Qinée Yáaweesa Amareekana áiku ásauku kurídi taikásaanaura. ¹⁵ Rákirafa taikáfufanoo Mooseefa óoniuqa qumáreenoo mi maqa maaqánaki qaindá áuquseenoo mi qaindána áuqureenoo Yáaweefa qiní rákira sáqari fée qímasee mi qaindána áuqu ranau. ¹⁶ Mooseefa kafáa qinau. Ínnee Yáaweena rákira saqari uqéeraaqa. Yáaweefa káqi kai Amareekana áiku ásauku faqa naaruara rákida máriannoo.

Yéetooroofa Mooseena ani qáfanau.

18 Yeetaroofa Midianna máqannaasa aanáiqikírafa Mooseena áiráamaku márínau. Aiqáma áinaina Anutufa Mooseena faqa Isaraee máqannaasa faqa dadaaqí márúnara faqa Isipa máqa máaqakinaana nífiqee ánunara faqa Yeetaroofa írinau.

² Iriséenoo mifá faqa Mooseena ánaaqa Sipooraa námmarina maqúsai quqásee ánuna afiqee áninau. ³ Miná faiqíqara Keerasoommana faqa Eerieesarana faqa nífiqee áninau. Mooseefa maaqí qinau. Qinee ánaamuru máqa máaqaki asaqráafai ani márídee qímasee narí ámaaku áuqureenoo Keerasoommanee qinau. ⁴ Mooseena ínaaqíanaa faiqi áuqu Eerieeser-afa márínau. Miná ánoofa maqasoofanóo Mooseefa qinau. Qiní qíkoona Ánutufa qiní dadaaqínoo

Fáraoona durú féefa óokinaana qiní ititáqisáinaree qinoo miná áuqu Eerieesaraneé qinau.

⁵ Yeetaroofa Mooseena ánaaqa faqa miná faiqi qára faqa nífiqeenoo aadána máqa máaqaki náaquqara áaqana aaqá Mooseefa úiqana maqa usakásee máruqoo aniranau. ⁶ Yeetaroofa Mooseenara ufa quqáidanoo qinau. Óonuree maaqí qímasee qí-mamáqa. Aní áiraamaku faqa aní faiqi ánaasee faqa ánidammiaafoo qíà.

⁷ Mooseefa mi ufána iriséenoo narí áiraamaku óonu aanáí paqúrimáseenoo miná óorinni aqoori saunú ara-fufanóo miná ámooqá nanau. Miqí másoofaqa nári máríranara narí irée narí irée máseeqa doo Moosena úiqana maqaki kéeqaqau. ⁸ Minakí óoru máridanoo Mooseefa narí áiraamaku óosana óosana aupúrarana Yáaweefa Fáraoona faqa Isipa máqannaasa faqa nimiseenoo Isaraee máqannaasa mároonara qímaminau. Mifa Isaraee máqannaasa aanáí ánídaqa moómoo ummaara máree márufanoo Yáaweefa dadaqunára faqa qímamínau. ⁹ Yeetaroofa mi aiqama ufána iriseenoo asasinau. ¹⁰ Asasammáseenoo qinau. Yáaweefa Faraoona ásaukukinaana faqa Isipa máqannaasa nísaukukinaana márínara miná ámooqía. Yáaweefa narí faiqi ánaasee rumbárana kínaana idukúnara miná amooqiaqa. ¹¹ Doo maqée qinee íridaqa, Yáaweefa aiqáma únna anutusa úrin-naaqararafa máridanoo. Isipa máqannaasa ínni mandáikamma nímaqee márufanoo ínni idaaqamma nísoonannai mifa aiqáma únna anutusa úrin-naaqararafa máridanoo. ¹² Miqí qímaseenoo Yeetaroofa aandáú marasée aruséenoo múduka idá aiqáma qáma taikára tátufirana Ánutuna suqá áminau. Kafáa mifa akaqá tatúfirana faqa Ánutuna suqá áminau. Áaroonafa fáqa Isaraee máqanna úriqararansa faqa aniréeqa Mooseena áiraamaku faqa Anutuna amooqí-daqa mi naaquqara qoomaqána naqau.

Misa akaqá síaasa mara quqáqau.

(Lo 1:9-18)

¹³ Iáqoo kanánaana Mooseefa fíndifinoo narí máqanna qámabaanaí óonureenoo misá kóotauqa írinau. Kanánaana óosana arasée kóotinoo fíffi ufanoo eendá kai másanau. ¹⁴ Yeetaroofa Mooseena kadáapirana qáfamaseenoo maaqí qímaseenoo Mooseena qímaminau. Anée nánaree aneennárea maa saikáusa áuqaidanee. Faiqi ánaasee kanánaana kóotirara ani márída rakísi marífanóo eendídanoo.

¹⁵ Mooseefa iriseenoo qímaminoo qinau. Qinée miqíanaqa faiqi ánaasee qinée únannai anirée Ánutuna áidiranara írifaranoo. ¹⁶ Qaara fasiqa qára ufa raináida narí áfu máu narí áfu máu máseeqa qinée únannai aniraafaqa qinée andeeqái fásiqanara maafá andeeqée foo qímaseeqa Ánutuna sánda ufa naaká-paidaqa.

¹⁷ Yeetaroofa Mooseena qímaminoo qinau. Anee sía andeeqée máriananoo. ¹⁸ Anée miqídana aneenná afeeka taikáinaqa maa fasiqa anaaseesá faqa miqí kai ifaránoo. Aneennárea sía amanaikí máriananoo.

¹⁹ Anée maqee qiní ufa íria. Qinee ámiqira áakapara úfa aní ámianaura. Anee írinanoo Ánutufa aní faqa márída dadaaqiannoo. Anee andeeqáseenana Ánutuna áfusaa aanáiqikina márídana faiqí anaasee ummaara Ánutuna qímami máriananoo. ²⁰ Anée Ánutuna sánda ufa qímannimisee andeeqára márirana óosana naamúa qímasee misa ifándinna áinainara faqa qímannimia. ²¹ Qíma nímiseenana anee miná ámúaaqa írirana fáqaa fásiquaqa mara quqásainaqa Isaraee máqannaasa úriqararusaikíqa máriaqa. Akaqáusa wan tauséenna 1000 fásíqa ánaaseesaa rakísífaqa akaqáusa wan handareetasaa 100 rakísífaqa akaqáusa fiftísaa 50 rakísífaqa akaqáusa teennasaa 10 rakísífaqa. Misá Ánutunara rufíee máriasa márídaqa misa andeeqára óosana faqáasa márídaqa sía umeé raaqée múnimma máree márínausa máriaqa. ²² Mi fasiqáusa aiqáma kari faiqí ánaasee kóota ufa írimarinausa máriaqa. Moo áfeeka ainaina fíraa ainaina kambíqafínaqa máree mini aní ámífana anée miná andeeqáa. Káqikaa ainaina nári kai andeeqáaqa. Misá miqímánde aní qummaara rainá máraifanoo aní afaaqa aufadáni. ²³ Ánutufa eedóo qínana qiní ufa máu finana sía kudoosaápeennáranoo. Miqínaqa maa fasiqa anaaseesá áanoo qírafa taikáfínaqa quqásee nímaaqa fifáranoo.

²⁴ Mooseefa Yeetaroonaa ufa iriséenoo mi máu kai finau. ²⁵ Mooseefa írirana faqaasa Isaraee máqannaasa kínaana mara quqásoofaqa úriqararusaikíqau. 1,000 fásíqasaa rakísírausa faqa 100 fásíqasaa rakísírausa faqa 50 fásíqasaa rakísírausa faqa 10 fásíqasaa rakísírausa faqa mara quqásoofaqa rakísímaríqau. ²⁶ Misá aiqáma kári síasara foorá náruara mariqau. Máridaqa káqikaa kóotauqa misá andeeqée máriqau. Fíraa kootá Moosee funnáí máree fímaríqau.

²⁷ Miqímásee Mooseefa Yeetaroonaa ámándàma soofanóo ámaaqa finau.

Isaraee máqannaasa Sinái áaqana áikunni ani máriqau.

19 Isaraee máqannaasa Isipa máqa máaqakíqari Reefidimma máqa máaqaki ani máriufaqa miqóoqari qaaramoó úqoona indaarúqáa fáasaanasaa Reefidimma máqa máaqaindari Sinái aadána máqa máaqai óonu máriqau. Miqóo misa Sinái áaqana áikunni úiqaana máqa usakásee máriqau.

³ Mooseefa miqóoqari Sinái áaqanasaa Ánutuna faqa ufa qíraree qímasee óoru finau. Yáaweefa áaqana sáaqari Mooseena áaramaseenoo qímaminau. Anée Yakooboona áiku ásauku Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímannimia. ⁴ Ínnee qiní óosana qáfee máriafanoo. Qinée Isipa máqanna nárunnana ínnee qáfaafanoo. Qinée ínni quqaumu ánaaqiara foorá itáteeqeeqa qíqóosasáa quqásèeqa uqéereeqee qeeqá márunannai quqáqauaqa máriafanoo. ⁵ Ínnee qiní ufa iriséeqa qiní moodáanaki kíra ufa mau fíqa qiní faiqí ánaasee márifaránoo. Aiqáma maa maqa maaqáfa faqa faiqí ánaasee faqa qiníndi kai márídaqa ínnee qinée qeeqára útaaqaama qáunasa máriafanoo. ⁶ Ín-

nee qiníndi uqanna márídaqa qiní aanáiqi kírausa máriafanoo.

⁷ Mooseefa irisée óoqureenoo Isaree máqanaa úriqararusa suqúseenoo aiqáma Yáaweefa qímamu ufána qímannimínau. ⁸ Faiqí ánaasee Yáaweena ufa iriséeqa aiqámausa moodáa kari nóo raqá máree qíqau. Yáaweefa aiqáma ufa qínnana maasá írianaurée qíqau. Miqí qufanóo Mooseefa misá ufa iriséenoo Yáaweena qímaminau.

⁹ Yáaweefa misá ufa iriséenoo Mooseena qímaminoo qínau. Qinée ámatooki áriira óonnamukíqari anée íannánnai qumurée aní faqa ufa qíanaqa faiqí ánaasee iriséeqa miqóoqari áni ufara kúqaa fee qifáranoo. Miqí qímasoofanoo Mooseefa faiqí ánaasee quú ufána Yáaweena qímaminau.

¹⁰ Qímamisoofanoo Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qínau. Anée kafáa óoquree faiqí ánaasee maaqí qímasee qímannimia. Misá aiqáma maqee faqa dúnna nári qamunna nammári uqusée nári nífaaqa ánukamasee qiní qímooqírra deedaqiaqa.

¹¹ Deeda qímarífaqa dúnna káqi mári mooná qinee Sinái áaqanasaa qumuránaqa aiqáma faiqí ánaasee qiní qíqafeefáranoo. ¹² Anée áaqana ameemaanaí fíqu fíqumma óosumma sáinaqa sía faiqí ánaasee mína fíàaqaráaqa. Miqímáseenana qímannimínaqa sía áaqanaí óoru fuaqa, sía uqanna miná aaqá fuaqa. Minásaa áiku ráinafa kúquannoo. ¹³ Ínnee miqínna fasiqana sía uqanna nísaukunnaí áruaqa, óoni sámu fee feefannái fee kúqa áruaqa. Maa ufána faiqí faqa aandáura faqa qídaqa. Miqínna fásíqa fée aandaú fée kúquannoo. Ukeena fuaqáifaqá kaí faiqí ánaasee áaqana áikunni óoru fuaqa.

¹⁴ Mooseefa áaqanaindari qumuréenoo faiqí ánaasee Yáaweenara deedaqa másee amooqiaqéera qímanminau. Miqí qufaqaqá faiqí ánaasee náriqa qamunna nammári úqíqau. ¹⁵ Miqí márufanoo Mooseefa qímanminau. Dúnna káqi mári mooná deedaqiaqa. Maqee óosana arasée sía ánaasee sakasée faiqaaqa.

¹⁶ Qaara afuru faisoofanóo qaaramoókufanoo kanánaana áaqanasaa ukeena firaaná fuaqáraná námu fáqa qámatooki kira óonnamu námu fáqa aakuasáa innaarúnai námu faqa ufaqa faiqí ánaasee úiqaana máqaki máriusa aiqáma náindiri rofoqá rufíqau.

¹⁷ Mooseefa faiqí ánaasee aiqáma úiqaana máqakinaana nífiqeenoo Yáaweena paqúrírara áaqana áikunni óonu kíkíqino márinau. ¹⁸ Yáaweefa idáuruki qari Sinái áaqanasaa qumu márunara idá muna fannoo áaqana aiqáma rafáaqafínoo márinau. Mi munáfa fíraa ída múnara foorá óoru fúfaqa faiqí ánaasee qáfoofanoo fíraaqóo náindiri ranau. ¹⁹ Ukeena feendúndáanai qímarínau. Miqí qímarufanoo Mooseefa Yáaweena qímamufanoo Yáaweefa kafáa innaarúnai dárara qíranakíqari narí qímaminau.

²⁰ Yáaweefa Sínaí áaqanasaa qumuréenoo Mooseena áaroofanóo óorufínau. ²¹ Óoru roofanóo Yáaweefa Mooseena qímaminoo qínau. Anée óoquree faiqí ánaasee qímannimínaqa sía óosu áíàaqaree qiní qíqafarara ániaqa. Misá miqíqa moómoosa kúqifaranoo.

²² Aanáiqikirausa faqa qiní daaqá ániàní qímasee ánukamafiqa ániaqa. Sía miqífaqa misá aupúrarana nímiánaura. ²³ Mooseefa Yáaweena úfa iriséenoo qí-maminoo qinau. Faiqí ánaasee sía amana Sinai áaqanasaa úrifaranoo. Anée aneenná kai maasa daakápàma séenana náaquqara áaqana fíqu fíqumma amusá arasáanáqa sía úrifaranoo.

²⁴ Yáaweefa iriséenoo Mooseena qímaminau. Óo-quireenana Áaroono faqa áfiqee úrua. Qiní aanáiqikirausa faqa faiqí ánaasee faqa sía qiní qíqafararee qímasee amusá rapéemmásee úruaqa. Miqífaqa qinee misá ummaara nímiánaura.

²⁵ Mooseefa iriséenoo óoquireenoo faiqí ánaasee aiqáma Yáaweefa quú úfana qímanniminau.

Ánutuna qísauku qára sándufa.

(Lo 5:1-21)

20 Ánutufa maaqi qinoo. ² Qinée Yáaweese ínni Ánutusa máridaqa. Qinée Isipa máqasaa rum-báranaki máruna ínni maréeqee maí quqáafanausa máridaqa. ³ Ínnee sía moó ánutuna amooqiaqa, qiní kai qimooqiaqa. ⁴ Ínnee sía innaarúnai mári ainainausa faqa maqásaa mári ainainausa faqa nammáriki mári ainainausa faqa nimana áuqusee maasá anutufee qiaqa. ⁵ Minára sía moó áinaina amana áuqirana óorinni mapámufida innaaru qídaqa amooqiaqa. Qinée Yáaweese ínni Ánutusa márunnana sía mi ainaináusa nimooqiaqa. Qinee sía uqanna moó ánutunara qínanoo qiní qímaaqa máqaannoo. Faiqí qiniara fídiaqaa inausa aupúrarana nímiánanoo misásaa faqa misá faiqí námu sáa faqa misá nínaiqimara sáa faqa nísáifaqausa sáa faqa máriannoo. ⁶ Moómoosa qiniara rídaqa qiní sánda ufa mau fínausa qinée misá faiqí námu kásooqee núkudara foora kambíqáinausa qeeqá dídirana uqannífiqaanaura. ⁷ Ínnee sía qiní dúqunnai mandá óosana áuqaaqa. Qinee Yáaweese ínni Ánutusa qiní dúqa fífauf faafau inausa aupúrarana nímiánaura. ⁸ Ínnee Sabáta fáasaanara náaquqara fáasaanee qímasee íriqa fuaqa. ⁹ Dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaana ínni aináinira fáasaana máriani. ¹⁰ Dínni ani qaara marasée 7 fáasaanasaa qiní Yáaweese adooára faasaana máridanoo. Mi faasaanásaa sía uqanna moodáafa faqa aináiniani. Ínnee faqa ínni faiqi námu faqa ínni aináinira faiqíuqa faqa ínni aandáuqa faqa ánaamuru ínniki ani máriasa faqa sía uqanna aináiniaqa. ¹¹ Dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaana qinée Yáaweese innaarúnai faqa maqá faqa ooruku námari faqa mináquaki mári ainaináusa faqa áuqí qíafana. Dínni ani qaara marasée 7 fáasaanasáa qinée qidooa qíafana. Minára qinée Yáaweese Sabáta fáasaana afaaqóoqa qímasee náaquqara fáasaanee qídaqa. ¹² Ínneeqa nínausa níkausara qeeráiridaqa misá ufa qaindúsuaqa. Ínnee miqíqa qinée nímianna máqanasaa kísaaqasaa márifaranoo. ¹³ Ínnee sía faiqí ánaasee núqu qímasee náruaqa. ¹⁴ Ínnee faiqí ánaasee sía narí úmmuari narí úmuariaqa. ¹⁵ Ínnee sía mooná aináina úmuariaqa. ¹⁶ Ínnee sía akaqúsara únna qímasee misá kíkíqa

ususée ufa nímia. ¹⁷ Sía mooná maaqa umíasanara ámuqusiani. Sía mooná ánaaqara amukáani miná aináinira fasiqa anaaseera faqa misa aandáú ainainara faqa miná aiqáma ainainara faqa sía amukáani.

Faiqí ánaasee Ánutunara rufiaqau.

(Lo 5:22-23)

¹⁸ Faiqí ánaasee aiqáma innaarúnai qírana faqa aakuasáa faqa ukeena firaaná faqa áaqanasaa idámu-na namu faqa qáfoofanoo náindirí reenoo náaquqoofaqa níanasaa márida qáfee máriqau. ¹⁹ Miqí másee misá rufiasee Mooseena qímamiqa qíqau. Ánutufa maasá qímaqiminaqa maasá irisée kúquanóora rufíaidaqa anée kai maasá qímaqiminaqa íria.

²⁰ Mooseefa iriséenoo qímanniminau. Ínnee sía rufíaaqa Ánutufa ínni nimanamásee qáfáinaqa aiqáma kari minára rufiasee miná ameemaanai máridaqa numóo ainaina sía áuqaaqeeera. ²¹ Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee níanai márufanoo Mooseefa kái Ánutufa asukuna áriira óonamuki máruna aaqá finau.

Aidaraindáraa sándufa.

²² Yáaweefa Isaraee máqannaasa qímannímanifeera maaqí qímaseenoo Mooseena qímaminau. Qinée innaarúnaindari ínni faqa ufa qímarunaqa ínnee ínneeqa nífunnai miná qáfaafanoo. ²³ Ínnee sía siruáannai faqa kóorannai faqa únna ánutuna amana áuqusee qiní Yáaweese faqbaqa másee amooqiaqa.

²⁴ Ínnee maqánnai qaindá áuqusee minásaa ínneeqa sipsípa faqa burimakáu faqa míniseeqa idá qáma taikára tátufirana suqásaiqaqa faiqí anaasee qiní faqa moodáanaki kiaqa. Aiqaqa máqusa ínnee qiní qimooqiaqéera utáaqama qáunna máqusanaki óonureeqa miqífaqa qinee ínnee iannai qumurée ámiqi ámiqimma nímaqaanaura. ²⁵ Ínnee óoninnai qiní aidara áuqiraree qímasee sía faiqí rukámuqaa óoninannai áuquqaqa. Ínnee faiqí rukámuqaa óoninannai áuqúséeqa minásaa tatúfirana suqá qímiraafa sía amanaikiannoo. ²⁶ Ínnee sía áidara áuqusee minní àkarára írirasu áuquqaqa. Ínnee miqíqa umeé nífaaqa kooroo ifáqa qáfeefoora.

Fífauf aináinira fáiqi kiqa máriasasaa rakísira óosana.

(Lo15:12-18)

21 Ánutufa Mooseena qímaminoo qinau. Anée maa sandufána Isaraee máqannaasa qímannimi. ² Ínnee Heeburu máqannaasa aináinira faiqi munnimmannái feefaurúmasaifanoo mifá ínni faqa moodáannai taikásee dínni ani moodáa 6 marasée áukuana aináina másainaqa dínni ani qaaraikínaqa 7 dóo quqásaifanoo káqi fúani. Idukínnana ákiiqara sía feefauríani. ³ Mifá adeedaaná máridanoo aní aináinira fáiqikinoo máriinafa ámaaqa fírarinoo sía ánaasee máree fúannoo. Kafaa ánaasee faqáafa ínni aináinira fáiqi kinóo máriinafa ámaaqa finoo amaná narí ánaaqaa áfiqée fúannoo. ⁴ Miná feefaurú miná rakísiifa ánaasee áminanoo mifá faiqi maqaséenoo máriinanoo

miná aukuana taikáinanoo ánaasee faqa faiqi faqa miqóo quqáseenoo káqisamu ámaaqa fuani. Mi anaaseená faqa miná faiqi faqa rakísiranaindi kai mári-faranoo.

⁵ Aináinira fásiqa fannoo narí faiqi ánaaseera ámuqusinanoo sía amana uqánauree qímaseenoo ⁶ qinée qeeqá rakísiranara dídimarifaqa qímaseenoo sía qinée taikásee fuanáura káqi rumbáranaki mári-anauree qímasainanoo miná rakísirafa miná qumáreenoo amaana máaqaqi múnuseenoo qúka qumáreenoo kooqí mámmaaqai áaqoo ruqíaaani. Ruqíasainanoo mi fasiqáfa náaruara aináinira fáiqi máriinanoo miqóo kúquannoo.

⁷ Faiqí moó fannoo narí áraamuna aináinira má-naaqaikaniifeera amisáinanoo sía aináinira fásiqauqa idukú nisaandee másee idukúsaina fúannoo. ⁸ Mi manaaqána aináina faqaafa feefaurú méeqéeno narí aináiniranaki quqásee qínaaqara máraanauree qí-masee máriinoo ákooqaifanoo sía mareenoo. Miqí-nannáí mi manaaqána mandáikama ámaqaseenoo sía ánaamuru nimisée feefaurú máraannoo. Narí ákoofa kai kaifáa feefauríannoo. ⁹ Faiqí moó fannoo narí faiqi ámiraree qímaseenoo aináinira mánaaqa feefaurú máseeno narí áraamunara foora rakísiani. ¹⁰ Faiqí moó fannoo ánaasee faqaafa moó maraséeno in-daarúqaana nárana faqa qamunna faqa miná aináina dadaaqírana faqa sía minnísaani, óoqai iúndée kaí íani. ¹¹ Mi fasiqáfa indaarúqaana sía mi ainaináusa andeeeqá ámaqeenoo mi fasiqáfa mi anaaseená aiqáinanoo fínanoo sía feefaurú máraannoo.

Rákirana andeeqára sándufa.

¹² Faiqí moó fannoo moó fásiqa kuqárusáinaqa narí faqa kaí kuqáruaqa. ¹³ Faiqí moó fannoo sía moó fásiqa áuqu qímasee árinafa mifá amaná qinée ínna útaaqaama nímaqa qáunna máqusanaki kéeqafinoo asumu máriannoo. ¹⁴ Yáfee moó fannoo moónara áranaqainanoo áuqu qímasee árinafa mifa faqa kúquani. Qíní aidaráí mifá óonu kukéeqafi asumu márianauree qínaqa ínnee mindáraana rarisámasee kuqá áruaqa. ¹⁵ Yáfee moó fannoo narí ánoona ákoona nárinaqa ínnee miná kuqá áruaqa.

¹⁶ Faiqí moó fannoo moó fásiqa mareeqeenoo narí aináinira fáiqi kée íannoo fee moó átinai nimisée feefaurú fée márainnana kuqá áruaqa.

¹⁷ Yáfee moó fannoo narí ánoona ákoona mandá úfa qímannaqáinnana miná kuqámma áruaqa.

¹⁸ Faiqí misá tínooramámaree fídaqa faiqí moó fannoo mooná óoni samu fée sáamu samu fée arúsáinanoo sía kúqirai aurída máriinanoo fíndifinoo nímarinaqa ínnee miná akiiqara ári fásiqana sía aupúrarana ámiaqa. Árinna fásiqafa narí qaarísaa máriinanoo fíndifinoo mádaanaí sáunúsaa óoquree ururée írana amanaikínanoo ári fásiqafa miná feefaurú auríranaki máriinna fáasaana amana kái feefaurú amisée minásaa rakísi márinanoo fíndi fuani. ²⁰ Faiqí moó fannoo narí feefaurúmmáqai aináinira fásiqa nee mánaaqa nee sáamu qumáree arúsáinanoo aqee kúqi-

naqa ínnee miná ákiiqara narí faqa moó ápurarana ámiaqa. ²¹ Mi ainainira fasiqá née manaaqá née sía aaqee kúqirai moodáa éenda fée qaara eenda fée káqi máriinanoo kúqinaqa ínnee sía miná úriqararafa miná árinna ákiiqara ámiaqa. Narí aináinira fáiqiara aupúrama ámaqáifa narí árianasaa ititéenoo.

²² Faiqí rákinnanaki moó fásiqa fannoo ámuuqa faqáa ánaasee arúsáinanoo kúqira fáiqi maqaséeno miná ánoofa káqi márinanoo mi anaaseená afaaqi fannóo nána féefauruaree iráinanoo mi fasiqáfa feefauríannoo. Síasauqa eedóo qínna féefauruná kai ámiannoo. ²³ Mi anaaseefá moó ápurarana márinaqa miná árinna fásiqana faqa mi aupuraranná kai ámiaqa. Kuqá árinaqa narí faqa kuqá áruaqa. ²⁴ Nífu dimbásainaqa narí áfu faqa dimbáaqa. Nífaí itairísainaqa narí áfai faqa itairífaqa. Nísauku raudásáinaqa narí ásauku faqa raudáaqa. Níku itairísáinaqa narí áiku faqa itairífaqa. ²⁵ Idatí raqúru níminaqa narí faqa idatí raqúru ámiaqa. Kaakadi nárinaqa narí faqa kaakadi áruaqa. Sáamu nárinaqa narí faqa sáamu áruaqa.

²⁶ Faiqí moó fannoo narí aináinira mánaaqa fée fásiqa fée arumáreenoo áfu qimbáseenoo miná ákiiqara idukúsee aiqáinanoo ámaaqa fuani. ²⁷ Kafa mifá narí aináinira fásiqa fée mánaaqa fée arumáree áfai itairiseenoo miná ákiiqara idukúsee aiqáinanoo ámaaqa fuani.

Burimakáu fannoo áaqama sáinnana andeeqára ufa.

²⁸ Burimakáu ákoona fannoo faiqí fée ánaasee fée kuqá narusáinaqa óoni samu mi burimakau akoonná kuqá aruséeqa miná amaquí sía naqa. Mi burimakau akooná arusáifanoo mína ákoona aupúrarana ámirafa sía máriannoo. ²⁹ Mi burimakau akoonnáfa óoqai faiqí narí máriafa máridanoo kafáa moó fásiqa kuqá árinaqa miná ákoofa sía quqúsaki mara quqáinanoo kafaá nárinaqa miná ákiiqara óoni samu mi burimakau narí kuqá aruséeqa miná ákoona faqa kuqá áruaqa.

³⁰ Kúqina ákiiqara áqira feefaurúara óoqai áuqu rá-maqaana amana kái áquseenoo narí kúqiranasaa ititáannoo. ³¹ Burimakau ákoona moó fannoo mánaaqa fee akoonaiqí fee nárusáinaqa ínnee óoqai qí-maqa ufa máu kai fuaqa. ³² Burimakáu ákoona moó fannoo aináinira kúmaaraa fée mánaaqqee nárusáinaqa mi burimakau ákoofa aináinira fáiqi úriqararana firaa feefaurú ámiannoo.

³³ Faiqí moó fannoo madika indufúseenoo rafáaqafu qáinanoo moó fannoo óonu miná rafáqaamma sáinanoo burimakáu fée doonkí fée minakí áqufíqa kúqifanoo, madika áfu rafaqáa ifá mi andauná ákiiqara feefaurú máseeno naríara mi andauná máraannoo. Faiqí moó fannoo madika indufúsee sía rafáaqa fínanoo aandáúqa minakí áqufíqa kúqifanoo mi fasiqáfa aandáú ákoona feefaurú amiséeno naríara mi andauná máraannoo. ³⁵ Moo fásiqa burimakáu ákoona fannoo mooná burimakáu ákoona arúsáinaqa burimakau ákoqanda káqi mári burimakau máree-qqe moosáa quqásee feefaurú marasée miqandá mi munnimmána raináqaraasa mándee kúqira búri-

makau qámbaana aukúqaraasa másee moó fannoo dínni márainna moó fannoo dínni máraaqa. ³⁶ Mi buri-makau akoonáfa óoqai nárí máru burimakaua mári-fanoo miná ákoofa sía quqúsaki quqáinanoo mooná burimakáù kuqá arusáinanoo miná ákiiqara moó káqi mári burimakaua amiséenoo kúqirana nariara máraannoo.

Áaqarana andeeqára sándufa.

22 Faiqí moó fánnoo burimakáù fée sipsípa fée qúmmuara mámaree múnu mooná amisée feefaurú márainna fée arusáina fée mi fasiqáfa moodáa burimakau ákiiqara moodáannai qísauku burimakáù mina ámiannoo. Moodáa sipsipa qúmmuarínnana ákiiqara qaara faqa qaara fáqa sipsípa ámiannoo.

² Mi fasiqáfa narí qúmmuarirana ákiiqara feefauríannoo. Moó áinaina sía márinaqa mi fasiqána maréeqee moó máqanna nimisé miná feefauru maréeqee mifá qúmmuarina ákiiqara nímiyaqa. Mi fasiqáfa burimakáù fée doonkí fée sipsípa fée maraqáinafa káqi riri mári-nanoo qaaraqánda miná ákiiqara nímiyani. Eendákinai qúmmuarira fasiqa fánnoo máaqa ruiqásee kée-qainaqa miná qumárasee kuqá árusáinafa sía mina ákiiqara ufa máraannoo. Fáasaana miqí márinaqa kuqá árinna fasiqafa miná ákiiqara ufa máraannoo.

⁵ Faiqí moó fannoo narí burimakáù fee sipsípa fee ándanda née márinana sía ámiqimmásee rakísinanoo mooná áfuqaki kéeqafi nárana náinanóo miná ákiiqara nárana faqaana narí áfuqakinána ámiqirana kai unakú máree munu ámiannoo.

⁶ Faiqí moó fánnoo narí áfuaki idá arasáinanóo qá-mammareenoo mooná áfuqa qéenoo nárana unakú quqáqáinnana qámasáinanoo miná ákiiqara idárai fásiqafa miná ámiannoo.

⁷ Faiqí moó fánnoo munnimma moó fásiqasaa quqásaina márinanoo moó fásiqá fánnoo qúmmuari márinaqa paqúri másaifanoo miná ákiaqara qaara kari feefaurú ámiannoo. ⁸ Qúmmuari fasiqana ínnée sía paquríqa munnimmasáa rakísii fasiqana áfiqamaree innaaru qímaria maqusánaki múnusee iráifanoo mifa narí amana aiqámásee kúqaa sía qinée máree fée qíànnoo. ⁹ Aiqáma áinainara áanoqiranaki burimakáura faqa doonkiuqara faqa sipsípauqa faqa qamunnara faqa akaqá áinainara faqa qiníndi kài fée qí-masee áanoo qínna fasiqa qanda nífiqámaree innaaru qímariaqoo nífiqee ániyaqa. Ánutufa yánaree únnaqifoo qínafa mifá miná ákiiqara qaara karí feefaurú ámiannoo. ¹⁰ Faiqí moó fannoo mooná doonkí fee burimakáù fée sipsípa fée moó áandau fée rakísi mári-nanoo moó áandau fánnoo kúqinoo fée nána áfaaqee mandáikinanoo fée namuqáa fée mara máraafanoo moó fásiqá fánnoo sía mináuqa qáfeenoo. ¹¹ Mi andausa sáa rakísirafa innaaru qímariaqoo óonureenoo amana aqiqámáseenoo qinée sía uqanna mi andausá úmmuari fée qíani. Mi andausá sía úmmuarifánnoo aandáù ákoofa minára amanámmifoo qímasee sía miná ákiiqara rakísinafinnai feefaurú máraannoo.

¹² Kúqaa mi fasiqáfa úmmuarinoo mifá aandáù ákoona

miná ákiiqara feefaurú ámiannoo. ¹³ Káasau fáini mi andauná arunéennoo fée miná rakísi mári fasiqafa miná asausífee ámudaani fee mara miná ákoona uqafíqáseenoo sía miná ákiiqara feefauriannoo.

¹⁴ Faiqí moó fánnoo mooná aandáù akaqá áinainirana dadaaqíanifeera marasáinanoo kúquannoo fée ámudaani itairínnoo fée mi andauná ákoofa uqanna sía márinanoo úfaasu márai fasiqafa feefauriannoo. ¹⁵ Mi andauná ákoofa uqanna miná áfusaa miqífanoo sía miná ákiiqara feefaurú aandáù ákoona ámiannoo. Ufaasú feefaurú másaafanoo aináinirana dadaaqí mári andaufá kúquannoo fée ámudaani itairiannoo fée feefaurú máqaiifa miqíannoo.

Akaqá sándufauqa.

¹⁶ Faiqí moó fánnoo mánaaqa moó faiqí moó sía útáaqama ámaqarana sararammá ámaqaseenoo mi fasiqáfa márarara miná ákoona feefaurú amiséenoo marasáinanoo miná ánaaqaikinoo máriannoo. ¹⁷ Mi manaqána ákoofa mi fasiqánara ákoqáinanoo sía narí áraamuna máraannee qínanoo mi fasiqáfa fúka mánaaqa feefaurí máriana amana kài miná ákoona ámiannoo.

¹⁸ Áukainaina máraqanua ánaaseesa kuqá náruaqa.

¹⁹ Faiqí moó fánnoo aandáù ámuuaqa akaráinnana miná kuqá áruaqa.

²⁰ Qíní Yáaweesa kai aandáù tatufírana suqá qími-aqa. Moó únnaqira ánutuna tatufírana suqá áminnana kuqá áruaqa.

²¹ Ínnée óoqai Isípa maqasaa ánaamuru márunaki mandáinainaki márunnara irisée sía ánaamuru ínniki márinausa mandáikammá nímaqaaqa.

²² Ínnée adeedaana ánaasee fee fáiqi fáiqi fee sía mandáikamma nímaqaaqa. ²³ Ínnée miqífaqa misá qíní dáaraifaqa qinée Yáaweesa írianaura. ²⁴ Qíní qírana qáinaqa rákiranaki ínni kuqá náruanaura. Narusáanaqa ínni nínaaqmaaka adeedaana máriifaqa ínni faiqi námu fiaiqi márifaranoo.

²⁵ Ínniki qari qini Yáaweesa faiqí ánaasee moó fánnoo munnimmara sárau ímárinannana úfaasu munnimma áminana sía úfaasu munnimma nímiariasaa náanna ráaqa. Misa nimiséeqa nárindi ákiiqara maraséeqa aabaa fáqa maráidaqa. Ínnée inneeqáindi akiiqará kai máraaqa. ²⁶ Ínnikiqari faiqí moó fánnoo aní aináina ufaasú maraséenoo kafáa ámianauree qímasee narí suara síúta amiséenoo minánnoo narí ámianinna áinainara kóoroo ídanoo kúqaa ámianauree qídanoo. Miqí qínana anee súani áfu sía kéeqanoo márinana miná suara síúta kái káqi narí ámia. ²⁷ Mi suara siutáfa tootooqírana ámianifeera quqáqaina marifanoo nánee moo áinaina ákúsee faiqáannoo. Anee sía áminanoo suara árinanoo qinée únannai innaaru qínaqa qínee miná ufa írianaura. Qinée káaqa faiqíara qimudáòo qí-marunausa máridaqa miqíanaura.

²⁸ Ínnée sía qíní Ánutusara mandá úfa qiaqa. Ínniqa rakísirausara faqa sía miqí qiaqa.

²⁹ Ínnée fúka nárana affána néeqa sakuma fáqa uáinna faqa oorífa fadameena faqa ínneeqa óoqa fáiqi

faqa qiní Ánutusa náaree qímiaqa. ³⁰ Ínneeqa buri-makáu sipsípa óoqásaa maqarana ákoonauqa dínna taikáseenoo dínna óonu qaara marasée 7 faasaana narí ánoona faqa máriséenoo dínna óonu qaaramoó 8 fáasaanaikínaqa miná arusée tatúfirana suqá qímiaqa. ³¹ Ínnee qiní faiqí ánaasee márianara káasau faíni fannoo aru quqáqainna áandauna amaqí sía suqásee naaqa. Fainí mara nímfifaqa naaqa.

Isaraee máqannaasa andeeqára óosana áuqaaqa.

23 Ínnee aatáta qáara únna ufa iriséeqa sía mooná múnú qímamia. Ínnee sía áaqee mári fásiqana únna úfannái miná dadaaqiaqa.

² Kóotaki óonureeqa moómoosa únna ufa qífana anée sía misá dadaaqia. Misa ufakí kikíqa máfi andeeqára ufa mara fúrufarifana sía misá dadaaqia. ³ Kudi fasiqa moó fánnoo kóotaki kikíqa máfinana sía kudi márinna roo qímasee dadaaqia. Andeeqára nara kai qiaqa.

⁴ Ínnee ínneeqa namuqáa burimakáu fee doonkí fee fúrufariqa nífaqa ínnee qáfamáseeqa máree narí ákooná múnú ámiaqa. ⁵ Mi fasiqána doonkí fannoo ummaara mara máree fídanoo aanái sáamurinoo márinaqa ínnee óonu qáfee sía fíaaqaráqa dadaaqí uqéera aisaaqa.

⁶ Kudi fásiqqa fannóo kóotaki márinaqa ínnee sía minára mandá fasiqee qímasee andeeqára oosana sía miná ámiaqa. ⁷ Ínnee sía únna qímasee kóotaki aqoónnana kíkiqa úsua. Sía andeeqárausa numóo síáisa fífa kúqiranaki mara quqánnisaa. Qinée Ánutusa mi manda ainainná áuqáinnana kuqá áruanauranoo.

⁸ Moó fánnoo maqándanai kóotaki minásáa roo qíannee munnimma áminana sía uqanna máraa. Miqíra múnnuma fánnoo faiqí nífu dimbarausaikamma síifaqa sía andeeqárana qáfaiadaqa. Andeeqára fásiqqa faqa mara fúrufaramma áisaidanoo.

⁹ Ínnee óoqai Isípa maqasaa máridaqa ánaamuru áupurarana qáfeeusa máriafanoo minára ínnee sía quandáfi ánaamuru ínna faqa márinausa mandáikamma nímaqaqa.

Qísauku dínna taikásee dínna ani qaara marasée 7 áukuanara faqa sabátara faqa qíra sándufa.

¹⁰ Ínneeqa maqá úmmaqu née maría maqánaki minakí dínna qísauku taikásee dínna ani moodáa marasée 6 aukuaana úmmaqusaidaqa unakúsaidaqa naaqa.

¹¹ Miqíqa fífi inaqa qísauku dínna taikásee dínna ani qaara marasée 7 áukuanasaa sáifanoo maqá fánnoo idooáni. Mi maqánasaa moo áinaina kambíqáinnana sía unakú naaqa. Kudi fásiqauqa miná naaqa. Misá náidaqa andaanauqa máfi sáinnana káasau áandauqa naaqa. Ínneeqa uáinna áfuqa faqa oorífa sáqari faqa miqí kai iaqa.

¹² Ínnee moodáannai qísauku taikásee dínna ani moodáa marasée 6 fáasaana aináiniaqa. Aináiniqa fífi inaqa dínna taikásee dínna ani qaara marasée 7

fáasaanasaa sía aináiniaqa. Ínni aináinira fáiqiuqa faqa ánaamuru ínna aináini márinausa faqa ínna aandáuqa faqa aiqáma idooaaqa.

¹³ Qinée Yáaweesa aiqáma ufa qímarúnnana iriaqa. Ínnee maa amaana ufáusa ámiqimasee irimáree fuaqa. Sía únna ánutusara innaaru qiaqa. Sía uqanna misá nuqu raaqa.

Qaaramoó úriqarara fáasaana amaana qíra fáasaana.
(Rafúdo 34:18-26, Lo 16:1-17)

¹⁴ Aiqáma áukuanaki qaarammoó kári oomáqa sakasée náidaqa qiní Ánutusara innaaruqiaqa.

¹⁵ Ínnee Isípa máqa máaqaindari ánu quqoonnána Abiba qúqoonasáa qinée qímannimafannandee íqa innooqée mári pauraqána sía áqira beréeta náidaqa asasiaqa. Mi oomaqánaki 7 fáasaanasáa sía innooqée mari pauraqána áqira bereeta náaqa. Ínnee qiní qimooqíra qímasee sía káqi ániaqa. Qiní tatúfirana suqára áinaina faqa máree ániaqa.

¹⁶ Fúkakinaana unakúsee óomaqa sakasée asasídaqa námaseeqa ínneeqa nárana úmmaquqaana óosana naree unakú naaqa. Saqári aqama akuqáinaqa ínnee miná tiqísee auqaánai máridaqa moó óomaqa sakasée náida asasiaqa.

¹⁷ Aiqáma aukuaana mi qaaramoo oomaqiránakina aiqáma Isaraee máqanna fásiqauqa aniréeqa qiní Yáaweesa ínneeqa Ánutusa qimooqiaqa.

¹⁸ Ínnee aandáunnoo qiní tatúfirana suqá qímiraree qímasee sía innooqée mari pauraqána áqira beréeta námu fáqa moodáanaki suqáaqa. Tatúfira áandau fadaméena fánnoo sía faiqée kanánaana káqi máriani aaqee kái aiqáma idáki áqusaifanoo qáma taikáfuani.

¹⁹ Aiqáma aukuaana ínnee fúkakinaa nárana unakú maree qiní Yáaweesa ínneeqa Ánutusa amaana máqaki máree ániaqa. Ínnee sipsípa ánaaqi fée mimí ánaaqi fée arusée sía narí ánoona námamma anoonannai suqáaqa.

Ánutufa Isaraee máqannaasa naamúaqira ufa faqa qíma afeekaikíra úfa faqa níminau.

²⁰ Ánutufa kafáa qinau. Qinée qeeqá kai qeeqá Qangiroo aqíqáananoo mifá qumurée ínna indaarú níkidanoo ínnisaa rakísi márinaqa qínee ínna deedaqammá nisaafanna máqa máaqanaki fífaranoo. ²¹ Ínnee mi qangiroofá qínnandee iaqa. Sía miná ufa rukíaaqa. Qínee miná aiqáunanóo qumu márinara sía miná ufa rukíaaqa. Mifá sía ínna mandá óosana ákiiqara nífúuaannoo. ²² Ínnee miná ufa irisée andeeqásee qinée qúnnafa mau kai fífaqa qinée ínna namuqáauqa faqa rákuanaura. ²³ Qiní qangiroo fannoo ínna indaarú níkínoo nífiqee Amoorá máqa máaqa faqa Heeta máqa máaqa faqa Perisita máqa máaqa faqa Kanana máqa máaqa faqa Hifitana máqa máaqa faqa Yeebusa máqa máaqaki máriasa faqa nárú taikáseenoo ínna miqóo quqánnisaannoo. ²⁴ Ínnee miqóo óonu máridaqa sía misá únna qíra anutusara níqoori sáunu arafí innaaru qiaqa. Sía misá innaarú qímaríandee iaqa. Ínnee misá únna ánutusa túri taari

máseeqa óoni rakíaaqèe minára innaaru qímariana raudáandamméeqee áqusaqa. ²⁵ Ínnee qiní Yáaweesa ínneeqa Ánutusa qimooqífaqa qinée nárana faqa nammári faqa ínni nimiséeqa ínni auríranauqa mara áqunnisáanaura. ²⁶ Ínnee Yáaweena kai amooqí-faqa sía ánaaseeuqa eedáda faiqi máqee faranoo. Sía moó áafa ánaasee máriannoo. Ínnee sía dauní kúqifara, kísaaqasaa márifaranoo.

²⁷ Qinée ínni nífiqee fídaqa ínni namuqáa qiníara ruffíarana nimiséeqa ínni faqa rákinausa fúrufarirana nímiánaura. Nimiséeqa qíanaqa ínni namuqáauqa quqásee sandéefara. ²⁸ Qinée ukaqá nímiimari doo-daanína ínni namuqáaki quqásaana ukaqá nímiánaqa náaqoo nífu fúrufarináqa sandée faránnoo. Ínnee fí-marifaqa qinée Hifita máqannaasa faqa Kannaana máqannaasa faqa Heeta máqannaasa faqa ní-faqaánaqa ínnee miqóo óonu márifaranoo. ²⁹ Qinée sía moodáa aukuanaki ínni namuqáa rapatutumá áquanaura. Qinée miqímmá sáananoo naakundúka máfinaqa káasau ándauqa moómoo mi maqa maaqánaki máridaqa ínni nárífoora. ³⁰ Qínee misára qíanaqa misá moodáa kai qaara kái ídaqa taikáfifaqa ínnee moómoo kámmafi amana mi maqa maaqána máree faránnoo.

³¹ Qinée ínni óosu maaqímasee óosumma nísaanau-ra. Dínni taatuqéee námmaryi máriannoo. Dínni Firistia ooruku námmaryi máriannoo, dínni aadána máqa máaqa máriannoo, dínni Eeufarateesa námmaryi máriannoo. Qínee ínni afeeka nímiánaqa ínnee mi maqa maaqánaki fímarifaqa qínee inni namuqáa rapatutu iqá fímarianaqa ínnee misá maqa máaqa máreefaranoo. ³² Ínnee sía uqanna misá ufara eedóo qímasee moodáanaki kára úfa qiaqa. Misá únna ánutusara faqa sía uqanna moodáanaki kíaqa. ³³ Mi maqannáasa sía ínni maqa máaqaaki máriaqa. Ínnee miqífaqa misá ínni maréeqee qiní numóokamma qímaqara tinaí quqéefaranoo. Ínnee misá únna anutusa nimooqífanoo mifá ínni ninuka úfanara foorá fufínoo máriannoo.

Yáaweefa Isaraee máqannaasa faqa moodáanaki kin-au.

24 Ánutufa aiqáma úfauqa Mooseena qí-mamiseenoo kafáa maaqí qinau. Moosee anée faqa Ároona faqa Nadabana faqa Abiquna faqa Isaraee máqanna rakísirausa 70 úriqararausa faqa ní-fíqa maree ururéeqa níanasaa kummáramáfinaqa qiníara innaaru qídaqa qimooqiaqa. ² Moosee anée kai adeedí ánia. Sía akaqá rakísirausa qiní daaqa áni-aqa. Faiqí ánaasee faqa sía uqanna áaqanai úruaqa. ³ Mooseefa óoquireenoo faiqí ánaasee Yáaweena sándufa aiqáma qímannimisoofaqá misá maaqí qí-masee moodáa kari nóo raqámaree qiqau. Yáaweefa qindée íqa maasá aiqáma áinaina áuqaanaura. ⁴ Miqí qímasoofanoo Mooseefa Yáaweena sándaufa aiqáma ákara rinau. Ákara rúmaseenoo kanánaana iáqoofanoo áaqana áikunni aandáu tutúfira qáinda áuqinau. Áuquseenoo óoni qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 óoni maraséenoo

qaindá fíqu fíqumma Isaraeena faiqi námu nimana kái rakíqánau. ⁵ Rakíqaseenoo kumaaráuqa qímannimufaqa burimakáu arusée munu Ánutuna tatúfirana suqáqau. Mi tatufira aandaúna Isaraee máqannaasa faqa Ánutuna faqa moodáanaki suqíra tatufiraneé qiqau. ⁶ Misá arusoofanóo Mooseefa burimakáu fidíka akaqána difáaníkiaqa sakaséenoo káqi márana gumárenoo aidarái rurúfinau. ⁷ Rurúfa máseenoo Ákiiseenoo Mooseefa Ánutufa moodáanaki kára ufa qí-maqoo bukana ákara rúmáqoona máree fíndifínoo aiqáma minakínaa úfa ásaana rúmasee fíraaqóo faiqí ánaasee qímanniminau. Misá iriséeqa qiqau. Maasá Yáaweena mi sandaufána aiqáma irisée áfaqánaura.

⁸ Mooseefa misá úfa iriséenoo difáanikínaa fidíka káqi márana indakú faiqí ánaasee kíaqa áqidanoo qin-au. Ánutufa maa sanda ufáusa nímuqooqari maa fidikáfa Ánutufa ínni faqa moodáanaki kuná afeekaikámmá nímaqaidanoo.

⁹ Miqí qímaseenoo Mooseefa Ároona faqa Nadabana faqa Abiquna faqa Isaraee máqanaa úriqararausa 70 faqa nífiqeenoo áaqanasaa óorufinau.

¹⁰ Óorureeqa miqóo misá Isaraee máqanna Ánutuna qáfaqau. Miná áiku ámeemaanaí innaarúna kudi-mandára foorá íra óoniuqa miná auqu safíree fée qímaru oonísa ausírírafáauqa márinau. ¹¹ Misa Ánutuna qáfoofanoo sía misá nárinau. Misá miqóo moodáanaki suqúfu faqá nárana nammári naqau.

Mooseefa Sinái áaqana sáa óoru fínau

¹² Misá námasoofanoo Ánutufa Mooseena qímanniminau. Anée áaqanai qinée márunnannai úrua. Ururáinaqa qinée qeeqá sándufa anée faiqí ánaasee naakápáanneera qaara oonísaa ákara rúma ámiánau-ra.

¹³ Mooseefa miná iriséenoo narí dadaaqímaruna Yoosuaana faqa deedaqammá séeqa Mooseefa áaqanai Yáaweefa márinnai óoru fínau. ¹⁴ Óoru fídanoo Mooseefa Isaraee máqanna úriqararausa maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee maaqóo úiqaana máqusaki máridaqa maaqandá qifeesiaqa. Ároonafa faqa Hurafa faqa ínni faqa maaqóo márifaranoo. Akaqáusaki ufa rainárafa kambíqáinaqa miqandá andeeqá nímaqeefaranoo.

¹⁵ Miqí qímasee qímannimiséenoo Mooseefa áaqanai óorufufanoo qasuru fánnoo áaqana rafáaqa finau.

¹⁶ Yáaweefa káaqa qárafa áaqana aaqá qumuroonára Sínái áaqana saa qasuru qúminau. Isaraee máqannaasa mi kaaqa qaranná qáfoofanóo áaqanasaa fíraa ida qéera foorá qímarinau. Dínni ani moodáa marasée 6 faasaanná qasuru fannoo áaqana rafáaqa fínoo márinau. Dínni ani qaara qánda marasée 7 fáasaana Yáaweefa qasurukíqari Mooseenara maí úruanneé qinau. ¹⁷ Faiqí ánaasee afaasásaa márusa áaqana qáfeeqa náaquqara kúdifaanámmíifoo qiqau. Ánutuna káaqa qárafa áaqana saa fíraaqóo idáúruara foorá ímarinau. ¹⁸ Mooseefa áaqanai óoru fídanoo qasurukí kéeqàkufanoo áaqanasaa óoru qaara fasiqa níku

nísauku taikásee 40 eendáki faqa fáasaana faqa márinau.

Faiqí ánaasee Ánutuna náaquqara úiqaana máqa usakára áinainauqa ámiaqa.

(Rafúdo 35:4-9)

25 Mi aaqannánasaa Yáaweefa Mooseena qí-maminoo qinau. ² Anée Isaraee máqannaasa qí-manniminaqa misa óosana óosana ainaina qiní qími-ani qínnana qímiaqa. Faiqí ánaasee qiní qímirara nídi-naqa mínisáinna ainaina anée mara quqáa. ³ Maa ainaináusa maree ánifaránnoo. Kóora faqa siruáa faqa booroosá faqa ámiqira qámunna faqa dirindáasi ákira sipsípa ásausí faqa pánnoona ákira sipsípa ásausí faqa faéena ákira sipsípa ásausí faqa mimmí asausínnai áuqira qámunna faqa sipsípa ákoona apatasáa faéena ákirana faqa ooruku námmariki mári firaa noodaaná apata faqa akasia sáqari ámiqira sáqari faqa máree mínisaiifana mara quqáa. ⁶ Qóoma qumbí maría fadameenná faqa aanáiqikirausa áki maria óosana óosana fadameenná faqa moó pauraqa idá arasaafanóo múninoo ámiqira áfundi marí pauraqána faqa míni ámiaqa. ⁷ Firaa feefaurú áqi maría óonisa faqa aká ámiqira óoniyuqa faqa aanáiqikirausa eefooda qámunnasaa faqa nímuqusasaa rumbée márianasaa faqa atooqáaqa.

⁸ Isaraee máqannaasa qímanniminaqa qiní náaquqara uqaana maqa usakásáifaqa qinée misá qámabaanai márianaura. ⁹ Ínnee úiqaana maqá faqa minakínaa áiqama áinaina faqa qinée naakápáunandee miqi kai másee áuquaqa.

Ínnee moodáanaki kára bukísa áuquaqa.

(Rafúdo 37:1-9)

¹⁰ Ínnee akasia sáqari marasée minánnai moodáana-ki kira bookísa áuquaqa. Mina kísaaqa 110 centimetres amana auquaqa. Miná qusándanai faqa miná kúradarafa faqa amana amana kái 66 centimetres amana auquaqa. ¹¹ Ínnee ámiqira kóora marasée túrimmásaí ausi rúmafinaqa minánnai kai bookísa adisáa faqa aundurái faqa ititáaqa. Mi bookísana áfaimau kóorannai ámatookika masee rafáaqafuqa. ¹² Ínnee kóorannai qaindúsi fandínnana ámaaqa qaara faqa qaara faqa 4 áuqusee aiqáma áikusaa quqáaqa. Dínni áikusaa qaara qánda dínni áikusaa qaara qánda quqáaqa. ¹³ Akasia sáqari qaindúsi fandínnana qanda kóora túrimandee ausirúma qumáree minánnai kukúqiaqa. ¹⁴ Kukúqa máseeqa dínni dínni ámaaqa áuquqainnanaki áusúqa. ¹⁵ Miqímmáseeqa sía radúkúqa, sáifanoo miqínoo máriani. ¹⁶ Miqímma sái-faqa kásooaaqa qaara oonisáa qeeqá sánda ufa ákara rúma nímiánaqá minakí quqáaqa.

¹⁷ Bukísa áfu faqa Kóorannai kai áuquaqa. Miná kísaaqa 110 centimetres amana máriani. Miná qusa 66 centimetres amana máriani. ¹⁸ Ínnee kóoraa túrim-maseeqa bukísa afu áuquseeqa minánnai kai dínni dínni qangiroo qaara qánda nimana áuquaqa. ¹⁹ Áfu dínni átinni moó qángiroo amana áuqusee dínni moó

qángiroo amana áuquaqa. Áfu fáqa mi qangiroo qandá nimana faqa moodáa kóorannai kai áuquaqa. ²⁰ Mi qangiroo qánda bukísa áfusaa quqásaiifaqa nóori narí qáfee narí qáfee iaqa. Miqandá níqoosa uqéera-saifanoo bookísa áfusaa ititánnoo máriani. ²¹ Qaara oonisáa sánda ufa márina mi bukísánaki quqásee áfu rafáaqafuqa. ²² Qinée ínni faqa miqóo moodáanakika máfiqa bukísa áfusaa qaara qangiroo qámabaana máridaqa qeeqá sánda ufa ínni Isaraee máqannaasa ními-anaura.

Ínnee aiku faqaa teebóora áuqusee Yáaweena áminna feemuna miqóo quqáaqa.

(Rafúdo 37:10-16)

²³ Ínnee akasia sáqarinnoo teebóora áuquaqa. Miná kísaaqa 88 centimetres máriani. Miná qúsandanai 44 centimetres miná kurádarafa 66 centimetres máriani. ²⁴ Ínnee ámiqira kóora marasée túrimmásaifanóo ausirúma fínaqa minánnai teebóora rafáaqa fúsee kafáa moónnái teebóora átiqara fíqu fíqumma rafáaqa fuaqa. ²⁵ Ínnee teebóora átiqara fíqu fíqumma 8 centimetres amana ititásee miná áfaimau kóorannai rafáaqa fuaqa. ²⁶ Ínnee kóorannai qaindúsifandínnana ámaaqa 4 áuqusee teebóora áiqama áiku námusaa quqáaqa. ²⁷ Teebóora áfái ameemaanandanai qaindúsirana ámaaqa áuquaqa. ²⁸ Qaindúsifandínnana saqári qanda akasia saqári ateehásee kóorannai miná kukú iaqa. ²⁹ Ámiqira kóorannai kai teebóorasaa quqeebandínnana pirita kaafáusa faqa kísaaqa káafauqa faqa úainna adíara pirita uqnaurírana faqa áuquaqa. ³⁰ Qiní qímifandínnana béreetana mi teebooránasaa quqáqaiifanoo aiqáma kári qiní moodáanaki kára bukísa aaqá máriani.

Ínnee qóoma qumbíandínnana áikana áuquaqa.

(Rafúdo 37:17-24)

³¹ Ínnee qóoma qumbíandínnana áikana ámiqira kóorannai áuquà. Ínnee kóora túriiseeqa minánnai kai qóoma áika óosana faqa adaká faqa ásaanauqa faqa áuquaqa. Mi asaanáusa sáa mi kooránannái kai taatuqée aqama áfufeenáari márindee máseeqa áuqusaifanoo káafara foorá afisú ámaqánnoo máriani. ³² Mi qooma aikáusa qísauku dínni táikasee dínni ani moodáa marasée 6 máriani. Dínni qaaramoó dínni qaaramoó máriani. ³³ Aiqáma mi asaana namúna atimau kóorannai taatuqée aqama áfufeenaaari márindee másee afaaqa áuquaqa. Mi afufeenaariráfa téeqnóorina aqamara foorá márufafa mi asaana namúna sáa áuquaqa. ³⁴ Miná adakásaa qaara fáqa qaara fáqa 4 sáa taatuqée aqama téeqnóorina aqamara foorá áuquaqa. ³⁵ Moodáa aqama indaarúqaa ásaana qara ameemaanai máriani. Kafa miná múrufi ásaana qara ámeemáanai moó aqama máriani. Kafa miná múrufi ásaana qara ámeemáanai moó máriani. ³⁶ Ámiqira kóora túriiseeqa minánnai kái óosana faqa ásaanauqa faqa áfufeenaarirana faqa áuquàqa.

³⁷ Miqímmáseenana dínni taikásee dínni ani qaara qánda marasée 7 qóoma áuqusee mi asaanáusa áti

mau quqáà. Quqáseenana mara quandásáinanoo mi goomáusa káaqa qárafa sía káqinni fúani. Máaqa aundurái kai káaqa qáani. ³⁸ Miná úfaqa faqa futufíta faqa ámiqira kóorannai kái áuquaqa. ³⁹ Qóoma quqára áika ámiqira kóorannai 35 kilogram ummaara amana kái marasée áuquaqa. ⁴⁰ Moosee qinée áaqanasaa aní qí-mamúnandee aiqáma áinaina miqíkaimmásee andee-qásee áuqua.

Ínnee Ánutuna úiqaana máqa usakáaqa.

(Rafúdo 36:8-38)

26 Ínnee qiní náaquqara úiqaana máqasaa áki-fandínna qamunna kísaaqa maaqímásee áuquaqa. Sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéna ákirana faqa sufusée ámiqira qamunna áuqusee áqoosa faqáa áandau amana áuqusee minásaa atooqásee akúniaqa. Miqímásee mináúqannai ínnee qísaukuqára taikásee 10 firaa qamunna áuqusee moodáanaki akúniaqa. ² Mi aiqama qamunnáusa amana amana kái 12 metre kísaaqa miná qúsa 2 metre máriani. ³ Mi qamunnáusa moodáannai qísauku 5 marasée moodáanaki ootúpamásee akúniaqa. Dínni qísauku taikásee 5 faqa miqí kai iaqa. ⁴ Miqímmáséeqa mi qamunna qandá átiqara dirindáasi árira qamunnannái anaanu áuqusee moodáanaki ootúpaaqa. ⁵ Firaa qámunna átimáu anaanu 50 áuquaqa. Moó qámunna faqa miqí kai íqa moó qámunna sáaqaraa ánaanu amummaqa kái áuquaqa. ⁶ Kóora qumáree túrimánde qúsa táfara foorá saaeemmá qumáree dínni dínni anaanuki upeekásaiifanoo mi qamunna qandá moodáara foó inóo máriani.

⁷ Úiqaana máqa sáa ákira qámunna firaaná mimmí asausínnai 11 áuquaqa. ⁸ Ínnee aiqáma moodáa kari-rana kai áuquaqa. Miná kísaaqa 13 metres amana máriani. Miná qúsa fannoo 2 metres amana máriani. ⁹ Mi qamunnáusa moodáannai qísauku taikásee 5 qamunna akunúsáinanóo moodáa qámunnaiká máfuani. Kafáa moodáannai qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée 6 narísaa narísaa akunísaifanoo firaaifákiáni. Miqímma fínaqa úiqaana máqa kooqíndaraana múrufi tukáanda quqáaqa. ¹⁰ Qamunna átimau anaanu 50 akúniaqa. Moó átimau faqa miná ámummaqa kái akúniaqa. ¹¹ Booróosannai táfara foorá áti saaeemmásee 50 áuqusee minánnoo dínni dínni anaanuki áususee ootúpamá saífanoo moodáa qamunnara foorá máriani. ¹² Mi firaa qamunnána úiqaana máqa akuamáqa saífanoo mina áti fíqaramasee akúnirafa urúanatínai naambeéqai qúmíqàránnoo máriani. ¹³ Aabaa akúnira qámunna fánnoo úiqaana máqa ati fíqaree áiqaree inóo máriani. Dínni dínni amana amana kái 50 centimetre kái máriani. ¹⁴ Miná taikásee miná ámuuaqa qaara qánda faqa áuquaqa. Moó sipsípa ákoona apata faéna ákiranannai áuquaqa. Áuqúséeqa moó ooruku námmarikinaa áandau kúara fooqáa írana apatannái áuquseeqa minánnoo meeráqoo ámuuaqa akuaqa.

¹⁵ Ínnee akasia sáqarinnai kai náaquqara úiqaana máqa átuna áuqusee kúradaaqa. ¹⁶ Maaqí mándee máaqa atuna áuquaqa. Saqári dínni dínni kurádarafa 4 metres máriani. Miná ausana qúsa 66 centimetres amana kái auní ruaqa. ¹⁷ Aiqáma átuna maqáki rakíqaranara irisée áti óoqiqaara másee ateeekáaqa. Aiqáma máaqa átuna miqí kai másee ateeekáaqa. ¹⁸ Ínnee súani áfu átaaqéenni south kísaaqándanai máaqa átuna 20 narísaa narísaa apámandee kúradaaqa. ¹⁹ Máaqa átuna óosana sía maqáki káqi rakíáaqa. Siruáannai ámaaqa áuqusee minakí máaqa átuna kúradaaqa. Siruáannai 40 máaqa átuna óosana ámaaqa áuqusee minakí kúradaaqa. ²⁰ Úiqaana máqa súani dínni ataaqeenni north kísaaqándanai máaqa átuna 20 narísaa narísaa apámandee kúradaaqa. ²¹ Máaqa átuna sía maqáki káqi rakíáaqa. Siruáannai 40 ámaaqa áuqusee minakí máaqa átuna kúradaaqa. ²² Súani kéeqee marí qaannai (west) úiqaana máaqa urúanatínai máaqa atuna dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée 6 narísaa narísaa apamandee áuquaqa. ²³ Máaqa dínni dínni munu raqáranaki kafáa qaaraqánda áuqusee kúradaaqa. ²⁴ Raudáranaki máaqa átuna óosanaki apámmasee kurádama saífanoo ámiqimasee narísaa narísaa apínoo máriani. Máaqa átuna rakíqaraná óosanaki rumbá atukarasee miqí kai mámaree mirínni múrufisaqa. Dínni dínni munu raqáranaki miqí kaimmiaqa. ²⁵ Miqímáseeqa máaqa atuna 8 óosanaki siruáannai qaaraqánda qaaraqánda ámaaqa áuqusaifanoo 16 máriani. ²⁶ Ínnee qauníri fandínnana akasia sáqari 15 máraaqa. Úiqaana maqa ataaqée dínni dínni faqa urúanai faqa fáifa faifannoo auní rúmasaifanóo máaqa atukaramá qumáraani. ²⁸ Mi maaqa atunná qámbaana aunírira sáqari fannoo máaqa amana kái dínni dínni áti máriani. ²⁹ Máaqa atuna aiqáma kóorannai kai rafáaqa fuaqa. Máaqa átuna mau aiqáma kóorannai kai anaanu mámaree fuaqa. Aunírifándinna saqárisa faqa kóorannoo rafáaqafúsee mi anaanúsaki áusuaqa. ³⁰ Dóo Moosee qiní úiqaana máqa áaqanasaa qinée qí-mamíafánandee másee usakáa. ³¹ Ínnee sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéna ákirana faqa sufusée minánnai ámiqira qámunna áuquaqa. Miqímásee mi qamunnána sáa qangiroo qáqoosa faqáana amana áuquaqa. ³² Akasia sáqari qaara fáqa qaara fáqa 4 marasée kóorannai aiqáma rafáaqa fúsee miná átisaa mirínni qamunna dírifándínna ámaaqa áuquaqa. Miqímásee miná kúradee fándínnana ámaaqa 4 óosanaki siruáannai áuqusee mináki kúradaaqa. Káaqa náaquqara óosirana ititáni-feera kúradaaqa. ³³ Miqímáseeqa mi qamunnána ámaaqa áuqúqaanasaa dirisáifanoo ámaaqa áuqirana ámeemaanai qamunna áti óorèeqánnoo máriani. Miqímásaiifanoo mi qamunnána ititárafa ataufaka ámeemaanai óorèeqánnoo máriani. Mi qamunnáfa ititáranaki moodáanaki kára búkisaki qaara oonisáa sándufa márina quqáaqa. Mi qamunnáfa náaquqara óosirana faqa káaqa náaquqara óosirana faqa raináannoo. ³⁴ Moodáanaki kára bukisa káaqa

náaquqara óosiranaki quqásee kóorannai miná áfu áuqusee rafáaqa fuaqa, nífaulara áfu minásaa rafaqa fuaqa. Dírira qamunna fánnoo rainá nimaqaidanoo kooqí kinaa óosiranara náaquqara maqa fee qímásee kukéeqara óosiranara úriqaramásee náaquqara máqa fee qíáqa. ³⁵ Teebóora maréeqee náaquqara óosirana maaqóo óonumafi kooqíki súani afu dínni átaaqee qáannai (north) máfi quqáaqa. Qóoma saqári suani afu dínni ataaqee qaannai (south) máfi quqáaqa. ³⁶ Úiqaana máqa kooqíki ititée fandínna qamunnana sipsípa ásausí dirindáasi ákirana faqa pánnóona ákirana fáqa faéena ákiranannái faqa marasée áuquqa. Óosana óosana sándannái mooká máakira áinainauqa mi qamunnánasaa áuquqa. ³⁷ Mi qamunnána díri-fandínna moodáannai qísauku 5 akasia sáqari marasee kóorannai miná átimau rafáaqafusee qamunna dírifandínna anaanu áuqusee quqáaqa. Miqímmasee booróosannai moodáannai qísauku 5 átuna óosana ámaaqá áuqusee minakí kúradaqa.

Ínnee aandáu tatúfi fandinna qáindána áuquqa.
(Rafúdo 38:1-7)

27 Ínnee akasia sáqari marasée minánnoo tatúfirana suqára qainda áuquqa. Miná kísaaqandanaí faqa qúsandanai faqa amana amana kai mariani 2.2 metres. Maqásaaqari úrifafa qaara faqa qaara faqa áiku 4 amana 1.3 metres máriani. ² Miná qaara fáqa qaara faqa átisaa aanaira foorá áuqinoo máriani. Tatúfira qáinda moodáa saqari fannoo kai átimau faqa qámbaanai faqa aanai faqa moodáa saqarinnái kai áuqusaifanoo máriani. Mi aiqama ainaináusa booróosannai rafáaqa fuaqa. ³ Mi tatufirána suqéemaría qaindanásaa suqée maría ainainausa booróosannai kai áuquqa. Fadameéna dándaki áqufínnana afaqée mária futufitáusa faqa savóorauqa faqa uqnauríra píritauqa faqa táfa fooqáa írana áti saaeé írana faqa idá áuni afaqée maría futufitáusa faqa aiqáma booróosannai kai áuquqa. ⁴ Ínnee fukaa ásaana booróosannai áuqusee booróosannai kai ánaanu faqa áuqusee qaara faqa qaara faqa átinni quqáaqa. ⁵ Mi fukaa asaanáfa tatúfira bukisa aundurái kasaqaí óoqeeqánoo qámbaanai máriani. ⁶ Akasia sáqari tatúfira qáinda qáindusi fandínnana qaaraqandá maraséeqa booróosannai miqandá rafáaqafuaqa. ⁷ Mi qáindána máree fuaqée qífaqa kái mi saqari qandá dínni dínni anaanukí áususai faqa máree fuaqa. ⁸ Tatúfira qainda indooíra sáqarinnai kai aundurá fáqaana áuquqa. Qínée áaqanasaa aní uqafíqaa fánandee másee áuquqa.

Ínnee Yáaweena úiqaana máqa fíqu fíqu dápu rakíaaqa.
(Rafúdo 38:9-20)

⁹ Ínnee ámiqira sánda sufusée áuquqaa qámunnananno úiqaana máqasaa quqúsara foorá áuqu ititáaqa. Súani afu dínni ataaqeeni South miná kísaaqa 44 metres máriani. ¹⁰ Mi qamunnána díri-fandínnana booróosannai dapu 20 áuqusee mina

kúradee fandínnana ámaaqá miqí kai másee 20 áuqusee siruáannai táfara foorá mina amana kái áuqusee auníri fandinna sáqarina faqa minánnai kái áuquqa. ¹¹ Súani afu dínni ataaqeeni iandee kái iqa dínni ataaqeeni faqa miqí kái íaqa.

¹² Súani kéeqee marí qaannai dapu qúsandanai 22 metres máriani. Miná dapu sáqari 10 faqa miná ámaaqá áuqirafa faqa 10 kái máriani. ¹³ Kafaá súani óosana qaannai kooqí máru tinai fáqa urúanai inóo márina amana kai 22 metres máriani. ¹⁴ Súani óosana qáannai East kooqí máriani. Mi kooqína dínni dínni díri fandínnana qámunnafa 6.6 metres máriani. Mi kooqína dínni dínni qaarammoo dápu faqa mina ámaaqá faqa dínni dínni qaarammoó kai máriani.

¹⁶ Kooqíki díra qámunna 9 metres kísaaqa ámiqira sípasípa asausí dirindásianda faqa pánoonanda faqa faéenanda fáqa marasée mi qamunnánasaa óosana ámiqira ákara ruaqa. Mi qamunnána quqée fandínnana saqarina qaara fáqa qaara fáqa 4 máriani. Miná rakíqee fandínnana qaará faqa qaara fáqa ki miná ámaaqá áuquqa. ¹⁷ Aiqáma dapu fíqu fíqu qírafa siruáannai rafáaqa fúqaa saqárinasaa ootúpanóo máriani. Minásaa qamunna díri fandínnana táfara foo íranauqa siruáannai áuquqa. Mi saqarísa rakíqee fandínnana ámaaqauqa booróosannai áuquqa. ¹⁸ Quqúsa afuqai kísaaqa kamu 44 metres máriani. Miná qúsa kamu 22 metres máriani. Quqúsasaa dírira qámunna miná óorufirafa 2.2 metres maqásaaqari óorufuannoo. Mi qamunnána ámiqira qamunna káqikaa sándannai súfirafa afeeka máriani. Miná dapu óosanaki booróosannai amaaqa áuqirafa maqáki máriani. ¹⁹ Úiqaana maqáki óosana óosana aináinira áinainauqa aiqáma booróosannai áuqirafáuqa kai máriani. Úiqaana maqa áti mau ápupuka árifandínnana aikausa booróosannai kai áuquqa. Úiqaana máqa dapu rakíqárana qumáranífee qímasee ápupuka áqoosai faqa afuqai faqa arifandínafa aiqáma booróosannai áuqira ápupuka kái máriani.

Qóomauqasaa rakísira saika.
(Aanáiqikirana 24:1-4)

²⁰ Moosee anée Isaraee máqannaasa qímanniminaqa oorifá sáqari qaqaamákináa fádameena ámiqirana kai mínisaifana aiqáma éendirana minánnoo qóoma qumbíà. ²¹ Áaroonafa narí faiqi námu faqa qiní Anutusa náaquqara úiqaana máqaki moodánaki kára búkisa ititée mária qamunna náaquqara óosiranaki qóomauqa quqáaqa. Miqóo qiní qífusaa eendí márinaqa qumbísaifanoo qámammareenoo iáqarana kai raqúru ámiani. Maa naamuaqira ufána Isaraee máqannaasa faqa misásaa ani arua kínausa faqa náaru náaru áfaqaaqa.

Ínnee aanáiqi kírausa qamunna áuquqa.
(Rafúdo 39:1-7)

28 Yáaweefa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée aneenná áfasaana faqa miná faiqi námu Nadabana faqa Abiuna faqa Eeriasana faqa náara

másee Itammarana faqa Isaraee máqannaasa kinaana rainá náaduma quqásainaqa qiní aanáiqi kára sáika máraaqa. ² Aneenná áfasaana Áarooná misákina úriqarara áanaiqikira qamunna auqu ámia. Miqím-másáinanoo mi qamunnáfa ámiqirana faqa úriqararausee qírana faqa ámiani. ³ Moosee anée Áarooná qamunna akúnifándinna fásiquusa írirana fíqararausee qinée írirana nimiqáunusa misá kai suqúsee qíman-nimínaqa miná qamunna akúniaqa. Akunúsáifanóo miná afisúsee miqóoqari qiní aanáiqikira sáika máraani. ⁴ Anee qímannimínaqa nímuqusasaa rúfi mária ainainná faqa eefooda qámunna faqa kísaaqa qamunna áikusaa faqa ititéemari qamunnána faqa ákara faqáa síuta faqa ákiiqa rafáaqa fímari qámunna faqa áránándáuqanna rumbárana faqa minamúna áuquqa. Misá miqímmaseeqa úriqarara áanaiqikira qámuna aní áfasaana faqa miná faiqi námu faqa áuqu nimisáifaqa misa qiní aanáiqi kára saika máraaqa. ⁵ Akúnirana akoofasáuqaindi sipsípa ásausi dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa kóora tíritanda faqa ámiqira tíritanda faqa mi ainainúsannai aanáiqikirausa qamunna áuquqa. ⁶ Misá sipsípa ásausi dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa kóora tíritanda faqa ámiqira tíritanda faqa aiqáma mi ainainúsannai eefooda qámunna áuquseeqa minásaa óosana óosana ákara ruaqa.

⁷ Eefooda qámunna anaanu qaaraqandá áururusaa áakandianinnana áuqusee eefooda qámunnasaa dínni dínni rumbáaqa. ⁸ Miná ooiqanda íaninnana ámiqira qámunnannai eefooda qámunna áuquandee kai masee áuquqa. Mifa eefooda qámunnasaa ákunirafa máriani. ⁹ Eefooda anaanusáa ákumáaqa óoni qaaraqánda pupúooni marasée dínni anaanusáa moó dínni anaanusáa moó quqásee Yakooboona faiqi námu qísauku qara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée núqu mi ooni qandásaa ákara ruaqa. ¹⁰ Dínni pupú óonisaa dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 núqu akara ruani, dínni pupú óonisaa miqíkai mándee 6 ákara ruani. Aiqáma narí kambíqoona amana kái núqu ákara ruaqa. ¹¹ Óonisaa ákara rírana akoofása márina áfiqasaifanoo mifá qaara oonisaa Yakooboona faiqi námu núqu ákara rúani. Ákara rúmaseenoo mi ooni qandá kóora qám-baana quqásainanoo atukaránoo máriani. ¹² Miqím-másee áururusaa eefooda qámunna áakandamma-sainanoo Yakooboona faiqi námu qísauku qaara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 Isaraee máqannaasa kíkiqusinoo máriani. Miqímásaiifanoo Áaroonafa misá núqu narí aururusáa máranoo nímarinaqa qinée Yáaweese qeeqá faiqí ánaaseera aiqáma kári írianaura. ¹³ Áururusaa qaara ooni atukamma qumáree mári kóoranasaa qaara qánda ámiqira kóora sáinanda súfirana moó áti moó óonisaa moó áti moó óonisaa ootúpaaqa.

Ínnee aanáiqi kárausa úriqararana ámuqusa sáaqaraa qámunna áuquqa. (Rafúdo 39:8-21)

¹⁵ Ínnee nímuqusa sáa rúfi máriana aanáiqikirausa áuqu nimisáifaqa minánnoo misá Ánutuna íriranara áidiranara írifaranoo. Eefooda qámunna áuqu áinain-ausannoo kai áuquseeqa moodáa karira akara kai ru-aqa. ¹⁶ Qámabaana tukáandasaiifanoo aiqáma áti amana amana kái 22 centimetres máriani. ¹⁷ Ínnee óoni ámiqirana firaa feefauru áqi máriana kai marasée qaara faqa qaara faqaki mi qamunnánasáa padíaqa. Índaarúqaa pádiranaki moó óoni áuqu rubi faqa moó óoni toopasa faqa moó óoni ganeeta faqa minamúna pádiaqa. ¹⁸ Miná ánaaqiannáa pádiranaki moó óoni áuqu eemeerara faqa moó óoni safairee fáqa moó óoni daimánna faqa minamúnannai pádiaqa. ¹⁹ Miná ánaaqiannaa pádiranaki moó óoni áuqu teerakoosa faqa moó óoni agatee faqa moó óoni áuqu ameeetisa faqa minamúnannai pádiaqa. ²⁰ Miná ánaaqiannaa pádiranaki moó óoni áuqu beerira faqa moó óoni kanirianna faqa moó óoni yasapaa faqa minamúnannai pádiaqa. Mi oonísaa kóorandannai ámuqusa sáa ititánnoo mári qamunnanasáa isooqa áraaqa. ²¹ Mi oon-isa moodáa moodáa óoni fannoo Yakooboona faiqi námu qísauku qara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 Isaraee máqannaasa kíkíqa úsinoo máriani.

²² Ínnee nímuqusasaa rufírana anaanu ámiqira kóorannai áuqira sánda séenandara foorá áuquseeqa afundásee dínni dínni átisaa qusuaqa. ²³ Kóorannai anaanu qaaraqandá áuqusee ámuqusa sáa rufinna qamunnana mirínni átisaaqara qusúqa. ²⁴ Qaara qán-da séennanda kóorannoo afundáranannai mi anaanu qandáki qusuaqa. ²⁵ Mi sandána áti qáranai áururusaa kóorandannai ooni isooqa aruqaanáki ootúpaaqa. Miqímmásaiifanoo áururusaa eefooda qámunnasaa rumbaaqa. ²⁶ Kafáa nímuqusa saa rufí mariana anaanu qaara qánda kóorannai áuqusee aunduráindari áti saa mi anaanúna rumbásaiifanoo eefooda qámunna mámmaaqai máriani. ²⁷ Kafáa qaaraqánda ánaanu kóorannai áuqusee áfunni qumu mári eefooda qamunnána saa aqaasanai ámiqira qámunnannai súfirana ooi qándianinnana aaqá rumbáaqa. ²⁸ Nímuqusa sáa díri mária qamunnana sáa anaanukí dirindásiandannai súfira sanda qusuakí eefooda qamunna sáaqaraa ánaanuki qususée rumbáaqa. Miqímasaiifanoo ámuqusa saa ititára qamunna sía kási kásiani. ²⁹ Áaroonáfa náaquqara máaqaki kée-qafinoo mi qamunnána Isaraee máqannaasa núqu ákara rírana afisúsáinaqa qinée Yáaweese aiqáma kári qeeqá faiqí ánaaseera írianauranoo. ³⁰ Ámuqusaa ititára qamunna raqándaamasee uqára foorá akunúsai máriani. Mi uqánaki óoni qaaraqánda miqandá núqu Urimma fáqa Tumimma fáqa Áaroonafa mi uqánaki uqárúmásee qini úiqaana maqáki ániiani. Miqíráree qí-maseenoo aiqáma kári nímuqusa saa díri mária qa-

munnána rufu máree aniréenoo mifá qíní írirana iriséenoo Isaraee máqannaasa qímannímiannoo.

Akaqá áanaíqikirausa qamunna áuquaqa.

(Rafúdoo 39:22-31)

³¹ Ínnee eefooda qámunna meeáqoo qáraana áuqirara dirindáasi ákira sípsipa asausinnái kái áuquaqa. ³² Anuka ámaaqa áuquaqa. Qamunna raqándaam-másee akunúsaifanoo anuka upeekáina sía anaqíani. ³³ Miná átimau raqándaammásee akúnúseeqa saqári aqama faqa káqikaa bíru kóorannai áuqirana faqa miná átimau qusúaa. Dirindáasi ákira sípsipa ásausinnai faqa pánnoona ákiranannai faqa faéena ákiranannai faqa mi saqri aqamána amana áuquaqa. Áuquseeqa mi saqari aqamaná faqa kóorannai áuqira biru faqa qamunna átimau moó máfi quqée moó máfi quqée iaqa. ³⁵ Áaroonafa aanáiqikira sáika áuqararee qímasee mi qamunnána afisúani. Mifá náaquqara máaqaki qinée umeé marúnnana qífusaa áninanoo fée quqásee fínanoo fée mi birúsa narísaa narísaa áriqa ufa qífanoo Áaroonafa sía kuqúannoo. ³⁶ Ínnee ámiqira kóora marasée áqiniàndirana áuqusee miná sáa ákara rúmaasee Yáaweena aináinira fáiqi fée qiaqa. ³⁷ Ákiiqa ánaamu qúsirana áqini sáa quqásee dirindáasiàndannoo rumbáaqa. ³⁸ Áaroonafa miná áqináaqa rumbásainaqa qinée Yáaweena aiqáma Isaraee máqannaasa áaduma qíní qímiraree qínna áinainausara eedóo qímasee máránaura. Misá akaqá áaqarana áuqamasee qímifaqa qínee Áaroonaa mi aqiniandiránara irisée sía minní sàanáura. Káqi máránaura. ³⁹ Ínnee ámiqira sánda sufuséeqa Áaroonaa siúta áuqusee miná ákiiqa ánaamu faqa áuqusee minánnoo kai áranandáuqa rumbárana faqa áuquseeqa minásaa óosana óosana ákarannoo afaaqa áuquaqa. ⁴⁰ Áaroonaa faiqi námu siútauqa faqa níranandáuqanna rumbée maríana faqa níkiiqa ánaamu faqa káaqa ámiqiranáuqa áuqu nímiaqa. ⁴¹ Moosee anée maa qamunnáusa mara máree aneenná áfasaana Áaroonaa narí faiqi námu fáqa afisú nímaqaa. Oorifa fádameena misá níkiiqa ámoondunna adía nímaqasee náaduma mara quqásee mi saikána nímia. Miqímmásáinaqa misá qíní aanáiqikira sáika máraaqa. ⁴² Ínnee qúsa kárausisa nooíqakiqari nífúndana sáa óoqéeqárana áuqu nímiaqa. Miqímmásaiifaqa misá sía nári nífaaqa kooroo iaqéera. ⁴³ Áaroonafa narí faiqi námu faqa qinée umeé márunnanaki qíní úiqaana máqaki kéeqafinoo qíní qaindásaa náaquqara qóo aanáiqikira áinaina áuqararee qímasee aiqáma kári mi karausisána afisúaa. Miqíqa sía nári nífaaqa kooroo íqa sía kúqifaranoo. Maa ufáfa Áaroonaa faqa miná sáa ani aruakínausa sáa faqa náaruara máriannoo.

Aanáiqi kírusa fúkasaa mara quqásee náamuaqira ufa.

(Aanáiqikirana 8:1-36)

29 Maaqímmasee Áaroonaa faqa miná faiqi námu faqa náaduma mara quqásaiifaqa qíní saikáki

aanáiqikirausa máriaqa. Ínnee burimakáù ákoona timmusa faqa sípsipa ákoona qaaraqánda dínee teeroo síaina kai máree ániaqa. ² Ámiqira parauaqa qaindirána innooqée marí pauraqána sía áqirana oorifa fádameennannai suqáaqa. Akaqána sía oorifa fádameennannai suqáaqa. Akaqána ausiríra feemu áuqusee oorifa fádameéna akusée suqáaqa. ³ Mi ainaináusa nafisaa ámanee uqá fooqáa íranaki rúmaseeqa ínnee burimakáù ákoonannóo faqa sípsipa ákoona qaara qándannoo qíní tatúfirana suqá qímiraaree qímasee mi ainaináusa námufaqa qímiaqa. ⁴ Moosee anée Áaroonaa narí faiqi námu faqa nífiqamaaree qínee umeé márúnna úiqaana maqa kooqíki mínisee qímannimináqa ámiqímmasee nammári áuqaaqa. ⁵ Miqímmasaifaná anee úriqarara áanaíqikira qamunna Áaroonaa afisúamaqaa. Siúta faqa kisaqa qamunna áiku ataa dukúnirana faqa eefooda qámunna meeáqoo afisírana faqa miná ámuaaqa eefooda faqa nímuqusa sáa rúfi mária qamunnána faqa nooíqándí maríana faqa aiqáma mi ainaináusannóo afisú ámaqaaqa. ⁶ Níkiiqa ánaamu afisú ámaqásee náaquqara kooroo íra fee qímasee rumbáa. Maaqí qímasee minásaa ákara ruaqa. Yáaweena saikáki márifee qímasee ákara ruaqa. ⁷ Rumbá ámaqasee Yáaweenaíndi fee qímasee útáaqama ámaqara fadameena ákiiqa adíaaqa. ⁸ Anee Áaroonaa faiqi námu nífiqa quqásaina mi siutáusa afisúaa. ⁹ Níranandáuqanna rumbée maríana rumbásee níkiiqa ánaamu faqa afisú nímaqaaqa. Miqímmáseeqa Áaroonaa fáqa miná faiqi námu fáqa mi saikána nímia. Misá faqa misá sáa aniaruakínausa qíní aanáiqikira saikáki náaru náaru márifaranoo.

¹⁰ Moosee anée Áaroonaa narí faiqi námu faqa qamunna afisú nímaqasainaqa burimakáù ákoona timmusa mara qinée umeé márúnna úiqaana maqána kooqínni mínisaifana Áaroonaa narí faiqi námu faqa qímanniminaqa miná ákiiqasaa nísauku quqáaqa.

¹¹ Míniseeqa mi burimakau akoonnána qínee umeé márúnna náaquqara úiqaana maqána kooqíki áruaqa.

¹² Aruséeqa miná fidíka marasée aneenná ásauku ámuksáa raarammásee qaidara qaara fáqa qaara fáqa átisaa aanái fooqáa íranasaa ákua. Miqímmasee akaqá fidíka káqi márinauqa mara máree qaidara qáinda óosanaki adíaaqa. ¹³ Miqímmasee kafáa áradanda sáaqaraa áinoo aiqáma máraaqa. Mina ánaama faqa miná atakísa qara faqa áinoo minásaa márína faqa ámaandamoona sáaqaraa károo károona faqa marasée tatúfira qaindásaa quqásee suqá qímia.

¹⁴ Burimakáù ákoona amaqí faqa apata faqa árada faqa ínneeqa naambeéqai áqoosai idá arasáifanoo qáani. Mifá aanáiqikirausa numóo maráqu níseenoo taiká nímaqáannoo.

¹⁵ Sípsipa ákoona moodáa marasée Áaroonaa faqa miná faiqi námu faqa qímanniminaqa nísauku miná ákiiqa sáa quqáaqa. ¹⁶ Miqímmásaiifana miná arusée miná fidíka marasée qáidara qaara fáqa qaara fáqa átinni mi fidikána adíaa. ¹⁷ Miqímmasee mi sípsipa akoonnána káqikaana káqikaana aukú quqásee miná

aunduráindaraa áinaina faqa áikuqara faqa nammári uqusée mináuqa maréeqee mi sipsípana ákiiáaqa akaqá áukíranauqa námufafa quqáaqa. ¹⁸ Mi sipsipa akoonná aiqáma áfaaqa qaidarái quqásee qiní tatufiranara foorá idá araaqa. Miná áfundara qinee asasianáura.

¹⁹ Miná idá arasee sipsípa ákoona moó aanáiqikíra saíkaki quqée máriana mára mínisainanoo Áaronafa narí faiqi námu faqa miná ákiiqasaa nísauku quqáaqa. Quqásaafana árua. ²⁰ Aruséenana miná fidíka aféeriqiséenana Áaroonafá narí faiqi námu faqa nísauku uqannai náaqoosaa akusee nísauku uqannai nísauku akoonnánasaa ákusee, nísauku uqannai níku akoonnána sáa faqa ákú. Akusée fidíka káqi márina qumáree qaidara qaara fáqa qaara fáqa átinni adía aquáaqa. ²¹ Qaindásaaqaraa fidíka akáqana qumáree níkiqáki áki maría fádameena námu faqa marasée Áaroonafá narí faiqi námu faqa nifaaqái faqa qámunnasaa faqa rurúfida akunnímaqaaqa. Miqí másaifaqa Áaroonafá narí faiqi námu faqa misá fúka qamunna faqa qiníndi kiani.

²² Mi sipsipána áinoo ámeesa sáa qáraana faqa audurákinaa afaaqa sáa qáraa áinoo faqa ánaama áti ámiqirana faqa qaara atakisa miná sáa áinoo márina faqa ásauku uqannái áfundana faqa ateeka áqua.

²³ Qíní qímia náfisa ámanee uqána kinaana óosana óosana nárana moodáa moodáa máraaqa. Oorifa fádameenannai suqáranana moodáa faqa moó sía oorifa fádameenannoo suqáranana moodáa faqa ausírira féemu moodáa faqa márà. ²⁴ Mi naranáusa Áaroonafá faqa miná faiqi námu faqa nísaukuki quqásáinaqa úriqarara káqi nímirafa qiní Ánutusaindi fée qiaqa.

²⁵ Miqí máseenana kafáa nísaukukinaana maréeqeenana qaindásaa sipsípa ákoona aukú quqáqaana ámuuaqa quqásee idá arasáifanoo qáni. Qíní qímira náranara foorá idá araaqa. Miná áfundara qinée asasianáura. ²⁶ Moosee anée mi sipsipa akoonnána marasée qiní Yáaweesa qífu sáa uqéerasee qiní Yáaweesa úriqáranana qímira áinainee qímasee aneenná mi aandauná náà.

²⁷ Ínnee faiqí aanáiqi kírausaikámma nímaqararee qímasee qiní qímia narannákinaana sipsípa ákoona ámeemméeqána marasée qiní qífu sáa uqéeraseeqa miná ásaukuqannai áfundána uqaqífiqáaqa. Miqímáseeqa mi aandauná aanáiqikirausa náaqa. ²⁸ Mi ufáfa qiní ufa márinaqa náaruara náaruara qiní faiqí ánaasee qiní faqa moodáanaki suqíra tátufirana suqáaqa. Mi aandauná ámeemméeqana faqa ásaukuqannai áfundana faqa aanáiqikirausaindi máriani. Faiqí ánaasee qiní Yáaweesa káqi qímira áinaina miqímminoo máriannoo.

²⁹ Áaroonafá kúqinaqa miná úriqarara aanáiqikira qamunna miná faiqi námu máraaqa. Mi saikána óosana árainna fáasaana mi qamunnána afisúsaifaqa fadaméena níkiqá ámoondunna adíaaqa. ³⁰ Áaroonafá ámaaku narí ákoona ámaqa máqainafa úiqaana máqaki qinée umeé márunnanaki kéeqáfinoo náaquqara óosiranaki aináiniraree qímaseenoo mi

uriqarara qaanaiqikira qamunnána afisúsee moodáanai qísauku taikásee dínni ani qaara marasée 7 fáasaana sáa mi naaquqara oosiránaki aináiniani.

³¹ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Anée Áaroonafá faqa miná faiqi námu faqa níkiqá ámoodúnna fadaméena adía nímaqáidana suqéenna sipsipa akoonnána ámeemméeqana faqa ásaukuqannai áfundana faqa marasée qiní náaquqara óosiranaki afeekí quqásee nammári námufafa suqáaqa. ³² Qinée umeé márunna úiqaana maqána kooqíki miná naaqa. Nafisa amanée uqaki káqi mári feemúsa námu faqa náaqa.

³³ Misá námasáifana aanáiqikira saíkaki kéeqarana fadaméena níkiqá ámoondúnna adíasáinánóo misá numóo ákiqara minínnisárafa máriannoo. Mi naranáfá náaquqarafa márina aanáiqikirausa kaí náaqa. ³⁴ Akaqá ándau faqa féemu faqa nímuquinaqa sía náifándinnana kanánaana káqi márinaqa idá araséeqa minakí áqusaifanoo ámiqimmásee qáma taikáni. Mi naranáfá náaquqarafa márina sía naaqa.

³⁵ Áaroonafá narí faiqi námu faqa aanáiqikira saíka óosana árainna qooqari qinee aní aamúá qúnandee íqa moodáannai qísauku taikásee dínni ani qaara marasée 7 faasaaná uqanná kaí mi ainaináusa áuqaaqa. ³⁶ Mi moodaa moodaa faasaannásaa anee burimakáu ákoona tátufirana suqá qíminanoo aiqáma númoo taikáannoo. Miqínanoo qiní qaidara fannóo ánukarafa máriannoo. Miqímmáfinana oorifa fádameena qaidarasáa adíasainanoo náaquqanoo máriani. ³⁷ Aiqaama kari moodáannai qísauku taikásee dínni ani qaara marasée fáasaana sáa miqía. Miqínanoo qiní qaidara fannóo káaqa uqanna náaquqarafa máriannoo. Moó fánnoo fée moó áinaina fée miná áuqáinafa miná náaquqara áfeeka fánnoo áruannoo.

Aiqáma fáasaana tátufirana suqára óosana.

(Namba 28:1-8)

³⁸ Yáaweefa kafáa Mooseena qímaminoo qinau. Ínnee sipsípa ánaaqi qaraqandá moodáa aukuaana máraa qánda marasée qaidarái tátufirana suqáaqa. Náaru náaru aiqáma fáasaana miqí kaimmiaqa. ³⁹ Moó sípsipa kanánaana tátúfuaqa moó eendímarina tátúfuaqa. ⁴⁰ Kanánaana suqáinna sipsipána námu fáqa ámiqira sakumannoo qáindiríra párauaqa miná ummaara fannoo 1 kilogramme óodaa námu faqa ámiqira óorifa fádameena námu faqa quandásee suqá qímia. Uáinna námmani óodaa 1 litre amana kai qinée Ánutusa naannána adíaaqa. ⁴¹ Eendí márinaqa suqáinna tátufirana kanánaana suqáandee kai íqa sakuma qáindiríranannoo faqa oorifa fádameenannoo faqa uáinna námmaninnoo faqa suqáaqa. Mifá qiní Yáaweesa qímira nárana máridanoo. Miná áfunda fánnoo qiní asasírana qímidanoo.

⁴² Náaru náaru kásooaqee maa tátufira suqárafa qinée umeé márunna úiqaana máqa kooqíki qiní qífu sáa tátúfu qímiaqa. Miqífaqa miqóo qinee ínne qeeqá faiqí ánaasee faqa moodáanaki máridaqa ufa qíma nímiánaura. ⁴³ Miqóo qinee Isaraee máqannaasa faqa máriannoo qinee umeé márunna máaqanakiqari

dároo daraa íra káaqa qárafa mi saqanná náaquqáinaqa sía faiqí ánaasee kái qeesa miqóo fifáranoo.

⁴⁴ Qinee qeeqá úiqaana maqa faqa qaidara faqa náaquqara faika másaanura. Qinee Áaroono narí faiqi námu faqa qiní aináinirausa máriafaqa náaduma misá aanáiqikira sáikaki quqáanura. ⁴⁵ Qinee Isaraee máqannaasa qámbara máridaqa misá Ánutusa márianaura. ⁴⁶ Misá qiní Yáaweese náriqa Ánutusa Isipa máqa máaqaindaraana nífiqee ániáfannanara íri máriafaqa qinee misá qámbara márianaura. Qinee Yáaweese misá Ánutusa márianaura.

Ámiqira úndimari idá munána suqára qainda áuquaqa.

(Rafúdo 37:25-28)

30 Yáweefa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. Moosee ínnee akasia sáqari marasée ámiqira áfundí marí ida munána arée fandínna qáidarana áuquaqa. ² Mi qaidaráfa dínni dínni amana kái máriani. Miná kísaaqandanai 45 centimetres máriani. Miná qúsandanai miqí kai ínoo 45 centimetres máriani. Maqá sáaqari óoru fírafafa 90 centimetres máriani. Miná qaara faqa qaara faqa áti moodáa sáqarinnoo kai buri-makáu áanaira foorá áuquaqa. ³ Miná áfu faqa aanai fooqána faqa ataaqéeqara faqa ámiqira kóorannai kai rafáaqafúsee kóorannai miná fíqu fíqumma áuquaqa. ⁴ Kóorannai qaara qánda ánaanoo áuqusee dínni moó dínni moó quqásai fanoo qaindúsi fándínna sáqarina atukarammá qúmáraani. ⁵ Mi qaindusira saqari qandá akasia sáqarinnai áuqusee kóorannai rafáaqa fúàqa. ⁶ Mi qaidáranaa mara máree náaquqara oosirana dínni qiní moodáanaki kára búkisa márina óorinni quqáaqa. Miqóo qinee ínni faqa moodáanaki kianaúra.

⁷ Aiqáma kánanaana Aroonafa qóomauqa andee-qárara aniréenoo mifá miná sáa ámiqira adiafaa íra afundí marína suqáani. ⁸ Mifá kaifáa eendí márinanoo qóomauqa qumbíseenoo ámiqira adiafaa ímari afundána ímarina suqáani. Mi oosanáfa náaru náaru sía uqanna taikáanoo káqi kai máriannoo. ⁹ Ínnee sía moó mi qaidarána saa qinee qádo qíma qáunna áfundirana suqáaqa. Aandáù tatúfiraneé sakuma qaindiríra tátufiraneé uáinna nammari adíasee suqára tátufiraneé sía minásaa suqáaqa. ¹⁰ Aiqáma áukuana moodáa faasaaná kai Áaroonafa mi qaidaránasaa ainaininanoo qiní qifusaa ámiqiannoo.

Yáaweena úiqaana maqánara takisa áqira oosana.

¹¹ Yáweefa kafáa Mooseena qímaminoo. ¹² Moosee anée Isaraee máqannaasa núqu marasáinaqa moodáa moodáa fasiqa náriqa máriranara qiní feefauru qími-aqa. Miqímmásee núqu máree márinaqa moó úmmaara sía misa saa áqufuanoo. ¹³ Aiqáma núqu ákaraki márisa úriqararausa auqu rámaqaa múnnimmana amana kái quqáaqa. Aiqámausa mi feefaurúna áqíqa qiní qímira áinaina qímifaránoo. ¹⁴ Faiqí moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee 20 áukuana faqáasa faqa miná fíqarara áukuana faqáasa miqímmásee qini

feefaurú qími-aqa. ¹⁵ Misá náriqa márirana maaqímmásee feefauríqa. Aináina faqáasa sía fíqaramasee áqifaranoo. Aináina síaisa sía óorudupi másee áqifaranoo. Áiqáma amana amana kái áqifaranoo. ¹⁶ Mi munnimmána Isaraee máqannásíannai marasée qinee umeé márunna uíqaana maaqáfa mandáikinana minánnoo itípi. Misá náriqa máriranara mi takisána áqusáifaqa qinee misá saa ititá nímaqaranara írianaura.

Booróosannai firaa difaani áuquaqa.

¹⁷ Yáweefa Mooseena maaqí qímasee kafáa qímaminoo. ¹⁸ Moosee anée nammári áuqee marí difaanína firaaná áuqua. Booróosannai áuqusee miná áiku faqa booróosannai kai áuqua. Auqúsee nammári minakí adíasee qiní úiqaana máaqa dínni márinana qaidara dínni márinana qámbara quqáa. ¹⁹ Áaroono faqa narí faiqi námu faqa minakí níku nísauku nammári úqimarifaranoo. ²⁰ Misá qiní ufa súqira máaqa kéeqaanee qímasee níku nísauku minakí máfi nammári uqusee qiní qímifandínna náranaa qaidarasáa suqá qími-aqa. Miqíqa sía kúqifaranoo. ²¹ Misá nári níku nísauku nammári uquseeqa sía kuqífaranoo. Maa sanda ufána Áaroonafa narí faiqi námu faqa kásooqaqee misá sáa aniaruakínausa faqa maa sanda ufána áfaqée fáranoo.

Aanaíqi kárausa útaaqara fádameena áuquaqa.

²² Yáweefa kaifáa Mooseena qímaminoo qinau. ²³ Moosee anée makáqa anoona moómoo 6 kilograms faqa isaaqa anoona moómoo 3 kilograms faqa ámiqira úndi mari innupína anoona moómoo 3 kilograms faqa máraa. ²⁴ Saadápu moómoo 6 kilograms faqa máráa. Aiqáma áinaina úiqaana máqa sikéera amana kái máriani. Oorifa fádameena 4 litres amana minakí adiafaa. ²⁵ Mi náaquqara fádameena Yáaweenaíndi fee qímasee níkiqa ámoondunna adíee fandínnana áuqusee ámiqira áfundí marína námufaqa quandáaqa. ²⁶ Anée mi fadameenáusa áuqu máree qiní úiqaana máqasaa akuséenana qiní moodaanaki kára ufa mári bookisánasaa fáqa áku. ²⁷ Áiku faqáa téeboora faqa minasáa qaraa ainainauqa faqa qóoma sáqari faqa minásaa qáraa ainainauqa faqa ámiqira áfundí mári pauraqána idá qée marí qaidarána faqa akuámaqáa. ²⁸ Tatúfirana suqée mafia qaidarána faqa minásaaqaraa ainainauqa faqa akuámaqásee nammári difaani faqa miná áiku faqa akuámaqáa. ²⁹ Miqímmásee mi ainaináusa áaduma sáa mara quqásainanoo káaqa náaquqanoo máriani. Moó fánnoo fée moó áinainee mi ainaináusa áuqáinafa mi ainaináusa náaquqara áfeeka fánnoo náruannoo. ³⁰ Miqimmasee Áaroono narí faiqi námu faqa mi fadameenná aku nímaqa sáinaqa qini aanáiqikira sáikaki máriaqa. ³¹ Moosee anée Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímánnimí. Maa naaquqara fadameenná níkiqa ámoondunna adíee fandínnana qiní aináiniranaki náaru náaru quqáaqa. ³² Maa fadameennáfa sía

káiquee fasiqa adiannímaqee máriafa máridanoo. Ínnee sía moó fádameena miqírana áuquaqa. Mifá náaquqara áinaina márinara ínnee minára náaquqara fee qímasee eeráiríqa. ³³ Yáfee moó fannoo maa fadameennára foorá áuqusee mooná ákíiaaqa adíainafa qiní faiqí ánaaseekí sía máriannoo.

Ámiqira úndimari munána áuqimaria pauraqána óosana.

³⁴ Yáaweefa kaifáa Mooseena qímínoo qinau. Moosee anée óosana óosana ámiqira úndi mári pauraqána sitakatee páuraqa fáqa oonikaa páuraqa fáqa karabanumma páuraqa fáqa ámiqira makáqa anoona fáqa aiqáma amana amana kái márása. ³⁵ Maraséenana ámiqira áfúndi máriafa nifaaqái áki maríanara foorá áuqamásee idá arasáinanoo qéeno ámiqira muna afundiani. Ooruku fáqa óodaa quqásainanoo ámiqínoo náaquqara faikíani. ³⁶ Anee mina átiuqa maraséenana kaadá rírísáinanoo kookoomaika máfinana mara máree qínee umeé márúnna máqanaki múruseenana moodáanaki kára búkísa óorinni quqáa. Mi ámiqira undána imarínara káaqa náaquara fee iaqa. ³⁷ Ínnee sía moó miqíra áfudimarinnana áuquaqa. Ínnee minára náaquqara andeeqára áinaina Yáaweenaindi fée qiaqa. ³⁸ Yáfee moó fannoo miqírana ámiqira undi márina afaaqái ákiraree qímasee áuqinafa sía qiní faiqí ánaaseeki máriannoo.

Yáaweefa úiqana máqa kínaa áinaina áuqifandinna fásiqausa mara quqánau.

(Rafúdo 35:30-36:1)

31 Yáaweefa kafáa Mooseena qímamínoo qinau. ² Moosee qínée ínnikinaana Beesareerana útáaqéeqa. Mifá Urina ámaaku Hurana ánáiqi Yúdana óosanakináafa máridanoo. ³ Qínée qeeqá maraquna afeeka áaku amaqqéeqa. Qínée írirana fáqa aiqáma aináinirana akoofasaikíra sáika ámiqa. Aiqa ámiqira áinaina áuqirana akoofasaikírana fáqa ámiqa. ⁴ Mifá kóorannoo fáqa siruáannoo fáqa booróosannai fáqa óonu máfi irisáidanoo óosana óosana ainaina akoofásauqa ákara rímaria írirana fáqa áuquani féera ámiqa. ⁵ Qínée firaa feefauru áqi mária óonina ateeqára óosana fáqa saqárinna aináina amana áuqirana akoofásakirana fáqa Basareerana ámiqa. ⁶ Qínée moó fásiqa Ooqooriabana Áqisamakana ámaaku Dánana oosanakinaana mara quqásaananoo Beesareerana fáqa aináiniannoo. Qínée akaqáusa fáqa firaa írirana óosana óosana ainaina áuqirana akoofásakirana nímiqa. Miqímma sánaqa misa qínée qímannimianna áiqama áinainna áuqaqee. ⁷ Qínée umeé márúnna úiqana maaqana fáqa moodaanaki kira bukisa fáqa mina afu numóo taikánnísarana fáqa aiqáma úiqána máqakinaa áinainauqa fáqa áuquaqa. ⁸ Teebóora fáqa minásaa mári áinainausa fáqa rámma dírirana ámiqira kóorannóo áuqirana fáqa minásaa mári áiqama áinainausa fáqa ámiqira áfúndi mári tatufirána suqára qáindá fáqa áuquaqa. ⁹ Tatufirana suqée mária qaindána fáqa miná suqée mária ainainausa fáqa níku

nísauku nammári úqimaríà difaanína fáqa miná óosana fáqa áuquaqa. ¹⁰ Misa ámiqira qámunnauqa Ároona fáqa miná faiqi námundi fáqa aanáiqi kára sáikaki máridaqa afisífandinnana fáqa áuquaqa. ¹¹ Qíníndi fée qímasee akunnímaqee fandínna fádameenna fáqa adíafaa íra ámiqira áfundimarina náaquqara óosiranakinaana fáqa áuqua. Misá áuqidaqa qínée qúnandee kaimaseeqa auquaqa.

Sabáta idooára fáasaana máridanoo.

¹² Yáaweefa Mooseena qímamínoo qinau. ¹³ Moosee anée maaqí qímasee Isaraee máqanna qímannimí. Sabata qiní idooára fáasaana ámiqimánde íreedakai máriaqa. Mi faasaanáfa qiní fáqa ínni fáqa qámbaana náaru náaru máridanoo qínée Yáaweesa ínni mara qeeqá faiqí ánaasee kúnannara quqannífiqaannoo. ¹⁴ Ínnee qiní idooára faasaana náaquqarafa márinara íreeda kai máriaqa. Faiqí moó fannoo sía íreeda mári-
rai mi faasaana ainaininnana kuqá áruaqa. ¹⁵ Qísauku dínni taikásee dínni moodáa marasee 6 fáasaana ínnee ínneeqa aináiniqa. Qísauku dínni ani qaara marasée 7 fáasaana fíraa idooara fáasaana qiní náaquqara fáasaana máridanoo. Yáfee mi faasaana aináininnana ínnee miná kuqá áruaqa. ¹⁶ Isaraee máqannaasa ínnee fáqa qínée fáqa moodáanaki kúnannara mi faasaanáfa uqannífiqaani. ¹⁷ Mi faasaanáfa ínni Isaraee máqanna fáqa qini fáqa náaru náaru áqoondikírana koorooí mári faasaanáfa máriannoo. Qínée Yáaweesa dinni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa maqá fáqa innaarúna fáqa áuqusee dínni ani qaara márasee 7 faasaana aináinirana quqásee idooáfannanara mi faasaanáfa idooára fáasaana máriannoo. ¹⁸ Ánutufa aiqáma ufa Mooseena Sinai áaqanasaa qímami taikáseenoo qaara ooni ausiríranasaa Ánutufa narí ásaukunnai sánda ufa ákara rúmaqoona áminau.

Faiqí ánaasee kóorannai burimakáu ákoona ánaaqi áuqiqau.

(Lo 9:6-29)

32 Mooseefa áaqanai kísaaqasaa óoru márufafa Isaraee máqanna faiqí ánaasee Ároonafa máruqoo suqúmáree anirée Ároona maaqí qímasee qímamiqau. Maa fasiqáfa maasa Isipa máqa máaqaindari qífiqee ánufa náqaafee ímari fáqee maasa sía íridaqa. Minára anee moó ánutuna áuqusainanoo maasa indaarúnníkamma nímaqaani. ² Ároonafa misá úfa iriséeno qinau. Ínneeqa faiqí ánaasee náaqookinaa kóora fáqa fidinánu fáqa tatúseeqa míni qímiaqa. ³ Miqí qufaqá aiqáma faiqí ánaasee nári náaqookinaana radúku máree mini Ároona ámiqau. ⁴ Amisoofanóo Ároonafa miná qumáreenoo idánnai tasírísiri mándeeno maqasaa burimakáu ákoona ánaaqi amana áuqu qoonaki adisoofanoo burimakáu amana áuqinau. Áuquseeno paipánannai mina átiuqa andeeqánau. Miqímmásoofaqa faiqí ánaasee qiqau. Isaraee máqannaasa

maafá maasá Ánutufa maridanoo. Maafá kai maasá Isipa máqannaindari níndiqee ánufa máridanoo.

⁵ Áaronafa misá úfa iriséenoo burimakáù akoona amana auqirana aaqá tatúfira qáinda áuquseenoo faiqí ánaasee qímannimino qinau. Dúna aiqáma suqúmaree aniráifaqa oomáqa sakasée náidaqa Yáaweena áuqa uqéeraa. ⁶ Miqí qímasoofaqa iáqoo kanánaana faiqí ánaasee akaqá áandau mara máree mínisee qaindásaa tatúfirana faqa Yáaweena faqa moodáanaki kára tátufirana faqa suqáqau. Suqámiseeqa óoqu marifíqa afeeka nammári faqa nárana faqa námaseeqa fíndifíqa ánaaseeuqa faqa mandá óosana máraqau.

⁷ Yáaweefa misá níndafeenoo Mooseena qímaminau. Anée kái káqi óoqufúà. Faiqí ánaasee anée Isipa máqannaindari nífiqee ánianáusa qiní minnísee áaqara óosana máraidammia. ⁸ Misá doo qinée fuaqée qí-masee naamúaqiafánna aana minnísee. Misa kóoranai burimakáù akoona ánaaqi amana áuqusee mina tatúfirana suqámiseeqa minára innaaru qídaqa. Misá maaqí qídaqa Isaraee máqanaasa maasa Ánutufa maafá maasa Isipa máqannaindari nífiqee ánufa máridanoofee qídaqa.

⁹ Minára qinée Yáaweesa Isaraee maqannaasa kaaqa ramoo rámaa ímariafaqa iridaqa. ¹⁰ Dóo firaaqoo qiní qírana qaifaqa misá kúridi taikasaanaura. Anée sía qiníara qádo qia. Miqímmáseeqa aní faqa anísaa ani aruakínausa faqa kai ámiqi ámiqimma nísanaaqa firaa maqanna márifaranoo.

¹¹ Mooseefa írino Yáaweena ánnoo qíranara innaarukíqari qádo qídanoo qinau. Óo Yáawee nánaree anee aneenná faiqí ánaaseera árana qáidanoo fee. Anée firaa afeekannái misá Isipa máqannaindari nífiqee ánianafa náqaaifanée ánnoo qíma nímaqaidanee.

¹² Anée miqínaqa Isipa máqannaasa aníara nári kai qímirisee Isaraee máqannaasa nífiqee áaqana áikunni múnusee nárú taikárara nífiqee fíifoo qifáara. Sía árana qáani aneenná árana qára írirana quandásee sía ummaara aneenná faiqi ánaasee nímia. ¹³ Anée aneenná aináinira fáiqiúqa Abarahammána faqa Isakeena faqa Yáakooboona faqa kúqaa qíma áfeekaikíra ufa qunnanara óonumafi íria. Anée misára fásaura foorá máfifaqa qinée qíma afeekaikíafanna máqa máaqana ínni nímiánauree qína. Nímisáananoo mi maqa maaqáfa ínnindikámmino náaru náaru máriannoo fee qinau. ¹⁴ Mooseefa miqí qufanó Yáaweefa narí aranaqara írirana quandásee sía ummaara narí faiqí ánaasee níminau.

¹⁵ Yáaweefa Mooseena qaara oonisáa ákara rúmamufanoo máreenoo áaqannaindari afaásai narí máqanna márunnai óoqu fína. Ausírira ooniqandásaa Ánutufa sánda úfa dínni dínni ákara rúmaqoona úqirafa óoqu finau. ¹⁶ Ánutufa narí kai mi oonína áuquseenoo minásaa sánda úfa ákara rinau.

¹⁷ Yoosuafa írufaqa faiqí ánaasee náriqa úiqaana máqusakiqari fáaqa fuísee qída qufanoo íriseenoo Mooseena qíma minoo qinau. Qinée rákidaqia úfana iridaqa. ¹⁸ Miqí qufanó Mooseefá qinau. Sía qufóona

rira úfa fau máridanoo fau. Sía qíkí fáafau qírufa fau máridanoo. Idí rárana kai írídaqa.

¹⁹ Mooseefa úiqaana máqusa adeedí óoquireenoo níndafoofaqa burimakáù ánaaqi amana áuqirana faiqí ánaasee fusákidaqa idí rée maríqau. Miqí márufanoo Mooseefa níndafoofanoo áranaqoofanoo ákara ríra óoniqara áaqana áikunni maqásaa áqusoofaqá miqandá rukámiqau. ²⁰ Mooseefa áranaqoofanoo burimakáù ánaaqi amana áuqirana qumáreeqeenoo idáki áqusoofanoo tasírísirinau. Tasírísiri máseenoo andaana rúmeeqee nammáriki áqusee naaqée qufaqa Isaraee maqannaasa mi nammárina naqau.

²¹ Miqímandeenoo Mooseefa quándakufanoo Áaronafa qímaminau. Maa fasiqa anaaseesá aní naqí fée mámaqaaafanee anée maa manda firaa aaqarana misá nífaaqái quqéenee.

²² Miqí qufanó Áaronafa Mooseena qímaminau. Óo qiní úriqararafa anée sía qiníara ánnoo qia. Anée maa fasiqa anaaseesa óosana írimariananoo. Misá káaqa mandóosana áuqarara sandanainai qimariasá máridaqa. ²³ Misá qiniara maaqi qia. Maasa maa fasiqáfa Mooseefa maasá Isipa máqa máaqaindaraana qifiqee ánunaki kambiqai ainainnara sía írídaqa. Anée moó ánutuna áuqu sáinanoo maasá indaarúnnikámma qímaqani. ²⁴ Miqí qiafaqa qinée qímannimíqa kóora faqaasa qímiaqee qúnaqa uaqée iasa akaqána qímia. Qímiafaqa idáki áqusaunanoo burimakáù ánaaqi kambiqeenoo.

²⁵ Mooseefa qafoofaqa Áaronafa eedóo qufaqa faiqí anaasee náriqa namuqáa nífusaa óosana óosana mandá óosana mároofaqa namuqáa misára ute-tiqiqa. ²⁶ Minára Mooseefa arana qoofanoo uiqaana maqusa kooqiki kikiqamma fufanoo maaqi qímasee nammeera qinau. Aiqamausa yafee Yáaweenaindi kíani qínafa maaqóo ániaqa. Miqí qufaqa aiqáma Reefina áiku ásauku kai suqúmaree miqóo ani miná fíqu fíqumma fiqau.

²⁷ Aniroofanoo Mooseefa maaqí qímasee qímannimínau. Isaraeerána Ánutufa Yáaweefa maaqí qímasee aiqámausa ínni naakapaidanoo mifá ínneeqa rákira páipana mara máree innee uiqaana maqusa dínni kooqíndari dínni kóoqinni óonuree anirée ídaqa únna ánutuna amana áuqi máriana akiiqara ínneeqa níkaqaafasaauqa faqa ínneeqa níqoondiuqa faqa ínni naaqa máriasa faqa aiqáma kúqa naru taikáaqa.

²⁸ Miqí qufaqa Réefina áiku ásauku eedóo qímasee mi faasaanná 3,000 fásiqa náriqau. ²⁹ Narusoofanó Mooseefa kafáa qímannimínau. Ínnee ínneeqa faiqi námufaqa ínneeqa níkaqaa fasaauqa faqa nárúanara ínnee Yáaweena aanáiqikirausai kiqa máriafanoo. Miqí máriafanoo Yáaweefa narí ámiqi ámiqirana ínni níminoo.

³⁰ Iáqoofanoo kanánaana Mooseefa faiqí ánaasee qíma níminau. Ínnee firaa manda aaqarana marasaafaqa aqbee qinée áaqanai kaifáa óoruree ín-niara Yáaweena irámíriananoo ínni áaqarana ákiiqara minnínísaannoo fee. ³¹ Miqí qímaseenoo Mooseefa Yáawee funnai áaqanai óoruree qímaminoo qinau.

Maa fasiqa anaaseesá fíraa mándá áaqarara marasée únna qíra ánutuna kóorannai áuqusee minára innaaru qíqííáafanoo. ³² Ámanee misá aaqarana akiiqara minnínnsaa. Sía minnínnsenana qiní dúqu ani faiqí anaasee faqa ani bukaki akararinoo marina kái rukáà.

³³ Yáaweefa iriséenoo qinau. Sía káiqeesa núqu qeeqá búkakinaana rukáanaura. Qini ufa rukíee máriasa núqukai rukáanaura. ³⁴ Dóo ónuree faiqí ánaasee nífiqamaree qinee qimamíafanna maqa maaqánai fua. Anee íria, qini qangiroo fannoo ínni indaarúnni kámma nímaqaannoo. Mi fasiqa anaaseesá áaqarana ákiqara ummaara nímianna áukuanafa ánidanoo. ³⁵ Miqí qímaseenoo Yáaweefa mandá áurirana mi fasiqa anaaseesá níminau. Misá Áaroonara qufanóo kóorannai burimakáu ákooná ánaaqi áuqunara miqínau.

Yáaweefa Isaraee máqannaasara Sinái áaqana áikunni máruna minnísee fuaqéera qímánniminau.

33 Yáaweefa maaqí qímasee Mooseena qímaminoo qinau. Anée faqa Isipa máqa máaqaindari nífiqee ánianna fásiqa ánaaseesa faqa maa maqána quqásee qinée qíma afeekaikámmasee Abarahaamána faqa Isakeena faqa Yákooboona faqa misásaa ani aruakí kambíqainausa faqa nímiraree qíafanna máqanasaa fua. ² Qinée qeeqá angiroo aiqáananoo ínni nífu úqi márinaqa fímarifaqa qinee Kannaa máqannaasa faqa Amoorá máqannaasa faqa Heeta máqannaasa faqa Peerisa máqannaasa faqa Hifita máqannaasa faqa Yeebusa máqannaasa faqa náru nífáqaaqa ianaura. ³ Ínnee áinoo faqaa maqásaa aináina úmmaqusaa fanoo réemindèemíri mari maqánasaa fífáranoo. Qinee qeeqá sia ínni faqa fuanáura. Ínnee ramoorámaa ímariasa máriaafaqa qinee ínni faqa fídaqaa aanái ínni náruanoora.

⁴ Isaraee máqanna Yáaweena mi ufána iriséeqa nífaaqa áuqira áinaina aiqáma raipáqu quqásee soofará máridara foorá máfiqau. ⁵ Yáaweefa maa ainainá áuqaaqéera qímánnimufaqa miqíqau. Maaqí qímasee Yáaweefa Mooseena qímaminau. Ínnee káaqa ramoorámaa ímariasa máriaafanoo. Qínee ínni faqa maqee fíqa ínni kurídi nímaqáunaiqini. Doo maqee ínneeqa nífaaqa áuqirana raipáqu quqásee káqi máriafaqa qinée ínni náqaafee mánnimaqáannanara ónumafi írianaura. ⁶ Miqí qímasoofaqa Sinái áaqana quqásee fídaqaa Isaraee máqannaasa sía nári nífaaqa áuqirana afísíqau.

Yáaweefa Mooseena fáqa ufa qímaru uiqaana maqáfa.

⁷ Isaraee máqannaasa náriqa úiqaana máaqauqa usakásoofanoo Mooseefa náaquqara úiqaana máaqa naambeéqai níanasaa usakánau. Usakásee miná áuqureenoo Yáaweefa umeé mári uiqaana maaqá fée qinau. Faiqí ánaasee moó fánnoo Yáaweena íriranara íriane qímasee mi maaqána kooqínni fímaríqau.

⁸ Mooseefa narí úiqaana máaqai fufaqa faiqí ánaasee nári úiqaana máqa kooqíkiqaa kíkíqamafi qáfee máru fanoo kéeqanau. ⁹ Mooseefa úiqaana maaqaki kéeqaf-

ufanoo asuru qumuréenoo mi kooqínaki márufanoo Yáaweefa minakíqari Mooseena fáqa ufa qímarináu. ¹⁰ Asuru úiqaana maqa kooqíki qumu kásoo inoo máru-ufaqa faiqí ánaasee miná qáfamasee ninuka túqu náumoo amisée Yáaweena ámoóqí maríqau. ¹¹ Yáaweefa Mooseena faqa narí óori narí óori qáfaida ufa qímarináu, faiqí narí áqoondi faqa ufa qímarindee inau. Ufa taikáseenoo Mooseefa anirandée faiqí ánaasee máru úiqaana maaqánai finau. Kumaaráa moó miná dadaaqí márufa Yóosuafa Nunnaana ámaaku náaquqara úiqaana máaqaki káqi márináu.

Yáaweefa narí faiqí ánaasee faqa márianauree qímasee qíma afeekaikináu.

¹² Mooseefa Yáaweena qímaminoo qinau. Óo Yáawe kúqaa anée qiníara maa fasiqa anaaseesá indaarúnnikamma nímaqainaqaa mi maqánasaa fuaqée qinau. Anée sía qiní faqa fídanoo qiní dadaaqíaninna fásiqanara qímaqimiananoo. Anee qiníara ámiqimmasee íridana qiníara asasídaqee qíananoo. ¹³ Anée kúqaa qiníara miqídana anee qímiriannana qímaqimiana qinée aní aináiniranaki máridqa maqee maqee ani asasammá ámaqáanaura. Anée maanáa faqa íria, maa maqannáasa aní faiqí ánaasee anée útáaqama qáanausa máridaqa.

¹⁴ Yáaweefa miná iriséenoo Mooseena qímaminau. Qinée aní faqa fídaqaa adooárana ínni nímiannaura.

¹⁵ Mooseefa iriséenoo Yáaweena qímaminoo qinau. Anée sía maasá faqa fínana sía maasá maaqóoqari diqíqáà. ¹⁶ Anee sía maasá faqa fínaqa náqaafee másee akaqáusa anee qiníara faqa aneenná faiqí ánaaseera faqa rímaríannanara írifaranoo fee. Anée maasáki márinaqa maa maqa maaqána kínaasakíqari náaduma moó kírása márianaura.

¹⁷ Yáaweefa Mooseena mi ufána iriséenoo qímaminau. Dóo anée qínanandee káimmianáura. Qinee ámiqimmasee aníara írimarúnnanara faqa aníara asasi marúnnanara faqa miqíanaura.

¹⁸ Mooseefa mi ufána iriséenoo kaifáa Yáaweena irámirinoo qinau. Amanée aneenná óori dároo dáraa irana uqaqífiqásainaqa qáfaanauree qufanóo Yáaweefa qinau.

¹⁹ Amaná qinée qeeqá ámiqira aréenarana quqásaanoo ani áiaaqaree áfunni fúannoo. Qinée aní áfusaa qeeqá náaquqara dúquara koorooianáura. Qinée Yáaweesa qeeqá nífauarana faqa qeeqá qimudáoo qírana faqa qinee útaaqama qáunausa nímiannaura. ²⁰ Moosee anée qiní dóori sía qáfeenaranoo moó fannoo qiní qíqafainafa sía amana káqi máriannoo kúquannoo. ²¹ Moosee anée qiní dáakaarinni óonisaa kíkíqina mária. ²² Qiní dóori aréenarafa fínaqa qinée aní óoni afoo íranaki quqáseeqa qeeqá qísauku anísaa ititáseeqa fíqaramafíqa qísauku máraanaura. ²³ Qinée qísauku mara máraanana anee qiní itaufaka kái qíqafa. Sía dóori qíqafeennaranoo.

Mooseefa kafáa ínaaqianna sándufa máranau.

Lo 10:1-5

34 Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Moosee anée maa aaqannásaaqari óoquree óoni ausiqára ateehásee máree úrua. Anée indaarúqa qanda amana kái ateehásee máree úrua. Múrusainaqa indaarú rukamúnnánasaa ákara rúafannufana kafáa ákara rúanaura. ² Anée maqee deedaqamáqai mári-nana dúna kanánaana eendái mara máree Sinài áaqanasaa ururée qiní paqúria. ³ Faiqí moó fánnoo sía aní faqa úruannoo. Sía uqanna moó fannoo áaqanai fee áaqana aaqá fee máriani. Sía misá burimakáù sip-sípa faqa áaqana aikunni ándanda naaqa.

⁴ Mooseefa iriséenoo óoni ausirírana qaara qánda ateehámaree kanánaana Yáaweefa qímamundee ínoo Sinai áaqanai óorufinau. ⁵ Yáaweefa asurukína qumuréenoo Mooseena faqa kíkíqa máfinoo narí áuquara koorooínoo qinée Yáaweese qinau.

⁶ Yáaweefa Mooseena óorinni fíqaree óonuree maaqí qímasee firaqóo qinau. Qinée Yáaweese máridaqa. Qinee qímuqisirana faqa qimudádo qírana faqa umbiqárausa máridaqa. Qinée sía kái káqi áanooqunausa máridaqa, qinee káqa faiqí anaaseera qímuqusi márunausa máridaqa, qinée óoqai márunaqóo kai márunausa máridaqa. ⁷ Qinée qeeqá qima afeekaikíra ufa kásooaaqee núkudara foora kambiqáin-ausara qíma qáafanna ufana káqi kai íridqa, numóo faqa mandá óosana ákiiqara faqa minnínisaanaura. Qinee numóo áuqainna fásíqa ánaaseesa faiqí námu faqa miná ánaiqi mara faqa miná ásáifaqausa faqa afaqnáusa faqa sía sía náruanaura, naruanaura.

⁸ Mooseefa mi ufáusa iriséenoo kái káqi maqásaa óorindari mapámufufanoo Yáaweena amooqinau. ⁹ Amooqídanoo maaqí qímasee Yáaweena qímaminou. Yáawe anée kúqaa uqanna qiníara asasídana qinee aníara maasá faqa fúanneera iráidaqa. Maa fasiqa anaaseesá ramoorámaa ídaqa anee maasá numóo áki-iqara minníquiseenana maasára aneenná faiqí ánaasee fée qia.

Ánutufa faiqí ánaasee faqa kafáa moodáanaki kináu.

(Rafúdo 23:14-19, Lo 7:1-5, 16:1-17)

¹⁰ Yáaweefa Mooseena qímaminoo qinau. Maqee qinée Isaraee máqannaasa faqa moodáanakikíra ufa qídaqa. Qinée misá nífusaa firaa ainainauqa sía maa maqánasaa moó átinai faqa moó máqanna qám-baana faqa áuqaafánna áinainausa áuqaanaura. Aiqama faiqí ánaasee qinée Yáaweese firaa áinaina áuqaanaqa qáfaifanoo náaquqaannoo. Ínni dadaaqianifeera miqíanaura. ¹¹ Qinée maqee qíman-nimianna sandufana ámiqimasee irisée mimaú fuaqa. Qinée Amoorá máqanna faqa Kannaana máqanna faqa Heeta máqanna faqa Peerisa máqanna faqa Hifita máqanna faqa Yeebusa máqanna faqa ínni nóorinni fídaqa misá nífaqasaana fifáranoo. ¹² Ínnee fúka maqasaa óonuree sía mi maqannáasa faqa káqikaa ainaina rée firaa ainaina rée sía misá faqa

moodáanaki kára ufa qiaqa. Misá ufaanara foora fufúsáifaqa ínnee minakí árifoora, minara qeeráiriaqa.

¹³ Misá tatúfirana suqée maría qaidarána misá óoni ateehárana rakíaaqee maasá náaquqara ánutunee qí-mariana ínnee miná rukámu áquaqa misá saqári ateehá rakíqasee maasá ánaasee ánutufa Aseeraafee qímariana mináuqa faqa ateekaateekámma áqusaqa. ¹⁴ Ínnee sía moó únna ánutunara innaaru qiaqa. Qinée Yáaweese únna ánutufa qiní qímaaqa máqaranara rairái qímarunausa máridaqa.

¹⁵ Ínnee fúka máqasaa óonuree sía uqanna misá faqa moó áinainara moodáanaki kára ufa qiaqa. Misá náriqa únna ánutuna innaaru qídaqa tatúfirana suqá-mi máriana ínniara naaqée qífaqa nee fóora. ¹⁶ Ínni faiqí námu mi anaamuru anaaseesá maraséeqa qiní minnísee moó únna qíra ánutusara innaaru qifóora. Mi oosanáfa qiní qífusaa dapi nuá ánaaseesara foará máridaqa.

¹⁷ Ínnee sía moó áinaina tasírísiri másee únna ánutu-na amana áuqusee minára innaaru qiaqa.

¹⁸ Óoqai ínnee Abiba qúqoonasaa Isipa máqasaaqari ánusa máriafanoo. Minára Abiba qúqoona aniráinaqa maqee maqee ínnee sía yís mári féemuna oomáqa sakasée maqee maqee naaqa. Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée 7 fáasaana mi oomaqána sakasée naaqa. Isípa máqasaaqari ánu quqoonáfa márinara miqífaqa. ¹⁹ Aiqáma áinaina óoqásáa ánaaqi qiníndi máridanoo. Ínnikina óoqásáa akoonaiqí máqainafa faqa aiqáma máaqeena ándauqa óoqasaa ákooná máqainafa faqa qiníndi kai máriannoo. ²⁰ Ínnee ínni doonki ánaaqi óoqásaa máqarafa káqi mári-anifee qímasee sipsípa ánaaqi miná ámaaqa maqasée tatúfirana suqá qímiaqa. Ínnee sía miqíqa miná anuka kurídífaqa. Ínnee aiqama ínneeqa óoqa fáiqiuqa feefauru másaifaqa kafáa inniqáindi kiaqa. Sía moó fannoo tátufirana suqára áinaina sía úqirafa qiní Yáaweese qífusaa ániannoo.

²¹ Dínni taikásee dínni ani moodáa marasee 6 fáasaanasaa ínni aináinira fáasaana maridanoo. Dínni ani qaara marasée 7 fáasaanasáa sía aináiniaqa. Úmáqira ákuanée aiqíra ákuanee aniráinaqa sía mi faasaanná aináiniaqa, idooaaqa.

²² Ínnee unakírana óosana arasée miqóo áfiana nára óomaqa suqáaqa. Ínnee asumu aiqu quqára óomaqa faqa sakasée náidaqa miná áuqu réeqa asumu aiqu quqára óomaqa fee qiaqa. ²³ Moodáa ákuanaki qaarammoó kári aiqáma Isaraee máqannaasa moodáaqoo suqúfi qiní Yáaweese Isaraee máqannaasa Ánutusa qímooqiaqa. ²⁴ Qinee ánaamuru ínnee fínnatinai nífaqaseeqa misá maqa máaqa ínni nímisée ínni mi maqa maaqána firaanáikámma nísanaqa ínnee aiqáma ákuana qaarammoó kári moodáaqoo suqúfi ínneeqa Ánutusa qiní Yáaweese qífusaa mári-fanoo sía moó ánaamuru anirée ínni maqa máaqa máreefaranoo.

²⁵ Ínnee aandáù arusée tatúfirana suqá qímiraree qí-masee sía innooqémári pauraqána námufaqa féemu suqáaqa. Áinnaaqarara óomaqaki arusáinna aandáu-

na átaraasa fánnoo sía akaqáfa káqi márinanoo faiqée iaqáani.

²⁶ Aiqáma áukuana indaarúqaa nárana áfiàna nára-ree qínnana Yáaweena náree máree múnu ámiaqa. Ínnee sía mimmi fée sipsípafee arusée narí ánoona náamma ánoonannái suqáaqa.

²⁷ Yáaweefa mi ufánara Mooseena qímaminoo qinau. Anée aiqáma maa ufáusa ákara rúà. Maa ufáusa qinée aní fáqa Isaraee máqannaasa faqa moodáanaki qímá afeekai kámma qáunna ufana óosana máridanoo.

²⁸ Miqí qímasoofanoo Mooseefa áaqanasaa Yáaweena faqa kísaaqasaa márinau. Qaara fasiqa níku nísauku taikásee 40 fáasaana fáqa eendáki fáqa nammári faqa nárana faqa sía neemarinau. Yáaweena moodáanaki kára sánda ufa óoni qárasaa ákara rinau.

Mooseefa Sinái áaqanaindari qúminau.

²⁹ Mooseefa Sinai áaqanaindari Yáaweena sánda ufa ákara ríra óoniqara úqirafa qúminau. Mifá Yáaweena faqa ufá qíqunara miná óori áfiri dároo dáraa ímarufanoo narí sía minára írinau. ³⁰ Áaroonafa Isaraee máqannaasa faqa Mooseena óori áfiri dároo dáraa ímaruna qáfamaseeqa rufiáida níanasaa máriqau.

³¹ Mooseefa misá níndafamáseenoo Áaroonafa faqa faiqí firaasá faqa náarama quqásoofaqa aiqáma aniroofanóo ufa qíma níminau. ³² Adeedí aniroofanóo Yáaweefa Sinái áaqanasaa aiqáma sandufa Mooseena qímamu ufána qímánniminau.

³³ Mooseefa qímánnimi taikáseenoo károo károon-aiqára qamunna qumáree óorisaa rafáaqafinau. Miná óori qáfee rufieefoora miqínau. ³⁴ Mooseefa áqoosai káqikaa úqaana maqáki kéeqafinoo qamunna uturúquseenoo Yáaweena fáqa ufa qímárinau. Qímaseenoo mádaanaí ráudamafinoo faiqí ánaasee Yáaweefa qímamu ufana qíma níminau. ³⁵ Qíma ními márufaqa misá miná óori qafóofanóo dároo dáraa ufanóo Mooseefa narí óorisaa qámunnannai ititáseenoo qíma ními taikáseenoo quándaki Yáaweena faqa ufa qíraree qímasee úqaana máaqáki kéeqafinoo kaifáa qamunna uturúqinau.

Idooára fáasaanara qíra sándufa

35 Mooseefa Isaraee máqanna faiqí ánaasee aiqáma suqúseenoo qíma níminau. Yáaweefa ín- niara maa ufamaú fuaqée qidanoo. ² Qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée 6 fáasaanasaa aináiniaqée qinoo. Dínni ani qaaraikínnoo 7 qiní firaa naaquqara idooara faasaana máriannoo. Faiqí moó fannoo mi faasaanná aináininaqa ínnee miná kuqá áruaqa. ³ Ínnee sía Sabáta faasaannásaa ínneeqa máaqáki suqá naaqa.

Mooseefa Yáaweena úqaana máqa usakára ainaina ámiaqee qínau.

(Rafúdo 25:1-9)

⁴ Mooseefa Isaraee máqanna aiqáma kafáa maaqí qímasee qímánniminau. Yáaweefa maaqí qímasee

naamúa qidanoo. ⁵ Ínnee Ánutuna ámiraree qímasee nifaaqa asasínausa kóora faqa siruáa faqa booróosa faqa máree ániaqa. ⁶ Ámiqira qámunna faqa sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa mimmi asausínnai áuqira qamunna faqa máree aniaqa. ⁷ Sipsípa ákoona apata faéena ákirana faqa ooruku námmarikinaa áandau apata faqa akasia sáqari fáqa máree ániaqa. ⁸ Qóoma qumbí maría fadameena faqa ámiqira afundí mári ainainná andaana rírana idáki adíasaafanoo adíafaa íra úndi márina faqa mi ainainná kai níkiqqa amoon- dunna adíee maría fadameenáki quqárra faqa máree ániaqa. ⁹ Pupú óoniqqa faqa akaqá ámiqira óoniqqa faqa aanáiqi kírausa úriqarararusa afisí maría eefooda qámunnánasaa faqa ámuqusasaa ititára qámunna sáa faqa quqéefandínna óonisa máree ániaqa.

Mooseefa Ánutuna úqaana máqa kínaa áinaina áuquaqera qímánniminau.

(Rafúdo 39:32-43)

¹⁰ Ínni kiqari óosana óosana áinaina áuqarana akoofásauqa kai aniréeqa Yáaweena úqaana máaqáki aináina mifá naamúa qímaqaimau kai áuqaqa.

¹¹ Misá úqaana máqa fáqa miná rafáaqafi maría qamunnána faqa miná anaanu faqa mi maqána usakára átunauqa faqa aunírira sáqari faqa óosuki faqa kooqíki faqa rakíqee fandínna saqárisa faqa saqári maqáki rakíqarana ámaaqa áuqirana faqa áuquaqa.

¹² Moodáanaki kára bookísa faqa miná qaindúsira sáqari qára fáqa miná áfu faqa minásaa ititara qamunná faqa áuquaqa. ¹³ Áiku faqáa qáinda faqa miná aindúsira sáqari qára faqa minásaa quqée maría ainainná fáqa auquaqa, Ánutuna ámifandínna feemu- na faqa úquaqa. ¹⁴ Qóoma sáqari fáqa miná qóo- mauqa faqa miná óosana óosana ainaina faqa miná qéemari fadameenná faqa áuquaqa. ¹⁵ Áfundí marína andaana rírana suqée maría qaidarána faqa miná qaindúsi maría saqari qandá faqa faiqí níkiqqa ámóondúnna adíeemaria fadameenná fáqa áfundi- marína andaana rírana faqa úqaana máqa kooqí qamunna fáqa auquaqa. ¹⁶ Aandáu tatúfirana suqée maría qaidarána faqa miná fukaá ásaana booróosan- nai áuqirana fáqa miná qaindúsira sáqari qara faqa miná óosana óosana áinaina faqa nammári áuqara dí- faani fáqa miná óosana faqa áuquaqa. ¹⁷ Dapusáa díri maría qamunnána fáqa dapu sáqari fáqa saqári kurádee mariana óosana ámaaqa áuqiranáuqa faqa dapu kooqíki kéeqee maría qámunnana fáqa auquaqa. ¹⁸ Kafáa dapu fáqa úqaana máqa apúpúkáuqa faqa miná rumbée maría sánda aináiná faqa áuquaqa. ¹⁹ Áaroonafa idaaqíra qámunna faqa miná faiqi námu qamunna faqa úqaana máaqáki náaquqara óosiranaki aanáiqikira sáika máraidaqa afisífandínna qamunnana faqa mi aiqama ainainná áuquaqa.

Faiqí ánaasee Yáawee finnai óosana óosana aináina máree ániqau.

²⁰ Mooseefa mi ufána qíma nímisoofaqá faiqí ánaasee irisée dáraaniqau. ²¹ Nifaaqa asasusá mi ainaináusa Yáaweena míni amisoofaqá mi ainaináusannai Yáaweena úiqaana máqa usakáqau. Yáaweena amooqifándinna áinainausa faqa aanáiqikirusa afísifándinna qamunnáusa áuqifándinna ainaináusa faqa máree ániqau. ²² Faiqí ánaasee Yáaweena ámirara nídimarusa misá kai nifaaqa áuqimaru ainaináusa níkiqqa asausí rumbée marú pinnána faqa náaqoo kinaa fidi-naanu faqa nísaukuki quqée maru isaaqamána faqa ninukakí rúfi maru kukukakána faqa óosana óosana ainaina nifaaqa áuqi márúna kóorannai áuqiránauqa míni Yáaweena ámidée qíqa míni quqáqau.

²³ Akaqáusa ámiqira qámunna maqéeusa faqa sipsípa asausi dirindáasi ákiranee pánnoona ákiranee faéena ákiranee maqéeusa faqa mimmi asausínnai áuqira qámunna maqéeusa faqa sipsípa ákoona apata faéena ákirana maqéeusa faqa ooruku námmariki máru aandauná apata maqéeusa fáqa máree ániqau. ²⁴ Siruáa fáqa booróosa faqa Yáaweena ámirara amanaíkusa máree ániqau. Akaqáusa akasia sáqari Yáaweena úiqaana máqa usakárana amana maqéeusa marée ániqau. ²⁵ Akoofása anaaseeuqa óosana óosana ámiqira sánda sipsípa asausínnai dirindásianda faqa fáeenanda faqa pánnoona áriranda faqa súfirana míni quqáqau. ²⁶ Misa mimmi asausínnai faqa súfimaríqau. ²⁷ Faiqí firaasá aanáiqikirusa úriqarana qamunnasáa faqa ámuqusasaa faqa quqáaqeera faráfana óoniuqa faqa firaa feefaura áqimaru ámiqira oonísa faqa marée ániqau. ²⁸ Kafa misá adíafaa ímaru ainaináusa óosana óosana faqa qóoma qumbí marú fadameennána faqa níkiqqa ámoondunna adíee marú fadameennana faqa adíafaa íra áfundimarú ainaina aindirirána idáki téeqimmasoofanoo adíafaa íra áfundi marúna faqa máree ániqau. ²⁹ Isaraee máqannaasa faiqí ánaasee Yáaweena ámirara nídimarusa Yáaweefa Mooseenara áuqaanifeera aakápoo áinainausa máree ániqau.

Yáaweena úiqaana maqa usakáaqéera mara quqánau.
(Rafúdo 31:1-11)

³⁰ Mooseefa kaifáa Isaraee máqanna maaqí qímasee qíma niminau. Yáaweefa faiqí moó miná áuqu Beesareerana Urina ámaaku Hurana ánaiqi Yúdana átikínaana mara quqéeno. ³¹ Yáaweefa Beesareerána aiqáma ámiqira ainaina áuqaanifeera narí mara quna afeeka umbiqá ámaqeenoo. Aiqáma áinaina áuqirana akoofásaikirana faqa amanaikírana faqa óosana óosana áinaina amana áuqira írirana faqa áminoo. ³² Yáaweefa Beesareerána óonu máfi irisée áuqara írirana amisaifanoo mifa kóorannai faqa siruáannai faqa boróosannai faqa óosana óosana áinaina áuqirana akoofása máridanoo auquanno. ³³ Kafáa mifa ámiqira óoni ateekeemariá irirana faqa kóorannai mi oonína quqárana ámaqa áuqira írirana faqa saqárisaa

óosana óosana ainaina amana áuqira írirana faqa amiqaifanoo áuqáanno. ³⁴ Ooqooriabana Aqisamakana ámaaku Dannana óosanakinaana fáqa Yáaweefa inniki quqáqai fanoo mifá faqa Beesareerána dadaaqianifeera máridanoo. Yáaweefa miqandá akaqáusa uqannífiqáaqee írirana faqa níminoo. ³⁵ Yáaweefa óosana óosana áinaina nísaukunnai áuqarana akoofásaikirana nimiqaifaqá máridaqa. Óon- isaa ákararirana faqa óosana óosana ámiqira ákara ríra írirana faqa ámiqira qámunna afundára írirana faqa sipsípa asausí dirindaasi ákirannoo faqa pánnoona ákirannoo faqa faéena ákirannoo faa akaqá qamunna áuqira írirana faqa níminoo. Nimi- saifaqá miqandá óosana óosana áinaina áuqira írirana akoofása qára máridaqa.

36 Mooseefa Isaraee máqannaasa qíma ními- danoo qinau. Beesareerána fáqa Ooqooriabana fáqa miqandá dadaaqí marúsa óosana óosana áinaina áuqirana akoofásaikira írirana Yáaweefa nimiqaosá aiqáma áinaina Yáaweefa naamúa qundée kai másee náaquqara uiqaana máqa áuqaaqa.

Faiqí ánaasee moómoo áinaina máree ániqau.

² Miqí qímaseeno Mooseefa Beesareerána fáqa Ooqooriabana fáqa Yáaweefa aiqáma áinaina áuqira irirana akoofásaikirana nímiraru fasiqausa faqa nárama quqáseenoo qímanniminau. Doo ínee óosana arasée áuqaaqa. ³ Isaraee máqannaasa Yáaweena ámidéequú áinainausa míni soo fanoo Mooseefa mi ainainira fasiqáusa nímu faqa áuqimariqau. Faiqí ánaasee eedóo qímasaida aiqáma kanánaana Ánutuna ámidée quú áinainausa káqikai máridaqa Mooseefunnái mínu quqée maríqau. ⁴ Náaquqara máqa usakée marusa moómoo ainaina qáfamasee náriqa aináinirana mínnisee Moosee finnai óonuree qímamiqa qíqau. ⁵ Faiqí ánaasee moómoo áinaina aabaa fáqa máree ánidammia. Yáaweefa maasára áuqaaqee qímaqaina amana mínisee aabaa fáqa mínisaafannoo káqi fifau máriannoo. ⁶ Mooseefa miná iriséeno ufa quqásoofaqá aiqá- mausa qímannímiqa qíqau. Faiqí ánaasee sía moó fanoo kafa moó áinaina náaquqara úiqaana máqa usakáaqeera máree ániaqa. Miqí qímasee qímanímufafa faiqí ánaasee miná iriséeqa sía kafáa máree ániqau. ⁷ Indaarú míni qoo áinainausa aiqáma áinaina taikárana amana fáqa fíqaramásee aabaa faqa máree ániqau.

Misa Ánutuna úiqaana máqa usakáqau.
(Rafúdo 26:1-37)

⁸ Írirana káaqa fíqararusa kai indaarúqaa qamunna úiqaana máqasaa ákirana áuqíqau. Sipsípa asausí dirindási ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa sufusée ámiqira qamúnna áuqusee áqoosa faqáa áandau amana áuqusee mínásaa atooqasee akúniqau. Miqímmáseeqa mináquqannái qísauquqara taikásee 10 firaa qamunna áuqusee moodáanaki akuníqau. ⁹ Mi aiqama qamunnáusa

amana amana kai 12 metres kísaaqa miná qúsa 2 metres máriani. ¹⁰ Mi qamunnáusa moodáannai qísauku 5 marasee ootúpamásee akuníqau. Dinni qísauku taikásee 5 faqa miqíkai iqau. ¹¹ Miqímmáseeqa mi qamunna qandá átiqara dirindáasi áriira qámunnannai anaanu áuqúsee moodáanaki ootúpaqau. ¹² Fira qamunna áti máu anaanu 50 áuqíqau. Moó qámunna faqa miqí kai íqa moó qámunna sáa qaraa anaanu amummaqa kai auqíqau. ¹³ Kóora qumáree túrimmandee qúsa táfara foorá saaeemmá qumáree dínnei dínnei anaanuki upeekásoofanoo mi qamunna qandá moodáaraa foo inóo márinau.

¹⁴ Úiqaana máqasaa ákira qamunna firaaná mimmí asausínnai 11 áuqíqau. ¹⁵ Misá aiqáma moodáa kárirana kai auqíqau. Mina kísaaqa 13 metres amana márianoo miná qúsa fannoo 2 metres amaná márinau. ¹⁶ Mi qamunnáusa moodáannai qísauku taikásee 5 qamunna akunúsoofanoo moodáa qamunnaika máfinau. Kafaa moodáannai qísauku taikásee dinni ani moodáa marasee 6 narísaa narísaa akunúsoofanoo firaanáikinai. ¹⁷ Qamunna átimau anaanu 50 akúníqau. Moo átimau faqa mina amummaqa kái akúníqau. ¹⁸ Booróosannai táfara foorá áti saaeemmásee 50 áuqúsee minánnoo dínnei dínnei anaanuki áususee ootúpamásoofanoo moodáa qámunnara foorá márinau. ¹⁹ Kafáa misá úiqaana maqa akuámaqara qámunna sipsípa akoona apata faéena ákiranannai moó áuqíqau. Inaaqianna amúaaqa ákirana ooruku nám-marikinaa áandau apatannái áuqirafa márinau.

²⁰ Misá akasia sáqarinnai kai náaquqara úiqaana máqa átuna áuqúsee kurádaqau. ²¹ Maaqí mándee máaqa átuna áuqíqau. Saqári dínnei dínnei kurádarafa 4 metres márinau. Miná ausana qúsa 66 centimetres amana kái áuniriqau. ²² Aiqáma atuna maqáki rakíqaranara irisée áti óoqi qaramásee ateeekáqau. Aiqáma máaqa atuna miqí kaimásee ateeekáqau. ²³ Misá súani áfu ataaqéenni south kísaaqandanai máaqa átuna 20 narísaa narísaa apámandee kurádaqau. ²⁴ Máaqa atuna óosana sía maqáki káqi rakíqau. Siruaannai ámaaqa áuqúsee minakí kurádaqau. ²⁵ Misá uiqaana máqa súani dinni ataaqéenni north kísaaqandanai máaqa atuna 20 narísaa narísaa apámandee kúradadaqau. ²⁶ Máaqa atuna sía maqáki káqi rakíqau. Siruáannai 40 ámaaqa áuqúsee minakí máaqa atuna kúradadaqau. ²⁷ Súani kéeqeemari qaannai west úiqaana máqa urúanatinai máaqa átuna dínnei qísauku taikásee dínnei ani moodáa marasée 6 narísaa narísaa apámandee áuqíqau. ²⁸ Máaqa dínnei dínnei munu raqáranaki kafáa qaaraqánda áuqúsee kurádaqa. ²⁹ Raudáranaki máaqa átuna óosanaki apám-masee kurádama soofanoo ámiqimasee narísaa narísaa apínoo márinau. Máaqa átuna rakíqarana óosanaki rumbá atukasée miqí kai mámaree mirínni múrufi saqau. Dínnei dínnei munu raqáranaki miqí kaimiqau. ³⁰ Miqímmáseeqa máaqa átuna 8 óosanaki siruáannai qaaraqánda qaaraqánda ámaaqa áuqúsoofanoo 16 márinau.

³¹ Misá aunírifandinnana akasia sáqari 15 máraqau. Úiqaana maqa dínnei dínnei ataaqée faqa urúanai faqa fáifa faifannóo aunirúmasoofanoo máaqa atukárama qumáranau. ³³ Mi maaqa atunná aunírira saqari fánnoo máaqa amana kái dínnei dínnei ati márinau.

³⁴ Máaqa atuna aiqáma kóorannai kai rafáaqa fiqau. Máaqa átunamau aiqáma kóorannai kai anaanu mámaree fiqau. Aunírifandinna saqárisa faqa kóorannoo mi anaanusáki rafáaqa fiqau.

³⁵ Misá sipsípa asaasi dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa sufusée minánnai ámiqira qamunna áuqíqau. Miqímmásee mi qamunnánasaa angiroo níqoosa faqaasa nimana áuqíqau. ³⁶ Mi qamunnána díriane qímasee qaara fáqa qaara fáqa 4 átuna akasia sáqari ateeekásee kóorannai rafáaqafusee kúradadaqau. Mina atimau kóorannai qamunna dírifandínna anaanusa áuqíqau. Mi saqárisa óosanaki siruánnai ámaaqa áuqúsee minakíqau kúradadaqau. ³⁷ Úiqaana máqa kooqíki ititíe-fandínna qámunnana sipsípa ásaasi dirindáasi ákirana fáqa pánnoona ákirana fáqa faéena ákiranannai faqa marasée kooqíki dírifandinna ámiqira qamunna áuqíqau. Óosana óosana sándannai mooká máakira áinainauqa mi qamunnánasaa áuqíqau. ³⁸ Mi qamunnána dírifandinnana moodáannai qísauku 5 akasia sáqari marasée kóorannai mina átimau rafáaqafusee qamunna dírifandínna anaanu áuqúsee quqáqau. Mi atunnána qumáranifeera kóorannai saqári kukúqamasee átimau auniriqau. Miqímmásee booróosannai moodáannai qísauku 5 atuna óosana ámaaqa áuqúsee minakí kúradadaqau.

Ínnee moodáanaki kára ufa mári bóokisana áuquaqa.
(Rafúdo 25:10-22)

37 Beesareerafa narí dadaaqí márusa faqa akasia sáqari marasee minánnai moodáanaki kára bookisa áuqíqau. Miná kísaaqa 110 centimetres áuqíqau. Miná qúsáandanai faqa miná kúradarafa faqa amana amana kái 66 centimetres amana áuqíqau. ² Misá ámiqira koorá marasée túrimmásoofanoo ausirúmafufaqa minánnai kai bookisa adísaa faqa aundurái faqa ititaqau. Mi bookísana áfaimau kóorannai ámatookika másee rafáaqafiqau. ³ Misá kóorannai qaindúsi fandínna ámaaqa qaara faqa qaara faqa 4 áuqúsee aiqáma áikusaa quqáqau. Dínnei áikusaa qaara qánda dínnei áikusaa qaara qánda quqáqau. ⁴ Misá akasia sáqari qaindúsi fandínna qanda kóora túrimmandee ausirúma qumáree minánnai kukúqíqau. ⁵ Kukúqammáseeqa dínnei dínnei ámaaqa áuquqoonaki áusiqau.

⁶ Bookísa afu faqa kóorannai kai áuqíqau. Miná kísaaqa 110 centimetres amana márinau, miná qúsa 66 centimetres amana márinau. ⁷ Misá kóora túrimáseenoo bookísa áfu áuqúseeqa minánnai kai dínnei dínnei qangiroo qaaraqánda nimana áuqíqau. ⁸ Afu dínnei átinnei moó qángiroo amana áuqúsee dínnei moó qángiroo amana áuqíqau. Áfu faqa mi qángiroo qandá nimana faqa moodáa kóorannai kái áuqíqau.

⁹ Mi qangiroy qandá bookísa áfusaa quqásoofaqa nóori narí qáfee narí qáfee iqá máriqau. Miqandá níqoosa uqéerasoofanoo bookísa áfusaa ititánoo márinau.

Misá áiku faqaa teeboora áuqusee Yáaweena ámiraree qu féemuna miqóo quqáqau.

(Rafúdo 25:23-30)

¹⁰ Beesareeráfa akasia sáqarinnoo teebóora áuqináu. Miná kísaaqa 88 centimetres márináu. Miná qúsa 44 centimetres márináu. Miná kúradarafa 66 centimetres márináu. ¹¹ Mifá ámiqira kóora marasée túrimmasoofanoo ausirúma fufanoo minánnai teebóora rafáaqa fúsee kafáa moonnái teebóora átiqara fíqu fíqumma rafáaqa fináu. ¹² Mifá teebóora átiqara fíqu fíqumma 8 centimetres amana ititásee miná áfaimau kóorannai rafáaqa fiqau. ¹³ Mifá kóorannai qaindúsi-fandínnana ámaaqa 4 áuqusee teebóora aiqáma áiku námusaa quqánau. ¹⁴ Teebóora áfai ameemaandanai qaindúsirana amaaqa áuqináu. Mifa mi anaanúsa áfai ameemaana ququseenoo atukaránau. Atukarasáinaqa aindúsira sáqari minakí áusúaqeera atukuránau. ¹⁵ Mifá akasia sáqari qaindúsifandinna qanda kóorannai kukúqináu. ¹⁶ Mifá ámiqira kóorannái kai teebóorasaa quqéefandínnna pírita kaafáusa faqa kísaaqa káafauqa faqa Yáaweena ámifandínnna úainna adíara pírita uqnaurírana faqa áuqiqau.

Misa qóoma qumbífindinna aikána áuqiqau.

(Rafúdo 25:31-40)

¹⁷ Misá qóoma qumbira áika ámiqira kóorannai auqíqau. Misá kóora túriiseeqa minánnai kai qooma qumbira aika óosana faqa adaká faqa ásaanauqa faqa áuqiqau. Mi asaanáusa saa mi kooránannai kai taatuqée áqama áfufeenári márindee máseeqa káafara foorá afisú ámaqáqau. ¹⁸ Mi qóoma aikáusa qísauku dínni taikásee dínni áni moodáa marasée 6 márináu. Dínni qaaramoó dínni qaaramoó márináu. ¹⁹ Aiqáma mi asaana namúna átimáu kóorannai taatuqée áqama áfufeenári márindee másee afaaqa áuqiqau. Mi afufeenariráfa téeqnóorina aqamara foorá márufauqa mi asaana namúna sáa áuqiqau. ²⁰ Miná adaká sáa qaara faqa qaara faqa 4 saa taatuqée áqama téeqnóorina aqamara foorá áuqiqau. ²¹ Moodáa aqama indaarúqaa ásaana qara ámeemaana márináu, kafa miná múrufi ásaana qara ámeemaana moó áqama márináu. Kafa miná múrufi ásaana qara ámeemaana moó márináu. ²² Ámiqira kooa turiiseeqa minánnai kai qóoma óosana faqa ásaanauqa faqa áfufeenarirana faqa áuqiqau. ²³ Misá ámiqira koorannai qóomauqa dínni taikásee dínni ani qaara marasée 7 qóoma áuquseeqa mi asaanáusa átimau quqáqau. Miná úfaqaa faqa dandá afaqée máriana faqa áuqiqau. ²⁴ Qóoma quqára áika ámiqira kóorannai 34 kilogram umaara amana kái marasée áuqiqau.

Ámiqira úndimari munána suqára qáinda áuqiqau.

(Rafúdo 30:1-5)

²⁵ Misá akasia sáqari marasée ámiqira afundí mari ida munána áreefandínnna aidarána áuqiqau. Mi aidaráfa dínni dínni amana kái márináu. Miná kísaaqandanai 45 centimetres márináu. Miná qúsandanai miqí kai ínoo 45 centimetres márináu. Maqásaa qari óoru fírafa 90 centimetres márináu. Miná qára qaara faqa qaara faqa ati moodáa sáqarinnái kai burimakáu aanará foorá auqíqau. ²⁶ Miná áfu faqa aanai fooqána faqa ataaqée qara faqa ámiqira kóorannái kai rafáaqafúsee kóorannai miná fíqu fíqumma áuqiqau. ²⁷ Kóorannai qaaraqánda anaanu áuqusee dínni moó dínni moó quqásoofanoo qaindúsifandína sáqarina atukarammá qumáranau. ²⁸ Mi qaindúsira saqari qandá akasia sáqarinnai áuqusee kóorannai rafáaqafíqau. ²⁹ Misá náaquqara fadameenna Yáaweenaindi fee qímasee níkiqa ámoonduinna adíeefandínnna áuqiqau. Idáki quqásaafanoo adíafa íra úndimari pauraqára ámiqira úndimari fadameennará foorá áuqiqau.

Misá fadaméena faqa pauraqa faqa ámiqira ída múná úndianiféera áuqiqau.

(Rafúdo 27:1-8)

38 Beesareerafa akasia sáqari marasée minánnai tatúfirana suqára qáinda áuqináu. Miná kísaaqandanai faqa qúsandanai faqa amana amanakai 2.2 metres márináu. Maqá sáaqari kúradarafa qaara faqa qaara faqa 4 amana 1.3 metres márináu. ² Miná qaara faqa qaara faqa 4 átisaa aanará foorá áuquqoofanoo márináu. Tatúfira qáinda moodaa saqari fánnoo kai átimau faqa qámbaana faqa aanai faqa moodáa sáqarinnai kai áuquqoofanoo márináu. Mi aiqama ainaináusa booróosannai rafáaqa fináu. ³ Mi tatufirána suqée maría qaindánasaa suqée maría ainaináusa booróosannai kai auqináu. Dandá afaqára fútufitauqa faqa savóorauqa faqa uqnauríra píritauqa faqa táfa fooqaa irana áti saae írana faqa idá qáuni afaqée mária futufitáusa faqa aiqáma booróosannai kai áuqináu. ⁴ Mifá fukaasána booróosannai áuquseenoo tatúfira bookisa aundurái kasaaqái óo-qqeqásee qámbaana quqánau. ⁵ Tatúfira qáinda átiqara anaanu qaara fáqa qaara fáqa 4 áuquseeqa bookisa átiuqasaa rumbáqau. Misá aindúsi fandínnna sáqari qánda upeekáaqeera rumbáqau. ⁶ Mifá akasia sáqari qáinda aindúsifandínnna qaaraqánda maraséeno booróosannai miqandá rafáaqafináu. ⁷ Mifá akasia sáqari marasée anaanu áuquqoonaki áusináu. Tatúfira qáinda indooíra saqarinnai kai aundurá faqaana áuqináu.

Firaa pírita nammári áuqèe fándinnana áuqináu.

(Rafúdo 30:18)

⁸ Uíqaana máqa kooqíki dadaaqí maru ánaaseesa náriqa booróosannai áuquqoo tánukana Beesareerá-

na ámufanoo minánnai nammári áuqara difaanína faqa miná óosana faqa áuqinau.

Yáaweena úiqaana máqa dapú áuqu fíqu fíqu iqau.
(Rafúdoo 27:9-19)

⁹ Ámiqira sanda sufusée áuquqaa qámunnannóo úiqaana máqasaa quqúsara foorá áuqu ititánau. Súani áfu dínna ataaqeenni (south) miná kisaaga fánnoo 44 metres márinau. ¹⁰ Mi qamunnána dírifandínnana booróosannái dapu 20 áuqusee mina kúradeefandínnana ámaaqa miqí kai másee 20 áuquseeqa siruáannai táfara foorá miná amana kái áuqusee aunírifandínnana sáqarina faqa minánnai kai áuqiquau. ¹¹ Súani áfu dínna ataaqeenni undée kai íqa dínna ataaqeenni faqa miqí kai miqáú.

¹² Súani kéeqee marú qáannai dapu qúsandanai miná kisaaga 22 metres márinau. Miná dapu sáqari 10 faqa mina ámaaqa áuqirafa faqa 10 kái márinau. Qamunna dírifandínnana táfarafoo íranauqa faqa aunírifandínnana sáqarisa faqa siruáannai kai áuqiquau.

¹³ Súani óosana qaannai kooqí márutinau aqa urúanai inóo márúna amana kai 22 metres márinau. ¹⁴ Mi kooqína dínna dínna dírifandínnana qamunnafa 6.6 metres márinau. Mi kooqína dínna dínna qaaramoó dápu faqa miná ámaaqa faqa dínna dínna qaaramoó faqa miná ámaaqa faqa márinau. ¹⁶ Aiqáma qamunna dapusaa dírinoo márúfa ámiqira qámunna kai áuqirafa márinau. ¹⁷ Aiqáma dápu fíqu fíqu írafa siruáannai rafáaqa fúqaa saqárinasa ootúpanoo márinau. Minásaa qamunna dírifandínnana táfara foo íranauqa siruáannai kai áuqiquau. Miná dapu átima faqa siruáannai kai rafáaqa fíqu. Mi saqárisa rakíqeeandínnana amaaquqa booróosannai áuqiquau.

¹⁸ Kooqísaa ititára qámunna ámiqirafa márinau. Misá sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirannái faqa sufusée mi qamunnana áuqiquau. Áuquseeqa ámiqira sándannai óosana óosana ainaina amana áuqiquau. Mi qamunnána kisaaga fannoo 9 metres márinau. Miná qúsa fannoo 2.2 metres márinau. Mi kooqína qámunna dapu rakíqarana amana kái márinau. ¹⁹ Misá mi qamunnána dapu sáqari qaara faqa qaara faqa kooqíki rakíqaranasaa díriqau. Mi dapúsa óosanaki booróosannai amaaqa áuqusee minakí rakíaqau. Mi dapúsa áti rafaqaqirana faqa auní rúmaqàa saqárisaa faqa táfara foorá íranauqa faqa siruáannai kai áuqiquau. ²⁰ Úiqaana máqa átima apúpuka árifandínnana áikausa booróosannai kai áuqiquau. Úiqaana máqa dapu rakíqarana qumáranífee qímasee apúpuka áqoosai faqa áfuqai faqa aruqaafá aiqáma booróosannai áuqira apupuka kai márinau.

Misá kóora faqa siruáa faqa booróosa faqa marasée Yáaweena úiqaana máqaki minánnai aináini máriqau.

²¹ Yáaweena úiqaana máqaki qaara oonisáa qísauquqara 10 sánda úfa ákara rírafa márinau. Mi maqánaki aináini marúna kóora faqa siruáa faqa

booróosa faqa márinau. Aanáiqikirana Áaroona ámaaku Itamarafa Reefina áiku ásauku qímannimi márúfaqa misa mi koorá ainaináusa ásaana rúmasee ákara rímaríqau. ²² Beesareerafa Urina ámaaku Hurana ánaiqi Yudana áti márúfa mifá aiqáma ainaina Yáaweefa Mooseena qímamúndée kái másee áuqinau. ²³ Miná dadaaqí márúfa Ooqooriabafa márinau. Mifá Aasamakana ámaaku Dannana áti márinau. Mifá óonisaa óosana óosana ainaina amana áuqi márúfa márinau. Mifa sipsípa asausí dirindáasi ákirannái faqa pánnoona ákirannái faqa faéena ákirannai faqa ámiqira sánda sufusée ámiqira qamunna áuqimarúfa márinau. Kafa mifá óosana óosaná ainaina amana áuqirana akóofása márinau. ²⁴ Aiqáma kóorauqa náaquqara úiqaana máqa usakárara Yáaweena ámidée qufá miná ummaara úiqaana máqakinaa áinainauqa amana másee qáfee máru sikeerána amana 998 kilogram máree ániqau.

²⁵ Aiqáma fásíqauqa 20 aukuaana faqáasa núqu marasoo faqa misá nambáqa 603, 550 fásíqauqa takísa munnimma áqi máriqau. Mi takisána áqusoofaqa mi siruáana qumáree úiqaana maqa síkeerasáa diriséeqa qáfoofanóo 3,430 kilograms márinau. ²⁷ Máaqa átuna óosana ámaaqa áuqirafa 100 márinau. Mi siruáana moodáanaki ásaana rúmasoofanoo 3,400 kilograms márinau. Náaquqara úiqaana máqaki qamunna díri marú sáqarisa rakíqarana ámaaqa faqa máaqa átuna rakíqarana ámaaqa aiqáma moodáa moodaa 34 kilograms kai márinau. ²⁸ Miqímáseeqa akaqá síruaa 30 kilograms amana káqi márúnnanoo aunírira sáqari faqa átuna rakíqarana áti máu faqa qamunna dírirana táfara foo írana faqa áuqiquau.

²⁹ Yáaweena ámu booroosána umaara fannoo 2,425 kilograms márinau. ³⁰ Mi booroosánnai Yáaweena úiqaana maqa kooqíki saqári rakíqarana ámaaqaqa áuqiquau. Aandáú tatúfira qáinda fáqa miná fukaa ásána fáqa minakí suqée marú áinainausa fáqa minánnai kai áuqinau. ³¹ Dapu sáqari rakíqarana ámaaqaqa faqa kooqí saqári rakíqarana ámaaqaqa faqa úiqaana máqa apupukauqa faqa dapu fíqu fíqu írana apúpukauqa faqa aiqáma mi booroosánnai kai áuqiquau.

Aanáiqi kírúsa qamunna áuqiquau.

(Rafúdoo 28:1-14)

39 Misá sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa marasée aanáiqikirausa náaquqara óosiranaki aináini aqéera ámiqira qámunna áuqiquau. Áaroona aanáiqikira qámunna faqa Yáaweefa Mooseena qímamúndee másee áuqiquau.

² Misa sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa kóora sánda faqa sufuséeqa eefooda qámunna áuqiquau. ³ Misa koorá túriisoofanoo adamanáika máfúfaqa tirítandara foorá aukíiseeqa sipsípa asausí dirindáasi ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana námu faqa sufuséeqa ámiqira qámunna áuqiquau. ⁴ Eefooda qá-

munna anaanu qaaraqánda fánnoo áururusaa áakandiáninnana áuqusee éefooda qamunnasaa dínni dínni rumbáqau. ⁵ Miná oóiqanda íaninnana ámiqira qámunannai eefooda qámunna áuqundee kai másee áuqiqau. Mifá eefooda qámunnasaa akúnirafa márinau. Yáaweefa Mooseena qímamúndee kai iqau.

⁶ Eefooda anaanusáa ákumáaqa óoni qaaraqánda pupú óoni marasée dínni ánaanúsaa moó dínni ánaanúsaa moó quqásee Yakooboona faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée núqu mi ooni qandásaa ákara riqau. ⁷ Miqímasee áururusáa eefooda qámunna áakandammásoofanoo Yakooboona faiqi námu qísaukuqara taikasee qíkunni óoqu qaara marasée 12 Isaraee máqannaasa kíkíqa úsinoo márinau.

Nímuqusasáa rumbára qámunna áuqiqau.

(Rafúdo 28:15-30)

⁸ Eefooda qamunna áuqu ainaináusannoo kai ámuqusasaa rumbára qámunna áuquseeqa moodáa kárra ákara kai riqau. ⁹ Mi qamunnána tukáanda-soofanoo aiqáma áti amana amana kái 22 centimetres márinau. ¹⁰ Misá óoni ámiqirana firaa feefauru áqimaríaana kai marasée qaara faqa qaara faqaki mi qamunnánasaa padíqau. Indaarúqaa pádiranaki moó óoni áuqu rubi fáqa moó óoni toopasa faqa moó óoni ganeeta faqa minamúna padíqau. ¹¹ Miná ánaaqianna padiranaki moo óoni áuqu eemeerara faqa moó óoni áuqu safairee faqa moó óoni áuqu daimánna faqa minamúnannai padíqau. ¹² Miqandá múqufi padiranaki moó óoni áuqu teerakoisa faqa moó óoni áuqu agatee faqa moó óoni áuqu ameeetisa faqa minamúnannai padíqau. ¹³ Ínaaqiana átimau padiranaki moo óoni áuqu beerira faqa moó óoni áuqu kanirianna faqa moó óoni áuqu yasapaa faqa minamúnannai padíqau. Mi oonisa kóorandannai ámuqusasaa máru qamunnasáa isooqa áraqau. ¹⁴ Mi oonisa moodaa moodáa óoni fannoo Yakooboona faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée 12 Isaraee máqannaasa kíkíqa úsinoo márinau.

¹⁵ Misá nímuqusasaa rumbárana ánaanú ámiqira koorannai áuqira sándannai séenándara foorá áuquseeqa moodáanaki quqásee afundásee dínni dínni áti saa qusíqau. ¹⁶ Kóorannai anaanu qaara qánda áuqusee ámuqusasaa rúfuaninna qámunna mirínni átisaa qara qusíqau. ¹⁷ Qaaraqánda séenanda kóorannoo afundáranannai mi anaanu qandáki qusíqau. ¹⁸ Mi sandána áti qárannai áururusaa kóorandannai óoni isooqa aruqaanáki ootúpaaqa. Miqímasee áururusaa eefooda qámunnasaa rumbánau. ¹⁹ Kafáa nímuqusasaa rufimaríaana anaanu qaara qánda kóorannai áuqusee aunduráindari átisaa mi anaanúna rumbásoofanoo eefooda qámunna mámmaaqai márinau. ²⁰ Kafáa qaaraqánda ánaanú kóorannai áuqusee áfunni qumu máru eefooda qamunnánasaa aqaasanái ámiqira qámunannai súfirana oóiqandi máruna áakaariqara rumbáqau. ²¹ Nímuqusasaa diri maría qamunnánasaa anaanukí dirindásiandannai súfira sán-

da usuakí eefooda qámunnasáa qara anaanuki ususée rumbáqau. Miqímasee ámuqusasaa ititára qamunna sía kási kásinau. Yáaweefa Mooseena qímamúndee kái iqau.

Ínnee akaqá qámunna aanáiqi kírausaindi auquaqa.

(Rafúdo 28:31-43)

²² Misá eefooda qámunna meeáqoo qáraana áuqirara dirindási ákira sípsipa ásausinnai kai qamunna kísaaqa áuqiqau. ²³ Misá anuka ámaaqa áuqiqau. Qamunna raqándaammásee akunúsoofanoo anuka upeekóofanoo sía anaqínau. ²⁴ Mina áti máu raqándaammásee akunúseeqa saqári aqama faqa káqikaa biru kóorannai áuqirana faqa mina átimau qusíqau. Dirindási ákira sípsipa ásausí faqa pánnoona ákirannai faqa faéena ákirannai mi saqari aqamána amana áuqiqau. Áuquseeqa mi saqari aqamána aqa kóorannai áuqira bíru faqa qamunna átimau moó máfi quqée moó máfi quqée iqau.

²⁷ Misá sípsipa asusí dirindási ákirana faqa pánnoona ákirana faqa faéena ákirana faqa tiríta uqanna namu faqa sufusée Ároona narí faiqínamu siútauqa faqa Ároona úriqarara qata faqa miná faiqínamu káqikaa qatauqa faqa áuqiqau. Áuqusee oóiqanda íaninnana minánnai kai áuquseeqa óosana óosana ákarannoo afaaqa áuqiqau. Miqímaseeqa misá taraisí tiríta uqannánnai áuqiqau. Yáaweefa Mooseena qímamúndee kai íqa aiqáma áinaina áuqiqau.

³⁰ Misá ámiqira kóorannai níqinaaqa rumbéemaru doodapaanínara foorá áuqusee minásaa Ánutunaindi fee qímasee ákara riqau. ³¹ Misá doodapáani dirindásiandannai áuqirana marasée qátasaa quqásee akúníqau. Yáaweefa Mooseena qímamúndee kái iqau.

Dóo aqama saíka taikanau.

(Rafúdo 35:10-19)

³² Miqímasee Yáaweena úiqaana maqá taikáqau. Isaraeena áiku ásauku Yáaweefa Mooseena qímamúndee kaí aiqáma ainaina iqau. ³³ Misa úiqaana maqa faqa miná rafáaqa fimaría qamunnana faqa miná anaanu faqa mi maqána úsakara átunauqa faqa aunírira saqari faqa óosuki faqa kooqíki faqa rakíqee fandínna saqárisa faqa saqári maqáki rakíqarana ámaaqa áuqirana faqa maree Móoseefa márunnai múnu quqáqau. ³⁴ Sípsipa ákoona ápata faéena ákirana minánnai úiqaana máaqaasaa ákirana fáqa ooruku námmarikinaa áandau apata úiqaana máqasaa ákirana fáqa káaqa náaquqara óosiranaki ititára qámunna fáqa máree múnu quqáqau. ³⁵ Misá moodáaniki kára bókisa qaara óoni minakí máruna faqa miná áfu faqa miná qaindúsira saqari qara fáqa máree múnu Mooseefa unnái quqáqau. ³⁶ Misá áiku faqáa qáindá faqa minásaa mári ainaináusa faqa Anutuna áfusaa quqára femu faqa maree múnu quqáqau. ³⁷ Misá ámiqira kóorannai áuqira qóoma saqari faqa miná qóomauqa faqa mina óosana óosana

áinainauqa faqa mi qoomáusa fadaméena faqa máree munu quqáqau. ³⁸ Kóorannai áuqira áidara faqa Yáaweenaindi fee qímasee útaaqama ámaqasee adía nímaqee maría fadameenná faqa áfundi marí pauraqána faqa úiqaana máqaki kooqí ititára qámunna faqa máree munu quqáqau. ³⁹ Booróosannai áuqira áidara faqa mina fukaa ásaana booróosannai áuqirana faqa mina qaindúsira sáqari qára faqa miná óosana óosana áinaina faqa nammári adiee maría difaanína faqa miná óosana faqa maree muna Mooseefa unnái quqáqau. ⁴⁰ Dapu qamunna faqa dapu fáqa dapu óosana ámaqa áuqirana faqa dapu kooqí qamunna faqa dapu sánda faqa apúpuka faqa aiqáma áinaina náaquqara úiqaana máqa aundurái áuqee maría ainaináusa faqa máree múnú Mooseena uqafíqáqau. ⁴¹ Mináuqa múnú uqafíqaseeqa Áarooná náaquqara qámunna faqa narí faiqi námundi faqa náaquqara máqaki aináinidaqa afisífandínna qamunnana ámiqirana múnú Mooseena uqafíqáqau.

⁴² Isaree máqannaasa Yáaweeefa Mooseena qímamúndee kai másee aiqáma áinaina áuqaqau.

⁴³ Mooseefa aiqáma áinaina aikuqu másee qáfamaseenoo Yáaweená írirana máu kai auqeeaafoo qímaseenoo ámiqi ámiqimma nímaqanau.

Úiqaana máqa usakásee Yáaweená útaaqama ámaqaaqa.

40 Yáaweeefa Mooseena qímaminoo qinau. ² Indaarúqaa qúqoonasaa indaarúqaa faasaana ínee qiní náaquqara úiqaana máqa óosana arasée usakáqa. ³ Moodáanaki kára bookisaki qísaukuqara taikasee 10 sánda úfa márína káqa náaquqara óosiranaki quqásee ititée fandínnana firaa qamunna marasée minásaa ititaaqa. ⁴ Áikufaqa qáinda marée mini quqáseeqa minásaa aináinifándinna ainainausa minásaa míni quqáqa. Qóoma sáqari faqa míni quqáseeqa miná qóomauqa miná ati mau quqáqa. ⁵ Quqáseeqa kóorannai áuqira áidara ámiqira áfundi marí pauraqána suqée márína maréeqee maamíqoo óosiranaki moodáanaki kára bókisa ámummaqa quqáqa. Quqáseeqa kooqíki ititée márína qamunnána maraséeqa kooqíki díriaqa.

⁶ Qáidara firaa aandaú tatúfirana suqée marína úiqaana máqa kooqí amummaqa quqúsaki quqáqa. ⁷ Kafáa nammári difaani maréeqee máqa kooqí dínni firaa qaidara dínni qámbaana quqásee nammári adía umbiqáqa. ⁸ Quqúsa dapu úiqaana maaqa aru fíqumma datímasee kooqíki qamunna díriaqa.

⁹ Yáaweeefa Mooseena kafáa qímaminoo qinau. Qiní náaquqara fadameena maraséenana úiqaana máqa faqa minakínaa áiqama áinaina qiní útaaqama qímaqaranasaa rurúfá másainanoo náaquqanoo máriani. ¹⁰ Miqímáseenana firaa aidara aandaú tatúfirana suqée márína faqa minásaa qáara áinainauqasaa faqa mi fadameenná rurúfá másainanoo káqa náaquqanoo máriani. ¹¹ Nammári dífaanisaa faqa miná óosanasaa faqa miqí kai iaqa.

¹² Miqí másee Áarooná narí faiqi námu faqa nífiqamaree úiqaana máqa kooqíki múnusáinaqa nammári áuqaqa. ¹³ Áuqamásaifana aanáiqikirausa qamunna marasée Áarooná afisú ámaqasee qiní útaaqama qímaqara fadaméena akiiqa ámoondunna rurúfamásáinanoo náaquqanoo máridanoo qiní aanáiqikira sáikaki máriani. ¹⁴ Miná faiqi námu nífiqee míniseenana aanáiqikirausa qamunna afisú nímaqaa. ¹⁵ Miqí máseenana Áarooná íanandee ínana miná faiqi námu faqa fadaméena níkiqa ámoondúnna rurúfama nímaqaa. Miqímásáinaqa qiní aanáiqikira sáikaki máríaqa. Mi fadameenafa misá náaruara qiní aanáiqikira sáikaki márirana nímiannoo. ¹⁶ Móoseefa aiqáma áinaina Yáaweeefa qímamúndee kai másee áuqanau.

¹⁷ Isipa máqa máqa kíqari ánuhari moo áukuana áiqaróofaqa moo áukuana indaarúqaa úqooná miná indaarúqaa fáasaanasaa Yáaweená náaquqara úiqaana máqa usakáqau. ¹⁸ Mooseefa qufaqá úiqaana máqa átuna ámaqauqa maqáki quqáseeqa máqa atuna minakíqa kurádamasee ausana auní rúmasee kooqíndanaí átuna faqa rakíqa. ¹⁹ Rakíqaseeqa indaarúqaa qamunna qairí akuséeqa miná ámuuqa qaaramó miná rafaafuanífeera qairí ákíqau. Yáaweená ufamaú kaimbiqau.

²⁰ Mooseefa sánda ufa ákararira óoniqara bookísaki quqáseenoo miná aindúsira áikaqara anaanukí upekáseenoo miná nífaura afu rafáaqafinau.

²¹ Rafáaqafúseenoo mi bookisána maréeqeenoo úiqaana máqaki quqáseenoo qamunna qumáreenoo dirisoofanó minásaa ititá ámaqanau. Yáaweená ufamaú kai miqínau.

²² Mooseefa áiku faqa teeboora maréeqeenoo náaquqara óosiranaki súani áfu dínni átaaqeeni North quqánau. ²³ Quqáseenoo mi teebooránasaa Yáaweená ámiraree qú féemuna quqáqoofanoo márína. Yáaweená ufamaú kai finau.

²⁴ Miqí máseenoo Mooseefa qóoma saqari úiqaana máqaki súani afu dínni átaaqeeni (South) máqa atuna mámmaaqai quqánau. Dínni táatatai áiku faqa teeboora quqásee dínni táatatai qóoma sáqari quqánau. ²⁵ Yáaweeefa qúmi máru úiqaana maqánaki qóoma sáqari quqásee qumbísoofanoo qanau. Yáaweeefa qímamúndee kai inau. ²⁶ Miqí máseenoo Mooseefa kóorannai áuqira qáidara maréeqeenoo úiqaana máqa maamiqóo óosiranaki ititáqoo qámunnana aaqá quqánau. ²⁷ Quqáseenoo mifá ámiqira áfundimaruna andaana rírana quqáseenoo idáranau. Yáaweená ufamaú kai finau. ²⁸ Mifá úiqaana máqa kooqíki qámunna dírinau.

²⁹ Diriséenoo tatúfirana suqée máru qaidarána úiqaana máqa kooqí amummaqa mádaanaí quqánau. Quqáseenoo Mooseefa aandaú tatúfirana faqa sakuuma fooqáa írana qaindi rírana faqa tatúfinau. Yáaweená ufamaú kai miqínau.

³⁰ Miqí máseenoo Mooseefa nammári dífaani madáanaí qaidara mianní márufanoo úiqaana máqa kooqí murúnna márufanoo qámbaana quqánau.

Quqáseenoo nammári minakí adía qumbiqánau. ³¹ Mi nammárínaki Mooseefa faqa Áaroonafa narí faiqi námu faqa mi nammárínaki níku nísauku nammári úqi máriqau. ³² Misa úiqaana máqaki kéeqararee qímasee fée tatúfira qáidara aaqá fíraree qímasee fée mi nammárínaki níku nísauku nammári uqusée fimariqau. Yáaweena ufamáu kai miqí máriqau.

³³ Miqímma taikáseeqa Mooseefa qufaqa úiqaana maqa faqa firaa qaidara faqa quqúsa dapu fíqu fíqumma rakíqaqau. Rakíqaseeqa dapu kooqíki faqa qámunna ititáqau. Miqímmásee misa Mooseena faqa aiqáma áinainirana taikáqau.

Qasuru fannóo Ánutuna úiqaana máqa ákiiqa ámummaqa márinau.

(Namba 9:15-23)

³⁴ Miqí másoofanoo qasuru fannoo úiqaana máqa dukúnimámbufanoo Yáaweena káaqa qára dároo

dáraa írafa úiqaana máqaki qumbiqá finau. ³⁵ Miqím-máfunara Mooseefa sía úiqaana máqa kéeqanau.

³⁶ Qasuru fannoo uqéeree fukári kai Isaraee máqannaasa nári úiqaana máqa faqa Yáaweena úiqaana máqa faqa aiqáma áinaina faqa tatu máree fiqau.

³⁷ Qasuru fannóo káqi miqoo márufaqa misá faqa káqi miqóo máriqau. ³⁸ Isaraee máqannaasa fída márfanoo qasuru fannoo aiqáma fáasaana Yáaweena úiqaana máqa ákiiqaqa márinau. Aiqáma eendaki idáuruara foorá miná ákiiqaqa márufaqa qáfee máriqau. Miqínoo márufaqa fífiuufaqa Yáaweefa nímiraree qu máqa máaqanaki óonu ráqau.

MATAIOO

Yísuna akeekú akaakú márusa.

(Ruka 3:23-38)

1 Maa-akaráfa Ánutuna ásauku mundírana Abara-haamana áti Yísunara qídanoo. Karaambáiqá Dafidina áti máridanoo. Miná akeekú akaakú miná óosana maaqímminoo máridanoo.

² Abarahaamafa Isakeena ákoofa márinau. Isakeefa Yakooboona ákoofa márinau. Yakooboofa Yudana faqa miná ákaqafasaa faqa níkoofa márinau. ³ Yudafa faqa Peeresana faqa Seeraana faqa níkoofa márinau. Miqandá nínoofa Tamaafa márinau. Peeresáfa Qeeseerona ákoofa márinau. Qeeseeronafa Aramana ákoofa márinau. ⁴ Aramafa Aminadafana ákoofa márinau. Aminadafa Naasooná ákoofa márinau. Naasoofa Saramooná ákoofa márinau. ⁵ Saramoonafa Boosina ákoofa márinau. Boosina ánoofa Raqabafa márinau. Boosifa Oobeetana ákoofa márinau. Oobeetana ánoofa Rusioofa márinau. Oobeetafa Yeeseena ákoofa márinau. ⁶ Yeeseefa karaambáiqá Dafidina ákoofa márinau. Dafidifa Sooroomooná ákoofa márinau. Sooroomooná ánoofa Quriana ánaafa Dafidifa rafíaqoofa márinau. ⁷ Sooroomoonafa Reeqooboamana ákoofa márinau. Reeqooboanafa Abisaana ákoofa márinau. Abisaafa Asaana ákoofa márinau. ⁸ Asaafa Yeeqoosafatana ákoofa márinau. Yeeqoosafatana Yooramana ákoofa márinau.

Yooramafa Usiana ákoofa márinau. ⁹ Usiifa Yootamana ákoofa márinau. Yootamafa Aqasana ákoofa márinau. Aqasafa Qeeseekiana ákoofa márinau. ¹⁰ Qeeseekiafa Manaseena ákoofa márinau. Manaseefa Amooná ákoofa márinau. Amoofo Yoosiana ákoofa márinau. ¹¹ Yoosiafa Yeekooniaana faqa miná ákaqafasaa faqa misá níkoofa márinau. Babiroonia karaambáiqá fannoo narí maqúsaindari aniréenoo narí sundíauqa qímannimufaqa Yuda máqannaasa akaqáusa náru taikéenoo akaqáusa Babiroonia máqa máaqai nífiqasee karabusaki quqásoofaqa Yeekooniaana faqa miná ákaqafasaa faqa karabúsa márúnaki kambíqaaqau. ¹² Babiroonia máqusaindaraa karabusa taikáseeqa narí maqúsai aniréenoo Yeekooniaafa Seearatieena máqanau. Seearatieefa Seerubaabeerana ákoofa márinau. ¹³ Seerubaabeerafa Abiutana ákoofa márinau. Abiutafa Eeriakimana ákoofa márinau. Eeriakimafa Asoorana ákoofa márinau. ¹⁴ Asoorafa Sadookana ákoofa márinau. Sadookafa Aakimana ákoofa márinau. Aakimafa Eeriudana ákoofa márinau. ¹⁵ Eeriudafa Eeriasarana ákoofa márinau. Eeriasarafa Matana ákoofa márinau.

Matanafa Yakooboona ákoofa márinau. (Mi-Yakooboofá moó marínau.) ¹⁶ Yakooboofa Yooseefaana ákoofa márinau. Yooseefaafa Máriana afaaqi márinau. Máriafa Ánutuna ásauku mundírana Yísuna ánoofa márinau.

¹⁷ Maaqímasee Abarahaanasaaqari qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara faqa qaara faqa marasée óosana kambíqafufanoo Dafidinaki ootúpanoo máridanoo. Dafidifa misá Isaraee máqannaasa karaambáiqá márinau. Karaambáiqá Dafidinasaaqari óonu arufufanoo miqí kai ínoo qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara faqa qaara faqa marasée óosana kambíqafufanoo minakíqari Babiroonia káraambaiqa fannoo karabúsa máreenoo nárinoo inau. Babiroonia káraambaiqa karabúsa óosana raqúramifufanoo miqóoqari kafáa miqíkai ínoo qísaukuqara taikásee qíku qaara faqa qaara faqa óoqu marasée óosana kambíqafufanoo misáki Ánutuna ásauku mundírafa ootúpa máfi kambíqanau.

(Yísufa kambíqoo áukuana faiqí ánaasee síara iran-nímmarufa maaqímminoo márinau. Kumaaráa mánaafa nínausa níkausa útaaqama nímaqaqoofaqa márída naríara naríara níanasaa rufíasee máriqau. Miqíqa márídaqa mánaafa faqa akoonaiqí faqa innooqáfufaqa misá nínausa níkausa nárana suqásee náidaqa susúmasee dóo firaqóo kooroomásoofaqa miqandá káqi náadu náadu máriqau. Miqímmásooqóoqari dóo moodáa aukuaná áiqaramáfufanoo dóo moo ákuanasaa amúndeeqee faiqí faqa moodáanaki quqásoofaqa máriqau. Yooseefaasa Máriasa miqímmasee firaqóo kooroomásoofaqa náadu náadu márúnakina Ánutuna maraqunannái Yísufa Máriana áranandaki kambíqanau.)

Yísufa kambíqoo ufafa.

(Ruka 2:1-7)

¹⁸ Óoqai Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa miná máqoo ufafa maaqímminoo máridanoo. Miná ánoofa Máriafa faqa miná áqoonafa Yooseefaafa faqa qútaaqama ámaqarafa máriqau. Miqandá náadu náadu máriqau. Miqínoo máridanoo Máriafa ámuquqáikin-
au. Ánutuna káafa aréenara maraquna fannoo Máriana áranandakina ánoonaikufanoo ámuquqáikin-
au.

¹⁹ Yooseefaafa andeeqára faiqi Ánutuna ufa írimarufa marínau. Sía Máriana mifá faiqi mara áminau. Minára iriséenoo Yooseefaafa Máriana ámuqusu-
fanoo ufa firaaná qíqa Mooseena sándufamau fíqa Máriana árifoo qímasee qumeé kai minnísararee qin-
au. ²⁰ Miqí qímaseenoo Yooseefaafa irisée fimarufanoo

karaambáíqa qangiroo fannoo qainásaa akooqóo qí-maminau. Yooseefa, anée Dafidina mi-oosanáfa mári-ananoo. Anée aneenná áqoonnanara sía rufía, sía qú-muarimari manaaqafa máridanoo mifá ámuuquqaiiki ainainafa Ánutuna káaqa aréenara maraquina fannoo quqásaifanoo ánoonaikinoo. Sía minnísaa káqi máraa. ²¹ Máriafa mári ínanoo faiqi akoonaiqi máqaannoo. Maqasáinana anée miná áuqu Yísunee qía. Miná áuqu óosana maaqímminoo máriannoo. Fúrufariranaki-naana qumbáqi uqéerannísanainafa máriannoo. Mifá kásooqaqee narí máqannaasa náriqa mandáinaina nú-mookinaana qumbáeeqeenoo ámiqiraqoo quqáan-noo. Minára anée Yísu née qía.

²² Qangiroo miqi qufanoo óoqai Ánutufa tamum-máqara fasiqa qímannimu ufafa ánoonaikinau. Mitamummaqara fasiqáfa maaqí qímasee qímaqoofa.

²³ Mánaqa moó fannoo mári ínanoo ámuuquqáikian-noo. Ámuuquqáikinoo faiqi máqaannoo. Miná áuqu Imanueera née qifáranoo.

Mi-auqúna oosana maasá ufakiqari maaqímminoo máridanoo. Ánutufa dóo maqee maasá faqa mári-danoo.

²⁴ Miqi qímasoofanoo qainásaa Yooseefaana áfunni ároofanoo tautínoo fíndifinoo karaambáíqa qangiroo ufa kái máranau. Minára misá amúndeeqee narí afaaqi ámufanoo dóo narí ánaukoo máaqaki mara quqánau. ²⁵ Mara quqáseenoo ámuuquqaiiku kamuqoo sía ámeesaqusinoo ninau, káqi márinau. Miqi máru-fanoo Máriafa narí ámaaku maqasoofanoo Yooseefaafa miná áuqu Yísu née qinau.

Súani óosanaindari ánu fasiqausa.

2 Eeroodeefa rakísimaru aukuanai Yísufa Yuda máqa maaqaki moo máqusaki Beetareeqeemma máqusai kambíqanau. Yísufa kambíqoofaqa írirana faqaasa fásau ásaana rímarusa, fásau ásaana rúma-soofanoo uqannífiqoofaqa súani afu óosana qáanain-dari níanaindari faiqá ániufaqa Yeerusareenni ániqau. Misá anirée Yeerusaree máqannaasa irám-miriqa qiqau. ² Ínni Yuda máqanna karaambáíqaiqianainafa kambíqaina, yámaqusanaki fee mári-danoo fee maasá qeeqá maqúsai níanai máridaqa narí karaambáíqa máqooqoo fásau irafufaqa qáfamáseeqa mi-faiqínara dúfi dúfi qímamaqarara ánídaqa.

³ Miqi qufanoo rakísirafa Eeroodeefa mi-ufána iriséenoo maa-fuka karaambaiqáfa qiní maqa máaqa máraandoo qímaseenoo áranaqoofanoo taútinau. Tautúmasoofaqa Yeerusaree máqannaasa misá aiqá-ma náaquqanau. Misá Eeroodeenara rufíaqau. Fúka karaambaiqa namufaqa maasá faqa dárúandoo qíma-soofanoo náaquqanau. ⁴ Eeroodeefa tautúmáseenoo aiqáma amaana máqasaa rakísimarusa misá úriqara-rausá kai Ánutuna sándufara írimarusa faqa aiqáma suqú quqáseenoo irámmirinoo qinau. Tamummáqarausa ákarakinaana yámaqusanai fee Ánutuna ásauku mundírafa kambíqaannoo fee qufaqa misá qiqau. ⁵ Yuda máqa máaqa Beetareeqeemma máqusaki kambíqaannoo. Ánutuna tamummáqara fasiqa óoqai

maaqi qímasee qímaqoofa Beetareeqeema máqusara ákara rúmaqoofa máridanoo.

⁶ Ínni Yuda máqannaaki káqikaa maqusa áuqu Beeta-reeqeemma máridanoo kásooqaqee áuqu firaa maqusa úriqarara maqusa máriannoo.

Mi-kaqikaa maqúsánaiqari karaambáíqa firaafá kambíqafinoo máriannoo.

Mifá qiní Ánutuna faiqi ánaasee Isaraee máqannaasa rakísinnimaqáannoo.

Mi-ufána Ánutuna tamummáqara fasiqa qí-maseenoo ákara rinau.

⁷ Eeroodeefa mi-ufána iriséenoo fásau ásaana rí-marusa qumeé náaramma quqáseenoo irámmirinoo qinau. Mi-fasauná ínnee indaarú qáfoofanoo kambíqoo kamuqoo miná óosana idaaqamásee andee-qásee qímaqimiaqee qinau. ⁸ Irámmiriséenoo misá níqiáidanoo únna qímaseenoo qímanniminoo qinau. Ínnee Beetareeqeemma máqusai óonu mi-faiqínara ámiqiuqanna másee randásee paqúrímásee óonu-randee anirée qiní faqa qímaqimifaqa qinée faqa miqi kai íqa óonu amooqianáura. ⁹ Mifá miqi qufaqa misá fíndimeeqee Beetareeqeemma máqusai fiqau. Aanái fímarufanoo fásau fannoo aaná amummaqa uqanní-fiqanau. Mi-fasaufá misá náriqa maqúsai súani óosanaindari máridaqa qáfoo fásau kai mi-fasaufá kai nífiqanoo fífiufanoo faiqi ánaaqi máruqoo miná amummaqa kásoo inoo márinau. ¹⁰ Misá mi-fasaufá faiqi ánaaqi máruqoo kásoo inoo márufaqa qáfamáseeqa nímuqusa idaaqufaqa nímuqaani itairí fufaqa susúmamaqau. ¹¹ Misá óonureeqa máaqaki kéeqafufaqa faiqi ánaaqi káqikaaqóo afeekaikinoo narí ánoona Máriana faqa márufaqa íreedaa rufía rufía ídaqa óoru kéeqafi qáfaqau. Mi-fasiqáusa náaquqoofaqa óoqumarifufaqa nóorindari maqásaa kummára máfufaqa amooqímamaqaida susúma-maqau. Misá Yísunara amooqímaseeqa karaambáíqa nímmimaru ainaina minámmamiqau. Sía káiqeesa nímmimaru Yísuna ámiqau. Ámiqira ainaina idukúsee kóora munnimma aabaá kai ámiqau. Kaifáa áfundimaru saqari anoona makáqa anoona fooqáana misá miná faqa aabaá ámiqau nári maqúsai firaa feefaurummámaree ánuna máree míni aabaá ámiqau. Kaifáa moo sáqari anoona áfundi máruna faqa, mandéefana anoona fooqáafa miqi kai íqa aabaá miná ámiqau.

¹² Miqímasee márufanoo qainá nífu nároofofaqa Eeroodeefa márinna sía kafáa anirandée fuaqa. Ánut-ufa miqi qufaqa misá moo áatata qumeé nímaqa fiqau.

Eeroodeena ásaukikiqari Isipa máqusai sandánau.

¹³ Fásau ásaana rímarusa misá fufanoo Ánutuna qan-giroo moó fannoo Yooseefaana qainásaa áfun-náreenoo qinau. Eeroodeefa faiqi ánaaqiara randásee rutúkirara qídaqinoo. Anée faiqi qísanoosa ní-fiqeenana Beetareeqeemma máqusara ruffasee Isipa máqusai óonu márinaqa kásooqaqee qinée qianana óoqurandee úrua. ¹⁴ Miqi qufanoo Yooseefaafa fíndifinoo eendámuqsai faiqi qísanoosa nífiqeenoo

sandéenoo Isipa máqannai óoquiree márínau.

¹⁵ Eeroodeefa káqi márufanoo minní márínau. Maaqí qímasee Ánutuna óoqeenáa ufa narí tamummáqara fasiqasaa qímaqoofa ánoona kambíqanau. Maaqí qímasee mi-fasiqáfa qínau. Qínée qeeqá qímaaku Isipa máqanaindaraana áraanauranoo qínau.

Eeroodeefa faiqiuqáindi rutúkinau.

¹⁶ Eeroodeefa fásau ásaana rímarusa nífeesida márusianoo ákaru qímasee moo áatata fífufanoo Eeroodeefa minára írinoo áranaqeenoo sía káíufanoo narí firisuaiqáúqa níqiqoofaqa misá Beetareeqeemma máqusa faqa dínni dínni márusa faqa akoonaiqí ánaaqi kai aiqáma rutúku taikánau. Eeroodeefa fásau ásaana rímarusara mi-fasaunára irámmirusara minára óonu máfi iriséenoo faiqi náridaqa Yísuna faqa áruaqeera mináramma írínau. Minára irisée qaara aukua na márarausaa faqa qámabaana aukua na márarausaa faqa ánaaqi maqee máqarausaa faqa minára iriséenoo akoonaiqí kai aiqáma rutúku taikánau. ¹⁷ Faiqi ánaaqi aiqáma rutúku taikásoofanoo Ánutuna tamummáqara fasiqa áuqu Yeereemaia miná ufa ánoona kambíqanau. Mifá qínau.

¹⁸ Ínnee íríaqa, Ramma máqusai ánaaseeuqa ufa ánoona kambíqaannoo.

Ikífaafau faqa fáaqa fuísee faqa máriannoo. (Yuda máqanna anaaseera Raseerana áraamummaakee qímaríqau.)

Raseerana áraamummaaka nári faiqi ánaaqiara ikíraqeefara moosá anirée núqa máseeqa idaaqídaaqa máseeqa misára dóo taikáaqee qífaqa síamma írífara.

Misá nímuqusa mandáiki márifaqa miqíqqa márídaqa misá faiqiuqáindi sía máriaafaqa miqídaqa.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímasee ákara rinau.

Isipa máqusaindari ónurandee áninau.

¹⁹ Yooseefaafa Isipa máqusai káqi márufanoo Eeroodeefa kuqufufanoo Ánutuna qangiroo moó fannoo Yooseefaana qainásaa áfunnáreenoo akooqóo qímaminau. ²⁰ Fíndifi dóo fúa. Faiqi qísanoosa nífiqee kaifáa Isaraee máqusai óoru fúa. Ooqai faiqi áriraru fasiqafa dóo kúqinoo. ²¹ Miqí qufanoo Yooseefaafa írinoo faiqi qísanoosa nífiqeenoo kaifáa anirandéenoo Isaraee máqasaa óoru finau.

(Isaraee firaa maqa maaqa márúnaki minakí dínni atinai Yuda máqa máaqa márínau.)

²² Yuda máqasaa óonureenoo Eeroodeena miná ámaaku áuqu Aakeerausifa dóo mifá narí ákoona aináina afapíta qumáreenoo rakísirafa márínau. Yooseefaafa minára iriséenoo rufíee marínau. Qainásaa áfunnároofanoo Isaraee máqa máaqa dínnatinni Karíree máqa máaqaki óonu marínau. ²³ Miqóo káqikaa maqusai Nasareeteenni náaruara márínau. Miqí qunára Ánutuna óoqai máru tamummaqara fasiqauqa misá ufa kambíqanau. Yísufa sía kambíqoo kamuqoo óoqai maaqí qímasee minára ákara ríqau.

Misá minára Nasareete fafiqa fee qifáranoo fee qíqau.

Yoothaneefa nammári nímimarufa qímannimi ufana.

(Mareekoo 1:1-8; Ruka 3:1-18; Yoothane 1:19-28)

3 Yísufa kumaaráa márufanoo mi-fasannái Yoothaneefa nammári nímimarufa kooroomáfinoo afeekaikámaseenoo Ánutuna ufa faiqí ánaasee maqúsa maqusa qímanniminoo ninau. Yuda máqannaasa aadána máqannai faiqí óodaa márúnai Yoothaneefa miqóo óonureenoo qímannimímarínau. ² Mifá maaqí qímasee fuki faakí qídanoo qímannimímarínau. Ánutuna quqúsa qúsasaa ínnisaa ititáfuanoo. Minára ínnee aiqámausa ínneeqa mandáinainara quqásee quandáfina Ánutufinnai nóori ubeekaaqa. ³ Yoothaneefa miqí qímasee qímannimímarufanoo óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesaia mifá qímaqoo ufafa ánoona Yoothaneenakí kambíqanau. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Faiqí moó fannoo faiqí sía márúnnaindari aadána máqannaindari ufa fífi qímasee faiqí ánaasee maaqí qímasee qímannimidanoo.

Karaambáíqa ániqñifeera miná aaná afisúqa. Aaná eendírana andeeqásafanoo karaambáíqa fúani.

Miqí qímasee ákara rinau.

⁴ Mi-fasiqáfa Yoothaneefa qamunna sía ámiqirana afisímarínau. Aadaiká aadaikírafa kamméera kísaaqa asausínnai áuqirana afisírafa nímarínau. Tamummáqara fasiqa naanna rámasee miqímmasee márínau.

(Kamméera fannoo firaa aandau qóosara foora márídanoo. Asausí kísaaqandauqa márúna miná marasée sufusee qamunna áuquqaqee afisímáriqau.)

Yoothaneefa aandáú apatannái qamunandá rafáaqa-fu rumbánau. Miná nárana sía nárana uqanna. Ookasaasá ánoona faqa káasau oofaafana faqa miná áuqu pándaqa oofaafana miná kai néemarínau.

⁵ Misá Yeerusaree máqusanaasa faqa Yuda áfumakinaasa faqa Yooradanna námmani dínni dínni afainni márusa faqa aiqáma Yoothaneefa máruqoo súqíqa márída Yoothaneena ufa írímariqau. ⁶ Súqumaráidaqa misá nári mandáinainara akooroomáseeqa minísarara kooroo qímarufanoo Yoothaneefa nammárikí rafúsu ooqu marinnímaqasee márúfaqa rúmannimaqoofaqa nammárikíqari fíndífiqau.

⁷ Farísai ámaana ufa qímariasa faqa Sadikai ámaana ufa qímariasa misá faqa nammári márarara aniroofanoo Yoothaneefa níqídanoo qímannimínau. Ínnee sakáni faiqi ukadíqa faiqi námuaara foora nári náriranara rufíamaree sandée máriafanoo. Yáfee ínnee qumeé aaquqímannimaqáifaqee ínnee Ánutuna áranaqaranara rufíamareeqa únna qímasee nammári rúmannimaqaannanara qínísaa mandaaqéefaree. ⁸ Ínnee kúqaa naundurá quandárasee márídaqee. Únna qímariafanoo. Andeeqára óosana máraifaqa qáfeeqa ínniara kúqaa naundurá quandárasee qianáura.

⁹ Yoothaneefa kaifáa qímannimínau. Ínnee ínneeqara maasá Abarahaana áiku ásauku márídaqee sía Ánutuna dárúannoo fee qímariasa. Maasára ámiqirausee qí-

mariasee qímariafanoo. Miqí qímaria ufana sía qiaqa. Qini ufa íriaqa Ánutufa máq fífau óoniugara qínanoo amaná Abarahaana áiku ásauku kambíqeefaranoo. Nánaree ínee fífau maasá Abarahaana áiku ásauku márídee qída fee. Fífau faafau ufa dapi ufa qímariafanoo. ¹⁰ Dóo Ánutuna saasúnara foora saqári átuka atekárara rauqíaqee ídanoo. Sía naundurá quandáin-
ausa Ánutufa nárirafa qúsandaannoo. Yásaqari fee sía andeeqásee qaqamma írainafa kudi saqari Ánutufa miná ateká idáraannoo.

¹¹ Kúqaa qínée Yoohaneesa nammári kai ínni rúman-nimaqaida. Ínniqa mandáinaina minnísee Ánutuna ufamau fíranara koorooíanifeera fífau nammári kai rúmannimaqaida. Kásooqaqee qini qínaaqiannai móo fannoo kambíqaannoo. Mifá qini úridaaqaraannoo. Qinée óoreeqárausa miná ámeemaanai márianaura. Náqimmásee fee qinée miná dadaaqianáuree mifá firaafá qini faqa úridaaqararafa márídanoo. Mifá sía fífau nammárinai kai ínni óoqumarínimaqaannoo. Mifá Ánutuna káaqa aréenara maraquana ínni náakun-nimaqaannoo. Mifá kudimakírana idáqaanifeera idán-nai faqa ínni rúmannimaqaannoo Yoohaneefa oofáafana kíkíqa úsuna maa-maqánasaaqaraasara qídanoo qinau. Ínee Yísuna ásaukuki faiqí ánaasee oofáafanara foora dóo márídaqa. Káqikaqáoó utitíqamanniseenoo miná adi fuaqá áquannoo. Ánoona narí maréeqeenoo narí máaqaki quqáseenoo ánaaqmaara mandóosana máree maríasa idáraannoo. Idá firaaná sía dimbéemari idanaki áraannoo.

Yísufa nammári mároo ufafa.

(Mareekoo 1:9-11; Ruka 3:21-22)

¹³ Mi-fasannái Yísufa Karidaiaandári qumuréenoo Yooradanna námari afainni Yoohaneefa nammári rúmamaqaanifeera qúminau. ¹⁴ Qumuroofanoo Yoohaneefa sáa qímaseenoo Yísuna qímaminau. Qinée aní nammári rúmamaqaananoo síamma amanaikiannoo. Anée qini rúmaqimaqainanoo amana máríannoo.

¹⁵ Miqí qufanoo Yísufa maaqí qímasee qímaminoo qinau. Maqee káqi rúmaqimaqaa, Ánutuna ufamau kai fídaqa maaqandá andeeqáanauranoo. Miqí qufanoo Yoohaneefa írinoo eedóo qímaseenoo Yísuna nammáriki ukúqnamáseenoo mara uqéeranau.

¹⁶ Yoohaneefa Yísuna nammáriki óoqumari ámaqasoofanoo nammárikíqari fíndífufanoo mi-karí kai innaarúna rakéufanoo Ánutuna náaquqara andeeqára máraquna fannoo Yoohaneefa qáfoofanoo nakipurúnara foora mámbufanoo qumuréenoo Yísunasaa quqánau. ¹⁷ Quqámáfufanoo innaarúnaindaraa ufa maaqí qímaseenoo akooqóo Yísunara qinau. Maa-fasiqáfa káaqa qini qímuqusira qímaaku márifaqa minára qini qímuqusa asooaifaqa susúidaqa.

Sadannafa Yísuna amanúfafa.

(Mareekoo 1:12-13; Ruka 4:1-13)

4 Miqóoqari nammári mara máreenoo Ánutuna maraquana fannoo Yísuna rarisámeeqeenoo fífau saqanna aadána máqasaa óonikinau quqásoofanoo

márinau. Sía fífau. Áfaannauqa firaafá amanammásee qáfaanifeera quqásoofanoo márínanu. Óonu márufanoo áfaannauqa firaafá Yísuna amanammásee qáfaanee qímaseenoo aniréenoo maaqí qímaseenoo amanammásee qáfanau. ² Yísufa sía nárana márufanoo, qaara fasiqa níku nísauku taikásee eendá faqa fáasaana faqa áiqaróofanoo áararanau. Miqímmasee fáasaana taikóofanoo firaaqóo áararoofanoo kudoosaápanau. ³ Kudoosaápee márufanoo áfaannauqa firaafá mandáinainara amanammásee qáfarara aniréenoo Yísuna qímaminoo qinau. Anée kúqaa Ánutuna ámaaku mári inána maaqí qímasee kooroo ínaqa qáfaa, maa-onísara qínanoo féemu kámambinana náinanoo ámuuqa ínaqa qáfaa. ⁴ Yísufa iriséenoo áfaannauqa firaaná qímaminau. Ánutuna ákarakina minára maaqímminoo márídanoo. Faiqí nárana kai miná kai námasee sía amaná márifara. Ánutuna óokinna ufa námufaqa námaseeqa néeqa amaná márifaranoo. Qinée miná Ánutuna ufamau kai funáura. Aní ufa síamma írianaura.

⁵ Miqí qufanoo áfaannauqa firaafá Yísuna áfiqeenoo Yeerusareenni amaana máqa, Isaraee máqannaa náaquqara firaamaana máqa meeráqoo sandáaqai márúna miná ataufakaaqá faakána kísaaqa atisaa múru quqásee qímaminau. ⁶ Kúqaa anée Ánutuna faiqí fee sía fee. Kúqaa Ánutuna faiqí mári inána maaqóoqari rafúsakinana maqásaa meemái áqufinaqa aiqámausa aní qáfaaqa Ánutuna ákara móo minára maaqímminoo márídanoo.

Ánutufa narí qangiroouqa niqiqáinaqa misá nísauku qufíqisaifana minásaa áqufinaqa rafúsifaranoo, sía óonísaa áiku rupáurinnaranoo.

Minára anée maaqóoqari rafúsaki áqufinaqa misá aní dadaaqífana sía maqásaa árinnaranoo. Faiqí ánaasee qáfamásee kúqaa anée Ánutuna ásauku mundíra fee qifáranoo.

⁷ Áfaannauqa firaafá miqí qímasoofanoo Yísufa qímaminau. Ánutuna ákara kafáa maaqímminoo márídanoo.

Anée aneenná karaambáiqá Ánutuna sía amanammásee qáfeennaranoo. Sía uqanna.

⁸ Yísufa miqí qímasoofanoo áfaannauqa firaafá miná iriséenoo káqi afeekaikámaseenoo Yísuna kafáa áfiqamareenoo áaqana kísaaqasaa áfiqee múruseenoo aiqáma maqa maaqa maqúsa maqusa misá narí aréenaranaki márína Yísuna uqafíqaseenoo qímaminoo qinau. ⁹ Anée maqásaa óorindari rupáitamafinana qini Ánutusara foora qimooqínaqa qinée maa-aiqama ainainná uqafíqasaunnana aní kaimmámianaura.

¹⁰ Yísufa mi-ufána iriséenoo kaifáa qímaminoo qinau. Sadanna sée máree fúa. Anée íria. Ánutuna ákara móo maaqímminoo márídanoo. Ínee íneeqá Ánutuna kai amooqiaqa. Karaambáiqá Ánutufa mifá qínnandee kai iaqa. Qinée miná ufa káimma írianaura.

¹¹ Yísufa miqí qímasoofanoo Sadannafa quqásee finau. Fufanóo qangiroouqa Yísufinnai qumuréeqa nárana aina ámidaqa ámiqi ámiqíqau.

Yísufa narí saika óosana ároo ufafa.

(Mareekoo 1:14-15; Ruka 4:14-15)

¹² Mi-kamusaqá rakísirafa Eeroodeefa Yoohaneena nammári rúmannimaqee máruna karabúsakina rum-bá quqánau. Yísufa minára iriséeno Karidaia máqusai finau. Miqóo óonureeno káqikaa maqusa moo áuqu narí maqúsaí Nasareete, miqóo óonu márinau.

¹³ Káqikaaqóo miqóo márino quqáseenoo Kapeeranauma máqusai Karidaia fáruma átinni mi-maqúsá-nai óoqu marínau. Kapeeranauma máqusai Seepuruna máqa máaqa faqa Napatari máqa máaqa faqa miqóo Kapeeranauma máqusa márídanoo. ¹⁴ Yísufa Kapeeranauma máqusai óoqu márufanoo Ánutuna tamummáqara fasiqa áuqu Eesaia, miná óoqeenáa ufa ánoona kambíqanau. ¹⁵ Mifá qinau.

Seepuruna máqa máaqaki máriasa faqa Yooradanna námari dínnafai máriasa faqa farúma dínni, ooruku námari dínni qámabana maqa máaqaki máriasa faqa Kariree máqa maaqaki ánaamuru óosana óosana máriasa faqa ínee aiqáma faiqí ánaasee asukunakí máriasa maqee káaqa qárana qáfeefaranoo. Kúqiranakiara foora asukunakí máriasa ínniki maqee káaqa qárafá radíqifinoo márianno.

Tamummáqara fasiqa miqí qinau.

¹⁷ Yísufa Kapeeranauma máqusai óoqu márídanoo maa-ufána óosana arasée faiqí ánaasee maaqím-masee qímannimámarinau. Innaarúna ququsa adeedíranoo márídanoommi, ínee íneeqa mandáinainara maqee kái aupúree quándakiqa Ánutuna óorinni nóori quandáaqa.

Noodáanna máree márusa náaroo ufafa.

(Mareekoo 1:16-20; Ruka 5:1-11)

¹⁸ Yísufa Kapeeranauma máqusai márídanoo moo fáasaana Kariree fáruma áfaiqara fídanoo qaara fasiqa narí qísafasaasa paqúrinau. Miqandá núqu Peetooroosa Andurusa máriqau. Miqandá firaa pateeuqa nammárikí áqimariqau. Misá noodáanna kai ári-marusa máriqau. Misá aináina dóo mi-ainainná faqaasa máriqau. ¹⁹ Yísufa miqandá paqúrimásee qímannimino qinau. Íneeqara qiní faqa ániaqa. Íneeqara maqee maqee noodáanna máree máriaqanda máriafanoo qiní faqa aniréeqa faiqí noodáannara foora maréeqee Ánutuna quqúsaki quqéefaranoo.

²⁰ Miqandá mi-ufána iriséeqa nári pateeuqá ainaina faqa quqásee fíndimeeqee Yísuna faqa fiqau.

²¹ Yísufa miqandá nífiqeenoo miqóoqari farúma áfaiqara fídanoo mooqára nári qísafasaasa paqúrinau. Miqandá núqu Yameesa Yoohaneesa miqandá níkoona áuqu Seebeedi. Sía nammári nímimaru Yoohaneefa márinau, miná amaráfa márinau. Miqandá nári níkoona faqa kanúqaki óoqumaridaqa fáfaa eendáki nári pateeuqa nammárikí áqusee noodáanna maráanee qídaqa deedaqímaríqau. Misá-áuqa faqa noodáanna ainainirana faqaasa máriqau.

²² Yísufa náaramásoofaqa miqandá fíndifufaqa nári

kanúqa faqa nári níkoona faqa minnísee Yísuna faqa fiqau.

Káirree máqannaasa aurírausa andeeqánnisoo ufafa.

(Ruka 6:17-19)

²³ Mifá Karidaia máqa máaqa aiqáma fíqú fíqú inoo nídanoo innaarúna ququsara fúka ufa qímannimino ninau. Aurímarusa faqa óosana óosana ainaina máree márusa faqa teeroouqée márusa faqa idaaqamánnimaqee máriano. ²⁴ Miqí márufanoo miná áuqu aiqámai daráaninau. Siria máqannaasa faqa aiqáma íriqau. Iriséeqa ámiqi márusa misá aiqáma óosana oosana aurirana maree marúsa faqa káaqa nídafí marúsa faqa faiqí fuéena naundurái kéeqee marusa faqa fuséenasana nári marúsa faqa níku nísauku aadánusi márusa faqa aiqáma Yísufinnai máraida múnu quqée márufanoo Yísufa andeeqánnisee márinau. ²⁵ Mifá maqúsa maqusa fímarufaqa faiqí ánaasee moómoo suqúmáree miná faqa fímaríqau. Karidaia máqa máaqaindaraasa faqa qísaukuqara taikásee maqusa márúnaki márusa faqa Yeerusaree máqannaasa faqa Yuda máqa máaqa afumáki márusa faqa Yooradanna námari dínnafai márusa faqa suqú maree miná faqa fiqau.

Ámuaqunamusaa márídanoo qímannimu ufafa.

5 Mi-fasannái mi-aukuanná Yísufa faiqí ánaasee moómoosa narí faqa fímarusa níqafamáseenoo qufaqa káqikaa ámuaqunamusaa óoru narí faiqí nám-ufaqa faiqí ánaasee faqa fíqú fíqumma óoqu marífufanoo ufa máa qímaria amaana ufana qímannimainau.

Ánoona asasirafa.

(Ruka 6:20-23)

³ Faiqí moó fannoo naríara qinée qeeqára sía amanaikídee qímasee dadaaqí marífa dadaaqínaqa minánnai kai andeeqásee márianauree qímarífa mifá uqanna ánoona asasiranakí márídanoo. Innaarúna ququsara Ánutufa ámianínnanara asasídanoo.

⁴ Nóori runúsee soofarí maríasara foora márífa narí áaqaranara faqa faiqí ánaaseera faqa irisée óori runúsee márífa mifá uqanna ánoona asasiranakí márianno. Ánutufa ámiqi ámiqirana ámianínnanara asasídanoo.

⁵ Reendeení maríasa misá uqanna ánoona asasiranakí márífaranoo. Ánutufa narí innaarúnai qúmiasana nímanínnanara asasídaqa.

⁶ Faiqí ánaasee andeeqásee Ánutufa íriranamau fíraa íriranara aiqáma írirana arusée úriqarara íriranee qímasee mi-maú fímaríasa misá uqanna ánoona asasiranakí márídaqa. Ánutufa misá dadaaqínaqa mímau kai fífáranoo. Minára asasídaqa.

⁷ Níqoónausara qimudágo qímasee nífauee máriasa misá uqanna ánoona asasiranakí márídaqa. Ánutufa misára faqa qimudágo qímasee nífauma ní-maqaanínnanara asasídaqa.

⁸ Ánaaqi faiqiara foora nisakadiki sía ikairí mária misá uqanna ánoona asasiranaki máridaqa. Ánutufa narí óori faqa narí márirana faqa uqannífiqaaninnanara asasídaqa.

⁹ Tínoo taanóo rirana uqéeraafaqa asooárana nímida faafaa qímariasa misá uqanna ánoona asasiranaki márifaranoo. Ánutufa misára qiní faiqi námu fee qíaninnanara asasídaqa.

¹⁰ Ánutuna íriranamau firana akiaqara nárinausa misá firaa asasiranaki márifaranoo. Ánutufa narí innaarúna ququsa nímianinnanara asasídaqa.

¹¹ Faiqí ánaasee qiní dúqu saara ínniara fídi-aqaaidaqa náridaqa mandáikamánnimaqaidaqa óosana óosana mandáinainara ínniara únna qímari-faranoo. Miqífaqa ínnee ánoona asasiranaki máriaqa.

¹² Qiní ufa saara árirana akiaqara Ánutufa innaarúnnai firaa feefaurutia quqánnimaqaifanoo máridanoo. Minára irisée sía nóori runúaga, firaagóo asasiaqa. Sía ínni kai nárirafa máridanoo. Óoqai Ánutuna tamum-máqara fasiqauqa faqa miqí kaimmídaqa nárimariqua.

Ooruku anoona faqa káaqa qárana faqa mi-ufáfa.

(Mareekoo 9:50; Ruka 14:34-35)

¹³ Qinée sía fífau ínni maa-ufána qímannimidaqa. Ínnee qiní ufa írimariasa maa-maqa maaqánasaa oorukuara foora máriafanoo faiqí ánaasee aiqáma adíafaamánnimaqaanifeera. Ínnee qiní maa-ufána rukíifaqa faiqí ánaasee yái fee adíafaairana paqúrifa-ree. Ooruku indéemariasa ámiqira ooruku indasée máaqaki quqáidaqa. Mandá ooruku indasée qá-faafanoo mandáikifaqa dóo áqusaafanoo madaapeekámmidanoo. Ínnee qiní maa-ufána rukíee-qa mandá oorukuara foora márifara, mandá oorukuara foora madaapeekí áqusaifaqa márifara.

¹⁴ Ínnee qiní ufa írimariasa maa-maqa maaqánasaa qóomara foora máriafanoo. Maqúsa moó fannoo áaqanasaa máridanoo faiqí ánaasee aiqámausa aru-mundári qáfaqa sía kukéeqanoo máridanoo, akooqóo máridanoo. Ínnee qóomara foora miqíkai íqa, káaqa qáidaqa akooqóo máriafanoo, qáidaqa aru-mukí faqa káaqa qéemariafanoo. ¹⁵ Faiqí moó fannoo rambi qumbiseenoo sía kukéeqarannai quqáni, uqéeraraqoo quqáqainanoo aiqáma máaqakinaasa faqa káaqa qámannimaqaannoo. ¹⁶ Ínnee miqí kai íqa rambi fooqána niqóónausaki káaqa qámanni-maqaifaqa misá ínni andeeqáranara qáfamásee quandáfinaqa ínneeqa innaarúnnai níkonara susú-aaqera.

Mooseena sándufa kooroo ufa.

¹⁷ Ínnee íriaqa. Mooseena sándufa írimariafa faqa níkoona tamummáqara fásiquaqa ufa írimariana faqa, sía miná rukíararau qúmidaqa. ¹⁸ Simaí, qiní ufa íriaqa innaarúna faqa maqá faqa firaa ainaina máridanoo. Mooseena sándufa faqa firaa ufa máridanoo sía dauní taikáannoo. Áti faqa káqikaafa faqa sía uqanna taikáannoo káqi uqanna máriannoo. Mooseena sánd-

ufa fífi inoo ánoonaikinnaqoo miqóo innaarúna faqa maqá faqa mi-sandufána faqa dóo miqóo kai taikáan-noo. ¹⁹ Faiqí moó fannoo Mooseena sándufa aiqáma múduka uqéeraidanoo áti kai rukíainafa faiqí moó aakápeenoo anée faqa miqíannee qínafa mifá innaarúna máqusa uréeqarafa máriannoo. Faiqí moó fannoo Mooseena sándufamau fídanoo naakápainafa mifá innaarúna maqusa úriqararafa máriannoo. ²⁰ Ínnee íriaqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa misá írirafa sía andee-qánnoo máridanoo sía uqanna innaarúnnai fífáranoo. Ínnee faqa ínneeqa andeeqára óosana misá nimana kái óoreeqáqa máridaqa sía amaná innaarúnnai fífáranoo. Ínni andeeqára márirafa misáindi firaagóo óori-naaqaramásee márinaqa ínnee amaná innaarúna ququsaki fífáranoo.

Áanóo íranara Yísufa qímannimu ufafa.

²¹ Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Maasá Yuda máqannaasa qikeeku qikaaku ufa maaqímminoo máridanoo. Sía ínnee faiqí náruannee qímasee kuqá náru-aqa. Yá fee faiqí moó fannoo faiqí náruannee qímasee kuqánnárinafa kóotai máridana ufa máreennaranoo.

²² Mi-ufáfa miqímminoo máriafa qinée minára maaqí qídaqa. Yá fee faiqí moó fannoo sía firaa ainaina káifau kóota máridanoofau, fífau narí ákaqaafasaa áanóo ínafa maqúsa kóotaki ufa máraannoo. Yá fee faiqí moó fannoo fífau narí ákaqara fúrufarammidanoom-mifoo qínafa mifá firaa kootaki máridanoo ufa máraannoo. Yá fee faiqí moó fannoo fífau narí ákaqara mandá ufa qímamaqainafa karaambáiqá márinannai óonuraina aní idáki mara áquandoo. ²³ Yísufa moó ufa qímanniminau. Ínnee ínneeqa Ánutuna ámira ainaina aandáyu fee óoni fee nána ainaina fee Ánutuna ámianauree qímasee amaana máqaki múnuseeqa ínniqa níkeekú nikaakú Mooseena sándufa áfaqaidee qímasee ímarundee íqa, Ánutuna ámianee qímaseenana aneenná ákaqaafasaa faqa aní áqiranara irisée sía káqi Ánutuna ámiaqa. ²⁴ Aandáyu aina miná quqáseeqa óonurandee ínneeqa níkaqaafasaa faqa moodáaqoo ufa qímaseeqa reendeenamma fínaqa dóo miqóo kai aandáyu aina Ánutuna qaindásaa quqáa.

²⁵ Yísufa moo úfa maaqí qímasee qímannimidanoo qinau. Faiqí moó fannoo aníara mandáikamaqi-maqaannee qímasee aní kóotai áfiqee fínana aanái múnú dauní andeeqá taikéenana áqoondikia. Sía andeeqá taikáinanoo aní maréeqeenoo kíapana múnú ámiannoo. ²⁶ Mifá ani maréeqee firisuaiaqá áminanoo aní rumbáannoo. Simaí, qiní ufa íriaqa. Anée rum-báranaki márinanoo aní numóo akiaqa aiqáma uqanna taikáfinana mi-karí kai misá aní idukú aiséefarannoo.

Faiqí ánaasee úmmuarira ufa.

²⁷ Maasá Yuda máqannaasa qikeekú ufa maaqímminoo máridanoo. Ínnee sía moo fásíqa ánaqa úmmuaríafa. Mi-ufáfa miqímminoo máriafa qinée minára maaqí qídaqa. ²⁸ Faiqí moó fannoo sía ánaasee

máreennara káqi afu kai qáfainnara áaqoo kai óonu máfi írinnanara minára Ánutufa dóo úmmuarammi-
aanoo qíannoo. ²⁹ Aneenná ásauku uqannai áfu áaqoo
fannoo aaná andeeqásee márinanookáqi rúnna aní
maréeqeenoo káqi rúnna mara ubeekáidanoo quqá-
maqainnana mandá áinaina maráannee qínana mi-
aaqoo afúna aunúsee dimbása. Moodáa afu aaqoo
taikáfinanoo aiqáma afaaqa káqi márinanoo idaaqám-
miannoo. Aiqáma afaaqa Ánutufa idáki áqusainanoo
mandá máriannoo. ³⁰ Aneenná ásauku uqannai
ásauku fannoo aaná andeeqásee márifanoo káqirun-
na aní maréeqeenoo káqirunna mara quqámaqeenoo
mandáinaina maráannee qínana mi-asaukúna ateeeká
áqua. Moodáa afaaqa áti taikáfinanoo aiqáma afaaqa
káqi márinanoo idaaqámmiannoo. Aiqáma afaaqa
Ánutufa idáki áqusainanoo mandá máriannoo.

Faiqí ánaasee minnísara ufa.

(Mataioo 19:9; Mareekoo 10:11-12; Ruka 16:18)

³¹ Maasá Yuda máqannaasa qikeekú qikaakú ufa
maaqímminoo máridanoo. Faiqí moó fannoo narí
ánaaqa minnísanauree qímasee sía fífau minnísanoo.
Papiqasáa maa-anaaseefá qiní qínaaqa máriuna
dóo minníseeqa miqí qímaseenoo mi-papiqánasaa
ákara rúmeeqeenoo mi-anaaseená ámiannoo.
Amiséenoo dóo aqiqáannoo. ³² Mi-ufáfa miqímminoo
máridanoo, qinée Yísusa minára maaqí qídaqa. Faiqí
moó fannoo narí ánaaqa aqiqée maríana sía úmmuari
mari anaaseena ámiqimari anaaseena fífau aqiqée
marífa mi-fasiqáfa narí ánaaqa maréeqeenoo úm-
muariranaki quqáidanoo. Quqásai fanoo faiqí moó fan-
noo mi-anaaseená máraifa mifá faqa úmmuarammi-
danoo.

Ufa rukíarana faqa nimana aqiqáranara faqa mi-ufáfa.

³³ Maasá Yuda máqannaasa qikeekú qikaakú ufa
maaqímminoo máridanoo. Faiqí moó fannoo Ánutuna
áfusaa aináiniani qínafa kúqaa mi-ainainná ía. Sía Ánu-
tuna áfusaa únna qía. ³⁴ Mi-ufáfa miqímminoo mári-
danoo, qinée minára maaqí qídaqa. Sía Ánutuna
áfusaa ufa afeekaikámandee ásauku uqéeraaqa. Sía
mi-oosanná áraaqa. ³⁵ Sía innaarúnaira qímasee
amana aqiqáa. Miqóo Ánutufa ufaqíra qáari miqóo
ufíqinoo máridanoo. Sía maa-maqa maaqánara qí-
masee nimana aqiqaaqa. Maa-maqa maaqánakina
Ánutufa áiku rámaqai maqa maaqafa máridanoo,
náaquqáani sía nimana aqiqaaqa. ³⁶ Sía Yeerusareeara
qímasee nimana aqiqáaqa. Yeerusaree firaa karaam-
baiqa Ánutuna maqúsa máridanoo, qímasaida qímarí-
ana minnísaaqa. Ínneeqa níkiqa kíkíqa ususaída ni-
mana aqiqée maríana sía miqílaqa. Ínnee amanée ín-
neeqá kai moó fannoo éekara níkiqa áuqida fee moó
fannoo dundúqarira níkiqa áuqida fee, sía amaná
áufifara. Ánutufa kaimmáuqinau. Náaquqaani sía ni-
mana aqiqaaqa. ³⁷ Minára ínnee eedóo qiaqera
eedóo kai qiaqa. Ínnee qáoo qiaqera andeeqásee
qáoo kai qiaqa. Anée moo áinaina kíkíqa úsinana

aneenná ámuqusa óokiqari mandáinaina márinakiqari
moo áinaina kíkíqa ususée únna qiananoo.

Ákiaqara ákiaqara qíra ufa.

(Ruka 6:29-30)

³⁸ Óoqeenáa Mooseena sándufa maaqí qímaqoofa
márida qinée írídaqa. Faiqí moó fannoo mooná afu
dimbáqai faqa, faiqí firaasá ufa qímasee miná áru
fasiqana narí áfu dimbéefara. Kafáa moó fannoo
ásaukusamu moo óori árifanoo áfai rufídifaqa faiqí fi-
raasá ufa qímasee áru fasiqana narí áfai rufídifaranoo.
³⁹ Mi-ufáfa miqímminoo máridanoo, qinée Yísusa
minára maaqí qídaqa. Moó fannoo mandáikamma-
maqainana anée sía kaifáa quandáfi narí mandáikam-
mamaqáa. Moó fannoo aní aapaasa árinana sía áanóo
ía, sía qáoo qía, dínni faqa kai quandásainanoo dínni
faqa áruani. ⁴⁰ Faiqí moó fannoo kóotai aní áfiqee
múnuseenoo kóotammamaqáseenoo aní siuta
raipáqu márainnana sía óori runúa, moó faqa ámiqi-
rana raipáueeqee káqi aabaá miná faqa ámia. ⁴¹ Faiqí
moó fannoo qafee faqáa fee sundía fee kíapa fee
aníara qiní faqa qiní aináina faqa sía feefaurú ámi-
anaura káqi qífiqeenana moo máqusai múnusisáan-
nee qínana anée óori quqáseenana sía feefaurúara
iriséenana óori runúa, mi-maqusána fíaaqaree moo
máqusai eedóo qímasee múnaisaa. ⁴² Faiqí moó fan-
noo munnimma fée qamunna fée qínana káqi ámia.
Sía qáoo qía. Faiqí moó fannoo aní moo áinaina úfaa-
su qímiannee qínana sía qáoo qía, káqimmámia.

Namuqáara sía fídiaqaiani, nímuqusiani.

(Ruka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Misá ufa maaqínnoo máruna írídaqa. Ínneeqa
níqoondíara nímuqusaki nídiani. Ínneeqa namuqáara
fídiaqaamiani. Misá ufa miqímminoo mári faqa minára
qinée írídaqa maaqí qídaqa. ⁴⁴ Ínneeqa namuqáara
faqa nímuqusaki nídiani. Ínnee qiní ufa írínausa miná
saara nári faqa misára faqa quandáfi innaaru qiaqa.
Ánutufa misá ámiqi ámiqianifeera innaaru qíman-
nisaqa. ⁴⁵ Miqíqa kai Ánutufara foora márifaranoo.
Mifá Ánutufa miqíranara kai mifá qifanoo súani fan-
noo aiqámausa Ánutuna namuqáaki máriasa faqa
áqoondiki máriasa faqa aiqámatinai káaqa qámanni-
maqaidanoo. Miqíranara kai Ánutufa qifanoo aaku rí-
danoo andeeqárausa faqa sía andeeqárausa faqa
aináina úmmaqusaafanoo kambíqa nímaqaidanoo.
⁴⁶ Ínnee ínnee nídinausa kai nídinaqa ínnee náqim-
másee Ánutufa miná ákiaqara maasá feefaurú qímian-
noo fee qifáree. Sía nímiannoo. Ínnee miqínaqa únna
qíra takisa máree maríasa naanna réemariasa mári-
afanoo. ⁴⁷ Ínnee ínnee nídirausara kai nídinaqa amana
amana kái máriafanoo. Ínnee sía ánaamuru úri-
naaqaraida. Misá faqa narí áidi narí áidirana amana
amana kai máriafaqa minára qinée ínnee qímannimiqa.
Ínnee namuqáara faqa nímuqusaki nídiani sía áqoondi-
ará kai nídiani. ⁴⁸ Ínnee innaarúnna níkoofa andee-
qáranara fíqararafa máridanoo. Sía namuqáa fee qí-
danoo, sía maaná qiní qíqoondi fee qídanoo aiqá-

mausa ámiqi ámiqimannimaqáidanoo. Ínnee faqa miqí kai íqa miná aanna raaqéera qídaqa.

Ámuqusinana qumeé nímira ufa.

6 Yísufa narí faiqi námufaqa faiqí ánaasee faqa maaqí qímaseenoo qímanniminoo qinau. Ínnee qiní ufa írimariasa Ánutunara iriséeqa moo ámaana saika fee aqoónausa dadaaqíra fee miná áuqarara sía aiqámausa nífusaa áuqaaqa. Kukéeqasee reendeenámasee áuqaaqa. Aiqámausa nífusaa mi-ainainná áuqainafa minára faiqí ánaasee aiqámausa qíqafaaqeera miqínnaranoo. Miqínana Ánutufa síamma innaarúnai miná ákiaqara aní feefaurú ámaqaannoo. Qumeé kai aiqáma ainaina narí Ánutuna áfusaa kai dadaaqínanoo Ánutufa dóo narí qáfaiða miná ákiaqara aní feefaurú innaarúnai quqámmamaqáannoo.

² Qaaraikí máriasa misá moo ámiqira ainaina dadaaqínoo aqoónausee Ánutunee nímiani qímaseenoo maqúsa qámbaraana óonuree ukeena fuaqásee faiqí ánaasee nífusaa dadaaqínaqa qíqafamáseeqa qimooqiaqéera qímariasa dóo náriqa miqóo taikáida miqídaqa. Ínnee sía misá naanna raaqa. ³ Ínnee moo ámiqira ainaina dadaaqámmámianeera qumeé kai maqándanai ámia, faiqí nífusaa qáfee foorá. ⁴ Qumeé kai ámimarinanoo ínni níkoofa aiqáma qumeé áinaina qáfee márifa miná ákiaqara aní feefaurú quqámmamaqáannoo.

Innaaru qíra ufa óosana iroo úfafa.

(Ruka 11:2-4)

⁵ Ínnee innaaru qídaqa misá qaaraikí máriasa naanna sía raaqa. Misá amaana máqaki kíkíqamáfidaqa qímariasa maqúsa qámbaranai kíkíqama fídaqa qímariasa innaaru qídaqa. Faiqí ánaasee aiqáma qíqafaaqee qídaqa miqídaqa. Qinée ánoona ufa uqanna ínni qímannimidaga. Dóo misá miqíana ákiaqara dóo faiqí nimooqírana kai máraidaqa. Miqóo taikáida miqídaqa. ⁶ Ínnee innaaru qídaqa ínneeqa máaqaki ínneeqa kai kéeqafinana kooqí ititáseenana qumeé kai ínneeqa níkoonara innaaru qifanoo, aiqáma ainaina kukéeqarana faqa qáfee márifa aní qáfamáseenoo miná ákiaqara ámaqaannoo.

⁷ Ínnee innaaru qídaqa ánaamuru máriasa naanna sía raaqa. Misá sía ufara randáidaqa ufa fannoo úrirara kai úrirara kai qídaqa. Misá Ánutufa maasára ámiqimmásee íriánifeera qímasaída miqídaqa. ⁸ Misá naanna sía raaqa. Ínni níkoofa sía ínnee írámmiriaqoo kai íridanoo. Óoqai mifá írimarifa máriganoo. Minára fífau ufa úrirara kai úrirara kai qídaqa sía innaaru qíaqaa. ⁹ Ínnee innaaru qírara maaqí qímasee innaaru qíaqaa.

Óo innaarúnai qikoofa faiqí ánaasee aiqáma aní áuquara úriqaramásee náaquqáni.

¹⁰ Aní innaarúnai quqúsa maa-maqánasaa kambíqaani, innaarúnai aní áiku ásauku máriasa aní íriranamau kai andeeqásee fímariasa máriganoo maasá maa-maqánasaa qaraasa misá naanna rámassee mi-íriranamau kai fuaqaana.

¹¹ Anée maqee fáasaana maasá qímanasaa nárana qímia.

¹² Akaqáusa maasá mandá ainaina qímimariana maasá minnísaanana miqíkai ínana anée faqa maasá mandá ainaina ákiaqara maráqu qisa.

¹³ Sía anée maasá rarisámeeqeenana afeeka nimani-raqoo quqáqisaa. Mandá fasiqa ásaukuki márunnana anée Ánutufa uqéereeqee káqinni ámiqiraqoo quqáqisaa.

¹⁴ Yísufa mi-ufánara kaifáa maaqí qímasee qímanniminoo qinau. Ínnee ínneeqa niqoónausa faqa ánaamuru faqa mandá óosana ákiaqara minínnisaifanoo innaarúnai níkoofa ínni mandá óosana ákiaqara faqa minnísaannoo. ¹⁵ Ínnee ínneeqa niqoónausa faqa ánaamuru faqa mandá ainaina sía minínnisaifanoo ínni níkoofa miqí kai ínoo sía ínnindi faqa mara áqunnisaannoo.

Áararée márina innaaru qíra oosana mi-ufáfa.

¹⁶ Ínnee nárana minnísee náararée márinaqa innaaru qídaqa qaaraikímariasa naanna sía raaqa. Misá nárana minnísee innaaru qiaqéera nóori runúsee dooná ákiiseeqa máriganoo faiqí ánaasee sía nárana náidammiafoo qiaqéera miqídaqa. Qinée ánoona ufa uqanna ínni qímannimidaga. Misá miqóo kai taikáida miqídaqa. ¹⁷ Ínnee nárana minnísee innaaru qiaqéera sía miqí iaqa. Ínnee nammári áuqamásee qamunna ámiqirana afisúsee níkiaqa áuqamáseeqa naanaidara qídana faiqí ánaasee aní qáfamásee maaqí qifara, maafá sía nárana minnísaidanoo innaaru qídanoo miqí qiaqéera miqínnaranoo. Ánutufa kai ínni níkoofa aiqáma qumeendáraa ainaina faqa qáfee márifa mifá kai qáfamásee miná ákiaqara anímmamaqáannoo.

Óosana óosana qumiasana innaarúnai kai afeedíra ufa.

(Ruka 12:33-34)

¹⁹ Ínnee maa-maqa maaqánasaa sía aiqáma qumiasana óosana óosana maréeqee quqáseeqa afeediaqa. Taafí áruani, átauku áruani, qooqoosá aukúani, ummuara fasiqa anirée ummuara máreefaara. ²⁰ Innaarúnai kai qumiasana óosana óosana afeedí íseenana miqóo máriganoo sía taafí áruannoo sía qooqoosá aukúannoo sía úmmuara fasiqa máreefara ámiqira qóo káqi máriganoo. ²¹ Ínni írirafa ínni nímuqusa ínniqa qumiasana márigoo kai miqóo kai írirafa máriganoo. Minára innaarúnai kai qumiasana afeediaqéera qídaqa. Ínni írirafa miqóo kai máriganoo.

Áfu afaaqa qóomarafaora máriganoo.

(Ruka 11:34-36)

²² Faiqí nífiriki níqafeemarifa afaaqa káqa qárafa máriganoo narí ainánara sía tatamáqifa káqi pápaa ídanoo nímimarifa. Faiqí moó fannoo óori ákooqarafa narí ainána káqa tatamáqimarifa máriganoo. Ínni nóori nífu miqífaqa ínnee asukunakínai márifaanoo.

Nifaaqasáa qaraa ainainara indee índee írana qáoo qíra ufa.

(Ruka 16:13; 12:22-31)

²⁴ Moodáa fasiqa fannoo sía amana qaara rakísir-aqanda moodáa kari aináinamánnimaqáannoo. Mifá indaarúqaa rakísiranara ákooqaannoo moo rákisiranara áidiannoo. Sía miqínoo mifá moo rákisiranasaa atooqáannoo moo rákisirana minnísaannoo. Ínnee miqí kai iqa máriafaqa sía amana Ánutunara faqa maqásaa qumíasanara faqa moodáanaki sía amana aináinammá nimaqéennaranoo.

²⁵ Minára qinée qímannimidaqa. Ínnee sía ínneeqa káqi máriranara nímuqusiaqa. Ínni nárana néemariana faqa nammári néemariana faqa qamunna afisímárianara faqa sía minára yái fee maráanau yái fee maráanau qiaqa. Qamunna nárana órudupirafa márinara sía minára írinnanoo umaara ráani. Anée sía kúqimariananoo káqi máriannanara minára kai asiasaqa. Aneenná káqi máriannanara miná ákiaqara firaa ainaina máridanoo nárana faqa nammári faqa qamunna faqa órudupirafa máridanoo. ²⁶ Ínnee káaqa qamunna nárana rímariasa qinée níndafaidaqa. Qufini sía nárana úmmaqidaqa sía aiqídaqa, sía afeedídaqa, káqi nárana náidaqa. Ánutufa misá nímidanoo. Ánutufa ufini rirímma káqikaa ainaina dapi ainaina nárana níminóo inani. Ínnee faiqí firaa ainainá máriafanoo úriqaraqa máriafanoo ínni faqa nímiannoo. ²⁷ Amanée anée aneenná kúqirana ámuqusiranannai aneenná márirana fírarisámasee kísaaqasaa márinnee. Sía amana. Dóo nánaree fífaa nárana umaara ráidanoo fee.

²⁸ Nánaree fífaa qamunnara yái fee maráanau yái fee maráanau qídanee. Ínnee nándaki kásau taatuqéee tamookeena qáfamásee minára írifaqa sía aináinidaqa sía qamunna akunúsee afisídaqa. Ánutufa taatuqéee qamunnara foora afisúamaqáidanoo. ²⁹ Óoqai Sooroomoonáfa mifá ámiqira qamunna qáueesa réemaru qamunnana afisímarúfa, kóora ainaina faqa afisímarúfa, sía mifá maa-kaasau taatuqeená áfufeenaara ímárindee sía miná qamunna úriqararafa márinau, miná qamunna uréeqarafa márinau, dóo sáa qamunnara ummaara ráranara dóo minnísaqa.

³⁰ Kásau qúsau ainaina Ánutufa qamunnará foora nímidanoo. Sía miná kísaaqasaa máriira ainainau nímidanoofau. Maqee kásidanoo dúna ateeqásee idá araseefáandinna ainainafa máridanoo. Ínnee faiqí sía miqírausa. Ínnee kísaaqasaa ínni áukuana márifara. Ánutufa qúsau ainaina rirímma qamunna nímidanoo ínni faiqí fíqaramásee nímiannoo. Ínnee faiqí qamunna ainara kái nímuqusimárianara Ánutunara káqikaaqoo kai írirana Ánutunasaa rusí maríafanoo, áaqaida miqímariafanoo.

³¹ Ínnee sía nimukáina maaqíaqa nána qamunnee afisúanauree nána nárane naanáuree, nána nammári fee naanáuree. Sía miqí qiaqa. ³² Ánutuna ufa sía íri-mariasaa misá miqí qídaqa. Ínnee sía misá naanna raaqa. Ínnee ínni innaarúnai níkoona kai írifaqa. Mifá

fáasai ínni nárana ínni qamunna ainainara fáasamma íridanoo. ³³ Ínnee Ánutuna quqúsara faqa ínni andee-qárafa Ánutuna andeeqára fáa foora márinaqa mi-iriráfa kai márinanoo níqinaaqa mara quqáseeqa fífanoo maasá nárana aina faqa qamunna ainaina faqa Ánutufa qímiannoo. ³⁴ Minára qinée ínni qímannimidaqa maqeeera kái írifaqa. Dúna fáasaana ainainara sía írinnanoo ummaara ráani. Dúna narí kai narí aiqáma kambíqaaninna ainainara rakísiannoo. Faasaambaasaana maqee ainainara kai írifa fuaqa qídaqa.

Niqóonausa fífaa nimaníra óosanara qáoo qíra ufa.

(Ruka 6:37-38, 41-42)

7 Yísufa qinau sía ínneeqa niqóonausa áaqaranara maqee maqee misá níqiaqa. Anée miqínanoo Ánutufa miqí kai inoo aní áaqaranara aní faqa áqiannoo. ² Anée mi-aikána kai raqúru níminaqa Ánutufa mi-aikánannai kai aní faqa raqúru ámiannoo. Anée nána áqira ufa faiqí ánaasee akaqáusa níminanoo Ánutufa mi-ufánannai kai anínna rafáaqafu amaqaannoo. ³ Anée nánaree aneenná ákaqaafasaa áfuki saqári árai márifanee ufa qídanee. Mee aní áfuki múduka saqari akatia márinara anée sía fee íridanee. ⁴ Aneenná ákaqaafasaa nána óosana máraidanee maí aniráinaqa mee aní áfuki saqari árai márina mara áquanee qídanee. Aneenná áfuki firaa saqari akatia márinara síamma írí máriananoo. ⁵ Qaarikí márianafa mandáiki márianafa. Aneenná naaree aneenná áfukina mee firaa saqari akatia márina mara áquseenana andee-qáseenana áfu maqaséenana miqóo quandáfinana aneenná ákaqaafasaa áfuki káqikaa saqari arai márinana mara áqinanoo andeeqára oosana máriannoo. ⁶ Ínnee ámiqira nárana fainí nímiddee. Sía nímiaríafanoo. Fainí sía mi-amiqira naranná áminnanara írinnanoo ámina námaseenoo káqi quandáfinoo ani ukaqá ámiannoo. Aneenná afaqa áuqira ainaina kúarauqa nímiddee, sía ními máriafanoo rakéekaammínoo dooná rámasaannoo. Miqí kai másee ínnee fúrufarira fasiqa anaasee írimari ainainna sía nímiaqa. Sía írifaranoo. Fainí kúara rakéekaa inoo dooná rámasaani.

Sárauqimaria ainainara innaaru qínanoo ámiannoo mi-ufáfa.

(Ruka 11:9-13)

⁷ Anée aináinara sárauqinana Ánutunara innaaru qínanoo aní ámiannoo. Aináinara sárauqinana Ánutufinnai randáinanoo mifá uqafíqaani. Aináinara sárauqinana Ánutuna kooqí árinanoo mifá kooqí rafáqaamásee aní ámiani. ⁸ Aiqáma írémariasaa máreefaranoo. Randéemariasaa paqúrifaranoo. Kooqí árimarifa mifá kai kooqí paqúrinoo máaqaki kéeqafinoo irai ainaina máraannoo. ⁹ Ínnee faiqí níkausa qímannimidaqa ínneeqa nímaaku aníara nárana innaaru qífaqa óoni nímfifaree. Sía óoni nímfifaranoo ínneeqa nímaaku noodáannara innaaru qífaqa amanée ínnee mandá sakani nímfifaree. Sía sakáni nímfifaranoo. ¹¹ Ínnee mandá óosana máree máriasa máriafanoo ínneeqa faiqí námu innaaru qiafaqa ámiqira ainainá kai

nímimariafanoo. Innaarúnai níkoofa ámiqirafa uqanna máridanoo minára innaaru qímarinausa minára narí firaaqóo ámiqirana amana kái ámiqira ainaina kai ními-annoo.

¹² Anée nána óosanarée ádidanoo fee faiqí ánaasee aní ámfaree, anée ámiqira oosana kai qímia qee qímariananoo. Dóo anée náaree miqíra ámiqira oosana kai faiqí ánaasee maqee maqee káqi nímia. Mooseena sándufa faqa tamummáqarawsa ufa faqa misá ufa ánoona mi-ufánaki kooroo ínoo máridanoo.

Tiqeera kooqiara faqa firaa kooqiara faqa minára qírafa.

(Ruka 13:24)

¹³ Ínnee innaarúna aatata fíqa tiqeera kooqiki kéeqafi fuaqa. Idáki fímaria kooqifa firaaqá máridanoo. Mi-aanáfa faqa firaaqá kai máridanoo. Níanasaa máfi áqirafa firaaqóo máridanoo. Faiqí ánaasee moómoosa maqee maqee miqóo fímariaqoo máridanoo. ¹⁴ Káqi márira kooqi tiqeeraíkinoo máridanoo, mi-aanáfa faqa tiqeeraíkinoo máridanoo, afeeka aatatá máridanoo. Faiqí ánaasee moodáa moodaa mi-tiqeera kooqína paqúrida fímariafa máridanoo. Ínnee miqóo kai fuaqa.

Únna amaana ufa qímariasa óosana qíra ufa.

(Ruka 6:43-44)

¹⁵ Ínnee únna qíra amaana ufa qímannimira fasiqauqara eeráiriaqa. Misá máaqeena faini reen-deeníra faini apata afisírafa aniráannoo, minára rufíaaqa. Aundurái kásau faini miqírafa máridanoo. Ukaqá nímiandoora minára rufíaaqa. ¹⁶ Maaqímmasee misá óosana íriaqa. Náqímmásee saqári qáfararee. Anée óonuréenana qaqamma kái qáfaa. Moo sáqari qáfainanoo qaqamma íranoo márinara ámiqira fee qínnaranoo. Moo sáqari fannoo ámiqira amanee máridanoo qaqamma síaifa, adusá máridanoo. Únna amaana ufa qímannimimaria fasiqausara miqí kai inoo saqári kíkíqa úsirafa máridanoo. Kamúkamuna qaqamma fannoo amuka faqáa sándasaa íranoo márinanee díqinnaree. Sía miqóo íranoo máriannoo. Faafísa qaqamma fannoo réereeroondáanasaa íranoo márinanee tiqínnaree. Sía miqóo íranoo máriannoo. ¹⁷ Ámiqira saqari fannoo ámiqira qaqamma kai íraidanoo. Miná dínni mandá saqari fannoo mandá qaqamma kai íraidanoo. ¹⁸ Ámiqira saqari fannoo sía amana mandá qaqamma íraannoo. Kafáa miná dínni mandá saqari fannoo sía amana ámiqirana íraannoo. ¹⁹ Saqári moó fannoo mandá qaqamma adusá íraifaqa ateehá idáridaqa. ²⁰ Amaana ufa qímannimimaria fasiqausa saqáriara foora máriannoo. Minára qínée ín-ni qímannimida. Amaana ufa qímannimimaria fasiqausa naaqá óonuree misá márinna óosana nímarinna oosana qáfaa. Qáfamásee andeeqée mari fasiqanara ámiqira amaana ufa qímari fee qiaqa. Miná dínni áaqee mari fasiqanara mandá amaana ufa qímari fee qiaqa.

Fífau Yísunara karaambáiqee qímariana.

(Ruka 13:25-27)

²¹ Yísufa kafáa maaqí qímasee qímannimianau. Faiqí fífau misá nóokiqari qíníara karaambáiqee karaambáiqee qímariasa sía innaarúna ququsaki fífáranoo. Qíní innaarúnai qíkoona íriranamau fímariasa misá kai innaarúna ququsaki kéeqeefaranoo. ²² Innaarúnai kéeqeemaria aukuanafa kambíqafinaqa moómoosa maaqí qímasee qímaqimifaranoo. Óo karaambáiqe karaambáiqe. Maasá maqásaa máridaqa aníara maasá aní amaana ufa qímannimiaafanausa máridaqa. Maasá fúeenasana áruna aní áuqu rámasaida innaaru qímasee mara áqunniséunausa máridaqa. Maasá miqí máriaafanausa máridaqa. Dóo maasá aní áuqu rá-maseeqa moómoo firaa afeeka ainaina áuqimariafanausa máridaqa, dóo anée minára irisée maasá faqa innaarúna ququsaki mara quqáqisaa. ²³ Misá miqí qífaqa qínée maaqí qímasee misá nífusaa qímannimiana. Qínée sía uqanna ínriara írimariafanausa. Dóo qíní qífusaaqari fuaqa. Ínni oosana eendaándirafa máridanoo. Dóo fuaqa.

Qaara maqara quandára ufa.

(Ruka 6:47-49)

²⁴ Faiqí moó fannoo qíní dóokinaa ufa iriséenoo sanafáunaana anoona qínée qímaqauanamáu kai andeeqásee fímarifa, mifá nána ainaina fooqáa fee máridanoo fee. Mifá ámiqirafa írira fasiqa fooqáafa máridanoo. Narí máaqa átuna meemái óoniki mapukúsee arusaifá máridanoo. ²⁵ Mi-maqáfa márifanoo aaku firaaqá ríri ifanoo nammári máaqa ameemaana taatarúnna mandi máree óoqufinoo úfai firaaqá úqinoo sía mi-maqána rapée ínoo. Óoniki máaqa usakáqoonara sía rapéeinau. Faiqí moó fannoo qíní ufa írimarifa mi-maqána ákoofara foora máriannoo. ²⁶ Faiqí moó fannoo maa-ufána máq qínée qúnnufana qíní dóokinaana iriséenoo minnísee máriifa mifá núkudasaa máaqa usakéemari fasiqafára foora máridanoo. ²⁷ Mi-maqáfa márifanoo aaku firaaqá ríri ifanoo nammári áufinoo máaqa ameemaana taatarúnna mándinoo óoqufinoo úfai firaaqá úqinoo máaqa árinoo rapéepaa ínoo maqásaa pauta qifanoo maqá rakéemáseenoo áqufinoo. Qíní ufa irisée minnísee réereeroondána arakana auféena faiqi máriasa mi-maqána ákoofara foora márifaranoo.

Yísufa naríaraa Ánutufara foora qímannimi ufafa.

²⁸ Yísufa mi-ufáusa qímaqoosa faiqí ánaasee moómoosa írufanoo náaquqée márufaqa qiqau. ²⁹ Maa-fasiqáfa sía maasá uqannífiqee mari fasiqausara foora máridanoo. Maafá naríara Ánutufara foora máridee qídanoo qímannimidanoo.

Yísufa károora árimaru fasiqana andeeqánau.

(Mareekoo 1:40-45; Ruka 5:12-16)

8 Yísufa ámuvaqu namusaa faiqí ánaasee ufa qí-mannimiseenoo qumuroofaqa faiqí ánaasee moómoo aniréeqa Yísuna faqa ánaaqiana rumbárausa fímariaqu. ² Fímarufanoo faiqí moó fannoo károora árimarufa Yísuna óorinni ani mapámufufanoo Yísuna qímaminau, óo maasá rakísirafa aní afeeka amaná máridanoo qinée minára írídaqa. Aneenná írirafa eedóo qímaseenana qiní károora rukáqisaa.

³ Yísufa mi-ufánara iriséenoo narí ásauku minásaa mundúseenoo asasammásee qinau. Eeóo dóo qíananoo amaná qiqá írirafa eedóo qídanoo rukám-maisáanaura.

Miqí qímasoofanoo miqóo kai miná károora taikánau. ⁴ Miná károora taikásoofanoo Yísufa qímaminau. Simái sía uqanna moodáa fasiqa qímamia. Fíndifínana múnua amaana máqasaa aanáiqikirana aneenná afaaqa károora árimaruna uqáfíqainanoo aikuqumá-sainana Mooseefa ufa qímaqoomau ainaina mara máree amaana máqaki qaindásaa suqáranata táfífinana Ánutuna ámia. Faiqí ánaasee qáfamásee dóo miná károora taikéefoo qímasee sía aníara eeráiríaqera.

(Óoqai Mooseefa károora nárinausa sía maqúsai áni-aaqee qímaqoofa. Ándandakinai kai nuaqée qímaqoofa. Faiqí moó fannoo narí károora taikáseenoo amaana máqaki ani kíkíqamafufanoo amaana máqasaa rakísir-ausea qáfamásoofanoo dóo maqúsai fuannée qufanoo dóo kaifáa maqúsai finau. Káqikaa ainaina amaana máqaki Ánutunara dúfi dúfi qímasee nimiséenoo dóo maqúsai kaifáa finau.)

Roomma máqanna Saidéena aináinira faiqi andeeqóo ufafa.

(Ruka 7:1-10)

⁵ Yísufa miqóoqari Kapeeranauma máqusai finau. Miqóo óonu márufanoo Roomma máqanna sundía saidéena moó fannoo Yísu finnai aniréenoo dadaaqíranara irámmirinai. ⁶ Óo rakísirafa qiní aináinira fasiqa máaqaki faiqaqée aurímarifaqa, minára aní qímamidaqa. Mifá áiku ásauku pipisaaqá usufifanoo kúqiarafora inoo márifaqa. Aurírafa firaaqá árimarifaqa, aupúree márifaqa. Amanée anée qiní aináinira fasiqa idaaqamáqisaa.

⁷ Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau. Amaná qinée miní óonureeqa idaaqámmianaura. ⁸ Roomma máqanna sundía saidéena fannoo Yísuna fíndifinoo miná máaqai fíranara iriséenoo qáoo qinau. Sía fúa. Sía qiní mandá maqaki anée kéeqaanneera. Qinée ánaamuru fasiqa óoreeqárausa máridaqa. Anée qiní úriqararafa qiní máaqaki kéeqafinaqa qisaurúanóra. ⁹ Qiní úriqarara sundíauqa moómoosa máriafaqa qinée misá nímeemaanaí máridaqa misá ufamau fídaqa. Qinée akaqá sundíauqa rakísirausea máridaqa. Qinée ufa kái moorá fúannee qímarunanoo mifá dóo fídanoo. Moorá ufannai kái qímamímarunanoo mi-ainainná áuqaidanoo. Anée Yísufa faqa maqásaa ainaina faqa

aurírana óosana óosana ainaina faqa úriqararafa mári-anaqa qímamidaqa. Minára anée miqóoqari kai mári-dana ufannai kai aurírafa taikáannee qínanoo qiní aináinira fasiqa aurírafa taikáannoo.

¹⁰ Yísufa mi-ufána iriséenoo tautúfanoo áaquqoofanoo faiqí ánaasee miná faqa rumbárausa fí-fíusa qímannimainau. Qiní ufa íríaqa. Maa-Roomma maqanna fasiqáfa firaaqóo qiní saqárikidanoo qinée Isaraee máqannaasaki qeeqá maqannaasaki máqusa máqusa nídaqa sía moó maaqíra ámiqira fasiqa paqúriqa, ánaamuru máridanoommi. ¹¹ Kaifáa minára qianáura qiní ufa íríaqa. Súani óosanaindari faqa ámuqundari faqa níanaindari faiqí ánaasee moómoo ánaamuru anirée innaarúna ququsaki kéeqafi Abara-haamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa óo-qumarifi Ánutuna qoomáqa sakásee neefáranoo.

¹² Máq Isaraee máqannaasa innée Abara-haamana áiku ásauku márunausa káqi innaarúnaí kéeqaanauree qí-mariasa maqee sía kéeqeefaranoo Ánutufa inni ní-faqeeqeenoo mádaanaí asukunakí áqunnisaannoo. Miqóo innée níranqaínaqa firaaqóo fáaqa quqásee nífai sandúrifaranoo. ¹³ Miqí qímaseenoo Yísufa faiqí ánaasee qímanniminoo quandáfinoo sundía saidéena qímaminau. Dóo aneenná máaqai fúa. Aneenná ír-irana qinísaa rusísaannanara dóo aní aináinira faiqi andeeqáfinoo. Dóo anirandée ámaqa fúa.

Miqí qímasoofanoo mi-kamúqoo kai mi-aurira fasiqáfa moosáa máriuufa dóo fíndifinau.

Yísufa faiqí ánaasee moómoo andeeqánnimaqóo ufafa.

(Mareekoo 1:29-34; Ruka 4:38-41)

¹⁴ Yísufa miqóoqari Peetooroona máaqai finau. Óonuree qáfoofanoo Peetooroona áiraamaku ánaasee aurímarinau. Afaaqa idídi márufanoo aurída faiqaqée márufanoo. ¹⁵ Yísufa miná qáfeenoo ásauku qumáranau. Ásauku qumároofanoo aurírafa taikánau. Taikáfufanoo mi-anaaseefá aaqee fíndifinoo nárana aina Yísuna áminau.

¹⁶ Mi-eeenonnáí mi-maqúsánaasa nári aurímarusa faqa fuéenaíqímarusa moómoosa faqa nífiqee Yí-sufinnai minní quqée máriqau. Minní quqásoofanoo Yísufa ufannai fuéena níqiqoofaqa quqásee fiqau. Aurúsa Yísufa misá aurírana faqa taikánnisanau.

¹⁷ Taikáseenoo óoqeenaa tamummáqara fasiqa moo áuqu Eesaia miná ufa ánoona kambíqanau. Mifá óoqai Yísufa sía kambíqooqoo maaqí qímaseenoo Yísunara ákara rinau.

Mifá maasá auríranara faqa maasá kudoosaáparana faqa mara áquannoo. Maasá auríra ummaara narí kai miná uqéera qumáraannoo.

Miqí qímasee ákara rinau.

Yísuna faqa fifandínausara maa-ufána qinau.

(Ruka 9:57-62)

¹⁸ Moo fáasaana nammári afainni márufaqa faiqí ánaasee aiqáma suqú maree Yísuna qáfaanee qí-masee ani márida qáfee máriqau. Yísufa faiqí ánaasee

moómoo tatúsee ánimarufanoo níndafeenoo narí faiqi námu qímannimainau. Dóo uqéeraaqa dóo ínnei saim-baqa kanúqaki kéeqafi nammáriki fítaqa máree muqáfainai níanai fída ínnisaimbaqá kai máriaqa. ¹⁹ Misá fíndifi uqéeree marufanoo faiqí moó fannoo Mooseena sándufa írimarufa Yísufuqoo aniréenoo qímaminoo qinau. Óo qiní karaambáiqá anée yátinai fee maqúsa maqusa fínaqa qinée faqa aní faqa fuanáura, sía minísaanaura.

²⁰ Miqí qufanoo Yísufa narí maaqí qímasee qímaminau. Anée qiníara ámiqira máaqaki faiqée mári fee qídanee qiní faqa fíraree qídanee. Kásau fainiuqa óonaamarai faiqée máriasa máridaqa ufiniuqa ánaamuki faiqéemariasa máridaqa. Qinée faiqí nímaaku yái fee qeeqá qíkiaqa rúmasee fee faiqaanáuree sía faiqára qóo márisa máridaqa. Dóo qiní faqa finnáree.

²¹ Miqí qímasoofanoo Yísuna faiqi námukiqari moó fannoo aniréenoo qinau. Qinée aní faqa fuanáura káqikaa qóo mariséeqa qiní qíkoofa kúqirarammi márifafa. Mifá kuqufínaqa akúndamásee aní faqa fuanáura. Amanée qinée miqíanauree. ²² Yísufa miná ufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Maqee uqanna qiní faqa ánia. Náaruara kúqiranaki fifándinausa misá kai nári niqoónnana ákundeefaranoo.

Yísufa úfai faqa nammári faqa qáqoo qufanoo taikánau.
(Mareekoo 4:35-41; Ruka 8:22-25)

²³ Yísufa miqí qímaseenoo kanúqaki akarámáfufafa miná faiqi námu miná ánaaqiana akaraqau. Akarámáfufafa kanúqaki nammári ámuuqumau fimarufanoo Yísufa minakí afaaqa umooqúkufanoo faifufanoo nammári qámabanai óonuroofanoo úfai firaafá úqinoo nammári ámakaurinoo kanúqa aundurái kéeqanau. Kanúqa téeqi taaqufaqa Yísuna faiqi námu miná qáfamásee kanúqa námufaqa nammáriki ukúqnaana qímasee káaqa rufiaqa. Yísufa sía minára írinau mána mána faiqaqée marínau. ²⁵ Miná faiqínámu ruffamaree Yísufinnai óonuree áfauramásee fáaqa rídaqa qímamiqau. Óo maasá karaambáiqá maasá nammáriki ukúqnaiadaqa kúqirarammidaqa. Anée maasá qumáree qumbaqqinnisaa.

²⁶ Yísufa misá ufa iriséenoo qímannimainau. Óo káaqa ínnei fífau ruffee maríasa. Sía qinísaa írirana rusímaríasa máriafanoo. Miqí qímaseenoo fíndifufanoo úfai faqa nammáriara faqa qáqoo qufanoo nammári faqa úfai faqa kásoomáfinoo dáí qímafinau. ²⁷ Miqí qufaqa úfai faqa nammári faqa firaqóo úqiuqa kásoomáfufafa miná faiqínámu náaquqoofaqa qiqau. Maa-fasiqáfa náqira fee máridanoo fee. Úfai faqa nammári faqa miná ufa irisée eedóo qídaqa.

Faiqí aunduráindaraa áfaannauqa niqíqoofaqa kúarauqa naundurái kéeqau.

(Mareekoo 5:1-20; Ruka 8:26-39)

²⁸ Miqóoqari nammári dínnafainai níanai Kadareenee máqa máaqa múnu kanúqa fannoo raqúraminau. Maqásaa áqufufaqa mi-maqúsaindari faiqí qaaraqánda ániqau. Fáafasaaqa fuéena miqandá

naundurái máruqanda, faiqí madikée márunnai máruqanda, faiqí ánaasee aiqáma miqandára ruffee máruqanda máriqau. Faiqí nárímaruqanda máriqau. Faiqí ánaasee miqandá máruqoo sía fimarusa, káaqa miqandára ruffee maríqau. ²⁹ Miqandá Yísufunnai aniroofanoo naundurákiqari áfaannauqa fannoo maaqí qímasee fáaqa rúmasee Yísuna qímamiqau. Anée Ánutuna ámaaku márianafa anée nánaree ánidane anée nánaree maasá soodáidanee anée nánaree káqiqoo kasaqaí aniréenanee maasá idáki áquqiséennaree.

³⁰ Káqikaaqóo níanai akoosaqa kúarauqa éemani náida moómoosa misaqá náidaqa máriqau. Áfaannauqa faiqí naundurákiqari kúarauqara Yísuna qímamiqau. Anée maasá diqíqáinaqa amanée kúarauqaki kéeqaanaree. ³² Miqí qufanoo Yísufa qinoo. Eéoo amaná, dóo ínnei misáki kéeqafuqa. Yísufa niqíqooná iriséeqa aiqámausa mi-fasiqaqandá naunduráindari rafúdamakufaqa dóo kúarauqaki kéeqafuqa. Kéeqafufaqa kúarauqaindi múnari mínari ufaqa ámeemai sandée óoqu fíqa nammári farúmaki bururú qufaqa áqufufaqa aiqáma kúqu taikáqau.

³³ Kúarasaa rakísímaru fasiqausa miná qáfamáseeqa náaquqoofaqa quqásee sandámaqaraasiqa maqúsai kaimbiqau. Maqúsai aniréeqa Yísunara faqa áfaanna naundurái kéeqeemaru faiqi qandara faqa kúarauqara faqa faiqí ánaasee aiqáma qímannimiqau. ³⁴ Misá iriséeqa mi-maqúsánaasa faiqí ánaasee aiqáma tatúfaqa nammárafainni Yísufuqoo óoqureeqa Yísuna qáfamáseeqa qiqau. Dóo maasá maqa máaqaki sía ánia. Dóo sée moosáa fúa. Maasá aníara rufíadaqa.

Yísufa áiku ásauku pipisaaqá usirana andeeqá áisanau.

(Mareekoo 2:1-12; Ruka 5:17-26)

9 Miqí qufanoo Yísufa narí faiqi námufaqa sípaki kafáa kéeqafufanoo nammáriki fífiufanoo narí maqúsai Kapeeranauma námari ámuuqumau óonuranau. ² Óonuroofaqa faiqí mi-maqúsaindari moo áruna áiku ásauku pipisaaqá usufufanoo márúna aindúsu maréeqa Yísufuqoo máree ániqau. Misá írirafa Yísunaki márúna Yísufa miná qáfamáseenoo quandáfinoo auríra faiqi qímaminau. Sía rufiaqa rufiaqa ia. Afaaqa quqáa. Dóo qinée aní mandáinaina numóo minnásíseeqa.

³ Mooseena sándufa írimarusa miqóo márúsa miufána iriséeqa maaqí qímasee narí qímami narí qíamami qiqau. Maafá naríara Ánutusa máridee qídanoo. Akasáa. Maasá faiqí firaasá faiqí miqí qiasa kuqá narí marúnausa máridaqa.

⁴ Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo maaqí qímasee qímannimainau. Náqi fee qifaqee mi-manda írirána ínneeqa nitikúraki máraqa nídee. ⁵ Ínnee qiníara maa-fasiqáfa sía numóo taikárana amana fee qídee. Qinée moó firaafafeekainaina ínnei nífusaa ínanoo ánoona kambíqainaqa qáfamáseeqa qiníara kúqaa faiqí numóo taikárana amanámmifoo qifaranoo sía kambíqainaqa únammifoo qiaqa. ⁶ Ánutufa kúqaa

uqanna numóo taikárana qiní qíminoo. Miqí qí-maseenoo quandáfinoo pipisaaqá qusirana qí-maminoo qinau. Aneenná qaindásaqari fíndifínana aneenná qaari qamunna raqándaammámareenana dóo akumáree ámaaqa fúa. ⁷ Miqí qufanoo mi-aurira fasiqáfa fíndimaqee narí ámaaqaí dóo finau. ⁸ Faiqí ánaasee misá miná qáfamaseeqa níminaandi ráqeeqa nisausí kambíqoofaqa nímdaani qumooqúkámambu-faqa miqóo Ánutufa narí áfeeka Yísuna ámunara minára óonumafi irisée amooqídaqa asasíqau.

Mataioona áaroofanoo Yísuna faqa finau.

(Mareekoo 2:13-17; Ruka 5:27-32)

⁹ Yísufa miqóoqari moosáa fímarufanoo faiqí moó fannoo miná áuqu Mataioo narí oopísaki márufanoo Yísufa qáfanau. Mi-oopisána takísa áqimaru oopisana-ki márinau. Takísa máree marú fasiqausa úmmuari márusa misá moómoo maraséeqa akaqána náriara quqásee dínni ati kaamánna ámimariqau. Minára faiqí ánaasee káaqa níkoqee márinau. Mataioofa mi-munnimma ainainná máree marúfa márinau. Yísufa Mataioona qáfeenoo áaramáseenoo qinau. Dóo qiní faqa ánia. Mataioofa Yísuna ufa iriséenoo fíndimee-geenoo miná faqa finau.

¹⁰ Yísufa marikínoo Mataioona máaqai miná faqa nárana nárara finau. Yísufa narí faiqi námufaqa miná máaqaki óoqumarifi nárana néemarufaqa faiqi maqúsa maqúsa munnimma takísa máraqanusa faqa óosana óosana mandáinaina máraqanusáuqa faqa Mataioona faqa ani óoqumarifufaqa nárana naqau.

¹¹ Óoqumarifufaqa nárana nées márufanoo Farisai ámaana ufa qímarusauqa aniráma qáfamásee Yísuna faiqi námú qumeé náaramasee qímannimiqau. Náqi fee qifanóo fee ínna rakísirafa mandá fasiqauqa faqa úmmuariqanuasa faqa náidanoo fee.

¹² Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo maaqí qí-maseenoo narí qímanniminau. Sía ámiqiraua tutáqa finnai fídaqa aurímariasa kai tutáqa finnai fídaqa. Maa-namúsa aurúasara foora márídaqa qinée tutáqausara foora márídaqa. ¹³ Ínnee tamummáqara fasiqa ákara ánoonara óonu randásee qáfaaqa. Mifá maaqí qímasee ákara rinau. Qinée Ánutusa sía tatúfira aandau aina fee óosana óosana ainaina fee qímira-nara dídidanoo, faiqí ánaasee naríara naríara ní-muqusífaqa nífauee máriana mináquara qiní dídi-danoo, Ánutufa miqí qímaqoofaqa qinée Yísusa mi-maú fídaqa maaqí qídaqa. Sía qinée andeeqée maríasa náararree qímasee qúmu márídaqa ínnee mandá fasiqa ánaasee fee qímasee nífaqee maríasa misá Ánutufinnai ubeekaaqeeera náararree qímasee qúmuafanausa márídaqa.

Náarara márídaqa innaaruqíra oosanara irámmiriqau.

(Mareekoo 2:18-22; Ruka 5:33-39)

¹⁴ Mi-kamusaqá Yoohaneefa nammári nímmimaruna faiqinámu Yísufinnai aniréeqa irámmiriqa qiqau. Maasá Yoohaneefa nammári nímmimarina faiqi námufaqa Farisai ámaana ufa írimariasas misá faiqi námufa-

faqa narí nárana minníseeqa náararree márifaqa Ánutunara innaaru qídaqa. Aní faiqi námú náqi fee ifaqee sía miqídee káqi nárana náidee qufanoo Yísufa iriséenoo qímanniminau. Amundára fasiqa faqa áqoondi namufaqa maqúsaí ani márínaqa náqimasee náararree márinee káqi márífaree, sía miqífaranoo asasammásee nárana suqásee neefáranoo. Minára qiní faiqi námú qiní faqa amundára fasiqara fooqáasa márídaqa asasammásee qiní faqa náídaqa márídaqa. Káqikaa qóo mi-anaaseená afaaqi qiní rumbámaree múnú darusáifaqa mi-karí kúqaa nímuqusa mandáikinaqa náararree márínaqa innaaru qifáranoo. Yísufa Yoohaneena faiqi námú káqi qímannimidanoo qinau.

¹⁶ Óoqeenáa qamunna anaqínoo márína fúka qamunna áti qumáree sía náuraa qamunnasaa akunírafa márídanoo. Fúka qamunna áti fannoo náuraa qamunna dóo firaaqóo anaqíannoo.

(Yísufa maqásaa máru aukuaa misá uáinna nammari tatísee aandáú apatannáí auqira taquki adíasee kísaaqasaa máaqaki quqasoofanoo márinau. Marikínoo ámiqínoo márufaqa miná mara máree maqee maqee néemariqau. Uáinna nammari misá maqee maqee nées maru nammarifa márinau. Mifá aandáú apatannai auqira taquara qufaqa, maasá qeeqá ufakiqari táqu uqannée qídaqa.)

¹⁷ Yáfee faiqí moó fannoo náuraa tunda taqu maraséenoo fee fúka nammari adíaannoo fee. Sía miqíannoo. Ruqía fínanoo aiqáma nammari qúmiqaráandoora. Fúka taqu andásee fúka nammari minakí adíasainanoo miná amaná máriannoo.

(Yísufa narí fúka ufa fúka taquara faqa qamunnara faqa miná kíkíqa úsinau. Farisai ámaana ufa faqa Yoohaneena amaana ufa faqa amaná márídanoo óoreeqánnoo márídanoo. Qiní fúka ufa úriqararafa márídanoo. Misáindi sía amaná qiníndi fabaqa írafa máriannoo.)

Yuda máqannaa úriqararana áraamuna andeeqáísá-nau. Kísaaqandaika ímaru anaasee Yísuna qamunna ati áuqanau.

(Mareekoo 5:21-43; Ruka 8:40-56)

¹⁸ Yísufa Yoohaneena faiqi námú ufa qímannimi márufanoo amaana máqasaa rakísirafa moó fannoo Yísufinnai aniréenoo óorindari mapámufufanoo Yísuna qímmarinau. Dóo qiní qíraamuna maqee uqanna dóo kúqínoo. Anée aniréenana aneenná ásauku minásaa mundúsainanoo mifá fíndifuaní. ¹⁹ Miqí qufanoo Yísufa fíndifinoo narí faiqi námufaqa miná faqa finau.

²⁰ Fímarufanoo ánaasee moó fannoo ánaaqianaindari óonureenoo miná qamunna áti íreedá áuqanau. Mi-anaaseefá kísaaqándaikufa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda áukuana marasoofa márinau. ²¹ Mi-anaaseefá narí kai qímmirinau. Qinée óonuree miná qamunna átikai umeé áuqamásaanoo qiní fidíka taikáannoo. Miqí qímasoofa márídanoo óonuree miná ánaaqianaindari faiqi anaaseekiaqa qumeé óonuree miná qamunna áti kai íreedá áuqaanau. ²² Miná qamunna áuqamásoofanoo

Yísufa quandáfinoo qáfamáseenoo qinau. Qiní qíraa-muna sía rufía afaaqa quqásee mária anée aneenná írirana qínísaa rusíranannai kai aní aurírafa dóo taikéenoo, mifá kai. Miqí qímasoofanoo miqóo kai mi-anaaseená aurírafa taikánau.

²³ Taikáfufanoo Yísufa miqóoqari fífiufanoo amaana máqasaa rakísirana máaqa márunnai miná áraamuna kúqinoo máru maqanaki óonureenoo faiqí ánaasee moómoosa tutuqídaqa ikífaafau qídaqa ufíreena aina fuaqáidaqa ikí ráqeemarufanoo Yísufa óonu nín-dafanau. ²⁴ Óonurama nín-dafeenoo qímanniminau. Dóo ráudamaki fuaqa, aiqáma fífainiaqa maa-man-aaqáfa sía kúqinoofau faiqaqée ídanoo. Miqí qí-maseenoo quandára ufa qímannimisoofaqa misá quandáfíqa naanaidara uteéti qídaqa qiqau. Únna qía. Dóo kúqinoo máridanoo. ²⁵ Yísufa misá aiqáma niqíqá-maseenoo miná máaqaki kéeqafinoo mi-manaaqána ásauku qumároofanoo dóo fíndifinai. ²⁶ Miqóoqari aiqáma maqúsa maqúsa fíqu fíqu iqá márusa Yísufa mi-manaaqána fíndifumásoo ufafa aiqámai daráanu-faqa íriqau.

Nífu qimbáraqanda andeeqánnisanau.

²⁷ Mi-manaaqáfa fíndifufanoo Yísufa moosáa fímaru-fanoo faiqí qaaraqánda nífu dimbáraqanda ánaaqiana fídaqa fáaqariqa fida qiqau. Óo Dafidina ati anée maaqandá qíqafainanoo aní ámuqusinana maaqandá dadaaqia.

²⁸ Yísufa máaqaki kéeqafufaqa mi-fasiqaqandá miná ánaaqiana kéeqaqau. Kéeqafufanoo Yísufa irámmiri-noo qinau. Ínneeqara qiní afeekara nánee fee qídee. Ínniqara nífu andeeqáranara qiníara amaneefée fee qímasee ánidee, sía amanaikíannoo fee qídee qufaqa miqandá qiqau. Eeóo maaqandá aníara amanafée qí-daqa.

²⁹ Yísufa mi-ufána iriséenoo qímanniminai. Ínnee-qara qiníara amanafée qianara miqí qianara sía nipá-tiani andeeqánnisaanau.

³⁰ Miqí qufanoo mikarí kai miqandá nífu andeeqánnisanau. Miqandá nífu maqasoofanoo Yísufa maaqí qí-masee qímanniminai. Nimambainá qímaseenoo qí-manniminai. Dóo ínneeqara sía uqanna faiqí ánaasee akaqáusa qímannimiaqa. Maa-ufána kukéeqam-masaaqa.

³¹ Miqandá mi-ufána iriséeqa minúfa rukíasee maqú-sai óonureeqara faiqí ánaasee aiqáma atinai qíman-nimiqanai.

Ufa itítarana ufa rakéemma aisánau.

³² Miqandá fufanoo mi-maqúsanaasa moo fásiqa áfíqee ániqau. Ufa sía qímaruna áanna apeeqúnirana áfaanna faqa miná aundurái máruna áfíqee ániqau.

³³ Mínisooofanoo Yísufa miná aundurákinaa áfaanna aqíqámasoofanoo áfaanna fannoo ráudamákufanoo mi-fasiqáfa ufa andeeqásee qinau. Miqíufaqa faiqí ánaasee miná qáfamásee nímudaani qumooqúkám-máfinoo nifaaqa sía qumároofaqa miná qáféeqa

qiqau. Isaraee máqannaa sía óoqai maa-ainaináfa máruna, maqee kái.

³⁴ Miqí qufaqa Farisai ámaana ufa írimarusa minára kaukaata qímaseeqa qiqau. Yísufa áfaannauqa fi-raanánai faiqí naundurákinaa áfaannauqa niqíqáí-danoo.

Maqúsa maqusa nídanoo Ánutuna quqúsara qíman-niminai.

³⁵ Miqóoqari Yísufa maqúsa maqusa káqikaa maqusa firaa maqusa amaana ufa innaarúna ququsaki fímaria ufana qímannimínooninai. Káqikaa aurirana faqa fi-raa aurirana faqa andeeqánnisánooninai. ³⁶ Yísufa faiqí ánaasee nín-dafamáseenoo firaaqóo ámuqusu-fanoo qinau. Bóo faiqí ánaasee sía rakísirafa márísá, kaqi fífau tia márídaqa. Sipsípauqa fooqáasa rakísir-ana síaisa maa-fasiqa anaaseesá márídaqa. Kásau fainiara foora márída, áukuana áukuana sía ámiqim-másee márída, mi-manda kaasau fainínara rufíaqa rufíaqa káimmídaqa, áukuana aukuana miqí kaimmída márída, dadaaqírana síaisa rakísirana síaisa márídaqa.

³⁷ Yísufa mi-ufána qímaseenoo quandáfinoo maaqí qímaseenoo ufa qinau. Dóo áfuqakinaa nárana tatafínoo rairaaínoo máridanoo. Dadaaqí aiqíra fasiqa sía amanaikí máriafaqa. ³⁸ Minára ínnee súana ákoofinnai innaaru qiaqa. Innaaru qífanoo Ánutufa aiqífandínausa níminaqa dadaaqíqa súana aiqúaqeera. Dadaaqífaqa innaarúnai ufa qímannimi-faqa innaarúna ququsaki fuaqéera súana kíkíqa usuqoofanoo máridanoo.

Qísaukuqara taikásee qíku qaaraqánda marasée náaramámmareembinai.

(Mareekoo 3:13-19; Ruka 6:12-16)

10 Yísufa narí faiqinámu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda náaramma quqáseenoo Ánutuna afeeka nímufaqa faiqí ánaasee naunduráki máru afaannáusa faqa misá aurírana óosana óosana faqa teeroouqée marúsa faqa aiqáma áiqaraanífee qímasee afeeka níminai. ² Miná faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni qaaraqánda óoqu marasée misá núqu maaqímmasee máriqau. Indaarú Simoona miná áuqu moó Peetooroofa faqa miná ákaqa Andurufa faqa moo fásiqa Yameesafa faqa miná ákaqa Yoohaneefa faqa miqandá níkoofa Seebeedifa márínai. ³ Moo fásiqa Firipifa faqa moo fásiqa Paa-tooroomaiufa faqa, moo fásiqa Toomasifa faqa moo fásiqa Mataioofa faqa mifá takísa máree marúfa faqa moo fásiqa Yameesana amaráfa mifá Arifaiusana ámaaku faqa moo fásiqa Tadiusafa faqa, moo fásiqa Simoonafa sía indaarúqaa Simoonafa miná amaráfa (mifá nári Isaraee máqannaa nári kaamánaikiaqeera qímaru fásiqafa) mifá faqa moo fásiqa Yudasifa faqa, mifá Keerioota máqusaindaraafa mifá kai Yísunara qumeé queeqáaninafa máridanoo.

Yísufa niqiqoofaqa maqúsa maqusa qímannimiqa fiqau.

(Mareekoo 6:7-13; Ruka 9:1-6)

⁵ Maa-namúsa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée Yísufa Isaraee máqa máaqaki minakína niqiqéeno qímanniminau. Ánaamuru maqúsai sía fuaqa. Samaria máqusai faqa sía fuaqa. ⁶ Isaraee máqannaaki kai fuaqa. Misá sipsípara foora fífau faafau qiqánuasa misáki kai fuaqa. ⁷ Ínnee fidaqa maaqí qímasee qímannimiaqa. Innaarúnai quqúsa fannoo adeedíranoo máridanoo. ⁸ Miqí qímasee qímannimiseeqa misá aurírana taikánnisaaqa misá kúqiraua fíndifumánnisaaqa károora faqaasa rukánnisaaqa áfaanna naunduráki márisa áfaqannisaaqa. Sía ínnee feefaurúmasee máraasa. Káqi máraasa. Dóo miqí kai íqa káqi nímiaqa. ⁹ Munnimma sía áakauqaki rúa. Káqi fúa. ¹⁰ Sía uqá tafu máree fúa. Sía qaara siuta máraaqa. Sía níku ánaamu máraaqa. Sía sáunyu máraaqa. Aináinira faiqiuqa aináinidaqa minakína nárana marasée náidaqa. Minára ínnee aináini maríafanoo minakínaana naaqa. Sía nárana ainaina máree ínnee faqa fuaqa. Káqi samu fuaqa. ¹¹ Ínnee moo máqusai óonureeqa irámmiríiaqa yá-fasiqa fee amana máridanoo maasá miná faqa márianauree qiaqa. Misá qímannimifaqa mi-maqúsanaki márinna kamuqoo mi-fasiqána faqa kai máriaqa. ¹² Mi-fasiqána máaqaki kéeqafinana qímamia. Ánutuna ámiqi ámiqira asooárafa ínni faqa máriani. ¹³ Mi-maqánakínaasa ámiqi ámiqifana aní ufa sáinanoo misá faqa máriani. Sía ámiqi ámiqifana aneenná afaaqóoqa qíra ufa óonurandee máree ánia. ¹⁴ Yámaqusanai fee yá-maqannaaki fee sía ínni ufa irisée sía ínni ámiqi ámiqifaqa ínnee mi-maqúsánakiqari ráudamaki fíqa kookooma afaqá qumáree nínaamarasee fuaqa. ¹⁵ Qinée mi-maqúsanaasara ánoona ufa qímannimidaqa. Numóo aukuaana áninaqa ínni ufa sía írifandínna maqusanaasa Ánutufa náridanoo sía nífauaannoo firaaqóo náruannoo. Soodooma máqusa faqa Koomoorá máqusa faqa misá náridanoo káqikaaqoo nífauaannoo nárirafa óoreeqánoo máriannoo.

Yísuna ufasaara nárirana faqa rumbárana faqa kam-bíqaani fee ufa.

(Mareekoo 13:9-13; Ruka 12:12-17)

¹⁶ Íriaqa, qinée ínni niqiqáanaqa ínnee sipsípara foora káasau faini qámbaraana ínni niqiqáidaqa. Faiqí óodaa máriafanoo faiqí moómoosa ínni narusée náaqaammidammia. Minára ínnee sakáni máasoo aanna reeqa reendeenámasee nuaqa. Nakipurúnara foora káqi múqurifa márida, reendeenámida máriaqa. ¹⁷ Ínnee qiní ufa máraqa nídaqa faiqíara rufíaaqa. Misá qiní ufasaara ínnikínaana akaqáusa mara máree Kansóora márinannai múnu quqásee ínniara mandá fasiqa fee qímaseenoo kóotamannímaqéefara. Akaqáusa amaana máqaki ínniara Ánutuna ufa rukíee máriafaqee qímasee sándasamu moómoo kari ínni nífauaqa ateekeéfaranoo. ¹⁸ Misá ínni akaqáusa kía-

pafinnai máree fifáranoo, mandáikammida ufa rukíee máriafaqee únna qímasee nífiqee kíapafinnai fifáranoo, karaambáiqá márinnaí kóotara ínni máree fifáranoo. Qiní dúqusaara miqífaranoo. Misá óosana oosana mandáinaina qiní ufa taikáanifeera miqímannimaqéefaranoo. Ánutufa qumeé misá faqa ánaamuru máriasa faqa qiníara íriaqeeera miqímannimaqaannoo. ¹⁹ Misá ínni rumbámaree nári máriannai nífiqee fífaqa náqi fee qianáú náqi fee qianáú sía qiaqa. Mi-karí kai qiní qíkoona máraquna fannoo qímannimina ufana mi-ufána kai qímannimiaqa. ²⁰ Nána ufa fee ínnee miqóo qifáree sía ínnindi ínni níkoona maraquna fannoo ínnikiqari ufa qíannoo.

²¹ Misá ínniara qinísaa atooáranara fídiaqáammífaranoo. Nári níkaqaafasaaqá kúquaqeeera narí uqeeqée narí uqeeqée ífáranoo. Nári qísakoosa faqa narí uqeeqée narí uqeeqée ífáranoo. Faiqiuqáindi quandásee nári nínausa níkausa kúquaqeeera uqeeqéefaranoo. ²² Qiní dúquara aiqámausa ínni fídiaqaamá nímaqaannoo. Yáfa yáfee káqi máraqa fífi íqa taikára aukuaana paqúrinausa, qinée mikarí misá qumára asumu mári-ranaki quqánaura. ²³ Misá ínni moo máqusaki nári-faqa ínnee moo máqusai sandéeqa qiníara miqóo qímannimiaqa. Qinée ánoona ufa qímannimídaqa. Ínnee Isaraee máqusa máqusa aiqáma qiníara qímannimimarifaqa sía aiqáma qímannimi taikáinnaqoo qinée faiqí nímaaku kaifáa innaarúnaindari qúmua-naura.

²⁴ Faiqí moó fannoo sía narí uqannífiqee maria fasiqana amana máridanoo sía miná úriqararafa máridanoo uréeqarafa máridanoo. Aináinira fasiqa faqa sía miná rakísirana úriqaránoo máridanoo uréeqánoo máridanoo. ²⁵ Faiqí qinée úriqarararusa ufa qímannimi márúnausa daruséeqa miqí kaimmíqa qiní faiqi námu qiní uréeqararusa ínni nárifaranoo. Faiqí misá rakísirana arusée miná faiqi námufafa miqí kai íqa nárifara. Misá níkoonara áfaannee qímasee faiqi námuaara faqa miqí kai íqa áfaannee qifáranoo. Misá mi-manda ainainná óosana óosana qiní qímifara, miqí kai íqa ínni faqa nímfaránoo.

Sía nífaua árimariasara rufíaaqee ufafa.

(Ruka 12:2-7)

²⁶ Minára sía misára rufíaaqa. Aiqáma ainaina maqee rafáaqafinoo máriafa kásooqaqee Ánutufa innaarúnai aiqáma kooroo íannoo. Aiqáma kukéeqara ainaina faqa kásooqaqee Ánutufa aiqámausa nífusaa kooroo íannoo. Minára sía maqee faiqí ánaasee ínniara mandúfa qifandínnanara rufíaaqa. ²⁷ Qinée asukunai kukéeqafi qímannimunnana mi-ufána fáasaana paasóosamásee qímannimiaqa. Núpinúpi qímasee qímannimunnana fíndi fíqa mi-ufána fífi qímasee firaaqóo qímannimiaqa. Sía faiqíara rufíaaqa. ²⁸ Faiqí nipata kuqá nárifandinausa sía misára rufíaaqa. Misá ínni naunduráindaraa nimana sía amana kuqá nárifaranoo. Moó fannoo Ánutufa ínni nipata faqa nimana faqa amaná idáki kuqá nárirana amanaikí marífa minára kai rufíaaqa. Faiqí nipata kái nárifandínnanara

sía rufíaaqa. ²⁹ Mandá ufini rirímma moómoo máridanoo. Káqikaa ainaina fifau ainaina máridanoo. Miná feefauru sía máridanoo. Mi-kaqikaa ufinífa sía fifaufau maqásaa áqufidanoofau, innaarúnai níkoofa írimarífanoo maqásaa áqufidanoo. ³⁰ Ínnee sía fifau rufíaaqa. Ínni níkiáqa asausi rirímma Ánutufa nísaana rú-maqaisa máriafanoo. ³¹ Minára sía rufíaaqa. Ínni feefaurú úriqaránoo máridanoo. Dapi ufini feefaurú sía máridanoo.

Yísunara faiqí nífusaa kooroo ímariasara qinau.

(Ruka 12:8-9)

³² Yáfa yáfee qiní Yísusara faiqí nífusaa sía rufíeenoo qinée Yísunaindi fee qínafa qinée minára innaarúnnai qíkoona áfusaa qiníndi fee qianáura. ³³ Yáfa yáfee qiníara faiqí ánaasee nífusaa asaurúsee sía qinée Yísunaindi fee qímasee kukéeqainafa qinée minára faqa innaarúnnai qíkoona áfusaa kukéeqamma amaqánaura.

Asoóarafa sía máriannoo áanóo írafa máriannoo.

(Ruka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Ínnee qiníara tínoorirana asooárana mara máree maasá maqásaa fasiqa anaasee qímiannoo fee qída fee. Qinée sía tínoorirana asooárarau qúmidaú durú feefara qúmidaqa. ³⁵ Faiqí námu nári níkoonara ámeesa úqiranara qúmidaqa. Fúka ánaaseeuqa nári nínoonara ámeesa úqiranara qúmidaqa. Fúka anaaseeuqa nári nínaakuquara nímeesa úqiranara qúmidaqa. ³⁶ Narí faqa moodáa maqaki máriasa narí mi-fasiqána firaa namuqáa márifaranoo.

³⁷ Yáfa yáfee miná ánoona ákoonara firaaqóo áididanoo fee qiníara óoreeqara fee qídanoo fee, mifá sía qiní qímanasaa, sía amana qiní faqa fifáranoo. Yáfa yáfee miná ámaaku faqa áraamuna faqa firaaqóo áididanoo fee qiníara óoreeqara fee, mifá faqa sía qiní qímanasaa sía amana qiní faqa fifáranoo. ³⁸ Kásooqaqee misá aunírira saqarisaa qiní dárifaranoo. Yáfee qiní ufasaara qiní dáriranaki paasóosamándeé fúaninafa, mifá qiní qímanasaa máriannoo, qiní faqa fúannoo. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée kúquannanaki rufíasee sía finafa, mifá sía qiní qímanasaa máriannoo sía qiní faqa fúannoo. ³⁹ Faiqí ánaasee moó fannoo narí káqi máriranara tatamáqamándeeno rakísi qumárainafa mi-mariráfa kai kukupámaki áqufuanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo qiníara iriséeno narí maqee márirana áquanínafa narí maqee márirana máraannoo.

Niqoónausara nímuqusímariana ákiaqara Ánutufa quqánnimaqaannoo.

(Mareekoo 9:41)

⁴⁰ Faiqí ánaasee yáfee moó fannoo ínni dadaaqínafa mifá qiní faqa qíqoondikídanoo. Qiní dadaaqínafa qiní qíkoona qiní diqíqooná miná faqa áqoondikídanoo. ⁴¹ Faiqí ánaasee yáfee moó ámaana ufa nímmarinna fasiqanara óo Ánutuna ufa qímánnimímarí fee qímáseenoo dadaaqínafa Ánutufa amaana ufa nímmá-

rina ákiaqara innaarúnai feefaurú ámiannoo. Faiqí ánaasee yáfee moó fannoo andeeqára fasiqara óo andeeqára fasiqa mári fee qímasee dadaaqínafa Ánutufa minára andeeqára fasiqa miná feefaurú innaarúnai ámaqaannoo. ⁴² Faiqí ánaasee yáfee moó fannoo maa-faiqi anaqísa asooára nammari néemariana níminaqa qínísa atooéemariasa minára irisée ámiqi ámiqim-másee níminaqa, kúqaa ánoona ufa qímánnimidaqa, mifá sía uqanna miná ákiaqara sía máraannoo. Ánutufa ámiannoo.

Yoohaneefa nammári nímmarufa nári faiqi námu Yísufinnai niqíqanáu.

(Ruka 7:18-35)

11 Yísufa miná faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée mi-ufána óosana óosana qímánnimiseeno miqóoqari misá maqúsa maqusa nídanoo qímánnimímarinau. ² Yoohaneefa nammári nímmarufa karabúsaki máridanoo ásauku mundírana óosana óosana írinau. Iriséeno ámiqim-másee írianau qímáseenoo narí faiqi námu Yísufinnai niqíqanáu. ³ Yoohaneena faiqi námu Yísufa máruqoo óonuree írammiriqa qiqau. Anée óo-qai tamummáqara fasiqa kambíqaannoo fee qí-maqoofa anée mifée máridanee. Anée Ánutuna ásauku mundíra fee máridanee. Maasá moorée áfeesianáuree. ⁴ Qímasoofanoo Yísufa qinau. Maaqóo ínnee animáriaqoo aináina áuqaunnaara faqa ufa qímánnimunnanaara faqa minára kai óonuree Yoohaneena qímamífanoo mifá qiníara íriannoo. ⁵ Nífu dímbárausa maqánnísaidaqa, níku eendírausa ámiqim-mánnisaunaqa nídaqa. Károora nárimariasa rukánnísaidaqa. Náaqoo aunírausa ufa íridaqa. Kúqimariasa fíndifumánnísaidaqa. Kudi fásíqauqa qinée ámiqíra fúka ufa innaarúnai ququsa ufa misá qímánnimidaqa. Mi-ufána óonuree Yoohaneena qímamífanoo mifá qiníara íriannoo. ⁶ Moó fannoo sía qiníara qaara irirana írimarífa mifá asasímarífa máriannoo. Qínísa míkímmáki márifá sía asasíannoo. Mi-ufána faqa Yoohaneena qímamiaqa.

⁷ Yoohaneena faiqi námu fífufanoo Yísufa faiqí ánaasee Yoohaneenara qímánnimínau. Fífau máqa maaqa kásau aadána maqa maaqa ínnee Yoohaneena qáfarara fíqa ínnee nána qáfararee fíqee iqau. Fífau ándanda kásinaree fíqee iqau. Sía uqanna minára fíqau. ⁸ Ínnee nána qáfararee ándandai fíqee iqau. Faiqí ámiqíra qamunna afisímarina miná qáfararee fee qímasee fíqee iqau. Óo sía uqanna minára fíqau. Miqírausa sía kásau maqa maaqaki máridaqa karaambáíqa máaqaki ámiqíranaki máridaqa. ⁹ Nána qáfararee ínnee fíqee iqau. Ánutuna tamummáqara fasiqa qáfararee fee qímasee fíqee iqau. Kúqaa Yoohaneefa Ánutuna tamummáqara fasiqafa márufa óoqu qáfaqau. Sía misá kai, Yoohaneefa tamummáqarausa úriqaramásee tamummáqarafa márifafa ínnee qáfaafanoo. ¹⁰ Óoqeenáa ákara minára kai qídanoo. Míakaránaki Ánutufa maaqí qímasee Yoohaneenara qídanoo.

Íriaqa. Qinée qiní ufa máree marínnana aní Ánutuna ásauku mundírana aní óorinni aqíqaanáuranoo mifá aní aaná aní óorinni afisúmaree fínana anée mi-maú fúanneera.

¹¹ Ákarakinaa ufa miqí qinoo márinara qinée Yísusa ánoona ufa qímannimidaqa. Ánaasee faiqiuqáindi moómoo máridaqa. Yánaasee fee Yoohaneena úriqararana máqanoofée inau. Sía moó fannoo miná úriqararana máqanau. Innaarúna ququsa máriasa uréeqarasa misá kai Yoohaneena úriqararasa máridaqa. ¹² Qinée ánoona ufa qímannimidaqa. Yoohaneefa nammári nímimari ákuanaindari faiqí ánaasee rákiranannoo maqúsa máree maríandee miqí kaimásee nímudaanai qímasee innaarúna ququsaki kéeqarara qímasee innaarúna ququsa máree maríasa máridaqa. ¹³ Ánutuna óoqeenáa tamummáqeemaru fasiqana faqa Mooseena sándufa faqa misá óoqai óosana arasée kásooqaqee kambíqaaninnanara tamummaqasee ffiufanoo Yoohaneenasaa taikáqau. ¹⁴ Misá Eeriaafa ánirarammifoo qufanoo dóo Yoohaneefa mifá aní máridanoo, ínnee mi-ufánara nídinaqee írifaree sía fee nídinaqee sía írifara. ¹⁵ Áaqoo fáinafa íriaqa, sía áaqoo fáinafa sía íriaqa.

¹⁶ Maqee márunausa nánara foora máridaqqee fee qianáuree. Misá maqúsaki faiqí uqáindiara foora máridaqa. Misá moosára maaqí qímasee naráqi naráqi qídaqa. ¹⁷ Maasá ukeena fuaqáunaqa ínnee faqa sía dadaaqí idí rée maríafanoo. Kaifáa maasá quandáfiqa ikí ánai fakíki ráunaqa sía miná faqa dadaaqí maríafanoo. Ínnee dapikámmi maríafanoo. ¹⁸ Misá miqí qímasee miqí qíafaqa qinée Yísusa minára maaqí qídaqa. Máa maqee márunausaki miqímminoo máridanoo. Yoohaneefa aniréenoo uáinna nammari faqa nárana uqanna faqa sía nanau, dapi narana kái noofaqa ínnee minára áfaanna kéeqafifanoo miqídanoommifoo qiqau. ¹⁹ Qinée faiqí nímaaku aniréeqa nárana faqa nammári faqa náunaqa ínnee qiníara mandá fasiqa márida, káaqa néemarifa, káaqa nammári néemarifa, káaqa úmmuarimaria takísa munnimma máreemariasa niqíqéemariasa áqoondiki márifa, mandóosana máreemariasa áqoondiki márifa. Ínnee qiníara miqí qímarifaqa qinée minára maaqí qídaqa. Yoohaneefa nammári nímimarifa faqa qinée faqa maaqandá Ánutuna írimarau andeeqásee fímarunannoo miná ánoona koorooidanoo. Ínnee maqee máriasakiqari sía ínni ufa fannóo ánoonaikidanoo, qaaraikámmida miqímariafanoo.

Qaara maqusanaasa sía ufa írimarunara níqinai.

(Ruka 10:13-15)

²⁰ Mifá miqí qímaseenoo mi-maqusa maqusána misáki nímarufaqa misákina aurírana andeeqánnisánno nídanoo firaa naaquqara ainaina firaa ainaina áuqeemarufaqa qáfeemariqau. Qáfamasee irisée sía naundurá quandáqau. Mi-maqusa maqusánara maaqí qímasee Yísufa núqu rámasee níqinai. ²¹ Koorasinna máqannaasa maqúsa máaqa námufaqa qinée ínniara qimudágo qídaqa ínni nárirafa firaafá máriannoo. Bee-

tasaida máqannaasa maqúsa máaqa námufaqa ínniara faqa qimudágo qídaqa. Ínni nárirafa faqa firaafá máriannoo. Taia máqusa faqa Sidoonna maqusa faqa ánaamuru aamína máriasa qinée misákina miqímandee faiqí sía amanaikí maría ainaina misákina áuqaanaqáu naundurá dauní quandáqini. Misá dandá dooná nifaaqái níkiqaki akuséeqa nári mandóosana ikíraqasée minníseefau dauní quandásee qiní ufamau fini. ²² Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Firaa numoo aukuaana aniráinanoo Ánutufa Taia máqusanaasa faqa Sidoonna máqusanaasa faqa nárídanoo káqikaaqoo áfauáanno. Ínnee Koorasinna maqusanaasa faqa Beetasaida máqusanaasa faqa sía áfauáannoo firaqóo ínni nárúannoo. ²³ Kapeeranaumma máqusanaasa ínnee ínneeqara úriqararausee qímasee ínni maqusara faqa únna qímasee innaarúna amana kái máridee qímaríasa. Kásooqaqee Ánutufa aní mindári rarísámmeeqeenoo idáki áqunnisaannoo. Soodooma máqusanaasa mandóosana máree marufanoo Ánutufa nárinau. Qinée Soodooma máqusaki faiqí sía amanaikí marí ainaina ínni Kapeeranaumma máqusaki áuqafánandee íananóofau maqee mi-maqusáfa káqi máriqini. ²⁴ Firaa koota aukuaana Soodooma máqusanaasa nárirafa máriannoo káqikaaqoo rauqí nímaqaannoo. Kapeeranaumma máqusanaasa ínni nárirafa firaatiá uqanna sía rauqí nímaqaannoo. Qinée ínniki máridaqa qinée qúnufana sía írimarianara ínni nárirafa firaafá máriannoo.

Naundurá asooárana faqa idooárana faqa nimiraree qinai.

(Ruka 10:21-22)

²⁵ Mikarí Yísufa innaaru qímasee qinai. Qíní qíkoofa, maa-maqána faqa innaarúna faqa rakísirafa dúfi dúfi aní ufa qinée maqee maqee maa-ufána qímannimímarunannara írirana faqaasa nífusaa rafáaqafunniséenana káiqeese nífusaa kooroo mánnimaqee maríananoo. ²⁶ Eedóo dúfi dúfi anée qiní qíkoofa aní áidirafa miqímminoo máridanoo.

²⁷ Aiqáma ainaina qiní qíkoofa qíminai. Yáfa yáfee ámaakuara íridanoo fee sía moó fannoo. Ákoofa kai minára íridanoo. Yáfa yáfee ákoonara íridanoo fee, sía moó fannoo ámaaku kai minára íridanoo ámaaku fannoo narí kai irisée uqannífiqararasa misá minánnai qiní qíkoonara íridaqa. ²⁸ Aiqáma kadápiri máriasa faqa naundurá qumaara firaaná máree máriasa faqa, qinée únnannai aniráifaqa qinée naundurá idooárana ními-anauranoo.

²⁹ Qíní qumaara qáinda dínna qumáree nífaariki rusísee qiní dóokinaa ufa máraaqa. Qinée reendeenírausa qímuqusa múqufi ubíqararasa máridaqa ínnee qiní ufa óosana marasáifaqa naundurá asooárana adooárana nímiannaura. ³⁰ Qíní qumaara qáinda síamma ákumu áruannoo sía qumaara márinara asooárana adooárana paqúrifaranoo.

Nári amaanasáa Yísuna faiqi námu sakuma ruqóosasee naqau.

(Mareekoo 2:23-28; Ruka 6:1-5)

12 Mi-aukuanná moo Sáriríqasaa Yuda máqannaasa amaana fáasaanasaa Yísufa narí faiqi námu faqa maqúsamau sakuma qúqusa qámbaanai fímarufanoo miná faiqi námu náararéé márusa nári óosana marasée sakuma ruqóosasee rafárisee fúka naqá fímaríqau. Miqúnara sía úmmuarammidammi-afoo qímaríqau, aiqámausa nári sándamau fída miqímimi máriqau. ² Farisai ámaana ufa qímarusa misá nín-dafamásee Yísuna ufa ámianneera ufa quandásee qímamiqa qiqau. Qáfaa aní faiqi námu Sariríqa sándufa rukíaidaqa nárana unakúnaidaqa Mooseefa minára qáoo qinau. Náqi fee ifaqée miqí fee.

³ Yísufa iriséenoo qinau. Ínnee áaqaida miqí qímarifanoo Dafidina ákara sía fee ásaanari fee. Mifá faqa miná faiqi námufaqa náararóofaqa misá Ánutuna amaana máaqaki Nooba máqusai márunaki kéeqafu-faqa amusárara feemu Ánutuna ámimaru feemuna naqau. Misá miqí mándee sándufa rukíaqau. Mi-feemúna Ánutuna máaqaki rakísirausa kai naaqée qímaru feemuna marasée naqau. Ínnee sía fee miná ásaanari fee. ⁵ Ínnee óoqeenáa sándufa moo sía fee ásaanari fee. Ánutuna máaqaki aanáiqikí máriasa misá Sariríqa sándufa maqee maqee rukíaidaqa amaana máqaki aináinidaqa máriasa numóo síaisa máridaqa miqídaqa. ⁶ Qinéemma ufa qímannimidaqa. Qinée Ánutuna amaana máqa úriqararousa maaqóo máridaqa. Misá qiní ufa irisée sakuma ruqóosasee náifanoo amaná máriannoo. ⁷ Ákara moo máaqimminoo máridanoo.

Qinée Ánutusa ínniara ínneeqa niqoónausara nímuqsinaqa nifáuaaqa minára qiní dídiannoo. Qaindásaa maqee maqee aandáu tatúfirana qímiranara qiní qíkooqaidanoo.

Mi-akarána miqí qímasoofaqa qinée Yísusa maaqí qí-daqa ínnee mi-akarána óosanara írifaqau qeeqá faiqi námuara náararéé márinara ínnee nímuqusifaqau sía níqini. ⁸ Qinée faiqí nímaaku amaana fáasaana faqa miná sándufausa faqa úriqararousa máridaqa. Qinée amaana fáasaana sándufa sía rukíaaqee qúnaqa sía rukíaidaqa. Qinée qúnaqa náidaqa numóo sía máridanoo.

Nári amaanasaa ásauku súfirana andeeqánau.

(Mareekoo 3:1-6; Ruka 6:6-11)

⁹ (Mooseena sándufa nári amaana Sariríqa sía káqikaqóo aináiniqee qinau. Yísuna áukuana misá mi-maú kai fímaríqau.) Yísufa sakumara qímannimiseenoo miqóoqari Yísufa misá faqa misá amaana máqaki kéeqanau. ¹⁰ Minakí ásauku súfirafa misá faqa kéeqafi márinau. Farisai ámaana ufa írimarusa mi-asauku sufiránara Yísuna irámmiriqa qiqau. Maasá amaana Sariríqa sándufa amanée amaana Sariríqasaa faiqí moó fannoo mandáikirana andeeqánauree áaqaida miqíanauree. Misá Yísunara eedóo qínaqa

Mooseena sándufa rukíaidanoo fee qímasee qumárasee áruanee qímaseeqa miqí qiqau.

¹¹ Yísufa minára iriséenoo qímannimainau. Sariríqasaa firira aandau madikakí áqufifaqa ínnee umbaqídee sía fee umbaqídee. Sía amaanara irisée káqi umbaqí mári-afanoo. ¹² Nána fánnoo fee úriqaranoo máridanoo fee. Aandáu fee faiqí fée. Aandáu sía úriqaranoo máridanoo, faiqí kai úriqaranoo máridanoo. Minára maasá sándufa fannoo mandáiki marífa aurímarífa Sariríqa amaanasaa ámiqi ámiqimánnimaqarana amaná máridanoo qídanoo. Miqí qímaseenoo ásauku súfirana qí-maminau. Ásauku úqua. ¹³ Miqí qufanoo mi-fasiqáfa ásauku úqinau. Uqusoofanoo ásauku ámiqinau, dínni asaukuara foora ámiqinau. ¹⁴ Farisai amaana ufa qímarusa qáfamáseeqa misá áanóomandee ráudamáfufaqa súqufi narí qímami narí qímami qiqau. Náqim-mándeé maasá Yísuna áruanauree qímaríqau.

Ánutufa rusadeesámumasee mároo fasiqanara qídanoo.

¹⁵ Yísufa mi-ufána iriséenoo fíndimeeqee moosáa finau. Faiqí ánaasee aiqáma miná faqa fufanoo aurímarusa mandáikimarusa aiqáma andeeqánnisanau.

¹⁶ Andeeqánniseenoo áranaiqi qímaseenoo qímannimainau. Qumeé uqannándaqa kukeé uqanná saaqa sía qinée andeeqásauannanara kooroo qiaqa. ¹⁷ Miqí qímasoofanoo tamummáqara fasiqa Eesaia miná ufa ánoona kambíqanau. ¹⁸ Mifá óoqai maaqí qímasee Yísunara ákara rinau.

Qáfaa, qiní dadaaqíra faiqi, qinée miná útaaqaamaqáunafa. Qinée minára qímuqusidanoo qiní daundurá minára asasídanoo. Qiní máraquna miná áaku-fuannoo. Mifá ánaamuru máriasa faqa kíapausara foora andeeqánnisaannoo. Sía Isaraee máqanna kai.

¹⁹ Mifá sía dapi ufa óosana óosana firaqóo qíannoo. Sía fáaqa rúmasaida qíannoo. Maqúsaindari sía miná ufa írifarannoo.

²⁰ Mifá eendíra saka sía ramoorámaa mámaree raudáannoo. Amannáikiasa mandáinaina rafáaqa fímarinara sía mifá áanóommasee qímannimifa fífimandee reendeenámandee naakápee máriafa. Mifá miqímmámaree reendeenámmamaree fífí inannoo numóo aukuaana raqúramiseenoo miqóomma úriqaraannoo.

²¹ Minakí maqúsa maqusa ánaamuru máriasa minakí dóo írirana rusífarannoo.

Eesaiafa miqí qímasee Yísufa sía qúmu máru aukua-na Yísunara ákara rúmaqoofa máridanoo.

Únnaqimáseeqa Beeraseeburánannai áfaanna áfaqaidee qiqau.

(Mareekoo 3:20-30; Ruka 11:14-23)

²² Faiqí moo fáafasaaqa aundurái márufanoo áfu dimbéeqeenoo ufa faqa sía qímaruna faiqí ánaasee áfíeeqa Yísufinnai mínisoofanoo andeeqánau. Andeeqásóofanoo mi-fasiqáfa áfu máqeenoo ufa qinau.

²³ Faiqí ánaasee aiqáma qáfamásee náaquqoofaqa qiqau. Maanáree maasá áfeesi márunafa mifée. Dafid-

ina átiqiyari fíndifuanina fee qímaqoofa dóo maaná mifée.

²⁴ Farisai ámaana ufa qímarusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Maafá áfaanna rakísirana Beeraseebura minánai áfaanna faiqí naunduráki márína aqiqáidanoo.

²⁵ Yísufa misá ufa iriséeno qímannimainau. Moo máqusanaasa fúrufariqa rainá rainírausa, dóo mi-maqa maaqáfa dapikámmiannoo. Moodáa óosana máriasa mi-oosanáusa rainárainíqa maqásaa áqufi-faranoo. ²⁶ Sía Sadannafa narí kai quandáki narí aqiqáanno. Miqídanooofau narí rainéenoofau miná afeeka fannoo maqásaa áqufiqini. Miqínanoo náqim-másee miná áiku ásauku afeekaikámandee márifaree. Sía afeekaikífara fúrufariqa dapikámmifaranoo. ²⁷ Ínnee Farisai ámaana ufa qímaríasa ínni faiqínámu Sadannannai fee áfaanna aqiqáida fee Ánutunannai fee áfaanna aqiqáida fee. Ánutunannai kai áfaanna aqiqéemáriafanoo. Ínni faiqi námu miqíñannai ínni mandá ufa qáoo qídanoo. Qínée Beeraseeburánannái quandáfi áfaanna nári niqoónausa niqiqáananoo síammamanaikíanno. Qínée Ánutuna maraqunannai kai áfaanna aqiqéeqa. ²⁸ Qínée Ánutuna maraqunannái áfaanna aqiqáananoo dóo Ánutuna ámiqira quqúsa fannoo dóo ínnisaa radiqiseeno ititánnimaqeenoo.

²⁹ Náqimándeé moó fannoo Sadanna máaqakinaa ainaina indáa íree. Máaqa ákoona náree rumbásee miná aináina indáa ía. Maa-aaqoo afu furufarirána máaqa ákoona dóo qínée rumbáseeqa mi-maqánaki-naana dóo qínée máreeqa.

³⁰ Faiqí moó fannoo sía qíní qíqoondi márirafa mi-fasiqáfa qíní namuqáa máridanoo. Sía qíní dadaaqída óonu súqu ani suqu ímarifa maréeqaida áquraaruki máriafa máridanoo. Miqí kai ínoo faiqí moó fannoo in-naarúna ququsara sía faiqí ánaasee suqú quqáinafa, mifá fúrufarammida nífaqanoo nídanoo. Qínée suqú quqáunaqa ínné Farisai ámaana ufa írimaríasa fúru-faramida nífaqee máriafanoo. ³¹ Misá Yísunara Sadannannai áfaanna niqiqéefoo qunára, Yísufa minára iriséeno qímannimidanoo qinau. Óosana óosana mandá márirana faqa mandá ufa faqa Ánutufa amaná miná numóo faiqí minínnisaanno narí maraqunara áqirana minára kai sía minínnisaanno. ³² Ánutuna máraquna áqira ufa miná ákiaqara Ánutufa sía minínnisaanno. Maa-kamusaqá márirara aukuaana faqa náaru kamusaqa márirara aukuaana faqa sía uqanna amaná Ánutufa miná ákiaqara minínnisaanno. Qínée faiqí nímaakuara díqira ufara minára Ánutufa amaná minínnisaanno.

Faiqí ufa fannoo naundurákináa óosana kooroo ídanoo.

(Ruka 6:43-45)

³³ Saqári ámiqirafa máridanoo miná qaamma faqa ámiqirafa kai máridanoo. Saqári mandákirafa máridanoo miná qaamma faqa mandákirafa kai máridanoo. Saqári qaamma fannoo kai saqári ánoona kooroo ídanoo. Miqí kai íqa ínni Farisai ámaana ufa qí-

mariasa ínni mandá ufa óosana mandá saqari qaqa-mara foora máridanoo. ³⁴ Ínné sakáni faiqi miqírausa ínni naundurá mandámuqanoo máridanoo. Ínni naundurái moómoo ainaina márinakiqari ufa úridanoo. Minára náqi fee mándeé ínni naundurákiqari ámiqira ufa úruanno fee. Sía amana miqírafá. Faiqí áfauru fannoo narí ámuqusaki mári ainainara kai ufa qí-danoo. ³⁵ Ámiqira fasiqa miná ámuqusa qumíasanakiqari ámiqira ainaina máree úridanoo. Mandá fasiqa miná ámuqusa óokiqari mandáinaina óosana óosana kambíqaidanoo.

³⁶ Qínée qímannimidaqa numóo áukuana aniráinaqa faiqí misá náriqa aqáma dapi ufa óosana óosana Ánutuna áfusaa kooroommásaifanoo minára ufa qíanno. ³⁷ Maqee márirara aukuaana óokinaa ufa Ánutufa íridanoo. Numóo aukuaana aniráinanoo ínni maqee máriara aukuaana ufa fannoo ínni maréeqeenoo ámiqiranaki fee quqáanno fee Ánutuna náriranaki fee mara quqáanno fee.

Yísunara misá faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainaina áuqaina qáfaa.

(Mareekoo 8:11-12; Ruka 11:29-32)

³⁸ Miqí qímasoofaqa Mooseena sándufa írimarusa faqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa misá Yísuna ákaru qíraee qímasee qímamiqau. Ufasaa rakísirafa anée moó ainainara qínanoo mookínaqa maasá miná qáfeeqa aníara kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qianáura.

³⁹ Yísufa quandáfi qímannimainau. Ínné maqee mári-asa mandá óosana máree maríasa Ánutunara níkoofaifaqa minnísee maríasa ínné kai moó áinainara qífanoo kambíqaina qáfaanee qídaqa. Sía qínée moó fúka ainaina áuqaana qáfeefara. Náuraa ainaina Yoonaafa tamummáqara fasiqa óoqai firaa noodaanna áranandaki márunara foora miqírana maqee qáfeefaranoo. ⁴⁰ Yoonaafa firaa noodaanna áranandaki qaaramoo fáasaana faqa eendáki faqa márinau. Miqí kai íqa qínée faiqí nímaaku qaaramoo fáasaana faqa qaaramoo éendaki faqa maqá aundurái madikáki márianaura. ⁴¹ Níneefa máqusa márusa numóo áukuana aniráinaqa misá fíndifi ínni maqee máriasa níqifaranoo. Misá Yoonaaana ufa iriséeqa nári mandáinaina maqásaa quqásee quandáfufaqa Ánutuna áfusaa reendeenámmiqau, maqee qínée Yoonaaana úriqararusa ínniki máridaqa ínné sía ínnéqa mandáinaina minnísaidaqa minára misá ínni níqifaranoo. ⁴² Seebaa máqusaindari ánaasee rakísirafa moó fannoo numóo aukuaana aniráinanoo mifá faqa Níneefa máqusanaasa faqa fíndifiqa maqee máriasa níqifaranoo. Mifá nínanindari Sooroomoona miná írirana írianné qímasee áninou. Maqee qínée Sooroomoona úriqararusa animáridaqa ínné sía qíní ufa írimariafanoo, minásaara mi-anaasee rakísirafa numóo aukuaana aniráinanoo ínni níqianno.

Faiqí naundurákinaa áfaanna óonu aqoónausa nífiqamareenoo kaiqáa ani kéeqanau.

(Ruka 11:24-26)

⁴³ Mág maqee máriasa kaifáa maaqímminoo máriano. Ínnee mandá fáafasaaqa faiqí naunduráki mári-fara foora márifara. Mi-faafasaaqáfa mi-fasiqána aundurákiquari ráudamakinoo fífí inoo fíqu fíqu inoo aadána maqa maaqa óombura maqa maaqaki aakaaqakí adooáranara randáisianoo fíqu fíqu ímarinau. ⁴⁴ Fíqu fíqu ídanoo sía paqúrinoo narí kai óonumafi iriséenoo qinau. Qinée qeeqá óoqeenáa maaqaki kaifáa kéeqaanaura. Qinée qeeqá óoqai máriafanna fasiqana aunduráki kafáa kéeqaanaura. Miqí qímaseenoo mi-fasiqá finnai aniréenoo qáfanau. Fífau maaqara foora máridanoo, damúnamminoo máridanoo, rapéieranaki ititánoo máridanoo aiqáma ainaina andeeqánoo máridanoo. ⁴⁵ Mifá miná qáfamáseenoo óonureenooáfaanna moodánnai qísauku dínni óonu qaaraqánda maraséenoo narí mandá oosana úriqararausa kai nífiqee aniréenoo mi-fasiqána aunduráki aiqáma kéeqafufaqa minakí máriqau. Mi-fisiqána ínaaqiana mandá márirafa fíqaramáseenoo firaaqóo mandáikinoo márinau. Óoqai mi-fasiqáfa moodáa mandá faafasaaqa máru aukuaana káqikaaqóo mandáinainaki márinau. Ínnee maqee mandá máriara maríasa miqíkai mándee márifaranoo.

Narí ufa írimarusara qiní qínausa qíkaqaafasaa fee qinau.

(Mareekoo 3:31-35; Ruka 8:19-21)

⁴⁶ Yísufa miqíkaimmásee faiqí ánaasee ufa qímammi márufaqa Yísuna narí ánoofa faqa miná ákaqaafasaaqa faqa anirée naambeéqai kíkíqamafufaqa qímamianee qufanoo faiqí moó fannoo miná irisée máaqaki óonu Yísuna qímaminau. ⁴⁸ Mifá iriséenoo mi-fasiqána qímaminau. Náqi fee ifanee anée qiní qínoofa faqa qiní qíkaqaafasaaqa faqa mádaana máriaafoó qínanee. ⁴⁹ Mág máriaa qímaseenoo narí faiqi námu ásauku mundínoo qinau. Maaqáimee máriasa misá qiní qíkaqaafasaa qiní qínausara foora máridaqa. ⁵⁰ Faiqí ánaasee yáusee innaarúnai qiní qíkoona íriranamau fímaríasa misá kai qiní qíkaqa faqa qiní dáuna faqa qiní qínausa faqa máridaqa.

Qaqama aaqásoofanóo kambíqoonara qinau.

(Mareekoo 4:1-9; Ruka 8:4-8)

13 Mi-faasaanná Yísufa mi-maqánakiquari ráudamakufanoo firaa taatarunna áfainni óoquréenoo miqóo óoqu marínau. ² Óoqu marifufaqa faiqí ánaasee fífau andandara foora ruqúfu áqufi ititáfufanoo mifá kanúqaki akarámafinoo óoqu marifínoo minakíqari qímamnimufaqa faiqí ánaasee nammári afainni máridaqa miná ufa írimariqau. ³ Mifá kanuqakiquari óosana óosana quandára ufa qímamminau. Mifá maaqí qinau. Faiqí moó fannoo Yuda máqannaafa nári óosana maraséenoo raisa fooqána úm-maqirara maqá rúmaqoonaki qaqama káqi aaqée

márinau. ⁴ Mi-fasiqáfa aaqée márufanoo qaqamma akaqáfa aanásaa níku rée máruqoo faqa áaqamaki áqufufanoo ufiniuqa anirée miná kai naqau káqindaraana sía naqau. ⁵ Akaqáfa áaqamaki óonisaa áqufinau. Maqá sía moómoo márufanoo maqá tootooqí marúnara dauní kambíqanau. ⁶ Kambíqafufanoo súani ururéenoo arusoofanóo maqá éeraqoo márufanoo atuka sía meemái kéeqoonara súani árufanoo aadánusinoo kúqinau. ⁷ Akaqáfa amuka faqáa ainaina márunaki áqufufanoo amuka faqáa ainaina fannoo ururéenoo rafáaqafinoo arusanáu. ⁸ Akaqáfa ámiqira maqasaa áqufufanoo qaqamma moómoo íranau. Akaqáfa ururéenoo qámabaana írara íranau. Akaqáfa ururéenoo óodaa íranau. ⁹ Áaqóo faqaafa írinana anée kai andeeqásee íria.

Yísufa narí quandára ufa óosana narí faiqi námu qímamminau.

(Mareekoo 4:10-12; Ruka 8:9-10)

¹⁰ Yísuna faiqi námu miná ufa iriséeqa máriufaqa mifúnna aniréeqa írámmiriqau. Náqaifanée quandára ufa kai qímamnimidane, akooqóo kooroomásee qímamnimiaqaana. ¹¹ Yísufa iriséenoo qinau, ínnee innaarúna maqusa gumeé irirana íriaqeeera, misá sía íriaqeeera quandára ufa qímamnimidaqa. ¹² Faiqí ánaasee moó fannoo innaarúna maqusa írirana írinanoo Ánutufa moó faqa miná ámifanoo mináindi moómoo kámmiannoo, faiqí ánaasee moó fannoo innaarúna maqusa írirana síaifa moodáa márinna Ánutufa miná aiqáma máree fínanoo káqisamu máriannoo. ¹³ Misá nífu máqaidaqa sía qáfaidaqa, misá náaqoo máriafaqa sía íridaqa, minára qinée quandára ufa qímamnimidaqa sía íriaqeeera qímamnimidaqa. ¹⁴ Misára tamummáqara fasiqa Eesaia miná ufa ánoona kúqaa kambíqeenoo. Minára qímasee ákara rúmaqoona ánoona kambíqanau. Mifá minára maaqí qímasee qinau.

Kúqaa ínnee náaqoonnai qiní ufa iriséeqa naunduráki sía írifaranoo. Kúqaa ínnee nífunnoo qinée áuqee márunna ainaina tatáqafi qáfamáseeqa náaqoonnai síamma írifaranoo. ¹⁵ Maa-maqannaasá nímuqusa kudoosaápanoo máridanoo. Misá náaqoo aunínoo máridanoo, misá nári nífu nári tautásee máridaqa. Misá nífunnai qáfamásee írifoora misá náaqoonnai írifoora. Misá naundurá iriaraasifóora. Misá quandáfinaqa qinée ianánnai ánifaqa qinée misá ámiqianóora.

Tamummáqara fasiqa ufa miqímminoo máridanoo. ¹⁶ Ínnee qiní faiqi námu ínneeqa nífu qáfee máriana ínniqá náaqoo írimaríasa máriana asasiaqa, ínneeqa kai qáfaidaqa, ínneeqa asasíranaki máriafanoo ínneeqa qiní ufa óosana íridaqa. ¹⁷ Qinée ánoona ufa ínni qímamnimidaqa. Tamummáqara fasiqauqa faqa reen-deenírafa andeeqára fasiqauqa faqa misá óoqai máridaqa ínnee maqee maqee qáfeemarianara káaqa nímuqusufaqa minára qáfaaqaa kaimmásee sía qáfau. Misá ínnee maqee qiní ufa írimariana káaqa nímuqusifaqa íriraree qímasee íriaqaa kai qímariqau. Sía íriqau.

Yísufa aaqéé maru qaqamara óosana kooroo inau.
(Mareekoo 4:13-20; Ruka 8:11-15)

¹⁸ Qaqamma aaqéé marí fasiqana quandára ufa óosana irisáifaqa qímannimianaura. ¹⁹ Moó fannoo qiní quqúsakinaa ufa iriséenoo sía írinoo mánoo manaa ímarifa, qaqamma miná ámuqusaki kakasammá-saifanoo mandá faiqi fannoo animáree fífinoo. Maafá qaqamma fooqána aanásaa kukupée marifanoo síara foorammidanoo. ²⁰ Óonisaa kukupanóo márifa miná óosana maaqímminoo máridanoo. Misá Ánutuna ufa irisáidaqa asasammásee mi-ufána máraifanoo sía átu-ka misáki ámiqimmásee áusinoo káqi meeráqoo rusínoo máridanoo, qúsasaa qímasee minnisáidaqa. Mi-ufánasaara nárirafa kambíqaiifaqa misá quqásee fuaniqianá sámuridaqa. ²² Amuka fáqaanaki áqufu qaqammafa moo fásiqara foorá máridanoo. Mifá Ánutuna ufa írinoo maqásaa kadáapirirana faqa káaqa aináinara munnimmara ámuqusirana faqa mi-ainaináfa mi-ufána anukakí kukúqinoo sía qaqamma íraidanoo, sía ánoona kambíqaidanoo. ²³ Qaqamma ámiqira maqasaa kakasínoo moo fásiqara foorá máridanoo. Mifá mi-ufána íridanoo óosana ámiqimandee íridanoo. Mifá kúqaa qaqammara foorá íraidanoo. Moo úriqararafa ámiqimma qaqamma irafinoo irairaámmidanoo. Moo qámbaanai márifa narí amanasáa íraidanoo. Moó uréeqarafa miqí kaimídanoo narí amanasáa íraidanoo.

Namuqáa mooná áfuqaki mandá qaqama aaqéé márúnara qinau.

²⁴ Quandára ufa moo Yísufa faiqí ánaasee nóorinni mara quqánau. Mandá oosana máree márusara faqa ámiqira oosana máree márusara faqa misáuqara quandásee qímannimianau. Innaarúna máqusai faiqí moorá foorá máridanoo. Mifá narí quqúsaki ámiqira qaqamma úmmaqinau. ²⁵ Faiqí misá faiqaqéufanoo miná namuqáa fannoo aniréenoo kukúra asumu sakuma máruqoo úmmaquseenoo finau. ²⁶ Sakuma ururéenoo úri rupípoosufaqa kukúra faqa qáfaqau. ²⁷ Miná dadaaqíra faiqiuqa quqúsa ákoona óonu qí-mamida qiqau. Rakísirafa, anée kúqaa fee aní ámiqira qaqamma kaifée úmmaqinee. Nánaindari fee kukúra kambíqaidanoo fee. ²⁸ Mifá iriséenoo qinau. Imboo namuqáa fannoo kai úmmaqinoo. Qímasoofaqa miná faiqi námu qiqau. Amanée maasá óonuree rarákua-nauree qímasoofanoo mifá qinau. Sía ínnee kukúra rarákuaqa, sakuma faqa rarákifoorá. ³⁰ Sáina káqi máriani. Miqandá moodáa kárammiqa máriafaqa. Aiqáma akuqámafinaqa qinée qímannimianaqa ínnee kukúra indaarú ateká rumbásee idá áraaqeera. Ínaaqiana sakuma atekásee qiní máaqaki quqáaqa.

Yísufa káqikaa qaqama kíkiquammusinau.
(Mareekoo 4:30-32; Ruka 13:18-19)

³¹ Yísufa moo quándára ufa misá nóorinni quqánau. Innaarúna ququsaki fifándinausa qúmini qaqama

miqírausa máridaqa. Faiqí miná qaqama narí quqúsaki úmmaqinau. ³² Miná qaqama káqikaana uqanna máridanoo. Mifá ururéenoo qámbaanai óorufinoo firaa saqariara foorá aiqáma aakaaqakínaa andanda úriqararafa máridanoo. Miqínoo márifaqa ufiniúqaindi aniréeqa miná ásaanai ánaamu usakáidaqa.

Yísufa ooruku anoona kíkiquammusinau.
(Ruka 13:20-21)

³³ Mifá quandára ufa moó qímannimianau, Ánutuna ufa aiqámai daráaniranara qímannimianau. Innaarúna ququsaki fímariasa ooruku anoonara foorá máridanoo. Ánaasee miná marasée féemukí adíasaafanoo aiqáma ati qáidanoo.

Yísuna ufa miná kíkiqua usira ufa oosana.
(Mareekoo 4:33-34)

³⁴ Maa-ufána faiqí ánaasee moómoo márufanoo Yísufa quandára ufakiqari kai qímannimianau. ³⁵ Yísufa maaqí qímannimisoofanoo óoqeenáa tamummaqara fasiqa miná ufa ánoona mikarí kambíqanau. Tamummáqara fasiqa qinau.

Qinée dóo raqásee quandára ufa kai qianáura. Maqá quqóo aukuaana kukéeqoo ufana kukéeqanoo máriifa qinée mi-ufána maqee quandára ufakiqari kooroo qímannimianaura.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímaqoo ufafa máridanoo.

Yísufa mandá qaqama kíkiqua usira ufa óosana kooroo inau.

³⁶ Yísufa faiqí ánaasee qímannimiseenoo minníseenoo máaqaki kéeqanau. Miná faiqi námu mifún-nai óonureeqa qiqau. Kukúrara quandára ufa qímannimianaqa íriaqa.

³⁷ Miqí qufanoo mifá qinau. Faiqí nímaaku qinée ámiqira qaqamma úmmaqi márúnausa máridaqa. ³⁸ Quqúsaki maa-maqánasaa máriasa máridaqa. Ámiqira qaqamma karaambáiqá áiku ásauku máriasa máridaqa. Kukúra mandá faiqi miná áiku ásauku máriasa máridaqa. ³⁹ Namuqáa kukúra úmmaqinafa Sadannafa kai máridanoo. Sakuma atekára áukuana, máq maqee márira kamuqoo taikára aukuaana máridanoo. Sakuma atekára fásiquaqa misá qangiroouqa máridaqa. ⁴⁰ Kukúra atekásee rumbéeqee idáki áqifanoo taikára áukuana miqímminoo máriannoo. ⁴¹ Mi-ukuaná qinée faiqí nímaaku qeeqá qangiroouqa niqíqánaqa misá Ánutuna quqúsakinaana mandá fíndi fira fíndi fímariasa narí óosana uqannífiqanoonifa faqa mandá óosana máriasa faqa maramáree auru firafá ímarinnanaki minakí áqifaranoo. Miqóo faiqí misá qikíndaqéefara nífai riqifaranoo. ⁴³ Miqóoqari andeeqárausa súaniara foorá kaimmifáranoo. Innaarún-nai nári níkoona maqúsaki máridaqa káaqa qeefáranoo. Náaqoo faqaasa máriaafanoo ínnee qá kai andeeqásee íriaqa.

Kóorakinaa maqa feefauríra ufa quandára ufa.

⁴⁴ Innaarúna ququsaki kéeqeemaria ufafa kóora miqírafa maqáki kukéeqanoo máridanoo. Faiqí moó fannoo paqúrimásee qáfeenoo kaifáa kukéeqaannoo. Kukéeqaseenoo asasammáseenoo narí aináina óosana óosana akaqáusa nimiséenoo miná ákiaqara munnimma maraséenoo quándaki kóora mari maqa maaqana feefaurúmasee mi-koorána indufúannoo.

Óonda feefaurímaruna quandára ufa.

⁴⁵ Kafáa innaarúna ququsaki kéeqeemaria ufafa faiqí moorá foora máridanoo. Mi-fasiqáfa kóora aina feefaurímarifa kóorara maqúsamau randánnoo nídanoo. ⁴⁶ Óonda firaa feefaurímaria oondana paqúrimáseenoo narí aináina aiqáma moosá nimiséenoo minásaaqaraa munnimma maraséenoo naríara mi-firaa oondána máraannoo.

Noodáanna réemaria rainára quandára ufa.

⁴⁷ Kaifáa Yísufa minára qinau. Innaarúna maqusa pateerée mária uqára foora máridanoo. Misá mi-pateeuqána nammáriki rámasee noodáanna óosana óosana minakí uqáridanoo. ⁴⁸ Pateeuqá qumbiqáfifaqa uqéereeqee áfainni quqáidaqa. Quqáseeqa misá óoqu marifíqa ámiqira noodaanna taquki mara upeekásee mandá noodaanna mara téeqimmáqidaqa. ⁴⁹ Maa-marira aukuaná taikáfinanoo miqímminoo márianoo. Qangiroouqá rafúdamafiqa mandá oosana máree maríasa faqa ámiqira oosana máree maríasa faqa rainéefara. ⁵⁰ Misá mandáikirausa idá firaa auruki mara áqifara, minakí ikí ráqaidaqa nífai riqifara.

Óoqeenáa ánoona ufa faqa fúka ufa faqa miná akoofásara qinau.

⁵¹ Miqí qímaseenoo Yísufa narí faiqí námu irámmirin-au. Ínnee maa-ufána óosana írída fee. Miqí qufaqa misá eedóo qiqau. ⁵² Yísufa iriséenoo kaifáa maaqí qímasee qímannimainau. Mooseena sándufa írimari fasiqafa moó fannoo Ánutuna quqúsaki máriranara írimarifa máridanoo mifá faiqí firaafára foora máridanoo narí máaqakiqari óoqeenáa ámiqira irirana faqa fúka ámiqira irirana faqa marasée aní uqafíqaannoo.

Nasareetee máqannaasa Yísunara níkooganau.

(Mareekoo 6:1-6; Ruka 4:16-30)

⁵³ Yísufa maa-quandara ufáusa taikáseenoo mi-maqúsana minníseenoo narí maqúsai uqanna óonureenoo misá amaana máqaki kéeqafinoo qímannimainau. Misá miná ufa irisoofofanoo náaquoofofa qiqau. Yái fee maa-fasiqáfa maa-iriraná faqa maa-idaaqammannisarána faqa írinoo fee. ⁵⁵ Maa-fasiqáfa kámundaa ámaaku máridanoo. Miná ánoofa Máriafa maasá faqa maaqóoqaraafa máridanoo. Miná ákaqaafasaa Yameesana amaráfa faqa Yooseefaana narí ákoona amaráfa faqa, Simoonafa faqa, Yudasina amaráfa faqa maasá faqa máridaqa. ⁵⁶ Miná ásooq-

maakamara faqa káqi misá maaqóo máridaqa. Maa-fasiqáfa yái fee maa-amiqira irirána máreenoo fee. Maasá minára qíkooqaidanoo.

⁵⁷ Miqí qímasoofaqa misá minára óonumafi irisée ooimariqau. Yísufa misá ufa iriséenoo qímannimainau. Tamummáqara fasiqa maqúsa máqusa miná fídanoo faiqí anaasee minára náaquqaiifaqa ufa íriaqaa kai ídaqa. Narí maqúsanaasa uqanna faqa narí áinaina faqa sía írifara níkoó níkáa ifáranoo. ⁵⁸ Yísufa miqí qímasoofaqa misá sía minakí írirana rusíqoonara Yísufa sía moómoo firaa ainaina náaquqara ainaina miqóo áuqinau.

Eeroodeefa Yoohaneena ákiaqa túqinau.

(Mareekoo 6:14-29; Ruka 9:7-9)

14 Mi-aukuanná Eeroodeefa Karidaia máqanna áriqararafa firaafá márinau. Roomma máqanna kiapana ameemaanaí uréeqánnoo márida rakísinoo márinau. Faiqí ánaasee misá Yísuna amooqímamma-ree ánufanoo Eeroodeefa írinoo narí áiku ásauku maaqí qímasee qímannimainau. ² Maafá Yísufa Yoohaneefa nammári nímmarufa kúqiranakiqari findifinoo Yísunaikinoo máridanoo, maa-afeeka firaa ainainá áuqaidaqinoo fee qinau.

³ Eeroodeefa narí ákaqa ánaqa áuqu Eeroodia nám-marina mároofa mi-anaaseefá qufanoo iriséenoo Yoohaneena rumbéeqeenoo karafúsaki quqásoofanoo márinau. Yoohaneefa Eeroodeena narí ákaqa ánaqa Eeroodia nám-marina mároonara áqinoo qinau. Anée sándufa rukíeenana mi-anaaseená máraananoo. Miqí qufanoo mi-ufánara áranaqoofanoo Eeroodia nám-marina ufara karafúsaki rumbá quqánau. ⁵ Eeroodeefa Yoohaneenara kuqáruani qinaqa faiqí ánaasee minára írifoora. Misá aiqáma Yoohaneenara Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qufanoo Eeroodeefa minára óonumafi iriséenoo minára rufíeenoo sía árinau minnísee káqi rumbánau.

⁶ Eeroodeena máqoo aukuanafa kindáaramambufanoo miqóo faiqí ánaasee suqú maree oomáqammánee máriqau. Eeroodia nám-marina áraamuna fannoo sukúráki máridanoo áaduma idi ráma akoofása quqámaqoofa máridanoo qoomáqammánee márúna qámbaanai faiqí ánaasee nífusaa fíndifí idí ranau. Eeroodeefa mi-manaraqáfa idí roona qáfoofanoo káaqa ámiqi ámiqinau. ⁷ Afaaqa ámiqi ámiqufanoo narí amana aqíqéenoo mi-manaraqána qímaminoo qinau. Anée nánaree áidinana qímaqímínaqa qinée minákaimmámianaura idí ráannana ákiaqara ámi-anaura.

⁸ Mi-manaraqáfa Eeroodeena ufa iriséenoo sandéenoo narí ánoona Eeroodia nám-marina óonu qí-mamisoofanoo írinau. Yoohaneefa Eeroodeena faqa mi-anaaseená faqa níqunara mi-manaraqána ánoofa áranaqee márufanoo máriufa mári máridanoo narí áraamuna fannoo óonuree narí ánoona qímamufanoo miná ánoofa mi-karí Yoohaneena áriira irirana paqúrin-au. Óo dóo maqee mifá qiní díqufa kúquannoo. Miqí qímaseenoo Eeroodia nám-marifa narí áraamuna qí-

maminau. Anée óonuree qínanoo Eeroodeefa Yoohaneena ákiaqa ituqú pirítasaqa saka ámiani qufanoo mi-manaaqáfa mi-ufána iriséenoo ani randéenoo Eeroodeefinnai óonureenoo narí ánoona ufa kai qí-maminau.

⁹ Eeroodeefa mi-ufána irisoofanóo aundurá mandáikinai. Faiqí ánaasee nifusaa qeeqá qimana aqiqámasaunnanara óonumafi íriqa qisaurúanoo qí-maseenoo eedóo kai qinau. Eedóo qímasee narí firisuaiqáuqa niqiqanáu, óonuree Yoohaneena ákiaqa túqumaree miná ámiaqee qufaqa firisuaiqáuqa misá iriséeqa karafúsa máaqaki kéeqafiqa Yoohaneena ákiaqa túqiquau. ¹¹ (Mi-maqannáasa miná fidíka maqásaa áqufuandoo qímaseeqa pirítaki sákaqau sía nárarau miqíqau. Káqi fífau fidíka áqufuandoo qímasee miqíqau.) Yoohaneena ákiaqa misá túqu pirítasaqa sakamáree mi-manaaqána miná ámiqau. Amisoofanoo mifá máree múnu narí ánoona áminau. ¹² Yoohaneena faiqinámu mifá kúqunara íriqa ani karafúsa maqakinaana ani miná irí mara máreeqa múnu madikaqau. Madikámaseeqa misá Yísufunnai óonureeqa mi-ufána qímamiqau.

Yísufa féemu faqa noodáanna faqa moómoosa níminau.

(Mareekoo 6:30-44; Ruka 9:10-17; Yoohanee 6:1-14)

¹³ Yísufa mi-ufána Yoohanee árunara iriséenoo um-maararoofanoo nammáriki óoquree kanúqaki narí faiqi námufaqa akarámáfufanoo naríara faiqí sía márutinau finau. Faiqí ánaasee Yísuna sípa fannoo nammáriki fímarufaqa qáfamásee faiqí ánaasee maqúsa máqusa tatúfufaqa maqámau áfaindanai miqóombiqau. ¹⁴ Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufinoo níndafoofaqa moómoosa ani márufanoo. Óonureenoo misára ámuqusanoo misáki aurímarusa aurírana taikánnisanau.

¹⁵ Eendí márufaqa miná faiqinámu miná ufa írimarusa aniréeqa Yísuna qímamiqau. Maa-maqa maaqánaki faiqí síai maqa maaqaki, súani dóo kéeqaidanoo. Anée faiqí ánaasee niqiqáinaqa maqúsa máqusa nárana feefaurúmasee námasee faiqaaqa. ¹⁶ Yísufa iriséenoo maaqí qímasee narí faiqi námumannimainau. Ínnee fífau niqiqeefáara. Ínneeqá kai nárana nímiaqa.

¹⁷ Miqí qímasoofaqa misá qiqau. Maasáki féemu rumbárafá moodáannai qísauku kai máridanoo. Noodáanna qaaraqánda kai máridanoo. ¹⁸ Yísufa iriséenoo qinau. Dóo miná kai qiní qímiaqa.

¹⁹ Miqí qímaseenoo faiqí ánaasee aiqáma qímannimainau. Aiqáma andanda rasonóokammásee óoqumari-aqa.

Miqí qímaseenoo mifá féemu moodáannai qísaukunamú faqa noodáanna qaaraqánda faqa qumáreenoo innaarúnnai óori uqéereseenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo féemu ruqí ruqímáseenoo narí ufa írimarusa nísaukuki quqásoofaqa misá qumáreeqa faiqí ánaasee nímiqau. ²⁰ Faiqí ánaasee aiqáma námasoofaqa nímuqufaqa Yísuna ufa írimarusa uqa

qumáreeqa misá óoqu marúqoo fíqu fíqu ídaqa nárana andaanauqá uqáriqau. Qísaukuqara taikásee qíkunni qaaraqánda uqa qumbiqásee máraqau. ²¹ Minaranná noosá faiqí kai óoni sáqari máqusa mandá samu múquiqa máriqau. Fáifa tauséenna máriqau. Ánaasee faqa faiqi faqa ootúpa máfufaqa máaqa máaqa qumbíqa maqíqau.

Yísufa nammári ámuqumau áiku rámasee finau.

(Mareekoo 6:45-52; Yoohanee 6:15-21)

²² Námasoofanoo Yísufa narí ufa írimarusa niqiqéenoo qinau. Ínnee sípaki qiní dóorinni nammári dínni afainni fímarifaqa qinée faiqí ánaasee niqiqámasee kásoo fuanáura. ²³ Mifá faiqí ánaasee niqiqámaseenoo naríara áaqanai innaaru qíraree qímasee akarámáfinoo innaaru qinau. Mi-eendánaki áaqanai naríaraa márinau. ²⁴ Yísufa áaqanai márufaqa miná faiqi námum sípaki farúma qámabaanai óonuroofanoo úfai firaafá nóorindari úqinoo nammári ámakaurínoo miná ufa írimarusa sípaki kadáapirida fímaríqau.

²⁵ Iqáqarafa qúsaramáfufanoo Yísufa nammári ámuqumau áiku rámammaree misá unnái finau. ²⁶ Nammári ámuqumau fímarufaqa miná faiqi námum qáfamásee áfaanna fee qímaseeqa káaqa rufiamaree fáaqariqau. Yísufa iriséenoo qímannimainau. Sía rufíaaqa. Ínneeqa nímuqusa ubíqaaqa. Qinée máridaqa. ²⁸ Peetooroofa Yísuna ufa iriséenoo qinau. Karaambáiqua kúqaa anée máridana qínaqa anée íanánai nammári ámuqumau qinée faqa fuanáura. ²⁹ Yísufa iriséenoo qinau. Dóo ánia. Peetooroofa iriséenoo sípakiqari ráudamakufanoo nammári ámuqumau Yísufunnai finau. ³⁰ Fímarufanoo úfai firaafá úqufanoo rufiamareenoo dóo nammáriki ukúqnanau. Nammáriki ukúqnaidanoo fáaqarumaseenoo Yísuna áaraidanoo qinau. Karaambáiqua qiní qumárea. ³¹ Yísufa iriséenoo dauní miná ásauku qumáreenoo qinau. Anée nánaree qaara aundura írinanee. Anée sía qinísaa írirana rusí máriananoo.

³² Miqí qímaseenoo miqandá sípaki akaraqau. Ákarámáfufanoo úfai taikánau. ³³ Sípaki káqi márusa misá miná qáfamáseeqa náaquqoofaqa Yísuna óorinni aniréeqa nóorindari mapámufufaqa Yísuna amooqíqa qiqau. Kúqaa anée Ánutuna ámaaku máriananoo qiqau.

Keeneesareeta máqannaasa aurírausa andeeqán-nisanau.

(Mareekoo 6:53-56)

³⁴ Misá sípaki nammári dínni afainni táqakufaqa Keeneesareete máqusai óonu raqau. ³⁵ Mi-maqusánaa fásiquaqa óonuree miná óori qáfamáseeqa maafá aurúasa andeeqéee márifa qímaseeqa ufa quqásoofanoo máaqa máaqa maqúsa maqúsa ufa finau. Aurímarusa aiqáma súqeeqeeqa Yísufunnai quqáqau. ³⁶ Aurímarusa misá aniréeqa maasá moómoosa márida Yísufa sía maasá aiqáma andeeqáqisáandoora qamunna átikai amanée maasá káqi áuqaananoo aurírafa taikáannoo fee qufanoo Yísufa eedóo qímasoofaqa

miná qamunna áti áuqamásoosa aurírafa aiqáma taikéenoó ámiqi uqannammánisanau.

Sía nísaaquqirai nárana noonára ufa kambíqanau.
(Mareekoo 7:1-13)

15 Farisai ámaana qímarusa faqa Mooseena sánd- ufa írimarusa faqa Yeerusareendári Yísufa máruqoo irámmiriqau. ² Nánaree aní faiqi námu óo- qeenaasa faiqí firaasá sándufa rukíee fee sía nárana nísaaququsee née fee.

³ Yísufa iriséenoó qímanniminau. Ínnee faqa nánaree Ánutuna sándufa rukíasee fee ínneeqa sándufa kai afeekaiquídee. ⁴ Ánutufa maa-sandufána quqánau. Ín- neeqa nínausa níkausara asasamándeé ámiqidaqa misá núqu uqéeraaqa. Kaifáa moó quqánau, faiqí moó fannoo narí ánoona ákoonara mandá ufa qínanoó arusáina kúquannoó. ⁵ Ánutufa mifá miqí qímasoofaqa ínnee maaqí qímasee mi-ufána moomáu fímariafanoo. Faiqí moó fannoo miná ánoofa akoofa sárauida mandáikida ámiqiánee qínna sandufanara dóo qinée Ánutuna amiséeqa sía aní amaná ámianaura. Miqí qí- maria fasiqa ánaaseesara ínnee dóo andeeqáidammi- afoo qímariafanoo mifá narí ánoofa ákoona sía dadaaqianifeera qídaqa áaqee máriafanoo. ⁶ Miqí kai mándeé fífau ínniqa ufa fannoo Ánutuna sándufa ári- mariafanoo. ⁷ Ínnee káaqa ufa qímannimisaida maqándanai mandá oosana máraqanuasa. Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesaia, kúqaa uqanna ínniara qí- masee ákara rinau. Mifá maaqí qináu.

⁸ Maa-maqannaa fasiqa anaaseesá nífauru fannoo kai únnaqimasee qiní duqu uqéereemariasa, nímuqusa káqinni ubeekárausa máriafanoo. ⁹ Misá faiqí qímaria sándufana qumáree únnaqimásee Ánutuna sándu- fammifoo qímaseeqa faiqí ánaasee naamúaqídaqa. Miqí qímasaídaqa Ánutunara innaaru qífanoo síam- míriannoó.

Tamummáqara fasiqa Eesaiaafa ínniara miqí qí- masee ákara rinau.

Nóoki qari úrimari mandufafa faiqí putaammánni- maqaidanoó.
(Mareekoo 7:14-23)

¹⁰ Miqí qímaseenoó Yísufa faiqí ánaasee aiqáma náaramáseeenoó qímanniminau. Farisai ámaana ufa qí- mariasa nári faiqi námuara sía nísaaququsee néeqáfoo qunára qímanniminau. Íriaqa, ínnee maa-ufána óosana íriaqa. ¹¹ Nóoki fímarí náranaínainafa sía faiqí putaammánnimaqaidanoó. Nóoki qari úrimari mandu- fafa mifá faiqí putaammánnimaqaidanoó.

¹² Miqí qímasoofaqa miná faiqí námu aniréeqa qí- mamiqau. Sía fee íridanee. Farisai ámaana ufa qímarí- asa misá aní ufa iriséeqa nóori runídammia.

¹³ Misá miqí qufanoo Yísufa qímanniminau. Aiqáma ainaina innaarúnai qíkoofa sía úmmaqu ainaina moó fannoo qúmmaqauqifanoo Ánutufa rarákuannoó. Sía misára rufíaaqa, Ánutufa rarákuannoó. ¹⁴ Sáina misá káqi máriaqa. Misá nífu qimbárausa nísaaadaki mári-

asa. Áfu qimbárafa kai áfu qimbárana ásaadákinoo fífi inoo aiqámaqara kai madikakí áquqifaranoo.

¹⁵ Peeteeroofa qináu. Maa-quandara ufána qíannana qímaqiminaqa írianaura.

¹⁶ Yísufa iriséenoó qímaminau. Aneenná faqa írirana síai fee máridanee. ¹⁷ Aiqáma ainaina óoki quqásaananoó áranandaki óoqureenoo úmiqaree fí- marinara sía fee íridanee. ¹⁸ Aiqáma óoki qari úrimari mandufafa ámuqusakiqari úridanoó. Mi-mandufáusa kai faiqí ánaasee putaammánnimaqaidanoó. Mi-ufá- nara qídaqa. ¹⁹ Ámuqusakiqari mandá írirana faqa faiqí nárirana faqa mooná ánaasee máree maríafa faqa mánaaqa kumaara rarisée maríafa faqa úmmuari maríafa faqa fífau ákaru qímasee quandásee qímarí- afa faqa aqoónnanara mandúfaqiranara faqa mifáfuqa kai faiqí putaammánnimaqaidanoó. Sía nísaaqumáseeqa nárana néemariafa sía mifá faiqí ánaasee putaammánnimaqaidanoó.

Ánaasee moó fannoo narí áraamunara andee- qáqisaanifee qímaseenoó sandanáinaí qímarináu.
(Mareekoo 7:24-30)

²¹ Yísufa miqóoqari Taia máqa máaqa faqa Sidoonna máqa maaqa faqa márutinaí fináu. ²² Miqóoqari Kan- naana máqannaa ánaasee fannoo ánaamuru ánaasee aniréenoó Yísuna qímaminau. Anée Dafidina áti karaambáiqá máriananoó. Anée qiníara ámuqusiani. Qiní qíraamuna ooqéena áakinoo máriafaqa ooqéena fannoo maqee maqee qiní qíraamuna mara fúrufari maríafa aurírana ámimaríafaqa minára aní qímami- daqa.

²³ Yísufa iriséenoó sía írinoora foora káqi fináu. Miná faiqi námu aniréeqa Yísuna fukifaakí qiqau. Anée miná aqíqáa maqee maqee mifá maasára fáaqari márifanoo qíkooqaidanoó. ²⁴ Misá maaqí qímasoofanoo Yísufa qí- manniminau. Dapikámambíqa Isaraee máqannaa sip- sípara foora máriasa, misára kai dadaaqírra qúmi- daqa.

²⁵ Qímasoofanoo mi-anaaseefá miná óorinni ani óo- qumaríufanoo qíkí ráqaida qímaminau. Karaambáiqá anée qiní dadaaqía.

²⁶ Yísufa iriséenoó qímaminoo qináu. Kamaá suqásee faiqiuqáindi nímiraree qímasee sía quándaki fainí nímiá, sía mi-oosanáfa miqínoo máridanoó.

²⁷ Qímasoofanoo mi-anaaseefá qináu. Kúqaa qínanoo. Kúqaa aní dadaaqíra ainaina Isaraee máqannaasaindi máridanoó. Kúqaa qinée moo máqannaasa fainíara foora máridaqa. Anée íria, fainí fannoo narí ákoofa kamaá náida kakasamásaina an- daana súqunaidaqa. Anée andaana kái qíminanoó qiní qíraamuna dadaaqíani.

²⁸ Yísufa mi-ufána iriséenoó qímaminau. Imboo maa- anaaseégo Anée qinísaa írirana rusírana firaafá mári- anafa. Anée aneenná ínnainaina mifá kai kambíqaan- noo. Miqí qímasoofanoo mi-anaaseená áraamuna mi- karí kai nífanai márunnai ooqéena taikásoofanoo mi- manaqaqa ámiqinoó márinau.

Yísufa moómoo aurírausa andeeqánnisanau.

²⁹ Yísufa miqóoqari fíndimeeqeenoo Kariree nám-mari áfaiqara óoru fínoo áaqanai akaranau. Akarámaf-ufanoo óoqu márinau. ³⁰ Faiqí ánaasee qáfamásee moómooosa miná áfaqee óoru fiqau. Misá níku árirutí-marusa faqa misá nífu qimbárausa faqa níku eendírausa faqa sía ufa qúsa faqa óosana óosana tee-roomáree márusa faqa máree óorureeqa Yísuna áikusaa quqásoofanoo mifá aiqáma misá aurírana andeeqá taikánnisanau. ³¹ Faiqí ánaasee miná qáfamáseeqa náaquqanau. Sía ufa qúsa ufa qufaqa níqafamáseeqa árirutímarusa nímarufaqa níqafamaseeqa nífu qimbárausa faqa nífu maqa-soofaqa níqafamaseeqa maa-faiqi anaaseesá óoqai mandáikimarusa maqee ámiqíqa máridaqa misá níqafamáseeqa náaquqoofaqa misá aiqáma Isarae máqanna Ánutunara asasiqáu.

Faiqí ánaasee kafáa moómooosa nárana níminau.

(Mareekoo 8:1-10)

³² Yísufa narí faiqi námu náaramásee qímanniminau. Qinée máq mária fasiqa anaaseesára qímuqusifaqa nárana sía máriafaqa qaaramoó fáasaana máriaasa. Qíkoo misá fifau niqíqárara aanái kudoosaápee fóora.

³³ Miná faiqínámu iriséeqa qímamiqau. Yáqoo fee nárana márinaqee misá níminanauree ándandakinai máriafaqa moómooosa máriafaqa.

³⁴ Yísufa iriséeno irámmirinau. Náquma féemu fee ínee maqéé ídee qufaqa misá qiqau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée féemu mári-faqa noodáanna faqa káqikaafa qaaraqánda máriafaqa.

³⁵ Mifá iriséeno faiqí ánaasee aiqáma maqásaa óo-qumariaqee qufaqa óoqu maríqau. ³⁶ Óoqu márifu-fanoo Yísufa féemu dínni qísauku taikáseenoo dínni ani qaaraqánda maraséeno (7) mi-feemúna faqa noondána faqa maraséeno Ánutuna dúfi dúfi qí-maseeno ruqí ruqí máseeno narí faiqi námu nísaukuki quqásoofaqa qumáreeqa faiqí ánaasee nímiqau. ³⁷ Faiqí ánaasee noofanoo nímuquqinai. Ní-muaqumámbufaqa Yísuna faiqi námu andaanaquqá súqeeqee uqáki riqau. Dínni qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée uqá (7) qumbíqaaqau. ³⁸ Faiqí née-marusa óoni saqári áuqíqa foo tauséena (4,000) máriqau. Ánaasee faqa faiqi faqa ootúpamáfufanoo meeráqoo márinau. ³⁹ Yísufa misá niqíqámaseeno sí-paki kéeqafino Makadana moo máqusanai finau.

Yísufa faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainainara qáoo qinai.

(Mareekoo 8:11-13; Ruka 12:54-56)

16 Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Sadikai ámaana ufa írimarusa faqa misá Yísunara kúqaa Ánutuna ámaaku fee máridanoo fee qianéera unée-maana qímasee amanammásee qáfaaneera qiqau. Fí-raa ainaina mookíra ainaina innaarúnaidaraa ainaina

uqaqífiqasainaqa qáfamásee kúqaa aníara Ánutuna faiqi fée qianáuranoo.

² Yísufa minára iriséeno qímanniminai. Eendífanoo innaarúna taatuqéendifaqa dúna ufídaannoommifoo qídaqa qímariafanoo. ³ Iqáqai fanoo kanánaana asuku-na áriafaqa aakú rírarammifoo qímariafanoo. Ínee in-naarúna qáfaidaqa írimariafanoo maqee maa-aukuana ná qinée márunna aukuaana ínee miná qáfamásee sía írimariafanoo. Ínee nánaree miqí qímariafaqee.

⁴ Mandáinaina máreemariasa faqa maqee maqee ínee-qa Ánutuna minnísee maríasa miqí maríasa in-naarúnaidaraa ainaina faiqí sía amanaikí maríasa ainaina áuqamásee uqaqífiqainaqa aníara kúqaa mindáraa fee qianáuree qímariafanoo. Qinée fúka in-naarúnaidaraa ainaina sía uqannífiqaanau. Náuraafa óoqai kúqu fasiqafa Yoonanaindi mifá kai káqi máridanoo mifá qaaramoó fáasaana faqa qaaramoó éendaki faqa noodáanna firaaná áranandaki márinai. Mi-ufána qímaseeno quqásee finau.

(Yísufa narí kuqufínoo qaaramoó éenda faqa fáasaana faqa madikakí márianínnanara quandáseenoo miqí qinai.)

Únna ufara mandá ooruku anoonara foora eeráiriaqa.

(Mareekoo 8:14-21)

⁵ Yísufa narí faiqi námufaqa nammári farúma dín-nafainni kanúqaki óonu raqau. Miná faiqi námu fée-muara randóosia qiqau. Óo dóo aunúsee káqi sámu ániqa.

⁶ Miqí qímasoofanoo Yísufa qímanniminai. Ínee Farisai ámaana ufa qímaríasa faqa Sadikai ámaana ufa írimariasa faqa misá atíqee mari ooruku anoonara foora rufíeeqa eeráiriaqa.

⁷ Misá iriséeqa narí qímami narí qímamimasee qiqau. Óo maasá féemuara randáunanoo mifá ooruku anoonara qídaqino.

⁸ Yísufa mi-ufána iriséeno qímanniminai. Ínee qínísaa írirana rusírana sía amaná máridanoo. Ínee nánaree sía féemu máraanara narí qímami narí qíma-mi qídee. ⁹ Ínee sía fee íridee. Moodáannai qísauku (5) feemu faqa fáifa tauséena (5,000) fasiqa noonára, dóo aunídee sía fee íridee. Mi-karí náquma átaraasa uqá fee riqau. ¹⁰ Kafáa moo kári moodáannai qísauku taikásee dínni óonu qaaramaraseé (7) féemu faqa foo tauséena (4,000) fasiqa faqa noonára dóo ínee miná faqa aunídee sía fee íridee. Mi-karí náquma átaraasa uqá fee riqau. ¹¹ Ínee nánaree sía qíní óosanara íridee, sía qinée féemuara qúnaqa. Farisai ámaana ufa írimariasa faqa Sadikai ámaana ufa qímaríasa faqa misá mandá oosanara rufíaaqee qímasee ooruku anoonara qíqa.

¹² Misá mi-ufána iriséeqa mi-ufa oosanná dóo náaqooki íriqau. Mifá sía ooruku anoonara eeráirira-nara qinai. Farisai ámaana ufa qímaríasa faqa Sadikai ámaana ufa qímaríasa faqa misá mandá írirana uqan-nífiqaranara quandásee ooruku anoona kíkíqa úsinai.

Peetooroofa Ánutuna ásauku mundíranara koorooín- au.

(Mareekoo 8:27-30; Ruka 9:18-21)

¹³ Yísufa Seeseeria Firipai máqa máaqaaki óorureenoo narí faiqi námu irámmirinau. Faiqí misá faiqí nímaaku qiniára nána fasiqee fee qídee.

¹⁴ Misá iriséeqa qímamiqau. Moó fannoo aníara Yoohaneefa nammári nímmarufa kúqiranakiqari fín-difinoo márifa márídanoommifoo qídaqa. Moó fannoo tamummáqara fasiqa Eeriaa fee qídaqa. Moó fannoo tamummáqara fasiqa Yeerimaiaa fee qídaqa. Moó fannoo Ánutuna tamummáqara fásiquaqiqari moó fannoo fee qídaqa.

¹⁵ Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo narí faiqi námu irámmánnimaqanau. Ínnee qiniára yáfasiqanee fee qídee qímasoofanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa Yísuna qímaminau. Anée óoqai Ánutuna ásauku mundírafa máríananoo anée káqi márira Ánutuna ámaaku máríananoo.

¹⁷ Yísufa iriséenoo narí qímaminau. Óo Simoona Yoonaana amarána ámaaku, maqásaa fasiqa sía miqí qímasee aní qímamiqini. Innaarúnai qini qíkoofa mifá kai aní áaqoosaa rínoo. Minára anée asasímarianafa máríananoo aní qímaminoo. ¹⁸ Qinée aní qímamidaqa. Anée Peetooroofa aní áuqu óosana óonifa mári-ananoo. Qini qíkoofa qiniára uqafíqainasaa mi-ufáfa firaa ooniarra foora márinarra qinée mi-firaa ooninasaa qini amaana máqa usakánaura. Qini saqáriki máriasa qumáreeqa qeeqá amaana maqáikamandaanáura. Mi-onínasaa qini máaqa usakánaura. Kúqirafa sía amana mi-amaana maqána rafáaqa fúannoo. ¹⁹ Peetooroofa, qinée innaarúna kóoqi atúasee kéeqemari-ana kíqa ánoonara foora aní ámianaura. Anée maa-maqánasaa moo áinainara anée iriséenana mandáikammi ifoo qínaqa qinée faqa innaarúnai miqí kai íqa mandáikammiifoo qianáura. Anée ámiqi ifoo qínaqa qinée faqa innaarúnai miqí kai íqa ámiqimmi ifoo qianáura.

²⁰ Miqí qímaseenoo Yísufa narí faiqinámu qímannim-inau. Afeekaikámasee qumeé uqannándaqa. Qinée óoqai Ánutuna ásauku mundíra fasiqa márúnausa minára sía moosá qímannimiaqa, kukéeqaqa.

Yísufa narí kúquanínnanara kooroo inau.

(Mareekoo 8:31-9:1; Ruka 9:22-27)

²¹ Mi-karí óosanarasée miqóoqari narí kúquanínna-nara qímannimi máree finau. Mifá Yeerusareenni óoru fíranara faqa qímanniminau. Faiqí firaasá faqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa Mooseena sándu-fa uqannífiqee márúsa faqa misá firaa dinee miqóo narí Yísuna ámiranara qímanniminau. Kúqáriranara faqa qaaramoo fáasaana fíndi fúanínnanara faqa qí-manniminau.

²² Peetooroofa maa-ufána iriséenoo Yísuna káqinni maréeqee quqáseenoo áaqooki qáoo qinoo qímam-inau. Óo karaambáíqa, sáa. Aní kúqiranara Ánutufa qáoo qiannoo maa-ainaináusa síamma aní árifaranoo.

²³ Yísufa iriséenoo quandáseenoo Peetooroona qí-maminau. Sadanna sée marée fúa, qínaaqiannai áiqaree fúa anísaa qíkuamaki áqufuanóora. Anée sía Ánutuna írirana máree máríanafa, fífau faiqí írirana máree maríanafa.

²⁴ Qinée aunírira saqarisaa kúquanaura. Faiqí ánaasee moó fannoo qini íriranamau fínafa miqí kai íannoo. Narí márira ainaina maí uturúqu quqáseenoo qiqá dúqusaara qiqá ufasaara, qiqá daanna rámassee káqi kúqariranaki kéeqaani. ²⁵ Moó fannoo narí káqi máriranara tatamáqianinafa narí káqi máriranara taikáannoo. Moó fannoo qiniára narí maaqóo mári-rana minnísainafa mifá narí káqi máriranara kásooqaqee paqúriannoo. ²⁶ Faiqí moó fannoo aiqáma maqa maaqa naríara maraséenoo aiqáma minakí mari ainaina naríara afapítee marífa kúqinoo narí aunduráindaraafa kurídiranaki fínanoo narí úriqaraidanoo fee. Óo sía uqanna úriqaraidanoo. Kúqiranakiqari mifasiqáfa nána feefauru Ánutuna amiseenoo kaifáa narí aináinannoo fee narí aunduráindaraana idákinaana kaifáa máraannoo fee. Sía amana máraannoo.

²⁷ Minára qinée faiqí nímaaku qúmuanaura, qini qan-giroo námufaqa qini qíkoona káaqa aréenanaraki qúmuanaura, aiqáma faiqí ánaasee misá saika áuqee maríana ákiaqara nímirara qúmuanaura. ²⁸ Kúqaa ánoona ufa qinée qímannimidaqa ínnikiqari faiqí qaaramoo sía kúqirai káqi márifaqa qinée faiqí nímaaku qeeqá innaarúna ququsa úriqarara ququsa namufaqa ínni nífusaa qúmuanaura.

Áaqanasaa Yísuna afaaqa mookínoo káaqa qámaqin- au.

(Mareekoo 9:2-13; Ruka 9:28-36)

17 Miqí qímaseenoo qísauku dínni taikáseenoo dínni óonu moodáa marasée fáasaana taikáseenoo Yísufa Peetooroona faqa Yameesana faqa miná ákaqa Yoohaneena faqa minamúsa nífiqeenoo áaqanai náriaraa náadumai óoru fiqau. ² Miqóo misá óoru roofanoo Yísufa moó afaaqa ámiqira afaaqa máránau miná áfiri súaniara foora káaqa ámaqinau miná qamunna faqa éekara aruáqinau nífu qá-foofanoo nífu faqa dároodáraa inau.

³ Miqí másoofanoo óoqai taikáseeqa Ánutuna faqa innaarúnai márúqanda Mooseefa faqa Eeriaafa faqa akooqóo maqásaa misá nífusaa aniréeqa Yísuna faqa ufa qiqau.

⁴ Peetooroofa qáfamásee Yísuna qímaminau. Karaambáíqa, dúfi dúfi anée maasá qífiqee adífaa írannai maí úruananoo. Anée qínaqa káqikaa úiqanaa maqa qaaramoo áuquanaura. Aníndi moó, Mooseenaindí moó, Eeriaanaindí moó. ⁵ Peetooroofa káqi qímarufanoo káaqa qárana asuru fannoo aiqáma rafáaqa finau. Ufa moó, asurukíqari Yísunara qíman-niminau. Maafá qini qímaaku qini káaqa minára qí-muqusidanoo. Qini dídirafa minásaa márídanoo, miná ufa íriaqa.

⁶ Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa káaqa ruffeeqa nóorindari maqásaa áqufiqau. ⁷ Maqásaa mapámiqa

márufoanoo Yísufa aniréenoó ásauku misásaa mundínoo qinau. Fíndi fuaqa sía rufíaaqa. ⁸ Miqí qufaqa misá káqi kaaqóo uqérafufaqa múrufi Yísuna kai qáfaqu sía faiqí moó márinau.

⁹ Misá miqóoqari Yísuna saimbaqa áaqanaindari qúmimarufanoo Yísufa maaqí qímasee afeekaikámasee qímannimínau. Ínnee áaqanasaa mee qáfaa aináina sía ínnee moosá qímannimiaqa. Qinée faiqí nímaaku kúqiranakiqari fíndi fúanaqa miqóo kai qíman-nimiaqa.

¹⁰ Miqí qímasoofaqa miná faiqí námu iráida qiquau. Maasá Mooseena sándufa uqannífiqee maríasa óo-geenáa tamummaqara fasiqauqa akara ásaanarumasee moo fásiqara Eeriaana aanna rée máriafa Ánutuna ásauku mundírana áfunni ániannoo fee qídaqa. Misá yáfasiqanaree miqí qídee qufanoo Yísufa qíman-nimínau. Misá kuqáa qídaqa. Eeriaana aanna rée máriafa ásauku mundírausa qíní qífunni aiqáma ainaina andeeqáanifeera indaarú ániannoo. ¹² Qinée qímannimidaqa, íríaqa. Kuqáa Eeriaana aanna rée máriafa qíní qífunni dóo ániannoo. Aniroofaqa misá minára sía írirai narí íriranannai kai dapikámásoofanoo kúqinau. Miqí kai mándee qinée faiqí nímaaku káqikaaqóo misásaa farindámaki áqufuanaura.

¹³ Miqí qímasoofaqa miná faiqí námu iriséeqa Yísufa Yohaneefa nammári nímmarunara Eeriaana kíkiqua ususéenoó qídaqinoo qiquau.

Yísufa qumuréenoó kumaaráa aunduráki áfaanna máruna áfaqanau.

(Mareekoo 9:14-29; Ruka 9:37-43a)

¹⁴ Misá áaqanaindari qumuréeqa faiqí ánaasee súqiqa máruqoo qumuroofanoo faiqí moó fannoo Yísuna óorinni rufíaidanoo ani aqoori sáunara fínoo tootoonasaa óoqu márifínoo qíkí ráqaidanoora foora Yísuna qímaminau. ¹⁵ Óo karaambáiqua, qíní qímaakuara ámuqusinana dadaaqía. Mifá fuséenasana árimarifaqa ámiqimmásee aurí marifaqa. Maqee maqee káqi idáki áqufidanoo maqee maqee nammárikí áqufidanoo. ¹⁶ Qinée qeeqá qímaaku áfiqeeqa aní faiqí námu máriaqoo múnusaunaqa sía amaná misá mi-aurirána taikáafaqa, minára aní qímamidaqa.

¹⁷ Yísufa miná iriséenoó aiqamausa qímannimínau. Ínnee qíní ufasaa írirana rusírafa síaisa máriafanoo káaqa foombóo rímariasa máriafanoo. Qinée kísaaqasaa ínniki márunaqa ínnee sía dauní írimarifaqa. Kísaaqasaa fee ubíqafi ínni mandá oosana ummaara máraqa fuanáuree. Sée mi-kumaaraaná máree maí ániaqa qufaqa miqímmiqau. ¹⁸ Yísufa mi-afaannána aqiqoofanoo fufanoo mi-kumaaraaná mi-karí kai miqóo kai andeeqá aisánau.

¹⁹ Yísuna faiqí námu káqikaaqoo marikíqa óonurandee qumeé kai aniréeqa Yísuna qímamíqau. Maasá nánaree áfaanna aqíqáunanoo fee sía fínoo fee. ²⁰ Yísufa qinau. Ínnee qínísaa írirana rusírafa káqikaafa márinara kai miqíafanoo. Qinée kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa. Ínneeqa írirana rusírafa maqána qaqa-ma miqírafa káqikaafa márinaqau maa-aaqannára qí-

fanoofau meeqái fini. Ínnee miqí máriafaqu aiqáma ainaina amanámmifoo qíni. ²¹

Yísufa kafáa narí kúquanínnanara qímannimínau.

(Mareekoo 9:30-32; Ruka 9:43b-45)

²² Yísuna faiqí námu Kariree máqa máaqai moodáarunna moodáasaa súqiqa máridaqa nímarufanoo Yísufa maaqí qímasee qímannimínau. Faiqí nísaukuara qinée faiqí nímaaku fuanáura. ²³ Misá qíní kuqá dárifaqa qaaramoó fáasaana káqi máriqa fíndi fuanáura. Miqí qímasoofaqa Yísuna faiqí námu minára óonumafi írufanoo nímuqusa mandáikinau.

Amaana máqa takisa nímmariana noodáanna óokinnaana marasée níminau.

²⁴ Misá Kapeeranaumma máqusa óonuroofaqa amaana máqa takisa máree marúsa misá Yísunara nísaurúseeqa Peetooroofa máruqoo óonuree iráidaqa qiquau. Aní firaafá amaana máqa takisa sía fee áqidanoo fee qímasoofanoo Peetooroofa eeóo áqidanoo qinau.

Miqí qímaseenoó káqikaaqoo máaqaki kéeqoofanóo Yísufa miná moo áuqu rámassee qímaminoo qinau. Simoona maa-maqánasaaqaraasa misá óosana maaqímmínnoo máridanoo. Moo máqannaasa namuqáa afeekaikámásee nárirammásaida namuqáandi kai fee takísa máraida fee, nárindi nári maqannaasaindi fee kai máraidee qufanoo Peetooroofa miná iriséenoó qinau. ²⁶ Namuqáandi kai máraidaqa. Narí maqannaasa úriqararaisa máriafanoo sía uqanna misáki máraidanoo.

Yísufa iriséenoó qinau. Kúqaa qiananoo, miqí máriafaqa úriqararaisa níku nísauku nífaaqa quqásee máridaqa. Maasá úriqararana Ánutuna áiku ásauku márunausa márida. Nánaree fífau Ánutuna amaana máqa takísianauree. ²⁷ Sía níminaqa maasára nóori rúnifoora. Sáina anée táfa mara máree nammárikí óo-quiree áquseenana indaarúqaa noodáanna rarisámáseenana óo raqáseenana qáfaa. Moodáa munnimma minakí máriannoo. Anée qíníara faqa aneennára faqa mi-munnimána maréeqeena amaana máqa takisa máree maríasa níminanoo ufa taikáni.

Faiqi ánaaqiara foo reendeénirafa innaarúna ququsaki úriqararafa máriannoo.

(Mareekoo 9:33-37; Ruka 9:46-48)

18 Mi-aukuanná miná faiqí námu Yísufuqoo anirée irámmirida qiquau. Innaarúna ququsaki yáfee úriqararafa máridanoo fee. ² Mifá iriséenoó faiqí ánaaqi moó miqóo máruna áaroofanoo aniroofanoo maréeqeenoó narí faiqí námu qámabanai quqáseenoo qímannimínau. ³ Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimida. Ínnee sía óonu quándakinaqa sía kafáa ánaaqi ánaaqi kámmafinaqa innaarúna ququsaki sía fífáranoo. ⁴ Moó fannoo narí kai maa-kaqikaa faiqíara foora fífímandeenoó márinafa mifá innaarúna ququsaki

úriqararafa máriannoo. ⁵ Yáfee moó fannoo qiní ufara iriséenoo quandáfinoo faiqi ánaaqi maaqáairana asasammásee áqoondikinafa miná faqa qiní faqa miqí kai ínoo qíqoondikiannoo.

Yísuna mandaaqásaaannakinaana faiqi ánaaqi mandáinainaki quqásainafa numóo máriannoo.

(Mareekoo 9:42-48; Ruka 17:1-2)

⁶ Faiqí moó fannoo qinísaa atooqée marí kaqikaa faiqina mandóosana uqafíqainanoo mi-faiqífa sáa-murinanoo, mi-fasiqána mi-mandoosanná uqafíqeemari fasiqana miná numóo úriqaránoo máriannoo mandáinainaki máridanoo. Fásai mi-fasiqáfa óoni firaatí qumáreenoo narí anukaki ususéenoo nammáriki áqufinoo narí kai narí árinoofau narí numóo óorudupinoo máriqini. Mi-faiqi anaaqína mandá oosanna uqafíqainanóo mi-numoofá firaafá máriannoo. ⁷ Maa-maqánasaa mandá ainaina moómoo minakí máriannoo. Mi-manda ainainná áukuana áukuana sía taikáannoo káqi máriannoo, faiqí mara quqáidanoo. Minára numóo firaatia mári ifoo qídaqa qimudágo qídaqa. Mandáinaina óosana óonu rarisáinafa mi-fasiqánaki faqa firaa numoo tiá mári ifoo qídaqa. Minára qinée qimudáoo qídaqa.

⁸ Aní ásauku fannoo fee, áiku fannoo fee aní ani rarisámeeqeenoo mandá oosanaki quqéemarinnana miná ateká áqua. Áiku ásauku síainafa máriara maqaki kéeqafinana amaná márinnaanoo. Aneenná áiku ásaukuara ámuqusinana káqi mandá oosana marasée mári inafa mifá náaruara máriara idaki rafúseeqee áqusainafa sía amana márinnaanoo. Mandáikamminnaranoo. ⁹ Aní áfu aaqoo fannoo fee aní rarisámeeqee mandá óosanaki quqáidanoo fee miná díqi áqua. Anée moodáa afu aaqoo faqa káqi máriaranaki kéeqarafa amaná márinnaanoo. Aiqáma afu aaqooqara káqi máridanoo aní rafúseeqee idáki áqusainana sía andeeqéennaranoo. Mandáikamminnaranoo.

Sipsípa ánaaqi auíanoo mári quandára ufa.

(Ruka 15:3-7)

¹⁰ Ínnee aufariaqa. Sía uqanna faiqi ánaaqi moó fannoo maaqírafa ákoo uqannaqáani. Ínnee mi-oosannára eeráiríafa. Minára qímammianaaura. Innaarúna maqusai qangiroouqa maqásaaqaraa faiqi ánaaqi misá náadu náadu rakísinnimaqara qangiroouqa qiní innaarúnaindaraa qíkoona óorisaa kíkíqídaqa nári faiqi ánaaqi maa-maqánasaaqaraa rakísinnimaqaranara Ánutuna qímamidaqa miná óorisaa máridaqa. ¹¹ ¹² Ínnee maaqíanna ufana nána iráranee írifaree. Faiqí moó miná sipsípa moómoo márida moodáannai qísauku fasiqa arusée márufanoo misákiqari moodáa kai auíanau. Misásaa rakísi maru fasiqafa aiqáma sipsípa anusáa súqu quqáseenoo misákiqari moodáa auíanoo márunara randárara finau. Qinée kúqaa ufee qída fee. Kúqaa, aiqáma sipsípasaa rakísi mari fasiqausa miqifaranoo. ¹³ Mi-fasiqáfa mi-sipsipána paqúrimáseenoo káaqa minára asásiannoo. Moómoo sía auíanoo máriasara mána mániannoo. ¹⁴ Miqí kai

mánde qiní innaarúnai qíkoofa faiqi ánaaqi moó kurídiranara ákooqaidanoo. Aiqáma uqanna káqi náaruara máriaranara innaarúnai níkoofa áididanoo.

Aní ákaqaafasaa aní mandáikammamaqaina ufa.

¹⁵ Aní aqoónafa aní mandáika mamaqáinana anée mi-finnai óonuree narí mandóosanara qímamia. Inneeqára kai máriafa sía moó fannoo mariani. Mifá aní ufa irisáinana dóo anée aneenná aqoónnana kafáa áqoondikina márinnaanoo. ¹⁶ Mifá aní ufa sía írinana anée Mooseena sándufamau fínana faiqí qaara fee moodáa fee nífiqeenana aqoónna finnai fúa. Misá maasá faqa aní mandáinaina qáfee fee qiaqéera, aní dadaaqiaqéera aní ufa ánoonaikianifeera. ¹⁷ Mifá misá ufa faqa sía írinana amaana máqaki kéeqeemariasa qímammianaqa. Amaana máqaki kéeqeemariasa ufa sía írifafa aamína máqannaara foora mámaqaa sía miná faqa ufa qía, mandá tákisa máree mária fasiqausára foora fidiqaa mámaqa.

Moo áinainara Ánutunara innaaru qínanoo ámiannoo.

¹⁸ Qinée ánoona ufa ínni qímammidaqa. Ínnee maa-maqánasaa moo áinainara iriséenana mandáikammíifoo qiafaqa qinée faqa innaarúnai miqí kai íqa mandáikammíifoo qianáura. Ínnee ámiqimmíifoo qiafaqa qinée faqa innaarúnai miqí kai íqa ámiqimmíifoo qianáura. ¹⁹ Qinée kaifáa moo úfa qímammidaqa. Qaara fasiqa maa-maqánasaa maqásaaqaraa nána aináinaree moodáaqoo naundurá quqásee iráifanoo innaarúnai qiní qíkoofa mi-ainainná nímiannoo. ²⁰ Yái fee qaaraqánda fee qaaramoó fee qiní dúquara iriséeqa súqíqa misá qámabanai qeeqá faqa qumeé máridaqa ínniki márida dadaaqianáura.

Mandáinainira faiqiara quandára ufa.

²¹ Qímasoofanoo Peetooroofa aniréenoo qinau. Óo karaambáiqá náquma kari fee qiní qíqoónafa mandá óosana qímínaqee miná ákiaqara mínnáisaanauree. Moodáa qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée kári fee mínnáisaanauree.

²² Yísufa qímaminoo qinau. Sía moodáa qísauku taikásee dínni óonu qaara marasée kari fee qídaqa. Moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa óonu moodáannai qísauku taikásee fasiqa áiku ásauku miqúmma kari aqoónnana mandá óosana ákiaqara mínnáisaaneera qídaqa. Fíqaramásee moómoo kari mínnáisaaneera qídaqa.

²³ Minára qinée moo úfa qímammianaura. Innaarúna maqusa maaqímminoo máridanoo. Fira rakisirafa moó máriarau. Mi-rakisiráfa narí dadaaqí maru fasiqausa súqusee úfaasu nímiáfanna munnimmana andeeqánauree qímasee súqinau. ²⁴ Súqusee iréemarufanoo misákiqari moó fannoo narí karaambáiqá munnimma moómoo fíqaramásee naríara firaa munnimma moómoo rafáaqafinau. ²⁵ Mi-fasiqáfa sía amana narí karaambáiqá ámufanoo narí faiqi námu qímammínau. Moosá miná ánaaqá faqa faiqi námu-

faqa nimiséé ínee minásaaqaraa feefauru maréeqee qímiyaqa, mi-munnimmána ákiaqariani. ²⁶ Mi-fasiqáfa iriséenoo ámuqusufanoo óorindari maqásaa rupáita máfufanoo qikí ráqaidanoo iranau. Óo qiní karaambáíqa, qiniára kásooínaqa qinée aiqáma aní munnimma ámianaúra. ²⁷ Miná karaambáíqa iriséenoo ámuqusufanoo miná áika tatúseenoo idukúseenoo quqáisanau.

²⁸ Mi-dadaaqira fasiqáfa ráudamakufanoo maqúsai óoqureenoo aqóónna dadaaqira fasiqa qáfeenoo anukakí qumáreenoo qinau. Qinée munnimma káqikaana ámiafannana káqi káqi mara qímia. ²⁹ Miqí qufanoo miná dadaaqímaru fasiqafa maqásaa áqufínoo reendenámamdee qinau. Óo qiniára kásoo ínaqa qinée aní munnimma ámianauree qímasoofanoo miná aqóónafa afeekaikámáseenoo mi-fasiqána karafúsaki quqánau. Qini káqika munnimma qímiyaqa idukúseenoo qinau. ³¹ Karafúsaki quqásoofaqa miná aqóónausa qáfoofanoo nímuqusa káaqa mandáikufaqa misá nári karaambáiqinnai óonuree aiqáma mifá áuqoo óosana óosanara qímamiqau. ³² Karaambáíqa fannoo iriséenoo miná dadaaqira fasiqa áaramáseenoo qí-maminau. Anée mandá dadaaqira fasiqa máriananoo. Anée qini reendenámasee qíma qímianaqa aní áika aiqáma tatú áqiqa. ³³ Náqaa fee ifanee sía fee anée miqíkai ínana aneenná aqóónnanara ámuqusinane. Qinée aníara miqúnandee iaqaana. ³⁴ Miqí qí-maseenoo áranaqoofanoo árirra maqáki quqásee qinau. Misá miqóo aní áriisaifana kaifáa qini firaa munnimma qímiyaqa idukúánaúra.

³⁵ Yísufa mi-ufána qímaseenoo narí faiqi námu maaqi qímasee qímanniminau. Ínee faqa sía íneeqa niqóónausa íneeqa naunduránnoo misá níkiyaqara mi-aikána sía tatíqa aunifanoo qini innaarúnai qíkoofa faqa miqí kai ínoo ínni áika sía tatúannoo.

Yísufa faiqí ánaasee naríara naríara minnísaranara qí-manniminau.

(Mareekoo 10:1-12)

19 Yísufa maa-ufáusa taikáseenoo Kariree máqa máaqa minníseenoo Yudeea máqa máaqai óoqu fino Yooradanna námari dínni afainni márinau. ² Miqóo óonu márufaqa faiqí ánaasee moómoo áfaqee óonu roofanoo misá auríana taikánnisanau.

³ Farisai ámaana ufa qímarusa misá miqóo aniréeqa Yísuna ueeqásee amanammásee qáfararee qímasee qímamiqa qiqau. Amanée faiqí fannoo óosana óosana ainainara qímaseenoo narí ánaaqa minnísannoo fee, Mooseena sándufa rukíaseenoo fee miqíannoo fee.

⁴ Yísufa iriséenoo qinau. Sía fee ínee Mooseena ákara ásaanaridee. Óosana árooqooqari Ánutufa óosana araséenoo misá áuqinau. Faiqí faqa ánaasee faqa óosanaraseenoo áuqinau. Sía fee ínee mi-akaránara íridee. ⁵ Ánutufa minára maaqi qinau, qinée óosana árooqooqari faiqí faqa ánaasee faqa áuquafannanara faiqí narí ánoona ákoona minnísee narí ánaaqa faqa moodáanakiánnoo. Miqóo náriqa miqandá moodáa márifaranoo. ⁶ Yísufa minára kaifáa

qímanniminau. Miqandá sía qaaraqánda márifaqa moodáa amaqiara foora márifaranoo. Ánutufa moodáanaki áquminafa sía uqanna faiqí idukúaa.

⁷ Farisai ámaana ufa qímariasa miná iriséeqa qiqau. Mooseefa sándufa ákara rúma quqáqoofa márída. Minnísara papiqa ákara rúmeeqee ánaasee amisée aqiqáa. Mooseefa miqí qímaqaifana Yísu anée náqi fee qidane.

⁸ Yísufa iriséenoo qinau. Ínni írirana mandáikinara ínni nímuqusa sía amaqi márifa afeekaikínoo ámatooki márinara minára kai Mooseefa ákooqee márufanoo íneeqa nínaaqara minnísaaqee qinau. Indaarú kúradoo aukuaana sía miqínoo márinau. Miqóo Ánutufa miqandára apíqa máriaqee qinau.

⁹ Qinée qímannimidaqa, faiqí yáfee narí ánaaqa sía úmmuarimari anaaseena andeeqára ánaasee káqi minnísannoo moo ánaasee márainafa, mi-fasiqáfa qú-muarammidanoo.

¹⁰ Miná faiqi námu anirée qímamidaqa qiqau. Faiqí ánaasee miqíqa márídaqa amaná faiqí náriqá kai márídaqa adeedaana máriaqaana. Maasá andeeqáidee sía fee andeeqáidee.

¹¹ Yísufa misá ufa iriséenoo qímanniminau. Faiqí aiqáma máa ínni ufa sía amaná máraaqeera. Ánutufa miqíannee qínausa misá kai adeedaana amaná márífara, sía aiqáma miqífaqa. ¹² Nífaandama itirausa misá máqookari kai nífaandama síaisa misá sía amaná ánaasee máraaqeera. Kaifáa akaqáusa nífaandama itirausa faiqí kai nífaandama itinnímaqasoosa márídaqa. Misá faqa sía amana ánaasee máraaqeera. Kaifáa ánaasee síaisa moó, misá innaarúna maqusara kai irisée náriqá kai ánaasee síaisa márídaqa. Andeeqásee márianauree qímasee Ánutunara kai irisée miqídaqa. Misá faqa sía amana ánaasee máraaqeera. Yáfee mi-sandufána amaná márainafa mifá kai máraani.

Yísufa faiqí ánaaqiuqa nifaaqóoqa qinau.

(Mareekoo 10:13-16; Ruka 18:15-17)

¹³ Misá faiqí ánaasee, nári faiqí ánaaqiuqa moómoo nífiqee Yísufuqoo ániqau. Yísunara miná ásauku misá ása mundúseenoo innaaru qianifeera nífiqee ániqau. Yísuna faiqi námu faiqí ánaasee nári faiqí ánaaqi faráfara qíaafoo qímasee niqíqámasoofanoo Yísufa qinau. Sáifaqa máree ániyaqa. Sía rafáaqafunnisaaqa. Innaarúna máqusa miqírausaindi máridanoo. ¹⁵ Miqí qí-maseenoo narí ásauku misásaa níkiyaqa mundúseenoo nifaaqóoqa qímaseenoo fíndimeeqeenoo moosáa finau.

Aináinafaqa kumaaraa innaarúna áanara iranau.

(Mareekoo 10:17-31; Ruka 18:18-30)

¹⁶ Faiqí moó fannoo Yísufinnai aniréenoo qímamidanoo qinau. Qufasaa rakísirafa nána ámiqira saika áuqamamaqáananoo fee Ánutufa innaarúnai náarara márírana qímiannoo fee.

¹⁷ Yísufa iriséenoo qímaminau. Anée náqaa ifanee qiniára ámiqira ainainara iráidane. Moodáafa kai

Ánutufa mifá kai ámiqirafa máridanoo. Sía moo ámiqirafa máridanoo. Anée náaruara máriranaki kéeqarree qídane. Dóo amaná, anée Mooseena sándufa ásaana rúmasee mi-maú kai fúa.

¹⁸ Miqí qímasoofanoo mi-fasiqáfa iráidanoo qinau. Nána sándufee maráanauree. Yísufa qímaminoo qinau. Ínnee sía kuqá náruaqa, sía faiqí ánaasee úm-muariaqa, sía aináina úmmuariaqa sía kóotaki moosára únna ufa qiaqa. ¹⁹ Aneenná ánoona ákoona núqu uqéeraidana nímuqusa idaaqámmánisaa. Anée aneennára ámuqusianandee kái ínana aqoónausara ámuqusiani.

²⁰ Mi-kumaaraafá iriséeno qinau. Anée qíanandee mi-sandufáusa dóo aiqáma maraqáunaua máridaqa. Nána saika fee moó faqa qinée áuqamásaanoo fee Ánutufa náaruara márirana qímiannoo fee.

²¹ Yísufa iriséeno qímaminoo. Anée innaarúnai áti-saa kai máriananoo. Anée aiqáma máraannee qí-maseenana aneenná qumíasana aiqáma mara máreenana moo átinai nimiséenana feefaurú maraséenana kudifásiquauqa nimisáinanoo aní qumíasana aní áfeesara innaarúnai máriannoo. Miqínana dóo ánia, qiní faqa fúa. ²² Mi-kumaaraafá mi-ufána iriséeno óori ákooqamáseenoo finau. Narí aináina moómoo márunara minára óonumafi iriséeno óori ákooqamáseenoo finau.

²³ Mifá fífufanoo Yísufa narí faiqi námu maaqí qí-masee qímanniminoo. Kúqaa ufa ánoona ufa qinée qí-mannimidaqa. Faiqí moó fannoo aináina faqaafa innaarúna maqa maaqaki kéeqaaneera anúqinnara mammáqamminnáranoo. ²⁴ Qinée kafáa qianáura. Amanée qóosa fannoo úka áamarai kéeqaannoo fee. Sía amana fúannoo titiqíannoo. Dóo miqí kai másee aináina faqaa fasiqa innaarúna kóoqiki kéeqarara anúquannoo.

²⁵ Miná faiqi námu mi-ufána íriqa tautíqa qiqau. Aní ufa miqínoo márinanoo fee, yáfee moó fannoo amaná innaarúnai óoru fúannoo fee sía amana fúannoo.

²⁶ Yísufa quandáfinoo misá nári nín-dafamásee qíman-niminoo. Faiqíki maa-ainainnáfa sía amaná máridanoo. Ánutufa aiqáma ainaina amaná mári-fa máridanoo.

²⁷ Peetooroofa iriséeno qímaminoo qinau. Maasá qíqafa. Maasá aiqáma ainaina quqásau-nausa aní faqa fídaqa. Minára Ánutufa nána ainainee maasá qímian-noo fee.

²⁸ Yísufa iriséeno misá qímanniminoo. Qinée kúqaa ánoona ufa ínna qímannimidaqa. Fúka maqa maaqa Ánutufa kásooqaqee áuqusainaqa qinée faiqí nímaaku qiní firaa kaaqa qara ufírira qáarisaa, qaarí ufíqisee minásaa óoqu mari fínaqa faiqí ánaaseesaa rakísi márianaqa ínnee qiní faqa fímariasa ínnee qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée nári ufírira qaarisa qiní faqa óoqu marififáranoo. Ínnee miqóoqari Isaraee máqanna qíkunni óoqu qaara marasée óosana Yakooboona faiqi námu átikiqari kambíqaraua misá níku nísaukusaa rakísifaranoo.

²⁹ Yáfee moó fannoo qiní dúquara iriséeno narí

máaqa faqa narí ákaqaafasaa-uqa faqa narí ásooqmaa-ka faqa narí ánoona ákoona faqa narí faiqi faqa narí saqamáinaina faqa aiqáma minnísainaqa sía miná áki-aqara kai ámianaura. Fífau faqa ámianaura innaarúnai náaruara márirana faqa ámianaura. ³⁰ Moómoosa maqee úriqararaua máriasa misá innaarúnai óoruree uréeqaraua márifaranoo. Moómoosa maqee uréeqaraua máriasa misá innaarúnai óoruree úriqararaua márifaranoo.

Aináina faqaafa áfaaramáseenoo aináinira faiqiuqa nímu quandára ufana.

20 Minára Yísufa qímanniminoo. Ánutufa innaarúnai máriasa maaqí qímasee rakísinnisaidanoo maaqóo úriqararaua miqóo uréeqaraua márifaranoo kafáa maaqóo uréeqaraua miqóo úriqararaua márifaranoo. Qinée miná rakísira óosana aináina faqaa fasiqa kíkíqa úsuanaura. Íriaqa. Faiqí aináina faqaafa moó fannoo faiqí uáinna qaqama úmmaqímaru fasiqafa moó fannoo narí uáinna qaqama akuqanóo márufanoo iqáqoofanoo ráudamafinoo maqúsai qumuréeno narí uáinna qaqama díqi márusara randánau. Moodáa súanisaa aináinímaru fasiqausara úfaasu aináinimariasara randánau. (Mi-akuanná misá óosana maaqímmínnoo márinoo. Qaqama akuqámáfufanoo mi-ainainná ákoofa kanánaana maqúsai óonureeno akaqáusa qímanniminoo. Ínnee qiní qaqama tiqí qímifaqa maqee fáasaanara kai eendí marinaqa moodáa faasaanara mi-munnimmána kai nímianaura.) ² Mi-fasiqáfa paqúrimandeenoo aináinira fasiqauqa faqa úfaasu ainainímarúnana ákiaqara mi-munnimmánara ufa qímaríqau. Ufa qíqíséeqa andee-qáseeqa dóo narí aináini márunnai niqíqoofaqa fiqau. Misá moodáa faasaana aináiniuna ákiaqara moodáa munnimma deenariasee qímarusa minára andee-qáseeqa aináinai fiqau. Kanánaana sáarisufa námu-faqa aináinai fímaríqau.

³ Súani káqikaqóo ururéeno kéeqooqufanoo aináina faqaa fasiqa fannoo maqúsai kafáa óonureeno nín-dafooqafa faiqí moómoosa kai óoqu faaqée iqau.

⁴ Nín-dafamáseenoo qímanniminoo. Ínnee faqa qiní uáinna ququsaki fífaqa fáfaa eenáinaqa ínna aináinirana ákiaqara kái nímianaura. Qímánnimisoofaqa eedóo qímasee fiqau. ⁵ Súani qámabana aináina faqaafa kaifáa maqúsai óonureeno akaqáusa qíman-nimisoofaqa misá faqa aináinirannai fiqau. Súani afu muqúnna mara ubeekoofanoo kafáa óonureeno kaifáa miqí kai másee akaqáusa qímánnimisoofaqa misá faqa fiqau.

⁶ Ee-noófanoo mi-fasiqáfa kafáa maqúsai óonuree nín-dafooqafa faiqí akaqáusa káqi óoqufaaqee máru-fanoo nín-dafeeno qinau. Náqaa fee ifaqée ínnee káqi kai maa-faasaanná máriafanoo, dóo eenéenoommi.

⁷ Misá iriséeqa qiqau. Faiqí moó fannoo sía qifaqa maasá maréeqa káqi máridaqa. Miqí qímamufanoo mifá misá faqa narí aináinai nífiqee finau.

⁸ Eendúfanoo mi-fasiqáfa narí rakísira fasiqa áaramáseenoo qinau. Anée maqee aináiniasa nífiqee

míniseenana aináiniaana ákiaqara feefaurú nímia. Ínaaqianna fimariasa misá indaarú nímia. Misá nífunni fimariasa misá nínaaqianna nímia. Kaifáa súani qám-baanaikifaqa fuasá misá nínaaqianna nímia. Súani kéekooqifaqa fuasá misá nínaaqianna nímia. Maqee iqáqaiifaqa fuasá misá nínaaqianna uqanna nímiaqee qímasoofanoo miqímminau. ⁹ Eenéemaru ínaaqianna fuasá misá aniroofanoo deenariasa múnnimma moodáa moodáa níminau. Miqí kai másee aiqámausa níminau. ¹⁰ Maqee iqáqoo fímarusa miná qáfamasee misá náriara firaaqóo márarara qiqau. Misá aniroofanoo rakísirafa moodáa deenariasa múnnimma kái níminau. ¹¹ Misá maraséeqa nóori runíqa náundaufa náundaufa qídaqiqau. ¹² Maasá maqee iqáqaiifaqa óonu máridaqa aináini márunanoo súani dári máriifaqa kadáapiridaqa qídaqau. Minára maasá munnimma moómoo qímia. Eené máriifaqa fuasá misá aináina ímariana amaná óonu dúpimásee nímia. ¹³ Aináina faqaafa iriséenoo qímannimminau. Qíní qíqoondiufa sía qinée fúrufaramánnisaida nímidaga. Andeeqásee nímidaga. Fáasai kanánaana ínnee faqa qinée faqa andeeqáqauaanaqa ínnee moodáa deenariasee qianá kai dóo miná kai nímidaga. ¹⁴ Dóo ínnee miná kai máraaqa, ínneeqáindi uqanna dóo máree fuaqa. Qinée indaarú maqee iqáqai fuasá faqa ínaaqiana eenémari fuasá faqa qeeqá kai irisée amana amana kái nimiqáuna. ¹⁵ Munnimma qínindi uqanna máriifaqa nímidaga. Sía moonáindifau. Qeeqá kai iriséeqa amaná áfaaramma nímaqaanaura. Ínnee qíní áfaariranara mináree ínni níkoo qaidanoo fee.

¹⁶ Yísufa minára narí faiqi námu qímannimminau. Miqí kai másee Ánutuna quqúsaki indaarú fimariasa misá nári aináinirana ákiaqara marasée uréeqarausara fooqíara márifaranoo. Nínaaqianna fimariasa miqí kai másee nári ákiaqara márefaranoo misá úriqararousara foora márifaranoo. Aiqámausa amana amana kái márefaranoo.

Yísufa qaaramoókufanoo narí kúquaninnanara qímannimminau.

(Mareekoo 10:32-34; Ruka 18:31-34)

¹⁷ Yísufa Yeerusaree máqusai óorufinau. Óoru fídanoo narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqi námu faqa óoru finau. Faiqí ánaasee aaná ititáfufanoo Yísufa narí faiqi námu nífiqeenoo faiqí ánaasee írífoo qímaseenoo aanáfaiqara fídanoo narí faiqi námu qímannimminau.

¹⁸ Maaqí qímasee qímannimminau. Ínnee íriaqa. Maasá Yeerusareenni óoru fídaqa, óoruraananoo faiqí moó fannoo munnimmarammámareenoo qíníara uqeeqásainaqa amaana máqasaa rakísirausa faqa Mooseena sándufa írimariasa faqa qíní qumaréefaranoo. Misá qíní qumáreeqee kúqiranaki quqáqimaqee faranoo. ¹⁹ Misá qíní qumáreeqee Roomma máqannaasa kíapafa faqa narí sundíauqa faqa qíní mara nímfara. Misá qíníara naanaidara qídaqau uteéti qídaqau qíníara amaráu qídaqau ráitasaa qáinna ateeqá rumbéeqoo sámunnannai ámiqimandee dárídaqa qí-

faaqa radíqisaifanoo fidíka qúmuannoo. Miqímmáseeqa misá qíní mara máree aunírira saqarisaa quqáseeqa pirímma darusáifaqa kúquanaura. Kúqiranaki qaaramoó faasaana máriqa dóo fíndi fuanáura.

Yameesa Yoohaneesa nínoofa Yísuna írammirinau.

(Mareekoo 10:35-45)

²⁰ Seebeedina ámaakuqara Yameesa Yoohaneesa miqandá nínoofa Yísuna faqa fímarufanoo miqóo aniréenoo asaurídanoo reendenídanoo káqikaa ainainara qianéera qinau.

²¹ Yísufa iriséenoo qinau. Nána ainainee aní ámi-anauree qímasoofanoo mi-anaaseefá qinau. Amanée anée firaa karaambaiqaikínana qíní faiqíqára máreeqeenana aneenná aaqá moó fannoo dínni moó fannoo dínni quqásainaqa mi-qandá aní faqa karaambaiqaikíqa máriifaqa mi-qandá núqu uqéeranoo máriani.

Miqí qímasoofanoo Yísufa maaqí qímaseenoo narí qímaminau. ²² Anée iráannanara mi-oosannára síamírí máriananoo minárammiridaqa.

Miqí qímaseenoo mi-fasiqaqánda maaqí qímasee irámmirinau. Qinée mandá nammari naannánara qíqa ínneeqara faqa amanée námasee ínneeqara qíní faqa nipatara aupúreefaree.

Mi-qandá iriséeqa qiqau. Eedóo maa-qandá amaná naanáura.

²³ Yísufa iriséenoo qímannimminau. Kúqaa ínneeqara qinée náanna nammarina neefáranoo minára qinée íridaqa. Qíní daaqá quqánnimaqee fandinnanara sía qíní saika sía qíníndi, qíní qíkoofa mifá kai mi-ainainná faqaafa máridanoo. Kásooqaqee qinée innaarúnai karaambaiqaikianaqa yá fásiqanaree qíní qíkoofa qíní daaqá máriane qínafa mifá kai qíní daaqá márianoo. Óoqai qíní qíkoofa narí kai irisée qímaqoosa kai misá kai qíní daaqá quqánnimaqaannoo.

²⁴ Qísaukuqara taikásee fasiqa káqi márusa mi-ufána írufanoo miqandára níranaganau.

²⁵ Yísufa minára iriséenoo aiqáma náarama quqáseenoo qímannimminau. Ánaamuru máriasa nári karaambaiqauqa nári áanoonnai kái qeesa rakísinni-maqaifaqa nári úriqararousa ámiqimmásee misá úriaaqaramannimaqáidaqa. Nári faiqí firaafá ufa nimsaifaqá sía áuqaafanoo náridanoo. Ufa nímfafa misá káqi aináina áuqee máriasa. Ánaamuru máriasa miqímmida máridaqa. ²⁶ Ínniki sía miqínoo máriani-feera qídaqau. Yáfasiqa fee ínni karaambaiqaikíree qínafa mifá ínni aináinira faiqi kámambinoo máriannoo.

²⁷ Yáfasiqa fee ínni úriqararafa máriraree qínafa mifá ínni dadaaqíra saika máree marínafa máriani. ²⁸ Ínnee qíní daanna raaqa ínnee qíní qíqafaaqa. Qinée faiqí nímaaku firaasá máridaqa, sía faiqí ánaasee qíní aináinammáqísáaqeerou qúmidau. Qinée ínni uréeqarousa ínni aináinammánnímaqararee qímasee qúmiqa. Qeeqá kúqiranannai moómooosa áaqarana ákiaqara idukíree qímasee minára faqa qúmiqa. Minára ínnee narínni narínni qíní daanna raaqa.

Yísufa qaaraqánda nífu qimbáraqanda andeeqánnisá-nau.

(Mareekoo 10:46-52; Ruka 18:35-43)

²⁹ Misá Yeerikoo máqusakiqari findifufaqa Yeerusa-reenni óoru fímarufanoo faiqí ánaasee moómoosa miná faqa fímariquau. ³⁰ Aaná áfainni qaara fasiqaqara nífu dimbáraqanda óoqu faaqee márufanoo. Yísufa moómoosa faqa mi-aatatá fímarufaqa miqandá misá níkufa iriséeqa Yísunara fáaqa rúmasee naméera qiquau. Óo, Dafidina áti márianafa maasá mandáikiqa márída maasára aní ámuqusinana dadaaqía.

³¹ Miqí qímasee fáaqa rúmasee naméera qufaqa faiqí ánaasee aiqáma miqandá áanóo ímasee nimambainá qímasee qáoo qiquau. Nimambainá qímasoofaqa miqandá síammíriqau firaqóo uqanna naméera qiquau. Óo Dafidina ámaaku faiqí firaafá maasára aní ámuqusinana dadaaqía. ³² Yísufa misá máruqoo óoru kásoomáfinoo irámma nímaqanau. Náqi fee ínniqara mánnisánauree.

³³ Qímasoofaqa miqandá qiquau. Faiqí firaafá anée maaqandá qífu maqannímia.

³⁴ Miqí qímasoofanoo Yísuna káaqa ámuqusufanoo ásauku nífusaa mundínau. Mi-karí kai misá nífu maqa-soofaqá miqandá Yísuna faqa fiqau.

Yísufa doonkísaa Yeerusaree máqusai óoru finau.

(Mareekoo 11:1-11; Ruka 19:28-40; Yoohanee 12:12-19)

21 Misá Yeerusaree máqusa adeedí rámasoofanoo káqikaa maqusa moo áuqu Beetapaisa mi-maqusáfa áaqanasaa márídanoo, mi-aaqanná áuqu Oorifa áaqana, miqóo óorureenoo narí faiqínámuk-iqari qaaraqánda náaramáseenoo qímannimínau. ² Ín-neeqara káqikaa maqusaki óonureeqa muqútinai mi-maqusánaki doonkí márídanoo, narí ánaaqindíri márídanoo óonureeqara miqandá ninukakí sánda rum-báqoona idukúseeqa miqandá nífiqeeqa ániaqa. ³ Faiqí moó fannoo ínni iráinaqa maaqí qímasee qí-mamiaqa. Karaambáiqqa maa-doonkiqandá máraannee qifaqa maaqandá márídaqa. Miqí qímasee qímami-fanoo mifá máree fuaqée qíannoo. Mi-ufána qufanoo óoqeenáa tamummaqara fasiqa ufa ánoona kam-bíaanifeera miqí qinau. ⁵ Mi-tamummaqara fasiqáfa óoqai Yísufa sía márúkamúqoo maaqí qímasee papíqaki ákara rinau.

Sioonna máqusanaasa maa-ufána qímannímiaqa. Ín-ni karaambáiqqa ínnee iannai úridanoommi. Reen-deenámásee doonkísaa úridanoommi doonkí ánaaqi ákoonasaa óoqu marifínoo úridanoommi.

Tamummáqara fasiqa ákara miqímminoo márídanoo.

⁶ Yísuna faiqíqára Yísufa qímaqoo doonkína narí faiqí faqa nífiqee Yísufinnai fiqau. ⁷ Nífiqee múnusoofaqá nári qamunna doonkí ánaaqi ataufakaaqá ufíqisoofanoo Yísufa minásaa óoqumarifufanoo Yeerusareenni óoru finau. ⁸ Faiqí ánaasee nári karaambáiqqa miqí mándaída ánianinna oosana marasée misá qamunna qumáreeqa aatáta ufíqimarufaqa akaqáusa

saqári ásaana ámanee námufaqaana ateeqá ufiqí máree fiqau. Doonkí fannoo mi-maú fúanifeera miqíqau. ⁹ Faiqí ánaasee moómoo indaarú fufanoo ánaaqiana ánufanoo mifá qámgaanambinau. Misá aiqáma Yísunara fífi fáaqariqa kaanina máreeqa maaqí qímasee idí rámamaqaqau. Anée Dafidina áti mári-anafa Ánutufa aní ámiqi ámiqimaisaani. Ánutufa qufanóo animárika Ánutufa aní ámiqi ámiqiani. In-naarúnai márínausa faqa aní ámiqi ámiqiaqa. Miqím-mamareenoo Yeerusaree máqusaki Yísufa óoru kée-qanau.

¹⁰ Yísufa Yeerusaree máqusai óoruroofaqa faiqí ánaasee mi-maqannáasa tutuqída qiquau. Maaná yáfee qufaqa miná faqa óoru fúsa qiquau, óoqeenáa ákara tamummáqara fasiqa maaná qinau maaná mifá márídanoo. Miná áuqu Yísufa Nasareetee máqusain-daraa fasiqa márídanoo. Nasareetee máqusai Kariree máqa máaqaki márifa márídanoo.

Amaana máqaki kéeqafinoo mandáinainauqa níqiqanáu.

(Mareekoo 11:15-19; Ruka 19:45-48; Yoohanee 2:13-22)

¹² Yísufa Yeerusareenni óorureenoo Yeerusaree firaa amaana máqaki kéeqanau. Kéeqafufanoo aiqámai aiqúqinau. Aináina nímidáqa feefaurú máree marúsa faqa munnimma nímidáqa aináina máree márúsa faqa Yísufa níndafa másee aiqáma rapatutu méeqeenoo ní-faqasoofaqa fiqau. Káqi munnimma qumáreeqee amaana máqasaa munnimma kafáa nímmarusa Yísu-fa misá níndafamáseenoo misá qaindá munnimma ná-mufaqa téeqimma quqánau. Ánutuna qaindása tatú-fira nakipurúna míni nimisáida munnimma máree marúsa faqa misá aináina faqa téeqimma quqánau.

¹³ Miqídanoo maaqí qímasee qímannimínau, óo-qeenáa ufa maa-amaana maqánara Ánutufa maaqí qí-masee ákara rúmaqoofa márídanoo. Qíní máaqa faiqí ánaasee qíníara innaaruqíra máqa máríanifee qí-maqoofa márídanoo. Ánutufa miqí qímaqoofaqa ínnee úmmuarira maaqa aannándaafanoo innaaru qira máaqa mara quándeeqee úmmuarira maqáikaman-daafanoo.

¹⁴ Yísufa amaana máqaki káqi márufaqa nífu dim-bárausa faqa náununu apírirausa faqa Yísufa máruqoo anirée márufanoo nífu maqanníseenoo níku andee-qánnimaqeenoo ímarinau. ¹⁵ Miqí márufaqa faiqi-uqáindi anikéeqafufaqa Yísunara maaqí qímasee idí raqau. Dafidina áti Ánutu anée ámiqi ámiqimmánda.

¹⁶ Amaana máqasaa rakísi marúsa misá Yísuna qá-foofanoo, faiqí ánaasee ámiqi ámiqimmánníseenoo faiquqáindi idí rámamaqóofanoo minára írufanoo níranaqanau. Níranaqoofaqa Yísuna qímamida qiquau. Anée maa-idína íridanee, sía fee íridanee. Miqí qufanoo Yísufa iriséenoo náriqa qímannimínau. Eeóo qínée írídaqa, óoqeenáa ákara ufa sía fee ínnee faqa írídee. Mifá maaqí qinau.

Anée faiqi ánaaqiuqa nári nímariasa faqa sakasée máriasa faqa nári nóokiqari ánoona nimooqira ufa úri-danoo.

Sía fee ínnée mi-ufána íridee. ¹⁷ Mifá miqí qí-maseenoo misá faqa Yeerusaree máqusa faqa miníseenoo Beetani máqusai óoqu faiqanau.

Yísufa faafísa fooqáa saqari áqufanoo aadánúsinau.
(Mareekoo 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Iqáqoofanoo aatáta óoqurandee kafáa Yeerusaree máqusai úrimarufanoo áararanau. ¹⁹ Áararofanoo aaná afainni saqári misá née maría saqári faafísa fooqáana qáfamáseenoo qaqamara randóofanoo sía márínau, ámanee kai márínau. Qáfamáseenoo fífau saqari maaqí qímasee áqínau. Náaru náaru síamma anísaa qaqama íraani. Miqí qufanoo mikarí kai mi-saqarífa aadánusinau. ²⁰ Miná faiqinámu miná qáfamásoofanoo náaquoofofa qiqau. Náqi fee mándee káqi káqi mándee aadánusinoo fee.

²¹ Yísufa minára iriséenoo qímannimínau. Qínée ánoona ufa ínni qímannimídaqa. Ínnée Ánutunasaa írírana rusíseeqa minára moodáa írírafa márínaqa ínnée sía óonumafi írifanoo sía qaara írírafa márínanoo, maa-faafísána qúnndee kai íqa ínnée faqa miqí kai ifáranoo fíraa ainaina faqa ínnée miqífaranoo. Maa-fíraa aaqana oorífa áaqanara faqa qífanoo uqéerakinanoo ooruku námmariki áqufuannoo. ²² Kaifáa anée nánainainaree Ánutunara íráidaneer anée aneenná írírana Ánutunasaa rusísainafa márínana anée moo áinainara innaaru qínanoo mifá mi-ainainná kai aní ámiannoo.

Yísunara yáfee aní aqíqéenoo fee qímasee irámmirínau.
(Mareekoo 11:27-33; Ruka 20:1-8)

²³ Miqí qímannimiseenoo mifá Yeerusareenní óoru finau. Oorureenoo amaana máqaki kafáa kéeqanau. Kéeqafínoo faiqí ánaasee qímannimímarufanoo amaana máqasaa rakísimarusa faqa Yuda máqannaasa faiqí fíraasá faqa aniréeqa maaqí qímasee quandásee Yísuna irámmiríqau. Yá fásíqa fee aníara qifanee maasá aináina maa-amaana maqánakínaa téeqi taaqi máqi nánee. Yáfee aní dadaaqifanee anée faiqí ánaasee faqa andeeqánnimaqáidaneer.

²⁴ Misá miqí qímasoofanoo Yísufa náriqa qímannimínau. Qínée ínni moodáa ufa iráanaqa ínnée miná óosana qímaqimífaqa qínée faqa ínnée qíní iraanára qíní diqíqoo óosanara ínni qímannimíanaura. ²⁵ Yísufa maaqí qímasee irámmannimaqanau. Yoohaneefa nammári nímimarufa faiqí ánaasee moómoo rúmannimaqarana Ánutuna ufamau fee rúmannimaqeenoo fee faiqí moo úfamau fee rúmannimaqeenoo fee ínnée minára nánee fee qídee.

Misá minára quandáfufaqa Yísunara íriandoo qímasee náundaindari narí qímami narí qímami qiqau. Maasá Yoohaneena nammári nímíranara Ánutuna ufamau fímaru fee qífanoo Yísufa maasára nánaree ínnée miná íriaqaanna sía íriqau. Miqí qíandoora.

²⁶ Kafáa maasá Yoohaneena nammári nímimari fasiqanara faiqí ufamau fímaru fee qíanaqa faiqí ánaasee afeeka ufa maasá qímíqa dárífoora, Yoohaneenara

Ánutuna kúqaa tamummáqara fasiqee qímariasa máriafaqa maasá dárífoora.

²⁷ Misá miqí qímaseeqa quandásee akooqóo Yísuna qímamíqa qiqau. Sía maasá aní irárufa íridaqa. Yísufa minára iriséenoo qímannimínau. Qínée iráunannara sía ínnée kooroomásee qíní qímaqimífaqa qínée faqa ínnée iraanára qíní diqíqoonára sía kooroomásee ínni qímannimíanauranoo.

Faiqí moó mina ámaakuqandara quandárufa.

²⁸ Yísufa maa-ufána kafáa faiqí fíraasá faqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa quandásee qímannimínau. Qínée moo úfa ínni qímannimíanaqa ínnée irisée mi-oosanná qíní qímaqimífaqa. Faiqí moó márínau, miná ámaaku qaaraqánda máríqau. Mi-fasiqáfa narí ámaaku indaarúqaa faiqi qímamínau. Qíní uáinna qaqama áfuqaki áqufínana aináinia qímasoofanoo indaarúqaa faiqi fannoo qáoo qímaseenoo minnísee máriufanoo kafáa óonumafi iriséenoo dóo aináinai finau.

³⁰ Miná ákoofa qufanoo qáoo qufanoo quandáfufanoo ínaaqíanaa faiqi qímamínau. Anée fúa, aináinai fúa. Miqí qufanoo mifá eedóo kai qímasee aanái óonureenoo óonumafi iriséenoo minnísanau. ³¹ Mifasiqaqandá indaarúqaa fee ínaaqíanaa fee nári níkoona ufa aindúsinoo fee qífaqa qínée írianaura.

Misá iriséeqa qiqau. Indaarúqaafa mifá narí ákoona ufa aindúsinau ínaaqíanaafa sía aindúsinau.

Yísufa minára iriséenoo maaqí qímasee misára akooqóo qímannimínau. Miqí kaimmáseeqa káaqa faiqí máraqanua anaaseesa faqa úmmuarira takisa munnimma máree máríasa faqa misáuqa Ánutuna ufara eedóo qímasaídaqa ínni indaarú kámannisee Ánutuna quqúsaki kéeqáidaqa. ³² Yoohaneefa nammári nímimarufa ínniara amaana máqasaa rakísirausara ínniqa mandáinaina nínaaqiannai quqásee nímeesuqusee nóori Ánutufinnai nóori ubeekáaqa. Yoohaneefa miqí qímaseenoo ínni qímannimísoofaqa ínnée síamma íriafanoo úmmuarira takisa munnimma máree máríasa faqa káaqa faiqí máraqanua anaaseesa faqa misá kaimma Yoohaneena ufa irisée Ánutufinnai quandáfíqa andeeqásee fiqau. Kaifáa ínnée amaana máqasaa rakísirausa misá andeeqásee fuana níkoofaifaqa Ánutufinnai nóori ubeekáranara qáoo qímasee miná ufara níkoofaifaqa ínnéeqa qímaqamau kai fímariafanoo.

Uáinna qaqamasaa úfaasu rakísimariasa quandára ufa.

(Mareekoo 12:1-12; Ruka 20:9-19)

³³ Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo kafáa moo úfa quandáfufanoo maaqí qímasee qímannimínau.

(Yísufa náriqa munnimma máree maru saikanara irisée uáinna sanda úmmaqírana kíkiqa ususéenoo narí árífandínnanara qímannimínau. Maaqóo maasá sía uáinna saikara íridaqa. Maasá munnimma máree maria saikafa koofí kai márínara Yísuna uáinna kíkiqira ufara maasá quandásee koofí kíkiqa usúanaura.)

Yísufa qímanniminoo qinau. Íriaqa, faiqí moó fannoo aináinafaqaafa quqúsa áuquseenoo koofí asumu úm-maquseenoo nári óosana maraséenoo koofí qám-baanai qaindá afeeka meeráqoo sandáaqai áuquseenoo minní máridanoo úmmuarira fasiqara káasau aandau ainainara rakísiaqeera qaindá áuqinau. Koofí nammáruqi mária difaani firaaná faqa áuqinau. Koofí innooqáfufanoo miná ákoofa rakísira fasiqausa qúfaasu níminoo qinau. Ínnee qiní koofísaa rakísiqísee máriafaqa qinée qám-baanai óosusaanaqa ínnee dín-danai rafárisee nimiséeqa óoni máraaqa díndanai rafárisee nimiséeqa óoni mára qiní qímaqaqa qinée moosáa fúanauree qímasee moosáa finau. ³⁴ Aiqáma koofí ánoona máfufanoo ainána ákoofa níanaindari narí aináinira faiqiuqa niqiqéenoo qinau. Ínnee óo-quiree qiní óosukinaa koofí qiní óondaraana tiqísee máree míni qímiaqa. ³⁵ Miná aináinira faiqiuqa óo-quroofaqa quqúsasaa rakísimarusa mandóosana marasée misá náriqau. Moo sáamu sámu áriqau moó óoni samu áriqau moó kuqá áriqau. ³⁶ Ainána ákoofa minára iriséenoo moómoo niqiqámasee qímannim-inau. Ínnee óoqu qiní óondaraa koofí itiqímaree míni qímiaqa qufaqa misá óoquroofaqa kaifáa nárinau.

³⁷ Koofí ákoofa náqi fee másee qíanaqee qiní koofí máreefatee minára írusianoo. Ínaaqiana uqanna narí ámaaku uqannara iriséenoo qímaminau. Anée óoqu máree míni qímia. Misá aníara ruffaaqeera qíma-soofanoo miná ámaaku óoqu roofaqa quqúsasaa rakísimarufa faqa miná áiku ásauku faqa miná ámaaku qáfamasee qiqau. Maafá maa-koofína ákoona ámaaku aniréenoo márai miná faqa kuqárusaa, fáfaa mifá maa-maqána máraandoora miná arusée maasá kai máraanara. ³⁹ Misá miqí qímaseeqa mi-faiqína qumáreeqa rariséeqa áqoosai múnusee kúqamma áriqau. Yísufa narí árifandinnanara qídanoo koofí ákoona ámaakuara qinoo.

⁴⁰ Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo amaana máqasaa rakísirausa irámmirinoo qinau. Quqúsa ákoofa miqóo óoqurainna kari náqi fee másee aináinira rakísirausara íannoo fee. ⁴¹ Misá minára iriséeqa qiqau. Mifá qumuréenoo mi-fasiqáusa rairai qíman-nímiqeenoo áanóo ímannímaqeenoo kuqánnáruanoo. Kafáa randáseenoo moo ámiqira fasiqa mara quqásainanoo mifá quqúsasaa andeeqásee rakísianoo. Qaqama íreenoo akuqáinna kari, quqúsa ákoofa narí óosaaqaraanara narí qínoo maramáree míni qímia qínanoo tiqísee mara máree múnú ámiannoo. ⁴² Misá miqí qímasoofanoo Yísufa miná iriséenoo misá narí árifandinnanara iriséenoo kafáa quandáseenoo náriqa qímanniminoo. Óoqeenáa ákara maaqí qí-masee qímaqoofa márida.

Faandaamura áuqi mária fasiqausa sabéena moó márasée qáfamásee mandáikíra fee qímasee min-nísaqau, moó fáandaamura áuqimarusa mi-sabeenná kai mara máree ámiqira fee qímaseeqa faandaamura afeekaikámma umáraaninnana rakíaqau. Bóo qá-faaqa, Ánutufa ámiqira ainaina áuquseenoo.

Óoqeenáa ákara miqímminoo máridanoo sía fee ín-nee ásaana rídee. Dóo aunídee.

⁴³ Miqí kai ínoo Ánutufa narí quqúsa ínni Isaraee máqannaakinaana mara máree moó máqannaaki quqásaiifaqa mi-maqannáasa ámiqimmásee Ánutuna ufamau fifáranoo. [⁴⁴ Maa-ufána 44 qúsa kamu sía óo-qeenáa papiqaki márúnara sía maaqóo ákara ríqa.]

⁴⁵ Amaana máqasaa rakísimarusa faqa Farisai ámaana ufa írimarusa faqa iriséeqa maasára quandá-danoommifoo qímaseeqa níranaqee marufaqa Yí-sunara rumbára ufa qímaríqau. Faiqí ánaasee moó-moosa miná aaqá márufaqa misá minára Ánutuna tamummáqara fasiqa máridanoo maasá minára rum-bánaqa faiqí ánaasee maasá díqíqa tutuqi fóora. Miqí qímasee minnísee sía Yísuna rumbáqau.

Faiqí úriqararafa narí ámaaku amundára qóomaqa quandára ufa.
(Ruka 14:15-24)

22 Yísufa kafáa faiqí ánaasee qímanniminoo. Quandára ufa kai maaqí qímasee qímannim-inau. ² Ánutufa narí quqúsakinaasara maaqí qímasee rakísidanoo. Firaa karaambaiqa moó kíkíqa úsuanau-
ra. Mi-firaa karaambaiqáfa miná ámaaku amundára-ree qímasee firaa qoomaqa suqánau. ³ Suqáseenoo narí faiqi námu niqiqéenoo qinau. Maqúsa maqusa fí-fainiqa eendá qímannimunausa nífiqee mínisaifaqa nárana naaqa. Qímasoofaqa fífainiqa. Faiqí óonu náaramásoofaqa misá qáoo qímasee minnísaqau. ⁴ Karaambáiqqa fannoo miná iriséenoo kafáa akaqáusa niqiqéenoo qinau. Eendá qímannimunausa ínnee óonu nífiqaaqa. Nárana faqa óosana óosana aandau faqa óonidakinaana faqa dóo aiqúaaqa. Káqi káqi iaqa. Dóo aiqáma deedaqínoo máridanoo.

⁵ Qímannimunausa máqusa máqusa máriasa qíman-nimisoofaqa iriséeqa naanaidara qímasee minnísaqau. Moó fannoo narí aináinnai finau. Moó fannoo narí burimakáu quqúsa áuqiraree qímasee finau. Moó fan-noo narí situáqai finau. ⁶ Moo máqusanaasa miná faiqínámu sáamu samu náriqau, mandá óosana nímiqau, kuqá náriqau. ⁷ Karaambáiqqa fannoo minára iriséenoo narí faiqi námu maaqí qímasee qímannim-inau. Ínnee fíndifuaqa, maqúsa máqusa qiní faiqi ná-mu nárimariasa aiqáma naru taikásee misá máaqa idáraqa miqí qufaqa misá miqímimiqau.

⁸ Miqímmasee aniroofanoo karaambáiqqa qímannim-inau. Amundárana qoomáqa deedaqínoo márida. Faiqí ánaasee qinée indaarú náraunaqa misá óosana sía andeeqánoo máriafaqa sía ánia. ⁹ Dóo ínnee kaifáa fuaqa. Aaná kindooraki máriasa faqa aaná fímariasa faqa úiqaana máriasa eendá sía qímannimunausa kai nífiqee ániaqa. ¹⁰ Miná faiqi námu minára iriséeqa faiqíara randárara fífainiqa. Ámiqirausa faqa mandáikirausa faqa paqúrínausa misá nífiqee ániaqa. Miqí qufaqa misá fiqau. Miqí kai íqa karaambáiqqa maqúsai faiqí ánaasee qumbíaqqa máriqau. (Mi-
aukuanná amundára qóomaqa sakaséenoo amundára

gamunna kooqíkinaana maraséenoo nímufaqa afisúsee kéeqafufaqa neemáriqau.)

¹¹ Faiqí anaasee mi-qoomaqánaki óoqu márifufanoo karaambáíqa fannoo aniréenoo faiqí ánaasee nímandanoo fídanoo óonu qáfoofanoo moó fannoo sía karaambáíqa qamunna afisírafa kooqísaa ámu qamunna sía afisírafa káqi óoqu márínau. ¹² Óonurama qáfeenoo qinau. Qíní qíqoondi, náqi fee ifanee sía qínée qamunna kooqíki qamunna ámunna sía afisínanee. Náqi fee ifanee sía amundára qamunna afisínanee. Nánaree fífau óoqu márínanee. Miqí qufanoo mifasiqáfa káqi kásoomáfinau, sía ufa qinau. ¹³ Minára karaambáíqa fannoo qáfamáseenoo áranapoofanoo quandáfinoo narí faiqi námu qímannimínau. Ínnee sánda qumáree maaná áiku ásauku ruúmbeeqee áqoosai asukunai áquaqa. Áqoosai minní asukunai áqusaifanoo minní óoqumarídanoo ikí ráqaidanoo áfai riqídanoo aupúraidanoo máríani. Aiqáma áqoosai máríasaa miqí kaimmídaqa. ¹⁴ Yísufa mi-ufána maaqí qímasee rafáaqafinoo qinau. Ánutufa moómoo náaramásaiifaqa. Misá aniráifanoo Ánutufa misáki-naana moodáa kai moodáa kai naríara márídanoo. Moómoosa sía amanaikídaqa.

Takísa munnimma kaamána nímira ufa.

(Mareekoo 12:13-17; Ruka 20:20-26)

¹⁵ Yísufa mi-ufána faiqí ánaasee qímannimisoofaqa Farisai ámaana ufa írimarusa narí faiqi námu náaramáseeqa súqu quqáseenoo Yísuna rumbára ufa maaqí qímasee óonumafi írimariqau. Maasá irárufara fuseemmásee umáranaura, óosana óosana ufara miná irámmirifanoo mifá moó káqikaa ufa mandá ufa qínaqa dóo miqóo tautúmandee rumbánauree qiqau. ¹⁶ Miqí qímaseeqa misá narí faiqi námu faqa Eeroodeena áqoondi máríasaa faqa moodáanaki Yísufinnai óonu réeqa únna qímasee ámiqira aqoondíara foora máfufaqa nóori quqásee reendeenámaseeqa maaqí qímasee irámmiríqau. Óo ufasaa rakísirafa, anée andeeqára ufa qímarianafa, sía únna qímarianafa anée sía moonára ámiqira fee qímasee ámiqira ufa qímamianafa, sía moonára mandáikira fee qímasee mandúfa qímamianafa, aiqámaqara ánoona ufa kai qímannimímarianafa andeeqárafa máríananoo. ¹⁷ Maasá iráanana anée iriséenana miná óosana maasá qímaqimia. Maasá maqee maqee Roomma máqannaa kaamána takísa munnimma ámimarunausa márídaqa. Maasá miqídaqa Mooseena sándufa rukíaidee sía fee rukíaidee.

¹⁸ Misá Yísuna ufa iriséeqa miná rumbáneera qufanoo Yísufa narí fáasai misá mandóosana iriséenoo maaqí qímasee níqinoo qinau. Ínnee qaara ufa qímaríasaa máríafanoo mandáiki máríasaa máríafanoo. Faiqí ánaasee ínnee naamúa qímasee quandáfi mandóosana máree máríasaa máríafanoo. ínnee nánaree fífau qíní qífusaa ititáidee qínée ínnee nínndafáida. ¹⁹ Ínneeqa takísa munnimma míni qíní qímifaqa qáfaa. Miqí qímasoofaqa misá takísa munnimma marasée ámiqau. ²⁰ Misá takísa munnimma ámufanoo

Yísufa mi-munnimána maraséenoo ámiqi máseenoo aiqumáseenoo qinau. Maaná yána óori amanée márídanoo fee. Yána áuqu fee miná amana ámeemaanaí ákara rínoo márídanoo fee qufaqa misá qiqau. ²¹ Roomma máqannaa rakísirafa miná áuqu Sísa miná amana faqa miná áuqu faqa márídanoo. Miqí qufanoo Yísufa qímannimínau. Dóo Sísaana áuqu minásaa ákara rínoo márínara mináindi uqanna márídanoo dóo narí aináina dóo narí ámiaqa amisée quandáfiqa Ánutuna aináina dóo miná faqa narí ámiaqa. ²² Miqí qufaqa misá tautúmaseeqa mi-ufána óosana randásee quqásee fiqau.

Kúqiranakiqari fíndifuanninanara iraqau.

(Mareekoo 12:18-27; Ruka 20:27-40)

²³ Mi-faasaanná Sadikai ámaana ufa írimarusa aniréeqa Yísuna irámmiríqau. Misá maaqí qímasee qímarusa. Faiqí kúqidanoo sía minakíqari fíndifídanoo, ákundamásaafanoo dóo minakí taikáidanoo. Sadikai ámaana ufa írimarusa miqíqa márúnara maaqí qímasee Yísuna irámmiríqau. ²⁴ Óo maasá uqannífiqara fasiqa. Mooseefa maaqí qímasee faiqíara ákara rinau. Faiqí moó fannoo faiqi sía máqarai kúqinanoo miná ákaqa fannoo miná ánaaqa máraannoo. Maraséenoo minásaa faiqi maqasáinafa fíndifínoo indaarúqaa ákoona qumíasana maraséenoo miná maqa máaqaki fúannoo. Mooseefa miqímmasee maasára ákara rúmaqoona márídanoo anée minára írínaqa maasá moó úfa aní qímamianaura. ²⁵ Faiqí moó fannoo qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée faiqi námu maqasoofanoo indaarúqaafa innooqáfinoo ánaaseesaa amundásoofanoo sía faiqi máqarai kúqinau. Kuqufufanoo miná ánaaqianaafa mi-anaaseená kai kafaá máránau. ²⁶ Mifá faqa mi-anaaseená maraséenoo sía faiqi máqarai kúqinau. Kuqufufanoo misá nínaaqianaafa mi-anaaseená kai maraséenoo sía faiqi máqarai kúqinau. Miqí kai ínnoo fífufanoo faiqi qísauku dínni aiqáma taikásee dínni óonu qaara maraséenoo mi-anaaseenásaa sía faiqi máqarai kúqíqau. ²⁷ Kúqufanoo mi-anaaseefá faqa kúqinau. ²⁸ Aiqáma fasiqa ánaasee kúqiranakiqari fíndifíra aukuaana fíndifífanoo mifasiqáusa faqa mi-anaaseefá faqa fíndifífanoo yána ánaaqee máríannoo fee. Qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée mi-anaaseená mároosa máríqau. Yána ánaaqee mi-anaaseefá máríannoo fee.

²⁹ Yísufa mi-ufána iriséenoo níqidanoo qímannimínau. Ínnee Sadikai ámaana ufa írímariasaa áaqee máríafanoo. Ínnee óoqeenáa tamummaqarusa ákarakinaa ufa faqa Ánutuna afeeka faqa sía irisáidaqa áaqee máríafanoo. ³⁰ Aiqáma fíndifífanoo áukuana fíndifífiqa faiqí afaaqa faqa ánaasee afaaqa faqa taikáannoo aiqámaqara amanamana kai qangiroorá foora kai afeeka márífaranoo. Qangiroouqa sía faiqí faqa anaasee faqara foora márífaranoo mookírausa idaaqírausa márídaqa faiqí ánaasee kuqufíqa innaarúnai óorureeqa qangiroorá foora máfiqa sía amana narí maree narí maree ifáranoo.

(Óoqai Abarahaafa faqa Isakeefa faqa Yakooboofa faqa maa-maqánasaa máru kamuqoo Ánutuna ufamau fímarunara Ánutufa nariaraa minamúsara Ánutusée qinau. Minamúsa kuqufíqa fíndifiqa dóo Ánutuna faqa innaarúnnai óoru máriqau. Innaarúnai Ánutuna faqa kisaasaa márikufanoo Ánutuna tamummáqara fasiqa moó fannoo Ánutuna ufa minamúsara quná iriséenoo ákara rínoo qinau. Qinée minamúsa Ánutusa máridaqqee qinau.)

³¹ Yísufa mi-tamummaqarána áufakiana iriséenoo Sadikai ámaana ufa qímariasa kaifáa maaqí qí-maseenoo qímanniminoos qinau. Ínnee áaqamasee kúqiranakíqari sía fíndifiraree qíasa. Minára Ánutufa ínni qímannimíqoona sía fee ínnee mi-akarána ásaana rída fee. ³² Mifá kuqufúsá fíndifi miná faqa márianara maaqí qinau. Qinée Abarahaana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misá Ánutusa qínée márunausa máridaqa. Ánutufa sía óoqai misá maaqóo máru kamuqoo misá Ánutusa máriafannaqqee qinau. Óoqai kuqufúsá dóo fíndifiqa Ánutuna faqa maqqee márianara mi-ufana misá Ánutusa márunausa máridaqqee qinau. Minára Abarahaana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa sía misára kúqíqa máriafoo qíafa. Káqí Ánutuna faqa innaarúnai máridammiafoo qíafa. Ánutufa sía kúqírausa Ánutufa máridanoo. Káqí máriasa misá Ánutufa máridanoo. Ínnee minára sía fee ásaana rúmasee írída fee.

³³ Minára faiqí moómoosa iriséeqa mi-ufánara ánoona ufa fee qímasoofanoo náaquqanau.

Aiqáma sándufakíqari úriqarara sándufa kooroo inau.
(Mareekoo 12:28-34; Ruka 10:25-28)

³⁴ Yísufa Sadikai ámaana ufa írimarusa ufa aru-soofaqa Farisai ámaana ufa írimarusa minára iriséeqa minára ufa súquseeqa aniréeqa Yísuna irámmiriane qíqau. ³⁵ Misákíqari sándufa óosana írimaru fasiqafa aniréenoo Yísuna amanammásee qáfaanee qímasee ufa quqánau. ³⁶ Faiqí uqannífiqqee máriana fasiqafa, Mooseena sándufa óosana óosana máridanoo. Nána sándufafée aiqáma sándufa narúsée úrinaaqaránoo máridanoo fee.

³⁷ Yísufa iriséenoo qinau. Úriqarara ufa maaqáamminoo máridanoo. Ínni faakána Ánutufa ínnee minára ínneeqa nímuqusa nimana irirana múdukannoo minára nídinaqa minára ruaqa. ³⁸ Mi-ufáfa aiqámufausa úrinaaqaránoo máridanoo. ³⁹ Miná ánaaqiana miná fooqáafa maaqímmínoo máridanoo. Ínnee ínneeqa nipatasaa ámiqímmásee rakísidaqa rímariafanoo dóo ínnee miqí kai íqa níqoónausara faqa rakísidaqa ru-aqanani. ⁴⁰ Mi-ufaqandásaa aiqáma ufa óosana óosana mi-qandásaa mundídanoo. Óoqai Mooseena sándufa faqa Ánutuna tamummáqarausa ufa faqa mi-qandásaa faakána fooqáafa máridanoo mi-qandásaa mundínoo máridanoo.

Ásauku mundírafa Dafidina áti márunara qímanniminoos.

(Mareekoo 12:35-37; Ruka 20:41-44)

⁴¹ Farisai ámaana ufa írimarusa miqóo súqíqa márunafanoo, Yísufa misá níkaaqa maa-ufána qinau. ⁴² Óoqai ásauku mundíranara ínnee minára nánee fee qída fee. Yána áti fee qídee. Miqí qímasoofaqa misá qíqau.

⁴³ Dafidina áti fee qídaqa qufanoo Yísufa iriséenoo quandáfinoo misá qímanniminoos qinau. Ínnee kúqaa Dafidínanara Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qímariafanoo Ánutuna maraquna fannoo Dafidina áakufufanoo maaqí qímasee ákara rinau.

⁴⁴ Ánutufa maaqí qímasee qíní karaambáíqa qímanniminoos. Anée qíní Ánutusa qísauku uqannai qíní daaqá óoqumarífi márinaqa qínée aní namuqáauqa náru taikáseeqa aní áramandunna quqásaanana mária. Miqí qímasee Dafidífa ákara rinau.

⁴⁵ Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo kaifáa maaqí qímasee irámmirinau, Dafidífa Ánutuna ásauku mundíranara qíní karaambáíqa fee qunára náqímmásee ásauku mundírafa moodáanaki Dafidina karaambáíqa faqa miná áti faqa máriannoo. Dafidífa andeeqáidanoo fee ínnee fee andeeqáidaqqee aiqámaqara ínnee andeeqáidee. ⁴⁶ Yísufa mi-ufána qímannimífaqa sía mi-ufána áti ráqqeeqqee narí qímannimíqau. Miqóoqari nisaurúsee sía kaifáa moo úfa Yísunara irámmiríqau.

Mooseena sándufa akoofásauqa mandóosanara eeráiriaqqee qinau.

(Mareekoo 12:38-39; Ruka 11:43, 46; 20:45-46)

23 Miqí kukári Yísufa narí faiqi námufaqa faiqí ánaasee moómoo faqa maaqí qímasee qímanniminoos. ² Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa qímannimíranara qutáaqamánnimaqarausa márida. Ínnee minára misá ufa ámiqímandee iriséeqa mi-maú kai andeeqásee fídaqa misá iandée kai sía iaqa. Misá nóokíqari faiqí ánaasee aaná quqannífiqáidaqa quandáfi moomáu fímariana mi-maú ínnee sía fuaqa. ⁴ Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misá amusúfa moómoo firaa qumaarara fooqíara árapeeda arúeeqqeenoo faiqí ánaasee nímidanoo náriara sía káqíkaaqqoo nári nísauku amukannoo dadaaqídaqa misá iandée ínnee sía miqí iaqa.

(Mi-akuqanná Isaraee máqannaasa Mooseena sándufamau fídaqa qísaaqamara foora usúséqa minakí Mooseena sándufa papiqasáa ákara rúmasee úmmauruara foora usúsée nuqqée ímaríqau. Náriqa qamunna átisaa faqa fáakasaa peepéenaana áuquandee másee usúqirausa nímaríqau. Káqíqeesa faqa aiqámausa faqa miqímandee nímaríqau. Farisai ámaana ufa qímarusa firaatiá áuqusee qíqafaaqqee qímasee qísaaqamasaa faqa qamunnasaa faqa firaatiá áuqu úqirausa nímaríqau. Miqí marúnara Yísufa maaqí qímasee níqínoo qinau.)

⁵ Misá faiqí aiqámausa nífusaa aiqáma ainaina áuqaidanoo fífau tasimiramándaída áuqaidaqa. Qísaqaama firaana ususée Mooseena sándufa ákara minakí usuqírausa nídaqa qamunna kísaaqamáseeqa faiqí nífusaa tasimiramándaída fídaqa. ⁶ Faiqí qoomáqa sakasée náidaqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa misá ámiqira qóo kai óoqu marífidaqa náidaqa. Amaana máqaki faqa ámiqira qóo kai faiqí nífusaa óoqu máridaqa faiqí ánaasee qíqafaqee qímasee miqímmidaqa. ⁷ Faiqí ánaasee súqidaqa makéeti marúnakina narí ánuafa uqéera qáfeeqa, Óo maasá faiqí firaafá anée fee ánidanee miqí qufanoo narí fífau sumoo súmmidanoo. Misá aatáta fídaqa maqúsa máqusa nímarufaqa faiqí misá níndafeeqa, óo maasá ufasaa rakísirafa misá miqí qunára káaqa nídufaqa asasámmidaqa. Misá iandée ínnee sía miqí iqa. ⁸ Faiqí ánaasee ínniara maasá uqannífiqara fasiqa fee qífaqa qáoo qímasee qiaqa. Ínnisaimbaqa amanamana kái máridee qiaqa óoreeqárausa níkaqaafasaa kai máridee qiaqa. Ánutufa kai ínnisaimbaqa uqannífiqara fasiqa máridanoo fee qiaqa. ⁹ Miqí kai íqa sía maqásaaqaraasara qíkoo fee qímasee nímandaaqa. Innaarúnai Ánutunara ínnisaimbaqa aiqámausa qíkoo fée kai qiaqa. Miqíqa ínnee amanaiká kaimmifáranoo. ¹⁰ Ínni saimbaqaki sía moonára karaambáiqee qiaqa minára minnísaqa. Ínni karaambáiqe moodáa Ánutuna ásauku mundírafa mifá kai máridanoo. ¹¹ Moó fannoo ínneki úriqararafa márinafa narí kai eedóo qímaseeno misá dadaaqíra aináinira fasiqa máriannoo. ¹² Faiqí ánaasee náriara úriqararausee qímariasa Ánutufa misá farindámaki sáamuriqa nisauríranaki quqáannoo. Faiqí ánaasee naríara óorudupirausee qímariasa misá faakánaikamannimaqaannoo.

Mooseena sándufa akoofásauqa aaraikíra ufa óosana níqinau.

(Mareekoo 12:40; Ruka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Yísufa kaifáa misá qímanniminoo qinau. Ínnee Farisai ámaana ufa qímariasa faqa ínnee Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ínne nárirafa firaafá márinara qinée óonumafi íríqa qimudáoo qídaqa. Ínnee faiqí amaana ufa qímannimisaidaqa maqándanai ínneeqa káqi úmmuari máriasa. Faiqí ánaasee akaqáusa innaarúna ququsaki kéeqarariafaqa ínnee rafáaqafunnimaqaida ínnee faqa sía keeqéefaranoo. ¹⁴

¹⁵ Ínni nárirana firaafá márinara minára qinée firaaqóo qimudáoo qídaqa. Ínnee amaana úfa qímanimisaidaqa maqándanai mandáinaina óosana óosana máree maríana. Ínnee mandóosana máree maríasa. Ínnee maqúsa máqusa faiqíara randáidaqa ínne ufa íríaqaaínnana miná paqúrimásee ínneeqa ufa óosana qímamisaifanoo írinoo mi-fasiqána mandóosana ínne mandóosana úrqaqaranoo máridanoo.

¹⁶ Nífu dimbárausa maasá aaná quqannífiqee márúnausee qímasee ínnee faqa nífu dimbárausa kai máriafanoo. Ínni nárirana firaafá márinara ínniara firaaqóo qimudáoo qídaqa. Ínnee maaqí qímasee

áaqamásee qímariasa. Faiqí moó fannoo narí amana Yeerusaree ámaana máqasaa qímasee aqiqáqamasee moo áinaina áuqararee qínafa mifá fífau ufa fee qímasee, síamma áuqaannoo. Ínnee minára áaqee maríafanoo. Faiqí moó fannoo narí amana amaana máqaki kóora márinanaki aqiqámasee moo áinaina áuqararee qínafa kóora úriqarara ainaina máriafaqee qímasee káqi áuqaannoo, sía minnísaannoo. Minára faqa ínnee áaqee foo qímariasa. ¹⁷ Ínnee nífu qimbárausa máridaqa fúrufari máriafanoo. Ínnee amaana máqakinaa kóorara úriqarara ainainee qímariafa áaqee máriafanoo. Kóora fee amaana máqa fee úriqararafa máridanoo fee. Amaana maqa náaquqara amaana máqa márinara fífau kóora minakí máriafa náaquqarafa máridanoo. Anée amaana máqasaa qímasee aneenná amana aqiqáinafa káqi áuqa náaquqarafa amaana máqa máridanoo. ¹⁸ Ínnee kaifáa maaqí qímasee áaqamásee qímariasa. Faiqí moó fannoo amaana máqakinaa qaindásaa qímasee narí amana aqiqámasee moo áinainara áuqararee qínafa káqi fífau dapi qaindá fee qímasee sía áuqaannoo. Faiqí moó fannoo amaana máqakinaa qaindásaa quqéemarinanaki narí amana aqiqámasee moo áinaina áuqararee qínafa kúqaa mi-ainainná áuqaannoo. Ínnee miqí qídaqa áaqee máriafanoo. ¹⁹ Ínnee nífu dimbárausa náaqoo nífu fúrufarirausa miqí qímariafanoo. Qini ufa íríqa. Nána ainainee úriqararafa máridanoo fee qaindá fee minásaa Ánutuna ámianinna ainaina quqéemaria fee úriqararafa máridanoo fee. Ínnee qaindásaa Ánutuna ámida quqéee marí ainainara úriqarara fee qímariasa áaqee máriafanoo. Qaindá náaquqara ainaina márinara minásaa quqéee marí ainainafa faqa náaquqaidanoo. Minára qaindá úriqararafa máridanoo. Anée amaana máqakinaa qáindasaa aneenná amana aqiqámasee moo áinaina áuqararee qínanoo mifá kúqaa aní afaaqa rumbásaanoo. Ínnee áaqaida sía rumbáidanoo fee qímariafanoo. ²⁰ Faiqí moó fannoo amaana máqakinaa qáindasaa narí amana aqiqáinafa sía fífau qaindára kai qídanoo. Aiqáma ainaina qaindásaa márinanara faqa minára faqa qídanoo. ²¹ Faiqí moó fannoo Yeerusaree amaana máqaki narí amana aqiqáinafa sía fífau amaana máqara kaifáa qídanoo. Mi-amaana maqánaki máriafa Ánutunara faqa qídanoo. ²² Faiqí moó fannoo innaarúnai narí amana aqiqéemarinafa sía innaarúnaira kai qídanoo. Ánutuna maqusa máridanoo. Miqóo Ánutufa karaambáiqe qaarí ufíqiraqoo óoqu marifi máridanoo náaquqara maqusa máridanoo, sía fífau maqusa Ánutufa narí mári maqusafa máridanoo.

²³ Ínnee Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa ínne Ánutufa nárirana firaaqána qinée qimudáoo qímannimaqaidaqa. Ínnee faiqí ánaasee uqannífiqaidaqa kafáa quandáfi maqándanai máreemariasa. Ínnee ínneeqa qáfuqakinaana óosana óosana adiafaaira ainaina, káqikaa fífau ainaina maqee maqee raíneeqee áti Ánutuna ámimariasa, ínnee mi-kaqikaa ainainnára fífau múnari mínarida, firaa ainaina Mooseena sándufakinaa ánoona

ainaina ínnee minnisaidaqa. Andeeqára óosanara faqa faiqí ánaaseera nímudaoo qíra óosana faqa ánoona ufa kai qíra óosanara faqa mi-firaa akooqooqaraa ainainnána ínnee minnisaidaqa. Ínnee mi-firaa ainainnátia námufaqa íaqaana, káqikaa ainaina námufaqa íaqaana. ²⁴ Ínnee nífu dimbárausa nísauku qumáree aaná uqannífiqaidee qímariasa, ínnee faqa nífu dimbárausa máriafanoo. Ínnee káqikaa fífau ainainara fífau múnari mínaridaqa nammariki núnuka fooqáafa máriafaqa náandoo qímasee mara áquseeqa kaifáa quandáfifaqa firaa ainaina akooqóo ainaina qóosara foora firaa aandau tia sía írirai káqi nambíqee máriasa.

²⁵ Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ínni Ánutuna nárirana firaafá máriafaqa minára qinée ínniara qimudágo qídaqa. Inní márirana káafara foora máridanoo, ínnee káafara foora adísáa kai findaukárausa aunduráki madaapeé úsir- ausa máriafanoo. Ínnee faiqí náriranannai misá aináina máree máriafanoo. Ínnee ínneeqa fanandíranannai minánnai ínneeqara káaqa moómoo ainaina afaqá úsimárianara ínni naunduráki madaapeé úsir- ausa máriafanoo. ²⁶ Farisai ámaana ufa qímariasa nífu dimbárausa kai máriafanoo. Ínnee náaree káafa aunduráira foora findaukámasee máriaqaana. Miqí qíma- saifaqau aiqáma káafa aundurá faqa adísáa faqa findaukárausa máriaqaana. Ínnee sía miqíafaqa.

²⁷ Farisai ámaana ufa qímariasa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ínni nárirana firaafá máriafaqa qinée ínniara qimudágo qídaqa. Ínnee faiqí madikará fooqáana máriafanoo aunírira saqariara fooqáana ap- atasáa ámiqira qumisa akusaafaqá faiqí misá miná qá- famásee bóo ámiqira fee qídaqa. Ínnee miqí mári- afanoo faiqí nífusaa ámiqirausa máriafanoo ínni naun- durá madikakí faiqí putaínoo nímudaani fannoo mandáikinoo máridanoo, kudi makírana óosana óosana ínniki máridanoo. ²⁸ Ínnee miqírausa mári- afaqa faiqí ínni níqafamásee maasáuqa andeeqárausa máridammiafoo qídaqa ínneeqa naundurái sía qáfee máriafanoo, naunduráki putaínoo máridanoo, maqándanai máree maría óosana faqa ufa rukíarana óosana faqa dóo áfai ráqaramminoo máridanoo.

Mooseena sándufa akoofásauqa náruaninnanara koorooínau.
(Ruka 11:47-51)

²⁹ Farisai ámaana ufa qímariasa faqa papiqa ákara rí- mariasa faqa ínni nárirana firaafá máridanoo minára qinée ínniara qimudágo qídaqa. Ínni níkeekú nikaakú nísaiifaqausa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa narusée níkundaqau. Kaifáa ínnee misá faiqi námu quandáfifaqa misá madikámaqoosa rukíseeqa qumísá qumáree saqárisaa fee óonisaa fee maqee maqee akusée ámiqimariafanoo. Ínnee ákidaqa maaqí qí- masee qímariafanoo. ³⁰ Maasá qikeekú qikaakú máru aukwana máridaqa sía maasá tamummáqara fasiqa náruafanaiqini misá fidíka sía máriqini. ³¹ Óo ínnee miqí qídaqa ínneeqa níkeekú nikaakú Ánutuna tamummáqara faiqi náriusa misá faiqinámu máridee

qímariafanoo. ³² Dóo amaná, ínneeqa níkeekú nikaakú naanna raaqanáni. Misá mároo mandáinaina ínnee fí- raanáikammásaaqanáni. ³³ Ínnee sakáni faiqi námu máriafanoo ukadiqa faiqi námu máriafanoo Ánutufa ínni idáki áqiraree qinoo. Ínnee náqi fee másee um- báqaki fífáree. Sía amana miqífaranoo. ³⁴ Yísufa kafáa Farisai ámaana ufa qímarusa qímannimínau. Qinée tamummáqara fásiquauqa faqa Ánutuna ufa írimariasa faqa Ánutuna ufa uqannífiqee mariasa faqa qinée márunannai máriasa ínnee iannai níqqaanáura. Ínnee misá níndafamáseeqa akaqáusa aunírira saqarisaa nárifaranoo. Akaqáusa ínnee ínni amaana máqaki rái- tasaa qáinna ateeqásáida rumbéeqoo sámunnannai ní- taufakaaqá náriisaifanoo fidíka radíqinoo qúmuannoo. Akaqáusa maqúsa maqusa nífaqasaifaqa sandéefara- noo misá fidíka faqa ínni níkeekú nikaakú nárusa misá fidíka faqa ínniki márianifeera, óoqai indaarú Abeer- ana fidíka fífau káqinni adínanau. Miqóoqari ánidanoo moómoosa fidíka fífausaqa adínanoo aní ifanoo Seekariaafa Barakiana ámaaku Yeerusaree ámaana máqaki Ánutuna náaquqara oosirana dínni márufanoo dínni qaindá márufanoo, mi-qambaanná fífau aru- soofanoo kúqinuu. Mi-kamusaqá fidíka moómoo fífau adínanoo máridanoo. ³⁶ Mi-fidikáfa ínniki kai máriannoo ínni níkeekú nikaakú nísaiifaqausa misá máru ka- muqoo numóo fífau faiqí náriu númoofa ínnee maa- kamu saqá máriasaki mi-numoofá ínniki qumaara rá- mafuannoo.

Yísufa Yeerusaree máqannaasara ámuqusímarínau.
(Ruka 13:34-35)

³⁷ Óo Yeerusaree Yeerusaree firaa maqusa aníki máriasa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa nárusa máriafanoo. Ánutufa faiqí faiqi níqiqoosa óoni sáamu nárímarusa. Moómoo kari sía ásaanarida qinée kookooráanara fooqíara qíqoosa qairísee Yeerusareenni faiqi námu máfi sákaanee rúnaqa misá rukíee máriasa. ³⁸ Dóo miná ákiaqara kásooqaqee ínniqa maqusa faqa amaana máqa faqa sía faiqí mári maqa maaqafa naakundú maqa maaqafa máriannoo. ³⁹ Ín- nee qiní ufa íriaqa. Dóo sía kafáa qiní qíqafeefaranoo. Ínnee náaru kásooqaqee qiníara, Óo ámiqirafa Ánutu- nakinaafa maasáki qúmidanoo fee qífaranoo. Mi- aukuaná kai kafáa ínnee qiní qíqafeefaranoo.

Yísufa Yeerusaree ámaana maqa rapée íaninnanara qí- mannimínau.

(Mareekoo 13:1-2; Ruka 21:5-6)

24 Yísufa Yeerusareenni náaquqara amaana maqakíqari ráudamáku fanoo moosáa fímaru- faqa miná faiqi námu Yeerusaree ámaana maqa óoni maqa minakínaa ámiqira usakara usakáqoona óosana óosana uqafíqee máriqau. ² Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfínoo qímannimínau. Ínnee maa-oonínnannai afeeka usakara usakáqoona qáfaidee, ínnee qiní ufa íriaqa. Káqikaaqoo sía uqanna maa-ooniuqá áaku aaku írafa maqee márindee íannoo sía moodáa káqi

máriannoo aiqáma qumbaquí áquseefaranoo. Miqí qí-masee quqásee moosáa nífiqee finau.

Kásooqaqee kambíqaaninna deedeepa óosanara qí-manniminau.

(Mareekoo 13:3-13; Ruka 21:7-19)

³ Yísufa Oorifa áaqanasaa óoru óoqu márifufaqa miná faiqi námu óorureeqa naríaraa márufaqa óoru irámmiriqau. Anée fáasai amaana máqara qíannana yáiree fee miqíannoo fee. Maasá anée qúmira aukua-na nána ainainee qáfamásee fee óo Yísufa qúmira aukuaana dóo adeedí réenoo fee qianáuree. Maasá maa-aukuanná náqi fee inaqqee maasá miqóo qáfee fee máq márunna aukuanáfa taikáannoo fee qianáuree.

⁴ Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Ín-nee rufíaaqa moó fannoo únna ufa ínni qímannimisee káqi runna mara quqáani. Moómoosa aniréeqa únna qímasee maasá ásauku mundírausa máridee qifáranoo. Faiqí ánaasee moómoosa misá ufa iriséeqa eedóo qímaseeqa fifaqa rarisámeeqqee káqitinai ubee-keefáranoo. ⁶ Ínnee níanaindaraa rakira ufa írifaranoo adeedí ráinnaqoo rákirana tutuqírana ínnee írifaranoo. Mi-ufána iriséeqa síamma qiníara qúmira aukuaana dóo áiqarée foo qiaqa. Rákirafa kúqaa maqúsa maqusa kambíaanifeera qídaqa. Maa-marira aukuanáfa sía dauní taikáannoo káqikaaqóo kísaaqasaa máriannoo. ⁷ Maqúsa maqusa firaa maqusa faqa káqikaa maqusa faqa fíndifinaqa narári narári ífáranoo. Maqúsa maqúsa aandaróo náruannoo maqúsa maqúsa maqá kásiannoo. ⁸ Mi-ainaináusa mandáukuana óorisaa kai máriannoo kásooqaqee firaaqá máriannoo.

⁹ Miná ánaaqiana faiqí ánaasee maqúsa maqúsa ín-niara Yísuna faiqi námu fee qímasaida fídiaqaamanni-maqeefaranoo. Aiqáma maa-maqa maaqánaki mári-asa ínni nídafirana nimiséee ínni kuqánnarifaranoo.

¹⁰ Moómoosa miná qáfamásee rufíasee qiní Yísusaki máriasa quqásee minníseefaranoo. Moómoosa narí ueeqée narí ueeqée qifáranoo narí ákooqqee narí ákooqqee ífáranoo. ¹¹ Faiqí moómoo misá naríara Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qímariasa misá fín-difíqa faiqí ánaasee qumáreeqqee káqitinai ubeekeefaranoo. ¹² Aiqáma ainaina qúmuarirana óosana óosana deedeepirana óosana óosana kambíqafinoo qumbiqéenoo maqa máaqa amana kai máriannoo. Miqí kai inoo moómoosa naríara naríara ámuqusirana minníseeqa quandáfinaqa nari ueeqée narí ueeqée ífáranoo. ¹³ Yáfa uqannee narí ákoona faiqi uqanna mi-manda aukuanáa aiqáma ainaina kambíqainanaki fín-naaqara máseenoo fífi ínanoo taikára kooqi uqanna raqúrámisáinafa miná ákoofa Ánutufa qumáree-qqeenoo asumu máriranaki quqáannoo. ¹⁴ Maa-amiqira fasaasa ufána qiní innaarúna ququsa ufa maqúsa maqusa faiqí ánaasee aiqáma qímannimisaifaqa misá aiqáma irisáifanoo mi-kamúqoo taikára aukuaana áni-annoo.

Káaqa fídiaqaa ímari mandá ainainara Yeerusaree ámaana máqaki kambíqaaninnanara aaquqímanni-maqanau.

(Mareekoo 13:14-23; Ruka 21:20-24)

¹⁵ Misá káaqa fídiaqaa ímaria mandá ainaina qumáreeqqeeqa Yeerusaree náaquqara amaana maqakina quqásaifaqa Ánutuna tamummáqara fasiqa áuqu Danieerafa mifá minára ákara rinau. Ínnee miná ásaana rúmasee ámiqimmásee íriaqa. Misá mi-mandainainná quqásaifaqa ínnee Yuda máqa máaqaqi máriasa quqásee sandámaqaraasamásee áaqana aaqana daráaniaqa. ¹⁷ Faiqí maqúsasaa máriasa sía nári máaqaqi kéeqafinaqa nári aináina máreefaranoo náriara kai quqásee sandéefaranoo. ¹⁸ Áfuqaki máriasa sía nári uqáinara randásee máraaqa. Káqi quqásee sandáaqa. ¹⁹ Nímuaqu uqáfaqaa anaaseeuqa faiqi ánaaqi faqaasa faqa misá mi-aukuanná mandáikam-mifáranoo. Náqimmasee ámiqimmásee sandéefaree. ²⁰ Ínnee maaqí qímasee innaaru qiaqa. Óo Ánutufa sía mi-sandara aukuanáfa amaanasáa kambíqaani. Aaku áukuana faqa sía kambíqaani. ²¹ Yísufa mi-aukuannára qímanniminoo qinau. Mi-manda aukuanáfa áninna aukuaana aupúrarana inaakufa kambíqaannoo. Óoqi aupúrarana aukuaana faqa kásooqaqee aupúrarana aukua-na faqa sía mi-manda aupurarána amana máriannoo, óoreeqánoo máriannoo mifá úriqaránoo firaqóo rafáaqafusee máriannoo. ²² Dóo Ánutufa mi-manda aupurara aukuanáa dóo qúsa máriannoo fee qinau. Sía qusáikinanoo faiqí ánaasee sía amana káqi mári-fara, aiqáma kúqifara. Ánutufa narí qútaaq-maquoosara narí ufamau fímariasara írinoo, misá sía kúquaqqeera qúsa kamu rámannisaannoo.

²³ Mi-aukuanná faiqí moó fannoo ínniara maí qá-faaqa Ánutuna ásauku mundírafa miqínni mari mirínni mari fee qínana síamma íriaqa, miná únnaqiannoo.

²⁴ Mi-aukuanná únna nísauku mundírausa faqa únnaqi maría tamummaqira fasiqausa faqa moómoo kambíqeefaranoo. Misáquaindi áninna aukuaana misá qaini qáiniqira ainaina mookíra ainaina náaquqara ainaina áuqamásee uqannífiqasainaqa Ánutuna qutáaqamásee miná ufamáu fímariasa níkaru qí-masaana qiníndi kíaqqeera miqífaranoo. ²⁵ Yísufa mi-aukuannára mi-unna fasiqáusara maaqí qímasee narí faiqi námu qímanniminau. Ínnee mi-aukuannára óon-umafi íriaqa, eeráiríriaqa rufíaaqa. Dóo maqee kámu dóo kooroománnimaqaunnana íriaqa.

²⁶ Faiqí moó fannoo maaqí qímaseenoo aní qí-maminoo. Ásauku mundírafa aadána máqusa mári-danoo, qínana síamma óonu qáfaaqa minnímasaaqa, únna qídanoo. Faiqí moó fannoo ásauku mundírafa maaqóo kukéeqanoo mári ifoo qínana sía uqanna óonu qáfa. Anée minára únna qiifoo qia. ²⁷ Qinée faiqi nímaaku sía kukéeqasee qúmuanaura. Aakuasáara foora aiqámai innaarúfa rakémámaree fífaininanoo qinée faiqí nímaaku miqírafa tautúmásee kaifáa qúmuanaura, aiqáma qíqafaaqqeera.

²⁸ Aandáyu kúqinoo máridanoo áfundifaqa meemóonauqa sía minníseefara kúqaa uqanna dauní uqanna qumuréeqa mi-aandaúna náidaqa. (Qinií ufa írimariasaa máqusa maqusa yátinai fee mári-faree sía qiniíara randéefaranoo. Qinée qúmidaqa misá márifandinaqoo qeeqá kai irisée tautumasee akooqóo qumurée misá uqéeraanaura.)

Faiqí nímaaku innaarúnaindari qúmuanninana qimannimainau.

(Mareekoo 13:24-27; Ruka 21:25-28)

²⁹ Nimoosau maasáyu ira áukuana mi-aukuanná taiká-sainanoo súani qimbáfinanoo asukuna áruannoo. Quqoona faqa asukuna aruamaqáannoo. Fásau aiqá-ma innaarúnaindari kakasámmifaranoo. Fásau faqa quqoona faqa máruqoo óoqeenáa márirafa rapikamá-fuannoo. ³⁰ Mi-kamú qóo qinée qúmuanna kari innaarúnai moo kára ainaina uqannífiqara ainaina quqásaanaqa miná náaree qáfaiqa qúmuannaura. Faiqí ánaasee aiqáma maqásaa fasiqa anaasee aiqáma qáfamáseeqa nisaurúsee ikífaafau qimarifaranoo. Mi-karí qinée asuruki qeeqá káaqa qárananamu faqa qeeqá afeeka firaaná faqa qúmuannaqa faiqí ánaasee maqúsa maqusa aiqáma qinií qíqafamásee qiniíara ruffásee ikíraqeefaranoo. ³¹ Mi-karí qinée ukeena firaa qóo fuaqáanaqa qinií qangiroouqa daráanifara, aiqá-ma maa-maqa maaqána afaaqasása qinií qíku qísauku qinée qutáaqama nímaqaafanausa súqeeqeeqa moodáa saqa qinée márianannai súqu quqéefaranoo.

Saqári amanee ámmuni quandára ufa.

(Mareekoo 13:28-31; Ruka 21:29-33)

³² Yísufa kaifáa minára qímannimino qinau. Ínnee faafísa ámmuni márina qáfafaqa sía káqinni ámmu-nidanoo, narí áukuana nárana áukuana ámmu-nidanoo. ³³ Aiqaama ainaina qinée qímannimiqau-nandee faafísa fooqáafa aiqáma ainaina kambíqainaqa dóo qinée kaifáa qúmira áukuana adeedí áfaisaammifoo qiaqa. ³⁴ Maqee mária fasiqa anaaseesá akaqáusa káqi máridaqa aiqáma ainaina qinée qímannimifannandée kai ínoo kambíqaannoo. ³⁵ Innaarúna faqa innaarúnakinaa ainaina faqa maqá faqa maqásaaqaraa ainaina faqa aiqáma taikáfuannoo. Qinií dóokinaafa sía taikárana amana náaru náaru ánoona uqanna máriannoo miqí kaimminoo márian-noo.

Sía moó fannoo mifá qúmuannina faasaanara íridanoo.

(Mareekoo 13:32-37; Ruka 17:26-30, 34-36)

³⁶ Qinée qúmira áukuane qinée qúmira fáasaanee sía uqanna faiqí moó fannoo írimariafanoo. Innaarúnai qangiroouqa faqa Ánutuna ámaaku qinée faqa síamma íridaqa, qinií qíkoofa narí kaimma qinée qúmi-ra aukuanara íridanoo. ³⁷ Qinée faiqí nímaaku qúmira aukuanana Nooana áukuana fooqáasa márianaura. ³⁸ Nammári sámú náruna ataufakái miná maaríqoo faiqí ánaasee qoomáqandauru úqi máriqau. Miqída

faiqí ánaasee narámundée narámundée idá máriqau. Misá miqímmámaree fubaqa Nooana firaa sipaki kée-qeemaru faasaana misá miqíkaimmímaríqau. ³⁹ Misá mána mána ídaqa ámiqi ámiqidaqa márufanoo nam-mári radíqinoo óoqi misá fatíkaneenoo óoqufinau. Qinée qúmuanna aukuanana miqímmifáranoo. Mána mána ímarifaqa káqi qinée tautúmánnimaqaanaura. ⁴⁰ Mi-karí moodáa afuqaki qaara fasiqa aináinimari-faranoo qinée tautúmánnimaqasee moó qumáree innaarúnai óoru fúanaura moó quqásaanáura. ⁴¹ Qaara anaasee saná qaindi rímáriafaqa qinée tautúmánnimaqasee moó qumáree innaarúnai ooru fúanaura moó quqásaanaura. ⁴² Minára qinée ínni qimannimidaqa. Deedaqída máriaqa. Sía káqi máriaqa. Qinée ínni karaambáiqá qúmira aukuanara sía írimari-afanoo. Minára ínnee deedaqiaqéera qídaqa. ⁴³ Úm-muari mari fasiqafa máaqa kooqi atúaseenoo aináina úmmuaramámmaree fídanoo. Máaqa ákoofa mifá úm-muarira aukuanana iriséenoofau rakísini. Sía irisáifanoo tautúmamaqasee dóo úmmuaramámmaree fífinoo. ⁴⁴ Ínnee minára iriséeqa rakísida máriaqa. Ínnee qiniíara faiqí nímaaku sía qúmirammifoo qímasee mánoo manaa ímarifaqa qinée tautúmásee qúmuannaura.

Andeeqásee aináinasaa rakísimari fasiqanara quandára ufa.

(Ruka 12:41-48)

⁴⁵ Aináini máriasasaa rakísirafa ámiqira fasiqa óosana maaqímmino máridanoo. Miná firaafá minára qinoo. Anée qinií aináinira faiqiuqasaa rakísida nárana ainaina andeeqásee ámiqimásee nimiséeqa rakísi márinaqa qinée moosáa fuanáura. ⁴⁶ Mi-ainaini-ra fasiqúusasaa rakísirafa narí firaaná ufamau andee-qásee fímarinanoo miná firaafá aní páqurinoo sía miná áfusaa asaurúannoo asasiannoo. ⁴⁷ Íriaqa qinée ánoona qímamidaqa mi-fasiqána firaafá miná andee-qárana qáfamáseenoo, narí aiqáma ainainasaa rakísira saika miná ámiannoo. ⁴⁸ Aináini máriasasaa rakísirafa moo mánda fasiqa narí firaafá moosáa fínanoo mifá minára sía dauní ániannoo fee qímasee narí aináinira faiqi námu sía ámiqimásee nárana níminoo, misá nárinoo misá kaukaata qímanni-maqaidanoo quandáfinanoo nariáaraa qoomáqan-duquseenoo faiqí akaqáusa náramáseenoo misáuqa faqa námafinoo afeeka nammari moómoo misá saim-baqa námafidanoo fúrufaramma qáfeenoo. ⁵⁰ Miqí márinanoo sía rakísi márinna aukuanana miná firaafá tautúmamaqaseenoo aniráma qáfeenoo arusée ateeeká ateeekámma áqusaannoo. ⁵¹ Mi-manda ainainira fasiqáfa qaaraikí máriasa námufaqa mandáinainaki máriannoo. Mifá miqóo misá faqa máridanoo ikífaafau qídaqa nífai riqídaqa márifaranoo. Qinée Yísusa qúmi-ra áukuana miqímmino máriannoo. Tautúmánni-maqaanaura.

Qísaukuqara taikásee mánaaqauqa misára quandára ufa.

(Yísufa máru aukuaana mánaaqauqa moó amundáreee qímasee káqi áqoonnanaikammáqoo fasiqafa miná áqoonafa narí maqúsai káqi márufanoo mi-fasiqáfa narí akoona maqusai naríara máaqa usaká taikáseenoo narí áqoonnana maqúsai tautúmánni-maqararee qímasee óonureenoo narí ánaaqau áfiqeenoo dóo narí máaqai áfiqee finau. Misá óosana miqínoo márúnara Yísufa iriséenoo maa-ufána qíman-nimainau.)

25 Qinée qúmuanna aukuaana aniráinanoo in-naarúna ququsa maaqímminoo máriannoo. Qísaukuqara taikásee mánaaqau máriqau. Misá nári rambi úqiraua maqúsasaa asukuna rakísi márufanoo amundára fasiqa ánufaqa misá faqa firaa maqaki nárana náani qímasee áfeesímariqau. ² Moodáannai qísaukunamu fúrufari marúsa márídaqa nári rambi kái uqusée márída áfeesímariqau. ⁴ Moodáannai qísaukunamu írirana faqaasa rambi faqa minakí adíee maria nammarina faqa uqusée márídaqa áfeesímariqau. ⁵ Amundára fasiqa sía dauní áni marufaqa, áfeesímarufanoo nífuki aunduarúfaqa mandáiki máriqau.

⁶ Eendá ámuqusaikufanoo faiqí moó fannoo fífi qímaseenoo qímannimainau. Dóo amundárafa áni ifoo. ⁷ Dóo deedaqiaqée qufaqa, mi-manaaqáusa fíndifufafa qóoma quúmbeeqee rambisáa muqúrusoofanoo qanau. ⁸ Rambi nammári síaisa quandáfiqa nammári faqaasara innaaru qiqau. Maasá faqa adía qímia, maasá qóoma qimbáfifaqa nammári sía márifaqa. ⁹ Nammári faqaasa misá qáoo qímasee qiqau. Sía amana ínni adía nímanaura ínni adía nimiséeqa maasá faqa randáanoora ínni sandéeqa sutuáqai óonu feefauríaqa. Miqí qufaqa misá eedóo qímasee sutuáqai nammáriara fiqau. ¹⁰ Misá fufanoo amundára fasiqa írirana faqaasa máruqoo aniréenoo ái misá nífiqeenoo firaa maqaki kéeqau. Kéeqafufaqa misá kooqí ititáseeqa nárana néemariqau.

¹¹ Néemarufaqa fúrufari maru manaqausa aniréeqa náaraqau. Óo karaambáiqau kooqí atuásainaqa maasá faqa kéeqafi naanáura. ¹² Miqí qufanoo mifá iriséenoo qímannimainau. Sía qinée ínniara íridaqa ínni yái máriaasee, dóo sée fuaqa dóo kooqí ititáseeqa. ¹³ Yísufa mánaaqauqa kíkíqa qususéenoo narí faiqi namu qímannimainau. Ínni sía qinée qúmira aukuanara íri-mariafanoo sía deedaqifoora. Minára ínni qímannimidaqa ínni íridaqa qiníara rakísiaqa.

Qaaramoo áinainira fasiqauqa misá quandára ufa.
(Ruka 19:11-27)

¹⁴ Mi-ufána taikáseenoo Yísufa innaarúna ququsara moo úfa kíkíqa úsinoo qinau. Innaarúna ququsa maaqímminoo márídanoo. Aináina faqaafa moo átinai fuaní qímaseenoo narí aináinira fasiqauqa súquseenoo úfaasu narí aináina faqa maqa máaqa faqa misásaa quqaseenoo rakísiaqee qinau. ¹⁵ Moo fásiqa narí aináinirana amana moodáannai qísauku

koondaa amanee firaaná áminau. Moo fásiqa narí aináinirana amana qaaraqánda kóondaa amanee óorudupirana áminau. Moo fásiqa óorudupimasee narí aináinirana amana moodáa koondaa amanee amiséenoo qímannimainau. Ínni maa-munnimmána qumáreeqa minánnai ínni qimáannai aináinirana uqéer-aqaqani. Kásooqaqee aniráanaqa miná ánoona munnimma faqa miná áti munnimma faqa qímiannee qímasee moo sáa finau. ¹⁶ Moodáannai qísauku koondaa amanee qumároofa minánnai aiqáma ainainirana nimisáidanoo nímmarufanoo dínni qísauku amanee mi-ainainiránasaa aniranau. Moodáanatikufanoo qísaukuqara amanee marasée márínau. ¹⁷ Qaara koondaa amanee mároofa miqí kai ínoo kafáa qaara faqa qaara faqa aniranau. ¹⁸ Moodáa koondaa amanee mároofa mifá síamma aináininau. Mifá madika indufúseenoo munnimma minakí quqásee kukéeqasana sía furufarianifeera idaaqinóo márianifeera kukéeqanau.

¹⁹ Náaru kásooqaqee misá rakísirafa aniréenoo náaramáseenoo munnimma óosana óosanara irám-mirinau. ²⁰ Moodáannai qísauku koondaa mároofa aniréenoo narí rakísirana maaqí qímasee qímaminau. Óo qiní rakísirafa anée moodáannai qísauku koondaa kai qímunna. Minánnai aináinammásaunanoo dínni qísauku faqa miná áti munnimma faqa aniraiqaqa dóo qísaukuqara anímmamidaqa.

²¹ Miná rakísirafa minára iriséenoo dóo qímaseenoo írinau. Iriséenoo maaqí qímasee narí aináinira fasiqa qímaminau. Óo anée ámiqira fásiqa óori runúseenana aináini márianafa andeeqára fásiqa uqanna, anée káqikaa ainainasáa faqa andeeqásee rakísimarianafa máriananoo. Minára qinée firaa ainaina aiqáma ainainasáa rakísirana anísaa kai quqánaura. Sía anée káqi aináinira faiqifau márinnandia. Anée qiní faiqiara foora márinnaranoo. Anée faqa qinée faqa moodáanaki asasírausa márianaura.

²² Miqí qímasoofanoo qaara koondaa amanee mároofa aniréenoo narí rakísirana maaqí qímasee qímaminau. Óo rakísirafa anée qaara amanee qímunaqa minánnai aináinammásaunanoo qaara faqa qaara fáqaikamáfifaqa, dóo anímmamíqa. ²³ Narí rakísirafa miná ufa iriséenoo qímaminau. Óo anée faqa ámiqira fasiqa óori runúsee aináini márianafa andeeqára fasiqa uqanna, anée káqikaa ainainasaa faqa andeeqásee rakísi márianafa máriananoo. Minára qinée firaa ainaina aiqáma ainainasaa rakísirana anísaa kai quqánaura. Sía anée káqi aináinira fasiqafau márinnandia. Anée qiní faiqiara foora márinnaranoo.

²⁴ Miqí qímasoofanoo moodáa koondaa amanee mároofa aniréenoo narí rakísirana maaqí qímasee qímaminau. Óo rakísirafa qinée aní óosana íridaqa. Káaqa anée munnimmara rímarianaqa qinée qáfamáqauausa. ²⁵ Qinée aní koondaa amaneennai aináinammásaanoo aní munnimma fúrufariandoo qímasee minára rufíasee madika indufúseeqa minakí quqáquanoo máriina dóo miná kai anámíqa.

²⁶ Miná rakísirafa miná ufa iriséenoo raiqásee qímaminau. Anée mandá fasiqa uqanna máriananoo,

kudi uqanna áarara márianafa máriananoo. Anée qiniára káaqa munnimmara rímariana fee qinane. ²⁷ Anée qini óosana miqínoo márinana anée qini munnimma náqaa fee ifanee qini munnimma béenaki quqáaqaana. Anée béenaki quqásainanoofau qini munnimma faqa áti munnimma faqa márinaqau qeeqá marani. Anée madikakí kai ákundoonnanara kudi uqanna máriananoo.

²⁸ Rakísirafa miqí qímaseenoo aináinimaru fasiqa namúsa qímannimianau. Innee miná moodáa koondaa amanee maréeqee qísaukuqara máreemari fasiqana miná ámiaqa. ²⁹ Moó fannoo aináina uaqée innana moó faqa ámifanoo rairáa ínoo máriani. Aináina síainnana sía akaqá ainaina ámifara, minakí óodaa márinana miná raffa máraifanoo káqi máriani. ³⁰ Dóo maa-manda kudi fasiqána rarisámeeqeenoo mádaanai asukunakí áqusaaqa. Mi-asukunánaki máridanoo ikíraqaidanoo áfai riqídanoo máriani.

Taikára faasaana ufa írira faasaana mi-ufána.

³¹ Qinée faiqí nímaaku qúmuanna kari qeeqá rakísira áfeeka namufaqa qeeqá qangiroo námufaqa maa-maqánasaa qúmuanaura. Qumuréeqa ufaqíra qáari ámiqira qaari ufíqisee éekara ariranasaa óoqu marifí-naqa maqásaaqaraasa ufa irisée andeeqánni-maqáanaura. ³² Qinée óoqumari fúqanaqa maqúsa maqusa aiqáma súqeeqee qeeqá dóorisaa quqásee níndafeeqa qeeqá íriranannai ínni rainánnimaqaanau-
ra. Qinée sipsípasaa rakísirausa fooqáasa márida. Misá sipsípa raíneeqee áaduma quqáidaqa mimmi raínee-
qee áaduma quqáidaqa. Qinée qúmuanna aukuanna qinée miqíanaura. ³³ Qinée sipsípa fooqáasa raíneeqee qísauku uqannai quqáanaura. Mimmi fooqáasa qísaaqai raíneeqee quqáanaura.

³⁴ Raínannimaqaseeqa qinée firaa karaambaiqa quandáfinaqa qísauku uqannaindaraasa maaqí qí-masee qímannimianaura. Qini qíkoona ámaakummara máriasa ániaqa aniréeqa áiqarée miná ámiqira ququsaki kéeqafi máriaqa. Óoqai maa-maqa maaqáfa sía márufanoo mi-ququsána inniara quqáqoofa máridanoo. ³⁵ Qini dáararoofaqa nárana qímusa mári-afanoo. Qini nammáriara dídimarufaqa nammári qí-musa máriafanoo. Qinée ánaamuru fooqáasa mári-afana innee qini áqoondikiusa máriafanoo. ³⁶ Qinée káqisamu máriaafana innee qamunna qímusa mári-afanoo. Qinée aurímariafana innee anirée qini qíqafee sukudaakútiqa, qimudáoo qímaqimaqéeusa mári-afanoo. Qinée karafúsaki máriaafana innee qini úndara aniréeqa áiaqée qímaqimaqóosa máriafanoo. Qinée minára iriséeqa inniara Ánutuna ámiqira ququsaki fuaqée qídaqa.

³⁷ Miqí qíanaqa misá qísauku uqannaindaraasa maaqí qímasee ufa qini qímaqimifaranoo. Óo karaambáiqá miná anée fee yáiree fee aní áararée márufaqee nárana ámiqiafana. Nammáriara áidufaqa yáiree fee aní ámiqiafana. Maasá sía aní qáfaqiafana. ³⁸ Yáiree fee anée ánaamuru fooqáafa márunaqee aní áqoondikiqiafana. Yákari fee káqisamu márunaqa qa-

munna aní ámiafannanara qídanee. ³⁹ Yáiree fee aurí-marunaqee maasá óonu aní qáfaqiafana. Yákari fee anée karafúsaki márunaqee maasá óonu aní qáfaqiafana. Anée qínaqa maasá írriaqa. ⁴⁰ Qinée misá ufa iriséeqa quandáfíqa kooroo qímannimianaura, máq qini qíkaqaafasauqa misáki uréeqarausa innee misá ámiqimmánimaqaidaqa qini faqa ámiqimmaqimaqee marúsa máriafanoo minára ámiqira ququsaki kée-
qaaqee qímannimidaqa.

⁴¹ Qinée misá qímannimiseeqa quandáfinaqa qísaaqaindaraasa maaqí qímasee qímannianaura. Innee Ánutuna áqira ufa innisaa márisa innee idáki áqu-fuaqa. Ánutufa Sadannanara faqa narí mandá qan-giroouqa faqa áfaannauqa faqa idá áqufuanifeera áuquqoofa máridanoo náaru náaru qéemari idafa sía qimbéemari idafa, innee minakí áqufuaqa. ⁴² Qini dáararée márufana náranara qáoo qímasee sía qí-musa máriafanoo. Qini nammáriara dídufaqa qáoo qí-masee sía qímusa máriafanoo. ⁴³ Qinée ánaamuru fooqáasa máriaafana innee qini áqoondikiranara qáoo qusa máriafanoo. Qinée káqisamu máriaafana, qáoo qí-masee sía qini qamunandá qímusa máriafanoo. Qinée aurída máriaafana innee sía óonu qini qíqafóosa mári-afanoo.

⁴⁴ Qinée miqí qímasee misá qímannímianaqa misá quandásee maaqí qímasee qini qímaqimifaranoo. Óo karaambáiqá yákari fee náranara áararanóofée inau nammáriara áidinóo fee inau. Yáiree fee ánaamuru fooqáafa márunaqee káqi samu márinee inau. Yáiree fee aurímarinee inau. Yáiree fee anée karafúsaki mári-nee inau. Anée yákari fee miqúnaqee maasá sía ámiqi ámiqiafana. Anée qínaqa maasá írrianaura. ⁴⁵ Qinée misá ufa iriséeqa maaqí qímasee kooroommásee qí-mannímianaura. Máq qini qíkaqaafasauqa misáki uréeqarausa sía innee ámiqimmánimaqaidaqa qáoo qunára mi-fasannái qini faqa sía ámiqimmaqi-maqoonara, qáoo qunára minára qinée inniara idáki fuaqée qídaqa. ⁴⁶ Miqí qímasaina misá náaru náaru náriranaki kéeqafina márifaranoo. Andeeqée maríasa misá náaru náaru máriranaki kéeqafi márifaranoo.

Yísuna áriraree qímasee ufa tipúndaaríqau.

(Mareekoo 14:1-2; Ruka 22:1-2; Yoohanee 11:45-53)

26 Yísufa maa-ufána óosana óosana qímannimi taikáseenoo maaqí qímasee narí faiqinámu qí-mannimianau. ² Qaara faasaana taikáinanoo maasá Yeerusaree máqusai óoruree áinnaaqarara qóomaqa sakasée naanáura. Ánutufa maasá qifaqnáusa qikeekú qikaakú Isipa máqa máqai márufanoo sía nárinau áinnaaqaramásee Isipa máqannaasa kai nárinau. Minára maasá Yeerusaree máqusai óoruree áfaaru-rumánaanaura. Miqóo faiqí moó fannoo qini uqeeqáinaqa aunírira saqarisaa pírimmannoo qini dárifaranoo. ³ Yísufa mi-ufána narí faiqi námu qímannimímar-ufaqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa Yuda máqanna faiqí firaasá faqa moo átinai Kaifasána máaqaki ufa súqidaqa Yísuna árira ufa súqidaqa qímmiriqau. ⁴ Íreeda qumeé kai Yísuna qumáree áriraree

qímmirimariqau. ⁵ Maaqóo Yeerusaree máqusai áinnaaqara qóomaqa suqá néemarinna qámbaana sía Yísuna qumáranaura. Faiqí ánaasee moómoo súqíqa máriasa qíqafamáseeqa ufa firaaná qídaqa tutu qífoora.

Ánaasee moó fannoo Yísuna fadameena adíamaqá-nau.

(Mareekoo 14:3-9; Yoohanee 12:1-8)

⁶ Mi-karí Yísufa Beetani máqusai Simoona amaráfa károora árimarufanoo Yísufa taikáisoona miná faqa náidanoo miná máaqaki márinau. ⁷ Máridanoo Yísufa misáuqa faqa nárana néemarufanoo ánaasee moó fannoo mifá máru máqanaki kéeqafinoo firaa munnimma áqimaru fadameena idaaqíra taqukinaana ámiqira áfundimaruna Yísufa nárana nées marufanoo ákiaqa ámoondunna kaqi adíamaqanau. ⁸ Yísuna faiqi námu miná qáfeeqa tautúfanoo níranaqoofaqa qíqau. Maa-fifau faafau ira anaaseefá náqi fee ifanee fífaunni rairaaínanee. ⁹ Náqi fee ifanee munnimma fáinausa nimiséenana miná ákiaqara firaa munnimma maraséenana kudi fasiqa anaaseeuqa nímiaqaana. ¹⁰ Yísufa misá ufa iriséenoo quandáfinoo narí faiqi námu qáoo qímannimaqaidanoo qinau. Nánaree mi-anaaseenára qáoo qída fee. Qífaaqa idaaqa uqannám-máqimaqaanifeera adíaqimaqeenoo. ¹¹ Ínniki kudi fasiqa anaaseeuqa náaru náaru márifandia. Ínnee amaná moómoo kari misá ámiqi ámiqifaranoo qinée sía kísaaqasaa ínniki márianaura, káqikaa qóo fuanáura minára mifá qiní adíaqimaqeenoo. ¹² Qiní qífaaqa madikakí fúaninnanara minára mifá maasá faiqí kúqirana oosana máreenoo qiní qífaaqa kúquaninnanara deedaqidanoo fadaméena adíaqimaqeenoo. ¹³ Mi-anaaseenára Yísufa kaifáa qímannimianau. Náaru náaru maqúsa maqúsa máaqa máaqa máa qinée ánaasee qímannimidaqa maa-anaaseenára fadaméena adíaqimaqóona sía aunífara miná faqa qímannimifaranoo. Minára faqa qímannimidaqa sía faafaa qíqaa, sía qáoo qíqaa.

Yudasifa munnimmara rúmammareenoo Yísuna uqee-qáraree qinau.

(Mareekoo 14:10-11; Ruka 22:3-6)

¹⁴ Yudasí Keerioota máqusaindaraafa, Yísuna faiqi námuki márufa, mi-fasannái amaana máqasaa rakísí márusunnai óorureenoo irámmirinoo qinau. ¹⁵ Ínnee náqi fee mándee feefaurú qímifaqee Yísunara ueeqáanauree. Irámmirisoofaqa misá óoni ámiqau. Moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásíqa ásaukuqara taikásee miqí mándee óoni ámiqau. ¹⁶ Miqóoqari faasaambáasaana Yudasífa Yísuna qumeé misá nísaukuki quqáanifeera apurée márinau. Fíqú fáiqú fídanoo apuranóo nímarinau.

Áinnaaqarara qóomaqa sakasée naqau.

(Mareekoo 14:12-21; Ruka 22:7-14, 21-23; Yoohanee 13:21-30)

¹⁷ Yuda máqannaasa misá aiqáma Yeerusaree máqusai súqumaree Ánutuna qangiroo misá níkeekú níkaakú áinnaaqarara qóomaqa áfaarurumasaida qaaramoó fáasaana mi-feemúna néemariqau. Ooruku síai feemuara fooqáana néemariqau. Mi-indaaru faasaanná Yísuna faiqi námu Yísufuqoo aniréeqa irámmiriqau. Yá maqanaki fee maasá Ánutuna qangiroo áinnaaqaróo áfaarurira nárana ooruku síai feemu suqáanauree.

¹⁸ Yísufa iriséenoo qímannimianau. Ínnee Yeerusaree máqusai óorureeqa muqútinai moo fásíqa óonu paqúrimásee maaqí qímasee qímamiaqa. Ufasaa rakísira fasiqa aní máaqaki áinnaaqarara qóomaqa suqásee náannoo. Narí aukwana adeedíraifanoo aní máaqaki narí faiqinámu faqa nárana naanée qinoo. Miqí qímasee qímamifanoo narí máaqa ínni nímiyani. ¹⁹ Miná faiqi námu iriséeqa miqímmiqau, miqóo óoru qoomáqirara deeda iqau.

²⁰ Mi-eendánaki Yísufa faqa narí faiqi namufaqa mi-maqánaki óoqu márifufaqa eendáki nárana nées-mariqau. ²¹ Misá néemarufanoo Yísufa maaqí qímasee qímannimianau. Qinée ánoona ufa ínni qímannimidaqa ínnikiqari faiqí moó fannoo qiní ueeqáaninafa máridanoo.

²² Misá minára irisoofanoo suara náakinu. Suara náakufaqa moodáa moodáa Yísuna irámmiriqau qíqau. Moó fannoo Yísu qinée fee mi-ufána qífee. Moó fannoo miqí qínnoo qinée fee qífee. Miqí qímasee aiqámausa Yísuna irámmiriqau. ²³ Yísufa iriséenoo kaifáa náriqa qímannimianau. Ínnikiqari moó fannoo maa-difaanínakina ásauku áqusee mara néemarifa qiní ueeqáannoo. ²⁴ Tamummáqara fasiqauqa ákara fannoo qiníara faiqí nímaakuara dóo kúqanaí fee qínnoo máridanoo. Kúqaa qinée káqikaa qóo kúquanaura ueeqásainaqa kúquanaura. Qíní ueeqáaninna fasiqafa kúqaa maaqí qímasee naríara íriannoo. Nánaree qiní qínnoofa qiní maqáqísoofaqee máridee. Qíní numóo firaafá máridanoo fee qíannoo. ²⁵ Miqí qímasoofanoo Yudasífa Yísunara irámmirinoo qinau. Óo qiní qafee faqáafa qiníaree ueeqéee foo qídanee qímasoofanoo Yísufa qinau. Aneenná kai qíananoo.

Yísufa áafaqa óosana arasée noo úfafa.

(Mareekoo 14:22-26; Ruka 22:14-20; 1 Koorinti 11:23-25)

²⁶ Misá nées márufanoo Yísufa féemu maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ruqíruqí máseenoo narí faiqi námu níminoo qinau. Maaná marasée naaqa. Maaná qiní qífaaqa qímaqí kíkíqúsira feemu máridanoo. ²⁷ Nímiséenoo uáinna nammari mara máreenoo miqóoqaraasa maqee maqee néemaru nammarina Yísufa mi-uainna kaafána uáinna minakí qumbíqarana maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo narí faiqi námu níminoo qinau. Ínnee aiqáma maanáki marasée naaqa. ²⁸ Maa-uainnáfa qiní fidíka kíkíqúsira uainna nammári máridanoo. Qíní fidíkan-

nai uqanna Ánutufa moómoosa numóo aunúnnisaani-feera máa qiní fidíka ráannoo. Maaná qiní fidíka fan-noo Ánutuna naríara faqa faiqí ánaaseera faqa nóori runíranaki márunara fúkasaa moodáanaki kira ufa mapúkueeqeenoo dóo rafáaqafusai fidikafa máridanoo. ²⁹ Ínnee íríaqa. Qinée ánoona ufa uqanna ínni qímannimidaqa. Sía máa márunna aukuana maa-uainnána kaifáa naanáura. Kásooqaqee qiní qíkoona quqúsaki innaarúnai ínnee faqa qinée faqa moodáanaki máridaqa fúka uainnara foora qúqufiqa naanáura. ³⁰ Yísufa miqí qímasee qímannimisoofaqa misá námaseeqa Ánutunara idí rámaseeqa ráudamak-ufafa asukunáí Oorifa áaqanai óoru fiqau.

Yísufa Peetooroofa qáoo qíaninnanara qináu.
(Mareekoo 14:27-31; Ruka 22:31-34; Yoohanee 13:36-38)

³¹ Miqóo óoru máridanoo Yísufa narí faiqi námu qímannimináu. Fáfaa eendáki qiní qumáraifandínnanara ínnee rufíasee quqásee sandéefaranoo. Ánutuna tamummáqara fasiqa óoqai minára maaqí qímaqoofa máridanoo.

Ánutufa sipsípa rakísirana árinaqa sipsípa aiqáma quqásee fúrufarifaranoo qímaqoofa máridanoo.

³² Yísufa minára kaifáa qímannimináu. Qinée kúqiranakiqari findimeeqee Kariree máqusai ínni nífunni fuanáura. Ínnee qiní qínaaqiana óonuraifaqa miqóo ínni nínafaanaura. ³³ Yísufa ínnee quqásee fúrufarifandia foo qímaqoona Peetooroofa minára iriséenoo qináu. Qinée sía sandáanaura. Misá aiqáma quqásee sandáifaqa qinée sía sandáanaura, aní faqa apámma fuanáura. ³⁴ Yísufa mi-ufána iriséenoo qímamináu. Fáfaa eendáki kookoorána sía ufa qínana anée qaaramookínana iráifana qiníara sía qinée miná qáfai-idee qinnáranoo. Miqí qínanoo kookoorána ufa qíannoo. ³⁵ Peetooroofa minára iriséenoo qináu. Qáoo, sía qinée aníara sía qáfai-idee qianáura aní faqa kúquan-aura. Yísuna faiqi námufaqa misá aiqáma miqí kai qiqau.

Yísufa Keetaseemane sáqamaki innaaru qináu.
(Mareekoo 14:32-42; Ruka 22:39-46)

³⁶ Miqóoqari Yísufa nínidíqeenoo saqamaí asukunakí fináu. Mi-saqamána áuqu Keetaseemane sáqama márínau. Miqóo mifá narí faiqi námudara óoqumarifi rakísiaqee qímaseenoo naríaraa káqikaa qóo fínoo naríaraa innaaru qíraree qináu. ³⁷ Qímaseenoo mifá Peetooroona faqa Seebeedina ámaakuqara Yameesa Yoohaneesa minamúsa faqa káqikaa qóo saqamaki nífiqamaree fidanoo narí kúquanínnanara írimarufanoo aundurá mandáikimarufanoo ákoo akaa ímarufanoo miqí marináu. ³⁸ Miqídanoo minamúsa qímannimináu. Ínnee maaqóo saqama qámbaanai márída nífu máqaidaqa qinísaa faqa rakísí qímaqaaqa. Qiní qíkoofa qiní minníqísaaninnanara firaa qóo qímuqúsí-marifaqa, mi-qímuqúsíráfa dáruannoo fee qídaqa. ³⁹ Miqí qímaseenoo mifá káqikaa qóo naríara óonu óorindari mi-saqamánaki maqásaa áqufufanoo innaaru qínoo qináu. Óo qiní qíkoofa amanée anée sía

qiní minníqíqsainaqee sía kúquanauree. Sía qeeqá dídiranara írídaqa aní ádiranara dídidanoo, anée qínaqa kúquanaura.

⁴⁰ Miqí qímasee innaaru qímaseenoo dóo fíndifínoo qaaramoo námu máruqoo aniréenoo nínafafoofanoo misá nísuku káaqa faiqaqau. Ani nínafamáseeno Peetooroná áaramáseeno qináu. Peetooroo anée sía fee káqikaa qóo qiníara rakísinanee. ⁴¹ Rakísidana innaaru qídana mária sía káqi mária. Aneenná íriranannai kai qiní dadaaqí maríanafa, aneenná uqanna sía amanaikí máriananoo miqí marífana kudoosaápee márianaqa qáfai-idaqa.

⁴² Miqí qímaseenoo Yísufa kaifáa káqikaa qóo óonureenoo innaaru qínoo qináu. Óo qiní qíkoofa anée amanée sía kúquana nammarina qíminnaree anée sía minníqíqsainaqee sía kúquanauree. Sía qeeqá íriranannaifau qídau anée qínandee, qínaqa miqím-miqa kúquanaura. ⁴³ Miqí qímaseenoo kaifáa narí faiqi námú unnáí óonu nínafafoofaqa misá kafáa nísuku faiqée mariqau. Misá nífuki aunduarí marufaqa faiqaqée mariqau.

⁴⁴ Nínafamáseenoo ani quándakufanoo kafáa óonureenoo kafáa qaaramookínoo innaaru qináu. In-daarú qundée kai kaifáa miqí kai ínoo innaaru qináu. ⁴⁵ Innaaru qímaseenoo fíndimeeqeenoo narí faiqi námú máruqoo aniréenoo nínafafoofanoo qímannimináu. Ínnee faiqaqée marídee idooáidee. Qiní maréeqee mandá óosana maree mariasa nísaukuki quqáaninna eendírafa dóo aniréenoo. ⁴⁶ Dóo fíndifi qáfaaqa. Qiní ueeqée mari fasiqafa dóo ani máridanoo.

Misá Yísuna qumáraqau.

(Mareekoo 14:43-50; Ruka 22:47-53; Yoohanee 18:3-12)

⁴⁷ Mi-karí kai mi-ufána qímarufanoo eendúfanoo asukunáí narí faiqi námukiqari faiqí moo áuqu Yudasifa ánináu. Faiqí moómoo miná saimbaqa durú feefa sáamu faqaaná indáaíí máree aniraqau. Yuda máqannaasa faiqí firaasá rakísirausa niqiqoofaqa Yudasina faqa aniraqau. ⁴⁸ Fáasai Yudasifa qímannímiseenoo ínnee asukunáí áaqee foora qinée óonuree ámooqaanaqa qáféeqa ínnee miná kai qumáraaqa. ⁴⁹ Dóo máqeeufanoo Yísufuqoo óonu réenoo óo qiní qafee faqáafee qímaseenoo Yudasifa Yísuna ámooqanau.

⁵⁰ Miqí márufanoo Yísufa maaqí qímasee qímamináu. Óo qiní qíqoondi anée nánaree áninanee. Miqí qímasoofaqa faiqí Yudasina faqa ánusa anirée dóo Yísuna ámiqimmásee rakisimmá qumáraqau. ⁵¹ Qumáree marufanoo Yísuna faiqi námukiqari moó fannoo náriqa rákira kisaaqa paipana moó qumáreenoo nári-raree qímaseenoo moo fásíqa áaqoo díndanai aiqáma ateeqa áqináu. Amaana máqasaa rakísirana aináinira faiqi miná áaqoo ateeqanau.

⁵² Yísufa miná qáfamaseenoo qináu. Dóo rákira paipana quqáa. Aiqáma rákira ainainannai nárimari-asa minánnai kai nári nárifaranoo. Minára rákira paipána quqáa sáina qiní kai dáruaqa. ⁵³ Qinée qeeqá qíkoonara iráananoo qangiroouqá núkudara foora

qíminaaq dadaaqífaqa sía kúqunaura. Anée minára sía fee íridanee. Dóo aneenná rákíra paipana quqásaa.
⁵⁴ Qíní qíkoofa narí qangiroouqa qíminaaq dadaaqí-faqa náqi fee másee qínée kúquananoo Ánutuna tamummáqara fasiqa ufa kambíqaannoo fee.

⁵⁵ Yísufa miqí qímasee narí faiqiara qáoo qí-maseenoo quandáfinoo narí qumáree márusa qíman-niminoo qinau. Qínée maqee maqee ínnee amaana máqaki qímannímariafannaqoo ínnee mi-karí miqóo qíní qumáraqaana. Maqee eendáki ínnee qumeé kai durú sáamu namuafa qíní qumáree mári-afanoo. Qínée qúmuari marúna fasiqausara foo márunaaq ínnee asukunakí qíní qumáree máriafanoo.
⁵⁶ Misá mi-oosana oosana ainainná Yísunara amisoofanoo óoqeenaa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ufa ánoona kambíqanau. Yudasina faqa ánusa Yísuna qumároofaqa miná faiqi námu aiqáma miná qáfamasee quqásee daráaniqa sandáqau.

Kaiafasána máaqaki misáuqa Yísuna irée máriqau.
 (Mareekoo 14:53-65; Ruka 22:54-55, 63-71; Yoohanee 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Sandámáfufaqa Yísuna qumáree márusa káqi qumáreeqa Kaiafasána maqúsai máree fiqau. Kaiafasáfa amaana máqasaa rakísirafa firaafá márunnai máree fiqau. Yuda máqannaasa faiqí firaasá misá faqa Kaiafasána máaqaki fáasai súqimaruqoo miqóo máree fiqau.
⁵⁸ Misá Yísuna áfiqee fímarufanoo Peetooroofa nínaaqianna rufíeenoo asukunáí nífaaqmee ní-faaqmee inóo finau. Misá Kaiafasána máaqaki Yísuna áfiqee kéeqafufanoo Peetooroofa naambeéqai áadu-masaa sundáuqa saimbaqa óoqumarifi máridanoo Yísunara íridanoo ímarinau. Misá árifaree náqi fee ifáree rumbéefaree, miqí qídanoo níndafee márinau.

⁵⁹ Miqí máruafaqa amaana máqasaa rakísimarusa firaasáuqa faqa Yuda máqannaas kásórouqa faqa miqóo súqiqa márida únna ufara randée maríqau. Miqídaqa qiqau. Yá fasiqa fee moo úfa óosana arasáinaqee miná máree fee múnu kíapana qímamifanoo fee áruannoo fee.

(Mooseena sándufa maaqí qímaqoofa, moodáa fasiqa fannoo qínnufafa sía ánoonaikiannoo. Qaara fasiqa fannoo kíkíqamafi qínafa mifá ánoonaikiannoo. Misá minára iriséeqa faiqí qaaraqánda mi-ufána qífaqa Yísuna áriraree qiqau.)

⁶⁰ Faiqí moómoosa máridaqa únna ufa óosana óosana qímariqau. Miqídaqa Yísuna ufara randée maríqau.
⁶¹ Randée márufanoo qaara fasiqa moodáa ufa andeeqáqau. Miqandá maaqí qímasee qímannimiqau. Yísufa maaqí qímasee qufaqa maaqandá íriqifana. Qínée Ánutuna amaana máqa Yeerusaree náaquqara amaana maqa aiqáma rambáiri áqusee qaaramoo fáasaana amaná qínée kaifáa usakáanauree qufaqa íriafannaqanda máridaqa.

⁶² Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararafa mi-ufána iriséenoo fíndifinoo Yísuna áaramáseenoo irámmirinau. Anée miqandá ufa íridanee. Miqandá kúqaa fee qída fee.
⁶³ Miqí qímasoofanoo Yísufa káqi

kásooinoo márinau. Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararafa Yísuna qáfamaseenoo narí áfusaa qí-maminoo qinau. Kúqaa maaqandá Ánutuna áfusaa márunausa márida. Anée ánoona ufa kai qíní qí-maqimia. Kúqaa fee anée Ánutuna ásauku mundírafa uqannee máridanee, Ánutuna ámaaku uqannee máridanee.

⁶⁴ Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau. Anée qíníara qíannana, qíní ufa íria, máq maqee ínnee qíní qíqafee mariafanoo. Kásooqaqee sía maa-qírausau márianau qíqafeefarau. Úriqararana Ánutuna ásauku uqannai miná aaqá óoqumarifi márianaura, mári ínaqa ká-sooqaqee asurukína qúmuanaura. Ínnee miqímaseeqa qíní faiqí nímaaku qíqafeefaranoo.
⁶⁵ Amaana máqasaa rakísimarusa firaafá Yísufa miqí qufanoo íru-fanoo níranaqee márusa óosana maraséenoo narí qamunna parara qínoo anaqí áquseenoo aiqáma súqiqa márusa dárara qímasee qímanniminoo qinau. Dóo ínnee aiqámausa miná mandá ufa íridee. Naríara Ánutuna ámaaku fee qínoo íridee. Sía maasá kafáa áriara ufara randáanaura. Dóo aneenná qímannímianaqa ínnee minára nánee fee qídaqee. Misá aiqámausa dóo kúquanifee ufa kái qíma afeekaíkiqau.

⁶⁷ Misá mi-ufána qímaseeqa Yísuna óorinni aniréeqa níqara fidiámaqau. Fidiámaqaseeqa asukunakíqari misá nísauku samu óori áridaqa qiqau.
⁶⁸ Anée tamummáqara fasiqa mári ínana aneenná kai tamummaqasée qínaqa íria, yáfee aní árinoo fee.

Peetooroofa Yísunara qáoo ufa.

(Mareekoo 14:66-72; Ruka 22:56-62; Yoohanee 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Amaana máqasaa rakísimarusa úriqararafa Kaiafasafa narí máaqa aináinirafa firaafá márunara aináinira mánaaqauqa akaqáusa nífiqa quqásoofaqa aináinimariqau. Peetooroofa áadumai sukínni óoq-ufaaqéufanoo aináinira mánaqa moó fannoo Peetooroona paqúrimáseenoo qímaminoo qinau. Anée faqa mi-kariree fasiqána Yísuna faqa nímarianafa máriananoo.

⁷⁰ Miqí qufanoo, Peetooroofa iriséenoo aiqámausa nífusaa mi-manaaqána qímaminoo qinau. Sía aní ufa óosana íridaqa. Qínée sía miná faqa núnausee qí-maseenoo naambeéqai quqúsa kooqí márunnai óo-quroofanoo mánaqa moó fannoo kooqísaa rakísimarufa qáfeenoo miqóo márusa qímanniminau. Maa-fasiqáfa Yísuna Nasareeteendaraana faqa máriafaqa qáfee marúnafa.

⁷² Peetooroofa mi-ufána iriséenoo kaukaata qímasee qáoo qínoo qinau. Sía qínée mi-fasiqánara íridaqa.

⁷³ Kafáa káqikaa qóo marikámasoofaqa faiqí miqóo márusa aniréeqa Peetooroona qímamíqa qiqau. Kúqaa anée mi-fasiqána faiqi námuki máriananoo. Anée faqa mifá faqa kúqaa moodáa ufa qímariaqanda máriafanoo.

⁷⁴ Peetooroofa mi-ufána iriséenoo kaukaata qí-maseenoo dárara qímaseenoo níqinoo qinau. Sía uqanna qínée mi-fasiqánara íridaqa. Nánaree únna qída fee. Miqí qímasoofanoo kookoorána ufa qinau.

⁷⁵ Kookooráana ufa qímasoofanoo Peetooroofa Yísufa ufa qímamunara írinau. Yísufa qinoo. Qaaramoo kári aní iráifana anée qiniara sía fee qinanoo kookooráana ufa qiannoo. Peetooroofa mi-ufánara óonumafi iriséenoo óo dóo Yísuna ufa qiniara qifa ánoona koorooinoo, qímaseenoo ráudamakufanoo asaurúseenoo firaqóo ikíraqa máreenoo finau.

Yísuna áfiqammaree Piratoofúnnaí fiqau.

(Mareekoo 15:1; Ruka 23:1-2; Yoohanee 18:28-32)

27 Mi-eendánaki iqáqoofaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararaura faqa Yuda máqanna faiqí firaasá faqa súqusee Yísuna arira ufa qiqau. ² Árira ufa andeeqáseeqa únna qímasee fífau sáinanda qumárasee Yísuna ásauku rumbámaree Roomma máqanna kíapafa Piratoofa márunnai áfiqee fiqau. (Firaqóo mandóosana máraidanoo úri- aqee márufa márufa qara foora sáinandannai rumbá- maree áfiqee kíapafinnai fiqau.)

Yudasifa narí ataakíroo ufana.

(Niqiqoosa 1:18-19)

³ Piratoo finnai máree fírari márufanoo Yudasifa Yís- ufa kúquaninnanara írufanoo narí afaaqakina ákooqoofanoo Yísuna ákiaqara munnimma amaana máqasaa rakísimarusa faqa faiqí firaasá faqa márún- nai Yudasifa moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa ásauqara taikásee óoni máreenoo kafáa ními- raree qímaseenoo qinai. ⁴ Óo qinée fúrufáramáseeqa. Andeeqára fasiqara asakadikí sía ikairí márinaru kúquanifeera qinée dapikámandeeqa óosana áraun- nanara. Minára qinée kafáa inni munnimma nímidaga. Miqí qufaqa misá qiqau. Anée kai qíanaqa maasá ámiqa, aneenná kai minára íría. ⁵ Miqí qufanoo Yudasi- na aundurá dapikufanoo munnimma máreenoo amaana máqakina áranaiqi téeqimmáquseenoo sandánau. Sandéufanoo moosáa narí sánda anukakí ataakíreenoo dóo kúqinai.

⁶ Amaana máqasaa rakísimarusa Yudasina munnim- ma maraséeqa mináramma ufa qímariquau. Maasá maa-munnimmána sía amaana máqaki quqánaura, Mooseena sándufa miqímminoo márídanoo, fidíka munnimma márifaqa. ⁷ Misá minára ufa qíqj andee- qáseeqa mi-munnimmána qumáreeqee nammári sakasée née maru qafeena áuqimaru fasiqana káqikaa maqa maaqa mináindi feefauríqau. Amisée náriara mi- maqána maraséeqa misá moo máqannaasa maasáki kúqifaqa mi-maqánaki níkundaanée qímasee máraqau. ⁸ Minára miqímasooqóoqari mi-maqánara fidíka máqa fee qímariquau.

⁹ Miqímaseeqa óoqeenáa tamummáqara fasiqa moó miná áuqu Yeereemaia miná óoqeenáa ufa ánoona kafáa maqee kambíqanau. Mifá maaqí qímasee ákara rínoo qinai.

Isaraee máqannaasa faiqí ákiaqara munnimma maraséeqa qafee áuqimaru fasiqana maqa máaqa feefaurúmasee máreefara. Moo fásiqa taikásee moo fásiqa ásauqara taikásee áqusee máreefara. Qinée

Ánutuna ufa irisée máraunaqa misá miqíqau. Yeereemaiaafa óoqai ákara rúmaqoo úfafa miqínoo márufaqa sía írirai misá mi-maú kai fídaqa mi-maqána máraqau.

Piratoofa Yísuna iroo úfafa.

(Mareekoo 15:2-5; Ruka 23:3-5; Yoohanee 18:33-38)

¹¹ Misáúsai máree fiqau. Yísufa Piratoona kóota maqaki kíkíqinoo márufanoo Piratoofa aniréenoo Yí- suna irámmirinoo qinai. Anée kúqaa Yuda máqanna karaambáiqqa fee márídane. Miqí qufanoo Yísufa anée qiannana qinée miqímimiqqa márídaqee qinai.

¹² Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararaura faqa Yuda máqanna faiqí firaasá faqa minára iriséeqa Yísunara ufa óosana óosana qídaqa kíapana qímami máríqau. Miqí qímarufanoo sía Yísufa ufa qímarinai, káqi kásoo inoo márínai. ¹³ Piratoofa minára miná qá- famáseenoo qímaminai. Misá óosana óosana ufa aníara qímariafana anée náqi fee ímarifanee sía ufa qí- dane. ¹⁴ Miqí qímarufanoo Yísufa sía uqanna misá ufa itairiseenoo rukíanai. Ufa sía qinai káqi kásoo inoo márufanoo kíapafa qáfeenoo áaquqoofanoo qáfanau.

Piratoofa ínnée Yísuna áruaqee qu úfafa.

(Mareekoo 15:6-15; Ruka 23:13-25; Yoohanee 18:39-19:16)

¹⁵ Mi-kamusaqá kíapausa faiqí ánaasee Ánutuna qan- giroo áinnaaqarara qóomaqa néemarufanoo karafúsa fasiqa moó idukúsoofaqa minára faqa asasiaqéera. Kíapausa óosana mi-oosanná maqee maqee miqímim- mariqau. ¹⁶ Mi-karí faiqí moó fannoo karafúsaki márín- au. Miná áuqu Barabasifa. Sía kai fífaufau miná karafúsa quqáqau. Faqí akooqóoqaraafa áuqufaqaafa márufa karafúsinau. ¹⁷ Piratoofa minára faqa iriséenoo Yuda máqannaasa miqóo súqíqa márusa náaramá- soofaqa súqumaree moodáaqoo aniroofanoo qíman- niminoo qinai. Qinée maa-karí Barabasinee idukúnau- ree, Yísuna inni karaambáiqee idukúanauree. ¹⁸ Yuda máqannaasa úriqararaura Yísunara sía ánoona márúnara fífau miná áfairíqa nímarusa márúnara Pira- toofa misá miqí qímaruna íridanoo Yísunara idukú- nee qinai.

¹⁹ Piratoofa ufa írira maqaki óoqumarifi márufanoo narí ánaaqqa fannoo narí máaqakiqari pása ákara rú- maseenoo moó fásiqasaa quqásoofanoo mínisoofanoo Piratoofa ásaana rúmaseenoo qáfanau. Narí ánaaqqa fannoo qinoo. Sía Yísuna árua. Ásauku raqándaamásee íreeda maria. Qainá dáaquqara qaina qiní qifunnareenoo. Mi-andeeqara fasiqánara qainám- máqaunanoo daunduráki mandáiki márifaqa. Sía anée miná áruanee qímasee ákara rinai.

²⁰ Amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa Yuda máqanna faiqí firaasá faqa Piratoofa Yísuna idukíra- ree quná iriséeqa quandáfufaqa faiqí ánaasee fuki- faakí qíqa Piratoona qímamiaqeera qiqau. Barabasina kái idukúani Yísufa kúquani. ²¹ Piratoofa kaifáa faiqí ánaasee aiqáma irámmirinoo qinai. Miqandákina yánee qinée idukúanauree. Miqí qímasoofaqa misá aiqáma qiqau. Barabasina kái idukúaa.

²² Piratoofa minára iriséeno kaifáa qímannimino qinau. Qinée Barabasina idukíqa ásauku mundírana Yísunara nánee fee qianáuree. Qímasoofaqa misá aiqámausa aunírira saqarisaa áruanee qiqau. ²³ Piratoofa kaifáa misá irámmirino qinau. Nána mandáinainee márinaqee qinée áruanauree qímasoofaqa misá aiqámausa dárara qímasee qiqau. Aunírira saqarisaa árua. ²⁴ Misá ufa firaaoóo qídaqa tutuqímarufanoo Piratoofa misá sía qíní ufa íriafaqámmu qímaseeno qafee maraséeno nammári saka uqéera máreenoo misá nífusaa quqáseenoo ásauku nammári úqinoo qinau. Maa-fasiqána áruannanara dóo qísauku nammári úqíqa. Miná fidíka sía qíní qisakadikí máriani. Dóo ínnikina máriannoo dóo.

²⁵ Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee moodáa kari fáaqa quqásee qímamiqau. Dóo miná fidíka maasáki faqa maasá faiqí námuki faqa máriannoo. ²⁶ Piratoofa minára iriséeno Barabasina idukúeeqeenoo níminoo Yísuna maréeqeenoo narí sundíauqa nímuafaqa misá miqóo náriqa maqusasaa quqásee ráitasaa qáinna rumbéeqoo samuna ataufakaaqá aru ummooqúkámaseeqa dóo áfiqee aunírira saqarisaa áriraree qímasee deedaqíqau.

Sundíauqa Yísuna amukafaqáa qa fee afisúamaqáqau.
(Mareekoo 15:16-20; Yoohanee 19:2-3)

²⁷ Piratoona sundíauqa miqóo naambeéqai Yísuna áriíseeqa kafáa anirandée kíapana máaqaki múnuseeqa aiqáma sundíauqa niqóonausa náaroofaqa moodáaqoo aniréeqa máridaqa Yísuna qamunna raipáqusee móo qámunna Roomma máqannaa sundia qamunna taatuqée qamunna afisúamaqásee saatúnanda fooqána maraséeqa saaeemá qumáree Roomma máqannaa rakísirana qafeera foora saaeemá qumáree Yísuna ákiaqasaa áranaiqi afisú amaqóofanoo ákiaqa tapóoqaanifeera miqíqau. Afisú ámaqaseeqa Roomma káraambaiqa qunaaná fooqána Yísuna ásauku uqannai quqamáqaseeqa nóorindari fatáafimafuafaqaa ataasátaasa qídaqa qiqau. Óo Yuda máqannaa karaambáiqaa. Maasá úriqararafa. ³⁰ Miqí qímaseeqa firaaoóo átaasa átaasa qídaqa misá níqaara fidamaqáseeqa miná qunaaná ásaukuki naana rafía qumáree ákiaqakinai áriqau. ³¹ Ataasátaasa qíqí ámaqaseeqa miná taikáseeqa taatuqée qamunna kaifáa raipáquseeqa kafáa narí qamunna afisú amaqáseeqa aunírira saqarisaa árifandinaqoo áfiqee fiqau.

Yísuna aunírira saqarisaa áriqau.

(Mareekoo 15:21-32; Ruka 23:26-43; Yoohanee 19:17-27)

³² Áfiqammaree aanái fídaqa sundíauqa Sireenee máqusanaindaraa fasiqa miná áuqu Simoona amarána móo Símoona aanái paqúrufafaqa misá nári óosana maréeqa nári faaqaaná uqafíqaseeqa Yísuna aunírira saqari aku ámaqeeqa afeekaikámasee qiqau. Máree maasá faqa ánia. Miqí qufanoo misá faaqaaná rufíamareeno Yísuna aunírira saqari akumáree finau. ³³ Yísuna áfiqee fífiuafaqa Koorookata máqa máaqaki óoru

fiqau. Koorookata mi-ufána óosana faiqí ákiaqa amudaani aaqana máridanoo.

³⁴ Sundíauqa miqóo óorureeqa misá uáinna nammariki sukáqeemaru saqari anoona afaaqa irí quqáanifeera uáinna nammariki adíaseeqa Yísunara maaná marasée náannee qufanoo Yísufa áfaurusaa kai quqáseenoo qumboommásee qáfeeno minníseenoo sía noofaqa misá miná qumárasee aunírira saqarisaa rúmmamaqasee pirímma aruatukarasée uqéera rakíqaseeqa miná qamunnandá fáasai raipáqu quqáqoona qumáree káatara foora sararamándeeqa dóo náriara náriara mi-qamunnáusa máraqau. ³⁶ Qamunna mara taikáseeqa misá óoqu márifufaqa rakísmariqau. ³⁷ Misá Yísuna áriira ufa raufíqira saqarisaa ákara rúmaseeqa Yísuna ákiaqai aunírira saqarisaa quqáseeqa pirímmannai áriqau. Maaqí qímasee ákara ríqau. Maa-fasiqáfa Yuda máqannaa karaambáiqaa máridanoo fee qinau. ³⁸ Moo qúmuarímaru fasiqana Yísuna dínni atinni narí aunírira saqarisaa pirímmannoo aruséeqa uqéera rakíqau. Kafáa moo qúmuari márúna narí aunírira saqarisaa Yísuna dínni atinai pirímmannoo aruséeqa uqéera rakíqau.

³⁹ Faiqí ánaasee miná aaqá fíqaree áiqaree ímarusa misá Yísuna múrufi qáfaiadaqa ataasátaasa ídaqa qufóonaridaqa qiqau. Anée fee amaana máqa moodáa faasaana rapéemásee qaaramoo fáasaana kafáa usakáree qímariana fee. ⁴⁰ Anée kúqaa fee Ánutuna ámaaku máridanee. Miná ámaaku máridana aneenná kai tatúakinana qúmínaqa maasá aníara kúqaa Ánutuna ámaaku fee qianáura. ⁴¹ Amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqarararusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaa faiqí firasá faqa misáuqa faqa miqí kai másee ataasátaasidaqa qufóonaridaqa qiqau. ⁴² Maafá faiqí ánaasee maréeqee Ánutuna asumu máriranaki mara quqánnisáannee qímarifa náriara sía amanaikínoo. Kúqaa fee anée Isaraee máqannaa karaambáiqee máridanee. Kúqaa miqínana anée karaambáiqaa máridana maqee maqásaa tatúaki áqufinaqa maasá aníara kúqaa karaambáiqee qianáura. ⁴³ Mifá náriara Ánutuna ámaaku fee qímarifa Ánutunasaa afaaqa quqárafá márifanoo Ánutufa minára íridanoo fee sía fee íridanoo fee. Íridanoofau qumuréeno miná dadaaqínoofau asumu máriranaki quqáni. ⁴⁴ Qúmuari maru fasiqaqanda dínni dínni nári aunírira saqarisaa máruqanda miqí kai qímaseeqa Yísuna ataasá ataasa qímamaqee máriqau.

Yísufa kúqu ufafa.

(Mareekoo 15:33-41; Ruka 23:44-49; Yoohanee 19:28-30)

⁴⁵ Mi-faasaanná kai asukuna firaafá aiqáma maqa maaqa ititánnimaqanau. Súani afu ururéeno úriufanoo miná ákiaqa amummaqa qámabaanai ururoofanoo asukuna arunnímaqanau. Súani muqúnni qubeekoofanoo asukuna taikóofanoo súani fannoo kafáa káaqa qanau. ⁴⁶ Súani afu muqúnni qubeekoofanoo asukuna káqi márufanoo Yísufa firaakari fáaqarino qinau narí ufakiqari qinau. Eeri eeri ra-

ma sabakatani. Miná óosana maaqímminoo máridanoo. Qini Ánutu, qini Ánutu, náqi fee ifanee anée qiniara minniseenanee. ⁴⁷ Miqí qufaqa faiqí ánaasee mi-saqá márusa Eeriaana áaraidanoommi foo qíma-soofanoo moó fannoo paadura au fooqána ateká-mareenoo maará máaqanufasiqausa mandá uainna nammariki raaramáseenoo áika maraséenoo qundaqíseenoo minakí rutaqúseenoo mara múru Yísuna óoki aakúamaqánau. Qumbifíqamma nánifeera áfaurusaa quqásoofanoo qumbifíqamma nanau. ⁴⁹ Miqí marufaqa akaqáusa qiqau. Saa. Eeriaafa qumuréenoo dadaaqiannoo fee. Káqi kásooiqa márída qáfaaqa. ⁵⁰ Mi-karí Yísufa firaa kari fáaqa quqáseenoo kúquqaraasinau.

⁵¹ Mifá kúqufanoo aaqee kái Yeerusaree amaana máqakina ititáqoo qamunnafa náaquqara maqasaa ititáqoo qamunnafa miríndari aiqáma raaqúmareenoo múqufi áqinai. Firaafá maqá kásinai, firaa ooniuqa afoo áfaainai. ⁵² Faiqí madika faqa óo raqánau. Óo raqásoofanoo óoqai kúqusa Ánutuna ufa írimaru fasiqa anaaseesa maqee kúqiranakiqari fíndifumáfi miqóo máriqau. ⁵³ Yísuna kúqiranakiqari fíndifufaqa mi-kúqiráusa akoqóo Yeerusaree máqusai óonuroofaqa faiqí ánaasee moómoosa níndafaqau.

⁵⁴ Maará máaqanu fasiqausa Yísunasaa rakísidaqa óoqumari fufaqa rakíiusa asukuna qoofaqa maqá kásufaqa qáfamásoofaqa nímuqusufaqa káaqa rufiaqau. Rufieemarufaqa qiqau. Óo kúqaa uqanna maafá Ánutuna ámaaku uqanna máriifa kúqinoo. ⁵⁵ Yísufa aunírara saqarisaa márufaqa Kariree máqa máaqaindaraa ánaaseeuqa ururée Yísunara dadaaqiannée qímasee úru anaaseesa níanai uru kíkíqiqa márída qáfee mariqau. ⁵⁶ Misákiqari Yísuna ánoona amaráqanda máriqau, moo ámarafa Makadara máqusaindaraafa faqa moo ámarafa qaara kumaaraaqara Yooseefaasa Yameesasa nínoofa faqa (Maa-Yooseefaafá sía Yísuna ákoofau miná amaráfa kumaaráa márínau.) moo ánaasee Seebeedina ánaaqa faqa mi-anaaseesá faqa miqóo ani kíkíqiqa márídaqa Yísuna kúqirana qáfee máriqau.

Yísuna óoni áamaraki ákundoo ufafa.

(Mareekoo 15:42-47; Ruka 23:50-56; Yoohanee 19:38-42)

(Yísuna aukuana narí maqannaasa maaqímmasee madika indufúsaida kuqufusá níkundee máriqau. Misá óoni firaaná kasaaqa áamara áuquseeqa minakí kée-qafufaqa dínni dínni moómoo aamara auqiiseeqa kúqusa minakíaqa náadu náadu níkundee máriqau. Moodáa kai moo kári ákundeeqa miná áfunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kuqufaqa miqikai ímariqau. Sía moodáa karifau níkundee máriqau. Moo kári moó kari níkundee máriqau.)

⁵⁷ Mi-eeenonái Aramatia máqusanaafa Yooseefaana amarána mifá faiqí firaafá aináina faqaafa. Mifá Yísuna ufa írira faiqí kámmafinoo kukéeqanoo márufa márínau. ⁵⁸ Mifá Piratoona oopísai óonureenoo Yísuna írira óonureenoo Piratoona irámmirinau. Amanée Yísuna íriri qinée marasée fee ákundaanáuree qufanoo Piratoofa

írinoo narí maará máaqanu fasiqausa qímannimino qinai. Ínnee maa-fasiqána Yísuna íriri mara ámifanoo ákundaani. ⁵⁹ Yooseefaana amaráfa iriséenoo óorureenoo Yísuna íriri aunírinasaa aruqooná tatúseenoo fúka qamunnasaa kukúqinai.

⁶⁰ Kukúqamáseenoo Yuda máqannaasa óosana maréenoo narí óoni áamarakina quqánau. Yooseefaafa naríara kúquana misá qini íriri minakí ákundamáqisáaqeera óoni áamara áuquqoonaki Yísuna íriri minakí quqánau. Quqáseenoo firaa ooni quanda quandamméeqee áamarasaa ititáqau. ⁶¹ Miqí máru-faqa ánaaseeqara óonaamara adeedí óoqu márída qáfee máriqau. Miqandá núqu moodáa núqu-uqaqaqanda Mariana amaráqanda kai máruqanda máriqau. Miqandá madikée márufaqa óoqumarida qáfeeufaqa eendúfaqa maqusai fiqau.

Firisuaiqáuqa Yísuna madikasáa rakísiu ufafa.

⁶² Yuda máqannaasa nárana ainaina deedaqamáqoo faasaana taikóofaqa mi-eeenonái amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqararaisa faqa Farisai ámaana ufa írimarusa faqa súqufufaqa rumbárusa Piratoo fínnai narí oopísai óorureeqa irámmiriqa qiqau. ⁶³ Óo ámiqirafa mi-unna fasiqáfa káqi máridanoo qaaramoó fáasaana máriqa fíndifuaqee qinoo. ⁶⁴ Amanée aneená maará fasiqausa niqíqáinaqa óoni áamarasáa qaaramoó fáasaana rakísiaqa. Miná faiqi námu ani qúmмуarammeeqee quqáseeqa únna qifoora. Doo fíndimmeeqee Ánutufinnai fiifoo qímasee faiqí ánaasee únna qímasee qímannimi foora. Indaarú únnaqímarifa márifaqa minára Yísuna faiqi námu kafáa únnafa qifanoo mi-ufáfa firaafáikiandoora. Minára aní qímamidaqa misá rakísiaqeera.

⁶⁵ Piratoofa minára iriséenoo quandáfinoo áanóomasee qímanniminau. Ínnee qini Roomma máqanna rakísimaria maará fasiqausa máraaqa. Misá kai ámiqimmásee rakísiaqa. ⁶⁶ Miqí qufaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa óoni áamara máruqoo óonureeqa qíma ainaina qumáree óoni kooqísaa faqa kooqí áfainni faqa atukaraséeqa ititáqau. Moó fannoo mi-ooni kooqína mara áquqaiifaqa qáfaanee qíqa mi-qimána quqáqau. Miqímaseeqa maará fasiqausa miqóo quqásee amaana máqasaa aanáiqikirausa doo nímaaqqa fiqau.

Yísufa kúqiranakiqari fíndifu ufafa.

(Mareekoo 16:1-10; Ruka 24:1-12; Yoohanee 20:1-10)

28 Náriqa amaana fáasaana sariríqa taikóofanoo iqáqoo kanánaana amaanasáa eendái qaara anaaseeqanda moodáa núqu faqaqaqanda Máriana amaráqanda miqandá sía Yísuna anooqanda moó fannoo Makadana máqusaindaraafa moó fannoo moo máqusaindaraafa miqandá Yísuna ákundoo óoni áamara qáfaanee qímasee fiqau. ² Óonuree qáfoofanoo miqóo kai maqá firaafá kásufanoo innaarúnaindari Ánutuna qangiroo moó fannoo qumuréenoo óoni kooqí ititáqoonu quanda quandamméeqeenoo káqini quqáseenoo narí minásaa óoqu márifi márínau. ³ Miná

óori áfiri aakuasáa idáuru miqírafa márínau. Miná qamunna káaqa eekara káaqa qárafa márínau. ⁴ Maará fasiqausa rakísiusa Ánutuna qangiroo qáfeeqa káaqa rufíaseeqa aiqáma náindiri roofoqa nóorindari maqásaa kúqiara foora mámbiqau.

⁵ Maqásaa nóorindari faiqaqéufanoo qangiroo fanoo ánaasee óonuroosa maaqí qímasee qímannimino qinau. Ínnee sía rufía rufíaqiaqa. Ínnee Yísuna aunírira saqarisaa pirímmannoo aruqaanára randáidaqa qinée írídaqa. ⁶ Káqi máridanoo ínnei qímannimi undéemminoo máridanoo. Sía maaqóo máridanoo. Dóo kúqiranakiqari findifinoo dóo finoo. Ínnee maí aniréeqa mifá máriiqoo qáfaaqa. Sía máridanoo. ⁷ Ínnee qáfamaseeqa sandée óonu miná faiqinámu maaqí qímaseeqa qímannimiaqa. Yísufa kúqiranakiqari findifinoo dóo Kariree máqa máaqai ínnei nóorinni findanoo ínnee miqóo qáfeefaranoo miqóo máriannoo. Dóo mi-ufána kai ínnei qímannimiqa dóo fuaqa.

⁸ Ánaaseeqandá qangiroo qáfeeqa miná ufa iriséeqa káaqa náaquqanau. Yísunara kúqiranakiqari findifu ufana írufanoo naundurái asasínoo náaquqoofaqa mi-anaaseeqandá miná faiqi námu ufa qímannimianee qímasee fídaqa.

⁹ Yísufa aanái mi-anaaseeqandá tautúmmánnimaqasee kikiqinoo márida nímandanau. Miqí qímasee qímannimisoofaqa misá náaquqoofaqa miná áiku qumáree nóorindari maqásaa faifufaqa qimudágo qídaqa amooqíra ufa qímamiqau. ¹⁰ Miqí márufanoo Yísufa maaqí qímasee qímanniminu. Ínnee sía rufíaaqa. Sandée óonu qiní faiqi námu qímannimifaqa Kariree máqusai óoru fíqa miqóo qíqafeefaranoo.

Yísuna madikasáa rakísiusa fíndifunara qumeéraqau.

¹¹ Mi-anaaseesá Yísuna ufa iriséeqa fiqau. Misá fímarufaqa maará fasiqausa óoni áamaraki rakísimarusa misá faqa rufíaseeqa kúqiara foora íqa máriusa fíndimeeqee Yeerusaree máqusai óorureeqa amaana máqasaa aanáiqikirausa aiqáma ufa qímannimiqau. Qangiroora óoni kooqí ititárana rafáqaunara qímannimiqau.

¹² Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá Yuda máqanna faiqí firaasá faqa súqufufaqa minára ufa qímasee írúqau. Ufa qíqí andeeqáseeqa misá mi-maara fasiqáusa náaramáseeqa munnimma firaatiá uqanna nimiséeqa maaqí qímasee qímannimiqau. ¹³ Faiqí

ánaasee ínniara Yísunara iráifaqa ínnee maaqí qímasee qímannimiaqa. Maasá eendákina káaqa faiqaqéeyunaqa Yísuna faiqi námu aniréeqa óoni kooqi atúaseeqa Yísuna irí qaindúsu maréeqa dóo kukéeqa-maseeqa. Miqí mándaafaqa iqáqifaqa ámaqa kai qáfeeqa. ¹⁴ Miqí qímasee qímannimiaqa. Kíapafa firafá Piratoofa mifá irisáinaqa maasá óonureeqa andeeqánaura sía mifá ínnei náruannoo. ¹⁵ Mi-maara fasiqáusa misá eedóo qímaseeqa munnimma mara máree miqí qímasee faiqí ánaasee qímannimi maree fiqau. Yuda máqanna faiqí ánaasee mi-ufána kai Yísunara qímariqau.

Yísufa narí faiqi námu nífusaa kooroo inau.

(Mareekoo 16:14-18; Ruka 24:36-49; Yoohanee 20:19-23; Niqiqoosa 1:6-8)

¹⁶ Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée Kariree máqa máaqai fiqau. Yísufa káqi máridanoo mi-aaqannára qímannimiqoonara mi-aaqannásaa óoru fiqau. ¹⁷ Miqóo óorureeqa Yísuna qáfeeqa reendeenámasee amooqíra ufa qímamiqau. Moodáa moodáa qaara irirana írú mariqau. Mifée, yáfee, áfaanna fee. ¹⁸ Miná faiqi námu miqóo óoru miqíqa márufanoo Yísufa adeedí aniréenoo maaqí qímasee qímanniminu. Innaarúna faqa maqá faqa firaa uriqararana Ánutufa qiní qíminoo. Moó fanoo sía qiní úriqarafa máriannoo. Dóo qinée kai. ¹⁹ Ínnee minára irisée maqúsa maqusa aiqáma daráni máfiqa qímannimifaqa misá faqa qiní qíku qísauku kámmafi máriaqeera. Misá qiní qíku qísauku kámmafi máriafaqa ínnee misá nammári áuqamánnimaqaaqa. Nammári áuqamánnimaqaseeqa maaqí qímasee qíafa. Ákoona faqa ámaaku faqa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna faqa misá núqusaa nammári áuqamánnimaqaidaqa. Ínnee Yísuna áiku ásauku kámmafuanára minára mapukúnnimaqáanifeera nammári áuqamánnimaqaidaqa. Dóo miqí qiaqa. ²⁰ Aiqa ma ufa qímannimifannana misá faqa mi-ufána aiqámausa uqanna qímannimifaqa iriséeqa mi-ufána qumáraqeera, mi-ufánamau kai fuaqa. Ínnee maqúsa maqúsa fífaqa qinée faqa qumeé ínnei faqa fuanáura. Ínnee miqí máriafaqa qinée qumeé kai ínnei faqa nuanáura. Sía ínnei minínnisaanura kásoo innaarúna faqa maqá faqa taikára aukuaana ínneqa saimbaqa moodáanaki kianáura.

MAREEKOO

Yoothaneefa nammári nímimarufa Yísuna aaná afisúfa.
(Mataioo 3:1-2; Ruka 3:1-18; Yoothane 1:19-28)

1 Maa-akaráfa ásauku mundírana Yísunara Ánutuna ámaakuara ámiqira fasaasa ufa qídanoo.
2 Ánutuna óoqeenáa tamummáqara fasiqa áuqu Eesaiaafa Yoothaneefa nammári nímarunara maaqi qímaseenoo ákara rínau. Íriaqa qinée qiní ufa máree marínnana qiní Ánutusa qísauku mundírana aní óorinni aqiqáananoo fídanoo aní aaná afisúannoo. **3** Aadána maqa maaqakiqari moó fannoo maaqi qímasee fí fí qínoo fáaqaridanoo faiqi ánaasee qímamidanoo. Ínnee karaambáiqá fúaninna aanna afisúaqá, andeeqára qóo kai karaambáiqá núani.

4 Mi-tamummaqara fasiqána ufamaú kai maaqímasee óosana áraqau. Yoothaneefa nammári ními marufa aadána maqa maaqakiqari fíndifinoo faiqi ánaasee nammári rúmannimaqaidanoo maa-ufána qímannimainau. Ínneeqa mandáinainakiqari quándaki nammári marasáifanoo Ánutufa ínni mandáinaina ákiqara minínniseenoo sía náruannoo. **5** Yudeea máqa maaqaki márusa faqa Yeerusaree máqusaki márusa faqa mi-saqá márusa moómoosa Yoothaneefa márunnai Yooradanna námmani áfainni márunnai óoqu réeqa nári mandáinainara kooroomásoofanoo Yoothaneefa Yooradana námmariki mara quqásee kéeqamannimaqasee uqéerasoofaqa fíndifiqa miqóoqari fí-fainiqau.

6 Yoothaneefa sía ámiqira qamunna afisínau tamummáqara fasiqa naanna rámassee aadaíka aadaíkirafa, kaméera asausínnai áuqira qamunna afisúsee aandaú apatannai áuqira pikapa qamunna rafáaqafuseenoo márinai. (Kaméera qóosa fooqáa ira aandaú máridanoo.) Yoothaneena nárana naafaa óofaafana náriqa minára pándaaqa oofaafanee qímaruna faqa ookasaasá anoona faqa kai née márinai. **7** Yoothaneefa maaqi qímasee faiqi ánaasee qímannimino qinau. Qiní qínaaqiannai kambíqaaninnafa qiní firaqóo úriqararafa máriannoo. Qinée Yoothaneesa kásooqaqee kambíqaaninna fasiqana miná káaqa uréeqaraura máridaqa. Náqimasee fee qinée miná dadaaqianáuree uréeqara ainainira fasiqauqakiqari uréeqararaura máridaqa sía amana miná dadaaqianáura. **8** Qinée nammárinna kai túpamannimaqaidaqa mifá náaquqara máraqunannai ínni túpamannimaqásaannoo.

Yísufa nammári maróofa. Sadanafa Yísuna amanufá.
(Mataioo 3:13-4:11; Ruka 3:21-22; 4:1-13)

9 Yoothaneefa miqímmasee káqikaaqóo maríkufanóo Yísufa Kariree máqa maaqakiqari Nasareete maaqsaindari Yoothaneefa máruqoo óoquroofanoo Yooradana námmariki Yísuna námmariki túpamaqaqanau. **10** Yísufa námmarikiqari fíndifinoo qáfoofanoo innaarúna rakéemafufanoo Ánutuna maraquna fannoo nakipurúnara foora Yísunasaa qumu quqánau. **11** Quqámáfufanoo innaarúnaindarau ufa moó maaqi qímasee Yísunara qinau. Anée qiqáindi uqanna qímuqusira qímaaku márianafa qinée aníara ámiqimasee qíqaara raidanoo. **12** Dóo miqóoqari uqanna Ánutuna maraquna fannoo Yísuna aqiqéenoo aadána máqa máaqaki káasau máqa máaqaki sía faiqi márunnai níanai fúannee qufanoo finau. **13** Mifá miqóo óonu máridanoo qaara fasiqa níku nísauku faasaana marisoofanóo Sadannafa aniréenoo mandá óosana máraanifee qímaseenoo amanamásee qáfoosianoo. Káasau aandaúqa miqóo márufanoo Yísufa máriku-fanoo áararoorofanoo kudoosaápoofaqa qangiroouqá qumuréeqa dadaaqiqau.

Yísufa aaqee éera síammaa faiqi námu nífiqanau.
(Mataioo 4:12-22; Ruka 4:14-15; 5:1-11)

14 Yuda máqannaasa karaambáiqá Eeroodeefa Yoothaneena nammári nímimaruna karafúsaki rumbásoofanoo miqóoqari Yísufa Kariree máqa maaqaki óonuree faiqi ánaasee Ánutuna ámiqira fasaasa ufa qímannimida maaqi qímasee qímannimi marínau. **15** Andeeqára kamu dóo ani máridanoo Ánutuna rakísira ququsa dóo adeedí ranóo máridanoo. Ínnee ínneeqa mandáinainakiqari quándakinaqa ámiqira fasaasa ufa irisée ínni írirana minásaa rusíafa.

16 Moo kári Yísufa nammári farúmna firaana Kariree máqa maaqaki máru nammarina áfaimau fídanoo noodáanna mi-nammarínaki máree marú fasiqaqanda nári qísafasaasa níndafanau. Miqandá nári óosana máraidaqa firaa pateeuqa námmariki áqusaida noodáannauqá rúmafi márufaqa máree máriqau. Moo fásiqa áuqu Simoonafa márinai, miná ákaqa miná faqa máruna áuqu Andurufa márinai.

17 Yísufa miqandá níndafamásee qímannimino qinau, ínneeqara qiní faqa aniráifaqa faiqi ánaasee noodáannara foora maréeqee Ánutuna quqúsaki quqéefaranoo fee qufaqa miqandá nári pateeuqa miqóo quqásee Yísuna faqa fiqau. **19** Yísufa miqóoqari káqikaaqoo námmarí áfaiqara fídanoo qaaraqánda

qísafasáasa paqúrinau, miqandá Seebeedina ámaakuqara máriqau. Miqandá núqu Yameesana faqa narí ákaqa Yoohaneesandíri máriqau. Sía nammári nímiru Yoohaneefa márinau, miná amaráfa márinau. Miqandá nári kanúqaki óoqu máridaqa fáfaa eendáki nári pateeuqá nammáriki áqusee noodáanna máraanee qídaqa deedaqí maríqau. ²⁰ Yísufa miqandá níqafamasee náaroofaqa nári nikoona Seebeedina faqa narí aináinímarúsa faqa quqánniseeqara Yísuna fí áfaqee fiqau.

Yísufa faiqí aundurái áfaanna áfaqanau.
(Ruka 4:31-37)

²¹ Minamúsa Yísuna faqa fí fiufaqa Kapeeranaumma máqusai óonu raqau. Yuda máqannaasa amaana saríriqa sabatee qímarunasaa Yísufa náriqa amaana máaqaki kéeqafinoó faiqí ánaasee amaana ufara naakápanau. ²² Miná ufa írimarusa firaqóo náaquqanau. Sía Mooseena sándufa akoofásauqara foora qímannimínanau, narí Ánutufara foora qímanisoofanoo náaquqanau.

²³ Yísufa qímannimí marúfanoo faiqí moó aundurái fáafasaaqa márufa amaana máqaki kéeqafi fáaqa quqásee Yísuna qímaminau, Yísu anée Nasaretee máqusanaafa anée nánaree maasá soodáaqidanee, anée maasá daru taikáreee ánidanee, qínée aníara íridaqa anée Ánutuna náaquqara ufa máree maríanafa máriananoo. ²⁵ Yísufa miná aundurákináa áfaanna amambainá qímasee qímaminau anée ufaséenana mi-fasiqánakiqari rafúdamaki fúa, qufanoo mi-faafasaaqáfa mi-fasiqána qumáree udámudámi firaaqóo másee firaa kari aqnaakínakiqari fáaqa quqáseenoo rafúdamaki sandánau. ²⁷ Faiqí ánaasee miná qáfamasoofanoo náaquqoofaqa narí qímami narí qímamiqa qiqau. Maa-fasiqáfa Yísufa nánee máridanoo, nána fúka naakaparufa qínoo fee. Maa-fasiqáfa narí Ánutufára foora narí afeeka ufannái káasau afaannauqa qímannimifaqa eedóo kai qímasee rafúdamaki fiqa. ²⁸ Miqíunara Kariree máqa maaqaki Yísuna áufakiana fannoo káqi káqi ufanoo aiqámai dáraaninau.

Yísufa óosana óosana aurírana taikánnisanau.
(Mataioo 8:14-17; Ruka 4:38-41)

²⁹ Misá mi-amaana maqánakiqari rafúdamakufaqa Simoonasa Andurusa máaqaki fiqau. Yameesa Yoohaneesa misá faqa fiqau. Yoohaneefa nammári nímiru maruna amaráfa Yísuna áiku ásaukukírafa márufa misá faqa finau. ³⁰ Simoona áiraamaku ánaasee áidafi márufanoo afaaqa idídi márufanoo faiqaqée marínau. Yísufa máaqaki kéeqafufaqa mi-anaaseenára Yísuna qímamiqa. ³¹ Yísufa iriséenoo mifá márunnai óonureenoo ásauku qumáreenoo uqéeroofanoo miná afaaqa idídiufa taikóofanoo aaqee fíndifinoó nárana aináina níminau.

³² Eenéemarufanoo súani kéeqoofanoo miqóo márusa nári faiqí ánaasee aurí marúsa faqa fuéena fáafasaaqa márusa faqa aiqáma nífiqee ³³ Yísufinnai

mínisoofanoo aiqáma mi-maqusánaki márusa mi-maqannáasa ani mara úqusee miqóo súqi máriqau. ³⁴ Yísufa moómoo aurirana óosana óosana aurirana andeeqánniseenoo fáafasaaqa márusa moómoosa miqímma quqánnimufaqa rafúdamaki sandáqau. Misá ákina fáafasaaqauqa Yísufa Ánutuna ámaaku márúnara iriséee kooroo íandoo qímasoofanoo Yísufa misá ufara qáoo qufaqa sía ufa qirai káqi rafúdamakidaqa sandáqau.

Yísufa Kariree máqa maaqaki nímarinau.
(Ruka 4:42-44)

³⁵ Mi-eendánaki faiqée kanánaana uqanna eendái Yísufa fíndifinoó máaqakiqari ráudamakinoo maqúsai óoquireenoo óoqigaree faiqí sía máru maqa maaqanai óonu máridanoo Ánutunara innaaru qímarinau. ³⁶ Simoonafa faqa miná áqoondiuqa faqa randáqa nída Yísuna paqúrimasee qímamiqa qiqau, aiqámausa aníara randáidaqee qufanoo Yísufa qináu, maasá maa-maqa maaqánaki maqúsa maqúsa moo máqusai fuanáuranoo. Ánutufa misáquqaki faqa qímannimianee qímasee diqiqaisa máridaqa. ³⁹ Miqí qímaseenoo Yísufa Kariree máqa maaqaki óonuree anirée idanoo nári amaana máaqakiaqa kéeqafida qímannimidanoo naundurái fáafasaaqa márusa niqiqée márufaqa rafúdamakida fímariaqau.

Yísufa károora árimaru fasiqana ruúkaisánau.
(Mataioo 8:1-4; Ruka 5:12-16)

⁴⁰ Mandá namuana károora ári maru fasiqáfa moó fannoo Yísuna óorini aqoori sáunara fufanoo firaqóo innaaru qínoo qináu. Óo karaambáiqqa anée áidinana qiní károora dárímarina rukáqisaina taikáni. (Mi-aukuanná misá mi-auríránara firaqóo rufíasee miná nárimarusa náadumasaa níanasaa quqée máriqau.) ⁴¹ Yísufa mi-fasiqána qáfoofanoo ámuqusa mandáikufanoo ásauku uqéerasee miná afaaqasáa mundúseenoo qináu, eeóo qiní dídidanoo dóo rukáfua qufanoo dóo miqóo uqanna aaqee miqí qímarufanoo károora ruká taikánau.

⁴³ Ruká taikáfufanoo Yísufa amambainá qímasee qímaminau, aníki kai taikáfuani, sía moo fásiqa qímamia. Anée andeeqásee amaana máaqaki mári aanaiqíkirana uqafíqasainanoo aní afaaqa károora árimarina aiqumáseenoo aníara ánukanoo mári-aanoo qíannoo. Miqí qínana anée károora nári marísa taikárausa aandáu tatúfirana Mooseena sándufamau fídana Ánutuna tatúfirana suqá amia. Suqámisáinaqa aiqámausa aní károora rukárana qáfamasee sía aníara eeráiríaqeera. Miqí qímasee Yísufa mi-fasiqána aiqoofanoo finau. ⁴⁵ Mi-fasiqáfa károora taikáfufa sía Yísuna ufa iriséee umeé ranau miqóoqari fídanoo aiqámai qímanniminoó finau. Firaqóo qímannimunara Yísufa moómoosa ititónara sía faiqíki amana márinau áadumai sía faiqí márunnai márufaqa faiqí ánaasee aiqámaindari mifá márunnai fímariaqau.

Yísufa áiku ásauku pipisaaqá úsirana andeéqaisánau.
(Mataioo 9:1-8; Ruka 5:17-26)

2 Qaaraqánda fee qaaramoó fáasaanee áiqaróo-fanoo Yísufa narí maqúsai Kapeeranaumma maqusai aniréenoo narí máaqaki kéeqafufaqa faiqí ánaasee minára iriséeqa mi-maqánaki moómoo kéeqee qumbíqafufanoo kooqíki faqa naambeéqai faqa qumbíqafufufanoo Yísufa máaqaki máridanoo Ánutuna ufa qímannimi márinau. ³ Qímannimimarufaqa faiqí qaara faqa qaara faqa moó fasiqa áiku ásauku kúqirana qaindúsumaree miná áinaina faqa anirée Yísuna uqafiqáanee rufaqa faiqí ititáfufaqa kéeqarara anuqúsia misá máaqamau akarámáfíqa. ⁴ Yísuna áki-aqa amummaqa narí eeféeda máaqa asaana rapéemandeeqa mi-fasiqána narí qaindá namufaqa minakí upeekásee quiqa quiqa ufanoo meemái Yísuna aaqá quqáqau.

⁵ Misá írirafa firaqóo Yísunasaa atooqóonara Yísufa qáfamasee áiku ásauku kúqirana qímaminoo qinau. Qíní qímaaku aní mandáinaina ákiaqa minnáisáidaqa. ⁶ Mooseena sándufa akoofásauqa miqóo óoqumarifí írufanoo níkoqoofaqa narí naunduráki óonu máfi íriqa qiqau. ⁷ Maa-fasiqáfa náqifeemásee únna qí-masee paasóosidanoo Ánutuna ámaaqa máqaidanoo fee mi-ufána qídanoo fee. Sía faiqí moó fannoo amana faiqí mandáinaina taikánnaannoo Ánutufa kai amana miqíannoo. ⁸ Miqí qímasoofanoo Yísufa aaqee uqanna misá naundurákinaana iriséenoo quándaki qímanniminou. Innee náqi fee qifaqée inneeqa náaqookinaana mi-mandufána qídee. ⁹ Qinée maa-fasiqánara mandáinaina númoo minnáisáidee qúnnana innee qiníara sía amanaikíaanoo fee qídee, qinée faiqí nímaaku maa-maqánasaa máridaqa faiqí mandáinaina taikárana qiní afeeka márinara kooroommá nímaqaanaura maa-firaa afeeka ainainánnai kooroommá nímaqaanaura qinée maa-fasiqánara aneenná qaindásaqari fíndifinana mi-qaindánara maree ámaaqa fua qíanaqa qinée mandáinaina taikánnaana afeeka qáfefara. Miqí qí-mannimiseenoo quándaki mi-aiku asauku kuqirána qí-maminoo qinau. ¹¹ Aní qímanidaqa anée fíndifinana aneenná qainda mara máree ámaaqa doo fúa.

¹² Miqí qímasoofanoo aiqámausa nífusaaqari mi-fasiqáfa fíndifinoo narí qainda mara qumáreenoo dóo ámaaqa káqi káqi finau. Misá qáfamasoofanoo firaaqóo náaquqoofaqa Ánutuna amooqídaqa qiqau. Maasá sía uqanna maaqíra áinaina qáfaunasa máridaqa.

Yísufa Reefina áfiqanau.

(Mataioo 9:9-13; Ruka 5:27-32)

¹³ Yísufa kafáa anirandée Kariree firaa farumma máruqoo fufaqa faiqí ánaasee moómoo miná áfaqee óonuroofanoo Ánutuna ufa qímannimimarinau. ¹⁴ Mifá mi-saqá óonuree anirée idanoo faiqí moó narí máqannaasa takísa munnimma maréeqeenoo Roomma máqanna nímmaruna paqúrinau. Mi-fasiqána áuqu Reefifa miná ákoofa Arafaiusafa márinau. Reefifa narí

oopísaki óoqumarifi márufanoo Yísufa miná qáfamasee anirée qímaminoo qinau. Anée qiní faqa fua qufanoo, Reefifa iriséenoo aaqee fíndifinoo Yísuna faqa finau.

¹⁵ Yísufa marikínoo moo kári Reefina máaqaki kéeqafi nárana née márufanoo mandá óosana máree márusa faqa takísa munnimma máree márusa faqa Yísuna faqa nímarusa misákiqari akaqáusa Yísufa narí faiqínámu faqa Reefina máaqaki óoqu marifi nárana née maríqau. ¹⁶ Mooseena sándufa akoofásauqa Farisai ámaana ufa qímarusa aniráma qáfamaseeqa Yísuna faqa mandá óosana máree maríasa faqa takísa munnimma máree maríasa faqa náidanoo fee qímasee Yísuna faiqí námu umeé írammiriqa qiqau. Náqaa fee qifanóo fee takísa munnimma máree maríasa faqa mandá óosana máree maríasa faqa nárana náidanoo fee asaurírana sía fee márifanoo. ¹⁷ Miqí qufanoo Yísufa misá ufa irisée qímanniminou. Faiqí ánaasee ámiqimasee máriafaqa sía tutáqausiannai fídaqa, aurímaríasa kai tutáqa fínnai fídaqa. Sía qinée andeéqárausa náararara qúmuafanausa máridaqa, faiqí ánaasee innee mandá oosana máree mariasee qímasee nífaqee maríasa misára Ánutufinnai ubeekaaqéera náaraaqeera qinée qúmuafanausa máridaqa.

Nárana áuramásee innaaru qufá.

(Mataioo 9:14-17; Ruka 5:33-39)

¹⁸ Moo kári Yoohaneefa nammári nímmarúna áiku ásauku faqa Farisai ámaana ufa qímarusa níku nísauku faqa Ánutufa maasá ufa írianífee qímasee nárana márufaqa miná minníseeqa náararée máru-faqa innaaru sáika kai qímaríqau. Akaqáusa Yísufunnai óonuree írammiriqa, náqi fee qifaqee aní áiku ásauku sía misá naana ráida Yoohaneena áiku ásauku faqa Farisai ámaana ufa qímaríasa níku nísauku faqa nárana sía narai náararee maríafaqa innaaru qídaqa, aní áiku ásauku nánaree sía miqídee qufanoo ¹⁹ Yísufa qímannimino qinau, nimundára qóomaqa sakasée náidaqa suqímaríasa náararee máridee miqídee. Oo sía uqanna miqífara. Amundára fásíqa miqóo máridaqa asasíra faasaana máriafaqa nárana náida máridaqa. ²⁰ Kásooqaqee moo áukuana misá amundára fasiqa qiní misákinaana rumbámaree múnu darusáifaqa mi-karí qiní qíku qísauku nárana minníseeqa náarara máridaqa innaaruqífaranoo.

²¹ (Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Yoohaneena nammári máreemarúsa faqa misára óoqeenáa Mooseena sándufa narí níku nísauku qímannimimarúnakinara kíkiquususee qamunnara faqa úainna nammariara faqa miná kíkiquammúsinou. Kafáa narí qúmu fuka ufana narí faqa nímarusa qímannimunara fúka uainna faqa fúka qamunna faqa kíkiquusinoo maaqí qímasee qímanniminou.)

Sía faiqí moó fannoo fúka qamunna ati atekárana marasée náuraa qamunnasaa ititáanee qímasee akunúannoo. Miqínanoo fúka qamunna ati fannoo óoqeenáa qamunna afauqáqarafa rakéinoo firaqóo

anaqíannoo. ²² Yáfee faiqí moó fannoo náuraa tunda taqu maraséenoo fee fúka nammari adíaannoo fee. Sía miqíannoo. Ruqía fínanoo aiqáma nammari qúmiqaráandoora. Fúka taqu andásee fúka nammari minakí adíasainanoo miná amaná máriannoo.

(Yísufa maqásaa máru aukuanna misá uáinna nammari tatisée aandáú apatannái áuqira táquki adíasee kísaaqasaa máaqaki quqásoofanoo márinau. Marikínoo ámiqinoo márufaqa miná mara máree maqee maqee néemariqau. Uáinna nammari misá maqee maqee née marú nammari márinau. Mifá aandáú apatannái áuqira taquara qufaqa, maasá qee-qa ufakiqari táqu uqannée qídaqa.)

Sabátasaa sakuma ruqóosa noofá.

(Mataioo 12:1-8; Ruka 6:1-5)

²³ Yísufa moó faasaana Sariríqasaa Yuda máqannaasa amaana fáasaana narí faiqí námufaqa maqúsamau nídanoo sakuma úmmaquqoo ququsana-ki fídanoo miná faiqí námu fí sakuma rasáfú maree naqáfufanoo Farisai ámaana ufa qímarusa níndafamásee Yísuna qímamiqau. Aní faiqí námu Mooseena sándufa, Sariríqa sándufa rukíaidaqa sakuma ruqóosaidaqa aináinidaqa.

²⁵ Yísufa miná iriséenoo quandáfi maaqí qímasee qímanniminau. Ínnee Dafidina óosana sía fee ínnee ásaana rídee. Óoqai Saurooofa miná árirarufanoo sandéenoo áararée márufanoo Ánutuna amaana máqaki Nooba máqusai márúnaki kéeqafinoo Ánutuna ámimarú feemúna marasée námasee akaqána marasée narí faiqí námufaqa nímuqafa naqau. Mooseena sándufa rukíasee nanau, aanáiqikirausa kai née maría feemúna márufanoo sándufa rukíasee káqiqeefa nanau. Mi-aukuanná Abiatarafa aanáiqikirausa úriqararafa márinau. Ínnee moómoo kari miná ásaana rímariafa miná óosana ínnee sía fee minára írídee. ²⁷ Ánutufa narínaindari faiqí dadaaqí mari ainainee qímasee Sariríqa amaana fáasaana áuqeeqeenoo faiqí níminau. Sía káqinaindari Sariríqa amaana fáasaanara irisée faiqí áuqeeqeenoo amaana fáasaana áminau. ²⁸ Minára qinée faiqí nímaaku amaana fáasaana faqa miná sándufausa faqa úriqararaura márúnausa máridaqa qinée misára naaqée qúnáqa náidaqa miqí marifanoo sía numóo máriannoo.

Yísufa ásauku sufirana andeeqóofa.

(Mataioo 12:9-14; Ruka 6:6-11)

3 Yísufa moó faasaana kafáa mi-amaana maqánaki kéeqafi qáfoofanoo faiqí moó ásauku súfirafa faiqí ánaasee moómoo námufaqa kéeqafi márinau. ² Akaqá fásíqa ánaasee Yísunara ufa qianée qímasee ámaarusidaqa ásauku súfirana faqa Yísuna faqa ámiqimasee nínda fee máriqau. Yísufa Sariríqasaa fee faiqí ásauku súfirana andeeqáannoo fee Mooseena sándufa rukíannoo fee qídaqa qáfee máriqau. ³ Yísufa amaana máqaki faiqí ánaasee amaana ufa qímannimidanoo ásauku súfirana áaramásee qínau anée maí anirée aiqámausa nífusaa kíkíqia qímaseenoo

quándaki faiqí ánaasee írammirinoo qínau. Mooseena sándufa Sariríqa faasaana sándufa fannoo maasára náqi fee qídanoo maasá minásaa faiqí anaasee dadaaqafée ianaúree kurídianaúree maasá faiqí mári-rana asumufée marannímianaúree kurídi taikánní-maqaanaúree miqí qufaqa misá sía ufa qiqau káqi kásoomáfíqau.

⁵ Yísufa miná qáfamasee raiqára óori maraséenoo faiqí ánaasee aiqáma múnu nínda fee míni nínda fee máseenoo misá áaqarana afeeka irirana níndáfa másoofanoo misára ámuqusinau. Ámuqusufanoo mi-asauku sufira fasiqána qímaminoo qínau aneenná ásauku ratutáa qufanoo ásauku ratutásoofanoo miná ásauku ámiqináu. ⁶ Farisai ámaana ufa qímarusa minakí márusa qáfamáseeqa amaana máqakiqari ráuda mákufaqa Eeroodeena ufa írimarusa faqa suqúfufaqa Yísuna árira ufa qímariqau.

Yísufa kanúqakiqari aiqáma máqannaasa ufa qímanniminau.

⁷ Miqóoqari Yísufa Kariree fárúmna firaa farúmna tia márúnnai óoqufufaqa faiqí ánaasee moómooosa áfaqa máree óoqu fiqau. Akaqáusa Kariree máqa maaqakiqari ániqau, akaqáusa Yudeea máqa maaqakiqari ániqau akaqáusa Yeerusaree máqusakiqari ániqau akaqáusa Idumeea máqa maaqakiqari ániqau akaqáusa Yooradana námari dínni áfainni márusa ániqau, akaqáusa Tíree máqusakiqari faqa Sidoonna máqusakiqari faqa misaqá márusa faqa ániqau. Dóo mi-fasiqa anaaseesá moómooosufanna tatúfufaqa Yísufa ímaru ainainausara iriséeqa qáfararee qímasee anisúqíqau. Faiqí ánaasee moómooosa Yísuna áuqaidaqa radámuaqaammímaríqau.

⁹ Yísufa misakínaana moómoo aurímarusa andeeqánnisée marúnara faiqí ánaasee aiqáma óosana óosana aurírana máraqanusá nísaukukoo Yísuna áuqaananoo maasá aurírana taikáanifee qímasaida Yísuna áuqaidaqa radámuaqaa ímaríqau. Yísufa minára iriséenoo narí faiqínámu qímanniminau ínnee kanúqararisáma daaqá nammáriki quqáqa misá qíní radámifaqa kanúaki akaránaqa sía radámuaqa qufaqa misá miqímmíqau. ¹¹ Faiqí ánaasee fáafasaaqa naunduráki márusa Yísuna qáfamásoofaqa naunduraki máru fáafasaaqausa fáasai misá Yísuna qáfamaseeqa fáafa quqásee koorooíqa qiqau. Anée Ánutuna ámaaku máriana fee qufanóo Yísufa nimambainá qímasee qáoo qínoo qínau sía ínnee áfaannauqa qíníara kooroo iaqa.

Yísufa qíkuni ooqu qaara marasée fasiqa narí faiqí námkiaqeera máranau.

(Mataioo 10:1-4; Ruka 6:12-16)

¹³ Mi-fasannái Yísufa ámuqaqau namusa óorureenoo narí áiku ásauku márianee qímarusa náara másoofaqa aniroofanoo Yísufa misakínaana qísaukuqara faqa qíku ooqu qaara marasée núqu réenoo qíní faqa máriaqee qímasee núqu réenoo níqíqoo fásíqausee qímasee qímanniminoo qínau, qinée ínniara ru-

sandeesámumásee máreeqa qinée inni niqiqáanaqa maqúsa maqusa nídaqa qímannimiaqa. ¹⁵ Faiqí ánaasee fáafasaaqa naunduráki márina aqiqée marúnna afeekana nímaniaqa aqiqeefaranoo. ¹⁶ Maanamúsa Yísufa rusandeesámumandee máranau.

Simoonu Yísufa moo áuqundanau Peetooroonee qí-masee rusandeesámumandee miná faqa narí faiqí námuki quqánau.

Seebeedina ámaakuqara Yameesafa faqa narí ákaqa Yoothaneena faqa miqandá Yísufa moo núquranau Booaneeraqeesafa mi-nuqúna óosana innaarúnai qí-marina fooqáaqandee qímasee miqandá faqa rusandeesámumásee narí faiqí námuki quqánau.

¹⁸ Andurufa faqa

Firipifa faqa

Baratooroomeeufa faqa

Mataioofa faqa

Toomasifa faqa

moo Yámeesafa Arafaiusana ámaaku máruna faqa

Tadeeusafa faqa

moo Símoonafa narí kaamánaikiaqeera qímarúfa.

¹⁹ Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa Yísunara ká-sooqaqee uqeeqáaninafa miná faqa misáuqa faqa maréeqeenoo narí faiqí námuki quqánau.

Beeraseeburanannai áfaanna aqiqáidee qiqau.

(Mataioo 12:22-32; Ruka 11:14-23; 12:10)

²⁰ Miqóoqari Yísufa narí máaqai Kapeeranaumma máqusai máaqaki kéeqafufaqa faiqí ánaasee moómoo uqanna máaqaki ani umbiqafufanoo nárana naani quná minníseenoo narí faiqí námufaqa sía nanau.

²¹ Faiqí ánaasee Yísunara dóo fúrufara mándeeaafoo qufaqé miná átiyuqa níranaqoofaqa Yísuna óonu rarisée ánirara dedaqiqau.

²² Mooseena sándufa akoofásauqa akaqáusa Yeerusaree máqusaindari qúmusa Yísunara maqí qí-masee qímariquau. Mifá áfaannauqa úriqararafa Beeraseeburafa miná aundurái mári fa qímáridanoo fee qiqau. Akaqáusa Yísunara áfaanna úriqararawsa afeeka ámimariafanoo minánnai áfaannauqa niqiqáidanoo fee qímariquau. ²³ Yísufa minára iriséenoo faiqí ánaasee náaramma quqásoofaqa aniroofanoo moo áinaina kík-íqa usúséenoo quandára ufa kai qímannimino qinai. Náqimasee Sadannafa quándaki Sadannana aqiqáanoo fee sía amanaikíanoo. ²⁴ Moó máqannaasa narínni narínni rákiqa rakeekaa íqa dóo mi-maqannáasa taikée kuridifaranoo. ²⁵ Moodáa oosana moodaa maqáki máriasa rakuakíqa dóo misá faqa taikéefaranoo. ²⁶ Sadannafa narí quqúsakinaasa faqa miqíkai ínoo rakuakínanoo sía amana kísaaqasaa máriannoo moodáa moodáa ínoo taikáannoo.

²⁷ Úmmuarimari fasiqafa náqimandee afeeka fasiqa máaqá rapéemaseenoo miná aináina úmmuariannoo fee sía amanaikíannoo. Mi-ummuari mari fasiqáfa aniréenoo sánda qumáreenoo mi-afeeka fasiqána rumbá quqáseenoo miqóo miná máaqaki kéeqafi miná aináina úmmuariannoo. Qinée Ánutuna afeekannái

Sadannana rumbá quqáseeqa miná áfaannauqa faiqí nauduráki máriasa niqiqáidaqa. (v 30) Misá mandá óosana máree maru afaanna Yísuna aunduráki márunara Yísufa mi-ufána qinai.

²⁸ Maa-ainainára kai íriaqa sía aunúqa. Faiqí ánaasee óosana óosana mandáinaina faqa óosana óosana mandá ufa qírana faqa moómoo kari qímariana faqa Ánutufa miná ufa ákiaqara amaná minín-nisaannoo. ²⁹ Moó fannoo Ánutuna náaquqara máraqunara mandá ufa qínanoo Ánutufa miná ákiaqara sía uqanna minnáisáannoo mi-ufána qímarifa náaru náaru fímaria idánaki áaqarana marasaifanoo sía uqanna Ánutufa minnáisáannoo. ³⁰

Ánutuna ufamau fímariasa qiní áinaina máridaqa.

(Mataioo 12:46-50; Ruka 8:19-21)

³¹ Yísufa miqída máaqaki ufa qímannimimáru fanoo miná ákaqaafasaa miná ánoona saimbaqa naam-beéqai ani kíkíqiqa máridaqa Yísuna qímamianeerufanoo sía amanaikufaqa faiqí moó aqiqée óonu Yísuna qímaminanoo ániani fee qiqau. ³² Máaqaki Yísuna fíqu fíquiqa óoqu mariqa márusa mi-ufána irisée qí-mamiqau aní ánoofa faqa aní ákaqaafasaa faqa má-daanai máridaqa aní áaréea foo qufanoo Yísufa iriséenoo miqóo márusa írámmirino qinai. Yáfee qiní qínoo fee yáfee qiní qíkaqaafasaa fee qímaseenoo narí faqa márusa múnu nínda fee míni nínda fee máseenoo qinai. Qáfaqa, maaqóo qiní qínausa qiní qíkaqaafasaa máridaqa, qiní qíkoona íriranamau fímariasa misá kai qiní qíkaqaafasaa qiní dáuna qikaqa qiní qínausa máridaqa.

Qaqama aaqée mári ufafa.

(Mataioo 13:1-9; Ruka 8:4-8)

4 Yísufa kaifáa Kariree námari áfainni óoqu máridanoo Ánutuna ufa miqóo suqí marúsa qímannimi marínau. Faiqí ánaasee moómoo miná ufa íriraree qímasee aiqáma aniréeqa Yísuna ititásoonara mifá kanúqaki akarámáfufanoo nammáriki áfiqa quqáqoofanoo múnu kásoomásee máridanoo minakíqari nammári áfaisaa faiqí ánaasee márusa Ánutuna fasáasa ufa qímannimimarinai. ² Yísufa sía akooqóo qímanniminai, quandára ufakíqari qímannimidanoo maaqí qímasee qímanniminai.

³ Ínnee ámiqimmasee íriaqa faiqí moó fannoo maasá Yuda máqannaasa óosana máreenoo maqá rú-maseenoo ráisa fooqána úmmaqirara miná qaqama marasée minaki aaqásoofanoo ururanau. ⁴ Mifá miqóo aaqáidanoo akaqá qaqama fannoo aatáta níku rée máriaqoo faqa áqufufaqa ufiniuqa anirée miná kai námasaqau. ⁵ Akaqá qaqama óoni meemái maqáki márufanoo minásaa maqá óodaa márunasaa aaqásoofaqa sía moómoo maqa márunara maqá tootooqí marúnara dauní ururámafi márufanoo súani firaafá qoofanoo miná atuka sía meemái kéeqoonara súani árufanoo aadánusinai. ⁷ Aaqásoofanoo akaqá qaqama amuka faqáafa márunaki áaqamakinoo áqufínoo kambíqafufanoo amuka faqáa ainaina fannoo miná

arusaifanoo mandáikinoo márida sía qaqama íreenoo. ⁸ Akaqá qáqama fannoo ámiqira maqasaa áqufufanoo maqákiqari ururéenoo kambíqafinoo dóo qaqama íreenoo, akaqáfa óodaa íreenoo akaqáfa ámiqimasee íreenoo akaqáfa fíqaramasee íreenoo.

⁹ Yísufa mi-ufána qímannimidanoo maaqí qinau. Ínnee náaqoofaqaasa kai maa-ufána qímannimunnana íriaqa.

Yísufa quandárufa qímanniminau.

(Mataioo 13:10-17; Ruka 8:9-10)

¹⁰ Qímannisoofaqa fufaqa Yísufa naríaraa márufaqa akaqáusa miná faiqi námu qísauku qara taikásee qíkunni ooqu qaara máraraua faqa anirée quandára ufa óosanara iroofanoo qímanniminoo qínau. ¹¹ Ánutufa narí quqúsakinaa qumée írirana qímannimianne qímasaifaqa qímannímidaqa akaqáusa áqoosai máriasa quandára ufa kai qímannímunaqa íridaqa.

¹² Tamummáqara fásiquaqa misára maaqí qímasee ákara ríqau. Misá maqee maqee qáfidaqa sía qáfeefaranoo.

Misá iriqaraasamásee síamma írifaranoo. Misá írifau Ánutufinnai ubeekáma fifánoofau misá mandáinaina ákiaqara minnínisaní.

Minára qínée Yísusa quandára ufa kai qímannímidaqa.

Qaqama aaqára ufa óosana koorooufá.

(Mataioo 13:18-23; Ruka 8:11-15)

¹³ Yísufa narí faiqi námufaqa faiqí akaqáusa faqa qaqama aaqáranara irámmirufanoo maaqí qímaseenoo akooqóo kooroomásee qímanniminau. Ínnee sía fee mi-quandara ufána óosana íridee. Ínnee sía miná íriqa náqi fee mándee aiqáma quandára ufa írifaree. ¹⁴ Qaqama aaqée marí fasiqafa Ánutuna ufa qaqamara foora aaqáidanoo. ¹⁵ Moo kári akaqá ufa faiqí naundúráki aanásaara foora aaqásaafanoo íriafanoo Sadannáfa ufiniara foora miná aaqee uqanna aakúeeqee áqidanoo. ¹⁶ Akaqá fasiqa ánaasee naunduráki óoni maqásaara foora qaqama fannoo áqufidanoora foorá mi-ufána irisée asasamásee marasaafanoo sía meemái ánoona óoqu fínara sía kísaaqasaa máridanoo, mi-ufána saara ummaara fee, áriranee, kambíqafifaqa dauní minnísaidaqa. ¹⁸ Akaqá fasiqa ánaasee amuka faqáa ainainaki aaqée mária qaqamara fooqána máridaqa. Misá Ánutuna ufa iriséeqa maaqóo mária ummaara kadápirirafa faqa munnimara rímariafa faqa óosana óosana ainainara rímariafa faqa mi-ufáusa kai Ánutuna ufa radámusaifanoo sía qaqama íraidanoo. ²⁰ Akaqá fásiqua ánaasee ámiqira maqasaa aaqée mária fara foora máridaqa, misá Ánutuna ufa irisée máraanara qaqammara foora íraidanoo akaqáfa óodaa íraidanoo akaqáfa ámiqimásee íraidanoo akaqáfa fíqaramasee íraidanoo.

Qóoma qumbírana quandárana kíkíqa usirafa.

(Ruka 8:16-18)

²¹ Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Faiqí moó fannoo qóoma qumbímaree dífaani ameemaanai sía minní quqáidanoo béeta ameemaanai sía minní quqáidanoo akooqóo quqáqafanoo káaqa qáanifeera.

²² Miqíkaimmásee kásooqaqee aiqáma kukéeqee marí ainaina óosana óosana Ánutufa maréeqee akooqóo quqáannoo aiqáma rafáaqa fímari ainaina faqa akooqóo quqáannoo. ²³ Ínnee náaqoo faqaasa íriaqa.

²⁴ Yísufa kafáa maaqí qímasee qímanniminau, ínnee náaqoo írimari ufanara ámiqimandee rakísiaqa. Anée nána ufa fee faiqí ánaasee níminanoo Ánutufa mi-ufáannanai kai aninná rafáaqa fú amaqaánnoo sía aneená qínnana amana káifau ani rafáaqafúamaqaannooofau fíqaramasee aní rafáaqafúamaqaánnoo.

²⁵ Faiqí moo áinaina uqaqée márinnana moo fáqa Ánutufa ámiannoo. Faiqí moó fannoo aináina síainana káqikaa ainaina márinnana Ánutufa mara márainanoo káqi sámú uqanna máriannoo.

Qaqama narí kai kambíqarana kíkíqa usirafa.

²⁶ Yísufa kaifáa qímanniminoo qinau. Ánutuna quqúsa maqásaa fasiqa anaaseeki sía akooqóo kambíqaidanoo kukéeqanoo mári ifa kambíqeenoo akoooro ídanoo, mifá faiqí moó fannoo narí áfuqáki qaqama aaqáidanoora foora kambíqaidanoo. ²⁷ Mifasiqáfa qaqama aaqásee eendáki faiqéeno fásaana narí aináinai óonuree anirée miqí márifanoo dóo qaqama aaqáqafa dóo kambíqafinoo. Mifasiqáfa sía kambíqarana óosana írifanoo narí kai dóo kambíqafinoo. ²⁸ Maqá fannoo náamma ámifanoo kambíqafinoo qaqama íraidanoo. Indaarú úmmaqusainanoo radíqifinoo áfumu kambíqafinoo dóo ururéenoo áfufeenaarinoo dóo qaqama íreenoo qaqama ánoona kambíqaidanoo. ²⁹ Qaqama akuqámafifanoo mifasiqáfa paipána qumáree ateká maree múnú máaqáki quqáidanoo.

Qúmini qaqamara foorá radíqifinoo firaafáikidanoo.

(Mataioo 13:31-32, 34; Ruka 13:18-19)

³⁰ Yísufa káqi qímannimidanoo moo quándara ufa qímannimidanoo irámmirinoo qinau. Ánutuna maqásaa ququsakina faiqí ánaasee máriasa nánara fooree márídee. Nana quandára ufannai fee kooroo íanáuree.

³¹ Qínee maaqí qímasee qímannimianaura, qúmini qaqama fooqána káqikaana faiqí moó fannoo miná maramáreenoo úmmaqusainanoo kambíqafinoo firaa tia saqáriara foora aiqáma aakaaqakínaa andanda úriqararafa máridanoo. Miná ásaana firaanáikinanoo ufini anirée miná ásaana auqaánai ánaamu usakáidaqa.

³³ Yísufa narí ufa óosana oosana quandára ufakiqari faiqí ánaasee nári írirana amana kái qímanniminau.

³⁴ Sía sía quandára ufakiqari qímanniminau quandára ufakiqari kai qímanními marínau. Mifá narí faiqi námú-

faqa náaduma márunnai mínni mi-quandara ufána óosana kooroommánímínu, maqee maqee miqímmi márínau.

Yísufa ufannái úfai ámakaura taikánau.

(Mataioo 8:23-27; Ruka 8:22-25)

³⁵ Mi-faasaanná eenóofanoo Yísufa narí faiqi námu qímánnimino qínau. Dóo ánífaqa sípaki akarámáfináqa Kariree fárummaki fitaqamareeqa muqáfainni níanai fuaqa. ³⁶ Misá eedóo qímasee faiqí ánaasee minnísee Yísufa óoqu marúnaki akarámáfuafa Yísuna áfiqee farúmaki fiqau, akaqáusa máriqa kanúqaki misá sáimbaqa fiqau. ³⁷ Misá farúma qámabaanai fímarufanoo úfai firaafá úqinoo nammári ámakaurufanoo sípaki nammári téeqinoo qumbíqararínau. ³⁸ Yísufa kanúqa átinni ákiaqa qunúsaa rúmasee faiqaqéu-faqa miná faiqi námu rufíasee anirée áfaurida qiqau ufasáa rakísirafa findifua maasá kaqí kaaqóo nammárika ukúqnaidaqa kúqirarammidaqa anée sía fee maasára íridanee. ³⁹ Yísufa fíndifinoo úfaira doo sáa qímasee nammáriara ámakaura dóo taikáa qufanoo úfai úqirafa taikéeno nammári ámakaurirafa taikáfinoo dóo firaaqóo dáí qímáfinau. ⁴⁰ Dáí qímáfufanoo Yísufa quándakinoo narí faiqi námu níqídanoo qímánnimino qínau. Ínnee nánaree ruffiaidee. Ínnee qíní saqárikirafa síaisee máridee qufaqa misá firaaqóo ruffíasee náaquqoofaqa narí qímami narí qímami qiqau. Maa-fasiqáfa nánee, sía faiqí faqa áfaannauqa faqa kai miná ufara eedóo qídaqa, úfai faqa nammári faqa miná ufara eedóo kai qídaqa.

Faiqí aunduraindaraa áfaannauqa kúara aundurai kéeqaaqau.

(Mataioo 8:28-34; Ruka 8:26-39)

5 Dóo miqóoqari kanúqa fannoo Kariree fárummaki fífiufanoo nammári dínnafai níanai Keerasa máqannaasa maqa máaqa múnu raquru áminau. ² Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufufanoo faiqí moo fáafasaaqa aunduráki márufa Yísufinnai aniranau. ³ Mi-fasiqána máqannaasa faiqí írí mara máraida óoni áamarai ákundee máriqau. Mi-fasiqáfa mi-ooni aamaránaki faiqée marúfa márínau. Moómoo kari misá miná qumáreeqa sáinandannai miná áiku ásauku rumbá quqásoofanoo afeekaikámándeeno ásaukusaaqaraa sáinanda rakéemma áquseeno áiku rumbáqoo sáinanda túri mándee miná rakéemma áqusoofaqa sía amana miná qumáree maríqau. Miná afeeka úriqaranoo márúnara misá sía amanaikíqa minnísoofanoo faiqí madikámaqoonakiaqa faqa áaqana áaqanakiaqa faqa fáaqa quqánoo nídanoo óonisamu qumáraidanoo narí afaaqa atEEKánoonufa márínau.

⁶ Yísufa kanúqakiqari aniroofanoo mi-fasiqáfa óoni aamaraki níanaindari Yísuna qáfamaseeno sandée aniréeno Yísuna óorinni aqoori sáunara fínoo óorindari firaa kari fáaqa quqáseeno Yísuna áaramáseeno qínau. Óo Yísufa anée firaaqóo úriqarara Ánutuna ámaaku máriananoo. Anée nána-

ree maasá soodáa qídanee. Qinée afeekaikámánde aní qímamidaqa. Anée Ánutunara irisée sía qíní dárúa. ⁸ Mi-fasiqáfa sía fífaa miqí qínau. Yísufa miná aundurákinaa afaannara anée mandá áfaanna maa-fasiqána aundurákiqari rafúdamaki fúa qunára mi-fasiqáfa miqí qínau. ⁹ Yísufa miná ufa iriséeno irámmirínau aní áuqu yáfee qufanoo mi-fasiqána aunduráindari áfaanna fannoo qínau. Maasá moómoosa qúsidaqa márúnnanara maasá dúqu qúsirausee qídaqa.

¹⁰ Miqí qímasoofanoo áfaannauqa faqaa fasiqa fannoo narí aundurákinaa afaannauqara kafáa kafáa Yísuna qímáminau. Sía maa-maqa maaqánakiqari misá níqíqáa. Miqí qímaseeno Yísuna qímámmimarufanoo. Mi-nammárína áfainni ámeemai adeedí kúara moómoo andanda néemariqau. Mi-fasiqána aunduráki-mari áfaannauqa kúarauqara Yísunara afeekaikíqa qiqau maasá díqíqannee qímasee díqíqánaqa kúarauqa naunduráki fúa qufanoo Yísufa dóo fuaqée qufaqa mi-afaannáusa mi-fasiqána aundurákiqari rafúdamakufaqa kúarauqa naunduráki kéeqaaqau. Kúarauqa naunduráki kéeqoofaqa mi-ameemánaindari sandámáqaraasufaqa farúmaki bururú qufaqa aiqáma kuqu taikáqau. Mi-kuaráusa tu tauséenna (2,000) kúara máriqau óoni saqári áuqíqa máriqau núkudara foora máriqau.

¹⁴ Mi-kuaráusasa rakísi marú fasiqausa mi-kuaráusa nindafamásee quqásee sandámáqaraasamásee maqúsai márusa faqa uíqaana maaqakiaqa márusa faqa qímánnimiqau. Qímánnimisoofaqa aiqáma qáfararee qímasee anirée qáfoofanoo moómoo áfaanna aundurái máriu fasiqafa andeeqásee qamunna afisúsee írirana marasée miqóo óoqumari fí márufaqa ani qáfoofanoo náaquqee náindirí ranau. ¹⁶ Fáasai máriusa Yísufa áfaanna níqíqoona faqa kúara nammárika áqufunara faqa qáfoosa misá maqúsaindari aniroosa aiqáma ainainara qímánnimisoofaqa misá iriséeqa Yísunara rufíaseeqa mifínnai óoquree kafáa kafáa irámmiridaqa qiqau maasá maqa máaqakiqari amanée anée finnáree qiqau.

¹⁸ Yísufa eedóo qímasee kanúaki akarémárufanoo áfaanna aundurái máriu fasiqafa Yísunara afeekaikámáseeno irámmirino qínau amanée qinée aní faqa funáuree qímasee fuki faakí qínau. ¹⁹ Yísufa irisée qáoo qímasee qímáminoo qínau. Anée aneenná máaqai anirandée óonureenana aneenná ánoona ákoona átiuqa qinée karaambáiqqa aní firaaqóo dadaaqúnannara faqa firaaqóo aníara ámuqusunara faqa qímánnimia. ²⁰ Miqí qímasoofanoo anirandée narí maqa máaqai óonuree qísaukuqara taikásee máqu-sanaasee qímarusa aiqáma qímánnimimáree fíqu fíqu qídanoo Yísufa dadaaqunara qímánnimino nímarínau. Aiqaúmausa mi-ufána írimarusa firaaqóo náaquqoofaqa náindirí roofaqa óo kúqaa fee miqínoo fee qiqau.

Kísaaqandaikimaru ánaaseena andeeqánau. Yísufa qufanoo Iairusana áraamuna fíndifinau.

(Mataioo 9:18-26; Ruka 8:40-56)

²¹ Yísufa miqóoqari kanúqaki akarámáfufanoo namári taqamáree díndanai kafáannai finau. Miqóo óonuroofaqa faiqí ánaasee moómoosa Yísuna ani mara ititásaqau. ²² Mi-maqusánaki amaana máqasaa rakísimaru fasiqafa miná áuqu Iairusafa aniréenoo Yísuna óorini maqásaa áqufufanoo afeekaikámandee fuki faakí qinoo irámmirinau. ²³ Qini qíraamuna káqikaa qiraamuna aurímarifaqa amanée anée aniréenana aneenná ásauku minásaa quqásainanoo fíndifuaní kúquandooraa qufanoo Yísufa miná faqa fíndifi finau. Fímarufaqa moómoosa titiqímafufaqa fídanoo misá rusadeesámumandee fímarinau.

²⁵ Miqóo misáki ánaasee moo márinau. Qísaukuqara taikásee qíkuni óoqu qaara marasée aukuaana kísaaqandaikimaru anaaseefa márinau, mifá moómoo tutáqausunnai fímarufanoo sía andeeqóofanoo fíraa teeroo quqáranakí márinau. Mi-anaaseefá tutáqausunnai narí munnimma maqee maqee áqii taikásoofanoo sía miná aurírafa taikánau maqee maqee firaanáikinau. ²⁷ Mi-anaaseefá Yísuna afeekara iriséenoo faiqí ánaaseekiaqa qumeé miná ánaaqiannai óonuree maaqí qímasee írinau, qinée óonuree miná qamunna kái áuqamasáananoo miná afeeka fannoo qini aurírana taikáqísáannoo.

Miqí qímasee faiqí ánaasee titiqímafufanoo ánaaqianaindari misákiaqa rusandeesámumándeeno aní miná qamunna áti kai áuqamásoofanoo narí aundurákiqari fidíka réereefa taikánau, narí aurírafa taikáranara narí írinau. ³⁰ Yísufa narí faiqí andeeqára afeeka narísaaqari funára iriséenoo faiqí ánaasee qámbaanai quandáfi irámmirinau yáfee qini qamunna áuqeenoo fee qufaqa narí faiqí námu qímamiqa qiqau, moómoosa aní ititáfuanakina nánaree anee yáfee qini qamunna áuqee foo qídanee moómoosa ititáfuanaki fímarinanoo. ³² Yísufa sía misá ufa írinau káqi randée marínau. ³³ Mi-anaaseefá narí aurírafa taikóonara iriséenoo áindirireenoo áaquqoofanoo Yísuna áikuki óorindari aní kummáramáfufanoo aiqáma ánoona ufa kai qímaminau. ³⁴ Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau Óo qini qíraamuna aneenná írirana qinísaa rusímarianafa mifá kai aní andeeqéenoo dóo asooáranaki fúa aní aurírafa dóo taikéenoo.

Miqí qímarufanoo Iairusána máaqaki márusa anirée Iairusána qímamiqau sía ufasáa rakísirana kadáapi árua dóo aní áraamuna kuqufínoo. ³⁶ Yísufa sía misá ufa írinau. Iairusána qímaminoo qinau, Sía rufíaa, qinísaa kai aneenná írirana mundúa qímasoofaqa aiqáma miná faqa ániusa aiqáma Iairusana máaqaki kéeqararufanoo Yísufa qáoo qímaseenoo narí faqa Peetooroona faqa Yameesafa faqa miná ákaqa Yoohaneeffa faqa dóo minamúsa kai Iairusána faqa nífiqamareenoo Iairusána maaqaki óoru fíqau. ³⁸ Misá Iairusána máaqai óonuroofanoo Yísufa faiqí ánaasee ikí-faafau qírana faqa fáaqa fuísee qírana faqa múnari mí-

nari qírana faqa níndáfamáseenoo máaqaki kéeqafinoo qímanniminoo qinau. Nánaree múnari minári ída fee qíkíraqáidee maa-faiqífa sía kúqinoo máridanoo faiqaqée idanoo.

⁴⁰ Misá minára irisée Yísunara naanaidara qímasee uteéti qufanoo Yísufa aiqáma niqiqámáseenoo faiqí ánaukoo faqa miná áiku ásauku qaaramoo faqa mánaaqa kúqiraqoo nífiqee kéeqanau. ⁴¹ Yísufa mi-kuqira manaaqána ásauku qumáreenoo nári ufakíqari káqikaa manaaqa qinée aní qímamidaqa dóo fíndi fúa qímasoofanoo mifá aaqee fíndifinoo dóo nináu. Minakí márusa miná qáfamasoofanoo náaquqeenoo náindirí ranau. Mi-manaaqáfa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara aukuaana marasoo mánaaqafa márúnara náaquqanau. ⁴³ Yísufa afeekaikámasee qímanniminau ínnee maa-manaaqána andeeqáqaunnu-fana umeéaaqee qímasee quándaki mánaaqara qinau maa-manaaqána nárana ámifanoo náani qímasoofaqa miqímmiqau.

Yísufa narí maqúsai Nasareeteenni namummáqanau.

(Mataioo 13:53-58; Ruka 4:16-30)

6 Yísufa mi-manaaqána mara fíndifummáseenoo miqóoqari fíndifinoo narí maqúsai Nasareetinni finau, narí faiqí námufaqa miná faqa fiqau. ² Nasareete máqusai Yuda máqanna márunara náriqa amaana Sariríqasaa amaana máqaki kéeqafufanoo Yísufa Ánutuna ufa qímánimi márufaqa misá irisée tautúmasee qiqau. Maafá maa-amiqira iriranná yái fee máreenoo fee, yáfee maa-irirána áminoo fee náqimásee faiqí sía áuquaqaa ira ainaina áuqidanoo fee. ³ Maasáki kámundaa máriifa mifá kai márídanoo, miná ánoofa Máriafa márídanoo maaqóoqaraa ánaasee faiqí márídanoo, miná ákaqaafasauqa Yameesana amaráfa faqa Yooseesa faqa Yudasina amaráfa faqa Simoona amaráfa faqa maaqóoqaraasa márífanoo Yísufa misákinaafa márídanoo. Miná ásooq-maaka faqa maaqóokai márídaqa. Misá minára miqí qímasee níkoo fee qiqau.

⁴ Yísufa miná iriséenoo maaqí qímasee qímanniminau. Tamummáqara fasiqa moó fannoo máqusa maqúsa fídanoo qímanniminaqa misá iriséeqa miná ufara kúqaa fee qifáranoo narí máqannaasa faqa narí áinaina faqa narí moodáa fasiqa ánaasee faiqí faqa miná ufa síamma írifaranoo. ⁵ Yísufa narí máqannaasara miqímmidammia foo qímasee sía amana moo fásiqa ánaasee mandáikirausa andeeqánnimaqararee qinau. Qaaramoo aurúsasaa kai ásauku quqásoofaqa fíndifiqau. Narí máqannaasa nári írirana sía minásaa mundúnara irisée firaaqóo taútinau.

Yísufa narí faiqí námu niqiqoofaqa qímannimiqau.

(Mataioo 10:5-15; Ruka 9:1-6)

Yísufa miqóo narí maqúsai Nasareeteendári dínni dínni fíqu fíqumma márusa misá qímannimímarínau. ⁷ Qímannimiseenoo narí faiqí námu nárama quqáseenoo mandá áfaanna faiqí ánaasee naundurái márusa misá niqiqára afeeka nimiséenoo qaaraqánda

qapámandee qaaraqánda qapámandeenoo qíman-niminoo qinau, Sía moo áinaina máree fuaqa sáunu kai qara máree fuaqa, féemu faqa uqá faqa munnim-ma faqa sía máree fuaqa, níku ánaamu afisúmareeqa siuta moodáa afisúmaree sía aabaá moó máraaqa. ¹⁰ Ínnee maqúsa maqusa fídaqa moo máqusaki óonu ráifanoo mara quqáinna maaqanaki quqásaina sía namummáqaga nuaqa minakí kai faiqáida nuaqa, minakíqari moo máqusa fiqa fuaqa. ¹¹ Ínnee moo máqusaí fífaqa misá sía ínni mara quqéeqa sía ínni ufa íri-faqa ínnee fídaqa kookoomma afaqá nínaamarasee fuaqa. Ínnee miqíqa Ánutuna náruaninnanara misá aaquqímánnimaqéefaranoo. Yísufa miqí qímaseenoo niqiqoofaqa maqúsa maqúsa fídaqa faiqí anaaseera nári mandáinainara nímeesuqaqeeera qímannimiqa fiqau. ¹³ Qímannimidaqa moómoosa naunduráki áfaanna fáafasaaqa márusa niqiqámánnimi márufaqa rafúdamakida fimariqau. Miqíqa fídaqa aurúsa níki-aqa saúna fadameenara fooqáana adíasoofaqa fíndifi máriqau.

Eeroodeefa Yoohanee nammári nímimaruna ákiqa tuqínau.

(Mataioo 14:1-12; Ruka 9:7-9)

¹⁴ Yísuna áufakiana ufa fannoo aiqáma atinai dáraan-imámbunara Eeroodeefa mi-ufána faqa iriséenoo taútinau. Akaqáusa Yísunara Yoohaneefa nammári nímimarufa kúqiranakiqari fíndifinoo firaa ainaina áuqeemari fee qufaqa akaqáusa Yísunara Eeriaafa óo-qeenaa tamummaqara fasiqa mifá kaifáa kambíqanoo máridanoo fee qufaqa akaqáusa óoqeenaa tamummaqara fásiqa fooqáafa kambíqanoo máridanoo féeqau.

¹⁶ Eeroodeefa mi-ufáusa iriseenoo narí qinau, Qinée óoqai Yoohaneena nammári nímimaruna anuka ateekásaafanafa mifá kai kúqiranakiqari ánida qinoo.

¹⁷ Óoqai Eeroodeefa narí kai qímannimufaqa sundíauqa Yoohaneena nammári nímimaruna rumbá-maree karabúsa máaqaki quqáseeqa firaa sáinanda qumáreeqa rumbá quqásoofanoo márinau. Eeroodeefa sía fífaú Yoohaneena maréeqee rumbáranaki quqánau. ¹⁸ Yoohaneefa nammári nímimarufa maqee maqee ánaasee qúmmuarunasaara áqunara rumbá quqánau. Eeroodeefa narí ákaqa Firipina ánaqa Eeroodia námmarina káqi narí afaaqi faqa márufanoo qúmmuarunara Yoohaneefa qímaminoo qinau Anée aneenná ákaqa ánaqa Eeroodia námmarina qúmmuaramminana máraananoo Ánutuna ufa rukíasee miqíananoo. ¹⁹ Eeroodia námmarifa Yoohaneena ufa irisooofanoo afaaqai káqi ati qanóo márufanoo máridanoo miná áriranara randée márufanoo Eeroodeefa qáoo qufanoo sía árinau. ²⁰ Eeroodeefa Yoohaneenara írirana andeeqára qikairi síai fasiqa fee qímasee minára ruffíaseenoo karafúsaki séenoo ititásoofanoo sía Eeroodia námmarifa árinau. Eeroodeefa maqee maqee Yoohaneena faqa ufa qíranara áidi márufanoo maqee maqee Yoohaneena áaramasee ufa qímaminarinau. Yoohaneena ufa fannoo Eeroodeefa maqee

maqee Yoohaneena faqa ufa qufanoo Yoohaneena ufa fannoo Eeroodeena raqúrámufanoo áqu ufafa afaaqai ati qanóo marúnara síamma írimarinau káqi maqee maqee Yoohaneena karabúsaki márunna áaramasaida ufa narí qímami narí qímami qímariqau.

²¹ Dóo ánaasee Eeroodia námmarifa rakísinoo fífiufanoo áruaninna faasaana paqúrinau. Mi-fasaanná faiqí Eeroodeefa Eeroodia námmarina afaaqi narí ánoofa narí maqóo faasaannara iriseenoo qoomáqa firaaná suqáseenoo kaamánna úriqarararusa faqa sundíauqa úriqarararusa faqa Kariree máqa maaqaki faiqí firaasá faqa náaramasoofaqa aniréeqa née maríqau.

²² Misá née márufanoo ánaasee Eeroodia námmarina áraamuna fannoo aniréenoo misá nóorinni idí ámiqirana ráidanoo aqoori ráqee marínau. Aqoori ráqee marufaqa misá írufanoo adíafaa qufanoo Eeroodeefa qoomáqa nímiufa mi-manaraqána áaramasee aiqámausa nífusaa qímaminau, aní ámiqirana idi akiaqara nána ainainee qínaqee ámianauree qinau. Sía kai ufa kái qinau narí amana náree aqíqámáseenoo qímaminau, Anée nána ainainarée áididanoo fee anée qínaqa mi-ainainná aní ámianauree. Anée Kariree máqa maaqa dínna rakísianee qínaqa qinée qámabaana óosusee dínna aní ámianana anée misásaa rakísia qufanoo narí ánoofinai óonureenoo qinau, nánaree qímamianauree qufanóo miná ánoofa maqee Yoohaneefa nammári ními marífa kúquanífee qímasee Eeroodeenara qíkaru qíandoo qímaseenoo ákiaqa tupúmna maree mínisaifaqa qeeqá qifunnoo miná qáfamasee kúqaa kúqiifoo qianáuree qímasee narí áraamuna qímaminau. Yoohaneefa nammári nímimarina miná anuka ateeká maree miná ákiaqa míni qímiaqeeera kai qía qufanoo miná áraamuna fannoo anirandéenoo sandée óonureenoo Eeroodeena qímaminoo afeekaikámándeé qímaminau anée maqee uqanna Yoohaneefa nammári nímimarina anuka tuqúsee fidíka máaqamau íandoora qímasee saqári difaaniki ákiaqa quqásee míni qímiannee qufanoo Eeroodeefa firaqóo uqanna ákooqamáfinau. ²⁶ Ákooqoofanoo sía amana qáoo qinau. Aiqaúmausa nífusaa narí amana aqíqámásoonara asaurúseenoo narí sundía moó áqiqoofanoo karafúsa márunaki óonureenoo Yoohaneena anuka ateekáseenoo saqári difaaniki miná ákiaqa quqáseenoo máree míni Eeroodia námmarina áraamuna ámufanoo mifá maréeqeenoo narí ánoona áminau.

²⁹ Yoohaneefa nammári nímimaruna faiqi námu mifá kúqunara irisée ani miná írí máree múnu ákundaqau.

Yísufa féemu namufaqa noodáanna faqa nímu.

(Mataioo 14:13-21; Ruka 9:10-17; Yoohanee 6:1-14)

³⁰ Yísufa narí faiqi námu niqiqoofaqa maqúsa maqúsa nídaqa qímannimunara faqa áuqoonara faqa Yísuna míni qímamiqau. ³¹ Qímamimarúfaqa faiqí ánaasee moómoosa anirée qumbíqafunara nárana nárafa sía amanaíkufanoo Yísufa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminu. Ániaqa ínnisaimbaqa

faiqí sía máriannai óonuree idooáaqa. Miqí qí-maseenoo narí faiqi námufaqa nammári áfainni óo-quiree kanúqaki akarámáfufaqa nammári ámuuqumau fiqau.

³³ Faiqí ánaasee moómoosa níndafamáseeqa óo Yísufammi foo qímasee nári maqúsaki nári maqúsakiqari óonu maree ani máreeufaqa Yísuna kanúqa fannoo múnu maqánamu raqúru ámufanoo níndafoofaqa faiqí ánaasee moómoosa fáasai áfainni qúsi maríqau. ³⁴ Yísufa kanúqakiqari maqásaa áqufínoo faiqí ánaasee moómoo níndafamásoofanoo firaqóo ámuqusufanoo qinau. Óo maaqóo máriasa sipsípa aandaufaora rakísirafa síaisa máriafanoo fee qímaseenoo Ánutuna ufa óosana óosana ainainara qímannimínoo. ³⁵ Eenóofaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qímamiqau, dóo eendídanoo anée niqíqáinaqa káqikaa maqusakiaqa nárana feefauríqa maaqóo faiqí síaiqoo máridanoo fee qufanoo Yísufa qinau ínneeqá kai nárana nímiaqa qufaqa misá qíqau, maasá sía amanaikianaara maasá moómoo óoni máreeqa óonu moómoo féemu feefaurúmasee mínisee nímiaanaqa náifanoo sía amanaikíannoo, maasá sía amanaikídaqa qufanoo Yísufa qinau. Ínni féemu náqummee máridanoo óonu qáfaaqa qufaqa misá óonu qáfamaseeqa anirée qímamiqau, maasá féemu moodáanaí qísaukunamu, noodáanna qaaraqánda faqa máridanoo féee qufanoo

³⁹ Yísufa qímannimínoo qinau. Ínnee faiqí ánaaseera qífaqa misá rainá rainámáfinaqa náadu náadu ruúm-baku fínaqa qúsau rasonóokamasee óoqumari máree fuaqa qufaqa faiqí ánaasee eedóo qímasee ruúmbakiranakiqari padímambufaqa óoqu marífiqau. Akaqá ruúmbakiranakiqari wan handareeta máriqau akaqá ruúmbakiranakiqari qaara fasiqa níku nísauku taikásee qísaukuqara taikásee fasiqa ánaasee máriqau. ⁴¹ Óoqu marífufanoo Yísufa mi-moodaannaí qísauku feemúna qumáree noodáannaqara faqa qumáree sandáaqai óori uqéerese Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo mi-feemúna ruqí ruqí mándeenoo narí faiqi námu nísaukuki quqásoofaqa faiqí ánaasee óoqu máriranakiaqa nimi máree fímaríqau. Yísufa miqíkai ínoo noodáanna faqa ruqí ruqí mánnimufaqa miná faqa nimi máree fufaqa noofanoo nímuuqufaqa akaqána káqi quqáqau. ⁴³ Yísuna faiqi námu miná átaraasa qumáree qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée uqá qumbiqáqau. ⁴⁴ Mi-naranná née marúsa faifa tauséenna fasiqa máriqau, ánaasee faqa faiqiuqáindi faqa máriqau. Óoni saqári áuqusee moómoo uqanna máriunara faifa tauséenna fee qínnoo máridanoo.

Yísufa nammári ámuuqumau finau.

(Mataioo 14:22-23; Yoohanee 6:15-21)

⁴⁵ Yísuna faiqi námu nárana átaraasa mara mároofanoo Yísufa narí faiqi námuara afeekaikámánde fuki faakí qínnoo niqíqoofaqa misá miná áfunni kanúqaki akarámafi Beetasaida máqusai nammári dínna afainni fiqau. ⁴⁶ Misá fímarufanoo Yísufa faiqí ánaasee niqíqámásoofaqa fufanoo mifá narí

faiqi námu nímanda máseenoo naríaraa ámuuqumamusaa óoru máridanoo Ánutunara innaaru qímarinau.

⁴⁷ Eendúfanoo Yísuna faiqi námu kanúqaki nammári qámbaanaí nímarufanoo Yísufa naríaraa maqásaa máridanoo misá níndafoofanoo úfai fannoo misá nóorindari ánidanoo kanúqa mara fúrufarimarufaqa púrannai púridaqa kadáapindi maríqau. Ínaaqiana kookoorána ufaqí marú kamuqoo Yísufa misúnnai fídanoo nammári ámuuqumau áiku rámasee finau. Mifá kanúqakinaasa fínnaaqaréera foora fímarufaqa Yísuna faiqi námu áfaanna fee qímasee ruffíasee fáaqariqau. ⁵⁰ Misá fáaqarumasooofanoo Yísufa qímannimínoo qinau. Sía mapáaraa iaqa nífaaqa quqásee kásooiaqa qinéemma ánidaqa. Yísufa miqí qímaseenoo misá faqa kanúqaki akarámáfufanoo misáki óoqumari fufanoo úfai fannoo taikáfinau. Taikáfufaqa Yísuna faiqi námu mapáaraa íqa naundurá faqa fúrufariqau. ⁵² Yísufa moodáanaí qísauku féemu ruqí ruqí mándee nímu-faqa noofanoo amanaikunara miná faiqi námu sía miná ánoonara andeeqásee írusa máridaqa nammári ámuuqumau ánunara faqa sía íriqau.

Yísufa Keeneesareeta máqusanaasa aurírana taikánisanau.

(Mataioo 14:34-36)

⁵³ Misá miqóoqari kanúqaki nammári ámuuqumau fíqa munu maqá raqúrámufaqa fítaqá maréeqa máfi kanúqa qusúseeqa dóo Keeneesareeta máqa maaqammifoo qímaseeqa kanúqakiqari áqufíqa maqásaa óorufufaqa misaqá márusa miqóoqaraasa Yísufammifoo qímaseeqa sandéeqa máqusa maqusa qímannimufaqa náriqa aurímarusa qaarísa rumbá máraidaqa yátinnai fee Yísufa fúannoo fee qímasaida aurímaríasa qaarísa rumbá máraidaqa Yísuna óorinni míni quqée maríqau.

⁵⁶ Yísufa yá maqusanai fee yá táunnaki fee yá aináini marúnaki fee finau nári aurímarusa nífiqa máraidaqa mifá funnáí múnu makéetaki fíraa saqa márunaki quqásee Yísunara nári nímuqusa óokiari firaqóo qímamiqau. Maasá sía kadáapi ámirara qímamidaqa aurímaríasa aní qamunna áti kai áuqamásaída fíndífifara qídaqee qufanoo Yísufa eedóo qufaqa miná qamunna áuqee marúsa ámiqi mándee fíndifi maríqau.

Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa níqinau.

(Mataioo 15:1-9)

7 Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa faiqí ánaasee nárana náraree qímasaida nísauku nammári úqidaqa miqí fee maaqí fee qímasaidaqa fífaú sándufa óosana óosana quqee maríasa máriqau. Misá Yeerusaree máqusaindari qumurée ani mara Yísuna úqufufaqa níndafoofaqa Yísuna faiqi námu nárana néemariqau sía Farisai ámaana ufa qímarusa nísauku nammári úqirainni káqi née maríqau.

³ Farisái amaana ufa írimarusa faqa Yuda máqanna aiaqámausa faqa nári nínaaku nítaatóosa naanna ráidaqa aiaqáma kari nísaaqusaída nárana née maríqau,

sía nísaaqusee sía nárana née maríqau. ⁴ Makéetaki máree marú ainaina nammári uqusée suqásee née maríqau, misá sía minára kaifau miqí qímaríqau óosana óosana ainainara miqí qímaríqau. Misá káafauqa faqa susufínauqa faqa dísaufa faqa faiqára qáari faqa nísauku faqa miqímasee maaqímasee nammári úquaqee qímarufaqa miqíqqa fídaqa ákeekamá-sáida miqí máriqau.

⁵ Farisái amaana ufa qímarusa faqa Mooseena sánd-ufa akoofásauqa faqa káaqa firaqóo mináufara fuki faakí qímarusa márunaki Yísuna faiqi námu sía nísaaufíraí káqi nárana noofaqa qáfamasee Yísuna áqiqa qíqau. Náqee fee qífaqee aní faiqi námu maasá qikeekú qikaakú óosana minnísee sía nísaaufíraí káqi nárana náida fee qufanoo Yísufa qímanniminoo qínau. Óoqeenaa tamummáqara fasiqa Esaiaafa andeeqásee ínniara tamummaqáseeenoo ínniara mandá qaara irirana máree máriasee qínau.

Mifá ínniara maaqí qímasee Ánutuna ufa ákara rinau. Maa-fasiqa anaaseesá nífauru fannoo kai ún-naqímásee qiní dúqu uqéere máriasa, nímusa káqin-ni ubeekárausa

máriafanoo.

⁷ Misá faiqí qímaria sándufana qumáree ún-naqímásee Ánutuna sándufammifoo qímasee faiqí ánaasee naamúaqidaqa. Miqí qímasaídaqa Ánutunara innaaru qífanoo síammiriannoo.

⁸ Yísufa mi-tamummaqara fasiqána ufa qímannimiseenoo narí maaqí qímasee qímanniminoo. Ínnee Ánutuna ufa máfi quqáseeqa faiqí aaquqíra ufamau kai fímariasa máriafanoo.

⁹ Ínnee ínneeqa káaqa iriqaraasámandee írirannai ínneeqa faiqí faiqi ufa faiqí ánaasee qímannimianee qímaseeqa Ánutuna ufa maréeqee nínaaqiannai quqáseeqa. ¹⁰ Mooseefa Ánutuna ufa qímannimidanoo maaqí qímasee qímanniminoo. Ínneeqa nínaukoora asasammándeé ámiqida misá núqu uqéeraaqa. Faiqí moó fannoo narí ánoona ákoonara mandá ufa qín-nana mi-fasiqána kuqámmarusaaqa. ¹¹ Ínnee minára maqee maaqí qímasee áaqee maríafanoo faiqí moó fannoo narí ánoona ákoona dadaaqímarina nímianau-ree qímasee kafáa óonu máfi irisée sía nímidanoo amaana máqaki quqásee Ánutuna ámidee qímaria fasiqanara sía áaqaida andeeqáidee qímariafanoo. Miqídaqa Ánutuna ufa máfi quqáseeqa ínneeqa ufa kái uqéere máriafanoo. Dóo ínnee Farisai amaana ufa qímariasa miqíra áaqara ainaina moómoo uqéere máriafanoo.

Faiqí naunduráindaraafa faiqí putaa ídanoo.

(Mataioo 15:10-20)

¹⁴ Yísufa miqí qímaseenoo Farisai ámaana ufa qímarusa niqíséenoo miqóo faiqí ánaasee moómoo márusa kafáa náaramáseenoo ániaqee qufaqa aniroofanoo qímanniminoo qínau. Ínnee aiqámausa qiní ufa irisée ámiqimmasee iriaraasiaqa. ¹⁵ Sía moo áinaina fannoo faiqí ánaasee óoki námasainanoo mifá maaqínaki putaammá amaqaannoo faiqí ánaasee

naunduráindari úrimari manda ufafa mifá faiqí putaammá nimaqáidanoo. ¹⁶ Ínnee náaqoo faqaasá kai náaqoo íriani.

¹⁷ Dóo miqóoqari Yísufa narí faiqi námu faqa faiqí ánaasee minínniseenoo máaqaki kéeqafufaqa miná faiqi námu óoruree mi-ufána qímannimunna oosanara iraqau. ¹⁸ Iroofanoo Yísufa qímanniminoo. Ínni írirafa faiqí ánaasee írirafa óorudupiraua máriafanoo. Sía fee ínnee mi-ufa oosanná íri fee sía moo áinaina óoki quqásaananoo aundurái óoqufí marífa sía mifá faiqí putaammá nimaqaannoo, sía aunduráki óoqureenoo ámuqusakífa kéeqaidanoofau sía miqídanoo áranandaki óoqureenoo úmiqaraidanoo. Mi-ufána qunánnai Yísufa aiqáma nárana idaaqira fee kai qínau.

²⁰ Yísufa minára kafáa narí faiqi námu qímanniminoo qínau. Faiqí narí naundurákiqari úrimari manda ufafa kai faiqí putaammá nimaqaidanoo. ²¹ Faiqí aunduráki ámuqusa óokiqari mandá írirafa kambíqaidanoo faiqí rarisámeeqeenoo mandáinaina márananaki quqánnisáidanoo, mifá kai rarisámeeqeenoo áaqaranaki faqa aináina úmmuariranaki faqa faiqí kuqá náriranaki faqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuariranaki faqa moosá aináinara rírana faqa óosana óosana mandóosana faqa nári níkaruqirana faqa nári nifaaqa kooroo írana faqa naríara naríara rairai qírana faqa naríara naríara múnuqi míniqirana faqa narí afaaqa amooqírana faqa fúrufarira óosana faqa mifáquqaindi faiqí naundurákiqari ururée marífa mifáfuqa kai faiqí ánaasee putaammá nimaqaidanoo.

Yísufa aamína maqanna anaasee áraamuna findifufa.

(Mataioo 15:21-28)

²⁴ Yísufa mi-maqa maaqána minínniseenoo moo máqa maaqa Tíree máqa maaqaki óonureenoo moo máqaki faiqí ánaasee maqee maqee qinée fúnannai ánunannai ititée maríafaqa sía qíqafaaqee qímasee qumeé íreedá kéeqanau. Sía mifá amana kukéeqaranaki márinau. Ánaasee moó fannoo narí áraamuna aundurái qooqéena fáafasaaqa márufanoo Yísufa ani márunara iriséenoo anirée Yísuna ámuqusa óokiqari dadaaqíranara dadaaqínanoo findifuanifeera miná áikuki maqásaa rúmafinau. ²⁶ Mi-anaaseefá Siria máqa maaqakiqari Fooeenisia máqusaki kambíqarafa ánaamuru ánaasee márufa aniréenoo Yísunara qiní qíraamuna aunduráki mári qooqeenaa fáafasaaqa aqiqáinanoo rafúdamaki fúani fee qufanoo Yísufa qí-maminoo qínau. ²⁷ Maasá Isaraee máqanna Ánutuna faiqi námuara foora máriasa misá náaree nárana nímirafa andeeqánoo máridanoo. Faiqiuqáindi nárana marasée fainúqa áqu níminafa sía andeeqánoo máridanoo fée qufanoo mi-anaaseefá qínau. ²⁸ Óo maa-fasiqa faiqiuqáindi náidaqa átaraasa fainúqa anirée néemariasa máridaqa. Kúqaa qinée ánaamuru fainíara foora máridaqa átaraasará kai qinée innaaru qídaqa. ²⁹ Miqí qufanoo Yísufa qímmaminoo qínau anée mi-ufána qíannana ákiaqara dóo aní máaqai fúa. Dóo aní faiqi aunduráindari dóo fáafasaaqa rafúdamaki fínoo qufanoo mi-anaaseefá narí máaqai óonuree qá-

foofanoo dóo miná áraamuna qaarísa faiqaqée máru-fanoo kúqaa fáafasaaqa rafúdamaki fífinau.

Yísufa áaqoo aunírana andeeqánau.

³¹ Miqóoqari Yísufa Tiree máqa maaqaki min-níseenoo Sidoona máqusai kéeqafi fíqummákufanoo Kariree fárumma áfainni óoqu ranau. Óoqu fídanoo qísaukuqara taikásee máqusa misaqá márusa fín-naaqareenoo fímarufaqa akaqáusa faiqí moó áaqoo aunírana ufa qírara mammáqi marúna áfiqamaree míni Yísufa máruqoo míni quqásee áranaiqi qí-mamiqau. Anée maa-fasiqánasaa aneenná ásauku mundúsainanoo andeeqáni. ³³ Miqí qímasoofanoo Yísufa mi-fasiqána maréeqeenoo faiqí ánaasee moómoo márunara iriséenoo káqi átinai quqáseenoo narí ásauku ámuka faiqí áaqoo aamarai upeekáseenoo qáqaara fídiséenoo mi-fasiqána ámaakiri ásaunkunai áuqamáseenoo óori innaarúnai uqéereseenoo núpi núpi qímaseenoo narí ufakíqari qímaminoo qinau eefafata maasá ufakíqari dóo ruíqaannee qinau.

³⁵ Miqí qímasoofanoo aaqee kái miná áaqoo ititárafá ruqíafufanoo miná ámaakiri rumbárafá idukúfufanoo andeeqásee ufa qinau. ³⁶ Ufa qímasoofanoo Yísufa aiqámausa áranaiqi qímannimino qinau, sía maanára moosá qímannimiaqa qinau. Yísufa kafáa kafáa qáoo qímarufaqa misá moó faqa moó faqa qímánimíqi fí-mariqau. ³⁷ Aiqaqmausa mi-fasiqána andeeqóonara íru-fanoo náaquqamasoofaqa maaqi qiqau. Dóo qáfaaqa mifá ámiqimándeé idaaqamándeé aiqáma ainaina óosana óosana aurirana andeeqáidanoo. Mifá náaqoo auní maríasa faqa andeeqánnisaidanoo ufa sía qiasa faqa ufa qírana nímidanoo.

Yísufa kaifáa féemu ruísee nímufa.

(Mataioo 15:32-39)

8 Yísufa Kariree námmani áfainni káqikaaqoo óoqu marikúfaqa faiqí ánaasee suqúmaree miqóo ani Yísufa máruqoo usufufanoo ufa qímannimímáruvanoo qaaramoo fáasaanaikufanoo misá nárana taikáfu-fanoo Yísufa narí faiqi námu nárama qímannimino qinau. ² Qinée maa-fasiqa anaaseesára qímuqúsámmidaqa qaaramoo fáasaana qíní faqa máriafanoo maqee dóo nárana misáindi sía máridanoo. ³ Qinée sía nárana nímirai káqi niqíqánaqa fídaqa aanái kudoosaápee fóora, akaqáusa níanaindari ani máridaqa qufaqa miná faiqi námu irámmiriqa qiqau. Maa-aadana maqa maaqánaki máridaqa yái fee nárana paqúrimandee máq moómoo fasiqa anaaseesa nimana nímiánauree qufanoo Yísufa irámmirino qinau ínna féemu náqum-mee máridanoo fee qufaqa misá moodáannai qísauku dínna ani qaara marasée féemu máridanoo féé qiqau.

⁶ Yísufa faiqí ánaaseera maqásaa aiqáma óoqu mári-aqee qufaqa aiqáma óoqu marifufanoo mi-feemúna dínna qísauku taikáseenoo dínna ani qaaraqánda marasée féemu (7) maraséenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu nísaukuki quqásoofofaqa aiqáma fasiqa ánaasee amana kái nimimáree fiqau. Noodáanna káqikaanáuqa akaqá-

na marasée dúfi dúfi qímaseenoo miná faqa narí faiqi námu nimisoofaqa nímiqau. ⁸ Aiqaqmausa née-neesoofanoo nímuqumminau. Foo tauséenna (4,000) fasiqa anaasee núkudara foora miqóo máriusa ní-muaqu inau. ⁹ Misá námammaree sooná átaraasa Yísuna faiqi námu dínna taikásee dínna ani qaaraqánda (7) marasée uqá rúmasoofanoo Yísufa faiqí ánaasee niqíqoofofaqa daráanimambufanoo Yísufa narí faiqi ná-mufaqa sípaki akarámáfufanoo nammári ámuqumau moo máqa maaqai Daramanuta máqa maaqai finau.

Innaarúnai firaa ainaina uqaqífiqaanee qírufa.

(Mataioo 16:1-4)

¹¹ Miqóo Farisai ámaana ufa qímarusa Yísuna faqa raiqára ufa óosana áraqau. Misá Yísuna ufaanara foora fufúsee áruanifeera qímasee Yísunara faiqí sía áuqaqaa ira ainaina áuqamásaínaqa maasá aníara kúqaa Ánutuna faiqífee qianáura. ¹² Miqí qíma-soofanoo Yísufa narí aundurái qímiridanoo qinau. Akasáa yáiree fee ínna mandá oosana taikáannoo fee, qímaseenoo akooqóo qímannimino qinau, nánaree maqee máriasa mookíra ainainara maqee maqee fín-difinaqa qáfaanee qída fee, dóo qinée qímannimidaqa sía qinée miqímandee Ánutuna afeekara kooroomásee uqannífiqaanauranoo.

Ooruku anoona kíkíqa úsiranara rufíaaqa.

(Mataioo 16:5-12)

¹³ Miqí qímasee Yísufa kanúqaki akarámáfinoo Kariree nammári ámuqumau dínna afainai fídaqa káqi kaaqóo nammári qámabaana óonuree miná faiqi námu áafaqara aunúsoonara moodáa féemu kai márufaqa áiaqee qiqau. ¹⁵ Yísufa nárana áiaqee qunára iriséenoo moo áinaina kíkíqa ususéenoo qímannim-inau, Ínnee ámiqimmasee auforiaqa, Farisai amaana ufa qímariasa faqa Eeroodeena faqa mináuqa féemu ooruku ati qáranara rufíeeqa auforiaqée qufaqa miná faiqi námu iriséeqa tautúmasee narí qímami narí qí-mamiqa qiqau maasá áafaqa sía máree ánunannara mi-ufánara Yísufa qídaqino fee qiqau. ¹⁷ Yísufa fáasai misá ufa iriséenoo qímannimino qinau. Ínnee nána-ree áafaqa sía márinara narí qímami narí qímami qídee Ínnee sía fee írídaqee. Ínna írírafa káqi fee um-maara ráidanoo fee ¹⁸ Ínnee nífu faqaasa sía fee qá-faidee. ínnee náaqoo faqaasa sía fee írídee. ¹⁹ Qinée moodáannai qísauku (5) féemu ruqí ruqímmasee faifa tauséenna (5,000) fasiqa anaasee nímiáfannanara sía fee ínnee náaqooki óonumafi írídee, ínnee mi-karí náqumma uqée átaraasa uqáriqee iqau, qufaqa misá qiqau qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée (12) uqá ríqíafana. ²⁰ Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa irámmirino qinau kafáa qinée dínna taikásee dínna ani qaara marasée (7) féemu ruqí ruqímmasee foo tauséenna fasiqa (4,000) sía kásoo fasiqa moómoo fasiqa uqanna nímiáfanaqa náqumma uqée miná átaraasa ríqée iqau qufaqa misá qiqau dínna taikásee dínna ani qaara marasée (7) uqá ríqíafana. ²¹ Miqí qí-masoofanoo Yísufa qímannimino qinau. Ínnee miná

qafamásee sía fee qiní afeekara írídee. Moodáa féemu márifa dóo miná mandée nímiána amanáikámmianoo.

Beetasaida maqannaa Yísufa áfu maqaisánau.

²² Misá Beetasaida máqusai aniroofaqa faiqí moo áfu dimbárana áfiqee aniréeqa Yísuna áaramáseeqa qiqau, amanée áfu dimbárana áuqainanoo fee áfu máqaannoo fee qufanoo Yísufa mi-afu dimbara fasiqána ásauku qumáreenoo rarisámeeqeenoo maqúsa áqoosai quqáseenoo áqaara áfuki fidiséenoo ásaukuqara minásaa rusíseenoo irámmiridanoo qináu, anée akaqá ainaina qáfaidanee qufanoo mi-fasiqáfa óori uqéeráseenoo qináu faiqí qiní qífusaa saqáriara foora nídaqee qufanoo Yísufa kafáa narí ásaukuqara miná áfusaa quqásoofanoo mi-fasiqáfa áfu maqasoofanoo miná áfu ámiqufanoo aiqáma ainaina ámiqimasee qáfánau. ²⁶ Yísufa qímamináu dóo aneenná máaqaí fúa sía maqúsaí faiqí ánaasee moómoo máriaqoo fúa káqinni ándandandanai fúa qufanoo dóo fináu.

Peetooroofa Yísunara Ánutuna ásauku mundíra fee qináu.

(Mataioo 16:13-20; Ruka 9:18-21)

²⁷ Yísufa narí faiqi námu faqa miqóoqari Seesareea Firipi máqusa, miná maqa máaqaki máru máqusanaki-aqa fináu. Aanái fídanoo narí faiqi námu iranau, ínee íríaqa faiqí ánaasee qiníara yá fasiqanee fee qídee qufaqa misá qiqau akaqáusa aníara Yoohaneefa namári ními marí fee qídaqa akaqáusa aníara óoqeenáa tamummaqara fasiqa Eeriaa fée qídaqa, akaqáusa aníara óoqeenaa tamummaqarausakiqari moó fannoo kúqiranakiqari fíndifinoo máridanoo fee qídaqa. ²⁹ Miqí qufanoo Yísufa náriara qináu ínee qiníara nánee fee qídee qufanoo Peetooroofa qináu anée Ánutuna ásauku mundírafa máriananoo. ³⁰ Miqí qufanoo Yísufa afeekaikámánde qímannimínau. Dóo kúqaa uqanna qíananoo. Sía ínee minára qiníara akaqáusa qímannimiaqa, umeéndaqa.

Yísufa narí kúquaninnanara qímannimínau.

(Mataioo 16:21-28; Ruka 9:22-27)

³¹ Miqí quqóoqari narí kúquaninnanara óosana arasée narí faiqi námu qímannimidanoo maaqí qináu. Qinée faiqí nímaaku firaa aupurarana máraanara. Faiqí firasá aanáiqirausa úriqarararusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misá qiní miníqisee níkoqqaannoo. Misá qiní kuqá darusáifanoo qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa mara qiní fíndifumáqisaannoo. ³² Yísufa akooqóo uqanna narí kúqiranara qímannimúnara Peetooroofa írufanoo ákooqoonara Yísuna maréeqee áaduma quqáseenoo qáoo qunára Yísufa quándaki narí faiqinámu níndafamáseenoo Peetooroona áqinoo qináu. Óo Peetooroo anée Sadannafa anée sée fúa, aní írirafa faiqín-di máridanoo sía Ánutunaindi.

³⁴ Miqí qímaseenoo narí faiqinámu faqa náarama quqáseenoo qímannimínoo qináu, moó fannoo qiní faqa fuani qínafa narí maaqóo máriranara minníseenoo qiní ufa sáara qiní daanna rámasee eedóo qímasee kúqiranaki fúannoo. ³⁵ Moó fannoo narí márirana ámiqimasee rakísianee qínafa mifá narí márirana kakasiannoo moó fannoo qiní sáara qiní ámiqira fasaasa ufa sáara kúqarínafa mifá narí márirana asumu máraannoo. ³⁶ Moó fannoo aiqáma máqa maaqa rakísiranatia kámmafinanoo naríara minakínaa aiqáma ainaina maraséenoo narí aunduráindaraana kurídiranaki finoo nána uréeqara fasiqa máriannoo sía úriqararafa máriannoo. ³⁷ Faiqí ánaasee kuquffífaqa nána maqasaa taikáaninna ainaina Ánutuna amisée naundurákinaana kurídiranakinaana maréeqee asumu máriranakina quqáannoo fee sía amana kaifáa máraannoo. ³⁸ Faiqí anaasee moó fannoo máq maqee mária manda aukuanasaa qiníara faqa qiní ufara faqa faiqí nífusaa asaurúsee níkoqqaínausa qinée faiqí nímaaku qeeqá qíkoona aréenarana namufaqa náaquqara andeeqara qangirouuqa faqa innaarúnaindari qumuréeqa mi-fasiqa anaaseesára faqa qisaurúsee qíkoqqaannoo.

9 Yísufa káqi qímannimidanoo maa-ufána faqa qímannimínoo qináu, ínee íríaqa ínee maaqóo máriasakiqari akaqáusa sía kúqirai káqi márina kamuqoo Ánutuna quqúsa afeekaikámánde qúmírana ínee miná qáfeefaranoo. Sía taikára faasaanara qídaqa káqi kasaaqáindari qúmíranara qídaqa.

Áaqanasaa Yísufa innaarúna áfiri máranau.

(Mataioo 17:1-13; Ruka 9:28-36)

² Dóo miqóoqari dínna qísauku taikásee dínna ani moodáa marasée áfuru faiqéenoo dóo fíndimeeqeenoo Yísufa Peetooroona faqa Yameesana faqa Yoohaneena faqa dóo minamúsa faqa áaqana kísaaqasaa nífiqamaree óorureenoo áadumasaa sía faiqí máruqoo óorureenoo miqóo misá nífusaa Yísuna afaaaq qamunna moo kámmafináu. ³ Miná qamunna aiqáma dupúqa aruáqufufanoo aiqáma éekara aruáqufufanoo nífu faqa dároo dáraa inau. Sía maqásaaqaraa fasiqa amana qamunna miqímándeefa nammári uqusáifanoo éekara arinoo dupúqara foo aruáquannoo. ⁴ Eeriaasa faqa Mooseesa faqa óoqai tamummáqara fasiqaqanda máridaqa kúqíqa óoru fúqanda miqóo áaqanasaa Yísuna faiqinámu nífusaa kooroomáfufaqa Yísuna faqa ufa qímarufaqa Yísuna faiqinámu níndafaqau. ⁵ Níndafaidaqa firaaqóo mapáraaida rufíaidaqa ufa qíranara randée máru-fanoo Peetooroofa Yísuna áaramáseenoo qináu Óo ufasáa rakísira maasá maaqóo márunanoo ámiqimínoo amanée maasá maaqóo úqíqaana maqa qaaramoo áuquanauree, aníara moo Móoseenara moo Éerianara moo úsakánauree. Rufíafa rufíaqidanoo ufa qíranara randóosia miqí qináu. Miqí qímasoofanoo asuru fannoo aniréenoo aiqáma misá dukúnimaqasoofanoo asurukíqari ufa moó kambíqeenoo maaqí qináu. Maafá qiní qímuqusira qí-

maaku márifa, ínnée miná ufa kái íriaqa. ⁸ Yísuna faiqinámu mi-ufána iriséeqa káqi káqi miqóo múnu randée míni randée ufanoo, sía faiqí miqóo máru-fanoo Yísufa kai miqóo misá faqa márínau.

⁹ Mi-ainaináfa taikóofaqa misá Yísuna saimbaqa mi-aqaannásaaqari óoqu fímarufanoo Yísufa maaqí qí-masee afeekaikámándeé qímannimínau. Ínnée meerái áaqanasaa qáfaanara óoquree sía uqanna qímannimí-aqa. Qínée faiqí nímaaku kúqiranakiqari fíndi fúan-naqoo miqóo kai qímannimí-aqa. ¹⁰ Mi-faiqinamúsa eedóo qímasee sía qímannimíqau, Yísufa kúqi-ranakiqari fíndifuaninnara minára kai narí qímami narí qímami umeé kai qímaríqau. Misá miqí qídaqa Yísuna irámiriqa qíqau, Mooseena sándufa akoofásauqa mi-nakíqari maaqí qídaqa. Faiqí moó fannoo Eeriaa-farafoó qíra fasiqa mífá náree fíndifumáfinanoo miqóoqari Ánutuna ásauku mundírafa kambíqaannoo fee qídaqa. Misá miqí qídaqa nánee fee qídee miqí qídee qufanoo Yísufa maaqí qímasee qímannimínoo qínau. ¹² Kúqaa Eeriaafará foo kambíqafinoo ásauku mundírausa qínée ániannanara deedaqínoo. Dóo qínée ínni qímannimídaqa. Dóo Eeriaafara foó moo áuqu Yoohaneefa nammári nímmarufa dóo óoqai kambíqafi márufaqa faiqí ánaasee akaqáusa sía írirai tamummáqaraua ufamáu fíqa nári mandá nídi-ranakóo maréeqee miná kúqarusauqa. Qínée kafáa ínnimma irámmirianaúra tamummáqara fasiqauqa nánaree misá faiqí nímaakuara aupúrarana firaaná amiséeqa maréeqee áquseefaree.

Yísufa kumaaráa aundurái áfaanna aqíqanau.

(Mataioo 17:14-21; Ruka 9:37-43)

¹⁴ Misá miqí qímammaree áaqanasaaqari óoqu fíu-faqa Yísuna faiqi námu akaqáusa sía óoru fúsa máruqoo óoqu paqúrimasee faiqí ánaasee moómoosa súqimarufauqa óoqu níndafaqau. Mooseena sándufasaa rakísimarusa akaqáusa miqóo faqa márídaqa Yísuna faiqi námu faqa ufa rainée maríqau. ¹⁵ Faiqí ánaasee Yísuna qáfamásee tautúmasee sandée mífún-nai óonureeqa ámandaqau. ¹⁶ Yísufa aniréenoó narí faiqi námu qímannimínoo qínau, nána ufaree ínnée Mooseena sándufasaa rakísi maríasa faqa ufa raináidee qufanoo faiqí moó fannoo faiqí ánaaseek-iqari Yísuna qímaminau. Qínée qeeqá qímaaku áfiqee anée íanannai ánídaqa. Mandá áfaanna fannoo miná aunduráki kéeqafi márifanoo síamma ufa qídanoo. ¹⁸ Mi-afaannáfa mi-faiqína árifanoo maqásaa kuqakí kuqakí áqufifanoo áiku ásauku pipisaaqá qusufifanoo ámaaqini datímambifanoo óokiqari qáqara kai anirái-danoo. Qínée aní faiqi námu maaqóo máríasara áfaan-na áfaqaqee qúnaqa misá miqíafanoo sía amanaikí-faqa aní qímamídaqa.

¹⁹ Yísufa iriséenoó aiqáma faiqí ánaasee qímannimínau. Ínni firaqóo uqanna sía írirana qínísaa rusímari-fanoo qínée kísaaqasaa fee ínni mandá fúrufarira um-maara dadaaqíqá nuanáuree. Mi-kumaaraaná áfiqamaree maí ániaqa qufaqa misá mi-kumaaraaná áfiqee múnusoofanoo minakínaa áfaanna fannoo Yísuna

qáfamaseenoó mi-kumaaraaná maréeqeenoo fúseenasana áaku amaqaéseenoó maqásaa rutúku quqásoofanoo mi-kumaaraafá maqásaa áqufínoo quanda qáandi marufanoo qáqara óokiqari ururáma téeqínau. ²¹ Yísufa miná ákoona irámmirínoo qínau maafá kísaaqasaa maaqínoo mári fee qufanoo miná ákoofa qínau Eeóo faiqí ánaaqísaaqari miqí marínau. ²² Moómoo kari mi-afaannáfa miná kúqarúanee qí-maseenoó idáki fee nammáriki fee káqi mara áqi marúfa márídanoo. Anée amanaikínana maasára ámuqusinana dadaaqía. ²³ Yísufa iriséenoó qínau sía qíníara amanaikíannee qía aneenná kai qínísaa írirana rusíranara kai íria. Faiqí Ánutunasaa írirana rusímarífa aiqáma ainaina amanaikámmiannoo.

²⁴ Mi-kumaaraaná ákoofa miná iriséenoó fáaqa quqáseenoó Yísuna qímamínoo qínau eeóo qínée anísaa írirana rusímarunaua márídaqa sía amanaikí-daqaa anée dadaaqía qufanoo Yísufa faiqí ánaasee dín-dari dín-dari ani usufufanoo níndafeenoó misá qíní ititáqimaqéefoo qímaseenoó mi-kumaaraaná aundurákinaa áfaanna amambainá qímamíseenoó qínau. Qínée aní qímamídaqa mi-kumaaraaná aundurákíqari rafúdamaki sandámáfinana sía uqanna kafáa ani kée-qaa qufanoo mi-afaannáfa fáaqa quqáseenoó firaa fuseena sana mi-kumaaraaná áaku amaqaéseenoó maqásaa rutúku quqáseenoó dóo ráudamaki sandámáfufanoo mi-kumaaraafá kúqíara foora maqásaa rúmafufanoo áiku ásauku pipisaaqá qususéenoó kúqíara foora mámbinau. Miqí mámbu-faqa faiqí ani qáfee dóo kúqiifoo qíqau. ²⁷ Miqí qufanoo Yísufa miná ásauku qumároofanoo dóo fíndi finau.

²⁸ Miqóoqari Yísufa moo máqaki kéeqafuqa miná faiqi námu kukéeqasee anirée irámmiriqa qíqau. Maasá nánaree mi-kumaaraaná aundurákinaa áfaan-na aqíqárrara anúqi fee qufanoo Yísufa qínau Ánutu-nara innaaruqírafa kai miqíra áfaannauqa niqíqáina fífáranoo sía moo áinainannái niqíqeefáranoo.

Yísufa narí kúquaninnanara qímannimínau.

(Mataioo 17:22-23; Ruka 9:43-45)

³⁰ Misá mi-maqusánaindari quqásee Karíree máqa maaqaki narí faiqi námu faqa faiqí ánaasee sía íriaqee qímasee narí faiqi námu óosana óosana ufa qíman-nimiani qímaseenoó fídanoo Karíree máqa maaqaki-aqa fídanoo qímannimínoo finau. Mífá maaqí qímasee qímannimínau. Faiqí misá qíní faiqí nímaaku qumáree-qee faiqí nísaukuki quqáqísáifaqa misá qíní kuqá darusáifanoo qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánut-ufa kúqiranakiqari qíní mara fíndifumáqisaannoo. ³² Miná faiqi námu mi-ufána iriséeqa sía miná óosa-nara íriqau irámmirirana faqa sía irámmiriqau rufíasee káqi maríqau.

Yísuna faiqi námu yáfee maasáki úriqararafa mári-danoo fee.

(Mataioo 18:1-5; Ruka 9:46-48)

³³ Misá Kapeeranaumma máqusai aniréeqa máaqaqi kéeqafufanoo Yísufa narí faiqi námu irámmirinoo qinau. Maasá aanái ánimarunaqa ínnee nána raiqára úfee qífee misá nisaurúsee sía qímamiqau. Misá nárikiqari yáfee úriqararafa máriannoo qímasee minára raiqéeqa nisaurúsee sía Yísuna ufa qímamiqau. ³⁵ Yísufa óoqu marifínoo narí faiqi námu aiqáma náaramasee maí ániaqee qímasee maaqí qímasee qímanniminoo. Faiqí moó fannoo maqásaa máriasaki úriqararafaikínafa mifá narí kai uréeqaranaki fúannoo mifá aiqámausa dadaaqídanoo ámiqira saika faqa níkoqeeemari saikána faqa dadaaqíannoo. ³⁶ Yísufa miqí qímaseenoo faiqí ánaaqi moodáa maréeqee misá nóorinni kikíqamaseenoo ásaokunnai miná káqaramma qumáreenoo qímanniminoo qinau. ³⁷ Faiqí ánaasee moó fannoo maaqíra káqikaa faiqi qiní ufara irisée óonu asamásee áqoondikinafa sía írirainni qiní Yísusa faqa qíqoondikidanoo. Yáfee moó fannoo qiní óonu qífiqainafa sía qiní kai qífiqaannoo qiní diqiqoona faqa óonu áfiqaidanoo.

Moó fannoo Yísuna áuqusaa áfaanna aqiqanau.

(Ruka 9:49-50)

³⁸ Yoohaneefa Yísuna qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa faiqí moó fannoo moosáa mandá fáafasaaqa naundurái máriasa aní áuqusaa qímasee niqíqéemaru qáfaqafana, mifá sía maasáki nímarufa márúnara qáoo qiqíafana. ³⁹ Yísufa miná iriséenoo maaqí qinau sía minára qáoo qía. Mifá qiní dúqusaa moo fíraa ainaina áuqamáseenoo sía amana quándaki qiní díqiannoo. ⁴⁰ Maasá aaná ititée maríasa maasá namuqáa márídaqa. Sía maasá aaná ititée maríasa sía namuqáa márídaqa maasá qífeeqáree maríasa márídaqa minára sía mi-fasiqánara qáoo qía. ⁴¹ Ínnee maaufána írtaqa Ínnee nammáriara nídinaqa innaaru qífanoo faiqí moó fannoo ínniara ásaoku mundírana faiqi námu máriafanoo fee qímaseenoo nammári inni níminanoo Ánutufa miná akiaqara mi-fasiqána innaarúnai qúqamaqáannoo.

Káqi rúnna maréeqee quqárafa miná ákiaqara úriqararafa.

(Mataioo 18:6-9; Ruka 17:1-2)

⁴² Miqí qímaseenoo Yísufa mi-kaqikaa faiqína fáasai misá nóorinni kikíqunara kafáa qímanniminoo qinau, maaqíra káqikaa faiqi írtaana qinísaa rusímarinafa moó fannoo miná mandóosana uqafíqainafa mi-fasiqáfa Ánutuna fíraa aqurararana ámeemaanai máriannoo. Misá miqínna fasiqana qumáree fíraa oonitia anukakí quqásee rumbásee afeeqá ámifanoo ooruku nám-mariki áqufínoo kúqinoo óonu dúpira árirafa máriannoo. Káqikaa faiqi qinísaaqaraa írtaana moosáa ubeekée marínafa fíraa arirafa máriannoo. ⁴³ Anínna ásaoku fannoo anirarisámeeqeenoo mandóosanaki

ubeekée marína miná ateehá áqua. Moodáa ásaoku faqaafa náaru asumu máriranaki fírafa amaná máridanoo. Aiqáma ásaokuqara faqaafa náaru náaru sía qimbéemari idánaki fírafa mandáikirafa máridanoo. ⁴⁴ Miqóo náaru náaru kadiaru sía kúqidanoo káqi máridanoo idá faqa sía dimbée marífa káqi qáida máriannoo. ⁴⁵ Aninná áiku fannoo aní rarisámeeqeenoo mandóosanaki ubeekáinnana mi-aikúna ateehá áqua. Anée moodáa áiku faqaafa náaru asumu máriranaki fírafa amaná mária. Aiqáma áikuqara faqaafa idáki áqufírafa sía andeeqánoo máriani. ⁴⁶ Mi-idánaki faiqí néemaria kadiarusa sía kúqidaqa idá fannoo faqa sía qimbáidanoo. ⁴⁷ Aninná áfu áaqoo fannoo aní maréeqee Ánutuna ufamáu fíranakiqari káqinni ubeekée marína miná imbásaa. Anée moodáa áfu áaqoo faqaafa Ánutuna quqúsaki kéeqarana amaná mária. Qaara afu áaqoo faqáafa idáki áqufírafa sía andeeqánoo máriani. ⁴⁸ Miqóo faiqí néemaria kadiarusa náaru náaru sía kúqidaqa idá faqa náaru náaru sía dimbáida káqi qáida máridanoo. ⁴⁹ Ánutufa idá qumáreenoo nimanamánde qáfarana ooruku anoonara foora aiqáma qúsasaa adía nimaqáinaqa Ánutuna ufasáa mapukúfi máriaqeera nimaníannoo. ⁵⁰ Ooruku ámiqira ainaina máridanoo miná adífaa irafa taikáfinanoo náqimmásee adífaairana máraannoo fee sía amanaikíannoo. Ínnee ínneeqa naunduráki narínni narínni ooruku faqásara foora márídaqa narínni narínni asooáranaki máriaqa.

Faiqí ánaasee naríara naríara minnísarana qáoo qírafa.

(Mataioo 19:1-12; Ruka 16:18)

10 Yísufa máriu maqusana minniseenoo Yudeeaa máqa maaqaki óoqu fínau. Vooradanna namári taqamáreenoo dínni afainni fufaqa faiqí ánaasee moómoosa mifá máruqoo aniroofanoo narí óosana maraséenoo óoqu marifínoo Ánutuna fasáasa ufa qímannimímarínau.

² Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísufa máruqoo anirée ufaanará foora fufúsee Yísunara minakí áruanifeera maaqí qímasee nárikai narí qímami narí qímami qiqau, Maasá faiqí narí ánaaqa minnísarana irámmirifánoo Yísufa minára áaqara ufa qínaqa miná ummárasee áruanura. Miqí qímasee akooqóo Yísuna qímamiqau, Óo Yísu maasá Mooseena sándufa faiqí moó fannoo narí ánaaqa minnísaranara eedóo qídanoo fee sía fee eedóo qídanoo. ³ Miqí qufanoo Yísufa iriséenoo írta ufa kai qímanniminoo qinau Mooseefa minára nána aaquqíra ufa qímanniminoo fee qufaqa misá qiqau, Mooseefa nári nínaaqmaaka aqíqára papiqa ákara rúmeeqee nimiséeqa niqíqaqée qídanoo. ⁵ Yísufa miná iriséenoo maaqí qímasee qímanniminoo Mooseefa inni írtafa mandáikínara inni nímuqusa sía amaqí marífa óoni miqírafa ámatooki márúnara iriséenoo ákoo akaa máseenoo ínniara ínneeqa nínaaqmaaka minnísaaqée qinau. ⁶ Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuqu quqáqoo aukwana sía miqínoo márinau. Miqóo ákee faqaana faqa áfaamu faqaana faqa áuqu quqánau,

miqí máqoonara kai faiqí aiqáma narí ánoofa ákoona minníseenoo narí ánaaqasaa atooqáfinanoo moodáafaikamambi márifaranoo minára sía kafáa misá qaaraikámambi márifaranoo moodáafaikamambi márifaranoo. ⁹ Miqínoo márinara Ánutufa atooqáqoo ainaina sía uqanna faiqí rakéeiaqa.

¹⁰ Yísufa máaqaki kéeqafufaqa miná faiqi námu anirée ánaasee minnísanara qunára iroofanoo mifá qímannimino qinau. ¹¹ Faiqí moó fannoo narí ánaaqa minnísee moo ánaasee márainafa mi-indaaruqaa anaaseena mandaikámmamaqeenoo narí mi-fasiqáfa úmmuariranaki máriannoo. ¹² Miqí kai ínoo ánaasee moó fannoo narí afaaqi minnísee moo fásiqa márainafa úmmuarirana máreenoo miqíannoo.

Yísufa faiqiuqáindi nifaaqóoqa qinau.

(Mataioo 19:13-15; Ruka 18:15-17)

¹³ Faiqí ánaasee akaqáusa nári faiqi ánaaqiuqa nífiqee Yísufa narí ásauku faiqi níkiqasaa quqásee nifaaqóoqa nímiánifeera nífiqee aniroofaqa Yísuna faiqi námu misá farafára qifóo qímasee níqiquau. ¹⁴ Yísufa míquna qáfamaseenoo narí faiqi námu áanóommasee qímannimino. Sáina faiqi ánaaqiuqa qinée márunanai ániaqa. Sía misára qáoo qiaqa Ánutuna quqúsa miqírausaindi márinara sía qáoo qiaqa. ¹⁵ Ínnee maa-ainainnára kai irisée sía aunúaqqa, faiqí ánaasee moó fannoo sía káqikaa faiqi naanna rámassee Ánutuna quqúsa márainafa náaru náaru máriranaki sía uqanna kéeqeefaranoo. ¹⁶ Yísufa miqí qímasee narí faiqi námu qímannimiseenoo faiqi ánaaqiuqa óonumafi arípimma qumáreenoo aiqámausasaa ásauku quqáseenoo nifaaqóoqa qinau.

Aináina faqaa kumaaraa Yísuna faqa ufa qinau.

(Mataioo 19:16-30; Ruka 18:18-30)

¹⁷ Yísufa moosáa fídanoo aanái fímarufanoo faiqí moó fannoo áfaqanoo fífiufanoo aanái óonu Yísuna paqúrimandeenoo miná óorinni óonu aqoori sáunara fufanoo qímaminau Óo ámiqira andeeqára ufasaa rakísirafa nána kadáapi fee Ánutuna rúma-maqaananoo fee náaru márirana qímiannoo fee. ¹⁸ Miqí qufanoo Yísufa qinau anée nánaree qiníara ámiqira fee qídanee. Sía moo ándeeqarafa máridanoo Ánutufá kai andeeqárafa máridanoo. ¹⁹ Anée Mooseena sándufa írimariananoo mi-sandufáfa maaqí qídanoo sía anée faiqí ánaasee moodáa faqa kúqarúsa sía ánaasee úmmuaría sía aináina úmmuaría sía síáasinnaí óonu moonára únnufa qía, sía moosá aináinara ámuqusinana únnaqimásee máraa, aneenná ánoofa ákoonara ámiqimasee ufa qímasee misá núqu uqéeraa. ²⁰ Miqí qímasoofanoo mi-fasiqáfa Yísuna qí-maminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa qinée óoqai faiqísaa mi-ufána íriisee mi-maú fímarunausa máridaqa.

²¹ Mi-fasiqáfa miqí qufanoo Yísufa minára áidufanoo andeeqásee mi-fasiqána óori qáfamásee qinau. Anée moodáa ainainará kai sía áuqaananoo. Anée aneenná aináina aiqáma marasée faiqí akaqáusa nimisé

minásaa munnimma maraséenana kudi fásiqausa nimisáinanoo aní qumíasana aní áfeesara innaarúnai máriannoo, miqínana dóo ánia, dóo qiní faqa anirée fúa qufanoo mi-fasiqáfa miná iriséenoo narí moómoo aináina márunara ámuqusufanoo óori runúsee finau.

²³ Mifá fufanoo Yísufa quándakinoo narí faiqi námu qímannimino qinau, aináina moómoo faqaasa Ánutuna quqúsaki kéeqaranara anúqifaranoo. ²⁴ Yísuna faiqi námu aináina faqaasa innaarúnai fífáranoo fee qíqiusa mi-ufána iriséeqa taútufanoo Yísufa kafáa qí-mannimino qinau. Óo qiní faiqi námu Ánutuna quqúsaki kéeqaranara kadáapiri mariafa máridanoo. ²⁵ Kaméera qoosa fooqáa aandau úka áamarai kéeqarara anuqúannoo, aináina faqaasa Ánutuna quqúsa-ki kéeqaranara fíqaramásee ánuqaa máreefaranoo.

²⁶ Yísuna faiqi námu miná irisée firaqóo tautúmafufaqa náuquqoofaqa narí qímami narí qímamiqau, Aináina faqaasa sía innaarunai fífaqa yáfee asumu máriranaki fúannoo fee sía moó fannoo amanaikíannoo. ²⁷ Yísufa miná iriséenoo andeeqásee misá nóori qáfamaseenoo qímannimino qinau. Mi-ainainná sía faiqí amanaikímari ainaináfa máridanoo Ánutufa kai amaná aiqáma ainaina amanaikí marífa máridanoo.

²⁸ Peetooroofa miná iriséenoo Yísuna qímaminau. Qáfa, maasá aiqáma ainaina quqáseeqa káqi sámu uqanna aní faqa fídaqa qufanoo Yísufa narí qí-maminoo qinau. ²⁹ Kúqaa qíananoo, qinée maa-ainainnára faqa qímannimidaqa moó fannoo qiníara faqa qiní ámiqira fasaasufara faqa narí máaqa fee narí ákaqaafasaa fee narí ásookinee narí ánoonee narí ákoonee narí faiqi námu fee narí maqa máaqa fee mináuqa minnísainafa mifá maqee mária kamúqoo moómoo máraannoo. Máaqaufa faqa ákaqaafasaaufa faqa ásoommaaka faqa ánausa faqa faiqi námu faqa maqa máaqa faqa moómoo fíqaramásee firaqóo máraannoo, qiní ufasáara árirana faqa máraannoo. Maqee kámu miqímasee máraannoo náaru ánianínna kamuqoo náaru asumu márirana faqa máraannoo. ³¹ Maqee mária kamuqoo moómoo úriqararaisa kásooqaqee innaarúnai uréeqaraisa márifaranoo. Maqee mária kamuqoo moómoo uréeqaraisa misá kásooqaqee innaarúnai úriqararaisaikifaranoo.

Yísufa kaiqáa narí kúquaninnanara qímannimino.

(Mataioo 20:17-19; Ruka 18:31-34)

³² Yísufa narí faiqi námu faqa Yeerusareenni óoru fídanoo indaarú fufaqa miná faiqi námu miná ánaaqiana óoru fídaqa Yeerusareenni faiqí firaasá Yísuna áriraree qímaru ufana nári iriaqéida ruffa ruffammiqa óoru fímaríqau. Faiqí ánaasee námufaqa óoru fúsa misá faqa nimukée marufaqa óoru fíqau. Óoru fídanoo narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaara máraraisa náaduma mara quqásee naríki kambíqaaninna oosannara narí kúquaninnanara qímannimino qinau. ³³ Ínnee íriaqa maasá Yeerusaree máqusai óoru ráanaqa faiqí misá faiqí nímaaku qiní qumáreeqeeqa amaana máqasaa

aanáiqikirausa úriqararaua faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misáuqa nísaukuki qiní quqéefaranoo. Misáuqa qiníara ufa qímaseeqa kúqiranaki qiní mara quqáseeqa miqóoqari maréeqee ánaamuru nísaukuki quqéefaranoo. ³⁴ Ánaamuru qiní mara quqáseeqa ataasa átaasa qíma qímaqaidaqa níqaara qiní qifaaqái fidisáida qiní qummaírí qíma qásaida, uaiáqa samu qumáree qiní firaqóo qiní qifaaqa ateekeése kúqá dárifaranoo. Qaaramoo fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa qiní mara fíndi fúannoo.

Seebeedina ámaakuqara innaarúnai úriqarara qiqau.
(Mataioo 20:20-28)

³⁵ Seebeedina ámaakuqara Yameesasa Yoohaneesa Yísufa máruqoo aniréeqa qiqau. Óo ufasáa rakísirafa moodáa ainaina maasá aníara qímiannee qianáuree qufanoo Yísufa nana ainainee qufaqa misá qiqau, anée aneenná aréenarana innaarúna ququsaki kéeqafina aneenná qaarísaa óoqumari fínaqa maaqandá aní aaqá moó fannoo dínni moó fannoo dínni amanée aní aaqá uqanna aní afaaqasáa aqoondi kámmafi fee maaqandá faqa úriqararousáikiqa márianauree, qufanoo Yísufa qímannimino qinau. ³⁸ Ínnee ínneeqara iraa áinainara sía írimariafanoo fífau faafaummi maríafanoo. Qinée mandá nammari naannána ínnee faqa amanée neefáree. Qinée kúqira nammari rúanaqa ínnee faqee amanée rifáree qufaqa miqandá qiqau amaná maaqandá ruanáuree qufanoo ³⁹ Yísufa qinau Ínneeqara kúqaa qiní mandá kúqira nammari neefáranoo, qiní kúqira nammari rúmaqímáqeeqandinnana ínneeqara faqa rifáranoo.

⁴⁰ Qiní daaqá uqanna qiní qifaaqasáa qiqoondi innaarúna ququsaki dínni dínni óoqu marirafa sía qiníndi, Ánutufa akaqásaree qímasee deedaqamáqoosa mifá kai misá nímiannoo.

⁴¹ Yameesasa Yoohaneesa mi-ufána óoru Yísunara iroonára akaqáusa qísaukuqara fasiqa miná iriséeqa miqandára áanóo iqau. ⁴² Yísufa miná iriséenoo aiqámausa nárama narí unnái quqáseenoo qímannimino, ínnee maa-maqásaaqaraasa óosana írimariafanoo faiqí misára úriqararusee qimariasa narí áanóonnai faiqí ánaasee káiqaesara rakísi nímaqee maríasa. Misá úriqararaua uréeqararasa ámiqímásee misá úriaaqaramánnimaqaidaqa. ⁴³ Misá óosana miqímminoo máridanoo Ínniki sía miqinoo máriannoo, Ínniki moó fannoo úriqararafaikíraaree qímarifa mifá aiqámausa dadaaqídanoo ámiqira saika faqa níkoqeemari saikána faqa dadaaqámannimaqee marífa máriannoo. ⁴⁴ Ínnikiqari moó fannoo narí kai inkaarú níkaqaikianée qínafa mifá narí kai eedóo qímasee aiqámausa dadaaqíra karabusa saikí marípara foora aiqámausa dadaaqídanoo miqí marífa máriannoo. ⁴⁵ Ínnee qiní qíqafaaqa, qinée faiqí nímaaku sía faiqí ánaasee qiní aináina máqimaqáaqeerau qúmuafanausau máridaqau, qinée faiqí ánaasee moómoosa aináinammánnimaqaseeqa misá Ánutuna nári-ranakiqari feefauríraaree qímasee qeeqá márirana misára kúqiranaki quqárra qúmidaqa.

Yeerikoo máqannaa áfu qimbárana andeeqánau.

(Mataioo 20:29-34; Ruka 18:35-43)

⁴⁶ Yeerikoo máqusa Yooradanna námmani dínni afainni afaasásaa máridanoo. Yísufa Yeerusaree máqusai óoru fídanoo fíquakufanoo Yeerikoo máqusai aniranau. Miqóoqari fíndifi narí faiqí námufaqa faiqí ánaasee moómoosa faqa óoru fída maqúsa átinni aanásaa óoru qáfoofanoo aanái faiqí moó áfu qimbárana miná áuqu Baratimaeusafa Timaeusana ámaaku fannoo nári oosana marasée miqímarusa aanásaa máridanoo faiqí ánaasee fíqaree áiqaree ímarusara nárana máree maría munnimmara innaaru qímarufa márinau.

⁴⁷ Mi-afu imbara fasiqáfa Yísunara Nasareeteendáraa fásiqa ánimáriifoo qufanoo kafáa kafáa fáaqa quqásaida namméera maaqí qímasaida namméera qímarinau. Óo Yísufa Dafidina áti márianafa anée qiníara írinanoo ámuqusinana dadaaqía qufaqa moómoosa miná áqíqa qiqau dóo ufasáa farafára qía qufanoo mi-fasiqáfa misá quná írinoo sía minnísanau misá áqura-reeqee firaqóo ambufúamufanoo firaqóo fáaqa quqáidanoo maaqí qinau, Óo Yísufa Dafidina áti márianafa anée qiníara írinanoo ámuqusinana dadaaqía. Yísufa miná iriséenoo aanásaa kásoomámbinoo qinau áraifanoo ániari qufaqa misá qímamiqa qiqau. Dóo asasia Yísufa aníara ániannee qídanoo qufanoo áfu qimbárana miná iriséenoo narí qamunna akuqooná mi-saqanná afaqímma áquseenoo dóo fíndi finoo Yísufinnai finau. ⁵¹ Óonuroofanoo Yísufa irámmirino qinau. Anée qiníara náqimáqisaaniffee fee qínanee qufanoo áfu qimbárana qinau. Óo ufasáa rakísirafa anée kaifáa qífu maqa qísaanneera qídaqa qufanoo Yísufa qímaminoo qinau. Dóo fúa aní aundurá qinísaa rusírafa dóo aní andeeqámaqánnoo maridanoo. Miqí qufanoo dóo aaqee uqanna mi-fasiqána áfu qimbárana maqafufanoo dóo Yísuna faqa aanái finau.

Yísufa doonkísaa Yeerusaree máqusai óoru fínau.

(Mataioo 21:1-11; Ruka 19:28-40; Yoohanee 12:12-19)

11 Yísufa narí faiqí námufaqa faiqí ánaasee faqa Yeerusaree máqusa aaqá óoruree qaara káqikaa maqusa núqu Beetapaisa faqa Beetani faqa mi-maqusa qandá naaqá óoruree Oorifa áaqana aaqá óoru raqau. Óorureenoo narí faiqí námukinaana qaaraqánda Yísufa narí niqíqeenoo inkaarú fuaqée qímasee qímannimino. ² Ínneeqara fímaría maqusafa márinaki óonureeqa fúka doonkí ákoona áfaandama ítirana saqárisaa sándannai anukakí qusúsee saqárisaa qusúqaafanoo márina paqúrifaranoo. Sía faiqí moó fannoo miná ataufakasáa óoqu marifí fía káqí máridanoo, ínnee miná sánda idukúsee mi-doonkína máree ániqa. ³ Faiqí moó fannoo ínniqárra náqí fee ída fee miqída fee qífaqa ínneeqara maaqí qímasee qímamiqa, maasá úriqararafa maa-doonkína saika máridanoo taikásainanoo aaqee uqanna múqu nímiannoo fee qífaqa aní máraidaqa.

⁴ Yísufa miqí qímasee qímannimufaqa miqandá óonuree qáfoofanoo doonkí ákoona áfaandama ítirana paqúriqau, mifá maqúsasaa moo máaqa kooqíki mári saqarinasaa qusúqoofanoo márinau. Miqandá óonu qáfee idukí márufanoo akaqáusa maqúsasaa márusa anirée qiqau, ⁶ Náqiraree máraidee qufaqa miqandá Yísuna ufa kái qímannimufaqa dóo máree fuaqée qiqau. ⁷ Miqandá mi-doonkína mara máree Yísufuqoo míniseeqa nári óosana marasée nári qamunna miná ataufakaaqa ufíqisoofanoo Yísufa minásaa óoqu marifínoo Yeerusareenni óoru finau. ⁸ Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna qáfamaseeqa nári karaambáiqua ímaru oosanna máreeqa nári siuta raipáqueeqee aanásaa ufíqimarufaqa akaqáusa saqári ásaana ámanee namufaqaana dínni dínni anaadókina saqári ateeqeeeqee aanásaa ufíqisoofanoo mi-maú doonkí fannoo finau. Fímarufaqa moómoosa ínaaqianai faqa óorinni faqa fídaqa maaqí qímasee fáaqaridaqa asasídaqa qiqau Ánutuna firaaqóo amooqiaqa. ¹⁰ Maasá qíkoona Dafidina quqúsaki márianinna karaambaiqana Ánutufa ámiqi ámiqiani. Karaambáiqua Ánutuna áquusaa Yísufa úridanoo. Ánutuna firaaqóo amooqiaqa. ¹¹ Miqí qídaqa áfiaqa óoru fiufaqa Yeerusaree táunaki kéeqafufanoo Yísufa misá amaana máqa firaanáki kéeqafufanoo aiqáma ainaina aiqúqíseenoo dóo rafúdamakufanoo dóo eendídanoommifoo qímaseenoo narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée nífiqamareenoo kafáa Beetani máqu-sai óoqu finau.

Yísufa faafísa fooqáa saqari áqinai.
(Mataioo 21:18-19)

¹² Misá faiqée iqáqoofaqa Beetani máqusaindari Yísufa Yeerusareenni óoru fídanoo áararoorofanoo Yísufa qáfoofanoo faafísa fooqáa ira saqari níanai márufanoo qaqama íranoo fee márinoo sía fee márinoo qímaseenoo aaqá óonuree qáfoofanoo ámanee kai márufanoo qaqama íree marú aukuaana sía márúnara sía iranau. ¹⁴ Yísufa miná qáfamaseenoo mi-faafísána áqinai anée maqee maaqóoqari náaru náaru anísaaqaraana sía faiqí moó fannoo aní qaqama náanoo. Miqí qu úfana Yísuna faiqi námu íriqau.

Yísufa amaana máqaki makéeti marúsa niqiqanau.
(Mataioo 21:13-17; Ruka 19:45-48; Yoohanee 2:13-22)

¹⁵ Misá kafáa Yeerusaree máqusai óoru kéeqafufanoo Yísufa misá amaana máqa fíqu fíqumma quqúsa áuquqoonaki kéeqafufanoo minakí faiqí úmmuari marú makéeti marúsa óoru rapatutuméeqeenoo ní-faqasoofaqa rafúdamaki fífainiqau. Minakí márusa faiqí ánaasee káqi munnimma marasáida amaana máqakinaa munnimma faiqí ánaasee nimisáidaqa minásaa qaraana áti munnimma ookáa mándee úmmuaramásee máraaneera miqí maríqau. Yísufa misá qaindáuqa faqa misá munnimma minásaa quqáqoonáuqa faqa aiqáma óoru qumáree téeqi taaqimaseenoo nakipurúna faiqí ánaasee bisinísaiki

marúsa faqa misá óoqumari marú siaqausa faqa maréeqee téeqi taaqi máqinai. ¹⁶ Akaqáusa ummaara máree maríasa amaana máqa fíqu fíqu áuqira ququsa fíruqíaki fímarusa faqa qáoo qufaqa minakí sía fíqau.

¹⁷ Miqímmáseenoo Yísufa quándakinoo miqóo márusa maaqí qímasee qímanniminoo qinai. Óo-qeenaa tamummaqara fasiqauqa ákaraki Ánutufa maa-maqánara maaqí qímasee qímaqoofa márídanoo. Qínée faiqí ánaasee qíní máaqara innaaru qíra maqa fee qiaqée qídaqa. Ánutufa miqí qímaqoofaqa qínée mimaú maaqí qídaqa, ínnee maqee máriasa maa-amaana maqána qumáreeqa úmmuari maríasa kukéeqara máqaikammi máriafanoo.

¹⁸ Amaana máqakina aanáiqikirausa úriqararusa faqa Mooseena sándufa iriqaraasí marúsa faqa Yísufa miqí qunára áanoomasee iriséeqa Yísuna kúqarira aana randée máriqau. Faiqí ánaasee múduka uqanna moómoosa Yísuna ufa írufanoo náaquqoonara aanáiqikirausa Yísunara ruffee marúnara áriranara randáqau.

¹⁹ Mi-eenaaniannái Yísufa Yeerusaree máqusasaaqari narí faiqi námu nífiqee moosáa finau.

Faafísa fooqáaira saqari aadánusinai.
(Mataioo 21:20-22)

²⁰ Faiqée iqáqoofaqa fídaqa misá kafáa mi-faafísána fooqáaira saqari aaqá fídaqa qáfoofanoo ámmuqundari aiqáma múqufi óosana amisée aiqáma aadánusinoo márinai. ²¹ Peetooroofa miná qáfamásee tautúmasee Yísufa mi-saqarína áqunara iriséenoo Yísuna áaramáseenoo qímaminoo qinai. Óo ufasáa rakísirafa anée qáfaa anée aqisáananoo dóo kúqinoo márinoo qufanoo Yísufa narí faiqi námu qímanniminoo qinai. ²³ Ínnee maa-ufána irisée sía aunúqa ínni írirafa Ánutunasaa rusínoo márínaqa ínnee qífandínna ainainara kúqaa kambíqaannoo fee qíqa sía naunduráki qaara írirana íridaqa ínnee maa-amaaqunamúnara rafáuruaki ooruku námmariki áqufua qífanoo Ánutufa kúqaa aníara miqiannoo. ²⁴ Minára qínée ínni maa-ufána faqa qímannimidaqa ínnee moo áinainara innaaru qídaqa ínni írirafa dóo máreera foora miqíunoo qímasee írirana Ánutunasaa rusísaifanoo aiqáma innaaru qímari-ana Ánutufa ínni nímiannoo. ²⁵ Ínnee ínneeqa mandóosana Ánutunara minníqísaannee innaaru qídaqa ínni mandáikamannímaqáasa misá ummaara aníki márína minnísee aunúsaifanoo ínni innaarúnai níkoofa ínni mandá óosana ákiaqara faqa minín-nisaani. [Ínni niqóónausa ínni mandáikamanní-maqaiqa ínni miná irisée sía miná minnísee káqi írimáree fífanoo Ánutufa faqa ínnindi faqa miqí kaim-míannoo.]

Yísunara yáfee qifanée afeekaikidane qiqau.
(Mataioo 21:23-27; Ruka 20:1-8)

²⁷ Yísufa kafáa narí faiqi námu faqa Yeerusareenni óorureenoo fíraa amaana maqa fíqu fíqaira ququsaki kéeqafinoo nímarufaqa minakínaana aanáiqikirausa úriqararusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa

faqa anirée irámmiriqa qiqau. ²⁸ Óo Yísu anée maa-maqánaki bisinísaiiki maríasa nifaqasaana fuanára anée úriqarara fee máridanee miqídanee. Yáfee aníara qifanée maanákí maríasa nifaqeenee qufanoo Yísufa nári qímanniminoos qinau. ²⁹ Qinée faqa ínniara modáa ufa irámannimaqaanaura. Ínnee qímaqimifaqa qiníara iraaúfana faqa qímannimianauranoo. ³⁰ Yoohaneefa nammári nímimarufa yáfee minára nammári nímianee qufanoo nímimarinau, Ánutu fee faiqí fee qufanoo nímimarinau. ³¹ Yísufa miqí qímasoofaqa narínni narínni raiqára ufa narí qímami narí qímami qiqau. Maasá náqi fee qianáree. Maasá Yoohaneenara Ánut-ufa qímamiifoo qíananoo mifá maasára nánaree ínnee Yoohaneena ufara Ánutuna ufa fée qímasee mi-maú fúaqana miqídee qíandoora. ³² Maasá Yoohaneenara faiqí kai qímamiaafoo qíanaqa faiqí ánaasee káqiqaesaa maasá dárifooraa misá Yoohaneenara Ánutuna tamum-máqara fásiqee qímariafa márifaaqee qímasee Yísuna qímamiqa qiqau, maasá sía aní ufa ánoona írída fee qiqau. Miqí qímasoofanoo Yísufa kafáa nári qímannim-inau, Dóo amaná ínnee qiníndiara sía qímaqimifaqa qinée faqa ínnee qiníara yáfee qímaminoo fee qianára sía qímannimianaura.

Aináinasaa mandá rakisira rakísunara quandára ufa.
(Mataioo 21:33-46; Ruka 20:9-19)

12 Yísufa miqí qímaseenoo quandára ufakiqari qí-manniminoos qinau.

(Yísufa Yuda máqannaasa mandóosana qíman-niminnaree qímasee nári munnimma máree maríana uáinna qaqama qímanniminau. Maasákina sía uáinna qaqama máridanoo koofí kai márinara miná kíqisuanaura.)

Faiqí moó fannoo koofí asumu úmmaquseenoo quqúsa áuqu ititáseenoo koofí nammári úqimaria difaaninai firaaná áuquseenoo kísaaqa qainda áuquseenoo aumaríra fasiqa fannoo mi-qaindánasaa akarámáfifanoo máridanoo rakísida aumarídanoo. Misai-káfa taikáifanoo quqúsa ákoofa moo máqusai nían-nai firaree qímaseenoo akaqá fásiquaqasaa narí koofí ququsa niqíqámáseenoo maaqí qímasee qímannim-inau. Ínnee qiní koofí ququsa rakísidaqa qaqama íraina aukuaana ínnee akaqána ínneeqara máreeqa qiní koofí akaua akaqána qímiaqee qímasee dóo quqásee moosáa finau. ² Koofí qaqama tíqi marú aukuaana aniroofanoo koofí ákoofa narí aináinira faiqi níanain-dari aqiqoofanoo aniréenoo koofí ququsasaa rakísi marúsa qímanniminau. Ínnee úriqararana óondaraa koofí qaqama diqísee qímia qufaqa misá mandóosana marasée miná qumáree sáamu sámu ári áriiseeqa aqiqoofanoo kafáannai anirandée káqisamu finau. ⁴ Káqi sámu óonuroofanoo áfuqakoona qáfamásee moo áinainira fasiqa aqiqoofanoo kafáa áninau. Aniroofaqa miná faqa miqí kai mándee áriisee sáamu qumáree ákiaqa rukámusee miná afaaqasáa asaurírana mara ámufoofanoo anirandée máree narí ákoofinnai finau. ⁵ Óonuroofanoo qáfeenoo moó aqiqoofanoo aniroofaqa miná kuqámmariqau. Quqúsa

ákoofa miná iriséenoo akaqáusa kafáa niqíqanau. Aniroofaqa akaqáusa kaakadí náriqau akaqáusa kuqá náriqau. ⁶ Mi-fasiqána aináinira faiqiuqa dóo taiká-soofanoo narí ámaaku uqanna dóo moodáa narí ámuqusimarufa mifá kai káqi marínav. Quqúsa ákoofa maaqí qinau misá qiní qímaakuara iriséeqa rufiasee koofí ámifaranoo qímaseenoo miná aqiqanau. ⁷ Miná ámaaku fannoo óonuroofaqa koofísaa rakísi marúsa miná qáfamásee maaqí qímasee narí qímami narí qí-mami qiqau, maafá quqúsa ákoona ámaaku mári-danoo dóo ániaqa ánifaqa arusáananoo maa-quqúsá-fa maasáindi kai máriani qímasee miná ámaaku qumáreeqa kúqaruséeqa rafúseeqee quqúsa áqoosai áqusaqau.

⁹ Yísufa káqi qímannimidanoo qinau, mi-quqúsana ákoofa anirée náqi fee íannoo fee mifá anirée mi-man-da fasiqúsa kuqá naruséenoo andeeqára fásiquaqasaa mi-quqúsana mara quqásee kafáa anirandée fúannoo. ¹⁰ Ínnee maaqóo maríasa tamum-máqara fasiqauqa ákara sía fee ínnee ásaana rídee misá maaqí qímasee qiníara qídaqá sabéena kíq-iqususéeqa maaqí qímasee ákara ríqau.

Faandaamura áuqimaria fasiqausa sabéena moó marasée qáfamásee mandá saqari fee qímasee áqusoofanoo Ánutufa miná kai úrinnaaqarara fee qí-masee faakánaikinoos máridanoo.

¹¹ Karaambáiqá minnísoo sabéena marasée faakánaikinau. Óo ámiqira faakana máridanoo.

¹² Yuda máqannaasa Yísuna mi-ufána iriséeqa óo maasára quandáidaqinoo mandá koofí ququsasaa rakísirausara maasára qídaqinoo qímasee áanóom-masee Yísufa mifá maasára ámiqira sabeena áqusoosa máridee qídaqinoo, qímasee Yísuna rumbára ufa qídaqá faiqí ánaaseera rufiasee Yísuna min-nísee moosáa fiqau.

Takísa munnimmaro iroofanoo qímanniminau.
(Mataioo 22:15-22; Ruka 20:20-26)

¹³ Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa faqa Eeroodeena ufa írimarusa akaqáusa faqa anirée íraru-fara fuseé íanéee qímasee qímamiqa qiqau. ¹⁴ Óo ufasáa rakísirafa maasá aníara andeeqára ufa qímar-anna fasiqa fee qídaqá sía anée faiqí ufara eeráir-ramásee misíannai fímarianafa, anée sía faiqí nín-dafamáseenana miqímmiafaqee maaqímmiafaqee qímarianafa máriananoo anée Ánutuna ánoona ufamau fíranara paasóosimarianafa máriananoo. Dóo anée maasá qímaqimia maasá Roomma máqannaá úriqararana takísa munnimma áukuana aukuaana ámi-daqá. Mooseena sándufamau fee fídee miqídee, áaqáidee miqídee. Maasá áquanauree sía fee áqua-nauree qufanoo Yísufa misá ákaru qira oosana qáfamaseenoo qímanniminoos qinau, ¹⁵ Ínnee nánaree qiní fuseé írara ídee siruáa munnimma moo marasái-faqa qáfaa qufaqa misá siruáa munnimma moo máree mini uqáfíqau. Mifá qáfamaseenoo qinau, yána óori amana faqa yána áuqu amana faqee maa-munnim-má-nasaa ákara rinoos máridanoo fée qufaqa misá qiqau.

Roomma máqannaa úriqararanaindi máridanoo fee qufanoo Yísufa qináu, dóo amaná qiafanóo miná áuqu faqa miná óori faqa maa-munnimmánasaa máridanoo sía moo náindi máridanoo naríndi uqanna akoorooí-danoo minára dóo naríndi máridanoo dóo mifá qími-aqee qínaqa miná ámiaqa Ánutunaindi faqa dóo narí Ánutuna faqa ámiaqa qufaqa misá miná iriséeqa kúqaa qímaseeqa firaqóo Yísunara náaquqee márin-au.

Kúqiranakiqari fíndifiranara iroofanoo qímannimináu.
(Mataioo 22:23-33; Ruka 20:27-40)

¹⁸ Sadikai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísufinnai aniraqau. Sadikai ámaana ufa qímarusa faiqí ánaasee kuqufíqa sía fíndi fifandiafoo putaámmifandiafoo qímarusa máriqau. Miqí qímarunara misáuqa akaqáusa Yísufinnai anirée irámmirida qiqau, ¹⁹ Óo ufasáa rakísirafa Mooseefa maa-sandufána ákara rinoó qináu, faiqí moó fannoo ánaasee maraséenoó sía faiqí máqarai kuqufínanoo miná ákaqa fannoo mi-anaaseená maraséenoó faiqí maqasáinanoo fíndifinoo indaarú ákoofa kúquna qumiasana saqamasáa rakísiannoo. ²⁰ Moo áukuana moo fásiqa faiqí námu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée maríqau. Nífasaafa ánaasee marasée sía faiqí máqarai kúqináu. ²¹ Kuqufufanóo miná ánaaqianaafa mi-anaaseená marasée mifá faqa sía faiqí máqarai kúqináu. Miqandá nínaaqianaafa kafáa mi-anaaseená marasée miqíkai ínoo sía faiqí máqarai kúqináu. ²² Kafáa miqóoqaraasa miná marasáida kúqi kúqi taikáfufanoo dóo mi-anaaseefá faqa dóo kúqináu. ²³ Dóo kúqirausa fíndifandínna aukuaana mi-faasaanásaa aiqáma dínni taikásee dínni ani qaara marasée mi-anaaseená afaammaaká máridaqa yánaindikee íannoo fee qufanoo.

²⁴ Yísufa maaqí qímasee qímannimináu. Ínnee firaqóo áaqee maríasa ínneeqa áaqee maríana óosana írídee sía fee írídee. Ínnee maanára áaqee maríafanoo, tamummáqarausa ákarakinaa ufa faqa Ánutuna afeeka faqa sía írimarianara áaqee maríafanoo. ²⁵ Faiqí ánaasee fíndifandínna aukuaana sía misá faiqí ánaasee naanna rámassee narí máree narí máree mándee márifaranoo. Faiqí afaaqa faqa ánaasee afaaqa faqa taikáseenoo qangiroorá foora mámbiqa idaaqírausa márifaranoo. ²⁶ Kúqirausa fíndifiranara sía fee ínnee Mooseena sándufa ásaana rúmasee írídee. Mooseefa óoqai sipsípasaa rakísi marú aukuannai moo áinaina minakí qáfoofanoo idá fannoo sasámimiki qéemarufanoo qáfamáseenoo óoruroofanoo Ánutufa minakíqari óoqai kúqusara Mooseena qímaminoo qináu.

Qinée Ánutusa máridaqa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa Ánutusa máridaqa.

Ákarakinaa ufa óoqai kuqufusára miqí qinoo márinara sía fee ínnee ámiqimandee ásaana rídee. ²⁷ Mi-ufána óosana maaqímminoo máridanoo Abarahaama faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa óoqai kuqufusára Ánutufa mi-ufánannoo misá naunduráin-

daraanara sía taikée foo káqi máridaqa qiní faqa mári-aafoo qídanoo, qinée misá Ánutusa máridee qídanoo. Náqimasee kaaqa taikáfuasa misá Ánutusa máridee qíannoo fee. Sía amana miqí qíannoo. Káqi máriasa Ánutusa máridee qídanoo. Minára ínnee Sadikai ámaana ufa qímariasa firaqóo uqanna áaqaidaqa kúqimariasara káaqa taikámbiaafoo sía fíndifídammia foo qímariafanoo.

Sánda ufakinaana úriqarara sánda ufa qara kooroo in-au.

(Mataioo 22:34-40; Ruka 10:25-28)

²⁸ Mooseena sándufa uqannífiqee marífa moó fannoo Yísufa Sadikai ámaana ufa qímariasa faqa ufaqí márufanoo Mooseena sándufa akoofása fannoo fáasai írínau. Yísufa Sadikai ámaana ufa qímarusa narí úfanai misá ufa ámiqimasee rafáaqafusoonara qáfamaseenoo óo ámiqira fee qímaseenoo narí faqa moo úfa Yísuna qímamianauree qímaseenoo qímamináu. Óo Yísu Mooseena sándufa moómoo kínaana ná-na sánda úfee úriqaranoo máridanoo fee qufanoo Yís-ufa qináu, ²⁹ Maa-ufáfa aiqámausa úrinnaaqararafa máridanoo. Isaraee máqannaasa íríaqa Karaambáiqqa maasá Ánutufa moodáa Karaambáiqqa naríaraa máridanoo. ³⁰ Ínnee faiqí faiqí ínneeqa karaambáiqqa ínneeqa Ánutunara ínneeqa nímuqusa nimana nitukúra írírana afeeka múdukannoo Ánutunara nídidaqa ruaqa. Mi-ufáfa úriqararafa máridanoo. ³¹ Miná ánaaqianaafa maaqímminoo máridanoo. Anée aneenná aqóónnana aninná afaaqara foora áidíndee áidiani. Sía sándufa moó miqandá úriqaranoo máridanoo miqandá kai.

³² Mi-fasiqáfa Mooseena sándufa akoofása fannoo Yísuna mi-ufána iriséenoó qináu. Óo ufasáa rakísirafa ámiqimandee andeeqásee qíananoo anée qíanandee kúqaa karaambáiqqa mifá kai Ánutufa máridanoo, sía moo Ánutufa máridanoo mifá kai máridanoo.

³³ Minára narí ámuqusa aiqámanna faqa narí írírana aiqámanna faqa narí afeeka aiqámanna faqa Ánutunara áidiani, narí aqóónnana faqa narí afaaqara foora áidíndee áidiani. Mi-ufa qandánnai fínanoo úriqararafa máriannoo, tatúfira aandau qaindásaa Ánutuna súqamirafa faqa óosana óosana ainaina ámi-mariafa faqa óorudupirafa máriannoo. ³⁴ Yísufa mi-fasiqána ufa iriséenoó óo írírana faqaa fasiqa fee qímasee qímaminoo qináu. Anée Ánutuna quqúsa adeedírana átisaa máriananoo. Miqóoqari Yísunara náaquqoofaqa sía moo úfa iraqau.

Náqimaseenóo fee ásauku mundírafa Dafidina ámaaku faqa miná karaambáiqqa faqa máriannoo fee.
(Mataioo 22:41-46; Ruka 20:41-44)

³⁵ Yísufa Yeerusaree firaamaana maqaki faiqí ánaasee amaana ufa qímannimidanoo moo áinainara irámmirinoó qináu. Mooseena sándufa akoofásauqa ásauku mundíranara Dafidina áti máridanoo fee qímariafaqa qinée minára, náqimándee Dafidina áti máriannoo fee qídaqa. ³⁶ Ánutuna náaquqara andee-

qara maraquna fannoo Dafidina dadaaqufanoo maaqí qímasee ákara rinau.

Firaa karaambaiqa fannoo qiní karaambáiqara maaqí qímasee qímaminau. Anée maaqóo qiní Ánutusa qiní daaqá qiní qísauku uqannai óoqu marífinaqa aní namuqáauqa náruueeqee aní áramandunnai quqáanaura.

³⁷ Dafidifa mi-akaránaki ásauku mundíranara qiní karaambáiqee qinai, náqi fee másee Dafidina karaambáiqafa faqa miná áti faqa aiqámaqara moodáa karinóo máriannoo fee. Ínnee minára írída náqi fee qídee.

Yísufa sándufa akoofásauqa óosana kooroománde nínqinai.

(Mataioo 23:1-36; Ruka 20:45-47)

³⁸ Faiqí ánaasee moómoo uqanna anirée asamánde Yísuna ufa íríqau. Yísufa ufa qímannimidanoo maaqí qímasee moo úfa qímanniminai. Ínnee Mooseena sándufa akoofásauqa misá mandóosanara auforiaqa. Misá kísaaqa qamunna afisúseeqa maqúsamau fee makéetaki fee nímarifaqa faiqí ánaasee ámiqimandee nímandaranara randáqa nídaqa kísaaqa qamunna afisúqirausa nídaqa. ³⁹ Misá amaana máqaki kéeqafidaqa náadumasaa ámiqira siaqasaa óoqumari maríasa márídaqa, oomáqaki faqa ámiqira qóo kai óoqumari maríasa márídaqa. ⁴⁰ Misá adeedaana anaaseeuqara faiqí síaisa máriafaqee qímasaida misá máaqa maqusa saqama noopúndu maqá aiqáma úmmuaramásee umárasee quándakiaqa faiqí nífusaa faiqí qíqafaqee qímasee kísaaqasaa innaaru qímariasa márídaqa. Miná ákiaqara misá nári-rafá náaru fíqaramásee máriannoo.

Adeedaana anaasee narí káqikaa munnimma Ánutunara quqánau.

(Ruka 21:1-4)

⁴¹ Yeerusaree firaa amaana maqakinaa difaani moó márufaqa faiqí ánaasee minakí Ánutuna ámiddee qímasaida munnimma minakí áqi maríqau. Yísufa mi-difaanína aaqá óoqumarifi rakísi márufaqa faiqí ánaasee minakí munnimma moómoo áqi maríqau. Aináina faqaasa anirée nári munnimma moómoo minakí áqi qíqau, miqóo adeedaana anaasee moó ainaina síaifa kudi anaasee fannoo aniréeno narí munnimma qaaraqánda idáqara munnimma ataaqána fooqána mi-difaanínaki áqinai. Mi-munnimmaqandá fannoo moodáa tooeaa amana kái óodaa uqanna márínau. ⁴³ Yísufa narí faiqi námu náarama moodáaqoo quqásee qímannimino qinai. Qinée mi-kudi anaaseenára qímannimiana, mifá aiqámausa úrinnaaqaramásee munnimma áqinoo. Akaqáusa nári moómoo munnimmakínaana áti áti áqia, maa-kudi anaaseefá aináina síaifa márifa narí aiqáma munnimma nárana aina feefauríanee qi munnimmana faqa aiqáma áqinoo. Minára qinée mi-anaaseenára firaaqóo aiqámausa naruséeno áqinoo qídaqa.

Yeerusaree amaana máqa rapée íaninnanara qinai.

(Mataioo 24:1-2; Ruka 21:5-6)

13 Yísufa amaana máqakiqari rafúdamaki fufannoo miná faiqi námukiqari moó fannoo Yísuna qímaminoo qinai. Óo ufasáa rakísirafa maa-maqána qáfafa, ámiqira ooninnai áuquqaa máqafa márídanoo. ² Yísufa irisée qímaminoo qinai. Ínnee maa-firaa ámiqira maaqána usakárana qáfaidee, kásooqaqee aiqáma rapéepamma fúrufaramámbuannoo sía moo óoni narí ámuuaqa narí ámuuaqa maqee márínde inoo máriannoo.

Yísuna ufa írimarusara níkoqaranara qinai.

(Mataioo 24:3-14; Ruka 21:7-19)

³ Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqakiqari ráudamaki Oorifa áaqana amaana máqa adeedí máru-fannoo miqóo óoru óoqu marínau. Óoqu marifufaqa miná faiqi námukiqari Peetooroofa faqa Yameesafa faqa Yoohaneefa faqa Andurufa faqa minamúsa qumeé kukéeqaku narí máruqoo anirée qímamiqau. ⁴ Óo Yísu anée amaana máqa rapée íaninnanara anée qíannana yáiree fee amaana maqa rapéepaa íannoo fee nána ainaina kambíqafina qáfee fee óo dóo miná rapéeia aukuanafa adeedí rée foo qianáuree qufannoo Yísufa minára naamúqira ufa óosana arasée qímanniminai. Ínnee avarída máriaqa, sía moó fannoo ínni níkaruqiani. ⁶ Moómoosa anirée náriara únnaqimásee moó fannoo qinée ásauku mundírausee qifannoo moó fannoo aniréeno qinée ásauku mundírausee qímasee moómoosa misá níkaruqifannoo. ⁷ Ínnee rákira dáambeenda adeedí íríqa níanai márínara ufa kai íríqa sía múnari mínari fúrufari iaqa. Miqíra ainaina kúqaa kambíqaannoo, kambíqafinaqa sía taikára aukuaana áiqarée foo qiaqa. ⁸ Moo máqannaasa níanaindari anirée moo máqannaasa faqa rákifarannoo, moo káraambaiqa fannoo adeedíqari ani mára moo káraambaiqa áruannoo. Maqá kásirafa aiqámai máriannoo aandaroo faqa máriannoo. Mi-ainaináusa mandá márira aurirana óorisaa kai máriannoo ánaasee faiqi máqarara innaamunai aupúrúandéemmiannoo. ⁹ Ínnee qiní ufa írimariasa avarída máriaqa, faiqí misá poorísa ufa qímannimifaqa ínni ruúmbeeqee kóotaki quqéfarannoo. Misá ínni maréeqee amaana máqaki quqásee sáamusamu nárifannoo. Ínnee qiní ámiqira fasaasa ufa qímannimiaqee qiní ufasáara karaambáiqauqa faqa faiqí firaaasá rakísirausa faqa nífusaa ínnee kíkíqifannoo. ¹⁰ Qíní ámiqira fasaasa ufa aiqáma máqannaasaki náaree kooroo inóo márínannoo taikárafá inaaqíanna kambíqaannoo. ¹¹ Misá ínni rumbásee maréeqee kóotaki quqásinaqa ínnee sía náqi fee qianau náqi fee qianau náaree qiaqa. Kóota kambíqafina Ánutufa qímannimu ufana miná kai qímannimiaqa. Aní óokinnaa ufa sía aníndi máriannoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo narí ufa ínni níminnaqa miná kai qifáranoo. ¹² Faiqí misá nári níkaqaafasauqa maréeqee kúqiranaki quqéfarannoo.

Faiqí misá nári níku nísauku faqa maréeqee kúqiranaki quqéefaranoo faiquqáindi quándakiqa nári nínausa níkausa maréeqee kúqiranaki quqéefaranoo. ¹³ Aiqá-ma máqannaasa ínniara Yísunaindi fee qímasee fídi-aqaa mánnimaqéefaranoo. Ínnee minakí máridaqa fí-daqa qiní uaqéee ida fífi ínafa kúqira fee Yísufa qúmira áukuane paqúrínafa asumu márirana máraannoo.

Yeerusaree máqusai nárirafa kambíqaaninnanara qin-au.

(Mataioo 24:15-28; Ruka 21:20-24)

¹⁴ Kásooqaqee ínnee náaquqara fídiqaaimari mandainaina qáfeefaranoo mifá sía máriaqaa íraqoo Yeerusaree amaana máqaki kíkíqinoo márina qáfeefaranoo. Ínnee maa-ufána ásaana rímariasa mi-ufána óosana ámiqimandee íriaqa. Mi-naaquqara mandainaináfa kíkíqa mámbinaqa ínnee Yudeeaa máqa maaqaki máriasa quqásee áaqana áaqana sandámáfuaqa. ¹⁵ Mi-kamúqoo faiqí moó fannoo máaqa kooqí óorisaa máriinafa mi-ainaináfa kambíqafinana sía aneenná aináina máaqaki máraanee qía dóo miqóoqari afiaki sandáa. ¹⁶ Faiqí moó fannoo áfuqaki máriinana sía máaqai aniréee aneenná qamunna áakauqa máraannee qía dóo miqóoqari kai quqásee quqúsa rakéemandee sandáa. ¹⁷ Mi-manda aukuaná nímuuqu uqá faqaa ánaaseeuqa faqa faiqi ánaaqi faqaasa faqa mandáiki marífaranoo sandáranara anúqifaranoo. ¹⁸ Ínnee maaqí qímasee innaaru qiaqa Óo Ánutu sía mi-manda aukuanáfa suara áukuana kambíqaani qiaqa sandáranara anúqi foora. ¹⁹ Mi-manda aukuanáfa aniráinaqa aiqámausa aupúrananaki firaa náki marífaranoo. Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuqunakiqari káqiqaa aupurarafa óosana óosana márinau, maqee faqa miqíkai ídanoo káqiqaa aupurarafa máridanoo. Kásooqaqee firaafá uqana kambíqaannoo. Mifá taikáinna kari sía miqírafa kambíqaannoo. ²⁰ Mi-manda aupurara aukuaná Ánutufa qúsandaannoo, sía qúsarainanoo aiqáma kuqu taikéee foora. Ánutufa narí rusandeesámumásee maróosara iriséenoo mi-aukuanná qúsaramánnisáannoo.

²¹ Mi-manda aukuaná faiqí moó fannoo ínniara maí qáfaaqa, ásauku mundírafa mai márinoo moó fannoo ásauku mundírafa muanní márinoo qínnana sía mi-fasiqána ufa íriaqa miná únnaqidanoo. ²² Únnaqimaría ásauku mundírausa faqa únnaqi mária tamummaqara fasiqáusa faqa miqíra aukuaana moómoo kambíqee-faranoo. Misá Ánutuna rusandeesámumandee maraqoo fasiqa anaaseesa níkaru qiani qímaseenoo náaquqara ainaina faqa sía faiqí amanaikímari ainaina faqa áuqusaifanoo kambíqaannoo. Mi-ainainánnai níkaruqiani qímasaifanoo sía amanaikiannoo. ²³ Qinée ínniqa qiní faiqi námu mi-ainainná sía kambíooqoo qí-mannimiqa minára aufarída kai máriaqa.

Yísufa narí innaarúnaindari qúmuanínnanara qíman-nimianau.

(Mataioo 24:29-31; Ruka 21:25-28)

²⁴ Mi-manda aupurara aukuanáfa taikáfinoo asukuna fannoo súani áruannoo aiqámai asukuna kai arufúannoo quqoona faqa sía kafáa káaqa qáannoo fasáuqa faqa inaarúnaindari aiqáma kapikeefaranoo. Innaarúnai fásau faqa quqoona faqa nívari aanafa dapikámmafuannoo. ²⁶ Miqóo qinée faiqí nímaaku asurukí kooroo ianáura, qinée firaa afeeka námufaqa firaa areenarana námufaqa minakí kooroo ianáura. ²⁷ Mi-karí qinée qeeqá qangiroouqa niqíqánaqa misá aiqáma máqa maaqa áti átinni óonuree aniréee mándeeqa Ánutuna rusandeesámumandee mároosa maramáree qinée márianannai nífiqee ánifaranoo.

Narí qúmмуarínnanara saqári ámmuni kikiqa úsinau.

(Mataioo 24:32-35; Ruka 21:29-33)

²⁸ Yísufa káqi qímannimidanoo narí faiqi námu qí-mannimino qinau. Ínnee faafísa fooqáa ira saqari qáfamasee miná óosanara íriaqa, mi-saqarífa ámmuni mámbinaqa ínnee minára saika áukuane qifáranoo. ²⁹ Ínnee miqí kai másee mi-oosana oosana ainainnára qúnafa kambíqainaqa taikára aukuaana adeedí áfaisaammi foo qiaqa. ³⁰ Ínnee maaná faqa irisée sía aunúqa maa-ainainnáusara aiqáma qúnafa máa maqee mária fasiqa anaaseesa akaqáusa káqi mária kamuqoo kambíqaannoo. ³¹ Innaarúna faqa maqá faqa aiqáma fatikámafi áqusaannoo qiní dóokinaa ufa fannoo kai náaru náaru sía taikáannoo, káqi maríannoo.

Narí qúmмуanínnanara áfu máqaida rakísianee qin-au.

(Mataioo 24:36-44)

³² Mi-taikara aukuanáfa ánianínnanara sía moó fannoo íridanoo mi-faasaannára faqa súani yáqoo kamuqoo márinanoo fee kambíqaannoo fee, innaarúnaindaraa qangiroouqa faqa qinée Ánutuna ámaaku faqa síamma íridaqa qiní qíkoofa narí kai miná íridanoo. Ínnee mi-faasaannára sía írimariafanoo. ³³ Ínnee minára aufarídaqa rakísidaqa qáfaaqa. ³⁴ Mi-faasaanná faiqí moorá foora aináina faqaafára foora máriannoo. Mi-fasiqáfa narí aináinirana óosana óosana narí aináinira faiquqa áadu áadu nísaukuki quqáseenoo eendáki aufaríra fasiqa qímaminoo anée aiqáma ainainasaa ámiqimasee rakísia qinée moosáa fídaqa qímasee finau. ³⁵ Ínnee miqíkai mándee ámiqimandee aufarída máriaqa. Ínni úriqararafa kaiqáa áni-ánínnanara sía íri maríafanoo mifá eendáki ániannoo fee eendá ámuqusai fee maqee kári máqarana nam-ufaqqee aniráannoo fee súani maqee ururáinanoo fee aniráannoo fee. ³⁶ Mifá tautúmmamaqasee aináiní-marinna kamuqoo faiqaqée innanaki qumuráinana mandáikamminnaranoo. ³⁷ Minára maqee qinée ínni qímannimidaqa aiqámausa qímannimidaqa ínnee

aiqámausara auforiaqée qídaqa qinée qúmيرانara rakísida máriaqa.

Yísuna áriraree qímasee tipúndaarímaria.
(Mataioo 26:1-5; Ruka 22:1-2; Yoohanee 11:45-53)

14 Yuda máqannaasa firaa qoomaqa suqárrara qaaraqánda áinnaaqarara qoomaqa faqa ooruku síai feemu qoomaqa faqa suqárafa adeedí rámafinau. Qaara faasaana káqi máriqa qaaramoóku-fanoo qoomáqa suqárafa qúsaramáfufaqa suqáqau. Mi-qoomaqafa adeedí rámafufaqa aanáiqikirausa úriqarararusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa suqúfufaqa maasá náqimásee qumeé faiqí ánaasee sía írifaqee Yísuna umárasee áruanauree qiqau. ² Misá qiqau maasá sía qoomáqaki Yísuna áruanaura faiqí ánaasee ánanóo mándee maasá faqa dári foora.

Áfundimaru fadameena Yísuna ákiaqa adíanau.
(Mataioo 26:6-13; Yoohanee 12:1-8)

³ Yísufa Beetani máqusai Yeerusaree máqusa adeedí marufaqa mandá namuana károora árimaru fasiqana máaqaki márinau. Mi-fasiqána áuqu Simoona amaráfa márinau. Yísufa miná károora rukásoofanoo ámiqimasee márinau. Yísufa mi-maqánaki nárana née márufanoo ánaasee moó mi-maqánaki kéeqanau. Mifá ámiqira áfundi maru fadameenna, moo sánda mináqu narada miná atuka rarákusee fadaméena tatiqoofá áfundimarúna firaa munnimma áqimaria fadameenna mi-sandána anoona kai káaqa ámiqirafa márana miná idaaqira ooninnai andína fooqána áuquqoonaki máru fadameenna úqirafa Yísufa máru maqanaki kéeqafinoo mi-fadameena taqúna óosaa raudáseenoo mi-fadameennána Yísuna ákiaqa ámoondunnaaqa adíanau.

⁴ Faiqí ánaasee akaqáusa miqóo máriusa mi-anaaseená qáfamásee ánanóommasee narí qímami narí qímami qiqau, nánaree maa-fadameenná ámiqira afúndi marínna fífau rairaa ínoo fee. Mifá mi-fadameenná maréeqee moo fásiqa amiséenoofau tiri handaréeta munnimma maraséenoofau kudi fásiqa anaasee nímini. Miqí qímasee afeekaikámánde mi-anaaseená áqiqau. ⁶ Yísufa mi-ufána iriséeno qinau, Séé ínee minnísaqa, nánaree ínee fífau mi-anaaseená áqidee. Mifá ámiqira idaaqira ainaina adía qímaqeenoo. ⁷ Kudi fasiqa anaasee náaru náaru ínniki moómoo márifaranoo, ínee íneeqá kai óonu máfi irisé mi-kudi fasiqa anaaseesá dadaaqiaqa, qinée sía kísaaqasaa márianaura. ⁸ Maa-anaaseefá káqikaaqoo narí amanasaa qiní dadaaqínoo. Mifá mi-fadameenná qiní qíkundarana óorisaa qiní írisaa adíaqimaqéeno. ⁹ Maa-ainainnára qímannimianaqa íriaqa sía aunúaq, maa-amiqira fasaasa ufána faiqí ánaasee aiqáma maa-maqána afaaqasáa fídaqa qímannimidaqa maa-anaaseefá maqee fadaméena qiní adía qímaqainara qímannimifaqa sía maa-anaaseenára aunífaranoo.

Yudasifa Yísuna ueeqáaninna munnimmana máranau.
(Mataioo 26:14-16; Ruka 22:3-6)

¹⁰ Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqi námu misákiqari moó fanoo miná áuqu Yudasifa Isakaríoota máqusaindaraafa Yísuna maréeqee misá nísaukuki quqárraree qímaseeno ráudamaki aanáiqikirausa úriqarararunai qumeé kukéeqaki finau. ¹¹ Misá Yudasina ufa iriséeqa asasamásee munnimma ámiraree qufanoo Yudasifa miqóoqari Yísuna ueeqáaninna faasaanara rakísinau.

Yísufa narí faiqi námukinaana ueeqáaninnara qumeé kai qímannimisee rafáaqafinau.

(Mataioo 26:17-25; Ruka 22:7-14, 21-23; Yoohanee 13:21-30)

¹² Yuda máqannaasa ooruku síai feemu qoomaqa aniroofaqa misá áinnaaqarara sipsípa ánaaqiqa áruaninna faasaanasaa Yísuna faiqi námu anirée Yísuna irámmiriqau, Maasá yámaqanaki yátinai fee áinnaaqarara qoomaqa deedaqianáuree qufanoo Yísufa maaqí qímasee naamúaqinau. ¹³ Ínee Yeerusaree máqusai óorureeqa qáfaiqanoo faiqí moó fannoo qafeekí nammári qumbiqásee aku máree fínaqa miná faqa fínaqa mifá kéeqainna maqanaki miná faqa mi-maqánaki kéeqaaqa. Kéeqafiqqa mi-maqána ákoona maaqí qímasee irámmiriaqa, Ufasáa rakísirafa aníara maaqí qinoo, moo rúmma qinée faqa qeeqá faiqi námu faqa áinnaaqarara qoomaqa naanná rúmrafa yái fee márídanoo fee qifanoo qínaqamma íriaqa. ¹⁵ Mi-fasiqáfa firaa rumma máaqa meeráqóo máru rummana firaa rummana nárana quqée maru qáindafa faqa óoqumari maru siaqausa faqa deedaqira rumma ínni uqannifiqaanno. Ínee minakí aiqáma ainaina maasára deedaqammá qímaqaaqa qufaqa miqandá ¹⁶ Yeerusaree máqusai óoruree Yísuna ufa ánoona kai kambíqafufaqa mimaú kai fiqau.

¹⁷ Mi-eeoonná Yísufa narí faiqi námu faqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée faiqi námu faqa óoru kéeqafi née maríqau. Née máru-fanoo Yísufa maaqí qímasee narí faiqi námu qímannimianau, Qinée maa-ainainnára qímannimianauranoo, ínnikiqari moó fannoo qiníara ueeqáaninafa qiní faqa náidanoo. ¹⁹ Miná faiqi námu miná irisóofanoo misá naundurá fúrufarufaqa náadu náadu Yísuna irámmiri maríqau, moó fannoo qinoo anée qiníaree qínanee qinée fee qífee moó fannoo moó fannoo miqí kai qímaríqau. ²⁰ Yísufa misá irárufa iriséeno qinau, Ínnikiqari qísauku taikásee qíkunni óoqu qaara mára-rausakiqari máq qiní dífaanikinaana ásauku áqusee féemu marasée née márifa mifá kai qiníara ueeqáanoo. ²¹ Qinée faiqí nímaaku tumumáqararusa ákara ufamáu qinée kúquanaura qiní ueeqáaninna fasiqana numóo firaafá márianno. Mi-fasiqáfa sía kambíqainanoofau amana márini.

Yísufa áafaqa néemariana óosana áranau.

(Mataioo 26:26-30; Ruka 22:15-20; 1 Koorinti 11:23-25)

²² Misá óoqumarifi nées máruvanoo Yísufa náriqa maqee maqee néemaru féemuna moó marasée dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu níminoo maaqí qímannimínau. Ínnee maaná marasée naaqa, qiní qimaqí kíkiquisira feemu máridanoo. ²³ Miqí qímaseenoo kaafa moó maqee maqee nées marú uáinna nammarína máruna maraséenoo minára Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo narí faiqi námu nímuafaqa aiqámausa miná qumáree minakínaana naqau. Yísufa narí faiqi námu mi-uáinna nammarína nímidanoo maaqí qímasee qímannimínau, ²⁴ Maafá qiní fidíka kíkiquisira námmarifa moómoosa adíannímaqéefandinafa máridanoo, qiní fidíka maafá Ánutuna faqa faiqí ánaasee faqa moodáanakikira ufa mapukúnnimaqáaninafa maa-fidikáfa máridanoo. ²⁵ Qinée qímannimidaqa sía kafáa uáinna maaqóo maqásaa naanáuranoo Ánutuna quqúsaki innaarúnai óoru fídaqa fúka uáinna ámiqirana naanáuranoo. ²⁶ Miqí qímaseeqa misá moo ámaana idi rámaseeqa máaqaqiqari ráudamaki asukunakí fíqa Oorifa áaqana ameemaanai óoru maríqau.

Peetooroofa Yísunara sía qáfaidee qíanínnanara kooroo ináu.

(Mataioo 26:31-35; Ruka 22:31-34; Yoohanee 13:36-38)

²⁷ Misá miqóo óonuroofanoo Yísufa qímannimínoo qinau. Tamummáqarause ákara ufa fannoo maaqí qímasee qiníara qídanoo, Ánutufa sipsípa rakísirana arusáifaqa miná sipasípauqaindi miqóoqari quqásee dáraanifaranoo. (Minára ínni qímannimidaqa ínnee qiní quqáqisee aiqáma sandámáfifáranoo.) ²⁸ Qinée kúqiranakiqari findifíqa ínni nóorinni Kariree máqa maaqai fuanáuranoo.

²⁹ Peetooroofa Yísuna ufa iriséenoo qinau, Qinée sía uqanna aní minnísaanaura. Aiqámausa aní minnísaifaqa qinée sía minnísaanauree qufanoo Yísufa narí qímaminoo qinau. Óo Peetooroo anée íria, Fáfaa eendáki iráifana anée qaaramoo kári qiníara síamma íri fee qinnáranoo. Miqí mándainanoo kookoorána qaara kári ufa qíannoo. ³¹ Peetooroofa miná iriséenoo Yísuna afeekaikámánde qímaminoo qinau, Qinée sía uqanna aníara sía íridee qianáura aní faqa kúquanau. Miqí qímasoofaqa aiqáma Yísuna faiqi námu miqíkai qiqau.

Yísufa narí kúquanínnanara ummaara áruvanoo saqamakí innaaru qinau.

(Mataioo 26:36-46; Ruka 22:39-46)

³² Miqóoqari misá Keeseemane máqa maaqaki Oorifa áaqana ameemaanai márunaki asukunakí aniroofanoo Yísufa narí faiqi námu qímannimínoo qinau. Ínnee maaqóo óoqu marifí máriafaqa qinée saqamakí óorureeqa innaaru qianáuree qímaseenoo minamúsara ínnee káqi maaqóo máriafaqa maa-namúsa

kai qiní faqa óoru fúafa. Miqí qímaseenoo mifá Peetooroona faqa Yameesana faqa Yoohaneena faqa nífiqeenoo saqamaí óoru fidanoo narí afaaqasáa quqéefandínna ainainara írimarufanoo firaqóo ámuqusi-marufanoo aundurá fífau faafau ufanóo minamúsa qímannimínoo qinau. ³⁴ Qiní qímuqusaki qímuqusirafa firaqóo máridanoo mi-qímuqusirafa dáruanoo fee qídaqa ínnee maaqóo máridaqa rakísiaqa.

³⁵ Miqí qímasee Yísufa káqikaaqoo óonureenoo narí kai maqásaa áqufínoo narí afaaqai ánianínna aupúranara sía kéeqaanifee qímasee maa-innaarúna qinau. ³⁶ Óo qiní qíkoofa qiní qíkoofa, anée aiqáma ainaina amanaikímarianafa máriananoo, qinée mandá nammari naannánara anée qinísaaqaraana maréeqee káqinni áqusa. Sía qeeqá dídiranara íria, aneenná áidínna ainaina kai qifaaqai quqáa.

³⁷ Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo kafáanai anirée narí faiqi námu qaaramoo márunnai anirée níndafoofaqa misá nísuku káaqa faiqaqéiqau. Yísufa Peetooroona moo áuqu Simoona áuqamásee qímaminou Simoona anée faiqaqée ídane anée sía fee amana qúsasaa kai áfu tautásee rakísinnaree. Ínnee avarídaqa innaaru qída máriaqa ínnee miqídaqa sía nimaníranaki áqufifaranoo, ínni írirafa kai afeeka máriafaqa ínneeqa uqanna kudoosaápee máriafanoo.

³⁹ Yísufa miqí qímasee qímannimiseenoo kafáa anirandéenoo indaarú qundée kai ínoo innaaru qinau. Innaaru qímaseenoo óonu níndafoofaqa miná faiqi námu kafáa nísuku faiqaqéiqau misá nífu fannoo ummaararéenoo sía fíndi fúafaqa ufaqá fíndifi Yísuna kafáa qáfamaseeqa nári faiqáranara nisaurúsee ufara randáqau.

⁴¹ Yísufa kafáa óonu innaaru qímasee aniréenoo narí faiqi námu qímannimínoo qinau. Ínnee káqi fee faiqáidee káqi fée idooáidee. Dóo sáa dóo aupúrara aukuaana dóo aniréenoo, dóo qáfafaqa mandá óosana máree maríasa nísaukuki ueeqáaninna fasiqafa qiní mara quqáannoo. ⁴² Dóo fíndi fífaqa fúa. Dóo qáfafaqa qiní ueeqée mári fasiqáfa dóo ánidanoo.

Misá Yísuna qumáraqau.

(Mataioo 26:47-56; Ruka 22:47-53; Yoohanee 18:3-12)

⁴³ Yísufa káqi misá faqa ufa qímarufanoo Yísuna faiqi námukiqari qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara máranakiqari miná áuqu Yudasifa aniranau. Amaana máqa aanáiqikirausa úriqararause faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa maqúsai káqi máridaqa faiqí moómoo Yudasina faqa niqíqoofaqa rákira duru sáamu qumáreeqa Yudasina faqa asukunaki ániqau. ⁴⁴ Fáasai Yudasifa qímannimínau, asukunaki ínnee áaqee foora qinée óonureeqa mi-fasiqána ámoqaanamma qáfafaqa, mee ínnee randéemaria fasiqana ámoqaanau. Ínnee miná rumbámaree ámiqimandee rakísisee máree fuaqa.

⁴⁵ Yudasifa aniréenoo Yísufinnai óonureenoo óo ufasáa rakísira fee qímasee ámoqaanau. ⁴⁶ Ámoqóo-faqa miná faqa ánusa miná qáfamaseeqa qumárasee

rumbámaree ámiqimmásee rakísi qumára maree máree fiqau. ⁴⁷ Faiqí moó fannoo miqóo kikiqinoo máriufa miná qáfamáseenoo narí rákira paipana qumáreenoo náríreee qímaseenoo moo fásiqa aanáiqikirausa úriqararana aináinira faiqí áaqoo ateehá áqusanau. Yísufa qímanniminoo qinau. ⁴⁸ Ínnee qiniára mandáikamánimaqéemari fasiqa fee qímasee durú sáamu indáaíqa anirée qini qumáraidee.

⁴⁹ Faasaambáasaana moómoo kari akooqóo amaana máqaki kéeqaidaqa faiqí ánaasee ufa qímannimáru-nausa máridaqa náqaa ínnee miqóo qini qumáraaqaana máriaasee. Tamummáqara fasiqauqa ákara anoona dóo mimaú kambíqaani. Dóo qini qumáree fuaqa. ⁵⁰ Yísuna faiqi námu miná qáfamásee quándaki miqóoqari sandámaqaraasamámبيقau.

⁵¹ Misá Yísuna mara máree fufanoo moo kúmaaraa fannoo qamunna kái narí áfaaqa ititáseenoo misá ní-naaqiana fímarufaqa misá miná qáfamasee miná faqa rumbáanee qímasee qumárarufanoo mi-ku-maaraafá máfi narí qamunna rakéemma áquseenoo káqisamu sandámáqaraasámminau.

Misá Yísuna ufa suqíranaki quqásee iraqau.

(Mataioo 26:57-68; Ruka 22:54-55, 63-71; Yoohanee 18:13-14, 19-24)

⁵³ Misá Yísuna mara máreeqa aanáiqikirausa úriqararana máaqaki quqáqau. Mi-maqánaki aanáiqikirausa úriqararansa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yuda máqannaai faiqí firaasá faqa minakí fáasai eendáki suqíqa máriqau. ⁵⁴ Peetooroofa misá nínaaqiana níanasaa qumeé óonureenoo aanáiqikirausa úriqararana máaqa naambeéqai óoru kéeqafinoo rakísímaru fasiqausa faqa idá aaqá óoqu marifí qaaní marínau. ⁵⁵ Aanáiqikirausa úriqararansa máaqaki máridaqa Yísuna kúqáruaneera miná um-maaraa randóosia sí paqúriqau.

(Mooseena sándufa maaqí qímaqoofa, moodáa fasiqa fannoo qínnufafa sí ánoonaikiannoo. Qaara fasiqa fannoo kikiqamafi qínafa mifá ánoonaikiannoo. Misá minára iriséeqa faiqí qaaraqanda mi-ufána qífaqa Yísuna árirree qiqau.)

⁵⁶ Moómoosa anirée Yísunara únufafa qufanoo sí misá ufa fannoo moodáa kárinoo márinau. Misá ufa fannoo náadu náadu qufanoo sí amanáikinoo márin-au.

⁵⁷ Miqóo akaqáusa fíndi fufaqa Yísunara únufafa maaqí qímasee qiqau, mifá maaqí qímasee qífaqa maasá íriqa qinée firaa amaana maqa faiqí us-akáqoona aiqáma rapéepamma áquseeqa qaaramoo fáasaana áiqaráinaqa sí faiqí nísaukunnai us-akáqaairana usakásaanauree qífaqa íriqa qufaqa mis-áuqa faqa sí amana amana kái mi-ufána qiqau.

⁶⁰ Misá miqí qímasoofanoo aanáiqikirausa misá úriqararafa aiqámausa nífusaa fíndifinoo Yísuna iranau. Misá ufa óosana óosana aníara qífaná aní ufa sí fee máridanoo fee qínaqa íriaqa qufanoo Yísufa sí ufa qinau, káqi kásooinoo márinau, Miqí másoofanoo aanáiqikirausa misá úriqararafa qímaminau, anée kúqaa fee Ánutuna ásauku mundírafa máridanee,

anée kúqaa Ánutuna ámaaku amooqímaria fee máridanee qufanoo Yísufa qinau eeóo qinée miná ámaaku márunausa máridaqa, kásooqaqee ínnee qini faiqí ní-maaku qíqafeefaranoo, qinée úriqararana Ánutuna aaqá ásauku uqannai óoqufaaqee máriana qíqafeefaranoo mári inaqa kásooqaqee innaarúnaindari asuru námufaqa qúmuanafa mikamúqoo faqa ínnee qini qíqafeefaranoo. ⁶³ Aanáiqikirausa úriqararafa miná iriséenoo áanóommaseenoo narí qamunna parara qí-ma quqáseenoo qinau, maasá fífau faiqí ufara randáidaqa, dóo miná mandá ufa íriafanoo ínnee minára náqi fee qídee qufaqa misá aiqáma qiqau mifá mandá óosana fíqararafa máridanoo náriara Ánutuna ámaaku fee qídanoo, kúqiranaki kai fúani.

⁶⁵ Miqí qímasoofaqa akaqáusa Yísuna níqaara fida ámaqaseeqa qamunnannai áfu ruúmbamaqáseeqa nísaukusamu óori aruséeqa iraqau, miná yáfee aní ári-noo fee qínaqa íria. Miqí qímasoofaqa minásaa rakísímaru maará fasiqausa miná mara máreeqa nísaukusamu óori áriqau.

Peetooroofa Yísuna sí qáfaidee qinau.

(Mataioo 26:69-75; Ruka 22:56-62; Yoohanee 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Misá máaqaki Yísuna áriara ufa qímarufanoo Peetooroofa máaqa kooqínni sundíauqa faqa idáki óoqufaaqee ufanóo aanáiqikirausa úriqararana aináinimaru manaaqafa anirée Peetooroona miqóo idá qaaní márufanoo qáfamaseenoo mi-manaaqáfa miná óori aiqummmáseenoo qímaminoo qinau anée Nasareeteendáraafa Yísuna faqa núanafa máriananoo. ⁶⁸ Peetooroofa miná iriséenoo qáoo qínoo qinau, qinée sí minára íridaqa sí anée qíánnufana óosana íridaqqee qímaseenoo fíndufumákufanoo mi-maaqána quqúsa kóoqi márunnai fufanoo kookoorána ufa qinau.

⁶⁹ Ufa qufanoo mi-ainainira manaaqáfa Peetooroona kafáa óoqu qáfamaseenoo miqóo márusa qímannim-inau Ínnee maaná qáfaaqa Yísuna faqa nímarifa máridanoo fee qufanoo Peetooroofa kaifáa qáoo qinau. Káqikaqoo marikúfaqa miqóo mi-fasiqáusa márusa Peetooroona afeekaikámasee qímamiqa qiqau. Anée Yísuna faiqi námu márianafa máriananoo, anée náqi fee mándee qáoo qídanee, aní ufa fannoo aní kooroomámaqáifaqa íridaqa, anée Yísuna maqannaafa Kariree máqannaai márianafa máriananoo.

⁷¹ Peetooroofa miná irisée narí amana aqiqámásee qinau, qinée sí ánoona ufa qímamiananoo Ánutufa dáruaní. Qinée anée qíánnanara sí uqanna minára íridaqqee qufanoo miqí quqóo kai kookoorána kafáa ufa qinau. Peetooroofa miná ufa irisooofanoo áaqoo ruqíanau Yísufa maaqí qímaqoo úfanara óonumáfi írinau. Fáfaa eendáki anée qaaramoo kári qiniara sí fee qínanoo kookoorána qaara kari ufaqíannoo. Peetooroofa miná iriséenoo asaurúseenoo ikíraqámaree quqásee finau.

Misá Yísuna qumáree múnu Piratoona ufakí quqáqau.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Ruka 23:1-5; Yoohanee 18:28-38)

(Óoqai Mooseena sándufa fannoo sía asukunai ufa óosana óosana qínnufafa sía ánoona kambíqaannoo fee qímaqoofa márufaqa misá miná rukíaseeqa asukunai ufa qiqau.)

15 Iqáqoo kanánaana aanáiqikiraua misá úriqararaua faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa aiqáma úriqararaua faqa maasá asukunai qínnufafa sía ánoonaikidanoo fee qímaseeqa iqáqoofaqa Yísuna káqi káqi ufa suqúseeqa náriqa Yísuna árifandinna úfana kaifáa andeeqáseeqa. Misá ufa andeeqáseeqa Yísuna mara máree sáinandannai rumbámareeqa áfiqa máreeqa Roomma máqanna kiapana Piratoona ámiqau.

² Amisoofanoo Piratoofa Yísuna irámmirinau. Anée kúqaa fee Yuda máqanna karaambáiqaa fee máridanee qufanoo Yísufa qinau anée qíanandeemmiqa máridaqa. ³ Aanáiqikiraua úriqararaua anirée moómoo únnufa Yísunara qímariaqau. ⁴ Piratoofa miná iriséenoo Yísuna kafáa irámmirinoo qinoo, misá moómoo mandáinainara aníara qídaqa, aní ufa sía fee márifanee anée sía fee qinnáree qufanoo Yísufa sía ufa qufanoo Piratoona áaqqanau.

Misá Yísuna Piratoona kóotaki quqáqau.

(Mataioo 27:15-26; Ruka 23:13-25; Yoohanee 18:39-19:16)

⁶ Áukuana áukuana aiqáma aukuaana Piratoofa áinnaaqarara qoomaqa sáara moo ádiafaaira ainaina Yuda máqannaasa nímianauree qímasee rumbáranakinaana moó idukú níminau. Nári nídimárana uqanna idukúnníminau. ⁸ Mi-aukuanná Yísuna ufa írimaria faasaana faiqí ánaasee moómoo Piratoona oopísaki anirée qiqau. Anée óoqai áukuana aukuanasaa faiqí moó idukúsee qímarianana maqee maa-aukuanna faqa moó idukúsee qímia. Karafusa márina moó idukú qímianee qímasaida farafára ímariaqau. ⁹ Piratoofa qinau, Amanée qinée Yuda máqanna karaambáiqaa Yísuna idukú nímanauree qinau.

¹⁰ Piratoofa aanáiqikiraua úriqararaua sía ánoona márunara fífa u rairai qídaqa Yísuna maréeqee Piratoona ámunara írinau. Minára kai Piratoona amanée qinée Yísuna idukú nímianauree qinau. ¹¹ Aanáiqikiraua minára iriséeqa faiqí ánaasee fuki faakí qufaqa misá Barabasinara idukú nímiannee qiqau. Mi-aukuanná faiqí moó áuqu Barabasifa karabúsaki márinau. Mifá akaqáusa sáimbaqa rákiranaki faiqí moó kuqánnarusoofoqa karafúsaki quqáqau. ¹² Misá Barabasinara qufanoo Piratoofa kafáa aiqámausa qímannimino qinau. Yuda máqannaasa karaambáiqaa qímariana minára náqi fee íanáuree qufaqa misá moómooosa kafáa fáaqa quqásee qímamiqa qiqau, pirímmannai aunírira saqarisaa áruannee qufanoo Piratoofa misá irámmirinoo qinau mifá nána mandá oosana máraifaeqe áruanauree qufaqa misá firaqóo uqanna fáaqa quqásee qiqau, pirímmannai aunírira saqarisaa áruaqee qufanoo Piratoofa faiqí ánaasee moómooosa

nídirana nímianee qímaseenoo Barabasinara idukú nímiseenoo Piratoofa narí maará fasiqauqa nímisee maasá Roomma máqannaasa óosana marasée ráitasa qainna rumbéeqoo samu miná ataufakaaqa aru umooqkamásee áfiqamareeqa múru aunírira saqarisaa pirímmannoo áruaqee qinau.

Amuka faqáa qafee áuqusee afisúamaqáqau.

(Mataioo 27:27-31; Yoohanee 19:2-3)

¹⁶ Piratoofa miqí qímasoofaqa sundíauqa iriséeqa Yísuna áfiqamareeqa kóota maqakiqari rafúdamakufaqa miqóo Piratoona firaa ámiqira maqa naambeéqai ráitasa qainna rumbéeqoo sámuna Yísuna ataufakaaqa áru umooqkamáseeqa ataasá átaasa náaree qímasee fáfaa aunírira saqarisaa áruanauree qímasee kiapana firaa maaqa naambeéqai múnusee aiqáma sundíauqa náaramasoofaqa aniréeqa qamunna moó maará fasiqa misá qamunna taatuqée árirana afisúamaqásee amuka faqáa sánda saatúnanda fooqána mara máree karaambáiqaa qafee fee qímasee Yísuna ákiaqa áranaiqi afisúamaqásee nísauku níqinaaqa quqásee kiapana ámandee máriandee mándee ámandamásee qímamiqau, Óo Yuda máqanna karaambáiqaa sía dauní kúqinnaranoo kísaaqasaa márinaranoo. ¹⁹ Miqí qídaqa sasámimi atekárasamu qumáree miná ákiaqa rupéemma ámidaqa firaqóo ataasá átaasidaqa miná afaaqai níqara fidiámaqasee miná óorinni niqoori sáunarafufaqa ataasá átaasa qímariaqau. ²⁰ Misá ataasá átaasa qírana taikáfufaqa misá saasákoona árira qamunna raipáqusee narí qamunna afisúamaqásee aunírira saqarisaa firímmannai árifandinnaqoo áfiqee fiqau.

Misá Yísuna áfiqee Koorookata áaqanai fiqau.

(Mataioo 27:32-44; Ruka 23:26-43; Yoohanee 19:17-27)

²¹ Maqúsai ári iseeqa Yísuna dóo áfiqee fímarufanoo kudoosaápeenoo narí aunírira saqari sía amanaíku-faqa maará fasiqauqa faiqí moó narí máaqaindari aniroona aanái paqúrimasee miná áuqu Simoona amaráfa. Sía Yísuna faiqi námukinaafau miná amaráfa moó fannoo mifá Sireenee máqusaindaraafa Areekasandeerana faqa Rufusana faqa níkoofa márinau. Sundíauqa minára Yísuna aunírira saqari aku máree fúa qímasee árirarufanoo mifá misá faaqanara rufíasee aku máree finau.

²² Miqímasee misá Yísuna áfiqa maree fífí ufaqá Koorookata ámuqunamusaa áfiqee fiqau. Mi-maqa maaqána áuqu faiqí níkiaqa ámudaani fée qiqau. ²³ Yísuna miqóo múnu quqásee uáinna nammari marasée moó márasinna minakí quqásee minára náanneera fuki faakí qufanoo qáoo qímasee sía nanau.

(Mi-marasinánna nári ufakíqari meerafée qímariaqau. Mi-marasinánna námasainaqa sía afaaqaa áidafuani-feera ámufanoo áidafirana máraanee qímaseenoo sía mi-marasinánna nanau.)

²⁴ Marasínnara qáoo qímasoofaqa misá miná qumáree aunírira saqarisaa rúmmamaqasee pirímmannai aruséeqa uqéereeqeeqa rákiaqau. Rakíaseeqa

miná qamunnauqa fáasai raipáqu quqáqoona mara máree káatara foora sararamánde yáfee máraannoo yáfee máraannoo qímasaida máraqau. ²⁵ Súani maqee ururoofaqa naina kiróoka aunírira saqarisaa áriqau. ²⁶ Yísuna árira oosana raufíqira saqarisaa ákara rúmasee aunírira saqari ákiaqai aiqáma qáfaaqeera atukáraqau. Maaqí másee ákara rinau. Maa-fasiqáfa Yuda máqannaasa karaambáiqá máridanoommi qímasee ákararinau. ²⁷ Maará fasiqauqa karafúsaki-naana faiqí mandáikámannimaqee máruqanda ruúm-ba quqáqoona minakíqari mara máree Yísuna aaqá mínisee náriqá auníriranasa arusée Yísunaindi qám-baanai rakíqasee miqandá aunírirana dínni dínni rakíaqau. ²⁸ Miqímasoofanoo óoqeenaa tamum-maqara fasiqauqa ákara ánoona kambíqanau, misá qiqau, misá miná maréeqee mandá óosana máree maríasaki quqéefaranoo.]

²⁹ Yísufa aunírira saqarisaa dírinoo márufaqa faiqí ánaasee moómoosa fiqaree áiqaree ídaqa qufónarí-daqa ataasá átaasa qímasee mandá ufa qída qiqau, anée maasá firaa amaana máqa rapéemasee qaaramoo faasaana kafáa usakéennaree. ³⁰ Amaná maqee aneenná kai tatúakinana maqásaa áqufinana asumu mária qímaru faqa aanáiqikirausa úriqararusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa ataasá átaasa qídaqa narí qímami narí qímami qiqau, Mifá moómoosa asumu márirana nímimirimarifa naríara sía asumu máriannoo. ³² Dóo maqee Ánutuna ásauku mundírafa maasá Isaraee máqannaasa karaambáiqá auníriranasaqari tatúaki áqufinaqa maasá írirana minásaa rusísee kúqaa Ánutuna ámaaku fee qianáura. Mandá fasiqáqara dínni dínni nári saqárisaa áruaqanda miqandá faqa Yísunara ataasá átaasa qímaríqau.

Yísufa kúqinau.

(Mataioo 27:45-56; Ruka 23:44-49; Yoohanee 19:28-30)

³³ Súani qám-baana ákiaqa ámummaqa ururoofanoo mi-maqa maaqána aiqámai asukuna rafáaqafinau. Súani afu safásasaa mundúfanoo asukuna taikáfu-fanoo kafáa súani qanau. ³⁴ Asukuna taikárarímaru-fanoo Yísufa fáaqa rúmasee Eeburu ufakíqari qinuu Eeri Eeri rama sabakatani maasá ufakíqari qiní Ánutu qiní Ánutu, náqaa fee ifané qiní minní qíseenee qímasoofaqa akaqá fasiqa ánaasee miqóo márusa mandírira iriséeqa qiqau, Dóo íriaqa mifá Eeriana áaraidáqinoo qufanoo faiqí moó fannoo Yísuna aunírira saqari atukaki sandée óonureenoo paadura au fooqána maraséenoo maará fasiqauqa nári maqee maqee néemaru uainna nammarinaki raaraamáseenoo áika maraséenoo minásaa rutáquseenoo Yísuna nammári náanifée qímasee uqéereeqee Yísuna áfaurusaa quqásoofanoo qumbifíqamma námasoofanoo ámu fasiqafa qinuu, Dóo maasá rakísia, Eeriaafa aniréenoo aunírira saqarisaaqaraana tatúannoo fee sía fee tatúannoo. ³⁷ Yísufa mi-nammarína qumbifíqamma námaseenoo firaa kari fáaqa rúmaseenoo dóo kuquaraasináu.

³⁸ Kúqufanoo aaqee kái Yeerusaree firaa amaana maqakinaa qamunna dírirafa ámmuqundari qám-

baaná kai raaqúmaree múqufi áqusanau. Mi-qamunnáfa náaquqara máaqasaa ititára qamunna márinau. Minaki faiqí sía kéeqeemaria maqa márinau. Áukuana aukuaana Ánutuna aanáiqikirausa úriqararafa kai minakí sipsípa ánaqa fidíka mara máree mi-maqá-naki raaraa ímarinuu. Dóo maqee qamunna anaqínoo máriafaqa faiqí ánaasee Ánutuna aaqá fimaria aaná ititée máriafa dóo maqee atúanoo máridanoo. ³⁹ Maará fasiqauqa úriqararafa aunírira saqarisaa rakísimarufa Yísufa fáaqaqaruna faqa kúquna faqa qáfamáseenoo áaquqoofanoo qinuu, kúqaa maa-fasiqáfa Ánutuna ámaaku máridanoo. ⁴⁰ Yísufa aunírira saqarisaa máru-faqa ánaasee akaqáusa miqóo máridaqa níanasaa máridaqa rakísi maríqau. Misákiqari Saroomeefa faqa Mariana amaráfa Makadara máqusaindara ánufa faqa, Mariana moo ámarana faqa mifá kumaaráa Yameesa Yooseesa nínoofa márufa márinuu. ⁴¹ Mi-anaaseenámúsa Kariree máqusaindara Yísuna dadaaqímarusa miná faqa áfaqaqa ániusa máriqau. Sía misá kai, moómoo ánaaseeuqa faqa Yísuna faqa Yeerusaree máqusai aniroosá ani márida aunírira saqarisaa rakísi maríqau.

Yísuna óoni áamarai ákundaqau.

(Mataioo 27:57-61; Ruka 23:50-56; Yoohanee 19:38-42)

(Yísuna áukuana narí máqannaasa maaqímmasee madika indufúsaida kuqufusá níkundee maríqau. Misá óoni firaaná kasaaqa áamara áuquseeqa minakí kée-qafufaqa dínni dínni moómoo aamara áuqíseeqa kúqusa minakíqaa náadu náadu níkundee maríqau. Moodáa kai moo kári ákundeeqa miná áfunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqíkai ímaríqau. Sía moodáa karifau níkundee maríqau. Moo kári moó kari níkundee maríqau.)

⁴² Yísufa kuqufufanoo súani dúpufanoo Arimateea máqusaindaraafa miná áuqu Yooseefaana amaráfa aniranau. ⁴³ Mi-fasiqáfa Yuda máqanna ufa suqíranaki kéeqeemarúfa márinuu, aiqámausa minára káaqa andeeqára fasiqa fee qímarufa márinuu, maqee maqee Ánutuna quqúsa innaarúnaindara maqásaa kambíqaaninnanara rakísi marúfa márinuu. Yísufa kúqu faasaana sabáta dedaqíra fáasaanee qímarunasaa Yooseefaafa Yísuna irí dúna sabáta faasaana aunírira saqarisaa káqi dírinoo máriandoo qímaseenoo aniréenoo paasóosamasee Piratoona máaqaki káqi kéeqa fínoo Yísuna iríara qufanoo Piratoofa Yísufa dauní kúqunara tautúmasee maará fasiqauqa misá úriqararana áaramaseenoo iranuu. Yísufa kísaaqasaa fee kúqinoo fee qímaseenoo mi-sundianá ufa iriséenoo Yooseefaana dóo máraannee qufanoo ⁴⁶ Yooseefaafa ráudamaki qamunna firaaná moó feefaurúmámaree óonuree Yísuna irí saqárisaaqaraana tatú quqáseenoo qamunnasaa kukúqqa mánde aku máreenoo óoni áamara áuquqoo madikanaki Yísuna irí quqáseenoo óoni firaaná quanda quandamméeqeenoo óoni aamarasaa ititánau. ⁴⁷ Mariana amaráfa Makadara máqusaindaraa anaaseefa faqa Mariana moo ámarafa faqa

Yooseesana ánoofa miqóo rakísida irí quqáranara qáfee maríqau.

Ánaaseeuqa madikakí óonu qáfaqau.

(Mataioo 28:1-8; Ruka 24:1-12; Yoohanee 20:1-10)

16 Yísuna irí káqi óoni aamaraki márufaqa Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraafa faqa Máriana moó ámarafa Yameesana ánoofa faqa moo ánaasee Saroomeesa faqa Sabata faasaana áiqaróofaqa kúqimariasa akunnímaqee maría marasinna feefaurúmámaree Yísuna irisáa ákuanee qímasee mi-eendánaki deedaqíqau.

² Kanánaana iqáqoofanoo súani maqee ururoofaqa mi-anaaseesá Yísuna ákúndoo óoni áamaranaki fiqau. ³ Aanái fídaqa misá narí qímami narí qímami qiqau, firaa oonitia fannoo óoni áamara ititánoo márifaqa yáfee dadaaqínaqee umbaqí quqásee fee marasínna aku ámaqeefaree qímasee óonu qáfoofanoo óoni fáasai quanda quandamméeqee máfi áquqoofanoo márínau. ⁵ Misá óoni qáfamasee óoni áamaraki kéeqafi qáfoofanoo ásauku uqannai kumaaráa moó fannoo qamunna éekara arirana afisúsee óoqu marifufaqa qáfamasee tautúmasee káaqa rufíaqau. ⁶ Tautúmasee ruffoofanoo mi-kumaaraafá qímannimino qínau sía tautúmasee rufíaqau. Ínnee Yísu Nasareetee máqusaindaraana aunírira saqarisaa pirímmannai áruanara randée maríafanoo, mifá sía maaqóo máridanoo fíndi finoo máridanoo. Dóo qáfaaqa, maaqóo misá mina irí quqéeeaa. Dóo fuaqa maa-ufána narí faiqi námufaqa Peetooroona faqa qímannimiaqa. Yísufa ínni nóorinni Kariree máqa maaqai finoo, ínnee miqóo óonureeqa narí qundée kai íqa miná qáfeefaranoo.

⁸ Mi-anaaseeuqa miná iriséeqa óoni áamarakiqari rafúdamakufaqa sandámáqaraasammíqau. Káaqa ruffíarana faqa náindiri roofaqa sandáqau. Misá maqúsai óonureeqa káaqa ruffíasee sía moosá qímannimíqau. ⁹ Yuda máqannaasa Sariríqara amaanasáa fee qímasee amaanasáara indaarúqaa faasaanee qímariqau. Mi-indaaruqaa faasaanna sandóo anaasee namusa ánu faasaanasaa Máriafa Makadara máqusaindaraafa náaree Yísufa fíndifuna qáfanau. Óoqai Yísufa káqi máru kamuqoo fáafasaaqa narí ánoona amarána mi-Máriana aunduráki fáafasaaqa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufanoo Yísufa káqi máruqoo miná aunduráindaraa faafasaaqa niqiqoofaqa rafúdamaki sandámáfíqau. Yísufa mi-anaaseená áfusaa narí kúqiranakiqari fíndifuna indaarú kooroo inau. ¹⁰ Yísufa mi-anaaseená áfusaa kooroomámbunara Yísuna áiku ásauku óonu maaqí qímasee qímannimínau, ¹¹ Yísufa kúqiranakiqari fín-

difinoo márifaqa qinée qáfeeqee qufaqa misá káqi minára soofaarídaqa ikíraqée máruqoo márufaqa mi-anaaseená únna qíifoo qiqau.

Yísufa kúqiranakiqari fíndifinoo narí faiqi námukiqari qaaraqánda kooroo inau.

(Ruka 24:13-35)

¹² Yísufa kafáa moo óosana maraséeno narí faiqi námukina qaaraqánda nífusaa kooroo ináu. Miqandá Yeerusaree máqusaindari moo máqusa káqikaa maqsai fímarufanoo Yísufa aanái nífusaa kooroomámbufaqa miqandá óonurandee anirée Yísuna áiku ásauku qímannimufaqa únna fée qiqau.

Yísufa narí faiqínámuki kooroo inau.

(Mataioo 28:16-20; Ruka 24:36-49; Yoohanee 20:19-23; Niqiqoosa 1:6-8)

¹⁴ Yísufa miná ínaaqiana narí faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa márarausaa nárana née márufanoo kooroo ináu. Kooroomáfinoo misá miná qáfee marúsa únna fee qunára níqinoo qínau, ínni írirafa ufa rukíee márísa máriafanoo sía qíqafee máríasa ufara ínnee írimariafanoo.

¹⁵ Yísufa miqí qímasee qímannimiseeno kafáa maaqí qímasee qímannimínau. Ínnee maa-maqa maaqána afaaqasáa aiqáma maqanna iannái uqanna óonureeqa qiní ámiqira fasaasa ufa qímannimiaqa ¹⁶ Qínísaa írirana rusímariasa írirana rusídaqa namári máree maríasa misá innaarúnai náaru márira asumu máreefaranoo. Qínísaa sía írirana rusímariasa misá náríranaki fífaranoo. ¹⁷ Qínísaa írirana rusímariasa maa-afeeka ainainná misáki márínaqa qáfeefaranoo, misá faiqí naundurákináa fáafasaaqa qiní dúqusaa niqiqeefáranoo misá moo máqannaasa ufa sía nári íri maríanakiqari qífaranoo. ¹⁸ Faiqí kuqánnarí-mari sakanífa ukaqánimisáinaqa sía mandáikífaranoo. Misá ufaaqa námasee sía kúqífaranoo. Misá nári nísauku aurímariasasaa rusísaifaqa fíndi fífaranoo.

Yísufa innaarúnai óoru fu ufafa.

(Ruka 24:50-53; Niqiqoosa 1:9-11)

¹⁹ Yísufa narí faiqi námu faqa ufa qíqisoofanoo Ánut-ufa miná uqéereeqeenoo innaarúnai narí aaqá ásauku uqannai quqásoofanoo miqóo óoqu marínau. ²⁰ Yísufa innaarúnai óoru fúfaqa miná faiqi námu aiqámai fí-fainídaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimíqai niqau. Misá miqí márufanoo Karaambáiqaa qumeé dadaaqufanóo faiqí ánaasee misá ufara kúqaa fee qí-aqéera faiqí sía áuqaaqaa ira afeeka nímufaqa áuqoofanoo ánoona kambíqee márínau.

RUKA

Rukaafa ákara óosana áranau.

1 Óo maa-fasiqa Tioofirusa maasáki Yísunasaaqari kambíqoo ainainara moómoo fasiqauqa amanamásee ákara riqau, Yísufa kambíqooqooqari minára qímannimimarusá misá qímannimufaqa ákara riqau. ³ Óo Tioofirusa qinée Rukaasa Yísufa kambíqooqooqari mifá níniunara randóorandaamásee ámiqimasee iriséeqa qinée faqa padímasee ákara ruanáuree qímaseeqa ákara rúmmamaqaidaqa. ⁴ Anée kúqaa ánoona ufa tia írianneera ákara rúma-maqaidaqa.

Yoothane nammári ními marúna máqaaninna ufafa.

⁵ Mi-ufána óosana maaqímminoo márinau, Eerood-eefa Yudeeaa máqa maaqaki karaambáíqa máru kamuqoo Yísufa kambíqanau, mi-aukuanná Yeerusaree amaana máqasaa rakísirafa moó miná áuqu Seekariafa márinau. Amaana máqasaa rakísi marúsa faiqí óosana óosanakiqari maríqau, núqufaqaasa maríqau, Seekariafa Abiaana óosanakiqari marínau. Miná ánaaqa Aarooná akeekú akaakú miná áuqu Eerisabeeta námmarifa márinau. ⁶ Mi-qafaqiqandá Seekariafa Eerisabeetasa andeeqásee Ánutuna ufamáu fímaruqanda maríqau. Aiqáma karaambáíqa Ánutuna aaquqíra ufa faqa naamúaqira ufa faqa mi-maú fímaruqanda maríqau. ⁷ Eerisabeeta námmarifa áfanaasee márunara miqandá asooqáqeeqa faiqí síaiqanda maríqau.

⁸ Moo kári narí saika faasaana Seekariafa Yeerusaree amaana máqaki kéeqafinoo narí amaana máqasaa rakísira saika Ánutuna áfusaa miná saika qímari fee qímarufanoo máree marínau. Amaana máqasaa rakísi marúsa misákiqari yáfee ámiqira unda ímari nammarína amaana máqaki suqéemaria qaindanasaa suqáanoo fee qímasee masísa rutúkiara foorammásee Seekariana uqannífiqasoofanoo findifinoo mi-amiqira undána ímaru nammarínaki idá qumbíaramásoofanoo qéemarufaqa mi-karí faiqí ánaasee moómoo amaana máqa naambeéqai maqúsai suqúfufaqa innaaru qímaríqau. Ámiqira unda ímari nammarína qumbíaramásaafanoo qáidanoo miná muna fannoo faiqí ánaasee innaaru qímaríafa mi-ida munnára foora óoru fídanoo Ánutuna aiki ambúídanoo misá innaaru koorooídanoo.

⁹ Seekariafa mi-nammarínaki idá qumbí marufaqa faiqí ánaasee mádaanai innaaru qímarufanoo Seekariafa naríaraa amaana máqaki marífanoo mi-nammarífa

qéemarú qaindana aaqá Karaambáíqa Ánutuna qangi-roo moó fannoo miqóo kai kambíqafufanoo Seekariafa miqóo márufanoo qáfanau.

¹² Seekariafa miná qáfeenoo tautínoo ruffianau. Tatáqanoo márufanoo mi-qangi-roofá Seekariana qí-maminoo qinau. Seekariafá sía ruffíaa, Ánutufa aní innaaru qírana írinoo ani ánaaqa Eerisabeetana dadaaqínanoo aní ámaaku máqaannoo, Maqasáinana anée miná áuqu Yoothaneeneé qía. ¹⁴ Mi-faiqína maqasáinaqa aní faqa moómoo asaifáranoo. ¹⁵ Ánutufa minára ámiqira fasiqa áuqufaqa fee qíannoo, uáinna nammári fee afeeka námmani fee sía náannoo miná máqainnaqooqari Ánutuna náaquqara marauna fannoo áakufi máriannoo. ¹⁶ Mifá Isaraee máqanna moómoo Ánutuna ufa minnísee káqirunna fímaríasa kafáa náarameeqee náriqa karaambáíqa Ánutuna áramandunnai quqáannoo. ¹⁷ Mifá Ánutuna ufa marasée qímannimimarífa mifá maqásaa fasiqa úriqararafa afeeka Ánutuna tamummáqara fasiqa óoqai máruna Eeriaana fooqáafa afeeka máriannoo. Mifá faiqí níkausamara faiqí minnísee fúrufari maríasa quándakina nári faiqí námuara nímuqusinaqa moodáanaki kifáranoo. Ufa rukíee maríasa faqa maréeqeenoo andeeqée maríasa máriranaki quqáannoo. Miqí marífanoo mi-fasiqáfa faiqí ánaasee maréeqee karaambáíqa qúmíranaki amanaikíanno.

¹⁸ Mi-qangi-roofá miqí qufanoo Seekariana áaquqooofanoo mi-qangi-rooná qímmaminoo qinau, náqímásee mi-ainaináfa kambíqannoo fee, Sía amana, qinée náuraiqi máridaqa, qíní qínaaqa faqa asooqá máridanoo. ¹⁹ Mi-qangi-roofá miná ufa iriséenoo quándafi qímmaminoo qinau, Qinée Kabaríeerasa máridaqa Ánutuna áfusaa kíkí iqa márunausa máridaqa. Mifá kai qíní diqíqai faqa maa-amiqira ufána aní faiqí asumu faiqí ánaaqi máqeemaria faasaana kambíqannoo fee qúnana sía íríananoo. ²⁰ Anée qíní ufa sía íríanana ákiaqara aní ufa akía fínana máriinana máq qímmamunna ainaináfa kooroomáfinanoo aní ufa rakéiannoo.

²¹ Seekariafa faqa qangi-roo faqa Yeerusaree amaana máqaki mi-ufána narí qímami narí qímmamidaqa máru-faqa faiqí ánaasee maqúsai Seekarianara kísaaqasaa áfeesida marúsia qiqau nánaree kísaaqasaa amaana máqaki máridanoo fee qímarufanoo Seekariafa amaana máqakiqari ráudeenoo qímannimírara óo raqóofanoo sía amanufanoo ásaukunoo qímannimínanoo. ²² Faiqí ánaasee miná ufa akíafuna qáfamasee óo amaana máqaki Ánutuna kooroo írana moó qáfeenoo fee qiqau.

²³ Miqóoqari Seekariafa amaana máqaki aináinirana taikásoofanoo moó fannoo miná ámaaqaqi aniroofanoo Seekariafa dóo ámaaqa finau. ²⁴ Miqóo márufanoo miná ánaaqa Eerisabeeta námmarifa ámuuqu uqáikufanoo moodáannai qísauku qúqoonasaa máaqaqi kai márinau. ²⁵ Eerisabeeta nám-marifa qinau, dóo maqee Ánutufa faiqí ánaasee ní-fusaa qinée kísaaqasaa marunna sía faiqi máqaunna qísaurirana taikáqiseenoo.

Kabarieeráfa Yísuna máqaanínannara kooroo ináu.

²⁶ Eerisabeeta námmarifa ámuuqu uqáikinoo máru-fanoo dínni taikásee dínni ani moodáa quqoona áiqaróofanoo Ánutufa narí qangiroo moo áuqu Kabarieerana aqiqoofanoo Kariree máqa maaqaqi káqikaa maqusa Nasareetee máqusai óoqufinau. ²⁷ Mifá mánaaqa uqanna ufa qímamiraree qímaseenoo óoqufinau. Mi-manaaqána áuqu Máriafa. Yooseefaafa karaambáiqá Dafidina áti máraanifeera útaaqama amaqaqoofanoo máru manaqana Mariana qímamiraree qímasee óoqufinau. ²⁸ Mi-qangiroofá Máriafa máruqoo aniréenoo ámandeenoo qinau. Asooárafa aníki máriani, karaambáiqá aní faqa kukéeqanoo máridanoo dadaaqídanoo dóo firaaqóo aní ámiqi ámiqinoo. ²⁹ Máriafa miná ufa iriséenoo tautínoo miná ufa ánoonara firaaqóo randánau. ³⁰ Miqúfanoo qangiroo fannoo qímaminoo qinau, Óo Maria sía rufíaa dóo Ánutufa narí áfaarirana anísaa quqéenoo. ³¹ Anée ámuuqu uqáikinana akoonaiqí maqáséenana miná áuqu Yísunee qinnáranoo. ³² Mifá úriqararafaikínaqa misá minára firaaqóo úriqarara Ánutuna ámaaku fee qifáranoo. Karaambáiqá Ánutufa Yísuna maréeqeenoo miná akeekú akaakú Dafidina aanna rámasee úriqarara karaambaiqaikíannoo. Yakooboona átiuqa Isaraee máqannaasa náaru náaru misá karaambáiqaikianoo, náaru náaru sía taikáannoo miqínoo máriannoo.

³⁴ Máriafa mi-qangirooná ufa iriséenoo qinau, Qinée mánaaqa uqanna máridaqa náqimásee anée qíanandee faiqi máqaanauree. ³⁵ Qangiroo fannoo iriséenoo qímaminoo qinau, Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo aní áakufinanoo Ánutuna afeeka anísaa máriannoo, minára misá mi-naaquqara faiqi anaaqínara Ánutuna ámaaku fee qifáranoo. ³⁶ Mária aneenná ati Eerisabeetanara íria asooqá faiqi máqarana sía amana márifa dóo maqee dínni taikásee dínni ani moodáa quqoona aundurái ámuuqu uqáikinoo máridanoo, minára rirímma miqínoo Ánutufa sía moodáa ainaina sía amanaikíannoo dóo aníara faqa qúnnana amanaikíannoo. ³⁸ Máriafa qangiroo ufa iriséenoo qímaminoo qinau. Qinée Ánutuna ufamáu fí-marunausa máridaqa anée qíánna ainaináfa amaná qiníki kambíqannoo, miqí qufanoo qangiroo fannoo quqásee finau.

Máriafa Eerisabeeta námmarifa márunnai fu úfafa.

³⁹ Máriafa miqóo káqikaaqoo márinoo únnaaqa mámmareenoo Nasareetee máqusaindari Yudeeaa máqamaaqai Seekariana maqúsai kísaaqasaa faiqanóo fífiufanoo óorureenoo ⁴⁰ Seekariana máaqaqi kéeqafinoo Eerisabeeta námmarina ámandanau. ⁴¹ Eerisabeeta námmarifa Máriana ámandarana íru-fanoo miná áranandakinaa faiqi fannoo kásinau. Kásufanoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo Eerisabeetana áakufufanoo narí Máriana ámuuqu uqáikian-innana sía írufanoo maraquna fannoo miná qímamufanoo firaaqóo Máriana qímaminoo qinau. ⁴² Aiqáma ánaaseekina Ánutuna firaaqóo ámiqi ámiqi íaninafa máriananoo, anée máqeenna faiqi anaaqína Ánutufa ámiqi ámiqi íaninafa máriannoo. ⁴³ Óo qiní karaambáiqá ánoofa úriqararafa nánaree anée qiní qíqafarara áninanee qinée óorudupirausa máridaqa. ⁴⁴ Anée qiní qimándaanánnoo qiní faiqi qíranandakiqari asasínoo kooripóo inoo. ⁴⁵ Karaambáiqá aní qímamu ufana irisée kúqaa fee qímasee íriannana ákiaqara mifá aní ámiqi ámiqiannoo.

Máriana asasíra ufa.

⁴⁶ Máriafa mi-ufána iriséenoo asasammáseenoo qinau,

Qiní qímuqusa karaambáiqá amooqídanoo, qiní daunduráindari Ánutunara asasídanoo innaarúnai asumu márirana qímimarifammi.

⁴⁸ Qinée óorudupimasee miná ufa írimarunausa márunanoo káqi qiníara írinoo, firaa afeeka faqáa Ánutufa firaa ainaina qiníki qinára, maaqóoqari aiqáma maqásaa fasiqa anaasee qiníara ámiqi ámiqi qifáranoo.

Mifá náaquqara andeeqara áuqu faqaafa máridanoo, miná ufara rufíee maríasa nífauarana nímidanoo.

⁵⁰ Maqee máriasa faqa miqóo kambíqainausa faqa náaru kambíqainausa faqa nífauarana nímiannoo.

⁵¹ Narí ámudaanaiqimari asaukuna uqéeraseenoo áanoo

ímaria fasiqa anaaseesa nári fíranaira írimariasa rárukámasanau.

⁵² Mifá úriqaree maría karaambaiqáusa qumára múqufi quqáseenoo uréeqarausa qumáree uqéeranau.

⁵³ Mifá náararee maríasa ámiqira nárana ainaina nímuuqu mánnimaqaseenoo móomoo nárana faqaasa káqisamu fuaqéera niqíqanau.

⁵⁴ Mifá maasá Isaraee máqanna nikaakú nikaakú ufa qímannimuna ánoonaikammannímaqanau, Mifá narí aináinira faiqi Isaraee máqannaasa dadaaqinau.

⁵⁵ Abarahaamanara faqa iriséenoo ámuqusufanoo dadaaqínoo miná áiku ásauku faqa náaru náaru dadaaqíannoo.

⁵⁶ Máriafa mi-ufána qímaseenoo qíma taikáseenoo qaarammoo qúqoona miqóo Eerisabeeta námmarina

faqa márinoo quqásee narí maqúsai Nasareeteenni finau.

Nammári nímimaru Yoohaneena maqóo ufafa.

⁵⁷ Máriafa narí maqúsai fufanoo Eerisabeeta nám-marifa marikínoo innaamunai ónureenoo akoonaiqi máqanau. ⁵⁸ Maqasoofanó miná maqúsanaasa faqa miná áinaina faqa iriséeqa óo Ánutufa maa-asooqána ámiqi ámiqi inoo fee qímasee miná faqa asásíqau.

⁵⁹ Maqasoofanó mi-faiqífa moodáa amaana marasoofaqá misá aniréeqa Yuda máqannaasa ósana máreeqa nári fáinanduidaqa nipata aukúanee qímasee mi-faiqi anaaqína apata aukúsee narí ákoona amaránaikíraree qímasee aniusufiqau. ⁶⁰ Miqí qufanoo miná ánoofa Eerisabeeta námmarifa qinau, sía narí ákoona amaránaikíiaqa miná áuqu Yoohaneefa máriannoo. ⁶¹ Misá iriséeqa qiqau, Óo aní átiuqaki sía minuqúfa márídanoo, náqímásee fee miná áuqu raanáuree qímaseeqa faiqi ánaaqi ákoona Seekariana ufa akíarana nísaukunoo irámirufanoo Seekariafa papíqa faqa kirifi faqa ásaukunoo qímiaqee qufaqa ámufanoo maa-faiqína áuqu Yoohaneefa máriannoo fee qímasee ákara rinau. Ákara rúmasoofaqa aiqámausa qáfamasee taútiqau. ⁶⁴ Miqímáseenoo Seekariana ufa akíarafa rakéeinou. Rakéemafufanoo Ánutuna amooqíra ufa aiqámausa nífusaa qímaruufaqa aiqámausa qáfamasee rufíeeqa niqóónausa qímannimufanoo miqóoqari aiqámai Yudeeaa áaqana maqa maaqaki dáraaninou. ⁶⁶ Aiqa ma mi-ufána írusa mi-faiqi anaaqínara innooqáfinoo nána firaa saikee máraanno fee qímasee randáqau, karaambáiqqa afeeka minakí akooqóo márifaqa qáfaiadaqa.

**Seekariana maraquna áakufufanoo ufa qímannim-
inau.**

⁶⁷ Seekariana ufa rakéemafufanoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo miná áakufufanoo tamummaqaséenoo ufa qinau.

⁶⁸ Isaraee máqanna Ánutufa aniréenoo narí faiqi ánaasee idukúnnsainara minára karaambáiqqara dúfi dúfi qianáura.

⁶⁹ Mifá ámudaanai qímasee asumu máraaninnana narí aináinira faiqi Dafidina átiqari uqéereeqeenoo.

⁷⁰ Minára óoqai narí náaquqara tamummáqara fasiqauqannai maasá maa-ainainnára qímanniminou.

⁷¹ Mifá maasá namuqásaa ititánnimaqasee aiqáma maasára fídiqaa ímariasaa afeeka rafáaqa fúannoo.

⁷² Mifá narí qímaqoo úfanara írianauree qeeqá náaquqara moodaanaki kira ufa iriséeqa mimau dadaaqianáuree qinau.

Mifá óori runúsee Abarahaamana qímmaminou, minakí mifá maasá namuqáa nísaukukinaana maréeqee paasóosiranaki quqáqísínaqa maasá káqi márianna kamuqoo miná náaquqara andeeqara fasiqa anaasee máriannanara qímmaminou.

⁷⁶ Óo qiní faiqi ánaaqi misá aníara firaa uriqarara Anutuna tamummáqara fasiqa fee qifáranoo.

Anée karaambáiqqa áfunni fídana miná aaná afisínaranoo.

⁷⁷ Ánutufa maasára ámuqusi marífa nífauee marífa márídanoo maasá innaarúnai márira asumu márarafoa dóo súani qámannimaqéénóra foora inoo márídanoo innaarúnaindari maasá kúqiranakiqara foora asukunakí

máriasasaa qáannoo maasá asooára aatata níku raannánara qáannoo.

Qiní faiqi minára anée karaambáiqqa faiqi ánaasee qímannimia, náriqa mandáinaina ikairi karaambáiqqinnai máree aniráifanoo minínnisaannoo, minánnai Ánutufa innaarúnai asumu márirana nímiannoo, Seekariafa dóo mi-tamummaqara ufána taikánau.

⁸⁰ Seekariasaa Eerisabeeta námmarisa faiqi ánaaqi fannoo innooqéenoo úriqarara maraquna faqaafa fíndifinai, Isaraee máqanna nífusaa kíkíqiranara deedaqídanoo kumaarásaa káasau máqa maaqáki kai márínau.

Yísufa kambíqoo ufafa.

(Mataioo 1:18-25)

(Mi-aukuanná Roomma máqannaasa aiqáma ánaamuru rafáaqafusee misá kai máaqanna máaqanna káqikaa kiapausaikámmafi rakísi nímaqee maríqau, aiqáma káqikaa kiapausa úriqarara kiapafa Roomma máqusai márídanoo miqóoqari mifá aiqámai rakísi nímaqee márínau.)

2 Mi-aukuanná mi-uriqarara kiapána áuqu Aukustusafa márufaqa miná ásauku ámeemaanai aiqáma ánaamuru maríqau, Aukustusafa narí ásauku ámeemaanai márusara náriqa níkeekú nikaakú maqúsaki suqúfiqa Roomma máqanna kiapana papíqaki núqu ákaruanée qufaqa miqímmiqau.

² Roomma máqannaasa indaarú núqu mároo kari Kiriniusáfa Siria máqa maaqaki káqikaa kiapafa márínau. ³ Aiqa máqannaasa Aukustusana ufa iriséeqa andeeqásee náriqa níkeekú nikaakú maqúsai núqu máraaqeera súqi maríqau.

⁴ Yooseefaafa óoqeenaa Isaraee máqanna karaambáiqqa Dafidina áti márufa Kariree máqa maaqakiqari káqikaa maqúsa Nasareete márufa miqóoqari Yudeeaa máqa maaqaki káqikaa máqusa Beetareeqeemma máqusai Dafidifa máriu maqusanaki áuqu máraanifeera óoqu finau. ⁵ Máriafa Yooseefaana útaaqama amaqarafa ámuqu uqáfaqa márídanoo Yooseefaana faqa óoqufinau. ⁶ Miqandá óoqu Beetareeqeemma máqusai óoquroofanoo Máriafa innaamunai fírafafa kambíqoofanoo narí óoqa faiqi akoonaiqi maaqímaseenoo máqanau. ⁷ Miqandá Beetareeqeemma máqusai óoquree faiqára máaqara randóosia faiqi ánaasee moómoo suqúfufaqa aiqámaki qumbiqáfuna burimakáu faiqée marú maqana qáfamaseenoo Máriafa narí faiqi minakí máqanau, maqaséenoo suara áruandoo qímaseenoo qamunna kísaaqa anaqírananai kukúqammeeqeenoo burimakáu dífaaniki faiqámaqanau.

Qangiroouqá sipsípasaa rakísimarusa kooroománnim-iqau.

⁸ Mi-eendánaki faiqí akaqáusa maqúsa dínni átinai náriqa sipsípasaa rakísida márufanoo karaambáiq qangiroo misá máruqoo kooroomáfufanoo karaambáiq káaqa qárafa qóomara foora misá máruqoo ru-pannoo ufaqá firaaqóo rufíofanoo mi-qangiroofá qí-manniminoo qinau. ¹⁰ Sía ruffáaqa, ámiqira fasaasa ufa aiqáma maqa maaqakinaasa firaa asasira ufatia qí-mannimirara qumidaqa. ¹¹ Maqee éendaki, ínnaarúnai máreefandinnana asumu máraaninafa Ánutuna ásauku mundírafa karaambáiq fannoo Dafidina máqusaki kambíqeenoo. ¹² Maaqímasee paqúriqa mifámmifoo qiaqa, burimakáu faiqéemaria maqanaki faiqi ánaaqi miná ánoofa qamunna kísaaqa anaqíranannai kukúqammeeqeenoo burimakáu nárana ámimaru difaaniki faiqáma amaqáqai fanoo ínnee óonuree qáfeefaranoo.

¹³ Miqí qufaqa innaarúnaindaraa qangiroo moómoosa uqanna tautúmasee kooroomáfufaqa Ánutunara asasíra idi ráidaqa maaqí qiqau.

¹⁴ Innaarúnai sandáaqaindaraa Ánutuna amooqírana ámia, maqásaaqaraasakiqari Ánutufa áidimarísaki naundurá asooárafa misáki máriani.

¹⁵ Qangiroouqa mi-idína rámaseeqa innaarúnai óorufufaqa sipsípasaa rakísiraua narí qímami narí qí-mamiqa qiqau, dóo máree Beetareeqeemma máqusai óonuree karaambáiq fannoo qímannimi ainainara qáfaa, qímasee sandée óonuree Yooseefaana faqa Máriana faqa faiqi ánaaqi burimakáuqa difaaniki faiqaqée marúna faqa paqúriqau, paqúrimasee Yooseefaasa Mariasa qangiroo maa-faiqínara qímannimu úfana qímannimufaqa akaqáusa mi-ufána áti írimarusa írufanoo náaquqanau. ¹⁹ Máriafa mi-ufána iriséenoo aundurá quqáseenoo minára firaaqóo íridanoo randánau. ²⁰ Sipsípasaa rakísiraua anirandée fídaqa náriqa írúnara faqa qáfoonara faqa qangiroo ufamáu fíqa paqúrunara faqa asasíra idi raqau.

Yísuna fáinanduqú ufaa.

²¹ Dínni taikásee dínni ani qaaramoó fáasaana áiqaróofaqa Yuda máqannaasa nári fáinanduqira óosana marasée akoonaiqí ánaaqi afaaqa áti aukú áqusee áuqu raqau. Misá Yísuna faqa miqíraree qímasee miqímasee áuqu rararée qiqau, sía káqi áuqu raqau, Máriafa káqi márukamuqoo qangiroo fannoo qímamu áuquna Yísunee qiqau.

Amaana máqaki Yísuna asai néeqa aandáu tatúfunaqau.

²² Óoqai Mooseena sándufa akara maaqí qímasee qímarinau. Aiqáma ánaasee faiqi maqasée innaamuna únda táqafufaqa amaana máqai óoruraida Ánutuna aandáu tatúfirana suqá ámiaqee qiqau. Aiqáma óoqa faiqi akoonaiqíuqara faqa karaambáiq útaaqama amaqásee amaana máqaki múru ámiaqee qinau.

²³ Máriana afaaqái innaamuna únda taikáfufanoo Yooseefaasa Máriasa Ánutuna sándufamau fídaqa Ánutuna aandáu tatúfirana sía amanaikífaqa kudi fásiquaqa tatúfirana qaara nakipuruna maramáree Yeerusaree amaana máqaki óoruree Máriana tatúfirana súqamisee mi-karí kai faiqi ánaaqi Ánutuna ámiraree qímasee óoruree kéeqqaqau.

²⁵ Moo náuraiqi áuqu Simeeoonafa mi-aukuanná Yeerusaree máqusai amaana máqaki aináinimarúfa márídanoo káaqa Ánutuna ufara rímarufa Isaraee máqanna asumu máraaninnanara áfeesara márinau.

²⁶ Ánutuna náaquqara maraquna fannoo miná áakufufanoo qímaminau. Anée karaambáiq Ánutuna ásauku mundírafa kambíqainana anée qáfamaseenana kúqinnaranoo, sía káqi kúqinnaranoo. ²⁷ Moo fáasaana mi-maraqunáfa Simeeoonafa aakápoofanoo amaana máqaki kéeqanau, mi-karí kai Yooseefaasa Mariasa Yísuna rafúsu maree amaana máqaki kéeqafiqa Mooseena ufamáu firaree qímasee kéeqqaqau. ²⁸ Kéeqafufanoo Simeeoonafa aniréenoo mi-faiqína rafúsuseenoo Ánutunara asasíra ufa qínoo qinau.

²⁹ Óo karaambáiq maqee anée qímaqimunna ufafa ánoona kambíqeenoo maqee amaná qinée aní aináinira faiqi márúnausa asooáranaki kúquanaura.

³⁰ Maqee qíní qífu fannoo maqásaaqaraasa asumu máraaninnana anée aiqáma maqanna qáfaaqeera deedaqíannana qíní qífu dóo qáfeenoo.

³² Mifá aní maqanna Isaraee máqannaasa aní aréenarana nímiaininafa márídanoo, qóomara foora qéenoo ánaamuru aní aaná uqannífiqaaninafa mári-faqa qeeqá qifunnai qafeeqa.

³³ Yísuna ánaukoo Simeeoonafa ufa iriséeqa tautíqa narí qáfee narí qáfee iqau. ³⁴ Simeeoonafa Yísuna afaaqóoqa qíra ufa qímamiseenoo quándaki miná ánoona Mariana qímaminoo qinau.

Ánutufa maa-faiqi anaqína narí kambíqaaninna ainaina uqannífiqaanifeera uqéereeqeenoo quqéenoo.

Moómoo Isaraee máqannaasa miná qáfamasee níkoqai faqa máaniki áqu fifáranoo kaifáa moómoosa miná qáfamasee fíndifíqa asumu márirana máreefaranoo.

Akaqáusa miná qáfamasee níkoqai faqa minára áqira ufa qímasaifanoo dóo minánnai nári naunduráindaraa mandá irirana kooroo íannoo.

³⁶ Mi-faasaanná ánaasee asooqá moó miná áuqu Anaa námmarifa Yakooboona ámaaku Aseerana átik-iqari kambíqarana Fanueerána áraamuna márinau. Mifá mánaaqasaaqari faiqí marasée dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée aukuaana márinoo miná áfaaqi kuqufufanoo miqóoqari aukuaana qaara faqa qaara faqa fasiqa arusée moo fásiqua qaara faqa qaara faqa moómoo aukuaana adeedaana márinau. Mifá amaana máqakiqari sía ráudee finau, eendáki fáasaana minakí kai márídanoo Ánutuna amooqíra ufa qímamidanoo áarara márídanoo innaaru qímarinau.

³⁸ Simeeoonafa Máriana qímamímarúfanoo Anaa námmarifa aniréenoo Yísunara Ánutunai dúfi dúfi qímasee

dóo miqóoqari mi-faiqi anaqína Ánutufa asumu mári-rana nímiáninafa ani máridanoo fee qímasee aiqáma Yeerusaree máqannaasaki akaqáusa Ánutuna asumu márirana áfeesimaríasa qímanniminoo nínau.

Nasareetee kaifaa ani máriqau.

³⁹ Yooseefaasa Máriasa Yeerusaree amaana máqaki aiqáma Karaambáiqá sándufa taikásee Kariree máqa maaqai nári maqusa Nasareetee máqusai anirandée fiqau. ⁴⁰ Miqóo márufanoo Yísufa innooqéeno narí nídanoo ámudaani afeekaifufanoo Ánutuna ámiqí ámiqirafa minásaa márufanoo írirana fíqararafa márínau.

Yísufa amaana máqaki márufafa randáqau.

⁴¹ Óoqai Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa mandáinainaki márufanoo Ánutufa narí qangiroo moó aqíqoofanoo Isaraee máqannaá áinnaaqareeno Isipa máqannaá óoqa faiqi aiqáma naru taikánau. Isaraee máqannaasa minára irisée miqóoqari áukuana aukúana áinnaaqarara qoomaqa sakasáidaqa née-mariqau. Áukuana áukuana Yísuna ánoofa ákoofauqa Yeerusaree máqusai óoruree áinnaaqarara qoomaqa sakasée néemariqau. ⁴² Yísufa (12) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée aukuana marasoofaqa miná ánaukoo Isaraee máqannaasa óosana márararee qímasee miná faqa áfiqeeqa Yeerusaree máqusai óoru fiqau. ⁴³ Misá miqóo óoruree moómoo áfuru faiqáidaqa qoomáqa sakasée néemariqau. Qoomáqa taikáseeqa miqandá Yooseefaasa Máriasa narí aqoónausa faqa Yísunara dóo fíifoo qímasee fíndimaqee náriqa máqusai fiqau. Yísufa Yeerusaree máqusai káqi máriufanoo amaana máqaki kafáa kéeqanau. ⁴⁴ Yísuna ánaukoo moodáa faasaana fímarufanoo eenóofaqa nári áinainaki faqa niqoónausaki faqa Yísunara randée mariqau. ⁴⁵ Randóosia sía márufafa kafáa anirandée Yeerusaree máqusai randáree qímasee óoru fiqau.

⁴⁶ Qaara fáasaana miqóo randáqa níniufaqa qaaramoo fáasaana amaana máqaki kéeqafi paqúriqau, mifá Yuda máqannaasa amaana ufa akoofásauqa faqa minakí máridanoo misá ufa iriséeno quandáfi óosana óosana ufara misásaa irámmiri márínau.

⁴⁷ Írammiri marufafa miqóo márusa óo írirana fíqararafammifoo qímasee rufiaqau. ⁴⁸ Miná ánaukoo qáfeeqa tautíqa qíqau, maaqandá qímaaku anée nánaree maaqandá mandáikamma qímaqeenanee aní ákoosandiri qímuqusímarifaqa aníara randáqa níniifaqa paqúriqa. ⁴⁹ Yísufa iriséeno qínau, óo ínneeqara sía fee íridee qínée náqimásee moosáa márianauree sía amana, qínée qeeqá qíkoona máaqaki kai márianausa máridaqa. Ínneeqara minára íriaqaana. ⁵⁰ Miqí qufaqa miqandá sía mi-ufána óosana íriqau.

⁵¹ Miqóoqari Yísufa narí ánaukoo faqa Nasareetee máqusai óoqu máridanoo narí ánoona ákoona ufa ámeemaanaí márufanoo miná ánoofa Máriafa mi-

ufáusa aundurái kai íridanoo márínau. ⁵² Yísufa miqóo márufanoo miná írirafa faqa ámudaani faqa innooqée márufanoo Ánutufa faqa faiqí ánaasee faqa Yísunara nídi márínau.

Nammári nímiraru Yoohaneefa Ánutuna ufa qímanniminau.

(Mataioo 3:1-12; Mareekoo 1:1-8; Yoohanee 1:19-28)

3 Tibeeriusafa Roomma máqannaasa firaa kiapafa (15) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáanai qíku taikásee aukuana máru kamuqoo mi-fasannái Yudeeaa máqannaasa káqikaa kiapafa qaara auqu faqáafa márínau, Poontiusafa moo áuqu Piratoofa márínau, Mi-fasannái Kariree máqannaasa káqikaa kiapafa Eeroodeefa márínau, Itureea máqannaasa faqa Tarakoonitisa máqannaasa faqa misá káqikaa kiapafa Firipina amaráfa Eeroodeena ákaqa márínau, Abireenee máqannaasa káqikaa kiapafa Risanasafa márínau. ² Yeerusaree máqusai Ánutuna aanáiqikiraqanda Annasafa faqa Kaiafasafa faqa máriqau. Mi-aukuanná Seekariana ámaaku Yoohaneefa kásau aadána maqa maaqaki márufanoo Ánutuna ufa fannoo Yoohaneena áakufufanoo fíndifinoo Yooradanna námmani áfaiqara márusaki óonuree anirée ídanoo Ánutuna ufa faiqí ánaasee qímanniminoo nídanoo qínau. ³ Ínneeqa mandá márirana minnísee Ánutufinnai ubeekáifaqa nammári rúma nímaqaanura miqí másaifanoo Ánutufa ínni mandáinaina minínnisee sía náruannoo.

⁴ Yoohaneefa náuraa tamummaqara fasiqa ákara rúmaqoona ufamáu fínoo miqí márínau, mi-tamummaqara fasiqáfa maaqí qímasee ákara rinau.

Kásau maqa maaqakiqari faiqí moó maaqí qímasee namméera qídanoo faiqí ánaasee qímannidanoo karaambáiqá ánianínna aanna afisúaqá miná aaná endaándirana andeeqáa.

⁵ Arumukíranaki maqá apaurú quqáina qumbíqaani ámuqunamu faqa áaqana faqa apaurínanoo afaasáikiani.

⁶ Endaándira aana aiqáma andeeqáa mandáikirana ki ánukamásaina raununukáani miqímasaifaqa aiqáma anaamuru Ánutufa asumu máraanínna qáfeefaranoo.

⁷ Miqí qímasee tamummáqara fasiqa óoqai qímasee ákararinau. Faiqí ánaasee moómoosa uqanna Yoohane finnai Yooradana námmani márinnai ooqueeqa nammári márarara óoqu fiqau. Yoohaneefa rúmannimaqararee qímaseeno misá níkaruqiranara irisée qímannimidanoo qínau, Ínnee ukadiqa faiqínamuara foora Ánutufa náriranara rufiasee ínneeqa mandá oosankiqari kambaarámasee asúkaki qínée márúnaqoo anirée fee únna qímasee nammári márararee qídee. Ánutuna áanoo irana ínnisaa áqufuaninafa yáfee ínni aaquqímánnimaqáifaqee minakíqari sandée qínée únnaqoo anirée nammári nímirarúnnana mandaaqáidee. ⁸ Ínnee maasá Abarahaamana átiuqa márúnausa máridee qímasaida Ánutufa asumu márirana káqi qímianífee qímariafanoo, áaqaida miqí qímariafanoo. Ínneeqa mandóosana minnísee andee-

qára oosana máraifaqa qáfeeqa ínniara kúqaa naundurá quandárasee qímasee ámiqira saqari qaqamará foora íraidaqee qianáura. Ínnee fífau Abarahaamana áti fee qímariasa, mifá fífau ainaina máridanoo, íriaqa Ánutufa amaná qifanoo máá fífau ooniugasaqari faiqikámmafi Abarahaamana átiugasaa amaná ootúpaqa máriannoo. Ínnee Abarahaamara áti fee qímariana fífau ufa kái qímariafanoo. ⁹ Ánutufa saasúnara foora atekárana dóo rauqísee máridanoo, sía naundurá quandáinausa Ánutufa nárirafa qúsandaannoo aiqámausa saqáriara foora sía ámiqira qaqama íraifanoo ateká idáki áquannoo.

¹⁰ Faiqí ánaasee Yoohaneena aaquqíra ufa iriséeqa qiqau. ¹¹ Óo Yoohanee maasá aní ufara náqi fee ianáuree qufanoo Yoohaneefa qímanniminoo qinau, qaara siuta faqáafa siuta síaina moó ámia nárana faqaafa rainásee nárana síaina ámia. ¹² Roomma máqanna takísa munnimma máree maríasa faqa Yoohaneefa márunnai aniréeqa irámiriqau, óo ufasáa rakísirafa maasá náqi fee ianáuree qufanoo Yoohaneefa qinau. ¹³ Ínnee andeeqásee takísa munnimmá kai máraaqa sía qúmmuarirana ootúpamásee máraaqa. ¹⁴ Miqí qímasee qímannimisoofaqa Roomma máqanna sundíauqa anirée irámiriqau, maasá faqa náqi fee ianáuree anée maasára nánee fee qinnáree qufanoo Yoohaneefa qinau, Ínnee sía áanóo iranannai moosá munnimma qúmmuariaqa, sía únnufannai kóotamasee moosá munnimma aina qúmmuariaqa. Ínneeqa saika ákiqara feefaurú marasée sía minára mandá ufa qímasee ninunú ruaqa. Minára amana fée qímasee nifaaqa quqáaqa.

¹⁵ Faiqí ánaasee moómoosa Isaraee máqannaasa Yoohaneenara iriséeqa qiqau, óoqai Ánutuna tamum máqara fasiqauqa Ánutuna ásauku mundírafa kambíqaannoommifoo qímaqoofa mifée qímasee misá naundurá uqéeraqau. ¹⁶ Yoohaneefa minára iriséenoo qímanniminoo qinau, qinée fífau nammárinnaí inni rúmannimaqaidaqa, moó fannoo firaaqóo qiní úriqararafa ániannoo, náqimasee fee qinée miná dadaaqianáuree. Qinée fífau ainainará foora márianaura, mifá káaqa úridaqaqaqaramásee úriqararafa máriannoo. Mifá Ánutuna maraqunannái faqa idánnai faqa rúmannimaqaannoo. ¹⁷ Maraqunannái rúmannimaqarafa faqa kudimakírana qaanínna idánnai rúmannimaqarafa faqa minára oofáafana anoona faqa ánaaqmaara faqa kíkíqa úsidanoo. Mifá faiqí ánaasee oofáafanara foora ásaunkunoo utitíqa máseenoo ánaaqmaara fúaqa áquseenoo ánoona mara máaqaki quqéenoo ánaaqmaara idá firaafa sía dimbéemari idanaki áraannoo.

¹⁸ Yoohaneefa ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaasee qímannimidanoo óosana óosana úfannai misá fuki faakí qímarinau, Ánutuna ufamáu fuaqéera qímannimimárinau. ¹⁹ Karíree máqa maaqaki káqikaa kiapafa Eeroodeefa narí ákaqa ánaaqa miná áuqu Eeroodiasa námmarina úmmuara maraséenoo óosana óosana mandainaina faqa máree marínau. Yoohaneefa Eeroodiasa námmarina mároonara qáoo qufanoo

Eeroodeefa narí mandáinaina óosana fannoo úriqaroonara Yoohaneena rumbáranaki quqánau.

Yoohaneefa Yísuna nammári rúmamaqánau.

(Mataioo 3:13-17; Mareekoo 1:9-11)

²¹ Yoohaneefa káqi máru aukuana faiqí ánaasee moómoosa nammári máreesoofanoo Yísufa faqa aniroofanoo Yoohaneefa miná faqa nammáriki mara kéeqaseenoo Yísufa nammárikiqari fíndifinoo innaaru qímarufanoo innaarúna rakéemafufanoo Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo nakipurúnaikámmafinoo Yísunasaa áqufufanoo innaarúnaindari ufa moó kambíqeenoo qinau. Anée qiní qímuqusí-marianna qímaakufa máriananoo firaaqóo aníara dídanoo.

Yísuna akeeku akaakú núqu.

(Mataioo 1:1-17)

²³ Yísufa (30) qiní qíku qísauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee aukuana maraséenoo narí saika óosana áranau. Aiqáma fasiqa ánaasee sía miná óosana írirai minára Yooseefaana ámaaku fee qímaríqau. Yooseefaafa Eerina ámaaku márinau. ²⁴ Eerifa Matatana ámaaku márinau.

Matatafa Reefina ámaaku márinau.
 Reefifa Meerakina ámaaku márinau.
 Meerakifa Yanaina ámaaku márinau.
 Yanaifa moó Yooseefaana ámaaku márinau.
 Yooseefaafa Matataiasana ámaaku márinau.
 Matataiasafa Amoosana ámaaku márinau.
 Amoosafa Naqummana ámaaku márinau.
 Naqummafa Eesirina ámaaku márinau.
 Eesirifa Nakaina ámaaku márinau.
 Nakaifa Maatana ámaaku márinau.
 Maatafa moó Matataiasana ámaaku márinau.
 Matataiasafa Seemeena ámaaku márinau.
 Seemeenafa Yooseekana ámaaku márinau.
 Yooseekafa Yoodana ámaaku márinau.
 Yoodafa Yooannana ámaaku márinau.
²⁷ Yooannafa Reesana ámaaku márinau.
 Reesafa Seerubabeerana ámaaku márinau.
 Seerubabeerafa Seearatieerana ámaaku márinau.
 Seearatieerafa Neerina ámaaku márinau.
²⁸ Neerifa Meerakina ámaaku márinau.
 Meerakifa Adina ámaaku márinau.
 Adifa Koosamana ámaaku márinau.
 Koosamafa Eeramadamana ámaaku márinau.
²⁹ Eeramadamafa Yoosuaana amarána ámaaku márinau.

Yoosuaafa Eerieeseerana ámaaku márinau.
 Eerieeseerafa Yoorimana ámaaku márinau.
 Yoorimafa Matatana amarána ámaaku márinau.
 Matatafa Reefina amarána ámaaku márinau.
 Reefifa Simeeoona amarána ámaaku márinau.
³⁰ Simeeoonaafa Yudana amarána ámaaku márinau.
 Yudafa Yooseefaana amarána ámaaku márinau.
 Yooseefaafa Yoonamana ámaaku márinau.
 Yoonamafa Eeriakimana ámaaku márinau.

³¹ Eeriakimafa Meereena ámaaku márinau.
 Meereenafa Meennana ámaaku márinau. Meen-
 nafa moó Matatana ámaaku márinau.
 Matatafa Natannana ámaaku márinau.
 Natannafa Dafidina ámaaku márinau.
³² Dafidifa Yeeseena ámaaku márinau.
 Yeeseefa Oobeedana ámaaku márinau.
 Oobeedafa Boosina ámaaku márinau.
 Boosifa Seeraana amarána ámaaku márinau.
 Seeraafa Naasooná ámaaku márinau.
 Naasoofa Aminadabana ámaaku márinau.
 Aminadabafa Adimina ámaaku márinau.
³³ Adiminafa Aranina ámaaku márinau.
 Aranifa Qeesarooná ámaaku márinau.
 Qeesaroofa Peeresana ámaaku márinau.
 Peeresafa Yudana ámaaku márinau.
³⁴ Yudafa Yakooboona ámaaku márinau.
 Yakooboofa Isakeena ámaaku márinau.
 Isakeefa Abarahaamana ámaaku márinau.
 Abarahaamafa Teeraana ámaaku márinau.
 Teeraafa Naqoorana ámaaku márinau.
 Naqoorafa Seerukana ámaaku márinau.
³⁵ Seerukafa Reeuna ámaaku márinau.
 Reeufa Peereekana ámaaku márinau.
 Peereekanafa Eebeerana ámaaku márinau.
 Eebeerafa Seeraana ámaaku márinau.
 Seeraafa Kainnana amarána ámaaku márinau.
³⁶ Kainnafa Arafadana ámaaku márinau.
 Arafadafa Seemana ámaaku márinau.
 Seemanafa Nooana ámaaku márinau.
 Nooafa Rameekana amarána ámaaku márinau.
 Rameekafa Meetuseerana ámaaku márinau.
³⁷ Meetuseerafa Eenookana ámaaku márinau.
 Eenookafa Yareedana ámaaku márinau.
 Yareedafa Maqarareena ámaaku márinau.
 Maqarareefa moó Kainnana ámaaku márinau.
 Kainnafa Eenosana ámaaku márinau.
³⁸ Eenosafa Seetana ámaaku márinau. Seetafa
 Adamana ámaaku márinau.
 Adamafa Ánutuna ámaaku márinau.
 (Ánutufa narí kambíqarafa márinau.)

Sadannafa Yísuna amanufá
 (Mataioo 4:1-11; Mareekoo 1:12-13)

4 Yoohaneefa Yísuna nammáriki túpamasoofanoo
 fíndifufanoo Ánutuna andeeqára náaquqara
 maraquana Yísunaki qumbíqafufanoo mi-maraqunáfa
 Yísuna rarisámeeqeenoo káasau aadana maqa
 maaqaki quqásoofanoo miqóo áfaannauqa firaafá
 qaara fasiqa níku nísauku taikásee faasaana Yísunara
 mandáinainaki áaqaranaki fúanifee qímaseenoo
 maará maqaséenoo amanamásee qáfoosianoo.
² Qaara fasiqa níku nísauku taikásee faasaana mi-karí
 Yísufa nárana sía nanau, mi-moomoo faasaanafa
 áiqaróofanoo Yísuna firaaqóo áararanau.
³ Firaaqóo áararoofanoo áfaannauqa firaafá miná
 qáfamásee Yísuna qímaminoo qinau. Anée kúqaa Ánu-
 tuna ámaaku máridana mee aaqá marí oonísara qí-

naqa féemu kámmafinana náa. ⁴ Yísufa iriséenoo qí-
 maminau, Ánutuna ákarakinaa ufa maaqí qínoo mári-
 danoo faiqí sía nárana kai námasee amana márian-
 noo. Ánutuna ufamáu fimariafa mifá kai nárana fo-
 ra máridanoo, qinée sía aní ufamau fíqa óoniara
 qíananoo féemu kiannoo.

⁵ Miqí qufanoo áfaannauqa firaafa Yísuna
 uqéraseenoo maa-maqa maaqánasaaqaraana aiqá-
 ma karaambáiqua faqa misá quqúsakinaasa faqa
 dauní uqafíqaseenoo qímaminoo qinau. ⁶ Maa-aiqama
 afeeka ainainá faqáasa maqásaa faqa misá fira qumi-
 asana faqa Ánutufa qiní qimíqafanoo qiníndi mári-
 danoo, qeeqá kai irisée moo fásiqa amaná ámianaura.
⁷ Anée qiní dóorinni aqoori sáunarafi deendeenamafi
 qiní Ánutusara foora qimooqínaqa maa-aiqama adi-
 afaa ira qumiasaná aiqáma aní ámianaura. ⁸ Yísufa
 miná ufa iriséenoo kaifáa qímaminoo qinau, Ánutuna
 ákarakinaa ufa maaqí qídanoo, anée karaambáiqua
 aneenná Ánutuna kai amooqímasee miná aináina
 kaimmamaqaa. Minára irisée sía aní ufamáu fuanáura.

⁹ Miqí qufanoo áfaannauqa firaafá kafáa Yísuna
 qumáreeqeenoo Yeerusaree fira amaana máqa atau-
 fakai faakána kísaaqa atisaa quqáseenoo qímaminoo
 qinau, anée Ánutuna ámaaku máridana maaqóoqari
 rafúsaki meemái maqásaa áqufua sía miná ámaaku
 máridana sía áqufua. ¹⁰ Ánutuna ákarakinaa ufa fan-
 noo minára maaqí qídanoo Ánutufa narí qangirooqaa
 niqíqáinaqa anísaa rakísifaranoo. ¹¹ Kafáa moo ákaraki
 maaqí qídanoo misá nári nísaukunoo qumáraifana
 sía óonísaa anée áiku rupáurinanoo áidafuannoo. ¹² Yí-
 sufa qáfeenoo iriséenoo áfaannauqa firaaná qí-
 maminoo qinau, Ánutuna ákarakinaa ufa fannoo
 minára maaqí qídanoo anée sía karaambáiqua aneenná
 Ánutuna amanamásee qáfaannee qídanoo. Minára
 irisée sía maaqóoqari áqufuanaura. ¹³ Áfaannauqa fi-
 raafá aiqáma káridanoo Yísuna ákari maqaséenoo, Yí-
 suna máfi quqáseenoo minnáiseenoo dóo finau.

Yísufa Ánutuna ufa qímannimirana óosana áranau.
 (Mataioo 4:12-17; Mareekoo 1:14-15)

¹⁴ Yísufa Kariree máqa maaqai kafáa aniroofanoo
 Ánutuna náaquqara maraquana fannoo miná faqa
 afeekaikámasee máridanoo dadaaqunara, miná áu-
 fakiana fannoo Kariree máqa maaqaki aiqámai
 dáraaninau. ¹⁵ Yísufa misá amaana máqakiaqa maqúsa
 maqúsa fíqu fíqu inoo nídanoo qímannimímarúfaqa
 aiqámausa miná amooqí maríqau.

**Nasareetee amaana máqaki amaana ufa qímannim-
 inau.**
 (Mataioo 13:53-58; Mareekoo 6:1-6)

¹⁶ Yísufa Kariree máqa maaqaki níniufanoo Nasaree-
 tee máqusai narí ánaaqisaa máriu maqusanaki
 óonureenoo Isaraee máqannaasa amaana Sariríqasaa
 narí óosana maraséenoo amaana máqaki kéeqanau.
 Kéeqafinoo Ánutuna ufa ásaanariraree qímaseenoo
 fíndifufaqa misá Ánutuna tamummáqara fasiqa Eesa-

iaana náuraa ákara ámifanoo airíseenoo maa-ufána paqúrimasee ásaanarinau.

(Óoqai misá papiqa ákara rúmasee qaara aikasáa kukúqa máqoona Yísufa dúku dukumásee minaki maa-ufána paqúrimasee ásaana rinau.)

¹⁸ Karaambáiqu maraquna fannoo qiní dáakinoo máridanoo,

mifá kudi fasiqauqa ámiqira fasaasa ufa qímannimi-
annee qímasee ásauku qinísaa mundínau,

rumbáqa maríasa idukúaki fuaqéera qiní diqíqanau,
nífu dimbárausa faqa nífu maqannísaaneera faqa
qiní diqíqanau,

moo máqannaasa ani mara moó maqannaasa aupu-
rarana nímmariana minakínaana idukúaneera faqa
qiní diqíqanau,

karaambáiqu narí máqannaasa mandáinainakinaasa
máaraanina aukuanara qímannimirara qiní
diqíqai faqa ani máridaqa.

²⁰ Yísufa mi-ufána ásaana rúmasee papiqa qaara
aikannóo kukúqamasee rakísi marú fasiqana
amiséenoo ufa qímannimirara qímasee óoqu marínau,
mi-amaana maqánaki Nasareetee máqusai márusa
aiqámausa nífu Yísuna kai tatáqa fiqau. ²¹ Yísufa
maqee ásaana rúmasee qímannimi ufanasáaqaraana
qímannimino qináu, maa-ufána ákarakinaana ásaana
rúmasee qímannimímarúna miná ánoona dóo maqee
uqanna kambíqeenoo. ²² Misá miná adíafaaira ufausa
iriséeqa tautúmasee narí qímami narí qímami qiqau,
maafá Yooseefaana ámaaku kai máridanoo fee qí-
masee níkoqanau.

²³ Yísufa iriséeqa qímannimino qináu, ínnee óo-
qeenáasa naamúaqira ufa qímaqimiqa maaqí qifáranoo
oó tutáqafa anée aneenná aurírana aneenná
marasínnanai kai aneenná aurírana taikáa kafáa
qiníara maaqí qifáranoo anée Kapeeranaumma máqu-
sai óosana óosana ainaina faiqí sía amanaikí marí
ainaina áuqaananara maasá írídaqa maqee aneenná
maqúsaki maasá qífusaa mi-ainainná áuqaa. ²⁴ Qinée
minára maaqí qímasee ínni qímannimidaqa, Ánutuna
tamummáqara fasiqauqa sía moó fannoo narí
maqúsanaasa nífusaa úriqarara fasiqa máriannoo
moo máqusanaasa minára úriqarara fasiqa fee qí-
masee miná ufa írifaranoo. ²⁵ Ínnee qiní ufa íríaqa óo-
qai Eeriaafa máru aukuaana qaaramoo áukuana faqa
(6) qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée
quqoona faqa aakú sía uqanna rufanoo aandaroo fi-
raafá aiqámai narí marínau, ²⁶ Mi-aukuanná Isaraee
máqannaadeedaana ánaasee moómoo márufanoo
sía misá dadaaqináu Sidoona máqa maaqaki Sareefata
maqúsaki máru ánaamuru adeedaana anaaseená kai
Ánutufa Eeriaana aqiqoofanoo dadaaqináu, ²⁷ Ánutu-
na tamummáqara fasiqa Eerisaafa máru aukuaana narí
máqannaasa Isaraee máqa maaqaki károora narí
márusa moómoo máriqau, Eerisaafa sía misá károora
taikannisanau, ánaamuru Siria máqusanaasa
úriqararana áuqu Naamana miná károora kai taiká-
maqánau. Ínnee qiníara sía tamummáqara fasiqa fee
qímariafanoo qiníara níkoqee máriafanoo qinée faqa

miqí kai íqa qeeqá maqúsanaasa ínni sía amana
dadaaqianáura.

²⁸ Misá Nasareetee máqusai amaana máqaki márusa
mi-ufána iriséeqa áanoomasee Yísuna rarisámamma-
ree Nasareetee máru áaqanasaa áfiqeeqa rarisáqá
óoruree ámeemai áquaneerufanoo kúquani fee qíma-
soofanoo Yísufa misá qámbaana káqi fiqareenoo narí
saikái finau.

**Kapeeranaumma máqusai faiqí aundurákinna áfaanna
aqiqanau.**

(Mareekoo 1:21-28)

³¹ Yísufa Kariree máqa maaqaki Kapeeranauma
maqúsai óoqureenoo Sariríqasaa amaana máqaki faiqí
ánaasee Ánutunara naamúaqináu. ³² Miná ufa írímari-
asa miná ufara náaquqanau, mifá narí Ánutufara foora
máridanoo qímannimufaqa dóo tautíqa minára nídin-
au. ³³ Qímannimi marúfanoo mi-amaana maqánaki
faiqí moo káasau áfaanna aunduráki márufa Yísuna
ufa iriséeqa firaa kari fáaqa rúmasee qímaminoo qináu.
³⁴ Óo Yísufa Nasareetee máqusanaafa anée nánaree
maasá soodáa qídanee, maasá daru taikáreee ánida-
nee qinée aníara írídaqa anée Ánutuna náaquqara ufa
máree márianafa máriananoo. ³⁵ Yísufa iriséenoo
amambainá qímaseenoo qináu, anée ufaséenana mi-
fasiqána aundurákiqari ráudamaki sée fua, miqí
qufanoo mi-afaannáfa aiqámausa nífusaa mi-fasiqána
maqásaa máfi áqusee sandéenoo sía aupúrarana
áminau. ³⁶ Aiqámausa miná qáfeeqa tautúmasee narí
qímami narí qímami qíqa qiqau, maa-fasiqána ufa ná-
na ufa fee máridanoo narí Ánutufara foora afeekufan-
ná káasau áfaanna qímannimifaqa eedóo kai qímasee
ráudee sandáafanoo náaquqaidanoo. ³⁷ Miqóoqari mi-
ufána múnuqi míniqi ufanóo aiqámai dáraanináu.

Yísufa óosana óosana aurirana andeeqánnisanau.

(Mataioo 8:14-17; Mareekoo 1:29-34)

³⁸ Yísufa amaana máqakiqari ráudamaki Simoona
máaqaki kéeqanau. (Simoona Yísuna ufa írira fasiqa
miná faqa nímarufa marínau.) Simoona miná áiraa-
maku ánaasee aurí marufanoo afaaqa firaaqóo idídí-
marufaqa minára Yísuna qímamiqau. ³⁹ Mifá iriséenoo
miná qaarí aaqá óonureenoo mi-auriránara qáoo
qufanoo taikóofanoo mi-anaaseefá aaqee fíndifinoo
nárana deedaqamásee níminau.

⁴⁰ Súani afu kéeqoofanoo asooáa ímarufaqa
mi-maqúsanaasa náriqa níqoondiuqa auríra fasiqa
anaaseeuqa máraida mínisee márufanoo Yísufa
ásauku aiqámausa nifaaqá quqásoofanoo aurírafa
taikánau. ⁴¹ Áfaannauqa faqa níqíqée márufaqa moó-
moosa aunduráindari ráudamaki fáaqaana faqa
sandáidaqa qiqau, anée Ánutuna ámaaku máriananoo
fee qufanoo Yísufa miqóoqari qáoo qínnoo sía ufa qí-
aqée qináu, mi-afaannáusa Yísuna Ánutuna ásauku
mundírafa márúnara írímárusa márúnara, minára
mifá misá nimambainá qináu, ínnee ufaséeqa qufaqa
misá sandámáfíqau.

Yísufa Yudeeaa máqa maaqai qímanniminoo ninau.
(Mareekoo 1:35-39)

⁴² Mi-eendánaki Yísufa faiqée iqáqoofanoo kanánaana mi-maqusánakiqari fíndimaqee faiqí sía márunnai Ánutu finnái innaaru qírara finau, faiqí ánaasee fíndifi minára yái fee fínoo fee qímasee randámaree óonu paqúrimasee sía moosáa fúannee qufanoo Yísufa qímanniminoo qinau. ⁴³ Qinée Ánutuna innaarúna ququsakinaa fasaasa ufa sía maaqóo kai qímannimírara, Ánutufa qiníara aiqámai qímannímannee qímasee diqiqámaqoosa márídaqa. ⁴⁴ Miqí qímaseenoo mifá Yudeeaa máqa maaqai óoqureenoo aiqáma máqusakiaqa fífainidanoo Ánutuna quqúsara qímannimi marínau.

Yísufa narí indaarúqaa faiqi námu nífiqanau.
(Mataioo 4:18-22; Mareekoo 1:16-20)

5 Moo kári Yísufa Keenesareeta fárumma áfainni kikíqinoo márídanoo Ánutuna ufa qímannimi marúfaqa faiqí ánaasee moómoosa anirée írírara narí futeeqée narí futeeqée ímaríqau, ² Noodáanna réemaru fasiqaqanda náriqa noodáanna réemaru kanúqaqanda máfi nammári áfainni quqásee náriqa pateeuqá máreeqa moosáa óonu márídaqa akuní maríqau, Yísufa faiqí ánaasee moómoosa níqafaidanoo kanúqa qáfamaseenoo Simoonaindiki akarámafinoo qímamufaqa káqi kaaqóo afeeqóofanoo nammári ámuuqasaa óonuroofanoo Yísufa minakí óoqumarifinoo faiqí ánaasee aiqámausa miná óorinni ani usufufanoo naamúa qímarínau.

⁴ Ufa qímannimi taikáseenoo Yísufa Simoona qímaminoo qinau, kanúqa máree farúmmaki óonuree pateeuqá rámasee noodáanna umbaqa. ⁵ Miqí qufanoo Simoonafa qinoo akasáa maasá úriqararafa, maasá maqee éendaki nammáriki patee moómoo kari rámasee sía uqanna moodáa noodáanna máreeqa anée qíannanara kaifáa raanáura. ⁶ Misá náriqa pateeuqá nammáriki rámasoofanoo noodáanna moómoo mi-pateeuqánaki umbíqafinoo pateeuqá rakéekaa inau. ⁷ Miqúfaqa misá qáfeeqa moo kánuqaki márusara nísauku áqufaqa misá anirée dadaaqíqa noodáanna maréeqee kanúqaki umbíqasoofanoo kanúqaqara faqa nammáriki ukúqnaaqaa ímaríqau. ⁸ Simoona moo áuqu Peetooroofa miná qáfamasee Yísunara ruffíeenoo miná óorinni aqoori sáunarafinoo qinau, óo karaambáiqá sía qiní faqa mária qinée mandáinaina máree marúnausa márídaqa. ⁹ Yooha-neefa faqa Yameesafa faqa miqandá Seebeedeena ámaakuqara miqandá Simoona dadaaqídaqa noodáanna réemaruqanda márídaqa noodáanna moómoo rámasoona qáfoofanoo náaquqanau. ¹⁰ Náaquqoofanoo Yísufa Simoona qímaminau, anée sía ruffíaa maaqóoqari anée sía noodáanna réemarinananoo anée faiqí ánaasee kai Ánutuna quqúsaki pateeuqákiara foora mara quqée márinnaranoo. ¹¹ Miqóoqari misá náriqa kanúqa rarisámeeqee áfainni

quqásee náriqa noodáanna saika máree marúna aiqáma ainaina minnísee Yísuna faqa fiqau.

Yísufa károora árimaru fasiqana andeeqánau.
(Mataioo 8:1-4; Mareekoo 1:40-45)

¹² Moo kári Yísufa moo máqusai márufanoo károora aiqáma afaaqai árimaru fasiqafa moó fannoo aniréeno maqásaa áqufínoo írámmininoo qinau, óo maa-fasiqa aní áidirafa qínana amaná anée qiní károora rukáqimaqeennaranoo. ¹³ Yísufa iriséeno narí ásauku uqéerasee minásaa mundúseenoo qinau, Eeóo qiní írírafa aní dadaaqíraee qídaqa, dóo rukáfinana mária qufanoo aaqee kái miná károora rukáfinau. ¹⁴ Yísufa mi-fasiqána amambainá qímaseenoo qinau, anée sía maa-ainainnára moóna qímamia andeeqásee amaana máqaki aanáiqikirana aaqá óonu ráinanoo mifá aní afaqa aiqumáseenoo aníara ánukanoo máriaanoo qíannoo, miqí qínana anée károora nárimarisa taikárausa aandáú tatúfirana Mooseena sándufamau fídana Ánutuna suqámia, miqímasainaqa aiqámausa aní ánukarana qáfamasee sía aníara eeraírifaranoo. ¹⁵ Minára Yísuna afeeka áufakiana sía taikánau, firaqóo fífainufaqa faiqí ánaasee moómoo suqú maree Yísufunnai aniréeqa miná ufa írufanoo misá aurírafa taikáanifeera ániqau. ¹⁶ Yísufa moodáakari moodáakari faiqí sía máruqoo óonureenoo Ánutunara kísaaqasaa innaaru qímarínau.

Yísufa áiku ásauku pipisaaqá úsirana andeeqánau.
(Mataioo 9:1-8; Mareekoo 2:1-12)

¹⁷ Moo fáasaana Yísuna moo máqaki márídanoo faiqí ánaasee Ánutunara naamúaqida márufanoo Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufasaa rakísirausa faqa mi-maqánaki óoqu marífíqa írímariqau, Kariree máqa maaqakiqari faqa Yudeeaa máqa maaqakiqari faqa Yeerusaree máqusaindari faqa moómoosa ani márídaqa írímariqau. Aurírana taikara afeeka karaambaiqa Ánutufinnaindari Yísunasaa márufanoo aurúsa andeeqánnimaqee marínau. ¹⁸ Yísufa máqaki qímannimí marúfaqa faiqí ánaasee akaqáusa nári niqóonnana áiku ásauku pipisaaqá qusírana qaindúsu maree anirée máqaki kéeqafi Yísuna aaqá quqáree qímasee qáfoofanoo faiqí ánaasee moómoosa ititáfufaqa sía amanaikíqa, quándaki naammaráaqa akarámafufaqa namúdi rainásee mi-fasiqána narí qaindásaa quqásee sánda quiqa quiqa ufanoo máaqaki faiqí ánaasee qámbaana Yísuna aaqá quqáqau.

²⁰ Yísufa misá írírana narísaa firaqóo mundúnara iriséeno mi-pipisaaqa qusira fasiqána qímaminoo qinau, qiní qíqoondi aní mandáinaina numoo dóo minnáisaidáqa. ²¹ Miqí qufaqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai amaana ufa qímarusa faqa náriqa naunduráindari kai qídaqa qiqau, maa-fifau fasiqáfa únnaqi másaidanoo narí ufannoo Ánutuna ámaqa máqaidanoo faiqí sía amana mooná mandáinaina numoo taikárana amana márídanoo Ánutufa kai

amaná miqíannoo. ²² Yísufa misá naunduráindaraa ufa iriséenoo qímannimino qinau, ínnee náqi fee qifaqee mi-mandirirána ínneeqa naunduráki írídee. ²³ Qinée maa-fasiqánara aní mandáinaina numoo minnáisaidee qúnnaana ínnee qiníara sía amanaikíaaano fee qídee qinée faiqí nímaaku maa-maqánasaa márídaqa faiqí áaqarana akiaqara minínnisara afeeka faqaasa márúnausa márínara maa-firaa afeeka ainainannái kooroománnimaqáanaura qinée maa-fasiqánara aneenná qaindásaqari fíndifinana mi-qaindána máree ámaaqa fúa qíananoo miqínaqa qiní mandáinaina numoo minnáisara afeeka qáfeefara. Miqí qímannimiseenoo quándaki mi-aiku asauku kuqirána qí-maminoo qinau. Dóo fíndifi aneenná qaarí máreenana ámaaqa fúa. ²⁵ Miqí qufanoo mi-fasiqáfa fíndifinoo aiqámausa nífusaa narí faiqée marú qaarina máreenoo Ánutunara dúfi dúfi qímammareenoo ámaaqa finau.

²⁶ Aiqámausa minakí márúsa miná qáfamasee firaaqóo tautíqa maaqí qímasee Ánutuna asasiqau, maqee fáasaana maasá maa-fasiqána qáfaunanoo nífaaqa qumooqúkínoo.

Yísufa Reefina áfiqanau.

(Mataioo 9:9-13; Mareekoo 2:13-17)

²⁷ Miqóoqari Yísufa ráudamaki moosáa fídanoo Roomma máqanna kiapana takísa munnimma máree marú kuskusáfa miná áuqu Reefina amaráfa narí oopísaki márufanoo Yísufa miná qáfamaseenoo qí-maminoo qinau, anirée qiní faqa fúa qufanoo Reefifa fíndifinoo aiqáma ainaina minníseenoo miná faqa finau.

²⁹ Moo kári Reefifa Yísuna nárana suúqamiraree qímaseenoo Yísuna faqa narí aqóónausa takísa munnimma máree márúsa faqa faiqí ánaasee akaqáusa faqa náaramasooafa miná máaqaki aniréeqa firaa qoomaqa sakasée née máriqau. ³⁰ Néemarfano Farisai amaana ufa qímarusa faqa nári niqóónausa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yísuna faiqí námu níqíqa qíqau, ínnee nánaree úmmuara takísa munnimma máree maríasa faqa mandá óosana máree maríasa faqa nárana nammári náídee, nisaurúqa. ³¹ Yísufa miná iriséenoo qímannimino qinau, ámiqímaria fasiqa anaaseesa sía tutáqafinnai fídaqa, aurímariasa kai tutáqafinnai fídaqa. ³² Qinée sía ámiqímaria fasiqa ánaaseesara náriqa mandáinaina minnísee Ánutufinnai ubeekaaqéera qumu márídaqa, ínnee mandá fasiqa ánaasee fee qímasee nífaqee maríasa misára kai Ánutufinnai ubeekaaqéera náarararee qímasee qinée qúmuafanausa márídaqa.

Náararee marú innaaruqíra oosanara iraqau.

(Mataioo 9:14-17; Mareekoo 2:18-22)

³³ Akaqáusa Yísuna qímamiqa qíqau, Yoohaneefa nammári nímmaruna ufa írimariasaa moómoo kari nárana márídano miná minnísee náarara innaaru qídaqa, Farisai ámaana ufa qímariasa misá ufa írimariasaa faqa miqídaqa aní ufa írimariasaa sía uqanna miqí-

daqa, nárana nammári náida márídaqa. ³⁴ Yísufa iriséenoo qímannimino, mánaaqa amundára qoomaqaki suqímaria fasiqa anaaseesara náarara máríaqee qífaqa sía aní ufa írifaranoo amundára fasiqa márínara qoomáqa sakasée neefáranoo. ³⁵ Misá mi-anaaseená afaaqi qiní rumbámaree múnu darusáifaqa mi-karí kúqaa nímuqusa mandáikinaqa nárana minnísee náarara innaaru qifáranoo. (Yísufa narí kúquaninnanara mánaaqa amundárana afaaqi kíkíqa úsinau. Yísufa narí kúqinanoo miná faiqí námu nímuqusa mandáikinaqa náarara márídaqa innaaru qifáranoo fee qinau.)

³⁶ Yísufa moo quándara ufa qímannimino, faiqí náurara siuta akunírara sía amana fúka qamunnasaaqarara ati anaqísee minásaa akunúannoo miqínanoo náurara qamunna faqa fúka qamunna faqa mandáikiandoora, miná náurara qamunna márídano minnísa. (Náurara qamunna Yísufa Mooseena sándufara miná kíkíqa ususée qímannimino. Fúka qamunnara narí fúka ufara qinau.)

³⁷ (Yísufa maqásaa máru aukuana misá uáinna nammári tatisée aandáyu apatannai áuqira taquki adíasee kísaaqasaa maqáki quqásoofanoo márínau. Maríkínoo ámiqínoo márúfaqa miná mara máree maqee maqee néemariqau. Uáinna nammári misá maqee maqee née marú nammarifaa márínau. Mifá aandáyu apatannai áuqira taqura qufaqa, maasá qeeqá ufakíqari táqu uqannee qídaqa.)

Yísufa minára iriséenoo quándara ufa moó qímannimino, faiqí fúka nammári sía amana náurara taquki adíannoo, rukámufinanoo aiqáma nammári rairaa íandoora. ³⁸ Fúka nammári fúka taquki adíainanoo amanaikíannoo. ³⁹ Faiqí náurara uáinna nammári námasee sía amana fúka uáinna nammári náannoo. (Yísufa faiqí ánaaseera Mooseena sándufa óoqeenaa uáinnara foora miná akoofásaa máríafaqa qiní ufa fúka uáinnara foora máríafaqa níkoofeefáranoo.) Óoqeenana adíafaairafa úriqaranoo márídano fúka adíafaairafa óorudupinoo márídano.

Amaanasáa sakuma ruqóosoo ufa.

(Mataioo 12:1-8; Mareekoo 2:23-28)

6 Moo kári Yuda máqannaasa Sariríqa amaanasáa Yísufa narí faiqí námúfaqa maqúsamau nídanoo sakuma úmmaqíranaki fímarúfaqa miná faiqí námu sakuma ruqóosasee rafárisaídaqa néemariqau. ² Farisai ámaana ufa írimarusa márídaqa níqafeeqa níqídaqa qímannimiqau, ínnee nánaree Mooseena sándufa rukíidee maasá amaana Sariríqasaa aináinídee qufanoo Yísufa qímannimino qinau. Ínnee sía fee karaambáiqaa Dafidina óosana írídee mifá áararofanoo Mooseena sándufa rukíasee Ánutuna náaquqara amaana máqaki kéeqafinoo Ánutuna ámaqee máru féemuna mara námaseenoo narí faiqí námúfaqa akaqána máree múqu níminau, Mooseena sándufaki mi-feemúnara káqíqeesa sía naaqée qídanoo aanáiqíkirausa kai naaqée qu feemufa márínau. ⁵ Yísufa misá qímannimino qinau, qinée faiqí ní-

maaku uqanna amaana fáasaana faqa miná sándufáuqa faqa miná úriqararawsa márídaqa. Qínée qeeqá faiqí námuara sakuma ruqóosa naaqée qiana amaná misá neefáranoo.

Yísufa ásauku pipisaaqá usirana amaanasaa andeeqóo ufafa.

(Mataioo 12:9-14; Mareekoo 3:1-6)

⁶ Moo kári Isaraee máqannaasa Sariríqa amaanasáa faasaana moo máqusai amaana máqaki kéeqafi Ánutuna ufa qímannimi márufanoo faiqí moo ásauku uqannai ásauku káraaduqarafa faiqí ánaasee faqa márídanoo Yísuna ufa írimarinau. ⁷ Mooseena sándufasaa rakísirausa faqa Farisai ámaana ufa qímariasa faqa misá faqa márídaqa Yísuna árirara aiquqí maríqau, mi-fasiqána ásauku káraaduqarana andeeqásainaqa Mooseena sándufa rukíasee saikídanoo fee qímasee unéemaana qímasee miná rumbárara qímarufanoo.

⁸ Yísufa misá naundurákinaa mandá irirana iriséeno mi-asauku karaaduqarána áaramaseeno qinau, anée fíndifi maí anirée aiqámausa nífusaa kíkíqia qufanoo miqímminau. ⁹ Kíkíqia máfufanoo Yísufa misá qímanniminai, qínée moodáa ainainara ínni irámmirianaura, ínnisaimbaqa sándufa Sariríqa amaana náqi fee qídanoo, maasára faiqí dadaaqiaqée qídanoo fee faiqí kurídiaqee qídanoo fee, maasá faiqí máriaqeera asumu mara nímaqaanauree faiqí sía máriaqeera náru taikánimaqaanauree. ¹⁰ Miqí qímasee Yísufa aiqámausa nífuki nífuki ídanoo mi-fasiqána ásauku káraaduqarana qímamínoo qinau, anée aneenná ásauku úqua qufanoo mi-fasiqána miqúfanoo miná ásauku ámiqinau. ¹¹ Ámiqufanoo farisai amaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa írimarusa faqa firaaqóo ánanoo qímasee Yísuna unéemaana qímasee áriranara randáqau.

Yísufa qíkunni ooqu qaara marasée fasiqa nífiqanau.

(Mataioo 10:1-4; Mareekoo 3:13-19)

¹² Mi-fasannái Yísufa innaaru qírara ámuuqa námusa óoruree mi-eendánaki innaaru sáika ímarufanoo iqáqanau. ¹³ Iqáqoofanoo misáki rusandeesámumasee (12) qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaara marasée fasiqa nífiqaseeno misá núqu niqíqára fasiqauqee qinau. ¹⁴ Misá núqu moo Símoonafa moo áuqu Peetooroofa faqa miná ákaqa Andurufa faqa Yameesafa faqa Yoohaneefa faqa Firipifa faqa Baratooroomeeufa faqa, ¹⁵ Mataioofa faqa Toomasífa faqa moó Yameesafa Arafaiusana ámaaku faqa Simoona amaráfa káaqa nári kaamánna rímarufa faqa Yudasina amaráfa Yameesana ámaaku faqa moo Yúdasífa ¹⁶ Keerioota máqusaindaraafa kásooqaqee Yísuna uqeeqáaninafa faqa maríqau.

Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna áfaqee fiqau.

(Mataioo 4:23-25)

¹⁷ Yísufa misá nífiqa quqáseenoo niqíqára fásiquaqee qímaseeno miná ufa írimarusa moómoosa faqa

ámuuqa námusaaqari qumuréeno afaásai márufaqa faiqí ánaasee moómoosa ani maríqau. ¹⁸ Yísuna ufa íri-ananoo aurírafa taikáanifee qímasee Yudeeaa máqa maaqaindari faqa Yeerusaree máqusaindari faqa Tíree máqusaindari faqa Sidoona máqusaindari faqa moómoosa anirée usufufanoo Yísufa ufa qímannimidanoo aurírana taikánnisee marínanau. Fáafasaaqa naundurái márúsauqa aniroofanoo áfaqa níseemarinau. ¹⁹ Ánutuna afeeka fannoo Yísuna afaaqaindari fídanoo faiqí ánaasee andeeqánnisee márufaqa aiqámausa nísaukunnaí Yísuna afaaqa áuqamasoofanoo aurírafa taikánanau.

Yísufa asasírana óosana uqannífiqanau.

(Mataioo 5:1-12)

²⁰ Yísufa narí faiqi námu níndafamásee qímannimínoo qinau.

Ínnee kudimáriasa Ánutufa firaa asasirana ínni nímidanoo Ánutuna innaarúna ququsa ínnindi márídanoommi.

²¹ Ínnee maqée aandaroo nári marísa Ánutufa asasírana ínni nímidanoo Ánutufa ínni nímuquirana nímiannoommi.

Ínnee maqee ikíráqee maríasa Ánutufa firaa asasírana nímidanoo, Ánutufa naanaidara qírana ínni nímiannoo.

²² Faiqí akaqáusa faiqí nímaaku uqanna qínísaara ínni fídiaqaa íqa nífeeqéeqa aasaandaana úfa faqa óosana óosana mandá ufauqa faqa ínni qíma ními-fanoo Ánutufa firaa asasirana ínni nímiannoommi.

²³ Misá miqímmannímiqáifaqa ínnee minára asasamáseeqa idí ráidaqa nasuríafa, miná ákiaqara innaarúnai firaa qumiasana ínnindi afeedíranaki márídanoommi, maasá qikeekú qikaakú óoqai máru tamummaqara fasiqara mi-manda oosanná nímiiusa maqee faqa miqí kai íqa ínni faqa ními-faranoo.

Yísufa nóori runíra oosanara qinau.

²⁴ Ínnee maqee qumíasana faqaasa maríasa ínni aupúrarafa firaaqá maríannoo, ínnee adífaaira marírafa dóo áiqaráannoo.

²⁵ Ínnee maqee nímuuqa ímariasa ínni aupúrarafa firaaqá maríannoo, ínni aandaroo náruannoo, ínnee maqee naanaidara qímariasa ínni aupúrarafa firaaqá maríannoo, ínnee nóori runírafa faqa qikífaafau qírafa faqa maríannoo.

²⁶ Faiqí ánaasee aiqámausa ínni ámiqi ámiqira ufa qímannimi maríasa faqa nímoqí maríasa faqa ínni aupúrarana firaaná Ánutufa nímiannoo óoqai maasá qikeekú qikaakú únnaqira tamummáqara fasiqauqara miqí kai ídaqa nímoqímarufanoo Ánutufa aupúrarana níminau.

Yísufa ínneeqa namuqáara nímuqusinaqa ruaqa.

(Mataioo 5:38-48; 7:12)

²⁷ Ínnee qíní ufa írimariasa qímannimidaqa ínnee ínneeqa namuqáara nímuqusi márínaqa misára ruaqa,

ínniara níkoofee maríasa ámiqimmasee misára ámiqi ámiqimmannímaqaqa. ²⁸ Ínni níquraree maríasa misá nimooqíra ufa qímannimiaqa ínni mandáikamma nímaqqee maríasara Ánutufa idaaqamánísaanifeera innaaru qiaqa. ²⁹ Moó fannoo aní aapaasa árinana dínni faqa quandásainanoo áruani, faiqí moó fannoo aní sakéta máree fínana siúta faqa miná ámia, ³⁰ Faiqí moó fannoo nána ainainaree aní irámirinana anée miná ámia, moó fannoo aní aináina úmuaramámáree fínana sía kafáa óonu máraa. ³¹ Anée nána óosanaree áididanoo fee faiqí ánaasee aní ámifaree, anée ámiqira oosana kai qímiaqqee qímariananoo. Dóo anée náaree misá aní ámira ádira óosana kai faiqí ánaasee maqqee maqqee káqi nímia.

³² Faiqí ánaasee aníara áidimariasara kai nídinanoo nánaree fífau Ánutunara miná ákiaqara qiní qímiananoo fee, sía aní ámiannoo mandá óosana máree maríasa naanna réemariananoo misá miqímmidaqa naríara naríara nídidanoo. ³³ Aní ámiqi ámiqi ímariasara kai ámiqi ámiqinanoo Ánutufa miná ákiaqara sía aní ámiannoo, mandá óosana máree maríasa naanna réemariananoo misá miqí kai ídaqa naríara naríara ámiqi ámiqidaqa. ³⁴ Aní ámimariasara kai aináina níminanoo Ánutufa miná ákiaqara sía aní ámiannoo, anée miqínana sía manda óosana máree maríasa úrinnaaqa réennaranoo misá kásooqaqqee miná ákiaqara miná amana kai qímiaqqee qímasee níminnanoo. ³⁵ Ínnee sía misá naanna raaqa, ínneeqa namuqáara nímuqusi marinaqa misá ámiqimmannímaqaqa úfaasu ainainara innaaru qímariasa nimíséeqa sía miná ákiaqara nífu máqaaqa ínnee miqídaqa fíraa uriqarara Ánutuna faiqi námú márifaranoo miná ákiaqara fíraa qumiasana Ánutufa ínni nímaqaannoo. Ánutufa miqí marífa mandá oosana máree maríasa faqa minára auní maríasa faqa ámiqi ámiqimmánimaqqee marífa máridanoo, ínnee miná aanna raaqa. ³⁶ Ínni níkoofa aiqámausara ámuqusi marifanoo nífauidanoo ínnee faqa miqí kai íqa faiqí ánaaseera nímuqusinaqa nífauaaqa.

Yísufa nímuqusiranara faqa áfaariranara faqa qinau.
(Mataioo 7:1-5)

³⁷ Ínnee níqoónausa sía níqurara ufa nímiaqa miqífanoo Ánutufa ínni faqa sía níquraraannoo, ínneeqa níqoónausa kaukaata sía qímannímaqaqa miqífanoo Ánutufa ínniara faqa sía kaukaata qíannoo, ínnee ínneeqa níqoónausa ínni mandáikamma nímaqqee maríana minnisaifanoo Ánutufa ínnindi faqa minnisaannoo. ³⁸ Ínnee faiqí ánaasee káqi nímfanoo Ánutufa ínni faqa káqi nímiannoo, mifá fíraaqóo qumbiqásee rairaamásee ínni nímiannoo, ínnee faiqí ánaasee níminandée kai máseenoo Ánutufa ínni faqa nímiannoo. Anée faiqí ánaasee nímira oosana Ánutufa qáfamasee mi-nímira oosanamaú kai ínni nímiannoo.

³⁹ Yísufa quandára ufa moó máaqa qímasee faiqí ánaasee qímannimainau, áfu dimbárafá sía amana aqoónnana áfu dimbárafá ásaadakinoo aaná fúannoo, áfiqqee fuani ínnana aiqámaqara madikakí áqufi-

faranoo. ⁴⁰ Ákara máqaki kéeqqeemari kumaaraafa sía amana narí uqafíqqee marína úraaqaráannoo, ákara maaqaki kéeqqarafa taikáseenoo mi-karí narí uqafíqqeemari fasiqana amanasáa máriannoo.

⁴¹ Yísufa káqi qímannimidanoo qinau, anée nánaree aneenná ákaqaafasaa áfuki mári saqari araífa marífanee ufa qídanee. Mee aní áfuki múduka saqari akatia márinara anée sía íridanee. ⁴² Anée náqimásee aneenná ákaqaafasara maí aniráinaqa mee aní áfuki saqári árai márina maráquanaúree qídanee, aní áfuki múduka saqari akatia máridanoo anée níkaru qímarianafa aneenná áfuki náaree fíraa saqari akatia márina maráquseenana andeeqásee áfu máqeenana aneenná ákaqaafasaa áfuki káqikaa saqari araí márina mara áqua. (Ínnee sía moó fannoo mandá ainaina márainana áquraraaqa maqásaa fasiqa ánaasee aiqámausa ínnisambaqaindi fíraa saqari akatiara foora máridanoo.)

**Yísufa andeeqára oosanara saqári qaqaama kíkíqa úsin-
au.**
(Mataioo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Ámiqira saqari fannoo sía mandá qaqaama íraannoo, kafáa miná dínni mandá saqari fannoo sía ámiqíra qaqaama íraannoo. ⁴⁴ Saqári qaqaama fannoo saqári óosanara koorooínana anée írinnaranoo aiqáma saqari qaqaama irafínoo óosanara koorooídanoo. Anée náqi fee másee réereeroondaana sándasaaqaraana faafísa qaqaama tiqínnaree sía minásaa íraannoo. Kaifáa náqi fee másee kaakúna sándasaa kamúkamu-na qaqaama tiqínnaree sía minásaa íraannoo. ⁴⁵ Faiqí faqa saqári faqa moodáa karidaqa ámiqira fasiqa fannoo narí ámuqusakinaa ámiqira afeedíranakíqari ámiqira ufa qímannimiannoo, mandá fasiqa fannoo narí mandámuqusa afeedíranakinaana mandá ufa qímannimiannoo, faiqí narí ámuqusakímári ainainará kai ufa qídanoo.

Yísufa narí ufamau fímarusara máaqa kíkíqa úsinau.
(Mataioo 7:24-27)

⁴⁶ Ínnee nánaree qiní Yísunara karaambáiqee karaambáiqee qídaqa qiní ufa sía írida fee, faiqí moó fannoo qinée márunannai aniréeno qiní ufa írimarífa miná óosana maaqímminoo marída. ⁴⁸ Mi-fasiqáfa máaqa akoona fooqáafa máridanoo, mi-fasiqáfa maqá ámiqimasee meemaqóo indufúseenoo faakána óonísaa mundúseenoo minásaa máaqa afeekaikámasee usakánau, nammári áufinoo mi-maaqána árufanoo sía kásinau, faakána ámiqimasee afeekaikíninoo márinau. ⁴⁹ Faiqí moó fannoo qiní ufa iriséeno mimaú sía fínafa moo máqa ákoofara foo máridanoo mi-furufarífa fasiqáfa aandá maqasaa máaqa usakéeno sía faakána afeekaikínau, nammári áufinoo mi-maqána árufanoo rafáuraki maqásaa áqufinoo fíraaqóo kúrusinau.

Saidéena aináinira faiqi Yísufa andeeqánau.

(Mataioo 8:5-13)

7 Yísufa mi-ufáusa aiqáma faiqí ánaasee qíman-nimiseenoo findimaqee Kapeeranaumma máqu-sai finau. ² Óoquroofanoo Roomma máqannaa sundíauqa úriqararana aináinira fasiqa káaqa áidi marú fasiqafa kúqira aurira aurímarinau. ³ Sundía úriqararafa Yísufa ánunara iriséenoo Yuda máqannaa úriqararausa niqíqéenoo qinau. ⁴ Ínnee óonuree Yísuna irámiriaqa mifá amanée maí anirée qiní aináinira fasiqa andeeqáannoo fee qufaqa misá Yísufinnai óonuree reendeenamasee fuki faakí qiqau, maasá diqíqáifasiqa Roomma máqannaa fasiqa káaqa maasá Yuda máqannaara rímarifa amaana máqa maasá usakáqímufa aní dadaaqírana amana márifa amanée dadaaqinnáree.

⁶ Yísufa misá ufa iriséenoo eedóo qímaseenoo misá faqa sundía máaqai finau, aatáta fífiufanoo máaqa adeedí rámasoofanoo mi-fasiqáfa narí áqoondiua niqíqéenoo qinau, ínnee óonuree maaqí qímasee Yísuna qímamiaqa, óo úriqararafa anée fífau áiku rúrina maí aní maríananoo, nánaree anée firaa úriqararafa maí anirée qiní mandá máaqaki kéeqafinaqa qisaurúanoora, qinée aní áfusaa fíranara faqa sía amanaikídaqa qinée óorudupirausa márídaqa. ⁸ Qiní úriqarara sundíauqa moómoosa márifaqa qinée misá nímeemaanai márídaqa misá ufamáu fídaqa, qiní qímeemaanai moómoo sundíauqa faqa márifaqa qinée moonára fúannee qúnanoo fídanoo moonára ániannee qúnanoo ánidanoo qeeqá aináinira fasiqara maa-ainainná áuqaa qúnanoo áuqaidanoo, anée Yísufa úriqararafa máríananoo anée miqóoqari kai aurírafa taikáannee qínanoo qiní aináinira fasiqa fannoo fíndifuani. ⁹ Misá mi-ufána Yísuna qímamufanoo tautú-maseenoo faiqí ánaasee moómoosa miná faqa ánusa quándaki qímanniminau. Maa-Roomma maqannaa fasiqáfa firaaqóo qiní saqárikidanoo Isaraee máqannaa qeeqá máqannaasa maqúsa maqusa nídaqa sía miqíra ámiqíra fasiqa qáfeeqa, ánaamuru márídanoommi. ¹⁰ Miqí qufaqa misáúqaindí niqíqoosa anirandée náriqa úriqararana máaqaki kéeqafi qáfoofanoo mi-fasiqána aináinira fasiqa fíndifinoo ámiqímasee márínau.

Yísufa adeedaana ánaasee ámaaku kúqirana kinaana mara fíndifinau.

¹¹ Marikínoo Yísufa moo máqusai miná áuqu Nainna máqusai narí faiqí námufaqa faiqí ánaasee moómoosa miná faqa finau, maqúsa naambeéqai óonuree qáfoofaqa mi-maqúsánaasa faiqí kúqirana qaindúsu máree ákandarara ikifáafauna faqa ániqau, adeedaana ánaasee ámaaku moodáa márufa kuqufufaqa faiqí ánaasee moómoosa faqa miná ánoofa faqa ákandarara máree ánufanoo Yísufa níqafoofanoo firaaqóo ámuqusufanoo miná ánoona qímaminóo qinau. Sía ikíraqaaqee qímaseenoo ásaukunoo óonu miqaindána áuqoofaqa máree ániusa kásoomáfufanoo

Yísufa kúqira kumaaraa qímaminau. ¹³ Óo maa-kumaaraa qinée aní qímamidaqa dóo findifua qufanoo mi-kuqira kumaaraafa rútaqinoo fíndifinoo ufa qinau. ¹⁴ Yísufa miná áfiqamareenoo narí ánoofinnai múnaisóofaqa faiqí ánaasee firaaqóo náaquqoofaqa Ánutuna amooqídaqa qiqau. Úriqarara tamummaqara fasiqa dóo maasáki akooqóo kooroomáfinoo márídanoo fee qufaqa akaqáusa maaqí qiqau. Ánutufa dóo narí máqannaasa óoqai qímaqoo dadaaqianinafa dóo aní márídanoo. ¹⁷ Mi-ufána Yísuna áufakiana fannoo miqóoqari Yudeeaa máqa maaqaki máríasaki faqa miná átiqara máríasaki faqa fífaininau.

Nammári nímimaru Yoohaneena faiqi námu Yísuna irámmiriqau.

(Mataioo 11:2-19)

¹⁸ Yoohaneefa nammári nímimaruna faiqi námu Yísuna náaquqara áufakiana Yoohaneena qímamufanoo iriséenoo narí aináinira faiqi qaaraqánda náaramasee qímanniminoos qinau. ¹⁹ Ínnee qara karaambáiqinnai óonuree maaqí qímasee irámiriaqa Qinée ánianinnanara qíafanafa anée mifée márídane moonáree rakísianauree, miqí qímasee qímannimisee niqíqoofaqa miqandá Yísufinnai óonuree irámiriqa qiqau. ²⁰ Yoohaneefa nammári nímimarufa maasá diqíqáifaqa aní iráidaqa mifá ásauku mundírafa ániannoommifoo qímaqoofa anée mifée márídane moonáree maasá rakísianauree qufanoo, Yísufa mikarí faiqí ánaasee moómoosa aurímarusa faqa óosana óosana teeroo máree marúsa faqa fáafasaaqa naundurái márusa faqa nífu dimbárausa faqa andeeqániseenoo Yoohaneena faiqíqára qímanniminoos qinau. ²² Ínnee qara Yoohaneefinnai anirandée óonuree maqee maaqóo qáfaiqa mária ainaina qinée Yísusa áuqaunnaara qímamiaqa, nífu dimbárausa maqanníseeqa níku eendírausa andeeqánnisaunaqa nídaqa karooru nárímarisa rukánniseeqa náaqoo aunírausa ruiqánniseeqa kúqirausa findifumánniseeqa, kudi fásíqa anaaseeuqa ámiqíra fasaasa ufa innaarúnaira qímannimiqa mi-ainainúsara óonuree aiqáma Yoohaneena qímamifanoo mifá qiníara íríannoo, óoqai ánraree qímaqoosa dóo misámma aní márídaqa. ²³ Maa-ufána faqa qímamiaqa, qiníara sía qaara irira írímariasa Ánutufa asasírana nímiannoo.

²⁴ Miqí qufaqa miqandá irisée fufanoo Yísufa faiqí ánaasee moómoosa miqóo máríusa qímanniminoos qinau, Yoohaneefa nammári nímimarufa káasau aadána maqa maaqanaki márufaqa ínnee miná ufa íríraree qímasee nána ainaina qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau, fífau andanda úfai fannoo kásimarina qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau. Yoohaneefa sía miqímarifa márínau. ²⁵ Ínnee nána qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau, faiqí moó ámiqíra qámunna afisímariina qáfararee fee qímasee óoqu fí fee iqau. Yoohaneefa sía miqímarifa, ámiqíra qámunna afisímariasa sía káasau maqa maaqaki márídaqa úriqarara karaambáiqqa máaqaki márídaqa. ²⁶ Ínnee Ánutuna tamummaqara fasiqa qáfararee fee qímasee óoqu fíqau.

Eeóo ínnée tamummáqara fasiqa óoqu qáfaqau, sía káqi tamummáqara fasiqafau óoqu qáfaqau, tamummáqara fasiqauqa úriqararafa márúnara óonu qáfaqau. ²⁷ Óoqeennáa ákaraki Yoohaneenara maaqí qímasee ákara rínoo máridanoo.

Íriaqa, qínée qiní ufa qímannimianinafa aní óorinni aqíqáananoo aní óorinni fídanoo aní aaná afisúannoo.

²⁸ Yoohaneenara miqí qímaqoofaqa qínée Yísusa minára maaqí qídaqa maa-maqánasaa kambíqoosakiqari mifá úriqaranoo márifa máridanoo, miná dínni innaarúna ququsaki máriasa uréeqarausa misá Yoohaneena úriqararausa máridaqa.

²⁹ Faiqí ánaasee káiqeesa faqa úmmuarimari takisa munnimmana máree maríasa faqa Yísuna ufa Yoohaneenara quná ámiqimasee írìqau, misá óoqai Ánutuna andeeqára ufamau fídaqa, Yoohaneefinnai nammári máree marúsa máridaqa Yísuna ufa ámiqimasee írìqau. ³⁰ Farisai ámaana ufa qímaríasa faqa Mooseena sándufasaa rakísirausa faqa misára Ánutufa andeeqára aana naamúa qufaqa misá rukíasee sía Yoohaneena nammári mároosa máridaqa Yísuna ufa faqa sía írìqau.

³¹ Yísufa misára iriséenoo maaqí qímasee faiqí ánaasee qímannimino qinau, maa-fasannái máriasa nána fooqáasee márìdee, misá faiqiuqa maqúsa qám-baanai sararída maríasa fooqáasa máridaqa misá maaqí qímasee narí áqi narí áqidaqa maasá asasíra idi ráunaqa ínnée sía dadaaqí idí rée maríafanoo maasá quándaki qíkí ánai fakíki ráunaqa ínnée miná faqa sía dadaaqiafanoo ínnée fúrufari maríasa máriafanoo.

³³ Yoohaneefa nammári nímimarufa aniréenoo uáinna nammari sía nanau nárana uqanna faqa sía nanau. Ookasaasá anoona faqa pándaaqa oofáfana faqa kai noofaqa ínnée minára qáfamasee áfaanna aundurái kéeqafifanoo miqídanoommifoo qiqau. ³⁴ Qínée faiqí nímaaku uqanna anirée uáinna nammari faqa nárana faqa náunaqa ínnée qiníara maa-fasiqána qáfaa káaqa nárana nammári namufaqa néemarifa máridanoo, úmmuarimaria takisa munnimma máree maríasa faqa maasá qíkooqai faqa niqíqée maríasa faqa níqoondiki márifa máridanoo qiníara miqí marí fee qímariafanoo.

³⁵ Írirana faqaasa írira ufa kái qímariafaqa ínnée ufa qaara ufa qímaríasa márianara ínnée írìrana síaisa máriafanoo.

Yísuna áikusaa fadameena adíanau.

³⁶ Farisai ámaana ufa írìmarufa moó fannoo nárana suqáseenoo Yísuna áaramásee anirée qiní máaqaki nárana náannee qufanoo Yísufa eedóo qímaseenoo miná máaqaki kéeqafinoo óoqu marifínoo nárana néemarinu. (Mi-aukuanná mi-maqusánaasa nárana quqée marú qaindana qám-baana márufaqa misá miná fíqu fíqumma taatáta áfuru faiqaqée idaqa nárana née maríqau. Níku uquséeqa faiqaqée née maríqau.) ³⁷ Mi-maqusánakiqari moo ánaasee kísaaqasaa mandáinaina máree marúfa Yísufa Farisai ámaana ufa írìmaruna máaqaki nárana néemaruunaki márufanoo mi-anaaseefá minára iriséenoo ámiqira

afundimaru fadameenna idaaqíra taquki máruna máreenoo minakí aniréenoo Yísuna ánaaqiannai aniréenoo mifá aiku uquqoonnai kíkíqinau. ³⁸ Kíkíqam-mafinoo qíkíraqée márufanoo miná aukunu fannoo Yísuna áikusaa áqufufanoo narí ákiaqa asausí kísaaqannai miná áikusaaqaraa áukunu rukáseenoo miná áiku ámooqaseenoo áfundi marú fadameena mi-taqúnaki-naana miná áikusaa adíanau. ³⁹ Farisai ámaana ufa írìmarufa Yísuna áaroofa miná qáfamaseenoo narí aundurái kai Yísunara maaqí qímasee qímmírínau, maa-fasiqáfa kúqaa Ánutuna tamummáqara fasiqa máridanoofau maa-anaaseefá miná áiku ámooqáinara írìqini, mifá kísaaqasaa mandá óosana máree marúnara iriséenoofau qáoo qíni.

⁴⁰ Yísufa miná írìrana iriséenoo miná áaramásee qí-maminoo qinau, Simoonna qínée moo áinainara aní qí-mamidaqa, Simoonafa iriséenoo qinau, eeóo ufasáa rakísirafa dóo qínaqa írìa qufanoo Yísufa qinau, faiqí moó fannoo moómoo munnimma faqaafa máridanoo maqee maqee úfaasu munnimma akaqáusa nimisáidanoo miná ákiaqara faqa aabaá faqa máree marífa márìnau. Mi-fasiqáfa faiqí qaaraqánda úfaasu munnimma níminau. ⁴¹ Moo fásíqa 500 munnimma moómoo áminau, kafáa moo fásíqa 50 munnimma óoda kai áminau, nímu faqa máraqa níniufaqa áukuana áiqaramáfufaqa kaifáa mi-munnimána narí ámiraree qímasee sía amanaikufanoo mi-munnimána akoofa iriséenoo miqandára ámuqusufanoo miná ákiaqara sía márìnanau minnísanau. ⁴² Simoonna anée miqandára nánee fee qídanee miqandákiqari yáfee firaqóo mi-munnimána ákoonara áidiannoo fee firaa munnimma aabaá mároo fee káqikaa munnimma aabaá mároo fee.

⁴³ Simoonafa miná iriséenoo Yísuna qímmaminoo qinau, ábee firaa munnimma aabaá mároofa mifá kai minára áidiannoo fee qufanoo Yísufa qinau, anée andeeqásee qíananoo qímaseenoo quandáfi mi-manda anaaseefinnai óori ubeekámáseenoo qinau, Simoonna anée maa-anaaseená qáfaidanee, qínée ánoona ufa aní qímmamidaqa maa-anaaseená firaa mandainaina ákiaqara dóo minnísauannanara koorooídanoo firaaqóo qiníara áidimarifanoo ámiqi ámiqimáqimaqaidanoo káqikaa aaqarana ákiaqara minní áisainafa minní áisainanoo mi-kaqikaa aaqara fasiqáfa káqikaa qóo minní aisáinna fasiqanara áidiannoo.

⁴⁴ Qínée aní máaqaki aniráunnana anée sía maasá óosana máreenana nammárinnai qíku nammári úquanoo, maa-anaaseefá narí aukununnái qiní qíku nammári uquséenoo narí ákiaqa asausí kísaaqannai rukéenoo. ⁴⁵ Qínée aní máaqaki aniráunnana anée sía maasá óosana máreenana qímooqaananoo maa-anaaseefá anirée qiní qíku qímooqáifa máridanoo.

⁴⁶ Qínée aniráunnana anée sía maasá óosana máreenana makáqa ánoona qíkíaqaki adíaananoo maa-anaaseefá ámiqira áfundimaru makáqa anoonná qiní qíkusaa adíai fanoo qíkusaa adíai qimaqeenoo.

⁴⁷ Aní káqikaa mandainaina ákiaqara sía rukáananoo sía qiníara áidinana sía ámiqi ámiqimma qí-

maqaananoo maa-anaaseená firaa mandainaina tia rukáunanoo firaaqóo qiniara áidifanoo ámiqi ámiqim-máqimaqaidanoo. ⁴⁸ Yísufa miqí qímaseenoo quandáfi mi-anaaseená qímaminoo qinau, Óo ánaasee aní mandáinaina ákiaqara árirana dóo qinée minní áisee-qa qufaqa akaqáusa miqóo máriusa náriqa naundurái qímiríqau.

⁴⁹ Maaná yáfasiqa fee naríara faiqí mandáinaina áki-aqara árirana minnísee marúnausee qídanoo fee. ⁵⁰ Yísufa mi-anaaseená kafáa qímaminoo qinau, óo maa-anaasee anée aneenná aunduráindari qínísaa rusímar-ianafa mifá kai aní innaarúnai máriira asumu áminoo dóo asooáranaki fúa.

Ánaaseeuqa Yísuna dadaaqíqau.

8 Káqikaaqóo marikínoo Yísufa káqikaa maqusaki-aqa faqa firaa maqusakiaqa faqa óonuree anirée inóo nídanoo Ánutuna innaarúna ququsara ámiqira fasaasa ufa qímanniminooninau. Miná faiqi námú qísaukuqara taikásee qíkunnooqu qaara marasée fasiqa faqa ánaasee akaqáusa faqa miná faqa fiqau. ² Sía fífau ánaaseeuqa miná faqa fiqau. Yísufa aurírana taikánnisóosa faqa fáafasaaqa faqaasa maraqúnisóo anaaseesá kai miná faqa fídaqa náriqa nárana faqa munnimma faqa minánnai Yísuna faqa miná faiqi námufaqa fídaqa dadaaqímaríqau. ³ Mi-anaaseesá núqu Yísuna ánoona amaráfa Máriafa Makadara máqusain-daraafa Yísufa miná aundurákinaana dínni qísauku taikásee dínni ani qaaraqánda fáafasaaqa nífaqoofa faqa moo ánaasee Eeroodeena máaqaasaa rakísirana Tusaana ánaaqa miná áuqu Yooanna námmarifa faqa moo ánaasee Susaana námmarifa faqa moómoo ánaaseeuqa miná faqa fiqau.

Qaqama aaqée marúna kíkíqa úsirana.

(Mataioo 13:1-9; Mareekoo 4:1-9)

⁴ Yísufa fímarufaqa faiqí ánaasee aiqámaindari moó-moosa ani usufufanoo Yísufa quandára ufa qíman-niminooninau.

⁵ Ínnee ámiqimasee íríaqqa faiqí moó fannoo maasá Yuda máqannaasa óosana máreenoo maqá rú-maseenoo ráisa fooqáana úmmaqirara miná qaqama marasée minakí aaqásoofanoo ururanau. Mifá miqóo aaqáidanoo akaqá qaqama fannoo aatáta níku rée máriaqoo faqa áqufufaqa ufiniuqá anirée miná kai ná-masaqau. ⁶ Akaqáfa óoni ámuuaaqa maqá óodaa márunasaa áqufufanoo kambíqeenoo dauní aadánusinau, maqá afeekasáa nammári síainasaa kambíqeenoo aadánusinau. ⁷ Akaqáfa réereeroon-daana márunaki áqufufanoo réereeroondaana namu-faqa kambíqoofanoo réereeroondaana fannoo rafáaqafu fufanoo aadánusinau. ⁸ Akaqáfa ámiqira maqasaa áqufinoo firaafá kambíqeenoo qaqama moó-moo uqanna íranau, Yísufa kafáa qímanniminooninau, náaqoo faqaasa ámiqimasee qini ufa íríaqqa.

(Mi-akuanná mi-maqannáasa káqikaa ainaina qaqama ráisa fooqáana néemariqau, miná áuqu uíta, misá maqá rúmasee nísaukunoo mi-qaqamána afaqá

qumárida aaqásoofanoo kambíqee márinau, qaqama irafufaqa ateeqámaree múnusee aindirúmasee féemu uqusáidaqa néemariqau. Misáindi uíta, ráisa fooqáafa maasáindi sakuma máridanoo.)

Yísufa quandára ufa faiqí ánaasee qímanniminooninau.

(Mataioo 13:10-17; Mareekoo 4:10-12)

⁹ Yísufa faiqí ánaasee qímannimufaqa miná faiqi námú náriqa kai irámiriqa qiqau, sakuma fooqáana qaqamara quandára ufa qímannimiannana miná óosana maasá sía írídaqa qímaqiminaqa íría. ¹⁰ Yísufa iriséenoo qinau, Ánutuna quqúsakinaa qumee írírana Ánutufa ínniara qímannimianee qinau, faiqí ánaasee sía kooroomásee qímannimia quandásee qímanními-naqa nífu qáfamasee sía paqúrífara náaqoonnai irisée sía naundurái quqéefara.

Qaqama aaqée marú úfana óosana kooroo ináu.

(Mataioo 13:18-23; Mareekoo 4:13-20)

¹¹ Ráisa fooqáana qaqamasáa quandára ufa óosana maaqímminoo máridanoo, ráisa fooqáana qaqama Ánutuna ufa máridanoo. ¹² Ráisa qaqama níku rée-mariaqoo áqufifa maaqímmidanoo, Ánutuna ufa irisaaafanoo mandá afaanna fannoo misá naunduráin-daraana ufiniaráfoo ani námammaree fífaqa qini saqárikirana faqa asumu máriranasaa faqa ititáani-feera. ¹³ Ráisa qaqama óoni ámuuaaqa maqásaa áqufifa maaqímmidanoo, faiqí ánaasee akaqáusa Ánutuna ufa irisée sía naundurái meemáqóo iriaraasídaqa aaqee kái irisée nimanamásee qáfara aukuaana kambíqafi-faqa misá minnísaidadaqa. ¹⁴ Ráisa qaqama amuka faqáa ainainaki áqufifa maaqímmidanoo, faiqí ánaasee akaqáusa Ánutuna ufa iriséeqa maqásaa adíafaaimari ainainara faqa óosana óosana qumiasana faqa munnimma máree maríana faqa ummaara nárimari ainaina faqa amuka faqáa ainainara foora minásaa kukúqammafinoo radámifanoo adusá qaqama íraidanoo. ¹⁵ Ráisa qaqama ámiqira maqásaa áqufifa maaqímmidanoo, faiqí ánaasee akaqáusa Ánutuna ufa irisée qumáreeqa nári ámiqira nímuqusaki ufa irisée eedóo qíranaki quqásee minakí máqeeiafanoo máriifa qaqama íraidanoo. Faiqí moó fannoo Ánutuna ufa iriséenoo faiqí ánaasee qímannimidanoo narí mári-rana faqa kooroo ímarifa qaqama íraidanoo.

Yísufa quandára ufa qóoma kíkíqa úsinau.

(Mareekoo 4:21-25)

¹⁶ Yísufa kafáa qímannimidanoo qinau, faiqí moó fannoo qóoma qumbíseenoo sía dífaaninnai rafáaqa fúannoo, sía béeta ameemaanai quqáidanoo, faiqí ánaasee miná máaqaki kéeqafiqa ámiqimasee qáf-aaqee qímasee qaindásaa díridanoo. Kásooqaqee faqa aiqáma kukéeqara ainaina Ánutufa kooroo ían-noo aiqáma rafáaqafira ainaina faqa Ánutufa paqúri-masee maréeqee akooqóo quqáannoo. ¹⁸ Ínnee Ánu-tuna ufa írímariasa ámiqimasee irisée máraaqa aiqá-ma káqikaa írírainaina faqaasa Ánutufa moó faqa nímiannoo, írírainaina síaisa áti márina Ánutufa rafíqa

mara márainaqa káqi márifaranoo. Ínnee minára Ánutuna ufa iriséeqa rakísi qumáraaqa.

Yísufa narí ánoona uqanna kíkiquammusinau.

(Mataioo 12:46-50; Mareekoo 3:31-35)

¹⁹ Yísufa miqóo faiqí ánaasee qímannimimarufaqa miná ánoofa faqa miná áinaina faqa anirée Yísuna faqa ufa qíraree qímasee qáfoofanoo faiqí ánaasee moómoo máaqaki umbíqafufaqa sía amana kéeqaaqau. ²⁰ Faiqí moó fannoo miná qáfamasee Yísuna qí-maminau, aní ánoofa faqa aní ákaqaafasaa uqa faqa misá aní faqa ufa qíraree qímasee mádaanai kíkíqíqa márídammia. ²¹ Yísufa miná iriséeno aiqámausa qí-manníminau, Ánutuna ufa irisée eedóo qímasee mi-maú fímariasa misá qíní qínaukoo qíkaqaafasaa uqanna máríafanoo.

Yísufa nammári faqa úfai faqa qáoo qufanoo kásoom-minau.

(Mataioo 8:23-27; Mareekoo 4:35-41)

²² Moo kári Yísufa narí faiqí námufaqa nammári áfainni noodáanna réemaru kanuqánaki akarámafínoo qímanniminau, ínnisaimbaqa maa-nammarína múqu áfainai níanai fuanáura miqí qufaqa misá uqa áikannai fúrufanoo kanúqa fannoo finau. ²³ Misá fímarufanoo Yísufa kanúqaki faiqaqée marínau, faiqaqée máru-fanoo úfai firaafá úqufanoo nammári ámakaurínoo nammári fannoo kanúqaki qumbiqéeno ukúqnaqaa ufaqá rufíee maríqau. ²⁴ Yísuna faiqí námu Yísufinnai óonuree áfauríqa qíqau, óo úriqararafa, úriqararafa, maasá dóo ukúqnaidaqa kúqirarammidaqee qufanoo Yísufa fíndifínoo úfaira faqa nammáriara faqa qáoo qufanoo kásooinoo firaaqóo dáí qímafinau.

²⁵ Miqí qímaseeno Yísufa quandáfi narí faiqí námu níqínoo qínau, ínnee qíní saqárikirana yái fee quqée fee sía márifaqa rufíee máríafanoo qufaqa misá aiqá-mausa náaquqoofaqa ruffaídaqa narí qímami narí qí-mami qídaqa qíqau. Maaná yáfasiqa fee márídanoo mifá úfaira faqa nammári ámakauriranara faqa qíman-nimifaqa miná ufa irisée eedóo qímasee kásoomáfia.

Faiqí aundurákinaa áfaannauqa kúaraki fíqau.

(Mataioo 8:28-34; Mareekoo 5:1-20)

²⁶ Misá miqóoqari kanúqaki nammári ámuuqumau fí-fiufaqa muqáfainai níanai Keerasa máqannaasa máruqoo óonuraquraminau, mi-maqannáasa Karíree máqa maaqa dínni átinaí maríqau. ²⁷ Yísufa kanúqak-iqari maqásaa áqufufanoo faiqí moó fannoo fáafasaaqa miná aundurái márufa aniranau, mi-fasiqá-fa kísaaqasaa káqisamu nímarinau, sía narí máaqai márufa faiqí mádikai márufa aniranau. ²⁸ Faiqí ánaasee moómoo kari sáinnadannai mi-fasiqána áiku ásauku rumbásoofanoo fáafasaaqa fannoo mi-fasiqána afeekaíku fanoo mi-sainandána rakéemasoofanoo sandéeno káasau aadána maqa maaqai fímarinau. Mi-fasiqáfa Yísuna qáfamasoofanoo fáafasaaqa afaan-na miná aundurái márufa fáaqarinau. Yísufa mi-faafasaaqána aqíqáninnanara iriséeno fáaqa rú-

masee Yísuna óorinni maqásaa áqufínoo áranaiqi qí-maminau, Yísu anée firaaqóo úriqarara Ánutuna ámaaku máríananoo anée nánaree maasá soodáa ída-nee, qínée firaaqóo aní iráidaqa, sía qíní ambufúqua. ³⁰ Yísufa mi-faafasaaqána irámírinoo qínau, aní áuqu yáfee qufanoo mi-faafasaaqáfa qínau, maasá moó-moosa maa-fasiqána aundurái márúnausa márúnnanara maasá dúqu qúsiraúsee qídaqa.

³¹ Miqí qímasee Yísuna áranaiqi irámíriqa qíqau, anée sía maasá idáki níqíqáa qímasee qáfoofanoo ámeemai kúarauqa ándanda náidaqa márufaqa Yí-sunara afeekaíkiqa qíqau amanée maasá kúarauqa naundurái kéeqaanauree qufanoo Yísufa dóo fuaqée qufaqa mi-fasiqána aundurákíqari ráudamaki kúarauqa naundurái kéeqafufaqa mi-kuaráusa tautúma-ki ámeemaidari sandáqa nammári áfainni óoquree rafúsaki nammárikí áqufíqa ukúqnamáfíqa kuqu taikáqau.

³⁴ Kúarasaa rakísímarusa miná qáfeeqa sandée óoruree maqúsai márusa faqa uíqaana máaqakiaqa márusa faqa qímannimíqa fíqau. ³⁵ Faiqí ánaasee moó-moosa maasá faqa qáfararee qímasee Yísufinnai nam-mári áfainni sandée óoqu fíqau, óoquree qáfoofanoo fáafasaaqauqa aundurákíqari fífu fasiqáfa írirana maraséeno qamunna rumbáseeno Yísuna áikuki óo-qufaaqee márufaqa qáfoofanoo náaquqanau. ³⁶ Keer-akeeseenee máqannaasa maqúsauqakíqari moó-moosa suqúmáree aniroofanoo Yísufa fáafasaaqauqa níqíqoofaqa qáfeeusa misá uqa qímannimífaqa irisée-qa firaaqóo náaquqoofaqa Yísuna íreeda kai íreeda kai fuki faakí qida irámíriqa qíqau, amanée anée maaqóoqari moosáa finnáree qufanoo Yísufa kanúqaki akarámafínoo mootínaí finau. ³⁸ Yísufa fírarufanoo fáafasaaqa aundurái máriu fasiqáfa Yísuna áranaiqi irámírinoo qínau, amanée qínée aní faqa fuanáuree qímasee fuki faakí qufanoo Yísufa miná aqíqéeno qínau, aneenná máaqai óonuree Ánutufa aní andee-qáinara misá qímannimífa miqí qufanoo mi-fasiqáfa narí maqúsai óonureeno Yísufa miná andeeqónara aiqámai qímannimínoo ninau.

Kísaaqandaikimaru anaaseefa Yísuna qamunna áuqanau.

(Mataioo 9:18-26; Mareekoo 5:21-43)

⁴⁰ Yísufa anirandée kafáannai óonuroofaqa faiqí ánaasee moómoosa minára rakísida márúsa asasam-másee Yísuna áfíqaaqau, Yísufa kanúqakíqari maqái áqufufanoo miqóo amaana máqasaa rakísirafa miná áuqu Iairusafa aniréeno Yísuna áikuki maqásaa áqufínoo áranaiqi irámírinoo qínau, amanée anée qíní máaqai anirée dadaaqía, qíní qíraamuna moodáa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara aukuaana kái marasaifá kúqirarídanoo. Yísufa eedóo qímasee fímar-ufaqa faiqí ánaasee moómoosa fídaqa narí afeeqée narí afeeqée ídaqa Yísuna faqa fíqau.

⁴³ Ánaasee moó fannoo qísauku taikásee qíkunni óo-qu qaaraqánda áukuana kísaaqandaikí marúfa tutáqausa moómoosa feefaurú másaida máreemaru

marasinna ámufoanoo sía taikánau, miqí márufoanoo miná munnimma taikáfufanoo káqi marínau. ⁴⁴ Yísufa faiqí ánaasee námufaqa fímarufanoo mi-anaaseefá Yísuna ánaaqiannai moómoosa ititáfunkiaiaqa anirée qumeé kai miná qamunna áti qumeé áuqamá-soofanoo miná kísaaqándaikirafa aaqee uqanna taikánau. ⁴⁵ Yísufa irámmirinoo qináu, yáfee qiní dúgeenoo fee qufaqa aiqámausa qáoo qufanoo Peetoorofá qináu, úriqararafa faiqí ánaasee moómoosa aní áfeeqáidammia qufanoo Yísufa kafáa qináu, ⁴⁶ Moó fannoo qiní dúqaiifanoo faiqí andeeqára afeeka qiníkiqari fífaqa íriqammunani qináu. ⁴⁷ Miqí qufanoo mi-anaaseefa óo dóo qiní qíqafeenóommifoo qímaseenoo áindiri áindiri ufanóo Yísuna áikuki maqásaa áqufínoo aiqámausa nífusaa narí auríranara faqa miná qamunna áuqoonara faqa aurírafa aaqee kái taikóonara faqa kooroo ináu. ⁴⁸ Yísufa miná ufa iriséenoo qináu, óo qiní qíraamuna anée írirana qinísaa rusíannanara aní aurírafa taikéenoo, dóo asoóaranaki fúa.

Yísufa Iairusana áraamuna andeeqánau.

⁴⁹ Yísufa miqí qímasee mi-anaaseená qímamimarufanoo amaana maqasaa rakísirana máaqaindari faiqí moó fannoo aniréenoo Iairusana qímamináu, anée Yísuna sía kadáapi ámia, aní áraamuna dóo kuqufínoo. ⁵⁰ Yísufa miná iriséenoo Yáirusana qímamináu Iairusa anée sía rufíaa, qinísaa kai aní írirana mundínanoo aní áraamuna amanaikíannoo. ⁵¹ Yísufa Yáirusana máaqai óonureenoo aiqámausa kéeqararufanoo qáoo qímaseenoo Peetooroona faqa Yoohaneena faqa Yameesana faqa mi-manaraqána ánoona ákoona faqa minamúsa kai nífiqeenoo máaqaki kéeqanáu. ⁵² Kéeqafufanoo níqafuofaqa mi-maqánaki moómoosa máridaqa ikífaafau qímarufanoo Yísufa qímannimináu, Sía ikíráqaaqa mánaaqa sía kúqinoo faiqáqée máridanoo qufaqa aiqámausa mi-manaraqánara kúqaa kúqinoo fee qímasee Yísunara naanaidaraqíqa uteéti qíqau. ⁵⁴ Yísufa mi-manaraqáfa rinóo márunnai óonureenoo miná ásauku qumáreenoo qímamináu, qiní qíraamuna fíndi fúa. ⁵⁵ Miqí qufanoo aunduráindaraafa óonurandee ani kéeqafufanoo aaqee uqanna fíndifufanoo Yísufa miná ánaukoo qímanniminoo qináu, nárana aní áraamuna ámiaqee qufaqa ámufoanoo nanáu. ⁵⁶ Miná ánaukoo fíraaqóo náaquuqoofanoo Yísufa qímannimináu. Sía uqanna maa-ainainnára moóna qímamiaqa, kukéeqaaqa.

Yísufa narí faiqi námu níqiqoofaqa innaarúnaira qímannimíqau.

(Mataioo 10:5-15; Mareekoo 6:7-13)

9 Yísufa narí faiqi námu (12) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée náarama moodáaqoo quqáseenoo Ánutuna afeeka fáafasaaqa áfaqara afeeka faqa aurírana oosana oosana taikára afeeka faqa nímináu. ² Nimiséenoo máaqanna máaqanna níqiqámáseenoo qímannimináu, ínnee Ánutuna innaarúna ququsara faiqí ánaasee qímannimidaqa misá aurírana taiká nimaqáaqa, ínnee sía moo

áinaina máree fuaqa sáunu faqa áakauqa faqa nárana faqa munnimma faqa aabaá qámunna faqa sía máree fuaqa káqi fuaqa. ⁴ Maqúsaki óonuraifaqa moó fannoo áqoondi kámannisainaqa miná máaqaki kai maríiqa minakíqari kai fuaqa. ⁵ Yámaqusanaasee ínniara qáoo qífaqa Ánutufa náruaninnanara aaquqímannimaqasee kookoomma afaqá nínaamarasee fuaqa. ⁶ Yísuna faiqi námu máqusa maqusa fídaqa ámiqíra fasaasa ufa faiqí ánaasee qímannimisáidaqa aiqámai aurúsa faqa taikánnisee maríqau.

Eeroodeefa Yísunara Yoohaneefe qináu.

(Mataioo 14:1-12; Mareekoo 6:14-29)

⁷ Eeroodeefa Karíree máqa maaqaki úriqarara kípafa mi-ainainnára iriséenoo fíraaqóo randéenoo fúru-farináu. Akaqáusa qíqau, Yoohaneefa nammári nímmarufa Eeroodeefa arusoofa kúqiranakíqari fíndifínoo mi-naaquqara ainainná áuqaidanoommi foo qufanoo Eeroodeefa mi-ufána iriséenoo randánau. ⁸ Óoqeenaa tamummaqara fasiqauqakíqari Eeriaa fee moó fannoo fee kafáa fíndi fínoo fee akaqáusa qufanoo Eeroodeefa qináu, ⁹ Yoohaneefa nammári nímmaruna ákiaqa qínée atekásaaafananoo kúqinoo máridanoo. Maa-fasiqáfa Yísuna óosana óosana ainainara íridaqa miná yáfee máridanoo. Miqí qímaseenoo Eeroodeefa Yísuna qáfarara randánau.

Yísufa noodáanna faqa féemu faqa moómoosa nímináu.

(Mataioo 14:13-21; Mareekoo 6:30-44; Yoohane 6:1-14)

¹⁰ Yísuna faiqi námu máqusa maqúsa níniufaqa aniréeqa náriqa nídaqa áuqoo ainainara Yísuna qímamíqau. Yísufa misá nífiqeenoo faiqí sía márunnai Beetasáida máqusa aaqá fiqau. ¹¹ Faiqí ánaasee moómoosa iriséeqa áfaqee minní óonu paqúriqau. Yísufa misá náaramaseenoo Ánutuna innaarúna ququsara qímánnimiseenoo misáki aurúsa andeeqannísanau.

¹² Eenóofaqa Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée anirée Yísuna qímamidaqa qíqau, anée faiqí ánaasee níqiqáinaqa máqusa maqúsa úiqaana maqakiaqa fífainídaqa nárana feefaurúmasee naaqa, maaná faiqí sía mári-asaqa máridaqa. ¹³ Miqí qufanoo Yísufa qímannimináu, ínnee qá kai nárana nímiifaqa naaqa, qufaqa misá qíqau, Maasá féemu moodáannai qísauku faqa noodáanna qaaraqánda faqa máqeeidaqa, faiqí ánaasee moómoosa uqanna máridaqa amanée maasá situáqai óonuree nárana moómoo feearúanauree.

¹⁴ Miqí qufanoo Yísufa narí faiqi námu qímanniminoo, ínnee faiqí ánaasee qímannimifaqa rainá rainá máfi qaara faqa qaara faqa fasiqa níku nísauku taikásee qísaukuqara faqa (50) moosáqa óoqu maríaqqa kafáa qaara faqa qaara faqa fasiqa níku nísauku taikásee qísaukuqara faqa (50) moosáqa óoqu maríaqqa miqí kai máfi óoqumari máree fuaqa qufaqa miná faiqi námu qímannimufaqa faiqí ánaasee miqí máfi óoqumári máree fiqau. Misákiqari faiqí kai (5,000) faifa tauséenna máriqau, óoni saqári áuqíqa maríqau. ¹⁶ Óoqu mári

fufanoo Yísufa féemu moodáannai qísauku faqa noodáanna qaaraqánda faqa qumáreenoo innaarúnai óori uqéereseenoo Ánutufinnai dúfi dúfi qímasee ásaukunoo féemu faqa noodáanna faqa ruqí ruqí-masee narí faiqi námusaa soofaqa misá qumáreeqa faiqí ánaasee nímiqau. ¹⁷ Nímufaqa noofanoo nímuafuafaq átarasaa minnísoofaqa Yísuna faiqi námu mináúqa suqúsee uqáki rufanoo qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda (12) uqá qumbíqanau.

Peetooroofa Yísunara Ánutuna ásauku mundíranara qinau. Yísufa narí kúquaninnanara qímannimainau.

(Mataioo 16:13-28; Mareekoo 8:27-9:1)

¹⁸ Moo kári Yísufa naríaraa óonuree innaaru qímaru-faqa miná faiqi námu óonuroofanoo irámmirino qinau, faiqí ánaasee qiníara nána fasiqa fee qídee qufaqa misá qiqau, akaqáusa Yoohaneefa nammári nímirarufa kúqiranakiqari fíndifino fee qídaqa, akaqáusa aníara óoqai kuqufufá Eeriaafa fíndifino fee qídaqa, akaqáusa Ánutuna óoqeenaa tamummaqara fasiqauqakiqari moó fannoo kúqiranakiqari fíndi fínoo fee qídaqa. ²⁰ Yísufa miná iriséeno irámmirino qinau misá miqí qiafaqa ínnee qiníara nánee fee qídee qufanoo Peetooroofa qinau, anée Ánutuna ásauku mundírafa máriananoommi qufanoo Yísufa áranaiqi qímannimainau ínnee mi-ufána sía moo fásiqa qímami-aqa qinée faiqí nímaaku uqanna márúnausa mári-anaqa faiqí firaasá faqa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararasa faqa Mooseena sándufasaa rakísirasa faqa firaau aupurarana qimisíeeqa qiníara níkoqamásee kuqá darusáifaqa qaaramoó fáasaana áiqaráinanoo Ánutufa qiní mara fíndifu másee káqi márírana qímiannoo.

²³ Yísufa quándaki aiqámausa qímannimidano qinau, faiqí moó fannoo qiní faqa fíraee qímasee qiní ufamáu fínafa narí márírana minníseenoo faasaambáasaana qiní ufasára kuqá dáriranara amanaikídee qínafa qiní faqa fídanoora foora qiní ufamau fúannoo. ²⁴ Qinée minára maaqí qímasee qímannimidaqa. Faiqí moó fannoo qinísaara kúqiranara ámuqusi márínanoo narí márírana afeedí inafa mifá narí márírana kakasiannoo. Moó fannoo qiníara narí márírana maaqóo minnísaana narí márírana asumu máríannoo. ²⁵ Faiqí moó fannoo maa-maqánasaa úriqararafaikámafino aiqáma ainaina maqée ídanoo mári inafa marikínoo kúqinoo narí aunduráindaraana kurídiranaki fínanoo mi-qumiasanáfa fífau kadáapirumasee mároofa máriannoo. ²⁶ Faiqí ánaasee moó fannoo qiníara faqa qiní ufara faqa faiqí nífusaa asaurusee ákooqainafa márínaqa qinée faiqí nímaaku náaru inaarúnaindari qeeqá aréenarana faqa qeeqá qíkoona aréenarana faqa náaquqara andeeqara qangiroouqa faqa misá aréenarana faqa mináúqa namu-faqa qumuréeqa mi-fasiqa anaaseesara faqa qisaurúsee qíkooqaannoo. ²⁷ Ínnee maa-ainainnára faqa íríaqa ínnee maqee máriasakiqari akaqáusa sía kúqirai káqimarifanoo Ánutuna innaarúnaindaraa ququsa qáfeefaranoo.

Áaqanasaa Yísufa innaarúna áfiri máranau.

(Mataioo 17:1-8; Mareekoo 9:2-8)

²⁸ Yísufa mi-ufána qímannimiseeno dínni qísauku taikásee dínni ani qaaramoó fáasaana áiqaróofanoo Yísufa Peetooroona faqa Yoohaneena faqa Yameesana faqa nífiqeenoo moo áaqanai innaaru qírara óoru fíqau. Yísufa naríaraa innaaru qímarufaqa miná faiqi námu káqi faiqaqée ufanoo. ²⁹ Yísufa miqóo innaaru qídanoo moo óori áfiri mároofanoo miná qamunna káaqa éekara rinoo nífu dároodaraa inau. Qaara fasiqa tautúmaki kooroomáfufaqa Yísuna faqa ufa qí-mariqau. Miqandá Mooseesa Eeriaasa óoqai kúquqanda tautúmaki miqóo maqásaa misá nífusaa innaarúna áreenaranaki kooroomáfíqa Yísufa qúsasaa Ánutuna ufamau fínoo Yeerusaree máqusai kúquaninnanara Yísuna faqa ufa qímaríqau. ³² Peetooroofa narí faqa márúqanda faqa faiqaqée máriufanoo fíndifíqa Yísuna káaqa qárana faqa mi-fasiqaqandá faqa níqa fee máríqau.

³³ Mi-fasiqaqandá Yísuna áisíe fírarufanoo Peetooroofa narí óosana sía írírari Yísuna qímaminoo qinau. Ufasáa rakísirafa, maasá maaqóo márúnanoo ámiqídanoo. Maasá qaaramoo úiqaana máaqa maaqóo usakáanaura, aníara moó Mooseenara moó Eeriaanara moó usakáanaura. ³⁴ Peetooroofa káqi ufa qímarufanoo oonámu fannoo aniréeno misá ititánnimaqásooofaqa rufíqau. Ruffoofanoo oonámukiqari ufa moó maaqí qinau. Maaná qiní qímaaku márídanoo qinée rusandeesámumasee máraafanafa, ínnee miná ufa kai íríaqa. ³⁶ Mi-ufáfa taikáfufanoo misá qáfoofanoo Yísufa naríaraa kai miqóo márínau. Miqóoqari Yísuna faiqi námu miqóo máriusa mi-ainainná qáfoonara sía uqanna kooroo íqá. Káaqa umeeráqau.

Yísufa kumaaráa aundurái áfaanna márúna aqíqanau.

(Mataioo 17:14-18; Mareekoo 9:14-27)

³⁷ Faiqée iqáqooofaqa minamúsa áaqanasaaqari óoquroofaqa faiqí ánaasee moómoosa Yísuna ani paqúrimasoofanoo misákiqari faiqí moó fannoo fáaqa rúmasee Yísuna qímaminoo qinau. Ufasáa rakísirafa qinée qeeqá qímuqusannai aní irámmiridaqa anée aniréenana qiní qímaaku moodáa kai maqaqáunnana qáfaa. ³⁹ Fáafasaaqa moó fannoo maqee maqee fáaqa rúmasee miná áakufifanoo rafúseeqee maqásaa áqu-saifanoo teendaaróoni márífanoo óokiqari qáqara fakakídanoo, maqee maqee miqídanoo sía adooáidanoo. Qinée aní faiqi námu maaqóo máriasasaa qeeqá qímuqusannai irámmirunaqa amaniafanoo sía amana áfaqee. ⁴¹ Yísufa iriséeno qímaminau, ínnee qiní ufara sía ánoonee qímariasa káqi rúnna fímariasa máriafanoo. Qinée kísaaqasaa fee ínni faqa márianau-ree kísaaqasaa fee ínni ummaarará foora akuaqée ianáuree. Miqí qímasee mi-fasiqána qímaminau, aneenná ámaaku máree maí ánia qufanoo mi-ku-maaraafá áni márufanoo fáafasaaqa fannoo miná arurutúkueeqeenoo maqásaa áqusoofanoo teendaaróoninoo qáqara faka fakinau. Yísufa mi-

faafasaaqána amambainá qufanoo fífufanoo Yísufa mi-faiqína andeeqáseenoo narí ákoona kafáa áminau. ⁴³ Faiqí ánaasee miná qáfamasee Ánutuna náaquqara afeeka qáfamasee rufiaqau.

Yísufa narí kúquaninnanara kafáa qímanniminau.
(Mataioo 17:22-23; Mareekoo 9:30-32, 44-45)

⁴⁴ Faiqí ánaasee Yísufa áuqoo áinainara náaquqoofaqa narí qímami narí qímami másoofanoo, Yísufa quándaki narí faiqi námu qímannimino qinau, ínnée máq qímannimianaqa sía aunúaqá ámiqimasee íriaqa. Qinée faiqí nímaaku uqanna Ánutufa qiní maréeqee faiqí faiqi nísaukuki quqáqísáinaqa dárifaranoo fee qufaqa sía mi-ufána óosana íriqau, Ánutufa misá írirana ititásoofaqa sía íriqau, Yísuna irámmiriane nee rusía minnísaqau.

Yísuna faiqi námuki yáfee úriqararafa máridanoo fee qiqau.
(Mataioo 18:1-5; Mareekoo 9:33-37)

⁴⁶ Moo kári Yísuna faiqi námu maasákiqari yáfee úriqararafa máridanoo qímasee narínni narínni ufa raináqau. ⁴⁷ Yísufa naríkai misá ufa iriséenoo ákooqoofanoo faiqí ánaaqi moó maraséenoo narí aaqá kíkíqamasee miná kíkíqá ususéenoo narí faiqi námu qímanniminau. Yáfee moó fannoo qiníara irisée maa-kaqikaa faiqína óonudupirana óonu asasammásee ámiqí ámiqimma áisainafa qiní uqanna qíqoondikídanoo, kafáa yáfee moó fannoo qiní óonu asasammásee qíqoondikinafa qiní diqiqoona Ánutuna áqoondikídanoo. Ínnikiqari óorudupirafa mifá ínni úriqararafa máridanoo.

Moó fannoo Yísuna áuqusaa fáafasaaqa aqiqanau.
(Mareekoo 9:38-40)

⁴⁹ Yoohaneefa mi-ufána ákiaqara Yísuna qímaminoo qinau. Óo maasá úriqararafa, ínnau moó fásiqa fannoo moosáa aní áuqunnai mandá fáafasaaqa faiqí aundurákinaana aqiqée marufaqa maasá qáfamasee qáoo qiqíafana, mifá sía maasá faqa nímarunara qáoo qiqíafana. ⁵⁰ Yísufa miná iriséenoo qímaminau sía minára qáoo qiaqa, sía namuqáa máridanoofau miqíni maasá qíqoondi máridanoo miqídanoo.

Moó Samaria máqannaasa Yísunara moósa fúannee qiqau.

⁵¹ Yísufa Kariree máqa maaqaki níniufanoo innaarúnai óorufuaninna aukwana adeedí roofanoo Yeerusa-reenni óori quandánau. ⁵² Samaria máqa maaqaki faiqanóo fídanoo faiqí akaqáusa niqiqoofaqa indaarú Samaria moó máqusaki faiqáaninnanara deedaqiaqeera qímannimirara niqiqanau. ⁵³ Óonuree mi-maqusánaasa qímannimufaqa misá qiqau maasá namuqáa maqúsai Yeerusaree máqusai fídanoo fee qímasee qáoo sía maaqóo faiqáannee qiqau. ⁵⁴ Miná faiqíqára Yameesasa Yoohaneesa miqandá minára iriséeqa níranaqoofaqa Yísuna qímamiqau, Karaam-

báiqá amanée maasá innaarúnaindaraa ídara qínanoo qumurée misá qáma taikáannoo fee qufanoo Yísufa quándaki miqandá nimambainá qímasee qáoo qímaseenoo áiqareenoo moo máqusai finau.

Yísufa naríara qinau, qinée qínaamu síaisee qinau.
(Mataioo 8:19-22)

⁵⁷ Misá aanái fímarufanoo faiqí moó fannoo Yísuna qímaminoo qinau. Anée yái fee maqúsa maqúsa fínaqa qinée aní faqa fuanáura. ⁵⁸ Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau. Káasau fainiuqa óonaamarai faiqáasa máridaqa ufiniuqá faqa nínaamu faqaasa máridaqa, qinée faiqí nímaaku yái fee qeeqá qíkíqá rúmasee fee faiqaanáuree, faiqára máqa síaisa máridaqa, qiní faqa finnáree. Miqí qímasee qímamiseenoo Yísufa fídanoo moo fásiqa áaranau, anée anirée qiní faqa fúannee qufanoo mi-fasiqáfa qinoo qiní qíkoofoa kúqirarammi márifafa mifá kuqufínaqa ákundamasee aní faqa fuanáura amanée qinée miqíanáuree qufanoo Yísufa qinau. Sáina náaruara kúqiranaki fifándinausá kai náriqá kúqinausa níkundaaqa. Anée Ánutuna quqúsa-ki kéeqara ufa faiqí ánaasee qímannimínanua. ⁶¹ Faiqí moó fannoo Yísuna qímaminau úriqararafa qinée aní faqa fíraridaqa qeeqá maqúsai náaree óonuree qeeqá qíkaqaafasaa nímanda másee ánianaree qufanoo Yísufa qímaminau. ⁶² Faiqí moó fannoo sáunu qumáreenoo nandí áumuru arumáree múnu kasaaqá quqéemarífa miqímária fasiqausa sía amaná innaarúna ququsa sáika amaná máreefaránoo.

Yísufa narí fúaninna máqusa máqusanai niqiqoofaqa fiqau.

10 Marikínoo Yísufa faiqí moómoosa rusandeesá-mumaseenoo qaara kái qaara kái niqiqéenoo máaqanna máaqanna Yísufa narí fúqínannai indaarú fuaqéera niqiqámáseenoo qímanniminau áfuqakinaa nandí aiqí maríanara foorá tatafínoo rairaaínoo máridanoo moómoo fasiqa anaasee máridaqa aiqú innaarúnai quqéemaríasa óodaa máridaqa. Ínnée súana ákoofinnai innaaru qifanoo aiqífandínausa níminaqa dadaaqíqá súana aiqúaqeera. ³ Dóo fuaqa, qinée qiní sipsípa ánaaqi káaqa reendeenímari-asa káasau faini qámbaanai ínni niqiqáidaqa. ⁴ Ínnée afunee úqa áakauqa fee níku ánaamu fee sía máree fuaqa, aanái fídaqa faiqí sía nímandaaqa. Ínnée maqúsai óonuree faiqí moóna máaqaki kéeqarara maaqí qiaqa Ánutuna asooárafa maa-maqánaki máriani. ⁵ Asooáranara rímarí fasiqafa minakí márinana aní afaaqóoqa qírana minásaa máriani, sía asooáranara rímarí fasiqafa minakí márinana anée afaaqóoqa qíra ufa qímamiannana kafáa máraa. ⁷ Ínnée maqúsa maqusa fídaqa yáqoo máaqaki fee kéeqafíqá minakí máridaqa mifá níminna nárana nammarína káqi naaqa. Ínnée ínniqa saika ímarí fasiqana kadáapirirana ákiaqara ámimaríaafanoo, dóo ínnée faqa saika fasiqauqa máriaafanoo, misá nárana nímiqafa káqi naaqa ínni kadáapirirana ákiaqara máridanoo. Sía aiqáma maaqakiaqa kéeqafida naqá nuaqa, moodáa

máaqaki kai máriaqa. ⁸ Ínnee maqúsa maqusa óonu-raifaqa misá ínni níqoondikidaqa nárana nammári nímfifaqa káqi naaqa, námasee mi-maqusánakina aurinausa andeeqánnimaqasee maaqí qímasee qíman-nimiaqa. Ánutuna innaarúna ququsa fannoo ínni rafúsu quqárirara adeedí ranóo máridanoo. ¹⁰ Ínnee moo máqusaki óonuraifaqa misá sía ínni ámiqi ámiqimán-nimaqaifaqa ínnee maqúsa qámbaanai máridaqa maaqí qímasee qímannimiaqa. ¹¹ Ínni maqúsa kookoomma fannoo maasá qifaaqái atooqáfifaqa maasá rukéeqee ínniqa nifaaqái áqiqa, maa-ufána ámiqimasee íriaqa Ánutuna innaarúna ququsa fannoo ínni naaqá ani máriafaqa minnísaafanoo. ¹² Qíní faiqi námu qinée Yísusa ínni qímannimidaqa kásooqaqee Ánutufa faiqí ánaasee ufa írira faasaana aniráinanoo ínnee kookoomma nímaqaqoosa Ánutufa sía rauqí nímaqáannoo Soodooma máqusanaasa mandá óosana máree marúna ákiaqara Ánutufa káqikaqoo rauqí nímaqáannoo kookoomma akunnímaqaasa sía rauqí nímaqáannoo, kuqá narúannoo.

Yísufa qaara maqusanaasa niqiqanau.

(Mataioo 11:20-24)

¹³ Óo Koorasinna máqannaasa maqúsa máaqa nám-ufaqa qinée ínniara qimudáoo qídaqa ínni nárirafa firaafá máriannoo. Beetasaida máqannaasa maqúsa máaqa námufaqa ínni nárirafa faqa firaafá máriannoo. Tíree máqusanaasa faqa Sidoona máqusanaasa faqa ánaamuru aamína máriasa qinée mi-maqusaqandáki faiqí sía amanaikímari ainaina moó misáki áuqaanaqau misá dauní dauni iriséeqau misá dooná dandá kookoomma afaqá náriqa nifaaqái akusée ikí-faafau qífau náriqa mandá óosana minnísee dauní quandásee qíní ufamáu finí. Koorosinna máqu-sanaasa faqa Beetasaida máqusanaasa faqa ínniki moómoo náaquqeemari ainaina áuqaafannaqa sía ín-neeqa mandá óosana minnísaqau. Fíraa ufa írira aukuaana aniráinanoo Ánutufa Tíree máqusanaasa faqa Sidoona máqusanaasa faqa nárídanoo káqikaqoo nífauaannoo. Ínnee Koorosinna máqu-sanaasa faqa Beetasaida máqusanaasa faqa sía ní-fauaannoo firaqóo ínni náruannoo. ¹⁵ Kapeeranaum-ma máqusanaasa ínniara faqa qianáura ínneeqa ní-faaqara mara máree úrimariana ínni maqúsara faqa únnaqimásee innaarúna maqusa fooqáa fee qímarifa-fanoo miná akiaqara Ánutufa ínni maqúsa námufaqa mindári rarisámeeqeenoo idáki áqumisaannoo.

¹⁶ Yísufa quandáfi narí faiqi námu qímanniminoo qín-au. Yá fasiqa ánaasee fee ínni ufa íríaninafa qíní ufa uqanna íríannoo. Yá fasiqa ánaasee fee ínni ufa rukíainafa qíní futeeqáannoo, yá fasiqa ánaasee fee qíní ufa sía írínafa qíní diqiqainá Ánutuna futeeqáan-noo.

Sía áfaannauqara asasiaqa innaarúnai fífandínnanara asasiaqa.

¹⁷ Yísufa niqiqoo fásiquasa maqúsa maqusa níniu-faqa aniréeqa firaqóo asasamásee Yísuna qí-

mamiqau. Óo karaambáiqua fíraa ainaina fáafasaaqa maasá aní áuqu rámasee niqiqáunaqa dóo faiqí naun-duráindari ráudamaki sandéea. Yísufa irisée qíman-niminoo eeóo qinée Sadanna qáfeeqa mifá innaarú-naindari aakuasáara foora maqásaa áqufinau. Ínnee íríaqa qinée afeeka ínni nímunaaqa sakánisaa fee fárukasaa fee níku rámasaifanoo sía ukaqá nímiannoo ínni namuqáa Sadannana óosana óosana afeeka fan-noo sía ínni náruannoo. ²⁰ Dóo miqínoo máriafaqa máa-ánoona áinaina qímannimidaqa, fáafasaaqa ínni ufa irisée eedóo qímarianara sía minára asasiaqa máa-ainainnára asasiaqa, ínni núqu innaarúna ququsaki mári papíqanaki ákararinoo máridanoo, minára kai asasiaqa.

Írirana faqaasa ititannimaqásee káiqeesa kooroo ináu.

(Mataioo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Yísufa mi-ufána qímannimisoofanoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo Yísuna asasírana ámu-fanoo Ánutunara maaqí qímasee innaaru qínau. Óo qíní qíkoofa innaarúna faqa maa-maqána faqa karaambáiqua dúfi dúfi anée qinée maqee maqee qí-mannimunnufana írirana faqaasa nífusaa rafáaqafun-niseenana írirana síaisa qíní faiqi námu kooroománni-maqee máriananoo. Eeóo qíní qíkoofa aneenná áidi-rafa miqímminoo máridanoo. ²² Yísufa káqi innaaru qí-danoo narí ákoona qímaminau, qíní qíkoofa aiqáma ainaina qíní kai qimiqaifá máridanoo, faiqí moó fan-noo sía aní ámaakura ámiqimasee íridanoo anée qíní qíkoofa kai ámiqimasee qíníara írimariananoo kafáa faiqí moó fannoo sía qíní qíkoonara íridanoo ámaaku fannóo kai aníara íridanoo qinée qeeqákai irisée quqannífiqee márúnausa faqa aníara írífananoo. Miqí qídanoo innaaru qímasee quandáfi narí faiqi námu umeenní qímanniminoo. Ínni aiqáma ámiqira ainaina faiqí sía amanaikímari ainainauqa uqannífiqaunaqa qáfamasaaafanoo ínni asasírafa firaafá máridanoo. ²⁴ Qinée ínni qímannimidaqa óoqai tamummáqara fasiqauqa faqa karaambáiqua faqa ínnee maqee qáfeemaria ainainausa faiqí sía amanaikímari ainain-ausa faqa qáfaaqaa ímarufaqa sía qáfaqau, misá ínnee maqee qíní ufa írímari ufausa íríaqaa ímarufaqa sía íríqau.

Aiqáma sandufauqa úriqararanara qímanniminoo.

²⁵ Yísufa miqí qímarufanoo Mooseena sándufa akoofása fannoo aniréenoó Yísuna ákari maqararee qímasee qímaminoo qínau. Ufasáa rakísirafa qinée ná-na saika fee marasée náaru náaru máriranaki fuanáuree qufanoo Yísufa qímaminau, óoqai tamum-máqara fasiqauqa ákarakinaa ufa anée ásaana rú-masee nána ufa fee írínanee. ²⁷ Mi-fasiqáfa iriséenoó Yísuna qímaminau, maa-ufána ásaana ríqa, ínnee ín-neeqa nímuqusa nimana afeeka faqa írirana faqa mi-tianá aiqámannai íriranannai faqa karaambáiqua Ánu-tunara nídimarinaqa nímuqusiani. Kafáa maaqí qí-masee moo ásaana ríqa anée aneenná aqoónausara aninná afaaqara foora misára áidinoó ámuqusiani.

²⁸ Yísufa mi-ufána iriséeno mi-fasiqána qímaminau, dóo aní ufa ánoona máridanoo mi-ufamaú kai fídana náaru náaru márirana paqúrinnaranoo.

²⁹ Mi-ufána Yísuna qímamufa mi-fasiqána Mooseena sándufa akoofása asaurírana amiséeno naríara andeegáranaki márianauree qímaseeno narí amoo qímaseeno Yísuna kafáa irámmirinau. Yáfee qiní qiqóónafa máridanoo fee qufanoo Yísufa qímaminau faiqí moó fannoo Yeerusareendari Yeerikoo máqusai óoqu fímarufanoo úmmuarimaria fasiqausa aanái miná paqúrimasee dóo áru quqásee miná afaaqa áinaina máree fifufanoo kúqiara foora miqóo rinoo márinau.

³¹ Mi-faasaanná amaana máqasaa aanáiqikirafa mi-aatatá óoqu fídanoo aru quqáqoo fasiqana qáfeeno dínna aana áfaindaqa fíqa ránau. ³² Miqí kai ínno amaana máqaki aináinimari moó Reefina áti fannoo mi-aatatá óoqu fídanoo óoqurama qáfamasee dínna aana áfaindaqani óoqiaaqaree finau.

³³ Miná ánaaqiana faiqí moó fannoo Isaraee máqannaasa namuqáa márufa Samaria máqannaafa mi-aatatá óoqu fídanoo aru quqáqoo fasiqana misá namuqáa Isaraee máqannaana qáfamaseeno firaqóo ámuqusufanoo uáinna nammari faqa fadaméena faqa miná áfaaqa atekáranaki akuséeno banísannai rumbáseeno mi-fasiqána raúseeqeenoo narí doonkísaa quqáseeno áfiqeenoo maqúsai óonureeno pasindíaqa máaqaki quqáseeno minakí marídanoo rakísi márinau. ³⁵ Faiqée iqáqoofanoo mi-fasiqáfa máaqasaa rakísirana qaaraqánda munnimma amiséeno qímaminau anée maa-munnimána maraséenana maanása rakísimarinanoo munnimma sía amanaikínaqa aniréeqa moó faqa aní ámianauree qímaseeno quqásee finau.

³⁶ Yísufa mi-ufána Reefina áti máru fasiqana qímamiseeno irámmirinau yáfee áru fasiqana aqóónafa máridanoo fee qufanoo Reefina áti fannoo qinau, minára ámuqusimari fasiqafá kai, qufanoo Yísufa qinau dóo anée faqa fídana miqíqikai ía.

Maratafa moómoo nárana suqéeno óonu áuqee ani áuqee kaukaata qína.

³⁸ Miqóoqari Yísufa narí faiqí námu faqa fídanoo moó máqusai óonuroofanoo ánaasee moó miná áuqu Maratafa Yísuna áfiqeenoo narí máaqaki múnuseeno ámiqi ámiqimamaqanau. ³⁹ Maratana ánaaafa Yísuna ánoona amaráfa Máriafa mifá faqa máridanoo Yísufa Ánutuna ufa qímannimamarufanoo Máriafa Yísuna aaqá óoqufaaqeéidanoo miná ufa írimarinau. ⁴⁰ Yísufa faqa miná faiqí námufaqa márúnara Maratafa naríaraa nárana suqéeno deedaqínoo ímarufanoo aundurá dapikúfanoo Yísuna qímaminau karaambáiqua qiní qínasaafa aiqáma saika kadáapi qiní kai qímínoo sía fee minára íridanee, qímaminanoo anirée dadaaqiani qufanoo Yísufa qímaminau óo Marata, Marata, aní óosana óosana narana suqáranara ámuqusimarifanoo aundurá dapiki márífana áaqee maríananoo. ⁴² Anée moodáa nárana suqáaqaana mifá amanaikínoo máridanoo aní ánaaafa Máriafa andee-

qára ainaina máreenoo Ánutuna ufa reendeenamafinoo íridanoo, qinée sía mi-ainainná minásaaqaraana rafíaanaura.

Yísufa innaaru firaana uqannifiqanau.

(Mataioo 6:9-13; 7:7-11)

11 Moo kári Yísufa moo átinaí máridanoo innaaru qímarufanoo miná faiqí námukiqari moó fannoo óonureeno qímaminau, Karaambáiqua Yoohaneefa nammári ními marúfa narí faiqí námu innaaru qíra óosana uqannifiqoondee ínana anée faqa maasá uqannifiqaa qufanoo Yísufa eedóo qímasee qinau, ínee innaaru qírara maaqí qímasee qiaqanáni.

Qípoo aní áuqu náaquqarafa úriqararafa máriani, Aní innaarúnai ququsa maa-maqánasaa kambíqaani ³ Maasá maqee maqee naanná nárana qímia.

Aiqámausa mandá oosana maasá ními faqa miná ákiaqara minínnisaidaqa minára anée maasá naanna rámassee miná amana kái maasá mandá ainaina aki-aqara minní qísaa,

Anée sía maasá maréeqeenana afeeka nimaniranaki quqánnisaa.

⁵ Miqí qímaseeno Yísufa kafáa narí faiqí námu qímamininau faiqí moó fannoo eendá ámuqusai narí áqoon-di máaqai óonuree qímamiannoo, Óo qiní qíqoon-di anée qaaramoo féemu qímínaqa qinée máree múnu qeeqá qíqoon-di ámia, mifá níanaindari ani márifanoo qiní nárana sía márifaqa. ⁷ Miqí qínanoo miná áqoon-di fannoo maaqí qíannoo Óo náqimásee fíndi fuanáuree faiqí ánaasee námufaqa faiqaqée idaqa kooqí ititánoo máridanoo. ⁸ Mi-fasiqáfa náqi fee íannoo nárana ámiranara ákooqaidanoo miná áqoon-di máríaninnara faqa sía amana fíndifi mara ámian-noo. Anée faqa aní áqoon-di márínana sía asaurínnaranoo fuki faakí qímarinanoo aní fuki faakí qírana taikáanifeera fíndifi mara ámiannoo.

⁹ Qinée minára irisée ínna qímammimidaqa ínee faqa miqíqikai íqa Ánutunara innaaru qífanoo ínee sáruúnna ainaina ínna nímiannoo, ínee Ánutufinnai randéeqa ánoona paqúrifara ínee Ánutuna kooqí árifanoo atúasee nímiannoo. ¹⁰ Aiqaama innaaru qímariasa máreefaranoo randée maríasa paqúrifaranoo kooqísaa kúkusimariasa kúkusifanoo atúaanoo.

¹¹ Qinée faiqí níkausa ínna qímammimidaqa íneeqa nímaaku noodáannara qífaqa mandá sákani ními faree, sía ními fara noodáanna ními fara. ¹² Misá kookoorána áruura qífaqa ínee fáruka ními faree sía ními fara.

¹³ Ínee mandá óosana máree maríasa márifanoo íneeqa faiqí námu innaaru qífaqa ámiqira ainaina kái ními marifanoo. Innaarúnai níkoofa ámiqirafa uqanna máridanoo minára innaaru qímarinausa minára firaaqóo ámiqirana amana kái narí náaquqara andeeqara maraquna nímiannoo.

Beeraseeburánannai áfaanna aqiqárana óosana qí-manniminau.

(Mataioo 12:22-30; Mareekoo 3:20-27)

¹⁴ Moo kári Yísufa faiqí aundurákináa fáafasaaqa aqiqárara imarufanoo, mi-faafasaaqáfa mi-faiqína ufa rafáaqafufanoo sía ufa qímarináu. Yísufa fáafasaaqa aqiqámásoofanoo mi-fasiqáfa ufa qináu. Faiqí ánaasee miná qáfamasee náaquuqoofaqa rufiasee akaqáusa Yísuna áqidaqa qiqau, áfaannauqa úriqararafa miná áuqu Beeraseeburafa afeeka Yísuna ámifanoo quándaki fáafasaaqa nífaqaídanoo. ¹⁶ Akaqáusa miná ueeqáraree qímasee qiqau Yísunara faiqí sía amanaikímari ainaina áuqusainaqa maasá aníara kúqaa Ánutu-finaindari qúmu fee qianáura. ¹⁷ Yísufa fáasai misá naundurákináa írirana iriséenoo narí áfaannauqa afeekannái fáafasaaqa aqiqoonára ákooqoofanoo níqinoo qináu. Moo máqannaasa náriqa maqannaasa faqa óonu rakée ani rakéemafi rákidaqa sía kísaaqasaa márifara, dauní kúqifaranoo. Moodáa maqaki máriasa faqa óonu rakée ani rakée íqa qúsasaa moodáa moodáa mákidaqa fúrufarifaranoo. Sadannana quqúsakinaasa miqíkai íqa óonu rakée ani rakéemafíqa náqímásee afeekaikifaree. Ínnee qiníara áfaannauqa úriqararana miná áuqu Beeraseeburanannai fáafasaaqa aqiqéenoo fee qímasaida únna qímarifanoo. ¹⁹ Qinée minánnai fáafasaaqa nífaqaanaqa ínnee yánee áuqu rámasaídaqa fáafasaaqa nífaqaidee, ínnee sía Beeraseeburana áuqu rámasee miqí maríafanoo ínnee andeeqásee Ánutuna áuqu rámasee áfaanna nífaqee marífanoo. Miqí maríanara ínniqa fáafasaaqa nífaqee máriafa ínni ufa fannoo qiní díqira ufa qímariana ateeqáidanoo. ²⁰ Qinée sía Beeraseeburana afeekannáifau fáafasaaqa nífaqaída Ánutuna náaquqara afeekannái nífaqee márúnausa márúnnanara ákooqóo máridanoo. Miqí márúnnanara Ánutuna quqúsa ínniki dóo animárinara kooroo ídanoo.

²¹ Afeeka fasiqa Sadannafa ámudaanaiqi marífa durú sáamu deedaqamásee marífanoo miná aiqáma ainaina ámiqinoo máriannoo, sía moó fannoo úm-muariannoo. Afeeka fasiqa Sadannana úriqararafa uqanna qinée Yísusa aniréeqa mi-fasiqána radámuseeqa miná faakána durú sáamu ainaina maréeqeeqa qeeqá qíku qísauku nímiánauranoo. ²³ Faiqí moó fannoo sía qiní qiqoondi márinafa qiní namuqáa máridanoo sía qiní dadaaqída óonu suqú ani suqú ímarífa, máreeqáida áquraaruki marífa máridanoo.

Afaanna narí aqoónausa nífiqeenoo narí márúnaki kéeqarana kíkíqa úsinoo márida.

(Mataioo 12:43-45)

²⁴ Yísufa káqi qímannimidanoo qináu. Mandá fáafasaaqa faiqí aunduráqíqari máaqáqíqariara foorá rúdeeqa aadána máqa máaqa óombura maqa maaqáki aakaaqáki óonuree aniréee inoo nídanoo adooáranara randáisianoo maaqí qímasee óonumafi írinoo qináu sáinaqa qinée qeeqá quqásee ániáfanna fasiqana aunduráki kafáa fúu, qímaseenoo óonuree qáfoofanoo mi-

fasiqána aunduráki máaqara foorá damúninoo máridanoo andeeqánoo márufanoo qáfamasee ooóo qímasee kafáa óonurandee ani aqoónna fáafasaaqauqa aiqámausa misá mandáinaina úriqararansa kai dínni qísauku taikásee dínni ani qaaraqánda marasée (7) nífiqamareenoo mi-fasiqána aunduráki kéeqafi maríqau. Márufanoo óoqai moodáa fáafasaaqa márufanoo mi-fasiqáfa káqikaaqoo mandáinainaki márináu, maqee firaaqóo mandáikuqanna inoo máridanoo.

Ánutuna ufamau fímariasa ánoona asasírausa máridaqa.

²⁷ Yísufa mi-ufána qímannimufanoo ánaasee moó fannoo faiqí ánaasee qámbaanaindari fíndifi qí-maminoo qináu. Aní maqaséenoo náamma ámimari anaaseefa aníara ámiqira qímaaku fee qímaseenoo firaaqóo asasíra ánaasee máridanoo. ²⁸ Miqí qufanoo Yísufa quandáfi mi-ufána qáoo qínnoo qináu, ábee Ánutuna ufa irisée mi-maú fímariasa misá kai firaaqóo asasírausa máridaqa.

Yísufa narí kúquaninnanara Yoonnaana kíkíqa usináu.

(Mataioo 12:38-42)

²⁹ Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna rafúsu quqárumáfufanoo Yísufa káqi qímanniminoo qináu, Máq maqee áukuana mária fasiqa anaaseesa firaaqóo mandá óosana máree maríasa misá Ánutufinnaindari qiníara faiqí sía amanaikímari ainaina áuquanaqa kúqaa Ánutufinaindari ánífeeqianaura fífau miqí qí-mariasa misá mi-iriráfa mandá óosana nímidanoo. ³⁰ Sía innaarúnai kooroo íra ainaina fúka uqannífiqaanaura náuraafa Yoonaanaindi mifá kai káqi máridanoo, Yoonaafa óoqai Nineefee máqusanaasa Ánutuna ufa kooroománnimináu, miqí kai íqa qinée faiqí nímaaku uqanna maqee máriasa Ánutuna ufa kooroománnimaqaanaura. ³¹ Kásooqaqee náaru Ánutu-ufa faiqí ánaasee ufa írira fáasaanasaa Seebaa máqannaasa úriqarara ánaasee fannoo fíndifi máq maqee máriasa ínni níquraraannoo. Mi-anaaseefá níanaindari Sooroomoonnana írirana faqaa ufa íriraree qímasee ánináu. Dóo maqee fáasaana qinée Sooroomoonnana úriqararansa animáridaqa ínnee sía qiní ufa írimari-afanoo minásaara mi-anaaseefá ínni níquraraannoo. ³² Kásooqaqee náaru Ánutufa faiqí ánaasee ufa írira fáasaanasaa Nineefee máqusanaasa fíndifi maqee máriasa ínni níqurareefaranoo, misá óoqai Yoonaanakíqari Ánutuna ufa iriséeqa náriqa mandá ainaina maqásaa quqásee Ánutuna áfusaa reendeenám-miqau. Maqee qinée Yoonnaana úriqararansa animárunaqa ínnee sía qiní ufa írimari-afanoo minásaara Nineefee máqusanaasa ínni níqura réefaranoo.

Yísufa rambiara quandára ufa kafáa qímannimináu.

(Mataioo 5:15; 6:22-23)

³³ Yísufa káqi qímannimidanoo qináu, faiqí moó fannoo qóoma qumbísee dífaaninnai sía rafáaqafuannoo ákooqóo quqásainanoo káaqa qéemarínaqa faiqí

ánaasee máaqaqi kéeqafi ámiqimasee qáfaaqee qí-masee akooqóo quqáidanoo. ³⁴ Anée páapaaira óosana faqaafa máriananoo áfu aundurá káaqa qárafa márifa máriananoo. Anée tatamáqira óosana faqaafa máriananoo áfu aundurá asukuna árinoo máridanoo. ³⁵ Ínnee qá kai minára rakísiaqa ínni nífu naundurá káaqa qárana tatamáqira oosana fannoo rafáaqafuandoora, ínni nífu naunduráki tatamáqira óosana káqikaafa faqa sía márinaqa ínni naundurái márifa faqa ínnee nímaria óosana faqa káaqa aréenaannoo.

Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa niqiqanau.
(Mataioo 23:1-36; Mareekoo 12:38-40)

³⁷ Yísufa ufa qímannimi taikásoofanoo Farisai ámaana ufa qímarufa Yísunara anirée qiní máaqaqi óonuree nárana náannee qufanoo eedóo qímasee miná máaqaqi miná faqa óonuree óoqu marifí nárana nanau. ³⁸ Farisai ámaana ufa qímarufa Yísuna óosana qáfamasee tautínoo qinau, maa-fasiqáfa sía maasá óosana máreenoo ásaquirai náidanoo káqi náidanoo ufa rukíee marífa máridanoo. ³⁹ Karaambáiqá narí kai miná írirana iriséenoo qímaminoo qinau, Qiní ufa íria, ínnee Farisai ámaana qímariasa ínni márirana piríta káafa fooqáafa máriafaqa adisáa kai findaukéé maríafanoo aunduráki faiqí nárirana faqa mandáinaina óosana óosana faqa ikairí faqa ínni naundurá qumbiqánoo máridanoo. ⁴⁰ Ínnee fúrufari maríafanoo ínnee Ánutunara piríta káafa adi kái áuqimarifee fee qídee aundurá sía áuqifee fee qídee mifá aundurá faqa áuqusee qáfee marífa máridanoo. ⁴¹ Ínnee ínnee qá naundurá ánuqamásifanoo ínni nífaaqa aiqáma ánuqanoo máriannoo.

⁴² Óo Farisai ámaana ufamau fímariasa ínni nárírafa firaafá máriannoo, ínnee ínnee qara maasá Ánutuna ufamáu fídaqa áfuqakinaana óosana óosana adíafaaira ainaina rainásee akaqána Ánutuna ámi-daqee qímasee quándaki andeeqára márirana faqa Ánutunara ríranara faqa minnísee maríasa mári-afanoo.

⁴³ Óo Farisai ámaana ufa qímariasa ínni nárírafa firaafá máriannoo ínni mandóosana maaqímmínnoo máridanoo. Ínnee amaana máaqaqi kéeqaidaqa nóorisaa óoqu máriranara firaqóo rímariasa mári-afanoo, ínnee makéetakiqa fímariafaqa faiqí ánaasee ínni nóoriara rufiasee ámiqimásee nímandaranara rí-mariasas máriafanoo. ⁴⁴ Ínni náríranara írifanoo náaquqaani, ínnee faiqí madika sía qáfoosara foora máriafanoo faiqí sía qáfarai káqi mi-maú fídaqa ínni náríra ámiqira fasiqafee qímasaidaqa ínni naunduráki putaa íranara sía írimariasas.

⁴⁵ Yísufa miqí qufanoo Mooseena sándufa akoofásas moó fannoo qímaminoo qinau, Óo ufasáa rakísirafa anée mi-ufánannai maasá faqa mandáikammá qí-maqaananoo. ⁴⁶ Yísufa iriséenoo miná faqa qímaminou, ínnee Mooseena sándufasaa rakísirausa ínni nárírafa faqa firaafá máridanoo náaquqaani. Ínnee ínnee qara faiqí faiqi maqásas sánda úfana óosana óosanannai niqoónausa ummaara nárímarí um-

maarana faiqí ánaasee nífaariki nimiséé sía káqikaqóo dadaaqídaqa ínnee qara nísauku amuka faqa sía quqásee minánnai ummaara káqikaqóo dadaaqí maríasa máriafanoo. ⁴⁷ Ínnee qara náríranara írifanoo náaquqaani, ínni níkausa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kuqá narusée níkundee márufaqa, ínnee misá faiqi námu óonuree ínni níkausamara náriusa mádikasaa ámiqira óoni fee saqári fee taatugée andanda faqa úmmaqi maríasa máriafanoo. ⁴⁸ Ínnee ínnee qara níkausa mandóosanara ámiqira oosanee qí-masee miqí maríafanoo misá tamummáqara fasiqauqa narusoofa ínnee misá madikai ámiqí ámiqimáriasas máriafanoo. ⁴⁹ Ánutufa minára iriséenoo narí írirannannai maa-ufána qinau, qiní tamummáqara fasiqauqa faqa qiní ufa mara nímmariasas faqa Isaraee máqannaasa máriannai niqíqáifaqa misá akaqáusa kuqá narusée akaqáusa aupúrarana nímiqanoo. ⁵⁰ Óo qai Abeerana áriranasaaqari náriqa ániifaqa Seekariana áriranasaa náaquqara amaana maqaki tatúfira qainda dínnoo náaquqara oosirafa dínnoo qám-baana Seekariana áriqau. ⁵¹ Mi-aiqama kuqannarirána ákiaqara qinée aiqáma maréeqee maqee máriasasaa quqáanaura.

⁵² Ínnee Mooseena sándufa akoofásauqa ínni nárí-rafa firaafá márinaras náaquqaani, ínnee innaarúnai fímaria irirafa kooqí kíqara foora ínnee qá rafáaqafusee sía atúasee kéeqee faranoo faiqí ánaasee mi-kooqínaki kéeqarara ímariafaqa ínnee rafáaqafi maríasa mári-afanoo.

⁵³ Yísufa mi-maqúsána minnísoofaqa Mooseena sán-dufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana ufa qímariasas faqa Yísuna áriraree qímasee óosana óosana úfannai ufaanará foora fufí maríqau. ⁵⁴ Misá áranaiqi óosana óosana ainainara írámmiriana áaqainaqa rumbáanau-ree qímariaqau.

Yísufa aaquqíra ufa faqa poodúqara ufa faqa qíman-nimínau.
(Mataioo 10:26-27)

12 Mi-karí faiqí ánaasee moómoosa uqanna Yí-sufinnai ani suqúfufaqa narísas narísas faqa níku rée maríqau. Yísufa ufa qímannimiraree qí-maseenoo narí faiqi námu náaree qímannimínnoo qinau. Ínnee Farisai ámaana ufa qímariasas misá atiqéemari ooruku anoonara foora rufíeeqa eeráiriaqa misá ooruku maaqímmidanoo misá faiqí ánaasee amaana ufa qímannimisaida náriqa maqándanai mandáinaina máraidaqa misá miqímaria ooruku anoonara foora ínnee eeráiriaqee qídaqa. ² Aiqáma rafáaqafira ainaina kásooqaqee Ánutufa aiqúsaina akooqóo máriannoo aiqáma kukéeqara ainaina faqa kásooqaqee kooroomáfinoo akooqóo máriannoo. Farisai ámaana ufa qímariasas qaaraikírana faqa kooroo íannoo. ³ Ínni faqa qímannimidaqa ínnee asukunakí faiqí ánaasee qí-mannimira ufa kásooqaqee Ánutufa aiqámausa ní-fusaa fáasaana kooroo ínaqa írifaranoo. Nána ufa fee máaqaqi mooná áaqooki qímaminna úfana máaqa

ataufakaaqara foora miqóoqari fí fí qímasee aiqá-mausa qímannimifaranoo.

Sía nifaaqa árimariasara rufíaaqee ufafa.

(Mataioo 10:28-31)

⁴ Qíní qíqoondiuqa ínni qímannimidaqa ínni nipata kái kuqá narusée miqóoqari moo mándainaina sía amana níminausara misára sía ínnée rufíaaqa. ⁵ Ínnée rufíeefandínnanara qímannimiana qíní ufa íriaqa, Ánutunara ínnée rufíaaqa. Mifá amaná ínni nipata naruséenoo naunduráindaraa nimana faqa amaná maréeqeenoo idáki áqirana amanaikí marífa, eeóo qínée minára qímannimidaqa minára kai ínnée rufíaaqa.

⁶ Káqikaa ufini rírímma fífau ainaina sía feefaurú ímariafa máridanoo, mi-fífau ainainnára Ánutufa sía moodáa aunídanoo aiqámausara íridanoo rakísídanoo. ⁷ Ínni níkiyaqa asausí faqa Ánutufa aiqámara íridanoo nísaana rúmaqaisa máriafanoo ufini faqa ínni níkiyaqa asausí faqa fífau ainaina márifanoo rakísídanoo ínnée firaatiá ánoona ainaina máriafanoo ínni feefaurú úriqaranoo máridanoo ámiqimasee ínnisaa rakísianoo, minára sía ruffa ruffaiaqa.

Yísunara faiqí nífusaa kooroo ímariasara qináu.

(Mataioo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Qínée maanára faqa ínni qímannimidaqa yáfasiqa ánaasee fee moó fannoo faiqí ánaasee nífusaa paasóosamasee naríara qínée Yísunaindi fee qínafa qínée faiqí nímaaku mi-fasiqa anaaseesára Ánutuna qangiroouqa nífusaa misára faqa qíníndi fee qianáura. ⁹ Yáfasiqa ánaasee fee moó fannoo faiqí ánaasee nífusaa asaurúsee sía qínée Yísunaindi fee qínafa qínée faiqí nímaaku mi-fasiqa anaaseenára Ánutuna qangiroouqa nífusaa minára faqa sía qíníndi fee qianáura.

¹⁰ Faiqí ánaasee moó fannoo faiqí nímaaku qíní mandá ufa qímaqiminafa qínée mi-ufána ákiaqara minnájsáanaura. Faiqí ánaasee moó fannoo Ánutuna náaquqara máraqunara mandá ufa qínafa Ánutufa sía miná minnájsáannoo.

¹¹ Kásooqaqee misá qíní ufasaara ínni qíní ufa íri-mariasara rumbámaree amaana máaqaqi fee siaasinnai fee náriqa úriqarara finnái fee múnusaifaqa ínni ufa íriraree qífaqa ínnéqa nifaaqa ititára ufara faqa qímannimira ufara faqa sía randáaqa. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo qímanniminna úfana miqóo kai ínni naakápaannoo.

Yísufa maaqóo aináina afeedíranara qáoo qináu.

¹³ Faiqí moó fannoo faiqí ánaasee qámbaanaindari fíndifinoo Yísuna qímaminoo qináu, Óo ufasáa rakísirafa maaqandá qíkoofa narí aináina maaqandásaa quqásee kúqifanoo qíní qífasaafa naríara máraidanoo anée qíní qífasaana qímaminanoo andeeqásee rainá qímiani. ¹⁴ Yísufa miná ufa iriséenoo qímamináu, óo maa-fasiqa yáfee qíníara síáasa saika máraannee qínaqee qínée ínniqara aináina rainánauree. ¹⁵ Miqí qí-

maseenoo quandáfi faiqí ánaasee minára qímannimino qináu, ínnée aiqáma ainainara fanandíranara eeráiriaqa. Faiqí ánoona márirafa sía qumíasanasaa mundínoo máridanoommi. ¹⁶ Yísufa káqi qímannimidanoo maa-ufána quandára ufa qímannimináu. Faiqí moó fannoo moómoo ququsa faqaafa nárana ámiqimasee moómoo kambíqanau, mi-fasiqáfa miná qáfamaseenoo narí kai qímirinoo qináu. ¹⁷ Qíní nárana moómoo uqanna máriafaqa yái fee quqánauree qí-masee qímmiriseenoo qináu. ¹⁸ Qínée maaqíanaura, nárana unakú quqásee afeedímaria maaqáfa káqikaafa máriafaqa qínée miná rapéemasee firaaná usakánaura. ¹⁹ Usakáseeqa qeeqá nárana faqa qumíasana faqa minakí quqáseeqa qeeqára maaqí qianáura, Óo qínée maqee ámiqiranaki máridaqa, qíní ámiqira ainaina moómoo aukuaana amanaikínoo máridanoo, qínée nárana nammári námasee ámiqimasee aufadánaki márianaura. ²⁰ Miqí qufanoo Ánutufa mi-fasiqánara maaqí qináu, anée fúrufari márianafa maqee éendaki anée kúqinanoo aní márirafa taikáannoo. Miqóoqari yáfee aní firaa qumiasana máraannoo fee.

²¹ Yísufa mi-ufána rafáaqafinoo qináu, maqásaa moómoo ainaina súqimariasaa innaarúnai náaru náaru márirana síaisa mi-fasiqána aanna ráida moómoo ainaina fífau súqidaqa fúrufaridaqa.

Qamunnara nárana sía indeé indee ída mária.

(Mataioo 6:25-34)

²² Yísufa narí faiqí námu káqi qímannimidanoo qináu, qínée fáasai qímannimunna úfanara irisée maaqí qídaqa ínnée káqi máriara naranara sía nímuqusiani ínnéqa nifaaqái afisímaria qamunnanara faqa sía nímuqusiani. ²³ Ínni márirafa úriqarara ainaina máridanoo nárana óorudupirafa máridanoo. Ínni nifaaqa úriqarara ainaina máridanoo qamunna óorudupirafa máridanoo. ²⁴ Kaammeesá qáfaaqa mifá sía nárana asumu úmmaqidanoo sía nárana aiqífa sía máaqa usakásee minakí afeedífá, Ánutufa kai nárana misá nímidanoo. Ínnée sía ufiniara fooráu máriafanoo úriqarara ainaina máriafanoo ínni faqa nímiannoo. ²⁵ Ínnikiqari moó fannoo narí kúqiranara ámuqusiranannai amanée narí márirana fírarisámasee kísaaqasaa máriannoo fee, sía amanaikínanoo. ²⁶ Ínnée mi-kaqikaa ainainnára sía amanaikíqa nánaree nárana qamunnara nímuqusidanoo fee.

²⁷ Ínnée nándaki káasau taatuqée tamookeena qáfamasee minára íriaqa, mifá sía aináinidanoo sía narí qamunna akunúsee afisídanoo qínée minára qímannimidaqa óoqai karaambáiqqa Dafidina ámaaku Sooroomoonafa káaqa aináina faqa munnimma faqa moómoo máree marúfa sía tamookeená amanasáa márináu miná qamunna ámiqirafa uqanna sía tamookeená qamunnara foora idaaqírafa márináu, óorudupirafa márináu. ²⁸ Káasau úsau Ánutufa kai misá qamunnara foora nímidanoo maqee kásidanoo dúna ateeekásee idá áreemaria ainainafa máridanoo. Ánutufa misá nímidanoo sía fee firaa ainaina tia ínni

faqa nímiannoo fee, nímiannoo. Ínnee Ánutuna mandaaqárafa káqikaafa kai máridanoo, fífaú nárana qamunnara nímuqusi maríafanoo. ²⁹ Minára irisée maasá nána nárana fee nammári fee maqee maqee naanáuree qímasee minára sía nímuqusiani. ³⁰ Maa-maqánasaa Ánutuna ufa sía írimariasaa misá mi-ainaináusara kai maqee maqee randáidaqa, ínni níkoofa ínni nárana qamunna aináinara fáasai íridanoo nímiannoo. ³¹ Ínnee Ánutuna quqúsakinaa márirana írirana níqiniandamásee mi-maú firanara náaree írifanoo Ánutufa ínni máriraa ainaina nímiannoo.

Óosana óosana qumiasana innaarúnai kai afeedíra ufa.

(Mataioo 6:19-21)

³² Óo ínnee qiní faiqi námu, ínnee qiní aandáú ánaaqi fírimariasara foora máriafanoo sía rufíaaqa ínni innaarúnai níkoofa asasamásee innaarúnai quqúsa ínni nímiraree qídanoo. ³³ Ínnee ínneeqa qumiasana moosá nimiséee feefaurú maraséeqa kudi fasiqa anaasee nimiséeeqa, mi-andeeqaránannai ínnee sía afauqáqaaninna munnimmara foora maraséeqa afeediaqa ínneeqa aiqáma qumiasana innaarúnai kai afeediaqa, miqóo sía óorudupiannoo sía úmmuara fasiqa fannoo máraannoo sía qooqoosá aukúanno. ³⁴ Ínni qumiasana máriqoo kai miqóo kai ínni nímuqusa ubeekanóo máriannoo. Innaarúnai kai qumiasana afeediaqa.

Yísufa qúmíranara aambeembeesídaqa mária.

³⁵ Ínnee deedaqíqá máriaqeera qímannimidaqa, ínneeqa qamunna atukarasée nooíqandamaseera foora qóoma qumbínoo máridanoora foora deedaqíqá máriaqa. ³⁶ Ínnee aináina faqaana aináinira faiqíara foora deedaqíqá máriaqa. Misá úriqararafa amundára qoomaqara fífínoo mindári óonurandee ánianínna-nara rakísida márifara, mifá aniréeno kooqí árinaqa dauni atúasaifanoo kéeqaannoo, ínnee misá naanna rámassee deedaqíqá máriaqa. ³⁷ Ámiqimásee áfeesi-maríasa asasifáranoo misá úriqararafa aniréenoo ámiqimásee aináiní maríasee qímaseenoo narí qamunanda atukaramáseenoo nárana suqáseenoo rakíqa nímiannoo. ³⁸ Misá úriqararafa eendá ámuqusai fee iqáqarooka fee aniráinaqa ámiqimasee rakísi ínausa fíraaqóo asasifáranoo. ³⁹ Ínnee maa-ufána faqa íriaqa, máaqa akoofa úmmuarira fasiqa ánianínnaana iriséenoofau rakísinanoofoofau sía kooqí rakémasee aináina máraiqini. ⁴⁰ Qinée ínni faqa qímannimidaqa, ínnee faqa deedaqíqá máriaqa, qinée faiqí nímaaku ínnee sía qiníara ániannoo fee qímarifandinna kamuqoo aniraanáura.

Qinée rainárara qúmuafanausa máridaqa.

(Mataioo 24:45-51)

⁴¹ Yísufa miqí qufanoo Peetooroofa qinau. Óo karaambáiqá anée mi-quandara ufána aiqámausaree

qídanee maasára kai fee qídanee. ⁴² Karaambáiqá fannoo iriséeno aináinímaru fasiqana kíkiqusinoo qí-maminau, aináina faqaana aináinira faiqi írirana faqaafa andeeqásee rakísimarifa márinau. ⁴³ Aináina faqaafa mi-andeeqara ainainira fasiqánara qímaminau anée qiní máaqakinaa ainainasaa rakísisee aináinira faiqiuqa nárana aandáú andeeqásee nímiannee qímaseenoo moosáa finau. ⁴⁴ Mi-ainainira fasiqáfa narí úriqararafa ánianínna kamuqoo andeeqásee máridanoo fíraaqóo asasiannoo. Qinée Yísusa qímannimiana íriaqa, mi-ainainná faqaafa narí ámiqira ainainira fasiqa andeeqáranana qáfamasee ámiqira fasiqa fee qímaseenoo narí aiqáma ainainatiasaa rakísiranai kám-mama qáannoo. ⁴⁵ Moo kári aináina faqaafa narí aináinira fasiqara qiní aináinasaa rakísi márinaqa namummaqarara fuanée qímasee fífanóo mi-ainainira fasiqáfa quándaki nárana faqa afeeka nammari faqa néeneeseenoo fúrufarinoo narí aqoónna ainainira fasiqa anaaseeuqa nárinoo fúrufarinoo nímarinanoo miná úriqararafa sía ániannoommifoo qímaru kamuqoo sía írirai mána mána ímarinanoo aniráma qáfeenoo ufa rukíee maríasa nári máriandéemaseenoo miná ateká atekámasaannoo.

⁴⁷ Aináinira faiqi fannoo narí úriqararana ufa iriséeno sía fíndifinoo miná ufamáu fínafa miqínna fasiqana sáamu sámu ámudaani tureeráumásaannoo. ⁴⁸ Aináinira faiqi moo fánnoo narí úriqararana ufa sía írirai áruaninna manda ainaina márainanoo miná ári-rafa aufadárafa máriannoo, maqásaa fasiqauqa moómoo ainaina ámimari fasiqanara minásaaqari moómoo ainaina máreefaranoo, Ánutufa faqa miqíkai ínnoo, maqásaa fasiqauqa úriqarara ainaina ámimari fasiqanara minásaaqari úriqarara ainaina aabaá faqa máreefaranoo, Ánutufa faqa miqíkai ínnoo.

Qinée rainárara qúmuafanausa máridaqa.

(Mataioo 10:34-36)

⁴⁹ Yísufa faiqí ánaasee qímannimidanoo qinau. Qinée maa-maqánasaa máriasaki idára foora ufa raiqéeqa namuqáakirana óosana áraanauree qímasee qúmiqifana, dóo fáasai idá arasáananoo qáida máriaqaana. ⁵⁰ Qinée kúqira mandá námariara foora marasée naanáura, miná áfeesara márunanoo qifaaqa rumbánnoo máridanoo. ⁵¹ Ínnee qiníara tínoorimárianaki maa-asooárana mara máree maqásaa fasiqa ánaasee nímiannee fee qída fee, sía uqanna miqíanaura, qinée maqásaa fasiqa anaasee ufa rainárana nímirara qúmidaga. ⁵² Maaqóoqari qiní ufasáara moodáa máaqaki moodáanai qísauku márinausa raináki qaarammoó dínni fíqa namuqáakifara qaaraqánda miqíkai íqa dínni fíqa namuqáakifara. ⁵³ Qiní ufasáara níkausa nári faiqí námu namuqáakammá nímaqeefara kafáa dínni kumaaráuqa nári níkausa namuqáakammá nímaqeefaranoo. Nínausa nári níraamuqmaaka namuqáakammá nímaqeefara kafáa dínni fúka anaaseeuqa nári nínausa namuqáakammá nímaqeefaranoo. Ánaaseeuqa náriqa nínaakuqmaaka faqa raináfi namuqáakammá nímaqeefara kafáa dínni fúka anaaseeuqa nári ní-

naakuqmaaka ánaaseeuqa namuqáakammá nímaqée-faranoo.

Ínnee qinée kambíqaua kámunara sía írímariafanoo.
(Mataioo 16:2-3)

⁵⁴ Yísufa faiqí ánaasee qímánnimidanoo qinau, ínnee aaku qoonnámu súani kéeqeemari qaannaindari úrinaqa qáfeeqa óo aaku rúannoo fee qífanoo dóo aaku rúannoo. ⁵⁵ Maarooosa ookéesa úfai úqifaqa ínnee minára aiquaiqímari aukuannee qímariafanoo dóo kúqaa qímariafanoo. ⁵⁶ Ínnee mandáikirausa qaara irirana máree maríasa, ínnee innaarúna faqa maqá faqa qáfamasee andeeqásee kambíqaaninna ainainara andeeqásee íri maríafanoo, maqee qinée qúmimarúnna kamuqoora nánaree sía íridee qída fee.

Aní kóotai áfiqee fímari fasiqana faqa dauní miná faqa moodáa ufa qía.
(Mataioo 5:25-26)

⁵⁷ Ínnee sía ínneeqá kai andeeqára ufa irisée mi-maú fuafanoo nánaree miqídee. ⁵⁸ Faiqí moó fannoo aní áfiqeenoo kóotai fínana anée aanái fídana mi-ufána aanái taikáaqee qía, sía miqínanoo mi-fasiqáfa aní áfiqeenoo siáasa áminanoo mifá maréeqeenoo foorísa áminanoo mifá maréeqeenoo rumbáranaki quqáannoo. ⁵⁹ Anée minakí márínanoo aní mandáinaina áki-aqara taikáfinana mi-karí kai ráudeennáranoo. (Ínnee minára irisée qinée qumu márúnna kamuqoo ínneeqa mandáinainara qiní faqa ufa qídaqa mi-ufána andeeqá taikáaqe, sía miqíqa Ánutufinnai fifáranoo.)

Ínnee sía quandáfi Ánutufinnai ubeekéeqa kurídifara.

13 Mi-fasannái faiqí ánaasee akaqáusa aniréeqa Yísuna qímamiqa qiqau, akaqá Kariree máqannaasa Ánutuna tatúfira aandau suqá ámimárufanoo Piratoofa narí sundíauqa niqiqoofaqa aniréeqa misá naru taikáqau. Miqímasoofanoo aandáu fidika faqa faiqí fidika faqa moodáanaki qúminau. ² Yísufa mi-ufána iriséeno qímánniminoo qinau, ínnee mi-Kariree maqannaasá akaqáusa kúquanara nári máqannaasa úrinnaaqaramásee mandá óosana mároona ákiaqara kúqiaa foo fee qída fee. ³ Sía minárau kúqiaa, qinée minára ínne qímánnimidaqa, Ínnee faqa ínneeqa mandá óosana minnísee Ánutufinnai ubeekaaqa, sía miqíqa ínnee faqa miqí kai íqa kúqifaranoo. ⁴ Qinée Yeerusaree máqusanaasara faqa qímánnimidaqa, miqóo óoni maqa kísaaqa Sirooamma óoni maqa fé qímariana fannoo rapéemaki áqufínoo faiqí (18) qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu dínne taikásee dínne ani qaaramoó marasée fasiqa kuqá nárínau. Ínnee mi-fasiqásusara Yeerusaree máriasa nári niqoónausa mandá óosana úrinnaaqaramásee mároona ákiaqara kúqiaa foo fee qída fee. ⁵ Sía minárau kúqiaa, Qinée ínne qímánnimidaqa, ínnee sía ínneeqa mandá óosana minnísee Ánutufinnai ubeekéeqa ínnee faqa miqí kai ifáranoo.

Faafísa fooqáa saqáriara quandára ufa qinau.

(Ánutufa sía mandá oosana ákiaqara aaqee uqanna nárídanoo, kísaaqasaa náraidanoo maí andeeqára aatata ániaqee qídanoo, sía írifanoo miqóo nárúannoo.)

⁶ Yísufa kafáa maa-quandara ufána qímánniminoo qinau, faiqí moó fannoo narí áfuqaki faafísara foora qaqama tíqisaidaqa néemaria saqarifa márínau, moo fáasaana mi-fasiqáfa miná qaqama tíqi náraree qí-masee óonuree qáfoofanoo sía qaqama íroofanoo óori runúseenoo narí aináinira fasiqa qímánniminoo qinau, ⁷ Qinée qaarammoo áukuana maa-saqarína qáfáunanoo sía qaqama íreenoo mifá fífau maqa áinoo náidanoo dóo ateká áqua qufanoo mi-ainainira fasiqáfa qinau. ⁸ Sáina káqi márínau moodáa aukua qinée miná atukakí oorá indufúsee madaapeé quqásee miqóo qáfaanee qinau. ⁹ Sía írínauqa mi-karí kai ateká áquanaura.

Ataufaka anidíra anaasee Yísufa andeeqáisanau.

¹⁰ Moo Sáriríqa Yuda máqannaasa amaana qímaru faasaana Yísufa ufa súqira maqaki kéeqafi Ánutuna ufa qímánnimimarufanoo moo ánaasee fannoo fáafasaaqa miná aunduráki márufanoo (18) qísaukuqara taikásee qíku dínne taikásee dínne óonu qaaramoó marasée aukua kummáranoo kai márufa ataufaka rakísirara sía amanaikímarufa miqóo amaana máqaki ani márínau. ¹² Yísufa mi-anaaseená qáfamasee áaramaseenoo qímánniminoo qinau. Óo maa-anaasee dóo aneenná teeroo quqáranakiqari ámiqina mária. ¹³ Miqí qímaseenoo Yísufa narí ásauku minásaa quqásoofanoo aaqee kái ataufaka rakísufanoo fíndifínoo Ánutunara dúfi dúfi qímarínau. ¹⁴ Amaana máqasaa rakísi marúfa miná qáfamaseenoo Yísufa amaanasáa mi-anaaseená andeeqóonara áanóom-maseenoo faiqí ánaasee qímánnimínau. Mooseena sándufaki maasára 6 faasaana aináiniaqée qinau, dóo ínnee mi-karí kai anirée ínneeqa aurírana taikáqa, maasá amaanasáa sía aurírana taikáqa.

¹⁵ Miqí qufanóo karaambáiqe fannoo quandáfi qímánniminoo qinau, ínnee únna qímasaidaqa qaraikí maríasa, amaanasáa ínnee ínneeqa mimmí burimakáu sipsípa ainaina nífiqaidaqa nammárinne múqusee maríafaqa nammári náidaqa. ¹⁶ Maa-anaaseefá Abara-hamana áti márífanoo Sadannafa kísaaqasaa (18) aukua karabúsaki quqáqaifanoo aupúranaki márína, burimakáu mimmí sipsípa úriqarara ainaina fee márídanoo fee miná kai amaanasáa idukírafa andeeqánnoo márídanoo fee. ¹⁷ Miqí qufaqa Yísuna áqi marúsa mi-ufána iriséeqa nisaurí marufaqa faiqí ánaasee káiqeesa Yísufa óosana óosana ámiqira ainaina áuqoonara asasímaríqau.

Qúmini fooqáa saqari qaqama quandára ufa.

(Mataioo 13:31-32; Mareekoo 4:30-32)

¹⁸ Yísufa faiqí ánaasee qímanniminoo qinau, Ánutuna maqásaa ququsaki faiqí ánaasee máriasa nána ainaina fooqáa fee máridanoo fee, qinée minára nána kíkiquee úsuanauree. ¹⁹ Qinée maaqí qímasee miná kíkiquúsua-naura. Mifá qúmini qaqama fooqáafa máriannoo, faiqí moó fannoo qaqama mara máreenoo narí quqúsaki úmmaqusáinanoo firaafá saqáriara foora kambíqafinanoo ufiniuqá miná ásaanasaa nínaamu usakéefaranoo. Ánutuna quqúsaki kéeqafuasa miqídaqa mi-saqarína fooqána auqaánai idooáidaqa.

Ooruku anoona ati qéemarína quandára ufa.

(Mataioo 13:33)

²⁰ Yísufa kafáa qímanniminoo qinau, qinée Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqafuasa nána ainaina kíkiqua úsuanauree, misá ooruku anoona fooqáasa máridanoo. ²¹ Ánaasee moó fannoo saná qaindi anasée ooruku anoona minakí adíasainanoo aiqámai ámiqimasee ati qáanno.

Ínnee tiqeera kooqiki kéeqaaqa.

(Mataioo 7:13-14, 21-23)

²² Yísufa Yeerusaree máqusai óorufidanoo káqikaa maqusauqakiaqa Ánutuna ufa qímanniminoo óorufinau. ²³ Óoru fímarufanoo faiqí moó fannoo irámmirinoo qinau, Óo úriqararafa faiqí ánaasee moodáa kai moodáa kai innaarúnai asumu máriranaki kéeqeefaree, qufanoo Yísufa qímanninau. ²⁴ Anée tiqeera kooqiki afeekaikámasee amanammásee kéeqaa, qinée minára qímannimidaqa írifaqa, faiqí ánaasee moómoo amanídaqa sía amana kéeqeefaranoo.

²⁵ Mi-maqána ákoofa fíndifinoo kooqí atukarasáinaqa misá madánaindari kooqí áridaqa maaqí qifáranoo, kooqí atúaqisáinaqa kéeqaanee qifanoo máaqa ákoofa maaqí qímasee qímannimiannoo. ²⁶ Ínnee yáindaraasee qinée ínniara sía írifaqa qínaqa misá maaqí qifara, anée maasá maqusái Ánutuna ufa qímannimarianafa máriananoo maasá aní faqa nárana nammári née marúnausa máridaqa maasára írimarianafa máriananoo. ²⁷ Máaqa akoofa miná iriséenoo kafáa qímannimiannoo, ínnee yáindaraasee máridee, ínnee mandá óosana máree maríasa máriafanoo ínnee qiní daaqá máriaqooqari moosáa fífuaqa. Yísufa mi-ufánnannai innaarúna kooqí kíkiqua úsinoo kafáa maa-ufána miqóo márusa qímanniminau. ²⁸ Qinée ínniara maqee máriasara qídaqa kásooqaqee ínnee Abarahamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa aiqámausa faqa Ánutuna innaarúna ququsaki máriafaqa ínnee maqee qiní faqa nárana nammári née marínausa áqoosai máridaqa níqafamásee ínnee firaqóo nífai sandúrinaqa ikiráqeefaranoo. ²⁹ Faiqí ánaasee súani óosanaindari faqa ámuqundari faqa dínni dínni ataaqéendari faqa anirée Ánutuna innaarúna ququsaki óoqu marifí moodáanaki miná qoomáqa sakasée neefáranoo.

³⁰ Mi-karí maqee maqásaa ínaaqianna máriasa mi-karí misá úriqararausa márifaranoo, maqee áukuana úriqararqa márinausa mi-karí uréeqararausa márifaranoo.

Yísufa Eeroodeenara kásau faini fee qinau.

³¹ Mi-karí Farisai ámaana ufa qímarusa Yísufinnai anirée qímamiqa qiqau, anée maaqóoqari fíndimmaqee moosáa fúa, karaambáiqqa Eeroodeefa aní kúqqa áriraree qínoommi. ³² Yísufa iriséenoo qinau. Eeroodeefa faiqí níkaruqimasaida ueeqásaida nárimarifa máridanoo ínnee maaqí qímasee qiníara qímamiqa, qinée maqee faqa dúna faqa faiqí ánaasee naunduráki fáafasaaqa nífaqeeqa aurínausa andeeqánnisee ianáura, moóna qeeqá saika taikánaura, miqí qímasee Eeroodeena qímamiqa. ³³ Maqee fí fí ínaqa dúna faqa fí fí íqqa Yeerusaree máqusai óoruraanaura Ánutuna tamummáqara fasiqauqa aiqáma Yeerusaree máqusaki kai narusée máruafaqa kúqi maríqau, qinée nánaree minakíqari radúkaki moosáa kúquanauree sía amana, qinée faqa Yeerusaree máqusaki kai óonuraanaqa misá nárundee kai másee qiní faqa dárifaranoo.

Yísufa Yeerusaree máqannaasara qímudáoo qinau.

(Mataioo 23:37-39)

³⁴ Óo Yeerusaree, Yeerusaree ínnee Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kuqá narusée mifá niqiqoosa óonisamu qumáree nárímariasa. Qinée moómoo kari aní faiqí ánaasee marasée kookooráanara foora sákarara ímarunaqa ínnee qáoo qiafanoo. ³⁵ Dóo qúsasaa ínni maqúsa faqa amaana maqa faqa faiqí ánaasee sía márifanoo naakundú máriannoo, qinée kúqaa ínni qímannimidaqa ínnee maaqóoqari sía kafáa qiní qíqafeefaranoo kásooqaqee ínnee qiníara maafá karaambáiqqa aqíqáifanoo ánidanoo fee Ánutufa miná ámiqi ámiqianinafa qímasaídaqa mi-karí kai qiní qíqafeefaranoo.

Yísufa autura árimaru fasiqana sabátasaa andeeqána.

14 Yuda máqannaasa amaana fáasaana moó Sáriríqa Farisai ámaana ufa qímarusa misá úriqararana máaqaki Yísufa miná faqa nárana náraree qímasee kéeqafufaqa aqoónna Farisai amaana ufa qímarusa Yísuna qumárararee qímasee ámiqimásee apurée maríqau. ² Yísufa mi-maqánaki óoqu marifanoo aurímarú fasiqafa afaaqa autura ári marú fasiqafa Yísuna óorinni márinau. ³ Yísufa miná qáfamasee miqóo márusa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa miqóo márusa faqa irámmirinoo qinau, Qinée ínni iráidaqa Mooseena sándufa fannoo ínni amanasáa fáasaana faiqí aurínausa andeeqáranara eedóo qídanoo fee, qáoo qídanoo fee. ⁴ Misá mi-ufána iriséeqa sía ufa qiqau, káqi Yísuna kai tatáqqa maríqau, miqíqa márfanoo Yísufa mi-aurira fasiqána qumáreenoo miná

aurírana taiká amaqáseenoo aqiquofanoo mifá fufanoo quandáfi miqóo márusa qímannimínau. ⁵ Yáfee moó fannoo ínnikiqari miná ámaaku fee burimakáu fee madikakí áqufinoo márinanoo amaanasáammifoo qímasee sía fee qumbaqiannoo fee. Sía uqanna amaana irisée minnísee fara káqi minakínaana qumbaqí-faranoo. Dóo qinée faqa maa-aurira fasiqána madikakínaanara foora amaanasáa qumbaqíara foo ídaqa sía áaqaidaqa. ⁶ Misá Yísuna ufa irisée kúqaam-mifoo qímasee ufa qírara írusia sía ufa qiqau.

Sía ámiqira qoo náaree óoqumaria.

⁷ Mi-Farisai amaana qímarufa nárana firaaqóo suqáseenoo moómoosa náaroofaqa miná máaqaki ani kéeqafufaqa ámiqiraqoo óoqu mariranara randée márufanoo Yísufa níqafamásee misá aiqámausara qínau ufa sée qíní ufa íriaqa qímaseenoo akooqóo ufa maaqí qímasee qímannimínau. ⁸ Faiqí moó fannoo amundára qoomaqa suqásee aní áarainana óonu reenána sía aaqee óonuree ámiqiraqóo kai óoqu mária. ⁹ Aní úriqararafa aniráinanoo qoomáqa ákoofa aní qáfeenoo aqiqámasee úriqarara fasiqara miqóo óoqu maríannee qínana anée asauríranaki máridana mandáikiraqoo kai óoqu márinanaroo. ¹⁰ Ínnee sía ámiqira qóora randáaqa, faiqí moó fannoo ínni náarainaa maaqímmiaqa, Ínnee miná qoomáqaki kéeqafiqa káiqaesa óoqumari máriaqoo kai óoqumaríaa, Qoomáqa ákoofa aniráama aní qáfeenoo aníara óo qíní qiqoondi maí ururée ámiqiraqoo óoqumaría, Miqí qínana anée aiqámausa nífusaa úriqararafaikínana asasinnáranoo. ¹¹ Náriqá kai qinée úriqararausee qímariasa Ánutufa nisauríranaki quqáannoo, náriqá kai qinée uréeqararausee qímariasa Ánutufa misá úriqararanaki quqáannoo.

¹² Miqí qímasee Yísufa quándaki miná áaroo fasiqana qímaminoo qínau, anée qoomáqa suqáseenana sía aneenná áqoondiuqa faqa ákaqaafasaa faqa aneenná áinaina faqa aneenná aináinafaqa áqoondiuqa faqa misáuqa sía náaraa. Anée misá náarainaa misá faqa miqí kai íqa aní faqa áaramásee amana kái ámifaranoo. ¹³ Anée qoomáqa suqáseenana kudi fasiqauqa faqa níku nísauku mandáikirausa faqa árirutíqa nímariasa faqa nífu dimbárausa faqa misáuqa kai náarama quqásainanoo Ánutufa miná ákiaqara ínni ámiqi ámiqi íannoo. ¹⁴ Misá sía amana kafáa miná ákiaqara aní ámifaranoo minára kásooqaqee Ánutufa ámiqira óosana máreemaria fasiqa anaaseesa kúqiranakiqari mara fíndifu máseenoo mi-karí miná ákiaqara aní faqa ámiannoo.

Qoomáqa sákararee qímasee mandáikirausa náara.

(Mataioo 22:1-10)

¹⁵ Faiqí moó fannoo mi-qoomaqánaki máridanoo Yísuna ufa iriséenoo qímaminau, Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqafi minakí nárana née maríasa firaaqóo asasifáranoo. ¹⁶ Yísufa miná ufa iriséenoo kafáa quandára ufa qímaminau, faiqí moó fannoo qoomáqa firaaná suqárara deedaqamáseenoo faiqí ánaasee

moómoosa náaranau. ¹⁷ Suqáidanoo narí aináinira faiqi aqiqéenoo anée fíqu fíqu ídana faiqí ánaasee qinée náaraunaa nífiquee mínisainaa qoomáqa naaqa dóo aiqáma ainaina deedaqínóo máridanoo. ¹⁸ Miná aináinira faiqi fannoo qímannimínoo nufanoo moó fannoo qínau, Qinée maqá dóo feefaurú-maqaqee ídaqa miná qáfarara fídaqa sía amana fuanáura.

¹⁹ Miqí qufanoo moó fannoo qínau, qinée qísaukuqara (10) purimakáu ummaara rarisée marína feefaurúmaqaqee ídaqa miná amanamásee qáfarara fídaqa sía amana fuanáura.

²⁰ Miqí qufanoo moó fannoo qínau, qinée maqee kái ánaasee amundá qimiqaafaqa sía amana fuanáuree qufanoo aináinira faiqi fannoo misá ufa iriséenoo narí firaafínnai óonuree qímaminau. Mifá iriséenoo firaafínnai óonuree qímaminau. ²¹ Anée dauní dauni sandéenanana firaafínnai aatata faqa káqkaa aatata faqa maqúsa qámabanaí faqa óonureenana kudi fásíqa anaasee faqa mátaammátaakíqa nímariasa faqa nífu dimbárausa faqa árirutíqa nímariasa faqa mandáikirausa aiqáma nífiqee qíní qoomáqai ánia qufanoo miná aináinira faiqi fannoo miqímminau. Misá nífiqee míni quqáseenoo narí firaafínnai óonureenoo qímaminau. ²² Dóo aní ufamáu fíqa nífiqamaree míni quqásanoo nárana moómoo máridanoo faiqí ánaasee sía amanaikídammia qufanoo qoomáqa ákoofa qínau. ²³ Dóo fíndimmaqee óonuree níanai áfuqakiaqa máriasa nífiqamaree qíní qoomáqa amana kái mínisainaa naaqanáni. ²⁴ Ínnau, eendá náarauna sía ániasa sía uqanna qíní nárana káqkaa qóo nífaurusaa quqéefaranoo.

Yísuna ufara kúqiraree qímarusa kai miná faiqi námu kifáranoo.

(Mataioo 10:37-38)

²⁵ Yísufa moosáa fímarufaqa faiqí ánaasee moómoosa miná faqa fídaqa maasá faqa Yísuna faiqi námukiraree qufanoo Yísufa quandáfi qímannimínau.

²⁶ Faiqí moó fannoo qíní faqa fíraaree qínna fasiqafa narí ánoona ákoona faqa faiqi ánaasee faqa narí ákaqaafasaa faqa ásoommaaka faqa naríara faqa fídí-aqa máseenoo foomáseenoo qíní faqa ániáni.

²⁷ Faiqí moó fannoo qíní ufasáara sía eedóo qímasee narí aunírira saqari akumáreenóora foora sía eedóo qímasee qíní ufasáara kúqiranaki fínafa sía mifá amana qíní faiqi námuki kéeqaannoo. ²⁸ Faiqí moó fannoo máaqa usakáraree qímaseenoo máaqa usakára ainainauqara náaree ámiqimásee írinanoo sía amanaikína sía usakáni. ²⁹ Mifá máaqa atuna faqa faakána faqa kai rakíqasainanoo aiqáma ainaina sía amanaikína miná aqoónausa qáfamasee naanidara qímasee maaqí qifóora. ³⁰ Maa-fasiqáfa máaqa usakárana óosana araséenoo máfi taikárana sía amanaikínoo. ³¹ Namuqáa karaambaiqa moó fannoo narí rákira fasiqauqa moómoosa faqa anirée náriranara iriséenoo maaqóo qaraa karaambaiqa fannoo miná moómoo rákira fasiqauqara iriséenoo naríndi

óodaa márinará írinoo amanaikée ianáuree sía amanaikée ianáuree sía amanaikínaqa nárirara ímari karaambaiqána faqa óoqumari fí ufa qímasee reendéeniananóo asooárafa máriani. ³³ Miqí qímaseenoo Yísufa minára qímannimínau, miqí kai másee ínnee faqa qíní faqa fíranara ámiqímasee iri-araasámaseeqa ínneeqa aiqáma ainaina minníseeqa qíní faqa ániáqa. Sía miqíqa sía amana qíní faiqi ná-mukifaranoo.

Ínnee ínneeqa aináina minníseeqa qíní faiqi námuki-aqa.

(Mataioo 5:13; Mareekoo 9:50)

³⁴ Miqí qímaseenoo Yísufa kafáa maa-ufána qímannimínau, ínnee ooruku indée maríana sía adíafaa ínaqa náqi fee másee kafáa adíafaairana quqéennaree, sía amanaikínaránoo. ³⁵ Sía adíafaa ínna ooruku ándanda atukakí téeqimasainanoo mi-andandáfa faqa mandáikammianoo. Ínnee káqinni áquaqaana. Mandáinaina márídanoo. Ínnee qíní faqa fifandínausa sía ámiqímasee mi-kadaapi oosanná írirainni káqi fíririanara qáoo qídaqa kasaaqái kudoosaápee márífanoo máaqa usakáaninafa máaqa faakána rakíasaináqa sía amanaíki foora, ínnee ooruku adíafaa síaina aanna ree foora káqinni áqua nóora. Ínnee náaqoofaqaasa mi-ufána íríaqa.

Mandá óosana máree marúsa suqúsee Yísuna ufa íríqau.

(Mataioo 18:12-14)

15 Moo kári úmmuarira takisa munnimma máree marúsa faqa Yuda máqannaasa níkoqee marúfa faqa nífaqasoosa faqa Yísufunnai aniréeqa miná ufa íríraree qímasee miná aaqá aní úsimariqau. ² Farisai amaana ufa qímarusa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa misá níqafamásee nóori runúsee muqúriqa márídaqa náundaufa náundaufa qídaqa qiqau. Maa-fasiqáfa Yísufa maasá nífaqasoosa aniraafanoo misá faqa ámiqi ámiqi ídanoo, sía miqíkai ídanoo misá faqa nárana náídanoo miqídanoo.

³ Yísufa misá ufa iriséenoo quándára ufa moó maaqí qímasee qímannimínau. ⁴ Faiqí moó fannoo moodáanai qísauku fasiqa namu níku nísauku taikásee (100) sípsípa rakísi márínanoo moodáafa kai auíá máfinanoo náqi fee íannoo, mi-fasiqáfa aiqáma sípsípa káqi quqáseenoo moodáara randáannoo. ⁵ Randánoo níni ínoo paqúrimaseenoo asasamáseenoo rafúsu akumáreenoo míni maqúsai quqáseenoo narí aqó-nausa náaramasee qímannimiannoo, anirée qíní faqa asiasiaqée qíannoo. Aiqáma sípsípasaa rakísimari fasiqausa miqífaranoo. ⁷ Innaarúnai máríasa mi-fasiqána aanna reefáranoo moómoo (99) andeqára fasiqa anaaseera sía asasifáranoo moodáafa fúrufarídanoo mandáinaina máránoo níni ínafa quándaki Ánutufinnai ubeekáinnanara minára fíraaqóo asasifáranoo. ⁸ Moo ánaasee fannoo qísaukuqara taikásee siruáa munnimma firaaná maqée ínanoo moodáafa máaqaki fúrufaramáfinanoo mi-anaaseefá

náqi fee íannoo, mi-anaaseéfa qóoma qumbísee damuná maraséenoo máaqaki aiqámai damúnídanoo aiqáma átinai ámiqímasee randánoo ní nī ínanoo paqúrimaseenoo máraannoo. ⁹ Maraséenoo narí aqónausa faqa áqoondiuga faqa náaramaseenoo qímannimiannoo. Ínnee anirée qíní faqa asiasiaqa, qíní siruáa munnimma fúrufaramámbina dóo paqúriqa. ¹⁰ Qínée qímannimídaqa, Ánutuna qangiroouqá mi-anaaseená aanna reefáranoo moodáafa mandáinaina máránoo ní nī ínafa quándaki Ánutufinnai ubeekáinaqa minára fíraaqóo asasifáranoo.

Auíánoo nu kúmaaraaná quándára ufa.

¹¹ Yísufa káqi qímannimidanoo qinau. Faiqí moó fannoo qaara faiqi faqáafa márínau, ínaaqiannaafa narí ákoona qímaminoo qinau. ¹² Óo qípoo kúqírarídanee aneenná aiqáma ainaina rainásee maaqandá qíminnaree dóo maqee kái rainásee qímináqa máree fúannee qufanoo miná ákoofa eedóo qímaseenoo narí aiqáma ainaina rainásee miqandá níminau. ¹³ Nimisoofanoo indaarúqaafa káqi máqee inau ínaaqiannaafa naríndi makéeta máseenoo munnimma kái mara máreenoo dóo quqáseenoo níana maqusai óonu reenoo fúrufaríranaki márídanoo narí munnimma aiqáma fífaunni áqu taikánau. ¹⁴ Áqu taikásóofanoo mi-aukuanná aandardoo fíraafá mi-maqa maaqánaki aiqámatinai narí márufanoo mi-fasiqána munnimma faqa nárana faqa sía márufanoo áararée márínau. ¹⁵ Mifá mi-maqúsá-nakinaa fasiqasaa atooqáfufanoo mi-fasiqáfa miná aqíqéeno anée qíní kúarauqasaa rakísiannee qímasee nárana sía ámufanoo áararée márufanoo mi-kuarúsasaa rakísídanoo kúarauqa kúnda nímidanoo naríara faqa náraree qímasee írufanoo sía Yuda máqannaasa née marúnee qímasee asaurúseenoo minníseenoo áarara márínau.

¹⁶ Miqí márufanoo mi-fasiqána írírafa kambíqoofanoo narí kai qímirínoo qinau. ¹⁷ Óo qíní qíkoona aináinira faiqiuqa misá náriqa nimana kái nárana néemariafaqa qínée maaqóo dárara márídaqa kúqírarídaqa. ¹⁸ Qínée fíndifi qeeqá qíkoofinnai óonureeqa maaqí qímasee qímamianaúra óo qípoo qínée Ánutuna ufa faqa aní ufa faqa rukíee marúnausa márídaqa. ¹⁹ Qínée sía amana aní ámaakuara foora máríanaúra, amanée aní aináinira faiqi kámmafi máríanauree.

²⁰ Miqí qímaseenoo mi-fasiqáfa fíndifínoo aanái áqufufanoo narí ákoofinnai finau, aanái meeáqoo ani márufanoo miná ákoofa maqúsasaaqari mara meeqá qáfamaseenoo ámuqusufanoo sandéenoó óonu mara narí ámaaku arípimma qumáreenoo ámooganau.

²¹ Miqúfanoo miná ámaaku fannoo maaqí qímasee narí ákoona qímamidanoo reendeéininau. Qínée Ánutuna ufa faqa aní ufa faqa rukíee márúnausa márídaqa sía maqee amana aní ámaaku máríanaúra.

²² Miná ákoofa quándafi narí aináinira faiqiuqa náaramaseenoo qímannimínoo qinau, sía aináinira fasiqa qamunna ainaina ámia, qíní qímaaku máríanifeera qamunna ainaina kái ámia, dauní dauní ámiqira qa-

munna mara máreeqa míni afisúamaqáaqa, rínna faqa ásaukuki upeekásee áiku ánaamu faqa afisúamaqáaqa. ²³ Miqímáseeqa óonu ámiqira burimakáu ánaaqi áinoo faqaana arusée deedaqamásee qoomáqa suqáaqa. ²⁴ Qini faiqi maafá kúqi nóora foora máfifa káqi máridanoo aniréenoo auíqanoo máriifa aniréenoo. Miqí qufaqa qoomáqa sakasée née-mariqau.

²⁵ Miqí márufanoo indaarúqaa ámaaku fannoo súanai máriuufa maqúsa naambeéqai aniréenoo piripúnna ufa faqa idí faqa írinoo narí ákoona aináinira faiqi moó áaramásee irámmirinau. ²⁶ Miná náqi fee qídaqia qufanoo mifá qímaminau. ²⁷ Aní ákaqa fannoo narí ákoona máaqaki aniraifanoo aní ákoofa minára qini faiqi dóo andeeqásee ani máridanoo fee qímasee purimakáu ánaaqi ámiqirana aruséenoo suqásee áfaaru rídanoo. ²⁸ Indaarúqaa ámaaku fannoo mi-ufána iriséenoo áanóommaseenoo márufaqaa áaroofanoo ititináu. Ititammáseeenoo márufanoo miná ákoofa qumuréenoo áaranau, anirée máaqaki kéeqaa qufanoo mifá qinau. ²⁹ Íria qinée moómoo aukuaa karabusara foora aní aináiní marúnausa máridaqa sía moodáa kari aní ufa rukíaunasa, anée miqí márúnana nána ainainee qíminanee sía burimakáu ánaaqi ámiqira ainaina aruséenana sía fífau mimmí ánaaqi qímianaqa arusée qeeqá qíqoondiuqa faqa qoomáqa sakasée náunasa. ³⁰ Aní mandá faiqi fannoo aní aiqama aináina mara máreenoo múnu dapi máraqanua anaaseesaa áqu taikáseenoo, aniraifana anée purimakáu ánaaqi ámiqirana arusée suqásee ámiananoo. ³¹ Miqí qufanoo miná ákoofa qímaminoo qinau, óo qini faiqi anée aiqáma kari qini faqa mári-ananoo aiqáma ainaina aníndi máridanoo anée aneenná aináinaki aináiní maríananoo. ³² Aní ákaqa fannoo kúqi nóora foora ínoo máriifa káqi máridanoo auíqanoo máriifa aniraifaqa minára maqee maasá qoomáqa sakasée asasídaqaa náunanoo amanaikínoo. Yísufa miqí qímaseenoo kafáa maaqí qímasee qíman-niminau. Dóo maa-ufána ánoona fáasai qúnnana maaqímmينوo máridanoo. Innaarúnai máriasa mi-ku-maaraaná ákoona aanna reefáranoo. Moómoo andeeqára fasiqa ánaaseera sía asasifáranoo, moodáafa mandáinaina máranoo ní nǐ ínoo quándaki Ánutufinnai ubeekáinnanara asasifáranoo.

Írirana faqaa mandá ainainira faiqi miná quandára ufa.

16 Yísufa narí faiqi námu qímanniminoo qinau, faiqí moó fannoo aináina faqaafa narí aináinasaa rakísianinnana moó maréeqee quqásoofaqa misá mi-fasiqána aináina faqaana qímamiqau. ² Aináinasaa rakísirafa aní munnimma fífau rairaa ídanoo fee qufanoo aináina faqaafa mi-fasiqána áareenoo anée munnimma áqi maríannana ámiqi másee papiqasáa ákara rúmasee qíminaqa qáfamasee aní aqiqaanáura anée sía kafáa aináinasaa rakísinnaranoo. ³ Miqí qufanoo miná aináinasaa rakísi marúfa narí kai qímirinoo qinau, qini úriqararafa qini diqíqárra qímarifaqa

nána ainainee ianáuree qinée afeeka síaisa máridaqa madika indufírana sía amanaikídaqa kudi fasiqa máridaqa qiqoónausiannai nárana innaaru qíranara qisaurídaqa sía amana mi-oosanná máraanura. ⁴ Dóo írídaqa qini qíqoondi moómoosaikíaqeera maa-saikána taikásee misíannai firara maaqímmianura. ⁵ Qinée qeeqá úriqararana faqa bisinísaikida márusara moó déedeepianauree qímaseenoo maaqímminau. ⁶ Mifá moo fásiqa áaramásee irámmirinau, anée qini úriqararana úfaasu munnimma náqummee maqée ídane qufanoo mifá qinau, qinée moodáannai qísauku fasiqa níku nísauku taikásee (100) firaa tinna oorifa fádameéna (sáuna anoona fooqána) miná áki-aqara sía ámiqiafana, káqi maqée ídaqaa, miqí qufanoo aináinasaa rakísirafa qímaminau, anée qaara fasiqa níku nísauku taikásee qini qísauquqara taikásee (50) munnimma kái qíminaqa aní munnimma ákiqara taikéenoo fee qímasee búkaki ateekáanauree qímaseenoo kafáa moóna áaramásee irámmirinoo qinau, anée qini úriqararana úfaasu munnimma náqummee maqée ídane qufanoo mifá qinau, qinée moodáannai qísauku fasiqa níku nísauku taikásee (100) ráisa beeka ákiqara sía ámiqiafana káqi maqée ídaqaa, miqí qufanoo aináinasaa rakísirafa qímaminau, anée qaara faqa qaara faqa fasiqa níku nísauku taikásee (80) ákiqara kai qíminaqa aní munnimma ákiqara taikéenoo fee qímasee búkaki ateekáanauree qinau, míqunannai mi-fasiqáfa narí firaana ákaru qíranannai misá áqoondikinau.

⁸ Aináina faqaafa miná únnaqira óosana qáfamaseenoo óo írirana faqaa fee qinau, minára Yísufa qímannimidanoo qinau, maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaaseeuqa náriqa munnimma ainaina máree maríana írirana faqaasa máriafanoo Ánutuna ufa qóomasaa andeeqásee nímariasa írirana óorudupirausa sía misá írirana amanasáa máridaqa.

⁹ Qinée inni qímannimidaqa, maa-maqánasaaqaraasa nári afeeka iriranannai káaqa afeekaikámasee maaqóo máriranara írídaqa munnimma aina afeedídaqa. Innee faqa misá naanna rámasee káaqa afeekaikámasee náaru máriira afeedira ainainakiara múinari mínari másee inneeqa maaqóoqaraa mandá munnimmannai sárau imaríasa dadaaqíqa innaarúnai asumu máriranaki moómoo ainaina afeediaqa.

¹⁰ Yáfee moó fannoo káqikaa fífau ainainasáa ámiqimásee rakísinafa firaa ainainatiasáa faqa ámiqimmásee rakísiannoo, yáfee moó fannoo káqikaa ainainara únnaqi marifa firaa ainainatiará faqa únna qíannoo. ¹¹ Anée maa-maqánasaaqaraa munnimma qumiasana fúrufaramasee rakísinanoo náqi fee másee innaarúnai fínanoo Ánutufa innaarúnai mári firaa qumiasana munnimma anísaa quqásee rakísiannee qíannoo fee. ¹² Anée moóna aináina fúrufara másee rakísinanoo yáfee aníndi amisée rakísiannee qíannoo fee.

¹³ Aináinira fasiqa moó fannoo sía amana qaara rakísiraqanda moodáa kari aináinammannimaqaannoo, sía amana. Mifá indaarúqaanara ákooqaannoo

moó rakísiriranara áidiannoo. Mifá moó rakísiranasaa atooqéenoo ínaaqianaana minnísaannoo, miqí kai íqa ínnee faqa Ánutunara faqa maqásaa qumíasanara faqa moodáanaki sía amana aináinammannimáqeen-naranoo.

Farisai amaaná ufa qímarusa munnimmara runára níqináu.

(Mataioo 11:12-13; 5:31-32; Mareekoo 10:11-12)

¹⁴ Farisai ámaana ufa qímarusa mi-ufána iriséeqa misá káaqa munnimmara rímarusa máridaqa Yísunara uteéti qímariqau. ¹⁵ Yísufa iriséenoo qímannimínau, ínnee ínneeqá kai maqásaa fasiqauqa nífusaa andeeqáausee qímariasa máriafanoo, Ánutufa ínni naunduráki qáfee máriafa maqásaa fasiqauqa ámiqira ainainee qímarianara Ánutufa mandáinainee qídanoo.

¹⁶ Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufa faqa óosana árooqooqari misá ufa afeeka fannoo aiqámausa rafáaqafusee fí fí ínoo Yoothaneefa nammári nímmimaru áukuanna míni raquramiqoo taikánau. Miqóoqari innaarúna ququsakinaana Ánutuna ámiqira fasaasaa ufa fannoo kai misá qímannimínoo fífaini máriafa aiqámausa innaarúna ququsaki nímdaanai qímasaida kéeqararidaqa. ¹⁷ Innaarúna faqa maqá faqa tautúmaki taikárafa amaná máriannoo, Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa káqikaa ati kái sía amana taikáannoo afeeká máriannoo.

¹⁸ Faiqí moó fannoo narí ánaaqa minnísee moo ánaasee márainafa qúmmuarimari fasiqafa máriannoo, faiqí moó fannoo minnísaína ánaaseena márainafa mifá faqa qúmmuarimari fasiqafa máriannoo.

Aináinafaqaafa faqa aináina síaifasiqafa faqa miqandára quandára ufa.

¹⁹ Yísufa Farisai ámaana ufa qímarusa óosana káaqa munnimmara qamunna ámiqiranara rímarusa márunara iriséenoo maa-ufána qímannimínoo qináu, faiqí moó fannoo aináina fíqararafa máridanoo moómoo munnimma áqimaria qamunnána kai afisímarifa máridanoo, aiqáma kari ámiqiranaki kai márináu.

²⁰ Kudi fásíqa moó fannoo miná áuqu Rasarusana amaráfa afaaqa namúana ánaaqi maqee maqee aináina faqaana kooqíki ani ráidanoo miná nárana átaraasa tidáamarai áqufuna suqú náraaree qímasee ani máridanoo mandáinainaki márufanoo fainúqa aniréeqa miná namúana umboomásoofanoo márinoo kúqináu.

²¹ Mi-kudi fasiqáfa kuqufufaqá qangiroouqá miná áfiqa maree innaarúnai Abarahaamana aaqá quqásoofanoo firaa qoomáqa sakasée néemarináu.

²² Aináina faqaa fasiqa faqa kuqufufaqá ákundama-soofanoo idáki fináu. (Mi-idána áuqu Aadeesáa idá fée qídaqa, kúqimariasa maqa máaqa taikára áukuanara áfeesimaria idafa máridanoo fee qídaqa.) Aináina faqaafa firaa aupuraranaki máridanoo áfu múrufi maqaséenoo níanai Abarahaamana faqa Rasarusana amarána faqa ámiqiranaki óoqufaaqee márufanoo

níqafanáu. ²⁴ Níqafamásee namméera qímaseenoo qináu, óo qiní qíkoofa Abarahaama anée Rasarusana qímaminanoo narí ásauku amukannái nammáriki raaramásee máree múqu qiní qímaakiri qífaurusaa quqásainanoo asooáni qinée idáki firaa aupuraranaki máridaqa.

²⁵ Abarahaamafa iriséenoo qímamináu, óo qiní qímaaku anée maqásaa márunna kamuqoo ámiqira ainainaki márunanoo Rasarusafa mandáinainaki márináu, maqee Rasarusafa maaqóo asasíranaki márinana anée aupúranaki máriannoo, ínnisaimbaqa qámgaanai máani firafá máridanoo, maaqóo márin-
ausa sía amana minní fífáranoo mindári faqa sía amana maí ánifaranoo. ²⁷ Aináina faqaafa Abarahaamana ufa iriséenoo qímamináu, qinée fífímásee aní qímamidaqa, amanée anée Rasarusana aqíqáinanoo qiní qíkoona máaqai óorureenoo qiní qíkaqaafasaa uqa moodáanai qísauku (5) máridammia, misá aaquqímánnimáqainau.

²⁹ Abarahaamafa iriséenoo qímamináu, Mooseena ákara faqa tamummáqara fasiqauqa ákara faqa aní ákaqaafasaa uqa aaquqímánnimáqaidanoo misá minakí kai íriaqa. ³⁰ Aináina faqaafa mi-ufána iriséenoo Abarahaamana qímamináu, óo qiní qíkoofa Abarahaama, mi-akarafa sía amanaikídanoo moó fannoo kúqiranakiqari fíndifinoo qímannimínaqa misá náriqa mandá óosana minnísee sía maa-aupurara maqásanaki ánifaranoo. ³¹ Abarahaamafa qináu, aní ákaqaafasaa uqa Mooseena faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa sía íriqa kúqiranakiqari fíndi fínna fasiqana ufa faqa sía írifaranoo.

Faiqi ánaaqi Yísuna ufamáu fímarina maréeqee káqi rúnna ubeekée maríana mi-ufána.

(Mataioo 18:6-7, 21-22; Mareekoo 9:42)

17 Moo kári Yísufa narí faiqi námua maaqí qímasee qímannimínau. Faiqí ánaasee mandóosanaki mara quqánnimaqéefandinausa kúqaa uqanna kambíqeefaranoo mi-manda oosanná uqéerainna fasiqana árirafa firaaqóo uqanna máriifoo qídaqa qimudáoo qídaqa. Ooruku námmariki faiqí rafúsu áqirafa firaa oonisanda rumbáseeqa anukakí usúsee minakí áqirafa káqikaa aupurarafa máriannoo, mi-fasiqáfa qiní ufa íri-mari káqikaa faiqina áfiqasee mandá ána uqáfíqainafa miná árirafa firafá uqanna máriannoo.

³ Minára ínnee ámiqímásee ínneeqa máriannasaa rakísiaqa. Aní ákaqa fannoo mandá óosana márainana anée qáoo qínanoo mifá aundurá quandásee andeeqáraqoo fínana anée miná mandá oosanara sía kafáa áqia. ⁴ Mifá dínna taikásee dínna ani qaaraqánda (7) kari aní mandáikámmamaqásee quándakinoo aníara qiní mandáinaina minnísaannee qínana eedóo qímasee minnísa.

Maasá anísaa naundurá mundírana afeekaíkiqaa.

⁵ Yísufa niqiqoo fásíqausa minára Yísuna qímamiqa qiqau, óo karaambáiqaa maasá daunduránnai anísaa mundírana firaaanáikamaqisaa qufanoo karaambáiqaa

fannoo maaqí qinau. ⁶ Ínnee qinísaa mundírana sía máridanoora foora máridanoo káqikaa ainaina maqána qaama miqírafa káqikaafa kai márinaqau, ínnee minánnai firaa ainaina áuqini. Ínnee firaa saqari keefáadiara foora aneenná kai rafáuru ákinana ooruku nammáriki áqufi kambíqaannee qífanoo mifá eedóo qímasee miqíni. Ínnee qinísaa mundírana síara foora máridanoo sía amanaikifáranoo.

Ínnee ínneeqara maasá aináinira faiqi fee qiaqa.

⁷ Yísufa nári miqóo qaraasa óosanara iriséeno ufa qímannimidanoo qinau, Ínnikiqari moó fannoo miná aináinira fasiqa fannoo aní áfuqai aináiníinoo fee fírimaria andausaa fee rakísíinanoo fee eendímarinanoo aniráinana anée sía minára káqi káqi anirée aneenná nárana náannee qinnáranoo. ⁸ Maaqí qinnáranoo, anée nárana suqárara afisímaria qamunnana afisúsee qiní nárana suqásainaqa qinée nárana faqa nammári faqa námasaanana anée ínaaqianna suqásee aneennára náa. ⁹ Aní aináinira faiqi fannoo aní ufamau fínana anée sía minára dúfi dúfi qinnáranoo mi-fasiqáfa faqa dúfi dúfi qíra ufara sía randáannoo narí feefaurú saikée qinnáranoo. ¹⁰ Ínnee faqa miqíkai íqa miná aana raaqa, aiqáma qinée Yísusa qímannimunna úfana áfaqaqa fí fí íqa máfi taikásee sía qiní dúfi dúfi qíra ufara randáaqa, maaqí qiaqa maasá fífa ufa aináinira fasiqauqa máridaqa feefaurú márarara foora aináiní marúnausa máridaqa.

Qísaukuqara taikásee (10) károora nári márusa ufa.

¹¹ Yísufa Yeerusaree máqusai firara Kariree máqa maaqa dínni márufanoo Samaria máqa maaqa dínni márufanoo Yísufa qámbaanai fídanoo moo máqusaki fíralee qímasai fímarufanoo karoora nárimaru fasiqausa qísaukuqara taikásee (10) károora nári maríasa naannaréeqa náadumasaqa kíkiqammafiqa namméera qímasee Yísuna qímamiqa qiqau, óo Yísu maasá úriqararafa anée maasára ámudaqaani.

¹⁴ Yísufa misá níqafamásee qímanniminau, ínnee amaana máaqaki Ánutuna aanáiqiki maríasa ínneeqa nifaaqa óoruree uqannifiqai faqa ínni nifaaqa aiqumqumáseenoo ínniara ánukarausee qifáranoo, miqí qínaqa ínnee aiqámausa nífusaa ánukaqa máridee qifáranoo. Miqí qufaqa misá eedóo qímasee aanái fímarufanoo misá karoora taikáfufaqa náriqa nifaaqa qáfamaseeqa fufanoo moodáafa quándaki fíraaqóo Ánutunara dúfi dúfi qímammaree aniréeno Yísuna áikuki maqásaa áqufufanoo Yísunara dúfi dúfi qímamaqánau, mi-fasiqáfa Yuda máqanna namuqáa, Samaria máqanna marínau. ¹⁷ Yísufa mi-fasiqána asasírana iriséeno miqóo márusa qímanniminau. Qísaukuqara fasiqa karoora nári marísa rukánniseeqa, dínni taikásee dínni ani qaara faqa qaara faqa marasée fasiqauqa yái fee fíaa, sía fee misá faqa anirée Ánutunara dúfi dúfi qifáree sía Yuda máqannaasa ánia Samaria máqannaafá kai anirée dúfi dúfi qídanoo. ¹⁹ Miqí qímasee Yísufa mi-fasiqána qímam-

inau, dóo fíndifi fúa, anée qiní saqárikiannanannai kai ámiqiananoo.

Ánutuna ququsa sía akooqóo márina.

(Mataioo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Farisai ámaana ufa qímarusa Yísuna irámiriqa qiqau, Ánutuna quqúsa yáiree fee maqásaa kambíqafinoo faiqí ánaaseesaa Ánutufa rakásiannoo fee qufanoo Yísufa qímanniminau, Ánutuna quqúsa fannoo sía akooqóo ainainara foora kambíqaannoo, sía moó fannoo maaqí qíannoo dóo qáfaa maaqóo kambíqeenoo dóo qáfaa meeqái kambíqeenoo Ánutuna quqúsa fannoo ínni naundurái mári ainainafa máridanoo.

²² Miqóo Yísufa narí faiqi námu qímanniminau, kásooqaqee ínnee qinée ánianna fáasaanasaa qáfaaqa ídaqa sía qáfeefaranoo. ²³ Akaqúsa qiní quqúsa kambíqaaninnanara maaqí qifáranoo, meerái qáfaa miqóo máridanoo, maamínni qáfaa minní máridanoo misá miqí qífaqa síamma óonu qáfaaqa. ²⁴ Qiní quqúsa sía qumeé kambíqaannoo aakuasáa úqinanoo innaarúna aiqáma átinai káaqa qámaquannoo, qinée faiqí nímaaku qúmuanna fáasaana aakuasáa aanna rámasee qúmuanaqa tautúmaki aiqámai dáraaninaqa qíqafeefara. ²⁵ Maqee maríasa firaa aupurarana qimisée diqíqéefaranoo. ²⁶ Qinée faiqí nímaaku qúmuanna fáasaanafa Nooana áukuanara fooqáafa máriannoo.

²⁷ Mi-akuanná faiqí ánaasee idóo faakóo ídaqa mánaaqa amundáidaqa nárana nammári náidaqa mána mána ímarufanoo Nooafa narí sípa firaanáki kéeqafufanóo nammári fannoo tautúmánnimaqaseenoo faiqí ánaasee aiqáma naru taikánau. ²⁸ Qinée qúmuanna fáasaana Rootana áukuanara foora máriannoo, mi-akuanná faiqí ánaasee aiqámausa sía Rootana ufa íriqau nárana nammári náidaqa makéetidaqa feefaurú narámi narámi ídaqa máaqa usakéeqa súna úm-ma qiqi mána ídaqa márufanoo Rootafa Soodooma máqusakiqari fíndimaqee sandóofanoo innaarúnaindari idáuru fasafasímarufa qumuréeno aiqáma náru taikánau. ³⁰ Qinée faiqí nímaaku qúmira fáasaana maqásaa fasiqa ánaasee mi-furufara irirána máree mári faqa tautúmasee qúmuanaura.

³¹ Mi-faasaanná akaqúsa náriqa kooqiki máriinausa sía naamukí kéeqafi aináina indáaifaranoo, miqí kaim-másee akaqúsa anaadóonni máriinausa sía maqúsa anirée nári aináina máreefaranoo. ³² Rootana ánaaqa fannoo asumu márirannai sandánnoo fídanoo óonu kásoo máfínoo quándafi ánaaqiannai áfu máqaidanoo kúqinau. ³³ Yáfee moó fannoo narí máriranara ámuqusinafa miná márirafa taikáannoo, yáfee moó fannoo narí márirana minnísainafa miná márirana máraannoo. ³⁴ Qinée qímannimidaqa, mi-eendánaki faiqí qaaraqánda moodánaki faiqaqée mári faqa qinée tautúmasee moó innaarúnai uqéerasee moó minnísanaura. ³⁵ Ánaasee qaaraqánda saná aindi ánee márifanoo tautúmasee moó máreenoo moó minnísannoo. [³⁶ Faiqí qaaraqánda anaadóoki mári faqa tautúmasee moó máreenoo moó minnísannoo.] ³⁷ Yísuna faiqi námu miná ufa iriséeqa irámiriqa qiqau,

yátinai fee anée qíánna ainainafa kambíqaannoo fee qufanoo Yísufa quandára ufa qímanniminau, aandáu kúqinoo máriqoo kai quqaumu moómoosa minakí úsi-daqa.

(Qiní ufa írimariasa yái yái fee márídaqa sía qiniára randéefaranoo. Qinée qúmiqa ínnee márifandinnaqoo irisée akooqóo tautúmasee qumurée ínnee uqéeraanau-ra.)

Ánaasee maqee maqee siáasa qimamímarú quandara ufana.

18 Yísufa narí faiqi námuara sía níkoo níkaa másee innaaru qíranara minnísaqée maqee maqee afeekaikámasee innaaru qiaqéera quandára ufa qímanniminau.

² Moo máqusaki siáasa márínau, mifá mandá fasiqa márídanoo sía Ánutunara áaquqamásee andeeqára siaasa saika máránau, sía faiqí ánaaseera ámuqusa ímarináu. ³ Mi-maqúsánaki kai adeedaana anaasee moó márínau, miná afaaqi kuqufufá naríaraa kadáapiriranaki márínau, mifá maqee maqee siáasin-naí óonuraidanoo sandanáina qímarináu, óo siaasa anée dadaaqínana qiní mandáikamáqimaqée maríasara qáoo qía. ⁴ Siáasa fannoo kísaaqasaa mi-adeedaana anaaseená ufa írinoo fídanoo narí kai qímirinoo qináu, Qinée sía Ánutunara rufíqauausa faiqí ánaaseera sía qímuqúsímarisa márídaqa. ⁵ Maa-anaaseefá narí aináina úmmuari maríafanoo narí aináinara qiní dárúaqaamminoo sáina dadaaqíananoo taikáni.

⁶ Karaambáiqá Yísufa mi-manda fasiqánara narí faiqi námu qímanniminoo qináu, Ínnee mi-manda siaasána ufa írída fee. ⁷ Ánutufa sía miqí marífa, ámiqirafa márídanoo mifá narí faiqí ánaasee eendáki fáasaana misá ikíraqárana iriséenoo sía anuqúannoo qinée qíman-nimida dauní dauni dadaaqíannoo. ⁸ Minára sía in-naaruqíranara níkoo níkaa másee minnísaqá, afeekaikámasee innaaru qiaqa, qinée faiqí nímaaku kafáa qumurée qáfaanaqa faiqí ánaasee Ánutuna saqárikidaqa innaaru káqi fee ída márifaree sía fee ída márifaree.

Narí amooqímaruna faqa narí reendeénimarufa faqa miqandúfa.

⁹ Faiqí ánaasee akaqáusa náriara andeeqárasee qí-masáidaqa niqoónausara mandáikirausagee qíma-sáidaqa fidiqaa ímarianara Yísufa níqafamásee maa-quandara ufána qímanniminau. ¹⁰ Faiqí qaaraqánda Yeerusaree máqsai náaquqara amaana máaqaki in-naaru qíraree qímasee kéeqaqau, moó fannoo Farisai amaana ufa qímarufa moó fannoo qúmmuarira takisa munnimma máree marúfa miqandá kéeqaqau. ¹¹ Fari-sai amaana ufa qímarufa innaaru qíraree qímaseenoo narí kai narí amoo qídanoo qináu, óo Ánutuna qinée sía aináinara rímarunausa márídaqa sía únna ufa qú-nausa sía ánaasee qúmmuarunausa sía aiqámausa naanna ráunausa márídaqa. Óo dúfi dúfi sía maa-

umuarira takisa munnimána máree márína aanna ráunausa márídaqa, aiqáma amaana aundurái qaara faasaaana nárana minnísee dáarara innaaru qí-marunausa márídaqa qeeqá munnimma aiqáma rainásee dínni qísauku taikásee dínni ani qaara faqa qaara faqa (9) munnimma qeeqáraa márídaqa moodáa munnimma aní ámídaqa, óo Ánutu dúfi dúfi qinée miqí márunausa márídaqa. ¹³ Úmmuarira takisa munnimma máree marúfa innaaru qírara firaqoo asaurídanoo áadumasaa kíkíqamafinoo sía innaarú-nai óori uqéereenoo kummáramafinoo narí áaqara-nara áiaqée qídanoo ásauku róotee rootee kídanoo narí áaqaranara asaurúseenoo qináu, óo Ánutufa qinée áaqee marúnausa márídaqa anée qiniára ámuqusia.

¹⁴ Yísufa mi-fasiqaquandára narí faiqi námu qíman-niminoo qináu, úmmuarira takisa munnimma máree marúna mandáinaina Ánutufa taiká aisóofanoo andee-qásee fináu, Farisai ámaana ufa qímarufa sía andeeqá-nau káqi fináu, naríara úriqararausee qímariasa Ánut-ufa asauríranaki quqáannoo, naríara uréeqararausee qímariasa Ánutufa úriqararanaikámanimaqáannoo.

Yísufa faiqi ánaaqiuqa nifaaqóoqa qináu.

(Mataioo 19:13-15; Mareekoo 10:13-16)

¹⁵ Faiqí ánaasee akaqáusa náriqa faiqi námu nífiqa-maree Yísufinnai múnusaana misá nifaaqái narí ásauku quqásee nifaaqóoqa qímannimaqaanifeera ní-fiqee ániqau. Aniroofaqa Yísuna faiqi námu misá farafára qífoo qímasee níqíqau. ¹⁶ Yísufa misá níqira ufa iriséenoo qáoo qímasee faiqiuqáindi náraifaqa maí ániaqee qímasee narí ufa írimariasa qímannim-inau, faiqi ánaaqiuqa sía rafáaqa fuaqa, sáifaqa maí ániaqa Ánutuna quqúsa miqírausaindi márídanoo. ¹⁷ Ínnee maanára kai irisée sía aunúqa yáfee moó fannoo sía káqikaa faiqi naanna rámasee Ánutuna quqúsa márínafa sía uqanna minakí kéeqaannoo, faiqi ánaaqi naanna rámasee Ánutuna quqúsa márín-ausa misá kai minakí kéeqefaranoo.

Qumíasana faqaafa náaru máriranara iranau.

(Mataioo 19:16-30; Mareekoo 10:17-31)

¹⁸ Moo kári Yuda máqannaasa úriqararausaikiqari moó fannoo Yísuna írammirinoo qináu, Óo ufasáa rakísirafa andeeqárafa nána saikée áuqama-maqáananoo fee Ánutufa náaru náaru márírana qími-annoo fee qufanoo Yísufa qináu, anée nánaree qiniára andeeqára fee qídanee sía moó fannoo andeeqárafa márídanoo Ánutufa kai andeeqárafa márídanoo. ²⁰ Anée sándufa ákara írimariananoo mimaú finana maaqímmia anée sía ánaasee úmmuarira, anée sía faiqí ánaasee kuqánnárua anée sía aináina úmmuarira anée sía únna ufa qía aneenná ánoona ákoonara áidi-marinana miqandá núqu uqéeraidana ámiqimasee rakísinnimaqaa qufanoo mi-fasiqáfa iriséenoo qináu. ²¹ Qinée mi-ufáusa kumaarásaaqari aiqáma mi-ufamaú fúafanausa márídaqa. ²² Yísufa iriséenoo qí-maminau, moodáa ainainá kai anée sía

amanaikíanano anée aneenná qumíasana moómoo márina makéetámasee munnimma maraséenana kudi fásiqa ánaaseeuqa nimisáinanoo aní qumíasana aní áfeesara innaarúnai máriani, miqímaseenana anée qiní faqa ánia. ²³ Qufanoo mi-fasiqáfa iriséenoo miná qumíasana moómoo márunara firaaqóo óori runúsee finau.

²⁴ Yísufa miná óori runírana qáfamaseenoo qíman-niminau, qumíasana moómoo faqaasa Ánutuna quqúsaki kéeqarara firaaqóo anúqidaqa. ²⁵ Qóosa fan-noo úkáamaraki ruqíqaki fírafa sía amanaikíannoo, qumíasana moómoo faqaafa innaarúna ququsaki fí-rara miqí kai ínoo sía amanaikíannoo. ²⁶ Miqóo márusa mi-ufána irisée tautúmasee Yísuna irámiríqa qíqau, anée qíanandee aináina faqaasa sía innaarúnai fífaqa yáfee moó fannoo innaarúnai asumu máriranaki amana kéeqqaannoo fee sía moó fannoo amanaikían-noo, qufanoo Yísufa qínau, maqásaa fasiqa ánaasee sía amanaikimaria ainaina Ánutufa amanaikí marífa máridanoo.

²⁸ Peetooroofa iriséenoo Yísuna qímaminau, maasá qeeqá maqúsaina minnísee aní faqa nídaqa anée maasára náqi fee qídanee. ²⁹ Yísufa qímanniminau, qinée maa-ufána aní qímamidaqa, moó fannoo narí máaqa fee narí ánaaqa fee ákaqaafasaa fee narí ánoona ákoonee narí faiqi námu fee Ánutuna quqúsa saikaramámaree minnísaínafa mifá maqee mária ka-muqoo aabaá faqa máraannoo kásooqaqee ánianínna aukwana náaru asumu márirana máraannoo.

Yísufa narí kúquaninnanara qímanniminau.

(Mataioo 20:17-19; Mareekoo 10:32-34)

³¹ Yísufa narí faiqi námu nífiqamaree áadumai óonureenoo qímanniminau, Ínnee íriaqa ínnisaimbaqa Yeerusareenni óoru fídaqa, miqóo márianaqa óoqai máriu tamummáqara fasiqauqa faiqí nímaaku qiníara ákara rúmaqqo ufafa ánoonaikiannoo. ³² Qiní máqan-naasa qiní maréeqee ánaamuru nísaukuki quqáqisái-faqa qiníara ataasá átaasa ufa faqa mandá ufa faqa qí-daqa níqaara fidi qímaqeefaranoo. ³³ Misá qiní uaiáqa samu firaaqóo qífaaqo ateeqáseeqa múnu kuqá dári-faranoo, darusáifanoo qaarammoo fáasaana áiqarái-nanoo Ánutufa qiní mara fíndifuma qímaqaannoo.

³⁴ Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa sía minára íriqau. Mi-ufána ánoona Ánutufa kukéeqamá ní-maqaqaifaqa sía íriqau.

Áfu qimbárana Yísufa áfu maqáisanau.

(Mataioo 20:29-34; Mareekoo 10:46-52)

³⁵ Yísufa faiqí ánaasee moómoosa faqa Yeerikoo máqusaki fíraree qímaseenoo aanásaa fímarufanoo naambeéqai aaná áfainni faiqí moó áfu qimbárafa óo-qufaaqee máridanoo faiqí ánaasee fíqaree áiqaree ímarufanoo nárana mara née marú munnimmanara innaaru qímarufa márinau. ³⁶ Mifá faiqí ánaasee moó-moosa fíqaree márufanoo níku ái iriséenoo irámirinoo qínau, maaná nána ainainee kambíqaidanoo fee qufaqa misá qíqau. ³⁷ Yísufa Nasareetee máqusain-

daraafa dóo áiqaráidanoommifoo qufanoó mi-fasiqáfa iriséenoo fáaqa rúmasee qínau. ³⁸ Óo Yísu Dafidina áti márianafa anée qiníara ámuqusinana qiní dadaaqía. ³⁹ Faiqí ánaasee indaarú fusá miná fáaqarirana irisée miná áqíqa qíqau, anée ufasáa qufanoo mifá firaaqóo fí fí qímasee qínau, óo Dafidina áti márianafa anée qiníara ámuqusinana dadaaqía qufanoo.

⁴⁰ Yísufa kásoomáfinoo mi-fasiqána máree maí áni-aqee qufaqa áfiqamaree míni Yísuna aaqá quqá-soofanoo Yísufa irámirinau, ⁴¹ Anée qiníara náqimma ájsánauree qídanee qufanoo mi-fasiqáfa qínau. Óo úriqararafa anée qiní qífu maqaqísaanneera qídaqa qufanoo ⁴² Yísufa qímaminau, dóo aneenná áfu írirana qinísa rusíananannoo ámiqianano.

⁴³ Miqí qímarufanoo aqee kái mi-fasiqána áfu ámiqimáfufanoo Yísuna faqa fídanoo Ánutunara dúfi dúfi qímammaree finau. Faiqí ánaasee moómoosa Yí-suna faqa fífíiusa miná qáfamasee misá faqa Ánutuna amooqímámaqáqau.

Sakiusana úfa.

19 Yísufa Yeerikoo máqusamau fíqaree márufanoo faiqí moó úmmuarira takisa munnimma máree marúsa úriqararafa firaa qumiasana faqáafa miná áuqu Sakiusafa Yeerikoo máqusaki márinau. ³ Mifá Yí-suna qáfarara kíkíqufanoo sía amanaikínau, qúsa fasiqa máridanoo faiqí ánaasee ititáfunara sía qá-faanauree qímaseenoo faiqí ánaasee fínnaaqareenoo sandéenoo Yísufa fúaninna aannai óonureenoo saqáriki akarámáfinoo rakísi marínau. ⁵ Yísufa saqári atukaki óonureenoo múrufi áfu maqaséenoo Sakiu-sana qáfamasee qímaminoo qínau, Sakiusa dauní dau-ni qumuráinaqa maqee aní máaqaki óonuree aní faqa márianaura. ⁶ Sakiusafa maqái qumuréenoo firaaqóo asasamáseenoo Yísuna áfiqeenoo narí máaqai múnu-soofanoo márinau.

⁷ Yísufa miná máaqaki márufaqa faiqí ánaasee aiqá-mausa nóori runúsee ninunúridaqa qíqau, maa-fasiqá-fa mandá oosana máreemari fasiqana máaqaki kée-qafinoo adooáidanoo. ⁸ Sakiusafa narí máaqaki mári-danoo fíndifinoo karaambáiqqa Yísuna qímaminau Óo úriqararafa qiní ufa íria, qinée qeeqá aiqáma qumi-asana qámbaana rainásee dínni kudi fásiqa ánaasee ními-anaura, qinée faiqí ánaasee níkaru qímasee misá munnimma úmmuarira takisa máraafannana ákiaqara kafáa nimisée aabaá qaara faqa qaara faqa kari ními-anaura. ⁹ Yísufa irisée qímaminau, maqee fáasaana náaru náaru asumu márirafa aní máaqaki ani mári-danoo anée faqa Abarahaamana áti máriananoo.

¹⁰ Qinée faiqí nímaaku miqíqa auíqqa nuasára randásee nífiqa quqásee asumu márirana nímiraree qímasee qumu máridaqa.

Yísufa aináinira munnimma kíkíqa usuqoofá.

(Mataioo 25:14-30)

¹¹ Sakiusana máaqaki máriiusa Yísufa Sakiusana qí-mamu úfana iriséeqa miná faqa Yeerusaree máqusai óoru fídaqa maaqí qímasee únna qímasee qíqau. Ánu-

tuna innaarúna quqúsa maqee uqanna maqásaa Yeerusaree máqusai kambíqaannoo fee qímarufanoo Yísufa misá áaqara irirana iriséenoo qímanniminau.

¹² Faiqí moó fannoo úriqararafa máridanoo níana maqusai firaa karaambaiqa márinnai óonuraananoo óoru dúpira karaambaiqa qafee qíminaa qeeqá quqúsakinaasa rakísinnimaqaanee qímaseenoo fírari-danoo narí aináinira faiqiuqa qísaukuqara taikásee (10) náaramasee kóora munnimma náadu náadu nimiséenoo qímanniminau, qinée óonu maríanna kamuqoo ínnee maa-munnimmánannai aináiní marífaqa aniréeqa máraanaura.

¹⁴ Mi-fasiqáfa fufaqa miná máqannaasa minára fídi-aqaa ímarusa faiqí moó aqíqéeqa anée ínaaqiana óonuree firaa karaambaiqa qímamia mifá maasá rakísi qímaqaranara maasá qikooqaidanoo, miqí qímasee qímamíseenoó óonurandee ani márifanoo mi-uriqarara fasiqáfa karaambáiqqa qafee mara máreenoo óonurandee aniréenoo narí aináinira faiqiuqa munnimma nímusá náaramaseenoo qímanniminau, ínnee maí aniréeqa qiní munnimmáná saikíaanara qíma qimí-aqa qufanoo indaarúqaafa aniréenoo qímaminau. Anée moodáa kóora munnimma qímunaqa qinée minánnai aináina máseeqa qísaukuqara taikásee munnimma máreeqa dóo ámidadaqaa máraa. ¹⁷ Miqí qufanoo miná úriqararafa qímaminau. Óo ámiqirafa anée ámiqira ainainímarianafa máríananoo anée káqíkkaa ainaina ámiqimásee rakísiannana akiaqara qinée qísaukuqara taikásee maqusa aní ámianana misásaa rakísinanaroo.

¹⁸ Mifá fufanoo miná ánaaqiannaafa aniréenoo úriqararana qímaminau, óo úriqararafa anée moodáa munnimma qímunaqa qinée minánnai aináinamásee moodáannai qísauku munnimma máreeqa dóo anínna ámidadaqaa máraa, qufanoo miná úriqararafa qinai, anée aneenná saika ákiaqara moodáannai qísauku maqusai rakísinanaroo.

²⁰ Aináinira faiqí moó fannoo aniréenoo úriqararana qímaminau. Óo úriqararafa anée moodáa munnimma qímunnana káqi máridanoo qinée miná kai anínna ámidadaqaa qinée qamunnasaa sakasee raqándaamma kukéeqaqaunnana anínna ámidadaqaa qinée sía minánnai aináiniqa anée afeeka fasiqa máríanaaqaa aníara rufíeqa káqi quqáqaunnana. ²¹ Anée sía aneenná aináina máree máríanafa anée sía úmmaqira ainaina aiqímarianafa moosáindi úmmuari máríanafa. ²² Miqí qufanoo miná úriqararafa qímaminau, anée mandáinainímaríanna fasiqafa máríananoo, qinée anínna ufasámu anínna áruanaura, anée qiníara afeeka fasiqa fee qímarianausa qinée moosáindi úmmuari márúnausa moosá úmmaquqaana aiqí márúnausa márídaqaa anée miqí qímarianafa nánaree sía qiní munnimma maréeqee béenaki quqéenéne anée miqímasaanaqa qinée aniréee qeeqá munnimma faqa miná áti faqa máraunaiqini qímasee úriqarara fasiqa fannoo miqóo márusa qímanniminau, ínnee miná moodáa munnimma mara máree qísaukuqara taikásee munnimma maqéeeina múnu ámiaqa qufaqa

misá qiqau. ²⁵ Óo úriqararafa mifá moómoo faqaafa máridanoo qufanoo mifá qinai.

²⁶ Qinée ánoona ufa qímannimiana íriaqa, aiqáma aináina moómoo faqáasa moó faqa ootúpama ními-fara, ainaina síainaindi óodaa maqéeeina rafíqeeqaranoo. ²⁷ Maqee qiníara fídiqaa ímaríasa qiníara sía mifá maasá rakísirafa máríanífee qímaríasa maréeqee qiní qífusaa quqásee kuqá náruaqa.

(Maa-ufána Yísufa naríara quandásee qímaqoofa máridanoo, narí úriqarara karaambáiqqa kásooqaqee máríaninnanara mi-ufána qinai. Yísufa sía aaqee uqanna Isaraee máqannaasa úriqararafaikíannoo kásooqaqee innaarúnaindari qumuréenoo maasá saikí márúnnana qáfamaseenoo miná ákiaqara maasá qimiséenoo quandáfi minára fídiqaa ímaríasa naru taikáannoo.)

Yísufa doonkísa Yeerusareenni óoru fínau.

(Mataioo 21:1-11; Mareekoo 11:1-11; Yoohanee 12:12-19)

²⁸ Yísufa mi-ufána qímannimiseenoo naríaraa moómooa nóorinni indaarú Yeerusaree máqusai óoru fínau. ²⁹ Beetapaisa máqusa faqa Beetani maqúsa faqa mi-maqusa qandá moodáaqoo máruqanda Yeerusa-ree aaqá máriqau, Yísufa óoru fídanoo mi-maqusa qandá adeedí rámaseenoo narí faiqí námukiqari qaaraqánda náaramasee qímanniminau. ³⁰ Ínneeqa nóorinni mári maqusanaki óorureeqa maqúsaí firuqíq-ki óorureeqa doonkí ánaaqi ásaandarú quqáqaana, faiqí sía minásaa óoqu máríana paqúrimasee miná idukú máree múqu qímiaqa. ³¹ Faiqí moó fannoo ín-niqárrara nánaree idukídee qínaqa maaqí qímasee qímamíiaqa, maasá úriqararafa minásaa aináinirara qí-danoo.

³² Miqí qufaqa miqandá óorureeqa Yísuna ufamáu kai fíqa paqúrimasee idukí márufanoo mi-doonkína ákausa níqafamásee irámmiriqa qiqau, ínneeqara náqiraree idukídee qufaqa miqandá qiqau. ³⁴ Maasá úriqararafa minásaa aináinirara qifaqa idukídaqa qímasee idukúmaree Yísufinnai múnuseeqa náriqa qamunna minásaa ufíqisee ³⁵ Yísuna dadaaqufanoo minásaa óoqu marífínoo Yeerusaree máqusai óoru fínau.

³⁶ Aatáta óoru fímarufaqa faiqí ánaasee karaambáiqqa miqí mándaída áfiqee marúndeemásee náriqa siuta raipáqusaída aatáta ufíqisoofanoo doonkí fannoo mi-maú óoru fínau. ³⁷ Yeerusaree máqusa adeedí rámaseenoo Oorifa áaqanai óoru fímáriaqooqari Yísuna faiqí námu faqa faiqí ánaasee moómooa faqa Yísufa aiqáma ainaina firaa ainaina áuqee márúfaqa qáféeusa firaaqóo kaanina máreeqa Ánutuna amooqí-daqa minára dúfi dúfi qídaqaa qiqau. ³⁸ Karaambáiqqa ufara ánimari úriqararana Ánutufa ámiqi ámiqi íani. Innaarúnai asoóarafa máríani. Ánutuna amooqírafa faqa máríani.

³⁹ Farisai amaana ufa qímarusa faiqí ánaaseekiaqa fí-daqa faiqí ánaasee amooqíra ufa iriséeqa Yísuna qímamiqa qiqau. Ufasáa rakísirafa aneenná faiqí námuara qáoo qínaqa ufa saaqa qufanoo ⁴⁰ Yísufa qí-

manniminau, Qinée qáoo qíanaqa tamummáqara fasiqauqa ákara misá miqífandiafoo qímaqoona misá ufa taikáinanoo maa-aatatá mári óonisaa faiqíara foorra kaanina máreefaranoo.

Yísufa Yeerusaree máqusara qimudáoo qinau.

⁴¹ Yísufa Yeerusaree máqusa adeedí rámasenoo mi-maqusánara faqa faiqí ánaasee minakí máriasara faqa ikíraqanau. ⁴² Misá kurídifandinanara iriséenoo ikíraqeenoo qinau, Óo Yeerusaree anée maqee asooáranaki márinna oosanara íriaqaana, dóo maqee anée sía amana qáfeennaranoo. ⁴³ Qúsasaa aní namuqáa aniréeqa maará maqaséeqa aní aaná kóoqi ititáseeqa aní faandaamurasaa saqári kúradamáseeqa minásaa akará máfiqa maqúsai áqufifaranoo. ⁴⁴ Misá aní maqúsa faqa faiqí ánaasee faqa aiqáma naru taikáseeqa óoni maqa moómoo márina rapéepaamáseeqanoo, sía moo óoni narísaa narísaa máriannoo. Qinée márunna kamuqoo Ánutuna ínni asumu márirana nímiraree qífaqa ínnee sía írirai mána mána ímarianara ínni nárirafa kambíqaannoo.

Yísufa amaana máqaki feefaurímarusa niqíqanau.

(Mataioo 21:12-17; Mareekoo 11:15-19; Yoohanee 2:13-22)

⁴⁵ Yísufa Yeerusaree máqusaki óorureenoo misá náaquqara amaana maqaki kéeqafinoo minakí úmmuarira bisinísa áuqee marúsa rapatutuméeqee quqáseenoo qímanniminau. ⁴⁶ Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óoqeenaa ákaraki maa-maqánara maaqí qímaqoofa máridanoo. Ánutufa qinau maa-maqáfa qiní maaqa máridanoo, qinée minára in-naaruqíra maaqa máriannoo fee qídaqa. Ánutufa miqí qímaqoofa qinée mi-maú fídaqa maaqí qídaqa, ínnee mi-amaana maqána qumáreeqa úmmuarimaria fasiqausa kukéeqara máqaikamáqaafanoo máridanoo. Miqí qímaseenoo Yísufa niqíqanau.

⁴⁷ Miqóoqari Yísufa maqee maqee mi-amaana maqánaki faiqí ánaasee naamúa qinau. ⁴⁸ Miqí márufaqa mi-amaana maqánaki aanáiqikirausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa faiqí firaasáuqa faqa Yísuna kúqaríra aanara randóofanoo sía amanaíkufaqa, faiqí ánaasee aiqámausa maqee maqee Yísuna ufasáa kai naundurá quqáseeqa moodáa ufa sía írianoo qímasee káaqa írimariqau.

Rakísirausa Yísuna iraqau, yáfee qifané maaqínanee.

(Mataioo 21:23-27; Mareekoo 11:27-33)

20 Moo kári Yísufa faiqí ánaasee mi-amaana maqánaki Ánutuna ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaaseeuqa qímannimimarufaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa suqúmaree Yísufinnai anirée irámiriqa qiqau. ² Anée maa-maqánaki bisinísaika ímariasa nífaqaannana faqa aiqáma óosana óosana ainaina áuqimariannana faqa yána ufaree miqídane yáfee miqíannee qínoo fee. ³ Yísufa misá ufa iriséenoo qímanniminoo qinau, Qinée faqa ínnisaa moo úfara

irámmirianaura, Yoohaneefa nammári nímanifeera aqíqárana yáindari fee áninoo fee Ánutufinnaindari fee áninoo fee maqásaa fasiqakiqari fee áninoo fee qufaqa misá narínni narínni ufa rainéeqa qiqau, maasá Ánutufinnaindari fee qífanoo Yísufa maaqí qiannoo ínnee nánaree sía miná ufa íri fee qiannoo. ⁶ Maasá Yoohaneenara maqásaa fasiqakiqari fee qíanaqa faiqí ánaasee Ánutuna tamummáqara fasiqa fee qímasee óonisamu maasá kuqá dárifoorra. ⁷ Misá miqí qímasee qumeé maqándanai qí qíséeqa quandáfi akooqóo Yísuna qímamiqa qiqau, Yoohaneena aqiqoo fásiqanara maasá sía íridaqee qiqau. ⁸ Yísufa iriséenoo miná ákiaqara qímanniminau, qinée yána ufasáa maa-ainainná áuqaidee minára faqa sía ínni qímannimianaura.

Yísufa mandáinainira faiqí kíkíqammusinau.

(Mataioo 21:33-36; Mareekoo 12:1-12)

(Yísuna aukuaana narí maqannaasa munnimma sáika máraaqee qímasee uáinna sanda úmmaquseeqa miná qaqama tíqisee ánoona tatisáidaqa minásaa munnimma máree maríqau. Mi-oosannára maasá sía íridaqa koofí óosana maasá íridaqa. Miná aanna rámaséeqa koofísa maasá munnimma maráidaqa. Maa-ufána Yísufa uáinna kíkíqusuqoona miqí maasáki sía márinara maasá minára koofí fee qídaqa.)

⁹ Miqóo Yísufa faiqí ánaasee quandára ufa moó maaqí qímasee qímanniminau. Faiqí moó fannoo koofí asumu moómoo úmmaquseenoo maríkufaqa narí máqannaasa akaqáusa úfaasu nimisé qímanniminau. Ínnee qiní koofísa rakísiqisee márifaqa qinée qám-baanai óosusee ínni dínni qeeqáraa dínni máraanaura. Mi-ququsána ákoofa miqí qímannimiseenoo dóo níanai óonureenoo kísaaqasaa márinau. ¹⁰ Koofí qaqama akuqée marú kamuqoo mi-ququsána ákoofa níanaindari aináinira faiqi moo áqiqeenoo qinau, anée óonuree qiní koofí qaqamasaa rakísimariasara qínaqa qiqá óosaaqaraana qímaqaifana máree ánia míni qímia qímasee aqiqoofanoo óonuroofaqa mi-ququsánasaa rakísimarusa mandóosana maraséeqa mi-ainainira fasiqána qumáreeqa unnaaná samu áriisee aqiqoofanoo káqisamu anirandée finau. ¹¹ Quqúsa ákoofa miná qáfamaseenoo kafáa moo fásíqa aqiqoofanoo óonuroofaqa quqúsasaa rakísimarusa miqí kai íqa miná faqa ári iseeqa mandáikammá-maqásee asaurírana amiséeqa aqiqoofanoo káqisamu anirandée finau. ¹² Quqúsa ákoofa miná qáfamaseenoo kafáa aináinira faiqi moó aqiqoofanoo óonu roofaqa misá miná faqa áriiseeqa rarisáma áqiqau. ¹³ Quqúsa ákoofa miná qáfamasee anunúrmaseenoo qinau, qinée náqi fee ianáuree, qinée qeeqá dídira qímaaku aqiqáananoo óonu ráinaqa minára rufíasee koofí qaqama ámifaranoo. ¹⁴ Miqí qímaseenoo narí ámaaku aqiqoofanoo óonu roofaqa misá qáfamasee narí qímami narí qímami qiqau, maafá quqúsa ákoona ámaaku máridanoo, dóo máree miná kuqá arúsáananoo maa-ququsáfa ínnisaimbaqaindi máriani.

¹⁵ Miqí qímaseeqa misá miná rafúseeqee áqoosai áquseeqa kuqá áriqau, Yísufa mi-ufána qíman-nimiseenoo kafáa qímanniminoos qinau, miná ámaaku arusáifanoo mi-ququsána ákoofa náqaa fee íannoo.

¹⁶ Mifá sía káqi mariannoo óonu reenoo mi-fasiqáusa kúqa naruséenoo ámiqira fasiqauqaindi mi-ququsána nímiannoo. Faiqí ánaasee mi-ufána írufanoo náaquqoofaqa qiqau, óo mi-mandoosannáfa sía kambíqaani.

¹⁷ Yísufa iriséenoo misá níqafamáseenoo qinau, tamummáqara fasiqauqaindi ufa ákara maaqí qinoo máridanoo, minóosanara randásee qáfaaqa mi-mandoosannára kai qídanoo, mifá maaqí qídanoo. Faandaamura áuqi maríasa sabéena moó marasée qáfamasee mandá sabeena fee qímasee áqusoofanoo Ánutufa mi-sabeennána quándaki ámiqira afeeka faakana fee qímaseenoo úriqarara faakánaikinoo márianifeera rakíanau. Mi-tamummaqara fasiqáfa qiníara miqí qímaqoofaqa qinée minára maaqí qídaqa yáfee moó fannoo mi-sabeennánasaa túruqinanoos mi-sabeennáfa mi-fasiqána ateekaatéekamásainanoos kúquanoo.

¹⁸ Mi-sabeena samúfa moonásaa áqufínoos kuqá arusáinanoo kookoomaikámafuanoo.

Sisaafa takísa munnimmara innaaru qínana káqi ámia.
(Mataioo 22:15-22; Mareekoo 12:13-17)

¹⁹ Mooseena sándufa írimarusa faqa amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa Yísufa maasára mi-ufána qídanoo fee qímasee miqóo kai qumáree rumbáree qímasee faiqí ánaaseera rufíasee káqi kásoomáfíqa miná qumáranara rakísi maríqau. ²⁰ Rakísidaqa faiqí akaqáusa feefaurú nimiséeqa qímannimiqau, ínee óonuree ámiqira fasiqauqara foora óosana óosana ufara íráifanoo áaqara ufa qínaqa maasá ruúmbeeqee Roomma máqanna kiapana ásaukuki quqáanaura.

²¹ Miqí qufaqa mi-fasiqáusa óonuree Yísuna maaqí qímasee qímamiqau, Óo ufasáa rakísirafa aní ufara írídaqa aní naamúaqira ufa andeeqásaidana qíma ními-marianafa máriananoos anée sía faiqí nifaaqa níqafamásee óosana óosana ufa qímarianafa, anée Ánutuna aanái fímaria ufana ánoona kai qímarianafa máriananoos. ²² Anée maa-ainainnára qímaqímia maasá maqee maqee takísa munnimma Roomma máqanna úriqararana ámidaqa, maasá Mooseena sándufa rukíidaqee miqídee qufanoo, ²³ Yísufa misá ueeqáranara iriséenoo qímanniminoos. ²⁴ Ínee maasá siruáa munnimma moó mara uqaqífíqaaqa qufaqa uqafíqaaqa, Yísufa qáfamasee qinau, yá fasiqana óori amanee maanása máridanoo fee yána áuqu fee maanása ákara rinoo máridanoo fee qufaqa misá qiqau. ²⁵ Roomma máqanna úriqararanaindi fee qufanoo Yísufa qinau, faiqí moó fannoo sía mooná aináinasaa narí áuqu akara rídanoo aináina faqaafa narí aináinasaa narí áuqu kai quqáidanoo maa-munnimána Roomma máqanna karaambáiqaindi máridanoo miná amana faqa miná áuqu faqa maanása máridanoo dóo mifá qímiannee qínaqa ín-

nee naríndi narí kai ámiaqa kaifáa Ánutunaindi faqa narí kai ámiaqa. ²⁶ Misá miná ufa írufanoo náaquqoofaqa káqi kásoomáfíqau, sía miqóo faiqí nífusaa ufannái kai ueeqásee qumárararee qiqau.

Yísufa kúqíranakiqari fíndifínausara qangiroora foó márifara.

(Mataioo 22:23-33; Mareekoo 12:18-27)

²⁷ Sadikai ámaana ufa qímarusa faiqí kúqíranakiqari sía fíndififaranoo fee qímarusa máriqau. Miqíqa márunara misákiqari akaqáusa Yísufinnai aniréeqa ueeqáree qímasee irámiríqa qiqau. ²⁸ Óo ufasáa rakísirafa Mooseena sándufa fannoo maaqí qímasee maasá qímaqímídanoo. Faiqí moó fannoo sía faiqí máqarai kúqifanoo miná ákaqa fannoo miná ánaaqa maraséenoo faiqi maqasáinanoo indaarúqaa fasiqa qumíasana máraannoo. ²⁹ Mooseefa miqí qímaqoofaqa minára maasá aní írídaqa. Moodáa fasiqa faiqi námú dínni qísauku taikásee dínni óonu qaaraqánda (7) máriqau, indaarúqaafa ánaasee marasée sía faiqi máqarai kuqufufanoo miná ánaaqiannaafa mi-anaaseená maraséenoo dóo mifá faqa sía faiqi máqarai kúqinau. ³¹ Miná ánaaqiannaafa miqíkaimásee mi-anaaseená maraséenoo kúqinau. ³² Miqóoqari mi-oosanáusa aiqámausa mi-anaaseenásaa sía faiqi máqarai kuqutaikáqau, ánaaqiannaafa uqanna mi-anaaseená faqa kúqinau. ³³ Óo Yísu faiqí ánaasee kúqíranakiqari fíndififandinna faasaana mi-anaaseefá yá fasiqana ánaaqa fee mári-annoo fee, mi-oosanáusa aiqáma mi-anaaseená kai máraqau.

³⁴ Yísufa iriséenoo qímanniminoos, maqee máriaqoo maa-aukuanná kai faiqí ánaasee narí maree narí máree ídaqa. ³⁵ Ánutufa faiqí anaasee qiní faqa innaarúnai amanaikí maríasee qímaríasa kúqíranakiqari mara fíndifu mánnimaqásee innarúnai quqásifaqa sía kúqífaranoo náaru márifandínausa márinara sía narí máree narí máree ífaranoo. ³⁶ Misá faiqí nifaaqa faqa ánaasee nifaaqa faqa taikáseenoo qangiroora fooqáasa indáaqírausa máridaqa kúqíranakiqari fíndifi maríasa márianara Ánutuna ámaakuqmara máridaqa. ³⁷ Mooseefa faqa akooqóo faiqí ánaasee kúqíranakiqari fíndifi márianara qímanniminoos, óoqai Mooseefa káasau maqa maaqaki márufanoo sasámimiki idá qée márufanoo Mooseefa óonu qáfamasoofanoo Ánutufa minakíqari óoqai kúqusara Mooseena qímmiminoos, Qinée Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misá Ánutusa máridaqqee qufanoo Mooseefa mi-ufána iriséenoo kásooqaqee ákara rinau. ³⁸ Ánutufa sía káqa kúqi maríasa níkoofau máridanoofau Ánutufa káqi maríasa faqa kúqíranakiqari fíndifi miná faqa maríasa níkoofa máridanoo. Ánutufa kuqufusára faqa káqi maríasara faqa káqi máriafoo qídanoo. Minára Ánutufa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa nikoo fee qídanoo minamúsa óoqai kúqusa kúqíranakiqari fíndifi qiní faqa máriafoo qímasee mi-ufána qinau. Qinée Yísuma minára ínni qímannimidaqa, kúqi-

ranakiqari sía sía fíndifídammia, fíndifidaqa.

³⁹ Mooseena sándufa akoofásauqa akaqáusa mi-ufána iriséeqa Yísuna amooqíqa qíqau, Óo ufasáa rakísirafa ámiqira ufa qíananoo. ⁴⁰ Misá kafáa miqóoqari Yísuna irámmiriranara rufíasee káqi kásooiqau.

Náqimásee Dafidifa narí átiara qiní karaambáiquee qíannoo.

(Mataioo 22:41-46; Mareekoo 12:35-37)

⁴¹ Kásoomáfufanoo Yísufa misásaa ufa moorá irámirinoo qinau. Tamummáqara fasiqauqa ákara fanoo Ánutuna ásauku mundíranara kásooqaqee kambíqafinoo Dafidina átiqari kambíqaannoo fee qídanoo mifá náqi fee másee andeeqáannoo fee.

⁴² Dafidifa narí idi papiqaki minára maaqí qímasee ákara rinau.

Karaambáiqua Ánutufa qiní karaambáiqua maaqí qímasee qímaminau. Anée anirée qiní daaqá qiní qísauku uqannai óoqumaria.

⁴³ Maaqóo márinaqa qinée aní namuqáa maréeqee aní áramandunnai quqásaanana anée misásaa rakísia.

⁴⁴ Dafidifa mi-idi papiqánaki Ánutuna ásauku mundíranara qiní karaambáiquee qídanoo minára iriséeqa iráidaqa, Ánutuna ásauku mundírafa náqi fee másee Dafidina karaambáiqua faqa miná áti faqa aiqámaqara moodáa kari nóo máriannoo fee.

Yísufa Mooseena sánda akoofásuqara qaaraikí maríasee qinau.

(Mataioo 23:1-36; Mareekoo 12:38-40)

⁴⁵ Yísufa mi-ufána qímannimímarufaqa faiqí ánaasee moómoo íri marufanoo Yísufa misá nífusaa quandáfinoo narí faiqi námu qímanniminou, ⁴⁶ Ínnee Mooseena sándufa akoofásuqara rakísi máriafaqa aniráifaqa misá óosanara aufaridaqa eeráirifaqa misá qamunna ámiqirana kísaaqa afisúsee faiqí nífumau nasurídaqa aatáta fee faiqí suqíranaki fee faiqí ánaasee misá reen-deenamasee nímandaranara rímariasa máridaqa, misá amaana máqaki fee qoomáqanduqíranaki fee faiqí ánaasee nóorisaa kai óoqu marifí narí nifaaqa mara máree úrimariasá máridaqa. ⁴⁷ Misá faiqí ánaasee nífusaa kísaaqasaa innaarú qídaqa maqándanai adeedaana ánaasee saqama fee maqá fee máaqa fee úmmuari maríasa máriafanoo miná ákiqara nárirafa fíqaramásee máriannoo.

Adeedaana ánaasee ataaqána munnimma áqinau.

(Mareekoo 12:41-44)

21 Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqaki máridanoo níndafoofaqa faiqí ánaasee Ánutuna átaaka munnimma quqée maríqau. Aináina moómoo faqaasa firaa munnimma áqimarufanoo qáfee márfanoo misákiqari adeedaana ánaasee moó fannoo aináina síaifa kudi uqanna márufa aniréeno idáqarana ataaqána munnimma qaaraqánda káqikaana áqusoofanoo Yísufa qáfamaseenoo narí faiqi námu qímanniminoo qinau, Óo ínnee qáfaaqa, maa-kudi adeedaana anaaseefá aiqámausa úrin-

naaqara máseenoo mi-anaaseefá áqinooi. ⁴ Aináina faqaasa narí munnimma moómoo márunakinaana qumáree áqíqa, maa-adeedaana anaaseefá káaqa kudi uqanna máriafa narí nárana feauríra munnimma aiqáma uqanna moodáa márina dóo áqinoo miqínara qinée úrinnaaqaramasee áqinoommifoo qídaqa.

Yeerusaree máqusa fúrufarianinnanara Yísufa qinau.

(Mataioo 24:1-2; Mareekoo 13:1-2)

⁵ Yísufa narí faiqi námu faqa Yeerusaree firaa amaana máaqaki nímarufaqa misá aiqáma ainaina firaa ainaina Ánutuna ámimaru ainainausa faqa ámiqira ooninnai usakáqoona mináuqa qáfaqa nídaqa narí qímami narí qímami qímaríqau. ⁶ Miqí qímarufanoo Yísufa qímanniminoo qinau, Ínnee maa-amiqira ainaináusa qáfaidee, moo áukuana aniráinanoo moómoo aniréeqa maa-oonísa áaku aaku írana aiqáma rapéemmeeqee maqásaa kai áqifaranoo sía moo óoni moonásaa áakinoo maqee márindee ínnoo máriannoo, aiqáma maqásaa kaimmáqufuannoo.

Taikáaninna aukuanara Yísufa qímanniminou.

(Mataioo 24:3-14; Mareekoo 13:3-13)

⁷ Miqí qufaqa Yísuna faiqi námu irámmiriqa qíqau, Óo ufasáa rakísirafa yáiree fee mi-ainaináfa kambíqaannoo fee, nána ainainee mi-aukuanná kooroo írana ainaina qáfamasee fee óo mi-ainainná kambíqaannoo fee qianáuree.

Miqí qufanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee ámiqimandee aiqúqíqaqa, moó fannoo níkaru qíandoo qímasee minásaa rakísiaqa. Moómoo aniréeqa qinée ásauku mundírausa Yísusee qífáranoo, akaqáusa dóo Ánutuna aukúana ani máriifoo qífáranoo. Ínnee miná irisée sía mi-maú fuaqa. Ínnee firaa rakiranara faqa maqúsa maqa máaqa furufarirana faqa qáfamasee sía minára rufíaaqa sía minára írifaqa sía dóo maqá taikárafa aniréefoo qíafaqa, miqíra ainaina mi-oosana oosanáfa náaree kambíqaaninnanara síamma rufíaaqa. ¹⁰ Moo máqannaasa fíndifi moo máqanna faqa rákifaranoo, moo káraambaiqa fíndifi moo káraambaiqa faqa rakúannoo maqá kásirafa firafá moómoo náaquqarafa kambíqaannoo aandaroo áurírana óosana óosana maqá afaaqasása kambíqaannoo náaquqara ainaina faqa maqá taikáaninna ainaina kudifaanara foo asurukíqari kooroo íannoo.

¹² Misá ínni náaree qiní ufasáara ruúmbeeqee aupúrananaki quqéefaranoo. Misá qiní ufasáara ínni maréeqee firaa úriqararaisa nífusaa faqa káqikaa úriqararaisa nífusaa faqa quqásaiifaqa mi-karí ínni ufa qímannimimari aukuaana máriannoo. ¹⁴ Misá miqífaqa ínnee maaqí qíafaqa óo maqee misá faqa ámiqira fasaasa ufa Yísunara qímannimianauree qíafaqa. Misá ínni mara máree úriqararaisa nífusaa quqásaiifaqa sía ínnee minára óonumafi irisée firaqóo náqi fee qianáú náqi fee qianáú qíafaqa. ¹⁵ Mi-karí qinée qeeqá kai qumeé dadaaqánaqa ínnee írirana faqaasa ufara foorra qímannimifaqa ínni namuqákiqari moó fannoo sía amana ínni ufa rukíasee qáoo qíafa. ¹⁶ Mi-aukuanná

qini ufasáara inniqa nínausa níkausee inniqa níkaqaafasaa fee inni áti fee inni níqoondi fee misá inni unéemaana qímasee maréeqee kúqiranaki quqanni-maqéefaranoo. ¹⁷ Qiniara aiqámausa inni fidiqaa mánnimaqéefaranoo. Miqí márifaqa minakí fimarifanoo inni níkiqaa asaúsí sía moodáa fannoo kakasíannoo Ánutufa inni nifaaqasáa faqa rakísianoo. ¹⁹ Ínnee mi-mandainaináki márídaqa sía áquraranara rufíasee qini dúqu minnísaaqa, káqi fínnanannai kai inni mári-rana afeedifaranoo.

Rákira fasiqauqa Yeerusaree máqusa fuseémásaiifaqa áaqana aqana akareefára.
(Mataioo 24:15-21; Mareekoo 13:14-19)

²⁰ Ínnee moo máqanna rákira fasiqauqa moómoosa aniréeqa Yeerusaree máqusa puseemáfifaqa ínnee írírana maaqí qiaqa óo maqee Yeerusaree máqusa taikárafa aniréeno fee qímasee Yudeeaa máqa maaqaki máriasa áaqanáaqana akaréeqa sandéefaranoo, máqusai márínausa qáfeeqa quqásee sandéefaranoo, aináinai fínausa sía kafáa maqúsai ánifaranoo, dóo mindári kai sandéefaranoo. ²² Ánutuna óo-qeenaa tamummaqara fasiqauqa ufa ánoona kambíqaanifeera Ánutufa nárímari aukuaana kambíqanoo máridanoo fee qiaqa. ²³ Mi-aukuanná nímuuqa uqafaqaa anaaseeuqa náaquqaranaki mandáinainaki márifaranoo, sandáranara anúqifaranoo faiqí ánaaqifaqaa anaaseeuqa miqíkaimásee náaquqaranaki kadáapiriranaki márifaranoo. Ánutuna áranaqarafa maa-maqa maaqánaki márianara náaquqarafa aupúrarafa firaaqóo máriannoo. ²⁴ Moo máqannaasa sundíauqa aniréeqa maa-maqannáasa aseemannái naruséeqa akaqáusa ruúmbeegee aiqáma maqa maaqai quqásaifaqa daráanimámbifaqa Ánutunara sía írímariasa aniréee Yeerusaree máqusa maqee maqee níkunoo radámuseefaranoo Ánutufa qumeé eedóo qíra aukuaana kai miqífaranoo Ánutufa taikáannee qí-naqa dóo miqóo taikéefaranoo.

Yísufa narí qúmuanínnanara óosana kooroo ináu.
(Mataioo 24:29-31; Mareekoo 13:24-27)

²⁵ Mi-aukuanná súanafusaa faqa quqoona fásau ní-fusaa faqa maqá taikára ainaina kudifaanna kooroo írafa kooroománnimaqásanaqa qáfeefaranoo. Mi-aukuanná maqásaa fasiqa ánaasee aiqáma máqannaasa ooruku námmani ufa qíranara faqa firaa nam-mari ámakauriranara faqa iriséee rufíaseeqa maa-maqa maaqána afaaqasása kambíqaaninna aupuraranara faqa áfeesidaqa rufíafa rufíafa ídaqa kúquaqa ímari-na márífara. Quqoona fásau máriqoo óoqai mári márifa fúrufaramámbinoo moo kámaakínaqa miná qá-faifanoo maqásaa kambíqaaninna mandáinainara áfeesidaqa rufíafa rufíafa ídaqa nári nímuqusa kúqifaqa kúqifaranoo. ²⁷ Mi-ainaináusa óosana araséee kooroomámbinaqa ínnee fíndifíqa nínuka uqéerasee qáfaaqa inni innaarúnai asumu márifa adeedí ráma-fuannoo. Mi-karí qinéee faiqí nímaaku innaarúnaindari

asurukí firaa afeeka faqa firaa areenarana faqa kooroomámbi qúmuanara.

Yísufa narí qúmuanínnanara faafísa kíkíqa úsinau.
(Mataioo 24:32-35; Mareekoo 13:28-31)

²⁹ Yísufa mi-ufána qímaseenoo maa-quandara ufána qímannimainau, ínnee faafísa faqa aiqáma saqari faqa ámmuni faqa qáfeeqa óo dóo áukuana aniréee foo qí-mariafanoo. ³¹ Ínnee miqíkai íqa maa-qimannimuna ainainafa kooroo mámbinaqa maaqí qiaqa, óo Ánutu-na innaarúna ququsa adeedí rámafiifoo qiaqa. ³² Dóo ínnee maa-ufána faqa íriafa maaqóo máriasa káqi márifanoo mi-aiqama ainaináusa kambíqeeefaranoo. Maqá faqa innaarúna faqa dóo aiqáma taikáfuannoo qiqá dóokinaa ufa sía taikáannoo káqi mariannoo.

Yísufa narí qúmuanínnanara indeé indeeida máriaqee qinau.

³⁴ Ínnee minára iriséee ínneeqa máriranara rakísiaqa. Ínni aaquqímánnimaqaidaqa. Sía maqee maqee qoomáqamásaída náidaqa sía nammári námasee fúr-ufariaqa sía maaqóo mária ummaarana faqa minára kai mámmaree fímarifaqa qinéee innaarúnaindari qúmira aukuaana tautúma nímaqáanafaara. ³⁵ Mi-faasaanná maa-maqa maaqána afaaqasása mária fasiqa anaaseesa tautúma nímaqánaqa ufaanará foora náruanauranoo. ³⁶ Ínnee maqee maqee augarída maridaqa innaaru qímasaída máriaqa. Ínnee ínneeqa afeeka afeekaikámásee qímannimúnna mandainainausaki afeekaikámándeé fíqaree qini faiqí nímaaku qí-fusaa ámiqimandee kíkíqiaqee innaaru qiaqéera qí-daqa. ³⁷ Mi-fasannái Yísufa faasaambáasaana firaa amaana maqaki faiqí ánaasee minakí qímannimiseenoo eenóofanoo rafúdamákufanoo Oorifa áaqanasaa akará máfufanoo miqóo faiqanau. ³⁸ Aiqá-ma kanánaana faiqí ánaasee aiqáma suqúmaree firaa amaana maqaki Yísuna ufa íríaneé qímasaída kéeqee maríqau.

Yudasifa Yísuna ueeqáaninna munnimmana máranau.
(Mataioo 26:1-5; Mareekoo 14:1-2; Yoohanee 11:45-53)

22 Yísufa miqí márufanoo qoomáqa Yuda máqannaasa firaa qoomáqa áinnaaqarara qoomáqa adeedí ranau. Mi-qoomaqána áuqu moó sía ooruku qai féemuna qoomáqa nées ímariqau. (Mi-qoomaqána-ki moómoo fasiqa ánaasee áukuana aukuaana suqúmareeqa Yeerusareenni mi-qoomaqána suqá nées maríqau.) ² Amaana maqasaa aanáiqikirausa misá úriqarararusa faqa Moosena sándufa akoofásauqa faqa Yísuna kuqá áriranara qumeé randée marufaqa faiqí ánaasee Yísunara ámiqira fasiqee qufaqa minára rufíeqa sía áriqau.

Yudasifa munnimmara qufíqamareenoo Yísuna uee-qáraree qinau.

(Mataioo 26:14-16; Mareekoo 14:10-11)

³ Misá miqída randée márufanoo Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa Yísuna faiqi námukina qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée misáki marúfa, miná aunduráki kai Sadannafa kéeqafufanoo qumeé óonureenoo amaana máqasaa aanáiqikirausa úriqararaura faqa amaana máqasaa rakísirausa faqa qumeé súqinau. Yísuna ueeqá nímaninnanara moodáanaki ufa qímannimámarufafa unéemaana munnimma ámi-fandinnanara qímamiqau. ⁶ Yudasifa eedóo qí-maseenoo miqóoqari faiqí ánaasee nífusaa qumeé rá-maseenoo kukéeqaseenoo Yísuna misá nísaukuki quqáraree qímasee ueeqárara randánau.

Áinnaaqarara qoomaqa deedaqíqau.

(Mataioo 26:17-25; Mareekoo 14:12-21; Yoohanee 13:21-30)

⁷ Sía ooruku qái féemuna néemaru faasaana áinnaaqarara qoomaqa sipsípa ánaaqi áru faasaanasaa Yísufa Peetooroona faqa Yoohaneena faqa niqíqámásee qímanniminoon qinau. Ínnee qara Yeerusaree máqusai óoruree maasára faqa áinnaaqarara qoomaqa deedaqífaqa óoru naanáura. ⁹ Miqí qufaqa miqandá qiqau yái fee yá maqanaki fee maaqandá deedaqíanauree qufanoo Yísufa qinau, dóo ámiqímasee íriaqa, ínnee qara Yeerusaree máqusaki óoruree fídaqa qáfai fanoo faiqí moó fannoo nammári qafee máree kéeqainnanaki kéeqafi mi-maqána ákoona maaqí qímasee qímamia ufasáa rakísirafa aníara maaqí qinoo, moo rúmma qinée faqa qiní faiqinámu faqa áinnaaqarara qoomaqa naanná rúm-mafa yái fee márídanoo fé qifanoo qínamma íriaqa. Miqí qímasee qímamifanoo miná sandáaqai moo rúm-maki uqannífiqainaqa minakí deedaqamásai faqa ínna-saimbaqa fáfaa éendaki minakí naanáura. ¹³ Miqandá iriséeqa Yeerusaree máqusai óorureeqa Yísufa qí-maqoondee kai mi-fasiqána faqa máaqa akoona faqa nín-dafamáseeqa Yísufa qundée kai máseeqa aiqáma ainaina deedaqamáqaafanoo.

Yísufa áafaqa óosana áranau.

(Mataioo 26:26-30; Mareekoo 14:22-26; 1 Koorinti 11:23-25)

¹⁴ Dóo eendúfaqa Yísufa narí faiqi námu faqa kéeqaf-ufaqa qaindá firaaná fíqu fíqumma óoqu marifiqau. (Nári óosana marasée aiqámausa qainda fíqu fíqum-ma fufaqa nísataa sáunu áreefufaqa áinnaaqarara aafaqa naqau.) ¹⁵ Misá miqí mámbufanoo Yísufa narí faiqi námu maaqí qímasee qímanniminoon. Maa-ainaaqarara qoomaqána ínna faqa nárara firaqóo dí-didanoo aupúrarana óorisaa márídaqa. ¹⁶ Qinée sía maqee ínna faqa kafáa naanáura, Ánutuna innaarúna ququsa kambíqafinaqa maa-ainaaqarara qoomaqána ánoona óosana uqanna kambíqafinaqa miqóo kafáa naanáura.

¹⁷ Miqí qímaseenoo Yísufa firaqa kaafa maraséenoo náriqa maqee maqee néemaru uainna nammarina

umbíqarana narí faiqi námu níminoo qinau, Maaná maraséeqa námataikáaqa qinée ánoona ufa qíman-nimídaqa, qinée sía kafáa maqee ínna faqa naanáura, Ánutuna quqúsa kambíqafinaqa mi-karí miqóo in-naarúnai naanáura.

¹⁹ Miqí qímaseenoo féemu moó maraséenoo Ánutu-nara dúfi dúfi qímaseenoo ruqí ruqí máseenoo narí faiqi námu níminoo qinau. Maa-feemúfa qiní qífaqa kíkíqusira feemufa márídanoo kúqiranaki ínna qurannimaqánaura. Ínnee maqee maqee náidaqa qiní náoqoo írídaqa naaqa. ²⁰ Námasoofanoo Yísufa miqí kai ínnoo uáinna adiarara nafisa maraséenoo narí faiqi námu nimiséenoo qinau. Maa-nafisánakinaa nammari qiní fidíka márídanoo. Ánutufa ínna nóri runíránanoo márúnara narí fúka moodáanaki kúra ufa quqáidanoo, qiní fidíka ínna adíannímaqaranaki márí-danoo.

²¹ Yísufa kafáa qímanniminoon qinau ínnee dóo qá-faqa maa-qaindána fíqu fíqu íranaki ínna qiní qiníara ueeqée marífa márídanoo. ²² Ánutufa óoqai qumáú kai qinée faiqí nímaaku kúqanaura, qiní ueeqéemari fasiqafa firaqa numoo mínasaa áqufuanoo. ²³ Yísufa miqí qímasoofaqa miná faiqi námu narí irée narí irée qiqau yáfee miqíannoo yáfee miqíannoo, qiqau.

Yísuna faiqi námukiqari yáfee maasá úriqararafa márí-annoo fee qiqau.

²⁴ Miqídaqa maaqí qiqau, yáfee maasáki úriqararafa máríannoo fee mi-ufána qídaqa raiqára ufa qiqau, miqí qímarufanoo Yísufa qímanniminoon qinau, maa-maqánasaaqaraa karaambáiqauqa nári máqannaasa úrinaaqara máseenoo fífaa naríara faiqí ánaasee dadaaqí marúnausee qídanoo. ²⁶ Ínnee, qiní faiqi ná-muki sía mi-oosanáfa máríannoo, ínna úriqararafa ín-naaqianaafara foora máríannoo, ínna karaambáiqau fannoo ínna aináinira faiqíara foora máríannoo. ²⁷ Yáfee úriqaranoo márídanoo fee, qoomáqaki óo-qumarífi néemari fasiqa fee, nárana rakíqasee ními-mari fásiqa fee úriqaranoo márídanoo fee. Nárana rakíqasee ními-marífa mífa kai úriqarara fásiqa márí-danoo, dóo qinée nárana nammári rakíqasee ními-marunasa márídaqa sía ínna rafáaqafu nímaqasee úriqararusaikídaqa ínna aináinira faiqíara foo márí-daqa ínna dadaaqídaqa. Dóo ínnee qiní daanna raaqa.

²⁸ Ínnee qiní faiqi námu qiní moómoo ummaara kadáapirirana dadaaqí maríasa máríafanoo. ²⁹ Dóo miná ákiaqara qiní qíkoofa qiníara úriqarara karaam-baiqee qímaríndee kai íqa qinée faqa ínna qinée qeeqá karaambáiqau ququsaki kéeqafinaqa nárana faqa nammári faqa ínna qiní sáimbaqa neefándi-afoo qídaqa. ³⁰ Miqóo ínnee qiní faiqi námu Isaraee máqanna ufa írira qaindasaa óoqu marífi qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée Yakooboona faiqi námu átikiqari kambíqaraura Is-araee máqannaasa misásaa ínnee andeeqéefaranoo.

Peetooroofa Yísunara qáoo qíaninnanara kooroo ináu.
(Mataioo 26:31-35; Mareekoo 14:27-31; Yoohanee 13:36-38)

³¹ Miqí qímaseenoo Yísufa Simoona moo áuqa Peetooroona qímaminoo qinau. Simoona anée qiní ufa íria, Sadannafa aníara sandanáina qídanoo ani maré- qeenoo narí mandá ququsaki quqáree qídanoo aní rarisámasee amanamásee qáfaidanoo. ³² Óo Simoona qinée aníara innaaru qímaseeqa anée qiní saqárikirafa sía taikáani. Anée káqirunna óonureenana óonu quándakinana aneenná ákaqaafasaauqa poodúamánisaa, qufanoo Peetooroofa qinau. ³³ Óo karaambáiqua anée rumbáranaki fée kúqiranaki fee fínaqa qinée faqa minakí fuanáuree qufanoo Yísufa qímaminoo qinau Óo Peetooroo qinée ánoonufa aní qímamidaqa fáfaa eendámuqusai anée qaaramoo kári qiníara asaurúsee sía qiníara Yísusara írdee qínanoo dóo miqóo kai kookoorána ufa qíannoo.

Misá rákira paipana mara máree Oorifa áaqanasaa óoru fíqau.

³⁵ Yísufa miqí qímaseenoo quandáfufanoo aiqáma qímannimino qinau, Óoqai qinée ínne niqíqámásaafanaqa ínnee munnimma fee rusáka fee níku ánaamu fee sía máree fíqau, ínnee mi-karí moo áinainara sárau fee iqau qufaqa misá qiqau, Óo sía moodáa ainainara sárauqímariafanausa márida qee qufanoo Yísufa qímannimino qinau, munnimma páusa márina miná maqee máraaqa rusáka márina miná maqee máraaqa, rákira paipana síainafa narí asausí faqaa siuta moóna amisée miná ákiaqara rákira paipana máraaqa. ³⁷ Qinée maa-ufána faqa qímannimidaqa. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa qiníara akara rúmaqoofa dóo maqee kambíqaidanoo. Dóo maa-akaráfa faqa kambíqaannoo. Misá qiníara maaqí qídaqa misá miná mara máree mandá óosana máree maríasa námufaqa áruannee qídaqa. ³⁸ Miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu maaqí qímasee qímamiquau, Óo karaambáiqua qáfáa, rákira paipana qaaraqánda maaqóo máridanoo fee qufanoo Yísufa qinau dóo ufa quqásee uqéeraaqa.

Yísufa innaaru qídaqa.

(Mataioo 26:36-46; Mareekoo 14:32-42)

³⁹ Yísufa miqí qímaseenoo dóo narí faiqi námu faqa fíndifinoo narí maqee maqee fímaruqoo Oorifa áaqanasaa óoru fína. ⁴⁰ Óorureenoo narí faiqi námu maaqí qímasee qímannimino, ínnee maaqóo máridaqa innaaru qídaqa sía mandá nímaniranaki kée- qaaqa. ⁴¹ Miqí qímaseenoo mifá fíqareenoo aambaaka áqinoora foora naríaraa fíqaree Ánutunara aqoori sáunara fínoo narí kúqirafa adeedí roofanoo minára innaaru qínoo qinau, Óo qiní qíkoofa anée eedóo qínaqa qinée mandá nammari naannána mara áqusainaqa sía náa, sía qeeqá íriranamau fuanáura, anínna íriranamáu kai fuanáura. ⁴³ Miqí qímaseenoo Yísufa afeekaikámánde innaaru qímasoofanoo tooqaamu

fannoo fidíkara foora áqinaaqa aniréenoo maqái áqufufanoo kúquaqaaammínu. Áqufufanoo innaarúnaindari qangiroo moó fannoo akooqóo qumuréenoo afeeka ámufoano afeekaikínu.]

⁴⁵ Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo fíndifinoo narí faiqi námu qaaramoo márunnai óonu níndafoofaqa nímdaani rúmafufaqa nísuku káaqa faiqaqée maríqau. Yísufa óonu níndafamáseenoo qímannimino qinau, Ínnee náqaa fee ifaqée faiqáidee fíndi fíqa innaaru qiaqa, mandá nímaniranaki áqufifaara.

Yísuna umároo ufafa.

(Mataioo 26:47-56; Mareekoo 14:43-50; Yoohanee 18:3-11)

⁴⁷ Yísufa miqí qímaseenoo narí faiqi námu qímannimimarufanoo misákiqari Yudasifa faiqí moómoo asukunai nífiqeenoo aniréenoo Yísuna ámoqara rufanoo Yísufa qímaminou, Yudasi qiní faiqí nímaakuara qímooqaranannai fee ueeqáidane qufaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qumárarufanoo qáfamasee Óo karaambáiqua maasá rákira paipanannoo náruanauree qímasoofanoo misákiqari moó fannoo Yísufa qu ufana sía írirai rákira paipana qumáreenoo mooná akiaqa áaqamakufanóo ásauku uqannai áaqoo atee ká áqinau. Mi-fasiqáfa amaana máaqaki aanáiqikirausa úriqararana uqanna aináinimaruna áaqoo atee ká áqinau. ⁵¹ Ateekásoofanoo Yísufa qáfamaseenoo qinau, Dóo amaná, dóo sáa qímasee mi-fasiqána áaqoo áuqamasoofanoo andeeqámma ámaqanau.

⁵² Andeeqáseenoo Yísufa quándakinoo, aanáiqikirausa úriqararansa faqa amaana maqasaa úriqararansa faqa misá poorísauqa faqa faiqí firaasá faqa aiqáma Yudasina faqa ánusa aiqáma qímannimino qinau, nánaree ínnee rákira paipana sáamu indáamamareeqa mandá óosana máreemari fasiqanara foora qiníara qumárarara ánidee, qinée faasaambáasaana ínne faqa firaamaana maqaki márunansa márunaqa ínnee sía miqóo qumárarai. Dóo maqee éendaki innindi faqa asukunakí nímarí afaanausaindi faqa maa-eendáfa innindi mandóosana máraaninafa máridanoo.

Peetooroofa Yísunara qáoo qu ufafa.

(Mataioo 26:57-58, 69-75; Mareekoo 14:53-54, 66-72; Yoohanee 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Miqí qímasoofaqa misá miná qumáreeqa áfiqa maree aanáiqikirausa úriqararana máaqaki quqáqau. Misá Yísuna máree fufanoo Peetooroofa rufíasee inaaqiana nifaamme nifaammee inóo fífiufanoo Yísuna quqóo maaqána naambeeqai faiqí akaqáusa idárasee aaní márufanoo mifá minakí óonuree aaní nau. ⁵⁶ Aaní márufanoo mi-maqánaki aináinimarú manaaqafa anirée andeeqásee Peetooroona óori qáfamaseenoo óo maafá Yísuna faqa nímarifammi qímaseenoo quandáfinoo miqóo márusa qímannimino, maa-fasiqáfa Yísuna faqa mári fa máridanoo miná faqa qumáraaqa. ⁵⁷ Peetooroofa iriséenoo qáoo qínoo qinau, Óo maa-manaaqa sía qinée minára íri-

daqa. ⁵⁸ Káqikaaqoo maríkufanoo faiqí moó fannoo qáfamaseenoo qinau anée Yísuna faiqínámuki mári-ana fee qufanoo Peetooroofa qáoo qímaseenoo qinau. Óo maa-fasiqa qinée sía minakínaasau máridau qufanoo kaifáa maríkufanoo faiqí moó fannoo aniréenoo afeekaikámándeeno qinau. Maa-fasiqáfa kúqaa Yísuna faqa márifa, Kariree máqanna moodáa máqannaafa máridanoo fee qufanoo Peetooroofa qí-maminoo qinau, Óo maa-fasiqa sía aní ufa ánoonara írídaqa. Miqí qímarufanoo kai kookoorána ufa qinau.

⁶¹ Ufa qufanoo Yísufa narí máruqooqari máaqakiqari quandáfi Peetooroona qáfoofanoo Yísuna narí Pee-tooroonara anée maqee éendaki qaaramoo kári qiniára sía írídee qínanoo kookoorana ufa qíannoo qímaqoona kookoorana ufa qufanoo Peetooroofa iriséenoo firaqóo asaurúseenoo ráuda mákufannoo aundurái sukáqoofanoo firaqóo ikíraqa máree finau.

Yísuna umároosa ataasa átaasa ímariquau.

(Mataioo 26:67-68; Mareekoo 14:65)

⁶³ Mi-eendánaki Yísunasaa rakísi marúsa ataasa átaasa qímasaida ári maríqau. Áridaqa qamunna qumáree miná áfusaa ititásee áriqa qiqau, yáfee aní áridanoo feé qiqau. Misá óosana óosana mandá ufa faqa qímamaqée maríqau.

Yuda máqanna úriqararausa Yísuna ufa íríqau.

(Mataioo 26:59-66; Mareekoo 14:55-64; Yoohanee 18:19-24)

⁶⁶ Iqáqoo kanánaana Yuda máqannaasa úriqarar-ausa faqa aanáiqikirausa úriqararausa faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa moodáanaki suqúfufaqa Yísuna maréeqee misá suqíranaki quqáseeqa irámmiriqa qiqau, anée maasá qímaqimia, kúqaa anée Ánutuna ásauku mundíra fee máridanee qufanoo mifá qinau qinée qímannimianaqa sía ínnee qini ufa írífara qinée faqa moo úfara ínna iránaqa sía qímaqimifaranoo. ⁶⁹ Dóo maqee maaqóoqari qinée faiqí nímaaku úriqarara Ánutuna ásauku uqannai miná aaqá óoqu marifí márianauree qufaqa misá aiqá-mausa qiqau. ⁷⁰ Dóo kúqaa fee anée Ánutuna ámaaku fee máridanee qufanoo Yísufa qinau Ínnee qímar-iandee qímarunausee qufaqa misá qiqau, dóo maqee maaqóoqari sía maa-fasiqána mandá ufa írímarusara randánaura, dóo maqee uqanna narí óokinaa manda ufa maasá dáaqooki kéeqaiqaq íriqa.

Misá Yísuna áfiqee Piratoona kóotaki quqáqau.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Mareekoo 15:1-5; Yoohanee 18:28-38)

23 Miqí qímasoofaqa misá aiqáma fíndifíqa Yísuna áfiqeeqa Roomma máqanna kiapafa Piratoo-funnai áfiqee múnusee Yísuna árira ufa maaqí qí-masee qímamiqau, Maa-fasiqáfa faiqí ánaasee káqi rúnna mara quqée marífa Roomma máqanna karaambáiqua takísa munnimma sía áquaqee qímarifa naríara únnaqímáseenoo Ánutuna ásauku mundírafa qeeqáraa karaambáiqua máridee qímarifaqa irisée áfiqee ánidaqa. ³ Piratoofa misá ufa iriséenoo quandá-fi Yísuna qáfamaseenoo irámmirino qinau, Kúqaa fee

anée maa-maqannáasa karaambáiqua máridanee qufanoo Yísufa qinau, anée dóo qímariananoo. ⁴ Pira-toofa miná iriséenoo kafáa aanáiqikirausa misá úriqararausa faqa faiqí ánaasee moómoosa faqa qí-mannimino qinau. Qinée maa-fasiqánaki qáfauna sía miná ummaara márifaqa írídaqa. ⁵ Yuda máqannaasa miná iriséeqa afeekaikámásee Piratoona qímamiqa qiqau, mifá qímannimu úfanannai rákirana uqéeraidanoo, mifá Kariree máqa maaqaindari óosana arasée mindári ánufa aiqáma Yudeeaa máqa maaqaki miqímmamaree aníufa maqee maasáki Yeerusaree maqúsai aniréenoo miqíkai ídanoo.

Misá Yísuna áfiqee Eeroodeena kóotaki quqáqau.

⁶ Piratoofa miná iriséenoo qinau, kúqaa fee maa-fasiqáfa Kariree máqanna fee ánidanoo fee qufaqa misá eedóo qufanoo Piratoofa óo Eeroodeena quqúsakiqari ani máridanoo qímaseenoo Eeroodeefa maa-karí Yeerusareenni animárinoo qímaseenoo Yí-suna aqiqoofanoo miná sundíauqa áfiqee Eeroodee-funnai fiqau. ⁸ Eeroodeefa Yísuna qáfamásee asasinau. Óoqai kísaaqasaa Yísuna áufakianá kai íríuufa kísaaqasaa miná qáfaanéerufa, sáina kásooqaqee sía faiqí amanaikímari ainaina qini qífusaa áuqainaqa qinée faqa qáfaa, qímasee Yísuna qáfamasee asasin-au. ⁹ Yísufa óonuroofanoo Eeroodeefa óosana óosana ainainara iroofanoo sía ufa qinau, káqi marínau. Amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa Mooseena sán-dufa akoofásauqa faqa Eeroodeena aaqá aniréeqa ún-na ufa afeekaikámánde Yísunara Eeroodeena qí-mamiqau. ¹¹ Eeroodeefa faqa narí sundíauqa faqa ataasa átaasa qímasee mandúfa qímamaqáqau. Misá ataasa átaasa qímamaqaidaqa karaambáiqua qamunna afisúamaqásee áfiqee Piratoofinnai kafáa anirandée finau. ¹² Óoqai Piratoosa Eeroodeesa namuqáaqara máriuqanda mi-karí Yísuna aqiqoofanoo Eeroodeefinnai fu kámuqoo miqandá naráqoondi naráqoondi kíqau.

Misá kafáa Yísuna Piratoona kóotaki quqáqau.

(Mataioo 27:15-26; Mareekoo 15:6-15; Yoohanee 18:39-19:16)

¹³ Yísuna kaifáa áfiqee anirandéeqa Piratoofinnai óonuroofanoo Piratoofa aanáiqikirausa úriqararausa faqa faiqí firaasá faqa faiqí ánaasee moómoosa faqa náarama quqáseenoo qímanniminau, ínnee maa-fasiqána áfiqee qinée únannai ániana, faiqí ánaasee káqirunna mara ubeekée márifaqee qímasee áfiqee aníanara qímannimidaqa, qinée ínna nífusaa óosana óosana ainainara irámmirunanoo mandá oosana oosanara qianá sía paqúriqa. ¹⁵ Eeroodeefa faqa irámásee qáfaihanoo sía mandáinaina minakí mári-fanoo kaifáa aqíqáifanoo áninoo, qinée faqa minára maa-fasiqánara sía moo númoo minakí máridanoo fee qídaqa, minára qinée sundíauqara ákumbau ákumbau áuqira uaiáqa samu qumáree ámiqimma firaqóo ári ári ísaifaqa idukúanee qídaqa. ¹⁷ Piratoofa narí óosana máreenoo áinnaaqarara qoomaqaki aiqáma aukuaana karabúsaki moo márúna idukú nimiséenoo

kafáa maa-aukuanná Yísunara miqí kai ianáuree qí-masee mi-ufána qinau.] ¹⁸ Faiqí ánaasee minára irisée-qa aiqámausa fáaqa rúmasee qiqau. Miná kúqáruaqa, Barabasina kai idukú qímia. ¹⁹ Barabasifa Yeerusaree máqusaki rákirana uqéeroonara faiqí kuqá nárúnara faqa karabúsa máriuufa márinau, minára idukúaqee qiqau. ²⁰ Piratoofa Yísuna idukúaqeera faiqí ánaasee kafáa náarooafa misá irisée fáaqa quqásee qiqau. Mi-fasiqána aunírira saqari sáa árua, aunírira saqari márinnaí fúani. ²² Piratoofa kafáa qaaramoo kínoo qí-mannimínau. Maa-fasiqáfa nána mandá óosana máreenoo fee. Qinée sía kúqira ainaina minakí paqúriqa, ²³ Qinée ákumbau ákumbau áuqira uaiáqa sámu firaaqóo arusée idukúanauree qufaqa faiqí ánaasee firaaqóo fáaqa quqásee qiqau. Yísuna aunírira saqarisaa pirímmannai áruannee qímarufanoo misá ufa fannoo Piratoona rafáaqafusoofanoo Yísuna áruaqeera eedóo qímaseenoo Barabasina idukínau. Barabasifa rákirana faqa faiqí nárúnara faqa rum-báranaki máruna idukínnoo Yísuna maréeqee misá nári íriranamau fuaqée qímasee narí sundíauqa nímuafaqa dóo árirara, máree fiqau.

Yísuna áfiqee Koorookata áaqanai fímarufaqa ánaaseeuqa ikíraqóofa.

(Mataioo 27:32-44; Mareekoo 15:21-32; Yoohanee 19:17-27)

²⁶ Misá árirara máree fídaqa faiqí moo áuqu Simoona amaráfa mifá nianaindari áni marúfa Sireenee máqusaindaraafa mindári Yeerusaree máqusa aatáta ánimarufaqa sundíauqa paqúri mándee miná áranaiqi qumáreeqa Yísuna aunírira saqari aku ámaqoofanoo Yísuna ánaaqiana máree finau. Sía amana mi-fasiqáfa qáoo qiannoo misá faaqaana qáfeenoo kúqiranara rufíasee áruaqaaufanoo kaqi eedóo qímasee dóo máranau.

(Yísuna faiqi námukiqari Peetooroofa márufa miná moo áuqu Simoonafa sía mifáu Yísuna aunírirana aku máranau, miná amaráfa moo fásiqa fannoo Sireenee máqusaindaraafa aku máranau.)

²⁷ Sundíauqa Yísuna áfiqa maree fímarufanoo Yeerusareendaraa ánaaseeuqa Yísuna ufa írimarusa moómoosa miná ánaaqiana oobíqasee ikífáaqa quqásee ikíráqaaqa fímaríqau. Miqí mámaree fímarufanoo Yísufa quandáfi nínda fee kásoomámbinoo qí-mannimínau. Sía qiníara ikíraqáaqa ínneeqara faqa ínneeqa faiqi námuaara faqa ikíráqaaqa. ²⁹ Kásooqaqee náaru ánianínna aukuanafa innisaa firaa nárirafa aupúrarafa máriannoo. Faiqi síaisa ámiqirafa márífaranoo. Faiqi ánaaqi síaisa sía náamma nímmariasaa misá ámiqimásee aufadámasee sandéefaranoo fee qifáranoo, faiqi faqáasa qumaara réeqa mandá kúqira kúqifaranoo. ³⁰ Mi-firaa nariráfa kambíqafinaqa áaqana ámeemaanai óonuree áaqana qímamiqa anée maasá rafáaqafusainaqa kuqufúananoo sía maa-mandainaináfa dárurangi fee qifándinausa. ³¹ Ínnee íri-aqa, Roomma máqannaasa maqee qinée sía áaqee márúnausa, fúka saqáriara foo márúnausa, maaqí mándee darusáifaqa kásooqaqee Yuda máqannaasa

mandá óosana áaqarafa firaatiá márínara ínaakuna mandá nárirafa Roomma máqannaasa ínni nárífaranoo, minára qinée qímannimidaqa ínnee ínneeqara kai íkíraqáaqa. ³² Sundíauqa mandáinaina máree marúqanda qaaraqánda Yísuna faqa moodáakari nárí-raree qímasee miqandá Yísuna faqa nífiqee fiqau. ³³ Nífiqee fifiufaqa káqikaa ámuuqa námusaa faiqí ní-mudaani fee qímaruqoo múnuseeqa Yísuna pirímmannai aunírira saqarisaa aruséeqa uqéereeqeeqa kúradaqau, faiqí mandá óosana máree maruqanda ásauku uqannai áakaarinni moó narí auníriranasa arusée uqéereeqee kúradaqau. Ásaaqaitinnai moó miqíkaimásee narí auníriranasa áriqau. ³⁴ Misá Yísuna árimarufanoo Yísufa innaaru qínnoo qinau, Óo qiní qíkoofa misá mandáinaina qiní qímimariana minnínisaa sía miná ákiaqara ía, misá nári ímarianara sía íridaqa. Sundíauqa Yísuna aruséeqa káatara foora sararamáseeqa miná qamunna rainá rainísee máraqau.

Misá Yísuna ataasa ataasa qiqau.

³⁵ Miqí márufaqa faiqí ánaasee kikíqiqa máfufaqa qá-faídaqa misá úriqararusa Yísuna ataasá átaasa narí qímami narí qímami qiqau, Óo maa-fasiqáfa faiqí ánaasee asumu nímmari fee qímarífa maaná mifée dóo maqee aneennáara asumu márainna qáfa. Mifá Ánutuna ásauku mundírafa rusandeesámu mándee mároofa márídanoofau dóo maqee naríara asumu máraiqini. ³⁶ Sundíauqa faqa ataasa átaasa qíma-maqásee Yísuna uáinna nammari ámianee qímasee qiqau, anée kúqaa Yuda máqanna karaambáiqá márídana minásaaqari asumu mária. ³⁸ Yísuna aunírira saqarisaa ákiaqai ákara moo ákara rinoo márinau, maaqí qímasee ákara rinoo márinau, maa-fasiqáfa Yuda máqanna karaambáiqá márídanoo.

Qúmuarímaru fasiqafa Yísuna faqa innaarúnai fúanínna úfana qinau.

³⁹ Mandá ainaina máree marúqanda nári auníriranasa Yísuna aaqá márídaqa moó fannoo maaqí qí-masee Yísuna áqinau, kúqaa fee anée Ánutuna ásauku mundíra fee márídane dóo amana anée aneenná faqa maaqandá faqa mara áquqisainaqa asumu mária, qufanoo moó fannoo narí aunírira saqarisaaqari miná áqinoo qinau. Qúsasaa anée faqa mifá faqa Ánutuna áfusaa kikíqifara anée sía fee Ánutunara rufíaidanee mi-manda ufána qínanee dóo maasá namu Roomma máqanna moodáa ufa ámeemaanai márídaqa, maqee kúquanaura. Maaqandá kúqirafa andeeqánoo márídanoo, aníndiri qeeqá ummaarara kúquanaura maa-fasiqáfa mandáinaina síaifa kúquannoo. ⁴² Miqí qímaseenoo mi-fasiqáfa quándaki Yísuna qímaminoo qinau, Óo Yísu, anée aneenná quqúsaki karaambáiqákinana sía qiníara aunúa, íria, qufanoo Yísufa qímaminoo qinau, Dóo aní qímamidaqa maqee fáasaana anée qiní faqa innaarúnai márinnaranoo.

Yísuna kúqira ufa.

(Mataioo 27:45-56; Mareekoo 15:33-41; Yoohanee 19:28-30)

⁴⁴ Súani qámgaanai ákiaqa amummaqa súani qárafa taikáfufanoo aiqáma maqa maaqai asukuna árufanoo súani áfu fannoo amannauná árufufanoo asukuna taikáfufanoo súanifannoo kafáa qanau. ⁴⁵ Asukuna káqi márufanoo Yeerusaree náaquqara amaana maqaki ititára qamunna firaafá qámgaanu narí kai anaqínau. ⁴⁶ Yísufa faqa miqóo kai firaa kari fáaqa quqásee qínoo qinau, Óo qípoo qeeqá qimana aní ásaukuki quqéeqa qímasee dóo káaqa kúqinau. ⁴⁷ Sundíauqa rakísirafa miqóo márídanoo mi-aiqama ainaina qáfamaseenoo Ánutuna amooqídanoo qinau, Óo maa-fasiqáfa ámiqira fasiqa máriifa kúqinoo. ⁴⁸ Faiqí ánaasee moómoosa ani qáfaida máriusa Yísufa kúquna qáfamáseeqa anirandée nímaaqai fidaqa nímuqusí marúfaqa ikífáafau iqá fidaqa mandáikam-miqau. ⁴⁹ Moómoosa Yísunara ámiqi mándee íri-marusa faqa ánaaseeuqa Kariree máqa maaqaindari Yísuna faqa ánusa faqa sía dauní fífainíqau káqi márida níanai márída qáfee maríqau.

Yísuna ákundoo ufafa.

(Mataioo 27:57-61; Mareekoo 15:42-47; Yoohanee 19:38-42)

⁵⁰ Faiqí moó Arimateea máqusaindaraafa Yeerusa-reenni animárufa miná áuqu Yooseefaafa, sía Yísuna ákoofau, miná amaráfa. ⁵¹ Mifá ámiqira fasiqa káaqa andeeqára fasiqa, Ánutuna quqúsa innaarúnaindari maqásaa kambíqaaninnanara áfeesara márufa márínau. Mifá Yuda máqanna ufa suqíranaki kéeqeemarúfa Yísuna árirara qufanoo qáoo qímarufa márínau. Yísufa kúqufanoo mi-fasiqáfa andeeqásee Piratoona oopísaki kéeqafinoo irámmirinoo qinau, amanée qinée Yísuna irí mara quqánauree qufanoo Piratoofa irisée eedóo qinau. (Yísuna áukuana narí máqannaasa maaqímase madika indufúsaida kuqufusá níkundee maríqau. Misá óoni firaaná kasaaqa áamara áuquseeqa minakí kéeqafu-faqa dínni dínni moómoo aamara áuqíiseeqa kúqusa minakíiaqa náadu náadu níkundee maríqau. Moodaa kai moo kári ákundeeqa miná afunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqí kai ímariqau; Sía moodáa karífau níkundee maríqau. Moo kári moo kári níkundee maríqau.)

Piratoofa eedóo qufanoo narí ákoona amaráfa óonuree Yísuna irí aunírira saqarisaaqaraana maraséeno qamunnannái kukúqamáseeeno mara máree óoni áamara indufírafa fúka márúnaki sía moó minakí ákundarafa márúnaki minakí Yísuna irí quqánau. ⁵⁴ Mooseena sándufa faiqí aunírira saqarisaa dírirara amaana fáasaanara qáoo qínoo márúnara mi-eeenonnái náriqa amaana fáasaanara adeedí ranóo márufanoo dauní dauní Yísuna irí maréeeqeenoo óoni aamaraki quqánau.

⁵⁵ Karireendáraa ánaaseeuqa Yísuna faqa ánusa Yooseefaana amarána faqa óoni aamaraki quqéemar-ufaqa qáfamáseeqa óonurandee anirée nári óosana

máreeqa nári marasínna fadaméena óosana óosana Yísuna irísaa aku ámaqarara anirandée óonu deedaqíqau. Sariríqasaa misá Mooseena sándufamau fíqa nári amaana fee qímasee adooaqáu.

Yísufa fíndimaqee fífufaqa fífau mádikakai qáfoo ufafa.

(Mataioo 28:1-10; Mareekoo 16:1-8; Yoohanee 20:1-10)

24 Mi-anaaseesá nári máqannaasa amaana fáasaanara Sariríqa adooámaseeqa faiqée dúna kanánaana maasá amaanasáa kanánaana eendái mi-fadameenná marasínna ainaina deedaqamáqoona máreeqa Yísuna ákundoo óonina áamaraki kéeqarara fíqau. ² Óonureeqa qáfoofanoo narí kai óoni firaatiá kooqísaa ititáqoofa quanda quandamméeeqe káqinni quqáqoofaqa qáfamaseeqa káqi kéeqafi Yísuna iríara randóosia qáfoofanoo sía márufaqa káqi kíkíqíqa márídaqa náqi fee ianáura náqi fee ianáuree qídaqa tautú másee qáfoofanoo qaara fasiqa káaqa aréenee marú qamunna afísíra qánda misá naaqá kambíqafíqa kíkíqíqau. Kíkíqamáfufaqa níndafeeqa qífu qáfaanoo qímaseeqa nínuka tuqú náumoo amisoofaqa mi-faiqíqandá qímannimiqa qíqau, ínnee nánaree fíndifimari fasiqanara kúqírausakíiaqa randáidee. ⁶ Mifá sía maaqóo márídanoo, mifá fíndifinoo dóo mifá fífinoo márídanoo. Mifá óoqai Kariree máqa maaqaki márídanoo ínni qímannimímarufaqa ínnee íriusa sía fee íridee minára randáidee. Mifá maaqí qímasee ínni qímannimínau, qinée faiqí nímaaku qíní maréeeqe mandá fasiqa nísaukuki quqéefaranoo. Quqásaiifaqa aunírira saqarisaa pírimmannai darusáifanoo qaaramoo faásaana ínanoo Ánutufa qíní uqéera qísaanoo fee qufaqa ínnee sía irusée. ⁸ Miqí qímasee qímannimufaqa misá Yísuna ufara iriséeqa óonurandee maqúsai aniréeqa Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée marúsa faqa faiqí ánaasee akaqáusa faqa mi-ainaina óoni áamaraki óonu qáfoonara qímannimiqa. ¹⁰ Mi-anaaseesá núqu Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraafa faqa, Yooannafa faqa Mariana amaráfa moó Yameesana ánoofa faqa akaqáusa mi-ainaináusara Yísuna faiqi námu qímannimufaqa fúru-farufa maasá qímaqímíiafoo qímasee sía ámiqímásee íriqau. ¹² Peetooroofa misá úfa iriséeno fíndimeeqe quqásee sandéeno óoni aamaraki kummáramáfufanoo mara meerá qáfoofanoo Yísuna irí kukúqu qamunnafa kái minakí márufanoo qáfamaseenoo óonurandee aatáta narí ámaaqai fídanoo mináquqaindiara írinoo finau.

Eemausa máqusai fímaru aanáki Yísufa páqurinau.

(Mareekoo 16:12-13)

¹³ Mi-faasaannákai Yísuna faiqi námukiqari Yeerusa-reendarí Eemausa máqusai fidaqara Yísuna aru-soofanoo sía madikakí márúnara narí qímami narí qímami qíqa fíqau. ¹⁵ Miqí qíqá fidaqa narí qímami narí qímami qímarufanoo Yísufa narí uqanna aniréeno miqandá faqa fímarufaqa miqandá qáfamasee sía

náaqoo írinau. ¹⁷ Yísufa qímanniminoo qinau, ínnee-qara aatáta fidaqa nánaree narí qímami narí qímami qiqá fídee qufaqa miqandá irisée kásoomámbuafaqa nóori runúsee moó fannoo Kareeoopasafa Yísuna qí-maminoo qinau, maa-eenda ufána Yeerusaree máqu-sai ufa firaafá kambíqaina anée kai fee sía írinee qufanoo Yísufa qinau, nána ainainee kambíqeenoo fee qufaqa miqandá qiqau Yísuna Nasaretee máqusain-daraana árunara maaqandá qídaqa. Mi-fasiqáfa Ánutuna tamummáqara fasiqa márufaqa Ánutufa faqa faiqí ánaasee faqa miná ufara faqa mifá áuqoo ainainara faqa úriqararafa afeeka fée qímarufa máru-faqa maasá aanáiqikirausa úriqararaura faqa maasá faiqí firaasá faqa Roomma máqannaara áruaqee qufaqa aunírira saqarisaa pirímmannai áriqau. ²¹ Mi-fasiqáfa maasá Isaraee máqanna karaambáiqi Roomma máqanna nísaukukinaana maasá qumáraninna fee qídaqa asasímariafannana máru-faqa kuqá áriqau, Maqee fáasaanaqari mifá kúquqoo qaaramoókifaqa márídaqa. ²² Maasákiqari ánaasee akaqáusa narí ákundoo óoni áamaranai óonu qá-faafanoo sía miná írí márí qáfeeqa nífu pisipasa mán-doofaqa qangiroo kái qáfaafanoo qímanniminoo qinoo Yísufa kúqiranaki fíndifinoo qiafaqa maasákiqari akaqáusa óoni aamarai óonu qáfaifanoo ánaasee indée kai ínoo Yísuna kai sía qáfeeqa.

²⁵ Yísufa miqí quná iriséeno kafáa miqandá maaqí qímasee qímanniminoo. Óo fúrufarira qanda márí-afanoo Ínnee sía dauní Ánutuna tamummáqara fasiqa ufa íri mariafanoo káaqa ínneeqara anúqi máríafanoo. ²⁶ Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ásauku mundíranara mi-oosana oosana aupurararána marasée miqóoqari narí aréenaranaki kéeqaannoo fee qímaqoofanoo náqimasee fee sía kambíqarara, kambíqaannoo. Miqí qímaseenoo Yísufa Mooseena sándufa ákaraki-naanasaa óosana araséeno tamummáqara fasiqa aiqáma ákarakinaana naríara ákara rúmaqoonara miqandá qímanniminoo aatáta fímarinau. ²⁸ Miqínnoo ufa qínnoo fífiufanoo Eemausa máqusa adeedí rá-maseenoo Yísufa káqi fínoora foora ufaqá miqandá rafáaqa fídaqa qiqau. ²⁹ Dóo súani kéeqaifanoo asuku-naikídanoo anée maasá faqa ani máría qufanoo Yísufa eedóo qímasee misá faqa óonu márínau. ³⁰ Miqánda nárana deedaqí isee óoqu márifi naanéerufanoo Yísufa féemu maraséeno Ánutunara dúfi dúfi qí-maseenoo ruqí ruqí máseenoo nímuafaqa misá írirafa misá nífu faqa kambíqoofaqa óo Yísufammifoo qufanoo Yísufa dóo miqóoqari taikáfinau. ³² Taikáfu-faqa miqandá narí qímami narí qímamiqa qiqau maaqandá aanái áni marúnanoo mifá maaqandá faqa ánidanoo ákarakinaana maaqandá qímaqimímarifanoo maaqandá daundurái idára foora qámafi qimbáfi ímarifaqa maaqandá sía minára íriqau. ³³ Miqí qí-maseenoo miqandá aaqee quqásee Yeerusareenni kafáa fiqau. ³⁴ Óonureeqa miqandá Yísuna faiqi námu qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu moodáa marasée marúsa akaqáusa námufaqa moodáaqoo márúnaki miqandá óonureeqa miná faiqi námu qímannimiqa

qiqau. Dóo karaambáiqi kúqiranakiqari fíndifinoo Simoonafa dóo qáfeenoo qufaqa miqandá náriqa aanái fí paqúri funára faqa féemu marasée ruqí ruqí mándee nímuafanoo nífu faqa náaqoo faqa írunara nári qímannimiqa.

Yísufa narí faiqi námu kooroománnimaqanau.

(Mataioo 28:16-20; Mareekoo 16:14-18; Yoohanee 20:19-23; Niqiqoosa 1:6-8)

³⁶ Miqandá nári qáfoonara qímannimímarufanoo karaambáiqi narí uqanna tautúmánnimaqasee ní-fusaa kíkíqamambinoo qinau, ínnikina asooárafa márí-ani qufaqa aiqámausa tautúmándeé áfaannee qí-masee firaaqóo rufíaqau. ³⁸ Yísufa níndafamáseenoo qímanniminoo. Náqi fee ifaqée qaara irirafa ínni náaqoosaa rinoo fee qiní qísauku faqa qíku faqa pírimma dárúqoona qáfáaqa qínée qeeqá uqanna márí-daqa. Ínnee anirée qiní dúqamásee qáfáaqa qímaqí faqa qímudaani faqa káqi márídanoo áfaanna fannoo sía miqírafa márídanoo. ⁴⁰ Miqí qímasoofaqa firaaqóo asasamásee óo dóo kúqaa narímmifoo qímasee kafáa áfaannasaaqari ani márídanoo fee qímasaida quqásai-da ruffee maríqau. Miqí márufanoo Yísufa uqanní-fiqararee qímaseenoo irámmirinoo qinau ínni nárana moó márínaqa qímifaqa náa qufaqa misá noodáanna áfaqa maréeqee ámuafanoo aiqámausa nífusaa qumáree nanau.

⁴⁴ Námaseenoo maaqí qímasee qímanniminoo qinée ínni faqa káqi márídaqa maa-daríránara kúqiranara fíndifiranara qímannimiaafanausa márídaqa. Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa Dafidina idí ákaraki faqa qiníara ákara rúmaqoo ufafa náqimásee sía kambíqararee dóo miná ánoona kambíqarana qáfaafanoo. ⁴⁵ Miqí qímasee Yísufa misa tamummáqara fasiqa óoqeenaa ákara íriaqeera misá írirana quandáseenoo qímanniminoo qinau maaqím-minoo ákara óosana márídanoo, Ánutuna ásauku mundírafa aupurarana maraséeno qaaramoo fáasaana márinoo kúqiranakiqari fíndifinoo miqóoqari Yísuna ufa írimariasa faiqí ánaasee fuki faakí qímasee qímannimímarifaqa nári mandáinainara níkoqamáseeqa Ánutufinnai quándaki nári mandáinaina ákiaqara ásauku mundírana áuquara qímami-fanoo minnínnaani, miqíqa ufa qímannimírafa faqa mandáinaina minnísarafa faqa Yeerusaree máqusai óosana araséeno aiqáma maqa maaqai qímannimí-rafa dáraanianno. ⁴⁸ Ínnee qiní qíqoondiuqa mi-ainaináusa qáfee marúsa máríafanoo. ⁴⁹ Qiní qíkoofa Ánutufa narí maraquna afeeka nímmari maraquna ín-ni nímiraree qímasoona qeeqá kai óorureeqa niqiqánaqa qumurée ínni afeekaikámánnimaqáan-noo. Ínnee sía Yeerusaree máqusa minnísaaqa maaqóo kai márífanoo náakufinaqa fífainiaqa.

Yísufa innaarúnai óoru fu ufafa.

(Mareekoo 16:19-20; Niqiqoosa 1:9-11)

⁵⁰ Yísufa narí faiqi námu faqa narí áqoondiuqa faqa Yeerusaree máqusaindari nífiqeenoo Beetani máqusa

amummaqa óonureenoo narí ásaukuqara
uqéereseenoo nifaaqóoqa qímannimaqaidanoo narí
faiqi námu minníseenoo uqéerakinoo innaarúnai óoru
fínau. ⁵² Miqóo márusa miná qáfamásee Ánutuna

amooqímasee quándaki nímuqusaki asasírafa qum-
bíqafuufaqa Yeerusareenni kafáa óonu máridaqa
faasaambáasaana náaquqara amaana maqaki kéeqafi-
daqa Ánutunara dúfi dúfi qímamaqée maríqau.

YOOHANE

Náaru náaru márira ufa.

1 Óoqai maa-maqa maaqáfa sía márúnakinai Ánutuna afeeka ufara foora Yísufa márínau. Mi-afeeka ufara foora Yísufa Ánutuna faqa márínau. Mi-afeeka ufáfa Ánutufa kai márínau. ² Óosana ároonakina mi-ufáfara foora Yísufa Ánutuna faqa márufa márínau. ³ Mi-ufánannai Yísunannai aiqáma ainaina kambíqaqoofanoo márídanoo. Sía moo áinaina sía minán-nai kambíqanau. Aiqáma ainaina miná Yísunannai kai kambíqanau. ⁴ Aiqáma kambíqoo ainaina miná Yísunasaqaraa márirana maraséenoo dóo márídanoo. Mi-mariráfa maa-maqánasaqaraa fasiqa ánaasee naundurái qóomara foora aurau rímarifa márídanoo. ⁵ Mi-aurau riráfa asukunakí qáidanoo. Mi-aurau rira qoomána asukuna fannoo sía amana qumáree rafáaqa fúannoo.

⁶ Ánutufa qumeé dadaaqufanoo maqásaa fasiqa moo námari nímimaru Yoohaneefa kambíqafufanoo Ánutufa qiní saikákí fúannee qufanoo narí saikákí ani márínau. ⁷ Yoohaneefa kooroo írara animárinau. Mi-qoomána Yísunara kooroo írara áninau. Aiqáma fasiqa ánaasee miná ufa iriséee Yísunara kúqaa ánoonee qiaqéera áninau. ⁸ Mifá Yoohaneefa sía mi-qoomáfau márínau. Káqi mi-qoománara kooroo íanifeera animárinau. ⁹ Ánutuna ufa fannoo Yísufa ánoona aurau rirafa márínau. Mi-aurau riráfa faiqí aiqámausa naundurái qéemarufa márídanoo maqásaa faiqí ánaaqi kámmafinoo maa-maqa maaqánaki qúminau.

¹⁰ Mifá maa-maqa maaqánaki ani márínau. Ánutufa mi-ufána Yísunannai maa-maqa maaqánakinaa fasiqa ánaasee áuqu quqásoofanoo misákí akooqóo qumu márufaqa sía minára íriqau. ¹¹ Mifá narí áuqu maqa maaqanaki aniroofaqa miná máqannaasa minakí máriasa miná maréeqee áqusee minnísaqau.

¹² Akaqáusa asasammásee maróosa Ánutuna ufa Yísufa misára ínnee Ánutuna faiqí kámambi máriaqee qíra ufa níminau. Minára kúqaa Ánutunee qímasee naundurá ámimarusa miná faiqí kámambi máriaqee qíra ufa níminau. ¹³ Ánutuna faiqí miqímariasa kambíqafi máriasa sía maa-maqa maaqánaki máriasakiqari kambíqaqau. Sía faiqí faiqí ímaríandeeffau máfi kambíqaqau. Sía faiqí nári íriranannaifau Ánutuna faiqí kámmafi kambíqaqau. Ánutuna íriranannai kai kambíqafufaqa miná faiqí námukiqau.

¹⁴ Mi-ufáfa Ánutuna ánoona ufa Yísufa faiqí faiqí kámaminoo maasákí qumu márínau. Qumumárufaqa miná áfeeka eeraarirana maasá miná faiqí námu

kúqaa qáfaqau. Mifá narí ákoona ámaaku moodáa márúnara narí ákoonasáaqaraa áfeeka eeraarirana faqa káqi áfaarirana faqa kúqaa ánoona úfa qírana faqa maraséenoo qumbiqánoo márúna qáfaqau.

¹⁵ Yoohaneefa nammári nímimaru minára Yísunara kooroo inau. Mifá maaqí qímasee faiqí ánaasee qímannimino qinai. Óoqai qinée qímannimiqia. Moó fannoo qiní qínaaqianna ániannoo. Qinée kambíqaafannaqoo mifá óoqai máriufa márifaqa qiní úriqarara fee qíafanafa maaná Yísufa mifá márídanoo. Yoohaneefa miqí qímaseenoo minára qímannimínau.

¹⁶ Yísufa maaqóo qumu márídanoo narísaaqaraa ámiqi ámiqirana ámuuaqa ámuuaqa moómoo maasá aiqámausa qímufaqa máreemariqiafana. ¹⁷ Ánutufa Mooseenannái narí sándufa narí amusúfa maasá qíminau. Ásauku mundírana Yísunannai narí káqi asasamánde nímirufa faqa kúqaa ánoona ufa qírana faqa maasá qíminau. ¹⁸ Sía moó fannoo Ánutuna qáfee marúfa márínau. Narí ámaaku moodáa narí ákoona ámuqusa uqanna mifá kai narí ákoona faqa márída qáfamaseenoo maa-maqánasaa maasá qímannimirara qúminau.

Yoohaneefa nammári nímimaru ufafa.

(Mataioo 3:1-12; Mareekoo 1:1-8; Ruka 3:1-18)

¹⁹ Yoohaneefa Yísunara kooroo qu ufafa maaqímasee animárinau. Yuda máqannaasa amaana máqa aanáiqikirausa faqa amaana máqaki dapi saika máree marúsa misára Reefina áiku ásauku fee qímarusa misá faqa Yeerusareenni suqúfufaqa ufa qímaseeqa faiqí akaqáusa nifeeqásee niqiqoofaqa Yoohaneenara irárara óoqufiqau. Yoohaneefa nammári nímimaru funnai Yooradanna námmarinni óoqureeqa maaqí qímasee iraqau.

Óo Yoohanee, Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kambíqaaninna tamummaqara fasiqanara ákara rúmaqoofa anée maaná mifée yáfee. ²⁰ Yoohaneefa misá ufa iriséenoo sía káqi úfa qinai akooqóo kooroo qímasee qímannimínau. Qinée sía ásauku mundírausau márída. ²¹ Misá minára iriséeqa kafáa iraqau. Anée Eeriaafée márídanee. Maasá qímaqimia. Miqí qufanoo Yoohaneefa qinai sía qinée misáu. Miqí qufaqa misá iraqau. Anée mi-tamummaqara fasiqánara ákara rúmaqoo fee márídanee.

Miqí qufanoo Yoohaneefa sía fee qinai. ²² Sía fee qímasoofaqa misá quándaki qiqau. Maasá niqíqaasá nána ufa fee aníara qímannimianauree. Anée yáfee. Anée aneennára náqi fee qídanee. ²³ Yoohaneefa misá ufa iriséenoo maaqí qímaseenoo qímannimínau. Ánu-

tuna tamummáqara fasiqa Eesaiaafa óoqai maaqí qí-masee qiníara ákara rinau.

Qinée karaambáiqara namméera qímasee qíman-nimira fasiqausa máridaqa.

Káasau máqa maaqakiqari maaqí qímasee namméer-aqidaqa. Ínnee karaambáiqá ánianinna aanna andee-qáseeqa afisúaqá.

²⁴ Yeerusareendari niqíqoosa misá Farisai ámaana ufa qímarusa misá miná iriséeqa kafáa irámmiriqau. ²⁵ Óo Yoohanee, anée sía ásauku mundírafa máridana. Anée sía Eeriafa máridana sía anée mi-tamummaqara fasiqáfa máridana. Anée sía misá máridana náqi fee ídane nammáriki kéeqannimaqaidanee. ²⁶ Yooha-neefa misá ufa iriséeno maaqí qímasee qímannim-inau. Qinée nammáriki faiqí ánaasee kéeqanni-maqaidaqa. Ínni qámbaanai moó fannoo máridanoo ínnee minára sía írimariafanoo. ²⁷ Mifá qiní qínaaqian-na ánianinafa qiní úriqararafa máriannoo. Náqimasee fee qinée miná dadaaqianáuree. Qinée kúqaa óoree-qararusa uqanna máridaqa.

²⁸ Yoohaneefa Yooradanna námmariki Beetani máqu-sai dínni afainni nammáriki kéeqannimaqéemarufaqa misá anirée miqí qímaseemma irée mariqau.

Ánutufa auíqaaninna sipsipa anaaqina ufa.

²⁹ Iqáqoofanoo kanánaana Yísufa Yoohaneefunnai óoqu fímarufanoo Yoohaneefa qáfeeno nari faqa márusa maaqí qímasee qímannimino qinau. Ínnee qáfáaqa maa-fasiqáfa Ánutufa nifaeemari aandau ánaaqi nari qaindásaa kúquaninna andaufa maasá aiqámausa maa-maqánasaaqaraasa mandáinaina minánnai maraquéiseeno Ánutufa dárira ufa atekákqisaaninafa máridanoo. ³⁰ Eendá qinée minára maaqí qúnafa maafá qinée sía máriafanna kamuqoo márunara qiní úriqararafa máridanoo qiní qínaaqian-na kambíqafi aniráannoo qúnafa maaná mifá mári-danoo. ³¹ Qinée minára sía írimariafanausa máridaqa. Isarae máqannaa nifusaa kooroo qiaqéera nammári áuqamánnimaqaqa ánidaqa.

³² Yoohaneefa maaqí qímasee Yísunara qinau. Qinée Ánutuna maraquna qáfaunanoo mifá nakipurúnaiká-mambino innaarúnindari qumuréeno Yísunasaa quqéeno. ³³ Qinée qeeqá kai ásauku mundíranara sía amana mifée qianáura. Maa-saikánara diqíqoofa Ánut-ufa maaqí qímasee qímaqimino. Anée faiqí moó qá-fainanoo qiní maraquna fannoo akooqóo minásaa mundúfinnanara minára faiqí ánaasee qiní náaquqara maraqunannái rúmannimaqáanina fee qinnáranoo. ³⁴ Maafá Ánutufa rusandeesámu másee mároofa nari ámaaku uqanna máridanoo. Qinée qeeqá qífunnai qáfeeqa ínni kooroománnimaqaidaqa.

Yísufa indaarú óoqasaa nífiqoo faiqi namusa.

³⁵ Kanánaana iqáqoofanoo Yoohaneefa nammári áfainni nari ufa írimaru fasiqa qandá faqa márufanoo Yísufa áiqarónau. ³⁶ Áiqaróofanoo Yoohaneefa ámiqi mándee aiqumáseeno qinau. Ínnee maaná qá-

faaqa Ánutuna aandáú ánaaqiara foora qaindásaa maasára kúquaninafa áiqaqaidanoo. ³⁷ Yoohaneena ufa írimarúqanda mi-ufána irisée Yísuna dóo áfaqee fiqau. ³⁸ Áfaqee fímarufanoo Yísufa quandáfi níndafeeno qinau. Ínnee qara nánaree qiní qífáqee ánídee qufaqa miqandá qiqau. Ufasáa rakísira anée yái fee máridanee. ³⁹ Yísufa iriséeno qímannimino dóo anirée qáfáaqa qufaqa miqandá miná faqa óonu miná máqa qáfamasee eenánianna óonu qáfamaseeqa miná faqa káqi kaaqóo máriqau.

⁴⁰ Mi-fasiqaqandá Yísuna máqa óonu qáfamasee miná faqa máruqanda miqandákiqari moó fannoo An-durufa márinau. Mifá Simoona moó áuqu Pee-tooroona ákaqa márinau. ⁴¹ Andurufa naráfasaana Simoona moó áuqu Peetooroona káqi káqi paqúri-maseeno qímaminoo qinau. Maasá Ánutuna ásauku mundíra fasiqa kambíqaannoo fee qímaqoofa dóo maasá paqúriqa qímaseeno miná áfiqammaree Yí-sufinnai finau. ⁴² Oonuroofanoo Yísufa Simoona aiqumáseeno qinau. Anée Yoohaneena ámaaku Simoona máriananoo. Qinée aníara Keefasaneé qianáuree qinau. Mi-auqú oosanná óoni fee qínoo máridanoo.

Yísufa Firipina faqa Natanaeerana faqa náaroo ufafa.

⁴³ Moo kánanaana Yísufa Kariree máqamaaqai fuanéera aanái Firipina paqúrimandeenoo qímaminoo qinau. Dóo Firipi qiní faqa dóo ániannee qinau. ⁴⁴ Firip-ifa faqa Andurufa faqa Peetooroona faqa Beetasaida máqusaindari moodáa maqusanaasa máriqau. ⁴⁵ Firip-ifa Natanaeeranara randásee paqúrimaseeno qí-maminou. Mooseefa Ánutuna sándufasaa faqa tamummáqara fasiqausa faqa kambíqaaninna fasiqa-nara óoqai ákara rúmaqoona maasá paqúriqa. Mifá Yí-sufa Yooseefaana ámaaku Nasareete máqusain-daraafa máridanoo. ⁴⁶ Natanaeerafa qinau, Akasáa náqimásee ámiqira ainaina Nasareete máqusaindari kambíqararee, sía kambíqaannoo. Miqí qufanoo Firip-ifa qinau anirée dóo óonu qáfa.

⁴⁷ Firipifa miná áfiqeenoo óonu roofanoo Yísufa Natanaeerana qáfamaseeno qímaminoo qinau. Óo maafá Isarae máqannaa faiqí uqanna ánidanoo. Sía qúnna úfa minakí máriafa andeeqárafa kai máriafa mári-danoo. ⁴⁸ Natanaeerafa minára iriséeno tautú-maseeno maaqí qímasee Yísuna qímaminou, anée náqi fee másee qiníara íridanee. Yísufa iriséeno maaqí qímasee qímaminou. Natanaeera fáasai Firipifa sía aní paqúriqoo anée aneenná maqúsai aneenná faafisa atukaki níanai márianaqa qinée aní aunduráki-naa óosana fáasai qáfeeqa. ⁴⁹ Natanaeerafa iriséeno tautúmakufanoo qinau. Ufasáa rakísirafa anée Ánutu-na ámaaku márianafa. Anée Isarae máqannaa karaambáiqá márianafa máriananoo. ⁵⁰ Miqí qíma-soofanoo Yísufa qinau. Qinée fáasai faafisa atukaki máriana qáfaunannara minára qúnannara anée mináree qiníara Ánutuna ámaaku fee qídanee. Qiní ufa íria. Maqee káqikaaqoo uqafíqaunana qá-faananoo. Kásooqaqee ánoona firaaqóo uqán-

nifiqaanaura. ⁵¹ Miqí qímasee miná faqa márusa qí-manniminoo qinau. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa kásooqaaqee ínnee innaarúnai kudimandá rakée inaqa qáfaiфанoo qangiroouqá faiqí nímaaku qíní qimum-maqa óoraini qúmáini ímarifaqa níndafeefaranoo.

Kannaana máqusai faiqí faqa ánaasee faqa nimundóo ufafa.

2 Qaara faasaaná áiqarofanoo Kanna máqusai Kariree máqa maaqaki moó máqusaki mánaaqa amundárafa márínau. Yísuna ánoofa Máriafa mi-qoomaqánaki dadaaqídanoo márínau. Qoomáqa suqóosa Yísuna faqa narí faiqi námu faqa náarooafaqai fíqau. ³ Mi-maqannáasa óosana maaqímminoo máridanoo. Mánaaqa nimundáreee qímasaídaqa nárana faqa uáinna nammari nári maqee maqee née maría nammari faqa námammaree múnusáida nimundée máriqau. Mi-qoomaqánaki uáinna nammari námammaree kasaaqa múnu taikásoofanoo Máriafa narí ámaaku Yísuna qímaminoo qinau. Qiní qímaaku dóo uáinna nammari taikánoo máridanoo. ⁴ Yísufa mi-ufána iriséeno narí áfeeka kooroománnimaqaaninnana iriséeno qímaminoo qinau. Óo qinnaqéefoo nánaree anée qíní iráidane. Kásooqaaqee qinée firaa ainainá óosana óosana faiqí sía áuqee maríana áuqanaura anée maqee kasaaqai qímariananoo. ⁵ Yísuna ánoofa miná iriséeno quandáfinoo qoomáqa dadaaqímaru fasiqausa mara quqáqoosa maaqí qímasee Yísunara qímannimino. Nána ainainaree maafá qínaqa mifá qínandée kai iaqa.

⁶ Mi-maqánaki óoni qafee firaafáuqa dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa marasée márínau. Yuda máqannaasa nári ímarúdeemásee minakína námari marasée nísaaqumásáida nárana néemariqau. Aiqáma ooni qafee tintarámma miqírafa firaafáuqa márínau. Nammári moómoo saka adíee marúsauqa máriqau. ⁷ Yísufa qoomáqa suqára faiqiuqa mara quqáqoosa qímanniminoo qinau. Ínnee nammári sakasée maa-ooni qafeesáki adíee márifanoo áfaisaa kai úruani. Yísufa miqí qímasoofaqa misá aiqáma mi-ooni qafeesáki saka adíooofanoo áfaisaa qumbiqáqau. ⁸ Saka adía qumbiqásoofanoo Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee minakínaana sakamáree qoomáqasaa rakísimarina ámifanoo námasee qáfaani. ⁹ Miqí qímasoofaqa misá míqimmíqau. Qoomáqasaa rakísirafa mi-nammari fa uáinnáikamáfuna óosana síamma írinau. Qoomáqa suqéemaru aináinira fasiqausa misá kai íriqau. Qoomáqasaa rakísirafa námasee qáfoofanoo amundóo ánaaseena afaaqi áaramáseenoo qinau. ¹⁰ Aiqáma qoomáqa suqée maríasa ámiqira uáinna náaree indaarú nímiafaqa náidaqa. Néeneesaafaqa ínaaqianna mandá uainna nímidáqa. Anée sía míqiananoo ámiqira uainna uqanná kai ínaaqianna nímqiananoo.

¹¹ Miqínoo Kariree máqa maaqaki Kannaana máqusai Yísufa narí saika óosana araseeno faiqí sía áuqoo ainaina ámiqira oosana áuqamásoofaqa faiqí ánaasee qáfaqau. Mifá mi-karí narí afeeka firaaná uqanní-

fíqooafa miná ufa írimaru fasiqausa Yísunara kúqaa Ánutuna ámiqira áfeeka uqanníqee marí fee qiqau.

¹² Miqóoqari Yísufa narí ánoona faqa narí ákaqaafasaa faqa narí ufa írimarusa faqa Kapeeranaumma máqusai óoqu fíqau. Miqóo óoquree qaaramoo fáasaana káqi márínau.

Yísufa Yeerusaree náaquqara ámaana máqaki kéeqoo ufafa.

(Mataioo 21:12-13; Mareekoo 11:15-17; Ruka 19:45-46)

(Óoqai Ánutuna qangiroo moó fannoo Isaraee máqannaasa áinnaaqareeno Isipa máqannaasa óoqa faiqiuqa kuqá nárufaqa Isaraee máqannaasa quqásee sandáqau.)

¹³ Isaraee máqannaasa mi-ainnaaqarara qoomaqána suqárra deedaqufanoo Yísufa minní Yeerusaree máqusai óoru fínau. ¹⁴ Óorureeno Yísufa náaquqara amaana maqaki kéeqafinoo óonurama níndafoofaqa faiqí mi-naambeeqána márida Ánutuna tatúfirana suqárra qídaqa burimakáu sipsípa nakipurúna narínni narínni feefaurímaríqau. Miqídaqa firaa munnimma máridaqa qúmмуaraikámmimáriqau. Faiqí ánaasee kaamána munnimma mara máree múnu nímuafaqa misá náaquqara maqakinaa munnimma nári nímmariqau. Miná faqa amaana máqasaa rakísirausa nári faqa qúmмуaraikámmimariqau. ¹⁵ Yísufa aniráma níndafeeno sánda kukúqamma qumáreenoo mi-samúna burimakáu sipsípa faiqí náru nífaqaauafa quqásee sandáqau. Munnimma kukúqimaru qaindáusa ani qumáreenoo téeqi máqusoofanoo mi-munnimáusa maqándanandá-nammínau. ¹⁶ Miná miqímáseeno nakipurúna feefaurí máree marúsa maaqí qímasee qímannimino. Maa-ufínisa maanakínaana maanakíqari kai dóo máree fífuaqa, sía máriaqa. Qiní qíkoona máaqa maa-maqáfa máridanoo. Ínnee sía miná marasée dapi feefaurira maqá fee qiaqa.

¹⁷ Miqí qímasoofaqa Yísuna faqa nímarusa óoqeenaa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufara óonumafi irisée qiqau. Aní máaqara qiqá dídirafa idára foora qáidanoo fee qiqau. Yísuna faiqí námu minára íriqa maaqí qiqau. Óoqeenáa ufa ánoona dóo maqee Yísunaki kambíqeenoo fee qiqau.

¹⁸ Yísufa aandáuqa amaana máqa naambeéqaindaraana niqíqámsoofaqa Yuda máqanna úriqararausa quandáfi Yísuna áqidaqa qiqau. Anée kúqaa karaambáiqá máridana faiqí sía amana áuqee maria ainaina firaa ainaina moó uqaqífíqinaqa maasá kúqaa aníara karaambáiqammífoo qianáura. ¹⁹ Yísufa mi-ufána iriséeno qinau. Amaná, ínnee maa-amaana maqána rapéemasai faqa qinée qaaramoo fáasaana kafáa uqéera kúradaanaura. ²⁰ Yuda máqannaasa úriqararauasa minára iriséeqa qiqau. Akasáa maa-maqána óoninnai áuqimariafa firaafá máridanoo. Maasá qikeekú qikaakú (46) qaara fasiqa níku nísauku taikásee dínni taikásee dínni ani moodáa marasée áukuana aundurái maa-afeeka maqána áuquqoofa máridanoo. Anée náqimásee qaaramoo fáasaana

uqéera kúradarara qídanee. ²¹ Yísufa sía náaquqara maqara írinau. Narí afaaqara Ánutuna náaquqara maqa fée qufaqa misá sía íriqau. ²² Yísuna faiqi námu faqa sía aaqee mi-ufána óosana íriqau. Kásooqaqee Yísufa kúqiranakiqari fíndifufaqa miqóo Yísuna ufa irisée miqóo ánoonara óonumafi íriqau. Miqóo faqa misá tamummáqara fasiqa ákarara faqa Yísunara faqa kúqaa fee qiqau.

Yísufa aiqáma fasiqa naundurái nínadafoo ufa.

²³ Mi-fasannái áinnaaqarara qoomaqa kamuqoo Yísufa Yeerusareenni márufafa moómoosa miná sía faiqi amana áuqeemaria ainaina qáfamasee kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qímariqau. Maa-fasiqáfa Ánutuna áfeeka eeraarirana kooroo ímarifa márídanoo fee qímariqau. ²⁴ Yísufa minára írinoo sía misáki paasóosamandee afaqa quqánau. Mifá faiqi naundurái írufanoo sía amanaíkufanoo. ²⁵ Sía moó fannoo faiqi naundurákinaana qímamiqau. Narí kai ámiqimandee aiqámausa naundurá mandírirana níqafamaseenoo misáki sía afaqa quqánau.

Yísufa Nikoodeemusanandíri ufaqu úfafa.

3 Farisai ámaana ufa qímarusaki faiqi moo áuqu Nikoodeemusafa Yuda máqannaasa úriqararafa moó fannoo márínau. ² Mi-fasiqáfa moo éenda asukunakí kukéeqakufanoo Yísufa máruqoo aniréenoo qímaminoo qinau. Óo ufasáa rakísirafa anée Ánutufinaindari ánianafa ufasáa rakísirafa máríanaqa maasá minára íridaqa. Sía fífau fasiqa naríkai qínanoo faiqi teeroo ainaina aaqee taikáannoo, anée íanandee qíananoo taikáannoo. Ánutufinaindari ánianafa máríannanara mi-afeeka ainaina áuqimarianaqa maasá íridaqa. Anée nánufa fee maasá qímaqiminnaree.

³ Yísufa iriséenoo narí qímaminoo qinau. Qinée ánoona ufa aní qímamiana. Faiqi Ánutufinaindari kafáa fúkasaa ánaaqi ánaaqi kámafinausa kai Ánutuna quqúsaki kéeqeeqaranoo. Káqi márínausa sía amana fífáranoo.

⁴ Nikoodeemusafa mi-ufána iriséenoo kafáa Yísuna irámmirinoo qinau. Náqimásee faiqi firaafá kafáa ánaaqi kamámbinoo fee, narí ánoona áranandaki kéeqafinanoo fee kafáa máqaannoo fée. Yísu sía amana, sía minára qímariananoo.

⁵ Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau. Qinée ánoona ufa aní qímamidaqa. Faiqi káqimarínausa sía uqanna Ánutuna quqúsaki kéeqeeqaranoo. Ánaasee áranandaki kambíqainausa quandáfi Ánutuna maraqunannái faqa fúkasaa ánaaqi kámafinausa kai Ánutuna quqúsaki kéeqeeqaranoo. ⁶ Faiqi nímaqífaqaasa quándaki nímaqífaqaasa máqeeqaranoo. Ánutuna maraquna fannoo quándaki maraquna faqaasa Ánutunara írirana faqaasa máqaannoo. ⁷ Qinée aníara kafáa fúkasaa ánaaqikinana kambíqaannee qúnana sía anée minára irisée tautía. ⁸ Úfai óosana íria. Yáindari ánidanoo fee. Yái fee fídanoo fee. Narí íriranamau fífaná anée ufa kái írimariananoo. Ánutuna maraqunan-

nái faiqi moó fúkasaa ánaaqi kúrausa miqí kai ídaqa. Anée sía miná óosana qáfeennaranoo.

⁹ Nikoodeemusafa mi-ufána iriséenoo Yísuna qímaminau. Náqimásee maa-ainainnáfa anée qíanandee íannoo fee. Sía qinée minára íridaqa.

¹⁰ Yísufa iriséenoo maaqi qímasee narí qímaminau. Anée Isaraee máqanna rakísirafa firaafá moó fannoo máríanaqa máríannanoo anée náqimaseenee maa-ufána óosana sía íridane. ¹¹ Qinée kaifáa ánoona ufa aní qímamidaqa. Maasá írunna úfana kai aní qímamidaqa. Maasá qáfee marúnna ainainará kai ínni qímamimidaqa. Sía moó fannoo innaarúnai óoru fímariasa márídaqa. Qinée faiqi nímaaku kai innaarúnaindari qúmuafanausa mindáraa ainainara írida márídaqa. Qinée maa-maqánasaaqaraa ainainara aní qímamiana sía írinana náqimásee innaarúnai ainainara qímamiana írinnaree.

¹⁴ Yísufa kafáa Nikoodeemusana qímamidanoo qinau. Óoqai aadána máqa maaqaki sakánuqaindi Isaraee máqannaasa moómoo ukaqánnimisoofaqa kúqimariqau. Mooseefá miná qáfamasee koopáa saunu náaree áuquseenoo miná ánaaqianna minánnai kai sakáni áuquseenoo mi-saunúnasaa kukúkukuqamaseenoo dóo uqéerasoofaqa kúqirarimarusá miná qáfamaseeqa sía kúqiqau fíndifiqau. Qíní faiqi nímaaku miqí kai másee qíní darusée aunírira saqarisaa uqéera quqéefaranoo. Qinée miqóo airíqa máríanaqa aiqámausa qíní qíqafamasee írirana qínísaa rusírausa Ánutufa narí náaru márírana nímiannoo. ¹⁶ Ánutufa maa-maqánasaa máríasara ámuqusa firaqoo qunára narí ámaaku moodáa uqanna ámiqirana maqásaaqaraasa nímuná miná saqárikinausa sía kurídiranaki fífáranoo Ánutuna náaru máríranaki fuaqéera narí ámaaku níminau. ¹⁷ Ánutufa sía maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaasee narí ufa firaanáki mara áquanifeerá narí ámaaku maa-maqánasaa quqánnisánu. Mifá faiqi ánaasee náriranakinaana qumbáqeeqee náaru asumu máríranaki quqánnisaanifeera Yísuna quqánau.

¹⁸ Maqásaa fasiqa ánaasee Ánutuna faiqi námukinausa miná saqárikinausa Ánutuna nárirafa sía misásaa márídanoo. Sía Ánutuna faiqi námukinausa sía miná saqárikinausa dóo óoqai Ánutuna nárirafa misásaa márídanoo. Misá Ánutuna moodáa faiqara sía misá nári írirana minásaa rusírai Ánutuna nárirafa minárakai dóo misásaa márídanoo. ¹⁹ Ánutuna nárirá óosana maaqímminoo márídanoo. Ánutuna káaqa qára qoomara foora Yísufa maa-maqánasaa dóo aní márídanoo. Faiqi nári óosana mandáinaina máree márífanoo minára írinoo káaqa qára qoomara Yísunara ákooqai fanoo asukunara rídanoo. ²⁰ Faiqi moó fannoo mandáinaina máree marífa mifá káaqa qáranara fídiaqaa ímarifa sía fáasaana kooroo íannoo. Narí mandá óosana kooroo qianóo qímasee asukunakí káqi márídanoo. ²¹ Yáfa yáfee moó fannoo ánoona óosana márínausa mifá súanisaa qóoma máríqoo áninafa narí

Ánutuna ufamáu fímari oosanna akooqóo kooroo íani-feera akoosaqá ánidanoo.

Yísufa Yoohaneena nammári nímimaruna faqa ufaqu úfafa.

²² Mi-aukuannái Yísufa narí faiqi námufáqa Yudeeaa máqa maaqaki óoquiree marikínoo Yísufa qufaqa miná faiqi námu faiqí ánaasee nammáriki kéeqamánni-maqee maríqau. ²³ Yoohaneefa nammári nímimarufa mifá fáqa mi-aukuanná moosáa faiqí ánaasee nammáriki kéeqamánni-maqee marínau. Mifá Saarimma máqusa aaqá Aeenoona námmariki kéeqamánni-maqee marínau. Miqóo nammári moómoo mándinoo márúnara faiqí ánaasee moómoo suqíqa márufanoo Yoohaneefa nammári áuqamánni-maqee marínau. ²⁴ Yoohaneefa mi-kamúqoo káqi máru kamuqoo nammáriki kéeqamánni-maqee marínau. Eeroodeefa sía karabúsaki quqóo kamúqoo miqí marínau.

²⁵ Yoohaneena faiqi námu faqa Yuda máqannaa fasiqa moó fannoo faqa Yuda máqannaa nammári kéeqannimaqee máru óosannara ufa raináqau. ²⁶ Miqí-daqa Yoohanee funnái óonuree qímamiqa qíqau. Óo ufasáa rakísirafa. Óoqai anée Yooradanna námvari dínni afainni qímannimuna fasiqafa Yísufa dóo Yeerusareendári qumuréeno faiqí ánaasee nammári áuqamánni-maqee marífaqa minní faiqí ánaasee moómoo fídaqa.

²⁷ Yoohaneefa miná iriséeno maaqí qímasee qímannimau. Sía moó fannoo káqi íanno. Ánutufa áminafa kai miqíanno. ²⁸ Ínnee mi-fasiqánara qiní ufa qíafannanara írimarius máriafanoo. Qinée minára maaqí qíafanafa. Qinée sía ásauku mundírausa máridaqa. Qinée miná óorinni ániafanausa kai máridaqa. ²⁹ Áqoondi fannoo amundára fasiqa aaqá máridanoo miná ufa iriséeno asasídanoo. Narí áqoondi ánaasee máree marínara asasídanoo. Qinée Yoohaneesa Yísunara iriséeqa asasídaqa. Mifá amundára fasiqara foora márifaqa qinée miná áqoondiara foora máridaqa miná ufa iriséeqa qiní asasírafa firaafá máridanoo. ³⁰ Mifá maqee maa-fasannái úriqararafaikámambi maríanno. Qinée qeeqá óorudupirausaikámambi maríanaura.

Innaarúnaidari qúmu fasiqana ufa.

(Yoohaneefa nammári nímimarufa mi-ufána Yísunara qímasoofanoo maa-papiqána ákara rímarufa miná amaráfa Yísuna faiqi námukinaa moó Yoohaneefa narí amarána ufa iriséeno ákara rúmaseeno kafáa narí ufa Yísunara maaqí qímasee ákara rínoo qinau.)

³¹ Miríndari qúmifa mifá aiqámausa úriqararafa máridanoo. Maa-maqánasaa qaraafa maa-maqánasaa qaraanara kai qídanoo. Innaarúnaidari qúmifa mifá aiqámausa úriqararafa máridanoo. ³² Yísufa innaarúnaidari qúmifa minní máridanoo mindáraa ainainara narí áfu qáfainara narí áaqoo írinara qímannimari-faqa sía írimariafanoo. ³³ Mi-ainainná qímannimari

irisée kúqaa ánoonee qímasee máranna fasiqa ánaasee Ánutunara kúqaa fee qímariasá máridaqa. ³⁴ Ánutufa innaarúnaidari aiqámasaifa Ánutuna óokinaa ufa kái qímannimidanoo Ánutufa narí maraquna múduka amiqáifanoo miqídanoo. ³⁵ Yísuna ákoofa Ánutufa narí ámaakuara ámuqusifanoo minára rídanoo aiqáma ainaina miná áramandunnai quqáidanoo. ³⁶ Ánutuna ámaaku ufa irisée mara miná saqárikinafa dóo mifá Ánutuna náaru márirana marasée minakí máridanoo. Ánutuna ámaaku ufa irisée rukíainafa Ánutuna firaqóo áanooqirafa minásaa náaru márianno.

Yísufa Samaria máqannaa ánaasee faqa ufaqu úfafa.

4 Faiqí ánaasee moómoo Yísufunnai fímari-afanoo nammáriki kéeqamánni-maqee marínau. ² Yísufa sía narífau kéeqamánni-maqee marínau. Miná faiqi námu miná ufasáa kai kéeqamánni-maqee maríqau. Yísufunnai moómoo fímarufanoo Yoohane funnai moodáa moodáa kai fímariqau. Farisai amaana ufa qímarusa mi-ufána iriséeqa múnuqi míniqira ufa uqéeraaqaa ufanóo Yísufa iriséeno Yudeeaa máqa maaqa mmíniseeno Kariree máqa maaqaki kafáa finau. ⁴ Yudeeaa máqa maaqa minnísee Kariree máqa maaqaki fídanoo Samaria máqa maaqa namuqáa márúna qámabannai óonuranau.

⁵ Miqóo fídanoo Yísufa moó máqusa áuqu Sikara mi-maqusána paqúrinau. Óoqai Yakooboofa miqóo máridanoo nammári sía márufanoo madika indufúseenoo minakínaa námvari néeneeufanoo narí ámaaku Yooseefaana ámu nammarifa marínau. Meemái uqanna indufú maree nammári paqúrinau. Sikara máqusa mi-nammari madikána aaqá marínau. ⁶ Yísufa kísaaqa aatata fífí isoofanoo ámudaani rufanoo miqóo Yakooboona nammári mádika paqúrimaseeno miná áfainni óoqu marínau. Súani qámabannaikufanoo madika áfainni óoqu marínau.

⁷ Yísufa óoqu marífí márufanoo Samaria ánaasee moó fannoo Yakooboona madikakí nammári sákarara óoqu finau. Óoquiree nammári madikakí sákeemarfanoo Yísufa innaaruqínoo qinau. Maa-anaasee anée nammári qiní qímína náa. ⁸ Yísuna faiqi námu nárana feefauríraee qímasee maqúsai óorufufanoo Yísufa naríaraa mi-nammarina áfainni óoqufaaqee márida qáfoofanoo mi-anaaseefá nammári sákararee qímasee qúminau. Qumuroofanoo Yísufa nammáriara qufanoo mi-samaria maqannaa anaaseefá tautínoo qinau.

¹⁰ Akasáa Yuda máqannaafammia. Sía Yuda máqannaasa Samaria máqannaasa kaafa pírítaki náidammia. Qinée Samaria máqannaa máridaqqammu. Anée náqi fee qídanee nammáriara qiníara innaaru qídanee. Yísufa minára iriséeno maaqí qímasee narí qímaminau. Anée Ánutuna nímira ainainara fáqa qiníara fáqa írimarinafa máridanau qiníara iráinaqau náaru márira námvari aní ámini. ¹¹ Mi-anaaseefá mi-ufána iriséeno kafáa qímaminoo qinau. Óo maa-fasiqa aní nammárianandaana faqa nammári rarisára sánda

fáqa sía máridanoo. Maa-madikáfa meemái kisaagasaa máridanoo. Anée qianandee yáindaraanee náaru máriira námmani maréennaree. ¹² Maasá qísaifaqafa Yakooboofa óoqai maa-madikána maasá indufú qisóona máriafa maasá sakáidaqa. Narí fáqa narí faiqi námu fáqa narí sipsípauqa faqa maa-madikánakinaa námmani néeneeusa máriqau. Anée aneenáaraa Yakooboona úriqararausee qídanee.

¹³ Yísufa mi-ufána iriséeno kafáa qímaminoo qinau. Aiqámausa maa-madikánakinaa námmani námasaifanoo kaifáa kaifáa sakasáida néemarifaranoo. Qinée nímianna námmarina náifandinausa sía kaifáa nammáriara nídiannoo. ¹⁴ Qinée nímianna námmarina námasainafa miná aunduráindari náaru máriira námmani maqee maqee úridanoo náaru máriirana ámianoo.

¹⁵ Mi-anaaseefá mi-ufána iriséeno Yísuna qímaminoo qinau. Maa-fasiqa maqee kái mi-nammarína qímina námasaananoo taikáfinaqa sía maqee maqee qumu nammári saka, íreeda mária.

¹⁶ Yísufa mi-ufána iriséeno maaqí qímasee mi-anaaseená qímaminau. Anée óoru aneenná afaaqi áfiqee qúmua.

¹⁷ Miqí qufanoo mi-anaaseefá qinau, qinée faiqí síaisa máridaqa.

¹⁸ Miqí qufanoo Yísufa kafáa qímaminoo qinau. Óo dóo anée óoqai moodánnai qísauku fásiqa mároonafa máriananoo. Maqee maraqáanna fasiqafa sía aní afaaqifáú máridanoo mooná afaaqi máridanoo. Anée kúqaa ánoona ufa kái qímaqimiananoo.

¹⁹ Mi-anaaseefá mi-ufána iriséeno tautúmaseeno qinau Bóo anée Ánutuna tamummáqara fasiqa máriananoo qinée qáfaidaqa. ²⁰ Maasá Samaria máqannaasa maa-aqannásaa Ánutunara innaaru qídaqa amooqídaqa. Ínnee Yuda máqannaasa Yeerusareeniara Ánutuna amooqímaria maqusa fée qídaqa. ²¹ Mi-anaaseefá miqí qufanoo Yísufa qímaminoo qinau. Ínnee Samaria máqannaasa fífau amooqí maríafanoo sía minára írimariafanoo. Maasá Yuda máqannaasa Ánutuna amooqímarianara írimarunausa máridaqa. Ánutufa Yuda máqannaannai aiqáma ánaamuru Ánutuna náriranakinaana uqéereeqeenoo narí áqoondikiranaki quqánnisáannoo. Óo maa-anaasee ámiqimasee qiní ufa íria. Qúsasaa ánira aukuaana faiqí ánaasee sía maa-aqannásaa fee Yeerusareenni fee Ánutunara innaaru qifáranoo, fífau aiqámatinai qiní qíkoona amooqifáranoo. ²³ Qúsasaa ánira aukuaana dóo maqee animáridanoo, faiqí ánaasee kúqaa ánoona Ánutuna amooqímariasa kúqaa nári maraquna námufaqa kúqaa ánoona ufa námufaqa amooqifáranoo. Ánutufa miqíasara kai naríara qimooqídammiafoo qímaseeno ádidanoo. ²⁴ Ánutufa maraquna óosana faqaafa máridanoo. Minára Ánutuna amooqímariasa nári maraqunannái faqa nári nímuqusa óokiqari faqa Ánutuna amooqifáranoo.

²⁵ Yísufa mi-ufána mi-anaaseená qímamufanoo mi-anaaseefá quandáfinoo Yísuna maaqí qímasee qímaminau. Ánutuna ásauku mundírafa mifá

qumuréeno aiqáma ainainara maasá qímaqiminaqa írianaura, qinée íridaqa. ²⁶ Miqí qufanoo Yísufa qinau. Qinée misá máridaqa. Qinée aní fáqa ufa qímarunausa misá máridaqa.

²⁷ Yísufa miqí qímarufanoo dóo miná faiqi námu Sikara máqusaindari qumuraqáu. Qumurée qáfoofanoo Yísufa Samaria ánaasee faqa ufa qímarufaqa tautúmaseeqa qumeékai qáfee maríqau. Misá Yísunara nánaree randáidanee miná fáqa ufa qídanee qianéerusia minnísaqau.

²⁸ Yísuna faiqi námu maqúsaindari qúmufanoo mi-anaaseefá narí nammáriana miqóo quqáseenoo káqisamu maqúsai óoruree narí máqannaakaqáusa qímannimino qinau. ²⁹ Ínnee qumuráifaqa múqusaanaqa qáfafaqa. Óoqai aiqáma ainaina qinée máree mariafanna ainainara kooroo ifaqa írunna fasiqafa Ánutuna ásauku mundírafa fee máridanoo fee. Dóo maí qumurée qáfafaqa. ³⁰ Misá miná irisée dóo nári maqúsaindari óoqu Yísuna qáfararee qímasee óoqu fíqau.

³¹ Mi-anaaseefá maqúsai óorufufaqa Yísuna faiqi námu Yísuna qímamiqau ufasáa rakísira dóo nárana náa qufanoo mifá náriqa qímannimino. Qiní nárana moó máridanoo ínnee minára sía írimariafanoo.

³³ Miqí qufaqa misá narí qímami narí qímami qíqau. Moó fannoo nárana miná áminoo fee qufanoo Yísufa qinau. Qiní nárana nárafa qiní diqiqoonná Ánutuna ufamáu fírafa máridanoo. Miná saika taikárafa qiní nárana marídanoo.

³⁵ Ínnee maaqí qímariafanoo. Quqoona qaara fáqa qaara faqa áiqaráinaqa súana aiqúanauree qídaqa. Qinée minára maaqí qídaqa. Ínnee óonu áfuqaki qáfafaqa dóo maqee nárana anaá máridanoo. Aiqíra áukuana dóo ani máridanoo.

(Yísufa miqóoqaraa fasiqa ánaasee Ánutuna ufa qímannimifaqa írifandinnanara aiqírana kíkiqusinoo máridanoo.)

³⁶ Yísufa minára kaifáa narí faiqínámu qímannimino qinau. Faiqí moó fannoo nárana aiqímarifa mifá miná ákiaqara máraidanoo. Náranara foora faiqí ánaasee súqueeqeenoo innaarúnai quqásainaqa náaruara máriirana máraaqeera. Misá náaruara máriirana marasáifanoo úmmaqimarifa faqa aiqímarifa faqa moodáanaki asasifáranoo. ³⁷ Maasá ufakíqari maaqí qídaqa. Moó fannoo úmmaqidanoo moó fannoo aiqídanoo. ³⁸ Qinée Yísusa ínniara faiqí ánaasee aiqúaqeera foora innaarúnaanai ubeekaaqéera niqíqéeqa. Mi-afuqánaki ínnee sía miná úmmaqimariafanoo. Akaqá fasiqa ánaasee Ánutuna náaru máriira asumu mi-afuqánaki úmmaquqoofaqa ínnee káqi unakúsee misá kadáapísaa ínnee fífau faiqí ánaasee maréeqee náaru máriranaki quqánnisáafaqa fífau feefaurú máreefaranoo.

³⁹ Yísufa narí faiqi námu faqa ufa qímarufanoo mi-Samaria anaaseefá narí maqúsai óorureeno aqóonausa maaqí qímasee Yísunara qímannimino. Mifá qinée óoqai máraafanna ainainara qímaqimifaqa íriqa. Miqí qufaqa mi-maqannásaa moómoosa Yísunara

kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qiqau. ⁴⁰ Miqí qí-masee óoqureeqa Yísunara maasá fáqa ani márian-neera afeekaiká mándee fuki faakí qímasoofanoo Yísufa misá fáqa qaara fáasaana márinau.

⁴¹ Miqóo moómoosa Yísuna óokinaa ufa iriséeqa kúqaa ánoonee qímasee quandáfufaqa mi-anaaseená qímamiqa qiqau. Dóo maqee maasá sía ani ufara káifáú ánoonee qífarau. Narí óokinaa ufa iriséeqa minára kúqaa aiqáma maa-maqa maaqánakinaasa mandáindainakinaana maréeqee asumu máriranaki quqánnisaanína fee qídaqa.

Yísufa úriqarara fasiqa faiqi andeéqáisóo ufafa.

⁴³ Yísufa Sikaa máqanna faqa qaara fáasaana mári-noo quqáseenoo Kariree máqa maaqai narí maqa maaqai finau. ⁴⁴ Yísufa narí maqa máaqara maaqí qinau. Tamummáqara fasiqa maqúsa maqusa fídanoo faiqí ánaasee minára áaquqaiifanoo miná ufa íríaqaáifaranoo. Narí miná maqúsanaasa níkoo níkaa másee sía minúfa írifaranoo. ⁴⁵ Yísufa Kariree máqa maaqai óonuroofaqa miqóoqaraasa qáfamaseeqa asasi-daqamma minúfa íríqau. Kariree máqannaasa akaqáusa fáqa Yeerusaree máqusai óorureeqa áinaaqarara qoomaqaki miqóo Yísuna qáfamaqoosa faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina áuqusoofaqa qáfamaseeqa óorurandee qumu márufanoo Yísufa Kariree máqa maaqai qumuroofaqa asasamásee uru áfiqee múquseeqa faiqí ánaasee ámiqimaseeqa minúfa íríqau.

⁴⁶ Yísufa Kariree máqa maaqakinaa káqikaa máqusa áuqu Kannaana máqusai óoqai nári uáinna nammari taikáfufanoo nammárinna áuqu maqusanaki óonuranau. Mi-maqúsánaki faiqí firaafá úriqararafa moó márinau. Miná ámaaku kúqira aurira aurídanoo Kapeeranaumma máqusai máridanoo kúqirari marí-nau. ⁴⁷ Mi-fasiqáfa Yísunara Yudeeaa máqa maaqaindari Kariree máqa maaqaki animárunara iriséeno miqóo óonureeno Yísuna irámmirino qinau. Óo ufasáa rakísirafa amanée anée qiní faqa Kapeeranaumma máqusai óonuree qiní qímaaku kúqira aurira aurímarina andeéqáisaa. ⁴⁸ Yísufa miná iriséeno maaqí qímaseeno narí qímaminau. Ínniki sía moó fannoo qiníara káqi kúqaa fee qímasee qiníkina írifaranoo. Ínnee fira aainaina faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainaina áuqamásaanaqa qáfeeqa kai qiníkina írifaranoo.

⁴⁹ Mi-uriqarara fasiqáfa minára iriséeno qinau. Óo qiní karaambáiqqa qiní faiqi kúqirarammidanoo dóo qiní faqa ánia.

⁵⁰ Yísufa iriséeno maaqí qímasee qímaminoo qinau. Dóo fíndifi fúa ani maqúsai dóo ani ámaaku fíndifuanoo. Mi-fasiqáfa mi-ufána iriséeno dóo kúqaa fee qímasee dóo quqáseenoo quándakufanoo aatáta fídanoo qáfoofaqa mi-uriqarara fasiqána saika faiqiuqa aanái ani paqúrimandee qímamiqa qiqau. Dóo ani ámaaku fíndifino, sía kúquanno.

⁵² Miná ákoofa miná iriséeno fíndifuna óosanara irámmirufaqa misá qiqau. Eendá súani qámbaana

máriifanoo miqínni qúmifanoo dóo ani faiqi afaaqa dóo asooéeno. ⁵³ Miná ákoofa Yísunara óonumafi iriséeno qinau. Óo mi-kamú qóo kai ani faiqi fíndifuanoo fee qifaqa írúnna qóo kai dóo fíndifino. Dóo mi-uriqarara fasiqáfa narí faiqi ánaasee faqa narí áiku ásauku faqa Yísunara kúqaa Ánutuna ámaaku fée qímasee kúqaa miná saqárikíqau.

⁵⁴ Dóo Yísufa qaara kari Yudeeaa máqa maaqaindari aniréeno Kariree máqasaa qaara ainaina fira aainaina kooroomásoofaqa qáfaqa.

Yísufa farúmna áfainni faiqí moó andeéqáisóo ufafa.

5 Yísufa Kariree máqamaaqai káqikaaqóo mári-noo dóo miqóoqari fíndimaqeenoo Yuda máqannaasa amaanara qoomáqirafa firaafá kambíqaaninnanara qufanoo Yísufa irisée minní óoru fínanu. ² Yeerusaree máqusa faandaamura kooqí sipsípa kooqí fée qímarufa márinau. Mi-kooqína aaqá nammári fárumma firaafa márinau. Mi-farummána áfainni aaná fíqu ímarunnai qaindairá moodáana qísauku qaindaira márinau. Mi-farummána áuqu Beetasata fárummee qímaríqau. ³ Mi-qaindairána ámeemaana auqaána aurírana óosana óosana máree marúsa misá miná ámeemaana óoqumari marée mi-farummána áfaiqara fíqummámbi máriqau. [⁴ Karaambáiqqa qangiroo moó fannoo inaarúnaindari narí kai iriséeno moodáa kari moodáa kari áqufufanoo mi-nammárína áuqeesoofanoo indaarú mi-nammárínaki kéeqoofa mifá kéeqafufanoo narí aurírana taikásee fímarinau. Miqí márunara misá aurímarusa moómoosa Beetasata námmani áfainni rakísida maríqau.] ⁵ Faiqí moó kísaaqasaa aurímarufa misáki márinau. Moo fásiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee dínni áiku taikásee dínni óonu qaaramoó marasée (38) aukua dinee uqée marúfa márinau. ⁶ Yísufa mi-fasiqána qáfoofanoo maqásaa faiqaqée ufanoo Óo kísaaqasaa aurímarí fee qímaseeno mi-fasiqána maaqí qímasee irámmirinau. Anée fíndifirara áididanoo fee.

⁷ Mi-dinee fasiqáfa miná iriséeno maaqí qímasee qímaminau. Óo rakísirafa, Ánutuna qangiroo maa-nammárína áuqamásaifaqa yáfee qiní maréeqee minakí quqáanno fee qinée anúqi márunaqa moó fannoo kai káqi káqi áqufida taikásaida fídaqa.

⁸ Yísufa miná iriséeno quándaki qímaminoo qinau. Dóo fíndi finana aneenná qarí raqándaamamareena dóo fúa. ⁹ Dóo mi-fasiqáfa aaqee uqanná dóo mi-karí kai dóo fíndi finoo narí qarí maramáree finau. Mi-faasaanná Yísufa andeéqásoo fáasaana Yuda máqannaasa Saríríqa misá amaana fáasaana márinau.

¹⁰ Yuda máqannaasa úriqararaura mi-fasiqána aurímaruna qáfamasee áqíqa qiqau. Maaná amaana fáasaana máridanoo maasá sándufa rukíeenana aneenná qarí áakai máqeenana nánaree sándufa rukíaidanee.

¹¹ Mi-fasiqáfa qinau, qiní andeéqáqísai fa aneenná qarí raqándaamamaree fúannee qifaqa qeeqá qarí dáakai maqa máree fídaqa.

¹² Misá miná iriséeqa irámmiriqau. Yáfee aníara aneenná qaarí raqándaainana fúannee qifanée mi-fasiqáfa sía Yísuna áuqu írinau. Faiqí ánaasee moómoo márufanoo misáki kukéeqafufanoo mi-fasiqáfa sía ámiqimasee qáfanau.

¹⁴ Kásooqaqee marikínoo amaana máqaki mi-fasiqána paqúrimandee Yísufa maaqí qímaseenoo qímaminau. Dóo fee maqee qáfeenee Dóo fíndifuananoo dóo maqee aneenná mandáinaina mínimasaa. Sía miqínanoo kafáa mandáinaina firaafá uqanna anísaa áqufuanoo.

¹⁵ Mi-fasiqáfa miná iriséenoo óonuree Yuda máqanna rakísirausa paqúrimaseenoo qímannimino qinau. Yísufa kai qiní ámiqi mándaifaqa fíndi fíqa.

¹⁶ Rakísirausa miná iriséeqa dóo miqóoqari Yísuna ári-
ra úfa qímaríqau. Yuda máqanna amaana fáasaana andeéqajisóonara árirariqau. ¹⁷ Yísufa miná iriséenoo rakísirausa maaqí qímasee qímannimino. Qíní qíkoofa sía moo fáasaana minnísaidanoo aiqáma fáasaana aináinidanoo. Qínée fáqa miqíkaimmianáuranoo.

¹⁸ Yuda máqannaasa mi-ufána iriséeqa dóo kuqá ári-
raree qiqau. Misá Yísunara amaana fáasaana sándufa rukiásaiifaqee qímaríqau. Sía minára kai mifá Ánutunara narí ákoo fee qunára minára fáqa árirari maríqau. Mifá Ánutunara qiní qíkoofa fee qunára misá nánaree maqásaa fasiqa fannoo únna qídana Ánutuna amanakái márídee qídanee qímasee árirariqau.

Ánutufa narí ámaaku Yísuna aiqáma ainaina afeeka ámu ufafa.

¹⁹ Yísufa kafáa qímannimino. Qínée kúqaa ánoona ufa ínna qímannimidaqa. Qínée sía moo áinaina qeeqáara áuqaidaqa qeeqá qíkoona qáfamasee mifá indéekai ídaqa. Ákoofa moo áinaina áuqaifanoo ámaaku miqíkaimmídanoo. ²⁰ Qíní qíkoofa narí ámaaku qiníara káaqa ámuqusifanoo minára qiníara rídanoo narí aiqáma ainaina áuqaina qiní faqa kai uqaqífiqaidanoo. Maqee maa-fasiqáfa fíraa teeroo márídanoo áukuana áukuana apatara aupúree márífanoo qiní qíkoofa dadaaqifaqa andeéqásauna ínnee miná qáfee fee. Kasóoqaqee qiní qíkoofa fíraa áinaina dadaaqínaqa áuqaanaqa qáfee tautífanoo náaquqeenoo nímudaani faqa kai qumooqúkamasannoo. ²¹ Qíní qíkoofa kúqira fásíqauqa fíndifumánnisaidanoo. Qínée fáqa miqíkai íqa qeeqá dídiranannoo kai káqi márírana akaqáusa nímianaura. ²² Qíní qíkoofa sía maa-maqánasaqaraasa mandúfa irisée andeéqánnisaannoo. Narí ámaaku qiní qimiqaiifaqá qeeqá qíkoona Ánutuna íriramau misá mandá ufa andeéqánnisaanaura. ²³ Aiqámausa qiní qíkoona Ánutunara náaquqaanifeera miqínau. Qiníara náaquqaindée kai íqa qiní qíkoonara náaquqaanifeera miqínau. Faiqí moó fannoo moóna ámaaku sía miná áqoondikínafa miná ákoona fáqa miqíkai ínana miqandá qísakoosa sía niqoondikinnaranoo.

²⁴ Yísufa Yuda máqanna rakísirausa káqi qímannimídanoo qinau. Qínée kúqaa ánoona ufa ínna qímannimi-

daqa faiqí moó fannoo qiní ufa irisée qiní diqíqá-
maqoona saqárikínafa mifá dóo náaru máríranaki márídanoo. Miqínna fasiqáfa sía Ánutuna árirufaki máríannoo. Ánutuna nárírana dóo máq maqee áiqaaqareenoo káqi máríranaki dóo kéeqanoo márídanoo. ²⁵ Qínée ánoona ufa ínna qímannimidaqa. Moo áukuana dóo adeedí ranoo márída dóo animáridanoo maa-maqánasaa káqi márídaqa Ánutuna náríranaki máríusa kuqufusá Ánutuna ámaaku qínaqa iriséeqa dóo nárírafa áinaaqaráinaqa káqi máríranaki kéeqee-faranoo. ²⁶ Káqi máríra óosana qiní qíkoonaki kai márífanoo faiqí ánaasee nímídanoo. Miqíkai ínna narímaaku qiní faqa kai káqi máríra nímíra óosana dóo qiní qimiqáisa márídaqa. ²⁷ Mifá Ánutufa narí ámaaku faiqí nímímaaku fee qímasee faiqí ánaasee mandáinaina andeéqánnisarana narí ámaaku qinísáa quqáqaisa márídaqa. ²⁸ Ínnee qiní mi-ufána irisée sía taútiqaa. Kásooqaqee moó áukuana aniráinaqa aiqáma madikakí kúqirausa máríasa misá faqa Ánutuna ámaaku qiní ufa iriséeqa madikakíqari fíndi fífáranoo. ²⁹ Akaqáusa andeéqára oosana máree marúsa fíndifi káqi máríranaki fífaranoo. Akaqáusa mandá oosana máree máríusa misá fíndi fíqa Ánutuna ufa firaanáki áqufífaranoo.

Yísuna óosana akooroo ufafa.

³⁰ Yísufa káqi qímannimídanoo qinau. Sía qeeqáara moó áinainianaura. Ánutufa dadaaqínaqa faiqí ánaasee ufa irisée andeéqánnisaanaura. Sía qeeqá íriranamau afeekaikámandee fídaqa. Qiní qíkoofa qiní diqíqámaqaimáu kai fídaqa.

³¹ Qínée qeeqáara ufa qímannimianafa síamma írifaranoo naríkai qídaqinoo únna qidaqiifoo qífáranoo. ³² Ánutufa qiní dadaaqímarífa márídanoo mifá ánoona úfa kai qiníara qímarífa márídanoo, sía qeeqá kai qianáura mifá dadaaqíannoo. Ínnee Yuda máqanna rakísirausa ufa ánoona íriannee qímasee faiqí niqíqaiifaqa Yoohaneefa nammári nímímarífunnai óo-
quree íriqau. ³⁴ Qínée sía maqásaa fasiqa moó qiní dadaaqíranara randáidaqa Yoohaneenara qídaqa. Ínnee náaru máríranaki fuaqée qímasee maa-ufána qímannimidaqa. ³⁵ Yoohaneefa nammári nímímarífa qóomara fooqána márínoo káaqa qáidanoo rupan-
noo ináu. Ínnee miná káaqa qáranaki qúsasaa kai kée-
qafíqa asasída maríqau. ³⁶ Yoohaneefa nammári nímímaruna ufa ánoona máru fanoo qiníndi mináindi arusée úriqaranoo márídanoo. Qínée anirée faiqí sía amana áuqaqaa ira ainaina qiní qíkoofa qímuna áuqaqa fímarunna ainainna fannoo qiní dúqu fíraaqóo uqéeraannoo. Uqéerainafa qáfamásee qiníara Ánutu-
finaindari qúmu fee qífáranoo. ³⁷ Sía qínée áuqee márúnafa kai qiní dúqu uqéeraidanoo. Qíní qíkoofa qiní diqíqámaqaiifa mifá fáqa qiníara ufa qídanoo dadaaqídanoo. Ínnee Yuda máqanna úriqararausa óoqaindari sía miná ufa írimariafanoo. Ínnee sía miná áfiri qáfaanara sía uqanna miná íriranamau fíranara írimariafanoo. ³⁸ Ínnee qiní qíkoofa diqíqoonara sía miná írimariafanoo minára ínna sía miná ufa márí-

danoo. ³⁹ Ínnee Mooseena sándufa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufa ásaana rí-daqa náaru máriira aanara randáidaqa mi-sandufáfa kai qiniára qímannimimarifaqa sía írimariafanoo. ⁴⁰ Ínnee minára írídaqa sía qinée únnannai anirée náaru márirana máree maríafanoo.

⁴¹ Yísufa Yuda máqannaa rakísiraua káqi qímannimidanoo qinau. Qinée sía ínni naanna ráida faiqí qimooqiaqée qírainainara randáidaqa. ⁴² Qinée ínni írírana ámiqimasee írídaqa níqafauna ínni naundurá nímuqusaki Ánutunara rírafa sía máridanoo ⁴³ Qini qíkoofo Ánutufa qini díqoofofa qumu márunaqa sía ínnee qiniára irisée asasamásee qífiqee animáriafanoo. Moó fannoo kásooqaaqee narí mandá áidiranafaqaafa aniráinaqa ínnee miná asasamásee óonu áfiqee ánifarano. ⁴⁴ Ínnee káaqa narámooqírana narámooqírana rídaqa Ánutuna amooqírana sía rímariafanoo. ⁴⁵ Ínnee qiniáree quandáfinoo Ánutufinnai maasá dárira ufa qíannoofee fee qídee sía qianáura. Mooseefa mifá kai ínniara nímaarusirufa qíannoo. Ínnee maasá minásaa kai mundimariásee qímariafanoo. ⁴⁶ Ínnee Mooseena sándufa fífa ufa ásaana rímariafanoo miná ufa írídaqau qiniára írini, qiniára ákara rúmaqoofa máridanoo. ⁴⁷ Ínnee miná ufa ririmma sía írimariafanoo náqimasee qini ufa írifaree. Sía amana írifaranoo.

Yísufa faifa tauséenna fasiqa nárana nímu ufafa.

(Mataioo 14:13-21; Mareekoo 6:30-44; Ruka 9:10-17)

6 Yísufa Yuda máqannaa rakísiraua mi-ufána qímannimiseenoo miqóoqari Kariree firaa farumma dínni afainni finau. Mi-farummána áuqu moó márinau, Tibeeriasa fárummye qiqau. ² Faiqí ánaasee Yísufa ámiqiunara aurímarusa fíndifunara iriséeqa moómoosa uqanna áfaqee fiqau. ³ Yísufa nammári áfainni káqikaa ámuqaqumamusaa narí faiqí námu fáqa óoruree óoqumarinau.

(Óoqai Isaraee máqannaa níkeekú nikaakú Isipa máqannaa karafúsaki márufanoo Mooseefa qufaqa sípsipa ánaaqiuqa arusée miná fidíkauqa tatíiseeqa nári kooqímau raaramásoofanoo Ánutuna qangiroo fannoo nárirara aniréenoo fidíka qáfamasee áinaaqareenno Isipa máqannaasa kai óoqa faiqiuqa nárinau. Miqóoqari Isaraee máqannaasa óosana arasée Ánutuna qangiroo áinaaqaroo qoomaqána sakasáida néemariqau.)

⁴ Mi-ainaaqarara qoomaqána Yeerusaree máqusai qúsasaa kambíqararee qímarufanoo mi-fasanná Yísufa Kariree nammári áfainni márinau. ⁵ Yísufa níndafoofaqa faiqí ánaasee moómoo narí márunnai ámuqaqumamusaa úrimarufanoo níndafeenoo Firipina irámmirino qinau. Yísufa fáasai Firipifa íaninnanara iriséenoo Firipina káqi amanamásee qáfarara maaqí qímasee iranau. Firipi faiqí ánaasee moómoo nínanindari úri maríafaqa yái fee misá nárana feefaurú mándee nímaniauree. ⁶

⁷ Firipifa mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee qímmamino qinau. Faiqí ánaasee múduka moómoo

máriaafaqa moómoo óoni maramáree óonu féemu moómoo feefaurú mámaree mínisaifanoo sía misá nimana máriannoo. Moodáa moodáakai námasee náarara fífáranoo.

⁸ Yísuna faiqí námukiqari moó mina áuqu Andurufa, Simoona moó áuqu Peetooroona ákaqa márufa mifá miná iriséenoo qinau. ⁹ Kumaaráa moó káqikaafa maí máridanoo narí sakuma féemu moodáanai qísauku fáqa noodáanna qaaraqánda fáqa uaqée ídanoo. Amanée miná maréennaree. Óodaa sía amanaikíannoo.

¹⁰ Yísufa miná iriséenoo qinau. Ínnee faiqí ánaasee qímannimifáqa qúsau rasooqnoókamasee óoqumaríafa. Qúsau moómoo misaqá márinau. Faiqí ánaasee miná iriséeqa aiqáma óoqumaríqau. Faifa tauséenna fasiqa maríqau. Óoni saqárimma áuqíqama máriqau. ¹¹ Óoqu marífufanoo Yísufa mi-kumaaraaná sakuma féemu qumáreenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo dóo ruqí ruqímmeeqeenoo faiqí ánaasee níminau. Noodáanna qaara fáqa míqikaimásee níminau. Nímisoofaqa námasoofanoo aiqáma nímuuqu inau. ¹² Aiqáma nímuuqumásoofanoo Yísufa narí faiqí námu qímannimino qinau. Átaraasa maréeqee uqá ruaqa sía káqikaana rairaaíani. ¹³ Misá irisée eedóo qímasee átaraasa rúmasee ásaana rúmasee qísaukuqara taikásee qíkunni ooqu qaaraqánda marasée uqá qumbiqánoo márinau. Mi-ataraasána moodáanai qísauku sakuma féemusaaqaraana uqáriqau.

¹⁴ Mi-fasiqa anaaseesá miná qáfoofanoo sía faiqí undéufanoo náaquqanau. Náaquqamasoofaqa qiqau óoqai tamummáqara fasiqauqa moo támummáqara fasiqa kambíqaaninnanara ákara rúmaqoofa dóo maaná narímma animáridanoo. ¹⁵ Yísufa misá írírana iriséenoo misá afeekaikámasee qini qumáreeqee maa-maqána sáaqaaraa karaambáiqaika máqimaqée foora qímasee quqáseenoo dóo naríaraa quqásee áaqanai óoruree miqóo márinau.

Yísufa nammári ámuqaqumafu ufafa.

(Mataioo 14:22-23; Mareekoo 6:45-52)

¹⁶ Yísufa áaqanai fufaqa mi-eendánaki sía kafáa qumunara miná faiqí námu Kariree nammári áfainni óoqureeqa sípaki akarámafiqa nammári dínni afainai Kapeeranaumma máqusai nammári ámuqaqumafu fítaqáree qiqau. ¹⁸ Misá kanúqaki fidaqa áikannai nammári ruakáirísaidaqa fímarufaqa qaara maqusa fíaaqarana amanasáa káiqaqoo kísaaqasaa óonuroofanoo úfai firaafá úqino nammári faqa misá kanúqa faqa ámakaurinau. Ámakaurufaqa qáfoofanoo Yísufa naríaraa misúnnai kanúqaaqa animárinau nammári ámuqaqumafu áiku rámasáida áninau. Misá miná qáfamasee tautúmasee káaqa náaquqoofaqa rufíafaqa. ²⁰ Ruffoofanoo Yísufa níndafeenoo qinau. Sía rufíafaqa, qinée máridaqa. ²¹ Misá Yísuna maréeqee sípaki quqásee fíraree qu máqusana aaqee kái dauni óonuraqau.

Faiqí ánaasee Yísunara randóo ufaa.

²² Yísufa nímu feemuna noosá nímuqoo kai faiqaqau. Kanánaana iqáqoofaqa fíndifi sípara randóosia moodáakai miqóo márúna. ²³ Yísuna faiqínámu moo kánuqaki fufaqa Yísunara sía misá fáqa fiífoo qímasee Tibeeriasa máqusai maqee maqee nímaru kanuqáusa aniroofaqa dóo minánuqaki akarámáfufaqa Kapeer-anamma máqusai Yísunara randárara minánuqaki fiqau.

Yísufa naríara náaru náaru nárana foo máriranara qímaqoo ufaa.

²⁵ Misá Kariree námmani fítaqee múqu áfainai óonureeqa Yísuna paqúrimasee maaqí qiqau. Óo ufasáa rakísirafa anée yáiree fee maí aniréenee.

²⁶ Yísufa iriséeno quándaki qímannimino qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Qinée qeeqá afeeka uqannifiqaunna nára ínni sía minára kai irisée qíníara randáidaqa. Ínni féemu ná-masaafano nímuquino maqee qúmiqaraanínna ainainara ínni minára kai qíníara randée maríafano. Yísufa kaifáa quándáfufano qímannimino qinau. ²⁷ Ínni sía dauní putaa íra nárana aináiniaqa. Náaru márirana nímiri nárana minára aináiniaqa. Qinée maa-naranná qinée faiqí nímaaku ínni nímiána. Qíní qíkoofa Ánutufa qíníara áidimarifano narí aiqá-ma ainaina qíní dáaku qímaqasaina ínni amaná minaarú marira naranná nímiána.

²⁸ Misá minára iriséeqa Yísuna irámmiriqa qiqau. Nánee qímasee Ánutuna aináiniauree.

²⁹ Yísufa iriséeno maaqí qímasee qímannimino. Ínni maaqímasee Ánutuna aináinamaisaaqa. Narí aiqáinna fasiqana miná saqárikiqa minásaa naundurá rusíafa. Ánutuna aináinirafa miqímminoo máridano.

³⁰ Misá mi-ufána iriséeqa kaifáa irámmiriqa qiqau. Anée nána moo áinaina firaa ainaina áuqainaqa maasá qáfamasee aníara kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qianáuree anée nána ainainee áuqinna-ree. ³¹ Maasá qísaiqausa aadána máqa maaqaki pupúsamuara foora áqufuna nára náneemariqau. Mooseena ákara minára maaqí qinau. Innaarúnaidaraa féemu nára mifá níminau foo qinau.

³² Miqí qímasoofano Yísufa kafáa qímannimino qinau. Mooseefa máru ákuanna pupúsamuara foo íra nára sía mifá nímirinai. Ánutufa innaarúnaindari nímirinai. Sía ánoona nára nímirinai. Dóo maa-ákuanná qinée qumu márúnaqoo qínísaqari ánoona nárana foora ínni nímidano.

³³ Ánutufa nímunaranna innaarúnaindari qumu máridano maa-maqánasaa máriasa náruara márirana nímidano.

³⁴ Mi-fasiqa anaaseesá iriséeqa qiqau mi-feemúna náru náru maasá qíminaqaa náa.

³⁵ Yísufa kaifáa qímannimino. Qinée káqi márira nímiri nára márúna máridaqa. Faiqí moó fan-

noo qinée márúnnai aniréeno qíní saqárikinafa mifá sía kafáa nárana foora áraráanno sía kafáa nammáira foora ádianno. ³⁶ Fáasai ínni qímannimundee kai ínni ímaríafano ínni qíní qíqafáidaqa sía ánoonee qímasee qínísa naundurá rusímaríafano. ³⁷ Qíní qíkoofa eedóo qíra írirana nímiána misá qinée únannai nári naundurá ubeekámáqimaqéefarano. Miqí máriasa qinée ianán-nai animáriasa sía níqíánaqa fífáano. ³⁸ Qinée qeeqá qíkoona íriranamau innaarúnaindari sía qinée qeeqá qúmiqa, qipaqaená ufara miná aináinirara qúmiqa minára qinée sía mooná aiqáannano fúanno.

³⁹ Miná aináina áuqarafa maaqínoo máriana qíní qíminau. Aiqaqa qíní qíkoofa qíní qútaaqama qí-maqaqaisá kai sía moó fannoo káqinni fúanno. Aiqa-ma uqanna taikára fáasaana qinée misá uqéereeqee qeeqá náru máriranaki quqána. ⁴⁰ Qíní qíkoofa maaná rídano. Miná ámaaku qíqafee máriasa minásaa írirana rusímaríasa mi-kamuqóo kai náru márirana máreefarano. Taikára fáasaana qinée misá uqéereeqee náru máriranaki quqánisána. ⁴¹ Yuda máqannaasa úriqararasa mi-fasiqa anaaseesá máriasa misá Yísuna ufa irisée mifá naríara innaarúnaindari qúmuafána máridee qí-dano. Miqí qímasee dapi dápi ufa qímaríqau. ⁴² Misá maaqí qiqau maafá Yísufa Yoosefaana ámaaku máridano. Miná ánausa ákausara maasá íridaqa. Náqi fee qídanoo fee naríara innaarúnaindaraasee qídanoo fee. Akooqóoqaraafa máridano.

⁴³ Yísufa iriséeno qinau sía ínni narínni narínni qíníara mandá ufa qiaqa. ⁴⁴ Sía faiqí moó fannoo káqi qinée ianánai ánifano. Qíní qíkoofa rarísameeqee quqáinna fasiqa ánaaseesá misá kai qíní naundurá ubeekáma qímaqéefarano. Misá miqífaqa taikára fáasaana misá uqéereeqee náru máriranaki quqánisána. ⁴⁵ Óoqai tamummáqara fasiqa maaqí qímasee ákara ríqau. Ánutufa aiqámausa naamúqira ufa qímannimino. Qinée mi-ufána íridaqa maaqí qímasee ínni qímannimidaqa. Aiqaqausa qíní qíkoona ufa iriséeqa miná aamú qíra ufa írimaríasa qinée ianánai ánidaqa. ⁴⁶ Sía moó fannoo qíní qíkoona qáfeeno. Ánutufaindari qúmufa kai mifá kai qíní qíkoona qáfeeno.

⁴⁷ Qinée ánoona ufa uqanna qímannimidaqa faiqí moó fannoo írirana qínísa rusímaríafa náru márirana dóo máreenoo. ⁴⁸ Qinée káqi márira feemuara foora márúna máridaqa. ⁴⁹ Óoqai ínni níkeekú níkaakú Mooseena faqa kásau maqa maaqakina nímaru ákuanna innaarúnaindaraa féemu minánuqa manna fé qímaríqau. Mi-feemúfa úfaasu marífindin-feemuna námasáida kísaaqasaa moómoo ákuana máriuafa káqi kúqímaríqau. ⁵⁰ Má qinée káqi márira feemuara foora máridee qímarúna faiqí námasee sía kúqifandinna feemusa máridaqa. ⁵¹ Qinée káqi márira féemu innaarúnaindari qumu márúna máridaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée ámianna feemuna námasainafa náru náru márianno. Qinée nímianna feemufa qíní qímaqí máridano. Maa-maqa

maaǵána afaaǵasása máriasa káqi máriaqeera ními-
daqa.

⁵² Yísufa miqí qímasoofaqa Yuda máqannaasa narí
áfumau narí áfumau ánoo qídaqa qiqau. Náqimásee
maa-fasiqáfa narí amaǵí maasá qíminaqa naanáuree
qídaqinoo fee.

⁵³ Yísufa iriséeno qímannimino qinau. Qinée
kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa. Ínnee qiní faiqí ní-
maaku qimaǵí fidíka sía náifanoo sía káqi márirafa ín-
niki máriannoo. ⁵⁴ Moo fásiqa ánaasee fannoo qiní qi-
maǵí faqa qiní fidíka faqa námasainafa náaru mári-
rana dóo máreenoo, márainara taikára faasaana miná
uqéeraanaura. ⁵⁵ Qiní qimaǵí nárana uqanna mári-
danoo qiní fidíka nammári uqanna máridanoo. ⁵⁶ Faiqí
ánaasee moó fannoo qiní qimaǵí fidíka néemarifa qiní-
ki máridanoo qinée minakí faqa máridaqa. ⁵⁷ Qiní
qíkoofa Ánutufa káqi márira óosana faqaafa qiní
diqiqoofaqa maaqóo máridaqa minásaaqaraa mári-
rana máridaqa. Miqí kai ínnoo qiní námasainafa
qinísaaqaraa márirana máraannoo. ⁵⁸ Dóo qinée in-
naarúnaindaraa náranara foora máridaqa. Sía ínno ní-
saifaqausa néemaru náranasara foora máridaqa.
Misá miná námasee máriiqa aiqáma faiqí faiqí óosana-
mau fíqa kúqimariqau. Maa-naranná námaseeqa
náaru náaru káqi márifaranoo.

⁵⁹ Yísufa mi-ufána Kapeeranaumma máqusai ufa
suqíra maqaki qímannimino.

Náaru náaru máriranaki fífindinna ufausa ákiaqa.

⁶⁰ Yísuna faiqi námu akaqáusa mi-ufána iriséeqa
qiqau. Óo yáfee maa-ufána amana írannoo fee. Irisée
sía áuqaaqaa ira úfa máridanoo.

⁶¹ Misá miqí qímasee nóori runúsee randóofanoo Yís-
ufa narí kai iriséeno qímannimino qinau. Ínnee qiní
ámiqira afeeka ufara rufíasee qiní minnisararee qídee.
⁶² Qinée kafáa uqéeree qúmuafannannai óoru fúanaqa
ínnee miná qáfamasee náqi fee ifaree. Mi-karí qiní
ufara kúqaa ánoonee qímasee firaaqóo rufíefaranoo.
⁶³ Amaqíara qúnnaa amaǵí fífau ainaina máridanoo
sía miná naaqée qíqa maraquna fannoo kai ánoona
máridanoo mifá káqi márirana nímidanoo. Qinée qee-
qá dóokinaa ufa qímannimimarunafa mifá maraquna
máridanoo káqi márirana ánoona máridanoo. ⁶⁴ Dóo
qinée akooqóo kooroomásee qímannimunaqa ínnee
akaqáusa síamma írimariafanoo. Yísufa narí faiqi ná-
mu óosana fáasai írinnau. Misáki akaqáusa miná ufa sía
írusa fáasai Yísufa níndafanau. Misáki moodáa fannoo
ueeqáaninnana fáasai qáfanau. ⁶⁵ Yísufa minára maa-
ufána áteki kafáa qímannimino. Qinée minára fáasai
qúnnaa sía amana moó fannoo narí kai qinée ianán-
nai ániannoo. Qiní qíkoofa dadaaqinanoo kai qinée
ianánnai ániannoo.

⁶⁶ Miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu moómoo Yís-
una minnísee sía kafáa miná fáqa fírara qiqau. ⁶⁷ Yísu-
fa míquna níndafamásee quandáfi narí faiqi námu (12)
qísaukuqara taikásee qikunnoo óoqu qaara marasée
faiqi námu maaǵí qímasee qímannimino qinau. Ín-

nee faqa misá naanna reefáree qiní minníqiseeqa
fifáree.

⁶⁸ Simoona moo áuqu Peetooroofa miná iriséeno Yís-
una qímaminoo qinau. Óo karaambáiqá aní minnísee
yánasaa fee atooqánauree. Náaru márirana nímirá
úfa anée kai márananuananoo. ⁶⁹ Dóo maqee maasá
aníara kúqaa ánoonee qídaqa aníara Ánutufaindara
náaquqarafa máriifoo qídaqa.

⁷⁰ Yísufa iriséeno kafáa qímannimino qinau qinée
qeeqá kai qísaukuqara taikásee qíkuqara marasée
fasiqa náarauna qiní faqa nímariafanoo. Moó fannoo
ínniki áfaanna máridanoo. ⁷¹ Yísufa áfaannee quná Yu-
dasinara narí qumeé qímirínau. Yudasifa Keerioota
máqusanaafa moo fásiqa Simoona ámaaku márinau.
Yudasifa Yísuna (12) qísaukuqara taikásee qíkunni óo-
qu qaara marasée faiqinámu misáki márufa márinau.
Kásooqaqee mi-fasiqáfa Yísuna uqeeqásainaqa auníri-
ra saqarisaa árifandinnanara Yísufa minára óonu mafi
iriséeno áfaanna fée qinau.

Yísufa narí áinaina faqa ufaqu úfafa.

7 Miqóoqari Yísufa Kariree máqa maaqaki nímarin-
au. Sía Yudeeaa máqa maaqai finau. Yuda máqan-
naasa miqóo miná árira ufa qímarunara sía finau.

(Óoqai Isaraee máqannaasa Isipa máqusaindara
qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana nífurú
faiqáqá úqíqaana maaqaki fímarufanoo Ánutufa in-
naarúnai máridanoo narí afeekannái Isaraee máqan-
naasa maqásaaqaraasa qumeé dadaaqídanoo aandáu
nárana nímmarufaqa naqáfimariqau. Káasau maqa
maaqa níni íysa óonu randée nári maqásaa Isaraee
maqásaa animáridaqa áukuana áukuana Yeerusareen-
ni suqúfidaqa úqíqaanarasaida faiqéunara iriséeqa
minára áfaarurumánaida nári naambeéqa nári naam-
beéqa úqíqaana maqa usakásaida dínni qísauku
taikásee dínni ani qaara marasáida (7) faasaana mi-
nakí faiqáida qoomáqa sakasáida námasaida minára
susú ímariqau.)

² Yuda máqannaasa qoomáqa firaafá úqíqaana
maqa qoomáqa adeedí roofaqa Yísuna ákaqaafasaa
Yísuna qímamiqa qiqau. ³ Máǵ Kariree máqa maaqa
minníseenana Yudeeaa máqa maaqaki fúa. Óonu-
rainaqá miqóo aní úfa írimariasaa firaafá ainaina áuqee
máriannana misá fáqa uqannífiqaa. ⁴ Faiqí moó fan-
noo narí áuqu uqéeraanee qímasee sía moo áinaina
áuqee maríana kukéeqaidanoo aiqáma ainaina
kooroomásainaqa aiqámausa miná qáfafa, anée
faqa miqíqaana. [⁵ Yísuna ákaqaafasaa sía Yísunara
írimariqau. Fífau maqasaa fasiqa fee qímariqau.]

⁶ Yísufa iriséeno qímannimino qinau. Qiní ánoona
aukuana sía adeedí ránoo máridanoo. Ínnee faiqí faiqi
aiqáma fáasaanara maasá ákuane qímariasaa mári-
afanoo. Maa-maqa maaqánasaaqaraasa sía ínnairea fí-
diaqaaidanoo. Qiníara kai fídiaqaaidanoo. Qinée
maqee maqee misá mandá ainainara kooroománni-
maqáunaqa minára kai qiníara fídiaqaamáqimaqee
mariafanoo. ⁸ Yísufa narí ákaqaafasaa káqi qímannim-
ino. Ínnee kai Yeerusareenni óoru fúqa. Qinée sía

mi-qoomaqánara inni naanna rée akooqóo óoru fúanauara qiní ánoona aukuana sía qusá ráidanoo.
⁹ Yísufa miqí qímaseenoo miqóo Kariree máqa maaqaki káqi marínau.

Yísufa uíqaana maqaki qoomáqa néemaru ufafa.

¹⁰ Miná ákaqaafasaa Yeerusaree qoomáqai óoru fúfanoo Yísufa ínaaqianna qumeé moo átata óoru fínau. ¹¹ Yeerusaree máqusa qoomáqaki Yuda máqanna rakísirausa Yísunara randóosia narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Mifá yái fee márinoo fee.

¹² Qímasoofaqa faiqí ánaasee Yísuna áufakiana qumeé narí qímami narí qímami qímariaqau. Akaqáusa Yísunara ámiqira fasiqee qímariaqau. Akaqáusa faiqí ánaasee níkaru qímari fee qímariaqau. ¹³ Sía moó fannoo Yísunara akooqóo qímariaqau. Narí Yuda máqanna úriqararausara rufíasee qumeé kai qímariaqau.

¹⁴ Qoomáqa taikárara ímarufanoo Yísufa Yeerusaree amaana máqaki kéeqafinoo faiqí ánaasee ufa qímannimainau. ¹⁵ Yuda máqanna faiqí firaasá miná qáfamasee firaqóo tautíqa qiqau. Maa-fasiqáfa sía sukúraki kéeqeemarifa. Náqi fee mándeenoo fira irirana íridanoo fee.

¹⁶ Yísufa minára iriséenoo aiqámausa qímanniminoo qinau. Qinée qímannimira ufa sía qeeqáindi máridanoo qiní diqiqoofa Ánutufa miná ufa qímannimidaqa. ¹⁷ Qiní ufa Ánutunaindi fee qinée qeeqá fee qídee. Faiqí moó fannoo Ánutuna íriranamau fírari-marifa qiní ufara Ánutufa fee qíannoo. ¹⁸ Faiqí moó fannoo narí ufa kái qídanoo narí auqu kai uqeeraidanoo. Faiqí moó fannoo narí aqiqáinna fasiqana áuqu uqéerararee qímarifa mifá kúqaa ufa qídanoo, sía níkaruqirafa minakí máridanoo.

¹⁹ Mooseefa sándufa ákara rúmaqoona inni nímufaqa ínnée miná qumáree mi-maú fímarunausee qímasaidadaqa fífau qídaqa ínniki moó fannoo sía mi-maú fímariafanoo. Ínnée moo máu fídaqa qiní kuqá dárirara qímariafanoo.

²⁰ Yísufa miqí qímasoofaqa misá aiqáma maaqí qímasee narí qímamiqau. Aní aunduráki áfaanna márifana anée miqí qímariananoo. Yáfee moó fannoo aní kúqáruannoo fee sía moó fannoo.

²¹ Miqí qímasoofanoo Yísufa maaqí qímasee nári qímannimainau. Qinée faiqí sía áuqaaqaa ira ainainna moodáa áuqaunaqa ínnée aiqáma taútiafanoo.

²² Mooseefa faiqí ánaaqiuqa nipata aukímarunara fáinanduqu nísaaqee qímarinai, ínnée minára irisée maasá amaana Sariríqasaa míqimariafanoo. Sía Mooseefá mi-oosanná áranau. Narí akeekú akaakúndi máreenoo miqí qinau. ²³ Ínnée Mooseena sándufa rukíaanoo qímasee faiqí ánaaqiuqa maasá amaana Sariríqasaa fáinanduqidaqa nipata aukímariafanoo ínnée amaana Sariríqasaa káqi faiqí nipata aukídaqa nánaree Sariríqasaa aurímari fasiqana idaaqamásaunanara ínnée áanoo qída fee. ²⁴ Ínnée fífau dapi iriranasáa faiqí ufa nímimarifanoo miná minnísaaqa. Kúqaa ánoona írirannai kai faiqí andeeqáaqa.

Faiqí ánaasee Yísunara ásauku mundíra fée qímasee iroo úfafa.

²⁵ Yeerusaree máqusanaasa Yísuna qáfamasee miná ufa íriqa maaqí qiqau. Maaná misá kúqariraree qídaqa. ²⁶ Qáfaa mifá faiqí qámbaana faiqí nífusaa kikíqamambi ufa qímannimimarifaqa sía misá miná qumáannee qídaqa. Ábee maasá úriqararausa faqa minára kúqaa Ánutuna ásauku mundírafee fée qídee. ²⁷ Ánutuna ásauku mundírana óosana maasá síamma írianaura. Káqi tautúmannimaqaannoo. Maasá maa-fasiqána óosana íridaqa, Nasareeteendáraafa máridanoo.

²⁸ Yísufa firaamaana máqaki faiqí ánaasee qímannimidanoo mi-ufána iriséenoo maaqí qímasee firaqóo qímannimainau. Kúqaa fee ínnée qiníara íridee. Qinée yáindaraasee márunaqee ínnée kúqaa qiníara írida fee. Sía qinée qeeqá kai animáridaqa qiní diqiqaifa mifá kúqaa ánoona máridanoo. Ínnée kúqaa minára sía írimariafanoo. ²⁹ Qinée minára íridaqa qinée mindári qúmuafanausa mifá qiní diqiqoofaqa qumumáridaqa.

³⁰ Yuda máqanna úriqararausa mi-ufána irisée qumárararee qímasoosa minnísaaqau. Yísuna kúqira aukuana sía adeedí roofanoo Ánutufa qumeé misá ititánnisoonara minnísaaqau. ³¹ Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna kúqaa Ánutuna ásauku mundíra fee qiqau. Misá maaqí qímasee narí qímami narí qímami qídaqa qiqau. Ásauku mundírafa aniréenoo náqi fee mándeenoo maa-fasiqána úraaqaráinanóo fee moómoo faiqí dadaaqímari fira ainainna uqannífiqaannoo fee. Sía amana. Dóo maaná mifá uqanna máridanoo.

Amaana máqasaa rakísimarusá nári firisuaiqáuqa Yísuna rumbáaqeera niqiqoo úfafa.

³² Faiqí ánaasee miqí qímasee narí qímami narí qímani qímarufaqa Farisai ámaana úfa qímarusa iriséeqa tautúmasee amaana máqasaa rakísimarusunnai óonuree qímannimiqa qiqau. Qímannimisoofaqa misá amaana máqasaa rakísimaru poorisaua qímannimiqau. Ínnée óoru Yísuna rumbásee máree ániaqa.

³³ Misá óonuroofanoo Yísufa maaqí qímasee faiqí ánaasee qímannimimarinai. Qinée qúsasaa inni faqa márianaura. Quqáseeqa qúsasaa qiní diqiqoófinnai fuanáura. ³⁴ Ínnée qiníara randée sía paqúrifaranoo qinée fúanannai sía ínnée amana fífáranoo.

³⁵ Yuda máqanna úriqararausa mi-ufána iriséeqa narí qímami narí qímami qiqau. Mifá yái fee fínaqa maasá sía amana fuanáuree. Mifá ánaamuru Kirisa máqanna máriannai fee fúannoo fee. Yuda máqanna miqóo máriasa faqa máridaqa Kirisa máqanna narí ufa qímannimiraree fídanoo fee qída qinóo fee. ³⁶ Mifá qinoo ínnée qiníara randásee sía paqúrifaranoo. Qinée fúanannai ínnée sía fífáranoo. Miná ufóosana sía maasá íridaqa.

Arumufáqaa námariara foo qúmírarakai ímarina miná ufa.

³⁷ Úqíqaana maqa qoomáqa taikára fáasaana úriqarara fáasaanee qíqau. Mi-faasaaná Yísufa fíndifínoo faiqí ánaasee firaa kari qímannimínoo. Yáfasiqa ánaasee fée nammáriara ádidanoo fee qínée íqnaqoo nammári uqanna ani náa Ánutuna tamummáqara fasiqa moó óoqai maaqí qímasee ákara rinau. Káqi márirana nímira námari misá nímuqusa óokiqari ururée fúanno fee qínau. Yáfasiqa ánaasee fée qíníara kúqaa ánoonee qínafa misá nímuqusa óokiqari mi-nammarífa ururée fúanno. ³⁹ Yísufa nammáriara quná Ánutuna maraqunara nammári kíkíqa úsinau. Kásooqaqee Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qifándinausa misá mi-maraqunná máreefaranoo. Mi-aukuanná Yísufa káqi máru ákuanna sía maraquna nímírafá márinau. Yísufa kúqíranakíqari fíndifínoo afaaqa aréenainanoo miqóo narí afeeka maraquna nímínoo fée qínau.

Faiqí ánaasee miná Yísunara ufa rainóo ufafa.

⁴⁰ Faiqí ánaasee Yísuna ufa iriséeqa qíqau. Maafá Ánutuna tamummáqara fasiqa kambíqaanno fee qufá maafá mifá máridanoo. ⁴¹ Akaqáusa minára maafá Ánutuna ásauku mundíra fee qíqau. Akaqáusa maaqí qímasee fúrufaramásee qíqau. Ánutuna ásauku mundírafá sía Karíree máqusakíqari kambíqaanno. ⁴² Tamummáqara fasiqa akara minára Ánutuna ásauku mundírafá Dafidina áti márianno. Dafidina óoqeenáa máqusaki Beetareeqeemma miqóo kambíqaanno fee qíqau. ⁴³ Faiqí ánaasee misá raináfufaqa akaqáusa moo úfa qufaqa akaqáusa moo úfa qufaqa qímaríqau. ⁴⁴ Akaqáusa dóo Yísuna qumárasee rumbáannee qímasee sía qumáree rumbáqau.

Yuda máqanna faiqí firaasá Yísunara sía Ánutuna faiqi fée qu ufafa.

⁴⁵ Amaana máqasaa rakísira póorisauqa Yísuna ufa káqi irisée amaana máqasaa rakísirausa faqa Farisai ámaana úfa qímariasa fáqa máruqoo óonuroofaqa iráidaqa qíqau. Náqaa fee ifaqée sía rumbásee máree ánídee.

⁴⁶ Poorísauqa qíqau, sía moo fásiqa ufa fannoo maa-fasiqána aanna ráidanoo.

⁴⁷ Farisai ámaana úfa qímarusa miná iriséeqa níqídaqa qíqau. Dóo mi-fasiqáfa ínni faqa níkaruqínoo fee. Maasá úriqararásakíqari moó fannoo miná ufa írinoo fee. Farisai ámaana úfa qímarífa moó fannoo írinoo fee. Sía uqanna íria. Maasá Mooseena sándufa írimarunausa máridaqa. ⁴⁹ Maaqóoqaraasa káqíqee fasiqa anaasee Mooseena sándufa sía írianara Yísunara ánoonee qídaqa. Ánutuna áqira úfa misásaa máridanoo.

⁵⁰ Nikoodeemusafa mifá fáqa misáki márinau. Mifá óoqai qumeé Yísufinnai fímarufa márinau. ⁵¹ Mifá misá Yísuna áqira úfa iriséeno Yísuna sáaroo qínau.

Mooseena sándufa maaqímminoo máridanoo. Sía fífau faiqí moó árirafa máridanoo. Miná ufa náaree irisée miná mandáinaina márinaqa minára qímasee áruananoo amana márianno qínau.

⁵² Misá mi-ufána iriséeqa Nikoodeemusana áqidaqa qíqau. Anée fáqa Karíree máqanna fee máridanee. Anée tamummáqara fasiqauqa ákarauqakiaqa ásaanarumasee íria. Sía moo támummáqarafa Karíree máqasaa kambíqaanno. Míqi qímasee aiqáma dáraani mámbufanoo Yísufa amaana máqakíqari ráudamakufanoo Oorifa áaqanai óorufinau.

Ánaasee moó fannoo úmmuarimaruna paqúru ufafa.

[
8 Oorifa áaqanai káqimma óoru faiqénoo iqáqoofanoo Yísufa Yeerusaree firaa amaana maqaki kaifáa óoquree kéeqafufaqa faiqí ánaasee moómoosa suqúfufaqa miná fíqumma máru-fanoo óoqumarífi Ánutuna ufa qímannimímarinau. ³ Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Farisai ámaana úfa qímarusa faqa ánaasee moo fásiqa qúmмуari máru-faqa aqee óonu qáfamasee qumáree dóo máree ániqau. Yísufa máruqoo míni quqáseeqa maaqí qímasee qímamíqau.

⁴ Óo ufasáa rakísira maa-anaaseefá qúmмуari marí-faqa maasá qáfamasee qumáree ánídaqa. ⁵ Mooseena sándufa miqíasara óonisamú kai náriqa níni íqa kuqá narusaaqée qínoo máridanoo. Anée minára nána ufee qídanee.

⁶ Misá mi-ufánannai puteera foora fufídaqa qíqau. Yísufa áruanifeera qímasaida miqí máru-fanoo Yísufa narí iriséeno fífau kummaramafufanoo ásaukunnoo maqá ákara rinau. ⁷ Mifá maqá fífau ákara rímarufaqa misá fuki faakí qídaqa mi-anaaseená óonisamu áruanauree sía fee áruanauree rítidaqa iréemariqau. Káqíkaaqoo marikínoo Yísufa fíndifi qímannimínoo. Yáfee ínniki moó fannoo numóo síainafa mifá kai óonisamu indaarú áunqa atufínoo maa-anaaseená áruananoo fee. ⁸ Yísufa miqí qímaseeno kafáa kummáramáfínoo maqá ákara rímarufaqa dóo misá moodáa kai qaara kái ídaqa nári áaqaranara nisaurúsee fíndimeeqaida dóo fífainimariqau. Faiqí firaa náaree fufaqa kafáa miqóo óorudupirausa fufaqa kumaaráa inaaqianna dóo fífíqau. Misá fífufanoo mi-anaaseefá kai miqóo kíkíqínoo márinau. ¹⁰ Yísufa fíndifínoo mi-anaaseená irámmirinau, misá yái fee fífée. Sía fee moó fannoo aní kúqira ufa ámianinafa máridanoo fee. Aiqáma fífée.

¹¹ Mi-anaaseefá qínau. Óo rakísira sía kúqira ufa moó fannoo qímimímarífa máridanoo. Yísufa iriséeno qínau. Dóo qínée fáqa sía kúqira ufa aní ámianaura. Dóo fúa, sía kafáa mandá óosana máraa.]

Yísufa maa-maqa maaqánaki qóomara foora qu ufafa.

¹² Moo kári Yísufa Yeerusaree ámaana máqaki faiqí ánaasee maaqí qímasee qímannimínoo. Qínée maqásaaqaraasa qóoma máridaqa. Yáfasiqa

ánaaseesa qiní fáqa fínausa misá káqi márira qooma máreefaranoo sía uqanna asukunakí fifáranoo.

¹³ Farisai ámaana úfa qímarusa miná iriséeqa qí-mamiqa qiqau. Anée aneennára kai ufa qídana aneenná áuqu uqéeree máriananoo. Miqíanna ufafa sía ánoonaikidanoo. Fífau ufa kái qímariananoo.

¹⁴ Yísufa miná iriséeno qinau. Kúqaa qinée qee-qáara ufa qídaqa. Qinée miqí qídaqa ánoona ufa kai qídaqa. Qinée qeeqá kambíqafi ániafannanara írídaqa qeeqá fuannánara írídaqa. Ínnee sía qinée kambíqaaafannanara írimariafanoo. ¹⁵ Ínnee faiqí faiqí ufa irisée dapi iriranannái faiqí ánaasee rainánnimaqee maríafanoo. Sía qinée moo fásiqa ánaaseera rainánnimaqée marúnausa máridaqa. ¹⁶ Qinée akaqúsara rainánnimaqaidaqau andeeqásee rainánnisaunaqini. Sía qeeqárafau máridaqa ufa nímidaqa. Qeeqá qíkoofa qiní diqíqamaqoona faqa máridaqa dadaaqí marífaqa ufa qímánnimidaqa. ¹⁷ Ínni sándufa ákara ufa moó maaqímmínoo máridanoo. Qaara fasiqa moo áinaina nári nífunnai qáfamasee múnu kooroo qíma-saifaqa aiqámausa minára ánoona ufa fee qifáranoo. ¹⁸ Qinée qeeqáara ufa qídaqa qiní qíkoofa qiní diqíqoofa mifá fáqa qiní dadaaqifaqa ánoona ufa tia qímánnimidaqa.

¹⁹ Miqí qímasoofaqa Farisai ámaana úfa qímarusa maaqí qímasee irámmiríqau. Aní ákoofa yái fee máridanoo aní dadaaqídanoo fee qufanoo Yísufa qinau. Ínnee qiníara fáqa qiní qíkoonara fáqa sía írimariafanoo. Ínnee qiníara írífau qiní qíkoonara fáqa írini. Ínnee sía maaqandára írimariafanoo.

²⁰ Yísufa maa-ufáusa Yeerusaree firaa amaana máqaki qímánnimimarínau. Mi-amaana maqánaki óosirafa moó márinau. Amaana máqaki quqée marú munnimma difaanífa minakí márufanoo mi-oosiránaki Yísufa máridanoo mi-ufáusa qímánnimínoo. Misá Yísuna qumáraanee qímasee sía qumáraqau. Sía miná kúqira áukuana adeedí ranoo márunara Ánutufa qumeé rafáaqafusoofaqa sía qumáraqau.

Yísufa qinau, qinée fuanánnai ínnee sía fifáranoo qí-maqoo ufafa.

²¹ Moo kári Yísufa maaqí qímasee Yuda máqanna úriqararawsa qímánnimínoo. Qinée moosáa fúanaqa qiníara randáinaisia ínneeqa mandáinainaki kúqifaranoo. Qinée fúannaqoo ínnee sía amana fifáranoo.

²² Yuda máqannaasa úriqararawsa mi-ufána iriséeqa narí qímami narí qímami qiqau. Mifá maasára sía narí innái fuaqéera qídaqinoo. Maasá sía miná ufa írídaqa. Mifá narí fee narí áruanno fee miqí qídanoo fee.

²³ Yísufa iriséeno qímánnimínoo. Ínnee maíndáraasa máriafanoo qinée miríndaraasa máridaqa. Ínnee maa-maqánasaaqaraasa máriafanoo qinée sía maa-maqánasaaqaraasau máridau. ²⁴ Qinée minára qúnnaa ínnee ínneeqa mandáinainaki kúqifaranoo. Ínnee sía qinée márunnana ánoonee qímariafanoo minára kúqaa ínnee ínneeqa mandáinainaki kurídifaranoo.

²⁵ Misá úriqararawsa miná iriséeqa qiqau. Anée yáfee máridanee qufanoo Yísufa qinau. Indaarú qímánnimí-afanausa misá kai máridaqa. ²⁶ Qinée moómoo ainainara ínniara qímánnimíanaura. Qiní diqíqamaqoofa mifá ánoona ufa kai qímarifa mifínaindaraana kai ínni maa-maqánasaa máriasa qímánnimí-
daqa.

²⁷ Yísufa narí ákoona áufakiana qímánnimímarufaqa síamma írimaríqau. Minára Yísufa kaifáa maaqí qí-masee qímánnimínoo. ²⁸ Kásooqaqee ínnee qiní faiqí nímaaku uqéereeqee aunírira saqarisaa quqáqísáseeqa mikamúqoo qinée máriaafannanara írífaranoo. Qiní qíkoofa qímaqimíqoo úfana kai ínni qímánnimídaqa. Mi-karí ínnee minára faqa ámiqimasee írífaranoo.

²⁹ Qiní diqíqoofa qiní fáqa máridanoo. Qinée miná áidi-ra oosanamau kai fídaqa minára sía minníqisaifaqa qeeqárafau máridaqa. Mifá qiní fáqa máridanoo.

³⁰ Faiqí ánaasee moómoosa mi-ufána iriséeqa Óo kúqaa mifá Ánutuna ásauku mundíra fee qímasee minásaa mundíqau.

Rumbárusara faqa idukírusara faqa qímaqoo ufafa.

³¹ Yísufa minára iriséeno qímánnimínoo. Ínnee qiní ufa qímánnimunnana irisée mi-maú maqee maqee fí-faqa kúqaa qiní faiqí námu márifaranoo. ³² Ínnee kúqaa ánoona ufa kái írífaranoo. Ánoona ufa fannoo ínniqa mandáinainakiqari ínni idukúanno.

³³ Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá Abarahaamana áti máridaqa, sía mooná rumbáranaki máridaqa. Nánaree anée maasára idukúaqee qídanee.

³⁴ Miqí qufanoo Yísufa kafáa qímánnimínoo qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímánnimídaqa. Faiqí moó fannoo mandóosana máree marífa mi-manda oosanáfa miná rumbáqaifa máridanoo. ³⁵ Faiqí moó fannoo mooná aináina ínoo óosana oosana ainaina naríndiara foora ínoo. Kásooqaqee dóo aináiní taikáseenoo mi-aiqama aináinná narí amiséeno dóo káqisamu fúanno. Mi-aináinná faqaana faiqí fannoo sía amana taikáanno káqi narí akoona ámaaku mári-anno káqi narí ákoona ámaqa maqa fínoo miná qumíasana maraséeno sía aináinira faiqí naanna réeno taikáanno, káqi miqóo márianno. ³⁶ Qinée Ánutuna ámaaku máridaqa. Qinée ínniqa mandá oosanaqari idukúsaanaqa ínnee kúqaa idukíqa mári-faranoo. ³⁷ Ínnee Abarahaamana áti máriaafaqa qinée minára írídaqa sía ínnee miná aanna réemariafaqa, qiní ufa sía márararee qídaqa qiní dáriraree qímariafanoo. Abarahaamafa sía miqí márufa minára ínnee sía Abarahaamana faiqí námu uqanna máriafanoo.

³⁸ Qiní qíkoofa qiní uqaqífíqoona kai ínni qímánnimí-
daqa. Ínnee miná minníseeqa ínneeqa níkoona moó Sadannana ufa írimariafanoo. ³⁹ Misá mi-ufána irisée-
qa maaqí qiqau. Maasá qíkoofa Abarahaamafa mári-
danoo. Yísufa minára qinau. Ínnee Abarahaamána
faiqí námu máridaqa miná ufamáu fini. ⁴⁰ Qinée qee-
qá qíkoonasaqaraa ufa kái ínni qímánnimímarunaqa
ínnee quandáfíqa qiní dárirara qímariafanoo Abara-
haamafa sía mi-oosanná máranau. ⁴¹ Ínnee ínneeqa

níkoona uqanna óosana máraidaqa miqí maríafanoo. Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá sía qúmmuara faiqifau máridaqa. Maasá moodáa fásiqa faiqi Ánutu-fa narí uqanna maasá qíkoofa máridanoo.

⁴² Yísufa misá ufa iriséeno maaqí qímasee qíman-niminau. Ánutufa ínni níkoofa márinaqau kúqaa ínee qiníara rini. Qinée Ánutufinaindari maaqóo qumumáridaqa. Qinée sía qeeqáfau qúmiquau mifá diqiqoofaqa qúmiquafana. ⁴³ Ínnee náqaa fee ifaqée sía qiní ufa óosana íridee. Ínnee qiní ufa íriafanoo níkoofaidanoo miqídaqa sía írimariafanoo. ⁴⁴ Áfaanna níkoofa Sadan-nafa máridanoo. Ínnee miná faiqi námu máridaqa miná aanna rée maríafanoo. Óoqaindari faiqí kuqán-nárimarufa máridanoo. Sía ánoonufakifau mapukínoo máridanoofau. Anoonu ufa sía uqanna minakí marífa máridanoo. Mifá únna ufa qínnoo narí óosanamau kai fídanoo. Mifá únna ufa qímarífa máridanoo únna ufa qímariasa níkoofa máridanoo. ⁴⁵ Qinée kúqaa ánoona ufa kai qímannimi marúnnaara ínee sía írimari-afanoo. ⁴⁶ Qiní mandá óosana moodáa máridanoo fee sía fee máridanoo. Ínnee qáfee qiqá qímaqimiaqa. Qinée kúqaa ánoona úfa kai ínni qímannimunaqa náqi fee ifaqée ínee sía minára ánoonee qídee. ⁴⁷ Ánutufa dadaaqifaqa miná faiqi námu áraamummaakaikímar-íasa kai Ánutuna ufa írifaranoo. Ínnee sía Ánutunain-daraasau máriafoofau sía qiní ufa írimariafanoo.

Yísufa Abarahaamanara qímannimu ufa.

⁴⁸ Yuda máqanna úriqararusa Yísuna ufa iriséeqa áqiqa qiqau. Anée mandá Samaria maqanna mári-ananoo áfaanna moó aní aunduráki marífa mári-ananoo. Maasá kúqaa fee qídee, sía fee.

⁴⁹ Yísufa iriséeno qinau. Áfaanna sía qiníki mári-danoo. Qinée qeeqá qíkoona áqu uqéeraidaqa ínee qiní dúqu maqásaa quqéemaríafoofau. ⁵⁰ Qinée sía qeeqá dúqu uqéeraranara randáidaqa. Moó fannoo qiní dúqu uqéerara máridanoo. Ínnee qiní dúqu maqásaa quqéemaríafoofau Ánutufa kai qiní dadaaqínoo ínni rafáaqa fúannoo. ⁵¹ Yáfasiqa ánaasee fée qiní dóokinna ufa irisée márainafa mifá sía kúquannoo náru máriannoo.

⁵² Yuda máqanna úriqararusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Dóo maasá aní óosana iriséeqa anée kúqaa áfaanna faqaafa máriananoo, Abarahaamafa maasá qíkoofa dóo óoqai kúqinau. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa dóo kúqiquau. Anée náqi fee másee maa-ufána qídanee qiní ufa írimariasa sía kúqifaree qídanee. ⁵³ Maasá qíkoofa Abarahaamafa kúqinau. Anée miná úriqarara fee máridanee qídanee. Ánutuna tamum-máqara fasiqauqa maqásaa fasiqauqa kuqufufaná anée aneennáa náqira fasiqee máridee qídanee. ⁵⁴ Miqí qímasoofanoo Yísufa qímanniminu. Qinée qeeqá dúqu fífau uqéerasaana sía ánoonaikiannoo, fí-fau máriannoo. Qiní qíkoofa Ánutufa qiní dúqu uqéeraidanoo dadaaqídanoo, ínee únna qímasee minára maasá Ánutunee qímariafanoo. ⁵⁵ Ínnee óo-qaindari sía miná áqu írimariafanoo. Qinée miná áqu íridaqa. Qinée minára sía íridau ínni naanna rée-

marunausa únna ufa qímarunausee qíni. Qinée qeeqá qíkoonara íridaqa miná ufamáu fímarunausa mári-daqa. ⁵⁶ Ínni níkoofa Abarahaamafa óoqai káqi mári-danoo qinée maqee márunnana káaqa qáfaaqa ímarufa márinau. Dóo qíqafamaseeno asinau.

⁵⁷ Yuda máqanna úriqararusa mi-ufána iriséeqa maaqí qiqau. Anée kumaaráa máriananoo. Anée náqimásee Abarahaamana qáfanee inau, óoqai máriu-fa máridanoo. ⁵⁸ Yísufa minára maaqí qímasee qíman-nimino qinau. Abarahaamafa sía kambíqoo ákuan-na qinée máq márunausa mikamúqoo máriqiafana. ⁵⁹ Yuda máqannaasa miná iriséeqa óo maa-fasiqáfa naríara Yaawee fee qídaqínoo qímasee ánoomasee óonisamu qumáree áruaneerufanoo mifá kukéeqakí-noo amaana máqakiqari ráudamaki moosáa finau.

Yísufa innaamunaindari áfu qimbárana áfu maqáísóo ufa.

9 Yísufa aatáta fídanoo moo fásiqa miná ánoofa in-naamunai áfu dimbárana maqáooná qáfanau. (Mi-akuanná nífu níku mandáikirausauqa maí máriandee sía amana aináinamásee náaqa ímariquau. Fáasaana kaqi márida nárana feefauríra munnimara iréemarufaqa nímmarufaqa marasáida néemariquau misá núqu irámásaida néemariasee qiqau.)

² Yísuna faiqinámu mi-afu qimbarána qáfamasee Yí-suna irámmiriqa qiqau. Óo ufasáa rakísirafa maa-fasiqáfa yána mandáinainasaa fee maaqínoo áfu dim-bánnoo máridanoo fee. Narí ákoona ánoona mandái-nainasaa fee naríndisaa fee miqínoo máridanoo fee.

³ Yísufa iriséeno qímannimino qinau. Sía narí ánoona ákoonasaa qaraanau, sía naríndisaafau áfu dimbánnoo máridanoofau. Ánutuna afeeka kasirana qiníkiqari kooroo íanifeera miná áfu dimbánnoo mári-danoo. ⁴ Qiní diqiqoofa qiní qimiqoo áinainirana sía amana asukunakí áuqaanau maasá fáasaana áuqaanau. Dóo káqikaaqoo eendínaqa sía miqóo faiqí moó fannoo áuqaannoo. ⁵ Qinée maa-maqa maaqánaki máridaqa misá qóoma máridaqa, káaqa qámannimaqaanau.

⁶ Miqí qímasee Yísufa maqásaa áqara fidaqúseenoo ásaukukoo doonáikamáseenoo áfu dimbára fasiqa áfusaa akuséeno qímaminoo qinau. ⁷ Dóo fúa. Dóo óonu Sirooamma fárummaki aneenná óori áfuakai rúquannee qinau. Sirooamma fárumma áqu óosana níqíqamáqai fárumma fee qínoo márinau. Mi-afu qim-bara fasiqáfa eedóo qímasee óonu narí óori áfuakai rúqufanoo áfu aiqámaqara ámiqimásee qoofanoo óonu quándakufanoo sandée kafáa áninau.

⁸ Mi-fasiqána aqóonau miná qáfamasee moó-moosa miná qáfeemarúsa miná qáfamasee qiqau. Maa-fasiqáfa maaqóo máridanoo nárana munnim-mara iréemari fasiqa fee mifée.

⁹ Akaqáusa dóo mifá kai fee qiqau, akaqáusa moó fannoo miná fooqáa fee qiqau. Mi-fasiqáfa narí irisée qinau. Qinée qífu dimbárausa maaqóo marúnausa máridaqa.

¹⁰ Misá miná iriséeqa iraqau. Náqimásee áfu máqee-nee qufanoo mifá qinau.

¹¹ Faiqí moó miná áuqu Yísufa qáqara fidiséenoo doonáikamaseenoo qiní qífuki akuséenoo dóo fúa Sirooamma fárummaki óori nammári úqua qufaqa miqí qifaqa nammári uqusáunanoo dóo qífu máqeenoo.

¹² Miqí qímaasoofaqa misá qiqau. Miqímasaifa yái fee fínoo fee qufanoo mifá sía qinée írída fee qinau.

Farisai ámaana qímarusa Yísufa áfu qimbárana áfu maqáisonara randóo ufafa.

¹³ Miqí qímasoofaqa misá mi-fasiqána áfiqeeqa Farisai ámaana úfa qímarusa uqannífiqanau. ¹⁴ Mi-faasaanná Yísufa mi-fasiqána áfu máqoo faasaana misá amaana Sariríqa márúnara Farisai ámaana úfa qímarusa márunnai áfiqee fiqau. ¹⁵ Farisai ámaana úfa qímarusa mi-fasiqána áfu máqoonara iroofanoo qinau. Mifá dooná qiní qífusaa akusaifaqá dóori nammári úqunanoo qífu máqeenoo.

¹⁶ Farisai ámaana úfa qímariasa akaqáusa Yísunara maaqí qiqau. Maa-fasiqána áfu máqaifa sía Ánutunaindarifau amaanasáa aináinimarifa mandá fasiqa máridanoo. Akaqáusa miná iriséeqa qiqau. Náqimasee mandáinaina máree marínafa maa-firaa ainainná ámiqira ainaina áuqararee sía amana fée qímasee mi-ufánannai raináqau.

¹⁷ Miqí qímasee Farisai ámaana úfa qímarusa áfu dimbárana irámmiriqa qiqau. Anée mi-fasiqána aní áfu máqainaree qídanee. Anée minára nána úfee qídanee. Áfu dimbárafá miná iriséenoo qinau. Mifá Ánutuna tamummáqara fasiqa máridanoo fee qinau.

¹⁸ Yuda máqannaasa úriqararaura miná iriséeqa maaqí qiqau. Maaná sía áfu dimbárafau moo fásíqa máridanoo qímaseeqa misá miná ánoona ákoona náaramasee irámmiriqa qiqau. Maa-fasiqáfa inniqara faiqi fee. Kúqaa fee anée miná maqóonna kari áfu dimbáranee máqanau. Náqimasee maqee áfu máqeenoo fee qufaqa miná ánoofa ákoofa úriqararaura amaana máqaki kéeqeemariana qáoo qí-maqiseefoo qímasee rufíeeqa qímannimiqa qiqau. Maa-fasiqáfa maasá qímaaku máridanoo maasá minára írídaqa. Óoqai ánaaqisaa innaamunai miqírana máqaafanafa máridanoo maasá minára fáqa írídaqa.

²¹ Miná áfu máqainara yáfasiqa fée miná áfu máqeenoo fee síamma írídaqa faiqí máridanoo irámmirifanoo qímannimiannoo. ²² Yuda máqanna úriqararaura Yísunara fáasa maaqí qímaríqau. Faiqí moó fannoo Yísunara Ánutuna ásauku mundíra fee qínna maasá amaana máqakiqari aqíqáananoo ráudamaki áqoosai finoo sía kaifáa kéeqaannoo. ²³ Mi-ufánara afu dimbárana ánoofa ákoofa dóo faiqímmifoo narí iraaqée qiqau. Misára rufíasee miqí qiqau.

²⁴ Yuda máqanna úriqararaura miná iriséeqa áfu dimbárana kafáa áaramásee qiqau. Anée Ánutuna áfusaa kúqaa ánoona úfa kai maasá qímannimia. Aní áfu máqaifa mifá mandáinaina máree marífa máridanoo.

²⁵ Áfu dimbárafá miná iriséenoo qímanniminou. Mi-fasiqáfa mandáinaina máree marí fee sía qinée miná óosana írídaqa. Moodáa ainainará kai qinée írídaqa qinée qífu dimbárafá máriaafanousa maqee qiní qífu máqee máriafaqa máridaqa minára kai qinée ámiqimasee írídaqa.

²⁶ Misá miná iriséeqa kaifáa irámmiriqa qiqau. Mi-fasiqáfa nána ainainee áuqu ámifanoo aní áfu máqeenoo fee.

²⁷ Áfu qimbárafá níqinoo qinau. Dóo fáasai qímannimisáunaqa sía írimariafanoo. Nánaree ínnee kaifáa qíqana írífaree ínnee faqee miná faiqinámukifaree.

²⁸ Misá miná iriséeqa ánoomasee miná áqíqa qiqau. Anée mi-fasiqána ufa írimarianafa máriananoo. Maasá Mooseena ufa írimarunousa máridaqa. ²⁹ Ánutufa Mooseenannai maasá qímaqimufafa maasá írídaqa. Mi-fasiqáfa Yísunara maasá sía miná óosana írídaqa.

³⁰ Áfu dimbárafá miná iriséenoo níqinoo qinau. Ínnee moo írirana máree máriafanoo mifá qiní qífu maqáqísaifaqa ínnee nánaree mi-fasiqánara yáindari fee ánidanoo fee qídee. ³¹ Ánutufa sía mandá óosana máree maríasa dadaaqídanoo. Faiqí ánaasee minára rímariasa miná úfa írimariasa misá kai Ánutufa dadaaqídanoo. ³² Óoqai óosana ároo aukuanasáaqari sía faiqí moó fannoo áfu dimbárana nífu maqanísanau, maqee kái. ³³ Maa-fasiqáfa sía Ánutufinaindari áninaqau náqimandee maa-firaa ainainná áuqararee, síamma amanaikíannoo.

³⁴ Yuda máqanna úriqararaura miná iriséeqa qí-mamiqa qiqau. Anée mandáinainaki kambíqoonafa mandóosanaki fíndifuanafa dóo sée fífuannee qí-maseeqa misá amaana máqakiqari aqíqoofanoo ráudamaki finau, sía kafáa ánianifeera dóo atekáqau.

Faiqí naundurá nífu qimbáranara Yísufa qímaqoo ufafa.

³⁵ Misá áfu qimbárana aqíqoonára Yísufa iriséenoo paqúrimasee irámmirinou. Anée faiqí nímaakuara Ánutuna ásauku mundíra fee fee qídanee minásaa írírana rusídanee.

³⁶ Mi-fasiqáfa Yísuna sía qáfoofa máridanoo maaqí qinau. Dóo miná uqaqífiqainaqa minára ánoonee qí-masee minásaa atooqáanoura.

³⁷ Yísufa qinau dóo anée qáfaananoo dóo miná fáqa ufa qímariananoo.

³⁸ Mi-fasiqáfa miná iriséenoo qinau. Óo Karaambáíqa aníara kúqaa Ánutuna ámaaku fee qídaqa qeeqá qí-muqusa írírana aníki rusídaqa qímuqusannoo aní amooqímamaqaidaqa. Miqí qímaseenoo mi-fasiqáfa Yísuna óorinni maqásaa kummáramáfinoo amooqinau.

³⁹ Yísufa miná qáfamasee miqóo marúsa qímanniminoo qinau. Qinée maa-maqánasaaqarasaa rainánnimaqarara qúmuafanousa máridaqa. Qinée nífu dimbárana máqaaneera qúmuafanousa nífu máqaraura dimbáaneera qúmuafanousa máridaqa.

⁴⁰ Farisai ámaana úfa írimarusa miqóo márusa miná iriséeqa irámmiriqa qiqau anée maasára faqee nífu dim-

bárousee qídanee. ⁴¹ Yísufa qinau. Ínni nífu dimbánoo márinaqau ínne numóo sía máriini ínnee únna qímasee maasá qífu káqi márifaqee qímaríanara ínne numóo káqi máridanoo nífu dimbárausara foora máriafanoo.

(Yuda máqannaasa fíri marú aandaufa sipsípa márinau. Misá akaqána arúsáida néemarufa márinau. Moómoo rakísidaqa asausí aukúsáidaqa minánnai qamunnaina áuqimariqau. Sipsípa reendeénimarufa sía áanoo ímarufa márinau. Anée miná asausí aukídanee miná kúqarínanoo fee sía ufa qíannoo káqi muqúrinoo máriannoo. Mi-aukuanná sipsípasaa rakísimarufa nífunni fufaqa aiqáma sipsípa miná áfaqee fiqau. Isaraee máqannaasa sipsípa káqi miqídaqa. Misásaa rakísimarifa indaarú fifaqá sipsípauqa miná ánaaqian-na fídaqa.)

Sipsípasaa rakísirafa óoni moómoo marasée áaku aaku máseeno quqúsa áuqusee eendáki sipsípa minakí quqúsee kooqísaa narí faiqáidanoo. Kásau faini fee qúmmuarimari fasiqa fee arunáandoora rakísidanoo. Sipsípa níkoofa núqu rámaqaisá kai máridaqa. Kanánaana fíndifinoo núqu raifaqá kai aniréeqa ándandara randáidaqa.

Sipsípa rakísimariasa nári sipsípara rídaqa rakísidaqa nári sipsípasaa kúqifaranoo. Sipsípauqa fáqa nári rakísimariasa ufa írídaqa minára rídaqa. Akaqáusa moodáanaki óoni ququsa áuqusee minakí nári sipsípa aiqáma eendáki quqúsaafanoo faiqí moó fannoo kooqísaa rakísidanoo. Kanánaana iqáqai fannoo sipsípasaa rakísirafa moó fannoo anirai fannoo kooqísaa rakísirafa atúasaifanoo sipsípa ákoofa narí sipsípa núqu rámasaifaqa narí sipsípauqa kai íríqa ráudamaki ándanda nárara fídaqa.)

Sipsípa faiqée maríana miná kíkiqusira úfa.

10 Yísufa kafáa miqóoqaraasaa qímannimidanoo sipsípara qínoo faiqíara qinau. Qinée ánoona ufa qímannimidaqa. Faiqí moó fannoo sía sipsípa ququsa kooqiki kéeqee marifa káqinaindari quqúsaasaa akaréemarifa mifá qúmmuarimari fasiqafa máriannoo. ² Sipsípa kooqiki kéeqee máriafa mifá sipsípasaa rakísimarifa máridanoo. ³ Sipsípa níkoofa moó fannoo aniráinanoo kooqísaa rakísirafa kooqí atúasaifanoo sipsípa ákoofa narí sipsípa núqu rámasée nárainaqá miná ufa iriséeqa ráudamaki narí fáqa nífiqainaqá ándanda nárara fifáranoo. ⁴ Sipsípauqa nári rakísimarina ufa íríqa ráudee qúmuraifanoo mifá indaarú fifaqá misá miná ánaaqianna fídaqa. ⁵ Sipsípa sía moo fásíqa áfaqee fifáranoo miná ufa irisée moó fannoo fée qímasee sandéefaranoo.

⁶ Yísufa mi-quandara ufána qímannimufaqa síamma íríqau.

Yísufa ámiqira sipsípasaa rakísirafa mi-ufáfa.

⁷ Minára iriséeno kafáa kooroomásee qímannimino qinau. Qinée kúqaa ánoona ufa qímannimidaqa qinée qeeqá kai sipsípa kooqí máridaqa. ⁸ Óoqai qiní dóorini indaarú ánusa qúmmuari marú fasiqausá kai

animáriqau. Sipsípauqa sía misá ufa íríqau. ⁹ Qinée Ánutuna quqúsa kooqí máridaqa yáfasiqa ánaaseefée kooqísaarafoo qinísaa kéeqee maríafa Ánutufa mi-fasiqanaaseesá kúqiranakinaana marasée innaarúna asumu máriranaki quqáannoo. Mi-fasiqanaaseesá Ánutuna quqúsa sipsípara foora kéeqee ráudeeida nárana néemarifaranoo. ¹⁰ Qúmmuarimari fasiqafa qúmmuarimari sía taikáanifeera fífau faafau qúmmuarimari faqa kuqánnáruanifeera faqa kurídinni-maqaanifeera faqa ániannoo. Qinée faiqí ánaasee asumu márirana nímiáneera ánídaqa. Sía káqi dapi máriranarau qídanoo. Asumu márirana ámiqirana moó faqa moó faqa rairaaírana nímirara miná kai nímiraree qímasee qúmidaqa.

¹¹ Qinée sipsípasaa ámiqimasee rakísimarunaasa máridaqa. Sipsípasaa ámiqimasee rakísimarifa narí sipsípasaa kúquannoo. ¹² Feefaurúara aináinimarifa sía miqíannoo kásau faini aniráinanoo ruffasee sandámanoo. Sandámanoo kásau faini aniréeno sipsípa qumárainaqá dáraanifaranoo. ¹³ Feefaurúara aináinimarifa sía sipsípara ámuqusiannoo feefaurúara kai rakísidanoo. ¹⁴ Qinée sipsípasaa ámiqira rakísiraua máridaqa. Qíní qíkoofa qiníara írídanoo. Qinée miqí kai íríqa qeeqá qíkoonara faqa írídaqa. ¹⁵ Miqí kai íríqa qeeqá sipsípara írídaqa misá fáqa qiníara faqa írídaqa. Qinée qeeqá sipsípasaa amaná kúquanauree qídaqa. ¹⁶ Sía maaqóoqaraasá kai qiní quqúsa maríaqeera. Qíní quqúsa fannoo moómoo maqúsanaasaka fáqa máridanoo. Minakínaasauqa fáqa nífiqa quqánaura. Misá faqa qiní ufa irisée eedóo qifáranoo. Miqóo moodáanaki márifaranoo moodáa rakísirafa misásaa máriannoo.

¹⁷ Qeeqá sipsípara qímuqusina qeeqá márirana misá nímaaqá maqáséeqa kúqirinaki quqúsee kaifáa qeeqá márirana minakíqari máraanaura. Qinée miqíraree qúnnaara qiní qíkoofa qiníara rídanoo asasídanoo.

¹⁸ Sía moó fannoo narí afeekannái qiní márirana máraannoo. Qinée qeeqákai qeeqá irisée qeeqá márirana kúqiranaki quqánaura. Qíní qíkoofa qínaqa qeeqá márirana kúqiranaki quqáranee qímasee quqánaura. Quqúsee kafáa márararee qímasee maráanauranoo. Qíní qíkoofa miqí qímasee ufa qímaqimifaqa írídaqa.

¹⁹ Yuda máqannaasa miqóoqaraasa Yísuna mi-ufána iriséeqa raináfufaqa akaqáusa qíqau. Maa-fasiqána audurái áfaanna máridanoo, márifanoo dapi dápi ufa qídanoo, nánaree ínnee miná ufa írídee.

²¹ Miqí qímasoofaqa akaqáusa misá qímannimíqa qíqau. Akasáa áfaanna aunduráki márinafa sía maa-fasiqáfa indéemasee ufa qíannoo. Áfaanna fannoo amanée áfu dimbárana maqáiseeno fee sía amanaikíannoo.

Yuda máqannaasa Yísuna minnísoo úfafa.

²² Mookári Yuda máqannaasa Yeerusaree máqusai suqúfufaqa amaana máqara qoomáqammásáida néemariqau. (Óoqai namuqáa amaana máqaki míni madaapee quqúsoofaqa miná ánuqamáquseeqa dóo

miqóoqari áukuana aukuana ánuvara qoomaqaqee qí-masaida sakasáida néemariqau.) Suara áukuana mi-qoomaqána ímariqau Yeerusaree máqusai. ²³ Yísufa Yeerusaree máqusai óorureenoo amaana máqa átisaa tidá áuquqoonasaa aakuara rufiasee minakí nímarinau. (Faiqí ánaasee moómoo aaku suarara rufiaseeqa minakí kai máriqau.) Amaana máqa átimau tidásaa kísaaqa firaagóo márinau. Yísufa Sooroomoona amarána máqa atimau tidásaa nímarufaqa Yuda máqanna úriqararasa ititáseeqa írammiriqa qiqau. Anée sía quandaqáandia, ámiqimandee akooroomásee maasá qímaqimia, kúqaa fee Ánutuna ásauku mundíra fee máridanee.

²⁵ Yísufa maaqí qímasee qímannimau. Dóo qímannimuna síamma írmariafanoo. Qínée moómoo qeeqá qíkoofinaidaraa ainaina áuquseeqa minánnoo ínni uqannífiqaunasa máridaqa. ²⁶ Ínnee sía qínée fírmarunna aandau sipsípauqau máriafanoofau minára sía qiníara ánoonee qímariafanoo. ²⁷ Qíní sipsípauqa qíní ufa írídaqa qínée misára fáqa írídaqa, misá minára aiqáma qíní faqa fídaqa. ²⁸ Qínée náaru náaru mári-rana nímdaqa sía kúqifaranoo. Sía amana móo fan-noo qíní qísaukukinaana rafíeefaranoo. ²⁹ Qíní qíkoofa qíní sipsípauqa qímufa aiqámausa úriqararafa máridanoo, sía móo fannoo miná ásaukukinaana rafíeefaranoo. ³⁰ Qíní qíkoofa fáqa qínée fáqa moodáa márunnanara sía amana rafíeefaranoo.

³¹ Yuda máqannaasa mi-ufána iriséeqa ánoomasee óonisamu qumáree Yísuna árirarufanoo qinau.

³² Qínée moómoo ámiqira ainaina áuqaidaqa qíní qíkoofa qímu ainaina áuqaidaqa ínnee nána ámiqira ainainara irisée fee minásaara óonisamu qíní dárirara qídee.

³³ Yuda máqanna úriqararasa miná iriséeqa kafáa áranaiqi qímamiqa qiqau. Sía ámiqira dadaaqíra ainaina áuqaananarau áriraridau. Aneenáraa Ánutuna mandáikammamaqaidana anée aneennáraa maqásaa fasiqa márianafa anée Ánutufaikina máriannanara áriraridaqa.

³⁴ Yísufa miná iriséenoo qinau. Ínni sándufa ákaraki Ánutufa qinau. Ínnee faiqí faiqí Ánutunaikammida máriafanoo. ³⁵ Sándufa andeeqánoo máridanoo náaru náaru sía áaqee maríafanoo, innisaimbaqa minára írídaqa. Ánutufa narí ufa misásaa quqáseenoo misára Ánutu fee qinau. ³⁶ Ánutufa qíní maraseenoo maa-maqa maaqánaki diqíqamaqoonaki máridaqa. Qínée qeeqáraa Ánutuna ámaaku fée qúnnanara náqimasee fee minánnai Ánutuna mandáikamma amaqánauree sía amanaikíannoo. ³⁷ Qínée qíní qíkoofa áuqamáqai ainaina áuqaanaqa qáfamasee kúqaa ánoonammifoo qiaqaana. Qíní qíkoofa sía áuqamáqai ainainna áuqaanaqa qáfamasee únnammifoo qiaqaana. ³⁸ Ínnee qeeqáraa ufa qúnnanara únna fee qímasaida qínée faiqí sía áuqaaqaa ira ainainna áuqaanaqa qáfamasee qiníara kúqaa ánoona fee qímasee kúqaa miná ákoofa minakí márinara miqídanoo fee qiaqaana kaifáa mifá faqa naríki márinara miqídanoo fee qiaqaana.

³⁹ Yísufa miqí qímasoofaqa misá qumáraaneerufanoo káqimbinau.

⁴⁰ Yísufa Yooradanna námmarinni óoquirennoo óoqitaqa máreenoo óoqai Yoohaneefa máridanoo námári nímiuqoo miqóo óoqu marínau. ⁴¹ Faiqí ánaasee moómoo suqúfufaqa Yísufa máruqoo máridaqa narí qímami narí qímami maaqí qiqau. Yoohaneefa námári nímmarufa sía moo áinaina fíraa ainaina áuqana. Yoohaneefa maa-fasiqánara qufá dóo aiqámainaina ánoonaidanoo. ⁴² Miqóo faiqí ánaasee moómoo Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qímasee miná saqárikau.

Rasarusafa kúqu ufafa.

11 Faiqí moo áuqu Rasarusafa mifá Beetani máqu-saindaraafa aurída marínau. Rasarusafa narí ásookiqaanda Máriana amarána faqa Maratana faqa misá Beetani máqusaindaraasa máriqau. ² Máriafa maafá kásooqaqee ámiqira áfundimaru fadameena Yísuna áikusaa adíaseenoo narí ákiaqa asausí kísaaqannai rukáaninafa maaná mi-Mariáfa máridanoo. Sía Yísuna ánoofau miná ámarafa marínau. ³ Mi-Mariána áfasaafa Rasarusafa kúqira aurira mároofaqa miná ásookiqaanda qáfamaseeqa faiqí moó aiqéeqa anée Yísuna óoqu áfiqee úruannee qufanoo ooqu fínau. Mifá maaqí qinau aní afaaqasáa áqoondi Rasarusafa kúqira aurirana máraidanoo.

⁴ Yísufa mi-ufána iriséenoo narí faiqi námu qímannimau. Rasarusafa aurída máridanoo. Sía kúqiranaki fírrarau Rasarusafa mi-aurirána máraidanoofau miná auríranannai Ánutufa narí ámaaku qíní dúqu uqéeraanifeera mi-aurirána máraidanoo.

⁵ Yísufa miqandá qísanasaasa faqa misá nísookinara fáqa káaqa misára rímarinau. Yísuna afaaqasáa áqoondi márúnara rímarinau. ⁶ Rasarusana auríranara iriséenoo sía dauní finau qaara afuru faiqanau. ⁷ Qaara afuru faiqée iqáqoofanoo narí faiqi námu qímannimau. Uqéeraifaqa innisaimbaqa kafáa qumurandée Yudeea máqa maaqai Rasarusafa aurída qina óoru qáfa.

⁸ Miqí qufaqa misá tautúmánde maaqí qiqau, Óo ufasáa rakísirafa innau kai Yuda máqanna úriqararasa óonisamu aní árirara qufaná kafáa fee miqóo fídanee.

⁹ Yísufa iriséenoo qinau, iqáqai fanoo kai súani ururéenoo káaqa qáidanoo. Faiqí miqí máriqoo nídaqa sía sáamuridaqa. Misá maa-maqánasaa káaqa qárafa máriafa qáfáida sía sáamuridaqa. ¹⁰ Faiqí moó fannoo asukunái nídanoo óonisaa áikuamaki sáamuridanoo, sía káaqa qárafa minakí márinara miqídanoo Ánutufa qí fáasaana óoru fíqa sía sáamuriana káaqa géemarína óoru fúanaura. ¹¹ Yísufa maaqí qímasee qímannimau. Rasarusafa maasá qíqoondi dóo faiqaqée ifaqá qínée óorureeqa afáurianaura.

¹² Miná faiqi námu miná iriséeqa qiqau. Óo karaambáiqqa mifá fífaufaiqaqée ídanoo findifuannoo ámiqirafa.

¹³ Yísufa kúqiranara faiqéefoo qímasoofaqa misá sía íriqau. ¹⁴ Minára Yísufa kooroo qímasee qinau. Rasarusafa dóo kuquaraasinóo máridanoo. ¹⁵ Dúfi dúfi sía qinée miqóo máridaqa inniara írídaqa kásooqaqee Ánutuna afeeka qáfeeqa kúqaa qiniara Ánutuna ámaaku fée qifáranoo dóo uqéeraifaqa fúa Rasarusáfinnai.

¹⁶ Toomasina áuqu qaara auqu márinau. Moo áuqu Toomasifa moo áuqu Qaaraqánda máqara fee qí-mariqau. Toomasifa Yísufa Yudeeaa máqa maaqai óoru fíranara iriséenoo qinau. Dóo uqéeraifaqa maasá ufasáa rakísirana fáqa Yeerusareenni óorureeqa moodáanaki kúquanauree qímasoofaqa misá aiqáma Yísuna faqa Yooradanna námmarindari óoru fiqau.

Yísufa kúqiranakiqari findifirana faqa káqi márirana faqa faqaafa máridanoo mi-ufáfa.

¹⁷ Narí Yísufa iriséenoo Beetani máqusai óoruroofaqa qímamiqau Rasarusafa dóo innau kuqf-ufaqa akúndamáqaafanoo qaara faqa qaara faqa eendá madikakí faiqaqée ídanoo. ¹⁸ Beetani máqusa Yeerusaree aaqá uqanna máridanoo. (Beetani máqusa Ubandéenara foora márida Yeerusaree máqusa Faarú-maaqairá foora márinau.) ¹⁹ Yeerusaree adeedí márunara moómoo mindáraasa qumurée Maratasa Mariasa dadaaqí ikífáafau qída rooípee maríqau. Nári nífasaafa Rasarusafa kúqunara ikíraqée maríqau.

²⁰ Maratafa Yísufa áni qu úfana iriséenoo ráudamak-ufanoo óonu áfiqaidanoo minára qímamirara fufanoo Máriafa káqi máaqaki márinau. ²¹ Maratafa Yísuna qáfamasee qímaminoo qinau, Óo Karaambáiqu anée aniráinanooofau sía qiní qífasaafa kúqiqini. Qaara fáqa qaara fáqa fáasaana dóo kuqufifaqá akúndamasee máridaqa. ²² Miqínoo máriafa máridaqa, aneenná kai maqee nána ainainaree Ánutufinnai nána ainainaree innaaru qínanoo aní ámiannoo.

²³ Maratafa narí ásookifa kúqunara íridanoo miqí qí-masee qímaminau. Yísufa irisée qímaminoo qinau, Ánutufa aní áfasaana kaifáa mara fíndifumaiseenoo káqi márirana ámiannoo.

²⁴ Maratafa miná iriséenoo qinau maa-maqa maaqá-fa taikára fáasaana Ánutufa qiní qísookina uqéerasee káqi márirana ámiannoo qinée minára írídaqa.

²⁵ Yísufa qímaminau, kúqiranakiqari mara fíndifirafa qiníki máridanoo. Káqi márirana márirafa qiníki máridanoo. Yáfasiqa ánaasee fée qiní saqárikinoo kúqinoo káqi mariannoo kúqiranakiqari fíndifirafa qiníki mári-nara káqi mariannoo. ²⁶ Yáfasiqa ánaasee fée káqi máridanoo qiní saqárikinoo náaru sía kúquannoo káqi márirana márirafa qiníki márinara náaru náaru sía kúquannoo. Marata anée minára kúqaa fee qídanee.

²⁷ Maratafa iriséenoo qinau, eeóo karaambáiqu anée óoqai maa-maqa maaqánaki qúmuaneera ásauku mundírafa Ánutuna ámaaku uqanna márianafa mári-anaqa qinée minára kúqaa írídaqa.

Yísufa ikíraqoo ufafa.

²⁸ Maratafa miqí qímaseenoo quándaki maqúsai óonureenoo qumeé kai Máriana áaramasee qímaminau. Ufasáa rakísirafa ánidanoo aní áraidanoo.

²⁹ Máriafa mi-ufána iriséenoo káqi káqi findimeeqee káqi únnaqufanoo óonu áfiqarara finau. ³⁰ Yísufa sía maqúsai áninau. Aanái Maratafa paqúruqoo miqóo kai káqi márinau. ³¹ Máriafa ráudamaki káqi únnaqufanoo fufaqa Yuda máqannaasaa miná faqa máriusa miná qáfamasee minára madikaí ikíraqárara fídanoommifoo qímasee áfaqee fiqau.

³² Máriafa Yísufa márunnai óonu qáfeenoo óorindari maqásaa áqufínoo ufa qímaminau. Óo karaambáiqu anée animáriananoofau sía qiní qífasaafa kúqiqini.

³³ Yísufa Máriana ikíraqarana qáfoofanoo ámuqusu-fanoo Yeerusaree máqannaasa faqa ikíraqoona qá-foofanoo ámuqusinoo miná aunduráki mandáikinau.

³⁴ Miqímasee Yísufa irámmirinoo qinau. Ínnee yái fee Rasarusana ákundee fee qufaqa misá qiqau Karaambáiqu dóo maí anirée qáfa. ³⁵ Miqí qufanoo Yísufa faqa ikíraqanau. ³⁶ Yeerusaree máqusanaasa miqóo máriusa miná ikíraqarana qáfeeqa qiqau. Óo qáfa mifá minára káaqa rímarifa ikíraqaidanoo. ³⁷ Miqí qufaqa akaqáusa níqira ufa qiqau. Mifá nífu dimbárausa ámiqimannisee marífa nánaree Rasarusana qáoo qí-nanoo sía kúquaqaana.

Yísufa Rasarusana kúqiranakinaana uqéeroo ufafa.

³⁸ Yísufa narí kai misá miqí qu úfanara ákooqoofanoo narí aunduráki mandáikufanoo mi-ufánara áiaqée qí-maseenoo madikaí óonuranau. Rasarusana irí óoni áa-maraki quqásee óoni firaatiá qumáree ititáqoofanoo márinau. ³⁹ Yísufa qímanniminoo qinau. Ínnee maa-oonína rafáqaameeqeeqa quanda quandammá áquaqa. Miqí qímasoofaqa Maratafa Rasarusana áuna qinau, Óo karaambáiqu mifá qaara fáqa qaara fáqa áfuru faififá máriafa afúnda mandáikammimarifaqa.

⁴⁰ Yísufa iriséenoo qímaminau. Qinée fáasai qíma-munnana anée qiní saqárikinaana anée Ánutuna afeeka eeraarirana qáfeennaranoo. ⁴¹ Misá miná iriséeqa óoni firaatiá afeéqeeqee máfi quqásoofanoo Yísufa narí óori uqéeraseenoo Ánutunara akooqóo innaaru qínoo qinau, Óo qiní qíkoofa dúfi dúfi anée qiní ufa írimari-anafa máriananoo. ⁴² Anée maqee maqee qiní innaaru qirana írimarianafa márianaqa. Maaqóo máriasa íri-aqeera innaaru qídaqa. Maaqóo máriasa anée qiní díqiqámaqoonnana íriaqeera innaaru qídaqa. ⁴³ Yís-ufa miqí qímaseenoo innaaru qímaseenoo fira kari kúqirana áareenoo qinau. Rasarusana minakíqari ráuda.

⁴⁴ Miqí qímasoofanoo qamunna afaaqa kukúqamaqoofa káqi márufanoo Rasarusafa fíndifínoo ráudee qumuranau. Miná ákiaqa faqa qamunna rum-báqoonarirandee qumuranau. Yísufa qímanniminoo qinau. Dóo qamunna idukúsaifanoo fúani, qíma-soofaqa miqímandooofanoo andeeqásoofanoo finau.

Yísuna árirara tipúndaaru úfafa.

(Mataioo 26:1-5; Mareekoo 14:1-2; Ruka 22:1-2)

⁴⁵ Yeerusaree máqusanaasa moómoosa Rasarusana ikiráqeeusa misá Yísufa Rasarusana fíndifuma-soona qáfeeqa kúqaa Ánutuna faiqi fée qímasee minásaa mundíqa maríqau. ⁴⁶ Misákiqari akaqáusa Farisai ámaana ufa qímarusa nímaaqai Yeerusareenni óoruree Yísufa Rasarusana fíndifunara níranaqarufa qímannimiqa. ⁴⁷ Misá miná iriséeqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa amaana máqasaa rakísimarusa faqa aiqáma faiqi firaasá rakísirausa faqa moodáa qoo suqúfi ufa qídaqa qiqau. Maasá náqi fee másee miná Yísuna rafáaqafuanauree. Maa-fasiqáfa Yísufa moómoo firaa ainaina náaquqara ainaina áuqaidanoo.

⁴⁸ Maasá miná áfauaidaqa faiqi ánaasee maasá minísee minásaa kai atooqéefoora. Miqífanoo Roomma máqanna sundíauqa aniréeqa maasá faiqi ánaasee faqa dárú taikáidaqa maasá náaquqara amaana maqa faqa rapépaamma áqifaranoo. Miqífaqa maasá Yuda máqanna kurídianaura.

⁴⁹ Misákina úriqararana áuqu Kaiafasafa mifá qímaniminoo qinau. Ínniki moó fannoo sía írirana fáisa máriafanoo. ⁵⁰ Faiqi ánaasee maasá aiqáma kúquanoora moodáa fannoo aiqámausara kúqifaqa amaná maasá ámiqimandee márianaura. [⁵¹ Kaiafasafa sía narí kaifau mi-ufána qímanniminau. Ánut-ufa qímamunara kai mi-ufána qímanniminau. Kaiafasafa Yísunara Yuda máqannaasa níkiqara kúquanoo Ánutuna faiqi námu miná ufa írimarinausara faqa moodáa íriranasaa máriaqeera kúquanno fée qinau.]

⁵³ Dóo mi-faasaannásaaqari Yuda máqanna úriqararusa Yísuna árira ufa óosanarasee deedaqíqau. ⁵⁴ Yís-ufa miná iriséeno miqóoqari sía Yudeeaa máqa maaqaki akooqóo nímarinau. Maqúsa moo áuqu Eefaraimma máqusai narí faiqi námufaqa óoqu marínau. Eefaraimma aadána máqa maaqa átisaa márinau.

⁵⁵ Yísufa Eefaraimma máqa maaqaki márufanoo Yuda máqanna qoomáqa firaa qoomaqa áinnaaqarara qoomaqa adeedí ranau. Áukuana aukúana Yuda máqanna óosana áinnaaqarara qoomaqa adeedí ramáfufaqa faiqi ánaasee aiqáma suqúmaree miqóo Yeerusaree máqusai óoruraidaqa narí mandáinaina findauké maríqau. Áukuana aukúana miqímariqau.

⁵⁶ ⁵⁷ Amaana máqasaa rakísimarusa faqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Yísunara faiqi ánaasee qímannimiqa. Ínnee nínnabaqa Yísuna paqúrimasee dadí óonurandee míni qímaqimifaqa maasá miná qumáranaura. (v 56) Faiqi ánaasee firaa amaana maqaki Yeerusareenni suqúfufaqa Yísunara randáidaqa maaqí qímasee narí qímami narí qímami qiqau. Yísufa firaa qoomaqa aniféeráannoo sía fee aniráannoo. Ínnee minára nána írree íridee.

Beetani máqusai ánaasee moó fannoo Yísuna áikusaa ámiqira afúndimaru fadameena adía amaqóo ufafa.

(Mataioo 26:6-13; Mareekoo 14:3-9)

12 Mi-ainnaaqarara qoomaqáfa Yeerusaree máqusai adeedí reenoo dínni qísauku taikásee dínni ani moodáa faasaana áiqaqáinanoo mi-qoomaqáfa kambíqarara ímarufanoo Yísufa Beetani máqusai óonuranau. Yísufa Rasarusana kúqiranakinaana fíndifu maqusanaki aniranau. ² Yísufa aniroofaqa (Rasarusana mara fíndifunara iriséeqa miná ákiqara qoomáqa firaaná suqásee náida amíqau.) Maratafa qoomáqa sákeeqaida nímmarufanoo Rasarusafa Yísuna faqa óoqumarifi nárana nanau.

(Misá óosana maaqímminoo márinau. Misá qaindása fífindírifiqa nísaataa sáunarasáida níku uqusáida néemarusa márida miqímandee néemariqau.) ³ Néemarufanoo Rasarusana ásookifa Máriafa Yísuna ánoona amaráfa fadaméena táqu firaaná firaa feefauru áqusaida máreemaru qumáreenoo ámiqira afúndimaru fadameena miná áuqu narada fadameena Yísuna áikumau adía amaqánu. Adía amaqáseenoo narí ákiqara asaúsí kísaaqa qumáreenoo minánnai utitíqanau. Miqímasoofanoo áfunda firaafá misá máru maqanaki qumbíqanau. ⁴ Yísuna faiqi námukiqari moó fannoo miná áuqu Yudasifa Keeroota máqannaafa Yísuna ueeqáaninna fasiqafa márinau. Mi-fasiqáfa Yudasifa ámiqira afúndimaru fadameena moómoo qáfamaseeno maaqí qinau. ⁵ Maa-fadameenná firaa feefauru máreemaru fadameenafa. Nánaree fífau adieenee. Sáina márina qumíasana faqaana amiséenana moómoo munnimma 300 maraaqana. Maraséenana kudi fasiqa anaaseeuqa káqi nímiqana. (Mi-aukuanná Yuda máqannaasa Mooseena ufa qaindúsidaqa kudi fasiqauqá aiqáma ainaina dadaaqíqa nímmariqau.) ⁶ Yudasifa sía kudi fásiqara írimarufa káqi fífau ufa márunara miqí qinau. Mifá úmmuarimarufa márinau Yísuna faiqi námu páusakinaana káqi úmmuarimarufa mifá máridanoo miqí qinau.

⁷ Yísufa miná iriséeno narí maaqí qímasee qímaminau. Márianara sía miqí qia. Sáina miqiani. Áfundi fadameenna áta káqi márina qinée kúquananoo qini qifaaqái akuqímaqaani. ⁸ Anée kudi fasiqa anaaseeuqara qíanandee. Kudi fasiqa ánaaseeuqa náru náru ínniki márifaranoo. Qinée sía kísaaqasaa márianaura qúsasaa taikánaura. Sáina fadaméena adíaqimaqaani.

Rasarusana árirara tipúndaaru úfafa.

⁹ Yísufa Beetani máqusai animárufaqa Yeerusaree máqusaindari moómoosa qáfarara óoqu fíqau. Kúqiranakiqari fíndifuna Rasarusana faqa qáfararee qímasee óoqu fíqau. ¹⁰ Faiqi ánaasee moómoosa Yeerusareendari Yísunasaa atooqáidaqa moómoo óoqu fíqau. Miqúfufaqa amaana máqasaa rakísimarusa oommásee qiqau. Rasarusafa kúqiranakiqari fíndifunara irisée misá Yísunasaa atooqáara óoqu fimarifaqa

sáina Rasarusana faqa áruanauree qímasee deedaqiau.

Yísufa Karaambáiqá íundée toonkísaa Yeerusaree máqusai kéeqoo ufafa.

(Mataioo 21:1-11; Mareekoo 11:1-11; Ruka 19:28-40)

¹² Faiqí ánaasee áinnaaqarara oomáqara maqúsa maqusaindari Yeerusaree máqusai suqúsee máriusa Yísufa aanái úrufaqa áfiqarara moómoosa óoqu fíqau.

¹³ Óoqu áfiqarara óoqu fidaqa koopéena ámanee fooqána moómoo atekámaree óoqu fíqau. (Misá náriqa qímíríqa Yísunara maaqí qiqau. Óoqai Ánutuna ásauku mundírafa kambíqanoo máriifa úridanoo. Mifá maasá qiqá karaambáiqaikirara úridanoo.) Misá óoqu fidaqa maaqí qímasee firaa kari fáaqariqau. Ánutuna amooqía miná áuqu uqéeraa. Ánutufa qufanoo kambíqarafa úridanoo, Ánutufa miná ámiqi ámiqiani, Ánutufa Isaraee máqanna Karaambáiqá ámiqi ámiqiani.

¹⁴ Yísufa doonkí moó maqee innooqée marúnnasaa paqúrimasee minásaa akarámafi óoqumari fínoo Yeerusareenni óoru fína. Miqíuna óoqai tamum-máqara fasiqa ákara rúmaqoomau óoru fína.

¹⁵ Yeerusaree máqusa moo áuqu Sioona máqusee qimarinau. Minára óoqeenaa tamummaqara fasiqafa maaqí qímasee ákara rinau.

Ínnee Sioona máqusanaasa sía rufíaaqa. Ínni karaambáiqá ínnee iannai úridanoommi, doonkísaa óoqu marifí úridanoo.

¹⁶ Yísuna faiqí námu faiqí ánaasee qámbaana Yísuna faqa óoru fíqau. Misá tamummáqara fasiqa ákara írídaqa ánoonara sía írídaqa fíqau. Kásooqaqee Yísufa kúqiranakiqari fíndifufaqa misá óonumafi iriséeqa qiqau. Maasá óoqai ákara rúmaqoomau Yísuna faqa Yeerusareenni óoru fíqiafana.

¹⁷ Yísufa Rasarusana ároofanoo fíndifuna qáfeeusa Yeerusaree máqusaki suqíqa márusa Rasarusanara qímannimiqau. ¹⁸ Faiqí ánaasee moómoo mi-ufána iriséeqa maaqí qiqau. Firaa ainaina áuqeemarina óoqu áfiqamaree úruaqee qímasee óoqu áfiqee úriqau.

¹⁹ Farisai ámaana ufa qímarusa oomásee maaqí qiqau. Qáfaa dóo maasá kadíqaidaqa faiqí ánaasee mínnikái quandaídaqa.

Kirisa máqannaasa Yísuna qáfararee qu ufafa.

²⁰ Yeerusareenni áinaaqarara qoomaqara súqi-marusaki Kirisa máqannaasa níanaí nári maqúsaindari ánusa faqa miqóo Yuda máqannaasa faqa animáriqau. Misá faqa Ánutuna qoomáqa sakasée námasee Ánutuna amooqíraee qímasee animáriqau. ²¹ Kirisa máqannaasa anirée Firipina irámmiríqa qiqau. Óo maa-fasiqa, Yísuna qáfararee qídaqa amanée maasá qífíqee fínaqa qáfaanauree. Firipifa Beetasaida máqusaindaraafa Kariree máqa maaqakinaafa márufa.

²² Firipifa Anduruna paqúrimasee misándiri Yísufuqoo óonuree Kirisa máqannaasara qímamiqau. ²³ Yísufa misára iriséeno qímannimino qinau. Ánutufa faiqí nímaaku qiní dúqu firaaqóo uqéerara áukuana dóo animáridanoo. Sía máq maqee ímariasa ímari-

deefau máseenoofau qiní dúqu uqéeraannoofau. Qiní firaa aupurara kuqiranannai qiní dúqu uqéerainano aréenaanno. ²⁴ Qinée ánoona ufa ínnei qímannimidaqa. Nandí asumu naríaraa káqi máridanoo áaduma máridanoo. (Yísufa narí kúqiranara qídanoo nandí asumu kíkíqa úsinau.) Mifá maqáki úmmaqusaifanoo putaa ínanoo moómoo kambíqaanno sía naríraa márianno. ²⁵ Yáfasiqa anaasee fee maaqóo narí mári-ranara rímarifa nandí asumuára foora sía kafáa kambíqaanno mifá narí márirana kukupáanno. Yáfasiqa anaasee fee maaqóo maa-maqánasaa narí máriranara ákooqainafa maqáki úmmaqusainanoo narí márirana afeedíseenoo náaru márirana máraanno. ²⁶ Ínnee Kirisa máqannaasa qímannimia. Yáfasiqa ánaasee fee qiní aináinira faiqikíraee qímaseeno aufadéemarifa mifá narí maaqóo márirana quqásee qiní faqa fínafa qinée fúannannai mifá faqa miqóo óonu marida qiní dadaaqíanno. Yáfasiqa ánaasee fee qiní dúqu uqéer-anno miná áuqu faqa qiní qíkoofa uqéeraanno.

Yísufa narí kúquaninna úfana qímannimu ufafa.

²⁷ Yísufa Yeerusareenni óorufidanoo narí aaqá márusa qímanniminau. Maqee qiní daundura fifau faafau ínoo máriafa nána úfee qianáuree. Qinée náqimasee qeeqá qíkoonara qána qiní kúqiranara qáoo qíqanno fee. Qinée firaa aupurarana marasée máq márunandee fúka kúquanauree qímasee qúmuafanausa máridaqa dóo qúsasaa máridaqa náqimasee qáoo qíraee sía qáoo qianáura. ²⁸ Miqí qímasee narí aaqá márusa qímannimiseeno Yísufa quandaínoo narí ákoonara Ánutunara innaaru qínoo qinau. Óo qípoo, aneenná áuqu amooqírana uqéeraa. Miqí qímasoofanoo Ánutuna ufa inaarúnaindari qúminoo qinau. Dóo qinée qeeqá dúqu amooqírana uqéereeqa dóo kafáa uqéeraanauree qinau.

²⁹ Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee moómoo Yísuna faqa Yeerusareenni óoru fímarusa mi-ufána iriséeqa qiqau. Innaarúnai qíifoo qufaqa akaqáusa qiqau. Qangiroo moó fannoo miná faqa ufa qídanoommi.

³⁰ Yísufa misá ufa iriséeno qímannimino qinau. Sía qiníarau qídaqinoo ínnaire qídaqinoo. ³¹ Dóo maqee Ánutufa maa-maqa maaqánakinaasa qiní dárifandínanara narí áanooqira ufa nímianno. Dóo maqee maa-maqa maaqánaki úriqararafa Sadannafa taikáanno. ³² Qiní daruséeqa aunírinasaa quqáseeqa maqáki rakíqasee uqéeraqisaifaqa maqásaa aiqámatinaindaraasa suqú moodáaqoo qeeqá daaqa quqánaura. ³³ Miqímasee Yísufa narí kúquaninna óosana qímanniminau.

³⁴ Qímannimufaqa misá qiqau. Maasá sánda ákarakinaa ufa ásauku mundíranara náaru náaru márianno fee qídaqa. Anée faiqí nímaaku aunírira saqarisaa kúqiraree qímarianana, náqi fee qídanee miqí qídanee. Faiqí nímaakuara anée qíanafa yáfee mifá máridanoo fee.

³⁵ Miqí qímasoofanoo Yísufa miná iriséeno qinau. Káaqa qárafa ínniki qúsasaa márianno. Káaqa qárafa máriqoo mi-kaaqa qaranásaa kai máriaqa. Miqím-

masee márifanoo asukuna fannoo sía rafáaqafuanoo. Asukunakí nímarifa sía aaná qáfaidanoo káqimbidanoo. ³⁶ Káaqa qárafa máriqoo ínnee minára ríqa ánoonee qímasee mi-maú fuaqa miqíqqa ínnee káaqa qáranafaqaasa máriaqa.

Yuda máqannaa faiqí firaasá Yísunara sía Ánutuna faiqi fée qu úfafa.

Miqí qínoo qímannimiseenoo naríaraa moosáa finau. Miqóo óonu kukéeqanau. ³⁷ Yísufa óosana óosana firaa ainaina faiqí ánaasee nífusaa áuqeemarinau. Sía misá minára óonumafi írriqau. ³⁸ Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqa moo áuqu Eesaia mifá misá óosanara ákara rúmaqoofa máridanoo. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Óo karaambáiqqa, yáfee moó fannoo maasá ufa írri-noofeeinau sía moó fannoo. Karaambáiqqa narí afeeka yáu yáusee uqannífiqoofaqee ánoonee qídee. Sía moó fannoo kúqaa fee qinau.

³⁹ Miqí qímasee óoqai ákara rúmaqoofa márufaqa umímmaqidaqa sía Yísunara ánoonee qiqau. Eesaiaafa misára kaifáa maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo.

⁴⁰ Ánutufa misá nífu dimbáqqaifaqa máridaqa. Mifá misá nitikúra ititáquqqaifaqa máriaqeera. Misá nífu sía qáfaaqeera misá náaqoo sía írriaqeera. Qinée únnannai faqa sía quandáfifaqa sía ámiqimannisáaqeera.

⁴¹ Eesaiaafa sía fifaufau maa-ufána qímasee ákara rúmaqoofau máridanoofau. Mifá óoqaindari Yísufa sía kambíqooqoo áfu pisipasamáfinoo Yísuna afeeka eeraarirana qáfaidanoo ákara rímarufa máridanoo.

⁴² Kúqaa moómoosa Ánutuna tamummáqarausa ufamáu fídaqa Yísunara sía írriqau. Miqídaqa Yuda máqannaa úriqarararusa akaqáusa moómoosa Ánutuna tamummáqarausa ufamáu fídaqa Yísunara sía írriqau. Miqídaqa Yuda máqannaa úriqarararusa akaqáusa kukéeqasee Yísunara írri maríqau. Farisai ámaana ufa qímarusa amaana máqakiqari maasá diqíqamasaiifaqa sía kaifáa kéeqaanauroo qímasaida qumeerée maríqau. ⁴³ Misá sía Ánutuna áfusaa eedóo qíranara rímaríqau. Faiqí nífusaa eedóo qíranara kai káaqa rímarunara Yísunara kukéeqee maríqau.

Taikára áukuana Yísuna ufa fannoo faiqí ánaasee rainánimaqara ufa qímariannoo.

⁴⁴ Yísufa kafáa moo kári faiqí ánaasee qímannimino qinau. Yáfasiqa ánaasee qiní saqárikidanoo fee. Mifá sía qiní kai, qiní diqíqámaqoona miná faqa saqárikidanoo. ⁴⁵ Yáfasiqa ánaasee fee qiní qíqafaidanoo fee mifá qiní diqíqámaqoona miná faqa qáfaidanoo.

⁴⁶ Qinée káaqa qárausa maa-maqa maaqánaki animáridaqa. Qiníki máriasa sía asukunakí máriaqeera animáridaqa. ⁴⁷ Yáfee moó fannoo qiní ufa irisée sía áuqainnana sía qinée qeeqá ufa ámianaura. Sía qinée dóori runíra ufa nímiraree qímasee qúmuafanausa máridaqa. Qinée faiqí ánaasee Ánutuna nífairanaki-naana qumárasee asumu márirana nímiáneera qú-

muafanausa máridaqa. ⁴⁸ Yáfee moó fannoo qiní minnísainafa qinée ufa qímarunnana minnísainafa sía qeeqá ufa miná ámianaura. Kásoo taikára fáasaana Ánutufa qiní dóokinaa ufa maqee qímannimimarunnana maraséenoo minánnoo náruannoo. ⁴⁹ Qinée sía qeeqá írriannai ufa qímannimidaqa qiní diqíqámaqoona qiní qíkoona uqaqífiqoo ainainá kai qímannimidaqa uqannífiqaidaqa. ⁵⁰ Qinée qeeqá qíkoona ufa írriadaqa miná ufa fannoo kai náaru náaru márirana nímidanoo. Qinée minára írriadaqa qeeqá qíkoona ufa kái qímannimidaqa.

Yísufa narí faiqi námu níku namári uqu ufafa.

13 Ánutuna áinnaaqarara qoomaqa adeedí ramáfufanoo Yísufa maa-maqána quqásee dóo narí ákoofinai fírafa adeedí réemarufanoo minára Yísufa írriarinau. Maa-maqa maaqánakinaasa narísaa atooqéemariasara ámuqusufanoo rídanoo káqi misára áidimarufanoo fídanoo kasaaqái múnu kúqinau.

² Yísufa nárana eendáki sakasáida narí faiqi námu-faqa néemarinau. Yudasifa Keerioota máqusaindaraafa indaarúqaa Simoona amarána ámaaku mifá Yísuna faiqi námufaqa miqóo márufa fáasai Sadannafa miná dadaaqufanoo Yísunara ueeqáreee qídanoo deedaqímarinai. ³ Ánutufa aiqáma afeeka innaarúna faqa maqá faqa Yísuna áramandunnai quqáqoofanoo márufanoo Yísufa miná írriada marínau. Narí Ánutufinaindari qúmufa írriadanoo marínau. Narí kaifáa Ánutufinnai óoru fírafa adeedí ranóo márufanoo minára faqa írriada marínau. ⁴ Yísufa narí faiqi námufaqa nárana námaseenoo fíndifinoo narí siuta raipáqusee táura qumáreenoo narí áranandáuqanna rumbáseenoo dífaani maraséenoo nammári minakí adíaseenoo narí faiqi námu níku nammáruqusaidanoo táurannai rukánnimaqéemarinai.

(Yísufa máru aukuaana miná máqannaa óosana maaqímminoo marínau. Faiqí moó fannoo moo máqusaindari narí áqoondi qáfararee qímasee ani miná máaqaki kéeqafinanoo máaqa akoofa mi-fasiqána qáfeenoo narí aináinira fasiqa uréeqarana áaramasee qímaminoo anée maa-fasiqána áiku nammáruquseenana táura qumáree rukásainanoo óo-qumariani. Mi-oosanna níku nammáruqira saika sía úriqarararusa máree maríqau uréeqararusa faaqqú fásiqa fooqáasa miqímariqau.)

⁶ Yísufa Simoona moo áuqu Peetooroona áiku nammáruqirarufanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa qinau. Óo Karaambáiqqa kúqaa fee anée qiní qíku nammáruqiraree qídanee. Sía miqíqa, anée úriqarararafa máriananoo.

⁷ Yísufa qinau, Eeóo nammári úquanaura anée maqee sía qiní óosana írriariananoo kásooqaqee írriarananoo.

⁸ Peetooroofa qinau, anée maasá úriqarararafa máriananoo náaru náaru sía uqanna qiní mandá qíku nammáruqa.

Yísufa miná iriséeno qinau. Qinée aní áiku sía namári úquanana maaqóoqari anée sía qiní faiqikinnaranoo.

⁹ Simoona moo áuqu Peetooroofa mi-ufána iriséeno qinau. Óo karaambáiqua sía qíku kai namáruqua qísauku faqa qíkiaqa faqa aiqáma nammári úqua.

¹⁰ Yísufa miná iriséeno qinau. Faiqí nammári áuqeemáriasa aiqáma nifaaqa ámiqinoo máridanoo níku kai dooná kookoomma ákinoo máridanoo. Ínnee aiqáma ámiqiqua máriafanoo moodáa fannoo mandáikinoo máriafaqa qáfaiadaqa. ¹¹ Yísufa fáasai narí ueeqée marúna qáfaidanoo miqí qinau. Ínni nifaaqa aiqáma nammári úqinoo máridanoo. Moodáa fannoo kai sía nammári áuqara fee qinau. Narí ueeqáaninnara iriséeno miqí qinau.

¹² Yísufa narí faiqí námu níku nammári úquseeno kafáa narí siuta afisúmaree kafáa misá faqa óoqumari fínoo qímanniminoo qinau. Qinée ínni níku nammári úqunnana írídee sía fee írídee. ¹³ Dóo maqee miná nammári úqunnana óosana kooroo íanáura. Ínnee qiníara ufasáa rakísira fee karaambáiquee qímarifanoo. Dóo miná kúqaa qímarifanoo qinée miqírausa máridaqa. ¹⁴ Qinée ínni ufasáa rakísirausa ínni karaambáiqua máridaqa uréeqarusa saika máreemariana misá naanna ráidaqa ínni níku namári úqidaqa ínnee miqí kai íqa qiní daanna réeqa uréeqara fasiqa anaaseera foora narí dadaaqí narí dadaaqí. ¹⁵ Qinée uqannífiqaunnana qáféeqa qinée únandee kai íaqanani. ¹⁶ Qinée kúqaa ánoona ufa ínni qímannimidaqa. Aináinira fasiqa fannoo sía narí rakísirana úriqararafa máridanoo. Ufa máree fímari fasiqafa sía aqíqéemarina úraaqararafa máridanoo. ¹⁷ Ínnee maqee maa-ufána ánoona náaqooki írimarifanoo. Ínnee maa-ufána irisée áuqaifanoo asasírafa máriannoo.

¹⁸ Yísufa kaifáa narí faiqí námu maaqí qímasee qímanniminoo. Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óoqeenaa ákara óosana maaqímminoo máridanoo.

Ínnikiqari moodáa fannoo qiní nárana qiní faqa néesmarifa mifá qiní namuqáakinoo áranaiqi dárúannoo.

Maa-akarána óosana ínniki kambíqaannoo, sía ínni aiqámara qídaqa. Qinée óonu maréeqee qeeqáindikamaqaunusa máriafanoo moodáa fannoo kai. ¹⁹ Qinée maqeesáa qímannimidaqa sía kambíqai kamuqoo qímannimidaqa. Kambíqainaqa ínnee qiníara írifaranoo. Qinée qeeqáaraa ufa qúnausa dóo misáki máridaqa.

²⁰ Qinée ánoona ufa kúqaa qímannimidaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo qinée ínni níqiqámáqaunusa níqoondikinafa qiní faqa qíqoondikidanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo qiní qíqoondikammáqimaqáinafa qiní diqiqámaqoona faqa kai áqoondikidanoo.

Yísufa narí uqeeqéefandinna úfana kooroo u úfafa.

(Mataioo 26:20-25; Mareekoo 14:17-21; Ruka 22:21-23)

²¹ Yísufa minára qímanniminoofanoo narí aunduráki óonumafi írufanoo ámuqusufanoo kafáa kooroomásee qímanniminoo. Qinée ánoona ufa qí-

mannimidaqa ínnikiqari moó fannoo qiníara ueeqáannoo.

²² Yísufa faiqí námu mi-ufána iriséeqa tautúmaku-faqa narí qáfee narí qáfee ídaqa randáqau. ²³ Yísufa afaaqasáa aqoondi fannoo miná aaqá óoqumarifi márinau. ²⁴ Simoona moo áuqu Peetooroofa mi-fasiqána áuqamaseeno qinau anée karaambáiqua irámmirisee íría. Yáfasiqanaree qídanoo fee yáfee aní ueeqáannoo fee.

²⁵ Miqí qufanoo mi-fasiqáfa Yísufa aaqá fírambáqafufanoo maqándanai irámmirinau Karaambáiqua yáfee aní ueeqáannoo fee. ²⁶ Yísufa qinau, qinée féemu rakéemandeeqa sáuna anoona fooqáanaki raaraamándeé ámianana qáfa. Mifá kai qiní ueeqáannoo. Miqí qímasee Yísufa féemu rakéemaseeno sáuna anoona fooqáanaki raaraaméeqeenoo Yudasifa Keerioota máqannaa Simoona amarána ámaaku áminau. ²⁷ Yudasifa mi-feemúna qumárasee námasoofanoo dóo Sadannafa miná aundurái kéeqanau. Miqúfanoo Yísufa Yudasina qímaminoo qinau. Dóo anée aneenná ínna ainaina dóo dauní dauní ía.

²⁸ Miqúo márusa sía Yísufa ufa óosana íríqau. ²⁹ Yudasifa Yísufa faiqí námu munnimmasáa rakísimarufa márufanoo Yísufa aqíqoofaqa misá nárana aina fí fí máraanifeera aqíqée foo qíqau. Kudi fásíqauqa munnimma nímiannoo fee qíqau.

³⁰ Yudasifa mi-feemúna mara námaseeno fíndimeeqeenoo aaqee kái eendáki ráudamaki finau.

Yísufa fúka aaquqíra úfa qímannimu ufafa.

³¹ Yudasifa fufanoo Yísufa kaifáa narí faiqí námu qímanniminoo qinau. Dóo maqee faiqí nímaaku qiní ámiqi ámiqira afeeka eeraarirafa dóo kooroo inóo máridanoo. ³² Ánutuna áfeeka eeraarirafa qinísaa kooroo inóo máridanoo, Ánutufa narí uqanna quándaki qiní qífaaqa fíraaqóo aréenaannoo, qúsasaa maqee uqanná miqíannoo. ³³ Qiní faiqí námu sía kísaaqasaa ínniki márianaura. Yuda máqannaa qímannimianandee kai ínni qímannimidaqa. Ínnee qiníara randée sía paqúrifaranoo. Qinée fúannaqoo sía ínnee amana fífáranoo. ³⁴ Dóo maqee qinée fúka aaquqíra ufa qímannimidaqa. Ínnee naríara naríara nímuqusidaqa naríara naríara ruaqa. Qinée ínniara qímuqusufafa ínniara rímaríqia ínnee faqa qiní daanna raaqa naríara naríara ruaqa. ³⁵ Ínnee naríara naríara rímarifaqa aiqámausa ínni níndafeeqa ínniara bóo Yísufa faiqí námu miqidammiafoo qiaqa.

Yísufa Peetooroofa naríara qáoo qíaninna úfana kooroo úfafa.

(Mataioo 26:31-35; Mareekoo 14:27-31; Ruka 22:31-34)

³⁶ Yísufa miqí qímasoofanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa irámmirinoo qinau, Óo Karaambáiqua anée yái fee fínaqee maasá sía aní faqa fuanáuree.

Yísufa iriséeno qinau, Qinée maqee fúanannai anée sía amana qiní faqa finnáranoo, kásooqaqee anée qiní faqa finnáranoo.

³⁷ Simoona moo áuqu Peetooroofa iriséeno qímaminau, Karaambáiqu anée náqi náqee qinée sía aní faqa fuanáuree. Qinée aníara kúquanaurano. ³⁸ Yísufa mi-ufána iriséeno qímaminoo qinau, Kúqaa fee anée maqee qiníara kúqinnaree, qinée ánoona ufa aní qímamidaqa fáfaa eendáki kookoorána sía ufa qínakamuqoo anée kúqiranara rufíaseenana qaaramoo kári qiníara sía qáfaunausee qínano kookoorána ufa qíanno.

Yísufa naríara narí ákoofa márinnai fímaria aanausa qinée máridee qu úfafa.

14 Yísufa miqí qímaseeno aiqáma qímannimino qinau. Ínnee sía nimukée márínaqa mapáara-iaqa. Ínnee Ánutuna saqáriki máriafanoo dóo qiní faqa saqárikiaqa. ² Qíní qíkoona innaarúna máqusaki moómoo maqa narí aaqa narí aaqa máridano. Qinée maindári óoruree ínnee óoru fífindinna maqana áuqirara óoru fídaqa. Minára qinée kúqaa ánoona ufa kai ínni qímammidaqa. Sía ánoona márínaqau sía qíman-nimunaiqini. Kuqáa ánoona márifaqa qímammidaqa. ³ Qinée innaarúnai óorureeqa ínnee óoru fífindinna máqusana deedaqamásee qumu nífiqee minní múrunisáanaura. Ínnee qiní faqa máriaqeera miqíanaura. ⁴ Ínnee qinée márunnannai fímaria aanara írimari-afano.

⁵ Toomasifa mi-ufána iriséeno qinau, Anée fímariananara maasá sía íridaqa. Náqimasee fee mi-aanára írianauree.

⁶ Yísufa iriséeno maaqí qímaseeno qímaminoo qinau, qinée mi-aanáusa márídaqa. Qinée kúqaa ánoona úfa márídaqa. Náaru náaru márirafa qiníki márídano qinée misá márídaqa. Sía moó fannoo káqi qiní qíkoofinnai fídano qinímau kai fífáranoo. ⁷ Ínnee qiníara írifau qiní qíkoonara faqa írini. Maqee máriaqooqari qiní qíkoonara íriqa qiní qíkoona qáfee maríafano.

⁸ Fíripifa mi-ufána iriséeno Yísuna qímaminoo qinau, Óo karaambáiqu aneenná ákoona uqaqífiqinaqa qáfamasee dóo fee qianáura.

⁹ Yísufa miná iriséeno ákooqoofano raiqáseenoo qinau. Fíripí qinée kísaaqasaa ínni faqa máriafanausa márúnana anée sía írirana írimarianano. Yáfasiqa ánaasee fee qiní qíqafainafa dóo qiní qíkoona qáfaidano. Anée nánaree qiníara aneenná ákoona uqaqífiqaannee qínanee. ¹⁰ Fíripí anée sía fee qiní ufara ánoonee qídane. Qinée qipaqaenáki faqa márídaqa mifá qiníki faqa márídano sía fee anée mi-ufána íridanee. Yísufa kafáa narí faiqi námu aiqáma qíman-nimino qinau. Qinée ínni ufa qímannimimarunafa sía qeeqá daundurákinaana qímammidaqa. Qíní qíkoofa qiníki márifa narí írirana iriséeno qifaqa narí qimáu kai fídaqa qímammidaqa. ¹¹ Ínnee maa-ufána irisée ánoonee qiaqa. Qinée qeeqá qíkoonaki márídaqa mifá qiníki faqa márídano. Ínnee qiní ufara sía fee qímasee qinée áuqaannainaina faiqí sía áuqaqaa ira ainaina nífunnoo qáfamasee Ánutufa miná faqa márídanoo fée qiaqa. ¹² Qinée ánoona ufa qímammidaqa

faiqí ánaasee moó fannoo qiní saqárikinafa qinée ínanandee íanno. Qinée qeeqá qíkoofinnai fuannánara qiní saqárikinafa sía qiní daanna kái ráanno qiní saika úraaqáranoo márianno. Miná óosana maaqímminoo márídano. ¹³ Ínnee innaaru qídaqa qiní dúqusaa qímasee innaaru qífaqa nímanaura. Sía moo áinaina sía nímanaura innaaru qífaqa nímanaura. Qíní qíkoona afaaqa aréenarafa qinísaaqari faqa aréenaanifeera nímanauura. ¹⁴ Ínnee qiní dúqusaa qímasee innaaru qífaqa qinée mi-ainainná miqímannisanaurano.

Yísufa náaquqara maraquana nímiraree qu úfafa.

¹⁵ Yísufa narí faiqi námu káqi qímannimidano qinau. Ínnee qiníara ríqa qinée qímannimifánnufana andeeqásee qumáreefaranoo. Sía qiníara ríqa sía qinée qíafannufana qumáreefaranoo. ¹⁶ Qinée ínni minnísee óoru fíqa qeeqá qíkoona irámmirianano Ánutuna dadaaqíra afeeka maraquana nímianno. Mifá kúqaa ánoona ufa qíróosana maraquana qumu márianno, mi-maraqunáfa náaru náaru ínni faqa márianno. ¹⁷ Maa-maqánasaa máriasa sía qiní Yísusa mandaaqée marínausa sía amana mi-maraqunná máreefaranoo. Misá sía miná qáfaidaqa sía minára írimariafano minára sía máreefaranoo. Mifá ínni faqa mapukúsee márídano kúqaa ínni naundurái ánoona márianno. Mifá ínni faqa márifaqa ínnee mi-maraqunná óosana írimariafano.

¹⁸ Qinée sía ínni minínnisaanaura qinée óorureeqa Ánutuna maraquana aqíqáanano qumurée ínni faqa márída dadaaqíanno. ¹⁹ Káqikaaqoo maa-maqá-nasaaqaraa írirana faqaasa sía qiní qíqafeefaranoo. Ínnee kai qiní qíqafeefaranoo. Qinée káqi márirusa márídaqa minára ínnee káqi márirusa máreefaranoo. ²⁰ Qinée qeeqá qíkoonaki márídaqa kafáa ínnee qiníki máriafano qinée ínniki márídaqa. Ánutuna maraquana qúmuanínna fáasaana mi-faasaanná mi-ufána óosana ámiqimandee írifaranoo.

²¹ Yáfasiqa anaasee fee qinée qímannimifanna úfana irisée máree marífandinausa misá kai qiníara rífindinausa márifara. Qiníara rímarina fasiqa anaaseesara qiní qíkoofa misára faqa rúanno qinée faqa mi-fasiqa anaaseesára ruanáura qeeqáindi ánoona afeeka uqannífiqaanaura.

²² Yudasina amaráfa Yísuna irámmirino qinau, Óo Karaambáiqu náqimaseenane anée maasá qífusaa kai kooroo innáree maa-maqa maaqánasaaqaraa írirana faqaasa nífusaa kukéeqararee qídane.

²³ Yísufa iriséeno qinau. Yáfasiqa ánaasee fee qiníara rímarinafa qiní ufa máree mári fasiqa anaaseefa mifá qiníara rímarifa marianno. Miqínna fasiqa anaaseena qiní qíkoofa Ánutufa minára faqa rúanno. Mifá faqa qinée faqa mi-fasiqa anaaseesá ínnannai óonuree umeé miná faqa márianaura, miqímáseeqa maasá ínni nífusaa kai koorooianáura. Maqásaaqaraa írirana faqaasa nífusaa kukéeqaanau-ra. ²⁴ Yáfasiqa ánaaseesee sía qiníara rínausa misá qiní ufa sía írifara. Qinée qímannimira ufa ínnee írimari-

afanoo, sía qiníndi máridanoo, qiní qíkoofa qiní diqiqá-maqainaindi mináindi máridanoo.

²⁵ Qinée maa-ufáusa ínni faqa káqi máridaqa qíman-nimidaqa. ²⁶ Ínni fúka dadaaqírafa náaquqara maraquna qiní qíkoofa kásooqaaqee nímaninnafa mifá aiqáma ainainara qímannimiannoo. Qinée faqa aiqá-ma ufa qímannimafannana mifá minára ínni náaqoo áuqainaqa óonumafi írifaranoo.

²⁷ Qinée naundurá asooárana ínni nímidadaqa. Qinée qiníki mári naundurá asooárana ínni nímidadaqa. Maa-maqánasaa máriasa sía misá naanna rámasee ínni nímidau. Ámiqimandee qeeqá asooárana nímanaura. Sía ínni naundurá rapikíani sía rufíaqa rufíaqiaqa.

²⁸ Qinée maqee maaqóoqari kafáa óoru fúanaura óorureeqa marikíqa óorurandee qumureeqa ínni faqa márianaura. Sía qinée óoru fúannanara ínnee minára rufíaaqa. Ínnee kúqaa qiníara rídau qinée qeeqá qíkoofinnai fuannána susúmmaqimaqani. Qiní qíkoofa qiní úriqararafa máridanoo minára susúm-maqimaqani. ²⁹ Qinée maqee sía kambíqauna ká-muqoo aiqáma áinainara qímannimidaqa. Kambíqafinaqa ínnee qiníara íriaqera qímannimidaqa. ³⁰ Qinée sía amana ínni faqa kísaaqasaa ufa qianáura. Maa-maqánasaa rakísirafa Sadannafa dóo ánidanoo qiní afeeka fannoo miná afeeka úraaqáranoo máridanoo. ³¹ Maa-maqánasaaqaraasa qinée qeeqá qíkoonara rímarunnana minára íriaqera miná ufamáu andee-qásee fidaqa qinée qeeqá kai irisée Sadanna ásauku ámeemaanai óonuree kúquanaura. Miqí qímaseenoo Yísufa narí faiqi námuara dóo uqéeraifaqa maaqóo-qari moosáa fuanée qímasee uqéereenoo moosáa fin-au.

Yísufa naríara qinée uáinna sanda ánoonanda máridee qu úfafa.

15 Yísufa fídanoo maa-ufána narí faiqi námu qí-mannimianau. Qinée sáunara foora qinée márun-na saqarisa máridaqa. Qiní qíkoofa sáuna saqamasáa rakísimarifa máridanoo. ² Qiní qíkoofa Ánutufa mi-sauna saqarína sía írainanoo ateeká idaráannoo. Íreemari oosanna ámiqimandee íraani fee qímasee ánukamásaidanoo ámiqimasee rakísidanoo. ³ Qinée qímannimimarunnufana ínnee irisée máraifanoo dóo ínni mandáinaina rukánnisáifaqa ánukaraqoo mári-afanoo. ⁴ Ínnee saqári ásaanara foora qinísaa áriqa máriaqa. Ínnee sía qinísaa áriqa máridaqa sía qiní ámiqira máriara nírana máreefaranoo.

⁵ Qinée saqári ánoona máridaqa. Ínnee ásaana miqírausa máriafanoo sía ánoonasaa arufínafa sía sáuna íraannoo. Qiníki márianausa qinée faqa misáki máriananoo sáunara foora moómoo íreefaranoo. Ín-nee ínneeqáara márianausa kudí márifaranoo qiní faqa márianausa sáuna ámiqimasee íreemarifaranoo. Ínnee minára iriséeqa ámiqimasee qinísaa atooqáifaqa qinée faqa ínniki márianaura. ⁶ Faiqí moó fannoo sía qiníki márinafa sáuna asaana miqírafa aadánusidanoo mári-nanoo sáunasaa rakísimarifa ásaana qáfamasee aadánusinausa aiqáma ateeqásee suqéeqeenoo idáki

áqusainanoo qámataikaannoo. ⁷ Ínnee qiníki márirara kai ídaqa máriafaqa qinée qímannimunna ufafa ínniki márirara kai ímarinaqa ínnee nána ainainaree qiníara iráifaqa nímanaura. ⁸ Ínnee andeeqára márirana qaqammara foora moómoo íraifanoo minánnai qiní qíkoona ámiqira afeeka eeraarira areenarana kooroománnimaqaannoo. Miqíuqanna íqa qiní faiqiná-mukammáfífanoo. ⁹ Qiní qíkoofa qiníara firaaqóo rí-danoo qinée faqa miqíkai íqa ínniara firaa qóo rídaqa dóo sía ínnee moó fannoo minákiqari aígáki fuaqa. Káqi kai qiní dídiranaki máriaqa. ¹⁰ Ínnee qinée qímannimu-na úfana irisée qumáreeqa qiní dídiranaki márifara-noo. Qinée míqikaimásee qeeqá qíkoona ufa iriséeqa qumáreeqa miná ádiranaki máridaqa.

¹¹ Qinée sía káqi qímannimidaqa qiní susúirafa ínniki márianifeera ínni susúirafa ánoonaikianifeera qíman-nimidaqa. ¹² Qinée ufa moó aaquqíra ufa qímanni-anaura íriaqa Ínnee qiní daanna rámasee naríara naríara rídaqa nídiani. ¹³ Faiqí moó fannoo narí áqoon-di ámaqa maqasée kúqinna fasiqafa miná ádirafa aiqáma nídirana arusée úriqaramáqaraasa uqanna in-óo máriannoo. ¹⁴ Maqee maqee qiní aaquqíra ufa irisée mi-maú fímaríasa misá kai qiní qíqoondiuqa máridaqa. ¹⁵ Qinée sía maaqóoqari ínniara qiní aináin-ra faiqí fée qianáura. Rakísirafa narí fúanínannara faqa áuqaaninnanara faqa máraaninnanara faqa sía aináinira faiqiuqa qímannimidanoo miqímmianauree maaqímmianuree qídanoo narí kai. Aináiniaqée ufa kai qímannimidanoo. Qinée sía fífau saikíra faiqi fee qí-daqa ínniara qiní qíqoondi fee qímasaidaqa qinée qiní qíkoofa áuqaaninna saika úfanara aiqáma ínni kooroománnimidaqa. ¹⁶ Sía ínnee qiní rusandeesámu-mandee qiní qumáraafanoo. Qinée náaree ínniara ru-sandeesámumandee ínni qumáreeqa. Ínni máriafa nírafa qiní daanna rámasee máriaqera qiníndiki-aqera qímasee ínni máreeqa. Mi-marira oosanáfa sía putaa íannoo afeeka kái máriannoo. Ínnee minára irisée nána sárauímari ainainaree qiní qíkoofinnai in-naaru qímasee qiní dúqusaa innaaru qímasaifanoo nímiannoo. ¹⁷ Dóo qeeqá aaquqíra ufa maaqí qímasee qímannimidaqa. Ínnee naríara naríara rídaqa nídiaqa.

Maa-maqánasaaqaraasa Yísuna ufa írimarinausa fídi-aqaamannimaqee fandínnanara qímaqoo ufafa.

¹⁸ Maa-maqánasaaqaraasa ínniara fídiaqaammifára-noo maanára íriaqa indaarú qiní Yísusara fídiaqaa-iaasa máriafanoo ínnindi ínaaqianna fídiaqaairafa máriannoo. ¹⁹ Ínnee qiní faiqi námu maa-maqa maaqánasaaqaraasa faqa moodáa írirana faqaasa máriafaqu misá ínniara maasáindi fee qímaseefau ín-niara rini. Qinée ínni maa-maqa maaqánakinaasa ru-sandeesámumasee qumáraqaunausa máriafaqa maqee sía misáindi márianara minára kaukaata qí-mannimaqaidaqa. ²⁰ Maa-ufána qímannimunnana kaifáa íriaqa aináinira fasiqa sía narí rakísirana úriqararafa máridanoo. Misá qiní ínni rakísirana dáriqa quándaki ínni faqa qiní ufa írimariasa faqa nárifara-noo, misá qiní ufa íriqa quándaki ínni ufa faqa írifara-

noo. ²¹ Ínnee qiníndi márianara óosana óosana mandainaina maa-maqánasaaqaraasa ínni nímfaranoo. Misá sía qiní diqiqoonára Ánutunara írídaqa miqí-faranoo. ²² Qinée maa-maqánasaaqaraasa mandáinainara sía kooroománnimaqáananoofau sía misá mandá numoo máriqini. Dóo qinée misá mandóosana kooroomásee misá qímannimiqáuna írídaqa Ánutuna nárra ufa ámeemaanai máridaqa sía amana únnufannai miná ititéefaranoo, nárrafa káqi náruannoo. ²³ Faiqí moó fannoo qiníara fídiqaammidanoo qiní qíkoonara faqa fídiqaammidanoo. ²⁴ Qinée misá nífusaa faiqí sía áuqaqaa ira ainaina áuqaafánnana sía maqásaa fasiqa moó fannoo mi-ainainná áuqoofanoo ánoona kambíqanau. Qinée sía miqímáseeqa mi-ainainná áuqaananóofau misá numóo sía máriqini. Qinée óosana óosana ainaina áuqaunaqa misá sía ámiqimasee maaqandá qísakoosara írirai maaqandára fídiqaamaqimáidaqa. ²⁵ Mooseena sándufa óoqai misára ákara rúmaqoofa máridanoo. Mifá maaqí qímasee ákara rinau.

Misá káqi fíffa miqídaqa qiníara fídiqaaida márfara. Ánutuna ufa miqínnoo máridanoo náqimasee moosáa fífáree. Minára misá qiníara fídiqaaidaqa.

²⁶ Yísufa káqi narí faiqi námu qímannimidanoo qinau. Qinée óoru fúananoo fúka dadaaqírafa qúmuanoo. Mifá kúqaa ánoona ufa qíra óosana maraquna máriannoo qiní qíkoofinaindaraafa máriannoo. Qinée qeeqá qíkoofinaindaraana aqíqáananoo qumuréenoo mifá qiníara qímannimiannoo. ²⁷ Mifá ínni náakinaqa ínnee faqa qiníara ufa qifáranoo. Ínnee óosanakiqari qiní faqa níniaasa máridaqa qiníara ufa qifáranoo.

16 Ínnee aanái fíqa níku rupáuraki sáamuriqa qiní minnísee foora minára naamúa qímarunausa máridaqa. ² Kásooqaqee faiqí misá náriqa amaana máqakiqarifée ufa suqíra maqakiqarifée áanóommasee ínni niqíqeeffaranoo. Kásooqaqee náriqa áaqamasee kúqaa Ánutuna dadaaqídee qíqa ínni kuqá nárfaranoo. ³ Misá qiní qíkoona Ánutunara faqa qiníara faqa sía írídaqa miqíffaranoo. ⁴ Maqee maa-kamúqoo qinée márunnaqoo maa-ainainnáusara qímannimimariana írimarifanoo kásooqaqee kambíqainaqa ínneeqa náaqoonnai óonumafi íríaqeeera qídaqa. Qinée indaarú sía qímannimiqa qinée ínni faqa káqi máridaqa qíqa sía qímannimifanausa qinée qúsasaa fíraridaqa qímannimidaqa.

Náaquqara maraquna fannoo qumuréenoo áuqaanina ainainara kooroo qímaqoo ufafa.

⁵ Maqee qiní qíkoofa qiní diqíqámaqoonnai óoru fíraridaqa ínnikiqari moó fannoo sía qiní íráidanoo anée yái fee fídanee miqídanee. ⁶ Dóo qinée fírra ínni qímannimunaqa ínni naundurá qumaara ráifaqa nóori runúsee máriafanoo. ⁷ Qinée ánoona ufa qímannimidaqa qinée óoru fúanaqa ínnee ámiqiranaki máriaqeera óoru fúanaura. Qinée sía óoru fúananoo fúka dadaaqírafa sía qumúree ínni dadaaqíannoo. Qinée óoruree fúka dadaaqírana aqíqáananoo qumu ínni faqa máridanoo dadaaqíannoo. ⁸ Fúka dadaaqírafa

qumu máridanoo ínni maqásaaqaraasa írirana áaqaidanoo fee qíannoo ínni andeeqáranara faqa mandá oosana faqa Ánutuna nárra ufa nímfianinnana faqa áaqee maríafanóommifoo qímasee qímannimiannoo. ⁹ Maqásaa fasiqauqa qiníara sía írifaqee qídaqa minára nárra mandá óosanara ámiqira oosana fee qímasaídaqa áaqaidaqa. ¹⁰ Qinée qeeqá qíkoofinai óoru fíraridaqa maqásaaqaraasa sía kaifáa qiní qíqafeefaranoo, minára fúka dadaaqírafa maqásaaqaraasa andeeqára oosana áaqee maríafanoo fee qíannoo. ¹¹ Maa-maqánasaaqaraa rakísirana aakaaqaindáraa fasiqa dóo Ánutuna árra ufa dóo mi-manda fasiqánasaa máridanoo. Minára Ánutuna nárra ufa fannoo maa-maqánasaaqaraa fasiqa ánaaseesaa faqa máridanoo minára faqa misá sía andeeqásee írídaqa áaqaidaqa.

¹² Qinée moómoo ainainara qímannimianaqa qumaara ráinaqa síamma írifarannoo. ¹³ Miqímarianara kúqaa ánoona ufa qíra maraquna fannoo qumuréenoo ínni maréeqeenoo ánoona úfa máriranaki mara quqáannoo. Sía mi-maraqunáfa narí kai ufa qímannimiannoo qiní dóokinaana kai írinoo ínni qímannimiannoo. Mifá kásooqaqee kambíqaaninna ainainara tamummaqasée iriséenoo ínni qímannimiannoo. ¹⁴ Mifá qiní írira ufa maréeqee ínni níminaqa minánnai qiní Yísuna asasírana qímimarifaranoo.

¹⁵ Qiní qíkoona Ánutuna aináina aqíqama qiníndi kai máridanoo. Minára qinée ínni maaná qímannimiqa kafáa qímannimidaqa. Qinée qeeqá írirana marasée ánoona ufa qíra maraquna qímamiananoo mifá quándaki ínni qímannimiannoo.

Nóori runíra ufa faqa asasíra ufa faqa qímaqoo ufafa.

¹⁶ Yísufa narí faiqinámu káqi qímannimidanoo qinau. Káqikaaqoo ínnee sía qiní qíqafeefaranoo káqikaaqoo marikíqa kaifáa qiní qíqafeefaranoo. ¹⁷ Yísuna faiqi námu miná irisée akaqáusa maaqí qiqau. Maa-ufána nánaree qídanoo fee. Mifá naríara káqikaa qóo sía qiní qíqafeefaranoo fee qídanoo. Kaifáa káqikaaqoo marikíqa qiní qíqafeefaranoo fee qídanoo. Kaifáa naríara qeeqá qíkoofinai fírra qídaqee qídaqinoo. ¹⁸ Mifá káqikaa qóo fee qídaqinoo mi-ufána óosanara maasá randáidaqa. Maasá sía miná ufa óosanara írídaqa náqi fee qídaqinoo fee.

¹⁹ Yísufa misá randáranara irisée maaqí qímasee qímannimianau. Qinée qíqa. Káqikaaqoo sía qiní qíqafeefaranoo. Káqikaaqoo marikíqa qiní qíqafeefaranoo. Ínnee mináree narí qímami narí qímami qídee. ²⁰ Qinée ánoona ufa qímannimianaura. Qinée kúquanna kamúqoo ínnee ikífaafau qifáranoo. Ínnee miqímari-afaqa maqásaaqaraasa qiníara sía írímariasa susúifaranoo. Ínnee nóori runúsee márifaranoo qinée kúqiranakiqari fíndi fúanaqa kafáa mi-noori runirána minnísee quándakinaqa asasíffaranoo. ²¹ Ánaasee moó fannoo ámuuqa uqafaqa máridanoo óori runúsee máridanoo, dóo aupúrarafa áidafirafa minakí márinara miqídanoo. Miqídanoo máriifanoo faiqi maqasáifanóo dóo aupúrarafa faqa áidafirafa faqa taikéefoo

qímaseenoo dóo qiní faiqi kambíqaifaqee qímasee áidafiranara aunúsee asasídanoo. ²² Ínnee miná aanna reefáranoo. Maqee kámuqoo nóori runúsee márifaranoo. Kásooqaaqee qiní qíqafamasaifanoo miqóo ínnei nímuqusaki asasírafa firaqóo qumbiqánoo máriannoo. Mi-asasírana sía moó fannoo máreemaría asasírafa máriannoo. Afeeka asasírafa ámiqirafa káqi máriannoo.

²³ Qinée kúqiranakiqari fíndifiqa qeeqá qíkoofinnai óoru márianaqa ínnee sía kafáa qiníara moo áinainara irámmirifaranoo. Qinée ánoona ufa qímánnimidaqa. Ínnee qiníara faiqi námu máridee qímasee qiní qíkoona irámmirifanoo iráifandinna ainaina óosana óosana nímiannoo. ²⁴ Mág mária kamu sía moo áinainara qiníara áqoondi fee qímasee Ánutufinnai innaaru qímariananoo. Irámmiriaqa. Irámmirifanoo nímiáni. Ínnee asasírafa ánoonaikianifeera Ánutufa nímiannoo.

Yísuna ufa írimariasa maa-maqanáasa márirana úriqararanara qímaqoo ufafa.

²⁵ Qinée kukéeqara úfannai ínnei qímánnimimariafanana. Qúsasaa sía qinée kukéeqaanaura kooroománde qeeqá qíkoona Ánutunara akooqóo qímánnimianaura. ²⁶ Mi-faasaanna aniráinaqa qiní dúqusaa Ánutunara innaaru qifáranoo. Ínnee innaaru qífaqa qinée sía qeeqá qíkoona áfusaa óonuree miainainnára ínnei fífau dadaaqianáura. ²⁷ Qiní qíkoofa narí kai ínniara áidimarifanoo iráifandinna ainaina eedóo qímasee nímmiannoo. Ínnee qiníara nídimarinaqa Ánutuna faiqi fée qífanoo ínniara faqa Ánutufa áididanoo iráifandinna ainaina nímiannoo. ²⁸ Qinée qeeqá qíkoofinaindari maqásaa qúmuafanausa máridaqa dóo maqásaa taikéeqa qeeqá qíkoofinai óoru fúanaura.

²⁹ Yísuna faiqi námu mi-ufána iriséeqa qiqau. Dóo íria, dóo maqee maasá kooroomásee qímaqimimariananoo. ³⁰ Dóo maqee maasá aníara aiqáma ainaina írimarianá fee qídaqa. Anée ufa qíananoo moó fannoo sía aní dadaaqímarifana aneennáara kai qímánnimimariananaqa maasá minára irisée kúqaa aníara Ánutufinaindari qúmi fee qídaqa.

³¹ Yísufa mi-ufána iriséenoo kafáa qímánniminai. Dóo ínnee maqee fée iriqaraasídee. ³² Dóo moo áukuana adeedí ranóo máridanoo misá kai ínnei mara fúrufaramánnimaqeeffaranoo. Ínnee ínneeqa máaqa máaqa dáraanimambifaqa qinée qeeqákai márianaura. Sía qinée káaqa qeeqáara máridaqa. Qiní qíkoofa qiní faqa máridanoo. ³³ Ínnee qinísaa atooáqa marífindinnannai asooáranaki márifaranoo. Maa-maqánasaaqaraa írirana máreemariasa aupúrarana óosana óosana nímianninannara maa-ufána qímánnimidaqa. Sía rufíaqa rufíaqaaqaa dóo qinée maa-maqánasaaqarasa dóo rafáaqafuseeqa, minára káqi paasóosiaqa.

Yísufa narí faiqi námuara Ánutunara rakísinimaqaannee qu úfafa.

17 Yísufa mi-ufáusa narí faiqi námu qímánnimianau. Qímánnimiseenoo óori innaarúnai uqéraseenoo narí ákoona Ánutuna innaaruqínoo qin-au. Óo qípoo dóo qiní kúqira aukuaana adeedí ranóo máridanoo. Anée aneenná ámaaku qiní qífaqa aréenarana qímia. Qinée kafáa quándaki kaifáa anínna ámianeera qímia. ² Óo Ánutu, anée aiqámausa rakísianneera afeeka eeraarira maraquna qiníki quqáqanánnoo. Anée faiqí ánaasee qumeé rarisámeeqaidana qímimariannana qinée misá náaru náaru márirana nímiannoo mi-afeekána qímiqaananoo máridanoo. ³ Náaru náaru marirafa maaqímminoo máridanoo. Maqásaa fasiqa ánaasee misá aní moodáa kúqaa Ánutunara irisée mi-iriranamaú fírafa kafáa qiní Yísusa aní ásauku mundírausara anée diqiqoonásara míqikaimásee irisée mi-iriranamaú fírafa, mifá kai náaru náaru márirafa máridanoo. ⁴ Qinée maa-maqánasaaqaraasa dóo aní áfaaqa aréenarana uqánnifiqeeqa. Anée aináinirana qímiannana dóo qinée taikáseeqa. ⁵ Óo qípoo qiní maréeqeenana aneenná márianaqoo mara quqáqisee qífaqa aréenarana qímia. Óoqai óosana ároo aukuaana maa-maqa maaqáfa sía márunki qífaqa aréenarana qímunna miná kai kafáa qímia.

⁶ Anée maa-fasiqáusa qiní faiqi námu maqásaaqaraasakinaana qímimariananaqa aníara kooroománnimiqaa. Misá aníndi máridaqa. Anée misá qímimarianafa máriannoo. Misá aní ufa irisée eedóo qímariasa máridaqa. ⁷ Dóo maqee misá qiní aiqáma ainaina anísaaqaraana dóo íriqa. ⁸ Anée qímunna úfana qímánnimunaqa irisée dóo máreea. Qinée aníkiqari qúmuafannanara faqa misá kúqaa fee qídaqa. Anée qiní diqiqoonánara faqa ánoonee qídaqa.

⁹ Qinée anée íanannai misára dadaaqianeera innaaru qídaqa, sía káqi qeesa maqásaaqaraasarau innaaru qídaqau. Anée qímianásara kai aníndi máridaqa innaaru qídaqa. ¹⁰ Óo qípoo qiní aiqáma ainaina aníndi máridanoo. Kafáa aní aiqáma ainaina qiníndi máridanoo. Qiní qífaqa aréenarafa qiní faiqi námusaaqari kooroo ídanoo. ¹¹ Dóo maqee qinée anée máriannaqoo óoru fíraridaqa dóo qinée maa-maqánasaa taikásee minní óoru fúanauranoo. Misá káqi maa-maqánasaa márifaranoo. Óo náaquqara qíkoofa. Aní áuqu afeeka eeraarirana misásaa ititánnimaqaani. Anée mi-auqúna afeeka eeraarirana qiní qímunafa mifá misásaa ititáni. Ititánnimaqasaanaqa maaqandá daanna rámassee moodáanakikiqa máriaqeeera. ¹² Aní áuqu afeeka eeraarirana qímiannana minánnai maa-kamúqoo misá faqa máridaqa ámiqimandee qeeqá faiqi námu rakísidaqa márúnaqa máridaqa. Qinée misá ititánnimaqeeqa, sía moó fannoo dapikíaqeeera. Máaniki fimari fasiqafa Yudasífa mifá kai dapikínoo máridanoo. Sía káqi dapikínoo, aní óoqeenaa ákara anoona kooroo íanifeera dapikínoo. ¹³ Dóo qinée anée íanannai óoru fíraridaqa. Qinée maaqóo káqi márúna-

naqoo ufa óosana óosana qímannimidaqa qímannimi-
anaqa misá nímuqusakina asasírafa qumbiqánoo
márianifeera qímannimidaqa. ¹⁴ Qinée aní áufakiana
qeeqá faiqi námu qímannimunaqa qímannimifaqa
maa-maqánasaaqaraasa akaqáusa sía qiní ufa írimari-
asa misá iriséeqa qiní faiqi námu fídiaqaamanni-
maqaidaqa. Qiní faiqi námu aní ufa irisée
maqásaaqaraasakinaa íriranara níkoqaidanoo in-
naarúnaindaraa írirana marasaafaqa maqásaaqaraasa
minára misá fídiaqaamannimaqaidanoo. Misá qiní
daanna ráidaqa sía maaqóoqaraasau máridau. ¹⁵ Óo
qípoo qinée aníara sía qiní faiqinámu maréeqee
moosáa quqáanneera qídaqa. Maaqóo maqásaa mári-
aqoo kai rakísianeera qímamidaqa, aakaqaindáraa
fasiqa fannoo misá qumáraandoora qímamidaqa.
¹⁶ Qinée sía maa-maqánasaaqaraasaindi máridaqa,
misá faqa qiní daanna réeqa sía maa-maqá-
nasaqaraasaindiara foora máridaqa. ¹⁷ Óo qípoo
aneenná ánoona ufannái misá maréeqee
aneenáindikia. Aní ufa fannoo andeeqára ufa ánoona
máridanoo. ¹⁸ Anée qiní maqásaa diqiqoonnána qinée
faqa miqíkai íqa quándaki misá máaqanna máaqanna
niqiqáidaqa. ¹⁹ Qinée misároo qíqa qeeqá qifaaqa aní
ámidaqa. Misá faqa nári márirana nírana kúqaa aníndi
fee qiaqéera miqídaqa aníndi máriaqeera miqídaqa.

²⁰ Sía qinée qeeqá faiqi námu máq máriasara kaifau
innaaru qídau, máaqanna máaqanna aiqámai misá
ufa irisée qiníara írifandinausa misára faqa innaaru qí-
daqa. ²¹ Anée faqa qinée faqa moodáanaki
márunandee misá faqa maaqandá faqa moodáanaki
máriaqeera innaaru qídaqa. ²² Maa-maqá-
nasaqaraasa miná qáfamaseeqa qiníara óo kúqaa in-
naarúnaindaraa fee qiaqéera. Anée qifaaqa áreenara
eeraarirana qímiannana qinée miná maramáree misá
faqa nímunana misá aníndiri qísakoosa daanna réeqa
moodáanaki máriaqeera. ²³ Qinée misáki márianeera
anée qiníki mária, miqímasainaqa kúqaa uqanna
moodáanaki máriaqa. Miqímasaanaqa maa-maqá-
nasaqaraasa níqafamasee Óo kúqaa Ánutufa Yísuna
aqiqanau fóo qiaqéera, narí ámaaku Yísunara faqa
miná faiqi námuara faqa amanamana kái ámuqusinoo
áididanoommifoo qiaqéera.

²⁴ Yísufa káqi narí ákoonara innaaru qídanoo qinau.
Óo qípoo, máq qiní faiqi námu anée qímunausa ká-
sooqaqee qiní faqa máriaqoo kai máriaqeera dídifafa
innaaru qídaqa. Óoqai maa-maqá maaqána sía máru
aukuanna anée qiníara áidunara anée qifaaqa arée-
nara eeraarirana qímunnana qiní faiqi námu ká-
sooqaqee mári íqa óorureeqa qáfafaqeera innaaru qí-
daqa. ²⁵ Óo andeeqára qíkoofa maa-maqá-
nasaqaraasa aní ufa sía írimariasá sía aníara íridaqa.
Qinée kai aníara íridaqa máq qiní faiqi námu anée qiní
diqiqámaqoonnana misá íridaqa. ²⁶ Anée qiníara
ámuqusidana áidimarina qiní faiqi námu naundurái
faqa márianifeera qímasee aníara maqee kooroo qí-
masaida qímannimiaafanausa maqee kafáa kafáa qí-
mannimianausa. Maqee qinée faqa misá naundurái
márianinnanara innaaru qídaqa.

Yísuna qumároo ufafa.

(Mataioo 26:47-56; Mareekoo 14:43-50; Ruka 22:47-53)

18 Yísufa miqí qímasee innaaru qímaseenoo narí
faiqi námu asukunai Yeerusaree máqusaindari
nífiqeenoo Kidaroono nóopundu fítaqéeno dínni
afainni saqamakína auqaaná ándanda úmmaqiranaki
idooáraree qímasee narí faiqi námu faqa óonu marí-
nau. ² Óoqai moómoo kari Yísufa Yeerusaree máqu-
saindari fímaruqoo fiqau. Yudasifa minní fímarunara
írimarufa máridanoo Yísuna ueeqáaninafa mi-saqamá-
nara faqa írimarufa miqóo fínoo fee qímasee
sundíauqa faqa amaana máqasaa rakísimaria
firisuaiqáua faqa Yudasifa eendáki nífiqee finau. Misá
úriqararansa faqa, Farisai ámaana ufa qímarusa faqa
niqiqoofaqa sáamu faqaaná indáaiqa asukuna máru-
faqa qóoma qumároofanoo Yudasifa mi-saqamánaki
Yísuna qumáraaqee qímaseenoo nífiqee finau. ⁴ Yísufa
aiqáma ainaina naríki kambíqaanínannara írimarufa
máruafaqa misá óonuroofanoo Yísufa misá nóorinni
aniréeno iranau. Ínnee yáfasiqanaree randáidee,
qufaqa misá qiqau.

⁵ Yísuna Nasaretee máqannaanara randáidaqa
qufanoo Yísufa qinau. Máq qinée misá máridaqa. Yu-
dasifa Yísuna ueeqáaninafa misáki kíkíqinoo márinau.
⁶ Yísufa miqí qímasee naríara kooroomásoonara misá
tautúmasee rufiaseeqa nínaaqianaindari óonurandee-
qa maqásaa áqufiqau. ⁷ Yísufa kafáa irámmirinoo qin-
au, ínnee yánaree randáidee qufaqa misá qiqau Yí-
suna Nasaretee máqannaanara randáidaqa.

⁸ Miqí qufanoo Yísufa kafáa qinau dóo qinée kooroo
íqa maana misá máridaqa. Ínnee qiníara kai
randéeaafanoo, máq qiní faiqi námu mária minní-
saifaqa fuaqa. ⁹ Yísufa narí innaaru qímaru ufafa
ánoona kambíqaanifeera mi-ufána qímannimínau.
Mifá maaqí qímasee fáasasaa innaaru qinau. Óo qípoo
aiqámausa anée qímimarinausa sía misákiqari móo
fannoo fúrufarianifeera. Fáasasaa mi-innaarunná qin-
au dóo maqee miná ánoona kambíqaina misá min-
nísee qiní kai máraaqee qinau.

¹⁰ Simoona moo áuqu Peetooroofa misá sáamu
faqaaná qáfamaseenoo dárifoo qímaseenoo mifá
narí rákira paipana kísaaqa qumáreenoo amaana
maqasaa rakísirana aináinira faiqi áaqamasee ásauku
uqannai áaqoo aiqáma atufú áqinau. Mi-ainainira
fasiqána áuqu Marakusafa márinau. ¹¹ Yísufa miná
qáfeenoo Peetooroono qímaminoo qinau. Sáa, aneen-
ná paipána narí ánaamuki upeekáa. Qiní qíkoofa
mandá námari náannee qímaqoosa anée qiníara sía
náannee fee qídanee. Qinée naanáura.

Yísufa Annasana óorini kíkíqu ufafa.

¹² Yísufa miqí qímasoofaqa Roomma máqanna
sundíauqa faqa misá úriqararafa faqa Yuda máqanna
firisuaiqáua faqa aniréeqa Yísuna qumáreeqa sán-
dannai ásauku rumbásee áfiqeeqa. ¹³ Kaiafasana
máaqaki quqáqau. Kaiafasafa mi-aukuannái amaana
maqasaa Ánutuna aanáiqiki márusa úriqararafa

márinau. Annasafa Kaiafasana áiraamaku miná máaqaki márúnaki múnu minakí quqásoofanoo Annasafa ufa indaarú írinau. ¹⁴ Óoqai Kaiafasafa naríkai tamummaqaséenoo Yuda máqannaasa qímannimino qinau Yuda máqannaasa maasákina moodáa fannoo maasá aiqámausa misá níkiqara kúqinaqa ámiqianauree qinau. Miná máaqaki Yísuna quqásoofanoo Annasafa náaree miná ufa írinau.

Peetooroofa Yísunara sía qinée qáfaiidee qu úfafa.

(Mataioo 26:69-70; Mareekoo 14:66-68; Ruka 22:55-57)

¹⁵ Misá Yísuna rumbámaree fufanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa faqa Yísuna faiqi námukiqari faiqi moó fannoo faqa misá nínaaqiana nífafee fiqau.

¹⁶ Misá Yísuna áfiqee amaana máqasaa aanáiqikirana máaqaki kéeqoofanoo nífafee ánu fasiqafa amaana máqasaa aanáiqikirana áqoondi máridanoo káqi mi-maaqánaki kéeqanau. Misá Yísuna áfiqee mi-maqána-kí múnuseeqa mi-sandána idukúseeqa káqi quqásoofanoo márinau. Peetooroofa maqúsai kooqí áfainni áqoosai márinau. Nífafee ánu fasiqafa kafáa ráudamakinoo kooqísaa rakísamaru manaaqana qímamufanoo kooqí atúasoofanoo Peetooroofa faqa kéeqanau. Kéeqafufanoo máaqa kooqí adeedí óoru máridanoo qáfeemarinau. ¹⁷ Maqúsa kooqísaa rakísiu manaaqafa Peetooroona qáfamaseenoo irámmirinoo qinau. Anée Yísuna áqoondi fee qufanoo Peetooroofa qáoo qímasee sía fee qinau.

¹⁸ Suara nárufaqa aináinímaru fasiqausa faqa firisuáiqáuqa faqa Kaiafasana máaqa kooqínni maqúsa sáqanna idárasee fíqu fíqumma idá tóokusíqa márufanoo Peetooroofa misáki óonu kéeqafinoo idá qaaní marínau.

Annasafa Yísuna irámmiru ufafa.

(Mataioo 26:59-66; Mareekoo 14:55-64; Ruka 22:66-71)

¹⁹ Amaana máqasaa Ánutuna aanáiqiki márusa úriqararafa Annasafa mifá Yísuna faiqi námuara faqa Yísufa faiqí ánaasee qímannimira ufausara faqa mi-ufánarámma Annasafa máaqaki Yísuna irée marínau.

²⁰ Yísufa miná ufa iriséenoo maaqí qímasee Annasana qímaminau. Qinée faiqí ánaasee moómoo súqimaruqoo kai ufa qímannimimariqia. Suqíra máaqaki fee náaquqara amaana máqaki fee faiqí ánaasee moodáaqoo súqiraqoo fee miqóo kai qinée naamúaqira ufa aiqáma ufa qímannimimariqia. Sía qinée moo úfa kukéeqaranaki qímannimiqiafana. (Ínnee áaqamasee qiní kukéeqaranaki irámaqímaqéemariafanoo.)

²¹ Annasa anée nánaree qiní iráidanee. Qiní ufa írimariasa irámmirinana qímamíaqaa. Misá qiní ufa óosana íridaqa. ²² Miqí qímasoofanoo poorísa moó fannoo ásaukusamu Yísuna óori árinoo qinau. Anée nánaree amaana máqasaa rakísirana miqí qímasee qímamídanee. ²³ Miqí qímasoofanoo Yísufa qímaminoo qinau. Qinée áaqara ufa moó qánana maaqóo máriasa aiqáma kooroomásee qímannimia. Qinée andeeqára ufa qúnannara nánaree qiní dáridanee. Miqí qímasoofanoo Annasafa qinau, ínnee maaná kafáa rumbá-

maree Kaiafasafinnai áfiqee fuaqa. Kaiafasafa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirafa márufaqa mifá máruqoo moo máaqaki minní Yísuna áfiqee fiqau.

Peetooroofa kaifáa Yísunara sía qinée qáfaiidee qu úfafa.

(Mataioo 26:71-75; Mareekoo 14:69-72; Ruka 22:58-62)

²⁵ Peetooroofa naambeéqai káqi idá qaanímarufanoo faiqí moó fannoo miná irámirinau. Anée Yísuna faiqi námukiqari márianafee kúqaa fee. Miqí qufanoo Peetooroofa sía fee qinau.

²⁶ Amaana máqasaa aanáiqikirana aináinira faiqi Peetooroofa Marakusana áaqoo ateeqóona miná áti fannoo Peetooroona qáfamaseenoo qímaminau. Fáasai anée saqamaí Yísuna faqa márianaqa aní qáfau-nausa.

²⁷ Peetooroofa miná iriséenoo kafáa qáoo kai qinau. Qáoo qímasoofanoo kookoorána ufa qinau.

Yísufa Piratoona óorinni kíkiqu ufafa.

(Mataioo 27:1-2, 11-14; Mareekoo 15:1-5; Ruka 23:1-5)

²⁸ Kanánaana iqáqoofanoo sáarisufa námufaqa misá Yísuna Kaiafasana máaqakinaana áfiqee Roomma máqanna kiapana máaqaki múnu quqáqau. Yuda máqannaasaa sía kiapana máaqaki kéeqaqau. Dúna iqáqainaqa maasá Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomáqa naannáqoo fée qímasee kiapafa moo máqannaafa márufaqa afaaqasáaqaraa aisóora maasá qifaaqasáa áqufinaqa qifaaqa mandáikinaqa sía naannóo qímasee rufíee sía miná máaqaki kéeqaqau, káqi naambeéqai mádaanai kai máriqau. ²⁹ Roomma máqanna kiapafa Piratoofa misá nínadafeenoo ráuda máfufanoo Yísunara irámmirinau. Ínnee nánaree fee qímasaidee maa-fasiqánara ufa qídee.

³⁰ Yuda máqannaasa iriséeqa qiqau, mifá sía mandá óosana márainaqau sía máree míni aní ámiaqini.

³¹ Miqí qufanoo Piratoofa qímannimino qinau, ínnee ínneeqá kai ínneeqa sándufamau miná maramáree fuaqa. Yuda máqannaasa miná iriséeqa qiqau, maasá sándufa fannoo maaqinna fasiqausa kuqánnaruqee qínoo máridanoo. Aunírira saqarisaa faiqí náriranara ínnee Roomma máqannaasa maasára qáoo qímasaídaqa ínneeqá kai miqí maríafanoo. Minára maasá Yísuna Piratoo anísaa quqáidaqa. ³² Indaarú Yísufa narí kúqiranara narí faiqi námu qímanmuna miná ánoona maqee kambíqeenoo.

³³ Piratoofa misá ufa iriséenoo narí kóota maqaki kaifáa kéeqeenoo Yísunara maí úruannee qímasoofanoo Yísufa Piratoona kóota maqaki kéeqafufanoo Piratoofa Yísuna irámmirinau. Kúqaa fee anée Yuda máqannaasa Karaambáiqee máridanee.

³⁴ Yísufa iriséenoo qímaminoo qinau. Anée aneenná kai fee mi-ufána qídanee moó fannoo aní qímamífanee qídanee.

³⁵ Piratoofa minára Yísuna qímaminoo qinau. Anée qiníara Yuda máqanna fee qímaqimidanee. Sía qínee ínni óosana íridaqa. Aní máqannaasa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararaua misá kai qiní máaqaki

quqásaafana máriananoo. Anée nána mandóosana máraanáqee miqí fee.

³⁶ Yísufa qinau, qiní quqúsa sía maa-maqa maaqá-nasaqaraa quqúsa máridanoo. Qiní quqúsa maa-maqánasaa márinaqau qiní faiqinámu rákifaqau qiní maréeqee fau idukúqisani. Sía qiní quqúsa maa-maqánasaaqaraafa máridanoo.

³⁷ Piratoofa miná iriséenoo kafáa Yísuna irámmirino qinau, Kúqaa fee anée karaambáíqa moó máridanee. Yísufa miná irisée maaqí qinau. Anée qianandee kúqaa qiné Karaambáíqa máridaqa. Kúqaa ánoona ufa kai qímammirara qiné maa-maqánasaa kambíqafi máridaqa. Kúqaa ánoona ufara randéemaria fasiqa anaaseesa misá qiní ufa írídaqa.

³⁸ Piratoofa miná iriséenoo maaqí qinau, kúqaa ánoona ufa qírafa mifá nánee máridanoo. Miqí qímaseenoo Piraatoofa ráudamakufanoo Yuda máqannaasa náaramasee maaqí qímasee qímammimianau. Maa-fasiqánaki sía árira ainaina moó márifafa írídaqa.

Piratoofa Yísuna árifandinna úfana eedóo qu úfafa.

(Mataioo 27:15-31; Mareekoo 15:6-20; Ruka 23:13-25)

³⁹ Piratoofa káqi qímammimidanoo qinau. Áukuana aukúana Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomaqa faasaana qiní rumbáranaki máriasa áukuana aukúana moodáakai moodáakai karabúsakinaana idukú nímmarunau máridaqa. Maa-aukuanná Yuda máqanna karaambáíqa idukúnnimianauree qufaqa firaa kari fáaqarumasee qímamiqa qiqau, sía maaná idukú. Barabasina kái idukú. Barabasifa faiqí nárinoo rákinoo ímarifa karabúsaki máridanoo. Miná kai idukú.

(Roomma máqannaasa faiqí nárirana oosana maaqímmino márinau. Sándá moómoo sáamu átisaa qusí íqoona márufanoo mi-sandána átinni arooqá aandáú amudaani rukámirana raiqáranauqa qusúsee rumbáqoosamuna mi-samúnnannai aiqámausa rumbóosa nárimaruna. Misamúna náaree Yísuna ári isoofoano ínaaqianna Piratoofa narí máaqaki mara quqásee miná ufara iranau.)

19 Piratoofa Yuda máqannaasa ufa irisée Yísuna maréeqee narí sundía níminoo qímammimianau. Ínnee sáamu átisaa sándá qusíranannai afaaqa túrii umooqúkámasee qufaqa eedóo qímasee miqóo kai miqíqau. ² Afaaqa túrii qumooqúkámasee saatúnanda fooqána aukúseeqa saeemmá qumáree kukúqamasee Yísuna karaambáíqa qafee fé qímasee afisúamaqau. Qafee afisúsee misá saasáakoona árira qamunna sundía qamunna fé qímasee afisúamaqau. ³ Sundíauqa náriqa sundía qamunna afisúamaqáseeqa aniréeqa ataasá átaasa qímamaqée maaqí qiqau. Yuda máqanna karaambáíqa afeeká anée máriana sía dauní kúqua miqídaqa ataasá átaasa qímariqau. Miqí qímasee misá nísaukusamu óori áriqau.

⁴ Misá miqí isoofoano Piratoofa ráudamakufanoo narí naambeéqai Yuda máqanna moómoo márunnai qumuréenoo qinau. Qiné Yísuna maréeqee ínni nífusaa quqánaura. Kúqira ainaina sía moó minakí márifafa qiné qáfaiqa. ⁵ Miqí qímasoofanoo Yísufa

saatúnanda qafee afisírafa saasáakoona árira qámunanda rumbárafa ráudamaki misá nífusaa kikiqinau. Piratoofa aiqáma náaramasee qímammimianau. Ínnee qáfafa. Dóo mi-fasiqáfa máridanoo.

⁶ Amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararusa faqa misá poorísauqa faqa Yísuna qáfamasee firakarí fáaqariqa qiqau, aunírira saqarisaa pirímma áruaqee qídaqa moómoo kari qímariqau. Piratoofa miná iriséenoo maaqí qímasee qímammimianau. Dóo ínnee qái kai mara máree aunírira saqarisaa pirímmanai áruaqe. Qiné miná qáfauanoo sía moó númoo minakí márifafa qáfaiqa.

⁷ Yuda máqannaasa Piratoofa ufa iriséeqa maaqí qímasee qímamiqau. Maasá sándufa maaqinna fasiqafa kúquanoo fee qídaqa. Mifá naríara Ánutuna ámaaku fee qímarifa márifafa miná ákiaqara arusáifanoo kúquanoo.

⁸ Piratoofa Yísunara Ánutuna ámaaku máridanoommi qímaseenoo firaaqóo rufianau. ⁹ Mifá kaifáa Yísuna áfiqeenoo narí máaqaki óorureenoo irámmirinau. Anée yáindari ánuna fee qímaseenoo iroofanóo Yísufa sía ufa qímammianau. ¹⁰ Piratoofa miná qáfamasee Yísuna kaifáa qímammino qinau. Anée sía fee qiní qímaqiminnaree. Firímmanai aunírira saqarisaa árira ánoo qiníndi máridanoo. Aní idukúra ánoo írafa qiníndi máridanoo. Anée sía fee minára íridanee.

¹¹ Yísufa miná iriséenoo maaqí qímasee Piratoofa qímammianau. Anée qiníara ánoo íannana sía aneennáfau, Ánutufa qinára kai maqee aní ufa ámeemaanai quqáqisáifaqa máridaqa. Qiné minára maaqí qídaqa, qiní qumáreeqee aní ásaukuki quqéemariasa misá numóo firaaqá máridanoo aníndi káqikaafa.

¹² Piratoofa Yísuna ufa iriséenoo firaaqóo miná aunduráki Yísuna idukíra qímasee írinau. Yuda máqannaasa miná iriséeqa firaaqóo fáaqarumasee qiqau. Anée maa-fasiqána idukínaqa maasá aníara Roomma máqanna karaambáiqinnai óonureeqa qímammianau. Faiqí moó fannoo naríara karaambáiqee qímarifa Roomma máqanna karaambáíqa namuqáa márianoo. ¹³ Piratoofa misá ufa iriséenoo Yísuna áfiqee mádaanai ufa írimaru qaindasaa óoqumarifino ufa írimaru qaindana aaqá óoni ausíirafa moómoo máruqoo qumu óoqumarifi ufa írimarinau. Yuda máqannaasa minára Kabatee qímariqau. Maasá ufakíqari óoni padíranee qídaqa.

¹⁴ Dúna Ánutuna qangiroo áinnaaqarara qoomaqa suqárafa mariannoo. Maqee súani qámabaana márufanoo Piratoofa ufa írira qaindasaa óoqumarifi Yuda máqanna qímammimianau. Dóo maafá ínni karaambáíqa maaqóo máridanoo.

¹⁵ Misá irisée fáaqa quqásee kuqáriraree kai qiqau. Aunírira saqarisaa firímmanai áriraree qiqau. Piratoofa miná iriséenoo Yísuna áriraree qusá qímammimianoo qinau. Ínnee kúqaa ínneeqa karaambáíqa aunírira saqarisaa pirímmanai áriraree fee qídee. Miqí qufaqa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararusa Piratoofa ufa irisée fáaqa quqásee qiqau, maa-fasiqáfa sía maasá karaambáíqa máridanoo. Maasá

karaambáíqa Roomma máqanna karaambáíqa moodáa máridanoo miná áuqu Sisaafa.

¹⁶ Piratoofa miná iriséeno Yuda máqannaasa nísaukuki Yísuna quqánu. Ínneeqa máree múnusaifaqa sundíauqa aunírira saqarisaa pirímmannai áruaqa. Miqí qímasoofaqa misá Yísuna máree fiqau.

Misá Yísuna pirímmannai aunírira saqarisaa áru ufafa.
(Mataioo 27:32-44; Mareekoo 15:21-32; Ruka 23:26-43)

¹⁷ Yísufa Yeerusaree máqusaindari narí aunírira saqari akumáree fímarinau. ¹⁸ Fífiufanoo Eeburu ufakíqari faiqí níkiya amudaani fée qímaru amuaqunamusaa Koorookata ámuqunamusaa óoruree aunírira saqari maqái rúmasee minásaa Yísuna mara airísee firímmannai Yísuna narí aunírira saqarisaa áruqapíríqau. Aruséeqa faiqí qaaraqánda mandainaina máraqanuqanda miqandá faqa nári aunírira saqarisaa dínni dínni naruaqapíríqau. Naruséeqa uqéereeqeeqa maqá ámara áuquqoonaki rakíqau. Qaaraqánda dínni dínni Yísuna qámabannai rakíqau. ¹⁹ Piratoofa moo raufíqira saqarisaa ufa ákara rúmeeqeenoo narí rákíra fasiqa moó ámuqunoo óorureenoo Yísuna ákiaqa aunírira saqarisaa pirímmannai árinau. Miná ákara óosana maaqímminoo márinau.

Maa-fasiqáfa Yísufa Nasareeteendaraafa Yuda máqannaasa karaambáíqa máridanoo.

²⁰ Yísuna áru maqa maaqáfa Yeerusaree aaqá adeedi márufafa faiqí ánaasee moómoo miná ákara qáfaiida ásaana rímaríqau. Mi-akaráfa Yuda máqannaasa ufa moo áuqu Eeburu ufakíqari faqa Roomma máqannaasa ufa moo áuqu Ratínna ufakíqari faqa Kírísa máqannaasa ufakíqari faqa ákara rínoo márufafa ásaana rímaríqau. ²¹ Yuda máqannaasa amaana máqasaa Ánutuna aanáiqikirausa úriqararasa mi-akarána ásaana rúmasee Piratoona maqúsai óorureeqa maaqí qímasee áaqara ufa qímamiqau, sáa sía Yuda máqannaasa karaambáíqa fee qímasee ákara rua. Káqi narí kai Yuda máqannaasa karaambáíqee qímari fee qímasee ákara ruaqaana.

²² Piratoofa irisée maaqí qímasee kaukaataqímasee qímannimínau. Qínée ákara rúnafa dóo sáina mifá kai máriani.

²³ Roomma máqannaasa sundía qaara faqa qaara faqa Yísuna aunírira saqarisaa aruséeqa miná qamunna anaqí anaqí íseeqa nimana kái raináqau. Yuda máqannaasa kísaaqa qamunna moodáa afísirana sía áfu aina márufa márufafa káqi uqára foora ámiqimasee áuqirafa márufafa sundíauqa miná qáfíeqa dóo ámiqirafa márifaqa sía anaqía, káqi káatara foora sararamásee úriqaráfinafa máraani. Miqí qímasoofanoo óoqeenaa tamummaqararasa akara ánoona mi-karí kambíqanau. Mi-ooqeenaa akaráfa minára maaqí qímaqoofa.

Misá qíní qamunna rainá rainámasee náriara náriara máreefaranoo. Kísaaqa qamunna moodáa miná sararamásee máreefaranoo.

²⁵ Yísufa aunírira saqarisaa kúqirarífanoo miná aunírira saqari atukaki miná ánoofa faqa narí áuna

qíní qínoona faqa moo ánaasee Karoopasana ánaaqa Mariana amaráfa Mariafa faqa moo ánaasee Makadara máqusaindaraa Mariana amaráfa Mariafa faqa minamúsa miqóo kíkíqíqa máriqau. (Qaaramoo ánaasee Máriana amaráusa kíkíqíqa máriqau.) ²⁶ Miríndari Yísufa qáfoofanoo narí Yísuna faiqí námukíqari narí afaaqasáa áqoondi faqa qaaramoo ánaasee miná ánoona amaráusa faqa kíkíqíqa máriqau. Yísufa kúqirarídanoo narí ánoona qáfamaseenoo qímaminoo qínau. Óo qínnaqéefoo maa-fasiqáfa Yoohaneefa aní ámaaku máriannoo qínée kúquananoo anísaa rakísiani.

²⁷ Miqí qímaseenoo Yísufa quándakínoo narí afaaqasáa áqoondi maaqí qímasee qímaminau. Maafá aní ánoofaikínoo márinana qínée kúquanana anée minásaa rakísia. Dóo miqóoqari mi-fasiqáfa Yísuna ánoona áfiqeenoo narí máaqaki soofanoo márinau.

Yísufa kúqu ufafa.

(Mataioo 27:45-56; Mareekoo 15:33-41; Ruka 23:44-49)

²⁸ Yísufa naríara írufanoo aiqáma ainaina dóo maqee ánoonaikufanoo moodáa óoqeenáa ákara nammáriara qímaqoofa mifá kai sía ánoona kambíqífaqee qímasee minára maaqí qínau.

²⁹ Qínée nammáriara dídimarífaqee qufanoo miqóo uáinna nammari taqu sundíauqa misá mandá uáinna nammari sukáqee marú nammarífa miqóo márúna faiqí moó fannoo eeqaufooqána ateeqásee minakí raaramásee qísoopa sáqari ásaana undáqiseenoo minásaa rutáqeeqee mara múru Yísuna áfaurusaa mundúsoofanoo qumbíqíqa námaseenoo qínau. Dóo qíní aináinirafa taikéenoo qímasee aunírira saqarisaa anuka rooraiqínoo dóo kúquqarasinu.

Faaqaana atóofeesáqanda Yísuna aqaasanaki raqúramu ufafa.

³¹ Kuqufufanóo Yuda máqannaasa úriqarararusa Piratoofa narí máaqai márúnnai óonuree maaqí qímasee qímamiqau. Dúna sabáta náaqúqara sabáta máriannoo. Maqee kái aunírira saqarisaa máriasa níku itairísaana dauní kuquffífaqa níkundamásee dúna ámiqimandee sabáta máraanaura. ³² Piratoofa eedóo qufafa sundíauqa óonureeqa Yísuna aaqá dínni márúna áiku itairísee moo dínni márúna Yísuna faqa kúquna áiku itairísaqau. ³³ Yísuna áiku itairíanee qímasee qáfoofanoo dóo káaqa kúqínoo márufafa sía áiku itairíqau. ³⁴ Sundía moó fannoo faaqaana qumáreenoo Yísuna aqaasanasáa raqúraminu. Raqúru ámuqunoo fidíka faqa nammári faqa minakíqari aniranau. ³⁵ Aniroofanoo mi-ainainná qáfíeqe marúfa minára ákara rínoo. Mifá narí ufara kúqaa ánoonee qídanoo ínnee faqa kúqaa ánoonee qíaqéera ákara rínoo. Yoohaneefa áfaqanoo nídanoo miqáa máaqaa ímarufanoo qáfíeqe marínoo. (Yoohaneefa maa-akarána ákara rúmaseenoo narí áuqu sía kooroo íra-ree qímaseenoo maa-akaránaki naríara Yísuna afaaqasáa áqoondi máridee qínau.) ³⁶ Maa-ainainnáusa Yísuna árunara óoqeenáa ákara ánoonaikíani-

feera kambíqanau. Mi-ooqeenaa akaráfa maaqí qí-maqoofa máridanoo.

Sía miná ámudaani moó fannoo raqáannoo. Sía uqanna moodáa raqáannoo. Miqí qímaqoo ufafa ánoonaikufaqa sía miná áiku raqáqau.

³⁷ Óoqeenaa ákara moó maaqímminoo máridanoo.

Faiqí moó fannoo faaqaanánai ásauku mundírana raqúramisáinaqa faiqí ánaasee kíkíqamambinaqa qáfeefaranoo.

Mi-ufáfa faqa aunírira saqarisaa kambíqanau.

Yísuna ákundoo ufafa.

(Mataioo 27:57-61; Mareekoo 15:42-47; Ruka 23:50-56)

³⁸ Sundíauqa Yísuna raqúramisoofanoo Yooseefaana amaráfa Arimateea máqusaindaraafa Piratoona máaqai óonureenoo Yísuna irí aunírira saqarisaaqaraanara innaaru qinau. Mi-Yooseefaafá Yísuna ufa írimarufa máridanoo narí aundurái kai iriséenoo sía faiqí nifusaa kooroo ináu, káqi márinau. Yuda máqanna úriqararusa írífoo qímasee rufíamaree kukéeqakufanoo Yísuna iríara Piratoofunnai naríaraa óonureenoo innaaru qinau. Amanée qíminaaq máree múnu ákundaanáuree qinau. Miqí qufanoo Piratoofa eedóo qímaseenoo aqiqoofanoo Yooseefaafa Yísuna irí aunírira saqarisaaqaraana tatúmareenoo finau. ³⁹ Nikoodeemusafa óoqai indaarú asukunakí Yísuna faqa ufa qíqiufa máridanoo mifá Yooseefaana dadaaqinau. ⁴⁰ Mifá faiqí akunnímaqasaida níkundee marú marasinna moómoo uqanna maraséenoo qamunnasaa adíeeseenoo minánai Yísuna afaaqa kukúqíqau. Miqandá nári máqannaasa óosana maraséeqa kukúqamasee ákundaqau. ⁴¹ Yísuna áruqoo miná aaqá saqama márinau.

(Yísuna aukuana narí maqannaasa maaqímasee madika indufúsaida kuqufusá níkundee maríqau. Misá óni firaaná kasaafa áamara áuquseeqa minakí kéeqafufaqa dínni dínni moómoo aamara áuqíiseeqa kúqusa minakíqaa náadu náadu níkundee maríqau. Moodáa kai moó kári ákundeeqa miná afunda taikóofanoo kaifáa moó fannoo kúqufaqa miqíkai ímaríqau. Sía moodáa karifau níkundee maríqau. Moo kári moó kári níkundee maríqau.)

⁴² Mi-saqamánaki óni áamara fúka márúnaki sía moó ákundoonaki. Mi-ooni aamaráfa adeedí márufaqa dúna maasá Yuda máqannaasa sabáta náaquqarafa máriannoo qímasee káqi káqi ufaqá Yísuna irí óni áamaraki múnu ákundaqau.

Yísufa fíndimaqee fífufaqa fífau mádikakai qáfoo ufafa.

(Mataioo 28:1-8; Mareekoo 16:1-8; Ruka 24:1-12)

20 Ákundamasoofaqa máriiqa amaanasáa kanána eendái Mariana amaráfa Makadara máqusaindaraafa Yísuna óni áamaraki ákundamaqoona qáfaanee qímasee finau. Óonuree qáfoofanoo miná áamaraki ititáqoo oonina firaaná maréeqee káqinni quqáqoofanoo márida qáfanau. ² Máriafa miná qáfamaseenoo anirandéenoo

sandéenoo óonureenoo Simoona moó áuqu Peetooroona faqa Yísuna afaaqasáa áqoondi qiní faqa qímannimino qinau. Misá Karaambáiqá irí óni áamarakinaana mara máree moosáa fífí. Sía maasá qáfeeqa.

³ Yísuna faiqí námukíqari Peetooroofa faqa qinée Yoohaneesa faqa miná iriséeqa qáfaanee qímasee sandáqiafana. ⁴ Maaqandá sandáidaqa qinée Yoohaneesa káaqa sandéeqa Yísuna madika kooqínni óonuraqiafana. ⁵ Qinée sía kéeqaqiafana káqi óonu máridaqa áamaraki qáfeemaríaafana. Miqóo máridaqa Yísuna kukúqamaqoo qámunnana miná kai qáfee máriqafana. ⁶ Simoona moó áuqu Peetooroofa áidaaqareenoo káqi óonaamarai kéeqanau. Mifá Yísuna kukúqamaqoo qamunna miqóo quqáqoona qáfamaseenoo. ⁷ Miná ákiaqa rumbáqoo qámunnana uturúqeeqeenoo áaduma kukúameeqee quqáqoofanoo márinau. ⁸ Qinée Yoohaneesa Peetooroona ánaaqiana kéeqafi qáfamaseeqa dóo kúqaa fíndífífoo qíqiafana. [⁹ Yísufa kúqiranakíqari fíndífuaninna ákaranara sía ámiqimandee íriqiafana. Mána mánammimaríaqiafana.] ¹⁰ Maaqandá qáfamasee dóo nímaaqa anirandée fíqiafana.

Yísufa Makadara máqanna ánaasee kooromámaqoo ufafa.

(Mataioo 28:9-10; Mareekoo 16:9-11)

¹¹ Máriana amaráfa Makadara máqusaindaraafa nínaaqiana kafáa óni áamara kooqínni óonu kíkíqinoo márida ikíraqée maríau. Miqídanoo óni áamaraki kummáramáfi qáfoofanoo qaara qangirooqara éekara qámunna afísíraqanda moó fannoo Yísuna ákiaqa máruqoo óoqufaaqee márufanoo moó fannoo Yísuna áiku máruqoo óoqufaaqee márufanoo níndafanau.

¹³ Níndafoofaqa miqandá qíqau. Óo maa-anaasee anée nánaree ikíraqáidane. Máriana amaráfa qinau. Misá qiní karaambáiqá mara máraafaqa sía misá quqáqoona íridaqa ikíraqáidaqa.

¹⁴ Mariana amaráfa miqí qímaseenoo quándaki qáfoofanoo Yísufa miná ánaaqiannai kíkíqinoo márufanoo mifá sía Yísunee qinau. ¹⁵ Yísufa maaqí qímasee Máriana amarána qímaminoo qinau, Óo maa-anaasee anée nánaree ikíraqáidane, yánaree randáidane. Máriana amaráfa Yísunara maa-saqamánasaa rakísirafammífoo qímasee qímaminoo qinau, Óo maa-fasiqa anée yái fee irí maanakinaana mara quqéene. Anée qímaqiminaqa qinée miná maramáree fúa.

¹⁶ Yísufa miná iriséenoo miná áuqu rámaseenoo qinau, Mária, qufanoo Mariana amaráfa tautúmna quándaki qáfeenoo Óo ufasáa rakísirafée qinau. Eeburu máqannaasa ufakíqari qinau, Rabooni, maasá ufakíqari ufasáa rakísira fee qinau.

¹⁷ Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau, sía qeeqá qíkoofinnai óoru fíqá minára anée sía qiní qífaaqa qumáara. Anée óonuree qiní qíkaqaafasaaqaa qímanimia. Qinée qeeqá qíkoofinnai faqa ínni níkoofinnai faqa qeeqá Ánutufinnai faqa ínni Ánutufinnai faqa óoru fídaqa. ¹⁸ Máriana amaráfa miná iriséenoo

sandée óonureenoo miná faiqi námu maaqí qímisee qímannimínau. Dóo qinéé karaambáíqa qáfaunanoo mifá mi-ufána qíní qímaqíminoo.

Yísufa narí faiqi námu kooroománnimaqóo ufafa.
(Mataioo 28:16-20; Mareekoo 16:14-18; Ruka 24:36-49)

¹⁹ Mi-faasaanná mi-eendánaki Yísuna faiqi námu maasá moo máaqaki kéeqafufaqa Yuda máqannaasa dóo Yísuna áriqa maasá faqa dárifoo qímasee maasá misára rufíasee kooqí ámiqímasee ititásee márufanoo Yísufa tautúmánnimaqeenoo maasá qámbaanai kooroomáfinoo qímannimínoo qínau. Sía rufíaaqa asooárafa ínniki máriani. ²⁰ Miqí qímaseenoo Yísufa narí ásauku áqumusáa pirimma áruna kai fidíka rée-maruna uqannífiqeenoo aqaasanásáa faaqaana raqúru ámuna afaaqa ateeqáqoona faqa uqannífiqoofaqa maasá qáfamasee dóo kúqiranakíqari fíndí-fuananoo fee qímasee káaqamma asasiqíafana Yísufa kafáa qímannimínoo qínau, ínni sía mapáaraa iaqa asooárafa ínniki máriani. Qíní qíkoofa maa-maqánasaa qíní diqíqámaqoosa qinéé miqíkai íqa ínnee máaqanna máaqanna qíní ufa qímannimíaqeera ínni faqa niqíqáidaqa. ²² Miqí qímaseenoo Yísufa áidoo maasá fuaqáqimaqaseenoo qínau dóo ínnee náaquqara Ánutuna maraquna máraaqa. ²³ Ínnee faiqí mandáinaina numoo minínnisaifanoo Ánutufa faqa minínnisaanoo. Sía minínnisaifanoo Ánutufa faqa sía minínnisaanoo.

Yísufa Toomasina kooroomámaqoo ufafa.

²⁴ Yísuna faiqi námukíqari Toomasifa mifá qaara qapírafa maqaqoofá márufa moosáa mi-eendánaki márídanoo sía Yísufa tautúmasee maasáki kooroo uná sía mifá qáfanau. ²⁵ Maasá Yísuna qáfaafanausa Toomasina qímamiqíafana maasá Karaambáíqa qáfaunausa márídaqa. Miqí qufanoo Toomasifa qínau, ínnee únna qímariafanoo qinéé miná ásaukusaaqaraa pirimma áamaraki fidíka réemarinaki áuqama qáfeeqa miná aqaasanásáaqaaraana faqa áuqama qáfeeqa kúqaa fee qianáura sía áuqama qáfeeqa únna fée qianáura.

²⁶ Mi-amaanáfa áiqaróofanoo moo ámaana eendáki maasá Yísuna faiqi námu faqa Toomasina faqa máaqaki kéeqafi kooqí mundúsee ititásee Yuda máqannaasa maasá dári foo qímasee máriqíafana. Márufanoo Yísufa kafáa maasáki kambíqanau. Aniréenoo qínau, sía rufíaaqa asooárafa ínniki máriani. ²⁷ Miqí qímaseenoo quándaki Toomasina qímaminoo qínau, aneenná ásauku qíní qísauku áqumusáa maaqóo quqásee pirimma aamara áuqamma qáfa. Aneenná ásauku qíní qíqaasanásáa faqa quqásee áuqama qáfa, aneenná mapáaraairana taikáa, kúqaa fee kai qía.

²⁸ Toomasifa miná qáfamaseenoo qínau. Qíní karaambáíqa qíní Ánutufa. ²⁹ Yísufa kafáa Toomasina qímaminoo qínau. Anée qíní qíqafamaseenana kai qíníara kúqaa fee qídanee. Akaqáusa sía qíní qíqafaidaqa qíní ufara kúqaa fee qífanoo Ánutuna asasírafa misásaa máriannoo.

Maapapiqánaki ákara óosana kooroo qu úfafa.

³⁰ Yísufa moómoo firaa ainaina narí faiqi námu nífusaa kooroomásoofaqa sía maa-papiqánasaa ákara ríqa. Akaqána kai ákara ríqa. ³¹ Maa-ainainnásara ákara rúmaseeqa ínneeqa Yísunara kúqaa ásauku mundíra fee qímasee Ánutuna ámaaku fee qímasee mi-iríránannai miná áuqunnai ínnee náaru náaru mári-rana máraaqeera ákara rúmánnimaqeeqa.

Yísufa narí faiqi námu qísauku dínni taikásee dínni qaaraqánda marasée misá nífusaa kooroománnimaqóo ufafa.

21 Ínaaqiana moo kári Yísufa kooroomámbufaqa maasá miná faiqi námu qáfaqau. Tibeeriasa námari mándirana áfainni maaqímandee kooroománde uqannífiqanau. ² Simoona moo áuqu Peetooroofa faqa Toomasifa qaara qapírafa faqa Natanaerafa Kannaana máqusa Kariree máqa maaqaindaraafa qíní qíkoona Seebeedeena ámaakuqara faqa moodáanaki máriqíafana.

³ Márufanoo Simoona moo áuqu Peetooroofa naríaraa qinéé noodáanna pateeraanáuree qufaqa maasá aní faqa fuanáuree qímasee miná faqa fiqíafana. Maasá miqí qímasee kanúqaki akarámafi nammári qámbaanai óonuree pateeuqá quqásaida uqéerasaida qáfeemarúfanoo iqáqanau. Sía uqanna moodáa noodáanna uqárinau.

⁴ Kanánaana súani maqee ururoofanoo Yísufa namári áfainni kíkíqinoo márufaqa maasá sía minára irisée Yísu fee qíqau. Yísufa maasá namméera qímasee qímannimínau, Óo kumaaráuqa noodáanna máraidee qufaqa maasá qíqau, sía uqanna moodáa máraidaqa.

⁶ Yísufa iriséenoo maaqí qímasee qímannimínau, ínnee nísauku uqannai pateeuqá quqáseeqa noodáanna paqúrifaranoo. Misá miná iriséeqa náriqa firaa pateeuqá nísaukuqannaindari áqusoofanoo noodáanna moómoo minakí qumbíqafufaqa rarisárara anuqí-mariqíafana. ⁷ Yísuna afaaqasáa aqoondi qinéé Yooha-neesa Peetooroona qímamiqa qíqíafana Karaambáíqa múqufa maasá qímaqímifa márídanoo. Simoona moo áuqu Peetooroofa miná iriséenoo narí qamunna quqáqoona qumáreenoo áranandáuqanna rumbáma-reenoo nammáriki óoqurama áqufufanoo immápamamaree Yísufunnai finau. ⁸ Maasá Yísuna faiqi námu kanúqaki káqimariaafanausa pateeuqáki noodáanna qumbíqánnoo márufaqa rarisáqá ániufaqa áfainni aniréeqa. Maasá sía níanai márufaqa aambaaka maaqóoqari áqimariana amanasáa márufaqa miqóo óonureeqa maasá sípakíqari maqásaa áqufufaqa miqóo idáraqoona qáfaafannaqoo idárasee noodáanna suqáida féemu káqi quqáqoofaqa qáfaqíafana.

¹⁰ Yísufa maasá qímannimínau, noodáanna maqee máree ánianakinaana akaqána máree ániaqa.

¹¹ Simoona moo áuqu Peetooroofa sípaki akarámafinoo noodáanna pateeuqá rarisáma maqásaa quqá-

nau. Quqásoofaqa maasá noodáanna ásaana rúmasee (153) moómoo uqanna firaafá kai márufanoo sía pateeuqá rakéeinou. ¹² Yísufa maasá narí faiqi námu náaranau, dóo anirée nárana naaqa. Maasá minára yáfee qiannéerusia. Dóo karaambáiqá akooqóo máridanoo qímasee sía iraqau, káqimbiqiafana. ¹³ Maasá aniráafananoo Yísufa féemu faqa noodáanna faqa maréeqee níminau.

¹⁴ Yísufa kúqiranakiqari fíndifuqooqari qaara kari maasá narí faiqi námu kooroománnimaqanau. Dóo qaaramoókufanoo noodáanna qumbaqíra fáasaanasaa fee qímasee kooroo ináu.

Yísufa Peetooroona faqa ufa qu úfafa.

¹⁵ Maasá miqóo námasaafananoo Yísufa Simoona moo áuqu Peetooroona qímaminoo qinau, Simoona, Yoohaneena amarána ámaaku, anée qiníara aneenná ámuqusakiqari fee áididanoo fee qiní faiqi námu qiníara nídimarina aní qiníara áidirafa úrinnaaqaranoo fee máridanoo fee. Peetooroofa iriséenoo maaqí qímasee qímaminoo qinau, eeóo Karaambáiqá qinée aníara dídidanoo anée minára írimariananoo. Yísufa iriséenoo kaifáa qímaminoo qinau, anée qiní faiqi námusaa asumu aandauro foorá nárana foorá nímia.

¹⁶ Miqí qímaseenoo Yísufa kaifáa Simoona moo áuqu Peetooroona qímaminoo qinau. Simoona Yoohaneena amarána ámaaku, kúqaa fee anée qiníara aneenná ámuqusakiqari fee áididanoo fee. Simoona moo áuqu Peetooroofa qinau, Eeóo Karaambáiqá aníara dídimarífana anée minára írimariananoo. Miqí qímasoofanoo Yísufa qinau, anée qiní ufa írimariasasaa sipsípara foorá rakísinnimaqaa. ¹⁷ Miqí qímasee Yísufa qaaramoókufanoo Peetooroona irámmirinoos qinau, Simoona Yoohaneena amarána ámaaku kúqaa fee anée qiníara áidinoos fee. Peetooroofa Yísufa qaaramoo kári iroonára aundurá rapíkufanoo maaqí qímasee qímaminou, Óo Karaambáiqá anée aiqáma ainainara írimarianafana qinée aníara dídimarinara anée írimariananoo. Yísufa iriséenoo qinau, anée qiní ufa írimariasasaa nárana foorá nímia. ¹⁸ Qinée ánoona ufa kai aní qímamidaqa. Anée kumaaráa máridana qamunandá anée rumbásee aneenná áidiranasaa nímariananoo, kásooqaafee anée náuraiqi quqáinanoo faiqí moó fan-

nou aní ásaaku dínni dínni ratútasee rumbásee áfiqee sía fúqaannai aní ákooqainnannai kúqinnanara áfiqee fúannoo. ¹⁹ Yísufa mi-ufánannai Peetooroofa aunírira saqarisaa kúquaninnana Peetooroofa mi-kúqiránaki afaaqa aréenarana Ánutuna ámiannoo. Yísufa Peetooroona qímami taikáseenoo mifá fíndifi fídanoo Peetooroonara dóo anée qiní qínnaaqianna áni-annee qímasee indaarú Yísufa finau.

Yísufa narí afaaqasáa áqoondi faqa ufa qu úfafa.

²⁰ Peetooroofa Yísuna faqa fídanoo quándaki Yísuna afaaqasáa áqoondi qiní Yoohaneesa qíqafanau. Óoqai Yudasifa ueeqóo eendanaki nárana néemarufanoo Yísuna aaqá márufa ueeqáaninnanara iroo fásiqafa qinée Yoohaneesa mi-fasiqáfa Peetooroona ánaaqiana fímariafananoo. ²¹ Peetooroona Yísuna iráidanoo qinau, Óo Karaambáiqá maa-fasiqáfa Yoohaneefa náqifeemásee kúquannoo fee.

²² Yísufa qímaminoo qinau, Peetooroo sía mi-fasiqána aináinirafa aní saikafau maridanoofau, qiníndi máridanoo. Qinée mi-fasiqánara sía dauní kúqua, kásooqaafee qinée kafáa qúmuanna aukuana aní paqúrianauree qíqananóofau miqímimiqini. Peetooroo sía aní saika máridanoo. Aní saika maafá máridanoo. Anée qiní faqa fúannee qídaqa. ²³ Yísufa miqí qímasoofaqa miná faiqi námu maaqí qímasee qiní Yoohaneenara narí qímami narí qímami áaqamasee qiqau. Óo mi-fasiqáfa Yoohaneefa sía kúquannoo afeeka fée máriannoo. Yísufa sía minára sía kúquannoo fée qinau. Yísufa maaqí qinau, qinée mi-fasiqánara káqi márinaqa qinée qúmuanna aukuanna qumu paqúriananoofau miqímimiqini misaikána sía aníndi, qiníndi fée qinau.

²⁴ Mi-fasiqáfa maa-ainainna ufána qídaqa ákara rímarunausa máridaqa. Maasá miná ufara kúqaa fee qímasee íridaqa.

Maa-papiqánakinaa ákara rafáaqafu ufafa.

²⁵ Yísufa kúqaa moómoo ainaina áuqinau, sía maa-akaranákinaana kaifau áuqinau. Maasá sía Yísufa áuqoo ainaina aiqáma ákara ríqa. Papiqa maa-maqa maaqána qumbíqaandoora, óodaa kai ákara ríqa.

NIQIQOO FÁSIQAUSA

1 Óo qiní qífasaafa Teeoofirusafa, Yísufa indaarú narí saika óosana araséeno miqóoqari miná ufa óosana óosana faqa mifá áuqu ainaina faqa Ánutufa maréeqee innaarúnai quqóonara faqa qinée in-daarúqaa papiqaki qinée Rukaasa ákara rúma-maqaafanafa márídanoo. Maqee maanáki dínnatinnai fúka akara rúmamaqaidaqa. ² Ánutufa Yísuna maréeqee innaarúnai quqóo kamúqoo mi-indaarúqaa akarána taikáqiafana. Yísufa káqi márídanoo Ánutuna náaquqara máraqunnannai narí rusandeesámumasee mároo fasiqausa naamúaqira ufa óosana óosana qímanniminnai. ³ Yísufa narí kúqiranakiqari fíndifinoo miqóoqari qaara fasiqa níku nísauku taikásee faasaana márídanoo narí faiqi námu máruqoo moómoo kari kooroomámbinoo misá faqa ufa qídanoo Ánutuna innaarúna ququsakinaa máriranara ufa qímannimiminnai. Miqímandeenoo narí kúqiranakiqari fíndifinoo akooqóo máriranara uqannífiqanau. ⁴ Mifasannái mi-kamúqoo miná faiqi námu miná ufa írimarusa moodáanaki suqúfufanoo Yísufa misá faqa márídanoo maaqí qímasee ufa qímanniminnai. Qinée innaarúnai óoru fúanaqa ínee maa-maqusána Yeerusaree máqusa sía quqásee fífainiaqa káqi maríaqa. Qíní qíkoofa moó afeeka nímianinnanara qinée qímannimifannana minára maaqóo kai márída rakísiaqa. ⁵ Yoohaneefa nammári rúmannimaqee márifa káqi fífau nammari uqannaki moómoosa rúmannimaqee marínau. Ánutufa qúsasaa ánoona ainainaki narí náaquqara andeeqara máraqunnaki ínni rúmannimaqaannoo.

Yísufa innaarúnai óoru fínau.

⁶ Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa miná faqa nímarusa misára niqiqoo fásiqausee qímaríqau. (Yísufa máru aukuanna Roomma máqanna kaamánna faqa sundíauqa faqa rakísinimaqee márufanoo Yuda máqannaasá níkoqanau. Náqimásee Roomma máqanna niqiqámásee fee maasá qeeqá rakísianáuree qímaríqau.)

Minára Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa Yísuna faqa suqúfiqa irámmiriqa qíqau. Óo Karaambáiqaa maaaukuannée yáree fee anée Roomma máqanna kaamánna aqíqámáseenee Isaraee máqanna maasá nári kaamánna quqéennaree. ⁷ Yísufa mi-ufána iriséeno qímanniminnoo qináu. Óosana óosana ainaina náaru kambíqaaninna aukuannai sía ínnindifau márídanoo. Qíní qíkoofa narí afeeka rakísirana quqáseenoo, sía ínniara íriaqee qináu. ⁸ Maanáka kai

íriaqee qináu, qíní qíkoona náaquqara andeeqara maraquna fannoo qumurée ínni náakufinaqa ínee qíní qíqafara fasiqauqa qíníara aiqámai qímannimímarée fífáranoo Yeerusaree máqusaki máriasa faqa Yudeeaa máqa maaqaki máriasaki faqa Samaria máqa maaqaki máriasaki faqa níanai aiqáma atinnai máriasaki faqa qíní qíqafara fasiqauqa qíníara kooroo ífáranoo. ⁹ Yísufa miqí qímaseeno misá nífusaa miqóoqari Ánutufa kukéeqaranakiqari Yísuna akooqóo uqéerasoofanoo innaarúnai óorufimarufanoo asuru fannoo qumu dukúnimaseeno misá nífusaa kai qumu áfiqee óoru fínau.

¹⁰ Misá miqóokai tatáaqa márufanoo qaara fasiqa éekara qamunna afísíraqanda miqóo misáki dadí fíndifufafaqára kíkíqíqau. ¹¹ Miqandá maaqí qímasee aiqámausa qímannimíqau. Óo Karíree máqannaasá Ínee nánaree innaarúnai nóori uqéerese tatáaqa márídee, ínee fífau miqí maríafanoo. Ánutufa Yísuna maqee ínni nífusaa uqéereeqeenoo innaarúnai múru quqéeno dóo Yísufa maqee innaarúnai óoru fíndee kai miqíkai ínoo kásooqaqee kafáa qúmuannoo.

Mataiasafa Yudasina amana kambíqanau.

¹² Miqandá miqí qímasoofaqa Yísuna faiqi námu quqásee Oorifa áaqanasaaqari Yeerusaree máqusai kafáa óoqu kéeqaqau. Oorifa áaqana sía níanai márídanoo.

(Moodáa kírometera maaqíraqoo márídanoo dínni Qufoórai miqíraqoo Yeerusaree máqusa márídanoo.)

¹³ Misá kafáa Yeerusaree máqusaki kéeqafiqa maqee maqee náriqá kai súqímaru maqanaki kéeqaqau. Maarínni sandáaqai rúmmaki suqíqau. Misá núqu Peetooroofa faqa Yoohaneefa faqa narí áfasaafa Yameesafa faqa Peetooroona ákaqa Andurufa faqa Firipifa faqa Toomasifa faqa Baratooroomeefa faqa Mataioofa faqa Yameesana amaráfa Arafaeusana ámaaku faqa Simoona amaráfa moó misá minára náriqa kaamánaikíaqeera sandanáinai qímaru fee qímaríqau. Mifá faqa moó Yudasina amaráfa faqa mifá Yameesana ámaaku. ¹⁴ Minamúsa ánaasee namufaqa Yísuna ánoona Mariana faqa Yísuna ákaqaafasáa namufaqa maqee maqee suqúfida moodáa naundurasáa fídaqaa innaaru qímarusa máríqau.

¹⁵ Qaaramoo fáasaana áiqaróofaqa Yísuna ufa írimarusa suqúfufaqa ufa suqírara qíqau. Misá nísannarirafa maaqínoo márídanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée fasiqa níku nísauku taikásee fasiqa ánaasee súqímaríqau. Misá súqímaru-

fanoo Peetooroofa misákiqari fíndifinoo maaqí qí-masee qímanniminau. ¹⁶ Óo qiní qiqoónausa. Óo-geenaa ákara ánoona maasáki dóo ánoonaikinoo Yudasifa sundía maréeqeenoo soofaqa Yísuna árunara ánoonaikinoo. Óoqai náaquqara andeeqara maraquna fannoo Dafidina qímamifanoo Yudasina ákara rú-maqoofa dóo maqee miná ánoona maasáki kambíqeenoo. ¹⁷ Yísufa Yudasina rusandeesámumandee maasá faqa aináinianifeera maréeqee maasáki quqá-soofanoo márinau.

[¹⁸ Yudasifa Yísuna qumáraseenoo Yuda máqannaasa nísaukuki quqásoofaqa misá miná ákiaqara feefaurú ámiqau. Ámufanoo mifá mi-feefaurúna mara máreenoo moo máqa feefaurúmandeenoo miqóo sáamurufanoo ámuuqu radíqufanoo árana kukupámufufanoo kúqinai. ¹⁹ Yeerusaree máqannaasa minára iriséeqa mi-maqánara fidíka máqa máqee qídaqa. Yeerusaree máqannaasa nári ufakíqari mi-maqánara Akeeradama fée qídaqa.] ²⁰ Dafidifa narí idí papiqaki maaqí qímasee Yudasina óoqai Yudasifa sía kambíqooqoo maaqí qímasee ákara rinau.

Miná maqa máqa káqi maríannoo

Moó fannoo sía amana minakí márinanaroo.

Kafáa Dafidifa moosáa maaqí qímasee Yudasina ákara rinau.

Moó fannoo miná amanasáa fíndifinafa miná ámaaq maqafí maríannoo.

²¹ Peetooroofa Dafidina óoqeenaa ufa kíkíqa úsuseenoo maaqí qímasee narí aqoónausa miqóo suqíqa márusa qímannimidanoo qinai. Maasáki qísaukuqara taikásee qíku nooqu qaara marasée máriafanausa máridaqa. Yudasifa dóo kúqinoo moó fannoo miná ámaaqaki kambíqaa. Sía kai fífau fasiqa fannoo miqíannoo. Óoqai óosanaree Yoohanee nammári nímimarufa márunaki máru fasiqafa miqóoqari Yísuna faqa maasá faqa fífiufanoo Karaambáiqá Yísufa innaarúnai óoru fúna írufa miná qáfoo fasiqafá kai Yudasina ámaaqaki kambíqaannoo. ²³ Peetooroofa miqí qímasoofaqa misá qaara fasiqa útaaqaqau. Miqandá núqu Yooseefaana amaráfa faqa Matiasafa faqa Yooseefaana amaráfa moo áuqu Barasabasifa kafáa moo áuqu Yustusafa márinai. ²⁴ Miqóo súqimarusa miqandá núqurama quqáseeqa minée máraanau maanée máraanau qídaqa Ánutunara maaqí qímasee innaaru qímariqau. Óo Karaambáiqá Yudasifa aní ufa írimariasaki máriifa dóo narí mandá nammari ná-maseenoo narí sánda árinoo máridanoo. Óo Karaambáiqá maasá qaaraqánda maréeqee quqáseeqa, anée miqandákinaana yáfasiqa fee aní ádidanoo fee Yudasina áikuki kambíqaannoo fee. Anée aiqáma fasiqa naundurái írimarianafa minára maasá uqaqífiqa.

²⁶ Miqí qímasee innaaru qímaseeqa masísa quandéera foora ufanóo Matiasana uqannífiqanau. Uqannífiqasoofaqa Matiasana maréeqee Yudasina áikukina mara quqáqau.

Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna qumurée náakinai.

(Óoqai Sinái áaqanasaa Ánutufa Mooseena aamúa qímaqoo suqírafa márinai. Yuda máqannaasa faqa Yuda máqannaasa ánaamuruki óonu márusa faqa áukuana aukúana mi-fasannái suqíra qóomaqam-mándaída Yeerusareenni suqú maree ururée née-mariqau. Misá mi-qoomaqánara aiqú quqára qoomaqa fee qiqau. Ánutufa narí sándufa Sinái áaqanasaa Mooseena ámu úfanara faqa mi-qoomaqána sakasée námaseeqa nári ufakíqari Peendeekoossee qímariqau.)

2 Yísufa innaarúnai óorufu kamuqoo miná faiqi námu moómoo Peendeekoosa qóomaqira

fáasaanasaa misá aiqáma Yeerusaree máqusai moodáa máaqaki náriqá kai kéeqafimáriqau. ² Máru-fanoo káqi káqi ufanóo innaarúnaindari firaa ufai úqidanoo foora qumuréeenoo mi-maqánaki qumbiqá áqinai. ³ Úqimarufanoo idáuru miqírafa qumuréeenoo rainá rainámaki aiqámausa níkiaaqa áqufufaqa qá-faqau. ⁴ Idáuru miqírafa Yísuna ufa íri marúsasaa áqufufanoo Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna náakufufaqa naundurá qumbiqánoo márinai. Qumbiqáfinoo Ánutuna maraquna fannoo ánoonaiku-faqa moo máqannaasa ufa nári sía írimaru ufausa qímariqau.

⁵ Mi-fasannái Yuda máqannaasa káaqa Ánutunara rímarusa ánaamurunni dáraaniqa máriusa óonurandee aniréeqa Yeerusaree máqusai qoomáqa suqánarara qúsimaríqau. ⁶ Yeerusareenni súqimarusa úfai úqira ufa iriséeqa moómoosa Yísuna faiqi námu máruqoo suqíqa máriqau. Ánaamurukíqari ani márusa Yísuna faiqi námu ufa iriséeqa akasáa qeeqá maqannaasa ufa qídee qímasoofanoo náaquqanau. ⁷ Náaquqoofaqa randéeqa narí qímami narí qímami qiqau, Máa ufa qímaria fasiqausa Kariree máqannaasa kai máridaqa. ⁸ Misá maasá ufakíqari andeeqásee kai qída qiafaqa írídaqa. Náqi fee mándee maasá ufa írídee, sía maasá maqúsai máriaasa maasá ufauqá qídaqa. Maasá moómoo maqa maaqaindari ánunaua máridaqa. ⁹ Maasá akaqáusa Paratia máqusaindari ánunaua.

Akaqáusa Meedia máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Eeramma máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Meesopootamia máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Yudeeaa máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Kapadoosia máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Poontiusa máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Asia máqa maaqaindari ánunaua.

¹⁰ Akaqáusa Firikia máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Pamafiria máqa maaqaindari ánunaua.

Akaqáusa Isipa máqusaindari faqa,

Ribia máqa maaqa Sireenee aaqá máriasakiqari faqa ániqa.

Akaqáusa Roomma máqusaindari ánunaua.

¹¹ Yuda máqannaasa faqa ánaamuru Yuda amaana ufa írimariasafa faqa ánunaua.

Akaqáusa Kareetee máqa maaqaindari ánunauusa.
Akaqáusa Arabia máqa maaqaindari ániqa.

Maasá moómoo maqúsaindari dáadu dáadu ufa qí-marunauusa ani máridaqa nári ufakíqari andeeqásee qiafaqa írídaqa. Misá Ánutuna firaa ainaina áuqunara qiafaqa írídaqa. ¹² Misá aiqáma náaquqeenoo naundurá dapíkufafaqá narí qímami narí qímami qiqau. Maaná nána oosanee kambíqaidanoo maaqídanoo fee. Maasá miná óosanara randáidaqa. ¹³ Akaqáusa Yísuna faiqinámuara naakada qiqau. Maa-fasiqáusa nammári moómoo néeneesee fúrufarida fífaufafau aiqáma máqanna ufa qídaqa sía misá ufa íríaqa.

Peetooroofa findifinoo ámiqimasee aiqámausa qímannimínau.

¹⁴ Peetooroofa miná iriséenoo Yísuna faiqi námu-saimbaqa qísaukuqara taikásee qíku nooqu qaara marasée qírausasaimbaqa fíndifufanoo firaqaqóo namméera qímasee maaqí qímasee suqíqa marúsa qímannimínau. Qíní máqanna Yuda máqannaasa ínnée aiqáma Yeerusareenni ani máriasa qíní ufa íríaqa. Qínée maqee qímannimianaqa ámiqimandee íríaqa. ¹⁵ Maa-fasiqáusa sía nammárfafau námasee fúrufaridau. Ínnée qáfaaqa kanánaana máridanoo súani maqee ururáidanoo. Minára sía amana nammárfafau námaqaaqee miqídafau ia. ¹⁶ Maa-amiqira fuka ainaináfa kambíqaina Ánutuna tamummáqara fasiqa Yooerafa óoqai ákara rúmaqoofa miná ánoona dóo maqee ínni nífusaa kambíqeenoo. Yooerafa maaqí qímasee óoqai ákara rúmaqoofa.

¹⁷ Ánutufa qinau, Taikáinna fáasaana maa-ainainná quqáanaura.

Qínée qeeqá maraquna faiqí aiqámausa nifaaqái nammáriara foora téeqimannimaqaanaura.

Mi-afeekánannai ínni faiqinámu níraamuqmaaka náaru kambíqaaninna ainainara maqee qímasainanoo náaru kambíqaannoo.

Ínni kumaaráuqa faqa qainá ánoona qainá qáfeefaranoo.

Faiqí asooqá náuraasa qainá misá nífunni áreefaranoo.

¹⁸ Mi-fasannái qínée Ánutusa káiqeese aináinímariasa faiqí faqa ánaaseeuqa faqa nifaaqasáa qíní maraquna adíama nímaqasaanaqa misá tamummáqeefaranoo.

¹⁹ Qínée mirínni innaarúnai moo áinaina óosana óosana uqannífiqasaanaqa maqásaaqari qáfeefaranoo.

Maa-maqánasaa moo náaquqara firaa ainaina áuqusaanaqa qáfamasee qíní afeeka óosana qáfeefaranoo.

Fidíka faqa idá faqa idá múna firaaná faqa márianoo.

²⁰ Asukuna fannoo súani afu áruannoo.

Fidíka andandirafa quqoona ititáannoo.

Karaambáiqá firaa kaaqa qara faasaana radíqisee qumuráannee qínna kamuqoo maa-ainainnáusa kambíqaannoo.

²¹ Mi-fasannái yáfa yáfee Karaambáiqá áuquara fífímasee áarée maríasa misá kai Karaambáiqá asumu máreefaranoo.

Yooerafa mi-ufáusa ákara rúmaqoofa máridanoo.

²² Peetooroofa Yooerana ufa qímannimiseenoo maaqí qímasee aiqámausa suqíqa marúsa qímannimínau. Ínnée Isaraee máqanna fasiqauqa aiqáma qíní ufa íríaqa. Ánutufa Yísuna Nasareetee máqannaana narí ásauku mundírana ínni nífusaa útaaqamáqoofa máridanoo. Ánutufa dadaaqufanoo Yísufa faiqí ínni qámgaanai máridanoo ínni nífusaa afeeka ainaina faqa náaquqara ainaina faqa uqannífiqara ainainauqa faqa áuqusoofanoo minánnai ínnée Yísunara innaarúnaindáraa fee qiaqéera uqannífiqanau. ²³ Ánutufa fáasai iriqaraasamaseenoo narí ámaaku maqásaa máriasa nísaukuki quqásaanaqa misá miná árifaranoo fee qímaseenoo misá miqímmasee maaqímmasee áruaqee qímasee narí qímiriqoomáú kai fuaqéera qímaseenoo ínni nísaukuki Yísuna quqásoofaqa sía írirai mifá aamúa qímaqoomáú kai fídaqa miná mara máree kuqámmariqau. Ínnée miná qumáree mandá óosana máree marú fasiqausa nimisoofaqa misá qumáreeqa aunírira saqarisaa pírimmannai arusoofanoo kúqinau. ²⁴ Kuqufufanóo Ánutufa sía minnísanau, kúqiranakinana uqéera quqánau, kúqira aupuraranakinana rakéemaseenoo uqéera quqánau. Kúqirana úriqararafa márúnara kúqirafa sía ámiqimasee amana kísaaqasaa qumáraannoo Dafidifa minára maaqí qímasee ákara rúmasoofanoo máridanoo.

Karaambáiqá qíní qífusaa faasaambáasaana máru-faqa qáfeemariqia.

Mifá qíní daaqá qíní qísauku uqannai márinara sía qínée rufaaanaura.

²⁶ Qínée minára írunanoo qíní ufa asasírafa kai máridanoo qeeqá daunduráki asasírafa qumbiqánnoo máridanoo.

Qíní qifaaqa faqa sía mapáara íannoo, Karaambáiqá áfeesidanoo asasíannoo.

²⁷ Anée sía qíní qimana kúqiranaki minníqiseennara qifaaqa quqáidaqa sía mapáara íanáura.

Aneenná náaquqara andeeqara fasiqa afaaqa madikakí ákundamasainana anée qáoo qínanoo miná amaqí sía putaa íannoo.

²⁸ Anée káqi márira aana dóo uqaqífiqeennaranoo.

Anée qíní faqa máriranannai qíní daundurái asasírana qumbíqa qíminnaranoo.

²⁹ Peetooroofa Dafidina ufa qímannimiseenoo maaqí qímasee narí qímannimínau. Óo qíní qiqoónausa íríaqa. Dafidifa sía naríarau ákara rinau, narí áti Yísunara ákara rinau. Dafidifa maasá qikeekú qikaakú márifaqa minára ínnée ámiqimasee írídaqa maríanara qifaaqa quqásee ámiqimasee maaqí qímasee qímannimianau. Dafidifa kuqufuqaqá ákundaqau. Miná madika káqi máridanoo maasá faqa. ³⁰ Dafidifa Ánutuna tamummáqara fasiqa márufa márínau. Ánutufa maaqí qíma afeekaikámandee qímaminau. Qínée Ánutusa, anátikíqari kásooqaqee moo ámiananoo Karaambáiqaikianoo, aní aana réenoo karaambáiqaikianoo. ³¹ Dafidi-

fa Ánutufa kásooqaqee áuquaninna ainainara iriséenoo naráti ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifuaninnanara maaqí qímasee ákara rinau.

Ánutufa sía suqírausa márianaki minnínnaannoo. Sía miná amaqí putaa íannoo.

³² Ánutufa Dafidina ufamáu máa Yísuna kúqiranaki-naana findifumásaiifaqa maasá maqee ínni nífusaa kíkíqimariasa miná qáfeemarúsa máridaqa. ³³ Ánutufa Yísuna uqéereeqeenoo narí aaqá ásauku uqannai quqáseenoo narí náaquqara maraquna óoqai útaaqa ámamaqoona Yísuna ámifanoo mifá kafáa quándakinoo maasá adíama qímaqaiifaqa máa maqee kambíqeemari ainaina ínnisaimbaqa qáfaiidaqa. ³⁴ Dafidifa sía innaarúnai óoru fínau narí áti Yísufa óoru fúnara maaqí qímasee ákara rinoo qinau.

Ánutufa qiní Karaambáíqa qiní atiara maaqí qímasee qímaminoo qinau. ³⁵ Anée qiní daaqá óoqu marifínaqa qinée aní namuqáa maréeqee aní áramandunnai quqásaanana anée rafáaqafusaa.

³⁶ Minára ínnee aiqáma Isaraee máqannaasa maa-ainainnára aiqáma ámiqimasee íriaqeera qídaqa. Máa Yísuna ínnee aunírira saqarisaa áruna Ánutufa miná kai maréeqeenoo Karaambáíqa ásauku mundíranai kámandaifanoo máridanoo.

³⁷ Miqóo suqúfi máriasa aiqámausa mi-ufána irisée-qa Óo maasá firaqóo áaqeeqa qímasoofanoo naundurá dapíkufaqa Peetooroona faqa Yísuna faiqi námu faqa irámmiriqa qiqau. Óo qiqoónausa náqi fee maasá ianáuree. ³⁸ Peetooroofa iriséenoo qímannimino qinau. Ínni aiqámausa uqanna ínneeqa mandáinaina nímeesa uqusée Yísuna ásauku mundíranaki kéeqafiqa nammári rúmannimaqaaqa. Miqí mándaifanoo Ánutufa ínni mandáinainara minnínnaannoo narí náaquqara andeeqara maraquna ínni nímiannoo. Sía feefaurú qírafa káqi nímirafa máridanoo. ³⁹ Ánutuna óoqai qíma afeekaikamáqoonara narí maraquna ínni faqa ínni níku nísaukuara faqa ánaamuru máriasa faqa aiqáma Ánutufa náarainaqá ániannee qínausa faqa narí maraquna nímiannoo qinau.

⁴⁰ Peetooroofa mi-ufáusa faqa ufa óosana óosana ufa faqa miqóo súqimarusa aaquqímánnimaqaidanoo qímannimino. Máa maqee máriasa mandóosanara nárirara qúmuannoo ínni faqa náruani rufíasee Yísuna saqárikiaqa. ⁴¹ Miqí qímasoofaqa mi-suanínasaakai faiqí ánaasee moómoosa Peetooroona ufara kúqaa ánoonee qímasee Yísunaindi kámambi nammári máraqau. Qaaramoo tauséenna fasiqa ánaasee mi-suanínasaa kai nammári marasée Yísuna faiqi námuki atooqáqau. ⁴² Miqóo miqímandee nammári mároosa Yísuna afaaqasáa indaarúqaa faiqi námu ufa maqee maqee irisée mi-maú fímariaqau. Misá maqee maqee Yísuna faiqi námu faqa moodáanaki kámambi máridaqa moodáa maqaki náriqa nárana suqáqoona ná-maseeqa Yísuna áafaqa námaseeqa ráudamaki firaa amaana máqaki kéeqa fídaqa Ánutunara innaaru qí-mariaqau.

Yísuna faiqi námu ámiqimasee moodáanaki máriranara qímariaqau.

⁴³ Yísuna afaaqasáa faiqi námu moo núqu Yísufa niqiqoo fásiqausee qímariaqau. Ánutufa Yísufa niqiqoo fásiqausannai sía amana faiqí áuqaaqaa ira ainaina náaquqara ainaina áuqusoofaqa faiqí ánaasee qáfamasee Ánutuna afeekara firaa ainainée qímaseeqa náaquqanau. ⁴⁴ Yísuna ufa írimarusa aiqámausa faasaambáasaana moodáanaki márida áqoondikai máriaqau. Misá miqídaqa nári qumíasana narí ámi narí ámi ímariaqau. ⁴⁵ Misá maqá faqa nári aináina óosana óosana faqa mootínai nimisée feefaurú marasée náriki faiqí akaqáusa aináina síaisa márusa misá sárau ímaru ainaina dóo nímmariaqau. ⁴⁶ Faasaambáasaana Yeerusaree náaquqara ámaana máqaki kéeqafida innaaru qímariaqau. Nári máaqakiaqa faqa maqee maqee suqúfida nárana néemariaqau. Misá áfaaramasee nárana náida nimisée moodáanaki suqúsee náidaqa Ánutunara asasídaqa dúfi dúfi qídaqa aiqáma faiqí ánaasee ámiqi ámiqimánnimaqaranara irisée asasímariaqau. Maqee maqee faiqí ánaasee akaqáusa misá faqa Yísunara kúqaa ánoonee qímariasa Ánutufa qumeé misá maréeqee óoqeenasaa faqa moodáanaki kámannimaqaidanoo.

Peetooroosa Yoohaneesa áiku mandáikirana andeeqáisaqau.

3 Misá miqí márufanoo moo fáasaana Peetooroosa Yoohaneesa Yeerusaree náaquqara amaana maqaki innaaru qírara óoru fíqau. Yeerusaree máqannaasa eenéemarufaqa amaana máqaki kéeqafi innaaru qímariaqau. ² Peetooroosa Yoohaneesa eenéemaru innaaru qíraree qímasee kooqíki óoru kéeqafi faiqí moó qáfaqau. Óoqai maqasoonákiqari áiku mandáikirafa sía aináinirana amana máruafaqa narátuqa aindúsumaraidaqa maqee maqee amaana máqa kooqíki quqásee márufanoo miqóo máridanoo munnimmara innaaru qímarufaqa akaqáusa moodáa moodáa ámimariaqau. Qimudáoo qusá qaaraqánda amisooofanoo minánnai náranaina feefaurúmna néemarinau. Amaana máqa kóoqiuqa moómoo márinau. Núqufaqa kóoqiuqa máriaqau. Mi-fasiqána quqée marú kooqinara ámiqira kooqí fee qímariaqau. ³ Mi-aiku mandaikirafa mi-amiqira kooqínaki óoqu marifufanoo Peetooroosa Yoohaneesa minakí kéeqafufanoo mi-fasiqáfa miqandára munnimmara qímiaqee qinau. ⁴ Innaaru qufaqa miqandá mi-fasiqána óoriki qáfamaseeqa Peetooroofa qinau. Anée maaqandá dóoriki qíqafaa qufanoo mifá aináina qímidaqiaafo qímaseenoo miqandá nóoriki níndafanau. ⁶ Níndafamásoofanoo Peetooroofa kafáa qímaminoo qinau. Sía qinée munnimma márisa máridaqa. Qinée moodáa ainaina márisa miná kai aní ámianaura. Yísufa ásauku mundírafa Nasaretee máqusaindaraafa qiní qímuna miná aní ámidaqa miná áuqusaa aní qímami-daqa anée fíndimeeqee fúa.

⁷ Peetooroofa miqí qídanoo mi-fasiqána ásauku uqannai ásauku qumáreenoo dadaaqufanoo aaqee uqanna miná áiku faqa miná áiku aummeena faqa afeekaikufanoo rútaqinoo fíndifumakufanoo óonuree anirée inau. ⁸ Miqímakufanoo Peetooroosa Yoohaneesa faqa amaana máqaki kéeqaidanoo Ánutunara susúqira idi ráidanoo rafúsaki rafúsaki ídanoo nídanoo kéeqeemárinau.

⁹ Faiqí ánaasee miqóo moómoosa máriusa mi-fasiqána qáfamaseeqa miná nírana faqa Ánutunara susúqira idi rárana faqa qáfamaseeqa qiqau, Óo ámiqira kooqíki óoqufaaqee munnimmara innaaru qímari fasiqafa dóo fíndifinoo ámiqimasee nídanoo. Miqí qímasee taútufanoo náaquuqoofaqa miná andeeqára oosanara randáqau.

Peetooroofa mi-fasiqána andeeqaisóo oosanara qímanniminau.

¹¹ Mi-fasiqáfa Yoohaneesa Peetooroosa firaaqóo dúfi dúfi qímaseenoo miqandá qumáreenoo miqandá faqa máaqa tidá átimaú Sooroomoonaindi fee qímaru maqana átimaú ákaraqau. Faiqí ánaasee moómoosa miná qáfamasee sandéeqa óonu mi-atimaú rafúsu uqárumasee miná qáfeemarúfanoo náaquqanau.

¹² Peetooroofa moómoosa níndafamásee maaqí qímasee qímanniminau. Isaraee máqannaa fasiqauqa. Ínnee maa-ainainná qáfamasee nánaree tautíqa maasá tatáqaidee. Ínnee maasára náriqa afeekannái fee náriqa andeeqáranannai fee maa-fasiqána fíndifumaseeaafoo qídee. Óo sía uqanna. ¹³ Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misá Ánutufa maasá qikeekú qikaakú Ánutufa maa-fasiqána uqéereeqeenoo narí áfaaqa aréenarana narí aináinira faiqi Yísuna ámifa máridanoo. Ínnee miná maréeqee maasá faiqí firaaqá nímuqafa misá maréeqee Piraatoonaa ámuqafa ínnee miqóo áruaqee qiqau. Piratoofa idukíraaree qufaqa ínnee afeekaikámasee áruaqee qiqau. Yísufa mifá áaduma ámiqimandee andeeqárafafa uqanna máruqafa ínnee faiqí nárimarunara Piratoonara idukú qimiséenana Yísunara káqi kúquanifee qusá. Ínnee miqí qímasee asumu máriira óosana faqaana arusaqau. Ánutufa miná kúqiranakinaana uqéera quqásoona maasá qáfeemarúnausa máridaqa. Máq Yísuna áuqu afeeka fannóo kai maa-fasiqána afeeka ámifanoo fíndifinoo nídanoo. Ínnee maqee qáfeemaria ainaina Yísuna áuqu faqa narí áuqusaa írirana rusíranannai faqa kambíqeenoo. Yísunasaa írirana rusíranannai maa-fasiqána andeeqásaifanoo aiqámausa nífusaa fíndimeeqee nídanoo.

¹⁷ Qíní qiqoónausa ínnee faqa ínni faiqí firaaqá faqa sía írirana íriqa Yísuna áriqau. ¹⁸ Óoqai uqanna Ánutufa narí tamummáqara fasiqauqa ufannái narí ásauku mundíranara kásooqaqee aupúraannoo fee qímaqoona dóo ínni nísaúkuki quqásoofaqa miná ufa ánoonaikíqa Yísuna áriqau. ¹⁹ Ínnee minára irisée ínneeqa mandáinainara nímeesuquusee Ánutufinnai nóori ubeekáifanoo ínni mandáinaina numoo rukánnisainaaqqa innaarúnaindarara asoóarana Karaambáiq

áfusaaqaraana ínni nímiannoo. Óoqai Ánutufa ínniara iriséenoo narí ásauku mundírana Yísuna máreenoo kaifáa kásooqaqee ínnee iannai aiqáinanoo qúmuanoo. ²¹ Mifá Yísufa ásauku mundírafa káqi innaarúnai máriannoo. Kásooqaqee Ánutufa aiqáma ainaina fúka kambíqaaninna aukuanai mi-kamúqoo Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óoqai qímaqoomáu kai ásauku mundírafa kafáa qúmuannoo. ²² Óoqai Mooseefa maaqí qímasee qímaqoofa máridanoo.

Karaambáiqqa ínni Ánutufa ínni tamummáqara fasiqa moó nímiannoo. Qíní Mooseesa daanna réenoo ín-nikiqari kai moó fannoo kambíqaannoo. Kambíqainaqa ínnee miná ufara eedóo kai qiaqa. ²³ Ín-nikiqari moó fannoo sía mi-tamummaqara fasiqána ufa írifanoo faiqí ánaaseekinaana qumáree káqinni quqásee miqóo kuqáruannoo.

Peetooroofa Mooseena ufa miqí qímannimiseenoo naríara quandáfinoo maaqí qinai. ²⁴ Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa moómoo máruqafa náaru kambíqaaninna ainainara tamummaqasée ákara riqau. Misakínaana moo támummaqara fasiqa Samueerafa faqa márufanoo, narí faqa naránaaqiana kambíqoosa faqa moodáa kari ufa qunánnai máq maqee kambíqeemari ainainara kooroo inau. ²⁵ Ánutufa narí tamummáqaranauqannai maasá qikeekú qikaakú qíma afeekaikírana óosana óosana nimiqoofa máridanoo. Sía misára kaifau quqánau. Maasá faqa náida qímidanoo. Ánutufa maaqí qímaseenoo Abara-haamánasaa qíma afeekaikínoo qinai.

Aní áiku ásauku misánnai maa-maqa maaqánaki maamaqánasaaqaraasa misánnai ámiqi ámiqimán-nisaanura.

²⁶ Miqí qímasee Ánutufa Abarahaamana faqa qímafeekaikúnara írinoo narí aináinira faiqi Yísuna mara máreenoo ínni maqanníminau. Aiqaama maqásaaqaraasakina inniki náaree quqásee ínneeqa mandáinaina nímeesuquaqeera ámiqi ámiqirana faqa nímiyanifeera.

Peetooroosa Yoohaneesa Kansóorauqa nífusaa kík-iqamáfufaqa mi-ufánara irámmiriqau.

4 Peetooroosa Yoohaneesa faiqí ánaasee miqí qímasee Sooroomoona tidá átinni firaa amaana maqaki máruna qímannimimarufaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa amaana máqa poorísauqa faqa Sadikai ámaana ufa írimarusa faqa aniréeqa írimariqau. ² Peetooroosa Yoohaneesa Yísufa kúqiranakiqari fíndifunara faqa faiqí ánaasee faqa fíndififandínnanara faqa ámiqimasee faiqí ánaasee qímannimimarufaqa Yuda máqannaa rakísirausa anirée iriséeqa tautúmaseeqa qiqau, faiqí ánaasee Yísuna kúqiranakiqari fíndifunara iriséeqa maasá dári foora qímaseeqa ánoomasee Peetooroosa Yoohaneesa ruúmbeeqee karabúsa maqaki quqáqau. Eenéemaru-faqa dóo súani átisaa márufanoo dúna ufa íriane qímasee maréeqee karafúsaki quqáqau. ⁴ Faiqí ánaasee moómoosa sía rakísirausa ufara eedóo qiqau. Pee-tooroona ufa iriséeqa moómoosa uqanna Yísunasaa

írirana rusísoosa minásaa atooqáqau. Faifa tauséenna núkudara foora ira fasiqa ánaasee mi-karí minásaa atooqáqau.

⁵ Faiqée iqáqoo kanánaana Isaraee máqannaai faiqí úriqarararusa faqa faiqí firaasá faqa Mooseena sándufa akoofásauqa faqa Yeerusaree máqusaki ufa súqimaru maqanaki súqimariqau. ⁶ Annasafa aanáiqikirausa úriqararafa faqa Kaiafasafa faqa Annasana áiku ásauku faqa indaarúqaa Yoohaneena amarána faqa Areekasandeerafa faqa misá aiqáma Yuda máqannaai faiqí firaasá faqa miqóo súqimariqau. ⁷ Misá miqandá Yísufa niqiqoo fásiqaqanda karafúsakinaana maréeqee nári nórorinni quqáqoofaqa áanóo ímasee irám-miridaqa qiqau. Ínnee qara náqi mándaafannoo fee áiku mandáikirafa fíndifinoo fee. Nána afeekannái fee miqí fee, yá fasiqana úfa fee íri fee maaqí fee.

⁸ Peetooroofa náaquqara maraquna minakí qumbíqafunara fíndifinoo paasóosamandee maaqí qímasee misá qímannimianau. Óo maa-fasiqáusa faiqí firaasá faqa rakísirausa faqa qíní ufa íriaqa. ⁹ Ínnee maasá áiku mandáikirana dadaaqí fíndifumásauannanara ínnee mináree maasá iráidee. ¹⁰ Ínnee faqa Isaraee máqannaasa aiqáma írifaqa miná óosana qímannimianausa. Maa-fasiqáfa kísaaqasaa áiku mandáikinoo márufa márifaqa maqee ámiqirafa ínni nífusaa kíkíqinoo máridanoo. Yísufa Ánutuna ásauku mundírafa Nasareeteendárea fasiqa ínnee aunírira saqarisaa pirímmannai arusoofannoo Ánutufa miná kúqiranakinaana uqéera quqásoofa miná áuqu afeekannái maa-fasiqáfa fíndifinoo máridanoo.

¹¹ Tamummáqara fasiqa ákara Yísunara maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo.

Ínnee máaqa usakéemarusa faakánara fídiaqaa-masee tatú áqusoofa

Narí kai sabéena afeeka faakana fannoo fíndifinoo rakíqanoo máridanoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqímasee Yísunara ákara rúmaqoona ínnee sía írirai mi-maú kai fídaqa miná arusoofannoo narí fíndifinoo máridanoo. (Mi-aukuanná óoninnai kai usakée maríqau. Maasá sabéennannai máaqa usakée marúna márifaqa óoniara sabéena kíkiqusidaqa.) ¹² Innaarúnai fírana Yísuna moodáa naríaraa minánnai kai innaarúnai fírafa máridanoo. Ánutufa sía moo fásiqaa maa-maqánasaa quqáseenoo minánnai innaarúnai óoru fúaqee qináu. Sía uqanna, Yísufa kai.

¹³ Miqóo súqimarusa faiqí firaasá Peetooroosa Yoohaneesa ufa irisoofannoo náaquqoofaqa tautúmaseeqa qiqau maaqandá sía sukúraki kéeqeemaruqanda káqi máruqanda márídaqa káaqa paasóosamandee ufa qímariaqanda márídaqa Yísuna faqa nímariaqanda miqídammia foo qiqau. ¹⁴ Faiqí áiku mandáikirafa miqóo Peetooroona faqa Yoohaneesa faqa ámiqimasee kíkíqinoo márufaqa faiqí ufa qímarusa miná qáfeeqa náqi fee qímasee qáoo qianau qímasee ufara randéemariqau. ¹⁵ Mi-rakisiráusa súqimarusa Peetooroosa Yoohaneesa niqíqámásoofaqa moosáa fufaqa nári miqóo márídaqa narínni narínni

ufa qímariaqau. ¹⁶ Misá maaqí qiqau, Maasá maa-fasiqaqandára náqimásee fee miqandára qáoo qianáuree. Yeerusaree máqusanaasa faqa ánaamuru misáki ani máriasa faqa aiqáma máa moo áinaina firaa ainaina áuqunara íridaqa maasá faqa sía amana mi-ufánara qáoo qianáura akooqóo márifaqa. ¹⁷ Maasá miqandá sía káqi idukúanauranoo aaquqímanni-maqasee idukúanaura maasá miqandá náaramaseeqa qumeéaaqée qianáura maa-ufána sía fífainianifeera qianáura maaqóo kai káaqa taikáanifee qianáura. ¹⁸ Miqí qímasee misá Yoohaneesa Peetooroosa náaramaseeqa qáoo qiqau. Sía uqanna Yísuna áuquara faqa miná ufara faqa sía kafáa kooroo qiaqa. Qumeé uqanna raaqee qiqau.

¹⁹ Peetooroosa Yoohaneesa misá úfa iriséeqa qiqau. Ínnee ínneeqa kai Ánutuna áfusaa andeeqára ainainara írimariasa máriafannoo. Maaqandá ínni ufamáu fee fuanáuree miná ufamáu fee fuanáuree. Maasá ínni ufamáu sía fuanáura Ánutuna ufamáu fuanáura. ²⁰ Maasá Yísunara qáfee marúnna ainainara dáaqoo íri marúnna ainainara náqi fee másee kukéeqaanauree sía kukéeqaaqaa ira ainaina márídanoo.

²¹ Miqí qímasoofaqa miqóo súqimaru rakísirausa afeekaikámánde qáoo qímasee idukíqu. Misá náqimánde miqandá naríraee, sía amana. Faiqí ánaasee aiqáma qáfamaseeqa Ánutunara asasídaqa idí réemariqau. ²² Mi-moo ainainná áuqaisóo fasiqafa áiku mandáikirafa sía kumaaráafau qaara fasiqa níku nísauku taikásee aukuaana áiqaróofaqa andeeqáqau, faiqí firaaná andeeqóonara asasídaqa minára idí réemariqau.

Yísuna faiqi námu suqúfiqa paasóosiranara Ánutunai innaaru qímariaqau.

²³ Misá miqandá idukúsoofaqa Peetooroosa Yoohaneesa nári níqoondunnai Yísuna ufa írimarusa márunnai fídaqa faiqí firaasá faqa rakísirausa faqa misá qáoo qírufa oosana oosanara qímannimiqau. ²⁴ Miqóo márusa iriséee aiqámausa moodáanaki Ánutunara asasamánde innaaru qíqa qiqau. Óo Karaambáiqaa, Anée innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmani faqa minakí mári ainaina óosana óosana faqa quqóonafa máríananoo. Anée aneenná náaquqara andeeqara maraqunannái aneenná aináinira faiqi Dafidinannai aní namuqáara qímannimiqoonnana Dafidifa óoqai minára maaqí qímasee ákara rináu.

Náqi fee qídee ánaamuru áanóo ídee,

Náqi fee qídee faiqí ánaasee únnamaanná qídee, Maa-maqánasaa karaambáiqauqa írirana deedaqí-daqa.

Rakísirausa suqúfi Ánutuna faqa narí ásauku mundírana faqa kurídiraree qídaqa.

Dafidifa miqí qímasee aní Ánutuna namuqáara ákara rináu.

²⁷ Kúqaa maa-maqúsánai Yeerusareenni Eeroodeesa Piraatoosa ánaamuru faqa Isaraee máqannaai faqa suqúfi faqa Ánutufa aní áaduma ámiqira ainainira faiqi aní ásauku mundírana áriraree qiqau. ²⁸ Anée óo-

geenaana aneenná afeekannái aneenná íriranannai kambíqaaninnanara qunáfa misá sía írirai anée qí-maqoonna ufamau kai deedaqamándeé áriqau. ²⁹ Óo Karaambáiqá misá maasára sía faiqí ánaasee aníara qímannimianee qíá. Anée misá aaquqírufa maasá qí-maqimimarifana anée faqa íriananoo. Anée maasá dadaaqínaqa maasá aní aináinira fasiqausa paasóosamandee Yísunara faiqí ánaasee qímannimianaqa íriaqeera. ³⁰ Óo Ánutu aneenná ásauku maasá qifaaqái quqáseenana aneenná náaquqara faiqí Yísuna áuqunnai maasá náaquqara ainaina faqa faiqí aurínausa andeeqánnisarana faqa áuqusaanaqa qáfamasee aníara ánoonee qifáranoo. ³¹ Misá miqí qí-masee innaaru qímasoofanoo misá máru maqafa faqa kásinau. Kásunakina Ánutuna náaquqara maraquna fannoo miqóo márusa naunduráki qumbíqafunara paasóosamandee Ánutuna ufa faiqí ánaasee qímannimimariqau.

Yísuna ufa írimarusa nári aináina narámi narámi ímariqau.

³² Yísuna ufa írimarusa moodáa íriranasaa moodáa naundurásaa máriqau. Sía moó fannoo moo áinainara qiníndi féé qinau. Káqi aiqáma ainaina aiqámausaindi féé qinóo márinau. ³³ Yísuna afaaqasáa áqoondi namu ámiqimandee afeekaiká uqannámándeé Yísufa kúqirankiqari fíndifuna áfakiana qímannimimariqau. Miqímarunara Ánutufa dadaaqufaqa misá naríara naríara ámiqi ámiqidaqa áfaarimárufaqa faiqí ánaasee misára ámiqimáriasee qídaqa eedóo qímariqau. ³⁴ Sía moó fannoo misáki nárainaina sárauímarufa márinau. Faiqí akaqáusa maqá fee máaqa fee moosá nimiséé minásaa feefaurú maraséeqa Yísufa niqiqoo fásiqausa nímuqafa misá míniseeqa rainá rainámasee sárauímarusa nimana kái nímmimariqau.

³⁶ Miqí márufanoo faiqí moo áuqu Yooseefaafa Yísuna ákoona amaráfa mifá óoqeenaa fasiqa Yakoo-boona ámaaku Reefina níanasaaqaraa ati márinau. Mifá Sipurusa áfumaki kambíqoofa márinau. Yísufa niqiqoo fáiqi namusa mi-fasiqánara moo áuqu Baranabasi féé qímariqau. Mi-auqúna óosana faiqí ánaasee poodúqara fasiqee qímariqau. ³⁷ Baranabasifa narí maqá moóna amiséenoo minásaa feefaurú maraséenoo Yísufa niqiqoo fásiqausa nímuqafa misá nárana máreemaría munnimmana síaisa qumáree rainásee nímiqau.

Ananiasafa faqa Safiraa námmarifa faqa nári munnim-mara únna qímasee kúqiqau.

5 Yísuna ufa íri marúsakiqari faiqí moo áuqu Ananiasafa márinau. Miná ánaaqa áuqu Safiraa nám-marifa márinau. Ananiasafa narí maqá moosá nimiséenoo feefaurú minásaa maraséenoo naríaraa qumeé dínni rainá quqáseenoo dínni máreenoo Yísuna faiqí námu niqiqoosa nímda maaqí qímasee únna ufa qinau, aiqáma munnimma nímdaqqee qianau. Narí ánaaqandira moodáa ufa qímasee miqí qinau.

³ Ánutufa dadaaqufanóo Peetooroofa fáasai iriséenoo mi-munnimmána qáfamaseenoo qinau Ananiasa nánaree anée eedóo qíananoo fee Sadannafa aní ámuqusa qumáraifanee únna ufa qídanee. Anée Ánutuna náaquqara maraquna únna ufa qímami-ananoo aneenná munnimma áti únna qímaseenana kukéeqasaannánara. ⁴ Mi-maqáfa aníndi máruna nímunanoo kafáa mi-munnimmáfa aníndi kai máridanoo. Anée aneennára munnimma áti rafáaqafinanoo amaná andeeqánoo máridanoo. Aneenná áaqeenana anée únna ufa qímasee aiqáma ními fee qíannana, nánaree aneenná aunduráki mandáinainara írinanee. Anée sía faiqífaú únna ufa qímannimiananoofau. Ánutuna únna ufa qímamiananoo. ⁵ Ananiasafa mi-ufána írinoo dóo miqóokai tautúmasee kúqinau. Moómoosa mi-ufána íriqa káaqa ruffaqau. ⁶ Kumaaráauqa mi-maqánaki kéeqafufaqa qamunan-nái Ananiasana íri kukúqamamaree mara máree maqáki ákundaqau.

⁷ Káqikaqoo márinoo Ananiasana ánaaqa Safiraa námmarifa Peetooroofa máru maqanaki ururéenoo sía narí afaaqi kúqunara írinau. ⁸ Máaqaki ururoofanoo Peetooroofa irámaseenoo qinau. Kúqaa fee aní maqásaa munnimma aní afaaqi aiqámee qíminoo fee. Miqí qufanoo Safiraa námmarifa mifá faqa kai únna qinoo qinau eeóo aiqáma uqanna inni níminoo. ⁹ Peetooroofa miná iriséenoo qinau. Náqaa fee ifanée aneenná afaaqi faqa moodáa ufa qímasee fee únna qímasee Ánutuna maraquna amanídanee. Miqíannanara dóo kumaaráauqa uru máridaqa. Aní afaaqi dóo maqee kuqufifaqá dóo múqu ákundamaseeqa anée faqa maqee kúqinaqa miqóo miná aaqá ákundefara.

¹⁰ Miqí qímasoofanoo Safiraa námmarifa Peetooroona áikunni dóo tautúmasee kúqinau. Mi-kumaaraasá miqóo ururéeqa uru miná qáfeeqa mara máreeqa narí afaaqi aaqá kai ákundaqau. ¹¹ Miqímasoofaqa Yísuna faiqí námu faqa akaqáusa namufaqa minára íriufanoo káaqa náaquqee márinau.

Yísuna faiqí námu faiqí ánaasee ámiqimánnisaqau.

¹² Yísuna afaaqasáa aqoondiqa niqiqoo fásiqausa misá moómoo ainaina mookíra mookíra ainaina faiqí dadaaqíra ainaina kai áuqimarufaqa misá qáfeemariqau. Yísuna ufa írimarusa moodáaqoo náaquqara amaana maqa aaqá Sooroomoona tidá átinni maqee maqee innaaru qírara súqimariqau. Sooroomoona tidá atinni kísaaqa márunara faiqí moómoo súqimariqau.

(Sooroomoonafa óoqai kuqufinau. Yeerusaree amaana máqakina miná áuqu quqáqoo tidá átinni káqi márufafa minakí kéeqafi qúsimaríqau.)

¹³ Yeerusaree máqusanaasa faiqí ánaasee káiqeesa Yísuna ufa írimarusara ámiqirausee qímasaídaqa Yuda máqannaa úriqararusara ruffasáida maasá faqa dári foo qímasee sía Yísuna ufa írimarusunnai misá máruqoo animáriqau. ¹⁴ Faiqí faqa ánaasee faqa moómoo faasaambáasaana Yísunasaa írirana rusísoosa sía úriqararusara ruffaqau nifaaqa quqáseeqa

niqiqoo fásiquasasaa atooqáfi nímaríqau. ¹⁵ Yísufa niqiqoo fásiquasaa moómoo faiqí dadaaqíra ainaina áuqee márúfaqa faiqí ánaasee miná qáfamasee náriqa máaqakiaqa faiqí aurúsa faqa mandáikusa faqa dinee quqoosa faqa qaindúsumaree aanásaa qaarí qa-munna ufíqiseeqa miqóo quqée maríqau. Miqíma-soofanoo Peetooroofa aatáta fímarufanoo miná amana fannoo misá mandaaqóofaqa aurírafa teeroo taikáani fee qímasee míni quqée maríqau. Peetooroofa moómoo andeeqánnisaidanoo óonauqee ánuqee maasáindi sía amanaikíandooraa qímasee aanásaa quqée maríqau. ¹⁶ Faiqí ánaasee Yeerusaree dínni dínni márúfaqa nári aurí márúsa faqa fuéenaikí márúsa faqa nífiqaida niqiqoosá márúqoo quqá-soofaqa aiqáma uqanna idaaqamánnisee maríqau.

Amaana máqasaa rakísiraa Yísuna faiqí námu unnaanásamu náriqau.

¹⁷ Amaana máqasaa aanáiqkirafa úriqararafa Sadikai ámaana ufa qímarufa narí aqóónausa faqa Yísufa niqiqoo fásiquasaa áuqu ainainara káaqa rairaa qídaqa misá maaqí qiqau faiqí ánaasee maasá minnísee misíannai atooqáidaqa. Sáinaqa maasá misá rumbáanau-
¹⁸ Miqí qímaseeqa misá Yísuna faiqí námu niqiqoo fásiquasaa maréeqee karabúsaki quqáqau.

¹⁹ Miqímasoofanoo eendákina Ánutuna qangiroo moó fannoo qumuréenoo íreeda karabúsa kooqí atúaseenoo niqiqoo fásiquasaa aiqáma maréeqeenoo mádaana qaqánu. ²⁰ Quqáseenoo maaqí qímasee qí-manniminou. Ínnee fáfaa iqáqainaqa náaquqara firaa amaana maqaki kéeqafi kíkíqiaqa. Miqí mámbiqa maa-fuka maríránara Yísuna ufamáu fíranara faiqí ánaasee naamúaqimannimiaqa. ²¹ Niqiqoo fásiquasaa iriséeqa eedóo qímasee iqáqoofaqa amaana máqaki kéeqa-fuafaqa faiqí ánaasee Yísuna fasáasa qímannimíqau. Qímannimímárufanoo amaana máqasaa rakísirafa aanáiqiki márúfa mífá faiqí firaasá kanasóorauqa faqa moómoo aiqáma suqú quqáseenoo Yísuna faiqí námu karabúsaki káqi máriaa foo qímasee amaana máqasaa rakísí marú poorísasaa niqiqéenoo ínnee karabúsaki-naasa Yísuna faiqí námu niqiqoo fásiquasaa idukúsee nífiqee úruaqa. ²² Poorísaa karabúsa maaqai óoquree randásee qáfoofanoo sía maríqau. Óoqurandee kansóorauqa suqímarunaki kéeqafinoo qímanniminou. ²³ Maasá karáfúsa máaqaki óoquree ámiqimasee qá-faunano kooqí ámiqimandee mundínoo máriinoo kooqíki mária poorísáusa faqa kíkíqiaqa márídaqa rakísídaqa. Maasá kooqí atúasee qáfaunano sía faiqí moó fannoo minakí márídanoo. ²⁴ Amaana máqa poorísauqa rakísirafa faqa aanáiqiki márúsa faqa miná iriséeqa misára óonu máfi iriséeqa randáqau. ²⁵ Misá miqímasee randée márufanoo faiqí moó fannoo aniréenoo qímanniminou. Ínnee íriaqa eendá karabúsa máaqaki quqáasa misá amaana máqaki kíkíqiaqa márídaqa faiqí ánaasee naamúaqira ufa qí-mannimídaqa.

²⁶ Miqí qímasoofaqa poorísaa rakísirafa narí poorísauqa faqa amaana máqaki óonuree óonu íreeda

kai niqiqoo fásiquasaa amaana máqakinaana nífiqee ániqau. Áranaiqi óonu misá nífiqee ánianaaqa faiqí ánaasee minakí márúsa óonisamu ainnasámu qumáree dárifoo qímasee íreeda kai óonu nífiqee ániqau.

²⁷ Nífiqamaree míni súqímaru kansoorausa nífusaa kíkíqamasaaqau. Amaana máqasaa aanáiqiki márúsa úriqararafa misá mara quqásee qímanniminou. ²⁸ Maasá ámiqimandee andeeqásee ínnee qímannimí-naqa sía mí-fasiqáfa Yísufa kúqunara qímannimíaqee qúnaqa dóo ínnee maasá ufa rukíaseeqa aiqáma qí-mannimíafaqa. Ínnee Yeerusaree máqannaasa aiqáma qímannimísaafaqa misá aiqámausa quándakiaqa mí-fasiqána áruana ákiaqara miná numóo maasáki quqáree qímariafaqa. ²⁹ Peetooroofa mí-ufána iriséenoo maaqí qímasee qímanniminou. Ínnee faiqí ufamáu sía fuanáura. Maasá Ánutuna ufamáu kai fí-daqa faiqí ánaasee qímannimíanaura. ³⁰ Ínnee Yísuna aunírira saqarisaa pírimmannai kuqárusoofanoo maasá qikeekú qikaakú misá Ánutufa miná kúqíranaki-naana mara fíndifumasooofanoo márídanoo. ³¹ Ánutufa miqóoqaraana maréeqeenoo narí aaqá innaarúnai quqásoofanoo maasá Isaraee máqanna rakísirana faqa asumu máreemarina faqa márídanoo. Ánutufa Isaraee máqannaara nári mandáinainara nímeesuqusee rukáaqeera miqínau. ³² Ánutuna ufa irisée mí-maú fí-mariasa Ánutufa narí náaquqara andeeqara maraquna káqi misá nímidanoo. Mí-naaquqara andeeqara maraqunná faqa maasá faqa Yísuna fíndifuna qá-faafanausa márídaqa qímannimídaqa.

³³ Ufa súqímarusa faiqí firaasá misá Peetooroona ufa iriséeqa firaa aanoommáseeqa náruaneera ufanóo misákiqari moó fannoo Mooseena sándufa akoofása fasiqa miná áuqu Kamarieerafa faiqí ánaasee minára káaqa írirana faqaa fée qímaríqau. Mí-fasiqáfa ufa súqímarunakiqari fíndifinoo nárirana qáoo qí-maseenoo maasá nári kai ufa qianáuree qímasee Yí-suna faiqí námu niqiqoofaqa moosáa fiqau. ³⁵ Misá fu-fanoo Kamarieerafa ufa súqímarusa maaqí qímasee qímanniminou.

Isaraee máqanna fasiqauqa ínnee íriaqa. Maa-fasiqáusa sía aaqee nárirariaqa iriséeqa miqóo andeeqáqa. Moómoo ufa rukíee máriasa maasáki máriusa márúfaqa ínnee misá óosana írimarusa máriafanoo. ³⁶ Óoqai faiqí moo áuqu Teeudasafa mífá naríraa firaasée qímasoofaqa 400 (foo handareeta) fasiqa moómoo fasiqa mínasaa atooqáqau. Rákiranaki mí-fasiqá-fa taikóofaqa miná áiku ásauku miqóoqari dáraanimambufanoo taikánau. ³⁷ Miqóoqari Roomma máqannaasa aiqámausa núqu mároo aukuaana faiqí moo áuqu Yudasifa Yudasina amaráfa Kariee máqannaafa mífá faiqí moómoo maraséenoo Roomma máqanna kaamánna qíkooqaifaqee qímasee misákinaana rakéeianauree qímaseenoo, rákiranaki kúqufaqa miná áiku ásauku miqóoqari dáraanimambiqau. ³⁸ Kafáa maqeeera ínnee qímannimídaqa. Sía maa-fasiqáusa náru-aqa. Sáifaqa káqi maríafa. Misá úfa misá márírafa misá nírafa fífau faiqí ufa márínoo narí kai taikáni.

³⁹ Ánutuna ufa márinoo ínnisaimbaqa sía miná amana rafáaqa fúanaura. Ínnee Ánutuna faqa rákifoorá.

⁴⁰ Misá aiqámausa Kamarieerana ufa iriséeqa mi-maúkaimbiquau. Misá Yísuna faiqi námu kafáa náa-roofaqa aniroofaqa Yísuna áufakiana qímannimira-nara qáoo qímasee unnaaná sámu moómoo kari nári-iseeqa idukúsoofaqa fiqau. ⁴¹ Yísufa niqiqoo fásiquasa nídafimarufaqa fídaqa sía nóori runíqau asasámiqau. Misá Yísuna áruandeemásee maasá faqa dárufanoo Ánutufa minánnai maasá maréeqeenoo Yísuna amanakái mundúsaifaqa minára maasá asasídaqa. Yísunasaara maasá dárufafaqa asasídaqa. ⁴² Miqóoqari Yísufa niqiqoo fásiquasa sía taikéeqa faasaambáasaana firaa amaana máqaki faqa máaqakiaqa faqa Yísuna ásauku mundírana Yísuna áufakina ámiqira fasaasa ufa suqúsaida qímannimariqau.

Dínni qísauku taikásee dínni qaaraqánda ani marasée fasiqa Yísuna faiqinámu dadaaqíqau.

6 Miqóoqari káqikaaqoo kísaaqasaa márídaqa faiqí ánaasee moómoo uqanna Yísuna ufasáa atooqáqau. Misákiqari Kirisa ufa qímaru Yuda máqannaasa faqa nári Yuda máqannaasa faqa tínoo taanóo rida máriqau. Niqiqoo fásiquasa maqee maqee munnimma rainásee sáruaimarusa nímidáqa Kirisa ufa írimarusa nári adeedaana ánaaseeuqa sía andeeqásee munnimma nímunara ufa qiqau. Maqee maqee munnimma rainásee nímunara ufa qiqau.

² Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée Yísufa niqiqoo fásiquasa óoqeenaasa Yísuna ufa írimarusa aiqáma suqúsee qímannimiqa qiqau. Maasá Ánutuna ufa qímannimira saika minnísee quándaki munnimma rainá nímira saika márarafa sía andeeqánoo márianno. ³ Óo maasá qiqoónausa ínniki qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée fasiqara randáaqa. Írirana faqaasa, andeeqára fasiqausa Ánutuna náaquqara maraquna qumbíqarausá kai mara míni qímifaqa maasá munnimma rainára saika misásaa quqánaura. ⁴ Maasá qeeqá Ánutuna ufa nímirana faqa innaaru qírana faqa mi-moodaa saikána maasáindi márianno. ⁵ Aiqaúmausa mi-ufána iriséeqa ámiqira fee qímaseeqa nári rusan-deesámumandeeqa qísauku dínni taikásee dínni qaara marasée fasiqa quqásaaqau. Misá núqu moo fásiqua áuqu Sateefeena firaaqóo Yísunasaa írirana rusímari fasiqafa náaquqara andeeqara maraquna qumbiqárafafa márufa márínau. Moo fásiqua áuqu Firi-pafa, moo fásiqua áuqu Parookoorusafa, moo fásiqua áuqu Nikanoorafafa, moo fásiqua áuqu Timoonafafa moo fásiqua áuqu Parameenasafafa moo fásiqua áuqu Nikoorausifafa Antiooka máqusaindaraafafa ánaamuru fasiqa misáki animárafafa márínau. ⁶ Miqímandee fasiqa namu máree míni niqiqoo fásiquasa naaqá míni quqá-soofaqa misá innaaru qímasee nísauku níkiaaqa quqáseeqa nifaaqóoqa qímasoofaqa náriqa saika munnimma rainée marú saikánai fufafa niqiqoo fásiquasa nári saika Ánutuna ufa qímannimira saikái fiqau. ⁷ Miqímandoofanoo dóo Ánutuna ufa aiqámai

dáraaninau. Yeerusaree máqusai Ánutuna ufa írimarusa moómoo kámambiqafa fimariqau. Amaana máqasaa aanáiqikirausa faqa moómoo Yísuna ufara kúqaa ánoonee qímasee minásaa atooqée maríqau.

Sateefeena rumbóo ufana.

⁸ Sateefeena náaquqara andeeqara maraquna fan-noo minakí qumbíqafunara Ánutufa firaaqóo dadaaqufanoo faiqí ánaaseeki óosana óosana ámiqimánnimaqara ainaina náaquqee marú ainaina faiqí ánaaseeki áuqee márufafa qáfeemariqau. ⁹ Yuda máqannaasa Yeerusaree máqusaki akaqáusa áaduma sukúráki kée-qeemariasa náriara maasá aufadára irirana faqaasee qímaríqau. Misá akaqáusa Yuda máqannaasa Sireenee máqa maaqaindari mi-sukuránaki kéeqeemariqau akaqáusa Areekasandiria máqusaindari ani kée-qeemariqau. Akaqá Yuda máqannaasa káiqqeesa Sirisia máqusaindari ánusa faqa akaqáusa Asia máqannaindari ánusa faqa moodáaqoo suqúfufafa Sateefeena ufara qáoo qímasee ufa rainée maríqau. ¹⁰ Ánutuna maraquna fanoo Sateefeena ufa írira dadaaqunára sía miná ufa rafáaqafirana amana. ¹¹ Mi-aufadara irira fasiqáusa miná qáfamaseeqa mináfasaasa qímaseeqa qumeé firaa munnimma áuqusee úmmuarira fasiqausa nímiqa qiqau. Sateefeena ínnee únna ufa óosana óosana uqéeraaqa qufaqa misá Sateefeena únna qímasee maaqí qiqau. Mifá Mooseena sándufara faqa Ánutuna ufara faqa qáoo qídaqa qifaqa maasá íridaqa.

¹² Míqunara faiqí ánaasee faqa faiqí firaasá faqa Mooseena sándufafa írimarusa faqa níranaqoofaqa áanoomasee Sateefeena óonu qumáreeqa amaana máqa rakísirausa ufa súqimarunakina míni quqáqau. ¹³ Quqássoofaqa únna ufa qímaru fasiqausa nífiqee aniroofaqa maaqí qímasee Sateefeena únna qiqau. Maa-fasiqáfa maasá náaquqara amaana maqara faqa Mooseena sándufara faqa maqee maqee mandá ufa qímarifa márídano. ¹⁴ Mifá maaqí qufaqa maasá írifanafa márídano. Mifá maaqí qinau. Mág Yísufa Nasaretee máqusaindaraafafa maa-amaana maqána rapéepamma áqusee Mooseena sándufafa óosana óosana maasá qímu úfana maréeqee áadumai quqásainaqa maasá moomáu fuanóo qídaqa. ¹⁵ Aiqaúmausa suqíqamárunkiqari nóori Sateefeena funnai kai ubeekámafí qáfaqau. Miná óori aiki qangi-roo óoriara foora káaqa qéemarufaqa qáfaqau.

Sateefeena faiqí firaasá aiqámausa qímannimu ufafa.

7 Amaana máqasaa aanáiqikiraufa úriqararafa Sateefeena írámmamaqeenoo qinau. Maa-ufána kúqaa ánoonee qídaqia.

² Sateefeena misá aiqámausa qímannimino qinau. Óo qiní qíkasa qífasausa qiní ufa íriaqa. Óoqai Abarahaamafa sía Qarana máqa maaqai óorufunaki káqi Meesoo-pootamia máqusai márufanoo Ánutufa kooroomámbino qímaminau. Aneenná áiku ásauku

faqa aneenná maqa máaqa faqa minníseenana qinée aamúa qíanna máqanasaa fúa. ⁴ Abarahaamafa miná iriséenoo eedóo qímasee Karadeea máqa maaqa minníseenoo Qarana máqusai óorureenoo miqóo márinau. Abarahaamana ákoofa miqóo kuqufufanóo Ánutufa qufanoo Abarahaamafa máa maasá márunna maqa maaqanaki Yuda máqa maaqai áninau. ⁵ Ánutufa mi- aukuaná sía maa-maqa maaqána áminau. Sía káqikaaqoo faqa áminau. Káqi kásooqaqee qíma afeekaikámásee aní faqa aní áiku ásauku aní átiuqa nímianauree qinau. Qíma afeekaikíra áukuana Abarahaamana faiqi síaifa márufanoo miná áiku ásaukuara qímaminau. ⁶ Ánutufa maaqí qímasee qímaminau. Aní áiku ásauku ánaamuru maqúsaí karafúsaki márifarano, (400) foo handaréeta aukuana kísaaqa aukuana karafúsaki márifarano. Mi-anaamurúsa firaa um-maara mandá saika aní áiku ásauku nímimarifarano. ⁷ Miqí márifaqa qinée Ánutusa mi-anaamurúsa náruanauree qinau. Naruséeqa aní áiku ásauku Isaraee máqannaasa nífiieqee maa-maqa maaqánaki quqásaanaqa márídaqa maa-maqa maaqánakiqari Isaraee máqa maaqákiqari qiní Ánutusa qimooqifáranoo. ⁸ Miqóoqari Ánutufa nári fáinánduqira óosana Abarahaamana uqafíqanau. Abarahaamafa minára irisooqóo Isakeena ánoofa maqasoofanóo dínni qísauku taikásee dínni ani qaaramoo marasée faasaana áiqaróofanoo miná ákoofa miná fáinanduqinau. Isakeefa faiqí kámafinoo Yakooboona maqaséenoo dóo miná faqa fáinanduqinau. Yakooboofa faiqí kámambinoo qísaukuqara taikásee qíku qaaraqánda óoqu maraséenoo faiqi námu maasá qikeekú maqaséenoo misá faqa fáinanduqu nímaqanau.

⁹ Yakooboona faiqi námu nári níkaqa Yooseefaana rairai qímamaqásee qumáraseeqa ruúmbeeqéeqa Midianna máqanna nímiséeqa feefaurú munnimma marasoofaqa Midianna máqannaasa áfiqamaree Isipi máqannaasa munnimma múqu nímiqau. Miqóo Yooseefaafa karafúsaki márufanoo Ánutufa dadaaqunara aiqáma kadápirirana óosana óosanaki fídanoo andeeqásee fímarinau. Yooseefaafa Isipa máqanna karaambáiqá Faraona óorisaa kíkíqama-fuafanoo Ánutufa Yooseefaana írirana faqa miná afaaqa óori faqa ámiqirana áminau. Faraofa Yooseefaana andeeqára fásiqee qímasee maréeqeenoo narí maqa máaqa faqa Isipa máqa maaqa aiqáma faqa narí aiqáma ainainasaa mináquasaa Yooseefaana anée rakísiannee qinau. ¹¹ Miqóo aandaroo firaafá Isipa máqannaasa faqa Kannaana máqannaasa moo áuqu Isaraee máqannaasa faqa nárinau. Maasá qikeekú qikaakú náranara randée maríqau. ¹² Isipa máqusai sakuma moómoo márufanoo Yakooboofa Yooseefaana ákoofa Yooseefaana sía uqanna írirai náranara kai iriséenoo narí faiqi námu maasá qikeekú qikaakú niqiqoofaqa indaarú óo- quree sakuma maraséeqa nári níkaqa Yooseefaana qáfamasee sía miná óoriara íriqau. ¹³ Ínnaaqianna óo- qu fú kari Yooseefaafa narí áfasausanamuara naríara kooroománniminau. Miqímasoofanoo Faraofa faqa

Yooseefaana áiku ásaukuara miqóo írinau. ¹⁴ Isipa máqusaindari Yooseefaafa narí ákoofa Kannaana máqa maaqaki máruna ufa quqásoofanoo aiqámausa Isipa máqusai óoqu fíqau. Qaaramoo fásíqa níku nísauku taikásee moo fásíqa qísaukuqara taikásee moodáanai qíku óoqu marasée fásíqa ánaasee Isipa máqusai óoqu fíqau. ¹⁵ Yakooboofa Isipa máqusai óo- qu marínoo káqikaaqoo marikínoo kúqinau. Miná faiqi námu maasá qikeekú qikaakú miqóo mari máree fíqa kúqíqau. ¹⁶ Misá kuqufíqa niqoónausa misá íri mara máreeqa nári maqa maaqa Kannaana máqa maaqai Seekeema máqusa aaqá níkundee maríqau. Óoqai Abarahaamafa munnimannáí Qamoorana áiku ásauku feefaurú ámiqoonáki mi-maqa maaqánaki misá íri níkundee maríqau Satefeenafa káqi ufa suqúnakiaqa ufa qímannimínoo ninau.

¹⁷ Ánutufa óoqai Abarahaamana Kannaana máqa ámiraree qímasee qíma afeekaikámásoofanoo dóo miná áiku ásauku ámira áukuana adeedí roofanoo maasá qikeekú qikaakú Isipa máqasaa moómoo kámambíqa fímaríqau. ¹⁸ Misá miqíqá márídaqa moómoo márufanoo Isipa máqanna karaambáiqá moó kambíqanau. Mifá Yooseefaafa aandaroo áukuana Isipa máqannaasa firaaqóo dadaaqí márúnara sía írimarufanoo Isipa máqanna karaambáiqá kambíqanau. ¹⁹ Mi-fuka karaambaiqáfa mináqu Faraofa maasá qikeekú qikaakú níkaru qímasee firaaqóo mandáikamannimaqee marínoo. Mi-karaambaiqáfa qufaqa maasá qikeekú qikaakú nári faiqi ánaaqi maqasée máaqákiqari áqusee márufaqa kúqi maríqau. ²⁰ Miqímaru aukuana Mooseefa kambíqanau. Mifá faiqi ánaaqi ámiqirafa kambíqanau. Miná ánaukoo qaaramoo qúqoonasaa narí máaqaki rakísiisee káqinni ándandai quqásoofanoo Faraona áraamuna paqúrimasee naríara maraséenoo narí ámaakuara foora fírinau. ²² Fírimarufaqa Isipa máqannaasa írirana aiqáma qímamisooofanoo írinoo innooqáfinoo írirana faqaafa márídanoo aiqáma ainaina óosana óosana uqéere marúfa márídanoo afeeka ufa qímarufa márínau.

²³ Mooseefa qaara fásíqa níku nísauku aukuana maraséenoo faiqí firaafáikamafinoo narí máqanna Isaraee máqanna miqóo Isipa máqanna karabúsaki márusa níqafaanee qímasee finau. ²⁴ Misáki nídanoo níndafoofanoo Isipa máqanna moó fannoo Isaraee máqanna narí aqoónnana mandáikammamaqóofanoo Mooseefa narí máqannaana dadaaqianée qímasee mi-Isipa maqanna fásíqána kuqámmarinau. ²⁵ Isaraee máqannaasa qiní qíqafamaseeqa óo Ánutufa maa-fásíqánannai maasá maqee Isipa máqanna karabúsaki máríasaa idukúannoo fee qímasee qiní Mooseesara nídianifeera. Sía Isaraee máqanna miná íriqau. Mána mánammímaríqau. ²⁶ Faiqée iqáqoofanoo kanánaana Mooseefa narí máqanna Isaraee máqanna níndafaida qáfoofanoo Isaraee máqanna qaaraqánda moodáa maqannaqanda rákimariqau. Rákimarufanoo Mooseefa soodáa qianée qímaseenoo qinau. Ínneeqa moodáa máqanna mári-

afanoo nánaree rákidee. ²⁷ Isaraee máqanna nari aqoónnana árimarufa Mooseena afeeqáseenoo áqinoo qinau. Yáfee aníara maasá karaambáiqá ufa írimari fee qínoo fee. Eendá anée Isipa máqanna kúqarúanafa miqí kai ínana qiní faqa dárinnaree. ²⁸ Mooseefa mi-ufána iriséeno dóo kooroo qinóo máridanoo Faraoofa miná ákiaqara qiní faqa dáruidoo qímasee rufisee quqásee sandéeno Midiana máqa maaqai nánai óonu kísaaqasaa marikínoo ánaasee marasée qaara faiqi máqanau.

²⁹ Miqóo óonu máridanoo qaara fasiqa níku nísauku taikásee aukuaa moómoo aukuaa áiqaróofanoo Mooseefa faiqí firaafá márufanoo Ánutuna qangiroo móo fannoo qumeé sasámimiki idáqee marúnakiqari ufa kái Mooseena qímamufanoo írinau. Sinai áaqana aaqá aadána maqa maaqai qée marínoo. ³⁰ Mooseefa tautumasee mi-idaurúna qáfanau. Aaqá óonuroofanoo idáurukiqari Ánutufa ufa móo qímaminoo qinau. ³¹ Óo Moosee qinée aní ánaakuna ásaifaqana Abarahaamafa faqa Isakeefa faqa Yakoo-boofa faqa misá Ánutusa máridaqa. Mooseefa Ánutuna ufa iriséenoo áindirí áindirí ufanóo qáfarara faqa eeráira eeráirinau. Miqí márufanoo Ánutufa kafáa qímaminoo qinau. ³² Aneenná áiku ánaamu uturúqu quqáa. Maa-maqáfa náaquqara maqa maaqa máridanoo. Aní áiku ánaamu maa-maqána putáaidanoo. ³³ Anée qiní Ánutusa ufa íria. Qinée qiní faiqi námu Isarae máqannaasa Isipa máqasaa máriasa misá mandáinainaki máriana faqa misá aupúrarana faqa qáfamasee misá qikíraqárana iriséeqa qumu misá nífiqáannanara irisée aní qímamidaqa. Dóo fíndifi fúa aní aqíqáidaqa Isipa máqusai kafáannai fúa.

³⁴ Sateefeenafa káqi suqúnakiaqa ufa qímanniminoo nídanoo qinau. Isaraee máqannaasa nari máqannaara Mooseenara ákooqoofanoo nánai afeeqáqidaqa qiqau. Yáfee aníara maasá Karaambáiqá ufa írimari fee qínoo fee qiqau. Ánutufa nari qangiroo sasámimiki idá qéemarúna aqíqoofanoo mi-Mooseená dadaaqufanoo nari máqannaasa Isipa máqanna nísaukukiqari rafía qumáraseeno moo máqasaa rakísinnimaqee marínoo. ³⁵ Mifá nari máqanna Isipa máqa maaqakinaana ámiqimasee nífiqeeqeenoo Sinai aadána maqa maaqaki finau. Nífiqee fídanoo Isipa máqa maaqaki faqa Taatuqée námmariki faqa aadána maqa maaqasaa faqa moo kámaakira óosana óosana ainaina uqannífiqanoo fímarinau. Qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana kísaaqasaa miqímminoo fímarinau. ³⁶ Maa-Mooseefá Ánutuna tamummáqara fasiqa kásooqaqee kambíqaaninnanara maaqí qínoo qímanniminoo. Ánutufa nari tamummáqara fasiqa móo ínni nímiannoo. Mifá qinée Mooseesara foora ínni níqakiqari kambíqafi máriannoo, ínni dadaaqíannoo. ³⁷ Maa-fasiqáfa Mooseefa aadána maqa maaqaki Isarae máqannaasa oobíqasee fímarunaki Mooseefa misá sáimbaqa fímarinau. Misá Sinai áaqana aaqá márufanoo misá faqa nímarinau. Qangiroo fannoo Mooseena faqa áaqanasaa ufa qímarinau. Mooseefa

kai Ánutuna náaru márira ufa iriséeno maasá qímaqimimarinau.

³⁸ Maasá qikeekú qikaakú Mooseena ufa sía íriqa ruki áquseeqa Mooseena máfi áqusee kafáa Isipa máqasaa fuanéera qímariqau. ³⁹ Mooseefa Sinai áaqanasaa óoru márufaqa misá Mooseena áfasaana Aaroon áaramáseeqa qiqau. Mi-fasiqáfa Mooseefa maasá qífiqee ánifa yái fee fínoo fee. Anée Ánutuna fooqáaira ainaina áuqusainanoo mifá maasá indaarú fida aaná uqannífiqaina fúa. ⁴⁰ Aaroonafa misá ufa iriséeno mi-fasannái kai burimakáa ánaaqi kóorannai áuqusoofaqa minára maasá Ánutu fee qímasee innaaru qímasee qoomáqamasee tatúfirana súqamisee nári nísaukunoo áuquqoonara asamaséee qoomáqa sakasée naqau. ⁴¹ Ánutufa mi-manda oosanná qáfeeno misá márinnai ámeesa uquséeno qinau. Sáina misá innaarúndaraa fífau fásau ainara innaaru qiaqée qímasee minínnisanau. Miqí qímasoofanoo tamummáqara fasiqa ufa kooroo inau. Tamummáqara fasiqa maaqí qímasee ákara rinau.

⁴² Óo Isarae máqannaasa ínni qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana kísaaqasaa aadána máqasaa níniunara sía qiníarau innaaru qiqau. Únna innaaru qímariqau. Sía qiníarau tatúfira aadáu suqáqau.

⁴³ Sía ínni qiní náaquqara úqíqaana maqa máree fímarunara írimariafanoo. Ínni moo únna ánutuna mináqu Moorookanara únna qímasee irimáree fídaqa únna qímasee qiní kíkíqa úsimaríafanoo. Ínni ínniqa moo únna Ánutuna mináqu Reefanna fee qímariafanoo. Miná fásau innaarúna máridanoo miná amana ínniqa nísaukunoo áuqufa maqásaa mári Reefanafa márifaqa ínni minára innaaru qímari-fanoo. Miqána ákiaqara qinée Anutusa dóo ínni futeéqeeqee Babiroonia máqa maaqa meemái misá nísaukuki quqáanaura.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qínoo márúna miná kooroo qinau.

⁴⁴ Sateefeenafa ufa suqúnaki kai qímanniminoo ninau. Óoqai maasá qikeekú qikaakú aadána maqasaa nídaqa Ánutuna sándufa qímannimira úqíqaana maqa misáki marínoo. Mi-uqíqaana maqáfa Ánutufa Mooseena qímamúndee kai mi-uqíqaana maqána usakée maríqau. ⁴⁵ Miná maaríqoo áukuana maasá qikeekú qikaakú taikáfufaqa misá faiqi námu fíndífufaqa mi-uqíqaana maqána káqi máraqa nímaríqau. Ánutufa Yoosuana dadaaqufanoo Isarae máqanna maasá qikeekú qikaakú faqa mi-uqíqaana maqána faqa maréeqee Kannaana máqa maaqai óoqureeqa naru nífaqaseeqa nári úqíqaana maqa miqóo usakáqau. Miqóo marikínoo Dafidifa kambíqafinoo karaambáiqaikinau. ⁴⁶ Ánutufa Dafidina andeeqára óosana qáfamaseeno minára rufanoo Dafidifa Ánutunara irámmirinoo qinau. Óo Yakoo-boona Ánutu, aní máqa úqíqaana maqa kai máridanoo. Amanée qinée aní afeeka máqa usakáqaanane minakí marínnaree. ⁴⁷ Ánutufa sía Dafidinara qinau. Miná ámaaku Sooroomoonara qufanoo mifá afeeka maqa usakánau.

⁴⁸ Ínnee aiqáma íriaqa firaaoqóo uqanna úriqarara Ánutufa máridanoo. Sía amana faiqí nísaukunoo usakára maqaki amana máriannoo. Tamummáqara fasiqa Ánutuna ufa minára maaqí qímaofofa máridanoo fee qináu.

⁴⁹ Innaarúnai qiní máaqa máridanoo qinée rakísinni-maqara maqusa máridanoo. Maqásaa ínnee máriafa qiní qíku réemarunafa káqikaa ainaina fífaú ainaina máridanoo.

Ínnee nána maqee qiníara usakéefaree. Qiní qimana idooára máqusa yáí fee máridanoo fee.

⁵⁰ Aiqaáma máaqa áuqimaria ainaina qeeqá kai áuquafanausa máridaqa.

⁵¹ Sateefeenafa tamummáqara fasiqa ufa qíman-nimiseenoo níqidanoo qináu. Ínnee maaqóo súqimari-asa qiní ufa íriaqa. Ínnee aamina fasiqa miqírausa máriafanoo óoni máriafanoo náaqoo aunírausa sía Ánutuna ufa írimariafanoo. Ínneeqa níkeekú nikaakú nínaakusa miqírausa máriafanoo Ánutuna maraquna fannoo ínnikí ánrirímarifaqa ínneeqa qáoo qímariasa máriafanoo. ⁵² Ínni níkeekú náaku sía moodáa tamum-máqara fasiqa sía mandáikamannimaqanau. Aiqaáma mandáikamánmaqqee maríqau. Óoqai Ánutuna andeeqára ainainira faiqí Yísunara kooroo ímaru tamum-maqara fasiqauqa faqa nárí maríqau. Dóo maqee faqa ínnee miná uqanna ueeqásee kuqá nárí maríasa mári-afanoo. ⁵³ Ínnee Ánutuna sándufu qangiroo ásaukuki-naana máree maríasa sía minara írimariafanoo káqirunna fímariafanoo.

Faiqí firaasá Sateefeena ufa irisée óonisamu áriqau.

⁵⁴ Miqí qímasoofaqa faiqí súqimarusa miná Sateefeena ufa írufanoo minára níranageenoo nífai sandúrináu. ⁵⁵ Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna Sateefeena áaku funara óori uqéereseenoo qáfoofanoo innaarúna rakéefanoo Ánutuna káaqa qárana áfaaqa áreenarana akooqóo márufanoo qáf-fanau. Yísufa Ánutuna aaqá miná ásauku uqannai kiquqinoo márufanoo qáfanau. ⁵⁶ Sateefeena qáf-faidanoo náaramaseenoo qináu. Ínnee qáfafaqa in-naarúna rakéemambifaqa faiqí nímaaku Ánutuna aaqá ásauku uqannai kiquqinoo márifaqa qáfaiadaqa.

⁵⁷ Misá miqóo márusa aiqámausa miná iriséeqa íri-anoo qímasee firaakarí fáaqa rúmaseeqa nísauku náaqoo áamara upeekáseeqa aiqámausa fíndimeeqee sandéeqa Sateefeena qumáreeqa rarisámammareeqa miná rafúsu qumáree áqoosai áqiqau. Áqoosai áquseeqa fáasai kóotaki Sateefeena únna qímarusa misá kai óonisamu óonu qumáree ani qumáree ufaqá mi-samúna miná árimariqau. Misá nári siuta qamunna nísauku rakísi qumáraandoo qímaseeqa raipáqueeqee moo kúmaaraa Sauroona áikusaa áqusee Sateefeena árimariqau. ⁵⁹ Misá óonisamu árimarufanoo Sateefeena karaambáiqara innaaru qímasee fáaqa rídanoo qináu. Óo Karaambáiqara Yísufa qinée kúquana anée qiní qimana qumáreeqee aneenná mári-anannai quqáa.

⁶⁰ Miqí qímaseenoo Sateefeena qoorisáa óorindari kummáramáfufanoo firaá kari fáaqa quqéenoo qináu. Óo karaambáiqara misá mandáinaina qímiana sía misáki mi-numoofa máriani, anée aunúsaa. Dóo miqí qídanoo kúqináu. Sauroofa misá qamunnasaa qúmmuarifoora rakísidanoo Sateefeena árunara eedóo qímasee márínau.

Sauroofa Yísuna ufa qímarusa nárinoo nináu.

8 Mi-faasaanná kai óosana araséenoo Yeerusaree máqusaki amaanasáa rakísimarusa úriqararaura Yísuna ufa írimarusaki nárunnifaqaairana uqéeraqau. Yísuna afaaqasáa áqoonduqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara márarausara niqiqoo fásiqausee qímaríqau. Miqímandee fasiqa Yeerusareenni káqi máriqau. Káiqaesa moómoosa rufíasee miqóoqari dáraaniqau. Akaqáusa Yudeeaa máqa maaqai fíqa akaqáusa Samaria máqa maaqai sandáqau. ² Ánutu-nara írimarusa andeeqárausa akaqáusa Sateefeena íri ani máreeqa múnu ákundamáseeqa firaaoqóo uqanna ikíraqaséeqa soofaarí maríqau.

³ Miqóoqari Sauroofa óosana áreenoo Yísuna ufa taikáani fee qímaseenoo Yísuna ufa írimarusa nárirara áanóommasee mandá ufa qídanoo rairai qímarínau. Miqídanoo maqúsasaa óorureenoo aiqáma máaqaki-aqa kéeqafidanoo Yísuna ufasáara nárirarama-saidanoo nísauku qumáraidanoo maqámau rarisáidanoo múnu karafúsa máaqaki quqéemarínau. Sía faiqí kai ánaasee faqa qumáree rarisámeeqaidanoo karafúsa máqaki quqéemarínau.

Firipifa Samaria máqa maaqaki Yísuna ufa qímannim-marínau.

⁴ Miqúfaqa Yísuna ufa írimarusa miná irisée miqóo-qari quqásee moo máqusa moo máqusa dáraaniqa máriqau. Míqunnai fídaqa Yísuna áufakiana qíman-nimimariqau. ⁵ Firipifa Yeerusaree máqusaindari sandóonaindari ánaamuru máqannaasaki óoqu fínoo Samaria máqannaasa firaá maqusai óoquireenoo Ánu-tuna ásauku mundíra fasiqara Yísunara qímannim-ináu. ⁶ Samaria máqannaasa moómoosa Firipina ufa andeeqásee íriqau. Mifá moo áinaina faiqí dadaaqí-mari ainaina áuqamásoofaqa miná qáfamaseeqa ámiqimmasee miná ufa írimariqau. ⁷ Firipifa qufanoo áfaannauqa faiqí naunduráki márusauqa fáaqaqumasee rafúdamaki sandée maríqau. Káqi níku nísauku úqiranauqa faqa árirutí marúsa faqa andeeqánnisee marínau. ⁸ Miqímmasoofaqa Samaria máqannaasa firaaoqóo asasímaríqau.

⁹ Mi-maqusánaana áuqu moó Simoonaa amaráfa mifá Samaria máqannaafa márínau. Mifá afunee áinaina faqaa fasiqa márínau. Moómoo áukuana afunee náni nárí máqannaasa uqanníficasoofaqa misá miná qáfamasoofanoo náaquqee marínau. Simoonafa miqí-marunara náríara úriqararausee qímasoofaqa aiqáma tia uqanna minára kúqaa írírana faqaa fee qímasee minára káaqa rímaríqau. Miqídaqa miná máqannaasa

minára Ánutunaindaraa firaa afeekainainéé qí-mariqau. ¹¹ Mifá kásaasaa narí afuneénnai narí máqanna únna qímasee qímannimisoofaqa káaqa miná ufa írimariqau. ¹² Miqí márufanoo Firipifa qumuréeno Ánutuna quqúsara ámiqira fasaasa ufa faqa Yísuna Ánutuna ásauku mundíranara qímannim-ufaqa faiqí ánaasee iriséeqa kúqaa fee qímasee miná qumáraqau. Qumároofanoo nammári rúmannimaqee marínau. Faiqí faqa ánaasee faqa rúmannimaqee marínau. ¹³ Simoonafa narí faqa Yísunara iriséeno kúqaa fee qímaseeno nammári máranau. Nammári maraséeno Simoonafa Firipina aaqá máridanoo miná faqa ónuree anirée imarinau. Firipifa ósana oosana firaa ainaina faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina faiqí ánaasee dadaaqímaria ainaina áuqufanoo Simoonafa miná qáfoofanoo áaquoofanoo márinau.

¹⁴ Yísuna afaaqasáa áqoondiúqa moo núqu niqiqoo fásiqausa misá Yeerusaree máqusai máridaqa Samaria máqannaasara Ánutuna ufara írída fee qímasee Peetooroona faqa Yoohaneena faqa niqiqámasoofaqa Yeerusaree máqusaindari Samaria máqannaasunnai óoqufiqau. ¹⁵ Óoqureeqa Samaria máqanna Yísuna áufakiana fúkasa írimarusara innaaru qímaríqau. Náaquqara andeeqara maraquna fannoo misá faqa náakuanifeera qímasee innaaru qímaríqau. ¹⁶ Samaria máqannaasa Karaambáiqá Yísuna áuqusaa kai nammári maraséeqa sía náaquqara andeeqara maraquna máraqau. Minára náaquqara maraquna fannoo sía misáki márinau. ¹⁷ Peetooroosa Yoohaneesa minára iriséeqa innaaru qímasee misá faiqí ánaasee níkumu qumáree mapukúnnimaqásoofanoo náaquqara andeeqara maraquna náakimarinau.

¹⁸ Simoonafa afunee fasiqa fannoo miqandá ósana níndafamásee qínée faqa marasée miqíanee qí-maseeno munnimma maraséeno Peetooroosa Yoohaneesa nímiánaqa náaquqara maraquna qími-faqa qeeqá maqanna miqímannisaanee qímasoofanoo Peetooroofa maaqí qímasee áqinoo qinau. Anée anée faqa aneenná munnimma námufaqa idá áqufua. Anée Ánutuna káqi nímira ainainara feefaurú qíannanara minára aneenná munnimma námufaqa idá áqufua. ²¹ Maasá fúnnaqoo anée sía maasá faqa moodáa rúnna fúananoo. Aní írirafa aní ámuqusaki Ánutufa qáfaifanoo sía andeeqánoo máridanoo. ²² Anée aneenná mandá íriranakiqari quándakinana Ánutunara innaaru qínanoo máq aní maa-manda irirána ákiaqara minnáisaani. ²³ Qínée aní aundurái ósana qáfaidaqa túka amaneera foora sukáqarafa máridanoo. Aninna mandáinaina fannoo náaqanara foora aní rumbánnoo máridanoo. ²⁴ Simoonafa mi-ufána iriséeno tautúmaseeno Peetooroosa Yoohaneesa minára qímannimino qinau. Óo ínnee qara amanée ínnee qara Ánutunara innaaru qífanoo sía mandáinaina ósana ósana ínnee qiandée sía qínísaa kambíqaani.

²⁵ Peetooroosa Yoohaneesa Karaambáiqá áufakiana qímannimiseeno qumurandée Yeerusareenni kafáa óoru fiqau. Óoru fídaqara Samaria máqusa káqikaa

káqikaa maqusakiaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qí-mannimímarée óoru fiqau.

Firipifa Eetioopia máqanna úriqararana Yísuna ufa qí-maminau.

²⁶ Ánutuna qangiroo moó fannoo Firipina qí-maminoo qinau. Anée dóo deedaqía. Aaná moó Yeerusaree máqusaindari aadána maqa maaqa aana fannoo qámabaana fídanoo Kaasa máqusai óoqu fímari aana. Anée óonuree mi-aannára randásee paqúria. Dóo uqéera qufanoo Firipifa miná iriséeno deedaqí imaree dóo miqóo finau. Firipifa fífiufanoo mi-aanná paqúrímaseeno Eetioopia máqusaindaraa fásiqa moó mi-aannái fímarufanoo paqúrinau. Mi-Eetioopia maqusánaa fasiqa dundúqarirafa márinau. Narí máqanna anaasee rakísirana úriqararana munnimma aina rakísimarufa úriqararafa márinau.

(Afaandama ítirafa márinau. Óoqai uqanna ánaasee rakísirausa úriqararausa akaqáusa nári aináina dadaaqímarusa nífaandama ítimariqau. Maqee sía mi-oosanáfa máridanoo. Óoqai uqanna márinau.)

²⁸ Eetioopia máqanna ánaasee rakísirana áuqu Kandaseenámmarifa márinau. Minásaa rakísimaru fasiqafa áfaandama ítirafa káaqa Ánutunara rímaru fasiqafa, mifá Yeerusaree máqusai narí qóosa rarisée marú karanaki Yeerusareenni óoru Ánutunara innaaru qímaseeno óoru randéeno ámaaqai qúmimarufano Firipifa paqúrinau.

²⁹ Náaquqara andeeqara maraquna fannoo Firipina qímmimino qinau. Anée miná kára fímariqoo óonuraina qáfaa. Eetioopia fásiqafa narí qóosa rarisée marú karanaki fídanoo óoqai tamummáqara fasiqa Eesaiaafa ákara rúmaqoona ásaana rinoo fímarinau.

³⁰ Fímarufanoo Firipifa sandée óonureeno miná kara ásaukunnai qumáreenoo mi-karána úqirafa ákaariqara sandánnoo fídanoo iriséeno irámmirinau. Óo maa-fasiqa, anée ásaana rímarinanna ósana íridanee sía fee íridanee. ³¹ Miqí qufanoo mi-Eetioopia fásiqáfa qinau. Moó fannoo kooroo ínaqau irini síammiridaqa. Miqí qímasee Firipinara qiní faqa uru óo-qumariannee qímasoofanoo Firipifa miná qóosa rarisée marú karanaki káqi fímarufanoo akarámáfufanoo mi-fasiqána aaqá óoqumarinau. ³² Mi-Eetioopia fásiqáfa Eesaiaana maa-akarána ásaana rímarinau.

Misá miná qumáreeqee sipsípa aandáura foora maréeqee áriranaki quqáqau.

Misá sipsípa ánaaqi asausí aukímarufanoo sía dúdeepeeno fáaqarimarifa máridanoo sipsípa ánaaqi qúmmaarumuara fooqána ári márufanoo kái mumúqida marínau.

Ánutuna sipsípa ánaaqi árimarufanoo mumúqida marínau. Sía moodáakari ufa qínoo fáaqarinau. ³³ Misá firaaqóo asaurírana ámiqau. Miná andeeqara ufa síamma íriqau. Dóo mifá nariaraa kuqufinau.

Miná ánaiqi miná áiku ásauku sía máriafa máridanoo sía minára ufa qifáranoo. Dóo narí kai márufa dóo kúqinau.

³⁴ Mi-Eetioopia fasiqáfa mi-ufána ásaana rú-maseenoo Firipina irámmirinau. Tamummáqara fasiqa fannoo kúqu ufána qímaruna nariáree qímarinau fee moonáree qímarinau fee, qínaqa íria qufanoo Firipifa mi-tamummaqara fasiqána ufasáa óosana araséenoo miqóoqari finau. Miqóoqari finoo Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímaminau. ³⁶ Dóo miqí qída narí qímami narí qímami aatáta óoqu fídanoo Firipina qímaminau. Dóo maaná nammári adeedí máridanoo. Amanée anée Yísuna áuqusaa qiní nammárikí kéeqaqi-maqéennaree. [³⁷ Firipifa mi-ufána iriséenoo qinau. Anée aneenná ámuqusa óokiqari Yísunara kúqaa ánoonee qánaqa amaná aní kéeqamaqáanaura. Mi-Eetioopia fasiqáfa qinau. Qinéé Ánutuna ásauku mundíranara Yísunara kúqaa Ánutuna faiqifée qídaqa. Anée káqi kéeqaqimaqaa.]

³⁸ Miqí qímasoofanoo qóosa rarisée marú karana daraiuaana qímamifanoo kára rafáaqafusoofaqa Firipifa faqa mi-Eetioopia fasiqáfa úriqararafa faqa nammári qámbaanai óoqureenoo Firipifa mi-fasiqána qumáreeqeenoo nammárikí kéeqamaqásaanau. Kéeqamaqáseenoo ásauku qumáreenoo uqéerasanau. ³⁹ Miqandá nammárikíqari áfainni uru akarámáfufanoo Ánutuna maraquna fannoo Firipina áfiqamarófanoo sía miqóo miná faqa márínau. Mi-eetioopia fasiqáfa úriqararafa sía kafáa Firipina qáfanau, asasamándeeno narí káraki akarámáfufanoo dóo ámaaqa finau. ⁴⁰ Ánutuna maraquna fannoo Firipina maréeqeenoo Asadooda máqusai múnú quqásoofanoo miqóoqari Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímanniminoo maqúsa maqusa fífufanoo Seesaree máqusai finau.

Sauroofa Damasakusa máqusai fímarufanoo káaqa qárafa rafáaqa finau.

9 Yísuna faiqi námu miná ufa qímannimiqa nímaru-faqa minásaara Sauroofa firaaqóo áanáo ídanoo nárirara rumbárra qídaminau. Miqídanoo Sauroofa amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararana óonu qímaminoo qinau. ² Anée papiqa ákara rúmaqimínaqa qinéé Damasakusa máqusai óoruree Yuda máqanna ufa súqinnanaki kéeqafi Yísuna aatáta fímariasa paqúrimasee sía faiqí kai faiqí faqa ánaasee faqa rumbámaree Yeerusaree máqusai karafúsaki múqu quqáanauree qímasoofanoo eedóo qímaseenoo mi-eedoo qira papiqána ákara rumamínau.

³ Sauroofa Damasakusa máqusai mi-papiqána úqirafa fídanoo narí sundía namufaqa fídanoo Damasakusa máqusa adeedí rámasoofanoo innaarúnaindari káaqa qárana amanandá fannoo tautúmamaqáseenoo Sauroona fíqu fíqumáfinau. ⁴ Sauroofa káaqa rufíaseenoo maqásaa áqufumáfufanoo írufanoo innaarúnaindaraa ufa móo qinau Sauroo Sauroo anée nánaree qiní dárídanee. ⁵ Miqí qufanoo Sauroofa maaqí qinau. Óo Karaambáiqqa anée yáfee máridanee qufanoo maaqí qímasee qímaminau. Qinéé Yísuna anée qiní dárímarianausa máridaqa. ⁶ Dóo maqásaaqari fíndifinana fúa maqúsaki óoru ráinanoo

miqóo móo fannoo máridanoo, mifá aní aanára aamúa qínana fúa. ⁷ Sauroona faqa fusá sundíauqa Sauroofa maqásaa áqufufaqa qáfamasee innaarúnaindaraa ufa iriséeqa sía moo áinaina qáfoofanoo náaquqoofaqa nímuqusamáfufaqa sía ufa qiqau káqi kásoomámbiqau. ⁸ Sauroofa maqásaaqari fíndifufanoo áfu dimbáfufanoo sía moo áinaina qáfanau. Miná sundíauqa miná ásauku qumáree rarisámeeqee Damasakusa máqusai quqáqau. ⁹ Sauroofa narí áfu dimbóonara faqa innaarúnaindaraa ufa írunara faqa írufanoo aundurá mandáikufanoo qaaramoo fáasaana sía nárana nanau sía nammári nanau sía áfu máqanau.

¹⁰ Damasakusa máqusai Yísuna ufa írimarufa móo fannoo márínau. Miná áuqu Ananiasafa márínau. (Sía Yeerusaree maqanna Ananiasafau. Damasakusa maqusaindaraafa miná amaráfa.) Mi-fasanná qainá Ananiasana áfunnárana. Karaambáiqqa fannoo miqainnáki Ananiasana ároofanoo qinau. Ananiasa qufanoo Ananiasafa qinau Óo Karaambáiqqa mág qinéé máridaqa qufanoo Karaambáiqqa maaqí qímasee qímaminau. Ananiasa dóo deedaqí fúa. Anée andeeqára aatatee qímariana mi-maú óonuree Yudasina máaqa randásee qáfa. (Sía Yísuna ueeqófofa. Damasakusa máqusaindaraafa miná amaráfa.) Miná máaqa Tarasusa máqusaindaraafa Sauroofa máridanoo. ¹² Dóo mifá qainámaseenoo máridanoo. Mifá aní Ananiasana qáfeenoo máridanoo. Qainásaa qáfaihana anée óonureenana miná ákiaqasa ásauku mundúseenana miná áfu máqarana ámiananoo irisée innaaru qídanoo máridanoo.

¹³ Ananiasafa mi-ufána iriséenoo rufíaseenoo qinau. Óo Karaambáiqqa faiqí moómoosa mi-fasiqánara qiní qímaqimíafaqa íridaqa. Mifá Yeerusaree máqusai aní áiku ásauku anúfa írimariasaa mandóosana máránoo nifa máridanoo. ¹⁴ Mifá Yeerusaree ámaana máaqa aanáiqikirausa misá úriqararana papiqa maramáree Damasakusa máqusai maasá aníara innaaru qímariasara rumbámaree Yeerusareenni óoqu fúanee qímasee úrifa máridanoo. ¹⁵ Karaambáiqqa miná ufa iriséenoo Ananiasana qímaminoo qinau. Sía anée minára rufíaa anée káqi fúa. Qinéé mi-fasiqánara rú-sandeesámumandee máreeqa. Mifá qiní aináinira faiqi kámambi máriannoo. Mifá qiní dúqura qiní dáufakiana ánaamuru máqannaasa faqa nári karaambáiqqa faqa Isaraee máqannaasa faqa qímanniminoo núannoo. ¹⁶ Qinéé qeeqá oosana uqafíqaanaura. Qiní ufasáara kásooqaqee árirana faqa dinee faqa máraannoo.

¹⁷ Ananiasafa mi-ufána iriséenoo máaqa paqúrimandee qáfoofanoo Sauroofa minakí márufanoo kéeqafinoo ásauku miná ákiasaa mundúseenoo qinau. Sauroo qiní qíkaqaafasaa Karaambáiqqa Yísufa narí uqanna anée aanáí úridana anée qáfaananoo mifá kai qiní qímaqimíafaqa anée íanannai ánidaqa. Áfu kafáa máqaaneera faqa náaquqara andeeqara maraquna aníki qumbíqaaninnanara faqa diqíqaiifaqa ánidaqa. ¹⁸ Ananiasafa miqí qímasoofanoo Sauroona áfusaa

ititánoo máriuufa saqári apata fooqáafa rafóomaku-fanoo maqái áqufufanoo dóo miná áfu máqanau. Áfu maqáfufanoo nammárika kéeqammamaqanau. ¹⁹ Kée-gamma amaqásóofanoo Sauroofa nárana ná-maseenoo dóo afaaqa ámiqufanoo Yísuna faiqi námu faqa qaaramoo fáasaana Damasakusa máqusai máridanoo misá dadaaqináu.

²⁰ (Damasakusa máqusanaasa misá moo únna Ánutunara qímarusa máriqau.) Yuda máqanna akaqáusa mi-maqúsánaki faqa máriqau. Minakí máridaqa náaduma amaana máqa usakásee minakí kéeqafi Mooseena sándufa ásaana rúmasaídaqa ánoona Ánutunara innaaru qídaqa Yísunara sía írriqau. Sauroofa fíndifinoo andeeqáseenoo Yuda máqanna amaana maqaki kéeqafinoo Yísunara kúqaa Ánutuna ámaaku fee qínoo naamúaqufa írriqau. ²¹ Irisoofanoo náaquqoofa qiqau. Maa-fasiqáfa Yeerusaree máqusaki Yísuna áiku ásauku nárinonufa máridanoo, miqóoqari aanáiqikirausa úriqararana papiqa ákara rúmasoofanoo máreenoo maasá máqusai úrufa Yísuna ufa írriqau rumbámaree Yeerusareenni múqu quqáannee qufa máq mi-fasiqáfa ani máridanoo Yísuna ufara uqéeraanauree qídaqinoo. Misá Sauroonara náqaa fee fanóo fee qaara iriranamáu fídaqinoo qímasee misá mi-ufána qiqau. ²² Sauroofa faasaambáasaana andeeqáseenoo faiqí ánaasee Yísunara qímannimidanoo narí írriana faqa maqee maqee firaanáikináu. Mifá Yísufa kúqaa Ánutuna ásauku mundírafa máridanoo fee qímaseenoo quándakinoo ooqeenaa tamummaqara fasiqauqa ákarakinaana ámiqimasee akooqóo kooroomásee uqannífiqoofa qáfeeqa misá írriafa dapikufaqa misá qaara iriranamáu fiqau.

²³ Sauroofa moómoo fáasaana Yísuna ufa qímannimarufaqa Yuda máqanna miqóo Damasakusa máqsanaasa misá Yísuna ufara níkoqeemarufaqa ánooomasee moodánaki suqúfiqa Sauroona árra ufa qiqau. ²⁴ Damasakusa máqusa óoni faandaamura firaafá ititánoo márináu. Kooqíki kai fímarriqau. Yuda máqannaasa Sauroonara kooqíki rakísimarriqau. Eendáki faqa fáasaana faqa rakísimarufanoo miqóo óonuraina qumárasee áruanauree qídaqa rakísimarriqau. Moó fannoo Sauroona áqoondi misá ufa írri-noo Sauroona kooroo qímasee qímamináu.

(Mi-maqúsanasaa faandaamura fíqu fíquinoo máru-faqa mi-faandaamurána áfuqaindari máaqa mi-faandaamuránasaa rusísaida usakée maríqau. Sauroona áqoondi máaqa faqa minakí márufanoo mi-maqáfa faandaamura atisaa káqikaaqoo ruqíanoo márináu. Faiqí minakí kéeqarana amana márináu. Áqoosaindari sía amana ánfara. Áfuqaindari amana fífára.)

²⁵ Sauroona áqoondi ufa írriqau máru maqanakiqari meerái mi-ruqiaranákiqari firaaféeka uqáki rúmaseeqa mi-aamaránaki ruqíeeqee maamínni quqáseeqa sánda quiqa quiqa ufanóo oo-qufiufanoo maqásaa ooqureenoo uqéekakufanoo

quqásee Yeerusareenni sandée fídanoo faiqanóo oorufiufanoo ooruranau.

Sauroofa Yeerusaree máqusai óoru fínau.

²⁶ Yeerusareenni oorureenoo Yísuna áiku ásauku márunaki óonu kéeqafufanoo dadaaqinéerufaqa misá miná qáfeeqa maasá dárinari fee qímasee rufíasee dáraaniqau. Mifá Yísuna ufara dóo írriana fee qufaqa misá minára únna qímaseenoo maasá qumáraandoo qímasee rufíasee sandáqau. ²⁷ Baranabasifa aniréenoo Sauroona dadaaqínoo aniqumáreeqeenoo Yísuna afaaqa áqoondi ufa níqiqoo fásiqausee qímarusaku quqánau. Baranabasifa Sauroonara aanái óoru fímarufanoo karaambáiqá Yísufa miná áfusaa kooroo inóo qu úfana faqa qímannimínau. Sauroofa Damasakusa máqusaki Yísuna áufakiana afeekakímánde andeeqásee qímannimuna minára faqa qímannimisoofaqa kúqaa fee qiqau. ²⁸ Miqóoqari Sauroofa Yísuna faiqi námu faqa Yeerusaree máqusai márináu. Miqóo máridanoo paasóosamandeenoo Karaambáiqá áufakiana misaqá márusa qímanniminoonínau. ²⁹ Kirisa máqannaasa ufa qímaru Yuda máqannaasa Mooseena sándufa qímarusa írriana faqaasa Yeerusareenni animáru-fanoo Sauroofa Yísunara misásaimbaqa narí qímami narí qímami qídaqa afeekakímariqau. ³⁰ Miqídaqa misá ánoomasee Sauroona árriarufaqa Yísuna faiqi námu miná iriséeqa Sauroona maréeqee Seesareea máqusai quqásoofanoo dóo miqóoqari naríaraa Tarasusa máqusai narí máqusai fináu.

³¹ Dóo miqóoqari Yísuna ufa írriqau Yudeea máqa maaqaki márusa faqa Kariree máqa maaqaki márusa faqa Samaria máqa maaqaki márusa faqa asooáranaki máriqau. Faiqí ánaasee moómoosa Yísuna ufara eedóqimasee minásaa atooáqau. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo dadaaqunara misá nimana mapukínau. Misá aiqá-mausa Karaambáiqara náaquqoofaqa miná ufamáu fímarriqau.

Peetooroofa Rida máqusaindarara fasiqa áiku mandáikirana andeeqáisanau.

³² Mi-aukuanná Peetooroofa aiqáma atinnai Ánutuna faiqi námu márusa fíqu fíqu níndafee marínau. Moo kári Rida máqusai Yísuna faiqi námu níndafarara oo-qufináu. ³³ Miqóo faiqí moo áuqu Aeeniasafa áiku ásauku káqi úqirafa dóo miqóo náaruara faikáisee márufa márináu. Qísauku dínna taikásee dínna ani qaaramoo marasée áukuana márináu. ³⁴ Peetooroofa mi-fasiqána qáfamaseenoo qímmaminoo qináu. Aeeniasa Yísufa ásauku mundírafa aní ámiqimaisaidanoo. Dóo anée fíndifinana qaarí raqándaai. Miqí qímasoofanoo Aeeniasafa fíndifinoo qaarí raqándaaináu. ³⁵ Rida máqusanaasa faqa Saroona máqusanaasa faqa aiqámausa aní miná úqufufaqa qáfamasee Óo qímasee quándaki Karaambáiqasaa kai atooqáfíqau.

³⁶ Moo máqusa áuqu Yoopa mi-maqúsafa Rida máqusa aaqá máridanoo. Yoopa máqusai anaasee

moó miná áuqu Tabitaa námmarifa máridanoo. Yísuna ufa írimarufa márinau. Kirisa ufakíqari mi-anaaseená áuqu Doorakasa námmarifa márinau. Mi-auqúna óosana aandáú fee qímaríqau. Mi-anaaseefá káaqa kudi fasiqa anaasee áfaarida nímimarufa aiqáma kari maqee maqee misá nímimarufa márinau.

³⁷ Miqímarufa máridanoo aurírana marasée kúqináu. (Misá máaqaki tidá moó maqásaa márinau kafáa tidá moó sandáaqai afeekaíkirafa márufanoo minásaa faiqée maríqau. Óoninnai irirasú áuquqoonasaa akará-mafuafa sandáaqai tidá afeeka áuquqoonnai óoru fíqau.) Tabitaa námmarifa kuqufufaqá ánaaseeuqa miná írí marasée nammári rúmamaqásee sandáaqai tidásaa quqásee kásooqaqee ákundararee qímasee quqáqau. ³⁸ Yoopa máqusa faqa Rida máqusa faqa naráaqa naráaqa adeedí maríqau. Yoopa máqanna Yísuna áiku ásauku Peetooroofa Rida máqusa qumárufafaqá iriséeqa qaara fasiqa niqíqoofa qíqau. Óo Peetooroo maasá únnanai káqi káqi qúmua.

³⁹ Peetooroofa eedóo qímasee deedaqamámaree miqandá faqa óoqu fínau. Yoopa máqusai óo-qurooofa miná áfiqee máaqaki mirínni sandáaqa tidásaa múruquqásoofanoo nindáfamáseenoo adeedaana ánaasee moómoosa ikíraqéeusa fíndufu-faqa Peetooroona úqusee mi-anaaseefá áuqu nimu siutana faqa asusí faqaa siuta faqa áuqu nimúna Peetooroona uqafíqaida ikíraqée maríqau.

⁴⁰ Peetooroofa miná íriiseenoo aiqáma sufáfaqa áqusoofaqa mádaanaí óoqufíqau. Óoqufufanoo Peetooroofa tidásaa aqoorisúnara fufanoo Ánutunara innaaru qináu. Innaaru qíqiseenoo Tabitaa námmarina írí márutinai quandáfinoo qináu. Tabitaa námhari dóo anée fíndifua. Miqí qímaseenoo Tabitaafa áfu maqaseénoo Peetooroona qáfamaseenoo rútaqinoo fíndifináu. ⁴¹ Peetooroofa miná ásauku qumáreenoo dadaaqí fíndifumásanau. Fíndifumásoofanoo Peetooroofa Yísuna ufa írimarusa faqa adeedaana anaaseeuqa faqa náaramasee uqanníqanau.

⁴² Doorakasa námmarina fíndifumásoo úfana Yoopa máqusai aiqámai dáraanufaqa íriqa moómoosa karaambáiqara kúqaa fee qímasee minásaa mundíqau.

⁴³ Peetooroofa moómoo fáasaana Yoopa máqusai márinau. Peetooroona moo áuqu Simoonafa márinau. Mifá Yoopa máqusai moo fásiqa narí amarána Simoona miná faqa márinau. Simoonafa sipsípa buri-makáu mimmí minamúsa narusáidanoo nipata asukúsaidanoo áurumma afeekaikámasaidanoo nimisáidanoo feefaurú máree marínau.

Kooraneeriusafa qainámasee Peetooroonara qufaqa áfiqau.

10 Mi-aukuanná mi-fasanná Seesaree máqusai faiqí moó úriqararafa miná áuqu Kooraneeriusafa márinau. Mifá Roomma máqanna ammí kiateenna márinau. Narí faqa narí sundíauqa faqa Itari máqanna sundía fee qímaríqau. ² Kooraneeriusafa káaqa Ánutunara rímaru fasiqafa márinau narí faqa

narí faiqí ánaasee faqa Ánutunara innaaru qímarusa máriqau. Mifá Yuda máqanna kudi fasiqauqá maqee maqee dadaaqídanoo nárana áinaina nímimarufa márinau. ³ Moo fáasaana máriufofanoo eenóofanoo Kooraneeriusana áfu kai pisipasamándoofanoo Ánutuna qangiroo moó ámiqimandee qáfanau. Qangiroo mifá máaqaki aniréeno áuquramasee áaranau Kooraneeriusa qufanoo tautúmándeeno rufíaseenoo miná kai tatáqafinoo qináu. Óo qiní úriqararafa nánaree randáidane. Qangiroo miná iriséeno maaqí qímasee qímamináu. Ánutufa aní innaaruqírana faqa anée kudi fasiqauqara qimudáoo qímariannara faqa qá-faidanoo íridanoo aníara ádidanoo. ⁵ Kooraneeriusa anée faiqí akaqáusa niqíqáinaqa Yoopa máqusai óoqu fúafa faiqí moó óoqu afiqáa. Miná áuqu Simoona moo áuqu Peetooroofa ooruku námhari áfaiqaannai faiqí moó aandáú apata áurimari fasiqana narí amarána Simoona faqa máridanoo.

⁷ Qangiroo fannoo miqí qímasee qímamisee dóo fináu. Dóo fufanoo Kooraneeriusafa miná ufamáu fínau narí máaqai aináinimaru faiqíqanda faqa narí sundía moó faqa Ánutuna ufa írimaruna narí uréeqarana náaramasee qangiroo qu úfana qímannimiseenoo Yoopa máqusai niqíqoofaqa Peetooroona áfiqarara óoqu fíqau.

(Miqóoqaraasa máaqa usakásidaqa máaqa tidá áaku aakummásee qaaramoo tida márinau. Maqásaa moo tida márinau, miná maaríqoo moo tida márinau. Meeráqoo máaqa ataufakaaqa moo tida ánnuara foo áuquqoonasaa óoqumarifi asooárana faqa suara faqa máreemarufa márinau.)

⁹ Kooraneeriusana sundía faqa aináinira faiqíqara faqa Yoopa máqusai fídaqa aanáí fí faiqée fímarufanoo súani qámbaanaíkináu. Mi-karí Peetooroofa súani qámbaanaí máaqa ataufakaaqa innaaru qianée qímasee óorufináu. ¹⁰ Peetooroofa innaaru qímarufanoo áararoofanoo misá nárana suqée márufanoo áfu pisipasamándoofanoo moo áinaina qáfanau. ¹¹ Innaarúna rakéemambufanoo séera firaaná dínna dínna sánda qusúqoonaa mi-seeránaki aandáú sakáni ufini óosana óosana minakí uqárumaseenoo innaarúnaindari mi-seera sandána quqa quqaufanoo. ¹³ Peetooroona aaqá qumuroofanoo innaarúnaindaraa ufa moó maaqí qínnoo qímamináu, Peetooroo fíndifina maa-seeránakinaa aandausa narusée náa, qufanoo Peetooroofa qáfamaseenoo qináu. Óo Karaambáiqaa akasáa. Maasá Yuda máqannaasa sía néemaru ainainafa kai máridanoo. Sía ánukarafauqa máridanoo. Sía qinée amana naanáura. ¹⁵ Miqí qímasoofanoo innaarúnaindaraa ufa moó maaqí qímasee qímamináu. Ánutufa ánukamaqai ainainara sía sía ánukara fee qía. ¹⁶ Maa-ainainára qaaramoo kári qufanoo sía írufanoo kafáa qumu aiqáma rarisámeeqee innaarúnai kafáannai quqánau.

¹⁷ Peetooroofa mi-qainna óosanara randée máru-fanoo aundurá mandáikináu. Randée márufanoo Kooraneeriusana faiqí námu Yoopa máqusai anirée Simoona máaqa paqúrimasee kooqísaa anirée nam-

méera qiqau. ¹⁸ Simoona moo áuqu Peetooroofa maí máridanoo fee qufanoo, Peetooroofa máaqa ataufakaaqá káqi máridanoo qainá óosanara randéemarfanoo Ánutuna maraquina fannoo qímaminau. Anée íria. Qaaramoo fásiqa aníara randáidaqa. ²⁰ Anée findifi óoqi deedaqínana misá faqa fúa. Sía óonumafi íria káqi afaaqa quqásee fúa. Qinée misá niqiqáunausa aní áfiqarara ánidaqa. ²¹ Peetooroofa óoquireenoo qímanminau. Ínnee qiníara randée maríasa maaná misá máridaqa. Ínnee nánaree qiníara randáidee qufaqa misá qiqau, Roomma máqanna sundía kiatéena maasá úriqararafa miná áuqu Kooraneeriusafa maasá diqiqaiifaqa ánidaqa. Mifá andeeqára fasiqa Ánutuna amooqímarifa ámiqira fasiqa máridanoo. Yuda máqannaasa aiqáma káaqa minára rímariafa máridanoo. Ánutuna qangiroo moó fannoo aníara óonu aqíqee narí máaqakara aniráinaqa ufa moó qímamianee qifaqa ánidaqa. ²³ Peetooroofa misá ufa iriséenoo maréeqee máaqaki quqásoofaqa faiqéenoo iqáqoofanoo Peetooroofa faqa Yoopa máqanna qaaramoó namu Yísuna ufa írimarusa Kooraneeriusana faiqi námu faqa fiqau.

²⁴ Minamúsa fífiuafaqa aanái fífaíqee fífiuafaqa Seesaree máqusa óonuraqau. Kooraneeriusafa narí átiuqa narí ákaqaafasáa faqa narí máaqaki suqú quqásoofaqa máridaqa Peetooroona áfeesimariqau. ²⁵ Peetooroofa Kooraneeriusana kooqiki óonuree kéeqararfanoo Kooraneeriusafa rafúdamakufanoo miná áikuki qúmi maree óorindari rúmafínoo Ánutufara foo miqímaseenoo innaaru qíraree qufanoo Peetooroofa miná ásauku qumáree uqéereenoo qinau, Dóo fíndifua, qinée faqa sía Ánutusa máridaqa faiqí faiqi máridaqa.

²⁷ Peetooroofa Kooraneeriusana qímamidanoo máaqaki kéeqanau. Kéeqafi qáfoofanoo faiqí ánaasee ánaamuru moómoosa minakí máriqau. Minakí óoruree misá faqa maaqí qímasee qímannimínau.

²⁸ Ínnee aiqámausa maasá Yuda máqannaasa óosana írimariafanoo. Maasá Yuda máqanna ánaamuru máaqaki sía uqanna kéeqafi misá faqa áqoondiki maríasa. Maasá amaana ufa minára firaaqóo qáoo qínoo máridanoo. Sía ánukarausee qídaqa. Dóo maqee Ánutufa qiníara sía moo ánaamuruara sía ánu kara fee qímasee rufíaa, káqi áqoondi kíannee qídanoo. ²⁹ Qinée miná ufa irisáunnana anée qiníara ániannee qíanaqa qinée sía ínniara ruffíeqa káqi ániqa. Anée nánaree qiní dáareenane.

³⁰ Kooraneeriusafa miná iriséenoo qinau. Ínnau qinée qeeqá máaqaki eenéemarufaqa innaaru qímariafanoo faiqí moó fannoo miná qamunna káaqa aréenara qámunna faqaafa qiní qífusaa kíkíqamambinoo qímaqimínau. ³¹ Kooraneeriusa Ánutufa aní innaaruqírana írinoo aní kudi fasiqauqá qimudáoo qímasee dadaaqímariannanara írinoo qáfeenoo aníara ádidanoo. ³² Dóo anée faiqí niqiqáinaqa Yoopa máqsai fuaqa. Faiqí miqóo miná áuqu uqanna Simoona moo áuqu Peetooroofa máridanoo. Mifá narí amarána Simoona faqa aandáyu apata áurimari fasiqana faqa máridanoo, ooruku námari afai qaannai miná

máaqa máridanoo fee qinau. ³³ Qinée mi-ufána iriséeqa aqee uqanna aníara óonu aqíqee ániqee qíqa. Anée ámiqimminana andeeqásee ániananoo. Dóo maasá aiqáma maa-maqánaki óoqumarifi márunanoo dóo Ánutufa qíqafaidanoo. Karaambáiqá aní qímami úfana írianeera ánidaqa.

Peetooroofa Kooraneeriusana áiku ásauku qímannimínau.

³⁴ Kooraneeriusafa miqí qímasee Peetooroona qímamisoofanoo mifá maaqí qímasee misá qímannimínau. Dóo qinée maqee maa-ainainná óosanara íridaqa. Ánutufa sía maasá Yuda máqannaasara kai ádidanoo kúqaa aiqáma máqannaasa amanamana kái iaqéera ádidanoo. ³⁵ Aiqaúmausa Ánutunara náaquqee márinaqa andeeqára óosana máridaqa miqímarifandínausara qiníndi fee qíannoo. Aiqaúma maqúsanaasa amanamana kái iaqéera qídanoo. ³⁶ Ánutufa Isaraee máqanna ámiqira fasaasa ufa asooára ufa ásauku mundírana Yísunannai qímannimínau. Mifá aiqaúma maqanna Karaambáiqá. ³⁷ Yudeeaa máqa maaqai firaaqóo kambíqoo ainainara Yoohaneefa nammári nímimaru aukua óosanaraseenoo kambíqanoo máridanoo. Kariree máqa maaqaki óosanaraseenoo miqóoqari aiqaúma Yudeeaa máqa máaqakina fífaínau. Ínnee maaqóo maríasa minára Yísunara dóo írimariafanoo.

³⁸ Ánutufa narí náaquqara maraquina Yísuna Nasa-reetee máqusaindaraanasa adíamaqásoofanoo Ánutuna afeeka máreenoo aiqámai óonuree anirée ínoo qimudáoo qínoo Sadannana áuraarai máriusa qumáreenoo aurímarusa faqa káqi márusa faqa aiqámausa idaaqamánisanau. Ánutufa qumeé miná faqa nídanoo dadaaqufanoo mi-oosanna oosanna ainainná áuqeemarinau. Ínnee minára faqa dóo írimariafanoo.

³⁹ Yuda máqanna máqusa faqa Yeerusaree máqusaki faqa Yísuna áuqoo ainaina qinée faqa akaqáusa faqa qífunnai qáfaafanausa máridaqa. Misá miná mara máree pírimmannai aunírira saqarisaa áriqau.

⁴⁰ Qaaramoo fáasaana áiqaróofanoo Ánutufa kúqiranakinaana miná uqéera fíndifínau. Fíndifínoo maasá qífusaa kooroomámbinai. ⁴¹ Sía aiqaúmausa nífusaa kooroo inau. Ánutufa maasá rusandeesámumandee mároosa maasá qífusaa kai kooroo ináu. Ánutufa kúqiranakiqari uqéerasoofaqa maasá miná faqa nárana nammári náafanausa máridaqa.

⁴² Mikamúqoo maaqí qímasee maasá naamúaqinoo qinau. Ínnee qiníara maaná faiqí ánaasee nóori kándamasee qímannimiaqa. Ánutufa qiní Yísunara káqi maríasa faqa kúqiraua faqa misá rainásee idáki fee innaarúnai fee quqánnisáanausee qinau. Minára faqa ínni aiqaúmausa máq maqee maríasa faqa qímannimíndaqa. ⁴³ Peetooroofa mi-ufána Kooraneeriusana áiku ásauku qímannimiseenoo maaqí qinau. Ánutuna tamummáqara fasiqausa aiqáma Yísunara qídaqa ákara rímariaqau. Maaqí qímariaqau. Aiqaúmausa miná saqárikinausa Ánutufa miná áuqu afeekannái misá mandáinaina numoo minínnisaannoo.

Ánutuna maraquana fannoo Kooraneeriusana áiku ásauku náakinau.

⁴⁴ Peetooroofa miqí qímarufanoo Ánutuna náaquqara andeeqara maraquana fannoo innaarúnaindari qumuréeno aiqámausa Peetooroona ufa írimarusasaa rafáaqafumannimaqanau. ⁴⁵ ⁴⁶ Maraquana fannoo náakufufaqa dadaaqufaqa moo máqanna ufa sía írimaru ufausa qímariaqau. Ánutuna firaanáikiranara faqa firaaqóo amooqímariaqau. (v 45) Yuda máqannaasa qaaramoonámu Peetooroona faqa Yoopa máqusaindari qúmusa mi-ainainná qáfamaseeqa náaquqoofaqa qiqau. Óo Ánutufa narí náaquqara maraquana ánaamuru faqa nímidanoo. Sía Yuda máqannaasa kái nímidanoo.

⁴⁷ Peetooroofa míquna níndafamaseenoo Yuda máqannaasa narí faqa ánusa qímannimino qinau. Maa-fasiqáusa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquana dóo máreea, maasá Yuda máqannaasa íafanandemmiafanoo. Yáfasiqa fee moó fannoo nammári nímiranara qáoo qíannoo fee sía amana moó fannoo qáoo qíannoo. Dóo nímia. ⁴⁸ Miqí qímasoofaqa Ánutuna ásauku mundírana Yísuna áuqusa nammári máraqau. Miqímasoofanoo Kooraneeriusafa asásidanoo Peetooroonara káqikaaqóo máriannee qufanoo eedóo qímaseenoo misá faqa qaaramoo fáasaana márinau.

Peetooroofa Kooraneeriusana qímamufanara narí aqoónausa Yeerusareenni óoru qímannimino.

(Isaraee máqannaasa aiqáma Ánutuna ufara maasáindi fée kai qímariaqau. Ánaamuru máriasara sía misáindi máridanoo fee qímariaqau. Ánaamuruara sía ánukarafauqa márinara sía misá máaqaki kéeqaa, sía misá nárana naaqée qímariaqau.)

11 Yísufa niqiqoo fásiqausa Yeerusareenni márusa faqa Yísuna ufa írimarusa Yudeeaa máqa maaqai márusa faqa ánaamuru márusa misá faqa Ánutuna ufa máreeaa foó qiqau. ² Peetooroofa Seesareea máqusaindari Kooraneeriusana maqúsaindari Yeerusareenni óoru fúfaqa miqóoqaraasa Yuda máqannaasa Yísuna ufa írimarusa Mooseena sándufara rímarusa misá aiqáma Peetooroona áqidaqa qiqau. ³ Anée ánaamuru máaqaki misá faqa máriaanafa misá faqa néeneeanafa animáriananoo. Sía Yuda maqanna fáinanduqirausa faqa máriaananoo. Náqaa fee ifanée miqínanee. Maasá Yuda máqannaasa sándufa rukíeenana miqíananoo. ⁴ Peetooroofa miná iriséenoó óosanaindari aiqáma ainainara qímannimino qinau.

⁵ Fira seera moó dínni atinai moó dínni atinai qaara faqa qaara faqa átinaí sánda rumbánoo márufanoo innaarúnaindari moó fannoo mi-sandáusa quaqée idanoo quqáaqáa ímarufanoo qiní daaqá quqásoofaqa minakínaa ainaina ámiqimasee qáfaqiafana. ⁷ Innaarúnaindaraa ufa moó qímaqimino qinau. Peetooroo dóo fíndifi arusée náa qufaqa qinée maaqí qíqa. Óo

Karaambáiqá sía uqanna. Sía sía ánu kara aandau qinée moó néemariqia. Maqee maaná sía naanáuree qímasaunanoo innaarúnaindaraafa qinoo, Ánutufa maa-ainainnára ánu karafauqa máridanoo fée qíma-saifana anée sía minára sía ánu kara fee qía. ¹⁰ Mi-ainainnára qaaramoo kári qáoo qúnanoo dóo qumu rarisáma innaarúnai quqéenoó.

¹¹ Miqí márunanoo kai Seesareea máqusaindari qaaramoo fásiqa niqqaasá anirée qinée márunna maqana kooqíki anirée qiníara randéeeaa. ¹² Ánutuna maraquana fannoo qiníara káqi rakéemasee misá faqa fúannee qinoo. Máq máriasa qíkaqaafasaa qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée qiní faqa Seesareea máqusai óoqu fíqau. Maasá aiqáma óo-quree Kooraneeriusana máaqaki kéeqaaqau. ¹³ Kéeqafufanoo Kooraneeriusafa Ánutuna qangiroo qáfoonara maasá qímaqimino. Mi-qangiroofá miná máaqaki kíkíqamambi qímannimino qinau. Kooraneeriusa anée faiqí akaqáusa niqiqáinaqa Yoopa máqusai óoquree faiqí moó miná áuqu uqanna Simoonaa moó áuqu Peetooroo miná óoqu áfiqee úruaqa. ¹⁴ Mifá ururéenoó ufa qímannimisáinaqa anée faqa aní áiku ásauku faqa innaarúna asumu márirana oosana írifaranoo fée qinau. ¹⁵ Mi-qangiroofá fufanoo Kooraneeriusafa narí aináinira faiqiuqa aqiqoofaqa qiní qífiqee Kooraneeriusana máaqaki quqáqisóofaqa qinée Peetooroosa ufa qímannimirara óosana arasáunanoo náaquqara andeeqara maraquana fannoo óoqai indaarú maasá dáakinoo máriufa maasá undée Kooraneeriusana máaqaki máriasa náakinau. ¹⁶ Miqí máru faqa qinée óonumafi iriséeqa Karaambáiqá maasá faqa maasáki máridanoo maasá qímaqimino qinau. Yoohaneefa nammáriki kéeqannimaqaidanoo kásooqaqee qinée maraqunaki kéeqannimaqaanura qufaqa íriafanana. Qinée mi-ufána iriséeqa Kooraneeriusana máaqaki náakirana qáfamaseeqa iriséeqa minára ínni qímannimidaqa. ¹⁷ Maasá Yísuna ásauku mundírana saqárikiafanoo Ánutufa narí káqi nímira ainaina narí náaquqara andeeqara maraquana maasá qíminau. Miqí kai másee Seesareea máqusai ánaamuru faqa káqi níminoo. Qinée yáusee máridee Ánutunara qáoo qianáuree. Sía amana.

¹⁸ Yeerusaree máqanna Yísuna ufa írimarusa mi-ufána iriséeqa dóo ufa Peetooroona áqimaruna taikásee quándaki Ánutunara asásidaqa qiqau. Óo Ánutufa ánaamuru naundurá quandárana faqa náaru náaru márirana faqa dóo misá faqa níminoo. Sía maasá Yuda máqannaasaindi kaifau. Miqí qúfanoo mi-ufáfa dóo taikánau.

Antiooka máqusaindaraasa Yísuna ufa írimarusa mi-ufána.

¹⁹ Mi-ufa suqirána sía kambíqooqoo Sateefeenana árukari dóo miqóoqari Yísuna ufa írimarusa quqásee ánaamuru máqa máqa dáraanimámbiqau. Akaqáusa Fooeenisia máqa maaqai fíqau. Akaqáusa Antiooka máqusai fíqau. Akaqáusa Sipurusa máqa maaqai fíqau. (Sipurusa ooruku námmari qámbaanai

ámuaqunamu máridanoo. Faiqí ánaasee moómoo miqóo máriqau.) Miqímasee ánaamuru máqusa máru-faqa Yuda máqanna misáki animárusa misákai Yísunara qímannimariqau. ²⁰ Akaqáusa Sipurusa máqannaasa faqa Sireenee máqannaasa faqa Antiooka máqusai óonu máridaqa ánaamuru márusa ásauku mundírana Yísuna ámiqira fasaasa ufa ánaamuru qímannimariqau. ²¹ Karaambáíqa afeeka dadaaqúnara Antiooka máqannaasa ánaamuru moómoo uqanna Karaambáíqa ufara asasamásee íriqa aiqámausa minásaa kaimma atooqáqau.

²² Antiooka máqannaasa ufa fannoo Yeerusareenni óoruroofaqa misá irisée Baranabasina aqiqoofanoo Antiooka máqusai óoqu fínu. ²³ Óoqreenoo níqafóofanoo Ánutufa mimaqusánaasa dadaaqímarunara óoqu níqafamáseenoo asasinoo qímannimidanoo qinau. Ínnee ínneeqa nímuqusa óokiqari kúqaa karaambáíqasaa mundúfuaqa náaru náaru miqóokai nóori runúseeqa fuaqa. ²⁴ Baranabasifa andeeqára fasiqa márinau. Náaqurara andeeqara maraquina minakí qumbiqárafafa márufa. Yísunasaa káaqa mundírafa márinau. Mi-fasannái faiqí ánaasee Antiooka máqusanaasa moómoo karaambáíqasaa atooqémariqau.

²⁵ Baranabasifa Antiooka máqusaindari Tarasusa máqusai óoruree Sauroonara randárara finau.

²⁶ Paqúrimaseenoo áfiqeenoo Antiooka máqusai animáridaqaqa faiqí ánaasee moómoo Ánutuna fasáasa ufa qímannimariqau. Moodáa aukuana miqóo máraqau. Antiooka máqannaasa miqóoqari óosana araséeqa Yísuna ufa írimarusara fúka núqu Kristiannee qímariaqau. (Maasá ufakíqari ásauku mundírana áiku ásauku kámambíqa máriasee qímariaqau.)

²⁷ Mi-aukuanná Yeerusaree máqusaindari fúka tamummaqara fasiqauqa Antiooka máqusai óoqu fíqau. ²⁸ Miqóo máridaqa misákiqari moo fásiqa áuqu Akabusafa fíndifinoo Ánutuna maraqunannai maaqí qímasee qímannimino qinau. Kásooqaqee aandaroo aiqáma máqa maaqaki náruannoo. (Kásooqaqee Karaudiusafa Roomma máqanna úriqarara kiapafa máru aukuana mi-aandaroo fákambíqafinoo nárinau.) ²⁹ Antiooka máqanna Yísuna áiku ásauku nári niqóonaua Yudeeaa máqusai márusa aandaroo nárunara dadaaqiaqéera qiqau. Aiqa máusa nári nimana nimana kái munnimma qumáree Baranabasina faqa Sauroona faqa nímuqau Yudeeaa máqa maaqai nímirara óoru fíqau.

Eeroodeefa Yameesana kuqáruuseena Yoothaneena karabúsaki quqánau.

12 Mi-aukuannái mi-fasannái Eeroodeefa Yudeeaa máqa maaqai faqa Kariree máqa maaqai faqa Peereeeaa máqa maaqai faqa Samaria máqa maaqai faqa misá kiapafa firaafá Eeroodeefa máridanoo Yísuna ufa írimarusana nárirana óosana arasée nárimarinau. ² Eeroodeefa Yoothaneena áfasaana Yameesana qumáree rumbáseenoo rákinoo nu páipanannai anuka atee ká áqinoo kuqámmarinau. Yuda máqannaasa Yísuna ufara níkuoqemarusana míqunna qáfamasee

asasámmiqau. ³ Minára asasufanóo Eeroodeefa miqíaqoo fee qímasaida kafáa miqíanauree qímaseenoo Peetooroona faqa qumárararee qímarinau. Ooruku síai feemu qoomaqunaki Peetooroona maaqímasee qumáranau.

⁴ Yameesana aruséenoo Eeroodeefa kafáa miqóoqari ooruku síai feemu qoomaqunaki Peetooroona qumáraseenoo ruúmbeeqeenoo karafúsa maqaki quqásoofaqa sundíauqa moómoo rakísimariqau. Qísaukuqara taikásee qíku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée sundíauqa eendáki faqa fáasaana faqa rakísimariqau. Áinnaaqarara qoomaqa taikáfi-naqa miná maaríqoo aiqámausa nífusaa áruanauree qinau. ⁵ Yísuna ufa írimarusana minára iriséeqa Ánutunara maqee maqee firaqóo Ánutunara innaaru qímariaqau. Peetooroona sía áruanifeera miqímariaqau.

Qangiroo eendáki qumuréenoo Peetooroona karafúsakinaana maréeqeenoo káqinni quqánau.

⁶ Moo fáasaana Eeroodeefa dúna iqáqaranasaa faiqí nífusaa Peetooroona áfiqaseeqa faiqí nífusaa áruanauree qímasoofanoo mi-eendánakina Peetooroofa sandáandoo qímaseenoo firaqa sainanda qaaraqándannai rumbáseenoo karabúsa maqaki quqánau. Sundía qaaraqánda minásaa rakísimarufanoo Peetooroofa miqandá dínni dínni qámbaanai faiqanau. Moó fannoo Peetooroona dínni ásauku namu faqa narí ásauku namufaqa moo sáinanda rumbánau. Kafáa dínni ásauku namufaqa moo súndia ásauku namufaqa moo sáinannannai rumbánau. Akaqá sundíauqa kooqíki rakísimariqau.

⁷ Mi-eendána qámbaanai miqíqa márufanoo karafúsa maaqaki qangiroo moo kíkíqinoo márufanoo káaqa qárafafa firaafá qéemarufanoo qangiroo fannoo Peetooroona áfaurinoo fíndifua qufanoo tautúm-ma uqéera qáfoofanoo sáinanda ásaukuqarasaaqaraa sáinanda narí kai idukúaki maqásaa áqufíqau. ⁸ Áqufufanoo qímaminau, aneenná pikápa atukarasée aneenná áiku ánaamu upeekásee rumbásee aneenná asausí faqaa siuta afisúmaree fíndifi dóo qiní faqa ánia.

⁹ Peetooroofa miná iriséenoo aiqáma ainaina mifá undée undeemámareenoo dóo miná faqa maqúsai ráudanau. Peetooroofa qangiroo faqa fídanoo qainásaa miqídee qinau. ¹⁰ Misá kooqí áfaisaa rakísimaruoqoo qumuréenoo qúminnaaqareenoo dóo miqóo mádaanai márusakiaqa qumuréenoo dóo miqóo firaqa kooqí qáinnannai ititára kooqíki mádaanai kooqíki qumuroofanoo naríkai mi-qainna kooqífa atúafufanoo miqandá maqúsai ráudamaki fíqau. Aatáta óoqufidaqa káqikaaqoo kísaaqasaa óoqufimarufanoo qangiroo fannoo máfi aisáseenoo tautúmakinoo taikáfufanoo Peetooroofa naríaraa kai kíkíqinoo márinau.

¹¹ Dóo narí kai kíkíqinoo máridanoo narí aunduran-nái kai írinoo qinau. Dóo qinée maqee óonumafi íridaqa sía qaináu. Ánutuna qangiroo fannoo qiní maréeqee Eeroodeena ásaukukinaana maréeqee karafúsakinaana idukúeeqeenoo mádaanai quqéenoo.

Yuda máqannaasa qiniara kúquanifeera asasiqanákinaana maréeqee káqinni quqáqiseenoo.

¹² Miqí qímaseenoo Peetooroofa narí márianinnana iriséenoo Yoohaneena amaráfa moo áuqu Marakafa miná ánoona Mariana amarána máaqai finau. Sía Yísuna ánoofau miná ánoona amarána miná máaqai finau. Yísuna ufa írimarusa moómoosa suqíqa márída Peetooroofa sía kúquanifeera innaaru qímarufanoo Peetooroofa mádaanaí anirée asukunai kooqí árinau. Árimarufanoo aináini marú manaaqafa miná áuqu Roodanamarifa kooqí atúararee qímasee óoquroofanoo Peetooroofa faandaamura kóoqiki áqoosaindari kooqí árinoo kooqí atúaanee qufanoo mi-manaaqáfa Peetooroona ufa kái iriséenoo firaqóo asamáseenoo sía kooqí atúanau, káqi quqasee sandéenoo faiqí márunnai sandée óorureenoo qímaniminu. Óo Peetooroofa mádaanaí kíkíqinoo márídanoo fee qufaqa misá qiqau sáa anée fúrufarida qíra sáa mifá karabúsaki márídanoo.

Miqí qufanoo Rooda námmarifa asasiqanoo kooripóo kooripóo qídanoo qímannimufafa misá qiqau. Sáa miná amana miná qangiroo márídanoo fee qiqau. (Óoqai mi-kamúqoo Yuda máqannaasa narí faiqí ánaasee faiqí námu maí márufanoo misá qangiroo innaarúnaindaraasa rakísi nimaqee maríafaqee qímaríqau.) ¹⁶ Misá miqí qídaqa narí qimami narí qimami márúfanoo Peetooroofa káqi áqoosai márídanoo kooqí árimarinu. Miqídaqa qumu kooqí atúasee Peetooroona qáfoofanoo káaqa náaquqanau. ¹⁷ Peetooroofa ururée ásaukunai misá ufara qáoo qímaseenoo Ánutufa narí karabúsakinaana mároo úfana qímannimiseenoo moó Yameesana faqa narí áiku ásauku Yísuna ufa írimarusa faqa qímannimiaqee qímasee úriqaree Eeroodeefa maaqóo paqúrimasee dárúandoo qímasee moosáa kukéeqarannai finau.

¹⁸ Iqáqoofaqa kanánaana Peetooroonasaa sundíauqa rakísiusa qáfoofanoo sía márufafa firaqóo tutuqída randée maríqau. ¹⁹ Eeroodeefa minára iriséenoo randáaqee qufaqa randáqanusia sía paqúriqau. Eeroodeena áranaqoofanoo narí sundíauqa rakísiusa minára iréeseenoo aiqáma misá náru taikánu. Miqóoqari Eeroodeefa Yudeeaa máqa maaqaindari Seesareea máqusai óoqu marínu.

Eeroodeefa kúqu úfana.

²⁰ Tíree máqusanaasa faqa Sidoona máqusanaasa faqa mi-maqusaqandá Eeroodeena quqúsaki márídaqa Eeroodeena maqásaaqaraa nárana marasáida néemariqau. Nári maqá mandáikunara miqí maríqau. Eeroodeefa mi-maqusaqandá rairai qímannimaqée márufafa misá náranara irisée maasá náranara fímarunna aana ititaandoo qímasee moodáanaki suqúfufaqa Eeroodeena faqa asooára ufa qianée qímasee qúmiqau. Óoqureeqa Eeroodeena máaqasaa rakísi-marú fasiqana miná áuqu Baratusa miná áqoondikamásee munnimaini amisée anée maasára ámiqira ufa kai óoquree qímami marinaqa maasá innaaqiana óoquree miná faqa ufa qianáuree

qímasee miná ánaaqiana óoqureeqa Eeroodeena faqa ufa qiqau. ²¹ Ufa qu fáasaana Eeroodeefa narí kipa-pausa qammunna ámiqirana afisúseenoo ámiqira siaqa kiapausaindi miná múqu quqásee minásaa márída ufa qímannimarinu. ²² Ufa qímannimisoofaqa mi-maqúsanaaqanda fífau únna qídaqa amooqídaqa fáaqa quqásaida qímaríqau. Maa-fasiqáfa Eeroodeefa sía faiqí faiqifau moo ánutufa márídanoo.

²³ Miqí qímarufanoo Ánutuna qangiroo fannoo qumeé Eeroodeena kuqámmarusanau Eeroodeefa misá amooqíra ufa irisée sía qáoo qímasee Ánutuna amooqiaqée qíra ufa sía qímannimuna ákiaqara dóo miná kuqámmarinu. Miná aundurái qimí moómoo néeneesoofanoo kúqinuu.

²⁴ Eeroodeefa káqi máru aukuaana Yísuna ufa taikáanifee qímaseidanoo miná ufa írimariusa nárinoo rumbéenoo ímarinu. Ánutuna ufa fannoo sía taikéenoo sía káqi máruqoo kai marínu. Firaqóo dáraaninoo dóo fífainuu.

²⁵ Baranabasifa faqa Sauroofa faqa Antiooka máqusanaasa Yísuna ufa írimarusa munnimma áuqusoona múru Yeerusaree maqannaasa nimisée Yeerusaree máqusaindari kafáa ururandée Antiooka máqusai kafáa óoqu fíqau. Miqandá moo kúmaaraa qaara auqufáqaana moo áuqu Yoohaneena amaráfa moo áuqu Maraka mi-kumaaraaná faqa áfiqee Antiooka máqusai óoqu fíqau.

Baranabasisa Sauroosa Yísuna ufa qímannimirara niqiqoofaqa fíqau.

13 Antiooka máqusai Yísuna ufa írimarusaki Ánutuna tamummáqara fasiqa akaqáusa maríqau. Ánutuna ufara qímannimarusana akaqáusa maríqau. Misá núqu Baranabasifa faqa Simeeoonara dundúqarira fee qímarufa faqa maríqau. Rukiúsafa Sireenee máqusaindaraafa moó fannoo marínu. Manaenafa Eeroodeefa narí máaqaki fírimarufa moó fannoo marínu. Sauroofa faqa marínu. ² Mi-namúsa moodáanaki márufafa márídaqa qúsasaa nárana minísee náarara márídaqa Ánutunara innaaru kái qída maríqau. Miqí márufanoo náaquqara andeeqara maraquna fannoo qímanniminoo qinuu. Ínnee Baranabasina faqa Sauroona faqa mara quqásai náaduma quqásaiifaqa miqandá náaduma qinée moo sáika ními-anauranoo qufaqa misá mi-ufána irisée sía nárana narai káqi innaaru qímaríqau. Innaaru qímasee Sauroona faqa Baranabasina faqa nísauku misásaa quqásee dóo niqiqaqau.

Baranabasisa Sauroosa Sipurusa qáfumaki fíqau.

⁴ Baranabasifa faqa Sauroofa faqa náaquqara maraquna fannoo niqiqoofaqa Seereusia máqusai óoquree sípaki akarámafufaqa Sipurusa máqa maaqai fíqau.

(Sipurusa máqannaasa ánaamuru náaduma ufa qímarusa maríqau. Yuda máqannaaka akaqáusa misáki

óonu maríqau. Baranabasifa mindáara Yuda máqannaafa márídanoo narí máaqai finau.)

⁵Sípa fannoo Sipurusa máqusa moo áuqu Saramisa máqusai múnu quqásoofaqa miqandá sípakiqari maqásaa áqufufaqa Yuda máqanna miqóo márusa ufa suqíra máqaki kéeqafufaqa Ánutuna fasáasa qíra ufa miqóo Yuda máqannaasa qímannimariqau. Mikumaaraafá moó fannoo misá faqa fufá Yoohaneena amaráfa moo áuqu Marakafa mifá faqa dadaaqídanoo qímannimarinau.

⁶Sipurusa máqa maaqa ooruku námmani fíqu fíqu inoo márufanoo firaa afuma márufaqa faiqí ánaasee maqúsa moómoo márínau. Sauroona faqa Baranabasi faqa, misá Saramisa máqusaindari maqámou fífiufaqa mi-maqa maaqána dínni ati Paafoosa mi-maqúsáni fíqau. Mi-maqúsánaki afunee fásiqa moó paqúriqau Yuda máqannaafa márufa márínau. Miná áuqu Barayisunee qímaríqau. Mifá naríara tamummáqara fasiqa fée qímarufa únna qírafa márínau. ⁷Mi-maqa maaqánaki máru kiapana áuqu qaara auqu faqáafa márínau. Moo áuqu Seerakiusafa moo áuqu Paurusafa márufanoo úriqarara kiapafa márufanoo mi-afunee fasiqáfa miná áqoondi márínau. Mi-kiapáfa írirana faqaafa márufa mifá Baranabasina faqa Sauroona faqa náaramasee qínau. Anirée Ánutuna ufa qífaqa íria qufanoo afunee fásiqa fannoo minásaa ititéemarinau. Kiapafa sía Yísunara írianifeera miqí márínau. Mi-afunee fasiqána moo áuqu Kirisa ufakiqari Eerimasa márínau.

⁹Sauroona moo áuqu Pauroonee qímaríqau. Pauroofa Eerimasana rafáaqaqíranara qáfamasoofanoo náaquqara maraquna fannoo áakufunanoo afunee fásiqa óoriki qáfamaseenoo qímaminau. ¹⁰Anée Sadannana ámaaku máríanafa máríananoo anée aiqama ainaina andeeqára ainaina namuqáa máríanafa máríananoo. Anée mandáinaina níkaru qíra ainaina aníki qumbiqánoo márifa máríananoo. Anée maqee maqee Ánutuna kúqaa ánoonufa qumáreenana uíqaa íqamméeqeenana nímimarianna fasiqafa máríananoo.

¹¹Dóo maqee Ánutuna ásauku fannoo aní rafáaqa fúannoo. Aní áfuqara dimbáfinana sía súani káaqa qárana qáfeennaranoo. Miqí qímasoofanoo áfu aiqamáqara dimbánau asukuna arufufanoo miqóo míki mákamminau. Yáfee qíní qísauku qumáreenoo aaná uqaqífiqaanoofée qínau.

¹²Kiapafa mi-fasiqána áfu dimbárana qáfamaseenoo Karaambáiqafa fasáasa ufa irisooofanoo áaquqoofanoo kúqaa ánoona fee qímasee írinau.

Baranabasisa Sauroosa Antiooka máqusa amarána maqúsai fíqa Yísuna ufa qímannimíqau.

¹³Pauroofa narí aqoónausa faqa Paatoosa máqu-saindari maqámou ooruku námmani áfainni óo-quireenoo sípaki akará máfufanoo nammári amuaqumau Pamafiria máqa maaqaki Peeraka máqusai mi-sipánaki finau. Miqóo óonureenoo Yoohanee moo áuqu Marakafa ákooqoofanoo quqáseenoo Yeerusareenni anirandée kafáa moo sípaki finau.

¹⁴Baranabasisa faqa Pauroosa faqa Peereeka máqu-saindari Pisidia máqa maaqai moó Antiooka máru máqusai maqámou fíqau. Miqóo óonuree maríqíqa Yuda máqanna misáki animárusa ufa suqíra maqaki kéeqafi óoqumariqau. Sariríqasaa narí amaanasáa kéeqafi óoqu maríqau. ¹⁵Yuda máqanna amaana máqasaa rakísirausa Mooseena sándufa faqa tamummáqara fasiqauqa ufa faqa ásaana rúmaseeqa Baranabasina faqa Pauroona faqa qáfamasee qímannimidaqa qíqau. Óo maasá qíkaqaafasaa ínneeqara aamúa qíra ufa ínniqaraki márínaqa faiqí ánaasee qímannimífaqa maasá íriaqa. ¹⁶Pauroofa fíndifinoó ásaukunnai misá rafáaqa fínoo qínau. Dóo qínée qímannimianau. Miqí qímaseenoo fíndifi maaqí qímasee qímannimianau. Óo qíní qiqoónausa Isaraee máqanna faqa ánaamuru máriasa faqa maa-maqánaki Ánutunara innauru qímaríasa qíní ufa íriaqa.

¹⁷Isaraee máqannaasa Ánutufa maasá qikeekú qikaakú rusandeesámumandeenoo narí maqusa minísee Isipa máqa maaqai óoqureeqa faiqí asumu áreeqa moómoosa kambíqau. Ánutufa narí afeekannái nífiqeeqeenoo aadána máqasaa quqáseenoo qaara fasiqa níku nísauku taikásee aukuanasaa misá faiqí ánaasee qummaara Ánutuna árufanoo sía nárínau, faiqíara foó áakuseenoo rakísí nímaqeemarinau.

¹⁹Miqóoqari Kannaana máqa maaqaki márusa qísauku taikásee dínni ani qaara marasée máqannaasa náru taikáseenoo Isaraee máqanna mi-maqána Anutufa nimisoofaqa 450 aukuna kísaaqasaa moómoo aukuna minakí maríqau. Dóo miqóoqari faiqí ánaasee rakísiaqeera Ánutufa faiqí moómoo saika máfufaqa márídaqa rakísinnimaqee maríqau. Misá maríkfufanoo tamummáqara fasiqa Samueerafa kambíqanau. Síasaiuqa fífiufaqa dóo Samueeranasaa múnu taikánau dóo miqóoqari tamummáqara fasiqauqa maríqau. ²¹Maasá qikeekú qikaakú moo káraambaiqaikammásainaqa maasáki máríani fee qufanoo Ánutufa Beesamina áti Sauroona amarána Kísana ámaaku miná níminau. Sauroona amaráfa qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana rakísinnimaqée márínau.

²²Ánutufa miná máfi afeeqásee Dafidina karaambáiqaikinau. Karaambáiqaikamáseenoo Ánutufa maaqí qímasee Dafidinara qínau. Dafidifa Yeseena ámaaku márifa qínée minara dídidanoo. Mifá qíní íriranamau fímarifa márídanoo náaru miqíkai inoo qíní íriramau fúannoo. ²³Dafidina áti moó fannoo Yísuna Ánutufa maréeqeenoo Isaraee máqanna asumu máree maríaninnanara quqánau. Narí tamummáqara ufamáu kai Yísuna quqánau. ²⁴Yísufa anirée qímannimira aukuna adeedí roofanoo Yoohaneefa nammári nímimarufa aiqáma Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímanniminau. Ínneeqa mandáinaina minísee Ánutunai ubeekámifiqa miná ufa irisée nammári marasée máriaqa. ²⁵Yoohaneefa nammári nímimarufa miná saika áukuana taikáidanoo maaqí qímasee faiqí ánaasee qímanniminau. Ínnee qíníara yáfasiqanee fee qídaqee. Sía qínée ínnee áfeesimaria

fasiqausau máridau. Dóo mifá qiní qínaaqianna qúsasaa aniráannoo. Mifá andeeqárafa máriannoo. Qinée miná uréeqarasa uqanna máridaqa, sía amana miná káqikaqoo dadaaqianáura.

²⁶ Óo qiní qiqóonausa Abarahaamana akeekú akaakú máriasa ánaamurundari anirée innaaru qímariasa faqa Ánutufa maasá qumáraninna úfana qiqáki quqéenoo. ²⁷ Yeerusaree máqusanaasa tamummáqara fasiqa ufa ásaana rúmasee sía miná óosana ámiqimandee irisée Yísuna qáfamasee sía maasá asumu qumáraninna fee qímasee tamummáqara fasiqa ufamáu Yísuna árirariqau. ²⁸ Misá miná árirufara randóosia Piratoofunnáí áfiqee múnusoofanoo qufaqa áriqau. Aruséeqa tamummáqara fasiqa ufa undée undée kaimma taikáseeqa dóo miná íri aunírira saqarisaa qaraana tatúsee dóo ákundaqau.

³⁰ Qaaramoo súanisaa márinoo Ánutufa miná kafáa mara fíndifinau. ³¹ Fíndifumasooafaqa faiqí ánaasee moómoosa káqi máru kamuqoora miná faqa Kariree máqa maaqaindari Yeerusareenni nídaqa qáfamaqoosa fíndi funa qáfamaseeqa mifá fíndifunara Isaraee máqanna qímannimidaqa kooroo ídaqa.

³² Maasá mi-amiqira fasaasa ufána maí anirée inni qímannimirara ánidaqa. Óoqai maasá qikeekú qikaakú qíma afeekaikámáqoona ánoona kúqiranakinaana uqéera fíndi finannai maasá kooroomáqimino.

³³ Dafidina idí ákara firaa kamu 2 Ánutuna ufara maaqí qinau.

Anée qiní qímaaku máriananoo
Maqee qinée aní ákausaikidaqa.

³⁴ Kafáa Ánutufa Yísunara kúqiranakiqari fíndifuaninanara faqa sía putaáfaninnanara faqa maaqí qinau.

Qinée óosana óosana náaquqara ámiqi ámiqirana Dafidinasaa qíma afeekaikámáqaaqannana miná anísaa quqáanaura.

³⁵ Minára Ánutufa kafáa maaqí qídanoo.

Anée aneenná káaqa andeeqára fasiqa sía miná amaíqí putaa írana amaquéennaranoo.

³⁶ Dafidifa narí máru aukuannei Ánutuna aináinirafa márinoo dóo kúqinau. Kuqufufaqá miná íri maréeqee narí akeekú akaakú márunaki ákundaqau. Miqímasooofanoo amaíqí putaa ínau. ³⁷ Moó fannoo kúqiranaki-naana Ánutufa mara fíndifumásainafa miná amaíqí sía putaa íannoo. Dafidifa minára ákara rúmaqoofa máridanoo.

³⁸ Máq qiní qíkaqaafasaa Antiooka máqusai máriasa maa-ufána ámiqimandee íriaqa Innindi máridanoo. Ínni numóo árirana minnínisarafa Yísufa máridanoo minára máriafaqa maasá inni qímannimidaqa. Mooseena sándufa sía faiqí ánaasee amana nári mandáinaina sándara foora rumbánnimaqáqoofa sía amana idukífaranoo. Aiqámatia Yísunara írirana rusíranannai kai minánnai kai inni numóo ákiaqa taikánnisaannoo inni mandáinaina sándara foora rumbárana idukúnnaannoo. ⁴⁰ Ínnee maqee ámiqimandee rakísiaqa óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqa moó fannoo aaquqímannimaqáqoofa ínnisaa

kambíqaandoora. Mifá maaqí qímasee ákara rúmasee qinau.

⁴¹ Ínnee íriaqa, inni kúqaa náruaninna ainainara qímannimíafaqa ínnee máfi uteéti qímasaidaqa amaráu qímariasa. Mi-ainainná inni nífusaa kambíqainaqa qáfamasee tautúmasee kúqifaranoo. Ínnee mária kamuqoo qinée moó áinaina firaa ainaina áquusaanano moó fannoo minára qímannimíafaqa ínnee minára únna fée qifáranoo.

(Pauroofa mi-tamummaqara fasiqána ufannái aaquqímannimino qinau. Ínnee maqee óoqeenáasa naana rámasee Ánutuna ufara únna fée qifooru. Ínnee maqee ákuana Yísunara únna fee qifooru.)

⁴² Pauroosa Baranabasisa Antiooka máqusai ufa suqíra maqakiqari ráudoofaqa faiqí ánaasee maaqí qímasee qímannimíqau. Amanée ínnee qara kafáa óonurandee moó Saririqa kafáa anirée qímannimíafa.

⁴³ Eedóo qímasee miqandá fufaqa Yuda máqannaai faiqí ánaasee moómoosa faqa ánaamuru Yuda máqannaai amaana ufa írimarusa misá faqa miqandá nífaqee fímaríqau. Mi-niqiqoo fasiqaqandá mi-fasiqa anaaseesá fuki faakí qímasee qímannimíqau. Ínnee maqee maqee Ánutuna káqi nímiranaki máriaqee qímasee marikínoo moó Saririqasaa Yuda máqannaai amaana máqaki kéeqafufaqa mi-maqusánaasa aiqáma Ánutuna ufa íriraree qímasee kéeqaaqau.

⁴⁵ Yuda máqannaasa moómoo ánaamuru níndafamaseeqa misá naundurái kaukaataqírafa qumbíqafufaqa Pauroona ufa rukíaidaqa mandá ufa sukúfa kai qímaríqau.

⁴⁶ Pauroosa Baranabasisa miná iriséeqa paasóosamandee ufa qímannimíqau. Ánutufa narí ufara Yuda máqannaasa náaree qímannimíaqee qímaqoona dóo inni qímannimíqáunaqa ínnee minára qáoo qímasee ititée maríafanoo. Ínnee ínnee qara sía amana náaru náaru márirana maránaaree qídaqee miqídaqa ititée maríafanoo. Ínnee miqíanara inni minniseeqa quándaki ánaamuru qímannimíanaura.

⁴⁷ Karaambáiqa fannoo maasá maa-ufána qímaqimíafaqa maí ánidaqa ánaamuru qímannimíanaura.

Qinée inni niqiqéeqa ánaamurukiaqa qóomaiki-aqeeera káaqa qáranara qímannimíafa.

Aiqáma ánaamuru maqa máaqaki máriasa ínnee misá innaarúnai fímaria aannanara qímannimíaqeera niqiqáidaqa.

⁴⁸ Miqóo ánaamuru márusa mi-ufána iriséeqa asasammáseeqa karaambáiqa fasáasa ufara dúfi dúfi qídaqa ámiqira ufa fee qímaríqau. Misákina Ánutufa rusandeesámumandoosa dóo Yísuna saqárikia náaru máriranaki kéeqaranara óosana áraqau.

⁴⁹ Miqímasooofanoo miqóoqari misaqá dínni dínni márusakina dóo karaambáiqa ufa fannoo dáraaninau.

⁵⁰ Yuda máqannaasa míquna qáfamaseeqa ánaomaseeqa mi-maqusánai faiqí firaasáuqa faqa ánaamurukina Yuda máqannaai amaana ufa írimaru ánaasee úriqararasa faqa nírana fundákusoofaqa Baranabasisa faqa Pauroona faqa maréeqee áqoosai áqusaqau. Áqusoofaqa miqandá fíndifufaqa kookoom-

ma afaqá qumáreeqa misá nínaamu araséeqa quqásee Antiooka máqusaindari Ikooniumma máqusai fiqau. ⁵² Miqandá fufaqa mi-maqusánaasa Antiooka máqusanaasa Yísuna ufa írimarusa náaquqara maraquina fannoo náakinoo qumbíqafufaqa asásimariqau.

Baranabasisa Sauroosa Ikooniumma máqusai fiqau.

14 Pauroosa Baranabasisa Ikooniumma máqusai óonuroofanoo Antiooka máqusai kambíqoo ainainafa miná amana kái Ikooniumma máqusai faqa kambíqanau. Miqandá Yuda máqanna amaana máqaki kéeqaqau. Kéeqafiqa ámiqimasee qímannimunara Yuda máqannaasa faqa ánaamuru márusa faqa moómoo uqanna Yísunasaa mundíqau. ² Yuda máqanna akaqáusa ufa rukíaseeqa ánaamuru qímannimidaqa ueeqásoofaqa iriséeqa misá faqa Pauroosa Baranabasisa ufara mandá ufa fee qímaseeqa ufa rukíaqau. ³ Míqunara miqandá kísaaqasaa mi-maqusánaki máridaqa paasóosamandee karaambáiqá dadaaqunara afeeka nímuafa faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina faiqí ánaasee dadaaqí marú ainaina óosana óosana áqusoofaqa faiqí ánaasee qáfeeqa tautúmasee qiqau. Óo kúqaa uqanna miqandákina karaambáiqá káqi nímira ufa kúqaa ánoona máridanoo fée qiqau. ⁴ Mi-maqusánaasa qámbaana raináqau. Raináfiqa akaqáfa Yuda máqannaasasaa atooqáqau. Akaqáfa niqiqoo fásiqausasaa atooqáqau.

⁵ Ánaamuru ufa rukíee márusa faqa Yuda máqannaasa faqa nári faiqí firaasá faqa moodáanaki suqúfufaqa ufa qí qísee óonisamu Pauroosa Baranabasisa náruanee qufanoo moó fannoo aaquqímannimaqooafaqa miqandá mi-ufána iriséeqa quqáseeqa rufíamareeqa Rikaonia máqa maaqai sandáqau. Rikaonia máqa maaqaki maqúsauqa moómoo máruafaqa qaara maqusa moodáaqoo máruqanda moo máqusa áuqu Ristara, moo máqusa áuqu Deerabee máruafaqa dóo miqandá Ristara máqusai náaree fiqau. ⁷ Miqóo óonu máridaqa Ristara máqusaki faqa Deerabee máqusaki faqa misaqá máru maqusausakiaqa faqa ámiqira fasaasa ufa misá faqa qímannimariqau.

⁸ Ristara máqusaki faiqí moo áiku mandáikirafa márinau. Maqóokari mi-kamúqooqari miqínoo máruafa márinau, sía aaná nufa. ⁹ Mi-fasiqáfa Pauroona ufa káaqa írimarufanoo Pauroofa óonurama qáfanau. Qáfamasee maaqí qímirínau. Maa-fasiqána írirafa Yísunasaa rusínoo máriafa amanaikírafá máridanoo amaná fíndifuanoo qímaseenoo mi-fasiqána óori qáfamaseenoo firaa kari maaqí qímasee qímaminoo qinau. Anée fíndifua. Andeeqáseenana rútaqina fíndifúa. Miqí qufanoo mi-fasiqáfa rútaqi fíndifinoo dóo maqúsamau óonuree anirée inau.

¹¹ Faiqí ánaasee miná qáfamaseeqa fáaqa fuísee qídaqa tutuqídaqa nári ufakíqari Rikaonia ufakíqari maaqí qiqau. Ánutuqanda faiqikámambi dóo maasáki qumu máridaqa nídaqa, Yísufa niqiqoo fásiqaqandara Ánutuqandee qiqau. ¹² Mi-maqusánaasa Ánutufara foo

únnaqira anutuqanda nimana áuquqooafa misáki máriqau. Moó fannoo uréeqarafa ufa akoofása miná áuqu Eerameesáfa márinau. Mi-maqusánaasa áiku mandáikirafa fíndifirana qáfamaseeqa Pauroosa Baranabasisara maasá ánutuqanda qumu máridammia foo qímasee Baranabasinara anée maasá úriqarara ánutufa aní áuqu Seeusaneé qiqau. Pauroonara anée ufa akoofása máridana maasá uréeqara ánutufa aní áuqu Eerameesaneé qiqau.

¹³ Misá firaa Ánutuna Seeusana amaana máqa mi-maqusána naambeéqai márinau. Mi-amaana maqánasaa aanáiqikirafa Baranabasisa Pauroosa níqafamáseenoo tatúfira aandau suqásee nimisée innaaru qiaqée qímaseenoo burimakáu ákoonauqa rarisámammaree mínisee miná anukakí kukúqamma quqásee rarisámammareeqa faandaamura kóoqiki múnusoofaqa faiqí ánaasee aiqáma suqúsee aniroofanoo Baranabasisa Pauroosa misá tatúfirana suqáqimidee qímasoofanoo níkoqooofanoo kakéenna qáoo qiqau. Kakéenna qáoo qufaqa sía íruafa miqandá nári qamunna qumáree rakéemmaqusee faiqíki óonuree anirée fáaqa quqásee qímannimiqau. Maaqandá faiqí faiqi máridaqa. Inni fooqáasa máridaqa, sía ánutusa máridaqa. Maasá ánoona Ánutuna ámiqira fasaasa ufa qímannimirara ánidaqa. Ínnee máq maaqána fífau dapi ainaina máridanoo miná minnísee quándakinaqa káqi márirra Ánutunara íri-aqeera ánidaqa. Mi-kaqi marira Anutúfa mifá kai innaarúna faqa maqá faqa ooruku námari faqa minakímari ainaina óosana óosana faqa áuqu quqána. Óoqai mifá faiqí ánaaseera ínneeqa mandá íriramau káqi fuaqée qímarinai. ¹⁷ Mi-kaqi marira Anutúfa innaarúnaindaraa aaku faqa nárana óosana óosana narí ákuanasaa moo nárana narí ákuanasaa moo nárana nímmarifa máridanoo. Ínnee miná qáfamaseeqa ínnee faqa maraséeqa minára kai asásimariafanoo. Mi-ainainná miqímarianannai narí márina kooroománnimidanoo. Ínnee miná qáfeeqa minára kai asásiaqa. Faiqí ánaasee mi-ufána iriséeqa káqikaaqoo indee indee qídaqa kafáa káqikaaqoo mara mara rídaqa tatúfira aandau nímanee qímariqau.

¹⁹ Antiooka máqusa amaráfa Pisidia máqa maaqaki moó Antiooka máqusa márinai. Mindáraa Yuda maqanna akaqáusa faqa Ikooniumma máqusaindari akaqáusa faqa moodáanaki suqúfufaqa Ristara máqusai óonureeqa miqóoqaraasa faqa ufa qí qíséeqa Pauroona qumáreeqa maqámau rarisaqá fífíuafa faandaamura áqoosai áquseeqa óonisamu suqú qumáree misamúna Pauroona árimariqau. ²⁰ Dóo kúqinoommi-foo qímasee quqásee fufanoo Pauroofa Yísunara ufa qímannimimarufaqa Yísuna ufa írimarusa miná aaqá anífíqu fíqu mámbufanoo Pauroofa narí kai misá qámbaanai fíndifinoo dóo quqásee maqúsai kafáa kéeqanau. Iqáqooofanoo kanánaana Pauroosa Baranabasisa fíndimaqee Deerabeera máqusai fiqau.

Baranabasisa Sauroosa oonurandeeqara Antiooka máqusa uqannai ániqau.

²¹ Miqóo Deerabeera máqusai óonu máridanoo ámiqira fasaasa ufa qímannimí marúfaqa moómoosa Yísuna áiku ásauku kámambiqau. Deerabeera máqusanaindari Pauroosa Baranabasisa óonurandee anirée kafáa Ristara máqusai óonisamu áru maqusanai kafáa ani káqikaaqoo marikíqa quqásee Ikooniumma máqusai kafáa óoqu fíqau. Miqóo faqa káqikaaqoo máriqa quqásee Pisidia máqa maaqaki moó Antiooka máqusai kafáa fíqau.

²² Mi-maqusáusakiaqa nídaqa Yísuna ufa írimarusa fuki faakí qímaseeqa qíqau. Ínnee Yísuna ufasáa mundúfiqa kúqaa ánoonaikiaqa. Maasá aiqáma moómoo mandáinainaki máraqa kadáapiriqa fífi íqa Ánutuna quqúsaki kéeqaanauree qídaqa. Minára ínnee faqa sía minnísaaqa káqikai fuaqa. ²³ Aiqáma maqusakiaqa nídaqa Pauroosa Baranabasisa Yísuna ufa írimariasakinaana qumáreeqaida rakísirausaikimariqau. Quqásaida nárana minnísee innaarukái qiaqée qímasaida maqee náriqa fúkasaa karaambáiqasaa írirana rusímariasara misára rakísiaqee qímasee quqáqau.

²⁴ Pauroosa Baranabasisa Pisidia máqa maaqaki óonuree anirée máseeqa Pamafiria máqa maaqai kafáa anirandée fíqau. ²⁵ Miqóo miqandá Peeraka máqusai Yísuna fasáasa ufa qímannimiseeqa ooruku námmarinni Ataria máqusai óoqu fíqau. ²⁶ Ataria máqusaindari sípaki akarámafufaqa Antiooka máqusai kafáa fíqau. Óoqai indaarú Antiooka máqusai óosana áraqau. Miqóo Yísuna áiku ásauku miqandá raíneeqee Ánutuna ásaukuki quqásoofaqa Ínneeqara karaambáiqau ufa máraqa nuaqée qímasoofaqa mi-saikána máraqa nímariaqau.

²⁷ Baranabasisa Pauroosa Antiooka máqusai aniréeqa Yísuna ufa íri marúsa aiqáma suqú quqáseenoo Ánutufa miqandánnai aiqáma ainaina naamúaqinoo uqannífiqeenoo qímaseenoo Ánutufa miqandánnai ánaamuru kooqí atúasoofaqa misá faqa Yísunara íridaqa. ²⁸ Miqí qímannimiseeqa miqóo Antiooka máqusai kísaaqasaa máriqau.

Pauroosa Baranabasisa Yeerusareenni óoruree Yísuna áiku ásauku irámmirirara óoru fíqau.

15 Yudeeaa máqa maaqakinaasa Yísuna ufa írimarusa akaqáusa Antiooka máqusai óoqureeqa Yísuna ufa írimarusara maaqí qímasee únna qídaqa naamúa qíqau. Ínnee Yísuna ufamáu kai fídaqa sía Mooseena sándamau fímariafanoo sía fáinanduqiraua sía innaarúnai asumu máreefaranoo fee qíqau.

² Pauroosa Baranabasisa mi-Yudeea máqanna fasiqúsara qáoo qímasee mi-ufánara fíraaqóo ufa qí qísee ufa raináqau. Miqí qímaseeqa misá moodáa ufa qímaseeqa qíqau Pauroosa Baranabasisa akaqáusa maaqóoqaraasa sáimbaqa Yeerusareenni óoru fúaqa. Óorureeqa Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa qímannimi-

faqa maa-ufánara náqaa náqaa fee qífaqa óorurandee qumurée qífaqa íria.

³ Antiooka máqusanaasa Yísuna ufa írimarusa misá niqíqámasoofaqa Yeerusareenni óoru fídaqa óoriqaree Fooeenisia máqa maaqai faqa Samaria máqa maaqai faqa Pauroosa Baranabasisa náriqa níniunara faqa ánaamuru moómoosa quándaki Ánutufinnai ubeekoonára faqa qímannimiqa fímariaqau. Yísuna ufa írimarusa minára iriséeqa fíraaqóo asasiqau.

⁴ Yeerusareenni minamúsa óoruroofaqa Yísuna ufa írimarusa miqóo márusa faqa nári faiqí fíraasá faqa Yísuna afaaqasáa áqoondiuqa minamúsa óoqu nífiqeeqee quqásoofaqa máridaqa Baranabasisa Pauroosa nári níniuna óosana óosana aamína máqanna moómoo Yísunasaa atooqéeuna mi-fasaasáusa qímannimimariqau. ⁵ Farisai ámaana ufa qímarusa akaqáusa Yísuna ufa irisée miná áiku ásauku faqa miqóo Yeerusareenni máriqau. Misá faqa Baranabasisa faqa Pauroona faqa ufa irisée fíndifiqa maaqí qíqau. Ánaamuru máriasa Yísuna ufara eedóo qídaqa sía káqi máriqa maasá Yuda máqanna fáinanduquséeqa Mooseena sándamau fídaqa innaarúna aana máreefaranoo.

⁶ Yísuna faiqí námu niqíqoo fásiqausa moómoosa misá faiqí fíraasá faqa minára iriséeqa moodáanaki suqúfufaqa ufa qímariaqau.

⁷ Kísaaqasaa mi-ufána qída maríqau. Miqí márufanoo níndafoosia Peetooroofa fíndifi maaqí qímasee qímannimino mi-ufána rafáaqafinau. Qíní qíkaqafasaa Ánutufa sía maasá kaifau, ánaamuru faqa ámiqira fasaasa ufa irisée eedóo qiaqée qímaseenoo ínnikinaana qíní qumáreenoo, anée óosana aréenana ánaamuru qímannimia qufaqa miqímmiqifana. ⁸ Ánutufa faiqí aiqáma nímuqusa naundurá írimarifa máridanoo. Mifá ánaamuruara faqa eedóo qímaseenoo náaquqara maraquna maasá undée miqikai ínoo misá faqa níminau. ⁹ Sía maasá faqa misá faqa rainéenoofau qinau, amanamana kái fee qímasee misá mandáinaina numoo náriqa Yísuna saqárikiranannai míninnisanau. ¹⁰ Ánutufa miqímmaqai faqa ínnee nánaree fíraa qumaara maréeqee fífau misá nífaariki quqáidee. Mooseena sándufa qaaráikino máridanoo ámiqirafa faqa ummaara nímarifa faqa márinara maasá qikeekú qikaakú maasá faqa qumaara táfirana sía amanaikí máriafanausa máridaqa. ¹¹ Ínnee sía miqífaqa. Maasá Yísuna saqárikamásoofanoo Karaambáiqau Yísufa narí áfaariranannai maasá útaaqeenoo. Ánaamuru miqí kai másaafanoo dóo misá faqa miqíkaimminoo útaaqamánnimaqeenoo.

¹² Peetooroofa miqí qímasoofaqa aiqáma dáimámbi írimarufanoo Baranabasisa Pauroosa nári níniunara óosana óosana qímannimufaqa íriqau. Miqandá ánaamurukiaqa nímarufanoo Ánutufa miqandánnai faiqí sía áuqaaqaa ira ainaina áuqusoofaqa faiqí ánaasee qáfoonara mi-ufána miqóo Yeerusareenni súqimariasaa qímannimimariqau. ¹³ Baranabasisa Pauroosa ufa taikásoofanoo Yameesafa fíndifinoo ufa moó qímanniminau. Óo qíní qíkaqafasaa qíní ufa íriaqa. ¹⁴ Ánutu-

fa ánaamuruara ámuqusufanoo misákinaana akaqáusa maréeqeenoo naríara naríndikiaqeera máranau. Mi-ainainna óosanara Peetooroofa fáasai maasá dóo qímaqimino. ¹⁵ Dóo miqúnaki óoqai tamummáqara fasiqa ákara kooroo ináu. Minára maaqí qímaqoona.

¹⁶ Qinée kásooqaqee kafáa qúmunauree qinau. Qumuréeqa Dafidina áiku ásauku máaqa rapéeiara foo inoo márifaqa kafáa qumurée usakánaura. Miná maqúsa úrisinoo márifaqa miná faqa rukíanau-ra.

¹⁷ Miqíqanaqa máaqanna máaqanna karaambáiqara randáaqeera.

Aiqáma máqannaasa náaraanausa qiní ufara ánifaranoo.

¹⁸ Qinée karaambáiqqa óoqai maa-ufáusa kooroo qíafanausa márídaqa.

¹⁹ Yameesafa mi-tamummaqara ufána qíman-nimiseenoo naríara qinau. Qinée maa-ainainnára írúnafa maaqímminoo márídano. Ánaamuru máriasa moo máqannaasa quándaki Ánutufinnai ubeekéemari-asa sía kádáapi fífa uanáura. ²⁰ Sía misá miqífaqa maasá ákara kai rúmeeqee misá nímianaúra. Akaqá ufa maa-ufáusa kai uqannífqaanaúra. Faiqí moó fannoo nárana maraséenoo moo únnaqira Ánutunara innaaru qímasee áminana miqíra nárana sía naaqa. Faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarinnanara sía miná máraaqa. Aandá u moó anukakí ataakírarana fidíka káqi maaqínaki márinnana síamma naaqa. Fidíka káqinni tati áqusee amaqí kai naaqa, fidíka sía miná naaqa. Dóo miqí kai qímasee qímannimiaqa. ²¹ Aiqáma máaqanna maaqanna máriasa aiqáma Sariríqa Yuda máqanna amaana máqakina Mooseena sándufa óoqaindari áukuana aukúana ánaamuru ásaana rúmasaídaqa qímannimimariafaqa Mooseena sándufa óosana óosana amaná írifaranoo. Maasá miqí kai íqa ánoona ainaina kai qímannimianaúra.

Yísufa niqiqoo fásiqausa pásaa ákara rúmmeeqee maqúsa maqusa nímaqana.

²² Yísuna ufa írimarusa aiqáma Yeerusaree máqusakinaasa Yísuna faiqi námu niqiqoosa faqa faiqí firaasá faqa Yameesana ufa irisée eedóo qímaseeqa qiqau. Maasá qeeqákina akaqáusa suqúmameeqa Baranabasi-na faqa Pauroona faqa Antiooka máqusa niqiqáifaqa óoqureeqa mi-ufána qímannimiaqeera. Miqí qímaseeqa faiqí moo áuqu Yudasifa miná moo áuqu Barasabasi miná faqa Sirasina faqa mara quqáqau. Aiqámausa miqandára ámiqira fasiqa andeeqáraqandee qímarusa máríqau. Misá miqandá maréeqee Sauroosa Baranabasisa nimiséeqa papiqa ákara rúmmeeqee nímiqau.

²³ Mi-papiqánaki ufa maaqímminoo márínau.

Ínnee Antiooka máqanna faqa Siria máqanna faqa Sirisia máqanna faqa sía ínnee Yuda máqannaafau máriafanoo, ánaamuru míni maqaqoosá máriafanoo maasá Yísuna faiqi námu mifá niqiqoosa faqa faiqí firaasá faqa maasá ínnee níkaqaafasaa nífasausamara ín-

ni nímandaidaqa. ²⁴ Maasáiqari faiqí akaqáusa nári kai ínnee unnái óoqureeqa fáinanduqira ufa faqa Yuda máqannaasa sándufa óosana óosana faqa qímannim-ufaqa iriséeqa qaara irirana máraqau. Sía maasá niqiqáafanau óoqu fiqau. Nári íriranannai óoqu fiqau. ²⁵ Maasá minára iriséeqa moodáanaki suqúfiqa ufa qí-maseeqa Baranabasi-na faqa Pauroona faqa qaara fasiqa mara quqásaafaqa miqandá faqa ínnee iannai óoqufifaranoo. Minamúsa ínnee ufa qímannimiaqeera. ²⁶ Baranabasi-na Pauroosa sía kúqiranara ruffeemariasa kái paasóosamasee Karaambáiqqa Yísuna ásauku mundírafa miná saiká uqéere maríasa márídaqa. ²⁷ Maasá indaarúqaa Yudasina amarána faqa Sirasina faqa ínnee iannai niqiqáanaqa óoqureeqa papiqakinaa ufa nóoqiqari qímannimifaqa íriaqa. ²⁸ Ánutuna náaquara marauna fannoo maasá faqa moodáa karákaimmídano. Sía maasá moómoo sándufa ín-nisaa quqánaúra. Maa-qaaramoo sandufána kai ín-nisaa quqánaúra. Maa-qaaramoo fira ufa namúna kai ínnee nímiánaúra. ²⁹ Faiqí moó fannoo nárana maraséenoo narí moo únnaqira ánutunara dúfi dúfi qímaseenoo ínnee níminafa sía miná naaqa minnísaqa. Ínnee aiqáma aandau fidíka sía naaqa. Ataakíraa aandau sía miná amaqí naaqa. Faiqí ánaasee narínni narínni úmmuarirana sía máraaqa. Ínnee máq qinée qúnnainaina sía máreeqa ámiqiranaki márifaranoo. Dóo maa-ufána taikéenoo.

³⁰ Yísuna faiqi námu Yeerusaree márusa mi-akarána rúmmeeqee ufa máree marúsa nímuafaqa máreeqa Antiooka máqusai óoqu fiqau. Antiooka máqusai óoqureeqa Yísuna ufa írimarusa suqúseeqa papiqakinaa ufa ásaana rufaqa írufanoo ámiqikaimminau. Miná iriséeqa firaqóo asasamaseeqa qiqau. Maa-ufáfa maasá poodúqara ufa márídano fee qiqau. ³² Yísuna ufa írimarusa naríara naríara qíkaqaafasaa fee kai qí-mariqau. Yudasina amaráfa faqa Sirasafa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqaqara máruqanda. Miqandá kísaaqasaa nári níkaqaafasaa faqa márídaqa poodúqara ufa faqa qímannimimariqau. ³³ Yeerusa-reendari qúmusa máriufaqa Antiooka máqanna Yísuna ufa írimarusa susúmmasee nímandamásoofaqa Yeerusareenni kafáannai óoru fíqau. ³⁴ ³⁵ Pauroosa Baranabasi-na miqandá sía Yeerusaree máqusai óoru fíqau káqikaaqoo kísaaqasaa Antiooka máqusai máríqau. Miqandá faqa akaqáusa namufaqa karaambáiqqa ufa óosana óosana ufa ásaana rúmasee naamúsa qímannimimariqau.

Pauroosa Baranabasisa rainákiqa náadu náadu fiqau.

³⁶ Máriufanoo Pauroofa Baranabasi-na qímaminoo qinau. Dóo fíndifinaqa aníndiri óoqai níniaafannanakinai máaqanna máaqanna nídaqa níuqí.

³⁷ Baranabasi-na eedóo qímaseenoo Yoohanee amarána moo áuqu Maraka kafáa áfiqararee qímasoofanoo Pauroofa qáoo qinau. ³⁸ Óoqai maasá faqa fínoo Pamafírria máqusaindari óonurandee ánufa sáina káqi máríani. Sía maasá faqa aiqámai nínoo kasaaqáindari óonurandee ánufa. ³⁹ Miqí qínoo Baranabasisandíri ufa

raináqau. Ufa rainásee rakéemaki náadu náadu fiqau. Baranabasifa Marakana áfiqamaree sípaki akarámafufanoo Sipurusa áfumai narí maqá máaqai finau. ⁴⁰ Antiooka máqannaa níkaqaafasaa márusa Pauroosa Sirasisa mara quqásee innaaru qímasee qiqau. Ánutuna áfaarirafa ínneeqara Ánutuna saika máree márifanoo ínniqara rakísinnimaqaani.

⁴¹ Qímasoofaqa miqandá Siria máqa maaqaki faqa Sirisia máqa maaqaki faqa óonuree anirée ídaqa Yísuna ufa írimarusa afeekaiká mánnimaqee maríqau.

Pauroosa Sirasisa Timootina áfiqasee nímaríqau.

16 Pauroosa miqóoqari Deerabee máqusai faqa Ristara máqusai faqa finau. Mi-maqusa qandá narí aaqá narí aaqá adeedí márínau. Miqóo Pauroofa Yísuna ufa írimaru kumaaraana moó paqúrinau. Miná áuqu Timootifa. Miná ánoofa Yuda máqannaa ánaasee márínau miná ákoofa Kirisa máqusaindaraafa ánaamuru márínau. ² Ristara máqusai níkaqaafasaa márusa faqa Ikooniumma máqusai níkaqaafasaa márusa faqa aiqáma Timootinara ámiqira kumaaraa fée qímaríqau.

(Yuda máqannaasa aiqáma Mooseena sándufamáu fídaqa Isaraee máqannaa fee qiaqeera fáinanduqimariqau. Míqunara fáinandammuídee qímaríqau.)

³ Pauroofa Yísuna ufa maqusa maqusa qímannimira-ree qímaseenoo Timooti aniraínaqa ínneisaimbaqa fídaqa Yísuna ufa qímannimiqa fíqu fiqúia. Misaqá fíqu fíqumma márusa Yuda máqannaasa aiqáma Timootina ákoonara ánaamurufée qída írimarusa maríqau. Pauroofa Yuda máqannaasa Timootinara qáoo qifoo qímasee Yuda máqannaasa fáinanduquamaqaseeqa áfiqee fímaríqau.

⁴ Misá maqúsakiaqa óonuree anirée máseeqa Yeerusareenni máru niqiqoo fásiqausa faqa faiqí firasá faqa misá sándufa suqúseeqa papiqasáa ákara rúmaqoona mi-ufána qímannimidaqa qiqau. Ínnee sía Yuda máqannaasa sándufa óosana óosana irisée qumaara náruani. Yísuna faiqi námu niqiqámaqoo fasiqausa misá sándufauqa minamúna kai rakísi qumáraqee qufaqa miqímmimariqau. Miqí máru-fanoo maqúsa maqúsa Yísuna ufa írimarusa afeekaikámánde mapukúsee maríqau. Faiqí moómoosa faasaambáasaana iriséeqa dóo misásaa atooáqau.

Pauroofa qainásaa Maseedoonia fásiqa ufa írinau.

⁶ Pauroosa Sirasisa miqóoqari Firikia máqa maaqaki faqa Karatia máqa maaqaki faqa óonuree anirée ídaqa qímannimimariqau. Miqóoqari misá Asia máqa maaqai fuanéerufanoo náaquqara maraquna fannoo misá rafáaqafusoofaqa óonurandaqau. Sía minakí qímannimianneera miqínau. ⁷ Misá miqóoqari Misia máqa maaqaindari oosirana fíaaqaree Bitinia máqa maaqa fíraree qufanoo Yísuna maraquna fannoo rafáaqafuqa óorurandee Misia máqa maaqa qám-baanai ái aikátee Tarooasa máqusai ooruku námmani

átinni maríqau. ⁹ Misá miqóo Tarooasa máqusaki márufanoo Pauroona qainá áfu nánanau. Qaináki Maseedoonia máqannaa fasiqa qáfanau. Mi-fasiqáfa Pauroona fuki faakí qídaqa qainásaa áaramásee qinau. Anée maí Maseedoonia máqa maaqai anirée maasá dadaaqía.

¹⁰ Miqí qufanoo Pauroofa maasá qímaqimufaqa maasá minára Ánutufa maasá Maseedoonia máqa maaqai ámiqira fasaasa ufa qímannimiqeera qídaqa qímasee dóo deedaqíafannana.

Firipi máqusai Ridia námmarifa Yísuna ufa írinau.

¹¹ Maasá Tarooasa máqusaindari sípaki akarámafi andeeqásee Samootarakee máqusai óonuraafannana iqáqoofanoo kanánaana Neeapoorisa máqusai Maseedoonia máqa maaqaki máru maqusana mi-sipánaki fiqíafana. ¹² Miqóo maasá sípakiqari maqásaa áqufu-faqa Firipi máqusai adeedí marú maqusai maqámau fiqíafana. Firipi máqusa Maseedoonia máqa máaqakina maqusáuqa moómoo márínau. Aiqáma maqusauqa aruséenoo Firipi máqusa mifá úriqarara máqusa firaafá márínau. Roomma máqannaa kiapausa kaamána firaa taunna márínau. Roomma máqannaa sundíauqa kiapausa faiqí ánaasee miqóo moómoo ani maríqau.

¹³ Moómoo taunnakiaqa Yuda máqannaasa miqóo asaqí ani márusa nári amaana máqa usakée maríqau. Akaqá táunnakiaqa sía usakée maríqau. Sariríqasaa Yuda máqannaasa ráudamakufaqa nammári áfainni óoqu óoqumarifufaqa miqóo naríaraa amaana qímasaidaqa óoqu randée maqúsai úrimariqau. Maasá Firipi máqusai ani marikámmasee Yuda máqannaasa innaaru qírana óosana iriséeqa Sariríqasaa Firipi máqusaindari ráudamakiaqa nammári áfainni Yuda máqannaasara óoqu randáqiafana. Paqúrimasee Yuda maqannaa ánaaseeuqa kai márufafa misá faqa óoqu marifí ufa qímannimiqiafana. ¹⁴ Mi-anaaseesákiqari moó fannoo miná áuqu Ridia námmarifa sía Yuda máqannaa anaasee Tiatira máqannaa ánaasee márínau. Mifá qamunnasaa ákimaru qumisána mi-ainainíranaki máru anaaseefa márídanoo Yuda máqannaasa amaana ufa qímarufa márínau. Pánnoona arira qumisa aináiníranaki márufa márídanoo firaa munnimma áqimaru ainainasaa rakísimaru anaaseefa márínau. Mi-anaaseefá Ánutunara rímarufa márínau. Ánutufa kukéeqasee dadaaqunara Pauroona ufa ámiqimasee írinau. ¹⁵ Mi-anaaseefá faqa miná máaqaki akaqáusa márusa faqa iriséeqa nammári máraqau. Nammári maraséenoo maaqí qímasee sandanáina qídanoo maasá qímaqiminu. Ínnee qiníara kúqaa Karaambáiq saqárikidanoo fee qímasee ínnee aiqámausa qiní máaqaki ani ámiqimasee máriaqee qufaqa dóo maasá miqímmiqiafana.

Pauroosa Sirasisa mánaaqa aundurákinna fáafasaaqa aqiqanau.

¹⁶ Moo fáasaana kafáa innaaru qíraree qímasee namári áfainni óoqufimarafananoo moo mánaaqa fanoo maasá aanái paqúrinau. Mi-manaaqáfa fáafasaaqa áakimarufa márufanoo mi-faafasaaqáfa dadaaqufanoo mi-manaaqáfa kásooqaqee kambíqaaninna ainainara maqee maqee tamummaqaséenoo dóo mifá quqóo kai miná ánoona kambíqee márinau. Moómoosa mi-manaaqá funnai óonureeqa qímamidaqa qiqau. Feefaurúmasaifana maasáki kásooqaqee kambíqaaninna ainainara akooroomásee qímanniminaqa miná akiaqara feefaurú ámianauree qufaqa mi-manaaqánasaa rakísimarusa miqí qufaqa firaa munnimma áuqu ramásaida máree maríqau. ¹⁷ Maasá Pauroona faqa fufanoo mi-manaaqáfa maasá faqa fímarinau. Fídanoo fáafasaaqa dadaaqufanoo firaa kari fáaqaqumaseenoo maaqí qímasee narí tamummaqasée misaqanná márusa aiqámausa qímanniminau. Maa-fasiqa namúsa firaa Anutuna úriqararana saiká faiqi namu máridaqa innaarúnai fímari aana uqannífiqarara ani máriasa máridaqa. ¹⁸ Faasaambáasaana moómoo kari mi-ufána qímaniminoo nímarinau.

Miqí márufanoo Pauroofa qáfoofanoo ákooqoofanoo quándaki minakínaa fáafasaaqa qímaminoo qinau. Yísufa Ánutuna ásauku mundírafa qímaqimifaqa qímamidaqa anée maa-manaaqána aunduráindari rafúdamaki fúa.

Miqí qufanoo miqóokai mi-faafasaaqáfa ráudamaki sandánau.

Mi-maqannáasa Pauroosa Sirasisa rumbáqau.

¹⁹ Mi-manaaqána rakísirausa miná qáfamasee bóo qímasee náqimásee maasá minásaaqaraana munnimma firaaaná maránauree. Miqí qímasee áanoomasee Pauroona faqa Sirasina faqa qumáreeqa rarisámammaree kiapana oopísaki quqáqau. Mi-oopisáfa sía káqinni márinau, makéeta qámbaanai márufaqa misá Pauroosa Sirasisa rarisámasee mi-oopisánaki quqásee aiqáma kiapausa náaramasee únna qímasee qiqau. ²⁰ Maa-fasiqa qandá Yuda máqannaqanda maasá táunnaki aniréeqa mandáinaina óosana óosana uqéeraidaqa. ²¹ Misá nári sándufa qímaqimiafaqa káqi rúnna kai ubeekámaqimaqaidaqa. Maasá Roomma máqanna sándufa ámeemaanai máridaqa nánaree káqi rúnna ubeekámaqimaqaida fee.

²² Faiqí ánaasee aiqáma minára kúqaa kúqaa qufaqa kiapausa iriséeqa níranaqoofaqa Pauroosa Sirasisa qamunna uturúqusee miqandá mara quqásee sundíauqa qímannimufaqa unnaná sámua náruaqee qufaqa ámiqimandee firaqóo náriqau. ²³ Naruséeqa karabúsa maqaki quqásee minásaa rakísimaruna qímamiqau. ²⁴ Anée ámiqimasee maaqandá rumbáa qufanoo mifá karabúsa qámbaana oosiranaki quqáseenoo níku nísauku saqári mammaaqai quqásee

rumbánau. (Miqandá quqásee sandáifanoo misásaa rakísiinafa mifá kúquannoo. Karabúsa rakísirafa narí kúqiranara rufiaseenoo ámiqimasee ummárasee rumbánau.)

²⁵ Eendámuqusai Pauroosa Sirasisa nifaaqa nídafimarufaqa aupúridaqa sía mi-aupurarannára íriqau káqi innaaru qídaqa Ánutunara amooqídaqa minásaa asasíra idi réemarufaqa karabúsauqaindi moómoosa írimariqau. ²⁶ Miqí márufanoo firaqóo tautúmufanoo maqá inaakufa kási kásinau. Mi-maqáfa kásinoo karabúsa maqa faqa aiqáma kási kásimma quqásoofanoo karabúsa kooqíuqa nárikai atúafufanoo karabúsa rumbéeqoo sáinandausa faqa narí kai idukúakidanoo narí kai maqásaa áqufinau. ²⁷ Karabúsa rakísirafa káaqa kai tíqinoo máriuqa tautínoo fíndifinoo qáfoofanoo karabúsa kooqí atúanoo márufanoo qáfeenoo Óo aiqáma karabúsa fasiqa dóo sandámambi misá miqíana akiaqara firaasáuqa qiní dárifoora sáina qeeqá kai qeeqá darusée kúquanee qímaseenoo narí rákimaru paipana qumáreenoo minánnai narí raqúru ámianeerufanoo Pauroofa rumbára máqakiqari miná qáfamaseenoo firaakarí fáaqa rúmasee qímaminau. Sía anée aneenná asumu kurídia, maasá aiqáma káqi máridaqa.

²⁹ Karabúsa rakísirafa miná iriséenoo qóomara naméeraqufaqa qóoma qumbí ámufanoo qumáreenoo sandéenoo rumbára maqaki Pauroosa Sirasisa kúqaa ánoonauqa qímariqandee qímasee áaquqeenoo áindiriroofanoo miqandá níqúkina óoqi máreenoo maqásaa áqufinau. ³⁰ Miqóoqari fíndifinoo miqandá mi-maqánakinaana nífiqeenoo mádaanai óoqureenoo irámmirinoo qinau. Ínneeqara qiní náqimsaifaqee innaarúnai asumu márianauree.

³¹ Miqí qufaqa miqandá qiqau karaambáiqqa Yísunasaa mundúseenana dóo minakí kéeqaa. Miqínana innaarúnai asumu márinnaranoo. Anée faqa aní máaqaki máriasa faqa miqínaqa miqíaqa.

³² Miqí qímasee Karaambáiqqa ufa óosana óosana mi-fasiqána faqa miná máaqaki márusa faqa qímannimiqau. ³³ Karabúsasaa rakísirafa miqandá ufa íri iseenoo mi-eendámuqusánaki Pauroona faqa Sirasina faqa maramáreenoo sáamu náriiqoona nammárinnaí fidíka áuqeeseenoo narí faqa narí áiku ásauku faqa aiqámausa amaana námari máraqau. ³⁴ Miqóoqari karabúsa rakísirafa Pauroona faqa Sirasina faqa nífiqee narí máaqaki múrusee nárana nimisoofaqa naqau. Karabúsasaa rakísimarufa narí áiku ásauku faqa dóo maqee Ánutunaki kéeqafuafanoo maasáki asasírafa úriqaranoo máridanoo fee qiqau.

³⁵ Iqáqoofanoo kanánaana Roomma máqanna kiapafa poorísa niqiqoofaqa Ínnee óonuree qífanoo karabúsasaa rakísirafa eendá rumbáqaiqanda idukísainaqa fuaqa. ³⁶ Karabúsasaa rakísirafa miná iriséenoo Pauroona qímaminoo qinau. Maasá kiapausa aní faqa Sirasina faqa idukúaqee qiafaqa dóo ínneeqara amanámmi dóo fuaqa. Káqi íreeda kai ámiqimasee fuaqa.

³⁷ Miqí qufanoo Pauroofa miná iriséenoo maaqí qí-masee Poorísa qímannimínau. Maaqandá Roomma máqannaasa quqúsaki márunausa máridaqa. Misá náriqa sándufa rukíaasa. Sía andeeqásee maaqandá fuanáura. Íria, káqi fífau sía ufa íriranaki aiqámausa ní-fusaa maaqandá dáriisee karabúsaki maaqandá quqáannanara. Dóo maqee féé misá maaqandára íreeda kukéeqaki qumeé fuaqée qída fee, sía fuanáura. Misá náriqá kai akooqóo anirée maaqandá idukúsaifaqa fuanáura. ³⁸ Poorísa mi-ufána máree múnu kia-pausa qímannimufaqa iriséeqa Roomma máqannaasa quqúsaki máruqandara iriséeqa Roomma máqannaasa fíraa kíapafa minára iriséenoo maasá dárúandoo qí-masee káaqa ruffaqa. ³⁹ Ruffaseeqa misá karabúsa máqaki óonureeqa Pauroosa Sirasisa qimudáoo qí-masee reendeenámasee nífiieeqeenoo mádaanai quqásee qímannimíqau. Dóo ínneeqara ráudamakiqa Firipi máqusaindari moosáa fuaqa.

⁴⁰ Miqí qímasoofaqa Pauroosa Sirasisa eedóo qí-masee ráudamaki Ridia námmarina máaqaki kéeqau. Miqóo misá Yísuna ufa írimarusa paqúrimasee poodúqara ufa óosana óosana qímannimiseeqa dóo quqásee moosáa fiqau.

Pauroosa Sirasisa Teesaronika máqusai fiqau.

17 Pauroosa Sirasisa Firipi máqusaindari fíndifi fí-daqa Ambipoorisa máqusa faqa Apooroonia máqusa faqa fí aikáteeqa Teesaronika máqusai óonuraqa. Mi-maqusánaki Yuda máqannaasa amaana máqa márinau. ² Pauroofa naróosana máreenoo minakí kéeqafinoo misá faqa ufa qinau. Tamummáqara fasiqauqa ákarakinaana ásaana rúmaseenoo minakí-naa ufa qímannimufaqa narí qímami narí qímami qí-mariqau. Qaaramoo Sáririqasaa miqímarinau. ³ Pauroofa tamummáqara ufakinaana qumáreenoo ásauku mundírafa aupúramasee kúqunara faqa Ánutufa miná kafáa mara fíndifunara faqa qímannimimarinau. Miqí-danoo Pauroofa qímannimínoo qinau Maa-fasiqáfa Yísufa qinée qímannimunafa mifá kai óoqai Ánutuna ásauku mundírafa máridanoo. ⁴ Yuda máqannaasa iriséeqa akaqáusa Pauroofunnai fiqau. Kirisa máqannaasa Ánutunara rímarusa moómoosa iriséeqa misá faqa misásaa atooqáqau. Úriqarara ánaaseeuqa moómoosa faqa iriséeqa kúqaa fee qímasee misá faqa atooqáqau.

⁵ Yuda máqannaasa akaqáusa níkoqqee márusa rairai qímasee ánaamuru moómoo nífiqaidanoommifoo qí-masee mandá fasiqauqa kudi fasiqauqa náaramásoofaqa moodáanaki suqúfiqa táunna qámgaanai óonuree anirée másee ánoo firaaná uqéeraqa. Misá suqúfufaqa Yasooná máaqa óonu upukámaseeqa Pauroosa Sirasísara máridammiafoo qímasee rapéemasee níndafoo faqa sía márufaqa Yasooná faqa Yísuna ufa írimarusa akaqáusa kai mi-maqánakinaana paqúrimásee maqámau rarisée kiapausunnai múnuseeqa maaqí qiqau. Níndafa maa-fasiqáusa aiqáma maqusa maqusa mandúfa uqéeraqa níniaasa ifaqa maa-maqusánaki faqa aniraafanoo Yasoonafa marée-

qeenoo narí máaqaki quqásaiifaqa faiqéeqa. Misá maasá Roomma máqannaasa karaambáiqua sándufa aiqáma rukíaidaqa misá maasá Roomma máqannaasa karaambáiqua mináqu Sisaana arusée narí karaambáiqua moó miná áuqu Yísufa miná áuqu uqéeraidaqa miqídaqa.

⁸ Miqí qímasoofaqa faiqí ánaasee aiqámausa kia-pausa faqa mi-fuka karaambaiqáfa kambíqafinanoo maasá Roomma máqannaasa qeeqá karaambáiqua nam-ufaqa dárúandoo qímasee fíraaqóo taútiqau. ⁹ Kia-pausa Yasooná sáimbaqa Yísuna ufa írimarusa faqa aiqáma munnimmara qufaqa nimisoofaqa idukíqau.

Pauroosa Sirasisa Beereea máqusai fiqau.

¹⁰ Yísuna ufa írimarusa márufanoo eendúfaqa Pauroosa Sirasisa nífiqa quqássoofaqa asukunai Beereea máqusai fiqau. Mi-maqusánai óonureeqa Yuda máqannaasa amaana máqaki kéeqau. ¹¹ Beereea máqusanaasa sía Teesaronika máqannaasa naanna rée marúsa misá írirana írimarusa máriqau. Misá faasaambáasaana afeekaikámánde káraambáiqua fasáasa ufa íriqau. Misá tamummáqara fasiqauqa ufa ákarakinaana randásee qáfee maríqau Pauroona ufara kúqaa ánoonee sía fee ánoonee qímasee ákarakinaa ufauqára randáqau. ¹² Miqídaqa Yuda máqannaasa faqa Kirisa máqannaasa faiqí firaasá moómoo faqa Kirisa máqannaasa ánaaseeuqa moómoo faqa misá aiqáma Yísunara kúqaa ánoonee qímasee írimariqau. ¹³ Teesaronikai máru Yuda máqannaasa minára iriséeqa Beereea máqusai óonuree faiqí ánaasee aiqáma nírana fundákusoofofaqa Yísuna ufa írimarusa faiqí firaasá nífasausaikirausa Pauroona umeé aqiqoofanoo ooruku námmani áfainni finau. Sirasifa faqa Timootifa faqa káqi miqóo máriqau. ¹⁵ Pauroona áfiqee fusá Ateensa máqusai múnu aiséeqa óonurandee aniréeqa Sirasisa Timootisa qímannimíqau qiqau. Pauroofa ín-niqara náaraidanoo dóo Ateensa máqusai fuaqa.

Pauroofa Ateensa máqusai finau.

¹⁶ Pauroofa Ateensa máqusai Timootisa Sirasisa nífeesidanoo níndafoofaqa Ateensa máqusanaasa maqánnai faqa óoninnai faqa saqárinnoo faqa óosana óosana ainaina nimana áuqusee maasá Ánutu fee qí-masee innaaru qímaríqau. Pauroofa miná qáfamasoofofanoo ákooqanau. ¹⁷ Firaaqóo ákooqoofanoo ákooqeenoo apátufanoo Yuda máqannaasa amaana máqaki kéeqafufanoo Yuda máqannaasa faqa ánaamuru minakí anikéeqeemarusá faqa Yísunara ufa qímarinau. Maqúsa qámgaanai faqa faiqí ánaasee faqa aiqámai ufa qinóo ninau.

¹⁸ Ateensa máqusai írirana fíqararusa maqee maqee súqida márunaki súqimariqau. Óosana óosana sukúraki kéeqeeusa Ateensa máqusai maqee maqee súqimariqau. Eepikurianna sukúra tisáauqa moó íriranamau fímariasa faqa Sitookika sukúra tisáauqa misá moo íriranamau fímariasa faqa Pauroona ufa átikai iriséeqa nóori uqéereseeqa Pauroonara maaqí

qimasee uteéti qídaqa qiqau. Maa-iriranná síai fasiqafa narí afaaqa fífau amooqída nána úfee qídanoo fee. Akaqáusa maaqí qiqau. Mifá ánaamuru Ánutusara qídanoo. Pauroofa Yísufa kúqíranakíqari fíndifunara qímannimufaqa misá tautúmasee dapi ufa qídaqa uteéti qímaríqau. ¹⁹ Misá miqí qímasee Pauroona áfiqamaree firaa akara maaqa miná áuqu Areeopakusa mi-maqánaki fiqau. Firaa irirana faqáasa kai minakí súqimarunaki áfiqee fiqau. Minakí suqúseeqa Pauroonara irámmiriqa qiqau. Anée fúka ufa qímannimianaqa maasá miná írirara súqidaqa. ²⁰ Mi-ufána qíannanaki maasá akaqáinainara randáidaqa. [²¹ Ateensa máqusanaasa faqa ánaamuru anímárusa faqa óosana óosana fúka írirana íriane qídaqa minára kai irimáree fímaríqau. Misá minára Pauroona irámmirí maríqau.]

²² Pauroofa miná iriséenoo misá nóorinni fíndifinoo qímanniminoo qinau. Óo ínnee Ateensa máqusanaasa qinée maí ánidaqa ínna óosanara qáfaiidaqa írídaqa káaqa ínnee Ánutuna óosana óosana ainainannái nimaná áuquseeqa maasá Ánutusee qímasaídaqa innaaru qiqánuasa. ²³ Qinée ínna maqúsai óonuree anirée níniíqa ínneeqa aandáú arusée tatúfímari qaindausa qáfeeqa. Ínnee moómoo Ánutusara óosana óosana innaaru qímariasa máriafaqa qinée qáfeeqa. Aiqáma qáindauqasaa mi-anutúsa núqu ákara rinoo máriafaqa qáfeeqa. Mooqáindasaa ákara kai rinoo máriafaqa qáfeeqa. Sía maasá írúnna Anutunee qímasee ákara kai rúmaqaafaqa qáfeeqa. Mee ínnee sía írimaria Ánutuna minára innaaru qímarianara miná áuqu óosana koorooianáura.

²⁴ Ánutufa innaarúna faqa maqá faqa aundurákinaa ainaina márina mináúqa áuqu Ánutufa máridanoo. Mifá innaarúna faqa maqá faqa áuqufa mi-ainainná karaambáiqá máridanoo. Sía faiqí nísaukunnaí áuqueeqee amaana máqaki quqáqaafau máridanoofau. ²⁵ Mifá narí kai náanna faqa márirana faqa faiqí faiqi nímmarífa máridanoo. Mifá nána ainainaree sárauímáriifa márinaqee maasá qeeqá írirannai kadápirumeeqee ámianauree, sía amana. Aiqáma ainaina narí kai áuquqoofa kai máridanoo. ²⁶ Mifá kai moodáa fasiqa áuquqoonasaaqari kai aiqáma máqanna kambíafa máridaqa. Mifá naríkai óosana ároonakíqari aiqáma ánaamuru quqánnisáqoosa kai máridaqa. Mifá qufaqa misá márirana óosumma ní-maqóonakiaqa kai marimáree fímariafanoo. ²⁷ Sía fífau, óoqai Ánutufa miqínau. Asukunakí máridaqa Ánutunara míkimmakidaqa randáidaqa paqúrínafa paqúriqee qímaqoona miqímaqoona miqí maríafanoo. Sía Ánutufa faiqí nínanai máriifa máridanoo. Faiqí naaqá máridanoo. ²⁸ Miná máriranaki kásiranaki maasá máridaqa. Ínna ufasáa rakísirausa misá faqa minára maaqí qímariafanoo maasá faqa miná faiqi námu kai máridaqa qídaqa.

²⁹ Misá miqí qímaqoona qinée minára minakína ookáamasee qinée maaqí qídaqa. Maasá Ánutuna faiqi námu máridaqa náqimásee maasá quándakina qeeqá qíkoona amana kóorannai siruáannai óoninnai

miná ámmeemee rianáuree. Sía andeeqánoo máridanoo.

³⁰ Óoqai faiqí misá Ánutunara randáidaqa asukunakínai míkimaki ánidaqa máriqau. Ánutufa mi-kamúqoora dóo aunúseenoo sía misá fúrufarirana ákiaqara nárinau maqee maa-kamúqoo aiqáma ánaamuru nári mandáinainakíqari quándakiaqa Ánutufinai ubeekaaqée qídanoo. ³¹ Mifá aiqáma máqannaasa moodáa fáasaana ufa irisée narí andeeqáranannai andeeqánnisáannoo. Dóo mifá útaaqamáqaifanoo mi-faasaannáfa máridanoo. Ufa írimari fasiqafa faqa utáaqamaqaifa máridanoo. Mi-ufána írimari fasiqana Ánutufa kúqíranakinaana mara fíndifunannai kooroo inóo máridanoo.

³² Írirana faqaasa súqimarusa kúqíranakíqari fíndifunara qímannimufaqa akaqáusa naanaidara qímaríqau. Akaqáusa kafáa moo kári íriane qiqau. ³³ Miqí qímasoofanoo Pauroofa ráudamakinoo finau. ³⁴ Fufanoo faiqí akaqáusa minásaa atooqáfi miná ufa írimariqau. Moo fásiqa áuqu Dioonisiusafa ufa suqíra maqa Areeopakusa súqira máqaki kéeqee marúfa márinau. Ánaasee moo áuqu Damariasá námmarífa mifá faqa faiqí ánaasee akaqáusa misá faqa Pauroona ufara kúqaa fee qímasee minásaa atooqáqau.

Pauroofa Ateensa máqusaindari Koorinti maqusai finau.

18 Pauroofa Sirasina faqa Timootina faqa nífeesu sianoo Ateensa máqusa quqáseenoo Koorinti máqusai finau. ² Koorinti máqusai qíqoo adeedí márufanoo óonureenoo faiqí moó paqúrínau. Miná áuqu Akuiraaafa márinau. Akuiraaafa Poontiusa máqa maaqai kambíqoofa Ítari máqa maaqai óonu márinau. (Ítari máqa maaqaki Roomma máqasaa firaa kiapafa miqóo márufanoo miná maqúsa márinau.) Ítari máqa maaqai máriufanoo firaa kiapafa mináúqu Karaudiusafa Yuda máqanna aiqáma asaquúnimaqasoofa quqásee dáraaniqau. Akuiraaafa Yuda máqanna márufanoo asaqusoofanoo narí ánaaqa Pírisira námmary sándiri Koorinti máqusai finau. ³ Óonu márufanoo Pauroofa miná paqúrímaseenoo miná faqa máridanoo dadaaqídanoo burimakáu apatannái úqíqaana máqa usakée márinau. Akuiraaasa Pauroosa mi-ainainnirána akoofásaqara márida usakéemariqau.

⁴ Pauroofa aiqáma kari Saríríqasaa Yuda máqanna ufa suqíra máaqaki kéeqafidanoo naamúaqira ufa Yísunara qímannimarinau. Yuda máqanna faqa Kirisa máqanna faqa qímannimarinau.

⁵ Sirasisa Timootisa Maseedonia máqusaindari aniroofanoo Pauroofa sía Saríríqa kai aiqáma faasaambáasaana Ánutuna ásauku mundírana Yísunara Yuda máqannaasa naamúaqimannimarinau.

⁶ Miqímarufanoo níkoqoofaqa Yuda máqanna Pauroona mandúfa sukúfa qímamaqáqau. Miqí qufanoo Pauroofa rútaqi fíndifinoo dóo narí ásaukunnaí narí afaaqáindaraa kookoomma aisoora fatíkeeqa Yuda máqanna nínaamu áranau. Ínnee qámma dapikírana óosana áraafanoo. Qinée ámiqírannai ínna

mara quqáunaqa ínneeqá kai mandáatata fímari-afanoo dóo ínindi kai, sía qiníndifau máridanoo. Dóo maqee maaqóoqari dóo qinée inni Yuda máqanna minnísee ánaamuru qímannimianaura.

⁷ Pauroofa miqí qímaseenoo misá minníseenoo ánaamuru fasiqa máaqaki óonu marínau. Mi-fasiqána áuqu Titiusa moo áuqu Yusatusafa máridanoo miná máaqa Yuda máqanna ufa suqíra máaqa adeedí márufanoo Pauroofa minakí marínau. Titiusafa moo áuqu Yusatusafa Ánutunara innaaru qímaru fasiqafa ánaamuru máridanoo Yuda máqannaasa amaana ufa írifa maqee Yísuna ufa írimarufa márufanoo Pauroofa miná faqa óonu marínau. ⁸ Yuda máqanna ufa suqíra maqasaa rakísirafa miná ufa Kirisipusafa máridanoo Yísuna ufara kúqaa fee qímarufa narí faiqi ánaasee faqa Koorinti máqannaasa moómoosa faqa kúqaa fee qímasee nammári máraqau.

⁹ Pauroofa moo éendaki faiqaqée ufanoo qainásaa maaqímasee áfunnarana. Qaináki Ánutufa Pauroona qímaminoo qinau. Pauroo sía anée maaqóoqaraasara rufíaa. Anée káqi ufa qída mária. Sía anée minnísa.

¹⁰ Qinée aní faqa kukéeqai máridaqa dadaaqídaqa. Maa-Koorinti maqúsánakina faiqí ánaasee moómoo qiníndi máridaqa qinée aní namuqáki máriasa rafáaqa fúanaqa sía misá áidafirana aní ámifaranoo.

¹¹ Pauroofa miná iriséenoo afaaqa quqásee miqóo máridanoo. Máridanoo Ánutuna ufa qímannimimarinau. Miqídanoo áukuana moodáa maraséenoo moo áukuana qámbaanasaa fínno taikánu.

¹² Pauroofa miqóo Koorinti máqusai káqi márufanoo Kirisa máqasaa rakísimaru kiapafa taikáfufanoo Roomma máqanna kiapafa firaafákirafa moo fúka kiapafa aqiqoofanoo óoqeenana ámaaqaki animárinau. Mikiapána áuqu Karioofa máridanoo. Miqóo mária Yuda máqannaasa Pauroona namuqáa fúka kiapafa animáriqoo fee qímasee Pauroona qumáree rariséeqa fúka kiapafinai múnuseeqa maaqí qímasee únna qímasee qímamiqau. Kiapa, maa-fasiqáfa maasára Roomma máqanna sándufa rukíaranaki maasá qifeeqáidanoo. Mifá maasára ínneeqa náaruqaa oosana minníseeqa maqee qiní fúka oosana qímannimunnana mi-maú fídaqa Ánutunara innaaru qiaqée qídanoo ufa rukíaranaki maasá qifeeqáidanoo.

¹⁴ Miqí qufanoo Pauroofa ufa qianéerufanoo Karioofa Yuda máqannaasa maaqí qímasee qímannimianau. Maa-ufána sía sándufa rukíarafa máridanoo sía moo mándainaina máridanoo. Miqínoo márinaqau inni ufa andeeqásee ufa írini. ¹⁵ Maa-ufána fífau ufa kái óosana óosana ufa faqa núqu faqa inni sándufa kái máridanoo. Qinée miqíra fífau ainaina sía qinée írinaanura ínneeqá kai.

¹⁶ Miqí qímaseenoo kiapafa áanoomasee fukifaakíu-faqa kóota maqákiqari Yuda máqannaasa ráudamaku-faqa miqóoqaraasa, Yuda máqanna amaana máqasaa rakísirana miná áuqu Soosateeneesana qumára maree míni kiapana kooqíki quqásee unnaanásamu firaqóo uqafíqau. Karioofa miná qá-

foofanoo ákooqoofanoo sía minára írinoo mána mánamminau.

Pauroofa Koorinti máqusaindari Antiooka máqusai sípaki finau.

¹⁸ Miqóoqari Pauroofa Koorinti máqusai faiqí firaasá nífasausaikirausa misá sáimbaqa káqikaaqoo kísaaqasaa máridanoo. Koorinti máqusai káqi máridanoo minníseenoo miná dínatinni Keenakareea máqusai óonu mi-maqúsánaki máridanoo Yuda máqanna naanna raanée qímaseenoo moo áinainara qíma afeekaikámandeenoo ákiaqa maqánamu faqa indufú áquseenoo quqáseenoo sípaki akarámáfufanoo Pírisira námmarina faqa Akuirana faqa miqandá qísafaaqi faqa Siria máqa maaqai finau. ¹⁹ Sípa fannoo ooruku námmani taqamáreenoo Siria máqa maaqai fídanoo Efeesusa máqusai náaree óonuranau.

Óonureenoo Pauroofa Yuda máqanna ufa suqíra máqaki kéeqafufanoo Yísunara naamúaqimasoo faqa misá qiqau anée kísaaqasaa máridana maasá qímaqimia qufanoo Pauroofa maaqí qímasee narí qímannimianau. Ánutufa qiníara kafáa ániannee qínna-nara kafáa óonurandee ánianaura. Miqí qímaseenoo Pírisira námmarina faqa Akuirana faqa miqóo Efeesusa máqusai quqánniséenoo sípaki akarámáfufanoo Isarae máqa maaqai Seesareea máqusai finau.

²² Sípa fannoo Pauroona áfiqee Seesareea máqusai múnaisóofanoo afíuqáku fanoo maqámau Yeerusa-reenni óoru fínau. Óonureenoo narí Yísuna ufa írimarisa narí ákaqaafasaakirausa nínrafeenoo káqikaaqoo misá faqa máridanoo óonurandee Antiooka máqusai indaarú máriunnai kafáa finau. ²³ Antiooka máqusai káqikaaqoo máridanoo kafáa fíndifinoo Karatia máqa maaqaki faqa Fíriki máqa maaqaki faqa óonuree aniréenoo Yísuna ufa írimarusa poodúqara ufa qímannimianoo nufaqa Yísuna ufara afeekaikíqau.

Apooroosáfa Efeesusa máqusai Yísuna ufa írimarusa dadaaqinau,

²⁴ Yuda máqanna fasiqa moo áuqu Apooroosafa Areekasandiria máqusai kambíqoofa mi-fasiqáfa Efeesusa máqusai ani máridanoo. Mifá ámiqimandee káaqa ufa qímarufa. Mooseena sándufara faqa tamummáqara ufa ákara faqa káaqa mi-ufáusa ámiqimandee írimarufa máridanoo. ²⁵ Yísuna ufa írimarusa mi-fasiqána Yísuna ufa ámiqimasee qímamisoo fanoo írimarufa máridanoo. Mifá maqee maqee andeeqásee Yísunara faiqí ánaasee qímannimidanoo káaqa fuki faaki qímarufa máridanoo. Mifá óoqai Yoohaneefa nammári nímimaru námmarína mároofa Yísuna nammáriara sía írinaru. ²⁶ Apooroosáfa mifá Efeesusa máqusai aniréenoo Yuda máqanna ufa suqíra maqaki paasóosamandaída qímannimimarinu Akuirana faqa Pírisira námmarifa faqa miná ufa iriséeqa nári máaqaki mara quqáseeqa andeeqásee Ánutuna aanára máridanara Apooroosána aamúa qímaríqau.

²⁷ Apooroosafa Kirisa máqa maaqai fírarée qíma-soofaqa Eefeesusa máqusannaasa Yísuna ufa írimarusa miná ákaqaafasaakírausa dadaaqíra ufa pása-ki maaqí qímasee ákarariqau. Ínnee Kirisa máqannaasa ínnee ámiqímasee maa-fasiqána óonu áfiqeeqee quqáaqa. Miqímasee ákara rúmmamufanoo máreefinau. Kirisa máqa maaqai máridanoo Apooroosafa Yísuna ufa írimarusa firaaoqóo dadaaqin-
au moómoosa Ánutufa kukéeqasee dadaaqufaqa Yísunara irisée minásaa mundímariqau. Miqírausa Apooroosafa dadaaqímarináu. ²⁸ Yuda máqannaasa faqa akooqóo maqúsa qambaanaí Apooroosafa óori runúseenoo Yuda máqannaasa Yísunara afeekaiká-masee qímannimufaqa moómoosa Yísunara dóo kúqaa ánoonee qímariqau. Apooroosáfa Mooseena sándufakinaana tamummáqara fasiqa ákarakinaana Ánutuna ásauku mundírafa kúqaa Yísufa márinara uqannífiqasoofaqa moómoosa íriqa kúqaa Yísufa Ánutuna ásauku mundírafa fee qímariqau. Apooroosáfa mi-maqusánaki máridanoo Yísuna ufa írimarusa poodúqamánnimaqanau.

Pauroofa Eefeesusa máqusai Yísunara ámiqímasee qímanniminau.

19 Apooroosafa Koorinti máqusai márufanoo Pauroofa Asia máqa maaqai aniréeno maqúsa maqámau óonuree anirée Yísuna áufakiana qímannimino ninau. Miqídanoo Eefeesusa firaa taunnakina óoqu fínau. Óoqureenoo Yísuna ufa írimarusa akaqáusa paqúrimasee irámmirino qinau. ² Ínnee indaarú Yísunasaa mundíqau, mi-karí náaquqara andeeqara maraquna máraqeeiqau. Misá mi-ufána iriséeqa qiqau. Maasá sía náaquqara máraqunara íridaqa. Máridanoo fee sía fee máridanoo fee, sía maasá minára íridaqa. ³ Pauroofa minára iriséeno kaifáa irámmirino qinau. Ínnee indaarú nána nammari fee máraqau. Qufaqa misá qiqau. Maasá Yoohaneefa nammári nímimaruna nammarina máraafanausa máridaqa. ⁴ Pauroofa miná iriséeno maaqí qímasee qímanniminau. Yoohaneena nammári fannoo nári mandáinainasaaqari quandée marífa máridanoo. Yoohaneefa nammári nímimarufa káqi máru aukuaana Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qímannimino qinau. Qíní qínaaqianna kambíqainna fasiqafa minásaa kúqaa mundúfuaqa. Yoohaneefa miqí qínnoo Yísunara qinau.

⁵ Mi-Eefeesusa maqannaasá Pauroona mi-ufána iriséeqa dóo Karaambáiqá Yísuna nammári máraqau. ⁶ Nammári marasoofanoo Pauroofa misásaa ásauku mundúsoofanoo náaquqara maraquna fannoo misá náakufufaqa ánaamuru ufa sía írimaru úfana qímariqau. Misá Ánutuna ufara faqa qímariqau. ⁷ Miqí qímarusa qísauku taikásee qíkunni óoqu qaara marasée Eefeesusa máqanna ufa óosana qímarusa máriqau. Náaquqara maraquna fannoo misáki áqufufanoo Pauroofa máridanoo qaaramoo qúqoonasaa Yuda máqannaasa Eefeesusa máqusai ani misá faqa máriasa nári náaduma ufa suqíra maqaki kéeqafi

paasóosamasee Ánutuna quqúsara naamúaqiman-nimimarináu. ⁹ Akaqáusa Pauroona ufa iriséeqa karaambáiqá Yísuna ufamáu fíranara níkoqoofaqa sukúfa mandá ufa kai aiqámatia qiqau. Pauroofa miqí quná iriséeno Yísuna ufa írimarusa narí ákaqaafasaakírausa nífiqamareenoo misá Yuda máqannaasa rakéemma quqáseenoo ráudamaku fanoo mi-taunnánaki kai moo úfa suqíra maqaki kéeqanau, mi-ufa suqíra maqána akoofa mináuqu Tiranusafa márináu. Aiqáma faasaambáasaana Pauroofa mi-ufa suqíra maqánaki faiqí ánaasee nífiqamareenoo minakí múrusaidanoo Yísuna áufakiana narí qímami narí qímami qímariqau.

¹⁰ Pauroofa miqímammaree fímarufanoo qaara aukuaana áiqaróonara Asia máqa maaqaki márusa Yuda máqanna faqa Asia máqanna faqa misaqá márusa faqa aiqáma Karaambáiqá ufa íriqau.

Faiqí naunduráki máru faafasaaqána aqiqoosákai nári isoofaqa quqásee sandáqau.

¹¹ Ánutufa Pauroonakinaana faiqí sía amana áuqaaqaa ira ainaina faiqí nífaaqa andeeqée maríana náaquqara ainaina misá nífusaa áuqusoofaqa qáfeeqa Yísunara kúqaa ánoona fee qiqau. ¹² Faiqí ánaasee aurímarusa níkaqaafasaa Pauroona ankísa fee qamunna fée ani mara máree aurímarusa nímufanoo aurírafa taikée marínau, fáafasaaqa náakirafa rafúdamaki sandéemarináu. ¹³ Yuda máqannaasa akaqáusa misá faqa fáafasaaqa náakimarusa niqiqéemarusá máriqau. Miqí qímasee áanoomasee Pauroona faqa Sirasina faqa qumáreeqa rarisámammaree kiapana oopísaki quqáqau. Mi-oopisáfa sía káqinni márináu, makéeta qámbaanai márufaqa misá Pauroosa Sirasina rarisámasee mi-oopisánaki quqásee aiqáma kiapausa náaramasee únna qímasee qiqau. Moodáa fasiqa faiqinámu qísauku dínni taikásee dínni ani qaraqánda marasée fáafasaaqa niqiqée marusa máriqau.

¹⁴ Misá níkoona áuqu Sikeefaafa márináu Yuda máqannaasa Ánutuna aanáiqikírausa úriqararafa márináu. Mi-fasiqána faiqí námu Pauroona óosana qáfeeqa maasá faqa miná óosana amanamásee qáfaanauree qímaseeqa, faiqí moó fáafasaaqa áakimaruna óonuree áuqamáseeqa qiqau. Anée Yísuna áuqu Pauroofa qímannimimarina irisée anée ráudamaki sée fífua qufanoo fáafasaaqa fannoo maaqí qímasee narí mi-fasiqána aunduráindari misá qímanniminau. Ee, máq, qinée Yísunara íridaqa Pauroonara faqa íridaqa ínnee yáu yáusee máridee qinée sía ín-niara íridaqa. ¹⁶ Miqí qímaseenoo faiqí narí áqoondiki máru fasiqana dadaaqufanoo findifino firaaoqóo uqanna misá nári nári iseenoo misá qamunna anaqí mároofaqa káqisamu máaqakiqari rafúdamaki quqásee sandáqau.

¹⁷ Eefeesusa máqusa márusa faqa Yuda máqanna animárusa faqa mi-ufána isoofanoo káqa náaquqoofaqa Karaambáiqá Yísuna áuqu firaaoqóo uqéeraqau. ¹⁸ Yísuna ufa írimarusa míquna iriséeqa Pauroofunnai suqúmaree aniréeqa náriqa mandái-

naina óosana óosana kooroo iqáu. ¹⁹ Yísuna ufa íri-marusakíqari áukainaina mandáinaina afunee áinaina máraqa nusáuqa náriqa mandá ufa ákaraki quqáqoona moodáanaki suqúseeqa aiqámausa ní-fusaa firaaqóo idáraqau. Idáqoo papiqana feefaurí-maruna moodáanaki ásaana rúmasoofanoo maaqím-minau. Fira munnimma tia (K50,000) áqimaruna idáraqau.

²⁰ Dóo miqímasoofanoo Karaambáiqá ufa aiqáma atinai dáraanimambufanoo dóo afeekaikámáfinoo atukaramáfinau.

Deemeetiriusafa Efeesusa máqusai firaaqóo tutuqírana uqéeranau.

²¹ Mi-ainainná taikásoofanoo miná maaríqoo Pauroofa qinau. Qínée maaqóoqari Maseedoonia máqa maaqai faqa Kirisa máqa maaqai faqa óonuree aniréemaseeqa Yeerusareenni kafáa óoru fúanaura. Miqóo óoru máridaqa Roomma máqusa óonu qáfaanaura. ²² Miqí qímaseenoo Pauroofa Timootina faqa Eerasatusana faqa niqiqoofaqa Maseedoonia máqa maaqai indaarú fiqau. Pauroofa Asia máqa maaqai káqi máriufanoo nínaaqiana finau.

²³ Efeesusa máqusai káqi márufanoo moo mándáinaina Karaambáiqá ufamáu fímarusaki kambíqanau. Mi-aukuanná misá Yísuna ufara Karaambáiqá aaná fee qímariqau.

²⁴ Asia máqannaasa nári moo únna ánutunara ánaasee ánutufa márínau foo qímariqau. Mi-anaaseená áuqu Arateemisa námmarifa márínau. Mi-anaasee anutúna amana Efeesusa máqusa firaamaana maqakí márínau. Óoninnai áuqira amaana máqa firaatiá ámiqirafa uqanna márínau. Efeesusa máqusai faiqí moo áuqu Deemeetiriusafa márídanoo mi-amaana maqána qáfaidanoo miná amana kái siruáauqa maraséenoo idáki tasírisirimáseenoo móomoo káqikaanáuqa áuqiiseenoo faiqí ánaasee nímu-faqa feefaurúmmasaídaqa márídaqa nári máaqaki múnú quqásaidaqa innaaru qímariqau. Deemeetiriusafa siruáa áuqimarusa úriqararafa márúfaqa misá aiqáma mi-saikánannai munnimma máree maríqau.

²⁵ Deemeetiriusafa siruáa áuqimarusa náarama moodáanaki quqáseenoo qímannimino qinau. Óo maa-fasiqáusa maasá saikásaaqari munnimma kambíqaidanoo. ²⁶ Ínnee mi-fasiqána Pauroonara íridaqa miná óosana írimariafanoo. Maasá qísaukunna áuqimarunnanara sía Ánutufa uqannee qídanoo. Mifá Efeesusa maa-maqusánaki faqa Asia máqa maaqaki aiqámai faqa Yísunara qímannimifaqa misá kúqaa fee qímasee maasá Arateemisa námmarina minnísaidaqa. ²⁷ Miqídaqa maasá saiká munnimma máree marún-nana qúsasaa mandáikiannoo. Maasá úriqarara anaasee anutuna Arateemisa námmarina amaana máqa faqa mandáikiannoo. Maasá ánutufa Arateemisa námmarifa mifá faqa uréeqaannoo. Asia máqannaasa faqa aiqáma máqannaasa faqa Arateemisa námmarinara innaaru qímariana dóo taikéefaranoo.

²⁸ Faiqí ánaasee mi-ufána irisooofanoo níranaqoofaqa firaaqóo fáaqa fuísee qímaseeqa qiqau. Efeesusa máqannaasa Arateemisa námmarifa firaatiá úriqararafa márídanoofee qiqau. ²⁹ Mi-ufáfa aiqáma atinnai dáraanufaqa faiqí ánaasee suqú fiqa dadaaqiaqée qímasee Maseedooniandaraaqanda Pauroona áqoondiqara Kaiusana faqa Aristarakusana faqa Pauroona faqa Efeesusa máqusai animáruqanda qumáreeqara rarisámammaree sandéeqa fira ufa suqira maqaki kéeqafi minakí mi-fasiqaqandá quqáqau.

³⁰ Pauroofa misá níndafamaseenoo minakí kéeqaaneerufaqa Yísuna ufa írimarusa miná rafáaqafusaqau. Asia máqa maaqaki márusa úriqararasa Pauroona áqoondiuqa ufa moonásaa quqásoofanoo míni qímaminoo qinau anée sía minakí kéeqaa, kúqinafaara.

³² Faiqí ánaasee móomoo uqanna fira ufa súqimaru maqanaki kéeqafufaqa firaaqóo fáaqa fuísee qímariqau. Akaqáusa móó fáaariqau akaqáusa moo áinaina fáaariqau. Múduka tia nánaree maasá fífau fáaqarida fee qímasee síamma íriqau, káqi fífau fáaqarimariqau. ³³ Yuda máqannaasa Areekasandeerana anée fíndifi qímannimianee qufaqa faiqí ánaasee miná qáfamaseeqa óo mifée mandá fasiqa márifaqee mináree fáaqa fuísee qíqi ífee. Areekasandeerafa fíndifinoo ásaukunoo ufa rafáaqafinoo qáoo qímasoofaqa misá aiqáma miná qáfamasee Yuda máqanna moo ánutunafaqa fee qímasee fáaqa rída qiqau. Efeesusa máqannaasa Arateemisa námmarifa úriqarara Ánutufa márídanoo. Misá mi-ufána kai firaaqóo fáaqa fuísee qídaqa mári máriufaqa kísaaqasaa uqanna fáaqa quqáida maríqau.

³⁵ Efeesusa máqusa úriqararafa móó fannoo rafáaqafinoo miqínoo fubaqa rafáaqafuseenoo qímanniminu.

Efeesusa máqannaasa fasiqauqa qiní ufa íriaqa. Efeesusa máqusa Arateemisa námmarifa rakísimari maqusafa márídanoo. Sía móó fannoo minára qáoo qínoo márídanoo. Miná náaquqara óoni innaarúnaindari áqufunna maasá miná faqa miná amaana máqa faqa rakísidaqa. ³⁶ Sía móó fannoo amana mi-ainainná qáoo qíannoo. Minára ínnee dóo asooaaqa sía fúrufaramasee moo áinaina áuqaaqa. ³⁷ Maa-fasiqa qandá ínnee maramáree ániana sía moo ámaana maqakinaana qúmmuari máríaqanda sía maasá ánaasee ánutunara moo úfa qía. Nánaree fífau nífiqee áni fee. ³⁸ Deemeetiriusafa faqa narí moodáa saika faqaasa faqa moo fásiqa ufa ámiraree qínanoo maasá ufa írira suqírafa márídanoo ufa andeeqée maría fasiqausa miqóo márídaqa misá miqóokai nári ufa andeeqáaqa. ³⁹ Ufa andeeqée maríasa sía amanaikífanoo faiqí ánaasee ufa suqírafa narí qánaa kai ufa suqúaaqa. ⁴⁰ Roomma máqannaasa máq fífau tutuqírana iriséeqa maasá díqifaara, misá maasára iráifaqa nána ufa fée qímannimianuree sía ufa óosana márídanoo.

⁴¹ Miqí qímaseenoo aiqámausa niqiqoofaqa fífainiqau.

Pauroofa Maseedoonia máqa maaqai faqa Akaia máqa maaqai faqa finau.

20 Efeesusá máqusaki firaa tutuqirafa taikóofano Pauroofa Yísuna ufa írimarusa suqú quqáseenoo poodúqara ufa qímannimiseenoo nímandáseenoo dóo quqásee Maseedoonia máqa maaqai finau.

² Maseedoonia máqa maaqaki óonuree aniréedano Yísuna ufa írimarusa poodúqara ufa maqee maqee qímannimarinau. Miqóo qaraasa poodúqamánnimaqaseenoo quqásee Kirisa máqa maaqai óoqureenoo miqóoqari moo qúqoona máranau. ³ Pauroofa Kirisa máqa maaqaindari sípaki akarámáfufano Asia máqa maaqai fíramee qufaqa Yuda máqannaasa irisée miná árírufano móo fannoo iriséenoo Pauroona qímanufano rufíaseenoo kafáa Maseedoonia máqa maaqakinai fíqummákufano Tarooasa máqusai fíramee qináu. ⁴ Soopateerafa Piriqusana ámaaku Beereea máqusaindaraafa Pauroona faqa finau. Aristarakusafa faqa Seekundurafa faqa Maseedoonia máqannaqa Pauroona faqa fiqau. Deerabee máqusaindaraafa Kaiusafa faqa finau. Tikikusafa faqa Tarooofimusaafa faqa Asia máqannaqa Timootifa faqa minamúsa Pauroona faqa fiqau. ⁵ Minamúsa indarú sípaki akarámáfufaqa Tarooasa máqusai óonu márida maasára qífesimariqau.

⁶ Maasá Firipi máqusai ooruku síai feemu qoomáqamasee námammaree Tarooasa máqusai Pauroona faqa fiqáfana. Maasá moodáannai qísauku áfuru sípaki faiqéee fífiufaqa Tarooasa máqusai óonuree maasára qífesimarúsa óonu paqúriqafana. Miqóo Tarooasa máqusai maasá aiqámausa qísauku dínni taikásee dínni óonu qaara marasée fáasaana máriqafana.

Pauroofa Tarooasa máqusai eendáki Yísuna ufa qímannimimarufano kumaaráa áqufinau.

⁷ Sariríqa eendáki maasá faqa Yísuna ufa írimarusa aiqámausa faqa moo máaqaki suqúfiqa Yísunara áfaarurira nárana naqau. Pauroofa kanánaana fuanée qu éendanaki kísaaqasaa qímannimarinau. Mi-maqánaki tidá móo maqásaa márinoo kafáa tidá móo sandáaqai áuquqoofa máridanoo eeféeda mirínni ákinoo máridanoo. Mi-maqánaki suqímarunaki eendáki qóoma móomoo qéemarinau.

⁹ Faiqí ánaasee sandáaqai tidásaa súqimarufano Pauroofa mi-eenda amuqusánaki ufa kísaaqasaa qímarufano kumaaráa móo fannoo uindúqa párangasaa akarámáfinoo óoqufaaqeida ufa írimarinau. Mi-kumaaraaná áuqu Eeutikusafa márinau. Pauroofa kísaaqasaa ufa qímarufano Eeutikusafa áfu aunduarúfano káaqa faifínoo sía ufa íridanoo uindúqasaaqari aunduramákufano sáamurinoo maqásaa pautaqínoo áqufinau. Áqufufaqa misá óoqu miná uqéerasee qáfoofano dóo káaqa kúqinoo márinau.

¹⁰ Pauroofa óoqurama mi-kumaaraana ámuuaqa áakufufano óonumafi káqamma qumáreenoo qinau sía qísee qufoo qiaqa káqi máridanoo. ¹¹ Miqí qímasoofaqa misá qumurandée óoruree Yísunara áfaaruruma naqau. Áfaaruruma námasoofano Pauroofa kafáa qímanniminoo fífiufano iqáqoofano quqásee Asoosaa máqusai maqámau finau. Fufaqa misá mi-kumaaraaná dóo kási márufaqa áfiqamaree máaqaki múnu quqásoofano misá nífaaqa asasínoo ámiqi ámiqináu.

Pauroofa Efeesusá máqusanaasa nároofoafa aniroofano naamúaqináu.

¹³ Maasá Pauroona faqa nímarusa Pauroona mi-maqusánai áiséeqa fásai sípaki akarámáfufaqa Tarooasa máqusaindari Asoosaa máqusai nammári ámuuqumau fíquakifaqa miqóo óonureeqa Pauroona áfiqarara fíqummákufaqa fiqáfana. Pauroofa náriaraa faiqí ánaasee qímannimisee kanánaana maqámau Asoosaa máqusa óonuree ínne faqa sípaki fuanáuranoo maasára qímasoofaqa maasá miqíqau. ¹⁴ Maasá sípa fannoo Asoosaa máqusai óonuroofoafa Pauroona fí afiqéeqa Mitireena máqusai fiqáfana. ¹⁵ Miqóoqari fíndimeeqee sípaki fífiufaqa kanánaana Kioosa máqusai óonu raqíafana. Óonu miqóo máriqa quqáseeqa kafáa eendáki sípaki fífiufaqa kanánaana Samoosa máqusai óonu raqíafana. Dóo miqóoqari fíqaree eendáki sípaki fífiufaqa kanánaana Mireetusa máqusai óonu raqíafana. ¹⁶ Pauroofa sía Asia máqa maaqai kísaaqasaa kásooiraree qináu. Sía Efeesusá máqusai kásooqanee qímasee fíqaree Yeerusareenni káqi káqi fíramee qímasee miqóo Peendeekoosa qoomaqa náramee qímasee káqi fiqarararee qináu.

Pauroofa Efeesusá máqannaasa naamúa qufá.

¹⁷ Sípa fannoo Mireetusa máqusai óonuroofano Pauroofa moo fásiqasaa ufa quqáseenoo anée maqámau óonuree Efeesusá máqusanaasa Yísuna ufa írimarisa qiní qíkaqaafasaakirasa rakísirasa maí qumu Mireetusa máqusai qumu irisáifaqa fuanáuree qufano finau. ¹⁸ Efeesusá máqusanaasa mi-ufána iriséeqa Mireetusa máqusai óoquroofano Pauroofa maaqí qímasee qímanniminoo qináu.

Óoqai indarú qinée Asia máqa maaqai óosana arasáafannaqooqari ínnee qiní óosana qáfeemarúsa máriafano qinée reendeenámánde inniki Ánutuna saika faiqi máridaqa inniki saikímáriqafana. Yuda máqannaasa misá qiní qímaarusiranannai qikíraqárana faqa daukunu rárana faqa inniki saikí máriafannara qiní qímariqau. ²⁰ Qinée inniqa máaqakiaqa faqa maqúsa qámabana faqa Yísunara qímannimímaríafana máridaqa. Qímannimidaqa sía moo dádaaqíra ufa qeeqá daundurái sía káqi máridanoo aiqáma qímannimiqafana. ²¹ Qinée Yuda máqanna faqa ánaamuru faqa amanamana kái dóori runúsee qímannimariqafana. Inneeqa mandáinara rufíasee quándakinaqa Ánutufinnai nóori

ubeekámáseeqa Karaambáiqqa Yísuna ásauku mundírana saqárikaqqa. Miqí qímasee aauqímánni-maqéee máriqiafana. Ínnee minára faqa írimariasa máriafanoo.

²² Dóo maqee qinée Yeerusareenni óorufidaqa nána ainainee qiníki kambíqaannoo fee, sía qinée miná íridaqa. ²³ Qinée maqúsa maqúsa nímarunannoo náaquqara maraquna fannoo miqóoqaraasa qíman-nimisoofaqa misá quándaki qiní qímaqimufaqa. Anée Yeerusareenni óoru ráinaqa rumbárana faqa qiní qí-faaqái ifitiqnárana faqa qímifarannoo fee qímarinau. ²⁴ Qinée minára iriséeqa qeeqá máriranara fifau ainainee qímaseeqa Karaambáiqqa Yísufa qímu saikánara miná taikárara kai kúqaa ánoonee qidaqa qeeqá máriranara síamma íridaqa. Ánutuna áfaarira ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaasee kooroománnimírana miná kai Yísufa qímu saikafa máridanoo.

²⁵ Qinée ínnikíqqa Ánutuna quqúsaki máriira firaa-nara qímannimiqa níniaafanausa márida. Maqee sía ínnee kafáa qiní dóori qíqafeefarannoo. ²⁶ Dóo qinée maqee maa-suanínsaa dóori runúsee ínnee qímannimidaqa. Ínnikíqari moó fannoo Yísuna ufara dapikínafa naríndikai máriannoo sía qiníndí. ²⁷ Ánutuna írirana aiqáma uqanna qímannimiseeqa sía káqikaana qeeqá qumáreeqa aiqáma nimiseeqa. ²⁸ Ínnee faiqí ánaasee Yísuna ufa íri maríasasaa rakísimariasa máriafanoo. Ínnee asumu aandaará fooqána rakísimariasa mári-fannoo Ínnee ínneeqa márirana ámiqimasee rakísinaqa ínneeqa asumu fírira aandaara foora ámiqimasee faiqí ánaasee rakísiaqa. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo ínnee nísaukuki rakísirana quqáranara ámiqimasee rakísiaqa. Ánutufa narí ámaaku uqanna fidíkannai maqee maa maqánasaa adíaseenoo minánnai Yísuna ufa írimariasa feefaurúmmaseenoo dóo naríndikinnoo, ínnee mi-asumu aandauná fíridaqa reendeenámánde de rakísiaqa.

²⁹ Qinée fúanaqa káasau fainiara foora káaqa áfaidee maríasaa aniréee asumu aandaun sía rauqí nímaqee farannoo káqi naruneefarannoo. ³⁰ Ínneeqa rakísirausakinaana akaqáusa únnafa qímasee ínneeqa níkaqaafasaa maréeqee káqirunna ubeekéefáara. ³¹ Ínnee ámiqimasee mi-ainainnára rakísiaqa. Qinée qaaramoo áukuana fáasaana eendáki daukunu réemarufaqa ínnee aiqáma ámiqimasee naamúaa qímari-afanausa máridaqa.

³² Dóo qinée maqee Ánutuna ásaukuki miná áfaarira ufaki mara ínnee quqéeqa. Mi-ufána afeeka fannoo amaná ínnisaa rakísinnimaqaidanoo afeekaíkirana nimiséenoo ínnee maréeqeenoo Yísunaíndikiqa mári-asaki misá sáimbaqa ookámaseenoo Yísufa misá nímira sáqama qumiasana mirínni innaarúnai ínnee faqa misá faqa nímiannoo. ³³ Qinée ínniki máridaqa sía qinée moóna ámiqira qamunnafee siruúaa fee akaqáinainafée sía qiní qímuqúsímarusa máridaqa. ³⁴ Qinée máq qeeqá qísaukunnaí aináina másaídaqa nárana máreemaria munnimmana marasáídaqa qiqá faqa nusá rakísinnimaqaidaqa maasá sía ínnindi máraqiafana. Ínnee minára ámiqimasee írimarifannoo.

³⁵ Qinée únandee kadáapíriranannai mandáikimarusa ámiqí ámiqiafana Yísufa minára maaqí qinau. Ámiqira ásasirafa sía aináina máree maríanakifau máridanoo. Aináina dadaaqírana nímiranaki ánoona ásasirafa minakí máridanoo. Ínnee sía aunúaaqqa moosá dadaaqírara kai iaqa.

³⁶ Pauroofa mi-ufána qímanniminnoo maqásaa níqoori sáunaraaqee qufaqa aiqámausa miqímáfufannoo Ánutunara innaaru qinau. ³⁷ Innaaru qímasoofofa aiqámausa ikíraqeeqa Pauroona óonumafi káqaramma qumáreeqa ámooqaqau. ³⁸ Pauroofa sía qiní kafáa qíqafeefaree qunára firaaqóo nóori kándeeqa ikíraqaqaqau. Misá miqídaqa Pauroona áfiqeeqeeqa sípaki quqáqau.

Pauroofa Mireetusa máqusaindari quqásee Yeerusa-reenni finau.

21 Pauroofa maasá faqa sípaki akarámáfufaqa maasá Efeesusa máqannaasara nimudáooqidaqa nímandamáseeqa dóo máfi rakéemma quqásee sípaki fiqíafana. Maasá andeeqásee fífiufaqa Kóosa maqusai óonu kásoommasee miqóo faiqéeqa. Iqáqoofannoo kanánaana kafáa fífiufaqa Roodeesa máqqa maaqai óonuree káqi fíqaréeqa Patara máqusai fiqíafana. ² Patara máqusai maasá sípa moó paqúrimasee Fooeenisia fímaru sipana paqúrimasee minakí akarámafi fiqau. ³ Patara máqusaindari fífiufaqa Sipurusa áfuma qáfamaseeqa miná áikundanai fíaikáteeqa andeeqásee Siria máqqa maaqai fiqíafana. Siria máqqa maaqai fídaqa misá maa-ummaara ainainná Tíree máqusai quqáaqee quná fídaqa dóo mi-Tíree maqúsána paqúrimásee miqóo kásooiqau. Miqóo sípa máree fu úmmarana minakínaana maréeqee maqásaa quqeemarufaqa maasá Tíree máqusai Yísuna ufa írimarusara randásee paqúrimasee amaana moodáa misá faqa máriqia. Misá faqa márufaqa miqóoqaraasa maraquna fannoo qímannimufaqa Pauroonara sía Yeerusareenni óoru fúannee qímariaqau.

⁵ Dóo misá faqa marikíqqa fíndifi sípaki ániafanaqa faiqí ánaasee faqa nári faiqi námufaqa moómoosa aniréee ooruku námamari áfainni óondaanisaa níqoori sáunarafufaqa innaaru qímasoofofa misá nímandamáseeqa sípaki akarámáfufaqa misá nári maqúsai óoru fíqau.

⁷ Sípaki Tíree máqusaindari maasá Tooreemaisa máqusai óonu raqíafana. Miqóo óonuree Yísuna ufa írimarusaa miqóo márusa níqafamasee moodáa fáasaana misá faqa máriqiafana. ⁸ Miqóoqari sípaki fíqqa kanánaana Seesaree máqusai óonu raqíafana. Óonureeqa Fíripina máqqa máru qaannai óoru miná faqa máriqiafana. Fíripifa Yísuna fasáasa qímanniminnoo nufá márinau. Óoqai Yeerusareenni márufaqa níqiqoo fásiqausaki máridanoo miná maréeqee quqásoofannoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaara maraséee marúsaki máridanoo munnimmaina rainá nímmimarufaqa máruufa Fíripifa márinau. ⁹ Fíripina áraamuna qaara faqa qaara faqa mánaaqqa máriqau. Ánutuna maraquna fannoo mi-manaraqáusa náakufufaqa

Ánutuna ufa faiqi ánaasee qímannimirana akoofásaik-
iqa máridaqa qímannimimariqau.

¹⁰ Maasá Firipina faqa qaaramoo fáasaana mári-
afananoo Yudeeaa támummaqara fasiqa moó fannoo
miná áuqu Akabusafa Yudeeaa máqa maaqaindari
qumuranáú. ¹¹ Mifá maasúnnai aniréeno Pauroona
pikápañdauru ani qumáreenoo minánnai narí áiku
ásauku kukúqamma rumbáseenoo qinau. Ánutuna
náaquqara maraquina fannoo maaqí qímasee qídanoo.
Maa-pikapána ákoofa Yeerusareenni óoru ráinaqa
maaqímasee ruúmbeegee ánaamuru nímfaranoo.
¹² Maasá mi-ufána iriséeqa maasá aiquáma miqóo mári-
afanausa afeekaikámaseeqa sía uqanna Yeerusareen-
ni óorufuani árifaranoo fee qiqáfana. ¹³ Pauroofa mi-
ufána iriséeno qinau. Ínnee nánaree miqímasee íki-
raqaidee miqí qiafanoo qiní qímuqusa mandáikam-
maqimaqidee. Qinée Yeerusareenni óoru ráanaqa
Karaambáiqua Yísunara qiní rumbárana faqa qiní dári-
rana faqa dóo qinée sía ruffaidaqa minára deedaqam-
má úqiraua nídaqa.

¹⁴ Pauroofa miqí qímasoofaqa maasá qáoqirana
minníseeqa maasá faqa Ánutuna íriramau kai fídaqa
sía ititáanaura sái kai fúanifee qiqáfana.

¹⁵ Maasá miqóo Seesareea máqusai káqikaqóo
máriqa maasá qeeqá aináina deedaqamámaree
Yeerusareenni maqámau óoru fíqiafana. ¹⁶ Seesareea
maqúsaindari maasá qikaqaafasaa kírana akaqáusa
maasá faqa óoru fíqau. Misá maasá óoruree márianna
maqana uqaqifiqarara maasá faqa óoru fíqau. Maasá
Masoonaa máqaki márifaree qiqau. Masoonafa óoqai
indaarú Yísuna ufa írimarufa márufaqa Sipurusa
maqúsaindaraafa márinau.

**Pauroofa Yeerusaree máqusai máridanoo Yameesana
faqa ufa qinau.**

¹⁷ Maasá Yeerusareenni óoruraafannanoo Yísuna
áiku ásauku qumu ámiqi ámiqimandee qumu qífíqee
óoru fíqau.

¹⁸ Maasá miqóo óoru faiqáafananoo iqáqoofanoo
Pauroofa Yameesana qáfarara finau. Yísuna ufa íri-
marusa aiquáma miqóo márufanoo Pauroofa níman-
damáseenoo narí ánaamuru máqa máqa nímaru-
fanoo Ánutufa narí Pauroonannai aiquáma ainaina
áugeeunara qímanniminau.

²⁰ Misá aiquámausa Pauroona ufa iriséeqa Ánutunara
aiquámausa dúfi dúfi qímasee asasiqau. Asasamásee
Pauroona qímamiqa qiqau. Óo maasá áti, maaqóo Yu-
da máqannaasa Yeerusareenni máriasa misá fasáasa
ufa qímamianausa. Yuda máqannaasa moómoo
tauséenna dóo Yeerusareenniara rídaqa. Misá
Mooseena sándufasáa káqa minára faqa Yísunara
faqa rídaqa. (Yuda máqannaasa Mooseena sándufa íri-
daqa maasá fáinanduqirane qídaqa.) ²¹ Pauroo misá
aníara maaqí qídaqa, anée ánaamuru maqúsa máqusa
nídana Yuda máqanna minakíaqa máriasauqa anée
misára Mooseena sándufa minníseeqa maasá fáinan-
duqirana minnísaqée qímariannanara Yuda máqan-
naa óosana minnísaqée qídanoommifoo qidaqiafaqa

maasá írídaqa. Aníara Yeerusareenni ániifoo qifaqa
misá aníara iriséeqa ánanoo qifaranoo. ²³ Minára irisée-
qa maasá qímamiannaqóo kai fúa. Maaqóo qaara faqa
qaara faqa fasiqa máridaqa. Misá maasá Yuda máqan-
naa óosana marasée dóo qíma afeekaikámasee níki-
aqa maqá namufaqa indufú áqiranara nísauku
uqéeraseeqa Ánutuna áfusaa qíma afeekaikámandee
máridaqa. ²⁴ Misá firaa amaana máqaki kéeqafi nári
ánaamuru mandáinaina nipatasáa márina
rukáseenana anée misá faqa kéeqafi aneenáindi faqa
rukásainanoo Ánutuna áfusaa ánukanoo márinna-
noo. Findaukámasee anée aneená munnimma faqa
misá munnimma faqa áqua. Áqusaihana anée mi-
namúsa faqa nári níkiqa asausí maqánamu faqa in-
dufú áquaqa. Miqí másaana aiquámausa aní
qáfamaseeqa anée Mooseena sándufa rukíarana
aníara qunára únna qíaafo qiaqéera. Misá aníara
kúqaa Mooseena sándufamau fímarifa máridanoo qí-
aqéera aní áruannee qínausa sía aní árifara. ²⁵ Yísuna
ufa írimarusa úriqararaua Yameesana máqaki Pau-
roonara qímaseeqa maaqí qiqau. Maasá ánaamuruqa
máriasa Yísuna áiku ásauku kámambuasa pása ákara
rúmasee maaqí qímasee qímannimiqa. Ínnee nárana
moo únna anutunaree áfaannaree misára dúfi dúfi qí-
mariana miná minnísaqaa. Aandáú fidika faqa sía
naaqa. Ufaanakí áriira aandáú fidikana qúsinoo márina
miná faqa minnísaqaa faiqi ánaasee narí úmmuari
narí úmmuarimariana faqa minnísaqaa.

²⁶ Pauroofa misá ufa iriséeno qaara faqa qaara faqa
fasiqa namu nífiqamareeno iqáqoofanoo kanánaana
amaana máqaki kéeqafino misá sáimbaqa Mooseena
sándufa andeeqásee fínoo ánaamuru mandáinaina
narí apatasáa máruna rukánau. Miqímaseeno Pau-
roofa amaana máqaki kéeqafino Ánutuna aanáiqiki-
rausa qímanniminau. Qísauku moodáannai taikásee
dínna ani qaaraqánda marasée fáasaana maasá qi-
faaqasáa mandáinaina ánukee marianausa. Miná
maaríqoo miná taikásanaqa miná maaríqoo miqóo
ínnee aanáiqikirausa aandáú aruséeqa Ánutunara
tatúfirana suqáifanoo maasá rukásaunnana taikáni.

**Pauroofa amaana máqaki Yeerusareenni márufaqa
qumáree árirariqau.**

²⁷ Pauroofa mi-fasiqa namúsa faqa amaana máqaki
dínna qísauku taikásee dínna ani qaara marasée
fáasaana amaana máqaki márinoo taikóoqookari Asia
máqasaa Yuda máqanna márusa amaana máqaki
Pauroona qáfamasee aiquámausa nírana fundákuseeqa
fáqa fuísee qíqa Pauroona kári qufaqa
aniqumáraseeqa qiqau. ²⁸ Isaraee máqanna
fasiqauqa anidadaaqíqa. Maa-fasiqáfa máqa máqa
maqúsa maqusa nídanoo únnaqi nóo nifa máridanoo.
Isaraee máqannaara mandá ufa qímarifa, Mooseena
sándufara qáo qímarifa maa-amaana maqánara faqa
ufa mandá qímarifa máridanoo. Dóo mifá maqee
ánaamuru máree maa-amaana maqánaki mini quqá-
saifanoo dóo maa-amaana maqáfa putaa ínoo mári-
danoo.

²⁹ Misá Efeesusa máqanna ánaamuru fasiqa Tarooifimusana Pauroona faqa mádaanaí maqúsai márufaqa qáfamasee miná faqa amaana máqaki mári ifoo qímasee sía qáfarainni fáaqa rúmasee Pauroona árirara qiqau. ³⁰ Mi-ufáfa amaana máqakiqari radíqifufanoo dínni dínni dáraaninau. Aiqáma díndari díndari moodáanaki aniréeqa Pauroona amaana máqakiqari qumáree maqámau rarisámeeqee kooqínni áqusoofaqa amaana máqasaa aanáiqikirausa amaana máqaki mandáikiandoo qímasee káqi káqi ufaqá amaana máqa kooqí ititásaqau. Faiqí ánaasee moó-moosa usufufaqa Pauroona sáamu uqafíqee maríqau. Kuqá áruanee qímasaida miqí maríqau.

³¹ Moó fannoo sandée ónureenoo Roomma máqanna saidéena qímaminoo qinau Yeerusaree máqannaasa aiqáma suqíqa tínoorirafa firaafá máridanoo fee qímasoofanoo Saidéena fannoo narí sundíauqa namufaqa sandámaqaraasino misá úsi marúnakina anirámasoofaqa Pauroona áriuna minnísee náriara kai rakéeqau. ³² Saidéena fannoo Pauroofuqoo aniréenoo ani miná qumáraseenoo narí sundíara qaara sainandannáí rumbáanee qímaseenoo áriusa írammirinau. Maa-fasiqáfa nána ainaina mandáinainee maraqifaqée innée árii fee qufaqa moó fannoo moo úfa qufanoo moó fannoo moo úfa qufanoo Roomma máqanna Saidéena díndari díndari ufa fífaufau ufa kái qufanoo Saidéena fannoo sía ufa ánoona írino Pauroona máreenoo narí quqúsaki múnu quqásoofanoo márinau. ³⁵ Roomma máqanna sundíauqa Pauroona áfiqee fímarufaqa Yuda máqannaasa ánoomaseeqa Pauroona kooqí aaqá óoruroofaqa áruanneerufaqa sundíauqa miná aindúsueeqeega uqéreeqeeqa maarínni quqúsa qámbeanai quqáqau. Faiqí ánaasee sandée fídaqa Pauroonara dóo kúqaru kúqaru qímaríqau.

Pauroofa narí úfannai narí afaaqasáa ititánau.

³⁷ Sundíauqa nári quqúsaki quqáanneerufanoo Pauroofa Saidéena írammirino qinau. Amanée faiqí ánaasee qímammianauree qufanoo Saidéena fannoo tautúmaseenoo qinau. Óo anée Kirisa máqannaasa ufa írímariana fee. Anée sía mi-Isipa máqanna fasiqauqa nífiqamaree aadána máqasaa quqóona fee.

Miqí qufanoo Pauroofa qáoo qímasee qinau. ³⁹ Qinée Yuda máqanna márídaqa. Qinée Sirisia máqa maaqaki Tarasusa máqusai úriqarara maqusai kambíqaransa márídaqa. Amanée qinée faiqí ánaasee qímannimia. ⁴⁰ Saidéena fannoo miná iriséenoo eedóo qufanoo Pauroofa kooqí írirasusaa akarámafufanoo ásaunkunai misá ufa quná qáoo qímasoofaqa misá miná iriséeqa kásoomáfufanoo Pauroofa nári Yuda máqannaasa ufakíqari qímanniminoo qinau.

22 Pauroofa narí máqannaasa qímannidanoo narí afaaqasáa ititéenoo maaqí qímasee qímanniminai. Óo maa-fasiqáusa qiní qíkaqaafasaa qiní qíkausamara. Innée qiní ufa irisáifaqa qeeqá írírana nímia. ² Qaara auqu, moo áuqu Heeburu máqanna

ufa moo auqu Yuda máqanna ufa márinau. Misá Pauroonara Heeburu máqanna ufa nári ufa qídaqinoo fee qímasee aiqáma dáí qímafíqau. Miqímambufanoo Pauroofa qímanniminoo qinau.

³ Qinée Yuda máqanna fasiqa márídaqa Sirisia máqa maaqaki Tarasusa máqusai kambíqaafanausa márídaqa. Óoqai qinée kumaarásaa márídaqa maa-maqsánaki Yeerusaree máqusaki Kamarieerana sukúraki kísaqasaa máriaafanausa márídaqa. Qinée Kamarieerana sukúraki márídaqa maasá qikeekú qíkaakú sándufa ámiqimasee aiqáma írí-araasiafanausa márídaqa. Innée maqee Ánutunara afeekaikámánde minára rímariafaqa qinée maqee níndafáidaqa. Qinée inni naannaréereeaafanausa márídaqa. ⁴ Óoqai Yísunasaa atooqéemarusu kuqá kai nári máriafánausa márídaqa. Qinée faiqí faqa ánaasee faqa rumbásee karabúsaki áqimarifanausa márídaqa. ⁵ Amaana máqasaa aanáiqikirausa misá úriqararafa mifá qiní ufa ánoona írídano. Amaana máqa kansóorauqa faqa qiní ufara kúqaa fee qífaranoo. Misá kai pásaa ákara rúmasee Damasakusa máqusai mária Yuda máqannaasa nímiannee qufaqa qinée mi-pasána maramáree Damasakusa máqusai óoru Yísuna ufa írímarsu rumbámaree nífiqee múqu Yeerusareenni quqáneera óoru fúafanausa márídaqa.

Pauroofa narí Yísuna qáfoonara qímanniminai.

(Niqiqoosa 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Qinée mi-pasána mara máree Damasakusa máqusa adeedí rámasaafananoo súani qámbaana márufanoo innaarúnaindari idáury káaqa qárafa qumuréenoo qiní fíqu fíqumma aiqáma rafáaqafuqísoofaqa qinée maqásaa áqufiqiafana. Innaarúnaindari ufa moó qufaqa íríqia. Sauroo Sauroo anée nánaree qiní dárí-raridanee qufaqa qinée Óo Karaambáiqua anée yáfee qíafananoo mifá qinau. Qinée Yísuna Nasareeteendaraasa márídaqa. Anée dárúnausa márídaqa. Miná ufa fannoo miqí qímasee qiní qímaqimufaqa qiní faqa fímarusa káaqa qárana qáfaqau ufa sía íríqau.

¹⁰ Qinée miná írámimiríqa qíqíafana Óo Karaambáiqua qinée náqi fee íanáuree qíafananoo Karaambáiqua innaarúnaindari qinau. Anée fíndifinana Damasakusa máqusaki fúu. Miqóo óonu ráinanoo faiqí moó fannoo Ánutufa qinára aní qímamiani. ¹¹ Káaqa qarana fannoo qiní qífu dímbásoofaqa qiní faqa fusá qísauku qumároofaqa Damasakusa máqusai fiqíafana.

¹² Damasakusa máqusai faiqí moo áuqu Ananiasa Mooseena sándufamau fímarufa Yuda máqanna miqóo márusa minára andeeqára fasiqa fée qímarufa.

¹³ Mifá qinée máriafannaqoo anikikíqamámbufanoo Óo Sauroo, qiní qíkaqa, anée áfu máqaa, qufanoo kai qífu maqasée miná qáfaqíafana. ¹⁴ Maasá qikeekú qíkaakú Ánutufa aníara rusandeesámumandee aníara miná íriranamau fuannéera miná aináinira faiqi andeeqárána Yísuna qáfaanneera miná Yísuna ufa íríaneera qinoo. ¹⁵ Pauroo anée Yísuna áfunnai qáfoonafa mári-ananoo minára áfu qáfoonnanara aiqámausa qímannimia áaqoo írúnnara aiqámausa qímannimia.

¹⁶ Nánaree káqi máridanee dóo fíndifinana nammári máraa. Yísuna áaramásee irámmirinanoo aní mandáinaina rukáannoo.

¹⁷ Ananiasafa miqí qímasoofaqa qinée Damasakusa máqusaindari maaqóo Yeerusareenni aní máridaqa amaana máqaki innaaru qímariafananoo qífu kai pispasamándeé Karaambáíqa akooqóo qímaqiminoo qínau. Dóo káqi káqi maa-Yeerusaree maqúsáindari quqásee moosáa fúa. Anée maaqóoqaraasa qíníara qímanniminaqa sía írifaqa. ¹⁹ Miqí qímaqoofaqa qinée maaqí qímamiqia. Óo Karaambáíqa qinée aní ufa írimarusa ufa suqíra maaqakiaqa kéeqafida rarisámasee náriisee karabúsaki quqée máriaafanausa máridaqa. Maaqóoqaraasa minára ámiqimasee qíní óosana írیداقا. ²⁰ Misá Seeteefeena árimarufaqa qinée faqa miqóo máridaqa dúfiaree áridee qímasee árimaru fasiqausa qamunnasaa rakísi máriafanausa máridaqa. ²¹ Karaambáíqa qíní mi-ufána iriséeno qímaqiminoo qínau. Dóo anée fíndifua maaqóoqari ánaamuru nianai máriasaki aní aqiqaídaqa.

²² Pauroofa Yeerusaree máqannaasa narí sáamu uqafíqee marúsa qímannimidanoo ánaamuru núquroofaqa misá miná iriséeqa ánoomaseeqa fífau faafau ufa qíqa fáaqa quqásee mi-ufána qíma rukíaqau. Misá maaqí qiqau dóo máree múnusee miná áru áquaqa. Miná márirafa sía amana máridanoo.

²³ Miqí qídaqa Yuda máqannaasa fáaqa rúmaseeqa níranaqoofaqa nári qamunna qumáreeqa minánnai rutátidaqa kookoomma afáqeeqee miná ánaamu raqau.

²⁴ Roomma máqanna kiatéenna fannoo narí sundíauqa maaqí qímasee qímannimainau, ínnee maa-fasiqána ínneeqa quqúsaki quqásee uaiáqa samu áriisaifanoo narí mandáinaina kooroo íani. Yuda máqanna fáaqaaruana óosana kooroo íani.

(Roomma máqannaasa máqa maaqai kambíqoosa mi-quqúsánaki márunausee qímarunara sía moo súndia fee firisuaiqá fee amana kai rumbárana, árirana sía amana miná rumbéefaree árifaree. Moo máqannaasa Roomma máqannaasa rakísinnimaqee maríasa káqi rumbéefaree káqi árifaree. Moo máqannaafa firaa feefaurúmasee Roomma máqannaasa quqúsaki kéeqafifanoo mi-sandufána miná afaaqasáa ititáannoo.)

²⁵ Sundíauqa Pauroona rumbásoofanoo uaiáqasamu árirara deedaqufanoo Pauroofa kubóora qímaminoo qínau. Ínnee amanée Roomma máqanna quqúsakinaa fasiqa árifaree, sía amana árifaree kóotaki qíní úfa sía ámiqimasee rainásee írifaanoo káqi fífau dárirari maríafanoo. ²⁶ Kubóora fannoo iriséeno Saidéena óonu qímamidanoo qínau. Anée sía mi-fasiqána árua. Roomma máqanna quqúsakinaafa máridanoo, qufanoo, Saidéena iriseeno rufíeenoo Pauroo finnái óonuree iranau. Kúqaa fee anée Roomma máqanna quqúsakinaa fee máridanee. Pauroofa eedóo qínau.

²⁸ Saidéena kaifáa qínau. Qinée firaa munnimma áquseeqa Rooma máqanna quqúsaki fúafanausa máridaqee qufanoo Pauroofa qínau. Sía qinée munnimma áquafánausa máridaqa qíní qíkoofa mi-

nakí márunara qinée Roomma máqanna quqúsaki kambíqarausa máridaqa.

²⁹ Sundíauqa mi-ufána iriséeqa nísauku raqánda mámaraqau. Saidéena faqa mi-ufána iriséeno Óo qinée Roomma máqanna sándufa rukíasee sía ufa íriraíní sáinandannai rumbáafanausee qímasee qíní úriqararafa minára irisee qíní faqa dárúandoo qímasee naríara rufíana.

Pauroofa Yuda máqannaasa úriqararaua nífusaa kíkíqinau.

³⁰ Saidéena fannoo Yuda máqannaasa firaaqóo amoosáú máqaranara óosana íríanee qímasee iqáqoofanoo kanánaana Pauroona sáinanda idukúseenoo amaana máqa aanáiqiki márusa úriqararaua faqa misá kansóorauqa faqa náarama quqáseenoo Pauroona maréeqee misá nóorinni quqánu.

23 Saidéena fannoo Pauroona maréeqeenoo misáki quqásoofanoo misá nóori andeeqásee níndafamásee qímannimainau. Qíní máqooqooqari sía mandáinaina fannoo qíní qumáraidanoo Ánutuna áfusaa máridaqa.

² Aanáiqikirausa misá úriqararafa Ananiasafa miná iriséeno Pauroona aaqá márusara nísaukusamu óori itairí ámifanoo únna ufa taikáni qufanoo aaqá máriu-fa óori rukáminau. ³ Árufanoo Pauroofa Ananiasana kafáa qímaminau. Ánutufa aní faqa áruannoo anée qaaraikí maríanafa máriananoo. Anée qíní ufa iriséennana Mooseena sándufa qaannai qíní qimaní maríananoo Mooseena sándufa faiqí sía ufa írirai sía áruannee qímarifana anée Mooseena sándufa ámmuqundari fídana mi-fasiqánara qíní dárúannee qímariananoo.

⁴ Pauroofa miqí qímasoofanoo Pauroona aaqá márusa qiqau. Anée nánaree Ánutuna aanáiqikirausa misá úriqararana mandá ufa qímamidanee qufanoo Pauroofa qínau. ⁵ Óo qíní qíkaqaafasaa mifá aanáiqikirausa úriqararanara síamma írídaqa. Tamummáqara ákara fannoo maaqí qinoo máridanoo Ínnee sía ínneeqa máqannaasa úriqararaua mandá ufa qímannimaqaaqa.

⁶ Miqí qímasee qímannimidanoo miqóo suqíusa níndafaidanoo naríkai óonumafi írínau, máq suqímariasa qaarasáa fímariasa naríara naríara rairai qímari-aqanda, dínni máriasa Farisai ámaana ufa qímariasa máridaqa dínni máriasa Sadikai ámaana ufa qímariasa máriaafanoo. Minára iriséeno kaifáa firaa kari qímanniminoo qínau. Óo qíní qíkaqaafasaa qíní qíkoofa Farisai ámaana ufa qímarufa máriafaqa qinée faqa minakí qídaqa. Faiqí moó kúqiranaki fíndifunara qinée minára kai maa-kootánaki máridaqa.

⁷ Miqí qímasoofaqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa Sadikai ámaana ufa qímarusa faqa ufa raináqau.

⁸ Sadikai ámaana ufa qímarusa sía kúqiraua fíndifdamiafoo qímarusa qangiroomá faqa sía máridanoo fee qímarusa faiqí nimana faqa sía máridanoo fee qímaríqau. Farisai ámaana ufa qímarusa mi-

ainainanamúnara kúqaa máridanoo fee qímarusa máriqau.

⁹ Misá Pauroofa Farisai ámaana qunára iriséeqa súqi-daqa miqóo kai firaaqóo narí áqi narí áqimariqau. Farisai ámaana ufa qímarusa sándufa akoofásauqa findifiqa afeekaikámándeefee maaqí qiqau. Maasá sía moo mándainaina maa-fasiqa ánasaa márifaqa paqúriqa. Qangiroofee amanafée qímamifanoo fee maaqí qídanoo fee.

¹⁰ Miqí qímasoofaqa Sadikai ámaana ufa qímarusa faqa Farisai ámaana ufa qímarusa faqa firaaqóo ufa rainárafa kambiqanau. Miqí márufanoo Roomma máqannaa Saidéena fannoo narí sundíauqa qímaniminoo, ínee Pauroona maréeqee íneeqa quqúsaki quqásaaqa, misá miná qámbaana rammísiseefaara, qufaqa misá nári sundía quqúsaki quqásee rakísimariqau.

¹¹ Miqí qímasoofanoo mi-eendánaki Karaambáiqqa qangiroo moó fannoo qumuréenoo Pauroona óorisaa akooqóo kikiqínoo máridanoo ufa qímaminoo qinau. Pauroo sía ruffáa, paasóosia, anée maaqóo Yeerusa-reenni qiníara kooroo qíanandee Roomma máqusai miqíkai innáranoo. Qangiroo miqí qímaseenoo Pauroona qímamisooofanoo taikánau.

Yuda máqannaa akaqáusa Pauroona árirara ueeqóo ufana.

¹² Iqáqoo kanánaana Yuda máqannaa akaqáusa Pauroona árira ufa narí qímami narí qímami suqíqau. Ufa andeeqáseeqa qíma afeekaikámásee nammári faqa nárana faqa áurámásee Pauroona áruanee qiqau. Aruséeqa mi-karí kai nárana nammári naanee qiqau.

¹³ Qaara fasiqa níku nísauku taikásee Yuda máqannaa fásiquaqa kai nárana áurámásee Pauroona áriraree qiqau. ¹⁴ Áurámáseeqa misá nári amaana máqa aanáiqikirausa faqa úriqarararusa faqa unnái óonuree qímannimiqa qiqau. Maasá nárana áurámásee Pauroona aruséeqa ínnaaqiana nárana naanáuranoo.

¹⁵ Ínee faqa kansóorauqa faqa Roomma máqannaa Saidéena maaqí qímasee uaqée iaqa anée Pauroona mara máree kansóorauqa máaqaki quqásainaqa maasá Yuda máqannaasa ámiqimasee Pauroona óosana írianaura. Ínee miqí qífanoo Saidéena fannoo áfiqee fínaqa maasá aanái maará maqaséeqa Pauroona áruanaura.

¹⁶ Miqí qímamifanoo Pauroona anauqi miná áuna faiqi fannoo qumeé iriséenoosundía quqúsaki kéeqafínoo Pauroona qímaminou. ¹⁷ Pauroofa narí árifandinna úfana iriséenoosundía qímaminou. Anée maa-kumaaraaná áfiqamaree Saidéeninnaí múnusainanoo ufa qímamiani. Miqí qufanoo kubóora fannoo áfiqeenoo Saidéeninnaí múnusainanoo qinau Pauroofa qiníara maa-kumaaraaná áfiqee múnusainanoo moo úfa qímamianiffee qifaqa áfiqee ánidaqa qufanoo Saidéena fannoo mi-kumaaraaná áfiqeenoo umeenni múnuseenoo irámmirinau. Nána ufaree ánidanee.

²⁰ Miqí qufanoo mi-kumaaraafá qímaminou. Yuda máqannaasa dúna Pauroonara ámiqimandee miná ufa óosana íriraree qía. Misá aníara áfiqee múnusainanoo quqárammifoo qídaqa. ²¹ Anée sía misá ufa íria, qaara fasiqa níku nísauku taikásee fasiqa aanái maará maqafíqa Pauroona árirara qía. Misá qíma afeekaikámándeefee dóo nárana áurámáseeqa aruséeqa náraree qía. Dóo misá maqee deedaqídaqa aní ufarámma áfeesida mária. ²² Saidéena fannoo miná iriséenoosundía qímasee narí qímaminou. Anée maaufána qiní qímaqimiannanara sía moó qímamia sáina aníkikai máriani. Miqí qímaseenoo mi-saideennáfa mi-kumaaraaná aqíqanau.

Roomma máqannaa sundía fannoo Pauroona Seesareea máqusai aqíqanau.

²³ Aqíqámáseenoo Saidéena fannoo quándakinoo qaara kubóoraqanda mara quqáseenoo qímanniminou. Íneeqara maaqímandee sundíauqa deedaqíqa. Sundía maqámau fífandinausa qísaukuqara fasiqa níku nísauku taikásee fásiqua (200) minamúsa deedaqíqa. Qóosasa akarámami fífandinausa qaaramoo níku nísauku taikásee moo fásiqua ásaukuqara taikásee fásiqua (70) faqa qóosauqa faqa deedaqíqa. Qísaukuqara fasiqa níku nísauku taikásee (200) faaqaana faqaasa maqámau fífandinausa faqa deedaqíqa. Dóo maqee eendákina dóo Seesareea máqusai Pauroona áfiqee óoqu fúaqa. Qaaramoo qóosa deedaqíqa Pauroofa fúaninnana. Ínee andeeqásee maasá firaa kiapafa Feerisafa márinnai Seesareea máqusai Pauroona áfiqee fuaqa. Miqí qímasoofaqa misá miná iriséeqa deedaqíqa.

²⁶ Miqí qímaseenoo Saidéena fannoo Feerisana maaqí qímasee Pauroonara pásaki ámaqanau. Óo maasá ámiqira kiapafa Feerisafa, Qinée Karaudiúsasa moo dúqu Risiasasa aní ámandaidaqa. Yuda máqannaasa maa-fasiqána qumáree áriraree qifaqa qinée minára Roomma máqannaa quqúsakinaa fee qímasee óoqu rafíaeqee qeeqa sundíauqa quqúsaki quqéeqa.

²⁹ Qinée misá miná amoosáu máqaana oosana randéeqa misá kansóorakina quqásauanoo sía rumbárafa árira ainaina márifaqa Yuda máqannaa nári óosana máridanoo miqianannái kai miná árirara qídaqa. ³⁰ Misá qumeé maará maqasée miná árirara qífanoo moó fannoo qumeé qímaqimifaqa anée íannanai aqíqáidaqa. Qinée miná amoosáu máqaasara aní áfusaa ínee faqa mifá faqa andeeqáaqeera qídaqa.

³¹ Saidéena fannoo mi-ufána ákara rúmaseeqa sundíauqa nimisoofaqa Pauroona áfiqeeqa qóosasa akarámafufaqa mi-eendánaki Antipatiriasa máqusai óoqu fíqau. ³² Iqáqoofanoo kanánaana níku mau fusá óoqurandee Yeerusa-reenni úriqau. Qóosasa fusá Pauroona áfiqeeqa Seesareea máqusai óoqu fíqau.

³³ Misá Seesareea máqusai óoquree Saidéena papíqanamu faqa Pauroona faqa firaa Kíapana ámiqau. ³⁴ Firaa kiapafa mi-papíqána ásaana rúmaseenoo Pauroona irámmirinau anée yáindaraa fée qufanoo mifá qinau. Qinée Sirisia máqasaa kambíqaa fananara mári-

daqa. ³⁵ Firaa Kiapafa mi-ufána iriséenoo Pauroona qí-maminau. Aní amoosáú máqaasa qumuráifaqa aní ufa írianaúra. Miqí qímaseenoo poorísa qímaminoo qinau. Maa-fasiqána maréeqee Eeroodeena firaa maaqaki quqásaifanoo márínaqa eendáki fáasaana rakísiaqa.

Aniasafa Seesareea máqusai óoquree Pauroona árirufa qinau.

24 Pauroofa moodáannai qísauku namu faasaana narí ufa áfeesara márufanoo dóo amaana máqa aanáiqikirausa misá úriqararafa Aniasafa Yuda máqannaai faiqí firasá faqa moo fásiqa Roomma máqannaai sándufa faqa ufóosana faqa ámiqimasee írimarufa miná áuqu Teeraturusafa misá aiqámausa Seesareea máqusai Yeerusaree máqusaindani óoqu fíqau.

² Óoqureeqa firaa kiapana áfusaa Pauroona amoosáú máqoo úfana qímamiqau. Misá Teeraturusana áaroolanoo firaa kiapana áfusaa kíkíqamambinoo maaqí qímasee Pauroonara qinau.

Óo Feerisafa anée idaaqírafafa ámiqirafa uqanna márí-ananoo. Anée aneenná íriranannai maasá rakísimariananara maasá ámiqimandee márídaqa. Anée fúka sándufa moómoo quqáidana maasára ámiqimasee máriaqee miqímariananoo. ³ Maasá maqee maqee aní írirana qumáreeqa dúfi dúfi qídaqa. ⁴ Qinée kísaaqasaa ufa qíananoo ufa áukuana áiqaráandoora qúsasaa qídaqa. Amanée anée maasá ufa káqikaana íría. ⁵ Maa-fasiqána mandá óosana fannoo sabéena aada miqírafafa maasá raqúru qímimarifaqa fatáidaqa. Pauroofa aiqáma maqusa maqusa fídanoo Yuda máqannaasa nírana fundákinoo nídanoo. Nasareete máqusanaa fásiqa írirana úriqararafa márídanoo. ⁶ Sía minára kaifau, maa-fasiqána Pauroofa maasá náaquqara amaana máqa Yeerusareenni putaaífaqa maasá miná qumáreeqa maasá sándufannái andeeqée márúnanoo Roomma máqannaai Saidéena fannoo firaa aanoo iranannái maasá qísaukukinaana rafíeenoo. ⁸ Saidéena fannoo miná áuqu Risiasafa maasára aní áfusaara mi-kootána andeeqáaqee qifaqa qumu qímamidaqa. Anée maa-fasiqána írámminanoo mifá maasá ufa ánoona qíannoo.

⁹ Teeraturusafa miqí qufaqa Yuda máqannaasa aiqáma kúqaa ánoonee qiqau.

Pauroofa Feerisana óorisaa narí afaaqasáa ititánau

¹⁰ Firaa kiapafa Teeraturusana ufa iriséenoo dóo Pauroona ásaukunai áaranau. Dóo anée fíndifi aneenná ufa qía qufanoo Pauroofa fíndifi Feerisana qímaminoo qinau.

Óo Feerisafa anée kísaaqasaa qiní máqannaai Yuda máqannaai ufa andeeqée máríanafa máríannanara qinée dúfi dúfi aní áfusaa qídaqa. ¹¹ Innaunni kai qinée Yeerusaree máqusai Ánutunara innaaru qíraree qímasee óoru fíqiafana. ¹² Qinée amaana máqaki sía áanóo ufa móo qímannimiqiafana. Faiqí nírana sía qinée fundákiqiafana. Amaana máqaki fée nári faiqí

suqúnaki fée sía qinée Yuda máqannaasa nírana fundákunaqa misá qíqafeeaa. ¹³ Misá maqee aní márí-asa qiní qimoosáú máqee máríana sía miná ánoona paqúrimasee kooroo ífana írinnaranoo. ¹⁴ Qinée moodáa ainainara kai kooroomásee aní qímamianaura. Qinée maa-fuka aatatamaú fídaqa minánnai kai maasá qikeekú qikaakú Ánutunara innaaru qídaqa. Mi-aannára Yuda máqannaasa mi-aannára káqirunna fíanoo qídaqa qiní qimoosáú máqaidaqa dárirari-daqa. Qinée Mooseena sándufa ákara aiqáma írídaqa mi-maú fídaqa tamummáqara fasiqauqa ákara faqa írídaqa mi-maú fídaqa. ¹⁵ Máq Yuda máqannaasa faqa qinée faqa maasá moodáa íriranamau fídaqa ká-sooqaqee Ánutufa aiqáma fasiqauqa andeeqárasa faqa mandákirausa faqa kúqiranakinaasa faqa mara fíndifumánniseenoo misá ufa íríannoo. ¹⁶ Qinée Pauroosa Yuda máqannaasa naana ráida moodáa ainainara afeekaikídaqa, Ánutuna áfusaa faqa faiqí ní-fusaa faqa aiqáma kari mandóosana máraqáa ímari-faqa eeráirídaqa sía mi-mandoosanná ummaaráfa qiní dáakuaniifeera aufadára maraquna kai aiqámausa ní-fusaa qiní dáakuaniifeera.

¹⁷ Pauroofa Feerisana káqi qímamidanoo qinau. Qinée moómoo anaamuru maqusai níniifaqa moómoo áukuana maraséeqa qinée munnimma maramáree Yeerusaree máqusai óoruree qeeqá máqannaasa nímiraree qímasee aandáú tatúfirana suqásee Ánutuna ámiraree qímasee amaana máqaki kéeqafi máríqiafana. Sía moómoosa faqa máríqia, sía áanóo iranaki máríqia ámiqimasee máríafananoo Asia máqannaai Yuda máqannaasa mi-maqánaki qiní qíqafamaseeqa únnaqimásee maa-manda oosanná uqéeraqau. Misá kai maí qumúreeqa aní áfusaa qiní qimoosáú máqoo úfana qiaqaana. ²⁰ Qinée Yeerusaree máqannaai kansóora nífusaa kíkíqiafannana máq qumu máríasa márídaqa qiní ufa íríqau. Misá qiní mandá óosana kooroo íaqaana. ²¹ Qinée kansóorauqa nífusaa kíkíqamafufaqa moodáa ufa kái qinée qíafanaqa misá qiní dárirariqau. Kúqiranakiqari fíndififandiafoo qíafannanara qiní dárirariqau.

²² Feerisafa Yísuna aanara írimarufa márídanoo Pauroona ufa iriséenoo maaqí qímasee qímaminau. Anée káqi márínanoo Saidéena Risiasafa qumuráinaqa aní ufa andeeqáanaura. Miqí qímaseenoo mi-kootána rafáaqa fínoo Poorísa qímaminoo qinau, Anée Pauroona áfiqeeqee rumbáranaki quqásee rakísia. Miná qímaminoo qinau, Anée Pauroona rakísimarínaqa miná áqoondi fee ákaqaafasaa fee káqi aniréeqa miná faqa ufa qiaqa nárana ámiaqa sía qáo qía.

Feerisafa faqa narí ánaaqaa Durusira námmarifa faqa Pauroona ufa írufanoo náaquqanau.

²⁴ Feerisana ánaaqaa miná áuqu Durusi námmarifa Yuda máqannaai ánaasee márínanau. Qaaramoo fáasaana áiqaróofanoo Feerisafa narí ánaaqandiri aniréenoo Pauroona áaramásee ásauku mundírana Yísuna ufara iroofanoo ámiqimandee qímaminau.

²⁵ Pauroofa faiqí ánaasee aiqámausa andeeqásee níróosanara faqa mandóosana fannoo díndari óonu rarisée anirarisée ifaqa minníseeqa maasá qiqá qimánara iriséeqa mi-maú kai fíranara faqa óonumafi irisée minnísaaninnánara Ánutuna kóota firaafá márianinnara faqa qímamimarufanoo Feerisafa narí mandóosana firaanara iriséenoó Ánutunara rufiammaree qáoo qinau. Sáina káqimarinaqa saiká sía márinaqa aniráanana qímaqimia. ²⁶ Feerisafa Pauroonara narí qumeé kai qímirinoó qinau. Pauroofa munnimma qíminaqa idukúanauree qímaseenoó maqee maqee karabúsakinaana áaramásaida ufaqímarufanoo Pauroofa sía ámufanoo káqi karabúsaki márinau.

²⁷ Miqí márufanoo qaara aukuaana áiqaróofanoo Roomma máqanna kiapafa Feerisanara anée moosáa fínanoo moo kíapafa aní ámaaqa máqaannoó. Feerisafa minára iriséenoó Yuda máqannaasa maaqóo qaraasa qiniára misá níqooni fee qiaqéera Pauroona narí máqaqa uqannakinaana mara máree karabúsaki rumbáseeenoó quqásee fufanoo fúka kiapafa Poorakiusafa moo áuqu Feestusafa mifá aniréenoó Pauroona rumbáranaki paqúrinau.

Fúka kiapafa Feestusafa kafáa Pauroona ufa írinau.

25 Fúka kiapafa Feestusafa qaaramoo éenda faiqéenoó Seesareea máqusaindari Yeerusaree máqusai óori quqárra óoru fínau. ² Yeerusareenni óoru máruafaqamaana máqasaa aanáiqikirausa firaasá faqa Yuda máqannaasa faiqí firaasá faqa Pauroona ufa óosana amoosáú máqeeunara qímamiqau. Miqí qímasee maaqí qímasee Feestusana qímamiqau, Óo maasá kiapafa amanée anée Pauroona maréeqee Yeerusareenni quqásainaqa ufa írianauree. Misá aanáí maará maqasée áruanneera quandásee miqí qímasee qímamiqau. ⁴ Feestusafa misá ufa iriséenoó qinau. Pauroofa Seesareea máqusai karabúsaki máridanoo. Qinée qúsasaa óoqu fúanaura. ⁵ Ínni faiqí firaasá qinií faqa óoquraifaqa miqóokai Pauroona nána mandóosana maraqáinaqa misá qífaqa qinée írianaura.

⁶ Feestusafa miqí qímaseenoó qísaukuqara taikásee áfuru faiqéenoó dóo Seesareea máqusai kaifáa ururandée óoqu fínau. Iqáqoofanoo kanánaana ufa írimaruna máaqaki kéeqafi narí qaundasáa óoqu marífinoó Pauroona áaroofanoo aniroofaqa Yeerusaree máqannaasa Pauroona fíqu fíqu mámbuafaqa mandúfa uqanna óosana óosana Pauroonara qímasee sía miná ánoona paqúriqau. ⁸ Misá taikóofanoo Pauroofa narí óosanara Feestusana qímaminau. Óo firaa kiapafa qinée sía Yuda máqannaasa sándufa rukíeeqa. Sía náaquqara amaana máqa putaa mánniseeqa maasá Roomma máqanna fira Kiapana sándufa sía rukíeeqa.

⁹ Feestusafa miná iriséenoó naríara Yuda máqanna áqoondikianee qímaseenoó Pauroona irámmirinoó qinau. Amanée anée Yeerusareenni óorureenana Yuda máqanna faqa qinií qífusaa misá aní amoosáú máqeeaanara andeeqéennaree. ¹⁰ Pauroofa miná

iriséenoó Feestusana qímaminau. Maa-ufa irimaria maqáfa sía aníndi kai Roomma máqanna firaaná ufa írira maqa maaqóo máridanoo miná sándufa maaqóora qídanoo maaqóo andeeqáaqaana. Qinée sía Yuda máqanna mandáikamannisaunasa máridaqa anée mi-ufána ámiqimasee írimariananoo. Qinée moo sándufa rukíanaqau moo mándainaina áuqeeqau sía qinée kúqiranara ruffaunaiqini. Misá qinií qimooosáú máqara ufa óosana sía máridanoo sía moó fannoo qinií maréeqee misá nísaukuki quqáannoó. Qinée Roomma máqusai mári kiapana firaaná mináqu Sisaanasaa miná áfusaa óonuree qianáura.

¹² Miqí qímasoofanoo Feestusafa quándaki narí ufa írimarusa faqa ufa qí qíseenoo Pauroona qímaminoo qinau. Anée Sisaana áfusaa ufa andeeqáree qiananoo. Anée Sisaana áfusaa ufa andeeqáree qíánnanara, dóo qinée aqiqáanana minní finnánanoo.

Karaambáiqqa Akaripafa faqa Beeranisa námmarifa faqa Pauroona ufa íriqau.

(Mi-aukuaná Seesareea máqusaindari sípaki akarámafufaqa fífiufaqa Itari máqa maaqai Roomma máqusai fímariaqau.)

¹³ Ufa taikáseeenoó Pauroofa karabúsaki máridanoo sípa áfeesara márinau. Maríkufanoo moo kíapafa narí ánaasaandiri fúka kiapana áuqu Akaripaafa márufa árinau, miná ánaasaana áuqu Beeranisa námmarifa márinau. ¹⁴ Miqandá ani maríkufanoo Feestusafa Pauroona ufa óosana óosana qímaminoo qinau.

Indaarú máriu kiapafa Feerisafa maaqóo márufanoo moo fásiqa karabúsa máruafaqa karabúsa rumbáqoofa káqi máridanoo. ¹⁵ Qinée Yeerusareenni óonuraafanaqa amaana máqa aanáiqikirausa misá úriqararusa faqa faiqí firaasá faqa mi-fasiqánara mandúfa óosana óosana qímaqimisee miná áruannee qiqau. ¹⁶ Qinée miná iriséeqa Roomma máqannaasa sánda sía miqínoó máridanoo. Narí amoosáú máqainnanara sía fifau nímiaanaqa árifara. Maasá Roomma máqannaasa sándamau fidaqa miqandá moodáaqoo kíkíqamambi ufa dínni dínni andeeqásee iriséeqa miqóo áaqarana márinaqa nímiaanaqa árifara sía márinaqa sía nímiannanoo. ¹⁷ Misá maí Seesareea máqusai qumuraafaqa qinée sía fúrufariqa iqáqafaqa kanánaana mi-fasiqána karabúsakinaana áaraafananoo aniroofaqa miná amoosáú máqoosa fíndifiqa dapi dápi ufa qiqau. Qinée minára moo áinaina mandáikammánnimaqee foora írunanoo sía máruafaqa. Misá nári amaana sándufara kai írídaqa maaná amoosáú máqaidaqa árirara qídaqa. Misá faiqí moó miná áuqu Yísufa minára kúqinau foo qiafanóo Pauroofa minára dóo fíndififoo qifaqa miná sára miná árirara qídaqa.

²⁰ Miqí qiafaqa qinée Pauroonara amanée aní faqa Yeerusareenni áfiqee múrusaanaqa mi-ufána qinií qífusaa andeeqéefaree qúnanoo Pauroofa Sisaana áfusaa írree qímaseenoó maaqóo qinée rumbáranaki máriiqa kásooqaqee Sisaa finnái qeeqá ufa miná áfusaa andeeqáree qifaqa eedóo qímasaunanoo

káqi karabúsaki máridanoo. ²² Akaripaafa Feestusana ufa iriséeno qinau amanée qinée miná ufa írianau-ree. Miqí qufanoo Feestusafa qinau, Óo amaná dúna kanánaana íria.

²³ Iqáqoofanoo kanánaana Akaripa faqa narí ánaaana Beeranisa námmarifa faqa anirée foo qí-masee miqóoqaraasa faiqí firaasá faqa sundíauqa faqa nammári áuqamásee nifaaqa ánuqamásee ámiqí-ra ainaina nifaaqa nífaaqa íjseeqa aiqáma anirée padí máfufanoo mi-qambaanná miqandá rafúdamakufafa ufa írimaru maqanaki kéeqagau. Kéeqafufanoo Feestusafa sundía moó aqiqoofanoo Pauroona karabúsa maqakinaana áfiqee míni quqánau.

²⁴ Quqásoofanoo Feestusafa aiqáma maaqí qímasee qímannimí, Óo Karaambáiqá Akaripa ínnee aiqá-mausa maaqóo ani máriasa qiní ufa íria. Maa-fasiqánara ufa qídaqa. Yuda máqannaasa maaqóoqaraasa faqa Yeerusaree máriasa faqa aiqáma maa-fasiqána amoosá máqee maríafanoo. Misá minára kúquani-feera firaaqóo fáaqa quqáida márídaqa. Qinée miná iriséeqa kuqánnáruaninna ainainara randáuna sía máridanoo naríkai Roomma máqusanaa firaaná miná áuqu Sisaana áuquraifafa qinée dóo amana fée qíqa. ²⁶ Qinée miná aqiqéeqa nána ufa fée pásakina akará rúmamiána máree fúannoo fee, sía márifaqa, randáunaisia. Qinée minára miná maréeqee ínni nífusaa maaqóo quqéeqa Karaambáiqá Akaripa aní faqa áfusaa quqásaanana anée miná ufa irisée qímaqimínaqa qinée miná ufa óosana irisée akará rúmma fira Kiapana Sisaana amaqaánaura. ²⁷ Náqi fee mándee qinée fífau aqíqánauree. Qinée Yuda máqannaasa Pauroona amoosá máqee mariaa ufana andeeqásee akooqóo papiqasáa ákara rúmasaanano andeeqáannoo.

Pauroofa Akaripána faqa Beeranisa námmarina faqa nífusaa ufa qinau.

26 Karaambáiqá Akaripaafa iriséeno quándaki Pauroona qímmánu, Aneenná ufa qínaqa íria. Pauroofa miná iriséeno ásauku uqéereseeno maaqí qímasee narúfa qinóonunara qinau.

² Óo Karaambáiqá Akaripa, aní áfusaa ufa qíanna-nara dúfi dúfi qídaqa. Yuda máqannaasa qimoosá máqee mária ufana qímmamiánaura. ³ Anée Yuda máqanna máriana faqa misá óosana óosana ufa qí-mariana faqa anée írimarianafa márianaqa qinée minára aní ufa qímmánu dúfi dúfi fee qídaqa. Amanée anée qiní ufa íria. Aiqaama Yuda máqannaasa qinée kumaarásaqari fíndifuafannana írimari-afanoo.

⁴ Qinée sía káqi nímarunausau márídau qeeqá maqúsaki faqa Yeerusaree máqusaki faqa marí-afanausa márúnaqa Yuda máqanna minára faqa íri-daqa. ⁵ Qinée Farisai ámaana ufa qímaríafanausa márúnaqa Yuda máqannaasa misá minára írídaqa qumeé ráídaqa. Farisai ámaana ufa qímaríasa misá káqa Ánutuna ufara afeekaikimariasa márídaqa. ⁶ Qinée náaru kásooqaqee kambíqaaninna ainainara

irimáree fídaqa. Óoqai Ánutufa maasá qikeekú qikaakúsaa qímafeekaikunara qiní máqannaasa eendáki faqa fáasaana faqa Ánutunara innaaru qídaqa márídaqa. Kásooqaqee kambíqaaninna ainainara Ánutufa qímafeekaikunara maasá irimáree fídaqa. Mi-ainaináfa ínaaqiana kambíqaaninnanara minára Yuda máqannaasa qiní qimoosá máqáidaqa. Mi-ainaináfa Ánutufa kúqíranakinaana mara fíndífira ainaina miná márídanoo. Yuda máqannaasa nánaree sía írídee únna fee qídee.

⁹ Óoqai qinée faqa Yísuna Nasaretee máqusain-daraana áuqu taikáanifee qímasee qaini qáiniqa ímariqíafana. ¹⁰ Minára Yeerusaree máqusai óoruree aanáiqíkirau misá úriqarana ufa irisée Ánutuna faiqi námu moómoo rumbánnisee maríafanausa márí-daqa. Miqímaqoosa akaqáusa náruafaqa qinée faqa dú-fi dúfi ámiqímmíafaa qíafanausa márídaqa. ¹¹ Qinée Yuda máqanna ufa suqíra máaqaiki kéeqafufafa Yísuna ufasaara nárimariafanausa márídaqa. Misá qumáreeqa Yísuna ufara minnísaqee qímasee nári-mariqíafana. Qinée misá minára firaaqóo ánoomaseeqa moó máqusai níanaí fímaríafanausa márídaqa.

Pauroofa narí Yísuna ufa íru oosannara qímannimí-inau.

(Niqíqoosa 9:19; 22:6-16)

¹² Qinée Yeerusareenni óoruree aanáiqíkirau misá úriqarana pásara máreeqa Damasakusa máqu-sai óoruree Yísuna ufa írimarusa rumbárra óoru fí-mariafanano súani qámnaanai innaarúnindari idáuru miqírafa súaniara foora firaatiá qiní faqa fusá aiqá-ma rafáaqafusanau.

¹⁴ Miqímasoofaqa maqásaa áqufuafananoo minakíqari ufa moó Heeburu úfakiqari maaqí qinau. Sauroo Sauroo anée nánaree qiní dárina nídanee. Qinée faaqaanánai aní káqikaqoo aní áfaaqai mundúnara anée aneenná kai faaqaana áaru poodúqaani qíannana arumáaranano firaaqóo áidafí-danoo. ¹⁵ Qinée miqí qufafa irámmiriqa qíqíafana. Óo Karaambáiqá anée yáfee qíafananoo mífa qinau.

Qinée Yísuna anée dárúnausa márídaqa. ¹⁶ Dóo anée fíndífinana fúa. Qinée aníara qiní aináinira faiqíki-aneera aní áfusaa kooroo íqa. Anée maqee qáfaanna-nara faqa kásooqaqee kambíqaaninnanara faqa aiqá-mai qímannimianeera aní áfusaa kooroo ídaqa.

¹⁷ Qinée Yuda máqannaasaki faqa ánaamuru máqan-naasaki faqa aní aqíqaanáura. Misá aní árirarifaqa rafáaqa fuanáuranoo. ¹⁸ Anée misá nífu maqánni-maqeera foora asukunakínaana maréeqeenana káqa qáranaki quqánnisáneera, anée misá Sadannana rafáaqafíranakinaana maréeqee Ánutunaindi kían-neera, misá qiní saqárikiranannai misá numóo taikán-nisaananoo Ánutufa narí rusandeesámumasinausaki quqásainaqa misá faqa minakí márifaranoo.

Pauroofa narí qímannimu ufana ósannara Akaripána qímaminau.

19 Óo Karaambáiqu Akaripa qinée aanásaa qífu pisi-pasamándai innaarúnaindaraa ainaina qáfaafanna ainaina sía mi-ufána rukíaafanausa máridaqa. 20 Indaarú Damasakusa máqusai ósana arasée Ánutuna fasáasa ufa qímannimiqiafana. Miqóoqari Yeerusaree máqusai faqa Yudeea máqa maaqai faqa ánaamuru márusa faqa qímannimidaqa maaqí qímasee qímannimiqia. Ínneeqa mandá nírana márirana nímeesuqusee quándakina Ánutufinai ubeekámafi-faqa Ánutufinnai márirana nírana marasáinaqa kúqaa Ánutuna aanai ubeekámafiafoo qiaqéera. 21 Minára kai qinée Yeerusaree náaquqara amaana maqaki márúnaqa dáriraridaqa. 22 Ánutufa qiní dadaaqímari-nara maqee ínni nífusaa kikíqiqa máridaqa úriqararaura faqa uréeqaraura faqa nífusaa Yísunara kooroománnimidaqa. Óoqai tamummáqara fasiqauqa faqa Mooseefa faqa qímarundee kaimmídaqa misá maaqímmiqau. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa teeroo firaaná máreeufanoo kúqinoo mi-kuqirá-nakiqari fíndifinoo fíndifirana indaarú níkamánnisannoo. 23 Miqínnannai ásauku mundírana Yuda máqanna faqa ánaamuru máqanna faqa maa-anutúna ufa fannoo qóomara fooqána dóo innikina dóo aniréenoo. Misá miqí qímaqoona máriafa qinée faqa minára kai qídaqa.

24 Pauroofa miqí qímasee naríara ufa qímarufanoo Feestusafa quándakufanoo fáafa quqáseenoo qímaminau. Akasáa dóo anée fúrufammiananoo. Aní írirana firaafá aní mandáinainaki afeéqamifana áqufuananoo.

25 Pauroofa miná iriséenoo maaqí qímasee qímaminau Óo Feestusa úriqararafa, qinée sía fúrufarau qídau miqíqí. Nóori runúsee kúqaa ánoonainaina qímaria ufana qídaqa. 26 Óo Karaambáiqu Akaripa qinée aní áfusaa paasóosamasee maa-ainainná kooroo ídaqa anée sía sía írimarianafa máriananoo, írimarianafa máriananoo. Anée maa-ainainná qáfaidana óonumafi írimarianafa máriananoo. Sía kukéeqaranaki maa-ainainná máriafa akooqóo marífa máridanoo. 27 Óo Karaambáiqu Akaripa anée tamummáqaraura ufa irisée kúqaa ánoona fee qídanee anée miqí qímari-anaqa qinée íridaqa.

28 Akaripaafa mi-ufána iriséenoo Pauroona qímaminoo qinai. Anée maa-qusa ufánannoo qiníara Yísuna faiqíki quqée fee qídanee.

29 Pauroofa miná iriséenoo Akaripaana qímaminoo qinai. Qúsa ufa fee kúsaaqa ufa fee sía qinée minára íridaqa. Qinée aníara faqa maa-qóo máridaqa qiní ufa írimariasara faqa innaaru qídaqa aiqámausara qinée ímarunandee íqa Yísuna saqari kiaqéera qídaqa, sáinannannoo rumbáqimaqarafa kai sía.

30 Pauroofa miqí qufaqa Akaripaafa faqa fira kiapafa faqa Beeranisa námmarífa faqa fíndimeeqee ráudamaki fiqau. Fidaqa narí qímami narí qímami maaqí qíqau. Maa-fasiqáfa sía karabúsa ainaina qáfeemarífa

sía kuqánnarira ainaina qáfeemarífa máridanoo.

32 Akaripaafa minára maaqí qinai Pauroofa narí sía Sisaana áuqureenoo dóo idukíqini, Sisaana áuqura-maseenoo síana minni fúani.

Pauroofa káqi rumbáranaki máridanoo Roomma máqusai sípaki finau.

(Itari fira maqusa áuqu Roomma. Miqóo kiapafa firaafá márinai. Miná áuqu Sisaafa Roomma máqanna kiapausa úriqararafa firaafá márinai. Pauroofa Roomma máqusai Sisa finnái fíraee qufanoo Feestusafa karabúsaki quqásee minní fímaru sipanara áfeesimarinai.)

27 Sípa Itari máqusai fímaru sipafa moó fannoo aniroofanoo Feestusafa narí sundíauqara ufaqá misáuqa Pauroona faqa karabúsa akaqáusa faqa mi-sipánasaa quqánau. Saidéena áuqu Yuriusafa narí sundíauqa namufaqa mi-sipánaki Pauroona sáimbaqa nífiqee finau. Mi-saideenná áiku ásaukuara Augustoonaa ammi suqíra fée qímariqau.

2 Maasá Pauroona faqa fuanná sípafa Adaramitiuma máqusaindaraa sípa márinai. Mi-sipáfa narí qumaara áinaina deedaqamáseenoo Asia máqa maaqandanai fíraee qufaqa dóo maasá akarámafuafananoo qífiqee finau. Faiqí moó Aristarakusafa Maseedoonia máqa maaqaindaraafa Teesaronika máqusaindaraafa dóo maasá faqa finau. 3 Fifiufaqa eendáki faqa fímarigau. Iqáqoofanoo Sidoona máqusai óonuraqau. Saidéena Yuriusafa reendeénidanoo Pauroona ámiqimasee qímaminai. Anée Sidoona máqusai aní áqoonduqa márifana misá faqa óonu faiqáinaqa náranaina ámifana sípaki akarámafi máree fua qufanoo dóo miqímaminai.

4 Sidoona máqusai máriqa sípaki akarámafufaqa fufanoo úfai káqinaindari ánufanoo sípa sía andeeqásee fúqaauafaqa Sipurusa áfuma qaannai óoru fíqumaki fiqiafana. 5 Maasá Sirisia máqa maaqikundanai fífíufaqa Risia máqa maaqaki fira taunna áuqu Miraa miqóo óonuraqiafana. 6 Óonuroofanoo Saidéena fannoo sípa moó paqúrínai. Areekasandiria máqusaindaraa sípa Itari máqa maaqai fímaru sipafa márufanoo Saidéena maasá aiqáma mara quqásoofaqa fiqau.

7 Miraa máqusaindari moómoo faasaana eendáki mi-sipánaki anúqiqa fímarigau. Fídaqa Nidusa máqusa amummaqa óonuraafananoo úfai káqinaindari áimaree ánufaqa quándakufaqa ooruku námmaryi ámuqumau Kareete áfuma óoquree miná auqaánai sía úfai úqunnai mindánai fiqiafana. Miqóo Saramoonee máqa iroosá óorikiraqoo fíqummákuafaqa anuqúseeqa Rasee máqusa amummaqa óonuraqau. Óonuree fira farumma qáfamasee minakí kiatéenna fannoo narí sípa máree minakí kéeqafi márufanoo úfai faqa ooruku námmaryi faqa sía árinai. Míqunara mi-farummána áuqu mandaaqá fírummee qíqau.

9 Úfai fannoo káqinaindari ánufaqa maasá kúsaaqasaa miqóo máridaqa Itarinní fuanée qu ákuanata taikánau. Ánutuna faqa moodáanaki qoomáqa

suqáani qu áukuanafa dóo áinnaaqaramáfinoo sía amana fifaranoo. Pauroofa miná qáfeenoo maaqí qí-masee naamúaqinau. ¹⁰ Óo maa-fasiqáusa maasá maaqóoqari fúananoo mandáikammianoo. Sípa faqa sípakinaa qumiasana faqa maasá faqa kurídi taikáanaura. ¹¹ Saidéena fannoo sía Pauroona ufa írin-au sípa ákoona faqa kiatéenna faqa misá ufa kai írin-au. ¹² Misá máru farummafa sía kísaaqasaa qaaramoo qúqoona amana márufaqee qímasee sáina maasá sí-paki moo fárumma Kareetee máqa maaqaindaraa farumma moó miná áuqu Finisa miqóo amanamásee qáfaanaura. Miqóo fúaninna farummafa ámiqirafa márifaqa úfai sía ani márunnai ámiqimasee man-daáqai kísaaqasaa máriannee qiqau. Aiqámausa eedóo qufaqa moodáa moodáa maramarariqau.

Sípaki fímarufanoo úfai faqa aakú faqa nárinau.

¹³ Misá Finisa fárummaki fuanée qufanoo úfai fan-noo mitínai ubeekoofaqá misá asasamáseeqa ankáqa óoqu rarisámeeqee sípaki quqásee Kareetee máqa mámmaaqandanai fiqau. Misá fímarufanoo fí-marunaindari úfai firaa tiá uqanna maqámau áninou. ¹⁵ Mi-ufaifá sípa óoru árufafa mara ubeekoofanoó sía amanaíku fanoo quqáseeqa úfai namufaqa káqi fiqau. ¹⁶ Sípa fannoo káqikaa máqanamu miná áuqu Kauda miná fíquimarufaqa miná mandaáqa márídaqa káqikaa kanúqa sándannai rarisée márúna kadáapi rúmeeqee sípasaa ámuuaqundari fatáafimamaqásee rumbáqau. Misá sípa nammári kási kásinoó qámabaana afooíandoora qímasee sánda firaaná qumáraida qám-baana qámabaana rumbée maríqau. Misá úfai fannoo fúafa áminanoo Ribia máqasaa áruandoo qímasee séera sandáaqai márúna idukúeeqeeqa sípaki quqásee dóo kaqi úfai namufaqa fiqau.

¹⁸ Úfai firafá úqinoo nammári ámakaurufanoo sípa téeeqi taaqufaqa rufíasee sípa ummaara márídanoo ukúqnaandoo qímasee sípakinaa ummaara aiqáma nammárika áqusoofanoo sípa fannoo aufadanau. Iqáqoofanoo kanánaana kai sípa ummaara ráidanoo qímasee minakínaa ainaina óosana óosana aiqáma maréeqee ooruku námmariki áqusaqau. ²⁰ Moómoo eendaki fáasaana sía súani fásau qáfaqau minára misá fíranara randóosia. Úfai firafá uqanna úqimarufaqa maasá qeeqá márirafa dóo taikéefoo qíafannana.

²¹ Sípakinaasa moómoo éendaki fáasaana sía nárana néemariqau, náarara kai maríqau. Minára Pauroofa misá qámabaanaí findifinoo qímanniminoó qinau. Ín-nee qiní ufa íriaqaana Kareetee máqusaki kai mári-aqaana. Miqímaseefau sípakinaa ainaina firaa feefau-ru áqimariana sía áqunaiqini káqi máriqini. Dóo maqee qinée ínni fuki faaki qídaqá dóo paasóosiaqa. Sía ínneeqa moodáa kúqifaranoo, sípa kai kúquannoo. Qinée Ánutunaindi márídaqa miná aináinira faiqi mári-daqa. Eendá éendaki Ánutuna qangiroo moó fannoo qinée márúnannai anirée qímaqiminoó qinau. ²⁴ Pau-roo sía rufíaa, anée kúqaa Roomma máqannaá firaa kiapana óorisaa kikiqinnaranoo. Ánutufa narí ámiqira óosana uqéereeqeenoo aiqáma sípakimáriasa aní ámi-

noo, sía moó fannoo kúquannoo. ²⁵ Dóo maa-faiqisá sía nímuqusa tíakiaqa, paasóosiaqa. Ánutufa qímaqimindee kai íannoo. Qinée miná irisée miná saqárika-daqa. ²⁶ Káqikaa qóo úfai fannoo maasá sípa maramáree káqikaa maqanamu raqúramiannoo.

²⁷ Maasá qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara faqa qaara faqa éendaki fáasaana Meediteeraneena ooruku námmaryi ámuuaqumau fímarufaqa booskúrauqa óonumafi íri iseeqa eendá ámuqasai Óo maasá moo máqa maaqa adeedí aniréeqa qímaseeqa sánda kísaaqa marasée ummaararóo áinaina miná áti-saa qusúsee nammárika áqusee qáfaqau. Nammári 120 amana meemá farúma difukúnaki márufaqa qá-faqau. Kafaa moosáa óonuree kafáa áquseeqa qá-faqau. Nammári 90 amana káqikaa faruma ausaanáikiranaki kai márínau. ²⁹ Booskúrauqa miná qáfamasee eendáki óonisaa áruani qímaseeqa sípa áraqeemusáaqari qaara faqa qaara faqa qankáqa quqásoofanoo maqá qumároofaqa misá iqáqaranara innaaru qímaríqau. ³⁰ Booskúrauqa maasá sípa óorinni qankáqa quqáidee únna qímasee kanúqa maréeeqeeqa nammárika quqásee minakí áqufi quqásee sandáa-neera ímarufanoo Pauroofa qáfamasee Saidéena faqa sundíauqa faqa qímanniminoó qinau booskúrauqa sía márifaqa ínnisaimbaqa aiqáma kúquanauranoo. Booskúrauqa kanúqaki quqásee fídamia qufanoo sundíauqa kanúqa sánda ateékamufanoo kanúqa nammárika pautaqí áqufinoo káqisamu finau.

³³ Iqáqarara káarimaqóofanoo Pauroofa fuki faaki qí-danoó qinau. Ínnee qísaukuqara taikásee qíkunni óo-qu qaara faqa qaara faqa eendáki fáasaana sía née maríasa máriafanoo. Kísaaqa kamusaqa ínnee sía moodáa ainaina naafanoo. ³⁴ Qinée ínni fuki faaki qí-daqá dóo nárana marasée námasee sía kúqua. Sía ín-niki moó fannoo abandíakaannoo. Ínnee káqi rum-báqa márifaranoo.

³⁵ Pauroofa miqí qímaseenoo féemu maraséenoo ruqí ruqímaseenoo innaaru qímaseenoo noofaqa tautúmna qáfeeqa ámiqimmi ifoo qímaseeqa maasá faqa aiqámausa naqau. ³⁷ Maasá mi-sipánaki márúsa nísaaanarirafa maaqímminoo márínau 276 fasiqa moó-moo uqanna maríqau. ³⁸ Aiqáma námasee nímuuqu mámbufaqa ráisa fooqáaira nárana miná áuqu úita misá miná maréeqee ooruku námmariki téeqima-soofanoo sípa aufadanau.

Sípa fannoo Marata maqá múnu raqúru ámufanoo sí-pa rakéekaa inau.

³⁹ Iqáqoo kanánaana maqá áfaisaa márídaqa yá-maqa maaqanai fee márída fee qída sía írimariqau. Booskúrauqa qáfoofanoo nammári múqufi rainée marúqoo óonureeqa dínni káqi óoqu fímarunna min-níseeqa dínni fárumma óonu mándi marúnaki kée-qararee qímasee amanamándeé qáfaanee qiqau.

⁴⁰ Miqí qímasee ankáqa sánda ateekásoofanoo aiqáma nammárika áqufiqau. Sípa sitíafa ainaina rafáafa fí-marú sandana aukúsoofanoo akaqáusa miná áti qumároofanoo séera sípa óorisaa uqéerasoofanoo

úfai fannoo miná árinoo rariséenoó óorindari fínoo mi-farummánaki kéeqafiqa maqá raqúramianee qiqau. ⁴¹ Sípa fuanéera máseenoó áaqamakufanoó núkuda raqúraminoó óorindari utúsamafi kásooinoo márínau. Áraqeemu nammári fannoo firaqóó áridanoó rukákamumásanau.

⁴² Sundíauqa karabúsa fasiqauqara nammári ámuuqumau fímariasa quqásee sandée foo qímasee aiqáma nárú taikáneerufanoó Saidéena fannoo Pauroonara ámuqusufanoó qáoo qímaseenoó qinau. Nammári ámuuqumau fímariasa sípasaaqari nammáriki áqufi nammári amuuqumau máqee fuaqa. Sípa nammári ámuuqumau fímariasa sípa rufádaairana áti aina qumáreeqa minásaa óoqu marifi fuaqa. Dóo maasá miqímandeeqa aiqámausa maqásaa fiqau.

Marata máqusanaasa ámiqimasee rakísinnimaqaaqau.

28 Maasá aiqáma nammárikiqari áfainni akarámáfa-ufaqa qáfaafana aiqáma ámiqimandee máriqifana. Miqóoqaraasa iroofofa mi-maqána áuqu Marata fée qiqau. ² Marata máqannaasa maasá ámiqi ámiqimaqisaqau. Aaku rufaqa suara dárufaqa misá idáraseeqa mara quqáseeqa maasá qíqoondikiqau.

³ Pauroofa idá ásaidá maramáreenoo idáki áqusoofanoó sakáni minakí kukéeqanoó máriuafa ásauku aakúsee miqóo dírinoo márínau. ⁴ Marata máqannaasa miná qáfeeqa maaqí qímasee únna ufa qiqau, maa-fasiqáfa faiqí nárímarifa márifanoó. Misá nimana fannoo mi-sakanína aundurái kéeqafifanoó naráridanoó. Ooruku námmariki sípa kúqunara sakáni fannoo miná áridanoó. ⁵ Pauroofa ásauku rutátufanoó sakáni idáki áqufufanoó Pauroofa sípa aurínau.

⁶ Marata máqannaasa miná qáfamasee qiqau káqi kásooiqa márídaqa qáfa mifá innooqáannoó fee maqásaa áqufínoó kúquannoó fee qímasee kísaqaasaa fífau qáfee maríqau.

⁷ Pauroofa sípa kúqufaqa misá minára moo ánutu fée qiqau. Maasá sípa maqásaa raqúru ámuqoo karaambáiqá áuqu Pubariusafa miná áfuqa anaadóo aaqá raqúramínau. Pubariusafa Marata máqannaasa karaambáiqá márínau. Mifá maasá qumu qífiqeenoo múru-soofaqa qaaramoo fáasaana miná faqa máriqiafana. ⁸ Pubariusana ákoofa aurínoó márínau. Miná aurírafa afaaqa idídidanoó áratootooki márínau. Pauroofa minára iriséenoó miná máaqaki kéeqafínoó innaaru qímaseenoó narí ásauku miná afaaqasáa mundúsoofanoó aurírafa taikánau.

⁹ Miqímasoofaqa qáfamaseeqa mi-maqannáasa misaqanná márusa nári aurírausauqa náakídaqa mínisee márufanoó aurírana taikánisee márínau.

Marata máqa maaqaindari moo sípaki Roomma máqusai fiqau.

¹⁰ Maasá qaaramoo qúqoona Marata máqasaa máriqiafana maasá sípa moó miná áuqu Moodáa Kari-ara Anutuqanda maasá miná paqúriqiafana. Areekasandiria máqannaasa sípa fannoo Itari fímaru

sipafa úfaira rufíasee Marata máqasaa fáasai ani kukéeqanoó márínau. Maasá mi-sipánaki akarámá-fuaafanaqa Marata máqannaasa nárana faqa óosana óosana ainaina faqa aanásaa naaqée qímasee quqá-soofaqa maasá máreeqa Itari máqa maaqai fiqíafana. ¹² Fífiufaqa Sisiri áfuma firaannái óonuree fíraa taunnaki Sirakusee máqusai raqúramisee qaaramoo áfuru miqóo faiqiafana.

¹³ Dóo miqóoqari sípaki nammári ámuuqumau fífiufaqa Itari máqa maaqa átisaa fíraa taunna Reekiumma máqusai kásooiqiafana. Iqáqoo kanánaana úfai maasá inaaqianaindari úqínoo séera fuaqóofanoó dadaaq-ufaqa káqi káqiuufaqa qaara faasaana kái Puteeóri máqusai sípa kásooinau. Puteeóri máqusa Roomma máqusa Kaamána máqusai márínau. Aiqaama sípauqa Puteeóri máqusasaa múnu afiqúsee márufaqa maqá-mau Roomma máqusai fímaríqau. ¹⁴ Puteeóri máqusaki Yísuna ufa írimarusa paqúrimasee misá faqa moodáa amaana máriqiafana. Dóo miqóoqari andeeqásee Roomma máqusa andeeqásee maqámau fiqíafana.

¹⁵ Roomma máqusai Yísuna ufa írimarusa akaqáusa márusa óoqai Pauroofa ánimarunara iriséeqa aanái káqikaa máqusa Apiusana makéeta faqa qaaramoo pásindiaqa maqa máqusa faqa máruqoo Yísuna ufa írimarusa qumu qífiqee Roomma máqusai óoru fiqau. Pauroofa misá nínafaofanoó ámuqusaki idaaqufanoó Ánutunara dúfi dúfi qímasee dóo misá faqa Roomma máqusai óorufínau.

Pauroofa Roomma máqusai kísaqaasaa máru ufana.

¹⁶ Maasá Roomma máqusai óoruroofanoó Kiapafa Pauroonara áaduma moo máqaki márínanoó sundía kai rakísianifee qinau.

¹⁷ Pauroofa mi-maqánaki qaaramoo áfuru faiqéenoó Roomma máqusai máru Yuda máqannaasa úriqarar-ausee náaramasoofaqa suqúmaree Pauroona máaqaki aniroofanoó Pauroofa ufa qímanniminoó qinau.

Óo qiní qíkaqaafasaa, sípa qinée moo áinaina qeeqá máqannaasaindi máreeqa sípa maasá qeeqá qikeekú qikaakú sándúfa rukíafanausa márídaqa Yeerusaree máqannaasa qiní ruúmbeeqeeqa Roomma máqanna nímia. ¹⁸ Kiapausa Seesaree máqusai qiní mandáinainara randóosia sípa moo kúqira ainaina qiníki márínau. Minára misá qiní idukúanee qufaqa Yuda máqanna afeekaikámándeé áanoó ufaqa qinée quándaki Sisaana áuqureeqa sípa qeeqá máqannaasa ufa nímira-ree qímaseefau maa-ufána óosana áreefau náriqá kai. ²⁰ Minára qinée ínni qímannimianeera náaraida. Ánutuna ásauku mundírafa ánianínnanara Isaraee máqannaasa irimáree fídaqa minára kai qiní qísauku maa-sainandáfa rumbánoo márídanoó. ²¹ Yuda máqannaasa úriqararausee mi-ufána iriséeqa Pauroona qímamiqa qiqau. Maasá sípa Yudeeaa máqannaasa ufa moó aníara írriqa, sípa moó fannoo pásá ákara rúma aníara maasá qímaqeenoo. Sípa moó fannoo mindári aniríee aníara mandá ufa qípa. Maa-fuka ufána Yísunara aiqáma maqa

maaqaqi máriasa níkoo fee qídaqa, maasá minára aní ufa írianauree qídaqa.

²³ Miqí qímaseeqa moo súaniara útaaqamásoofanoo mi-faasaannásaa Yuda máqanna moómoo anirée Pauroona máaqaqi kéeqafufanoo Pauroofa Ánutuna quqúsa ufara naamúa qímarínau. Kanánaana óosana araséenoo eendírana paqúrinau. Pauroofa tamum-máqara fasiqausa ákarakinaa ufa faqa Mooseena sán-dufa faqa minakínaanannai Yísunara naamúa qínau. ²⁴ Akaqáusa Pauroona ufa irisée kúqaa ánoonee qímasee íríquau. Akaqáusa sía íríquau. ²⁵ Pauroofa miná qáfamaseenoo qímannimino qínau. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo tamummáqara fasiqa Eesaiaana óoqai áakufinoo dadaaqufanoo ínna níkeekú nikaakú náaru kambíqaaninna ainainara qímannimino. ²⁶ Mifá maaqí qínau.

Eesaiaa anée óonureena Isaraee máqannaasa maaqí qímasee qíní ufa qímannimia. Ínnee kísaaqasaa qíní Ánutusa ufa írídaqa sía ufa írifaranoo. Ínnee kísaaqasaa qíní ufa nífunnai qáfee márifanoo sía miná ánoona paqúrifaranoo.

²⁷ Ínnee maa-maqannáasa nitikúra ummaarándanóo márídanoo óoni miqírafa márídanoo. Misá náriqa náaqoo nísaukunnai ititéemariasa márídaqa. Misá nárikai nári nífu dimbéemariasa márídaqa. Misá nári nífunnai qáfeefoora náaqoonnai írifoora nitikúrannai óonumafi írifoora. Misá qíní Ánutu finnái quandéefoora, qinée misá ámiqimánnaannoora.

²⁸ Pauroofa miqímasee qímannimiseenoo maa-ufánnannai rafáaqafino qínau. Ánutufa ínna maa-ufána íríaqee qínau. Dóo Ánutuna faiqí maréeqee narí asumu máriranaki quqéemaru ufafa dóo ánaamuru máaqa máaqai dáraanino. Misá írífara ínnee sía írímariafanoo. Miqí qímasoofaqa Yuda máqannaasa Pauroona máaqakiqari ráudamaki fídaqa narínna narínna ufa raináqa fiqau. ³⁰ Pauroofa máru maqana úfaasu maqaki márínau maqee maqee munnimma áqusaida márínau. Qaara aukwana mi-maqánaki már-ufafa moómoosa anirée márufanoo náarama quqásaidanoo Ánutuna quqúsara qímannidanoo Karaambáiqá Yísufa ásauku mundíranara faqa paasóosamasee naamúa qímarínau. Sía moó fannoo qáoo qímarínau. Eedóo kai qímaríquau.

ROOMMA

1 Qinée Pauroosa Ánutuna ásauku mundírana Yís-
ufa mara firiqai fáiqisa márídaqa miná aináina
dadaaqímaruna faiqisa márídaqa. Ánutufa qini
maqásaa fasiqa Ánutufa faiqí ánaaseekinaana ru-
sandeésámumasee narí ámiqira fasaasa ufara qíman-
nimiannee qímaqoosa márídaqa.

² Mi-amiqira fasaasa ufána náaru kambíqaaninna-
nara Ánutufa óoqai uqanna narí tamummáqara
fasiqauqa narí óokiqari qímannimisoofaqa quandáfiqa
faiqí ánaasee qímannimisee quándakiqa náaquqara
ákaraki quqáqoofa márídanoo. ³ Mi-amiqira fasaasa
ufána narí ámaaku narí ásauku mundírana Yísunara
maasá karaambáiqara qídanoo. Mifá Dafidinakíqari
kambíqoonara maasá maqásaa fasiqee qídaqa. Ánutu-
fa narí firaa afeekannái kúqíranakinaana Yísuna mara
fíndifumáseenoo minánnai uqannífiqasoofaqa irisée-
qa misá minára Ánutuna ámaaku innaarúnaindaraafa
náaquqarafée qídaqa. ⁵ Yísuna minánnai Ánutufa qini
ámiqi ámiqinoo qímannimira fasiqaikámambi mári-
dana aiqáma máqanna náarama mínisee Yísuna
ámiqira fasaasa ufa qímannimisáinaqa iriséeqa mi-
maú fíqa Yísuna áuqu uqéeraaqeera qiníara qí-
maqoosa márídaqa. ⁶ Aiqáma máqannaasara qídaqa
inni Roomma máqannaasara faqa qídaqa Ánutufa ín-
niara narí ásauku mundírana Yísunaindi kiaqéera qí-
maqoofa márídanoo.

⁷ Ánutufa inni Roomma máqannaasara faqa
náarameeqeenoo qini qíku qísauku kiaqéera qí-
maqoosa máriaafaqa. Qinée Pauroosa minára iriséeqa
inni ákara rúmannimaqaunafa márídanoo. Ánutufa
maasá qíkoofa faqa narí ásauku mundírana Yísuna
maasá karaambáiqafa faqa narí ámiqi ámiqira oosana
faqa narí aundurá asooárana faqa inni nímiani.

**Pauroofa Roomma máqannaasara Ánutu finnái dúfi
dúfi qídanoo.**

⁸ Maa-ufánannai inni qímannimiranara qianáura
Ánutuna ásauku mundírana minánnai qinée Pauroosa
inni Roomma máqannaasara Ánutu finnái dúfi dúfi qí-
mamaqaidaqa. Aiqáma máqannaasara inni Yísuna
saqárikiranara írimarifaqa minára qinée Pauroosa in-
naaru qímamaqaidaqa dúfi dúfi qídaqa. ⁹ Qinée aiqá-
ma kari maqee maqee inni Roomma máqannaasara
írídaqa Ánutufinnai maqee maqee innaaru qímarun-
nanara minára Ánutufa íridanoo. Qinée qeeqá qí-
muqusa óokiqari qeeqá íriranannai Ánutunara eedóo
qíra dadaaqíra ainainiranakina márídaqa. Márídaqa
narí ámaaku ámiqira fasaasa ufa faiqí ánaasee qíman-

nimídaqa. Qinée inniara Roomma máqannaai faiqí
ánaaseera innaaru qídee qúnanoo Ánutufa kúqaa fee
qíannoo. ¹⁰ Qinée óoqaindari inni maqúsai óonuree ín-
ni nín-dafarara írída márunnanara maqee Ánutufa qini
dadaaqínaqa inni maqúsai óonu maríannanara minára
faqa innaaru qídaqa.

¹¹ Qinée firaaqóo inni nín-dafarara qídaqa innaarú-
naindaraa ámiqi ámiqirana moó inni náida nímianaqa
inne Ánutunaki afeekaikámáfi máriaqeera írídaqa.

¹² Qinée minára maaqí qídaqa qinée faqa inni faqa
narí dadaaqí narí dadaaqírara inni Yísuna
saqárikírana faqa qinée faqa Yísuna saqárikírana faqa
narí dadaaqí narí dadaaqíafa.

¹³ Innee Roomma máqannaasara maa-ufána írifaqa.
Qinée inni maqúsai moómoo kari fírari máriafananoo
moo áinaina rafáaqafinau. Qinée moómoo maqu-
sanaasaki sía Yuda máqannaasaki nímariafanausa
miqídaqa misákinaana óonu rarisámeeqee Yísunaki
quqéemarunausa inniki faqa óoqaindari miqíanee qí-
daqa. ¹⁴ Aamína máqannaai faqa írirana faqaasa faqa
áikara foora daruqoofanoo márídanoo. Misá aiqáma
Yísunufa qímannimianaqa írifanoo mi-aikána dárirafa
tatínoo qifaaqa aufadáannoo. ¹⁵ Mi-aikána tatíranara
irisée qinée inni Roomma máqannaasara faqa Ánutuna
ámiqira fasaasa ufa qímannimirree qídaqa.

**Ánutuna afeeka ufa asumu máriranaki quqánnisée
marífa.**

¹⁶ Ánutuna ámiqira fasaasa ufa Ánutufa faiqí marée-
qee asumu máriranaki quqéemari afeekafa mári-
danoo minánnai Yuda máqannaai naaree ánaamuru
máriasa ínnaaqiana irisée mi-maú fínausa Ánutufa
asumu maréeqee quqáannoo. Minára qinée mi-amiqi-
ra fasaasa ufánaki qeeqá daundurá firaaqóo mara
quqáidaqa. ¹⁷ Ánutufa faiqí ánaasee áaqeemariasa
narí namuqáaki máriasa sía naruséeno marée-
qeenoo narí áqoondikidanoo narí ámiqira fasaasa ufa
minára kooroo ídanoo. Maasá Yísuna saqárikirana
mifá kai Ánutunara áqoondikirana nímídanoo. Óo-
qeenáa tamummaqara fasiqauqa ákara minára maaqí
qinoo márídanoo. Faiqí ánaasee Ánutuna saqárikí-
ranannai miná áqoondikinausa misá kai náaru náaru
márirana máreefaranoo.

**Faiqí faiqi mandóosana fannoo Ánutufa náriranaki
quqánnisáidanoo.**

¹⁸ Faiqí ánaasee mandáinaina faqa kudimakírana
faqa miqandá Ánutuna ánoona ufa rafáaqafifaqa sía

írida máridaqa, minára Ánutuna áanoo qirana nárirafa inaarúnindari akooqóo misásaa qumu máridanoo.

¹⁹ Maanára Ánutufa misá nárídanoo. Faiqí faiqí Ánutunara írimari ainaináfa akooqóo máridanoo. Ánutufa narí kai uqannífiqasoofoanoo máriafaqá sía írimari-afanoo.

²⁰ Óoqai Ánutufa maa-maqa maaqána áuquqooqari miná kukéeqarana idaaqírana faqa miná náaru náaru máriara afeeka faqa innaarúnaindaraa andeeqára mári-ana faqa narí áuqu quqóo ainaináki akooqóo márufa máridanoo. Faiqí faiqí Ánutufa áuqu quqóo ainaináki qáfamasee sía Ánutunara írída fee qifáranoo. Miqí qí-masaidafa únna qímarifanoo Ánutufa mi-ufána sía írinnanoo káqi náruannoo. ²¹ Misá Ánutunara írídaqa sía minára dúfi dúfi qídaqa, kafáa sía miná áuqu uqéeráidaqa. Misá quándaki nári írirafa fíraaqóo fúru-fariranakí kai máridaqa misá nitikúra fífaa máridanoo asukuna kái qumbiqánoo máridanoo. ²² Misá náriara írirana faqaasee qímasaida únna qímasaidaqa fúru-fariranakí máridaqa. ²³ Misá Ánutuna náaru náaru máriara areenarana máfi quqásee Ánutuna innaaruqírana faqa amooqírana faqa máfi quqásee fífaa faiqí faiqí amanáuqírana faqa ufini amanáuqírana faqa aandáu amanáuqírana faqa ámuuqundari maqámau nímarina amanáuqírana faqa marasée maasá Ánutu fee qímasee minára innaaru qídaqa amooqídaqa.

²⁴ Faiqí misá nári fúrufarirafa miqínoo fíraafá mári-fanoo Ánutufa misá maréeqeenoo náriqa nímuqusi-mari mandainainakí quqásaifaqa faiqí narínni narínni ira ainainara nisauríra ainaina kai máridaqa. ²⁵ Misá Ánutuna ánoona ufa maréeqee káqinni quqáseeqa únna ufa maréeqee nífusaa quqásee minára kúqaa fee qídaqa. Náaru náaru amooqímaria Ánutuna aiqáma ainaina áuqu quqóo Ánutunara minnísee quándaki Ánutufa áuqu quqóo ainainára fífaa ainainara innaaru qímasee maasá Ánutu fee qímasee mi-maú fídaqa.

²⁶ Ánutufa faiqí ánaasee nári mandá níránara qáfamásaifanoo ákooqáifanoo káqi minakí nifeeqáidanoo. Minára ánaaseeuqa faqa nári nifaaqmaaka minnísee andeeqára oosana minnísee narínni narínni óosana óosana mandá márirana máridaqa. ²⁷ Faiqí miqí kai íqa nári nínaaqmaaka faqa ámiqira oosana minnísee naríara naríara rídaqa idára foo qíara nítakuqidanoo. Faiqí misá narínni narínni nisaúrira ainaina maraséeqa miná ákiaqara nári nifaaqasáa aurírana áidafirana marasée aupúraidaqa.

²⁸ Faiqí ánaasee Ánutuna ánoona ufara níkoqáifanoo Ánutufa misá maréeqeenoo mandáinainakina sía fúaqaa ira mandainainakina quqásaifaqa minakí fídaqa. Miqíanara maa-manda ainaina oosana oosanáfa qumbiqáidanoo, mandá óosana faqa, káqaq aináinara rímarina faqa naríara naríara fídiaqaa ímariana faqa naríara naríara rairai qírana faqa faiqí kuqánarirana faqa narí áfumau narí áfumau irafa faqa nári ueeqée narí ueeqée ímariana faqa mandá óosana óosana faqa naríara naríara múnuqi níniqi ímariana faqa misá Ánutunara fídiaqaa ímariana faqa kaukaata qímariana faqa nári nifaaqa nímuqírana faqa naríara

kai fíraaqóo ufaqí márina faqa maqee maqee mandóosanara randéemariana faqa nári nínaukoo ufa rukíee máriana faqa sía nári andeeqáramau fíranara úriqararane qímariasaa, faqa náriqa qímannimira ufa rukíee máriana faqa sía nári níkaqaafasaara ámuqusirana faqa mi-manda ainainnúasakí fímariasa máridaqa. ³² Ánutufa minakí fímariasara kúqiranakí fímariaa foo qída qifaqa írídaqa káqi minakí fídaqa. Sía minákaifau miqídau fíraa manda oosana marasée akaqáusa mi-mandainainakí dadaaqímariasara misára faqa eedóo qímaseeqa asasídaqa.

Aiqámausa Ánutufa náriara ufa ámeemaanai máridaqa.

2 Óo qiní qiqoondi sía anée akaqásara áaqeeafuu qínana anée faqa mi-aaqarána máree márianafa máriannoo. Anée faqa náqimásee Ánutuna árirana eeráirinnaree, Anée akaqásusara miqínana anée faqa mi-manda oosanná kai máree máriannoo aninna qáoo qíra ufa fannoo aninna áruannoo. ² Faiqí ánaasee mi-manda oosanná máree márifanoo Ánutufa kai misára náriara ufa qíannoo. Ánutufa sía áaqaidanoo andeeqáidanoo misá náriara ufa ámeemaanai quqánnisáannoo. ³ Qiní qiqoondi anée sía amana akaqásusara qáoo qinnáranoo, anée qáoo qídee qídana aneenná faqa minakí fímarianafa máriannoo. Anée miqí máriannanara náqimandeenoo Ánutuna áriranara eeráirinnaree, sía amana eeráirinnarannoo. ⁴ Ínniara Ánutufa aneenná mandáinainakíqari miffínnai ubeekéefándinnanara reendeenámasee rakísidanoo máridanoo. Ínnee minára Ánutufa reendeénira oosana márainara ínnee minára fúrufarira oosana fee fée qímaseeqee káqi mi-mandoosannakí márida fee. Ánutufa ínniara reendeénira oosana fannoo sía fúrufarira oosanafaa máridanoofau. Ínneeqa mandáinaina minnísee quándaki narínni ubeekaaqée qímaria oosanafa máridanoo ínnee sía fee minára írídaqee.

⁵ Ínni náaqooki óoni ititánnoo máriafaqara foora sía ufa írimaríafanoo. Miqíanara Ánutuna andeeqára ufa faqa mandáinaina ákiaqara náriara ufa faqa kooroo ínna fáasaana mi-karí ínniqa mandáinaina fannoo ínniqa náriara ufa fíraaqóo úriqaramáfuannoo. ⁶ Mi-faasaanná Ánutufa aiqáma fasiqa ánaasee nári máree mariana akiaqara kai nímiannoo. ⁷ Akaqá fasiqa ánaasee ámiqira oosana kai máraqa nídaqa innaarúnai aréenarana faqa innaarúnai núqu uqéerarana faqa náaru náaru máriranara faqa randáidaqa. Miqí máriasa Ánutufa náaru márirana nímiannoo. Akaqáusa nári nifaaqara kai rídaqa andeeqáranara futeeqáidaqa áaqaranakí kai fídaqa. Misásaa Ánutufa narí áanoo qirana faqa narí áranaqarana faqa nammáriara foora adíannimaqáannoo. ⁹ Nídafirana faqa aupúranara faqa Ánutufa aiqáma mandóosana máree maríasaa misá nímiannoo. Yuda máqannaasa naaree nimiséenoo ínnaaqiana ánaamuruqa nímiannoo. Ánutufa miqí kai ínnoo aiqáma andeeqara oosana máree maríasaa nímuqírana faqa núqu uqéerarana faqa nímuqusakí asooárana faqa nímiannoo. Yuda máqannaasa náaree nimisée ín-

naaqianna ánaamuru máriasa nímiannoo. ¹¹ Miqí-masee Ánutufa aiqáma máqannaara amana amana kái nári máree mariana ákiaqara nímmarifa máridanoo nímiannoo.

¹² Ánutufa narí sándufa Mooseena qímmamufanoo mifá quandásee Yuda máqannaasa qímmannimisoofaqa misá mi-sandufána qumárasee márusa máridaqa, misá mandóosana máraifanoo Ánutufa Mooseena sándufannai misá qumáree náruannoo. Ánaamuru máriasa Ánutufa Mooseena ámu sanda úfana sía miná ameemaanai máridaqa káqinni máridaqa, misá mandáinaina oosanara minní káqinni márinannai náruannoo. ¹³ Sía Mooseena sándufa náaqoonnai íri-mariana sía mináu Ánutufa naráfusaa andeeqáranaki faiqí ánaasee quqáidanoofau, mi-sandufána marasée ímariana andeeqásee áuqee márianannai kai Ánutufa narí andeeqáranaki quqánnisáannoo.

¹⁴ Misá Yuda máqannaasa Mooseena sándufa máree maríasa máridaqa ánaamuru máriasa Mooseena sándufa síaisa máriasa máridaqa misá nári íriranannai Mooseena sándufara sía írirai káqi mi-maú fídaqa, dóo Ánutuna ufamáu fímaríasa máridaqa. Mi-oosanáfa Ánutuna sándufa naunduráki ákara rinoo márifafaqara foora kooroo ífaqa miqídaqa. Ánaamuru máriasa Ánutuna ufa sía írimaríasa náriqá kai moo óosanara mandá oosanee qímasee moo óosanara ámiqira oosanee qímasee qímaríafa mifá kai Ánutuna sándufa óoqai kukéeqasee quqáqoofa naundurákiqari kooroo ídanoo. ¹⁶ Kásooqaqee ánianínna faasaana Ánutufa narí ásauku mundírana Yísunannai faiqí ánaasee aiqáma naunduráki kukéeqarana kooroomáseenoo rainánimaqaannoo, Qínée Pauroosa Ánutuna ámiqira fasaasufa faiqí ánaasee qímmannimíqa nídaqa minára qímmannimídaqa.

Yuda máqannaasa Mooseena sándufa afeekaíkídaqa.

¹⁷ Ínnee Yuda máqannaara qídaqa anée Yuda máqanna máriananoo anée Mooseena sándufa saqáriki márianafa máriananoo, anée Ánutunara fífaufífa uqéere márianafa máriananoo, anée Ánutuna andeeqára aanara írimarianafa máriananoo. Anée Mooseena sándufakínaana ámiqira aanara faqa mandá aanara faqa rainásee írimarianafa máriananoo, anée aneennára nífu dimbárausa aana uqannífiqee marúnausee qímarianafa máriananoo anée aneennára asukunakí máriasa misá qóoma máridee qímarianafa máriananoo, anée aneennára fúrufarírausa írirana nímmarunausa qímarianafa máriananoo faiqí-uqáindi ámiqira aana uqannífiqee marúnausee qímarianafa máriananoo. Anée Mooseena sándufa minakíqari aiqáma írirana faqa ánoona ufara faqa qínée írída fee qímarianafa máriananoo.

²¹ Dóo qínée aníara qianáura, anée uqannífiqee márianafa máriananoo, nánaree sía aneennára faqa miná máreenee. Anée misára sía úmmuariaqee qímaseenana dóo aneenná úmmuari márianafa máriananoo.

²² Anée misára sía faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari iaqée qídana, anée faqa sía fee úmmuaridane. Óoninnai saqárinnaí únna qíra Ánutunara foora miná amana áuqimarianara fídiaqaa ímariananoo fee anée fee mi-unnaqira anutúna amaana máqakina kéeqafida minakínaa ámiqira ainainara fífaufífa ainanee qímaseenane káqi máraidane.

²³ Anée aneennára Ánutuna sándufa qumáree marúnausee qídana aneenná áuqu fíraaqóo uqéeree marínafa, anéeqée Ánutuna ufa rukíaseenane asaurírana ámidane. ²⁴ Óoqeenaa tamummaqarausa ákarakina ínniara maaqí qídanoo. Ánaamuru ínni Yuda máqanna mandóosana qáfamasee quándaki Ánutunara mandá ufa qídaqa.

²⁵ Ínnee Yuda máqannaasa ínneeqára fáinanduqirausee qídaqa miqíanara Ánutuna faiqi námufee qímaríafanoo. Qínée Pauroosa minára maa-ufána qídaqa. Ínnee miqí maríasa Mooseena sándufamau ámiqimandee fídaqa ínni fáinanduqirafa ámiqira ainaina máriannoo, miná ufa rukíaseeqa fífaufífa aukírafafa, sía Ánutuna faiqi námu máriafanoo aamína ánaamuara foora márifaranoo. ²⁶ Aamína ánaamuru máriasa sía Yuda máqannaasa fáinanduqimarusa misá nári kai sía írirai Mooseena sándufamau andeeqáramau fímarífanoo Ánutufa miná qáfamaseenoo Yuda máqannaara foora máriaafoo qiannoo.

²⁷ Ánaamuru máriasa sía Yuda máqannaasa fáinanduqimarusa misá andeeqáseeqaa Ánutuna ufamáu fífaufífa ínnee Yuda máqanna fáinanduqímarusa Mooseena sándufa ínni ufakíqari ákara rirana rukíasaifanoo ánaamuru aamína máqanna nári andeeqárafa ínni Yuda máqanna máriranara mandáinane qíannoo. ²⁸ Yáfee Yuda máqanna uqanna Ánutuna áiku ásauku uqanna máridanoo fee, apatasáa kooroo írafa mifée ánoona máridanoo fee. Ánutuna ufamáu fímaríasa mi fee ánoona máridanoo fee. ²⁹ Sía apatasáfau ánoona máridanoo naundurá nímuqusakíqari Ánutuna ufamáu fímaríasa misá ánoona máridanoo fáinanduqirausara foora máridaqa. Sía Mooseena sándufa írirana írirafa mifáu Ánutuna áiku ásauku kámannimaqidanoofau. Ánutuna marauna naundurái saíkisa misá kai Yuda máqanna uqannára foora Ánutuna áiku ásauku máridaqa. Miqífandinna fasiqausa sía faiqí nimooqíranafau máraidau, Ánutuna amooqíranara rídaqa randásee máridaqa.

3 Qínée minára irámmírísee qímmannimianaura Yuda máqannaasa ánaamuru úrinnaaqaraqaa máridee káqi fífaufífa fee miqíqaa márida fee. Misá fáinanduqirausa misée ánaamuru úrinnaaqaráidee káqi fífaufífa fee miqí qída fee.

² Óo sía fífaufífa miqí qídaqa misá úriqararafa fíraafá máridanoo. Dóo qínée óosanarasee maaqí qímasee qímmannimianaura, Ánutufa narí ufa Yuda máqannaasasaa quqáqoofanoo márinau. ³ Akaqáusa sía narísaa quqáqoonara irisée andeeqáramau fíqaa rukíasee káqi rúnnambíqau. Ánutufa misá fúrufarírana qáfamaseenoo qínée faqa misá qíma afeekaíkámma

nímiafanna ufana qinée faqa misá naanna réeqa rukiaanauree qianáuree.

⁴ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Óo sía uqanna Ánutufa mi-mandoosanná máraannoo ánoona ufa kai qímarifa máridanoo. Faiqí ánaasee únnufa kai qímariasa kai máriafanoo sía Ánutufa miqíannoo andeeqásee ánoona kai qíannoo. Óoqeenaa ákara Ánutunara maaqí qínóo máridanoo.

Aní óokinaa ufara aiqámausa ánoona ufa fée qifáranoo. Misá aní ufara amanamándeé írifanoo ánoon-aikammíannoo.

Daqidina ákarakinaa ufa Ánutunara miqímminoo máridanoo.

⁵ Misá faiqí faiqí únna qímasee maaqí qímasee Ánutuna andeeqáranara qídaqa. Maasá faiqí faiqí qiqá áaqarafa quándaki Ánutuna andeeqáranara mara máree kooroméeqeenoo uqéerainaa maasá qeeqá áaqaranara ámiqira ainainee qianáuree. Miqóoqari maasá maaqí qianáura mandáinaina ákiaqara maasá Ánutufa dárinaqa maasá maaqí qianáura Ánutufa áaqaidanoo dáridanoo fee qianáura. ⁶ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Óo sía uqanna Ánutufa áaqaidanoo. Ánutufa sía uqanna áaqaidanoo, narí andeeqárafá márinara maasá andeeqáqisáannoo miná andeeqárafá sía márinanoofau sía amana maasá aiqáma máqannaasa ufa iriseenoo andeeqaisáiqini.

⁷ Misá faiqí faiqí únna qímasee maaqí qímasee Ánutuna ánoona ufara qídaqa, maasá qiqá únna ufa fannoo Ánutuna ánoona ufa kooromáfi uqéerainanoo qiqá únna ufa ámiqirafa máridanoo nánaree Ánutufa qiqá únna ufa ákiaqara qiqá dárúannoo fee. ⁸ Qinée mi-manda ufánara eedóo qíqnaqau maaqí qiaqíni, Dóo ániaqa maasá mandá márirana uqéeraseeqa minánnai ámiqira márirana kambíqasaanee qiaqa. Mi-manda ufána uqéereemaria fasiqausa Ánutufa misá mara máreenoo nári náriranaki quqáannoo. Sía áaqaidanoo miqídanoo, andeeqáidanoo miqídanoo. Mi-aaqara ufána qímariasa qiní Pauroosara faqa únna qímasee Pauroofa maasára mandá márirana uqéerasee minánnai ámiqira márirana kambíqaanifeera qímasee minánnai qiní díqidaqa áaqee maríafanoo.

Aiqámausa nári mandáinaina ámeemaanai máridaqa.

⁹ Dóo qinée kafáa Pauroosa minára maaqí qímasee iráidaqa, Ánutufa maasá Yuda máqannaasee, ánaamuru máriasee, úriqaraida fee qídanoo amana amana kái fee máridee qídanoo. Qinée Pauroosa óo sía moo úriqarara fee qídanoo dóo qinée fáasai qímannimiqa sía moó fannoo úriqararafa máriaafoo qídaqa ánaamuru faqa maasá Yuda máqannaasa faqa nári mandáinaina ámeemaanai uréeqaqa máriaafoo qídaqa. ¹⁰ Óoqeenáa tamummaqara fasiqausa ákara minára maaqí qínóo máridanoo.

Aiqáma maa-maqa maaqánaki máriasakiqari moodáa fasiqa sía uqanna andeeqárafá máridanoo, aiqámausa miqírausa kai máridaqa. Misákiqari sía moodáa fasiqa Ánutuna aanára randáidanoo.

¹² Aiqáma fasiqa ánaasee uqanna Ánutuna áfusaaqari quándaki káqi rúnnamma ubeekámásee áaqaranaki fímariafanoo. Sía moodáa fannoo ámiqira óosana máridaqa sía uqanna.

¹³ Misá nóo áamara faiqí mádikara foora óo raqánnoo máriafaqa faiqí kurídidaqa. Misá ufa fannoo sakáni ukaqá

nímiranara foora ínoo máridanoo faiqí kuqánnaru-aqaa úfa kai qímariasa.

¹⁴ Misá nóokiqari sukúfa kai qídaqa níquraree maríasa.

¹⁵ Misá dauní faiqí kuqánnarirana aupúrarana ními-maríasa.

¹⁶ Miqí maríasa fímaríaqoo kai fáaqa fuísee qírana faqa aiqáma ainaina kuridi káaridíqa túri taariqa fí-daqa.

¹⁷ Misá sía asooára aana qáféeqa sía Ánutunara náaquaranara írimaríasa máridaqa.

Óoqeenaa tamummaqara fasiqauqa akara Yuda máqannaara faqa ánaamuru máriasara faqa amana amana kai miqí maríasee qímaqoofa máridanoo.

¹⁹ Mooseena sándufakina miná ámeemaanai mári-asara qídanoo qímarifaqa maasá minára írídaqa. Faiqí ánaasee aiqáma maa-maqannáasa náriara andeeqárasee qímaria ufana óosana óosanauqa aruséeqa aiqámausa maréeqee Ánutuna náriara ufa ámeemaanai quqáqeeera Mooseena sándufa ani máridanoo. ²⁰ Sía faiqí ánaasee moó fannoo Mooseena sándufannai andeeqára fasiqaikámambi Ánutuna áfusaa máriannoo. Sía minárau Mooseena sándufa ani máridanoofau. Faiqí ánaasee maasá áaqee marúnausee qiaqéera Mooseena sándufa ani máridanoo.

Ánutuna áfusaa andeeqásee márirafa kooroo inóo máridanoo.

²¹ Dóo maqee kámuqoo Ánutuna áfusaa andeeqáfi máriara oosana dóo kooroo inóo máridanoo. Sía Mooseena sándufarau qídaa, áaduma moo ufara qídaqa. Mooseena sándufa faqa tamummáqarausa ufa faqa dóo minára kooromásee maaqímminoo máridanoo. ²² Faiqí ánaasee narí Ánutuna ásauku mundírana saqárikiranannai Ánutufa maréeqee narí áfusaa andeeqáranaki quqáidanoo. Aiqámausa ásauku mundírana Yísuna ufa irisée minásaa rusímári-asa miqí qímariasa aiqáma maqannaasa Ánutufa maréeqee narí áfusaa andeeqáranaki quqáidanoo sía rainá rainíannoo. ²⁴ Aiqáma maqannaasiqá ánaasee áaqoonara Ánutuna innaarúna asumu mári-ranasaaqari níanai máriafanoo minára Ánutufa narí áfaariranakiqari káqi nímira ainaina narí ásauku mundírana Yísunannai misá maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqánniséenoo nári mandáinainaki-naana idukúnnisanau.

²⁵ Ánutufa Yísunannai faiqí ánaasee mandáinaina ákiaqara minínnisaaninafa kambíqaanifee qímasee Yísuna aqíqámasee nímufaqa aunírira saqarisaa áriqau. Mi-fasiqa anaaseesá náriqa Ánutuna andeeqáranaki sía amanaikíqa Yísuna saqárikidaqa. Minakí kée-

qaranannai Ánutufa misá mandáinaina taikánni-saidanoo. Ánutufa narí andeeqára oosana kooroo íanifeera qímaseenoo narí ásauku mundírana aunírira saqarisaa quqáseenoo minánnai faiqí ánaasee mandáinaina ákiaqara narí máranau. Óoqai máru aukuaana Ánutufa faiqí ánaasee sía mandáinainara nárímarinau kísaaqasaa kásooinoo márída nífauee marínau. ²⁶ Maqee mári aukuaana dauní ufa qímasee andeeqánnisaidanoo narí andeeqáranara kooroo íanifeera faiqí ánaasee maréeqee narí áfusaa innaarúna andeeqáranaki quqáidanoo. Ánutufa Yísuna maréeqeenoo aunírira saqarisaa aruséenoo minánnai maasá mandáinaina taikáqisanau. Miqíranannai Ánutufa qaara ainaina kooroo ídanoo, narí andeeqáranara faqa Yísuna ufasáa írirana rusísee mi-maú fímariasa maréeqee narí áfusaa andeeqáranaki quqánnisarana faqa kooroo ídanoo.

²⁷ Yuda máqannaasa Mooseena sándufamau fídaqa náriara andeeqárausa márídee qímasee nári nipatara nimooqída márídaqa. Sía sándufa miqínoo márídanoo Ánutuna ufasáa írirana mundínoo márifa narí miná mandaaqéee marínafa mifá kai andeeqárafa márídanoo. Mifá kai Ánutuna innaarúna andeeqáranaki quqáqísáidanoo. ²⁸ Minára maasá maaqí qídaqa Yísuna saqárikiranannai kai Ánutuna innaarúna andeeqáranaki kéeqafi máríannoo, sía Mooseena sándufamau fínnanannai innaarúna andeeqáranaki kéeqefaranoo. ²⁹ Ánutufa Yuda máqannaasa Anutufa kai fee márídanoo, ánaamuru máriasa Ánutufa faqa márídanoo fee. Dóo Yuda máqannaasa faqa ánaamuru aiquámausa faqa Ánutufa márídanoo.

³⁰ Ánutufa moodáa márídanoo, moodáamau fímarifa márídanoo. Yuda máqannaasa Yísuna saqárikiranannai Ánutufa maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqánnisáannoo ánaamuru faqa narí áfusaa andeeqáranaki quqánnisáannoo anaamuru máriasa faqa miqí kai másee Yísuna saqárikinnanannai narí andeeqáranaki quqáannoo. ³¹ Míqunannai maasá Yísuna saqárikídaqa sía minánnai Mooseena sándufa maréeqee áqídaqa, sía miqídaqa maasá minánnai Mooseena sándufa uqéeraidaqa mi-maú fídaqa, minára mi-sándufána ánoona paqúridaqa.

Abarahaamafa Ánutunasaa narí írirana rusínau.

4 Ínnee Roomma máqannaasaki Yuda máqannaasa akaqáusa márídaqa. Maasá Yuda máqannaasa qikeekú qikaakú Abarahaamafa náqaafeeinau. Mifá andeeqára máríranannai fee Ánutuna áfusaa andeeqárafa márídanooféeinau. Sía minánnai fau miqínau Abarahaamafa miqínoo márídanoofau Ánutuna áfusaa narí andeeqáranara asasini. Sía amana narí ásasírafa marínau, Mooseena ákarakinaa ufa minára maaqí qínoo márídanoo.

Ánutufa Abarahaamánara qinau anée moómoosa níkausaikina márínnaranoo.

Miqí qunára Abarahaamafa iriséenoo óo kúqaa kambíqannoo fee qímasee narí írirana Ánutuna mi-ufánaasaa rusíseenoo afaaqa quqásee kísaaqasaa rakísi

marínau. Ánutufa miná qáfamaseenoo Abarahaamánara óo Abarahaamafa qiní ufasáa aní írirana rusímaríanafa márínanoo andeeqárafa márínanoo fee qinau, minára Abarahaamafa sía narí andeeqáranara narásasírafa marínau.

⁴ Faiqí moó fannoo moo fásiqa aináinamá isáinanoo aináina ákoofa miná feefaurú ámiannoo. Áminanoo sía káqi fífau qímiifoo qíannoo, narí miná aináina kadáapirina ákiaqara áminoo. Faiqí moó fannoo sía narí kadáapirinasaa andeeqáranara márídanoo káqi narí írirana Ánutuna ufasáa mundímarina Ánutufa miqí marí fasiqana káqi maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqáidanoo. Ánutufa faiqí faiqi áaqee maríasara andeeqárausee qímarifa márídanoo faiqí ánaaseeuqa sía náriqa kadáapirifa, káqi mi-ufánasaa nári írirana rusísinna fasiqa anaaseesa Ánutufa narí andeeqáranaki mara quqánnisáannoo. ⁶ Ánutufa áaqee marú fasiqa anaaseesa sía nárínau, misára andeeqára fasiqa anaaseera foora káqi maréeqee narí andeeqáranaki quqánnau. Dafidifa minára maaqí qímasee ákara rinau.

⁷ Ánutufa mandáinaina ákiaqara minínnisoo fasiqa anaaseesá firaqóo asasídaqa. Nári mandáinaina Ánutufa rafáaqafusoonara asasídaqa.

⁸ Ánutufa nári mandáinaina ákiaqara sía iriséee náruannoo, miná ákiaqara aunúsee sía kafáa minára ufa qíannoo. Miqíra fasiqa anaaseeuqa minára iriséee asasídaqa. Dóo Dafidifa miqímmasee ákara rinau.

⁹ Dafidifa mi-asasiráusara Yuda máqannaasará kai fee féee qinau. Sía miqínoo márídanoo. Ánaamuru máriasa faqa asasifándia foo qinau. Qinée Pauroosa fáasai Mooseena ákarakinaana Abarahaamanara qúnafa maaqímmisoo márídanoo. Abarahaamafa Ánutuna ufa iriséee narí írirana minásaa rusísoonara Ánutufa minára kai iriséee miná maréeqeenoo narí andeeqáranaki quqánnau. ¹⁰ Yáiree fee Ánutufa narí andeeqaranaki quqánnoo fee inau. Abarahaamana fáinanduqu sooqóo fee miqínau sía fáinanduquqoo fee miqínau. Sía fáinanduqira qoo mi-fasannái maréeqee quqánnau. Abarahaamáfa Ánutuna ufasáa narí írirana rusísoonara Ánutufa maréeqeenoo narí andeeqáranaki quqáseenoo miná kooroo íanifeera Abarahaamánara fáinanduquannee qufanoo miqínau. Miqí kai inoo Abarahaamafa aiquáma Ánutuna ufasáa írirana rusíranannai Ánutuna andeeqáranaki kéeqee marúsa níkoofaikinoo marínau. Miqí kai inoo sía fáinanduqirausa nári írirana Ánutuna ufasáa rusísoosa Abarahaamáfa misá níkoofaikinau.

¹² Sía fáinanduqirausa faqa fáinanduqirausa faqa níkoofaikinoo marínau. Fáinanduqirausa Yuda máqannaasa sía minára iriséee Ánutuna andeeqáranaki kéeqáidaqa, misá nári níkeekú nikaakú Abarahaamafa máríundéee kai íqa sía nári fáinanduqiranara iriséeqa nári írirana Ánutuna ufasáa rusísoosa Ánutuna andeeqáranaki kéeqefaranoo. Abarahaamafa sía fáinanduqiraqoo narí írirana Ánutuna ufasáa rusínau. Maqee fáinanduqirafa mifá máríundéemmiqa.

Abarahaamafa narí írirana Ánutuna sáa rusísoonara qíma afeekaikírana máranau.

¹³ Ánutufa maa-maqa maaqánara Abarahaamafa narí áiku ásauku sáimbaqa maqa máaqa fee qínoo qímafeekaikínanau. Sía Abarahaamafa Ánutuna sánd-ufamau andeeqásee finoofau miná akiaqara maqa máaqa qíma afeekaikírana máranqofáuinau. Mifá Ánutufa ufasáa narí írirana rusísoonara minára kai Ánutufa miná maréeqeenoo narí áfusaa andeeqáranaki quqáseenoo maqára qímafeekaikínanau. ¹⁴ Ánutufa narí nímianinna ainaina Kannaana máqa maaqa faqa asumu márirana faqa narí sándufamau kadápirumasee fímariasa kai nímiananoofau faiqí nári írirafa miná ufasáa mundírafa fífau kámambuannoo Ánutuna ufa qíma afeekaikíra ufa faqa fífau máridanoo sía dadaaqiannoo. ¹⁵ Sándufa fannoo Ánutuna áranaqarana maréeqeenoo faiqísaa quqáidanoo. Sándufa márinnaqoo kai sándufa rukíarafa máriannoo. Sándufa sía márinnaqoo miná rukíarafa faqa sía miqóo máriannoo.

¹⁶ Qinée Pauroosa Abarahaamanara kafáa qídaqa. Ánutufa nímianinna ainainara Kannaana máqa maaqa faqa asumu márirana faqa qíma afeekaikírafa Abarahaamafa Ánutuna ufasáa írirana rusísoona minásaa mundínoo máridanoo. Miqíunara Ánutufa nímianinna ainaina maa-maqána faqa asuma márifandínnana faqa Abarahaamana narí áiku ásauku faqa misásaa óonu aruakínausa faqa káqi nímira ainainara foora máriannoo. Sía Ánutuna ufaki kadápirumasee fímari-asaindí kai mi-ainaináusa márifaranoo Abarahaamána aanna rée maríasa, Ánutuna ufasáa káqi írirana rusí-mariasa misáindi faqa mi-ainaináusa máriannoo. Maasá Ánutuna ufasáa rusímariasa níkoofa Abarahaamafa máridanoo. Maasá miná aanna rée maríasa kai miná áiku ásauku máridaqa.

¹⁷ Ánutuna óoqeenaa ákara minára faqa maaqí qínoo máridanoo.

Qinée aní Abarahaamana maréeqeeqa moómoo máqannaasa níkoofaikíaneera quqéeqa.

Dóo maasá mi-ufána iriséeqa maaqímmidaqa, Abarahaamafa narí írirana rusísoo Ánutufa narí qímafeekaikúnara ánoonee qídanoo. Mi-Anutúfa kúqirausakínaana maréeqee káqi máriranaki quqée marífa máridanoo miná úfa fannoo qufanoo sía máru ainaináfa kambíqanau. ¹⁸ Abarahaamafa náuraiqi kúqiara foora ínoo márufanoo Ánutufa moómoo maqannaa níkoofaikíaneera qímamufanoo Abarahaamafa miná ufasáa írirana rusíseenoo sía asasiaqaa íraqoo asasammáseenoo áfeesinau.

Minára mifá kúqaa moómoo maqannaa níkoofaikámambinau.

Óoqeenaa ákara minára maaqímmínoo máridanoo. Anísaa aniaruakínausa moómoo márifaranoo.

¹⁹ Ánutufa mi-ufána Abarahaamana qímamu aukua-na kúqirana adeedí rámasee wan handeeréeta aukua-na adeedí rámasee márianoo narí ánaaqa Saraqana faqa faiqi máqara áukuana óoqai uqanna taikáfufanoo

márunara ámiqimasee iriséenoo, Ánutufa faiqi ánaaqiara qímamunara iriséenoo sía Ánutuna ufa afaimmá quqánau, káqi miná írirafa miná ufasáa írirana rusísee kúqaa kambíqaannoo fee qímaseenoo márinau. ²⁰ Abarahaamafa narí Ánutunasaa narí írirana rusíqoofa sía quqásee finau, sía mifá Ánutuna ufara qaara aundura írinau. Abarahaamafa narí írirana Ánutunasaa rusísoofanoo quándakínoo Abarahaamana afeeka ámufanoo faiqi kambíqaaninnanara Ánutunara asasinu. ²¹ Ánutufa qímamu úfanara Abarahaamafa afeekaikámmandeenoo Ánutunara kúqaa afeeka máridanoo qímiannoo fee qímasee asasinu. Ánutufa Abarahaamana mi-írirána qáfamaseenoo dóo minára Abarahaamana maréeqeenoo andeeqára fasiqa fee qínau, Abarahaamafa narí írirana Ánutunasaa rusísoonara minára andeeqárafée qínau.

²³ Andeeqára fee qu úfafa sía Abarahaamanara kaifau miqí qímasee ákara rinau, maasára faqa ákara rinau. Maasá Karaambáiqá Yísufa kúqiranakínaana uqéeroonasaa írirana rusímarinau maasára faqa ákara rinau. Maasá Ánutufa maréeqeenoo andeeqára fasiqa ánaasee kíaninausa maasárammákara rinau. ²⁵ Ánutufa Yísuna maréeqeenoo maasá áaqee marúnannara faiqi nísaukuki nimisoofaqa kúqaríqau. Maasá Ánutuna áfusaa andeeqárausa máriaqee qímasee kúqiranakínaana Yísuna uqéeranau.

Ánutuna áfusaa andeeqáranaki márirafa.

5 Maasá qeeqá írirana Ánutunasaa rusíseeqa márianara dóo maqee sía Ánutuna áranaqaranaki áanóo iranaki máridaqa Ánutufa narí andeeqáranaki quqáqísóofaqa minára dóo maqee miná asooáranaki ámiqiranaki máridaqa. Ánutuna ásauku mundírana maasá karaambáiqá Yísufa minánnai kai mi-asooáranaki máridaqa. ² Yísufa maasára kúqiranannai faqa maasá qeeqá Yísuna ufasáa írirana rusísaun-nannai faqa Yísufa maasá maréeqee Ánutuna káqi áfaariranaki quqásaiifaqa maasá maqee minakí kikíqíqa máridaqa. Minakí máridaqa, kásooqaqee in-naarúnai aréenarana náida qímiannoo minára íridaqa asasídaqa áfeesídaqa susúidaqa.

³ Sía minára kai asasídaqa maqee márianaki ummaara oosana oosanakina máridaqa minakí faqa asasídaqa. Mandáinaina ummaara dárinaqa mi-ummaaráfa sía ámiqimasee dáruannoo minásaaqari afeeka marasée sía dauní Ánutuna ufamáu fírarana kudoosaápaanura. ⁴ Maasá óosana óosana ummaarakina sía umooqúkída káqi fímariqanoo Ánutufa miná qíqafamaseenoo eedóo qíannoo. Miná eedóo qíra ufa fannoo quándaki maasá qifeeqárainaqaa maasá Ánutuna narí aréenarana qímianínnanara asasamásee áfeesídaqa máridaqa. ⁵ Mi-asasirána áfeesirafa sía qisaurírana qímiannoo Ánutufa narí náaquqara maraquna káqi qímimarífa máridanoo. Ánutufa narí náaquqara maraqunannái maasá naunduráki namáriara foora narí áidirana maasá naunduráki adiaqimaqeenoo narí aréenarana náida qímiannoo.

⁶ Óoqai maasá Ánutuna andeeqáranara sía amanaíkiqa óorudupiqa máriafananoo Ánutuna andeeqára áukuanasaa Yísufa maasá mandóosana máree máriafanausara maasára kuqunnímaqanau. ⁷ Faiqí moó fannoo sía moo fásiqara qimudáoo qí-masee miná ámaaqa maqasée fífau kúquanoo, ábee sía fee faiqí moó fannoo moo fásiqara ámiqira fasiqara qimudáoo qímasee miná ámaaqa maqasée kúquanoo fee. ⁸ Yísufa sía maasára ámiqirausee qímaseenoo maasá qímaaqa maqaséenoo kúqináu. Maasá qeeqá mandáinainaki káqi máriafananoo ásauku mundírafa maasára kuqunnímaqanau. Míqunannai Ánutufa narí káaqa maasára ámuqisirana ádirana kooroomáseenoo maasá uqaqífiqanau. ⁹ Ásauku mundírafa maasá mandáinaina naríara máreenoo kúqinoo narí fidíka téeqinoo maasá mandáinaina áki-aqara taikóonannoo Ánutufa minánnai maasá daundurákinaana maréeqee narí andeeqáranaki innaarúna mara quqáqisánau. Ánutufa miná kúqiranara irisée taikára fáasaana narí áranaqaranakinaana kúqaa uqanna asumu maréeqeenoo quqáqisáannoo.

¹⁰ Maasá Ánutuna namuqáa márufanoo mifá narí ámaaku maasá mandáinaina árirana mároonara iriséenoo miná kúqiranannai áqoondi kámma quqáqisáifaqa márídaqa. Ásauku mundírafa kúqunannai Ánutuna áqoondi kámambi márídaqa kafáa Yísuna káqi máriranannai mifá taikára aukuaana Ánutuna áranaqaranakinaana kúqaa uqanna maasá miná áqoondiuqa maréeqee ásumu máriranaki quqáqisáannoo. ¹¹ Sía miná kai, Ánutufa maasá áqoondi kámma qímaqoonara irisée Ánutunara dúfi dúfi qídaqaa asasídaqa. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqa minánnai maasá Ánutuna áqoondi kíqa asasídaqa.

Adamanasáaqaraafa kúqirafa Yísunasaaqaraafa fíndifirafa.

¹² Óoqai indaarú moodáa fasiqasáaqaraafa Adamanasáaqaraafa maa-maqa maaqánaki áaqarafa ánináu. Dóo mi-aaqarána ákiaqara kúqirafa moodáa kari ani márínau. Moodáa fasiqa Adamanasáaqari aiqáma maa-maqána afaaqasása mária fasiqa anaaseesa mifá áaqoona ákiaqara misásaa faqa kúqirafa rafáaqa fínoo márufa márídanoo. ¹³ Aiqámausa áaqoonara rafáaqafinoo márídanoo Mooseena sándufa sía ani márúkamuqoo áaqarafa dóo ani márufa márídanoo. Mi-aukuanná mi-fasanná sándufa ákara rirana sía márúnara Ánutufa sía misá rukíaranara írínau. ¹⁴ Indaarúqaa fasiqa Adamana sáaqari mi-kamusáqá kúqirafa ániufanoo míni Mooseena raqúrámínau. Mi-kamusáqá misá áaqarana Ánutufa sía írínau, kúqirafa káqi kai aiqáma máqannaa káqi kai rafáaqafunnímaqanoo márínau. Sía aiqámausa Adamana aanna rámasee Ánutuna óokinaa ufa rukíaqau. Náriki moo áaqarafa káqi márúnara kúqirafa káqi kai rafáaqafunnímaqanoo márínau. Adamafa kásooqaqee kambíqaanina fasiqana Yísuna kíkiqusirafa márínau.

¹⁵ Miqandá sía amana amana kái márídaqa Ánutuna káqi nímira ainaina Yísufa sía Adamana áaqarafara foora márídanoo, mifá áaduma márídanoo. Dínni kúqaa faiqí moómoosa mi-moodaa fasiqána Adamana áaqaranaki kúqiqau. Miná dínni Ánutuna káqi áfaarirafa Adamana áaqarana úraaqáranoo márídanoo. Ánutuna káqi nímira náaru márirafa moómoosa nímu-fa moodáa fasiqannai áfaaramandee náaru márirana nímu-fa mifá faqa Adamana áaqarana úraaqárarafa márídanoo. Mi-moodaa fasiqáfa Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa márídanoo.

¹⁶ Ánutufa áfaaramandee náaru márirana nímianin-nafa moodáa fasiqa Adamana miná áaqarana úraaqáranoo márídanoo. Mi-ooreeqarána faqa mi-uríqaráfa faqa miqandá rainárafa maaqímminoo márídanoo, dínni mi-moodaa fasiqána narí moodáa kari áaqamásoona akiaqara Ánutufa nímaarusira ufa quqáqoofa márídanoo miná dínni faiqí ánaasee moómoosaki áaqarafa kambíqafi marufanoo Ánutufa sía minára narínau, káqi narí áfaarinoo nímínoo qináu, dóo andeeqárausa máriafanoo nímaarusira ufa dóo taikéenoo fee qináu. ¹⁷ Qinée kúqaa ánoona ufa qí-mannimianaura. Kúqaa moodáa fasiqa faiqi Adamana miná áaqarana ákiaqara kúqirafa kambíqeenoo aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasása máriasa kúqirafa óosana araséenoo mandá rakisira rakisinni-maqaidanoo márifa márídanoo. Mi-ufána dínni kúqaa moodáa fasiqasáaqaraa aináinirafa ásauku mundírafa Yísufa miná aináinirafa Adamana úraaqáranoo márídanoo. Faiqí ánaasee Ánutuna rairaaíra áfaarirana faqa miná káqi nímira andeeqáranara faqa máree maríasa misá Yísufa ásauku mundíranannai sía Adamana kúqiranaki márífaranoo innaarúnai káqi máriranaki afeekaíkirausa márífaranoo.

¹⁸ Dínni moodáa fasiqa Adamana óosana maaqímminoo márídanoo, mi-moodaa fasiqána áaqaranasaa faiqí ánaasee aiqámausa kúqira ufa ámeemaanai márídaqa. Miná dínni miqí kai másee moo fásiqa Yísuna moodáa kari andeeqáina akiaqara kúqira ufakinaana idukúeeqeenoo káqi máriranaki quqáidanoo.

¹⁹ Dínni moodáa fasiqa ufa rukíaranara ákiaqara faiqí ánaasee moómoo áaqaranaki áqufíqau. Miná dínni miqí kai másee moodáa fasiqa Yísufa Ánutuna ufamáu fírana ákiaqara moómoo fasiqa ánaasee Ánutuna andeeqárausaiqiqa márífaranoo. Minára qinée Pauroosa qíqa, (Yísufa óoqeenaa Adamana kíkiqusirafa márínau foo qídaqaa.)

(Mooseefa sía kambíqoo kamuqoo miná sándufa sía márufanoo faiqí ánaasee nári mandáinainara mána mána ímaríqau.)

²⁰ Ánutufa narí sándufa nímaarusira ufa Mooseenasáa nímu-faqa nári mandáinainara írufanoo firaanáikináu, miqínoo firaanáikianífeera Ánutufa ámináu. Faiqí ánaasee mandáinaina firaaqóo óoru fímarufanoo Ánutuna áfaarirafa miná ákaarinni óoraaqareenoo óoriqaranoo márínau. ²¹ Dínni áaqarafa kúqiranannai aiqáma maasá rafáaqa fídanoo miná dínni miqí kai másee Ánutuna áfaarirafa Yísuna andee-

qáranannai maasá rakísíqímaqaidanoo qífíqeeqeenoo innaarúna asumu máriranaki quqáqísáidanoo. Ánutuna ásauku mundírana maasá karaambáíqa Yísunannai qífíqeeqee quqáidanoo.

Mandáinainakiqari kúqiara foorámmidaqa.

6 Ánutufa narí áfaarirana maasá qímunara minára náqi fee qianáuree. Maasá maaqí qímasee áqa-masee qianáuree, maasá mandáinaina áqaranaki káqi máriananoo Ánutufa miná minnísaina áfaarirafa firaanáikee íannoo fee qianáuree. ² Óo sía uqanna maasá miqí qianáura Yísufa aunírira saqarisaa kúqin-au, maasá miná faqa kúqiira foorá íqa márunnanara maqee mária mandáinainakiqari kúqiira foorá íqa márídaqa. Náqimásee maqee mári mandainainaki fuanáuree dóo kúqiara foorá íqa márídaqa.

³ Ínnee maa-ainainnára ámiqímasee íridee sía fee íridee. Maasá Ásauku mundírana Yísuna áuqusaa nammári máraafannaqoo maasá Yísuna sáimbaqa narí kúqiranaki kéeqeeqa nammári miná kíkíqa ususéeqa máreeqa. ⁴ Maasá nammári máraafannanannai maasá Yísuna namufaqa qíkundeera foorá íqa narí kúqirana náida qímídanoo foorá qinoo, miná ákoofa narí káaqa aréenara afeekannái narí ásauku mundírana kúqiranakinaana mara fíndifuna, maasá miqí kai másee maasá fúka máriranaki máriaqeeera qínoo maasá kúqiranakiqari foorá fíndifumáqisanau. Maasá Yísuna faqa kúqíqa moodáanaki kámmidaqa miqíkaimasee miná faqa fíndi fíqa miná moodáa káqi máriranaki márianaura. ⁶ Maasá maa-ainainná íridaqa, maasá mandá márira nírana ámeemaanai márídaqa. Dóo maasá minakíqari idukúnifeera Ánutufa maasá maréeqeenoo ásauku mundírana faqa aunírira saqarisaa kuqánnarinau. Maasá sía kaifáa óoqeenáa márirana máraqa nuaqéer-au miqínau. ⁷ Miqínoo máriafaqa maasá minára maaqí qídaqa, faiqí moó fannoo kúqinanoo miná mandá márira nírana miná afaaqasáaqaraafa idukúannoo sía kafáa amana minakí núannoo. Maasá Yísunasaimbaqa kúquafannanara miqí qídaqa. ⁸ Maasá Yísuna faqa kúqiranaki kéeqaafanausee qídaqa maasá miná faqa fíndifi máriraree qídaqa.

⁹ Maasá ásauku mundíranara dóo kúqiranakiqari fíndifinoo sía kafáa kúquannoo míqunara kúqirana afeeka sía kaifáa rafáaqafuannoo fee qídaqa. ¹⁰ Miná kúqirafa mandáinaina ákiaqara árirafa moodáa kari kúqunara sía kaifáa maa-maqánasaaqaraa mandáinaina fannoo miná rafáaqafuannoo. Dóo maasá mandáinaina miná rafaaqafirana faqa, kúqirana faqa dóo taikéeno. Dóo maqee fíndífifa miná márirafa Ánutuna faqa márídanoo. ¹¹ Ínnee mi-irirána marasée maaqímandee íriaqa. Maasá mandáinainaki márídaqa kuqufíqa dóo sía minakí márídaqa maasá faqa kúqiraua márídaqa dóo maqee ásauku mundírana Yísuna faqa kúqiranakiqari fíndi fíqa miná faqa Ánutuna káqi máriranaki márídaqee qídaqa.

¹² Minára maqee mandá márira nírana fannoo sía maasá qífaaqa rakísíqímaqannoo, qáoo qiaqa. Sía

maasá faiqí faiqi mandá nídiranamau fuaqa. ¹³ Mandá óosana moó ínni qumárainaaqá sía ínniqa nífaaqa minakína eedóo qímasee quqáaqa. Sía miqíafa maaqíafa, ínnee kúqiranakiqari fíndifi maríasara foorá aiqáma nífaaqa eedóo qímasee Ánutuna áramandunnai rúmafifanoo miná ínni nífaaqa maréeqeenoo narí andeeqára saikáki quqánifeera miná áramandunnai ínneeqa nífaaqa quqáaqa. ¹⁴ Maqee ínnee sía Mooseena sándufa nímaarusira ufa ámeemaanai máriaafanoo ínnee Ánutuna áfaarirana ámeemaanai máriaafanoo minára mandáinaina fannoo sía ínni rafáaqa fúannoo.

Andeeqára oosanaki rumbáqa márídaqa.

¹⁵ Maasá sía Mooseena sándufa nímaarusira ufa ámeemaanai márídaqa Ánutuna mandáinaina minnísara áfaarirana ámeemaanai márídaqara qíqá mandá óosanaki káqi qífaaqa quqásee máraanauree. Óo sía uqanna. ¹⁶ Ínnee maanára íridaqa maasá Yuda máqannaa óoqeenaa óosana írimariafanoo, maasá akaqáusa karafúsara foorá moo fásiqa qeeqá qífaaqa amisée miná aináina áuqamaisaídaqa. Yáfasiqanee aináina májsánauree, mi-fasiqána qeeqá qífaaqa miná áramandunnai quqásaaanoo mifá qiní rakísi qímaqainaa miná ufara eedóo kai qianáura. Qínée mandá oosanara faqa Ánutuna ufa íriranara faqa miqandára qídaqa. Ínneeqa nífaaqa mara máree mandá oosana ámeemaanai quqásaiifanoo ínni maréeqeenoo kúqiranaki quqánnisáannoo, miqóoqari miná dínne Ánutunai ubeekámafi minúfara eedóo qímasaiifanoo mifá narí ándeeqáranaki quqánnisáannoo.

¹⁷ Óo Ánutunara dúfi dúfi qiaqa. Ínnee óoqai mandáinaina ufa ámeemaanai márusa máriaafanoo maqee ínnee ínneeqa aiqámausa naunduránnai qínée Pauroosa qímannimuna naamúaqira anoona ufa ámeemaanai máriaafanoo minára ínnee mandá rumbáranaki márufanoo Ánutufa idukúnnisoofaqa miná andeeqára rumbáranaki fuafanoo. ¹⁹ Ínneeqa faiqí faiqi sía afeeka írirana faqaasa máriasa máriaafa qínée Pauroosa káqi maa-ufána ínneeqa írimariana amana kái qímannimianaqa íriaqeeera qímannimidaqa. Óoqai ínnee ínneeqa nífaaqa faiqí faqa ánaasee faqa naríara naríara fanandírana faqa óosana óosana mandainaina faqa moó faqa moó faqa áaku aakumámfifaqa máriaafanoo miná áramandunnai kai ínneeqa nífaaqa quqásaaanoo dóo maqee miqí kai íqa ínneeqa nífaaqa aiqáma andeeqára oosanamau fímariana áramandunnai quqásee máqeeidaqa náaquqara andeeqara máriranaki máriaqeeera.

²⁰ Óoqai ínnee mandá oosana rumbáranaki márídaqa sía andeeqára ummaara ámeemaanai máriqau sía minára írimariafanoo. ²¹ Mi-manda ummaráfa óoqai máriunara maqee nisaurí maríaafanoo. Ínnee mi-mandainainakí márídaqa minakíqari nánee moo ámiqira ainaina máreeusee. Maqee minára iriséeqa óoqai máraafannainainara nisaurírainaina máraqiafanoo qídaqa. Mi-manda oosanamaú fífiufu kúqiranai kai ubeekée marínau. ²² Dóo maqee ínnee

mandáinainakiqari idukíqa máriafanoo Ánutuna rumbáranaki kéeqafi máriafanoo. Dóo ínnee miqíunara ínini márirafa aiqáma dóo mináindi kákai máfi máriinaqa taikára aukuaana innaarúnai márirana ínini nímiannoo. ²³ Dínini mandá óosana fannoo narí aináinimariasa náarama quqáseenoo narí aináinirana ákiaqara feefaurú nímidanoo mi-feefaurúfa kúqirafa kai máridanoo. Kafáa miná dínini Ánutuna káqi nímira ainaina innaarúnai náaru márirafa sía aináinirana akiaqara máridanoo, miná ásauku mundírafa maasá karaambáiqá Yísufa miná faqa moodáanaki kiqa máridaqa miná namufaqa innaarúnai náaru márirana káqi nímirafa máriannoo.

Mandóosanakíqari maqee Yísuna fíndifiranaki máridaqa.

7 Óo qiní qíkaqaafasaa Roomma máqanna máriasa qinée Pauroosa maqee ufa qímannimirara ínnee ámiqimasee írimaru úfana qímanniana. Faiqí ánaasee sándufa faqa Mooseena sándufa faqa faiqí ánaasee kúqiqa mi-sandufána sía írifaranoo. Káqi máru kamuqoo misá miná irisée miná ámeemaanai máridaqa. ² Nimundára fasiqa anaaseera foora sánda ufa ámeemaanai máridaqa. Mi-anaaseená afaaqi káqi márinanoo mi-anaaseefá narí afaaqindíri sánda ufa ámeemaanai máridanoo narí afaaqisáa atooqánoo máriannoo, afaaqi kuqu fínanoo miná ánaaqa fannoo káqi fífau máriannoo sía sándufa ámeemaanai máriannoo sía narí afaaqisáa atooáannoo. ³ Mi-anaaseená afaaqi káqi márinanoo quándaki moo fásiqa márainanara qúmmuarimari anaasee fee qifáranoo. Miná afaaqi kuqufínanoo sándufasaaqaraafa dóo idukínoo máridanoo, quándakinoo moo fásiqa márainnanara sía minára úmmuarimari anaasee fee qifáranoo.

⁴ Dóo ínnee qiní qíkaqaafasaa ínnee faqa Mooseena sándufa ámeemaanai máriasa dóo ínneisaimbaqa qifaaqa fannoo Yísuna sáimbaqa kúqináu. Dóo mi-kuqiránakiqari miná Yísuna namufaqa fíndifiqa mináindikíqa Ánutuna aináiniranaki andeeqásee ánoona ainaina ímarinakina máriaqeera máriafanoo. ⁵ Óoqai maasá qeeqá faiqí faiqí íriranamau mánoo manaa íqa fímariafananoo Mooseena sándufa aniréeno maasá mandá oosana afáurammeeqee mara uqéera kikíqa máseenoo quándakinoo maréeqeenoo kúqirana ámeemaanai quqáqisánau. Minára Mooseena sándufa nímaarusira ufa fannoo maasá karafúsara foora rumbáqimaqanau.

⁶ Dóo maqee íriaqa, maasá Yísuna faqa kúqiara foora iqá máridaqa maasá karafúsa rumbáqa mári-anasaaqari idukúaki máridaqa sía kafáa óoqeenaa máriranaki fuanáura. Maasá Mooseena sándufamau fúannana mifá maasá mandáinaina mara uqéera quqáannoo minára mi-maú sía fuanáura, fúkamau Ánutuna maraquina aatata fuanáura.

Sándufa fannoo paqúrimma qímifaqa qeeqá mandáinaina káqi máridaqa.

⁷ Minára maasá Mooseena sándufara mandáinainafée qianáuree. Óo sía miqínoo máridanoo. Mooseena sándufa ínnee moosá aináinara sía nímuqusianifee qídanoo sía miqínoo márinaqa qinée moosá aináinara qímuqusímarína miná áaqee unóo qunára sía irini mána mána kaimmúnaiqini. Minára Mooseena sándufakinaafa dóo kooroománde mandáinainara qímaqimifaqa qisauríqa. ⁸ Mooseena sándufa fannoo moosá aináinara sía nímuqusiaqee qinoo márifanoo qiní mandá irirafa irisée quándakinoo firaqóo moosá aináinara ámuqusidanoo. Minára sándufa sía máru kamuqoo mandóosanara óonumafi irirafa kúqinoo máruufaqa mána mána ímariafannana.

⁹ Mooseena sándufa sía máru aukuaana sía faiqí ánaasee nárufaqa sía kúqiara foora ímariqau káqi máridaqa foora ímariqau. Mooseena sándufa nímaarusira ufa kambíqafufaqa misá naundurái mandá óosana uqéera níminoo nárináu. Miqímandáifanoo Ánutuna káqi márirana nímira ufa fannoo kúqirana kai níminoo. ¹¹ Misá naunduráki mári mandainaina fannoo misá náríra rakísino márifanoo Ánutuna sándufa aniraifanoo miná qumáreenoo minánnai misá naru quqéeno.

¹² Mooseena sándufa faqa Ánutuna naamúaqira ufa faqa andeeqárafa náaquarafa ámiqirafa máridanoo. ¹³ Ámiqira ainaina fannoo fee misá kuqá nárínoo fee qianáuree. Óo sía miqínoo máridanoo. Misá naundurákinaa mandáinaina fannoo kai ámiqira ainaina mara máreenoo minánnai misá nárínoo. Miqí mándainanoo misá naundurákinaa ánoona mandáinaina akooqóo kooroo íanifeera miqínoo. Dóo mi-mandainaináfa Mooseena sándufa sáaqari innoqéeno firaanáikinoo máridanoo.

Maasá qiqá daunduráindaraa írirafa óonu rarisee anirarisee idanoo.

¹⁴ Qinée Mooseena sándufara kúqaa innaarúnaindaraa ainainee qídaqa. Qiní daundurákinaa mandainaina fannoo aináinira fasiqara foora qiní feefaurúmmeeqeenoo naráramandunna quqáqisáqaisa miná rumbára saikáki máridaqa. ¹⁵ Qinée mi-saikánaki máridaqa qeeqá áuqee marúnna saikóosanara faqa sía íridaqa. Qinée ámiqira oosanara dídimarina márararee qídaqa sía máridaqa. Qinée dapi mandá óosana fídiaqaira oosana kai máridaqa. ¹⁶ Qiní írirafa qíkooqéemari mandoosanna máridaqa Mooseena sándufa fannoo qiníara áaqee máriifoo qímasaifanoo qiní írirafa faqa miná írirafa faqa moodáaqoo apínoo máriafaqa. Óo Mooseena sándufara ánoona máriifoo qídaqa.

¹⁷ Miqídaqa sía qeeqá maraqunafáu mi-manda oosanná máridau. Mandáinaina fannoo qiní daundurái máriafa mifá qiní qifeeqáraifaqa mi-manda ainainná máridaqa. ¹⁸ Qeeqá daundurákinaafa ámiqi-

ra oosanna máraannee qifaqa qiní írirafa anúqidanoo sía amanaikídanoo. Miná íridaqa maaqí qídaq qiqá faiqí faiqi qímuqusaki ámiqiroosanna sía minakí mári-fanoo fee qídaq. ¹⁹ Ámiqiroosanna áuqararee qímasaidadaqa miqóoqari quándakifaqa qíkooqéemari mandosanná kai áuqaidaqa. ²⁰ Qinée qiní qíkooqéemari mandainaina áuqaananoo sía qeeqáfau áuqaidau qiní daundurákinaa mandáinaina fannoo miná áuqaidanoo.

²¹ Qinée ámiqira ainaina íraree qúnanoo mandáinaina kai qiní dóorinni aniraifaqa miná kaimma áuqaidaqa. Mi-sandáfa kai qiní daundurái írirana qímídanoo. ²² Qiní qímuqusa óokina Ánutuna sándufara asásídanoo qiqá qifaaqáki mári manda ainaina mifá kai qiní raíneegeenoo narí rumbáranaki quqáidanoo. ²⁴ Qiqá mandá qifaaqa fannoo qiqá daundurá maréeegeenoo kúqíranaki quqáidanoo. Oo qinée nánaree káaqa mandáinainaki márídee firaqóo dóori runídee. Qeeqá qifaaqa qimana námufafa kúqíranaki fúananoo yáfee anirée minakínaana qiní qimana maréeeqe káqi náaru máriranaki quqáqísáannoo fee.

²⁵ Óo dúfi dúfi Ánutufa narí ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqannai qiní maréeegeenoo náaru máriranaki quqáqísáannoo. Dóo maqee qinée minára maaqí qídaq. Qiní márirafa maaqímminoo máridanoo qeeqá qímuqusa daundurákinaa írirafa Yísunannai kai Ánutuna sándufamau fídaq qeeqá faiqí faiqi mandá nírana márirana mandáinaina sándamau fídaq.

Ánutuna maraquina fannoo maasá daunduráki dadaaqifaqa andeeqásee márídaqa.

8 Maasá Ánutuna ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki márifanoo Ánutuna maraquina fannoo káqi márirana níminoo kúqírana mandá sánda faqa mandá óosana faqa minakí márunnana idukúqisaifaqa márídaqa. Minára maqee ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki máriasa sía Ánutuna kúqira ufa ámeemaanai márídaqa.

³ Mooseena sándufa nímaarusira ufa sía amana maasá uqéeregeenoo maasá faiqí faiqi maasá márirafa kudoosaápaunanoo minára sía maasá uqéeraqiseenoo. Mooseena sándufa kadíqoofanoo miqóo Ánutufa moo óosanannai ánoonaikinai. Mifá narí ámaaku aqiqoonánnai maasá faiqí faiqi naundurákinaa mandainaina árinai. Yísufa faiqí faiqi naundurákinaa manda ainaina maráquanifeera narí faiqí faiqi fooqánaikámasee aqiqoofanoo qúminai.

⁴ Maasáqíqari akaqáusa sía faiqí faiqi íriranamau fímariasa Ánutuna maraquina sándufamau fímariasa maasára Ánutufa qíqafeenoo sía maasá andeeqárafa Mooseena sándufa amana óoru máridanoo, óoreeganoo máridanoo. Ánutufa miná qáfamaseenoo maasá andeeqárafa Mooseena sándufa amana kai óoru fúñífee qímasee narí ámaaku aqiqoofanoo qúminai. ⁵ Faiqí faiqi naundurákinaa mandá íriranamau fímariasa nári naundurákinaa írirafa náriqafáraqafunnisáifaqa mi-maú fídaq. Ánutuna

maraquina ufamáu fímariasa maraquina áidimari ainainafa misá nitikúraki kéeqafi rakísi qumáraifaqa mi-maú fídaq.

⁶ Faiqí faiqi nídimari manda ainaináfa aní átikuraki rakísinana kúqíranai ubeekanóo máridanoo kafáa miná dínni Ánutuna maraquina fannoo narí ádirafa aní átikuraki rakísinana mifá aní maréeegeenoo káqi máriranaki faqa asooáranaki faqa ubeekáma amaqáannoo. ⁷ Faiqí faiqi mandá nídirafa nitikúraki rakísimarisa Ánutuna namuqáakammíqa márídaqa, sía Ánutuna sándufamau fídaq, fídaqau sía amanaikiaqini. ⁸ Nári faiqí faiqi íriranamau fímariasa sía amana Ánutuna ádiramau fífáranoo.

⁹ Ínnee Roomma máqusai máriasa qiní qíkaqaafasauqa ínnee sía miqímariasa Ánutuna maraquina fannoo ínnikina márifaqa ínnee sía faiqí íriranamau fímariasa márifaanoo ínnee maraquina ufamáu fímariasa márifaanoo. Ásauku mundírana maraquina síaifa sía mináindi máridanoo.

¹⁰ Ásauku mundírafa ínni naundurái namum-máqainaqa miná maraquina fannoo ínni nifaaqa mandáinaina fannoo nárinoo márinnana sía minára íridanoo qáfaidanoo Yísuna kúqíranara iriséenoo káqi márirana ínni nimana káqi nímidanoo. ¹¹ Ánutuna maraquina fannoo Yísufa kúqíranakínaana marafíndifinau. Yísuna mara fíndifu maraqunafá kai ínni faiqí nifaaqa kúqíqa márifaanoo kásooqaqee mi-kúqírána uqéeregeenoo káqi márirana nímiannoo, narí maraquina ínniki márinnanannái miqíannoo.

¹² Óo qiní qíkaqaafasauqa maasá moo úmmaara ámeemaanai márídaqa maasá faiqí faiqi mandá nídirana ámeemaanai sía márídaqa. Yísuna maraquina úmmaara ámeemaanai márídaqa. ¹³ Ínnee maqee faiqí faiqi íriranamau fíqa dóo kúqífaranoo. Ánutuna maraquina ufa irisée minánnai ínnee ínneeqa mandá óosana kúqaruséeqa ínnee sía kúqífaranoo káqi máriranoo. ¹⁴ Ánutuna maraquina fannoo nífiqee fímarisa Ánutuna faiqi námu márídaqa. ¹⁵ Ánutufa narí ními-mari maraqunafa sía ínni mandá rumbáranaki quqáseenoo rufíranana nímiannoo, mifá sía miqídanoo maaqímminannoo ínni maréeegeenoo ínni Ánutuna faiqi námu kámmasainaqa miná afeekannái kai qifaaqa quqásee maasá Ánutunara maasá qíkoonée qídaq. ¹⁶ Ánutuna maraquina fannoo anirée maasá qeeqá maraquina mínasaa ootúpamásaannanara maasá maraquina qímamida maaqí qídanoo ínnee Ánutuna faiqi námu márifaanoo fee qídanoo.

¹⁷ Ánutufa narí faiqí ánaaseera ámiqi ámiqira áinaina afeeda máqimaqáina maasá miná faiqi námu mári-nara minára maasá mifá innaarúnai quqánnimaqáqai qumiasana kásooqaqee máraanara. Ánutufa narí ásauku mundírana ámaqai qumiasana faqa máridanoo mifá miná faqa maasá mirínni innaarúnai náida qímiannoo. Maqee máría aukuaana ásauku mundírana kúqira aupurarana dadaaqí máraananoo innaarúnai miná káqa aréenarana faqa náida qímiannoo.

Maasá aupúrranaki máridaqa Yísuna káaqa qárana áfeesida máridaqa.

¹⁸ Maqee mári aukuaana Yísuna kúqu aupurarana dadaaqí márainafa faqa maasá óosana oosana ummaara márainnana faqa káqikaafa máridanoo, kásooqaqee innaarúnai narí aréenarana náida qímianinafa qáfaananoo firaafá uqanna máriannoo sía maqee aupúrranara qianáura fífau ainainara foora máridanoo.

¹⁹ Ánutufa áuqu quqóo ainaináusa innaarúnaindaraana faqa maqásaaqaraana faqa mi-ainaináusa aiqáma moodánaki káaqa aupúrrana máridaqa Ánutuna faiqi námu faiqi faiqi misá kúqiranakiqari fín-difiranara áfeesidaqa. Misá káaqa firaqóo minára áfeesida máridaqa. Maasá Ánutuna faiqi námu sáimbaqa putaa íranakiqari idukúaqee qímasee káaqa áfeesidaqa. ²⁰ Innaarúnai faqa maqásaa faqa mári ainaináfa aiqáma putaa ínoo mandáikinoo rakéeinoo madaapeekámmidanoo. Sía narí kai miqídanoo Ánutufa narí qímaqoomáú fídanoo miqídanoo. Ánutufa mináuqa faqa faiqi nárira ufa ámeemaanai quqáqoosa máridaqa madaapeekídaqa. Mi-putaaaira mariráfa qumaarándanoo máridanoo miná aufadára ufa faqa máridanoo maaqímminoo máridanoo. ²¹ Aiqa mári ainainafa narí putaa kíqari kásooqaqee idukúfuannoo. Idukúfinoo Ánutuna faiqi námu nári idukíranaki faqa idaaqíra aréenaranaki faqa kéeqafi moodánaki márifaranoo.

²² Óosanasaqari aiqáma Ánutufa áuquqoo ainainafa ánaasee inaamúnai aupúraida ikíraqée maríanara foora maqee putaa írafa ummaarándanoo máridanoo.

²³ Sía áuquqoo ainainafa kai aupúraidanoo maasá faqa qeeqá faiqi faiqi mandá mári nírana aupúrrana aupúraidaqa, kásooqaqee Ánutufa fira qumiasana maasá innaarúnai qímiannoo, maqee óosana arasée nímira ainaina narí mara quna nimiqoosá máridaqa. Maasá Ánutunara áfeesidaqa aupúraidaqa mifá maasá aiqáma qipatasáa márirana íriranakinaana idukúsainaqa narí faiqi námu kámmbiqa innaarúna ququsaki máriaqee minára qeeqá faiqi faiqi mandá mári nírana aupúrranara aupúraida áfeesida máridaqa.

²⁴ Maasá Yísunasaa írirana rusíseeqa minára asasamásee áfeesidaqa minánnai innaarúna asumu márirana máreeqa. Asasamánde áfeesimaría ainaináfa aniráinaqa qáfamasee maasá sía áfeesianaura. Sía moó fannoo narí qáfeemari ainainara áfeesidanoo, dóo ani máridanoo. ²⁵ Maasá sía qafaa ainaina kám-bíqaannommifoo qídaqa ubiqáfi reendeenámándeé asasamásee áfeesidaqa.

²⁶ Miqíkai ínoo Ánutuna mara quna fannoo aniréeno maasá Yísuna saqárikiranara kudoosaápee máriasa dadaaqídanoo. Maasá nána innaaru fee qianáuree qímasaídaqa nána ainaina kíkiqususáidaqee innaaru qianáuree qímarufanoo Ánutuna mara quna fannoo maasá óoreeqara innaaru qírana qáfeenoo innaarúnai óoru maasára Ánutunai firaqóo dadaaqídanoo

pisoopísoo mánde innaaru qídanoo, faiqi faiqi ufa sía amanaikífanoo ammaqásaidanoo firaqóo Ánutufinnai maasára innaaru qídanoo. ²⁷ Ánutuna mara quna fannoo Ánutuna faiqi ánaaseera Ánutunnai firaqóo pisoopísoo mandee innaaru qídanoo, sía fífau, Ánutuna íriramau kai misára innaaru qídanoo. Ánutufa faiqi nímuqusaki mári ainainara fáasai qáfee mári fá márinara mara quna ireefáandinna ainainara faqa fáasai íridanoo moodáa írirana márinara mara quna maasára íreemari ainainara íridanoo.

²⁸ Maasá maa-iriranná íridaqa faiqi faiqikinaana narí asumu máriaqee qímasee narí rusandeesámu-mandee mároosa Ánutunara nídimárisara Ánutufa misásaa rakísidanoo óosana oosana ummaara mandainainna misásaa quqéemarina misá dadaaqída fee qídanoo misásaa quqáidanoo. ²⁹ Ánutufa faiqi faiqikinaana rusandeesámumandee mároosa sía fífau-fau máranau. Misá narí ámaaku Yísunaikámmbi mifára foora máriaqee misá rusandeesámumasee maréeqeenoo útaaqamánnimaqásoo faqa mári qau. Miqímasainanoo Ánutuna ámaaku fannoo moómoosa maqásaaqaraasa miná ákaqaafasaara foora máridaqa mifá misá óoqu faiqi nífasaafara foora máfinoo mári-anifeera útaaqamma ámaqanau. ³⁰ Ánutufa narí mara qoosá náramasoofaqa aniroofanoo maréeqeenoo narí máriranaki quqánau. Ánutufa sía fífau nárama quqánau, náramasee narí áfusaa andee-qáranaki quqánau, minakí quqáseenoo innaarúnai káaqa aréenarana faqa náida nímianau.

Sía moo áinaina maasá Yísunasaaqaraana amana rakée íannoo.

³¹ Maasá maa-ufána aiqáma irisée Ánutunara náqi fee qianáuree. Ánutufa maasá dadaaqímarifa mári-nanoo yáfee maasá amana rafáaqa fúannoo. Sía amana moó fannoo maasa amana rafáaqa fúannoo.

³² Ánutufa sía narí ámaakuara írinau káqi maasára qimudáoo qímasee kúqiranaki quqánau. Mifá narí ámaaku uqanna rirímma káqi qíminau nána ainainee moo áinaina sía qímiannoo, aiqáma ainaina káqi áfaarida qímiannoo.

³³ Yáfee Ánutufa rusandeesámumasee mároo fasiqa ánaaseera mandáinainara qímammaree nífairiannoo fee sía moó fannoo miqíannoo Ánutufa narí uqanna misára mandáinaina síaisee qídanoo.

³⁴ Yáfee moó fannoo miná faiqi námu kúqira ufa nímianoo fee. Sía moó fannoo amana miqíannoo. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa dóo kuqufufanóo Ánutufa kúqiranakinaana mara findifumásee káqi máriranaki quqásai fanoo dóo maqee Ánutuna aaqá ásauku uqannai máridanoo maasára Ánutuna óorisaa innaaru qídanoo.

³⁵ Yáfee moó fannoo ásauku mundírana ámuqusiranakinaana maasá rakéemasee káqinni quqáannoo fee. Sía uqanna moó fannoo amanaikíannoo. Amanée mandáinaina óosana óosana fannoo miná ámuqusiranakinaana rakée íannoo fee qímuqusimari ummaara fee amanée Yísuna ámuqusiranakinaana rakée íannoo

fee Yísuna ufasáara nárirafa mifée amana rakée íannoo fee. Árarée márínee amanée rakée íannoo fee kudíkíra fee rakée íanno fee áriranara deedaqírafa amanée rakée íannoo fee kúqírafa amanée miná ámuqusíranakinaana rakée íannoo fee. Sía moo áinaina amana rakée íannoo. ³⁶ Tamummáqara fasiqa ákaraki minára maaqí qídanoo.

Maasá Ánutuna ufamáu fímariasa faasaambáasaana aiqáma kari Ánutunasaara dáriranara eeráiridaqa. Ánutuna ufa síaisa misá maasá kúqíranaki fímari sip-sipausara foora maasá máaqimma qídaqá, kuqá dáriraridaqa.

³⁷ Tamummáqara fasiqauqa miqí qímaqoofaqa qínée Pauroosa mi-aiqama ainainásara qínée maaqí qídaqá. Sía moo mánda ainaina fannoo Yísufa maasára ámuqusíranakinaana ani mara rakée íannoo mi-mandainaina oosanna oosannáfa maasá dárirari marifánno mi-dariranná sía rafáaqafuannoo. Maasára ámuqúsimarifa ásauku mundírafa maasá maréeqee úriqararanaki quqáqaisa máridaqa.

³⁸ Qínée Pauroosa maa-ainainnára ámiqimandee mapukúsee írídaqa, sía moo ínnaarunaindaraa rakísira fee moo áfeeka fee maqee mári ainainá fée ká-sooqaqee kambíqaaninna ainainá fée kúqa dárirane káqi máríranee. ³⁹ Innaarúnai mári ainainá fée maa-maqánasaa mári ainainá fée, Ánutufa áuqu quqáqoo ainainakiqari sía amana moo áinaina fannoo Ánutuna ámuqusíranakinaana ani qumáree rakee íannoo. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqá fannoo maasá maréeqeenoo minakí quqáqaisa máridaqa sía moo áinaina fannoo minakínaana ani qumáree rakée íannoo.

Pauroofa Isaraee máqannaasara qimudáoo qídanoo náiki ráqeenoo qímanimu ufafa.

9 Qínée Pauroosa ánoona ufa kai qímannimidaqa. Qínée ásauku mundíranaindi máridaqa sía únna ufa qímarunasa máridaqa. Qíní dáakirafa Ánutuna náaquqara andeeqara marauna fannoo mifá rakísimarifaqa sía qínée únna ufa qianáura. Qínée qeeqá máqannaasa Isaraee máqannaara qímannimiana. ² Misára firaaqóo qímuqúsimarifaqa qikíraqáidaqa qeeqá máqannaasa qeeqá moodáa qimaqi moodáa fidika rainárusara miqídaqa. Misá Yísunara sía fee qímasee árunara óonumafi íríqa ikíraqáidaqa. ³ Misá Isaraee máqannaasa ásauku mundíranasáaqaraana rakéemmiqa máridaqa. Ánutuna nárira ufa ámeemaanai márianara qínée rakéemaseeqa minní misá nímaaqa maqánaqa misá áiqaree ásauku mundíranasaa atooqáfiqa náaru káqi máríranaki mári-aqana.

⁴ Misá Isaraee máqannaasa Ánutufa aiqáma máqannaasakinaana rusandeesámumandee Isaraee máqanna mároosa máriafanoo, Ánutufa misá maréeqeenoo narí faiqínámukamasee narí aréenarana rainá nim-iqoosá máriafanoo. Ánutufa narí moodáanaki kára ufa óosana óosana moómoo nimiséenoo narí sándufa faqa Mooseenasáa quqásoona faqa níminau, misá

Ánutuna amooqírafa ánoonamau fímariasa, misá Ánutuna qíma afeekaikíra ufa moómoo máree marúsa.

⁵ Misá óoqeenáasa faiqí núqufaqaasa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa misáuqa faiqi námu níku nísauku máriasa, misá ásauku mundírafa mi-maqannásaki qumu kambíqafufaqa moodáa maqanna márusa máridaqa. Ánutufa aiqámausara rakísidanoo, náaru náaru miná amooqiaqa. Kúqaa.

⁶ Qínée Isaraee máqannaasara irisée sía Ánutuna qíma afeekaikíra ufara kadíqee foo qídaqá. Ánutufa sía aiqáma Isaraee máqannaasa rusandeesámumandee narí faiqi námu máriaqee qímasee máranau. ⁷ Abarahaamana áiku ásauku átiyuqa faqa sía aiqáma Ánutuna áiku ásaukúkiqau. Minára qídaqá, Ánutufa maaqí qímasee Abarahaamana qímaminau. Aní faiqi námuki-naana Isakeena áiku ásauku kai aní áiku ásauku fee qianáura. ⁸ Mi-ufána Ánutuna qímamira ufara qínée maaqí qídaqá. Abarahaamana dapi anaasee Qakaarana káqi fífaú mároona faiqi námu sía Abarahaamana áiku ásauku fee qinoó máridanoo. Ánutufa qíma afeekaikíranannai máqoo faiqina miná áiku ásaukura Abarahaamana áiku ásauku ánoona uqannee qídaqá. ⁹ Ánutuna qíma afeekaikíra ufa maaqímminoo márínau. Qínée qeeqá andeeqára aukuaanirée Saraqana dadaqíananoo faiqi máqaannoo.

¹⁰ Sía mifá kai, maaná faqa Reebeekanara faqa qímannimiana, Reebeekafa qaara faiqifaqáafa márínau, miqandá níkoofa maasá qikeekú qikaakú Isakeefa márínau. ¹¹ Reebeekafa faiqi máqaaninnaqanda mi-faiqiqandá núqu indaarúqaa faiqi auqu Eesaufa márínannoo fée qináu. Miná ínnaaqianna máqaaninna faiqina auqu Yakooboonee qináu. Miqandá sía kambíqaraqoo Ánutufa indaarúqaa faiqiaa ínnaaqiana faiqi miná aináinamma aisáaninna fee qímasee afaaqóoqa qináu. Sía miqandá kambíqaaqá máridaqa mandóosana fee ámiqira oosana fee máraidammiafoo qímaseenoo mi-ufána quqánau. Ánutufa moodáa mároo oosana Ánutufa miqandára afaaqóoqa quná sía náriqaaqara óosanasaarau afaaqóoqa qináu, narí írírana ádiranasaa mundúanifeera indaarúqaa Eesaufa quándaki ínnaaqianaana miná aináina máisáannoo fee qináu. ¹³ Óoqeenaa ákarakinaa ufa maaqímminoo minára máridanoo.

Qínée Yakooboona dídídanoo Eesaunara qíkooqaidanoo fee qináu.

¹⁴ Miqandára irisée Ánutunara náqi fee qianáuree Ánutunara sía andeeqée foo qianáuree. Óo sía uqanna miqí qianáura andeeqánnoo márifa Ánutufa maaqí qímasee Mooseena qímaminau.

Qínée qeeqá írírannai kai faiqí ánaasee akaqáusa narusée akaqáusa nífaaanaura, qeeqá írírannai kai akaqásara qímuqúsianaqa marasée ámiqí ámiqiana.

¹⁶ Minára aiqáma ainaina sía faiqí nídiranasaa mundínoo máridanoo Ánutuna ámuqusíranasaa mundínoo máridanoo. ¹⁷ Óoqeenaa ákaraki Mooseefa Faraona maaqí qímasee qímaminau.

Qinée Ánutusa aní Faraona maréeqee Isipa máqanna karaambáiqaiianneera quqáqiafana, qinée Ánutusa aní Fáraoofa qiní ufa rukíoonara aní kúqaruanaura. Minánnai qinée qeeqá afeeka faqa qeeqá dúqu faqa aiqáma máqa maaqa afaaqasása máriasa íriaqee qímasee aní quqáqiafana.

¹⁸ Dóo maqee maasá mi-ufána iriséeqa Ánutunara maaqí qídaqa. Ánutufa narí kai irisée akaqásusa ámuqusifanoo ámiqí ámiqimmidanoo kafáa Ánutufa narí kai iriséenoo akaqásusa ufa rukíara oosana nímidanoo.

Ánutufa maqá qafeera foora maasá áuquqisanau.

¹⁹ Ínnee miná iriséeqa quándaki maaqí qímasee áaqamasee qiní qímaqimifaranoo. Aní ufa miqínoo márinqa maasá mandóosana máraananoo náqimasee Ánutufa maasá áaqee maríasee qíannoo fee. Náqimásee maasá Ánutufa áuquqisoo mandóosanara iriséeqa rakéemaki ámiqira oosanamau fuanáuree. ²⁰ Qinée miná iriséeqa maaqí qímasee aní qímami-anaura, Ánutufa aníara áaqee máriaanoo qímasee áfairirana anée yáfee márídane qúndaki narí qímaminnaree anée káqikaafa máriananoo. Qafee áuqiranara íria. Faiqí moó fannoo maqá maraséenoo qafee áuqimarifanoo mi-qafeefá sía quándakinoo mi-fasiqánara áqidanoo anée nánaree qiní maaqímmasee áuqidanee, sía qafee fannóo miqí qídanoo. ²¹ Mi-fasiqáfa qafee áuqimarifa narí íriranannai kai maqá qumáree túri iseenoo atakúseenoo mi-maqána rainásee akaqána qumáreenoo narí íriranannai kai ámiqirana ákara rirana áuqidanoo kafáa miná dínni ati quqáqoona rainá qumáreenoo narí íriranannai kai moo káqi dapi qafee kai áuqidanoo.

²² Ánutufa miqíkai máseenoo maasá áuquqimaqánau. Maasáki akaqásusa mandá qafeera foora maasá akaqásusa áuquqimaqáseenoo idáki fifándinausee qídanoo. Sía aaqee kái minára náruannoo náaru kásooqaqee miná ákiaqara náruannoo. Kísaaqasaa narí áanoo irana rafáaqafusee mári inanoo náaru náruannoo. Miqóo narí áanóonnai faqa narí afeekannái faqa miqóo mandóosana máree maríasa kurídi nimaqáanoo. ²³ Kafáa miná dínni ámiqira qafeera foora kásooqaqee maasá miná káaqa áreenarana máreefandínausa akaqásusa áuquqisanau, miná ámuqusa maasá ubeekanóo márisa maasásaa kai miná idaaqíra moómoo aréenarafa kooroo íanifeera maasásaa nammáriara foora narí aréenarana adíannimaqánau.

²⁴ Dóo maasá dáaree maríasa dóo misá kai dóo máq máridaqa sía Yuda máqannaasakiqari kaifáu, ánaamurukiqari faqa Ánutufa dáaree márisa máridaqa. ²⁵ Óoqai tamummáqara fasiqa moo áuqu Qooseeaafa mifá minára maaqí qímaqoofa.

Sía qeeqá máqannaasa náarama quqásee qiní faiqí ánaasee fee qianáura. Qiní qíkooqeemari máqannaasara qinée quándaki misára qiní dídimariasee qianáura.

²⁶ Akaqásusa innée sía qiní faiqí námu fee qímaria maqusakinaasa dóo qímaria maqusanaasará kai misára káqi márira Ánutuna faiqí námu fee qifáranoo.

Dóo Qooseeaana ufa miqínoo márídanoo.

²⁷ Isaiaafa Isaraee máqannaara maaqí qímasee ákara rinau.

Isaraee máqannaasa núkuda moómoora foora iqá máriafanoo misákinaana Ánutufa óodaa kai maréeqeenoo asumu máriranaki quqáannoo. ²⁸ Mi-aukuaná mi-karí Ánutufa dauní dauni mandáinaina ákiaqara marasée aiqáma maqannaasa minánnai náruannoo Ánutufa faiqí ánaaseera kísaaqasaa nífeesida mári-ranasaa dóo taikéefoo qímasee aiqámausa tautúmasee náruannoo. Minára Isaraee máqannaasa óodaa kai Ánutuna saqárikamándainanoo óodaa kai asumu máriranaki mara quqáannoo.

²⁹ Isaiaafa kafáa Isaraee máqannaara maaqí qímasee ákara rinau.

Karaambáiqá úriqararafa sía maasá áti óodaa mara quqásainanóofau Soodooma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa naanna rámaseenooofau aiqáma taikásani, dáridanoo óodaa máfi quqásosaa qaaramóo máridaqa.

Isaraee máqannaasa Yísunasaa faandí óoniara foo farindámaki áqu fiqau.

³⁰ Dóo minára maasá náqi fee qianáuree. Maaná kai qianáura. Ánaamuru máriasa sía Ánutuna áfusaa andeeqáranaki kéeqararee qídaqa sía amaní maríasa dóo misá narí írirana Yísunasaa rusísee minánnai miná andeeqáranaki kéeqafi máridaqa. ³¹ Misá miqíqa márifanoo Ánutufa rusandeesámumasee mároo fasiqanaaseesa Isaraee máqannaasaa misá Mooseena sándufakiaqa randásee mi-iriránannai Ánutuna andeeqáranaki fuanáuree qídaqa aaná sía minakí márinarana sía írirai múnari mínaridaqa áaqamaki káqi rúnnambiqau. ³² Náqi fee mándee sía paqúriqau. Misá Ánutufinnai fírana nári kadáapiriranasaa kai mundínoo márídanoo sía saqárikirafa minásaa mundínoo márídanoo. Misá ánoona aana Yísunamau fímarianara qáoo qímasee Yísunara óonisaara foora níku ámaki sáamuriqau. ³³ Óoqeenaa tamummaqara fasiqa ákarauqa mi-oonínara maaqí qiqau.

Qinée Ánutusa mi-oonína Sioona máqusai quqáqanaqa faiqí ánaasee mi-oonínasaa níku rupáurifaranoo. Faandí óoni miqírana qinée mi-oonína quqásanaqa minásaa farindámaki sáamurifaranoo. Moó fannoo narí írirana minásaa rusíqainafa sía kadóoparáannoo.

Tamummáqaraura Yísunara miqímmasee óoqai ákara riqau.

10 Óo qiní qíkaqaafasaaúqa Roomma máqusai máríasa. Qeeqá qímuqusa óokiqari qeeqá máqannaasa Isaraee máqannaasara Yísufinnai anirée miná asumu márirana máraaqeera firaqóo qímuqusidanoo. Qinée Pauroosa misára Ánutufinnai firaqóo innaaru qídaqa. ² Misá Ánutunara ádiranaki kéeqaranara rírafa firaqóo márifaqa qinée níndafaunaqa sía

ánoona íriranamau fída Ánutunara rídaqa, káqi rún-nambidaqa. ³ Misá Ánutufa faiqí maréeqeenoo narí áfusaa andeeqára oosanaki quqáranara sía írimari-afaqa náriqa kai nári fíroosana náriqá kai uqéerasee mi-maú fídaqa, sía Ánutuna andeeqáranaki fímaria óosana iriséeqa sía miná ámeemaanai kéeqaidaqa. ⁴ Ánutuna ásauku mundírafa Mooseena sándufamau Ánutuna andeeqáranaki amanímariana áru taikéenoo narí Yísunasaa náaqoo rusímariasa kai Ánutuna andeeqáranaki kéeqaidaqa.

Asumu márira ufa sía níanai márídanoo, daaqá márídanoo.

⁵ Ánutuna andeeqára oosanaki faiqí finára maaqí qímasee Mooseefa ákara rinau. Faiqí moó fannoo ánaaqisaa fíndifunakiqari andeeqásee Mooseena sándufamau fídanoo sía moo kári áaqainafa ámiqisaa fínafa kúqinoo innaarúna asumu márirana máraannoo. ⁶ Kafáa miná dínni ásauku mundírana saqárikiranannai asumu márirafa maaqímminoo márídanoo. Mooseefa kafáa minára maaqí qídanoo. Ínnee Mooseena sándufamau fímariasa fífau firaaqóo mú-nari mínari maríasa innaarúnai asumu máriranaki fíra-ree qímariasa. Ínnee innaarunái óoruree ásauku mundíranara randásee paqúrimasee áfiqee qumu dadaaqíanifee qímariana fífau sía amanaikímari ainainara fífau kadáapirumasee máree maríafanoo. Ásauku mundírafa dóo qumu márino. Ínnee fífau máqa ámeemaanai óoqu kéeqafi ásauku mundíranara paqúrimandee áfiqee múrusaifanoo mifá dadaaqíanifee qímariafanoo fífau sía amanaikímari ainainara fífau kadáapiri maríafanoo. Ásauku mundírafa dóo kúqíranakiqari fíndifinoo márídanoo. ⁸ Ákara fannoo maasá ínni qímannimira ufara maaqí qídanoo. Ánutuna qímannimira ufa ínni naaqá márídanoo ínni nífaurusaa márídanoo ínni nímuqusaki márídanoo. Miqímmasee Mooseefa maasá faiqí ánaasee qímannimimari úfanara Yísunasaa írirana mundíranara qídanoo. ⁹ Maaqí qímasee qímannimidaqa, anée aneenná áfaurunnai Yísufa kúqaa karaambáiqá márídanoo fee qímasee, aneenná ámuqusa óokiqari kúqaa Ánutufa Yísuna kúqíranakinaana uqéeranau foo qímasainanoo Ánutufa narí asumu máriranaki aní mara quqáannoo.

¹⁰ Maasá qeeqá qímuqusannai Ánutuna andeeqáranaki fídaqa qeeqá qífaurunnai miná kooroo íranannai Ánutuna asumu máriranaki fídaqa.

¹¹ Tamummáqarasa ufa minára maaqí qídanoo. Ánutunasaa írirana rusírafa sía mi-rusiránaru kadóoparáannoo.

¹² Mi-ufána aiqámausara qídanoo Yuda máqannaafaqa ánaamuru faqa sía rainárafa márídanoo Ánutufa aiqámausa narí áarée maríasa dadaaqírafa márídanoo. Aiqaúmausa amana amana kái Ánutufa narí áarée maríasa firaaqóo naundurá márirana ámiqi ámiqimánnimaqáannoo. ¹³ Tamummáqara fasiqa ákarakinaafa minára maaqí qídanoo.

Aiqámausa karaambáiqá dadaaqíanifeera áaréemari-asa misá Ánutuna asumu máriranaki fífaranoo.

¹⁴ Náqimásee faiqí ánaasee karaambáiqara sía írirana minásaa rusímarinausa áareefaree sía amana áareefaranoo. Sía karaambáiqara írimariasaa náqimándeefee írirana minásaa rusífaree. Moó fannoo óonu qímanniminaqa írifaranoo sía óonuree qímannimifaqa sía írifaranoo. ¹⁵ Náqi fee máseenoo fee moó fannoo óonu qímannimiannoo fee moo áfeeqáseeqa miná áti uaqéefanoo amaná óonu márídanoo qímannimian-
noo. Tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rúmaqoofa márídanoo. Ámiqira fasaasa ufa máree ánimariasaa ánírafa ámiqirafa márídanoo.

Tamummáqara fasiqa miqí qímaqoofa márídanoo.

¹⁶ Misá ámiqira fasaasa ufa míni qímannimisoofaqa sía aiqámausa íriqau akaqáusa kai íriqau. Eesaiaafa minára maaqí qímasee ákara rinau. Óo karaambáiqá maasá qímannimira ufa yáusee íriaa, akaqáusa moodáa kai íriaa. Eesaiaafa miqí qímasoofaqa qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Faiqí ánaasee sía fífau káqi Yísuna saqárikidaqa, miná áufakiana náaree irisée miqóo Yísuna saqárikidaqa, Yísuna áufakiana sía fífau náaqooki kambíqaannoo, faiqí qímannimifanoo náaqooki kambíqafifaqa saqárikidaqa.

¹⁸ Qinée Pauroosa minára iráidaqa Yuda máqannaasa óoqaindari sía fee Ánutuna ufa írideeaa. Eeóo kúqaa misá íriaa, ákarakinaafa misára maaqí qídanoo.

Misá úfa fannoo aiqáma maqa afaaqásasa Yuda máqannaafa fímaruqoo dáraaninau. Misá ufa fannoo maqá dínni dínni ati múnu ráquraminau.

¹⁹ Qinée Pauroosa kafáa iráidaqa, Isaraee máqannaafa Ánutuna ufa íriqee iqau sía fee íriqau. Mooseena óoqai ákarakinaa ufa dauní qímaqimida maaqí qídanoo.

Qinée Ánutusa qumeé Isaraee máqannaasaa naundurái saíkiafanaqa fífau moo máqannaasara Ánutuna ufa íridammiafoo qímasaídaqa rairai qímannimaqaidaqa. Qinée Ánutusa qumeé fuki faakí qúnaqa fúrufárra máqannaasa qíní ufa irisáifaqa qíní faiqi námu Yuda máqannaasa miná qáfamasee mi-maqannaasara rairai qímasee dóo mi-rairai qiránannai nári faqa qíní úfa írifaranoo.

²⁰ Mooseefa miqí qímasoofanoo Eesaiaafa áranaiqi kooroomásee mi-furufarira maqannáasa ánaamurura maaqí qinau.

Qinée eedóo qímasaunaqa sía qíníara randéemaria fasiqa anaaseesa qíní Ánutusa paqúriqa. Sía qíní dáaree maríasa nífusaa qinée óonu kíkíqíqa.

²¹ Miqí qímaseenoo Isaraee máqannaasara maaqí qinau.

Qinée faasaambáasaana ínni rafúsira rúnaqa ínnee ufa rukíeeqa káqirunna fímaria máqannaasa márídaqa rafúsiranara rufíee maríafanoo.

Ánutufa Isaraee máqannaafa asumu máríaqeera akaqáusa kai máraannoo.

11 Qinée Pauroosa kafáa Isaraee máqannaara iráidaqa, kúqaa fee Ánutufa Isaraee máqannaasara

qáoo qímasee minínnisanau. Óo sía uqanna minínnisanau. Qinée Pauroosa Isaraee máqanna faqa márídaqa qinée Abarahaamana áiku ásauku marúnausa márídaqa, qinée Yakooboona ámaaku Beesamina áti márídaqa márunnanara Ánutufa sía narí Isaraee máqannaara qáoo qímasee minínnisanau. Óoqai óosanaraseenoo maa-maqa maaqánakina rusandeesámumandee maróosa máriafanoo. Óoqeenaa tamummaqarausa ákarakinaana Eeriaafa Isaraee máqannaasara nifairidanoo níqidanoo afeekaikámánde Ánutunara innaaru qínoo qinau.

³ Óo karaambáiqá Isaraee máqannaasa aní ufara minníseeqa fúrufariqa aní tamummáqara fasiqauqa kuqá náruseeqa aní aandáú tatúfira óoni qáindauqa rapéepamma áqíqa. Qinée Eeriaasa qeeqáraa kai aní ufamáu fímarunaqa misá minára irisée qíní faqa kuqá dáríraee qímariafaqa aní qímamídaqa.

⁴ Eeriaafa miqí qímasoofanoo Ánutufa qímaminoo qinau,

Óo sía aneennára kai qíní ufamáu fímarianafa mári-ananoo. Qinée qísauku dínni taikásee dínni óonu qaaraqánda tauséenna fasiqa anaasee moómoosa uqanna útaaqamáqaunasa márídaqa sía únna Ánutuna Baaranara innaaru qímariasa qíníara kai innaaru qímariasa márídaqa.

⁵ Eeriaana áukuana miqínoo márínau maqee áukuana Isaraee máqannaasaki miqímminoo máridanoo, Ánutufa misákinaana akaqáusa útaaqamásoofanoo narí ámuqusiranannai útaaqamásoosa márídaqa. ⁶ Minamúsa Ánutufa sía misá nírana márirana óosana qáfamasee ámiqira fee qímasee útaaqamannimaqanau, narí ámuqusiranannai kai misá útaaqamánimaqanau. Ánutufa faiqí útaaqamánimaqara oosana fannoo misá nímariana misá máriranasaa múndinoo márinanoofau sía ánoona ámuqusiranasa múndinoo máriini, minásaa kai mundínnoo máridanoo.

⁷ Isaraee máqannaasara nánee fee qianáuree, maaqí qianáura, Isaraee máqannaasakinaana akaqáusa Ánutufa útaaqamánimaqáqoosa kai Ánutufa náaroo úfana irisée mifínnai fiqau. Aiqáma tia náaqooki óoni ititárausa márídaqa sía nári randée marú aanna paqúriqau. ⁸ Tamummáqara fásiquasa misára maaqí qíqau.

Ánutufa nímuqusaki faqa nitikúraki faqa ummaararárana nimisoofaqa mi-kamúqooqari aunduarídaqa kudoosaápaida márídaqa nífu qáfaida sía qáfaidaqa, náaqooki faqa sía íridanoo.

⁹ Dafidifa faqa maaqí qímasee misára ákara rinau.

Misá qoomáqa sakasée óoqu marififanoo namuqáa aniréeqa misá ititáannoo. Misá miqóo kurídíqa nári mandáinaina ákiaqara máreefara. ¹⁰ Misá sía qáfaaqee qímasee Ánutufa misá nífusaa ititáannoo. Nári ummaara fannoo aiqáma kari nári nitaufakaaqa máriraiaká kai ídanoo nitaufaka saaeémminoo máridanoo.

Miqímasee Dafidifa misára ákararinau.

¹¹ Qinée Pauroosa Isaraee máqannaara maaqí qímasee iráidaqa, Yuda máqannaasa Yísunasaa farindámaki sáamuriqa kurídiranaki taikáranaki áqufiqee

iqau. Sía uqanna miqíqau. Isaraee máqanna áaqoonara Ánutuna asumu márirafa ánaamurusaa áqufinau, Yuda máqannaasa ánaamuruara rairaiqi-aqéera miqínau. ¹² Yuda máqannaasa áaqaranara Ánutuna firaa amiqi amiqirana ánaamuru aiqáma maqa afaaqasása máriasa níminau. Yuda máqannaasasáaqaraana ánaamuru ámiqi amiqirana máraqau, kásooqaqee taikára áukuana Yuda máqannaasa Ánutufa aiqáma maréeeqeenoo ánaamuru nímuná ákiaqara firaa amiqi amiqiranaki úriqararanaki Yuda máqannaasa quqáannoo.

Ánutufa Isaraee máqannaasa minníseenoo ánaamuru aniréeqa Ánutuna áqoondikiqau.

¹³ Qinée Pauroosa Yuda máqannaara ínni qímannimiseeqa kafáa maqee ínniara ánaamuru qímannimídaqa, Ánutufa ánaamuru qímannimiranara diqiqoosá márídaqa ínniki aináinímarúnnanara asasídaqa.

¹⁴ Ánaamuru qímannimí marúnaqa Yuda máqanna ínniara Ánutuna ufara íridammiafoo qímasee rairai qímasee misá faqa irisée írirana mi-ufánasaa rusíaqeeera asasídaqa. ¹⁵ Yuda máqannaasa Ánutufa minínísoofaqa ánaamuru anirée Ánutuna áqoondikiqau. Kásooqaqee Ánutufa quándaki Yuda máqanna kafáa márainau kúqiranakiqari fíndífíara foora ifáranoo.

¹⁶ Maasá Yuda máqannaasa Ánutuna ámira ainainara maaqí qídaqa. Ínnee féemu adíana kai ráqeeqee Ánutuna ámifanoo mi-feemúfa aiqáma mináindikakaiminóo máriannoo, kafáa ínnee saqári óosana ámifanoo mi-saqarífa mináindikai máriannoo. ¹⁷ Dóo qinée mi-iriranamaú fídaqa minára maaqí qídaqa. Oorifa sáqari asumu sáunara foora máridanoo. Asumu sáqari ámmuqu akaqáfa raqánoo márifanoo káasau oorifa saqari ásaana ráqeeqee minakína míni ookáamandee ummaqúsainanoo minakíqari kambíqaannoo. Ínnee ánaamuruara káasau oorifara foora máriafanoo. Yuda máqannaasa oorifa sáqari asumu óosana márídaqa. Ánutufa ínni ánaamuru máriasa káasau oorifa ásaanara foora asumu oorifa minakí ookáamasafanoo kambíqafifaqa ínnee maqee Yuda máqanna akaqáusa faqa misáindi óosana ámiqi ámiqiranasaaqaraana animáree máriafanoo. Ínnee ánaamuru máriasa asumu oorifa ámmuqu raqáranaki ínnee ookáairausa máriafanoo, sía misára raqára ásaanara fídiaqaa iaqa. Ínnee náqimaseeqee nóori uqéereseeqa ínneeqara ámiqirausee qídee ínnee ámmuqu máriafanoo, sía ámmuqu fannoo saqári óosana poodúqaidanoo, óosana fannoo ámmuqu poondúqaidanoo, minára sía ínnee óosana máriasara Yuda máqannaasara fídiaqaa iaqa.

¹⁹ Ínnee minára irisée maaqí qifáranoo Ánutufa maasá ánaamuara iriséenoo asumu saqari ámmuqu raqáfufanoo maasára kai íridanoo fee qifáranoo.

²⁰ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ínnee dóo kúqaa qiafanóo, Ánutufa Isaraee máqanna sía írirana miná ufasáa rusímarufanoo aadána ásaanara foora ráqanau, ínnee írirana miná ufasáa rusímarunara ínni

maréeqee minakí ookáa inau. Ínnee minára iriséee sía nóori uqéeraaqa, rufíaaqa.

²¹ Ánutufa mi-saqarína naríndi Yuda máqannaasara sía ámuqusinau sía Yísunara irisoonara káqi ateká-nau ínnee faqa rufíaaqa káqinni faqa atekáannoo, káasaummia. ²² Maanára ámiqimasee íria sía aunúaa Ánutufa narí qaara oosana maaqímminoo máridanoo miná dínni káaqa faiqí anaaseera ámuqusirafa máridanoo kafáa miná dínni mandá ainainara ánoo irafa máridanoo. Mifá mandáinainaki sáamurimariasara ánoo irafa kai máridanoo, ínnee káqi miná áfaari-ranaki maqee maqee fímarifanoo mifá ínni ní-fauamáseenoo ámiqi ámiqiannoo, minnísaifanoo ínni faqa Yuda máqannaara foora aadána asaanara foora ínni raudá áqusaannoo. ²³ Yuda máqannaasa náriqa dapi nírana minnísee quándaki kafáa aniráifanoo Ánutufa misá qumáree nári nímaaqaqi kafáa ookáa íannoo, Ánutufa miná faqa amanaikámiannoo.

²⁴ Asumu saqari ásaana atekásee narí ámaaqaqina ookáamandainanoo dauní ururáannoo, mi-oosanáfa sía kadápirirafa máridanoo. Káasau saqari ásaana atekásee asumu máraqa nua oosanaki ookáa ínanoo sía dauní dauni kambíqaannoo kadápiruannoo. Minára irisée Ánutufa Yuda máqannaasa oorifa sáqari ásaanara foora raqáqa máriasa amana maréeqee narí ámaaqaqina kaifáa ookáa ínoo sía kadápiruannoo. Ínnee ánaamuru máriasa káasau oorifa sáqariara foora máriafanoo asumu saqarikína ínnee ookáamaqaifaqa máriafanoo. Ínnee sía Ánutufa kafáa Yuda máqannaasa ookáa íanínannara sía amaneé qiaqa, dóo Ánutufa amaná sía kadáapi máridanoo, káqimma ookáa íannoo.

Ánutufa ánaamuru náaree marasée miqóo Yuda máqannaasa naundurá quandáannoo.

²⁵ Óo qiní qíkaqaafasaaquqa moo kúkeeqara ufa ínniara íriaqeera qímannimianauna, ínnee maa-ufána iriséeqa ínneeqa nóori uqéerana mara maqáruuseeqa miqóoqari reendeenámamdee márifanoo. Mi-anooona ufáfa maaqímminoo máridanoo. Isaraee máqannaasa náaqooki óoni ititárafafa sía náaruara miqínoo máriannoo. Ánutufa qinoo ánaamuru mári-nausakiqari qinée qeeqá qíafanausa misá kái Yísufinnai írirana ubeekáifaqa Yuda máqannaasa náaqooki óoni ititárafana tatúsaanaqa misá faqa ánifanoo.

²⁶ Maaqímmasee aiqáma Isaraee máqannaasa Ánutuna asumu márirana máreefaranoo. Tamummáqara fasiqauqa maa-ufamaú máreefaranoo.

Asumu máree máriafa Sioona máqusai moo áuqu Yeerusaree mi-maqusánaindari anirée asumu mári-rana

nímiannoo. Mifá Yakooboona áiku ásauku miná átiyuqa máriasa mandáinaina aiqáma rukánnisaannoo.

²⁷ Mi-karí qinée Ánutusa Yuda máqannaasa áaqarana ákiaqara mara áqunniseeqa qinée Ánutusa qeeqá moodáanakirirafa ufa Abarahaamana faqa Isakeena faqa Yakooboona faqa ufa qíafannana mi-karí mi-ufána ánoona dóo ánoonaikiannoo.

Tamummáqarausa ufa miqínoo márinara qinée Pauroosa maaqí qídaqa.

²⁸ Yuda máqannaasa Yísuna ámiqira fasaasa ufa minísoonara Ánutuna úfaasu namuqáa kámmiqa máridaqa. Sía fífau, ínni ánaamuru máriasara iriséeno Ánutufa miqímmá nímaqasoofaqa miqídaqa. Ánutufa Abarahaamana Isakeena Yakooboona iriséeno, aiqáma ánaamurukinaana rusandeesámumandee mároonara iriséeno misásaa aruakínausa misá ámiqi ámiqimma nímaqoonara iriséeno Isaraee máqannaasara qiní qíqoondi fée qídanoo. ²⁹ Ánutufa narí rusandeesámumasee máree maríasara faqa narí ámiqi ámiqimma nímaqée maríasara faqa sía qaara íriranaikídanoo andeeqáidanoo sía káaqa Isaraee máqannaasa namuqáakinoo, úfaasu kai.

³⁰ Ínnee ánaamuru márusa óoqai ufa rukíee marúsa máriafanoo dóo maqee Yuda máqannaasa ufa rukíoonara faqa ínnee miná ufa írunara Ánutuna ní-fauarana máree maríasa máriafanoo. ³¹ Miqí kaim-másee ínnee ánaamuru Ánutuna ní-fauarana máree máriafanoo Yuda máqannaasa faqa Ánutuna ní-fauarana máraaqeera ufa rukíaranaki quqásoofaqa máriafanoo. ³² Ánutufa aiqáma maqannaasa narí ní-fauara óosana uqannífiqaanifeera aiqáma maqannaasa ufa rukíarana ámeemaanai mara quqásoofaqa Ánutuna ní-fauarana oosana qáfaaqeera.

Pauroofa Ánutuna amooqu ufafa.

³³ Óo Ánutuna írirafa aináina fáifa firaaqóo máridanoo. Miná írirafa faqa áuqarafa faqa firaaqóo farúmmara foorá meemái unaurínoo máridanoo. Miná naamúaqira ufa óosana yáfee miná íriannoo fee, sía amanaikídaqa. Miná nírana yáfee íriannoo fee.

³⁴ Tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qíqau. Yáfee karaambáiqá írirana fáasai íriannoo fee yáfee fuki faakí íannoo fee.

³⁵ Yáfee moo áinainara qufíqeenoo qímanifee qí-masee ámiannoo fee. Sía moó fannoo amanaikiannoo.

Dóo tamummáqara fasiqa ufa miqímminoo máridanoo qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa.

³⁶ Náqimásee moó fannoo Ánutuna moo áinaina ámiannoo fee narí kai aiqáma ainaina áuqufa mináindi kai máridanoo. Aiqaama ainaina minásaa qaraafa kai afeekaikínoo máridanoo. Aiqaama aréenarafa náaru náaru Ánutunaindi kai máriannoo. Kúqaa.

Pauroofa andeeqásee nírana máriranara naamúaqinau.

12 Óo qiní qíkaqaafasaaquqa, Ánutufa ínniara ámuqusirana faqa ámiqi ámiqirana faqa firaaqóo márinara afeekaikámandee qeeqá qímuqusa óokiqari ínni qímannimidaqa ínnee ínneeqa márirana nipata aandáu tatúfiranara foora Ánutuna ámiaqa, Ánutuna ufamaú fídaqa miná áidira ainaina andeeqásee márirana miná miná ámiaqa. Miqíqa ínniqa Ánutunara innaaru qírafafa amooqírafafa ánoonaikiannoo. ² Minára irisée maaqímmiqa sía maa-maqa

maaǵanasaa máriasa naanna raaqa. Ínnee eedóo qífanoo Ánutufa ínni nitikúra ámiqimmasee firaaoóo quandánniseenoo naunduráki nírana faqa quandánnisaannoo. Ínnee miqímmaseeqa Ánutuna írirana faqa Ánutuna áidirana faqa ámiqiraneeqa qímariana faqa idaaqíranee qímariana faqa ámiqimandee írifaranoo.

³Qinée Pauroosa Ánutufa áfaarida nímimari ainainara irisée maaqí qídaqa. Ínnee sía ínneeqara ámiqirausee qímasee firaaoóo ínneeqa nimooqiaqa ínnee andeeqásee reendeenamaseeqa ínneeqa nimana kái írirana íriaqa. Aiqámausa náriara qídaqa Ánutufa faiqí ánaasee dadaaqíra nímirana irisée miná amana kái náriqa kai íriaqa, sía nóori uqéerasee ínneeqara firaaoóo írirana faqaasee qiaqa.

⁴Maasá qipata moómo ati ootúpanoo máridanoo. Mi-ootupara atísa náadu náadu ainaina quqée maríusa máridaqa. ⁵Maasá miqírausa máridaqa ásauku mundíranasaa ootúpaqa márúnausa moómoosa náadu náadu nipata átiara foora máriasa moodáa qipatará foora máfiqa Yísunaindi máridaqa narísaa narísaa atooáqa máridaqa narísaa narísaa mundíqa máriaqeera.

⁶Minára maasá aiqámausa irisée naríara naríara áadu áadu akoofásaiki márinna ainaina marasée minánnai Ánutufa nímuna akoofásaikirana amana kai minánnai kai aiqámausa narí dadaaqí narí dadaaqiaqa. Anée Ánutunaindaraa ufa irisée faiqí ánaasee ufa qímánnimí maríanafa máridana, Ánutufa narí saqárikirana ámuna miná amana kái qímánnimí. ⁷Anée dadaaqímaríanafa akoofása máridana dóo misá dadaaqia. Anée ufa akoofása máridana dóo miná áti qímánnimí. ⁸Anée reendeenamandee fuki faaki qírana akoofása máridana dóo miqímmia. Faiqí ánaasee moó fannoo narí akaqá nímira ainaina akaqáusa rainá nímidanoo sía ákoo akaa ída nímia, óori ináa ináa ida nímia. Anée faiqí ánaasee rakísi maríanafa máridana anée faqa éeraaramasee aináinia. Faiqí ánaaseera qimudáoo qímasee dadaaqí maríasa sía níkoo níkaa mándeeqa miqía, asasammándeé óori ináa ináa idána dadaaqiaqa.

⁹Ínniki naríara naríara nímuqusirafa ínniqa nímuqusannai kai naríara naríara nímuqusiaqa. Ínnee aiqáma mandá máriranara fídiaqaamasee ámiqira máriraná kai rakísimmá qumáraaqa.

¹⁰Ínnee aiqáma ásauku mundírana mandaaqáqa máriasa minára irisée naríara naríara qíkaqaafasaa fee qímasee naríara naríara nífaaqasáa aqoondiára foora naríara naríara andeeqásee rídaqa asasiaqa. Ínneeqa níqoónnanara maasá úriqararaneeqa qímasee maqee maqee miná áuqu kooroo qía.

¹¹Ínnee ínneeqa óosana óosana aináiniranaki máridaqa nímdaanai qímaseeqa kadaápiruaqa sía kudoosaápaqa. Ínniqa nímuqusaki karaambáiqara nídirafa qumbiqánoo márinaqa miná aináinammídee qídaqa asasamándeé mi-kadaapína ríqa fuaqa.

¹²Ínnee Yísufa qúmuanínnanara áfeesidaqa asasídaqa kai máriaqa, maqee mária kadaápirira ummaarafa rafáaqafinaqa naundurá asooámásee ká-

sooqaqee ubiqáfíqa reendeenamasee káqi kai minakí fuaqa, maqee maqee ínnee aiqámausara faqa aiqáma ainainara faqa innaaru qímánnisaqa.

¹³Ínnee níqoónausa Yísuna ufa írimariasa náana ainainaree sárau ímariasa ínneeqáindi misá faqa rainásee náida nímiaqa. Sía qáfee márinna ánaamurufa faqa aniráinana ámiqi ámiqimándeé máaqa áminanoo tootooqíranaki fúani.

¹⁴Faiqí ánaasee akaqáusa Yísuna ufasáara nárí níqifafa ínnee quándakinaqa sía minára íriaqa ámiqi ámiqira afaaqooqá kai qímánnisaqa, sía níquraraaqa ámiqi ámiqima nísaaqa.

¹⁵Faiqí ánaasee akaqáusa asasífaqa ínnee faqa dadaaqíqa asasífaqa. Faiqí ánaasee akaqáusa ummaara nárínaqa ikíraqáfífaqa ínnee faqa dadaaqíqa ikíraqáaqa.

¹⁶Aiqáma narínni narínni máridaqa moodáanaki kíaqa máridaqa áqoondikidaqa máriaqa. Sía ínnee ínneeqara úriqararausee ámiqirausee qímasee nóori uqéer-aaqa. Káqi qeesa óoreeqararausa faqa áqoondi kíaqa. Sía misá óoreeqararausara nóori runúsee nóori uqéer-aaqa.

¹⁷Moo fásíqa ánaasee fannoo aní mandáikammámaqainana sía anée miná ákiaqara miná mandáikammamaqa, aiqáma fasiqanaasee ámiqira oosaneeqa qímariana, mi-oosanná amanamásee mi-oosannamaú kai fuaqa.

¹⁸Anée aiqáma fasiqa ánaasee faqa asooáranaki kai máriaqa, misá sía amanaikífana aneennákai kafáa kafáa amanída qáfaa.

¹⁹Moó fannoo aní árinoo mandáikammamaqáinana sía anée miná ákiaqara árua, Taikára áukuana Ánutuna áanoo irafa minásaa máriannoo fee qímasee miqío minnísaa. Tamummáqara fasiqa ákara minára maaqí qínoo máridanoo.

Karaambáiqqa maaqí qinoo qinée mandáinaina ákiaqara nímanaura, aní áriafaqa qeeqá kai miná ákiaqara qianáura.

²⁰Kafaa moó fannoo maaqí qinoo.

Aní namuqáa fannoo áraréee márínana nárana káqi ámia.

Nammáriara mífá áidinana káqi ámia. Anée miqínana aneenná ámiqira iriranannai asaurírana miná áminaranoo.

Qinée Pauroosa minára mi-tamummaqara fasiqána ufamáu fuaqéera qímánnimidaqa.

²¹Faiqí ánaasee mandáinaina fannoo sía ínni rafáaqa fuani, ínneeqa ámiqira oosannai misá mandóosana rafáaqafuaqa.

Aiqáma úriqararausa Ánutufa kai quqáqoosa máridaqa.

13 Aiqáma kaamánauqa faqa úriqararausa faqa Ánutufa kai quqáidanoo. Sía moó fannoo narí kambíqaidanoo, Ánutufa eedóo qinára kai kambíqafi máridaqa. Minára irisée ínnee aiqámausa misá ufamáu kai fuaqa. ²Faiqí ánaasee moó fannoo kaamánauqa ufa rukíee maríanafa Ánutufa quqáqai fasiqausa

ufa rukíee máriafa márinnarannoo. Ánutufa quqáqoo fasiqausa ufa rukíainafa mi-fasiqáusa sáaqaraa áanóo irana aneenná kai maréeqeena aneenná áfaariki rusí-mariananoo.

³ Mandá oosana máree maríasa kai kaamána rakísirusara rufíaaqa, ámiqira oosana máreemariasa sía misára rufíaaqa. Anée kaamána fasiqa fee úriqarara fee misá nífusaa mána mána kai írree fee qídanee dóo amaná andeeqára oosana marasée miqía. Miqínanoo mifá amooqíra ufa kai aní ámian-noo. ⁴ Kaamána úriqararafa Ánutuna saikíra fasiqa márídanoo aní ámiqimmásee márianneera aináinidanoo, anée mandá oosana máreenana minára rufíaa miná ákiaqara aní árirasamu dóo ásaukuki uaqéeidanoo. Mifá mandóosana máree maríasasaa Ánutuna áanóo irana maréeqeenoo misásaa quqéemarífa márídanoo.

⁵ Ínnee minára irisée úriqararausa ufara aiqáma eedóo eedóo kai qiaqa, sía Ánutuna áanóo iranara kai iriséeqa eedóo qiaqa, aneenná áakiranara andeeqánoo márifaqee qímasee eedóo qiaqa.

⁶ Kaamána fasiqauqee kansóorauqee úriqararausee, misá aiqáma Ánutuna aináiniranaki márídaqa faiqí ánaasee andeeqánnisaida márídaqa minára ínneeqa takísa munnimma nímirana eedóo qímasee nímiyaqa, minánnoo aináinidammia. ⁷ Ínneeqa takísa munnimma aiqáma áquaqa, káqika takísa kansóora takísa faqa kaamána firaa takísa faqa áquaqa, aiqáma úriqararausara ámiqira fasiqee qímasee misá nóorinni rufíaaqa rufíaaqa ídaqa fuaqa.

Naríara naríara ámiqira oosana kai máraaqee qírufa.

⁸ Sía moóna ummaara ámeemaanai kéeqana mária afaadáranaki kai mária. Moodáa ummaara ámeemaanaki kai kéeqaqa máriaqa. Naríara naríara nídimárinaqa mi-moodaa ummaaranaki kai kéeqaqa máriaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo narí aqoónna fasiqanaaseera ámuqusinanoo Mooseena sándufa dóo qumáreenoo mi-sandufána ánoona paqúrinoo kooroo ídanoo.

⁹ Mooseena sándufakinaafa akaqáfa maaqímminoo márídanoo.

Sía faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuariaqa.

Faiqí faqa ánaasee faqa faiqi faqa sía kuqánnaruqa misá fidíka sía ruqíaaqa.

Sía narí aináina narí aináina úmmuariaqa.

Sía mooná aináinara ámuqusinana márara áaqoo íria. Mi-sandufáusa faqa akaqá sándufauqa faqa moodáa ufa fannoo mi-sandufáusa aiqáma rafáaqafinoo márídanoo mi-moodaa ufáfa maaqímminoo márídanoo.

Anée aneennára ámuqusi márianandee máseenana mi-amuqusráfa kai aqoónnanara ámuqusiani. Mi-ufáfa aiqáma sándufa aruséeno mifá ánoonaidanoo.

¹⁰ Faiqí ánaasee moó fannoo aqoónna fasiqa anaaseera ámuqusi marínafa náqimáseenoo moóna mandáikammamaqáannoo fee, sía miqíannoo. Minára

qiné qíqa, aqoónnanara ámuqusi marífa aiqáma Mooseena sándufamau fímarifa márídanoo.

¹¹ Ínnee mi-fasiqána aanna raaqa. Dóo maa-aukuana ná iqáqara áukuana márídanoo faiqáranakiqari fíndífira aukuana dóo ani márídanoo. Óoqai ínnee ínneeqa írirana Yísuna ufasáa rusísoofa dóo áni ániifanoo dóo ínneeqa asumu márira aukuana dóo adeedí ramásee ani márídanoo. Minára faiqáranakiqari fíndi fira aukuanee qídaqa.

¹² Dóo asukuna taikárarídanoo, iqáqarafa qúsasaa ániannoo, maasá asukunakí nímariafanna manda oosanna oosanna máfi taikáseeqa fáasaana ámiqira oosana ámiqira márirana durú feefara foora indáamma qumaráaqa. ¹³ Maasá fáasaanasaa nídara foora aiqámausa nífusaa andeeqárausaikakai mámbi máriaqa. Sía mandáinaina máraani qímasee moodáanaki suqúaaqa. Sía nammári námasee fúrufariaqa, sía faiqí faqa ánaasee faqa narínni narínni úmmuariaqa. Faiqí faqa ánaasee faqa sía narí áfaaqa narí áfaaqa kooroo iaqa. Sía rakúaaqa, sía naríara naríara rairai qiaqa. ¹⁴ Ínnee ínneeqa faiqí faiqi mandá iriranamau fídaqa fanandímariana minníseeqa mi-aanáusa óonu ititee ani ititeemá átukaraseeqa quándaki Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqá miná andeeqáranaki fímariana miná qumáreeqa mi-duru saamúnannai maasá faiqí faiqi mandá márirana mandá nírana faqa rákuaqa.

Únna Ánutunara dúfi dúfi qímaria nárana ufafa.

14 Qinée Pauroosa Roomma máqusanaasa Yísuna ufa írimariasa qímánnimidaqa. Ínnikina óosana óosana fasiqa ánaasee máriafanoo. Akaqáusa afeekaikámásee Yísuna mandaaqáqa márídaqa írirana minásaa kai mundúsee fímariasa márídaqa, akaqáusa írifafa sía Yísunasaa mapukímariasa mi-fasiqáusa írifafa óorudupirausa márídaqa. Ínnee sía ámiqira írirana faqaasa kai mara máree ínnee suqíranaki quqáaqa írirana óorudupirausa faqa maréeqee káqi moodáanaki quqáaqa. Sía misá moo íriranara rairaiqiaqéera maréeqee quqáaqa. Misá faqa Yísuna ufa írimariasa máriafaqa káqi quqánnisáaqa.

(Óoqai Pauroofa máru aukuanana aandáú aruséeqa únna Ánutunara túmunnaí áuqira afaannara dúfi dúfi qímaseeqa makéetimaríqau. Yísuna ufa írimarusa námasaifanoo únna Ánutuna maraquna kafáa dáakuan-doo qímasee rufíeemariqau.)

² Faiqí moó fannoo narí íriranannai sía minára íridanoo kai aiqáma nárana aandau náidanoo, sía Ánutuna ufa rukíaida miqídanoo. Faiqí moó fannoo írirana óorudupirafa aandáú námasee qeeqá írirana kurídanoo qímasee nárana kai náidanoo. ³ Ínnikina aiqáma aandau nárana néemarífa sía quándaki aandáú sía náinnanara fídiaqaamásee qinée qeeqáara ani úriqararausee sía qía, Kafáa aandáú sía náinnafa sía quándaki káqi néemarinara qáoo qímánnisaaqa.

⁴ Ínnee aiqámausa Yísuna aináinimariasa márifaanoo. Ínnee náqi fee mándee moo fásiqa aináinirana áqifaree. Mi-fasiqáfa moó fásiqa Yísuna aináini-

rafa máridanoo, miná úriqararafa kai miná óosana irisée mara uqéereeqee narí andeeqárana amanakái kíkíqammaisáannoo karaambáiqqa fannoo amana miná dadaaqínanoo ánoonaikiannoo.

⁵ Faiqí moó fannoo moo fáasaanara úriqarara faasaanee qídanoo. Faiqí moó fannoo aiqáma faasaanara amanamana kái fee qídanoo. Aiqámausa náadu náadu narí írirana mapukúsee irisée dóo mi-maú fuaqa. ⁶ Moó fannoo moo fáasaanara úriqarara faasaanee qímarifa karaambáiqqa áuqu uqéeraidanoo miqí qídanoo. Moó fannoo aiqáma aandaú nárana néemarifa karaambáiqqa áuqu uqéeraidee qídanoo miqídanoo, Ánutunara dúfi dúfi qídee qída néemarifa miqídanoo. Akaqá ainaina sía néemari fasiqafa mifá faqa minánnai Ánutuna áuqu uqéeraidee qídanoo miqídanoo, Ánutunara dúfi dúfi qída sía néemarifa miqídanoo.

⁷ Maasá qeeqá máriranaki máridaqa sía qeeqá qeeqá rakísida máridaqa, maasá kúqirana faqa sía qeeqá rakísidaqa karaambáiqqa fannoo kai rakísidanoo, maasá káqi máridaqa karaambáiqqa aináiniranaki máridaqa maasá kúqíqa karaambáiqqaindi máridaqa mifínnai fidaqa. Dóo qínée minára kooroo ídaqa maasá káqi máridee kúqídee karaambáiqqaindi máridaqa. ⁹ Ásauku mundírafa kúqírausa faqa káqi maríasa faqa karaambáiqqa márianifeera auníriranasaa kúqínoo minakíqari fíndifinau. ¹⁰ Qínée Pauroosa minára irisée iráidaqa. Anée yáfee máridanee aqoónnana óosana qáfamaseenee áqinane. Anée yáfee máridanee aqoónnanara ákooqaidanoo fee. Maasá aiqámausa Ánutuna áfusaa kíkíqammafuananoo mifá maasá óosana qáfamaseenoo rainá qimaqaannoo, minára sía aqoónnana aqísée ákooqaani, anée uréeqarafa máriananoo.

¹¹ Óoqeenaa tamummaqara fasiqausa minára maaqí qídaqa.

Ánutufa qinau. Qínée káqi máriira Ánutusa úriqararaura márunnanara qiní ufa ámiqimasee íriaqa. Aiqámausa qiní dóorisaa nóorindari áqufiqa qimooqifáranoo. Aiqámausa qiníara Ánutu fee qifáranoo.

¹² Dóo qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maasá aiqámausa qeeqá nírana, márirana, qírana Ánutuna áfusaa kooroo ianáura. Minára íridaqa aqoónnanara íreeda kai qiaqa.

Aní ákaqaafasaa fannoo anée ímarianna ainainasaa farindámaki sáamuruandoo qía.

¹³ Nariara nariara íreeda kai márida sía múnuqi míniqi qídaqa sía áaqara ufa nariara nariara qiaqa, sía maasá miqíiaqa, maaqíiaqa, maasá Yísuna ufa íri-marunausakína máridaqa moo áinaina máraananoo qiní qiqoónafa qíqafamaseenoo dóo narí faqa máreenoo áaqaranaki áqufinaqa dóo qínée mi-ainainára sía máraanaura rufiaanaura. ¹⁴ Qínée Pauroosa Karaambáiqqa Yísunasaa atooáqa marúnnanannai aiqáma naranara ánuqara fee kai qímasee náidaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo moo áinainara sía ánuqara fee qínafa miná ámuqusakinaafa mi-ainainára rufiaannoo.

¹⁵ Anée moo nárana ámiqira nárane qímasee námasainanoo aní ákaqaafasaa aní qáfamaseenoo mifá faqa néenoo minásaa farindámakinoo moo mándainainaki áqufinana anée miná afaasuaa qíananoo mifá mandáinaina numooki áqufino. Anée miqínana sía aneenná ákaqaafasaa ámuqusinana dadaaqínanoo. Ásauku mundírafa ákaqaafasaa minára faqa kúqinau anée nánaree fífaú ámiqira nárana néemarianannoo mandóosanaki quqéenee. Anée miqínaqa faiqí ánaasee aní óosana óosana naranara káqi nifaaqa quqásee neefándinnanara mandóosane qifáranoo.

¹⁷ Ánutuna quqúsaki máriasa maasá nírana márirana sía nárana nammárisaafau mundínoo máridanoofau. Ánutuna náaquqara marauna nímimari ainainasaa andeeqárana faqa asooárana faqa asasírana faqa minamúsasaa maasá márirana nírana mundínoo máridanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo ásauku mundírana aináinidanoo narí ákaqaafasaa ámuqusimari-fannoo dadaaqínoo rakísinanoo Ánutuna amooqírafa faqa faiqí faiqi eedóo qírana faqa máraannoo.

¹⁹ Maasá minára irisée Yísuna áiku ásaukiki nídaqa maasáki asooárana faqa narí áfeekaikí narí áfeekaikí Ánutuna ufamáu fuaqée qímasee mi-maú fuaqa. ²⁰ Ánutufa maasá moómoosa Yísuna moodáanaki quqáqoofaqa maasá sía miná kurídiqa fúrufariaqa. Aiqáma nárana amana née máriafa máridanoo maasá moo ámiqira nárana námasaanoo maasá qíkaqaafasaa moó fannoo qíqafamasee quándaki áaqaranaki áqufinanoo maasá mi-naranná náun-nanara áaqarafa máridanoo fee qianáura.

²¹ Andeeqásee nímariaanafa maaqímminoo máridanoo akaqá nárana nammári fee námasaanoo qiní qíkaqaafasaa moó fannoo fee qiní qíqafamaseenoo minásaa áiku ámakinanoo kurídiranaki áqufuandoora mi-narana nammárina nárara rufiaanaura. Nána ainainasaa fee qiní qíkaqaafasaa áiku ámaki kurídiranaki áqufuannoo fee qímasee mi-ainainára rufiaanaura.

²² Anínna írirafa nárana nammáriara sía faiqí ánaaseeki kooroománde minásaa áanóo irafa raiqárafa kambíqaani Ánutusandiri kái kukéeqasee íriaqa. Faiqí moó fannoo nárana nammári nainára miná áakirafa sía qáoo qínafa mifá ámiqira fasiqa asasíranaki máriannoo. ²³ Kafáa mi-fasiqáfa moo áinaina námaseenoo óonumafi íridanoo Ánutufa minára andeeqéefoo qíannoo fee sía andeeqéefoo qíannoo fee qímasee qaara aundura írirafa mi-fasiqáfa mi-narana nammárina námasaanara Ánutufa áaqee foo qíannoo, sía Yísuna saqárikiranara irisée néenoo írirana fúrufaramánde néenoo, miqínnanara Ánutufa áaqeenoo fee qíannoo. Maasá moo áinainana andeeqára fee máriannoo fee áaqara fee máriannoo qímasee qaara daundura irisée káqi óonu qumárainafa áaqarafa máridanoo.

Sía aneenná áidiramau fúa.

15 Maasá Yísuna saqárikiranaki afeekaiki maríasa quándaki uréeqarasa qumaara dínni ati dadaaqí akumáara, sía maasá qeeqá dídiranamau kai fúa. ² Maasá náadu náadu qeeqá qíkaqaafasaa narí Yísuna saqárikirana dadaaqíananoo afeekaíkiani. Sía aneennára íria, aneenná ákaqaafasaa ámiqi ámiqiani-feera minára irisée dadaaqía. ³ Ásauku mundírafa rirímma, sía narí áidiramau fínoo, narí ákoona Ánutuna áidiramau fínoo tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rinau.

Faiqí ánaasee Ánutuna áqira ufa mandúfa qímarifa qínísa áqufínoo.

Tamummáqara fasiqa mi-ufána qímasee ákara rinau.

⁴ Aiqáma tamummaqara fasiqauqa ákarakinaa ufa sía fífau ákara ríqau maasá naamúaqídee qímasee ákara ríqau, maasá mi-akaránakinaa ufa dadaaqídaqa fuki faakí qírana faqa ubiqáfi márirana faqa marasée miqandánnai Yísunara asasammásee áfeesirana máraaqeera ákara ríqau. ⁵ Ánutufa ubiqáfi márirana ákoofa faqa dadaaqíra fuki faakí qírana ákoofa faqa máridanoo. Miqí mári Ánutufa ínni dadaaqínaqa ínnee ásauku mundírafa Yísuna aanna rámasseeqa ínnikina sía áanóo irafa máriannoo moodáa irirafa máriannoo. Moodáa irirafa ínnikina márinaqa aiqámausa moodáa ufa kai qímasee ásauku mundírafa maasá karaambáiqá Yísuna ákoona Ánutuna amooqiaqa.

Ánaamuru misá Isaraee máqanna faqa Ánutunara dúfi dúfi qifáranoo.

⁷ Ásauku mundírafa ínni qumáronara irisée ínnee naríara naríara áqoondikifaqa faiqí ánaasee ínni nín-dafamásee ámiqira oosana máraidammiafoo qímaseeqa ínni Ánutuna amooqiaqéera. Ánutufa narí qí-maqoo ufamáu fúanifee qímasee ásauku mundírafa Yuda máqanna mara fírira faiqíara foora aináinammánnimaqara faiqi kámambinoo márinau. Ánutufa Abarahaamana áiku ásauku faqa qíma afeekaikámma-soonara kambíqaanifeera qímasoofanoo ásauku mundírafa Yuda máqannaasa aináinammánnimaqara faiqi kámambinoo. Ánaamuru máriasa aniréeqa Ánutufa misára ámuqusufanoo nífauaranara faqa Ánutuna áuqu uqéerasee amooqiaqéera ásauku mundírafa minára faqa Yuda máqannaasa aináinammánnimaqara faiqi kinau. Tamummáqarasa ákarakinaana minára maaqí qinau.

Qinée ánaamuru namufaqa máridaqa misá sáimbaqa aníara dúfi dúfi qianúra.

Miqóoqari ánaqu uqéeraseeqa idí ráida aní amooqianúra.

¹⁰ Tamummáqarasa ákarakinaafa moó maaqí qí-danoo.

Ínnee ánaamuru máriasa Ánutufa útaaqa nímáqee márisa Yuda máqannaasa sáimbaqa dúfi dúfi qímasee asasíafa.

¹¹ Moo támummáqarafa maaqí qinau.

Aiqáma ánaamuru máriasa karaambáiqá amooqiaqa.

Aiqáma maqannaasa firaqóo miná amooqiaqa.

¹² Kafáa moo támummaqarafa maaqí qinau.

Yeeseena átiki moó kambíqaannoo, mifá fíndifínoo ánaamuru rakísiannoo, misá quándaki nári írirana minakí rusífaranoo.

Tamummaqarasa úfa Yísunara miqímmiqau.

¹³ Ánutufa maasá innaarúnaira áfeesirana ósanafaqaafa máridanoo, mifá kai ínnee miná saqárikiranannai aiqáma asasírafa faqa asoóarana faqa ínnikina qumbíqannimaqaannoo, Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna afeeka fannoo ínni dadaaqínanoo innaarúnaira asasammásee áfeesirafa mi-asasírafa qumbiqéeno téeqiannoo.

Pauroofa afeeka ufa Roomma máqannaasa ákara rúmannimaqoonara qinau.

¹⁴ Óo qíní qíkaqaafasauqa qinée Pauroosa ínni Roomma máqusai máriasara qídaqa. Qinée ínniara ámiqirafa faqa írirana faqa qumbiqárasee qídaqa ínnee Roomma máqusanaasa ámiqira írirana narí uqafíqee narí uqafíqee qímariasa amana máriafanoo.

¹⁵ Ínnee miqí máriafaqa qinée maa-pasánakina sía reendeenámánde ínni náaqoo áuqeeqa óosana oosana ainainara ínni náaqoo firaqóo áuqeeqa.

¹⁶ Ánutufa ámiqira ainainirana qíní qíminau. Qinée ásauku mundírafa Yísuna saikáki quqáqísáifaqa máridaqa ánaamuru qímannimiranaki máridaqa.

(Mooseena úqíqaana maaqakina Ánutuna aanáiqikira fasiqauqa sipsípa ánaaqi ámiqiraná kai faiqí ánaaseendi mara máree míni óoninnai áuqira qaindása quqásee arusée aandáú tatúfirana Ánutuna suqá ámimariqau.)

Qinée ánaamuru faqa Ánutuna faqa aanáiqikirausara foora márunnana maa-akaránaki afeeka ufa ínni nímiqa, káqíqeesa máriafaqa sía afeeka ufa qímannimini íreeda kai qímannimini ínni aanáiqikirausa máridaqa afeeka ufa qímannimidaqa. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo ánaamuru máriasara Ánutunaindi fee qímasee misáuqa márirana nírana Ánutuna ádirana amana kái máriaqeera minára kai Ánutunai aanáiqikirausaikidaqa máridaqa.

¹⁷ Qinée ásauku mundírafa Yísunasaa moodáanaki kámambi máridaqa maqásaa mi-saikánaki márunanoo dídimarifaqa asasídaqa. ¹⁸ Ásauku mundírafa náaquqara maraquna qímifanoo dadaaqíafa qeeqá úfannai faqa qeeqá kadáapiriranannai faqa sía faiqí máraaqaa ira ainainannái faqa mináquannai qinée ánaamuru Ánutuna ufa qímannimimariafanaqa íriqa mi-maú fídaqa, ásauku mundírafa dadaaqínára firaqóo qífaaqa quqásee afeekaikámánde qímannimiana. Qinée miqídaqa ámiqira fasaasa ufa ásauku mundíranara aiqáma ufatia qímannimiqa Yeerusaree máqusa dínni Iririkumma máqusa dínni mi-qambaana saqanná máriasa aiqámausa qímannimimaree fífainí-daqa.

¹⁸ Ásauku mundírafa áufakiana sía írimariasa kai qímannimiqa, qeeqá ufa moóna ufa ámuuaqa rusíanoo-

²⁰ Ásauku mundírafa áufakiana sía írimariasa kai qímannimiqa, qeeqá ufa moóna ufa ámuuaqa rusíanoo-

ra sáina sía írimariasa kai qímannimia, óoqai indaarú dóo qinée mi-iriramaú fídaqa. Mi-maú fídaqa tamum-máqara fasiqa ufamáu fídee qídaqa. ²¹ Óoqai mi-tamummaqara fasiqána ufa minára maaqí qinoo máridanoo.

Sía minára qímannimusa miná qáfeefaranoo.

Sía írusa minára náaqoo írifaranoo.

Pauroofa Roomma máqusai fírarree qímasee qímaqoo ufafa.

²² Qinée Pauroosa moómoo kari ínni Roomma máqusai fuanéerunanoo óosana óosana aináinirafa rafáaqa-fufaqa dóo maqee maa-saqá sáika taikásee moómoo aukwana ínni iannai fuanée qímarunausa dóo maqee qúsasaa fíraridaqa. Qinée Sipeena máqusai fídaqa ínni Roomma máqusanaasa faqa namummáqeeqa ínni faqa asasammásee marikámmásaanaqa ínni Sipeena máqusai fuannána qíku áuqirana dadaaqi-aqée qídaqa.

²⁵ Ínni maqúsaí fuani qúnausa dóo maqee Yeerusee máqusai fuanáura óonureeqa óonurandee áiqareeqa ínni maqúsaí fuanáuranoo. Yeerusee máqusai óoru fídaqa miqóo Ánutuna ufa írimariasa dadaaqianáura. ²⁶ Maseedoonia máqa maaqakinaasa faqa Kirisa máqa maaqakinaasa faqa Yísuna ufa írimariasa náriqa munnimma aiqámausa rúaum-másaafaqa Yeeruseenni Ánutuna ufa írimarusa aináina náranara sárauirausa mi-munnimmana nímiraree qímasee qínísaa saafaqa máree óoru fírarammidaqa. ²⁷ Maseedoonia máqa maaqaki máriasa faqa Kirisa máqa maaqaki máriasa faqa náriqá kai rúaum-másee Yeerusee máqusanaasa nímiraree qídaqa, sía qinéefau qiqau. Indaarú Yuda máqannaasa nári innaarúnai fíra ámiqira ufa Yísuna ufara ánaamuru náida nimisoonara mi-aikána nárinoo márina mi-aikána tatíqa maqásaa ámiqi ámiqira ainainara munnimma nímfaranoo. Ánaamuru máriasa miqíaqana andeeqára oosana máridanoo.

²⁸ Qinée maaqóoqaraasa suqúseeqa nímira munnimma máreeqa Yeerusee máqannaasa aiqáma uqanna munnimma nimiséeqa óorurandeeqa ínni Roomma máqanna faqa qumu máridaqa asásidaqa ámiqidaqa márianaura, dóo marikíqa Sipeena máqa maaqaki óonuree misá faqa Yísunara qímannimianauranoo.

²⁹ Qinée ínni Roomma máqanna iannai óonuree maa-ainainnára írídaqa. Qinée ásauku mundírana afaaqóoqa qíranasaa fídaqa miná ámiqi ámiqirana ínni ními-anaura.

³⁰ Óo qiní qíkaqaafasaa qinée Pauroosa afeekaikámasee ínni qímannimidaqa. Ínni qiníara Ánutufinnai innaaru qíranannai qiní dadaaqiaqa, Ínniqa nímuqusa óokiqari afeekaikámánde qiníara innaaruqiaqa. Ínni faqa qinée faqa ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqá minásaa atooqáfi márunausa máridaqa minára irisée qiníara innaaru qiaqa. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo naríara náriara nímuqusirana maasá firaqóo qímuna ínni minára faqa iriséeqa qiníara innaaru qiaqa.

³¹ Qinée maindári Yeeruseenni óoruree misá nímiraree qia múnimmmana nímiánaqa Ánutuna ufa írimariasa minára asasiaqéera innaaru qiaqa. Miqóo Yeeruseenni qinée márianaqa ínni Ánutunara innaaru qímaqimaqáaqa Yeeruseenni máriasa Ánutuna ufa sía írimariasa qiní dárirarammidammia. Ínni misára innaaru qiaqa qiní sía dáruaqee innaaru qiaqa.

³² Qinée Yeerusee máqusaindari ámiqimandee óorurandee qumuráananoo Ánutufa qínnanara ínni Roomma máqannaasa faqa káqikaqóo idooámaseeqa asasammáseeqa áiqaree fuanáura. ³³ Ánutufa maasá asooára óosana fannoo ínni aiqáma Roomma máqanna faqa máriani. Kúqaa.

Pauroofa narí áqoondiuqa nímandaidanoo.

16 Óo qiní qíqoondiuqa Roomma máqusai máriasa ánaasee moó fannoo Keenakaree máqusai Yísuna ufa írimariasa dadaaqímarí anaaseefa maasá nisookífa miná áuqu Fooeebee námmarífa qúsasaa ínni iannai Roomma máqusai fúannoo. ² Mifá andeeqára ánaasee márinoo óonurainaaqa ínni Ánutuna faiqi námu naanna rámasee karaambáiqá ufa írimari anaasee fee qímasee ámiqimandee qumáree rakísidaqa mi-anaaseefá moo áinaina ummaara moo bísinsa Roomma máqusai áuqainaqa ínni káqi dadaaqiaqa. Mi-anaaseefá moómoo fásíqa ánaasee dadaaqírafa qiní faqa dadaaqíra qíqoondi máridanoo.

³ Ínni Roomma máqusai mária fasiqa anaaseeqandá, ánaasee áuqu Pirisikaa námmarífa máridanoo afaaqi áuqu Akuiraa mi-qafaqíqandá qiní dadaaqírana nári kúqiranara paasóosamandee moómoo kari nímeekaranaki fídaqa qiní dadaaqímaríasa máridaqa, ásauku mundírana Yísuna aináinirana dadaaqímaríaqanda máridaqa. Sía qiní kai dadaaqímaríaqanda aiqáma ánaamuru Yísuna ufara suqúfi qímaríasa misá faqa dadaaqímaríaqanda márianara misá faqa qinée faqa miqandára dúfi dúfi qídaqa. Qinée maa-pasánaki mi-qafaqísa nímandaida.

⁵ Mi-qafaqísa máaqaki Yísuna ufara suqúfi qímaríasa amaana máqa sía márinara suqúfida qímaríasa misá faqa maa-pasánaki nímandaidaqa. Qiní qifaaqasáa qíqoondi áuqu Eepaeeneetusafa aiqáma Asia máqannaakina indaarú ásauku mundírana áqoondikufa, qinée maa-pasánaki miná faqa ámandaidaqa.

⁶ Moo ánaasee áuqu María námmarífa (sía Yísuna ánoofau miná amaráfa) firaqóo ínni Roomma máqusanaasara kadápirufa máridanoo qinée miná faqa ámandaidaqa.

⁷ Qiní máqanna Yuda máqanna fásíqa ánaasee qiní faqa karabúsaki máruqanda núqu Andaroonikusafa faqa Iunia námmarífa faqa mi-qafaqísa náaree Yísuna saqáriki máruqanda máridaqa qinée innaaqianna. Yísufa niqíqoo fásíqausa ámiqimandee miqandára íri maríqau. Qinée miqandára faqa maa-pasánaki nímandaidaqa.

⁸ Qiní qifaaqasáa qíqoondi moo áuqu Ampariatusafa mifá faqa maasá faqa karaambáiqá ufaki maasá faqa

moodáanaki máriufa ínni faqa márifaqa miná faqa maa-akaránakiqari ámandaidaqa.

⁹ Ásauku mundírana aináiniranakina maasá faqa moodáanaki máriufa. Urabanusana faqa ínni faqa márina ámandaidaqa, Qini qifaaqasáa qiqoondi moó áuqu Sarakisafa ínni faqa márina ámandaidaqa.

¹⁰ Apeereesana faqa ámandaidaqa, mifá áukuana áukuana ásauku mundíranasaa atooqáfinoo miná aináinirana faakánaikirafa márifa. Aristoburusana faqa miná áiku ásauku faqa nímandaidaqa.

¹¹ Qini qiqoónna Yuda máqanna Eeroodioonana miná faqa ámandaidaqa. Narakisusána narí áiku ásaukukiqari Yísuna ufa íri maríasa nímandaidaqa.

¹² Ánaasee qaaraqánda ásauku mundírana aináiniranaki máru ánaaseeqanda núqu Tirifae námmarifa faqa Tirifoosa námmarifa faqa miqandá faqa nímandaidaqa. Ánaasee moó qini qifaaqasáa qiqoondi Karaambáiqu saika firaqóo uqanna máree marífa miná áuqu Peerasisa námmarina faqa ámandaidaqa.

¹³ Karaambáiqu saikáki máríasakiqari ámiqirafa miná áuqu Rufusáfa miná ánoofa faqa qinée faqa miná ámaakuara foora márunnara miqandá qísanoosara nímandaidaqa.

¹⁴ Maa-fasiqa namúsa núqu raanáura. Asinakaritusafa faqa Fareekoonafa faqa Qeerameesafa faqa Pataroobasafa faqa Qeeramasafa faqa minamúsa faqa aiqáma Yísuna ufa írimariasafa faqa misá nímandaidaqa.

¹⁵ Firoorookusáfa faqa Iuriafa faqa Neereesafa narí ásookisandiri faqa Oorimpasáfa faqa aiqáma Ánutuna ufa írimariasafa faqa misá faqa máríasafa faqa nímandaidaqa.

¹⁶ Ínnee suqídaqa naríara naríara níkaqafasaara foora narí sukukée narí sukukée iaqa. Aiqáma maqúsa maqusa ásauku mundírana ufara suqúfi qímariasa misá faqa ínni Roomma máqanna nímandaidaqa.

Akaqáusa rainée máríasafa mi-ufánara eeráirifa.

¹⁷ Óo qini qíkaqaafasaa uqa qeeqá qímuqusa óokiqara afeekaikámandee ínni qímannimidaqa. Akaqáusa rainára ufa óosana aréemarísara eeráirifa. Misá Yísuna saqárika maríasa akaqáusa kurídi nímaqaidaqa ínnee mároo andeeqara ufana ateekáidaqa, misára rufiasee níanaí márifa. ¹⁸ Miqí maríasa sía maasá karaambáiqu ásauku mundírana aináinau ídau, misá narí nídimari mandáinainara kai randáida íridaqa. Misá narí nimaníra ufannáí faqa narí nífaurunai kai susúmannimaqaranannáí faqa ámiqirafa fasiqa anaasee íriranara unéemaana qídaqa. ¹⁹ Aiqáma máqannaasa ínni Roomma máqannaasara íridaqa ínnee Yísunasaa atooqáfa máríanara írimariafaqa qinée

faqa íridaqa asasídaqa. Qinée ínniara óosana óosana ámiqirafa oosana akoofásauqa máríaqee qídaqa, óosana óosana mandóosanara aamínaikíqee qídaqa. ²⁰ Ánutufa maasá asooárana óosana faqaafa qúsasaa Sadannana ínni níku ámeemaanairá foora marée-qeenoo quqásee radámusaannoo. Karaambáiqu Yísuna áfaarirafa ínni faqa máriannoo.

²¹ Maaqóo qini faqa máríasafa narí nímandarana ínni nímidafa misá núqu Timootifa qini moodáa ainainirana dadaaqí marífa ínni nímandaidanoo Rukiusáfa faqa Iasonáfa faqa Soosipateeráfa faqa misá aiqámausa qini maqanna Yuda máqanna máríasafa misá faqa ínni nímandaidaqa.

²² Qinée Teeratusáusa Pauroona óokinaana íridaqa maa-pasána ákara rímarunasa márifaqa, maqee qinée faqa Yísuna ufa írimarunasa márifaqa ínni nímandaidaqa.

²³ Yísuna ufara suqúfi qímaríasafa Kaiusana máaqaki maqee maqee súqidaqa, qinée Pauroosa faqa miná máaqaki márunanoo mi-fasiqáfa Kaiusafa ínni Roomma máqannaasa nímandaidanoo. Qeeqá maqee márunna maqúsanaasa munnimma kansóora munnimma rakísimarifa miná áuqu Eerasatusafa faqa maasá qíkaqaafasaa Kuaratusafa faqa ínni nímandaidaqa. ²⁴ Maasá karaambáiqu ásauku mundírafa Yísufa miná áfaarinoo káqi nímirafa oosana ínni aiqámausa faqa máríaní.

Ufáti taikárufa

²⁵ Dóo maasá Ánutuna aréenarana ámia, Óoqai óosana aróonakiqari kukéeqara ánoona ufa Isaraee máqannaasa faqa ánaamuru máqannaasa faqa Ánutufa asumu máriranaki quqáaninna ufana kukéeqanoo máriufa maqee Yísunaki koorooínoo márídanoo. Mikooroo ira ufáfa ínni Yísuna saqárika máríaní minakí ínni amaná mapukú nimaqáannoo. Ámiqirafa fasaasa ufa ásauku mundírana Yísunara qinée qímannimifa núnna, ínni Yísuna saqárikirana mi-ufánasaa mundínoo márídanoo. Amaná Ánutufa ínni Yísunaki saqárikirana mapukúsee quqánnisáano. ²⁶ Óoqai mikukeeqara anoona ufáfa maqee náaru náaru márifa Ánutufa ufa qufanoo mi-kukeeqara ufáfa aiqámausákina akoosaqá kooroomáfifanoo márifaqa qáfáidaqa íridaqa. Ánutufa ufa qufanoo Yísufa sía kambíqooqoo tamummára fásiqauqa Yísuna aufakiana kooroo iqau. Maqee faqa aiqáma máqanna qímannimifaqa mi-ufánasaa írirafa rusífifaqa íridaqa eedóo qímasee mi-maú fuaqéera.

²⁷ Moodaa márí Ánutufa naríaraa aiqáma ainainara írimarifa, miná ásauku mundírana Yísunannai náaru náaru aréenarafa mináindi máríaní. Kuqaa.

1 KOORINTI

1 Qinée Pauroosa maa-pasána ákara rúmanni-maqaidaqa Ánutufa narí íriranannai qiní maqásaa fasiqa dáaramáseenoo narí ásauku mundírana Yísufa niqiqoo fásiqausaki qiní quqáqoosa máridaqa maa-pasána ákara rúmanna-maqaidaqa. Maasá qíkaqaafasaa Soosateeneesafa maa-pasánaki mifá faqa qinée faqa níanaindari ínni nímandaidaqa.

² Ínnee Koorinti máqusai Ánutuna ufara suqímariasa ákara rúmanna-maqaidaqa Ánutufa ínniara narí áiku ásauku máriaqeera útaaqaamáqaisa máriafanoo, ínnee miná ásauku mundírana Yísunasaa atooqáanara Ánutunaindi kámmiqa máriafanoo, Ánutufa narí faiqi námu máriaqeera narí innai fuaqéera ínni náareenoo, sía ínnee kai mináindi máriafanoo, aiquáma máqanaa maasá karaambáiqua ásauku mundírana Yísuna áaree maríasa misá faqa ínnee faqa mináindi máriafanoo. Yísufa misá faqa maasá faqa karaambáiqua máridanoo.

³ Maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqua ásauku mundírafa Yísufa faqa miqandá káqi áfaarirana faqa naundurá asooárana faqa ínni Koorinti máqannaasa nímiyani.

Pauroofa Roomma máqannaasara dúfi dúfi qídanoo.

⁴ Ánutufa ínnee miná ásauku mundírana Yísuna saqárikianara narí áfaarirana ínni níminoo. ⁵ Ínnee Yísunaki márianara Ánutufa óosana óosana ámiqira ufa qírana faqa óosana óosana ámiqira irirana faqa minainainaqandá moómoo nímunara qinée Pauroosa minára írifa qeeqá Ánutunara ínniara maqee maqee dúfi dúfi qídaqa. ⁶ Ínnee maasá karaambáiqua ásauku mundírana Yísunara innaarúnaindaraafa kooroo íranara áfeesimáriafanoo ásauku mundírana ámiqi ámiqirana aufakiana ínni naunduráki mapukúsee márinara Ánutufa moómoo narí dadaaqí narí dadaaqírana akoofásaikírana níminau. ⁸ Ánutufa máq máriaqooqari ámiqimmandee rakísinoó fífi inaqa sía kasaaqái kurídifaranoo taikára aukwana andeeqásee paqúrifaranoo. Miqúnara mi-karí maasá karaambáiqua ásauku mundírana Yísufa qúmira faasaana Ánutufa maasá niuqummásee moo áaqarana sía paqúriannoo.

⁹ Ánutufa ínniara narí ámaaku narí ásauku mundírana maasá karaambáiqua Yísuna faqa áqoondikiaqeera ínni náarée marífa márinara sía ínni níkaruqímasee kasaaqái minínnaannoo ínnee minásaa nifaaqa quqéemariafa máridanoo.

Pauroofa misáki raiqáranara áaqée maríafanoo fee qinau.

¹⁰ Qiní qíkaqaafasaa Koorinti máqanna máriasa, maasá karaambáiqua ásauku mundírafa Yísufa ínni qímannimira saiká qímunara irisée ínni reendeená-mandee kai qímannimidaqa, ínneeqa sía rainá rainída fúrufariaqee qímasee moodáa ufa qímasee moodáanaki máriaqa kúqaa uqanna moodáanaki máriasa máridaqa moodáa irirana faqa moodáannai fírana faqa máriaqa. ¹¹ Moo ánaasee áuqu Karooeena námmarífa miná áiku ásauku ínnikina mandá ainaina, raiqára ainaina qáfamasee akooqóo qímaqimiafaqa írifa.

¹² Misá akooqóo qímaqimiafaqa dóo qinée akooqóo ínni qímannimianaura. Ínniki náadu náadu mooná ufa írifa mooná ufa írifa ufa moó qímariana qámgaanai raiqárafa áaqarafa máridanoo. Moó fannoo qinée Pauroona áiku ásauku márunausee qíafanoo moó fannoo qinée Apuroosana áiku ásauku márunausee qíafanoo moó fannoo Peetooroona áiku ásauku márunausee qíafanoo moó fannoo ásauku mundírana áiku ásauku máridee qímasaída miqíra raiqára ufa áaqarafa máridanoo. ¹³ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa ásauku mundírafa narí apata aukú moodáa moodáa máqaisee máridee sía aukáakinoó márunara ínnee faqa sía rakéekaa iaqa. Qinée Pauroosée ínniara aunírira saqarisaa kúqi fee qíqíafana. Sía kúquafannanara sía qiní kíkiqusuaqa. Ínnee nammári máraqau qiní Pauroosa dúqusaa fee nammári mároosee máridee. Ásauku mundírana áuqusaa qímasee nammári mároonara miná áiku ásauku kai máriaqa.

¹⁴ Qinée sía ínnikina nammári moómoo rúmanna-maqaqíafana minára Ánutunara dúfi dúfi qídaqa. ¹⁵ Qinée Kirisipusana faqa Kaiusana faqa nammári rúmanna-maqaafannana. Dóo dáaqoo írifaqa Sateefanasana faqa narí áiku ásauku faqa ínamusá kai nammárikiki keeqannimaqaqíafana. Akaqáusa faqee nammárikiki keeqannimaqaafannanee dóo maqee aunúsee sía írifaqa, minára sía moó fannoo qiníara áiku ásauku kámmambi nammári máreeunoo qifáranoo. ¹⁷ Ásauku mundírafa sía qiníara nammárikiki keeqannimaqaannee qímasee diqiqéenoo ámiqira fasaasa ufa qímannimiannee qímasee qiní diqiqéenoo sía faiqí faiqí íriranamau qímannimiannee qínoofau qiní diqiqéenoofau. Qinée faiqí faiqí íriranamau qímannimiqa ásauku mundírafa auníriranasa kúqu afeeka ufana uréeqanoo márina sía írifoora.

Ánutuna írirafa áadumamaumbidanoo, maqásaa fasiqa írirafa moomáu fídanoo.

¹⁸ Ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqu ufana kurídiranaki fimariasa irisée fúrufarira ufa fée qídaqa. Maasá asumu máriranaki fimariasa sía miqí qídaqa mi-ufánara Ánutuna afeeka mi-ufánara kai mári ifoo qídaqa. ¹⁹ Óoqai tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau.

Írirana faqaasa Ánutunara sía írimaria irirana qinée qeeqá Ánutusa kurídinimaqaanaura. Aiqáma firaa irirana írimariasa aiqáma misá maa-maqánasaaqaraa írirana rukásaanauranoo.

Tamummáqaraura ufa óosana miqíminoo máridanoo. ²⁰ Qinée Pauroosa minára kafáa maaqí qídaqa. Írirana faqaasa íriranara minára náqi fee qianáuree. Úriqarara sukuraki kéeqee maríasara náqi fee qianáuree. Maa-maqa maaqánasaaqaraa ufa akoofásauqa íriranara náqi fee qianáuree. Misára maaqí qianáura, dóo Ánutufa óoqai uqannífaqoofa kooroo ínoo máridanoo qímaqiminoo. Maa-maqa maaqánakinaasa írirafa Ánutunara fúrufarirafa máridanoo.

²¹ Ánutufa narí firaa iriranaki máridanoo quándakinoo sía misá narí írirannai qiníara íriaqee qímaseenoo faiqí áuqu quqánau. Miqóoqari maasára Yísuna áufakiana qímannimifaqa, misá minára fúrufarira ufa qímariafa, qímannimifaqa iriséeqa misá írirana minásaa rusímariasa asumu márirana Ánutufa nímiánifee qinau. ²² Yuda máqannaasa faiqí sía amana áuqaaqaa íra ainaina uqaqífiqasainaqa aní ufara kúqaa fee qíraree qímariasa. Ánaamuru Kirisa máqannaasa firaa iriranakínaa irirana qímaqimifaqa kúqaa fee qianáuranoo. ²³ Maasá sía mi-maqannaaqandá naanna ráidaqa, maasá ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqunara minára kai qímannimifaqa Yuda máqannaasa miná irisée áanoo qiafaqa ánaamuru irisée fúrufarira úfee qímariafanoo. ²⁴ Ánutufa útaaqaamánnimaqáisa mi-ufána iriséeqa Yuda máqannaasakiqari faqa ánaamurukiqari faqa mi-ufánara ásauku mundírafa kúqirafa Ánutuna firaa irirana faqa miná úriqarara afeeka faqa máridanoo fee qídaqa.

²⁵ Anée Ánutuna írirana iriséenana minára fúru-farammí ifoo qínanoo Ánutuna mi-íriráfa faiqí írirana úrinaaqaranoo máridanoo. Anée Ánutuna moo áinainara sía afeeka ainainámmíifoo qínanoo Ánutuna mi-sia afeeka ainaináfa faiqí afeeka úrinaaqáranoo máridanoo.

²⁶ Óo Koorinti máqannaasa, maanára náaqooki íriaqa inni Ánutufa náaroo ákuanna Yísuna saqáriku aukuanafa innée mi-karí írirana faqaasa moómoosee máriqee iqau. Faiqí faiqí írirana faqáasa sía moómoo inniki máriqau. Faiqí faiqí afeeka faqáasa sía moómoo inniki máriqau, sía faiqí úriqararaura moómoo inniki máriqau. ²⁷ Ánutufa faiqí faiqí írirana faqaasa nisauríranaki quqáannee qímasee misákiaqa fúrufari maríasee qímariasa Ánutufa mi-furufarira fasiqa anaaseesára faqa nári írirana faqa qumáreenoo

minára qiní ámiqira irirana faqaasee qídanoo. Ánutufa maqásaaqaraa afeeka faqaasa nisaurúaqee qímasee faiqí faiqí akaqásara sía afeekke qímariasa Ánutufa mi-sia afeeka fasiqa anaaseesá faqa nári írirana námu-faqa qumáreenoo minára qiní afeeka faqáasee qinau.

²⁸ Ánutufa faiqí faiqí úriqarara fasiqa anaasee fee qímariasa kurídiánifeera misá níkoqee maría fasiqa anaaseesee qímariasa faqa misá fídiaqaa ímaria fasiqa anaaseesee qímariasa faqa nári írirana námufaqa mis-ákinaana naríara rusandeesámumasee qumáreenoo úriqarara ainainee qídanoo. ²⁹ Miqúnara sía faiqí moó fannoo Ánutuna óorisaa narí írirana amooqíannoo.

³⁰ Ánutufa inni maréeqeenoo ásauku mundírafa Yísunasaa atooqáseenoo ásauku mundírafa qumáreenoo maasá íriranee qímaseenoo maasá maréeqeenoo narí andeeqáranaki qíseenoo narí áiku ásauku uqannáikammaqimeenoo maasá mandá áinainakinaana idukúqisoofaqa márunnanara maasá tamummáqara fasiqa ufamáu kai fuannánara minára maaqí qímasee mifá ákararinau.

Faiqí moó fannoo nána ainainaree moo áinaina amooqianáuree qímasee sía narí amooqírana uqéer-aani karaambáiqara kai amooqíani.

Ásauku mundírafa aunírinasaa kúqunara minára kai qímannimainau.

2 Óo qiní qíkaqaafasaaqaa qinée Pauroosa Koorinti máqusai óonuree Ánutuna ánoona ufa sía óoqai írirana faqaasa ufannái faqa sía úriqarara írirannai faqa qímannimiqiafana. ² Qinée qeeqá maaqí qímasee qímiriqa, qinée Koorinti máqannaasa qímannimidaqa qeeqá írirana aunúsee ásauku mundírafa Yísunara kai qímannimianaura, mifá aunírinasaa kúqunara fíraaqóo qímannimianauree qíqa. ³ Qinée minára iriséeqa innée iannái óonureeqa qeeqá ummooqúkíranara iriséeqa máparaa ídaqa dáindiri rée marinaqa sía faiqí faiqí írirana faqaasa ufa faqa náufakiana faqa Yísunara qímannimifannana. Qímannimi maríafananoo Ánutuna maraquna afeeka fannoo ámiqimasee qiní ufa ánoona uqannífiqanau. ⁵ Innée minára íriqa innéeqa Yísuna saqárikirana sía írirana faqaasa íriranasaa fau mundínoo márinau. Ánutuna afeekasáa mundínoo máridanoo.

Ánutuna maraquna fannoo Pauroona dadaaqufanoo qímannimainau.

⁶ Qinée sía faiqí írirana marasée aiqámausa qímannimidaqa, akaqáusa Ánutunara firaaqóo mapukúsee írimariasa kúqaa qinée írira ufa misá qímannimidaqa. Sía maa-maqánasaaqaraasa íriranau misá qímannimidaqa, sía maa-maqánasaa rakísimari afeekáusa íriranau qímannimidaqa dóo misá afeeka taikáidanoo. ⁷ Qinée qímannimi marunna írirafa Ánutuna óoqai kukéeqara irirana innaarúnai asumu nímmarina qímannimidaqa mi-írirána faiqí sía nífu qáfaafa. Maa-maqa maaqáfa sía máru kamuqoo Ánutufa mi-írirána útaaqaamáseenoo minánnai maasá narí aréenaranaki

innaarúna ququsaki kéeqaaqeera útaaqanau. Qinée mi-irirána misá qímannimidaqa. ⁸ Óoqai maa-maqa maaqánasaa rakisirausa sía mi-irirána írìqau. Írìqau innaarúna aréenanakinanaa karaambáiqá sía qumáreefau aunírira saqarisaa árini. ⁹ Óoqai tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Faiqí sía qáfee maru ainainnara sía írì maru ainainara sía faiqí moó fannoo minára kambíqaannoo fee qímaru ainainnara, miqíra ainaina kai Ánutufa deedaqammáseenoo naríara rímariasa kai nímiannoo.

¹⁰ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maasá ínni sáimbaqa Roomma máqannaasa námufaqa Ánutufa narí maraqunannai narí óoqai kukéeqara írìrana qíminau. Ánutuna maraquna fannoo aiqáma ainainara randásee aiquqummásee qáfaidanoo. Sía akooqóo ainaina kai qáfaidanoo Ánutufa náaru kambíqaaninna kukéeqara ainaina farúmara foora unaurínoo márìna miná faqa aiquqummásee írìmarifa márìnara Ánutufa narí óoqai kukéeqao írìrana ínni sáimbaqa qíminau. ¹¹ Faiqí naundurákinanaa maraquna fannoo mi-fasiqána aundurákinanaa írìrana aiqáma írìdanoo. Miqí kai ínoo Ánutuna maraquna fannoo Ánutuna aundurákinanaa ainainara aiqáma írìdanoo. ¹² Ínni sáimbaqa sía maa-maqa maaqánasaaqaraa maraquna mároosa márìdaqa. Ínni sáimbaqa Ánutufa niqiqoo máraquna mároosa márìdaqa Ánutufa minánnai innaarúnai asumu máreemariana faqa minásaaqaraa naundurá adíafaairana faqa níminau.

¹³ Qinée minára irisée maaqí qímasee qímannimidaqa, maasá sía faiqí írìrana uqannífiqee maría írìranau qímannimidaqa, Ánutuna maraquna maasá uqaqífiqoo ufana ínni qímannimidaqa. Maasá innaarúnaindarana ainainara Ánutuna maraquna mároo fasiqa anaaseesa qímannimidaqa mi-ufána kai ínni qímannimidaqa. ¹⁴ Ánutuna maraquna síai fasiqa anaaseesa sía amana Ánutuna maraquna faiqí ánaasee dadaaqí-mari afeekana nímmarina sía amana máreefanoo. Misá mi-ainainná qáfamaseeqa sía minára írìdaqa fúrufara ainainee qídaqa. Sía miná óosana írìdaqa maraquna máree maríasaa kai amaná miná óosana aiquqummáseeeqa írìfanoo. ¹⁵ Maraquna máree maría fasiqanaaseesa innaarúnaindarana ufa aina aiqáma rainá rainá másee írìmarifanoo. Maraquna síaisa káiqeesea sía amana maraquna faqaasa máree maríana óosana írìfanoo. ¹⁶ Óoqeenáa tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Yáfee moó fannoo Karaambáiqá írìranakinaana írìranoo fee. Yáfee moó fannoo Karaambáiqá aamúaqira ufa amaná ámiannoo fee, sía amana moó fannoo miqíannoo.

Tamummáqara fasiqa ufara qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Sía moo fannoo amana aamúaqira ufa Ánutuna ámiannoo mifá nímmarifa márìnara. Maasá kai ásauku mundírana írìrana dóo máreeqa.

Aiqámausa Ánutunaindi kai márìdaqa.

3 Óo Koorinti máqannaasa qínì qíkaqaafasaa óoqai qinée ínni maqúsai márìafaanausa, ínee sía

maraquna faqaasara foora faiqí faiqí írìranamau fímarufaqa qinée sía maraquna írìramau ínni qímannimiqi-afana. Ínni írìrafa maa-maqa maaqánasaaqaraa írìrafa ínniki márìnara Yísuna saqárikiranaki ínee sía faiqíara foora márìafanoo faiqí ánaaqiara foora aamína márìafanoo. ² Ínee sía faiqíara foora márìafanoo faiqí ánaaqiara írìrana fooqáasa márìufaqa qinée sía nárana uqanna nímiqiafana náammara foora ínni nímiqiafana, ínee nárana uqanna sía amanaíkufaqa nímiqiafana. Dóo maqee áukuana faqa sía amana ínee nárana náaqaa ínoo márìdanoo. ³ Ínee maa-maqa maaqánasaaqaraasa naanna rée maríasaa áaqaida miqímarifanoo, ínee naríara naríara rairai qídaqa ufa rainée márìannáa maa-maqa maaqánasaaqaraasa naanna rée maríana áaqarafa kooroo ídanoo. ⁴ Ínnikiqari Koorinti máqusanaa Yísuna ufara suqímarisakiqari moó fannoo qinée Pauroosa áiku ásauku márìda miná ufamau fída fee qídanoo kafáa moó fannoo qinée Apuroosana áiku ásauku márìda miná ufamau fídee qímasaida áaqaida miqí qímarifanoo sía fee mi-oosanáfa ínnikina maqásaaqaraasa naanna rée maríana kooroo ídanoo fee. Dóo kooroo ídanoo.

⁵ Apuroosa faqa Pauroosa faqa maaqandá úriqararaqandee márìdee sía úriqararaqanda márìsa márìdaqa. Maaqandá fífau Ánutuna aináinira fasiqaaqara kai márìdaqa, ínni rarisámeeqee Yísuna saqárikiranaki quqée maríaqanda kai márìdaqa. Maaqandá karaambáiqá saiká áadu áadu nímmarunnaqanda kai márìdaqa.

⁶ Qinée Koorinti máqusai ínni írìranaki qaqqammara foora aaqásaafananoo Apuroosafa anirée nammárirara foora adíasoofanoo Ánutufa kambíqarana áminau.

⁷ Aaqée mari fasiqafa faqa nammári adíee mari fasiqafa faqa kái fífau márìdanoo, Ánutufa kambíqarana ámufo mifá ánoona márìdanoo.

⁸ Aaqée mari fasiqana saiká faqa nammári adíee marí fasiqana saiká faqa amana amana kái márìdanoo. Ánutufa náadu náadu narí aináini márìna áki-aqara feefaurú kásooqaqee nímiannoo. Maaqandá moodáanaki Ánutuna aináiniranaki márìdaqa aináinidaqa ínee áfuqa qámgaanai Ánutuna aináinirafa márìafanoo. Qinée Pauroosa moo áinaina kíkiqa úsuanaura, ínee Koorinti máqannaasa Ánutuna máaqa márìafanoo. ¹⁰ Ánutufa máaqa usakée maría írìranna qínì qímusa márìdaqa máaqa usakárana akoofása qinée faakána faqa máaqa atuna faqa arusáunanoo moó fannoo asáanidanoo. Qinée andeeqásee máaqa atuna arusáunanoo moó fannoo sía fífau máaqa asáaniannoo andeeqée mari fasiqafa íreedá ámiqimaseenoo kai máaqa asáaniannoo. ¹¹ Ánutufa narí ásauku mundírana Yísuna dóo moodáa faakana narí máaqaki rakíqeenoo, sía amana moo fáakana rákiarafa márìannoo dóo mifá kai márìannoo.

¹² Óosana óosana máaqa usakée maríasara foora márìdaqa akaqáusa ámiqimasee faiqí ánaasee dadaaqídaqa mapukú nímaqaidaqa, akaqáusa sía ámiqimasee mapukú nímaqaidaqa moó fannoo kóora

fooqáa íranannai máaqa ásaanimarifa ámiqirafa máaqa ásaanimarifa máridanoo, moó fannoo miná óorudupirana siruáannai máaqa ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo miná óorudupirana firaa munnimma áqimaria oonínannai ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo miná óorudupirana saqárinnaí ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo miná óorudupirana eeféedannai máaqa ásaanimarifa máridanoo. Moó fannoo misá óorudupirafa fiáarúnnai máaqa ásaanimarifa máridanoo. Ínni Koorinti máqanna Yísunara qímannimiqa máaqa atuna rakíqannimaqaannee qíafanausa máriafanoo máaqa ásaana ímariasara qúnana misá miqóoqari ínnikina ookáamandee máaqa ásaanira foora moó faqa moó faqa qídaqa. ¹³ Ásauku mundírafa qúmuaninna aukuanai máaqa ásaanira óosana aiqámausa nífusaa kooroo íannoo. Mi-faasaannána Ánutuna idá fannoo aiqáma fasiqa aináinirana qámafinoo kooroo íannoo. Mi-idáfa aiqámausa aináinirana amanamándainanoo miná ánoona kooroo íannoo. ¹⁴ Faiqí moó fannoo máaqa atunasáa ookáamandee usakée marína idá sía qáma taikásainanoo Ánutufa miná qáfamaseenoo mi-fasiqánara ámiqimmandee usakée foo qímasee feefaurú ámianoo. ¹⁵ Faiqí moó fannoo mandáinainannai usakée marína, idá qáma taikásainanoo sía feefaurú ámianoo. Mi-fasiqáfa mifá káqisámu innaarunai asumu máriranaki fúannoo máaqakíqari ráudamakínoo idáuru ánaaqi aináina sía úqirafa káqi sandáannoo.

¹⁶ Ínnee maaná írídee sía fee írídee ínnee Yísuna ufara suqímariasa Ánutuna amaana máqara foora máriafanoo, Ánutuna maraquna fannoo narí máaqara foora ínniki máridanoo. ¹⁷ Moó fannoo Yísuna ufa suqímarinanaki misá raiqára úfee óosana óosana mandá ufa níminaqara raindáanifánoo Ánutuna máaqara foora rapée ínanoo Ánutufa mi-fasiqána kurídisaannoo. Ánutuna amaana máqa náaquqarafa ánukarafa máridanoo ínnee misá mi-maqáfa máriafanoo.

¹⁸ Sía moó fannoo narí narí ákaru qíannoo. Ínniki moó fannoo naríara maqásaa fasiqaki írirana faqasee qímarifa narí maqásaa irirana amooídanoo sía ánoona írirana fáifa, mi-fasiqáfa naríara uréeqafinoo reen-deenámáfinanoo miqóo amaná ánoona írirana óosana áraannoo. ¹⁹ Maqásaa fasiqauqa íriranee qímariana Ánutufa minára fúrufara qídammiafoo qídanoo. Óo-queenáa tamummaqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Ánutufa írirana faqaasa qumáree nári firaa iriranaki ufaanakíara foora náridanoo.

²⁰ Tamummáqarafa moó fannoo minára maaqí qímasee ákara rínau.

Karaambáiqqa firaa irirana faqaasa íriranara fífau ainaina máridanoo fee qídanoo.

²¹ Ínnee Koorinti máqannaasa minára irisée sía moó fannoo faiqí írirafa áfeekainainara irisée amooqíannoo. Ínnee Koorinti máqannaasa Yísuna ufara suqímariasa káaqa rakéekaamásee akaqáusa Pauroosanaindifée qídaqa akaqáusa Apuroosanaindi fee qídaqa akaqáusa Peetooroonaindi fee qídaqa áaqaida miqí qí-

mariafanoo. Ínnee sía misáindi máriafanoo misá ínnindi máridaqa. Aiqáma maa-ainainná ínni dadaaqí marí ainainausa máridanoo. Pauroona faqa Apuroosana faqa Peetooroonaa faqa maa-maqa maaqáfa faqa káqi márirana faqa kúqirana faqa maqee máriana faqa náaru márinnaana faqa aiqáma maa-ainaináusa ínni dadaaqí marí ainainausa máridaqa ínnee ásauku mundíranaindi máriafanoo kafáa ásauku mundírafa Ánutunaindi máridanoo. Ínnee minára irisée fífau ámmuqundari qídaqa Pauroonaindi fee Apuroosanaindi fee Peetooroonaindi fee qímariafanoo Ánutunaindi máridammia.

Pauroofa naríara ásauku mundírana aináinira fasiqee qínau.

4 Ínnee Koorinti máqannaasa maasára maaqí qí-aqa. Ásauku mundírafa Yísufa maasá miná aináinira faiqiuqa Ánutuna óoqai kukéeqara ánoona ufara rakísiaqee qímaqoosa máridaqa. ² Aináina faqaafa narí aináinasaa rakísi marí fasiqanara akooqóo andeeqára fasiqa kái máraannoo. Narí aináinasaa ámiqimasee rakísi maríng kai narí ufa írimari faiqínai kai mara quqáannoo. (Qinée Pauroosa Ánutuna rakísira faiqíara foora máridaqa. Qinée ínniki aináinidaqa qeeqá írirana qeeqá úriqararanasaa rusísee ínniki aináini máriqafana.)

³ Qinée ínniki aináini marunaqa ínnee qíní aináinirana amanífaqa sía ínni qímaníranara írianaura úriqararafa Ánutuna ufa kái írianaura maqásaa fasiqa moó fannoo írirannai qíní aináinirana amanífaqa qeeqá úriqararana miná ufara kái írianaura. Qinée qeeqá faqa qeeqá aináinirana andeeqáida fee sía fee andeeqáida fee qímasee sía qeeqá íriranara írianaura qíní aináinirana andeeqée mari uriqararafa kái miná íriranara kái írianaura. ⁴ Ínnee qíníara qíafanoo qíqá dáakirafa sía ummaara dárifaqa káqimbidaqa. Qíní dáakirafa qíní dárinoo fee sía fee dárinoo sía qíníara andeeqára ainainira fee qídanoofau Karaambáiqqa mifá kai qíní saikára íridanoo ufa qíannoo. ⁵ Ínnee minára irisée sía maasára kasaqaíndari ufa qí-aqa. Karaambáiqqa innaarúnaindari qúminna faasaaná kai taikára ufa qímannimírafa máriannoo. Mi-karí karaambáiqqa sía óoqai akooqóo máriu irirana kukéeqara írirana óosana óosana írirana minakínaana uqéereeqeenoo aiqámausa nífusaa kooroománnimaqaannoo. Aiqaama fasiqa anaasee naundurákinaa óosana áuqeeefandiannana deedaqírana akooqóo aiqámausa nífusaa mara quqásainaqa qáfeefaranoo. Mi-karí aiqáma fasiqa anaasee nári maqásaa andeeqára nírana márirana amana kái Ánutuna amooqírana máreefaranoo. Mi-karí Ánutufa maasá saiká óosana aiquqummásee minára ufa qíannoo. Maasá miná ufamáu fímariafanausa márunnana ínnee sía ufannai maasá saiká kasaqaíndari áruaqa.

⁶ Óo qíní qíkaqaafasaa máriasa ínnee aiqámausa andeeqásee Ánutuna ákara ufamau fuaqée qímasee Apuroosasandiri maaqandá kíkíqisusee qímannimi-aqeera maaqandá qímannimíranara qíqqa. Ánutuna ufa

inni indaarúnnikamma nímaqee maríasara sía moorá ámiqira fee qímasee moorá mandá fee qímasee rairaiqíaqa sía miqíaqa. ⁷ Ínniki akaqáusa náriara úriqararausee qímariana únna qímariasa máriafanoo. Yáfee mi-uriqararána níminoo fee, Ínniki mári ainainna aiqáma Ánutufa kai níminau. Ínnee minára íriaqa, náqaa fee qifaqée qeeqá kai máraafanausa firaqóo úriqaraqa máridee qídee. Ánutufá kai aiqáma ainaina níminau.

⁸ Ínnee Koorinti máqannaasa únna qímasee aiqáma ainaina máraafanausee qímariafanoo, ínnee ínnee-gara únna qímasee aináina faqaasee qímariafanoo, dóo ínnee únna qímasee karaambáiqara foora mári-afaqa maasá sía. Ínnee Koorinti máqannaasa karaambáiqara máriaqaana. Ínnee kúqaa karaambáiqara mári-faqau maasá maqee mandáinainaki márunnana taikáseefau inni faqa kúqaa karaambáiqaiqiqa márini.

⁹ Maasá Yísufa niqiqoo fásiquasa Ánutufa urée-qarana nimiqoosámmia foo qímasee qeeqá kai óonu máfi írídaqa nimiqáifaqa maasá minakí máridaqa. Maasá namuqáa nísaukukíara foora márianaqa aiqá-mausa faiqí faqa qangiroo faqa nífusaa ataasá átaasa qídaqa dárifandínausa miqírausa maasá máridaqa.

¹⁰ Maasá niqiqoo fásiquasa ásauku mundírana ufasáara fúrufarirausee qímariafaqa ínnee Koorinti máqanna Yísuna ufara suqímariasa ásauku mundírana ufakína ínnee ínneeqara írirana faqaasee qímari-afanoo. Maasá Yísuna ufa qímannimi marunasa kudoosaápeera foora únnaqa ínnee nímdaanai qídaqa afeeka máriafanoo. Maasá faiqí nífusaa fídiqaa ímariasara foora máridaqa ínnee misá nífusaa úriqararausee máriafanoo. ¹¹ Maasá Yísufa niqiqoo fásiquasa óoqai faqa maqee márunnana faqa dáara ráidanoo nam-máriara sía amanaikídanoo maasá mandá qámunna rakéekaa írana afísídaqa, misá maqee maqee unnaanasamu óonisamu sáamusamu maasá dárídaqa maasá máaqa síaisa káqi maqúsamau faiqaqá nídaqa.

¹² Maasá qeeqá kadáapiriranannai tooqaamu dárirananai minánnai aináinamasee náidaqa. Faiqí maasá díquraraafaqa maasá ámiqi ámiqimmannimaqaidaqa. Misá mandáikamáqimaqaafaqa maasá káqi kai miná máraqa fídaqa. ¹³ Misá mandúfa maasára qiafaqa maasá ámiqira ufa kai misá qímannimidaqa. Maasá maa-maqa maaqánakinaasa madaapeerá foora máridaqa óoqai miqíqa ániusa maqee faqa aiqáma máqannaasa madaapeé áqi maría madikara foora márisa máridaqa.

¹⁴ Qinée Pauroosa inni Koorinti máqusanaasa sía nisaurírana nímiaqeera mi-ufána qímannimisee ákara rídaqa, qeeqá qímuqusa qeeqá faiqi námu mári-afaqara foora naamúa qídaqa. ¹⁵ Ínnee ásauku mundírana ufamau fídaqa inni ufasáa rakísirausee fuki faakí qímariasa núkudara foora máriafaqa qinée moodáa inni níkausara foora máridaqa. Óoqai indaarú qinée ámiqira fasaasa ufa máree anirée inni Koorinti máqanna nímiáfanaqa irisée ásauku mundírana Yísuna ufamau fímariafaqa miqíafannanara inniqa níkausaiqiqa máridaqa.

¹⁶ Qinée minára irisée qeeqá qímuqusa óokiqari reendeenámamdee inni qímannimidaqa ínnee inni níkausa qiní daanna raaqa. ¹⁷ Ínnee qiní daanna raanée qímasee Timootina aqiqáananoo ínnee iannái fúannoo. Maaqandá karaambáiqara aináiniranaki máridaqa mifá qiní qímuqusa andeeqára qímaakuara foora máridanoo. Mifá ínnee iannái óonuree qiní fúka mári-rana ásauku mundírana Yísunaki máriara óosana qímannimiannoo. Aiqaama maqusa maqusa nídaqa Yísuna ufa írimariasa suqúsaida naamúaqimáqaafannana Timootifa mi-ufána inni náaqoo áuqaannoo.

¹⁸ Ínnikiqari akaqáusa qiní Pauroosara sía kafáa maí anirée maasá qíqafaannoo qifoo qímasee nóori uqéer-arausa nímariafanoo. ¹⁹ Karaambáiqara eedóo qínaqa ínnee iannái óonu níndafaanaura. Óonureeqa innikina nóori uqéere maríasa sía misá náriara fíraa ufa qín-nanara óonu qáfaanaura misá áuqi maría ainainna kai márianaqa qáfaanaura. Ánutuna afeeka misáki mári-naqa áuqeemarinnana kai qáfaanaura Ánutuna afeeka sía misáki mári ifoo qídaqa. ²⁰ Ánutuna innaarúnai ququsaki fímariana maa-maqánasaa márirana sía fífau ufasáa mundínnoo máridanoo Ánutuna afeeka dadaaqínnoo áuqíranasaa mundínnoo máridanoo. ²¹ Óo Koorinti máqannaasa Yísuna ufa írimariasa áaqeemari-ana ínneeqá kai íriaqa, unnaanasamuara foora úqirausee ánianaree inniara qímuqusirana faqa reendeénirana faqa miqandée úqirausee ánianaree. Ínnee-qá kai irisée ínneeqa márirana andeeqásee máriaqa.

Yísuna ufara suqímarunakina mandóosana kambíqanau.

5 Óo Koorinti máqanna Yísuna ufara suqímariasa inni ufa moo íríqa fíraa manda oosana inniki mári-fa aamína maqannaasa firaqóo mandóosana máree maríasa faqa sía máree maría óosana máreenoo inniki Yísuna ufa írimariasaki moó fannoo narí ánoona aqoónnana narí ákoona ánaaqa máreenoo. ² Mi-ainaináfa inniki máriafaqa náqi fee mándee nóori uqéerasee ínneeqa nifaaqa amooqídee minára ínnee nisaurúqaqa, inni naunduráki soofaaraikinoo máriani, mi-fasiqána ínneeqákinaana náqiraree káqi máridanoo, ínnee suqímariannakiqari mi-fasiqána aqiqaaqa. ³ Qinée qeeqára qianáura kúqaa qinée moosáa níanai márida qiní maraquna inni faqa máridanoo miqóo máriafaqa karaambáiqara Yísuna áuqusaa dóo mandóosana márai fasiqana aqiqára ufa qíqa qinée inni faqa máridaqa foora dóo aqiqára ufa qíqa.

⁴ Ínnee moodáanaki suqímarifanoo qiní maraquna faqa inni saimbaqa suqúannoo, Karaambáiqara Yísuna afeeka miqóo maasá faqa márianaqa ínnee mi-manda fasiqána maréeqee inni suqíranakiqari aqiqáifanoo mi-aiqarannanai Sadannana ámifanoo miná apata kurídanoo karaambáiqara qúminna faasaana miná aundurákinaana kai asumu máraannoo.

⁶ Óo Koorinti máqusanaasa ínnee ínneeqara káaqa andeeqárasee qímasaida inni nóori uqéerara óosana sía andeeqánnoo máridanoo. Ínnee maa-ooqeenaa ufána írídaqa maaqímminoo máridanoo. Nárana moodáa

qoo suqú quqásainanoo káqikaafa moodáa putaa ínanoo aiqámafa minásaaqaraana putaa íannoo. ⁷ Ín-nee qákinaana mi-manda fasiqána maráqusaifanoo aiqáma andeeqánoo máriani. Miqóo ínnée ámiqira naranara foora máriaqa. Mi-manda fasiqána aqíqáranara qídaqa óoqai Mooseena áukuana áinnaaqarara qóomaqa márúna kíkiquususee sipsípa ánaaqi Ánutuna suqá ámisée náriqa ooruku fooqáa íra ainaina náriqa máaqakinaana aiqáma dóo maráquseeqa áinnaaqarara qoomáqa sakasée néemariqau. Dóo maqee mária áukuana ásauku mundírana aunírira saqarisaa sipsípa ánaaqiara foora dóo kuqá arusée Ánutuna amisaafanoo dóo maasá mandóosana taikáqiseenoo maasá márirana faqa andeeqá qiseenoo maasá putaaíra óosana taikáqisáifanoo áidaaqareenoo minára maasá áidaaqarara qoomáqa deedaqinóo márifoo qídaqa.

(Isaraee máqannaasa óoqai áinnaaqarara qóomaki ooruku síai feemu kai néemariqau. Maasá ooruku móo maqee máridanoo misáindi móo marinau.)

⁸ Dóo maqee maasá áinnaaqarara qóomaqara foora suqúfi naannána suqúfi ooruku síai feemuara foora naanáura. Náranaki mári oorukufa mandá óosanara faqa faiqi ánaasee narí úmmuari narí úmmuari ímariana faqa kíkiqusidanoo. Ooruku síai feemu kíkiqusimariafa Yísuna ufamáu fídaqa nisakadikí ikairí sía márirana faqa ánoona ufa qímariana faqa minára qídanoo. Maasá putaaíra óosana taikáqisoofoqa maqee ámiqira naranara foora putaaíra óosana faqa áaqara oosana faqa taikásee nisakadikí ikairí síaisa ánoona ufa qímariasa naanna rámafi márianaura.

⁹ Qinée Pauroosa óoqai ínni Koorinti máqannaasa Yísuna ufara suqímarusa pása ákara rúmannimaqaafannana. Mi-pasánaki ínniara faiqi ánaasee narí úmmuari narí úmmuari maríasa faqa sía áqoondikamanni-maqararee qímasee misára eeráiriaqee qímasee ákara rúmannimaqaqiafana. ¹⁰ Ínnée akaqáusa qiní mi-ufána irisée áaqaaafanoo maqee qinée qíafannufana kafáa kooroo íanáura. Ínnée Koorinti máqusanaasaki sía Yísuna ufa írimariasaa kai máridaqa aamínauqaindi faqa moómoosa máridaqa. Qinée sía ínniara aamína fasiqa anaasee narí úmmuari narí úmmuariqá nímariasi fasiqa anaaseeuqa faqa káaqa aináinara rímaria fasiqa anaaseesa faqa únna ufa qímasaida úmmuari maría fasiqa anaaseeuqa faqa túmunnai áuqi maría afaannára innaaru qímaria fasiqanaaseeuqa faqa sía mi-aiqama ainainná máree maríasara eeráiriaqee qíqa, ínnée eeráiriani qínnana moómoosa maa-maqa maaqá-nasaa márianara fásauki fee quqoonasáa fee óoru atooqáfi foora. ¹¹ Sía qinée miqí qíqíafana maaqí qíqíafana. Ínniki móo fannoo naríara Yísuna ufa írimarinafa ínni níkaqaafasaa máridee qínafa faiqi ánaasee úmmuari marí fee káaqa aináinara rímaria fee túmunnai áuqira afaannara innaaru qímaria fee mandúfa qídanoo faiqi ánaasee níqi marí fee nammári námasee fúrufari marí fee únna qímasaida úmmuari marí fee miqíra fasiqa ánaaseera Yísuna ufa íri mári-anaki mária fasiqa anaaseesára eeráiridaqa misá faqa

sía óoqu marifi nárana naaqa, misásaaqaraafa ínnisaa áqufuandoora.

¹² Yísuna ufa sía írimariasaa áqoosai máriasi sía nári-ra ufa qinée nímmianauro mi-saikáfa sía qiní saika máridanoo. Ánutufa kai misá náriira ufa nímiannoo. Ín-nee qá kai ínneeqa níkaqaafasaa kímariana Yísuna ufara suqímariasaa áaqai faqa ufa nímirafa ínnindi máriannoo. Óoqai tamummáqara fasiqa móo fannoo minára maaqí qímasee ákara rínau.

Ínniqa suqíranakiqari mandóosana máree marína áaduma mara quqáaqee

qufaqa qinée Pauroosa minára ínniki mandóosana máree mari fasiqana aqíqaaqée qídaqa.

Yísuna ufa írimarusa káqíqee síasinnai fímariaqau.

6 Ínnée Koorinti máqanna Yísuna ufa írimariasaa ínneeqa níkaqaafasaa kímariana mara máree káiqee síasinnai mara máree fímariafanoo. Ínneeqák-iqari aneenná ákaqaafasaa kímariannana faqa ufa rainéenana, Yísunara sía írimarinna síasii finnai sía máree fúa, sía uqanna miqífaqa áaqaida miqí maríafanoo. Ánutuna ufa írimariasaa kai miná andeeqáqáana.

² Kásooqaqee Yísufa qúmuaninna aukuaana maqee máriaqoo Ánutuna faiqi námu mi-aukuanná aiqáma maa-maqa maaqánakinaasa síasiiuqa márifaranoo sía fee minára ínnée íridee. Mi-aukuanná ínnée Yísuna ufa írimariasaa aiqáma maa-maqa maaqánasaaqaraasa áaqarana óosana óosana aaqarana andeeqánniséfaranoo, dóo maqee ínni ufa suqíranaki áaqarana marasáifaqa aiqáma maa-maqa maaqánasaaqaraasa andeeqánniséfandinausa máriafanoo ínneeqá kai amaná andeeqéefaranoo. ³ Mi-aukuanná maasá síasaa máridaqa qangiroo ufa faqa írianaura, sía fee ínnée minára íridee. Dóo maasá miqídaqa maqee márúna aukuaana áaqarana marasáifaqa amaná írianaura. ⁴ Ínnée miqí mariana ínniki móo mandúfa kambíqafinaqa ínnée miná maréeqee áqoosai máriasi ními faree.

⁵ Nisaurúafa, sía fee ínni Yísuna ufara suqíranaki moodáa ufa andeeqáranaka akoo fása máridanoo fee, ínniki máridanoo sía fee mi-fasiqáfa amaná ufa rainée maríaqanda ufa andeeqáannoo fee máridanoo amaná andeeqánnisáannoo. ⁶ Ínnée Yísuna ufara íri maríasi sía andeeqánnisémariafanoo, ínneeqa níkaqaafasaa kímariasaa mara máree sía Ánutuna ufa íriasaki quqée maríafanoo áaqaida miqí maríafanoo.

⁷ Ínniki kóota ufa márinaqa káqi síasinnai máree fímariafa ínnée Yísuna ufamáu fímariana minásaaqari aikátamaki káqinni áqufuanara kooroo ídanoo. Yísuna ufa írimarifa móo fanoo mandúfa áminana káqi íri-aqaana Yísuna ufa móo fannoo írimarifa aní aináina úmmuarinnana káqi minnísaaqaana. ⁸ Ínni sía andeeqásee máridaqa káqi máree maríafanoo narínni narínni áaqamannimaqee maríafanoo narínni narínni aináinamma úmmuaramásaidaqa síasinnai máree fídaqa, ínnée káiqeesa miqimannimaqee márifanoofau mifá faqa áaqarafa márini, ínneeqa níkaqaafasaa kímariasaa

kai miqímmannimaqee maríafanoo firaaqóo áaqaida miqímariafanoo.

Mandóosana máree maríasa sía uqanna innaarúnai fifáranoo.

⁹ Ánutufa narí quqúsaki náaru márirana sía mandóosana máree maríasa nímiannoo sía fee ínnee minára íridee. Ínnee sía ínneeqa níkaruqímasee mandóosana máraqa nídaqá innaarúnai fíraree qiaqa. Dapi máraqa nua fasiqa anaaseesa faqa túmunnai áuqira afaannara innaaru qímariasa faqa mooná afaaqi ánaaqa narí úmmuari narí úmmuari maríasa faqa faiqí ánaasee aqoónna fasiqa anaasee áfeeqaidanoo mi-oosanná máree maríasa faqa aináina úmmuari maríasa faqa káaqa aináinara rímaríasa faqa nammári námasaida maqee maqee fúrufari máriasa faqa mandá ufa qímariasa faqa únna qímasaida úmmuari maríasa faqa mi-oosanáusa máraqa nuasá faqa sía uqanna Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqeeфарanoo. ¹¹ Koorinti máqannaasa ínnee akaqáusa miqí marusa márufanoo ínni mi-manda ainaináfa dóo rukánoo máridanoo, nári nifaaqara Ánutuna ámidee qímariasa máriafanoo. Ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqá minásaa rusíranannai faqa Ánutuna náaquqara andeeqara maraqunannai faqa miqandánnai ínnee Ánutuna áfusaa andeeqáranaki máriafanoo.

Ínni nifaaqa fannoo Ánutuna amooqíranaki andeeqáranaki máriani.

¹² Moó fannoo naríara maaqí qíannoo qinée amaná máridaqa aiqáma ainaina mandáinainee qímariana faqa amaná máraanaura, anée miqí qíanaqa qinée minára maaqí qídaqa kúqaa anée aiqáma ainaina máreennaranoo moómoo ainaina sía aní dadaaqíannoo aní kurídiannoo. Qinée qiqá írirafa maaqí qímasee qímmiridaqa qinée akooqóo márida aiqáma ainaina amaná máraanauree qímmiridaqa qinée minára maaqí qianáura. Moo mándainaina fannoo qiní maréeqee narí márinaki quqáqisáifanoo mi-maraqunáfa dáakufuandoora ruffee sía miná máraanaura. ¹³ Faiqí moó fannoo ánaasee úmmuarianeera qímasee miná kíkíqa maaqí qímasee usúannoo nárana fannoo áranatumundí máridanoo. Kafáa árana fannoo náranaindi máridanoo. Mi-ufána sáaqari mifá únna qímasee maaqí qímasee ookáa íannoo, ánaasee faiqíndi máriafaqa káqi máraanauree qíannoo. Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ánutufa nárana faqa árananda faqa naríndi naríndi quqásoofoa kásooqaqee miqandá kurídiannoo maasá faiqí qifaaqa sía úmmuariranaindi máridanoo Karaambáiqáindi andeeqáranaindi máridanoo kafáa karaambáiqá maasá qipatasáa rakísíqimaqeenoo ámiqimmaqimaqidanoo andeeqára márirana nímmarífa márinara andeeqára oosana kai máraaqa.

¹⁴ Ánutufa narí afeekannái maasá karaambáiqá kúqíranakinaana uqéera quqóofa mifá kai maasá qifaaqa

faqa kúqíranakinaana uqéera quqáaninnanara ínniqa nifaaqaki andeeqára óosana kai máraaqa.

¹⁵ Ínniqa nifaaqa ásauku mundírana afaaqa átiuqa máridanoo. Amanée ásauku mundírana afaaqa áti maréeqee dapi máraqa nua ánaaseena afaaqasáa quqáanauree óo sía uqanna amana miqíanaura.

¹⁶ Faiqí moó fannoo narí afaaqa máreenoo dapi máraqa nua ánaasee finnai finanoo mi-fasiqána afaaqa fannoo mi-anaaseená afaaqandíri moodáanaki atooqáfuannoo. Óo ínnee sía minára írimariafanoo. Óoqeenáa akara minára maaqí qímasee akooqóo qídanoo

Miqandá moodáa nifaaqaikámambi máruqanda márifanoo.

¹⁷ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa moó fannoo karaambáiqasaa apámambi márinafa karaambáiqá ámuqсандiri moodáanaki apáínoo máriannoo.

¹⁸ Faiqí ánaasee narúmmuari narúmmuariranara eeráiríafa. Moó fannoo óosana óosana mandáinaina márainafa mi-manda ainaináfa sía narí afaaqa mandáikammamaqáannoo. Faiqí moó fannoo moo ánaasee úmmuarinoo narí afaaqa uqanna mandáikammamaqaidanoo. ¹⁹ Ínnee sía fee maanára íridee, ínnee dóo írimariafaqa qímannimidaqa ínni nifaaqa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna amaana máqa miqírafa máridanoo. Ánutufa narí maraquna ínnikina quqásoofoanoo márinara ínnee ínneeqa nifaaqa Ánutuna amooqíra máriranaki quqásaifanoo máriani. Ínni nifaaqa sía ínnindi máridanoo.

²⁰ Ánutunaindi máriafanoo. Mifá narí ámaakunnai firaa feefaurumásee ínni marasée naríara quqáqoosa máriafanoo minára ínnee ínniqa nifaaqa Ánutuna amooqíra máriranaki quqásaisanoo máriani.

Faiqí faqa anaasee faqa sía narí minnísee narí minnísee iaqa.

7 Ínnee Koorinti máqannaasa pása ákara rúmasee óosana óosana ainaina qiníara irée maríafanoo. Maqee ínnee ákaraki irée maría ufana qinée ínniqa qímannimianaura.

Ínneeqa faiqí ánaasee nimundáranara qiafaqa maaqí qímannimianaura. Faiqí naríara adeedaana máridanoo andeeqárafa máriannoo. ² Kafáa miná átiki maaqí qianáura. Faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarírafa moómoo márinara aiqáma fasiqauqa nári nínaaqa máraaqa, aiqáma ánaaseeuqa nári nifaaqmaaka marasée andeeqásee máriaqa. ³ Afaaqi fannoo narí ánaaqa áidimarina ámiani miqíkai ínoo ánaasee fannoo narí afaaqi áidimarina ámiani. Aiqámaqara naríara naríara nídimari ainainna narí ámi narí ámi iaqa. ⁴ Ánaasee fannoo sía narí afaaqa rakísirafa máridanoo narí afaaqi fannoo miná afaaqasáa rakísidanoo, miqí kai másee faiqí fannoo sía narí afaaqara rakísirafa máridanoo narí ánaaqa fannoo miná afaaqasáa rakísidanoo minára qinee qídaqa naríara naríara nídimari ainainna narámi narámi iaqa. ⁵ Minára irisée sía ínnee naríara naríara qáoo qiaqa. Ánutunara kísaaqasaa ámiqimasee innaaru qiannée qímasee faiqí faqa

ánaasee faqa moodáaqooqara ufa qímaseenana náquma amaanee marasée akéekā másee áurā másee máraanauree qímaseenana áadu áadu mámbinana Ánutunara kísaaqasaa innaaru qiaqa. Innaaru qímaseenana kafáa moodáanaki kiaqa kísaaqasaa áadu áadu iná máriannanara Sadannafa nimanamándeé qáfaina sía afeeka márina eedóo qifoora minára kafáa moodáanaki kiaqa.

⁶ Faiqí nári nínaaqa márarana faqa ánaasee nári nífaaqmaaka márarana faqa qúnna sía áranaiqi afeekaikámandee qíqa káqi qímannimidaqa márararee qímaseenana dóo máraa. ⁷ Qiqá írifa maaqímmi-noo máridanoo. Aiqámausa qiní daanna rée adeedaana máriaqaana. Ánutufa nári írirana náadu náadu márirana ními faqa máridaqa faiqí moo ádeedaana márinanee, faiqí moo ánaasee faqaafa márinanee Ánutufa kai nímidanoo.

⁸ Dóo maqee mánaaqa kumaaráa uruna máriasa faqa faiqí ánaasee kuqufaafaqa adeedaana máriasa faqa inni qímannimidaqa ínee qiní daanna rée adeedaana máriqa ámiqirafa márifanoo. ⁹ Ínee sía adeedaana amanaikíqa dóo amundáaqa. Ánaaseera faiqára aní aundurái idára foora átkuqinana dóo sía amanaikínoo amundárafa idára foora átkuqirana úriqararafa máridanoo.

¹⁰ Qinée nimundárausara naamúaqira ufa qímannimianaúra sía qeeqáindifau karaambáiqaindi qímannimianaúra. Amundára anaasee moó fannoo sía amana nári afaaqi minnísarafa máridanoo. ¹¹ Minníseenoo adeedaana kái máriani. Adeedaana mári náisia quándaki nári afaaqi kái kaifáa máraannoo. Faiqí faqa miqíkai inoo sía nári ánaaqa minnísaani.

¹² Dóo adeedaana ufa qímaseeqa dóo akaqáusa qímannimianaúra, sía karaambáiqafa ufafá qímannimianaúra qeeqá ufa qímannimianaúra. Faiqí moó fannoo Yísuna ufa írimarifa miná ánaaqa sía Yísuna ufa írimarifa máridanoo mi-anaaseefá nári afaaqi faqa ámiqimasee márinanoo sía miná afaaqi fannoo aqíqáannoo miná faqa máriannoo. ¹³ Ánaasee moó fannoo Yísuna ufa írimarinafa márinanoo miná afaaqi sía Yísuna ufa írinafa máridanoo káqi nári ánaaqa faqa ámiqimasee máridanoo mi-anaaseefá sía nári afaaqi aqíqáannoo.

¹⁴ Yísuna ufa írimari anaaseefa nári afaaqindíri moodáa fara foo máfuanara mi-anaaseefá nári afaaqi maréeqeenoo Ánutuna áqoondikiranaki quqáidanoo miqídanoo. Kafáa Yísuna ufa írimari fasiqafa nári ánaaqandiri moodáa fara foora máfuanara nári ánaaqa sía amaana ufa írimarina maramáreenoo Ánutuna áqoondikiranaki quqáidanoo miqídanoo. Sía miqínoo márinanoofau miqandá faiqi námu aamína máqannaara foora máriaqini, maqee Ánutufa misá faqa áqoondi kíannoo.

¹⁵ Faiqí fee ánaasee fee sía Yísuna ufa írinafa nári kai minnísee fínafa amaná sáina fúani, sánda moó fannoo sía inniara sía rakísissimmá umáraqee qídanoo. Ánutufa inniara sía kaukaataqíranaki máriaqee qídanoo asooáranaki máriaqee nárameeqee nári quqúsaki quqáqifaqa minára qímannimidaqa, sáifanoo fúani

márinoo máriani. ¹⁶ Yísuna ufa írimari anaaseefa aní afaaqi aní faqa máridanoo mifá faqa innaarúna ásumu márirana paqúriannoo fee sía fee paqúriannoo. Kafáa Yísuna ufa írimari fasiqafa aní ánaaqa aní faqa máridanoo mifá faqa innaarúna ásumu márirana paqúriannoo fee sía fee paqúriannoo.

Ínee Yísuna ufa íriraree qímasee ánu kamuqóoqari dóo minakí kai máriaqa.

¹⁷ Qinée Pauroosa aiqáma maqusa maqusa nídaqa maa-ufána Yísuna ufara suqímarisa qímannimidaqa. Ínee aiqámausa sía moo sáika áuqaaqa Karaambáiqafa inniara máriaqee ínna saikána kai máraaqa, Ánutufa inni náaroofaqa Yísuna ufa írirara ánu kamuqoo mároo saikána kai máraaqa sía moo kíaqa mi-saikánaki kai máriaqa, sía maqee moo kíaqa. ¹⁸ Yuda máqanna fafiqa fannoo Ánutuna ufa irisée Yísufinnai aniráinafa sía míni nári Yuda máqannaasa fáinanduqirana sía asaurúani sáina káqi máriani. Ánaamuru fasiqa moó fannoo Yuda máqannaasa fáinanduqirana síaifa Ánutuna ufa irisée áinafa sía quándaki fáinanduqani sáina káqi máriani. ¹⁹ Fáinanduqira fee sía fáinanduqira fee miná fífau ainaina máriannoo. Ánutuna naamúaqira ufamau eedóo qímasee fínafa mifá ánoona máridanoo.

²⁰ Aiqáma fasiqa Ánutufa náaroofaqa eedóo qu kamuqoo máru márirafa mifá dóo sái káqi minakí máriani.

(Pauroona áukuana akaqáusa faaqa fásiquasa nári aináinirana sía amanaikíqa aináina faqaana karabúsara foora aináina májsée máriqau. Sía feefaurú máree máriqau. Kadápirumasee nárana faqa máaqa faqa kai máree máriqau. Misá núqu aináinira fasiqee qímaríqau. Mi-aukuanná aináina faqaasa akaqáusa faqa faaqa fasiqauqa faqa Yísuna ufa íriqau. Pauroofa minára irisée maa-ufána qímannimianau.)

²¹ Ánutufa aní áaroo kamuqoo anée mooná aináinira fasiqa márunafa sáina káqi mária, sía quqásee moosáa fúa kásooqaqee idukírafa kambíqainana miqóo kai idukúsainana fúa. ²² Faiqí moó fannoo aináinimárinafa márinanoo karaambáiqafa árainanoo mi-aináiniránaki káqi mária Karaambáiqafa idukíra fasiqara foora máriananoo. Miqíkai másee ásauku mundírafa idukíra fasiqa áaraifanoo káqi nári aináiniránaki máriani ásauku mundírana aináinira fasiqara foora miná aináiniránaki máriananoo. ²³ Ínee Yísuna ufa írimarisa Ánutufa firaa feefauru áqusee inni mároonara irisée sía moo fásiqua aináiniránakiara foora kéeqafinaqa mandóosana ufa ámeemaana máriaqa káqi idukíqa máriara foo ídaqa Ánutuna ufamau fuaqanáni.

²⁴ Óo qiní qíkaqaafasaa ínee aiqáma Yísuna ufa írirara ánu kamuqoo márirana minakí kai máridaqa Ánutuna áqoondikiranaki maqee maqee máriaqa.

Kumaaráa mánaaqa adeedaana misá nimundáranara qídanoo.

²⁵ Dóo maqee ánaasee síaisa faqa faiqí síaisa faqa qí-mamianaúra. Qinée Karaambáiqu ámuqusirana máree marúnausa márunnanara qiní ufa irisée minásaa mundúuqa, sí qinée karaambáiqu ufara ínne qíman-nimidaqa qeeqá ufa qímannimidaqa.

²⁶ Ínnee Koorinti máqanna Yísuna ufa írimariasa ín-nee maqee áukuana Yísuna ufasáara firaa mandainaina náriranaki máriafaqa minára irisée qí-mannimidaqa, aiqáma fasiqa maqee mária mariranaki kai máriaqa. ²⁷ Aní ánaaqa máridanoo fee sí miná minnísaa, anée adeedaana máridanee sí ánaaseera randásee máraa. ²⁸ Anée ánaasee maraséenana sí áaqaananoo. Mánaaqa moó fannoo kumaaráa máreenoo sí áaqaannoo. Maqee mária deedeepira aukuaana Yísuna ufasáara faiqí ánaasee faqaasa firaa ummaaraki máriafanoo minára irisée ínnee maqee Koorinti máqusai mari ummaarána sí máraaqee káqi kásooiqa máriaqee qídaqa.

²⁹ Óo qiní qíkaqaafasaa qinée ufa qúnnana ánoona maaqímmínoo máridanoo. Ínnee Koorinti máqusai ummaaraki márianara moómoo faasaana sí káqi márifaranoo sí moómoo kari Ánutuna aináiniranaki márifaranoo. Ínnee minára irisée ánaasee faqaasa adeedaanara foora máriaqa káqi kai aináinamámaree fuaqa. ³⁰ Ínnee ikí ráqee maríasa sí ikí ráqeera foo iaqa káqi kai Ánutuna aináinirana aináiniqa fuaqa. Ín-nee naanaindara qímaríasa sí naanaindara qídara foo máriaqa káqi kai Ánutuna aináinirana aináiniqa fuaqa. Ínnee aináina feefaurí maríasa faqa sí aníndiara foora máriani. ³¹ Ínnee maqásaa ainaina feefaurú nimisáida aináina máree maríasa sí káaqa minára afeekaikí-aqa, mána mána ímaríasa foora máriaqa. Maa-maqa maaqáfa maaqóo márinafa sí kísaaqasaa máriannoo. Qúsasaa taikáannoo.

³² Ínnee ummaara síaisa máriaqeera qímannimidaqa. Ánaasee síaifa karaambáiqu aináiniranara kai irimáree fídanoo karaambáiqu eedóo qíranara kai írinoo fídanoo. ³³ Ánaasee faqaafa maa-maqánasaaqaraa ainainara kai irimáree fídanoo maqee maqee narí ánaaqara áidimari íriramau fídanoo, qaara irirana faqaafa maqásaaqaraa irirana faqa Karaambáiqu írirana faqa minakí máridanoo. Adeedaana ánaaseeuqa faqa mánaaqa ufa faqa karaambáiqu saikára kai irimáree fídaqa. Misá nári naundurá faqa nifaaqara faqa karaambáiquindi fee kai qímasee karaambáiqu saikára kai íridaqa. Faiqífaqa ánaasee fannoo narí afaaqi áidimari íriramau fídanoo maqásaa ainainara kai íridanoo.

³⁵ Sí qinée sándannaifau ínne rumbáidau. Maa-manda deedeepa aukuaanára íridaqa. Ínne dadaaqíra qídaqa maa-ufána qídaqa. Qinée ínne aatata ufamau fuaqéera kai qídaqa naakápaidaqa. Ín-nee sí káqikaana rainá quqáaqeera múduka uqanna karaambáiqu saikáki máriaqeera qímannimidaqa.

³⁶ Kumaaráa mánaaqa útaaqaraqanda nimundáranara qágo qímasee mi-kumaaraafá kafáa quándakinoo

ánaaseera áidirafa afeekaikifanoo mi-kumaaraafá dóo máraanauree qímaseenoo dóo amana máraannoo sí áaqaaidanoofau miqídanoo. ³⁷ Faiqí moó fannoo Yísuna ufasáara náriranara irisée miqínafa sí moó fannoo qáoo qínoo kai narí uqanna sí qiní útaaqá máqi-maqarana máraanauree qínafa miná írirafa kúqaa afeekaikínafa narí aundurákiqari ámiqimmandee qáoo qínafa sí mi-manaaqána máraannoo andeeqáidanoo miqíannoo. ³⁸ Kumaaráa narí útaaqamámaqara manaaqana márainafa andeeqáidanoo miqíannoo. Moo kúmaaraa fannoo miná narí útaaqamámaqara manaaqana sí márararee qifá mifá firaaqóomma úriqaréenoo.

³⁹ Ánaaseeuqa nári nifaaqmaaká faqa káqi márianara sí óonuree anirée iqánuaqa. Nári nifaaqmaaká kuqu-fuafaqa miqóo nári nídimari fasiqana amaná máree-fara. Moodáa ainaina kai máriannoo, Yísuna ufa írimarinna anaaseefa Yísuna ufa írinna kai máraannoo. ⁴⁰ Mi-anaaseefá káqi adeedaana máridanoo aulfadáranaki máriannoo. Qinée mi-ufána qúnnana qeeqáindi qeeqá írirana maaqí qídaqa Ánutuna maraquana fannoo dadaaqídanoo fee qídaqa.

Únna túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qímasee nárana aandáura qídanoo.

8 Ínnee Koorinti máqusanaa Yísuna ufara suqí-mariasa únnaqira afaanna náranara iraaafaqa ínne minára qímannimianaúra.

(Ínne máqannaasa Yísuna ufa sí írimariasa misá túmunnai áuqira afaanna amaana maqaki aandáur arusée suqásee únnaqira afaanna amaana máqaki qoomáqa náida túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qímasee anímma ámidaqee qímasee nári néemari-afaqa ínnee akaqáusa misá dadaaqídaqa mi-oosannára qiní irée maríafanoo. Ínnee Yísuna ufa írimariasa akaqáusaki náriara maasá áaqaidaqa miqíra aandau náida fee qímaríafanoo, mi-aandaufá maasá daundurákinaana kurídiandoo qímasaídaqa qímiridaqa náida fee qímaríafanoo. Akaqáusa náriara maasá írirana faqaasa nóori uqéeraree fífaú túmunnai áuqira afaanna máriafaqa káqi naanáuree qímaríafanoo.)

Qinée Pauroosa minára kúqaa fee qídaqa moo írirana minásaa ookáaidaqa maaqí qídaqa. Miqíra írirafa narí áidirafa narí aundurái umbiqáfinara óori uqéeráidanoo nasurídanoo narí kai narí kurídidanoo. Moo írirafa ámiqirafa maaqí qídanoo. Faiqí náriara náriara ámuqusira írirafa mi-iriráfa sí kurídidanoo faiqí ánaasee nifeeqáreenoo poodúqaiifanoo ánoon-aikídanoo. ² Moó fannoo náriara aiqáma ainainara írimarunausee qímarífa sí ánoonaikira irirana írimari-fanoo Ánutufa mi-iriranára ákooqáidanoo. ³ Faiqí ánaasee moó fannoo Ánutunara áidimárifanoo Ánutufa ámiqimmandee misára íridanoo áididanoo.

⁴ Yísuna ufa sí írimariasa túmunnai áuqira afaannara innaaru qímasee aandáur nárana néemariafaqa ínnee Yísuna ufa írimariasa mi-naranná naanára iraaafaqa qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Túmunnai áuqira afaanna óosana ínne isaimbaqa íridaqa

mifá sía mári ainainna kíkiqusirafa máridanoo fífau ainaina kai máridanoo. Maasá moodáa Ánutufa mári-nara minára kai ámiqimmandee írídaqa. ⁵ Maa-maqa maaqánaki faqa innaarúnai faqa moómoo óosana óosana áfaannee qímarifa máridanoo. Mi-afaanáusa misá úriqararaura faqa Karaambáiqua faqa únna qí-masee máridammiafoo qídaqa.

⁶ Sía maasá misáuqara írídaqa maasá Yísuna ufa íri-mariasa Ánutufa aiqámausa níkoofa moodáa kai mári-faqee qídaqa, aiqáma ainaina áuqu quqóo fee qídaqa maasá mi-Anutúna aináinammiasaranara máridaqa. Sía moo káraambáiqua máridanoo maasá karaambáiqua, ásauku mundírafa Yísufa mifá kai márifaqee qídaqa. Minánnai Ánutufa sía máru ainainanna aiqáma ainaina áuquqoofa máridanoo, maasá minásaaqaraa máriranasaa máridaqa. Minára maasá aiqáma nárana amaná naanáura. Káqi nárana faqa fífau afaanna aandáu faqa aiqámaqara námasee miná néemariafa sía áaqarafa máridanoo. Moo áinaina áaqarafa maaqímmínoo máridanoo. Aiqáma Yísuna ufa írimari-asa sía máq qúnannara írídaqa. Akaqáusa óoqaindari sía Yísunara íru aukuanaindari mi-fífau afaanna amaana maqánaki maqee maqee kéeqafiqa nárana námasee mi-narannára mi-afaannánaindi fee qí-mariqau, kafáa maqee faqa Yísuna ufa írídaqa sía áfaannara innaaru qídaqa káqi kéeqafi námasaídaqa únna qímasaída afaanna márifaqee qímasaídaqa káqi mi-narannára Ánutuna namuqáandi fee qímasee bóo Ánutuna namuqáa áqoondikidaqa áaqaidee qíma-saídaqa nári maraquna nári náakirafa ummaara ními-faqa maasá daunduráki putaaírana qímifaqee qídaqa. ⁸ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Sía fífau nárana fannoo maasá maréeqee Ánutuna áqoondikiannoo. Maasá sía néeqa sía Ánutuna óorudupianaúra káqi néeqa sía óoraaqaránaúra. Nárana fífau ainaina máridanoo maasá írídaqa.

⁹ Ínnee afaanna amaana máqakinaa nárana mána mána ímariasa minára eeráiríaqa. Mi-narannára akaqáusa rufíee maríasa írirana óorudupimariasa aní mána mána íranasaaqari arufarindámaki mandáinainaki áqufifaara. ¹⁰ Anée írirana afeeka faqáafa tú-munnai áuqira afaanna amaana máqaki kéeqafi mána mána mándee nárana náinanoo aní ákaqaafasaa moó fannoo írirana amannaikímarífa fúkasaa Yísuna ufa íri-marífa ani qáfamaseenoo áfaanna amaana maqaki kéeqafi nárana náinanoo miná aundurákinaana akamúmmasainanoo mi-fífau afaanná finnai kaifáa minní ubeekéenoo áqoondikiandoora. ¹¹ Óorudupimasee íri mari fasiqafa áfaanna nárana rufíee mari fasiqafa máridanoo. Mi-fasiqáfa áfaanna nárana mána mána mámaree néemaria fasiqausa óosana qáfamaseenoo narí faqa námaseenoo minásaa arufarindámaki kurídiranaki áqufidanoo. Fífau kurídirana-ki áqufuanoo ásauku mundírafa minára faqa kúq-ufammi.

¹² Ínnee mána mána írirana faqaasa ínneeqa níkaqaafasaa óorudupira írirana árimariafanoo, miqí márianannai ínneeqa níkaqaafasaa mandáikamánni-

maqaidaqa, miqíanannai ásauku mundírana faqa mandáikammamaqée maríafanoo. ¹³ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa qinée áfaannara dúfi dúfi qíra nárana aandáu námasaananoo qíní qíkaqaafasaa qíní qíqafeenoo minásaaqaraana mandáinainaki áqufinaqa qinée náaru náaru sía uqanna áfaanna aandau naanáura qíní qíkaqaafasaa sía áqufuanífee qímasee sía naanáura.

Pauroofa narí kadáapisaaqaraa nárana kai néemari-nau.

⁹ Qinée Pauroosa kúqaa Yísufa diqiqoo fásiqausa máridaqa kúqaa qinée Yísuna maasá karaam-báiqua qáfaafanausa máridaqa qinée sía mooná karabúsaki máridaqa qinée qeeqá íriranannoo maa-saikána máridaqa. Qinée Karaambáiqua saiká ínniki máraafannana miná ánoona ínnee Yísuna ufa uqéer-aafanoo. ² Akaqáusa qíní Pauroosara sía Yísufa aqiqoo fásiqafee qímarifaqa ínnee Koorinti máqusanaasa sía qíníara miqí qímariafanoo. Ínnee Karaambáiqua ufa irisée mi-maú fímariafanoo mifá kai Yísufa qíní diqiqoonára kooroóidanoo.

³ Faiqí ánaasee akaqáusa qíní saikóosanara díqiafaqa maaqí qímasee qeeqásaa ititáidaqa misá qímannimidaqa. ⁴ Qinée Yísuna ufa maqúsa maqusa óonuree anirée ídaqa Yísunara qímannimimarunnana ákiaqara mi-maqannáasa nárana nammári káqi qímifanoofau andeeqárafa máriqini.

⁵ Yísuna niqiqoo fásiqausa Yísuna ákaqaafasaa ufa faqa Peetooroona faqa nári nínaaqmaaka Yísuna ufa írimaria anaaseeuqa níndiamaree misá faqa maqúsa maqusa nídaqa. Yísuna ufa qímannimiafaqa néeqa káqi nárana nímiafaqa náidaqa. Qíní Pauroosa miqífau andeeqáraqóo máriini, sía miqídaqa Baranabasisandíri maaqandá kai fee aináinammásaida náidee. Maaqandá qeeqá aináinammásaida feefaurú marasáidaqa náidaqa Yísuna ufa qímannimiqanidaqa. ⁷ Sundía moó fannoo fee ammi fee rákiranaki fídaqa aináiná-mandaída náidee sía fee. Sía uqanna miqídaqa. Uáinna qaqamma úmmaqimari fasiqafa narí náaree díqisee námaseenoo ínaaqianna moosá nímidanoo. Sipsípasa rakísimarífa narí kadáapiranasaa miná náamma anoona náidanoo. Dóo qinée faqa maqúsa maqusa nídaqa Yísunara qímannimimarunnana nárana nammári káqi qímifanoofau qeeqá kadáapi ákiaqara nani, sía miqídaqa.

⁸ Sía qinée faiqí faiqí ufamáu kai fídaqa Yísuna ufa qí-mannimimarunnana ákiaqara nárana nárana qíman-nimidaqa. ⁹ Mooseena sándufa miqínoo márifafa qídaqa. Mifá maaqí qímasee ákara rínoo máridanoo.

Ínneeqa sakuma maqúsasaa téeqimasee burimakáu maréeqee miqóo quqásai fanoo burimakáu fannoo óonuree anirée ídanoo áikunnai rafárimarínaqa sía miná óori arooriaqa, sía miná óori rumbáaqa, saífanoo akaqána náidanoo rafáriani.

Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Ánutufa buri-makáura kái fee íridanoo fee miqí qinau, maasára faqee miqí qinau. ¹⁰ Óo sía misáru miqí qinau,

maasára írinoo miqí qinau. Úmmaqimarífa faqa aiqí marífa faqa minakínaana náreee qídanoo aináinidanoo. ¹¹ Baranabasisandíri ínna Koorinti máqu-sanaasa naunduráki innaarúnaindaraa asumu úmmaqusaafananoo kambíqaidanoo. Sía fee maqee mi-kadaapirirána ákiaqara maqásaa nárana káqi qími-faqee naanáuree. ¹² Akaqáusa inniki káqikaaqóo kadáapiri maruna ákiaqara káqi nárana nímiafaqa náidaqa, maasá fiqaramásee inniki kadáapiri márunnana ákiaqara ínna nárana marasée náunaigini sía káqi marasée náidaqa. Ánutufa amanámmifoo qifaqa maasá sía miqídaqa. Ásauku mundírana Yísuna ámiqira fasaasa ufa ínna naundurái sía kéeqaandoo qímasee dáara rárana faqa kadáapirirana faqa óosana óosana saiká áuqee marúnannara faqa qímannimiqiafana.

¹³ Ánutuna firaa amaana maqa Yeerusaree máqusa márinaki aináini maríasa misá minakínaana náriqa nárana máridaqa. Faiqí ánaasee sipsípa arusée aandáú tatúfu Ánutuna amaana máqaki ámimaríana minakí aináinimárisa aanáiqiki maríasa náriara akaqána marasée náidaqa ínnee minára ámiqimasee írimariafanoo. ¹⁴ Karaambáiqqa Yísufa miqí kai másee narí ufa qímannimi maríasara qímannimiqa fidaqa misákinaana nárana marasée naaqée qinau.

¹⁵ Mi-andeeqara oosanáfa márifaqa qinée sía miqíqqa maa-pasána ákara rúnnaana ínnee nárana sía káqi qímiqee qidaqa ákara rúmannimaqaidaqa. Akaqáusa qiní maa-ufánara fífaú dapi ufámmifoo qifoorá sía ínna nárana marasée káqi naanáura kúqiranaki fuanáura, qeeqá kadáapinnoo feefaurírafa amaná. Miqí márifaqa Ánutuna ufamau fiqaramásee fúnannara qeeqá qimooqídaqa. Sía moó fannoo mi-ainainniannanara qimooqírana áruanno. Aináinamaseeqa feefaurú-masee naanáura.

¹⁶ Kúqaa qinée Pauroosa Yísuna ámiqira fasaasa ufa óonuree anirée ídaqa qímannimi marúnausa máridaqa, sía miqíannanara qeeqá qimooqídaqa qeeqá dúqu uqéeraanaura. Yísufa qímaqimunanara miqídaqa. Sía miqíanaqau mandáinaina qámbaanai maríaqini.

¹⁷ Qinée qeeqá kai qímannimira saiká máreefaú feefaurúara qúnaiqini. Ánutufa daakápainara aináinidaqa miná ákiaqara sía feefaurúara innaaru qídaqa qímira saiká márifaqa káqi máridaqa. ¹⁸ Qeeqá saiká ákiaqara nána feefauru fee máraidee, Ánutufa amaná kadáapi ákiaqara nárana marasée náannee qifaqa qinée sía miqídaqa ámiqira fasaasa ufa sía feefaurúara irisée káqi dídifafaqa qímammúnafa mifá qiní feefaurírafa máridanoo. Káqi qímamidaqa qeeqá andeeqára kadáapirirana ákiaqara sía márida káqi qímannimira asasirafa mifá qiní ámiqira feefauru máridanoo.

¹⁹ Qinée sía moo fásiqa aináini marúnausara foora márifaqa káqi fasiqara foora márifaqa Yísufinnai moómoosa ániaqeera aiqámausa aináinira faiqi kámmambi márifaqa. ²⁰ Qinée Yuda máqannaasaki Mooseena sándufa ámeemaanai maríasaki aináinidaqa misá naanna rámafi misá márirana máridaqa. Qinée sía Mooseena sándufa ámeemaanai

máridaqa, misá sándufa ámeemaanai maríasa moómoosa Yísuna ufara ániaqeera qinée faqa miná ámeemaanai márifaqa foora náridaqa.

²¹ Miqí kai íqa ánaamuruki aináinidaqa ánaamuru moómoosa Yísuna ufara ániaqeera ánaamuará foora Yuda máqannaasa sándufara níanasaa tatíafaq máridaqa qímannimidaqa. Miqúnannannai sía Ánutuna sándufa rukíaida miqídaqa. Qinée ásauku mundírana sándufa ámeemaanai qinée kúqaa márifaqa. ²² Qinée Yísuna ufara sía andeeqásee saqárikí maríasaki aináinidaqa misá faqa moómoosa ániaqee qímasee misá naanna rámafi márifaqa. Qinée óosana óosana qaini qáini qíranannai faiqí ánaasee máraanee qímasee aiqáma fasiqa anaasee naanna rámafiqa misá náridaqa.

²³ Qinée maa-ainainniranaki márifaqa moómoo óosana óosana ummaara káqi máridaqa qinée faqa ínnee faqa mi-amiqira fasaasa ufánasaaqaraa naundurákina adífaairana máraannanara miqídaqa. ²⁴ Ínni maqúsai Koorinti máqusi faiqí moómoosa suqúfiqa narí ámani narí ámani sandéemariana maqee maqee kambíqee márifaqa qáfeemariafanoo. Sandée maríasaki moómoo sandáidaqa moodáa fannoo kai úrinaaqareenoo qafee máridanoo. Ínnee faqa misá naanna rámassee Yísuna aatáta sandée fidaqa úriqarara qafee márararee qímasee sandáaqa.

²⁵ Aiqáma sandée maría fasiqausa óoqaindari amanídaqa káqi qíqoo afeekaikámandee máriiqa sandára aukuaana anirínaqa káqi sandéefaranoo. Misá sía mi-kadaapiriránara íridaqa, úriqarara qáfeeroo kai qímasaida káqi qíqoo afeekaikámasee nimanída sandáidaqa. Misá dauní afauqáqee marí qafeenara kísaaqasaa kadáapiridaqa. Maasá misá naanna rámassee kísaaqasaa kadáapiridaqa, sía afauqáqee mari qafeenáranoofau ídau miqídaú, náaru náaru márira qáfeeroo qidaqa kadáapiridaqa andeeqáidaqa.

²⁶ Minára iriséeqqa sandéeqqa taikée ániaqoo andeeqásee fidaqa. Qinée bookséena akoofása fasiqara foora sía fífaú fáafau qísauku áqidaqa andeeqásee kai qísauku áqira foora ídaqa. ²⁷ Qeeqá qífaaqa qiní ufa ámiqimmandee íriaqeera firaaqóo qeeqá qífaaqa dáriara foora ídaqa, qeeqá qimudaani fáasasaa afeekaikídaqa. Qinée aiqámausa náaramásee anirée bookséennara foora amaniaqée qímaseeqa qeeqá faqa amianée qímasee óorudupiananoo Ánutufa mandá saikammiaanoo qímasee diqíqáandoo qímasaidaqa fáasasaa afeekaikídaqa.

Túmunnai áuqira afaanna íriranara aaquqírafa.

10 Óo Koorinti máqusanaasa qiní qíkaqaafasaaúqa óoqai Mooseefa Isipa máqusaindari maasá Yuda máqannaasa qikeekú qikaakú nífiqee nári máaqai fiqau. Qinée minára qímannimianaura. Misá Isipa máqusaindari sandéemarufanoo namuqáa nári foo qímasee Ánutufa qufanoo qoonnámu fannoo misá ní-naaqiannai aiqámausa ititáfufaqa ámiqimasee anirée Taatuqée námmani taqámareeqa fiqau.

² Mi-qoonnamúnaki faqa mi-nammarína Taatuqée námari táqoonara amaana námari kíkiqusidanoo faqa Mooseefa mi-nammarínaki misá aiqáma ukúq-namáseenoo uqéereseenoora foora másoofaqa aiqá-mausa Mooseenaindí kámmambiqau. ³ (Misá miqóo-qari káasau maqa maaqaki fímarufanoo Ánutufa aiqá-ma kánanaana kananaana nárana maqásaa quqá-soofaqa marasáidaqa néemariqau. Nammáriara nídu-fanoo Ánutufa Mooseenara qufanoo óonikiqari nam-mári qúmufaqa naqau.) Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Misá aiqámausa innaarúnaindaraana moodáa feemu naqau, aiqámausa innaarúnaindaraa nammari moodáa naqau. Mi-nammarífa innaarúnaindaraa óonikiqariara foora qúmimarufaqa naqau. Mi-oonífa ásauku mundírafa misá faqa kukéeqasee nímarufa márínau. ⁵ Misá miqíqá fídaqa sía minára írirai móo-moosa uqanna mandóosana marasoofanoo Ánutufa faqa misá kúqufanoo misá írí fannoo mi-aadana maqa maaqánaki fúrufaramminau.

⁶ Mi-aiqama ainaináusa maasá aaquqímaqímaqarafa márídanoo, maasá faqa miná irisée sía misá naanna raanáura, sía mandá nídi mari ainainnara randáanau-ranoo sía misá naanna réeqa túmunnai áuqira afaannara faqa innaaru qianáura. Mooseena ákara minára maaqí qímasee qídanoo.

Faiqí anaasee óoqumari fi nárana néeneese nam-mári móomoo néeneese mandídi raanáuree qímasee fíndi fíqa idí rée maríqau.

⁸ Qinée Pauroosa miqúnara qímannimianaaura maasá sía misá naanna rámassee faiqí anaasee narí úmmuara narí úmmuarianaaura. Misá miqímarunara moodáa faasaana (tuenti tiri tauséena) núkudara foora téeqiqau móomoosa uqanna ráurukaqau. ⁹ Maasá sía misá naanna réeqa karaambáiqá amanamánde qáfaanuranoo. Misá akaqáusa miqímarunara sakáni fannoo nárímarufaqa kúqimariqau. ¹⁰ Ínnee sía misá naanna réeqa Ánutunara ninunúruaqa. Misá miqí marúnara kúqira qángiroo fannoo anirée móomoo nárínau.

¹¹ Mi-aiqama ainaináusa akaqáusa aaquqímanni-maqáaqeera misásaa kambíqanau. Maasá maqee máríasaa aaquqímaqímaqáaqeera Ánutufa qumeé dadaaqufaqa miqóoqaraafa móo fannoo ákararinau. Maasá taikára aukuaana adeedí ráinaqa márínara áaqaranara rufíaaqeera aaquqídaqa.

¹² Faiqí móo fannoo naríara qeeqá afeekaikíranannai kíkíqíqa márídee qínafa rufíaa, anée Isaraee máqannaasa naanna rámassee áqufinafaara. ¹³ Aiqáma nimanírafa ínnisaa áqufinafa aiqáma máqannaakí maqee maqee kambíqee mari ainainafa márídanoo. Ánutufa minára íridanoo narí dadaaqíra ufara kai írian-noo. Íridanoo firaa nimanirafa aniréenoó inni úrinaaqareenoó rafáaqafínafa aniráinanoo Ánutufa afeeka níminaqa ínnee amaná mi-nimariránaki mári ínaqa miná úriaaqarée faranoo. Ánutufa ititáseenoo fímariana uqafíqainana fí ruíqakinana finnáranoo.

¹⁴ Óo qífaaqasáa qíní qíqoondiua túmunnai áuqira afaannara innaaruqíranara níanasaa rufíaaqa. ¹⁵ Ínnee

Koorinti máqusanaasa óoqeenáasa írirana faqaasa máríafanoo. Ínneeqá kai qíní ufa irisée óonumafi rainásee íriaqa. ¹⁶ Maasá áafaqa náidaqa káafakinaa nammariara Ánutunara dúfi dúfi qímasaídaqa mi-kaafánakinaana náidaqa ásauku mundírana fidíka náida fee qímasaídaqa maasá káqíkaa feemu faqa ruqí ruqímasee náidaqa maasá ásauku mundírana amaqí náida qímifaqa náídee qídaqa mi-feemúna náidaqa. ¹⁷ Moodáa féemu kai márínara maasá móomoosa ruqí ruqímasee néemarianara moodáara foora márídaqa.

¹⁸ Qeeburu máqannaasa moo núqu Isaraee máqannaasa náriqa aandáú tatúfira óosanara íriaqa. Faiqí anaasee móo fannoo aandáú maramáree Ánutuna aanáiqiki maru fasiqana amisoofanoo aandáú tatúfínoo naríara akaqána marasée néemarufanoo aandáú ákoofa narí áiku ásauku faqa múduka nanau. Misá qíqau, maasá Ánutuna tatúfira qáindasaa qaraana náida qímifaqa náidaqa miná faqa moodáanaki márídee qimariqau.

¹⁹ Dóo qíní ufa óosana náqi fee ínoo márídanoo fee dóo maqee mi-ufána koorooianáura. inni maqúsanaasa nárana maraséeqa túmunnai áuqira afaanna ámídee qímasee tatúfímaríafanoo. Mi-tumunánnai áuqimaria afaannána amana sía ánoonau káqi fífaú túmu kai márídanoo. Mi-narana tatufiráfa faqa sía ánoonau, káqi nárana kai márídanoo. ²⁰ Sía Yísunara írimaria fasiqauqa mi-fífaú naranná marasée sía Ánutunau amisée dúfi dúfi qídaqá, áfaannauqa nimisée dúfi dúfi qídaqá miqídaqá. Ínnee Yísuna ufa írimaria áfaanna náida nímmaria naranara ínnee sía miná naaqéera qídaqá qíkooqaidanoo.

²¹ Ínnee karaambáiqá áafaqa náidaqa Yísuna káafakinaana nammári námasee sía amana quándakina áfaannauqa káafakinaa nammari neefáranoo, ínnee Yísuna áafaqa náidaqa karaambáiqá qaindásaaqaraa feemu námasee sía quándaki áfaannauqa qaindásaaqaraa feemu neefáranoo. ²² Ínnee Yísuna áafaqa námasee quándaki áfaannauqa áafaqa námasaifanoo karaambáiqá Yísuna qáfamaseenoó rairaiqíannoo. Ínnee Yísufa inniara rairaiqianífee qímasaída fatá fáta ídee miqídee, ínnee maasára karaambáiqá úraaqáridee qída fee miqídee, sía amana karaambáiqá úriqaréefaranoo firaa naríranaki áqufífoora.

²³ Akaqáusa minára maaqí qídaqa. Maasá amaná aiqáma óosana ámiqirana faqa mandáikíranana faqa mináúqa máraanauree qíafaqa qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Kúqaa aiqáma nána ainaina amaná máraanaura, sía aiqáma ainaina ámiqirafa márídanoo. Akaqáusa maaqí qídaqa aiqáma óosana amaná maasá máraanauree qíafaqa qínée minára aiqáma óosana sía faiqí anaasee dadaaqímaria óosanafa márífanoo fee qídaqa akaqána kurídirafa márídanoo. ²⁴ Sía móo fannoo narí áidi marí ainainna narí íriranaki úriqaranoo máríani aqoónausa nídimari ainainá kai narí íriranaki úriqaranoo máríani.

²⁵ Ínnee Koorinti máqusanaasa aandáú máree makéetai fímariana akaqáandau arusée aukúsee tú-

munnai áuqira afaannara dúfi dúfi qímasee makéetaki quqásaafaqa feefaurídaqa. Akaqáandau káqi arusée aukú quqásaafa feefaurídaqa. Ínnee Yísuna ufa íri-mariasa makéetaki kéeqafi ínneeqa aandáú márararee qímasee óonuree sía túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qínannara irámasee eeráiriaqa káqi mána mána máraaqa. Aninná karaambáiqua saqárikiananoo aninná áakirafa márina sía minára irisée eeráiriaqa, káqi máraaqa. ²⁶ Óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa ákara minára maaqí qínoo máridanoo.

Maa-maqa maaqáfa faqa minakí aiqáma ainaina márifa faqa karaambáiquaindi kai máridanoo.

²⁷ Qinée Pauroosa minára aiqáma ainaina káqi naaqée qídaqa. Ínni Koorinti máqusanaasaki Yísunara sía írimariasa moómoo máridaqa. Misákiqari moó fannoo aníara maí anirée qiní faqa nárana náannee qínana áidinana káqi miná faqa óonuree miná faqa nárana náa. Anée mi-naranna andauná naanéera aneenná áakiranara káqi kaaqóo óonumafi írinana sía eeráiria káqi náa. ²⁸ Anée mi-naranná naanée qínanoo moo fasiqa fannoo qímaminoo túmunnai áuqira afaannara dúfi dúfi qíra nárana máridanoo qínana anée aní qímami fasiqana áakiranara irisée sía náa. ²⁹ Sía aninná áakiranarau qídau aní qímami fasiqana áakiranara qídaqa. Ínnikiqari moó fannoo máq qúnufana irisée maaqí qíannoo, nánaree qinée mooná áakiranara íri-ananoo fee mifá qiní ititáqimaqaannoo fee. ³⁰ Dóo qinée qeeqá nárannara Ánutunara dúfi dúfi qímaseeqa nánaree moó fannoo anirée qiní nárana aandáura qáoo qíannoo fee.

³¹ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ínnee nárana nammári aiqáma ainaina néemarianara sía fee naanáuree, naanáuree, nána ainaina innáree, Ánutuna amooqíra ufa kambíqee márímou kai fuaqa. ³² Ínni márirafa káqi mána mánifaqa níndafamaseeqa Yuda máqannaasee ánaamuru fee Yísuna ufa íri maríasee ínni níqafamasee nóori runífaara. Ínnee minára irisée mi-oosannára eeráiriaqa. ³³ Ínnee qiní daanna raaqa sía qinée qeeqá dídirana qeeqá qifaaqa ámiqi ámiqirana íridaqa aiqámausara iriséeqa misá nídiranamau fídaqa, aiqámausa innaarúna ásumu máraaqeera miqídaqa.

Amaana máqaki kéeqee maru anaaseesá níkiaqa rumbárausa kéeqee maría ufana.

11 Qinée ásauku mundírana Yísuna aanna ráidaqa ínnee miqíkai íqa qiní daanna raaqa.

² Óo Koorinti máqannaasa ínnee qiníara maqee maqee irisée Yísuna ufa írimariasa sándufa qinée qímamiáfanna ufamau fímarianara ínni nimooqídaqa.

³ Qinée maa-moodaa ainainnára kai ínniara íriaqeera qímammidaqa, aiqáma fasiqa nári nínaaqmaaka úri-naaqararaura márídaqa kafáa ásauku mundírafa aiqáma fasiqa úrinaaqararafa máridanoo. Ánutufa ásauku mundírana úraaqararafa máridanoo.

(Pauroofa narí máqannaá anaasee óosanara qí-maqoofa sía maasáki máridanoo. Anaaseeuqa náriqa andeeqára óosana marasée narí nifaaqmaaká

nímeemaanai óorudupi mámbunara kooroo íanifeera qamunnannai níkiaqa rumbárausa amaana máqaki kéeqee maríqau. Sía níkiaqa rumbásaidaqa kéeqee marusa nisaurírana mara nímmariqau. Úmmuari mari anaaseena paqúrimasee asaurírana máraanifee qímasaida ákiqa maqá namufaqa indufú áqimariqau.)

⁴ Qinée Pauroosa faiqí narí ánaqa úraaqararanara irisée maaqí qídaqa. Faiqí moó fannoo ákiqa rumbárafa amaana máqaki kéeqafi aiqámausa nífusaa innaaru qína fee Ánutuna ufa qímammimína fee ásauku mundírana asaurírana ámiannoo.

⁵ Anaasee moó fannoo amaana máqaki kéeqafi Ánutuna ufa qímammimianoo fee innaaru qíannoo fee ákiqa sía rumbárafa mi-anaaseefá narí afaaqi asaurírana ámidanoo úmmuari mari anaaseena amanakái máridanoo, ákiqa maqá faqa indufíra anaasee amana amana kái márídaqa. Sáina ákiqa qamunnannóo rumbásee amaana máqaki kéeqafinoo innaaru qíannoo fee Ánutuna ufafée qímammimianoo fee, andeeqánoo máriani. ⁶ Anaasee moó fannoo sía ákiqa rumbárafa amaana máqaki kéeqaina see múnusee ákiqa maqá faqa indufíra asaurínoo ákiqa qamunnannái rumbárafa amaana máqaki sía asaurírainni káqi kéeqaannoo. ⁷ ⁸ Indaarú Ánutufa sía anaaseesaa qaraana faiqí áuqinau, faiqísaaqaraana anaasee áuqinau. ⁹ Ánutufa sía anaasee dadaaqianifee qímasee faiqí áuqinau, faiqíara iriséeno anaasee áuqinau.

(v 7) Faiqí Ánutuna amana faqa Ánutuna aréenarafa faqa minakí márifa márinnara sía ákiqa rumbárafa amaana máqaki kéeqaannoo. Anaasee faiqí aréenarafa minakí márifa márinnara ákiqa rumbárafa máriani. ¹⁰ Qangiroomá maasá qíqafaidammiaafoo qímasee nári nifaaqmaaká uréeqaraura máriannara koorooíanifeera níkiaqa rumbára anaasee amaana máqaki kéeqaaqa. ¹¹ Maasá karaambáiqua ufamáu fídaqa mairirafa kai máriani, anaasee naríaraa áadumai máriannafa fífau máriani, faiqí miqíkai másee áadumai máriannafa fífau máriani.

¹² Indaarú anaasee faiqísaaqari kambíqanau miqíkai ínoo miqóoqari faiqí fannoo anaaseeqari kai kambíqaidanoo dóo mi-aiqama ainainaqandá Ánutunakíqari kai kambíqanoo máridanoo. Faiqí fannoo ákiqa asausí kísaaqa márinnara faiqí anaasee narí kai naríara naríara irisée mandáinnainee qímasee nisaurífaranoo. Anaasee kísaaqa ákiqa asausífaqaanara sía miqídaqa ámiqirane qídaqa mi-anaaseefá minára firaaqóo nasurídanoo. Ánutufa anaasee kísaaqa ákiqa asausí ínni níkiaqa paranná rafáaqafuanifeera níminau. Ínneeqá kai íriaqa, anaasee sía ákiqa rumbára anaasee fannoo aiqámausa nífusaa amaana máqaki innaaru qírafa andeeqáidanoo fee sía fee andeeqáidanoo. Sía andeeqáidanoo. Ínnee minára íri-mariáfanoo.

¹⁶ Faiqí moó fannoo yáfee ufa raináni qímasainaaq maa-ufána kai qímamíanaura, maasá maaqóoqaraasa faqa Ánutuna ufara maqúsa maqusa suqímariasa faqa mi-ufamáu kai fídaqa sía moo óosana máraidaqa.

Karaambáiqá áafaqa néemaria naamúaqirafa.

¹⁷ Ínnee Koorinti máqusanaasa Ánutuna ufara suqí-daqa sía ámiqimmandee suqímaríafanoo mandáinaina kai kambíqaidanoo, minára maa-ufána sía ni-mooqídafau qímannimidaqau. ¹⁸ Ínnee Ánutuna ufara suqídaqa rainá rainídaqa áanooqimariafaqa qímaqimi-afaqa qínée íríqa akaqánara kúqaa fee qídaqa. [

¹⁹ Áaqarausa faqa andeeqárausa faqa moodáanaki márifanoo kúqaa rainárafa kambíqaannoo. Miqíma-sainanoo áaqee maríasa faqa andeeqárausa faqa kooroo ifáranoo.]

(Pauroona ákara rúmannimu áukuana Yísuna ufa írímarsa sía maqee maasá ímarunandee áafaqa néemariqau, misá nári aináinirana taikásee eendáki áafaqa náraree qímasee nári nárana deedaqammáma-ree mara máree moodáa maqaki míni quqásee qoomáqa sakasée námasee ínaaqianna féemu marasée ruqí ruqí másee uáinna nammari misá maqee maqee néemaru nammarína námufaqa in-naaru qímasee námasee fífainí maríqau. Faiqí ánaasee óosana óosana suqíqau. Aináina faqaasa faqa kudi fasiqa faqa óosana óosana aináini maríasa faqa náriqa aináinirana taikásee eendáki anirée moodáanaki suqíqau. Akaqáusa fúrufara máseeqa nárana moómoo námataikasoonara nínnaaqiana ánusa náararanau. Akaqáusa uáinna nammari moómoo néeneesee sipák-íqa fúrufariqau, Pauroofa minára iriséeno maaqí qí-masee ákara rúmannimaqanau.)

²⁰ Ínnee Koorinti máqannaasa Karaambáiqá qoomáqa suqúfi naani qímasee ínnee sía kúqaa suqúfi miná náraree qímaseefau ániafanóofau fúrufaridaqa náidaqa moosáindi faqa néemariafanoo. ²¹ Akaqáusa nári máree ánia naranna sía náida nímidaga náriqá kai naafaqa akaqáusa náarara márídaqa, akaqáusa uáin-na nammari moómoo náida fúrufarida. Miqíafanoo mi-qoomaqáfa sía karaambáiqaindi márídanoo. ²² Ín-nee máaqa síaisee maqee maqee néemaría narana nammarína sía minakí náidee, ínnee Ánutuna ufara suqímaríasa fídiagaamma nímaqáidee miqídee, ínnee nára ainaina síaisa nisaurírana nímiánee fee qídee miqídee. Ínnee minára irisée qiníara nána úfee qí-maqimiannoo fee qídee. Ábee nimoofée qianáuree. Óo sía uqanna nimooqianáura.

²³ Óoqai qínée karaambáiqá ufa irisée qímannimi-afanna sándufana maqee faqa kafáa qímannimianau-
ra, karaambáiqá Yísufa Yudasífa ueeqóo eendanaki féemu ásaukunnai qumáreenoo Ánutunara dúfi dúfi qímaseeno, ruqí ruqí máseenoo maaqí qímasee narí faiqí námu qímanniminau. Maa-feemúfa qiní qímaqí kíkíqa úsinoo márídanoo ínnimma kúqiranaki quqán-nimaqaanaura. Qínée kúquannanara aunífoora óonu-mafi írídaqa féemu maqee maqee naqáfuaqa.

²⁵ Misá mi-feemúna námaseeqa kaifáa miqóo nárana námasoofanoo Yísufa uáinna maru kaafana náriqa maqee maqee néemaru nammarína qumáreenoo maaqí qímasee qímanniminau. Maa-kaafánaki mári uainna qiní fidíka kíkúqusinoo márídanoo. Ánutufa

maqásaa fasiqa anaaseera qiní faqa moodáanaki kíra ufa márifanoo qiní fidíka fannoo mi-ufána mapukíra fidíka márídanoo. Ínnee miná naqá fídaqa qiníara irisáidaqa naqá fuaqa. Yísuna ufa miqímínoo márifaqa qínée Pauroosa minára maaqí qianáura. ²⁶ Maa maqee kámuqoo Karaambáiqá sía kafáa qúmi marí kamuqoo ínnee miná yá kamuqoo fee maa-feemúna faqa maa-uainnána faqa naqá fídaqa ínnee Karaambáiqá kúqira-nara kooroo ídaqa.

²⁷ Qínée minára irisée maaqí qídaqa faiqí móo fan-noo miná óosana fúrufarira fasiqa fannoo Karaam-báiqá féemu fee miná káafakinaa uainna fee fúrufara mándee námaseeno karaambáiqá amaqí faqa fidíka faqa mara máree fúrufara mámaqaidanoo náanno.

²⁸ Aiqáma fasiqa anaasee náriqá kai nári naundurá márirana írírana aikuqummásee óonumafi írírana íríséeqa féemu faqa káafakinaa uainna faqa naqa.

²⁹ Karaambáiqá afaqa óosana sía írímariifa káqi fífau feemu faqa uáinna faqa néemariifa Ánutufa áruaninna ufana narí náidanoo narí afaaqí máfi quqáidanoo.

³⁰ Ínnee Koorinti máqannaasa miqíanara moómoo aurímariafanoo kudoosaápee máríafanoo akaqáusa dóo kúqíqa márídaqa. ³¹ Maasá indaarú qeeqá daun-dura márirana qímanammánde andeeqásee nánanoofau sía Ánutuna dárira ufa ámeemaanai márúniqini. ³² Maa-maqánasaaqaraasa Yísuna ufa sía írímariasa kurídiranaki fídaqa maasá misá faqa fuanóora maqee kámuqoo karaambáiqá niuqum-másee náridanoo.

³³ Qiní qíkaqaafasauqa maa-ufána iriséeqa karaam-báiqá qoomáqa naani qímaseeqa qínaaqiana ánin-ausara nífeesamásai faqa aniráifaqa dóo moodáa kari óonuree naqa. ³⁴ Móo fannoo áraráinafa aneenná máaqaki óonu námasee ánia. Miqímandee moodáana-ki kéeqafifanoo Ánutuna nárira ufa fannoo sía ínnisaa máríani. Dóo qína kai qímannimiqa qínee ínnee iannái fíqa akaqá ufa qímaqimuna andeeqánaura.

Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna óosana óosana dadaaqíranara qímannimidanoo.

12 Dóo maqee qínée Ánutuna náaquqara andee-qara maraquna nímmari ainannara qímannimi-
anaura. Qiní qíkaqaafasauqa qínée minára ánoona ufa íríaqee qídaqa qímannimidaqa. ² Óoqai ínnee aamína máru kamuqoo mandá fasiqa fannoo ínni rarisámeeqee sía ufa qímaru túmunannai áuqira áfaannunnai ubeekée márufaqa miná ufa ámeemaanai fimariqau. ³ Dóo maqee ínnee maanára írímariafanoo Ánutuna maraquna fannoo rakísimari fasiqafa sía amana Yísuna áqurarara ufa ámiannoo kafáa miná dínni kai Yísufa karaambáiqá márídanoo fee qímaríasa Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo misá dadaaqinára miqí qídaqa.

⁴ Óosana óosana innaarúnaindarara ainaina faiqí ánaasee dadaaqíanifeera nímirafa márifanoo moodáa máraquna fannoo kai aiqáma mi-aiqama ainainná maqásaa fasiqa anaasee nímidanoo. ⁵ Maasá Ánutuna aináinirafa óosana óosana aináinirafa márídanoo

moodáa karaambáiqu aináinammidaqa. ⁶ Ánutuna ufara suqímaríasa dadaaqírafa óosana óosana máridanoo moodáa Ánutufa kai aiqáma áadu áadu akoofá-saikirana faiqí ánaasee nímfafa minánnai quándaki narí dadaaqí narí dadaaqiaqéera. ⁷ Ánutufa Yísuna ufa írimariasaki aiqáma fasiqa anaasee náadu náadu narí marauna koorooianífee afeekana nímfafa quándaki minánnai narí dadaaqí narí dadaaqiaqéera nímidanoo.

⁸ Ánutuna marauna fannoo moo fásiqa írirana faqaana ufa qímannimimarina ámidanoo kafáa mi-maraqunáfa moo fásiqa aiqáma ainainara írirana ámidanoo. ⁹ Mi-moodaa maraqunáfa kai Yísuna mandaaqárana moo fásiqa ámidanoo, moo fásiqa mi-maraqunáfa faiqí ánaasee aurírana taikánnisara afeeka ámidanoo. ¹⁰ Ánutuna marauna fannoo faiqí sía amana áuquaqa íra áinaina afeeka moo fásiqa ámifanoo mi-fasiqáfa afeeka ainaina áuqaidanoo, moo fásiqa Ánutuna afeeka ámifanoo Ánutuna ufa afeekaikámandee qímannimidanoo. Mi-maraqunáfa moo fásiqa afeeka ámifanoo marauna nímmariasafaqa moo únna qíra marauna nímmarína faqa mi-fasiqáfa kai rainásee níndafaidanoo. Mi-maraqunáfa moo fásiqa afeeka ámifanoo ánaamura ufakíqari sía narí íri maru ufanakíqari amaana máqaki ufa qímannimidanoo. Mi-maraqunáfa kai faiqí moó afeekaikámma ámifanoo ánaamura ufakíqari narí sía íri mari ufanakíqari faiqí ánaasee qímannimisafanoo moo fásiqa fannoo sía mi-ufána óosana írirainni marauna fannoo kai miná qímmamifanoo mifá indée kai ídanoo miná óosana qímannimidanoo. ¹¹ Mi-oosana oosana ainainná nímmarífa moodáa marauná kai máridanoo. Mifá narí kai narí áidiramau rainá rainá mándaída áadu áadu dadaaqíra akoofásaikirana nímidanoo.

Maasá Yísuna átiki márúnausara qídanoo.

¹² Ásauku mundírana afaaqa moodáara foora máridanoo miná átiua moómoo máridaqa afaaqa sía rainánoo máridanoo moodáa máridanoo. ¹³ Miqíkai másee maasá aiqáma Yuda máqannaasa faqa ánaamura moómoo máqanna maríasa faqa karabúsaki aináinimárisa faqa idukí márisa faqa maasá aiqáma moodáa maraunannái nammári marasée moómoo átiua moodáana apataiká kai iqá márisa Yísuna apata máriafanoo Ánutufa moodáa marauna nammárirara foora nímfafa náunannara miqídaqa.

¹⁴ Faiqí moó adaká sía múduka máridanoo moómoo afaaqa ootúpanoo máridanoo. ¹⁵ Mi-fasiqána áiku fannoo qínoo sía qínée ásauku máriaqaana minára qínée sía maa-fasiqána afaaqá máridau. Qínée Pauroosa minára maaqí qíqa kúqa áiku fannoo sía ásauku kinnoo sía mi-ufána qínnannáí mooná afaaqáikianau káqi mi-fasiqána afaaqá máriannoo. ¹⁶ Mi-fasiqána áaqoo fannoo qínoo qínée sía maa-fasiqána áfu márunnana sía miná afaaqá máridau. Qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa kaqi mi-aqoofá sía áfukínoo sía mi-ufána qínnannáí mooná afaaqáí kíannoo káqi mi-fasiqána afaaqa máriannoo, sía sía miqíannoo.

¹⁷ Mi-fasiqána aiqáma afaaqa áfu kai márinanoofau náqi fee mándee ufa íriannoo fee. Miná afaaqa áaqoo kai márinanoofau náqi fee mándee udiráannoo fee.

¹⁸ Ánutufá kai narí iriséenoo narí ádirannannai faiqí afaaqa aiqáma ainaina afaaqa quqáqoofa máridanoo.

¹⁹ Aiqáma ainaina moodáa ainainá kai márinanoofau sía faiqí afaaqa máriini. ²⁰ Dóo miqínoo moómoo afaaqa átiua moodáa afaaqara foora ootúpanoo máridanoo.

²¹ Faiqí afaaqáindaraa áfu fannoo sía amana ásaukuara anée fúa sía qíní dadaaqí maríanna ainainafa máriananoo, sía qíannoo. Kafáa ákiqa fannoo sía áikuara anée fúa sía qíní dadaaqí maríanna ainainafa máriananoo. Sía miqí qíannoo. ²² Maasá qeeqá qifaaqa áti dauní nídafidanoo ummooqúkí marí atiuqara fífau ainainee qíananoo sía márinaqa náqi fee íanáree. ²³ Maasá qeeqá qifaaqa átiua uréeqara átiua qímariana maasá misásaa firaqóo ámiqimmandee misásaa rakísidaqa. Nífu qáfaafaqa nisaurímaria átiua maasá ámiqimmandee rakísidaqa qamunnannai ititáidaqa. ²⁴ Nífu qáfaafanoo nídi mári áti-sa sía ámiqimmandee ititáidaqa kái akooqóo máridanoo. Ánutufá kai narí írirannannai maasá qifaaqasáa átiua maaqímasee ootúpanau, Uréeqara átiua úriqarara rakisirana máraanee qímasee ootúpanau.

²⁵ Miqí maríanara sía maasá qifaaqa rainárafa máridanoo aiqáma áadu áadu qifaaqa áti fannoo naríara naríara amanamana kái ámuqusidanoo narínni narínni rakísidanoo. ²⁶ Moodáa qifaaqa áti dídafifanoo aiqáma qifaaqa dídafidanoo, kafáa miná dínni moodáa qifaaqa amooqífanoo aiqáma qifaaqa asasídanoo.

²⁷ Qínée Pauroosa ínni Koorinti máqannaara qídaqa ínnee Yísuna ufara suqímaríasa aiqáma ásauku mundírana afaaqara foora máriaafaqa aiqáma miná afaaqasáa afaaqa fannoo narí ámaaqá narí ámaaqaki kai máriafanoo. ²⁸ Ínnee Yísuna ufa íridaqa nuasa suqíranaki Ánutufa miqíkai ínoo ínni faiqí ánaasee maréeqeenoo maaqímasee quqánnisóofaqa máriafanoo. Ánutufa Yísufa niqiqoo fásiqausa ínniki úriqararusaikinau, miqóoqari misá uréeqarusa Ánutuna ufa faiqí ánaasee maqúsa maqusa qímannimimarusa faqa ínniki quqánau. Dóo misá uréeqarusa ufasáa rakísirausa maqúsaki qímannimimarusa Ánutufa ínniki quqánau. Kafáa miqóoqari faiqí ánaasee óosana óosana ainainirausa quqánau.

Akaqáusa faiqí sía amana áuquaqa íra áinaina áuqimariasasaa quqánau.

Akaqáusa aurírausa andeeqée marúsa quqánau.

Akaqáusa faiqí ánaasee narí dadaaqí narí dadaaqí márusa quqánau.

Akaqáusa ufa suqírasasaa ámiqimmandee rakísirausa quqánau.

Akaqáusa ánaamura ufakíqari narí sía írimaru ufanakíqari Yísuna ufa suqíranaki qímannimimarusa Ánutufa quqánau.

²⁹ Ínnikíqari sía aiqámausa Yísufa niqiqoo fásiqausa máriafanoo, sía aiqámausa maqúsa maqusa qímannimiqanusa máridaqa. Sía aiqámausa maqúsai

naamúaqira ufa qímannimariasas máridaqa. Sía aiqámausa faiqí sía amana áuqaaqaa íra ainaina áuqimariasas máridaqa. ³⁰ Sía aiqámausa aurírana taikán-niseemaria fasiqausa máridaqa. Sía aiqámausa ánaamuru ufakíqari nári sía írimaria ufanakíqari qímannimariasas máridaqa. Mi-anaamuru ufánakíqari nári sía írimariafanoo maraquna afeeka fannoo dadaaqifaqa mi-ufána óosana sía aiqámausa írimaria kooroo ifáranoo.

³¹ Ínnee ínneeqa írirana Ánutuna afeekannái narí nímira afeeka óosana óosana faqa akoofásaikirana óosana óosana faqa misáúqakinaana úriqararana kai ummárararee qímasee afeekaíkiyaqa. Dóo qinée mi-firaa uriqarara oosana uqanna maaqóo kooroo ianáura.

Naríara naríara nímuqusira óosanara qídanoo.

13 Mi-firaaqoo uriqarara oosaná koorooiráfa maaqímminoo máridanoo, faiqí ánaasee aiqámausa naríara naríara úriqarara ainainee qímasee misára nímuqusirafa mifá miná máridanoo. Qinée qeeqá Ánutuna maraquna afeekannái ánaamuru moómoo máqanna ufakíqari sía íria maria ufanakíqari faqa qangiroo ufakíqari faqa Yísuna ufara suqíranaki qímannimunanoo qeeqá qímuqusaki faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára nímuqusirafa sía márifafa qeeqá kai qeeqá firaa ufatia fífau kámmee kámmee qídaqa.

² Ánutuna maraquna fannoo óosana óosana afeeka qíminaqa qinée qeeqá kai Ánutuna ufa ámiqimasee qímannimianaqee qinée aiqáma ainainara irisée aiqáma kukéeqara ainainara irisée fee, qinée qeeqá Yísuna saqárikirafa afeeka márinaqee áaqana moo máfi moosáa quqánauree, mi-aiqama ainaina afeekáfa qiqá daundurái afeekaíkiyanoo faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára qímuqusirafa sía márifafa qinée sía máridara foora máridaqa.

³ Qinée qeeqá aiqáma ainainatia maréeqee aináina síaisa káqi nímiqee qeeqá qífaaqa faqa maréeqee idáki áquanauree miqídaqa faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára qímuqusirafa sía qiní daundurái márifafa mi-ainainaqandá sía qiní dadaaqianára miqídaqa.

⁴ Faiqí ánaaseera úriqarara ainainee qímasee misára qímuqusirana qinée Pauroosa kooroo ianáura. Faiqí ánaaseera nímuqusirafa maaqímminoo máriannoo, reendenámmandee ubiqáfi misá úfa írirafa máriannoo, fífimmasee faiqí ánaaseera qímannimirafa máriannoo. Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía rairaiqírafafa máriannoo, sía naríara óori uqéerasee máriannoo, sía narí amooqírafafa máriannoo. ⁵ Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía adi námufafa máriafa máridanoo sía naríara kai írimarifa máridanoo, sía dauní kaukaatufa qímarifa máridanoo, sía akaqáusa mandáikámmamaqaanara irimáree fímarifa máridanoo. ⁶ Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía mandóosanara asasídanoo kúqaa ánoona ufa qíranara asasídanoo. ⁷ Faiqí ánaaseera nímuqusirafa sía minnísee fínanoo ákooqaidanoo, misá miná mandáikammamaqáafanoo káqi kai irisée minní

sáidanoo, faiqí ánaaseera ámiqira írirana irimáree fímarinafa faqa áaqainausakiara sía misára taikée foo qírafafa faqa óosana óosana ainaina ámiafanoo reendenámambi ubiqáfi káqi mi-manda oosanná fee ámiqira óosana fee káqi mara máree fímarifanoo ámuqusirafa miqímminoo máridanoo.

⁸ Faiqí ánaaseera nímuqusirafa náaru náaru márika ainaina máridanoo sía taikárafafa máridanoo. Maqee kámuqoo Ánutuna maraquna akaqáusa náakifaqa ámiqimasee qímannimirafa maqee máridanoo úfaasu ainainá kai máridanoo. Akaqáusa sía nári írimaria ufana qímannimirafa máridanoo mifá faqa taikáannoo, ámiqira írirafa máridanoo márinoo áiqaráannoo. ⁹ Ánutufa maqee qímimari írirafa faqa qímimarifaqa faiqí ánaasee qímannimira ufa faqa maqee átisaa máridanoo. ¹⁰ Kásooqaqee Yísufa qúmira áukuana firafá aniráinanoo maqee átisaa márifafa taikáfuanoo.

¹¹ Qinée Pauroosa faiqí ánaaqi máriafanna kamuqoo qiní ufa faqa qiní dídirafa faqa qiní írirafa faqa faiqí ánaaqindi márinau, maqee faiqí kámmambunanoo faiqí ánaaqi írirafa dóo taikáfinoo. Yísufa qúmuaninna aukuanna miqíkai íannoo. ¹² (Pauroofa máru aukuanna mandá tanuka kai márinau. Mi-manda tanukána kíkiqusidanoo maa-ufána qinau.) Maasá tánukaki qeeqá dóori qáfaiadaqa sía ámiqimmandee qeeqá qimana qáfaiadaqa. Maasá maqee qáfee marúnafa miqíraná áti kai qáfaiadaqa, Yísufa qúmminna aukuanna maasá miná faqa narí óori narí óori andeeqásee qáfaanura. Maqee márunna írirafa áti kai máridanoo, Yísufa qúmminna aukuanna maasá írirafa ánoona máriannoo. Miqóo maasá írirafa Ánutufa maasára ámiqimasee írindee kai ínoo ánoona írirafa maasáki faqa máriannoo.

¹³ Dóo maqee kámuqoo maa-qaaramoo ainainná kai máridanoo. Yísunasaa írirana rusírana faqa náaru kambíqaaninnanara asasamándeefeeseerana faqa faiqí ánaaseera faqa Ánutunara faqa úriqarara ainainee qímasee misára nímuqusirana minamúfa kai maqee kámuqoo káqi máridaqa misákiqari nímuqusirafa kai úriqararafa máridanoo.

Kafáa ámiqimmasee Ánutuna maraquna dadaaqíranara qídanoo.

14 Faiqí ánaaseera nímuqusirafa úriqararafa máridanoo fee qídaqa minára ínni Koorinti máqannaasa qímannimidaqa, Ínnee minára irisée faiqí ánaaseera nímuqusirafa máraanauree qímaseeqa miná márarara kai kadáapiruaqa. Ánutuna maraquna ními mari afeeka óosana óosana faqa akoofásaikirana óosana óosana faqa, mináuqa faqa ínnee ínneeqa írirana ummárararee qímasee afeekaíkiyaqa. Miqídaqa faiqí ánaasee Ánutuna ufa qímannimira afeeka minára úriqarara fee qímasee firaaqóo randásee máraaqa. ² Faiqí moó fannoo narí sía írinna ánaamurusa ufakíqari qímannimimarifa sía faiqífau qímannimidanooofau Ánutuna faqa ufa qídanoo. Faiqí sía miná ufa íridaqa moosá ufa márifafa. Mifá Ánutuna

maraquna afeekannái kukéeqara ánoona ufa qídanoo. ³ Faiqí moó fannoo Ánutuna maraquna fannoo dadaaqifanóo Ánutuna ufa narí ufakíqari qímannimifannoo nímuqusaki mandáikisa miná ufa íriafannoo dadaaqírana faqa poodúqarana faqa ámiqi ámiqirana faqa máraidaqa. ⁴ Moosá ufakíqari narí sía íri maria ufanakíqari qímannimimari fasiqafa narí kai narí dadaaqídanoo, Ánutuna ufa narí ufakíqari qímannimimarifa aiqáma Yísuna ufara suqímariasa dadaaqídanoo uqéeraidanoo.

⁵ Qinée ínniara ánaamuru ufakíqari sía írianakíqari aiqámausa minakíqari ufa qiaqée qídaqa. Mi-oosanná úriqararafa maaqímminoo máridanoo Ánutuna ufa narí ufakíqari qímannimirafa Ánutuna maraquna nímmarifa qinée ínniara minára firaaqóo qiaqée qídaqa rídaqa. Ánutuna ufa narí ufakíqari qímannimimarifa úriqararafa máridanoo, ánaamuru ufakíqari sía íria ufanakíqari qímarifa uréeqarafa máridanoo, mi-moo ufánakíqari qímarinnana faiqí moó fannoo anirée narí ufakíqari mi-ufána qímanniminnanoo andeeqásee írifannoo amaná máriannoo miqímasee Yísuna ufara suqímariasa dadaaqírana máreefaranoo.

⁶ Óo qiní qíkaqaafasaa kásooqaqee ínnee iannái óonureeqa ánaamuru ufakíqari qímannimisee náqimandee dadaaqianáuree. Sía dadaaqírafa máriannoo. Ánutuna maraquna fannoo aamúaqira ufa qímannimira fee, qímannimiranee, írira ufa fee Ánutuna maraquna dadaaqírafa ufa qímannira fee naamúaqira ufa fee narí ufakíqari qímannimianaqa aiqámausa dadaaqírana máreefaranoo. Moosá ufakíqari sía dadaaqírana máreefaranoo.

⁷ Fífaú sía kási marí ainainna ufíreena faqa kookáanuru faqa piripúnna faqa máriafaqa sía mináúqakíqari ámiqimmandee fuaqáidaqa minakíqari idí sía ámiqimmandee fuaqáifannoo idírainna fasiqa anaaseesa náqi fee mándee írifaree, sía írifara. ⁸ Rákira karaambaiqa fannoo sía ámiqimánde kaanina uqéeraifaqa náqimandee rákirana aiqámausa uqéereefaree, sía uqéere faranoo. ⁹ Ínnee miqíkai íqa maraquna fannoo náakinaqa ánaamuru ufakíqari sía írianakíqari ufa qífaqa náqimasee aní ufa óosana írifaree sía uqanna írifaranoo. Aní ufa fannoo fífaú úfaira foora úqídanoo. ¹⁰ Maa-maqa maaqánakina moómoosa ufa máridanoo aiqámausakina misá ufa ánoona máridanoo. ¹¹ Ánaamuru moó fannoo fíndifi narí ufakíqari qiní qímaqimifaqa qinée síamma írianaura. Qinée mi-fasiqánara ánaamuru fee qianá mifá qiníara ánaamuru fee qíannoo. ¹² Ínnee Koorinti máqannaasa káaqa Ánutuna maraquna fannoo nímmarimari afeekanara kai firaaqóo rímariasa máriaafannoo. Mi-afeeka íriránakíqari maanára kai afeekaíkiqa. Yísuna ufara suqímariasa misára dadaaqíqira firaaqóo uqéere maría ainainnára kai nídinaqa uqéeraaqeera qídaqa.

¹³ Faiqí moó fannoo maraqunannái ánaamuru ufakíqari qímannimidanoo narí faqa faiqí ánaasee faqa sía írifannoo kafáa Ánutunara innaaru qínanoo moo áfeeka áminanoo sía írimaria ufanakíqari qímarina

na ánoona irisée quandásee kooroommásee kafáa narí ufakíqari qímannimianaqa dóo íriaqeera.

¹⁴ Maraquna fannoo dadaaqínaqa sía íria ufanakíqari innaaru qínanoo qiní qimana fannoo kai kúqaa innaaru qíannoo qiqá írirafa sía innaaru qíannoo.

¹⁵ Qinée minára náqi fee qianáuree qinée maaqímminanaura, qinée qeeqá qimana faqa qeeqá íriranannai faqa innaaru qianáura. Qinée Ánutunara idí ráidaqa qeeqá qimanannái faqa qeeqá íriranannai faqa Ánutunara idí raanáura. ¹⁶ Ínnee Yísuna ufara suqímariasa suqímarifannoo moó fannoo Ánutuna maraquna fannoo áakinanoo narí amana fannoo kai ánaamuru ufakíqari innaaru qínanoo moo káqi qee fasiqa fannoo ani márida íridanoo náqimasee mifá iriséenoo Ánutunara mifá faqa eedóo qíannoo fee. Mifá sía uqanna amaná aní ufa óosanara íriannoo. ¹⁷ Aní Ánutunara dúfi dúfi qíra ufa ámiqimmasee qínanoo moo fásíqa fannoo sía ámiqimasee írinanoo aní ufa fannoo sía miná dadaaqíannoo.

¹⁸ Qinée Pauroosa maanára Ánutunara dúfi dúfi qídaqa, qinée firaaqóo moómoo kari ínni fíqaramásee ánaamuru ufakíqari dáadumai máridaqa innaaru qídaqa. ¹⁹ Yísuna ufara suqímariasa suqídaqa qinée sía miqídaqa. Misáki máridaqa narí ufakíqari misá naamúaqianee qídaqa moodáannai qísauku ufa kái amana kái qúsa qímannimiranara dídídanoo. Moosá ufakíqari misá sía íri maria ufanakíqari kísaaqasaa qímannimianaqa sía íri foora qíkooqaidanoo.

²⁰ Óo qiní qíkaqaafasaa sía ínni írirafa faiqi ánaaqi íriranara foora máriani, faiqí firaaqá íriranara foora máriani. Óosana óosana mandainainara minára kai ínni írirafa faiqi ánaaqindíara foora nisakadikí qikairí síaisa máriaqa. ²¹ Tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau.

Karaambáiqqa qínnoo qinée maa-maqannáasa qímannimianaura.

Qinée ánaamuru ufa qímariasa niqiqáanaqa qímannimifaranoo.

Qinée ánaamuru nífaurunna qímannimianaura.

Qiní qíku qísauku aiqáma mi-ufána irisée níkoqainaaqa sía írifaranoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqímminoo máriafaqa qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa.

²² Qinée maraqunannái ánaamuru ufa qíranara maaqí qídaqa Yísunara sía írimariasas irisée minára kúqaa fee qiaqée qímasee náriara Ánutuna nárira ufa ámeemaana márianara íriaqeera mi-ufáfa máridanoo. Yísunara dóo írimariasas sía misárau máridanoo, dóo misá íridaqa. Maraqunannái Ánutuna ufa narí ufakíqari qímannimirafa Yísuna ufa írimariasas íriaqee ainainna máridanoo, miná ufa sía írimarinausa sía miná írifaranoo miná ánoonara randée faranoo.

²³ Yísuna ufara suqímariasa aiqáma suqúsee máridaqa aiqámausa moodáa kari ánaamuru ufakíqari dapi dapi ufa qímarifannoo káiqee fasiqa fee aamína fasiqa fee minakí ani kéeqafiqqa ínniara fúrufari maríasee qímasee sandáannoo. ²⁴ Aiqa mausa suqídaqa Ánutuna ufa narí ufakíqari narí qímami narí qí-

mami qímarifanoo káqíqee fasiqa fee aamína fasiqa fee ínniki kéeqafinoo írinoo narí mandóosanara aundurái óonumafi írinnoo. Narí írinnufafa narí raqúru ámiannoo. ²⁵ Narí mandírirafa aundurái kukéeqanoo márínafa aiqáma kooroomámbinanoo mifá anuka kummárammafinoo Ánutuna amooqídanoo maaqí qiannoo kúqaa Ánutufa maaqóo ínni faqa márídanoo fee qiannoo.

Yísunara suqíranaki andeeqáaqeera qídanoo.

²⁶ Óo qiní qíkaqaafasaa uqa, máq qinée qúnna ufana ánoona koorooianáura. Ínnee innaaru qírafee qímasee suqídaqa moó fannoo idí moo óosana áraannoo moó fannoo naamúaqira ufa óosana áraannoo, moó fannoo Ánutunaindaraa ufa irisée qímannimianoo moó fannoo ánaamuru ufakíqari qímannimiansainanoo moo fásiqa maraquna fannoo dadaaqínanoo mi-ufána ánoona kooroománnimiannoo. Aiqáma ainaina Yísuna ufara suqímariasa dadaaqírafá kai máríani. ²⁷ Misá ánaamuru ufakíqari qímannimiani qímasee qaaraqánda kai fee qaaramoo kai fíndifinana moodáa moodáa fannoo kai qímannimiaqa, miqóoqari moó fannoo misá úfa ánoona nári ufakíqari kooroommásee qímannimiani. ²⁸ Yísuna ufara suqíranaki koorooímarinna fasiqafa sía márínana sía ánaamuru ufakíqari qímannimiani. Narí kai narí aundurákíqari Ánutuna faqa ufa qínafa amaná narí kai qíani. ²⁹ Qaaraqánda fee qaaramoo fee Ánutufa ufa níminnana qífaqa aiqámausa suqímariasa irisée misá ufa rainá rainámmasee írifaqa. ³⁰ Ínni ufa suqíranaki faiqí moó fannoo óoqu márínafa Ánutunaindaraa ufa marasáinanoo ufa qímanniminna fasiqafa óoqu márínanoo mifá fíndifi qímannimiannoo.

³¹ Ínnee aiqáma amaná Ánutuna ufa qímannimiaqa moodáa kai moodáa kai fíndifidaqa amaná qímannimifaranoo, miqímandaiifaqa aiqámausa misá írirana iriséeqa dadaaqírana márefaranoo.

³² Maraquna fannoo ínni náakífaqa Ánutuna ufa qímannimirana dadaaqírana nímiifaqa sía dapi dápi fúru-fariaqa ínnee ínnee qá kai ínnee qá nífauru naundurásaa rakísimariasa máríanara ámiqimasee rakísifaqa. ³³ Ánutufa sía maasára dapi dápi fúrufariranki máríaqeera dáarama quqéeno asooáranaki andeeqásee máríaqeera dáarama narí úfa íriranaki quqéeno. Ánutuna ufara suqímariasa máaqanna máaqana moodáa óosana qímannimifanaqa máree maríafaqa ínni faqa qímannimidaqa. ³⁴ Yísuna ufara suqíranaki ánaasee sía fíndifi ufa qímannimiaqa, káqi óoqufaaqee máríafaqa. Yuda máqannaasa sándufamau kai fíqa faiqí ufa ámeemaaná kai máríafaqa. ³⁵ Ánaasee moo áinainara íríraree qímaseeno sía páamma qímasee írannoo, kásooqaqeenoo máaqaki óonureeno narí afaaqisáa írannoo. Yísuna ufara suqíranaki ánaasee fíndifi ufa qínafa asaurírafa máríannoo.

(Koorinti máqannaasa akaqáusa Pauroona ufara sía anoona ufa fee qímasee nári íriranamau fímarufanoo

Pauroofa minára maaqí qímasee qímanniminoo qin-au.)

³⁶ Óo Koorinti máqannaasa Ánutuna ufa fannoo ín-nikiqari fee indaarú kambíqeenoo fee ínnee ínnee qara maasá kai máreeunoo fee qídee. ³⁷ Ínnikqari moo fásiqa fannoo naríara Ánutuna tamummáqara fasiqausee qímaseeno fee maraquna qímimari afeekana faqaasee qímaseeno fee mi-fasiqáfa qinée Pauroosa ákara rúmannimunnufanara kúqaa Ánutuna naamúaqira ufa fee qínafa ánoona máríannoo. Qiní maa-ufánara sía írídee qínafa ínnee minára únna qíra fasiqa márídanoo fee qímasee miná ufa faqa sía írifaqa.

³⁹ Óo qiní qíkaqaafasaa Koorinti máqannaasa ínnee qá Ánutuna ufa faiqí ánaasee qímannimiranara máraanauree qímasee afeekaikída miná márarara kai kadápiruaqa, akaqáusa sía írímariya ufanakíqari maraqunanná qímannimifaqa sía qáoo qiaqa. ⁴⁰ Ínnee ufa suqíranaki íriranamau kai andeeqásee maqee maqee fuaqa.

Yísufa kúqíranakíqari fíndifunara koorooídanoo.

15 Óo qiní qíkaqaafasaa óoqai qinée Pauroosa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimifannana, ínnee miná irisée maqéeiafanoo ínni írirafa minásaa rusísoofa mapukínoo márínara ínni náaqoo áuqaidaqa. ² Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimifannana, ínnee miná rakísi mapukú qumáreeqa innaarúnai asumu márírana máree maríafanoo. Ábee ínnee indaarú kúqaa fee íríqee íqau únna qímasee írídee qifáara.

³ Qinée sía qinée qeeqá ufa káifau qímannimifannanau. Yísuna áiku ásauku máríannaindari ánu ufana firaqóo úriqarara ufa qímannimifannana. Mi-ufána óosana maaqímminoo márídanoo. Ásauku mundírafa tamummáqara fasiqauqa ákarakinaa ufamau fínoo maasá mandáinainara kuquqímaqanau. ⁴ Kuqufufaqa misá miná írí akúndamásoofanoo qaaramoo fáasaana márínoo tamummáqara fasiqa ákarakinaa ufamau fínoo kúqíranakíqari fíndifinau. ⁵ Fíndifufanoo Peetooroona áfusaa koorooínoo miqóoqari qísaukuqara taikáseenoo qíkunní óoqu qaaraqánda máreenoo niqíqáaninna fasiqausa aiqáma nífusaa kooroufaqa qáfaqau. ⁶ Qáfamasoofanoo miqóoqari narí ufa írímariusa fáifa handaréeta fasiqa anaesee moómoo uqanna nífusaa moodáa kari kai kooroo inau. Misá uqakíqari akaqáusa asooqáqee kuqufufaqa, moómoo káqi márídaqa. ⁷ Miqóoqari Yísufa Yameesana áfusaa kooroomámbinoo miqóoqari niqíqáaninna fasiqausa nífusaa kooroomámbinoo qímanniminau.

⁸ Ínaaqianna uqanna qiní Pauroosa qífusaa faqa koorooínáu. Qinée dáaduma uqanna moo óosanakíqari ámaneendaraasa eedádera foorá máríafanausa márídaqa Yísufa qiní qífusaa kambíqoofaqa qáfaqiafana. ⁹ Qinée Yísufa niqíqoo fásiqausakina uréeqarusa márídaqa. Qinée Ánutuna ufara suqímariasa aupúrarana nímiafanausa márúnnanara náqi fee ifaqée misá qiníara Yísufa niqíqoo fasiqafee qída

fee, sía qinée misá nimana máridaqa. ¹⁰ Ánutufa sía qiní uréeqaranara írinoo káqi narí áfauaranannai qiní maréeqeenoo narí niqiqoo fásiquasaki quqáqíséenoo ufa qímannimiannee afeeka qímufanoo sía qiníki mandáikinau. Qinée aiqáma niqiqoo fásiquasa úri-naaqaramásee faiqí ánaaseeki maqúsa maqusa kadáapiriqa, sía qeeqá kaifau miqídau Ánutufa qímu afeekáfa qiníki kásinara miqídaqa. ¹¹ Yísufa maasára kúqinoo fíndifunara qímannimunnufana akaqá niqiqoo fásiquasa nóokinaanee írídee qiní dóokinaanee írídee, mi-ufána kai maasá qímannimisaaafanaqa minásaa ínnei írirafa rusínoo máridanoo.

Maasá kúqiranakinaana fíndifuannánara qídanoo.

¹² Maasá ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifunara maasá qímannimafanaqa ínnikiqari akaqáusa náqimasee kúqirausara sía fíndififaranoo fee qída fee. ¹³ Kúqirausa kásooqaqee sía kúqiranakiqari fíndifirifánoofau ásauku mundírafa miqí kai ínóofau sía fíndifu qini. ¹⁴ Óoqai ásauku mundírafa kúqiranakiqari sía fíndifinaqau maasá qímannimira úfafa sía márinaqau sía qímannimunáiqini, ínnee ínneeqa írirana rusímari ainainafa sía máriqini. ¹⁵ Kúqirausa kúqiranakiqari sía fíndififanoofau ásauku mundírafa faqa sía fíndi fiqini. Ánutunara ásauku mundírana kúqiranakiqari uqéeree foo qíafannanara kúqirausa kúqiranakiqari sía fíndififaqau maasá qímannimifanna ufanara únna ufa fee qini. ¹⁶ Kúqirausa sía fíndi fífaqau ásauku mundírafa faqa sía fíndifiqini. ¹⁷ Ásauku mundírafa kúqiranakiqari sía fíndifinaqau ínniqa saqárikirafa kai fífau ainainara foora sía mári ainainnaki faqa ínnee ínneeqa mandáinainaki káqi auíamakifau fúrufarammiaqini. ¹⁸ Kúqirausa kúqiranakiqari sía fíndififaqau moómoosa ásauku mundíranasaa írirana rusísaida kúqimariasaa sía innaarúnai fini auíamakifau fúrufariaqini. ¹⁹ Maasá maaqóo márunna kámuqoorá kai iriséfau ásauku mundírana minásaa írirana rusídau, maasá mandáinaina firaafá máriqini, aiqáma máqannaasa maqá afaaqasása máriasakiqari maasá dinee teeroo úriqaranoo máriqini.

²⁰ Ánoona ufa maaqímminoo máridanoo. Dóo kúqaa ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndi finau, miná fíndifirafa maasá kúqirausa fíndifirana qíma afeekaikídanoo mapukídanoo. Dóo kúqaa máridanoo. ²¹ Óoqai indaarú moodáa fasiqannai kai kúqirana kambíqanau, miqí kai ínnoo moodáa fasiqannai kúqiranakiqari fíndifirafa kambíqanau. ²² Maasá aiqáma fasiqa anaasee Adamana faiqi námu márunnanara kúqidaqa, miqíkai ínnoo ásauku mundírana faiqi námu márianara Ánutufa misá kúqiranakinaana uqéera quqáannoo. ²³ Sía dapi dápi Ánutufa kúqiranaki uqéeraannoo andeeqáseenoo mara fíndifuannoo, ásauku mundírana náree dóo mara fíndifumáqoofanoo máridanoo miqóoqari mifá qúminna aukuaana miná áiku ásauku maréeqee fíndifumánnimaqaannoo. ²⁴ ²⁵ Ánutufa narí ásauku mundírana mapukú amaqaáseenoo qímaminau. Anée aiqáma ainainasaa rakísimaree fímarinaqa qinée Ánutusa aiqáma namuqáa áfaannainaina maréeqeeqa aní

ásauku mundírana áramandunnai quqásaanana anée maqá mámmaaqai radámusainaqa kaifáa rakísianauranoo. ²⁶ Ínaaqianna radámuaninna namuqaafa kúqirafa máridanoo miná faqa radámuannoo. (v 24) Miqóo taikárafa kambíqaannoo Ásauku mundírafa áfaannauqa úriqarararusa faqa misá faiqí firaasá faqa misá afeeka fasiqauqa aiqáma maréeqeenoo narí áramandunnai quqáseenoo radámuseenoo narí quqúsakinaasa aiqámausa maréeqeenoo narí ákoona ámianoo.

²⁷ Tamummáqara fasiqausa ákarakinaafa minára maaqímminoo máridanoo.

Ánutufa aiqáma ainaina miná áramandunnai kai quqáannoo fee qídanoo.

Tamummáqara fasiqa minára miqí qímasoofaqa qinée minára maaqí qídaqa. Ánutufa aiqáma ainaina miná áramandunnai quqáree qídanoo sía naríarau miná áramandunnai quqáree qídaqinoofau. ²⁸ Ánutufa aiqáma ainaina maréeqeenoo ásauku mundírana rakísirana ámeemaanaí quqásainanoo ásauku mundírafa miná ámaaku fannoo quándaki Ánutuna áramandunnai narí kéeqaannoo, aiqáma ainaina quqóona áramandunnai kéeqafinanoo miqóoqari Ánutufa aiqáma ainainatia uqanna úriqararafa máriannoo.

(Pauroofa máru aukuaana faiqí moó fannoo Yísuna ufa írimarufa sía nammári márarai kuqfufanoo moó fannoo qaara kari nammári máree márinau. Mifá naríara faqa kúqunara faqa máree marínau. Mi-aukuanná mi-oosannára Pauroofa qímannimirara maaqí qinau.)

²⁹ Ínni Koorinti máqannaasaki kúqirausara nammári máree marusara misára náqi fee qianáuree. Kúqirausa kúqiranaki sía fíndifuafaqa ínnee nánaree fífau misáree qímasaida fífau nammári máraidee. Ínnee yánee dadaaqídee miqídee. ³⁰ Maasára faqa írifaqa maasá Yísuna ufa sáara aiqáma faasaana moómoo kari aupúrarana nárirana eeráirirana máridaqa. ³¹ Qiní qíkaqaafasaa, qinée aiqáma faasaana kúqiranara aniráannoo qídaqa eeráiridaqa. Qinée sía káiqaesa maaná koorooídaqa. Ínnee maasá karaambáiqá ásauku mundírana Yísunaki fímaríanara nimooídaqa minára kai kooroománnimidaqa.

(Pauroona aukuaana Roomma máqannaasa sía Yísuna ufa írimariasaa nári óosana máridaqa faiqí ánaasee qáfaifanoo adíafaa íanifee qímasee óoni faandamuraki faiqí faqa káasau aandau faqa mara quqásoofaqa rákimariqau. Yísuna ufa írimarua úfafa taikáanifeera mara quqásoofanoo káasau aandau naru néemarinau. Pauroofa minára iriséenoo Koorinti máqannaasa qímannimidanoo miná kíkiqusimarinau. Koorinti máqusanaasa maa-ufána qímanniminoo qinau.)

³² Qinée Pauroosa Eefeesusa máqusai káasau aandaura foora máruafaqa misá faqa rákimariqiafana. Kúqirausa sía kúqiranakiqari fíndififaqau qinée maaqóo Eefeesusa máqusai mi-fasiqáusa faqa rákidaqa nána ainainee máraanauree qímasee misá faqa rákiquiafana, fífau maaqóo mária fasiqaanaaseesa

qíqafaqee qímasee fee rákiqiafana. Óo sía miqí qíafana. Kúqaa kúqiranakiqari fíndi fuanáuree qídaqa miqí qiafana. Faiqí firaasá únna ufa moó minára maaqímminoo máridanoo. Dúna maasá kúquanna nara maqee nárana nammári móomoo náa. Qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Kúqirausa kúqiranakiqari sía fíndififaqau ánoonammifooqíni, fíndififanoo únna qímariafanoo.

³³ Ínnee sía mi-unna ufána íriaqa,

Moo ámaana ufa minára maaqí qídanoo, Mandóosana máree maría áqoondisa ínni márirana putaamánnimaaqéefaranoo.

³⁴ Ínnee Koorinti máqannaasaki akaqáusa kúqirausa sía fíndifi maría ufana qímariasa ínni putaamánnimaaqifaqa ínnee misá mandóosana maraséeqa fúru-farirana máree maríafanoo. Ínnee miná minnísee kafáa andeeqára írirana marasée ínneeqa mandóosana quqásee andeeqáramau fuaqa. Ínneeqa nisaurúqa ínnikiqari akaqáusa Ánutuna afeekara sía ámiqimasee íri márifanoo káqi meerámau írirana íri-mariafanoo.

Maasá kúqiranakiqari fíndifuanna qífaaqanara qídanoo.

³⁵ Ínniki moó fannoo kúqirausa fíndi fíranara maaqí qiannoo, kúqirausa dóo putaámmminoo máridanoo náqimasee fee fíndi fífáree, nána afaaqee fíndi fúanoo fee. ³⁶ Anée fúru-farimarianafa mi-ufána qímariananoo. Anée nandí úmmaqusainanoo sía aaqee kambíqaannoo mifá putaa mámbinanoo miná uapáaqi fannoo ínaaqiana kambíqaannoo. ³⁷ Ínnee sakuma qaqama fée moo nárana qaqama fée úmmaqidaqa sía nárana faqa ámanee faqa úmmaqi maríafanoo qaqama kái úmmaqi maríafanoo. Úmmaqusaafanoo sía qaqama kai kambíqaidanoo nárana ánoona namufaqa ámanee namufaqa kambíqifaqa qáfee maríafanoo. ³⁸ Ánutufa narí írirannanai aiqáma áadu áadu qaqama narí áadu áadu kambíqaaninnana ánoona namufaqa ámanee namufaqa nímidanoo. Ánutufa aiqáma qaqama andeeqásee narí kai ánoona ámidanoo.

³⁹ Kásimari ainaina nimaqí miqí kai ídanoo sía aiqáma moodáa nimaqí faqaasa máridaqa. Faiqí moo nímaqi faqaasa máridaqa aandáyu moo nímaqí faqaasa máridaqa, ufini moo nímaqi faqaasa máridaqa, noodáanna moo nímaqi faqaasa máridaqa.

⁴⁰ Innaarúnaindaraa nifaaqa faqaasa faqa maqásaaqaraa nifaaqa faqaasa faqa áaduma máridaqa. Innaarúnaindaraa nifaaqa áreenarafa moó máridanoo maqásaa qaraasa nifaaqa aréenarafa moó máridanoo. ⁴¹ Súani afu narí aréenarafa áaduma moó máridanoo, quqoona narí aréenarafa áaduma moó máridanoo, fásau narí aréenarafa áaduma moó máridanoo, fásau misáki faqa áadu áadu áreenarafa máridaqa.

⁴² Kásooqaqee kúqirausa kúqiranakiqari fíndififanoo miqímminoo máriannoo. Faiqí ánaasee kuquffifanoo miná ír ákundee maríafa maqásaaqaraafa maqá máridanoo. Kúqiranakiqari Ánutufa uqéerasainanoo mi-

afaaqáfa náaru náaru márira afaaqa máriannoo.

⁴³ Níkundee marí nifaaqafa ummooqúkidanoo mandáikidanoo, kásooqaqee kúqiranakiqari Ánutufa uqéerasainanoo áfu qáfainanoo idaaqírafa ámiqirafa afeeká máriannoo. ⁴⁴ Níkundee maría nifaaqafa maqásaaqaraa nifaaqa úfaasu máriafa máridanoo. Ánutufa uqéerasainanoo náaru márianinna innaarúnai nifaaqa máriannoo. Maqásaa nifaaqa úfaasu nifaaqa maaqóo máriana amana kái máriafa máridanoo. Mifá márinanoo innaarúna náaruara máriafa nifaaqa amana kái máriafa kúqaa máriannoo.

⁴⁵ Tamummáqara fasiqauqa ákara minára maaqímminoo máridanoo.

Indaarúqaa fasiqa Adamafa kásimaruna áuquqoofa márinau.

Qínée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Adamana ánaaqianna fasiqa Yísufa maqee márirana faqa náaru márirana faqa nímmari maraqunafa máridanoo. ⁴⁶ Sía náaru márirafa náaru kambíqaidanoo maqásaaqaraafa náaree kambíqaidanoo, miqóoqari kai náaru márirafa kambíqaidanoo. ⁴⁷ Indaarúqaa Adamafa maqásaaqaraa kookoomannái áuqirafa márinau. Ínaaqianna Adamafa Yísufa innaarúnaindari qúminau. ⁴⁸ Maqásaaqaraasa narí níkoona Adamana fooqáasa maqá nifaaqafaqaasa máridaqa. Innaarúnai fímariasa innaarúnaindaraa fasiqa Yísuna afaaqikírausa márifaranoo. ⁴⁹ Maqee maasá maqán-nai áuqira fasiqa afaaqa afisíqa moodáa karámmiqa máridaqa kásooqaqee maasá miqíkai másee innaarúnaindaraa fasiqa afaaqa afisúsee miqí kai íqa moodáa karákaimmianaura.

⁵⁰ Óo qiní qíkaqaafasaa qiní Pauroosa ufa ánoona maaqímminoo máridanoo. Faiqí nimaqí faqaasa faqa fidíka faqaasa faqa sía Ánutuna quqúsaki kéeqafifanoo náida nímiannoo. Úfaasu maqásaa ainaina faqa sía amana náaru márirana máraannoo.

⁵¹ Ínnee ámiqimmandee íriaqa, kukéeqara ufa qímannimianaura, maasá sía aiqáma kúquanaura. Qúsasaa uqanna Ánutufa tautúmaqimaqáseenoo maasá moo kámaakamma qímaqannoo. ⁵² Nífu tasúnduna tasúnduna káqi káqi ídanoo miqírafa kai ínaaqianna ufíreena fannoo fuaqáinanoo Ánutufa maasá moo kámaakamma qímaqannoo. Mi-ufíreena fuaqásainanoo kúqirausa minakíqari náaru máriafa nifaaqa faqaasa fíndififanoo maasá aiqáma moo kámma qímaqannoo. ⁵³ Úfaasu maqásaa nifaaqa faqa sía káqi óoru fífaranoo náaru márirana náaree afisúmareeqa óoru fífaranoo. Káqi máriasa kúqifandinausa misá afeeka nipata náaree afisúmaree amaná innaarúnai óoru fífaranoo. ⁵⁴ Úfaasu maqásaaqaraa nipata faqaasa kúqifandinausa náaru máriafa nifaaqa sía kúqimaria nifaaqána afisúmareeqa dóo miqóo óo-queenáasa ákara ánoona kambíqaannoo. Misá maaqí qiqau.

Ánutufa dóo kúqirana aiqáma nambíqama taikáseenoo miná úraaqáranoo máridanoo.

Kúqirana rafáaqafírafa dóo taikéeno.

Kafáa moo ákarakinaa ufa minára maaqí qídanoo.

⁵⁵ Óo kúqirafa maasá rafáaqa fímarianafa aní úriqarara afeeka yáifee máridanoo. Dóo taikéenoo.

Óo kúqirafa aní aupúrara afeeka maasá qímimarianafa yáifee máridanoo. Dóo taikéenoo.

⁵⁶ Ákara miqínoo márifaqa qiné Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maasá aiqámausa mandóosana fannoo kai aupúrara afeeka kuqirana ámifanoo dóo kúqirafa maasá dáridanoo. Kafáa mandáinaina fannoo miná nárira afeeka Ánutuna nímaarusira sándufakiqari kambíqaidanoo. ⁵⁷ Óo Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqa. Maasá ínni sáimbaqa karaambáiqua ásauku mundírana Yísunannai kúqirana faqa mandáinaina faqa maasá úriqaraqa márídaqa.

⁵⁸ Óo qiní qíkaqaafasaa dóo minára iriséeqa sía kási kásiqa mapukúseeqa atukaráqa máriaqa. Karaambáiqua márirana nírana máriana maqee maqee minakí kai nóori runúsee máriaqa. Karaambáiqua márirana níranakí márianara aiqáma saika náaru márira anoona márifa máridanoo karaambáiqua márirana nírana sía moó fannoo ánoona síaifa máridanoo. Ánoona márifa kai máridanoo.

Ánutuna ufa írimariasaa sárauqinana dadaaqíranara qídanoo.

16 Óo Koorinti máqannaasa ínnée Yudeea máqa maaqaki Ánutuna saiká máree maríasa nárana sárauqi márianara munnimma káqi nímiranara qiní iraa faqa minára ínni qímannimidaqa. Qiné Karatia máqa maaqaki Yísuna ufara suqímarusa qímannimifannaqoo miqóo kai fuaqa.

² Aiqáma amaana fáasaanasaa aiqáma fasiqa anaasee akaqá munnimma áaduma rainá quqáaqa. Narí aináinirana ákiaqara munnimma firaaná márainafa miná amana kái káqikaana quqáni káqikaana márainafa dóo narí márainafa amana kái káqikaana quqáni, qámbaana amana márainafa dóo miná amana kái quqáni, ínnée aiqáma amaanasáa amaanasáa miqíkai ídaqa rainá quqéesaifanoo innooqáfinaqa qiné ínni maqúsai óonuraanna kári munnimma suqírana sía máriani dóo fáasai suqínoo máriani. ³ Ínnée maqee andeeqára fasiqauqa mara quqásaifaqa qiné óonuránaqa mi-munnimmána faqa pásakina ákara rúmasaanaqa misá mi-pasána faqa mi-munnimmána faqa máreeqa Yeerusareenni múru káqi nímiaqa. ⁴ Ínnée qiníara faqa óoru fúannee qífaqa qiní faqammóoru fífaranoo.

Pauroofa narí fúaninnanara tipúndaarídanoo qímannimidanoo.

⁵ Qiné maaqóoqari Maseedoonia máqa maaqakina óonuree anirée iqá níni taikásee ínnée máriannai fuanáura. ⁶ Ínni maqúsai óonureeqa káqi kaaqóo kísaaqasaa ínni faqa márianauree, áukuana áiqaramáfinaqa qámbaanasaqa suara áukuana qaaramoo qúqoona ínni faqa márianauree. Dóo miqóoqari moosáa fuanáura yáifee fuanáuree maqee sía íridaqa. ⁷ Karaambáiqua eedóo qínnanara káqikaaqoo

kísaaqasaa ínni faqa márianauree qídaqa. Miqóo ínni fí ínni níndafee fíranara qídaqa.

⁸ Qiné maqee Efeesusa máqusai káqi márianaura. Yeerusareenni Yuda máqannaasa qoomáqa suqánee maru quqoonáfa aniráinaqa qiné minásaa Efeesusa máqusaindari Maseedoonia máqa maaqaki óoruree miní óonuree anirée másee miqóoqari ínnée iannái Koorinti máqusai fuanáuree qídaqa. ⁹ Maqee Efeesusa máqusai maaqóo fira saiká ánoona saika máridanoo, moómoosa qiní ufa ititée maríasa máriafaqa saikídaqa.

¹⁰ Qiné Timootinara qímannimianaura, mifá ínni maqúsai óonuránaqa ínnée miná ámiqi ámiqimmásaifanoo afaaqa quqáni, mifá qiní daanna rée marífa karaambáiqua aináiniranakí marífa máridanoo. ¹¹ Timotifa Yísuna ufa írimariasaa qiní qíkaqaafasaa uqa sáimbaqa mootínai áiquqaki maí ániraree qímasee ínni maqúsai náaree aniréeno maí qiné minára rakísi márunnannai Efeesusa máqusai ánianifeera qídaqa. Ínnée Timootinara kumaaráa fee qímaseeqa sía minára níkoo níkaa iaqa ámiqimmandee dadaaqífanoo asooáranakiqari fíndifinoo maí ániani.

¹² Dóo maqee maasá qíkaqa Apuroosana qianáuranoo. Qiné ínnée iannái qíkaqaafasaa uqa faqa namummáqee fíqa ánianneera qídaqa fuki faakí qúnano sía fídanoo ititammásee káqi máridanoo maqee sía fuanáuree sía andeeqára aukuanee qídanoo. Kásooqaqee andeeqára aukuaana kambíqafinanoo fúanoo.

Pauroona taikárana ufa.

¹³ Ínni Koorinti máqusanaasa maqee maa-ufána qímannimianaura. Ínnée maqee maqee aufárida maríafa, ínnée Yísuna saqárikiranakí minakí mapukúfina kíkíqammambuaqa ínnée maqee maqee paasóosida máriaqa, afeekaíkíqa máriaqa. ¹⁴ Ínnéeqa márídaqa aiqáma nírana márirana nímuqusí marínaqa narí dadaaqí narí dadaaqí qíqanuaqa.

¹⁵ Ínnée Sateefanasana faiqi ánaasee áiku ásaukuara írimariafanoo, misá Akaia máqa máaqakiqari óosarasee Yísuna saqárikusa máriasa márídaqa. Misá Ánutuna ufa írimariasaa aináinammánisémariasaa márídaqa, narí faiqi ánaasee faqa nári márirana minakí kai nífaaqa quqásee áuqaidaqa. Óo qiní qíkaqaafasaa uqa ínni qímannimidaqa. Miqínna fasiqana aanna réeqa miná ufamau fuaqa, akaqáusa misá dadaaqímariasa misá ufamau faqa fuaqa.

¹⁷ Mi-fasiqáfa Sateefanasafa faqa Fooratunatusafa faqa Akaikusafa faqa misá maí aniroofaqa níndafaida asasiqáfana, misára ínni Koorinti máqusanaasa áni áni aniréera foora qufaqa asasiqáfana. ¹⁸ Misá ínni asasírana nímmaríandee kai íqa qiní qímiqau. Miqíra fasiqauqara aiqámausa íriaqaana.

¹⁹ Asia máqa maaqaki Yísuna ufara suqímariasa misá ínni nímandaidaqa. Maaqóo Akuirafa faqa narí ánaaqa Pírisikira námmarífa faqa nári máaqaki Yísuna ufara suqímariasa faqa ínni firaqóo ámiqimmandee Yísuna ufa írimariasara foora ínni nímandaidaqa. ²⁰ Maaqóo

máriasa Yísuna ufa írimaria qíkaqaafasaaúqa faqa ínni nímandaidaqa. Ínnee naríara naríara níkaqafasaa fee qímasee narí ámoóqee narí ámoóqee iaqa.

²¹ Faiqí moó fannoo qiní dóokinaana iriséenoo maa-pasána ákara rínau, maa-qusa ufána átisaa qeeqá qísaukunnai ákara ruanáura. Qinée Pauroosa ínni nímandaidaqa.

²² Karaambáiqara sía ámuqusímarínafa áqurarara ufa minásaa máriannoo. Nári ufakíqari maranata, maasá ufakíqari maasá karaambáiqqa qúmuannee qí-daqa.

²³ Karaambáiqqa Yísufa narí áfaarira óosana ínni faqa nímiyani.

²⁴ Maasá aiqámausa ásauku mundírana Yísunaki máriasara irisée qiní qímuqusirafa ínniki máriani.

2 KOORINTI

¹ Ánutufa qufaqa qinée Pauroosa ásauku mundírana Yísufa niqiqoo fasiqausaikamambi márúnausa márídaqa. Qinée qeeqá qíkaqaafasaa Timootisandíri maa-akarána rúmannimaqeeqa. Ínnee Koorinti máqanna Ánutuna ufara suqímaríasa faqa aiqáma Akaia máqa maaqaki Ánutuna ufa írimaríasa faqa ínni aiqáma nímandáidaqa.

² Ánutuna ásauku mundírana maasá karaambáíqa Yísuna faqa narí ákoona Ánutuna faqa miqandá ámiqi ámiqira afaarirana faqa naundurá asoóarana faqa ínni máriani.

Pauroofa Ánutuna dúfi dúfi qímamaqaidanoo.

³ Ásauku mundírana ínnisaimbaqa karaambáíqa Yísuna akoofa Ánutufa minára maasá aiqámausa dúfi dúfi qímamaqaaqa, ínnisaimbaqara ámuqusimari qíkoofa ínnisaimbaqa qífaueemárfifa márídanoo, aiqáma dadaaqírafa mifínnaindari qúmimarífa márídanoo ínnisaimbaqa miná kai dúfi dúfi qímamaqaaqa. ⁴ Ínnisaimbaqa qeeqá daundura ummaarakí márúnnana Ánutufa mi-ummaaráníki dadaaídanoo. Ínnisaimbaqa óosana óosana ummaarakí máriasa Ánutufa ínnisaimbaqara misá dadaaqiaqé qímaseenoo ínnisaimbaqa náaree dadaaqinau. Misá dadaaqídaqa Ánutufa ínnisaimbaqa dadaaqírana qímuna miná kai maasá qumáree quándaki minánnai dadaaqídaqa. ⁵ Ásauku mundírana moómoo aupúraránaki márúfaqa maasá faqa minakí márúnanoo aupúrarana maasá faqa náida qímínoo. Miqí kai ínoo ásauku mundírafa narí dadaaqírana faqa firaaqóo maasá náida qímífaqa.

⁶ Maasá Yísuna ufasára aupúrarana márídaqa sía fífaufau márída, ínni dadaaqírana faqa innaarúnai asumu márírana máraaqeera aupúrarana márídaqa. Ásauku mundírafa maasá dadaaqífaqa maasá minásaqaraana qumáree ínni faqa dadaaqídaqa. Ínnee maasá mároo aupurarana maraséeqa minakí ubíqafíqa máraqa fuaqéera dadaaqídaqa. ⁷ Ínnee maasá aupúrarana áti mároondee kai íqa maasá Yísufínnaindaraa dadaaqírana ati faqa máreefaranoo. Maasá minára iriséeqa maasá írirafa ínnisaa mundínoo márídanoo sía minnísaananoo maqásaa áqufuanoo.

⁸ Maasá Asia máqa maaqaki fíqu fíqu ímaríafananoo firaa aupurarana qímufaqa minára ínni náaqoo áuqáida qímánnimídaqa. Mi-aupuráfa firaaqóo ummaara qímufaqa maasá dóo maqee kúqirammídaqee qíafannana. ⁹ Maasá misára kuqá dárira ufa dóo qíma afeekaikíaafoo qúnaqa sía dária. Mi-qímaarusiráfa sía

fífaufau kambíqeenoo Ánutufa qumeé dadaaqunara miqímmasoofaqa sía qinée qeeqára afeeka fasiqafé qianáura qeeqá íriranara Ánutunasaa kai mundúanifee qímaseenoo qumeé mi-qímaarusiránara kambíqaanifee qufanoo kambíqanau, kúqíranakinaana uqéere marífa dadaaqufaqa minakíqari márídaqa. ¹⁰ Mifá firaa qimeekaranakínaana maasá uqéereeqee qísaiifaqa márídaqa kafáa miqí kaimmíannoo. Mifá kafáa maasá minakínaana uqéereeqeenoo quqáqísáifaqa sía ruffáida minára írirafa minásaa rusínoo márídanoo. ¹¹ Miqí marínara ínnee moómoo maasára innaaru qífanoo Ánutufa maasá ámiqi ámiqima qísainaqa moómoo miná qáfamasee quándaki Ánutufínnai dúfi dúfi qifáranoo.

Pauroofa Koorinti máqusai fuané qímasee tipúndaaramáseenoo minnísanau.

¹² Óo Koorinti máqannaasa maasá maqúsa maqusa nídaqa ínni faqa máriafananoo qíní dáakirafa írirafa maaqímandee qímaqimidanoo. Maasá ínni faqa máriafananoo sía faiqí írirafa maasá uqaqíqanau. Ánutufa dadaaqufaqa nárikinaana akooqóo ánoona ufa faqa nóori runúsee áuqarafa faqa, Ánutuna áfaarira ámiqi ámiqira afeeka faqa mifáufa kai rakísíqimaqee máriafaqa ínni faqa márídaqa minára maasá iriséeqe nasurídaqa. ¹³ Maasá ínnee ásaana rímariana faqa írimariana faqa amana kái ákara rúmannimaqáidaqa. ¹⁴ Maqee ínnee akaqáinaina ínnee sía ámiqímasee írimaríafanoo. Mi-ainainúsara ámiqímasee íriaqeera dídidanoo. Ínnee mi-ainainúsara ámiqímasee iriséeqa, karaambáíqa Yísufa qúmuaninna faasaannasaa maasá ínniara nasurífandinnandee kai íqa ínnee maasára nasurífaranoo.

¹⁵ Qinée minára iriséeqa kúqaa kambíqannoommífoo qímasee qaara kari ínni maqúsaí óonuree qaara kari idaaqámánnisararee qímasee sía fíqa. ¹⁶ Qinée maíndari Maseedoonia máqa maaqai fídaqa ínnee iannái fí nínda fee fíraree qíqa kafáa mindári ánídaqa ái nínदारaree qímaseeqa sía fíqa sía nínदारfeeqa. Yudeea máqa maaqai óoru fídaqa ínni dadaaqírana máraanauree qímaseeqa ínnee iannái sía fíqa. ¹⁷ Qinée fírara qúnannara ínnee qíníara fúrufarírafefe fee qídee, ínnee qíníara narí ádiramau kai fídanoofefe fee qídee qinée ínnee iannai fírara qúnannara ínnee qíníara qaaraikí márifee fee qídee. ¹⁸ Ánutuna áfusaa márída ínnee iannai fírara sía qaara írirafa qíníki márídanoo.

¹⁹ Ásauku mundírafa Yísufa Ánutuna ámaakuara Sirasífa faqa Timootífa faqa qinée Pauroosa faqa qíman-

nimimarúnnana sía mifá qaara irirana faqáafa máridanoo, mifá Yísufa maqásaa fasiqa maasára sía qaara ufa qímarifa eedóo kai qímarifa máridanoo. ²⁰ Mifá kai Ánutuna moómoo ufa maasára qíma afeekaikámasee mapukírafa máridanoo. Minára faiqí ánaasee Ánutunara amooqída innaaru qídaqa ásauku mundíranana Yísunannai maasá Yísuna ufa írimariasa aiqámausa eedóo qímasee ínni dadaaqídaqa. ²¹ Ánutufa narí uqanna ínni saimbaqa ásauku mundíranaki márinara dadaaqifaqa ínnisaimbaqa minára kúqaa ánoonee qídaqa. Mifá ínnisaimbaqa narí saikaki mara quqáree qímaseenoo narí ásauku ínnisaimbaqasaa mundúseenoo utáaqamaseenoo naríndi fee qímaseenoo narí náaquqara andeeqara mara quna maasá qímuqusa óoki quqáseenoo kásooqaqee innaarúnai nímira ainaina áti kai maqee uqannífiqaidanoo kásooqaqee innaarúnai ánoona firaaná nímiannoo.

²³ Qinée Ánutuna áfusaa máridaqa mifá qiní qímuqusaki írimarifa máriafaqa sía únna qímasee maaqí qímasee qímannimianaura. Qinée Asia máqa maaqai óonuree anirée másee ínni Koorinti máqannaasaki sía fíqa. Nisaurírana nímiannoo qímasee qeeqá kai sía fíqa. ²⁴ Maasá sía ínniara miqímmasee maaqímmasee qíaqée qídaqa dóo ínni mapukúsee Yísuna saqárikiránaki máriafanoo, ínni sía nisaurírana máraaqeera asasíranaki máriaqeera dadaaqídaqa.

Pauroofa Koorinti máqannaasa nóori runífoo qímasee sía finau.

2 Qeeqá írirana maaqí qímasee íriqa. Sía qinée nisaurírana nímiqa misíannai kaifáa fúannee qíqa. ² Qinée nisaurírana nímiannoo yáfee quandáfi asasírana qiní qímiannoo fee sía moó fannoo asasírana qímiannoo qíqá ufasáara nóori runímariasa kai máridaqa aiqáma nóori runúsee márifoora. ³ Minára qinée mi-pasána akará rúmannimaqeeqa. Qinée qiní asasamáqisáinausinnai óonureeqa nóori runíranana nímiannoo qímasee pása kai ákara rúmannimaqasaanaqa ínni ínni qaaqara óosana andeeqásaifaqa qinée óoruraanaqa ínni asasíranaki máriafanoo ínni qiní qífaaqa faqa asasifaranoo. ⁴ Qiní qímuqusa firaqóo uqanna ínniara qímuqusifaqa ikíraqaidaqa ákara rúmannimaqeeqa, sía ínni nifaaqa rumbáanifeera ákara rúmannimaqeeqa qeeqá firaaqóo ínniara qímuqusinara íriaqeera ákara rúmannimaqeeqa.

Koorinti máqusai Yísuna ufara suqímariasaki moó fannoo firaqóo mandóosana mároonara Pauroofa miná mandáinaina numóo minnísaanee qinau.

⁵ Ínni Yísuna ufa írimariasakiqari faiqí moó fannoo narí áaqaranannai ínniki moómoosa nifaaqa rumbárana níminau sía qífaaqa rumbárana qiní qíminoo ínni nifaaqa rumbárana nimiqaifaqa qinée nisaurírana firaaná nímiannoora minára sía nifaaqa rítianauranoo. ⁶ Dóo ínni moómoosa áaqamáqoo fasiqana Yísuna

ufara suqíranakiqari aqíqámasoona árirafa dóo amanaikámambinoo dóo narí mandáinaina minníseenoo dóo ínni miná mandáinaina ákiaqara minní áisasee idaaqámamaqaaqa, ínni sía miqifanoo firaaqóo ákooqainanoo Yísuna ufa minní uqannáseenoo káasau uqáandoora. ⁸ Ínni mi-fasiqánara kúqaa nímuqusianara óonu qímamifanoo íriani.

⁹ Minára kai qinée mi-akarána rúmannimaqeeqa. Qinée ínniara naamúa qúnna ufana írifaree sía fee írifaree qímasee nimanamánde qáfarara pása ákara rúmannimaqeeqa. ¹⁰ Ínni Koorinti máqannaasa mi-fasiqána mandáinaina ákiaqara minnísee moodáanaki kífaqa qinée faqa miná mandáinaina minnísee miná faqa moodáanaki kianáura. Ínni moó mándainaina mandáikamma qímaqoonara qinée ínni minníseeqa, mikarí moó mandáikamma qímaqaaqau fee sía fee miqímma qímaqaaqau fee minára qinée ásauku mundíranana áfusaa márunausa ínniara irisée minnínsaidafa. ¹¹ Maasá Sadannana mandíriranara íridaqa mifá maasá úridaaqáandoora mandáinaina máraana akiaqara minínniseeqa kafáa moodáanaki kíaqa.

Pauroofa Taroosa máqusai Titusanara óonu máfi íridanoo áfeesimarinau.

¹² Qinée Pauroosa Asia máqa maaqaki fíqú fíqú ídaqa Taroosa máqusai óonureeqa ásauku mundíranana ámiqira fasaasa ufa qímannimiraree qíafananoo Karaambáiqua fáasai kooqí atúqeenoo foó ínoo márufaqa mi-maqúsánaki saiká ámiqimasee firaqóo uqéraqiafana. ¹³ Miqóo máridaqa maasá qíkaqaafasaa Titusafa ínni maqúsaindari aní ífoo qímaseeqa randáidaqa sía paqúriaannanara qímuqusa mandáikufafa miqóoqaraasa nímandamásee Maseedoonia máqa maaqaki minára randárra fiqíafana.

Ásauku mundíranannai maasá rákiranara foora úriqararausa máridaqa.

¹⁴ Óo Ánutunara dúfi dúfi qiaqa. Ínnisaimbaqa ásauku mundíranana faqa moodáanaki kámambi máridaqa minakíqari Ánutufa narí nárúnakinaana Ánutuna asumu firiara foora ínnisaimbaqa nífiqee ásauku mundíranana kaanina maréeqa idíreeqa máree maqúsaira foora níniqaasa rákiranara foora úriqararausa máridaqa. Miqóoqari ínnisaimbaqa Ánutufa maréeqeenoo ásauku mundíranana ufa ámiqira afundara foora nímiqaqa aiqáma ánaamurunni dáraaniqa qímannimíqa nídaqa.

(Óoqai Pauroona áukuana Roomma máqannaasa sundáiuqa faqa misá karaambáiqua faqa namuqáa maqúsai óonureeqa misá naruséeqa misá aináina faqa faiqí kaakadi nárirausa rumbámareeqa náriqa maqúsai nífiqamaree fiqau. Náriqa maqúsa adeedí óonureeqa padí máfufaqa nári indaarú fíqa rumbáqoosa ootúpa ootúpa rumbára rumbáseeqa nífiqee nárirara maqúsa qámabaana nárirara nífiqee fiqau. Rumbárausa nínaaqiana áfundi marú ainaina idá

muqúru maréeqa fímarufanoo mi-afundáfa misá qám-baanamma áfundi márinau. Miná anaaqiana sundía firaafá Karaambáiqqa misá sufáfaqa máree finau. Rumbáqoosa mi-afundánara maasá kúqunna afundafa qídanoo fee qiqau. Sundíauqa faqa káiqaesa faqa mi-afundíránara ámiqira afunda fee qiqau.)

¹⁵ Pauroofa minára iriséenoo Koorinti máqannaasa naríara maaqí qímasee qímannimínanau. Maasá faiqí ánaasee qámabanaí fídaqa ásauku mundírana ufa ámiqira afundara foora úqirausa nídaqa akaqáusa mi-ufána írimariasa asumu máriranaki fifáranoo, akaqáusa mi-ufána sía írimariasa kurídiranaki fifáranoo. ¹⁶ Kurídiranaki fifándinausa mi-ufána mi-afundírana udirámasee faiqí kuqá nárimaria mandá afundafé qídaqa. Asumu máriranaki fifándinausa mi-afundána udirámasee náaru marirana máree mária afundanée qídaqa. Minára irisée nána írirana faqa fee maa-saikána amanaikíannoo fee. ¹⁷ Maasá amaná mi-saikána máraanaura. Akaqáusa Ánutuna ufara fífau óorudupira ainainee qímasee minásaaqaraana mandá munnimma máraidaqa. Miqí qímariasa sía mi-saikána amaná máreefanoo. Maasá sía misá naanna ráidaqa. Ánutufa maasá mi-saikánaki diqíqoosa márunanara miná áfusaara foora máridaqa ásauku mundírana aináinira faiqí máridaqa nóori runúsee faiqí ánaasee qímannimídaqa.

Pauroofa Koorinti máqannaasara narí papiqa ákarara foora máriafanoo.

(Óoqai Pauroona áukuana Yísuna ufara súqímaru fasiqafa mootínai suqímarunnai fírarinoo fufaqá misá ákara ruúmbeeqee ámufanoo mara máree moo átinai suqímarusunnaí óonuree múnu nímuqafa misá qáfeeqa miná maréeqa nári suqímarunaki quqásoofanoo máridanoo misá faqa Yísuna ufara suqímariqau. Akaqáusa únna amaana ufa qímarusa náriqa kai únnaqira pása ákara rúmammaree moo átinai fíqa mi-pasánannai fífau nárana máaqa ueeqásee máraqau. Pauroofa minára iriséenoo Koorinti máqannaasa maaqí qímasee qímannimínanau.)

3 Maasá sía qeeqá qimooqídaqa ánoona ufá kai qímannimídaqa. Maasá ínnee ínannai fíqa sía akaqáusa naanna réeqa moóna ákara mara máree ínnee múnu uqannífiqasee ínnee faqa suqúanaura. Maasá ínnee maqúsaindari moosá fíqa sía ínneera pása ákara rúmaqimifaqa máree fuanáuree qianáura. ² Ínnee Koorinti máqannaasa maasá ákarara foora sía papiqasáa ákara rinoo maasá qímuqusasaa ákara ríara foora íqa máriafanoo, aiqámausa ásaana rúmasee íriraqera ákara rínau akooqóo máridanoo. ³ Ásauku mundírana narí úqanna mi-pasána ákara ruúmbeeqee maasá qísaukuki quqásaiifaqa ínnee nímiqqa. Sía Mooseefa máru kamuqoo íyundée kai ídaqa sía kirifinnáí óonisaa ákara rínnoo máridanoo. Káqi máriira Ánutufa narí maraqunannai faiqí faiqi maasá qímuqusasaa ákara rínnoo máridanoo. ⁴ Maasá írirafa ásauku mundíranaaaqari Ánutunasaa mundínoo márinara mi-ufána qíqa.

Pauroofa maasára faqa Ánutunara faqa moodáanakikira ufara qídanoo.

⁵ Sía maasáki moó afeeka máriifaqa maasá maa-saikána amaná máridaqa, maasá áfeeka Ánutufinnaindari kai qumurée maasá uqéeraidanoo. ⁶ Mifá mi-ainainirána amanaikírana qímifaqa kai narí fúka moodáanaki kira ufa mi-saikánaki máridaqa. Miná fúka moodáanaki kira ufa sía nímaarusira ufa ákara ríranasaa mundínoo máridanoo. Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna faiqí naunduráki márina minásaa mundínoo máridanoo. Mooseena sándufa ákararufa mifá kúqirana kai nímidanoo, Ánutuna maraquna fannoo káqi marirana nímidanoo.

⁷ Óoqai Ánutufa Sinái áaqanasaa narí sándufa Mooseena qímamidanoo qaara ooni marasée minásaa ákara rúmaminau. Ákara rúmamidanoo narí Ánutuna káaqa aréenarana kooroomámbufanoo Mooseena óori afiri faqa káaqa qámufuqafa Isaraee máqannaasa miná óori qáfoofanoo nífu dároo dáraa ufaqa rufíaqau. Márinoo Mooseena óoriki káaqa qarafa kásooqaqee taikámaree múqufi taikánau. Óoqai Mooseena sándufa faiqí kúqirana nímirarifa káaqa aréenaranakina aní ufa márufanoo maqee kámu Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo káqi márirana nímirarifa miná káaqa aréenarafa firaaqóo úriqararafa máridanoo. ⁹ Náriira ufa ámeemaanai quqéemariafa firaa kaaqa areenaranakí aní ufa márinanoo Ánutuna andeeqáranaki quqée marífa miná káaqa aréenarana amana kai fee máriannoo fee sía amana kai firaaqóo úriqaranoo máridanoo. ¹⁰ Maqee maasá Mooseena sándufara maaqí qídaqa. Maqee maría káaqa áreenara áinaina fannoo firaaqóo dároo dáraa ídanoo dóo náuraa areenarana rafáaqafusaifanoo dóo mifá áiqareenoo. ¹¹ Mooseena sándufa qúsasaa máru ainainafa miná áreenarafa firaaqá márinanoo náaru náaru marira ainaina aréenarafa firaaqóo úriqaranoo máridanoo.

¹² Maasá mi-naaru marirafa ánianinnanara asasamándeé áfeesidaqa paasóosamándeé Yísuna ufa qímannimídaqa. Maasá sía Mooseena aanna réeqa qamunna qummáree níkiqasaa afisúsee óorisaa aréenarana rafáaqafidaqa. Mooseefa qamunna qumáreenoo Isaraee máqannaara narí óoriki tákukandáa rímarina miná taikée marína qáfeefoo qímasee qamunna óori afisínau.

¹⁴ Mi-aukuanná Isaraee máqannaá írirafa dóo ititánnoo máruqafa sía Ánutuna ufa óosana íriraqau. Mikamúqooqari áni áni ufaqa maqee kámuqoo káqi miqamunnáfa foora misá íriraqau ititánnoo máriifaqa óoqeenáa moodaanaki kira ufa ásaana rídaqa sía miná óosana írídaqa. Faiqí ásauku mundíranaaa atooqáfinanoo kai miqóo kai miqamunnána fooqána rafáqaa íannoo. ¹⁵ Isaraee máqannaá dóo maqee kái Mooseena sándufa ásaana ruafanoo miqamunnáfa kai misá íriraqau ititánnimaqaidanoo. ¹⁶ Miqamunnána rafáqairafa tamummáqara fasiqa ufamáu kai kambíqaidanoo. (Óoqai Mooseefa Isaraee máqannaasa Isi-

pa máqusaindari nífiqamaree Sinai áaqana ámeemaanai óonureenoo Ánutuna úiqaana maqa usakánau. Mooseefa mi-uiqaana maqána usakánau. Mooseefa mi-uiqaana maqánaki kéeqafinoo Ánutuna faqa ufa qí qíufanoo rafúdamáfufanoo maqúsai faiqí ánaasee máruqoo misá faqa ufa qírara ufannóo óoriki qáfoofanoo óori tákukándaari marínau. Ufa takáseenoo káqinni fufanóo óoriki tákukandáarirafa íreeda kai rukéemarinau. Faiqí ánaasee miná rukárana qáfee foo qímasee qamunna óori akuámaqee marínau. Kaifáa úiqaana maqaki Ánutuna faqa ufa qírara kéeqafinoo rafáqaa ímarinau.) Mi-tamummaqara fasiqáfa minára maaqí qinau.

Mooseefa káqinni márfanoo qamunna óori rafáaqafinoo marínau. Ánutuna úiqaana maqaki kéeqeenoo karaambáiqá innai óori ubeekéenoo mi-qamunnána rafáqaa inau.

¹⁷ Ákara fannoo karaambáiqara qídanoo Ánutuna maraqunara karaambáiqee qídanoo. Karaambáiqá maraquna máriqoo síá ititárafa máridanoo idukírafa máridanoo. ¹⁸ Dóo maasá aiqámausa dóorisaa qamunna rafáqaa írausara foora máridaqa karaambáiqá káaqa qáreenarafa innisaimbaqa dóorisaara foora káaqa qámeeqeenoo aiqámai dároo dáraa ídanoo. Ínnisaimbaqa miqímammaree fídaqa Ánutuna maraquna fannoo innisaimbaqa karaambáiqá fooqánaikamma qímaqánnoo fídanoo fímarifanoo ínnisaimbaqa aréenarafa firaanáikinoo fídanoo. Karaambáiqá Ánutuna maraquna saika máridanoo.

Ánutufa narí ámiqira ufa maqánnoo áuqira fasiqaki quqánau.

4 Ánutufa maasá mandóosana ákiaqara dáriraru sianoo narí nífauarana qimisaifanoo márinara maasá namu Yísuna áufakiana qímannimiranaki quqáqisaiifaqa nídaqa síá níkoonikaa ídaqa síá kudoosaápaidaqa. ² Maasá namu asukunakí nímaria oosana nisauríra óosana faqa dóo maréeqee nínaaqiannai áqusee nímeesugusée síá únnamaanna qídaqa síá níkaruqiranaki nídaqa káqi akoomau faiqí nífusaa nídaqa. Maasá Ánutuna ufa qumáree síá múnu eendí míni eendídaqa ánoona ufa qírana kai uqéereeqee akooqóo nífusaa quqáidaqa. Maasá miqí kaimmáseeqa qeeqá nírana márirana Ánutuna áfusaara foora miqí kaimmáseeqa aiqáma maqannaasa nífusaa andeeqánaqa misá náakirafa qíqafamasee síá qáoo qífarannoo.

³ Maasá ámiqira fasaasa ufa qímannimunaqa akaqáusa síá íriasa innaarúna aanara randáidaqa auíqeera foora íasá márianara náaqooki óoni ititánnoo máridanoo. Mi-naaqoonáki óoni ititárausa maa-maqánasaa mandá afaanna Sadannafa misá náaqoo nífu ititáqaifanoo Ánutufara foora moodáa karirafa ásauku mundírafa miná káaqa aréenarana ámiqira fasaasa ufa qóomara foora áninaqa misára síá qáfaaqee qímasee náaqoo nífu ititéenoo. ⁵ Maasá namu síá qeeqára qídaqa faiqí ánaasee qímannimidaqa, maasá ásauku mundírana karaambáiqá Yísuna minára kai

kooroománnimidaqa. Maasá namu Yísuna áuqu uqéeraidaqa Yísunara ínni qímannimidaqa ínniki rumbára fasiqara foora aináina mánnisaidaqa. ⁶ Óoqai indaarú Ánutufa asukunakíqari káaqa qáranara qáni fee qufá mi-moodaa Anutufá kai narí aréenarana maqee maasá qitikúraki qóomara foora qeenoo. Ánutuna aréenarafa narí ásauku mundírana óorisaa aréenaidanoo mi-areenarána áufakiana innisaimbaqa íri-aqee qímasee Ánutufa innisaimba maasá qitikúraki qóomara foora qáidanoo.

⁷ Mi-areenarána áufakiana fíraa munnimma áqimari ainaina fára foora máriafa maasáki fífaa maqánai áuqira qáfeera foora maasáki quqáqifaqa síá faiqí faiqí aináinimariana amanasáa aináinidaqa, fíqararafa márunara aináinidaqa. Ánutufa mi-fiqaramasee ainainirána naríndikai márinara akooroo íanifeera narí aréenara áufakiana maasáki fífaa maqánai áuqimaria ainainaki quqánau. ⁸ Maasá Yísunara qímannimimarunaqa minára níkooqee máriasa díndari díndari fuseeídaqa síá ámiqimandee ititáafanoo Ánutufa sandára ápootaana quqásaiifaqa miqóo quqásee sandéeqa maasá yáifee fuanáú yáifee fuanáú qímasee síá káaqa quqásee minníseeqa, misá maasá qífaqama-ree fíqa síá Ánutufa kúqaa mínniqiseenoo. Misá daru quqásaaifaqa síá káaqa kúqíqa.

¹⁰ Yísuna árundee dári dári isoofaqá qiní qífaaqa ufaanakurú moómoo máriafa máraqa nídaqa maaqí qídaqa. Mi-ufaana kurúnannai Yísuna márirana maasá qífaaqasáa aiqámausa nífusaa kooroo íanifeera miná kúqirafa faqa ufaanakurú fannoo maasá qífaaqasáa márina miná kúqirana akooroo íanifeera máridanoo.

¹¹ Maasá káqi márunaqa Yísuna náaru marirana maasá faiqí faiqí qífaaqasáa koorooíanifeera miná ufasára kúqiranaki maqee maqee fídaqa. ¹² Minára maasáki kúqirafa kásinara ínni Koorinti máqanaaki náaru marirafa kásidanoo. ¹³ Tamummáqara fasiqa minára maaqí qímasee ákara rínau.

Qinée qeeqá írirana Ánutuna ufasáa rusísaafannanara qímannimiqiafana.

Qinée Pauroosa mi-maú fídaqa qinée minára maaqí qídaqa. Maasá faqa írirana rusírafa márinara qímannimidaqa. ¹⁴ Maasá maaná faqa íridaqa, karaambáiqá Yísuna kúqiranakinaana uqéeroofa maasá innisaimbaqa Yísuna faqa uqéera narí óorisaa quqáqisáannoo.

¹⁵ Maa-aiqama ainaináusa ínni dadaaqírafa kambíqaidanoo Ánutuna áfaarirafa moómoo fasiqa anaasee iannái fifaqá iriséeqa misá dúfi Ánutunara qírafa firaqóo kambíqafinoo miná amooqírafa firaanáikiannoo.

Maasá maqee úiqaana máqakiara foora máridaqa.

¹⁶ Maasá minára iriséeqa síá kudoosaápaidaqa minnísaidadaqa. Maasá faiqí qífaaqa kúqaa qúmidaqa dóo kúqirannai ubeekáidaqa daundurákinaafa faasaambáasaana fúkaikákai iqá máridaqa. ¹⁷ Kúqaa maasá maqee márunnanaki úfaasu unmaara dárirafa máridanoo dóo mífá kai fíraa areenarana náaru marira areenarana síá amaníaqaairana dóo káaqa firaatía

qímiannoo. ¹⁸ Sía maasá maqee qáfee márúnna ainainasaa maasá íriraafa mundídanoo, maasá sía qáfee márúnna ainainará kai írídaqa. Akooqóo qáfee maría ainainafa qúsasaa taikáidanoo, sía akooqóo qáfee marí ainainafa náaru náaru máriannoo.

5 Maasá maqee maa-maqánasaa márúnna qifaaqafa úiqaana maaqa miqírafa rapéemambinanoo Ánutufa innaarúnnaí máaqara foora narí móo usakáannoo, náaru marira maqa usakáqisaannoo. ² Dóo maqee kámuqoo maasá qifaaqa úiqaana máaqara foora afisínoo márifaqa márídaqa innaarúnnaí marí maqana afisíranara firaqóo rídaqa ikíraqídaqa. ³ Innaarúnnaí marí maqana afisíqa sía káqisamu akooqóora foora márianaura. ⁴ Maasá qeeqá úiqaana máaqakiara foora qeeqá qifaaqaki márídaqa maasá qeeqá ummaara ámeemaanaí márídaqa fáaqarídaqa. Maasá sía qeeqá maqásaa qifaaqa minnísararee qídaqa, maaqóo márúnna qifaaqafa káqi márínaqa náaru marira qifaaqa miná ámuuaqa afisúanauree qídaqa. Miqímmásainanoo úfaasu márinna ainaina náaru mariranakina kéeqeenoo kukéeqafuanifeera qídaqa. ⁵ Ánutufa kai maasá deedaqamáqiseenoo miainainná kambíqainaqa maasá deedaqamáseenoo innaarúnnaí óosana óosana aiqáma ainaina qímianinnana miná áti maqee maría kamuqoo narí maraquana qímidanoo.

⁶ Maasá maqee maqee paasóosirafa maasáki qumbíqanoo márídanoo, maaná maasá maqee írídaqa, maasá maa-úiqaana maqánaki maqee márídaqa sía karaambáiqá máaqaki mirínni márídaqa. ⁷ Maasá maqee márúnafa sía qáfee márúnna aanafa márídanoo káqi Yísunasaa káqi mundúfi sía qáfarai fídaqa. ⁸ Paasóosirafa maasáki qumbíqanoo márídanoo maa-úiqaana maqáfa maasá qifaaqa minníssee karaambáiqá faqa narí máaqara faqa minní fírinara faqa minára kai írídaqa rídaqa. ⁹ Maasá moo úriqarara ainainara dídidanoo maaqóo máaqaki fee márídee, meerái máaqaki fee maríanauree, miná ádiramau fíranara firaqóo rídaqa. ¹⁰ Ásauku mundírafa ufa qíminna faasaana maasá aiqámausa miná áfusaa kikíqianaura. Kikíqamámambuananoo narí kai maasá maa-maqánasaa márúnnana ákiaqara ámiqira ainainee mandáinainee miná ákiaqara áadu áadu qímiannoo.

Ásauku mundíranannai maasá Ánutuna faqa moodáanaki kídaqa.

¹¹ Maasá karaambáiqara rufíranara írídaqa faiqí ánaasee aaquqímannimaqídaqa. Ánutufa maasá ánoona máriranara akooqóo írídanoo ínee Koorinti máqannaasa maasá ánoona márirana faqa ámiqimasee ábee írídee sía fee írídee. ¹² Maasá sía maa-ufánnannai maasá núqu uqéeraidaqa maasá ínee maasára nifaaqa ámiqianifeera qímannimídaqa. Akaqáusa faiqí afaaqa qáfeemarianará kai asasímarisa sía aundurákinaa ainaina asasímarisa misá maasá díqifaqa ínee irisée mi-ufánannai rafáaqa fuaqa. ¹³ Akaqáusa maasára fúrufarirausa márídammiafoo qiafaqa, mi-furufariara foora qíranannai maasá

Ánutuna áuqu uqéeraidaqa miqídaqa. Akaqáusa maasára sía fúrufarirausa andeeqárausa márídammiafoo qiafaqa mi-andeeqáranannai ínni dadaaqíqanídaqa. ¹⁴ Ásauku mundírana ámuqusirafa maasá rakísi qímaqaidanoo. Maqee maasá maaná írídaqa moodáa fasiqa fannoo aiqáma fasiqa anaaseera kuquqímaqanau, minára faqa maasá maaqí qídaqa aiqáma fasiqa anaasee mandóosana máriranakiqari kúqiara foora iqá márídaqa. ¹⁵ Mifá aiqamausara kuqunnímaqasoonara káqi máriasa minára irisée sía náriaraa kai irisée mána mána ifáranoo minára iriséeqa miná ufamau fídaqa andeeqéefaranoo. Misára irisée kuqunnímaqeenoo fíndifunara miná ufamau fídaqa andeeqásee márifaranoo.

¹⁶ Dóo maqee maaqóoqari maasá sía faiqí íriranannai faiqí ánaaseera írianauroo maqee maaqóoqari oosanaareeqa misára qímuqusanauranoo. Óoqai maasá ásauku mundíranara faqa faiqí íriranannai minára írifaannana dóo maqee sía miqídaqa dóo maqee minára úriqarara fee qídaqa. Faiqí ánaasee móo fannoo ásauku mundíranaki atooqánoo márínanoo Ánutufa mi-fasiqa anaaseená óoqeenáa mandá írirana dóo taikéenoó fúka írirana aqoónna fasiqa anaaseera ámuqusirana níminoo. Dóo minánnai Ánutufa faiqí ánaasee fúkaikámaqai faqa márídaqa. ¹⁸ Mi-aiqama anaináusa Ánutufinaindari kai ánidanoo, maasá namuqáakiqa márifaannana narí ásauku mundíranannai maasá maréeqeenoo narí faqa moodáanaki quqéenoó kafáa maasára ínee quándaki faiqí ánaasee óonu maréeqee qiní faqa moodáanaki quqáqee qinoo. ¹⁹ Maasá qímannimira ufa maaqíminoo márídanoo Ánutufa narí ásauku mundíranannai aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasása máriasa óonu maréeqee narí áqoondikiranaki quqánau. Ánutufa faiqí ánaasee áaqarana sía qáfáida sía írída mara quqánnimiqaidanoo. Mifá narí moodáanaki kira ufa maasásaa quqáseenoo ínee faiqí ánaasee maréeqee qiní faqa moodáanakikirana ínni nímidá fee qinoo.

²⁰ Dóo maqee maasá ásauku mundírana aanáiqikirausara foora márídaqa maasásaaqari Ánutufa aiqamausara naméera qídanoo. Maasá ásauku mundírana ufa ínni Koorinti máqusanaasa fuki faakí qídaqa ínee Ánutunara eedóo qífanoo mifá ínni namuqáakiranakiqari quándakinoo ínni áqoondikamma nímaqaani. ²¹ Ánutufa narí andeeqáranana ínnisaimbaqa náida qímianifeera narí ámaaku qímamiseenoó maasá mandáinaina aiqáma qumáreeqeenoo minásaa quqásoofanoo miná ákiaqara kúqinoo taikánnimaqanau. Ásauku mundírafa mandóosana síaifa miqínau.

6 Qinée Pauroosa qiní faqa maría namusa maasá Ánutuna aanáiqikirausara foora márídaqa Ánutuna faqa moodáanaki aináinídaqa ínni Koorinti máqannaasa fuki faakí ídaqa dóo ínee Ánutuna káaqa áfaarira anoona dóo máraafanoo sía quqásáifanoo maqásaa áqufi rairaaíani. ² Ánutufa minára maaqí qímasee tamummáqara fasiqa qímannimufaqa ákara ríqau.

Qinée qeeqá dídira áukuana ínee qiníara dadaaqianifée qinná naméeraqirana íríqa.

Qinée asumu márirana nímira aukuaana ínni ufa irisée dadaaqíqa.

Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Maa-kamúqoo kai Ánutuna dadaaqírana máree maría kamúqoo máridanoo. Maqee fáasaana Ánutufa innaarúna asumu nímifaqa máreemaria faasaanafa máridanoo.

³ Akaqáusa maasá ínniki saikíranara áaqeeaafoo qifóora maasá qeeqá rakísidaqa ínni níku nímaarusirafa máriandoo qímasee eeráiridaqa. ⁴ Maasá qeeqá aiqáma ainainaki maasá Ánutuna aináinira faiqi namu márunnana kooroo iaqéera qímasee firaaqóo reen-deenámandee ummaara faqa kadáapirirana faqa tooqaamu dárirana faqa aupúrarana ósana ósana máridaqa. ⁵ Maasá maa-namúsa dárirana faqa karabúsaki rumbáqimaqarana faqa moómoo fasiqa áanoomandee anirée dári dáriisoona faqa maqee miqídaqa. Maasá dáraree márifafa sía faiqárana maréeqa kísaaqasaa kadáapiriri ifafa nifaaqa um-mooqúkámandee máridaqa aináinidaqa. ⁶ Maasá qisakadikí qikairí síaisa ámiqimandee andeeqásee márunnannái faqa maasá írirannanai faqa reen-deenámasee ubiásee márirannanai faqa qímuqusifaqa dadaaqúnnannanai faqa maasá qeeqára Ánutuna aináinira faiqi márunnana koorooídaqa. Maasá Ánutuna náaquqara máraqunannai faqa maasá ánoona ufá kai qímarunnannanai faqa Ánutuna afeekannái faqa maasá qeeqára Ánutuna aináinira faiqi márunnana koorooídaqa. Andeeqára oosana nimirafa maasá durú saamuara foora márifafa akaqáusa maasá dárufafa misamúnannai qeeqásaa rukíqasee misá náruani qímasee misamúnannai misá nárirara foora ídaqa. ⁸ Akaqáusa maasára ámiqira ufa qídaqa akaqáusa mandá ufa qídaqa, akaqáusa maasára sukúfa qídaqa akaqáusa qímooqídaqa akaqáusa maasára únnafa qídammiafoo qímariafaqa maasá ánoona ufá kai qídaqa. ⁹ Faiqi ánaasee maasára fífaa fasiqee qímariafaqa akaqáusa maasára Ánutuna ufa máraqa nuasee qímasee ámiqimmasee maasára írídaqa. Akaqáusa maasára kúqirausara foora máriaa foo qiafaqa ínee qíqafaidee maasá káqi máridaqa sía kúqíqa máridaqa. Misá dárufafa maasá sía kúqídaqa káqi máridaqa.

¹⁰ Maasá maqee maqee qifaaqa kudoosaápanoo mári-fafa Ánutunara óonu máfi irisáidaqa maqee maqee asasídaqa. Maasá kudi fasiqara foora máridaqa moómoo fasiqa anaasee innaarúnai ainaina faqáasaikamannisaidaqa. Maasá maa-maqánasaa ainaina síaisa máridaqa aiqáma innaarúnaindaraa ainaina maasáin-di máridanoo. Mi-aiqama ainainnánnoo maasá Ánutuna ámiqira ainainira faiquqaindi márunnana koorooídaqa.

¹¹ Óo qiní qíqoondíuqa Koorinti máqusai máriasa. Maasá ínni akooqóo kooroommásee ínni qímannimiqa qímuqusa óo raqáfimarufafa qeeqá daunurákinaana nímuqusira írirana ínni qímannimiqa. ¹² Maasá ínniara sía qeeqá qímuqusa rafáaqa fúsee káqikaaqoo um-

meeréeqa akooqóo aiqáma qímannimiqa ínee ínee-qá kai íneeqa nímuqusa mandáikámmida rafáaqa-fusee sía maasára nímuqusi maríafanoo. ¹³ Ínee qiní faiqinámuaara foora máriafaqa maqee qímannimianau-ra. Ínee maasá daanna réeqa ínee maasára nímuqusinaqa akooqóo maasá faqa ufa qiaqa.

Sía Ánutuna ufara níkoqqee maríasa namufafa moodáanaki aináiniaqa.

¹⁴ Óo Koorinti máqusanaasa ínee Yísuna ufa írimariasa faqa sía írimariasa faqa sía moodáanaki qaindúsira saqáriara foora aináiniaqa, sía amana amana kái ínni faqa fifáranoo. Náqimmásee andeeqáranafa faqa áaqarafa faqa náqimandee moodáanaki qaindúsu máree fifáree, sía amana. Náqimmásee káaqa qarafa faqa asukuna faqa moodáanaki máriannoo, sía amana. ¹⁵ Náqimmásee ásauku mundírafa faqa kudi fasiqa Sadannafa faqa moodáa ufara eedóo qifáree sía amana, namuqáa máridanoo. Yísuna ufa írimarifa faqa sía Yísuna ufa írimarifa faqa náqimmásee fee moodáanaki kifáree. ¹⁶ Náqimmásee Ánutuna amaana máqaki máriasa faqa túmunnai áuqira afaana faqaasa faqa moodáanaki kifáree, sía amana. Maasá káqi maríra Ánutuna amaana máqara foora máridaqa. Ánutufa minára maa-anoonufána tamummáqara fasiqa qímamufanoo ákara rínau.

Qinée qeeqá máaqa misáki usakásee márianaura. Qinée misá Ánutusa márianaqá misá qiní qíku qísauku márifaranoo.

¹⁷ Minára karaambáiqqa maaqí qímasee qímannimidanoo.

Mandóosana máree máriasa faqa moodáa maqusaki máridaqa misá mandóosanara eeráiriaqa.

Ínee mandáinaina máree máriasa mandóosanara rufíasee sía miná umáraqa. Ínee miqídaqa ánuqaranaki márifafa qinée aiqáma ainaina úriqarara karaambaiqa fannoo ínniara qiníndi fee qínaqa ínee qiní faiqinámu qiní qíraamummaaka márifaranoo.

7 Óo qiní qíqoondíuqa, mi-qimafeekaikira ufáusa tamummáqarausanai qímaqoo ufáusa maasára qinau. Minára irisée ínnisaimbaqa óosana óosana qikairí qifaaqasaaqaraanee daunuráindaraanee aiqáma findaukámáqusee Ánutunara rufáida dáaquqee márinaqa andeeqásee ánuqaranaki máriafaqa.

Pauroofa Koorinti máqannaasara asasídanoo.

² Óo Koorinti máqusanaasa qiní qíqoondíuqa, ínni-naana maasá síamma moo fásíqa mandáikama-maqáfanausa, maasá sía moo fásíqa mandóosanaki quqáfanausa maasá sía moóna rafáaqafu amaqásee mooáinaina umárafanausa, ínee minára nímuqusinaqa maasá umáraqa. ³ Qinée sía ínni níqirara miqídaqa óoqai qímannimianandee kai qídaqa qímannimidaqa. Maasá ínni Koorinti máqannaara káaqa qímuqusidanoo nídidanoo ínnisaimbaqa káqi máridee ínnisaimbaqa Yísuna ufasáara kúqi fee ínni faqa moodáanaki márianaura. ⁴ Qinée ínniara kúqaa Yísuna

ufa írimariasee qídaqa qinée ínniara nimooqídaqa asasídaqa. Maasá óosana óosana ummaarakí máridaqa ínniara iriséeqa paasóosidaqa asasírafa qum-bíqeenoo rairaaídanoo.

(Pauroofa Koorinti máqannaasa ákara rúma Titusana ámufanoo múnu nimiséé ónurandee Pauroofináí ánni. Pauroofa Koorinti máqannaara qiní akarakinaa ufara nánee fee qíaafoo qímasee maa-ufána ákara rúmannimaqanau.)

⁵ Maasá Maseedoonia máqa maaqai óonu Titusafa ínni maqúsaindari ániranara áfeesida máridaqa sía qifaaqa quqéeqa. Yísuna ufa qímánnimi márunaqa moómoosa díndari díndari aniréeqa áanooqídaqa kaukaata qímarufafa qeeqá daundurái rufírafafa márifafa ínnee Koorinti máqannaasara maasá ákarakinaa ufara faqa maasára ruffeefoo qifoora qinée ruffaídaqa.

⁶ Maasá miqí máriafananoo Titusafa ínni maqúsaindari maí anirée maasá paqúrinau. Mifá ánunannai qifaaqa rumbóosa ámiqimarufafa Ánutufa maasá qifaaqa ámiqináu. ⁷ Sía Titusafa ánirafa kai maasá qifaaqa ámiqináu. Mifá ínni maqúsai óonuroofafa ínnee miná idaaqammámaqóonara qímaqímufafa firaa dufi dufi qíqa qifaaqa asasináu. Titusafa ínni Koorinti máqannaasara qiní Pauroosara káaqa qáfaaqa ímariasee qináu. Mifá ínniara nári mandáinainara kúqaa mandáinainee qímasee nóori runúsee ámiqira qoo fídaqa qiníara mandá ufa qímariasara saaqée qímasee qiní dadaaqídaqa. Dóo mi-ufána iriséeqa qinée Pauroosa firaaqóo ínniara asasídaqa.

⁸ Qinée moo ákara rúmannimaqaafanafa mi-ufáfa ínni qumároofafa ínnee miná qáfamásee ínnee nóori runúsee ínniqa mandóosana minnísaqau. Qinée iriséeqa sía ínni nóori runíranara qaara daundura írifa. Qinée ínni nóori runíranara iriséeqa sía kísaaqasaa qímudaoo qíqa qúsasaa kai qímudaoo qíqa. ⁹ Dóo maqee qinée firaaqóo asasídaqa qeeqá ákara rumma ínni nímiáfannana minárau asasídanoo. Ínni nifaaqa ummaara réemarifa ínni mandáinainakinaana maréeqeenoo ámiqirannai ubeekainára minára qinée asasídaqa. Ínni nifaaqa ummaara rárana sía ínni narinoo Ánutufa miná maréenoo ínni dadaaqínoo.

¹⁰ Nifaaqa ummaara rárafa Ánutufa minánnai ínni maramáreenoo faiqí nímuqusakinaana mara quándeeqeenoo innaarúna asumu máriranaki quqéemarifa mi-nifaaqa ummaara rárafa ámiqirafa máridanoo kái fífau maqásaa nifaaqa ummaara rárafa mifá kúqimari-afa máridanoo. ¹¹ Qinée Pauroosa pásaa ákara rúmasee ínni mandóosanara akoooro qíafanaqa nóori runíusa máriafanoo. Ínni nóori runírana Ánutufa qumáreenoo minánnai óosana óosana ámiqira oosanauqa ínni áuqináu. Maqee ínnee sía fúrufari máriafanoo nóori runúsee ámiqimandee fímariafanoo. Ínnee ínneeqa andeeqáranara koorooíanifeera káaqa andeeqásee fímariafanoo. Ínnee mandóosanara maqee firaaqóo níkoqaidanoo. Qinée Pauroosa ínni mandóosana kíkíqúsunaqa ínnee irisée qiní Pauroosara faqa Ánutunara faqa dári foo qímasee dauní mi-manda oosanná andeeqée máriafanoo. Ínnee qiní ákara maraséeqa

qiníara nóori runída máriafanoo maqee ínnee qiníara nímuqusidaqa qiníara ámiqira írirana írimariafanoo. Ínnee firaaqóo Ánutunara faqa írimariafanoo. Maqee moó fannoo ínni mandóosana márainafa ínnee káqi káqi óonu qáoo qímasee áfiqee máriafanoo. Óoqai qinée minára qímánnimíafanaqa ínnee sía mároofanoo mi-nifaaqa ummaararárafa ínni nisakadíki sía ikairí márina kooroo ídanoo.

¹² Qinée ákaraki afeeka ufa rúmaqaafannana sía ínni áaqee mári fásiqanara qímasee ákara ríqiafana, sía narí mandáikammamaqoonara qímasee ákarariqifafanoo. Qinée Ánutuna áfusaa máridaqa, maa-ufánara ákara ríqa, ínnee maasásaa atooárana faqa rírana faqa miná firaaqá ínni nífusaa akoooroíanifeera ákara ríqa.

¹³ Minára maasá Titusana ufa írunanoo nifaaqa ámiqimminoo. Sía maasá qifaaqa káifau ámiqinóofau Titusana afaaqa faqa ámiqikaimminoo. Ínnee Koorinti máqusanaasa idaaqámasoofanoo miná afaaqa ínniara ámiqifafa maasá qáfamasee asasiqíafana. ¹⁴ Qinée ínniara firaaqóo ínni núqu uqéereeqa Titusana qímami-afannana, ínnee miqóo kai miná amana kai máriafanoo. Titusafa nídafammáseenoo asasínoo. Maasá maqee maqee óoqai ánoona ufá kai ínni qímánnimi máriqiafana. Miqí kai íqa ínniara Titusana qímami-afannana dóo ánoonaikinoo. ¹⁵ Titusafa ínni maqúsai óonuroofafa ínnee ínneeqa mandóosanara irisée Pauroofa ufa firaaqá qíandoo qímasee ruffaaqa ruffaaqa íranannai faqa náindiriraranannai faqa áfiqee ínneeqa maqúsai quqásee qiní ufa minásaaqaraana irisée eedóo qímasee mároonara Titusafa qáfamaseenoo qímaqimidanoo ínniara rírafa maqee maqee firaaqáíkidanoo. ¹⁶ Dóo maqee qinée Pauroosa miná írídaqa maaqí qídaqa. Qinée sía ínniara maqee qaara daundura márifafa qinée qeeqá qifaaqa firaaqóo ínnisaa quqáidaqa asasídaqa.

Yísuna ufa írimariasa akaqáusa dadaaqíra oosanara qídanoo.

8 Óo Koorinti máqusai maasá qíkaqaafasaa mári-asa. Yísuna ufara suqímariasa Maseedoonia máqa maaqaki máriasa Ánutuna ámiqi ámiqirafa misáki saik-ina ínnee íríaqee qímánnimidaqa. ² Firaaqo ummaararárafa misá kadáapi rírana níminau. Márufanoo mi-kadaapirirafa Yísunasaa atooqée márusa firaaqóo nimanamánde qáfanau. Misá miqíqa máridaqa minakíqari firaaqóo asasamánde náriqa munnimma áfaaramandee Yudeea máqannaasa Ánutuna ufara suqímarusa dadaaqí náida nímiqau. Misá nári kudikíranara síamma írifa káqi nímiqau. ³ Qinée maa-ainainnára ámiqimandee írídaqa qímánnimidaqa, misá nári munnimma márunna amanakái nímiqau sía miná amana kái nímiqau kai fíqarammasee aabaa faqa nímiqau. ⁴ Misá nári íriranannai anirée áranaiqi afeekaikámasee maasá irámmiriqa qíqau. Ámanee maasá faqa Yudeea máqa maaqaki Ánutuna ufara suqímariasa náararee máriasa maasá munnimma nímiqee dadaaqianáuree. Náriqa mi-dadaaqíranara sía ummaara fée qíqau adífaairana qímimarianara

maasá nímianauree qiqau. ⁵ Maasá mi-ufána iriséeqa اساسمásee tautíqa óo sía mi-amiqira iriráfa kamm-bíqeefoo qúnaqa misáki kambíqeenoo. Maseedooni máqannaasa náriqa naundurá írirana faqa nári aináina faqa karaambáiqu náaree amisée quándaki Ánutuna íriranamau nári márirana maasá faqa qímiqau.

⁶ Maseedoonia máqannaasa óosana miqínoo márinara ínee Koorinti máqannaasa faqa miqíaqeera Titusana fuki faakí qiafanóo ínni qímannimidanoo. Óoqai Titusafa ínni faqa máridanoo Yudeea máqanna nímianínna munnimmanara óosana arasée qímannimainau. Dóo maqee Titusafa mi-nimuqusira saikána kaifáa uqéerarara fuki faakí qídaqa. ⁷ Ínee Koorinti máqannaasa óosana óosana ainaina moómoo faqaasa máriafanoo. Ínee Ánutuna saqárikirafa faqa Ánutuna ufa qímannimirana faqa írirafa faqa óosana óosana dadaaqira saika eedóo qímasee kásida uqéere máriana faqa maasára faqa nímuqusimariana faqa mi-ainainása ínnindi moómoo máridanoo. Dóo maasá ínniara Yudeea máqannaasa nímiqeeera faqa qídaqa ínni áfaararifa minakí faqa moómoo máriani, mi-nimuqusira saikáfa máriannoo.

⁸ Qinée Pauroosa sía naamúaqira ufa ínni qímannimidaqa naakápara ufa ínni qímannimidaqa. Ánaamuru dadaaqíranara naakápaidaqa minánnai ínniqa níkaqaafassara nímuqusirana nimanamánde qáfáidaqa ínni Koorinti máqannaasa nímuqusirafa Maseedoonia máqannaasa nímuqusirana amanafée máridanoo fee qímaseeqa nimanammánde qáfáidaqa. ⁹ Ínee ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqu ámuqusira dadaaqíranara ámiqimandee írimariafanoo mifá innaarúnai aináinafaqaafa úriqararafa márinoo ínniara irisée maa-maqánasaa qúmu ainaina síaifara foo máfinoo márinau. Yísufa narí aináina síaifara foo íranannai innaarúnai ainaina faqaasa máriaqeeera miqí marínau.

¹⁰ Yudeea máqannaasa nárana feefauríra munnimma nímiranara qínée Pauroosa qíní írirafa minára maaqí qídanoo. Ínee óoqai áiqaqóo aukuanu Yudeea máqannaasa munnimma nímiraree qímasee suqúquqóo munnimmana nárana feefaurú máraaqee qímasee suqú quqásee minnísoona maqee kaifáa uqéerasaifanoo fífi ínanoo taikáannoo. Ínee aiqáma maqannaasakiqari ínee náaree iriséeqa mi-saikána óosana uqéeree maríasa máriaafanoo. ¹¹ Dóo maqee fíndifíqa mi-saikána áuqaifanoo taikáni. Indaarú ínee minára ufa suqúsee nímuudaanai qímasee ufa qiqá fífiána maqee miqí kai íqa nímuudaanai qímasee munnimma nímirafa taikáfuani sía kísaaqasaa máriani. Ínee aiqáma munnimma nimiséeqa íneeqa kurídifaara, qínée sía minárau ínni qímannimidau. Ínee ínni munnimma aabaa márina miná nímiqaa sía márinafa sía áquaqa. ¹² Ínni munnimma amanaikínaqa nimisáinanoo Ánutufa naríndiara foora dúfi dúfi qíannoo. Sía amanaikínana áqusainanoo Ánutufa sía minára dúfi dúfi qíannoo. Sía amanaikínana sía áqua.

¹³ Qinée sía moo máqannaasa aufadárana nímirara ínni Koorinti máqanna ummaara firaaná nímiqaa,

sía miqídaqa. Maqee áukuana ínni nárana firaafá mári kamuqoo nárana síaisa dadaaqiaqa, kásooqee moo áukuana ínee mandáinainaki marífaqa misá ínni dadaqifáranoo. Miqídaqa aiqáma amana kái marífaqa. ¹⁵ Óoqai tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau,

Óoqai maqásaa nárana moómoo suqímaru fasiqausa sía rairaá iqau. Maqásaa nárana óodaa suqímaru fasiqausa sía náraree marínau, nimana kái marínau.

Pauroofa Titusana faqa narí aqoónausara faqa qídanoo.

¹⁶ Qinée Pauroosa Titusana óosana qáfamasee Ánutunara dúfi dúfi qídaqa, maasá daanna ráidanoo firaaqóo ínni Koorinti máqusanaasa dadaaqíree qídanoo. ¹⁷ Maasá minára Koorinti máqusai ínni maqúsai fuannée qúnanoo mifá sía kai eedóo kai qinoo narí írirannai اساسمáseenoo ínee iannai kafáa fúannoo. ¹⁸ Maasá moo fásiqa faqa miná faqa aqíqaanáuranoo mi-moo fasiqáfa aiqámai Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímanniminoonufa márunara Yísuna ufara suqímariasa minára ámiqira fasiqafee qídaqa. ¹⁹ Sía mifá kai, aiqáma Yísuna ufara suqímariasa mi-fasiqánara ínni Yuda máqannaasa nímiáninna nárana feefauríra munnimmana utáaqammasee anée Koorinti máqannaasa munnimma faqa mara máree Pauroona sáimbaqa Yudeea máqannaasa múru nímia. Miqínnanannai maasá nímuqusira saika marasée karaambáiqu aréenarana faqa maasá eedóo qímasee dadaaqíranana faqa kooroomámbuannoo.

²⁰ Akaqáusa raiqára ufa qifoora maasá ámiqimandee ínni moómoo áfaaramandee nímiqandinna munnimmana maasá rakísianaaura. ²¹ Maasá írirafa minára maaqímmínoo máridanoo. Maasá Karaambáiqu Ánutuna áfusaa faqa maqásaa fasiqa nífusaa faqa andeeqáramau fidaqa rakísianaaura.

²² Titusana faqa moo fásiqa faqa indaarú fuaqée qiaqa maqee maasá qíkaqa moó faqa miqandásaa mara quqáanaura miqandá faqa fúannoo, maasá moómoo kari miná amanamánde qáfaunanoo ámiqimarifa maqee maqee eedóo qímasee dadaaqímarifa máridanoo. Dóo maqee mifá ínni Koorinti máqannaasara irisée miná írirafa ínniki mundínoo márinara firaqóo اساسمásee ínni faqa dadaaqíannoo. ²³ Titusafa qíní faqa moodáanaki ínniara dadaaqímarifa máridanoo. Maasá qíkaqaafasaa Titusana faqa ínee iannai fímariaqanda máridaqa Yísuna ufara suqímariasa miqandá utáaqamáqaaqanda máridaqa, ásauku mundírana aréenarana máree maríaqanda máridaqa. ²⁴ Minamúsa óonu ráifaqa ínee misára nímuqusimarinaqa rakísinnimaqaaqa. Miqínnanara Yísuna ufara maqúsa maqusa suqímarinausa Pauroofa Koorinti máqusanaasa nimooqíranara ánoona ufa fée qiaqéera.

Pauroofa Koorinti máqannaara nárana máreefandinna munnimmana suqúaqee qímaqoofa márídanoo.

9 Ánutuna ufa írimariasa Yudeea máqannaasa munnimma nímirara qianára ínnee dóo írimarífanoo qinée fíffau ákara rúmannaqeeqa. ² Ínnee eedóo qímasee dadaaqímariasa máriafaqa qinée íridaqa, qinée ínni nimooqímasee Maseedoonia máqannaasa qímannimíqa. Qinée ínniara maaqí qímasee qímannimíqa, Kirisa máqa maaqáki maríasa Koorinti máqusanaasa misá náaree máq eendá áiqarái aukua eedóo qímasee deedaqíqau. Qinée miqí qímasee Maseedoonia máqannaasa ínni Koorinti máqannaasara qímannimíafaanaqa dóo misá faqa mi-ufána irisée maasá faqa dadaaqíraree qímasee fíndifia akaqá maqannaasa kai sía fíndi fia. ³ Qinée ínniara ufa qíafannana fíffau ufá kai qianóora qeeqá qíkaqaafasaauqa maréeqee ínniki quqéeqa misá óonuree ínni munnimma suqú moodáaqoo quqáaqeera qíní ufa ánoonaikianifeera ínniki quqáaqee qídaqa.

⁴ Qinée faqa Maseedoonia máqannaaka akaqáusa qíní faqa ínni Koorinti máqusai óoquraifaqa sía deedaqíranaki maasá óoquraana ínnee nisauríafaqa maasá faqa Maseedoonia máqannaasa qíní faqa óoqu fífándinausa nisaurífoora qinée ínniara qífaaqa quqásee ínniara ufa qíqa. ⁵ Qinée minára iriséeqa qeeqá qíkaqaafasaauqa niqíqámasaunaqa indaarú óoqureeqa ínni nímfíandinna munnimmaradeedaqamándaiifaqa qinée ínaaqianna óoquraanaqa ínnee ínneeqa íriranannái kai nímiraa óosana koorooiaqa sía qinée qímannimíana nímiyaqa ínniqa nídirafa kai qínaqa káqi nímiyaqa. Óoqeenáa írirafa maaqímmínoo márídanoo.

⁶ Moodáa asumu úmmaqimarífa moodáa kai aiqúannoo moómoo úmmaqimarífa moómoo aiqúannoo. Qinée Pauroosa minásaaqari ínni dadaaqíra oosanara maaqí qídaqa. ⁷ Ínnee minára irisée ínneeqa íriranannái kai munnimma áquaqa, sía miná áqusee ufaqírafa máriani sía moonára daakápaiifaqa áqi fee qía Ánutufa asasammándeé áqimari fasiqanara ádidanoo minára asasammásee áquaqa. ⁸ Ínniqa nimana kái nárana máraaqee munnimma Ánutufa amaná nímiannoo sía ínni munnimma amana káifau nímmiannoo aabaa faqa níminaqa minánnai nána ainainaree dadaaqírafa kambíqaannoo fee ínnee faqa amaná minánnai dadaaqiaqa. ⁹ Óoqai tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara rúmaqoofa márídanoo.

Ámiqira fasiqauqaindi kudi fasiqauqa áfaaridaqa nímidaga.

Misá ámiqi ámiqirafa sía taikáannoo náaru náaru máriannoo.

¹⁰ Ánutufa ínni Koorinti máqannaafaqa dadaaqám-miannoo. Mifá asumu faqa néemaria nárana faqa nímmimarífa márídanoo ínni nimana asumu ínni nimisáinaqa úmmaqusai fanoo Ánutufa kambíqarana nímiannoo ínnee áfaaramandee moo máqannaana nárana dadaaqífanoo ínnee kafáa kafáa miqíaqee qí-

masee ínni Ánutufa irairaaírana nímiannoo. ¹¹ Ánutufa maqee maqee nárana aináina moómoo níminaqa ínnee miná qáféeqa amaná maqee maqee akaqáusa dadaaqiaqa. Ínnee maasásaaqari dadaaqímaria maqannaasa ínni dadaaqíranara quándaki Ánutunara dúfi dúfi firaqóo qifaranoo.

¹² Ínni dadaaqíra saika fannoo sía Ánutuna ufara suqímariasa kai dadaaqídanoo Ánutunara dúfi dúfi qírana faqa óondainni námariara foora áqufidanoo. ¹³ Ínni dadaaqíra aináinirafa ínnee Ánutuna ufamau fírana kooroo íannoo. Moómoosa miná qáfammasee Ánutuna amooqífanoo misá ínni áfaaramasee náida nímirana qáfammasee kafáa ínnee ásauku mundírana fasáasa ufasáa atooqáfi mundíqa márinnana faqa qáfammasee sía ufá kai qímasee ánoonee qímasee Ánutuna amooqífanoo. ¹⁴ Ínnee dadaaqímariasa ínniara nídimarinaqa ínni ámiqi ámiqirana innaaru qifáranoo. Ánutufa moókira áfaarirana ínni nímunara Ánutufinnai ínniara nídimarinaqa ínni ámiqi ámiqirana innaaru qifáranoo. ¹⁵ Ánutufa narí áfaarínoo maasá qímunara miná úriqararafa aiqáma ainaina arusée firaafá márídanoo minára maasá aiqámausa dúfi dúfi qímamaqáaqa.

Akaqáusa Pauroona saikára ufa qufanoo ititío ufafa.

10 Qinée Pauroosa maa-ufana reendeenámandee qímannimídaqa. Akaqáusa qíníara nínanai márídanoo áanóo ufá kai qímari fee ínni faqa márídanoo reendeenídanoo fee qídaqa. Qinée miqí qianára maaqí qídaqa. Qinée ásauku mundírana ámiqi ámiqirana faqa íreeda márira oosana faqa miná áfusaa márídaqa reendeenámasee qímannimídaqa qinée ínnee iannai óonuraanaqa sía qíní qírana fundákuaqa maasára maqásaaqaraa írirana irisée qímariaafoo qímariasa amaná áanoománnimaqaanaura, sía sía amana máriannoo, amaná máriannoo.

³ Kúqaa maasá maa-maqa maaqánaki marídaqa sía minakínaa írirana marasée rákiara foora ídaqa.

⁴ Maasá rákimaria durú saamu sía maa-maqa maaqánakínaa durú saamuara qídaa. Maasá Ánutuna afeeka ufa márína minánnai durú saamuara foora ráki-daqa. Minánnai maasá Sadannana faandaamura rapéepamma áqidaqa. ⁵ Maasá mi-duru saamúnannai únnafa qímariana dóo kúqaridaqa. Minánnai faqa Ánutunara kooroo íra ufara qáoo qímasee nóori uqéerasee maasá minára úriqararausee qímariasa minánnai misá faqa nárídanoo. Maasá mi-unna ufána qímariasa úriqaranoo márína Ánutuna durú saamuara foora qumáreeqa óoru rarisámeeqee maqásaa múqufi rudámmiqi quqáidaqa. Maasá qeeqá qitikúrakínaa mandírirana aiqáma óosana óosana mandírirana rákirannai naruséeqa aiqáma óonu qumáree ani qumáreemmeeqee karaambáiqua ásauku mundírana áramandunnai quqásainaqa qeeqá qitikúrakínaa írirana miná ufamau fuaqéera. ⁶ Ínnee Koorinti máqusanaasa miqírausa máriafanoo maasá ínni maréeqee ásauku mundírana áramandunnai quqásoofaqa miná íriranaki fímariafanoo ínnee minákíqari káqi rúnnaí fí-

faqa qiní qírana fundákusaifaqa maasá ínna náriara foorammásee rarisámeeqee quqásanaura, sía misá qiandeé reendeená kai ianáura áanóommasee qianáura.

⁷ Ínnee faiqí nífusaa akooqóo ainaina faiqí nipata kai qáfamásee eedóo qímariasa áaqee máriasa máriafanoo sía naunduráki qáfée máriasa máriafanoo. Ínniki moó fannoo ásauku mundírana aináinira fasiqee qímarifa sía náriara kai miqí marúnausee qíannoo maasára nipata mandáikirausee qímariana maasá faqa ásauku mundírana aináinira fasiqa máridaqa. ⁸ Ásauku mundírana maasára qinée niqíqáfanna fasiqausee qímasee mi-uriqarara afeekána qímufaqa minára firaaqóo ufa qufaqa ínnee irisée qiníara firaaqóo narí amooqímari fee qíafaqa iriséeqa sía minára qisaurídaqa, sía qiní afeeka ínna rakéemma áqirafa máridanoo ínna dadaaqírafa poodúqammán-nisarafa máridanoo. ⁹ Qinée sía qeeqá pasannáí ínna ruffiarana nímiraree qídaqa. ¹⁰ Akaqáusa maaqí qifáranoo Pauroofa narí ákara ríranaki afeekaikámandee qímaqimidanoo, narí uqanna aniréenoo reendeenídanoo narí ufa faqa fíffau máriannoo. ¹¹ Miqí qímariasa maa-ufána írifaqa, maasá níanaí máridaqa ákaraki qíanna ufafa faqa naaqáqari márida qímariannufafa faqa amanamana kái máriannoo.

¹² Miqí qímaria fasiqausa náriara úriqararausee qídaqa miqí qímariafanoo. Maasá sía miqí qímariasasaa qeeqá qímanianáura. Misá fúrufari maríasa máridaqa. Misá nánasaa fee narí amani narí amani ídee nári íriranannai kai náriqa úriqarara ainainee qímasee minánnai kai nári nimanídaqa. Sía Yísuna íriranannai narí amani narí amanídaqa. ¹³ Maasá qeeqára qianáura maasá qeeqá qimooqíra óosirana sía fíaikátaanaura miqóoqari kai óorurandanoo máriannoo. Qinée sía akaqáusa naanna rée moona óosiranaki máriasara qeeqá qimooqianáuranoo qíqá qoosúki marínausara kai qeeqá qimooqianáura. Ánutufa maasá saiká máree márunna óosirana narí kai quqáqai fanoo máridanoo minakí kai marídaqa ínnee faqa minakí kai maríafanoo. ¹⁴ Ínnee minakí maríanara iriséeqa ínna óonureeqa sía fínnaaqaraidaqa. Maasá ásauku mundírana ámiqira fasaasa ufa mara maréeqa sía mi-oosirána fíaikáteeqa minakí kai máridaqa ínna isaim-baqa máriqíafana.

¹⁵ Maasá Ánutufa qímu oosiranakí kai ínna aináinidaqa, akaqáusa fíaikátammásee aináinidaqa maasá sía misá fuaqóo fídaqa qeeqá aináiniranara qeeqá qimooqídaqa. Maasá Ánutufa qímu oosiranaki maqee maqee miqóo kai minakí kai aináinidaqa maasá ínna maaqí qídaqa, Koorinti máqannaasa Ánutunasaa atooárafa firannáikinoo maasá saika mi-oosiránaki firannáikinoo. ¹⁶ Ínniki aináinirana taikásee miqóoqari kai ínna fínnaaqaréeqa moo átinai moó fannoo sía aináinimarínaki óonuree minakí ámiqira fasaasa ufa qímannimiana. Miqímmasee sía qinée akaqáusa naanna réeqa misá moosá áfuqaki aináinamasee nári nimooqídaqa. Qinée sía

miqíanaura qeeqára fúkasaa moo áfuqakiara foorá aináiniana. ¹⁷ Óoqeená tamummáqara fasiqauqa minára maaqí qímasee ákara ríqau.

Faiqí moó fannoo sía narí amooqírafa máriani. Karaambáiqá áuquqoo ainainara kai amooqíafa.

¹⁸ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Karaambáiqá fannoo moo fásiqara ámiqira fee qínafa kai ámiqira fasiqa máriannoo, narí kai náriara ámiqira fasiqee qínafa sía ánoona márina fíffau máriannoo.

Pauroofa únna amaana ufa qímariasara aaquqímannimáqaidanoo.

11 Ínni Koorinti máqusanaasa qinée Pauroosa fúrufarandee qímannimianaqa irisée sía minnísaaqa káqi minára irisée sía minnísaaqa káqi minára irisée máriaqa. ² Qinée ínna Koorinti máqannaasara qeeqá qíraamunara foorá maréeqeeqa ásauku mundírana utáaqamamaqaqunanoo mináindikíqa máriaqee minára rairaiqídaqa. Ínnee andeeqára mánaaqara foommáfiqa miná faqa máriaqa. Maqásaa qaraa rairaiqíranau nímidau. Ánutunaindaraa rairaiqírana nímidáqa. ³ Óoqai sakáni fannoo narí káqa írira únna fannai Éeuana ákaru qundée kai ínna írifaqa faqa íandoora. Ásauku mundíranasaa kai ínna írifaqa ámiqimandee andeeqásee mundínoo máriánanoo káqi rúnna fífóora minára qinée ínna ruffáidaqa.

⁴ Óoqai indaarú maasá Yísunara qímannimíafanaqa. Miqóoqari maasá fúafanaqa akaqáusa ínnee unnáí óonurandee ínna anirée ínna únna amaana ufa qímannimíqau. Akaqáusa dapi fasiqauqá aniréeqa Yísunara moómau qímannimíuqa ínnee áaqamáseeqa asasammásee misá mara quqáseeqa misá mandá ufamau fímaríafanoo. Misá maraquna faqa misá únna fasaasa ufa faqa sía maasá qíafannamau qímannimíafaqa náriara moómau qímannimíafaqa ínnee káqi maráafanoo.

⁵ Mi-unnaqira fasiqáusa náriara Yísufa niqíqoo fasiqausa úriqararausee qídaqa. Qinée Pauroosa sía misá úreeqarasau máridau misá úriqararausee máridaqa. ⁶ Misá ufa akoofásauqa máriafaqa sía qinée ámiqimandee misá naanna ráunausee mammáqídaqa kásooqaqee ufa qímannimídaqa, íriranara ámiqimandee iriséeqa misá óorinaaqaramásee qímannimíqíafana. Maasá aqáma kari óosana óosana ufannai maasá ámiqira íriranara akooqóo kooroommásee qímannimíqíafana.

⁷ Qinée sía únnaqi maría fasiqausa naanna réeqa qinée Ánutuna ámiqira fasaasa ufa ínna qímannimídaqa káqi kaaqóo miná akiaqara munnimma moodáa faqa sía uqanna máraqíafana. Ínnee Ánutuna áfusaa úriqararausee máriaqee qímasee qinée reendeenámafíqa óorudupi máfíafaqa qeeqá aináiniranannai qeeqá náraana ainaina mara náidaqa sía ínna náraana máreeqa. Qinée áaqáidee miqí marí qíafana. ⁸ Qinée ínna aináini marúnaqa moo máqannaasa Yísuna ufara suqímariasa misá nári náraana marara munnim-

ma qímiafaqa qeeqá nárainaina minánnai máraqi-afana. Qinée ínni dadaaqídaqa misá munnimma úm-
muariara foora máraqiafana. ⁹ Qinée ínniki máriafan-
na kamuqoo qeeqá nárana munnimma sía márúfaqa
sía ínni munnimma moodáa marasee nárana mara
naqíafana. Qiní qíkaqaafasaauqa Maseedoonia
máqannaasa náriqa munnimma maréeqee qiní qi-
mana kái qímúfaqa marasée nárana mara née maríqi-
afana. Óoqai miqí maríafannana kafáa maqee maaqóo
márúnaqooqari sía ínnindi máraanaura. Ínnee
áaqarana marasáifaqa náqimmásee fee ínni áaqara
ufannái andeeqánnisaanauree ínni nárana munnimma
qímúnara irisée qisaurúanoora. Qinée Pauroosa
minára ínni qímánnimidaqa.

¹⁰ Qinée ásauku mundírana ánoona ufa óorisaa mári-
daqa qíma afeekaikíra ufa qímánnimidaqa sía uqanna
ínni nárana ainaina máraanauranoo aiqáma Kirisa
máqa maaqaki máriasa nárana ainaina sía uqanna
máraanauranoo, sía moó fannoo qiní ufa áruannoo.

¹¹ Qinée nánaree maa-ufána ínni qímánnimidee. Qinée
ínniara qímuqusirana síaisee marídee maa-ufána qí-
mánnimidee. Qinée ínniara qímuqusimárúnnana
Ánutufa dóo íridanoo.

¹² Óoqai íafánandee kai íqa maqee sía ínni nárana
munnimma máraanaura. Únnaqira niqiqoo fásiquasa
ínniki ani máriasa ínni nárana munnimma máridaqa
náriara Pauroona aináini márina aana ráidee qímasee
maasá faqa niqiqoo fásiquasa márídee qífoora sía
qinée misá naanna rámasee ínni nárana munnimma
máraanaura. Sía qinée nári nifaaqa mara máree úri-
maria óosana dadaaqianáura. ¹³ Mi-fasiqáusa sía
kúqaa niqiqoo fásiquausau márídau misá níkaru qíra
niqiqoo fásiquasa márídaqa, náriqa aináiniranara ún-
na ufa qímasee ásauku mundírafa ánoona niqiqoo
fásiquasara foora quándakiqa misá nimammana
usufíqa níkaru qídaqa. ¹⁴ Sía minára tautíaqa, Sadan-
nafa faqa miqí kai ímarifa márídanoo, miná aanandái-
daqa miqídaqa, mifá káaqa qára qangiroo nimam-
mana usuffínoo márifa márifaqa misá miná aanandái-
daqa miqídaqa. ¹⁵ Sadannana aináini mária fásiquasa
andeeqára fásiquauqa nimammana usufíqa aináinirafa
sía firaa ainaina, nárindi márídanoo. Kásooqaqee
taikára aukuaana andeeqásee mi-manda oosanná
amana kái máreefaranoo.

Pauroofa Yísuna ufasáara aupúrarana máree marunara kooroo inau.

¹⁶ Qinée kafáa ínni qímánnimidaqa sía moó fannoo
qiníara fúrufarira fasiqee qiannoo. Ínniki únna ufa qí-
maria fásiquasa fúrufariraua firaaqóo nári núqu
uqéeraidaqa nári nimooqímariasa márídaqa. Ínnee
qiníara fúrufarira fasiqee qífaqa qinée faqa fúrufara-
masee misá naanna raanáura.

¹⁷ Karaambáiqua sía maasára miqíaqee qífaqá qinée
kákíkaaqóo fúrufarammasee misá naannarée qeeqá
qímooqíanaqa ínnee mi-unna qimaria fásiquáusa ufa
íriandee íqa qiní ufa faqa íriaqeeera. ¹⁸ Moómoo unna
ufa qímariasa faiqí faiqí írirana marasée nári núqu

uqéeraidaqa nári nimooqídaqa. Dóo qinée faqa
miqímmianaura. ¹⁹ Ínnee Koorinti máqannaasa ínni íri-
rafa firaaqóo márisa máriafanoo fúrufarira fasiqauqa
ufa qímariasa ínnee asasammásee misá marasée misá
ufa írimariafanoo. ²⁰ Misá ínni níkaruqímasee ínni
aináina úmmuari maríasa márídaqa, misá ínnikinaa
úriqararara foora márídaqa ínniara miqífaqa
maaqífaqa qímariafaqa misá ufaanara foora fufúsee ín-
ni rarisámeeqee minakí mara áridaqa. Misá náriara
úriqararausee qídaqa ínniara uréeqarausee qídaqa.
Misá nísaukusamu ínni nóori rukámidaqa. Misá miqí
mándeetee ínni nímiafaqa ínnee áaqamasee káqi misá
maréeqee ínneeqa ufa suqíranaki quqásee ínnee misá
ufa ámiqímmasee írimariafanoo. ²¹ Qinée Pauroosa ín-
nikina máriafannaqoo misá óosana máraaqana qinée
qisaurídaqa qímánnimidaqa qinée máparaa
ímarunaua sía misá óosana máraqiafana. Ínniki ún-
naqira niqiqoo fásiquasa náriqa núqu uqéerasee nári
nimooqídaqa qinée misá fúrufarirana amana kái qee-
qá fúrufariannana qímooqíanaqa íriaqa.

²² Misá náriara sía Kirisa máqannaasa ufa kai qídaqa
maasá qíkeekú qíkaakú Heeburu ufa qímarunausee qi-
afaqa qinée faqa miqí kai qímarunaua márídaqa.
Misá náriara Isaraee máqannaasa Ánutuna utáaqa
máqoosa márídee qíafaqa qinée faqa misá kai mári-
daqa. Misá náriara Abarahaamana áiku ásauku Ánutu-
na qíma afeekaikíra ainaina máraanausee qíafaqa,
qinée faqa misá kai márídaqa. ²³ Misá náriara ásauku
mundírana áiku ásauku márídee qíafaqa qinée faqa
fúrufarira fasiqara foora qídaqa qinée misáki misá
úriqararaua márídaqa. Qiní ásauku mundírana mi-
ainainnára írunnana misáindi óoraqaaranoo mári-
danoo. Qinée Yísuna ufa sáara karabúsaki misá úrin-
naaqarammasee moómoo kari rumbéeqa. Rái-
tasamunnai qífaqa ateekeeuqa moómoo kari misá
nárirana úrinnaaqaramasee qiní qífaqa ateekáqau.
Qinée kúqirara madikakíqari moómoo kari misá
nárirana úrinnaaqaramasee fíndi fíqa. ²⁴ Moodáannai
qísaukunamu kari Yuda máqannaasa ráitasamu dári-
maríqau, moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo
fásiqa qísaukuqara faqa moodáannai qiku faqa dínni
qiku éera kai muqu quqásee kari minánnai dáriqau.
Sía moodáannai miqímándeetee dáriqau, moodáannai
qísauku amanasáa miqímándeetee daru qímaqáqau.

²⁵ Roomma máqannaasa faqa qaaramoo kári miqí
uqannamándeetee dáriqau. Moodáa kari misá óonisamu
misá daru qímaqáqau. Qaaramoo kári ooruku nám-
mariki sípaki moo máqusai Yísuna ufa qímánnimirara
fídaqa sípa fannoo mandáikufaqa ooruku námmariki
úkunnaua máriqiafana sía kúqíqiafana. Moo kári miqí
mámbuafaqa eendáki faqa fáasaana faqa ooruku nám-
mari qámabaanai qímmápiqa áfainni ániqiafana.

²⁶ Qinée Yísuna ufa qímánnimiqa nímariafanaqa
moómoo aukuaana maqúsa maqúsa núafannanakina
qinée moómoo kari qímeekee maríqiafana nammári
áfufunaki faqa nipuráara fásiquaqaki faqa Yuda
máqannaasaki faqa ánaamuru máriasaki faqa firaa
taunaki faqa káasau maqa maaqa óombura maqa

maaqaaki faqa ooruku námari firaa farumaki faqa qíkaru qímaru aqoondisa faqa misáuqakina moó-mookari kúqirara qímeekēēqa.

²⁷ Qinée minakí fídaqa kadáapirirana faqa tooqaamu dárirana faqa máraidaqa moómoo kari sía faiqēēqa, qinée dáraree marúfaqa nammáriara dídimarufaqa nímariqiafana, qinée moómoo kari qíní máaqa faqa nárana faqa qamunna faqa sía márufaqa káqi qí-sukunni faiqaqá nímariqiafana. ²⁸ Moómoo ainaina ummaara máraqanuafannanakiqari moodáa ainainará kai qianáura. Maqúsa maqusa Yísuna ufara suqímaríana kai qinée óonumafi írriqa nídaqa. ²⁹ Moó fannoo misakíqari ummooqúkínoo kudoosaápaifaqa qinée faqa miná aanna ráidaqa kudoosaápaifaqa. Moó fannoo misakíqari mandáinainaki áqufifaqa qíní daundura faqa rapíkífaqa mi-ummaarána máraidaqa.

³⁰ Qinée qeeqá qimooqífa qeeqá ummooqúkíranara qimooqianáura. ³¹ Ánutufa maasá karaambáiqá Yísuna akoofa náaru náaru miná áuqu ámiqi ámiqirafa kai máriani, mifá kai qíníara sía únnaqi marí fee qídanoo, írrianoo. ³² Óoqai qinée Damasakusa máqusai mári-afananoo misá karaambáiqá miná áuqu Aretasafa narí uréeqarana aqíqoofanoo narí sundía námufaqa maqúsa kooqíki ititáfufaqa qíní qumaráanee qímasee maqúsa kooqíkiyaqa rakísimariqau. ³³ Qíní qíqoondíuqa minára irisée káqitina qíní maréeqee firaa pateeuqaki rúmasee sánda minásaa qusúsee faandaamura meerái márufaqa míriqoo qámbaanaqari káqikaa kooqi áuqiranakiqari qíní ruqíaeqeeqa quiqa quiqa qufaqa maqásaa áqufufaqa quqásee sandáqiafana.

Pauroona áfu pisipasamándeē uqáfíqoo ufafa.

12 Qinée qeeqára qimooqíanafa sía ánoonaiqianoo, káqi fifau qeeqá qimooqianáura. Karaambáiqá qífu pisipasamándeēnoo kukéeqara ainaina kooroommá qímunara qímannimianauranoo.

(Ánutufa Pauroona uqéereeno innaarúnai quqá-soofanoo innaarúna quqúsakinaa ainaina qáfoonara narí áuqu kukéeqasee Koorinti máqannaasa qímannimidanoo moo fásiqa fee qídanoo.)

² Óoqai qinée Yísuna ufa írriamaru fásiqanara írriqia. Karaambáiqá Ánutufa káqi kai miná uqéereeqeenoo gaara innaaruna óoraqareeno qaaramoo kíranaki Ánutufa márúnaki quqánau. Mifá kúqaa fee áfiqa miqóo quqánoo fee inau kai áfu pisipasamáseenoo miná amana mara uqéereeqeenoo innaarúnai quqánau fee inau. Qinée sía írriadaqa Ánutufa kai írrianoo.

³ Qinée kafáa qímannimiqa mi-fasiqána uqéereeqeenoo innaarúnaki moó áuqu Paradisee minakí quqánau. Kúqaa fee miqínoo fee áfu kai fee pispasínoo fee Ánutufa kai írrianoo. ⁴ Mi-fasiqána miqóo quqásoofanoo márídanoo óosana óosana ainainara írriau sía faiqí ufa amaná qímari ainaina írriau náaquqara ainainara Ánutufa qáoo qinau sía faiqí minára qímannimianne qinau. Sía faiqí qíra ainainara írriau.

⁵ Miqínna fásiqanara qinée amooqianáura sía qeeqára qimooqianáura qeeqá ummooqúkíannanara qimooqianáuranoo.

⁶ Qinée qeeqá qimooqífa sía fúru-farirafa máriqini kúqaa ánoona ufa kai máriqini. Qinée sía qeeqára qeeqá qimooqianáura. Faiqí ánaasee qíní dóoki qíqafamasee qíní dóokinaa ufa irisée náriqá kai qíníara írriadaqa. Qinée qeeqá dúqu uqéeraranannai misá fifau qíní dúqu firaaqóo uqéere foora.

⁷ Qinée ámiqira ainaina náaquqara ámiqira ainaina qáfaafannanara qiqá dúquara firaaqóo uqéeraifaqa áaqaranaki fuanóora Ánutufa Sadannanara káqikaaqoo eedóo qufanoo qífaaqasáa moo ápu-rarana qímiqoofanoo maqee maqee dárímariafaqa sía qeeqá dúqu uqéereeqa káqi qumeé kai andeeqásee márianífee qímasaida dárímarifaqa márídaqa qídaqa.

⁸ Qinée qaaramoo kári karaambáiqinnai innaaru qíqa anée maa-aurrirána maráquqisáannee qíafananoo mifá qáoo qímasee qinau. Qeeqá káqi nímira dadaaqirana ámiafanana dóo mifá kai doo aní amaná máriannoo, qiqá afeeka fannoo kudoosaápee máriasaki ámiqi mándeē kambíqaidanoo. ⁹ Qinée Pauroosa miná iriséeqa maaqí qídaqa qinée qeeqá kudoosaápee márúnnanara asasammásee amooqídaqa. Ásauku mundírana afeeka fannoo qíní rafáaqa fúanifeera qeeqá ummooqúkíannanara amooqídaqa. ¹⁰ Ásauku mundírana ufasáara mandúfa faqa kudoosaáparana faqa kadáapirirana faqa, Yísuna ufasáara dárirana faqa tínoo taanóo rírana faqa tínaakurrirana faqa qíminaa máreeqa dóo amaná ámiqira fee qianáura. Qinée qeeqá kudoosaápee márúnna kamuqoo mi-kamúqoo kai afeekaíkidaqa.

Pauroofa narí úrinaaqarara ufa qímaqoofa.

¹¹ Qinée inniki ani mária fasiqausa únnaqira niqíqoo fasiqausa naannaraqá márídaqa fúrufarira fasiqara foora maa-ufána qímannimidaqa. Innéeqá kai inni óosana fannoo qíní mara fúrufariranaki quqáqisaidanoo. Innée Koorinti máqannaasa qíníara Yísuna ánoona ufa qímaqimi marí fasiqa fee qíqaana. Innée inniki ani maría únnaqira niqíqoo fasiqausara fifau únna qídaqa úriqararausee qímariafaqa misá qíníara uréeqara fasiqee qídaqa. Kúqaa qinée káqi fifau fasiqa márídau qinée sía misa uréeqarausea márúnaiqini, misá úrinaaqararausea márídaqa.

¹² Qinée kúqaa Yísufa diqíqoo fasiqausa márídaqa aiqáma ainaina kooroománnimaqee maríafanaqa qáfee maríqau. Innée sía írufaqa qinée káqi reen-deenamandee uqannífiqee maríqiafana. Faiqí sía amana áuqaqaaira ainaina faqa náaquqee marú ainaina faqa Ánutunara faqa kooroománnimaqee marú ainainna faqa reendeenamandee uqannífiqaafannana. Minánnai kai qinée niqíqáafanna fasiqausa márúnnanara kooroománnimaqiafana.

¹³ Qinée maqúsa maqúsa Yísuna ufara suqímarusa faqa inni saimbaqa faqa amana amana kái inniki máridaqa qímannimianannanara. Sía misá ámiqimannimaqasee inni mandáikamma nímaqasee qímaríqiafana. Moodáa ainainá kai inniki moo kíqiafanafa mifá kai qeeqá nárana munnimma sía amanaikufaqa qinée sía inni nárana munnimma írámimirisée máreeqa. Mi-

moodaa ainainnára kai írídaqa qinée áaqeefee miqí fee qídaqa. Ínnee moó áinaina ákiaqara minní qísaaqa.

¹⁴ Qinée óoqai ínni maqúсай qaara kari fúafanausa kafáa maqee qaaramoo kífaqa doó qúsasaa fuanáuranoo, fídaqa sía ínni nárana munnimma ainaina máraanaura. Faiqí ánaaqiuqa sía nári nínaukoo nárana munnimma ainaina nímidaga, misá kai nári faiqí námu nímidaga qinée ínni níkausara foora máridaga qeeqá nárana munnimma aiqáma faqa qeeqá márirana faqa ínni asasammándeé nímirarammidaqa. ¹⁵ Qinée ínni níkausara foora máridaga firaaqóo ínniara qímuqusu-faqa ínnee qiní faiqíara foora quándakina firaaqóo qiníara faqa nímuqusiaqaana. Qinée kai ínniara firaaqóo qímuqusidanoo.

¹⁶ Ínnee maa-ufánara eedóo qifáranoo. Qinée ínniki máridaga sía nárana munnimma mi-ummaarána ínni nímiqíafana. Ínnikiqari moó fannoo qiníara maaqí qíannoo Pauroofa níkaruqimásee únufannai maasá mara quqásoofaqa maasá miná ufaanakiara foora arufúqanoo maasá nárana munnimma máraandoo qifóora. ¹⁷ Dóo qinée náqifeemmásee fee ínni miqí qíqíafana. Qinée maíndari qeeqá ufa máraqa nuasa níqíqáafanaqa sía ínni maqúсай óoqureeqa sia qiní dúqusaafau ínni munnimma nárana mara máreeqau múru qímifau. ¹⁸ Qinée Titusana iráafananoo eedóo qímasee ínnee unnái finau, moo fásiqa Yísuna ufa íri-marufa qiní qíkaqaafasaa miná faqa aqiqaafananoo Titusana faqa finau. Ínnee minára Titusafa maasá qíkaru qímaseenoo fee maasá aináina máreefoo qída fee. Sía fee qinée Pauroosa faqa Titusafa faqa moodáa írirana maraséeqara moodáamau fímarunнанara írída fee.

¹⁹ Ínnee mi-ufána iriséeqa qiníara maaqí qifaranoo. Pauroofa narísaa faqa narí faqa márinausa faqa misáaa faqa ititáidanoo miqídanoo fee qifáranoo. Maasá sía miqíánaura, ásauku mundírafa maasára qundée kaimmídaqa. Qiní qífaaqasáa qíqoondúuqa maasá Ánutuna áfusaa máridaga aiqáma ainaina áuqeemaría ainaina ínni dadaaqídee qídaqa áuqaidaqa.

²⁰ Qinée ínni maqúсай óonureeqa moo áinainara ruffaanaura. Ínni márirafa sía ámiqirafa óorudupirafa máriandoora qinée qídaqa. Koorinti máqannaasa ínnee qiníara mookámaseenoo qiqá qímiifoo qifóora anée sía reendeenamandee maasá qímaqiminnaranoo áanoommasee maasá qímaqimiifoo, qifóora. Qinée ínni maqúсай óonureeqa maa-ainaináusara ruffaídaqa, ufa raínarafa áanooqirafa máriandoora naríara naríara rairaiqifóora naríara naríara idára foora qeefóora, káaqa aináinara rímariasa nárifoora, naríara naríara mandúfa qifóora múnuqi míniqira ufa qifóora narí núqu uqéerasee nimooqifóora dapi dápi qifóora.

²¹ Qinée ínnee unnái óonu ráananoo Ánutufa qiní maréeqeenoo qisauríranaki quqáannoo. Qinée ínni mandóosanaki óorureeqa ínni nífusaa ikíraqasee soofaáriara foora íqa qisaurúanoora. Ínniki moó-moosa óoqaindari mandóosana marasée sía minára óonumafi irisée nisaurúsee minnísaqau. Akaqáusa faiqí faqa ánaasee faqa narí úmmuari narí úmmuari-

rana minánnai fúrufaridaqa akaqáusa faiqí ánaasee dapi máraqanua fasiqa anaaseesa faqa akaqáusa ufa rukíasee nári mandóosana mandá íriranamau fímariasa máriafaqa sía minára óonumafi irisée nisaurúsee minnísaqau.

Pauroofa ufa taikéenoo átisaa aaquqíra ufa qí-maqoona.

13 Dóo maqee qaaramoo kífaqa ínni Koorinti máqanna nínđafarara fuanáura. Qinée óonuraanaqa moodáa fasiqa anirée ínniki mandóosanara qínnana síamma írínaura tamummáqara fásiqa ákara ufamáu fíqa qaara fasiqafee qaaramoo fásiqafee mi-mandainainá qáfee márianara kooroo qífaqa qinée minára ánoonee qímasee ufa qianáura. ² Qinée óoqai indaarú ínnee unnái fiqíafana ínaaqiana kafáa fíqa maa-ainainára qímannimiqíafana, maqee moosáa márunannaindari kafáa mi-ufána kai qímannimianaura. Maqee óonureeqa sía qíqáfánnandee íreeda qímannimianura, maqee sía moó fannoo qinée ufannái náriara foora qíananoo ruffaki sandáannoo. ³ Ínnee qiníara randée maríafanoo. Ásauku mundírafa Pauroonasaqari kúqaa fee ufa qídanoo fee únna qídanoo fee qiníara qímariafanoo. Qinée ínnee iannái óonuraana kari ásauku mundírafa qínisaaqari qímannimianura firaaqóo qímannimiannoo. Ásauku mundírafa ínni ufa írídanoo sía kudoosaápaannoo narí afeeka ínni uqannífiqaannoo. ⁴ Mifá kudoosaáparanaki aunírira saqárisaa kúqufa máriafa Ánutuna afeekannái fíndufumáfinoo mi-afeekaikíránaki máridanoo. Maasá Yísuna faqa moodáanaki máridaga kudoosaápaqa máridaga maasá ínni Koorinti máqannaasaki óonuree ufa qídaqa maasá Ánutuna afeekannái ásauku mundírana faqa kúqíranakiqari fíndífidaqara foora afeekaikámándeé máridaga qímannimianaura.

⁵ Ínnee qái kai ínneeqa márirana nimanamándeé qáfafaqa, kúqaa fee Yísuna mandaaqára óosanamau fídee. Ásauku mundírafa ínni naunduráki máriafa ínnee minára írídee sía fee írídee ínnee káaqa uqanna kadíqaa máridee. ⁶ Maasá ínnee iannai óonuraanaqa ínnee maasá sía kadíqaa máridee qifáranoo. ⁷ Maasá ínniara Ánutunara innaaru qídaqa sía ínniara mandóosanaki áqufuaqee qídaqa. Sía maasá saika ínniki ánoonaikianífee qímasaidau innaaruqídaqau, ínniara andeeqáramau fuaqée kai qímasee innaaru qímannisaidaqa. Maasá kadíqarana amaná, ínni andeeqáranara kai írídaqa. ⁸ Sía maasá amana Ánutuna ánoona ufa ititáanaura miná dadaaqírana kai amanakírafa máridanoo. ⁹ Maasá qeeqá kudoosaápaída ínneeqa afeekaikífaqa maasá miná qáfammasee asasianáura. Ínnee ámiqimandee andeeqárausaikamambi máriaqeera innaaru qídaqa. ¹⁰ Karaambáiqa afeeka úriqararana qímuna, sía ínni rapéepamma áqira úriqararana qíminau, ínni poodúqarana qíminau. Qinée ínnee iannai óonureeqa karaambáiqa úriqararana qímuna mara máree ánoomandee ínni ufa sía nímiannoo qímasee moo átinai márunaqqoqari

maa-akarána rúmannimaqaanaqa ínneeqá kai andeeqásee márifaqamma óonu nín-dafa.

¹¹ Qíní qíkaqaafasaa dóo maqee ákara taikáanaura. Ínnee káaqa andeeqáranara afeekaikámasee márara-ree qímariasa máriafanoo, qíní ufa qúnnana ámiqimasee íriaqa, sía naríara naríara rairaiqiaqa, moodáanaki máridaqa asooáranaki máriaqa. Faiqí ánaaseera nímuqusirana nímmari Ánutufa faqa naun-

durá asooáranana nímmari Ánutufa faqa ínni faqa máriani.

¹² Ánutuna ufa írimaria fasiqa anaaseesa aiqáma ínni nímandaidaqa.

¹³ Ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáíqa miná asasamásee dadaaqíra oosana faqa Ánutufa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa náaquqara andeeqara maraqa moodáanaki kírana faqa ínni aiqámausaki faqa máriani.

KARATIA

1 Qinée Pauroosa Yísufa diqiqoo fásiquasa máridaqa maa-pasána ákara rúmannimaqaidaqa. Sía faiqí faiqi moó fannoo qiní maréeqee Yísufa niqiqoo saikánaki quqáqoosa máridaqa, sía Ánutufa moo fásiqara qufanoo qiní mára quqánau. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa faqa narí ákoono Ánutuna faqa Yísuna kúqiranakinaana uqéera quqóofa miqandákai qiní rafáaqafusee mara quqáqoosa máridaqa maa-saikánara qídaqa. ² Maaqóo mária níkaqaafasaasa dadaaqída inni Karatia máqannaasa nímandaidaqa, Karatia máqa maaqaki Yísuna ufara suqímariasa inni nímandaidaqa.

³ Maasá aiqámausa qíkoofa Ánutufa faqa miná ásauku mundírafa Yísufa maasá Karaambáiqqa faqa Ánutuna idaaqíra ámiqi ámiqirana faqa naundurá asooárana faqa inni nímiyani.

⁴ Maasá qíkoofa Ánutufa qufanoo ásauku mundirafa iriséenoo eedóo qímaseenoo mi-maú finau maqee kámuqoo márunna mandáinaina afeekaikiranakinaana maasá idukúaqeera naráfafaqa maasá mandáinaina ákiaqara aunírira saqárisaa paasóosamásee quqánau. ⁵ Ánutuna aréenarana faqa amooqírufa faqa náaru náaru ámimariani, dóo miqíani.

Sía moo ámiqira fasaasa ufa máridanoo moodáa kai.

⁶ Óo Karatia máqannaasa qinée inni óosanara tautúmmita. Innee dauni aaqee uqanna Ánutuna minísaafaqa qinée minára iriséeqa tautíqa, mifá narásauku mundírana idaaqírana káqi nímirannai inni náarama quqásoofaqa innee aaqee uqanná quqásee sandéeqa moo ámiqira fasaasa ufara foora randóofaqa iriséeqa tautíqa. ⁷ Sía moo ámiqira fasaasa ufa máridanoo moodáa kai máridanoo, faiqí ánaasee akaqáusa ásauku mundírana ámiqira fasaasa ufa qumáree maréeqee káqinni ubeekéeqa minánnai fúrfarirana inni nímmariafanoo.

⁸ Indaarú maasá Yísuna ámiqira fasaasa ufa inni qímannimifannana dóo maqee maasée moó fannoo fee innaarúnaindaraa qangiroo moó fannoo fee moo fúka áaqee maría fasaasa ufana qímannimufaqee Ánutuna áqurarara ufa misásaa máriannoo. ⁹ Maasá óoqai qímannimifannanasaa kafáa maqee qímannimidaqa, moó fannoo maasá óoqai qímannimifannana moosáa qímasee qímanniminafa mifá Ánutuna áqurarara ufa ámeemaanai máriannoo.

¹⁰ Faiqí nífusaa qeeqá qimoofée qída fee nasurída fee miqí qídaqee óo sía uqanna qinée miqíanaura. Ánutuna kúqaa eedóo qíra ufara qinée randáidaqa.

Qinée faiqí nífusaa fífau nasurídaqa miqí qídafau sía ásauku mundírana aináiniranaki máriini maqee maqee qiní dárirara kai qíafaqa moo áinainiranaki funáiqini.

Pauroofa Yísufa niqiqoo fasiqusaikammafi óosana ároo ufafa.

¹¹ Óo qiní qíkaqaafasaauqa qinée maa-ainainnára qímannimiana. Qinée qímannimíanna fasaasa ufana sía faiqí áuquqoofa máridanoo. ¹² Sía faiqíkinaana qinée máreeqa, sía moó fannoo qímaqimifaqa íriqa ásauku mundírafa Yísufa narí uqanna kooroomámbi qímaqiminau.

¹³ Qinée óoqai kumaaráa máriafana Yuda máqanna amaana úfa ámiqimandee firaaqóo qímaríqafana. Qinée Yuda máqannaasa amaana ufara qeeqá qíkaqauqa úrinnaaqaramasee mi-ainainná qíqíafana. Qinée misá úrinnaaarammásee firaaqóo maasá qíkeekú qíkaakú óosana máraqíafana. Qinée minakí fídaqa Ánutuna ufara faqa Yísuna ufara faqa suqímarusa sía nífaufaqíafana afeekaikámánde misá mandáikamma nímaqíafana. Qinée minára ámiqimandee taikáanee qídaqa mandaikamma nímaqíafana.

¹⁵ Ánutufa sía qiní mandóosanara írinoo narí idaaqíra ámiqi ámiqira máriranaki márinoo qiní qínoofa sía qiní máqoo kamuqoo narí aináinira saikaki márianifeera óoqai indaarú qiní dáarama mi-saikánaki quqáqisooafaqa kísaaqasaa sía íriqíafana, mána mána ufa ánaamuru qímannimiannee qímaseenoo Damasakusa máqusai fímaríafanna aanásaa narí ámaaku qiní uqaqíqífanau. Uqaqíqíqasooafaqa sía moo fásiqunnai óonureeqa Yísuna áufakiana íriqia, narí ámaaku uqaqíqíqífannee qímaseenoo sía Yísufa niqiqoo fasiqusakina óoqai márusakina Yeerusareenni sía óoruree iráfanaqa qímaqimíqau. Sía qinée miqí qíafana qinée andeeqásee quándaki Arabia máqa maaqai óonu maríkíqa óonu randéeqa aniréeqa kafáa Damasakusa máqusai fíqíafana. ¹⁸ Yísufa indaarú kooroommáqooqooqari qaaramoo áukuana áiqarammafufaqa Yeerusaree máqusai óoruree Peetooroo funnái miná qáfamasee áqoondikianáuree qímaseeqa miná faqa qaara amaana máraqíafana. ¹⁹ Mi-kamúqoo sía Yísufa niqiqoo fásiquasa níndafaqíafana misakíqari Yísuna ákaqa Yameesana miná kai qáfaqíafana.

²⁰ Qinée maa-akaránakinaa ufa ánoona kai qídaqa sía únna ufa qídaqa. Faiqí sía Yísuna fasáasa ufa qí-

maqimiqau, Yísufa narí kai qímaqiminau. Ánutuna áfusaa máridaqa ánoona ufa kai qídaqa.

²¹ Qinée Yeerusareenni qaara amaana maraséeqa Siria máqa maaqaki faqa Sirisia máqa maaqaki faqa óonu kísaaqasaa máriqiafana. ²² Mi-aukuanna mi-kamúqoo Yudeea máqa maaqaki máridaqa Yísuna ufara suqímarusa sía qiní qíqafaqau. ²³ Akaqáusa qiniára qímannimunara írimarusá kai máriqau. Misá maaqímandee qiniára qímannimiqa. Maasá mandáikamma qimiqéemaru fasiqafa dóo maqee quándaki narí naru taikée marú ufana qímannimidanoo. ²⁴ Misá mi-ufána iriséeqa Ánutufinnai qiniára dúfi dúfi qímariquau.

Pauroofa niqiqoo fasiqausaki sía qinée óorudupira-usee qídanoo.

2 Qinée Pauroosa Siria máqa maaqaki faqa Sirisia máqa maaqaki faqa kísaaqasaa qísaukuqara taikásee qíkunni qaara faqa qaara faqa óoqu marasée aukuana maraséeqa Baranabasina faqa Titusana faqa nífiqamareeqa Yeerusareenni óoru fíqiafana. ² Ánutufa narí maraqunannai kukéeqasee qímaqimunara óoru fíqiafana. Miqóo óoruree Yísuna ufara suqímarusa misá úriqararauta faqá kai ufa qídaqa, ánaamuru Yísunara qímannimifannufana óosana óosana qímannimiqafana. Misá sía írifaqa qiní saika óoqai faqa maqee faqa sía ámiqimandee qiní dóoki íriranaki qáoo qifóora minára qinée qímannimiqa.

³ Qini qíqoondi Titusafa ánaamuru Kirisa máqusaindari qiní faqa Yeerusaree máqusai óoru márufaqa Yuda máqannaasa Yísuna ufa írimarusá minára maasá sía Yuda máqanna naanna rámasee Titusana fáinánduquaneera qiqau, káqi mána mána ímariquau. ⁴ Faiqí akaqáusa Yuda máqanna únna qímasee Yísuna ufara suqímaruna-usee qímasee maasáki umeé ani kéeqafu-faqa Titusana qáfammasee miná fáinánduquaqee qufaqa maasá qáoo qiqíafana. Misá nipuráaa fasiqara foora kukéeqasee maasáki ani kéeqee maríqau. Maasá Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa ásauku mundírana Yísunaki márúnara sía naríara naríara ruffíeqa ámiqi mándee moodáanaki Mooseena sándufakiqari idukíara foora márúnara nipuráaa fasiqara foora minakí ani kéeqafu-faqa maasá maréeqee Mooseena sándufaki rumbáranakiara foora kafáa quqáneera nipuraqau. ⁵ Maasá sía misá ufara eedóo qiqíafana. Inni ánaamuru máriasara iriséeqa sía eedóo qímasee Titusana fáinánduqíqiafana. Yísuna ámiqira fasaasa ufa ánoona ufara kai innee ánaamuru mapúkúsee maráaqee qímasee sía misá ufa fáinánduqir-ufa írifiqafana.

⁶ Qinée Pauroosa Yeerusareenni ufa qímarunaki máridaqa Yísuna ufara suqímarusaki máridaqa faiqí misára úriqararausee qímarusa faqa ufa qímarufaqa írifaanaqa sía moómau fiqau qinée fímariafannamau mi-maú kai fiqau. Qinée faiqí misára úriqararausee qíqá, Ánutufa sía faiqí nifaaqa qáfamaseenoo úriqararausee uréeqarausee qídanoo minára qinée sía úriqararausee qíqá sía uréeqarausee qíqá amana

amana kái máriaa foo qímasee qeeqá ánaamuru faiqí ánaaseeki saika máree márunnana kooroomásee paasóosamánde káqi qímannimiqiafana. Qímannimifanaqa úriqararausee qímariasá sía qáoo qímasee moosáa fiqanoo qiqau. ⁷ Misá qiniára maaqí qiqau, óoqai Yísuna ámiqira fasaasa ufa Yuda máqannaasa qímannimirafa Peetooroonasaa Ánutufa quqánau, dóo maqee kámuqoo mifá ánaamuru mi-ufánakai qímannimirafa qiní Pauroonasaa quqée foo qímasee maanára faqa írimariqau. ⁸ Ánutuna afeeka fannóo kai Peetooroona mara quqá ámufanoo Yuda máqannaasaki fídanoo qímannimianau, miqí kai inoo Ánutuna afeeka fannoo qiní Pauroosa maréeqeenoo ánaamurukina mara quqásoofaqa fúafannaqa minára faqa írimariqau.

⁹ Yísuna ufa írimariasá úriqarararusa foora máriasá Yameesafa faqa Peetooroona faqa Yoohaneefa faqa qiní ufa iriséeqa maaqí qiqau. Óo kúqaa Ánutufa aní maréeqeenoo kúqaa ánaamuruki quqéeno, anée ánaamuruki aináininaqa maasá Yuda máqannaasaki aináinianauree qímasee qiní faqa Baranabasina faqa nísauku ruqúnnaseeqa dóo fuaqée qímasee moodáa ufá kai maaqí kai qímasee qímaqimiqa. Innee qara Pauroosa faqa Baranabasina faqa Yudeea máqa maaqaki mária kudi fasiqausara Yísuna ufa írimariasá maqee maqee írifaqa dadaaqiaqa. Miqí qufaqa qinée iriséeqa maaqí qiqíafana, qinée minára kai afeekaíkianauroo fee qíqá. Mi-ufa suqirána Yeerusareenni máridaqa qímaqimiqa.

Pauroofa Antiooka máqusai máridanoo Peetooroona áqinau.

¹¹ Dóo miqóoqari moo áukuana ái randóofaqa Peetooroofa Antiooka máqusai qinée máriafannaqoo aniroofaqa qinée aiqámausa nífusaa Peetooroona áfusaa áqiqiafana, akooqóo mifá áaqamásoonara áfusaa áqiqiafana. ¹² Yuda máqannaasa nári sándufa qíqá ánaamuru máriasá faqa sía moodáanaki misá saimbaqa nárana naanáuree qiqau. Peetooroofa Antiooka máqusai máridanoo misá Yuda máqannaasa sándufa rukíaseenoo miqóoqaraa ánaamuru Yísuna ufa írimariasee qímaseenoo maqee maqee misá saimbaqa moodáaqoo óoqu marifídanoo nárana née marínanau. Miqínoo márufanoo Yameesafa Yeerusaree máqusai máridanoo akaqá Yuda máqannaasa niqiqoofaqa Antiooka máqusai óoqu fiqau. Misá óoquroofanoo Peetooroofa níndafamaseenoo rufíamareenoo áadumai níanasaa óonu óoqu marifufanoo qímmirinoo qinau. Maa-fúka Yuda maqannaasá Yeerusareendari qumuraasá qiniára sía fáinánduqir-aura faqa nárana náidanoommifoo qifóo qímasee rakémasee áadumai óoqu marifinoo narí nárana nanau. Yuda máqannaasa Yísuna ufa írimarusá misákiqari akaqáusa ánaamuru márúsara maaqí qiqau.

¹³ Yuda máqannaasa qíkaqaafasaaqqa Peetooroona faqa miqóo márusa Peetooroona óosana qáfamásee misá faqa miqí kai íqa Yeerusareendari qúmúsara rufíamareeqa Peetooroofa óoqu márutinai óoqu mar-

ifíqa nári nárana naqau. Misá sandéeqa Baranabasina faqa fírarisámeeqee nári mandá máparaa iranaki quqássoofanoo áadumai óoqu márifi nanau. ¹⁴ Qinée misá miqíy oosanna qáfamaseeqa maaqí qiqíafana, misá sía ámiqira fasaasa ufa ánoona ufamau andeeqásee fídaqa eendaandámmida miqí máriafanoo, miqí qímasee Peetooroona aiqámausa nífusaa áfusaa áqiqíafana, anée Yuda máqannaafa máriananoo ánaamuru óosana marasée ánaamuru faqa moodáanaki máriananoo, anée nánaree maqee ánaamuruara asaurúsee rakéemasee áadumasaa óoqu máríneee. Anée miqíannana ánaamuruara sía fee amanaikíneee miqínaneee. Anée ánaamuru maréeqeenana Yuda máqannaasaki quqásainaqa innaarúnai fírana amanaikídee miqídaneee.

Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa Yísunasaaqaraana asumu máreefaranoo.

¹⁵ Qinée miqí qímasee Peetooroona aqísée maaqí qímasee aiqámausa qímannimiqa. Kúqaa maasá Yuda máqannaaki kambíqarasa máridaqa. Maasá sía ánaamuru máriasa, misá Ánutuna ufara sía irirai mána mána ímaríasa. ¹⁶ Sía maasá Mooseena sándufasaaqari fíranannai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikíranaki kéeqaanaura, ásauku mundírana Yísunasaa rusíranannai kai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikíranaki kéeqaanaura. Sía faiqí moó fannoo Yuda máqannaasa sándufannai Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqaanoo.

¹⁷ Maasá Yuda máqannaasa Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqararee qímasee ásauku mundíranasaa atooqáfíqa quándakiqa bóo ánaamuru máriasa naanna rámafiqa mandóosana máree márúnausee qianáuranoo. Maasá miqídaqa ásauku mundíra fee maasá maréeqee mandáinainaki quqéeno fee qianáuree. ¹⁸ Óo sía uqanna miqínoo márídanoo. Qinée Pauroosa Mooseena sándufannai Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqaranara qáoo qímarunasa máridaqa, qinée maqee quándaki minára eedóo qíqa Mooseena sándufa rukíaanaura. ¹⁹ Mooseena sándufara qinée maaqí qianáura dóo mifá qíní áaqarana qímaqimino darusaifaqá kúqíqa márídee qídaqa. Qinée Ánutuna saikara findifi minakí máriaqeera qíní darusaifaqá kúqíara foora íqa márídaqa. Ásauku mundírafa auníríranasaa kúqínoo qinée faqa minándiri kúqíara foora íqa márídaqa dóo maqee sía qeeqáara kásida márídaqa, ásauku mundírafa qíní daundurái márínara kásida márídaqa. Qinée maa-maqee kásira márírafa Ánutuna ámaaku maqee maqee saqárikídaqa márídaqa, mifá qíníara ámuqusi-noo narí márírana quqánau. ²¹ Qinée Ánutuna idaaqíra káqi nímírana qímifaqa sía qáoo qímasee minísaanaura, faiqí moó fannoo Mooseena sándufasaaqari Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqainanara ásauku mundírafa fífau kúqínau foo qídaqa.

Nímaarusíranara faqa Yísunasaa rusíranara faqa Pauroofa mi-ufa qandára qídanoo.

3 Óo Karatia máqannasa ínee fúrufari máriasa yáfee ínni mandíranana náakunimaqeenoo fee Yísunasaa rusírana afáinóo fee. Qinée Pauroosa ínni Karatia máqannaasa nífusaa ásauku mundírafa auníríra saqárisaa kúqúnara ámiqimasee kooroomásee ínni nífusaa qímannímiáfanaqa ínni nífusaa kúqínoora fooqána ínee ámiqimasee írimariafanoo, dóo má moodáa ainainará kai irámmíríanaqa qímaqímíiaqa, ínee Mooseena sándufa máraqa nuana minánnai fee Ánutuna maraquna máraqee iqau, Yísuna ámiqira fasaasa ufa irisée írirana minásaa rusíranannai fee Ánutuna maraquna máraqee iqau, minásaa írirana rusíranannai kai máraqau.

³ Ínee náqiaqóoqari fee fíraa furufaríranaki fí fee, ínee Ánutuna maraquna náakusee minánnai óosana arasée andeeqásee fídaqa kafáa maqee máriaqooqari nánaree ínee miná afáimmá quqásee faiqí faiqí íriranamau maqee maaqóoqari fídee.

⁴ Indaarú Ánutuna maraquna ínni náakufufaqa ámiqira oosana ínniki kambíqafinau dóo maqee ínee minára fífau ainainee fee qídaqee. Sía fee ínee minára íriafanoo nímuqusídanoo fee. ⁵ Ánutufa narí maraquna áfaaramasee ínni maqee maqee nímidanoo faiqí sía áuquaqa ira ainaina áuqimarifaqa ínee qáfee maríafanoo. Ínee Mooseena sándufamau fímaríana Ánutufa narí maraquna ínni nímidanoo fee. Ámiqira fasaasa ufa íriqa írirana minásaa rusímaríanara Ánutufa narí maraquna ínni nímidanoo fee. Minánnai kai narí maraquna ínni nímidanoo.

⁶ Óosana ároo ufafa írirana rusímaríanara maaqí qídanoo Abarahaamana áuqu rámasée miná kíkíqusi-noo maaqí qídanoo. Óoqai Ánutufa Abarahaamana náuráiqi márufanoo qímamínanau.

Abarahaama anée faiqí síaifa máriananoo anée moómoo maqusanaasa níkoofa márínaranoo.

Abarahaamafa miná iriseenoó óo kúqaa kambíqaanoo qímaseenoó narí írirana Ánutuna ufasáa rusísee afaaqa quqásee márínau. Ánutufa Abarahaamafa narí írirana Ánutunasaa rusísoona qáfamaseenoó minára maaqí qínau. Óo dóo Abarahaamafa qíní Ánutufa innaarúnai fírana amana kái márí fasiqafa márídanoofée qínau. ⁷ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa ínee Karatia máqannaasa ámiqimandee maaná íriaqa.

Kúqaa Yuda máqannaasa Abarahaamana maqásaaqaraa ati miná moodáa maqannaasa máriafanoo Ánutufa Abarahaamana átiara moosée qídanoo maaqí qídanoo. Abarahaamana aanna réemariasa Ánutuna ufasáa írirana rusímaríasa misá kai Abarahaamana áiku ásauku ánoona uqanna márídaqa. ⁸ Ánutufa óoqai indaarú ánaamuru máqannaara nári írirana Ánutunasaa rusínausa Ánutuna innaarúnai fírana amana kéeqefandífoo qímasee ákara rú-maqoofa maaqí qínau.

Ánutufa aní Abarahaamanasaaqari arurukí ákínanoo aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasáa máriasa

ámiqi ámiqimma nímaqaannoo fee qímaqoofa máridanoo.

⁹ Ánutufa qufanoo Abarahaamafa mi-ufána naríara irisée dóo kúqaa fee qunára Ánutufa Abarahaamana ámiqi ámiqinai. Dóo maqee áukuana miqí kai íqa aiqáma írirana Ánutunasaa rusímariasa Abarahaamanasaaqaraa ámiqi ámiqirana Ánutufa raína nímidanoo.

¹⁰ Aiqáma maqannaasa Mooseena sándufamau fídaqa minánnai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikídaqa kéeqaanauree qímariasa áaqamaki Ánutuna níqurararufa nímaarusirufa ámeemaanai máridaqa.

¹¹ Tamummáqara fasiqauqa ákara minára maaqí qinoo máridanoo,

Ánutunasaa írirana rusímarianannai Ánutuna innaarúnai fírana amanaikíranaki kéeqeemariasa misá kai maqee óosana arasée náaru márirana máreefaranoo.

Maasá miná irisée maa-ufánara kooroo ifoo qídaqa sía faiqí moó fannoo Mooseena sándufa márarannai Ánutuna innaarúnai amanaikíranaki kéeqaannoo.

¹² Mooseena sándufa sía Ánutuna saqárikirafa minásaa mundínoo máridanoo. Mooseena sándufa fannoo faiqí minásaa káaqa andeeqásee fírafa minásaa mundínoo máridanoo. Tamummáqarasa ákara minára maaqí qídanoo,

Mooseena sándufamau káaqa andeeqásee fímarifa kai náaru mariranaki kéeqaannoo fee qímasoofaqa maasá sía amanaikídaqa sía kéeqaanura.

¹³ Ásauku mundírafa Mooseena sándufamau fímarisa Ánutuna níqurararufa ámeemaanai rumbáqa márunara iriséenoo ásauku mundírafa narí kai Ánutuna níqurararufaikámambinoo maasá daaqá qumuréenoo minakí rumbáqa márusa idukúqisanau. Tamummáqara fasiqauqa ákara minára maaqíminoo máridanoo.

Saqárisaa dirifí kúqimariasa aiqámausa Ánutuna níqurararufa ámeemaanai máriasa máridaqqe qídanoo.

¹⁴ Ásauku mundírafa saqárisaa dirifí kúqinai. Ánutufa óoqai Abarahaamánasaaqaraa ámiqi ámiqirana ánaamuru máriasa nímiannifee qímasoofanoo ásauku mundírafa saqárisaa dirifí kúqinai. Ásauku mundírana Yísunannai ánaamuru máriasa Ánutufa Abarahaamanasaa qíma afeekaikíra ámiqi ámiqirana misá faqa raína máreefaranoo. Maasá faqa qeeqá Yísuna saqárikiranannai Ánutufa narí maraquna nímiraree quná faqa máraanura.

Nímaarusira ufara faqa qíma afeekaikíra ufara faqa Pauroofa qídanoo.

¹⁵ Óo qiní qíkaqaafasaaauqa maasáki mári ainaina kíkiqususee qianáuranoo. Faiqí qaaraqánda moo áinainara qímasee qíma afeekaikámasee mi-ainainná papiqasáa ákara rúmasee náriqara núqu minásaa ákara rúmasee sía amana mi-ufána minníseefara, mi-maú kai fifáranoo.

¹⁶ Miqí kaimmásee Ánutufa narí qíma afeekaikíra ufa Abarahaamanasaa faqa miná átisaa faqa quqáseenoo ákara rínau. Óoqeenáa ákara fannoo sía narí átiyuqa moómoo fasiqa anaaseera qídanoo. Mifá maaqí qídanoo, aní áti kaimma qíma afeekaikírana ámianauree qídanoo ásauku mundíranara moodáara qinai.

¹⁷ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Ánutufa Abarahaamana narúfa amiséenoo dóo qinée mi-maú kai fuanáureeqímasee qímafeekaikínai. Miqóoqari (430 aukuana) áukuana moómoo uqanna áiqara máfufanoo Mooseena sándufa fannoo kásooqaqee ínnaaqiana kambíqafinoo sía amana Abarahaamana qí-mamu ufana rafáaqafuannoo káqi mariannoo. ¹⁸ Ánutufa Abarahaamánara Kannaa máqa maaqakínaa saqama námufaqa faiqí námufaqa áiku ásauku námufaqa ámiraree qímasee Ánutufa mi-maqa maaqa saqamána Abarahaamafa narí sándufamau funára sía írirai óoqai narí qíma afeekaikámmaqoo íriranasaa narí áfaarinoo áminai.

¹⁹ Maasá minára irisée Ánutufa náqiraree sándufa Mooseena áminoo fee inau. Mooseenakíqari fífiufanoo Ánutufa qíma afeekaikíra ufa qímamufa Abarahaamana áti ánoona uqanna kambíqaaninanaki Mooseena sándufa taikáannoo. Mi-qambaana kamusaqánna áaqarana kooroománimaqaanifeera Ánutufa mi-sandufána quqánau. Ánutuna qan-giroouqa miná sándufa Mooseena ámufanoo Mooseefa Ánutuna faqa maqásaa fasiqa faqa aanáiqikinoo máridanoo maqásaa narí aqoónausa níminai. ²⁰ Ánutufa sándufa quqémarufa faqa faiqí ánaasee mi-ufamaú fímarisa faqa márianara aanáiqikirafa Mooseefa miná qámabaana máridanoo. Abarahaamana qíma afeekaikírana ámuaukuanafa sía miqínoo máridanoo. Abarahaamafa sándufamau fírafa sía márunara aanáiqikirafa faqa sía márinai. Ánutufa naríaraa qíma afeekaikíra ufannóo Abarahaamana qí-maminai. Maasá minára úriqarara oosanee qídaqa.

Nímaarusira ufa óosanara kooroo ídanoo.

²¹ Maasá minára íridaqa Mooseena sándufa fannoo Ánutuna ufara qíma afeekaikírufa Abarahaamana ámunafa rafáaqafidanoo fee qianáuree. Sía amana rafáaqa fúannoo. Mooseena sándufa óosana maaqíminoo máridanoo. Faiqí ánaasee Mooseena sándufamau fídaqa miná ákiaqara sía amana náaru marirana máreefara. Miqíra sándufa Ánutufa sía níminai. Níminaqau mi-sandufána máreefau innaarúnai finí. ²² Óoqeenáa ákara fannoo aiqáma maqannaasara nári mandóosana afeeka ameemaanai kurídiranaki máridaqqe qídanoo. Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa Yísunasaa írirana rusímariasa Ánutufa narí qíma afeekaikámamdee maqee óosana arasée náaru marirana nímiannoo fee qídaqa, mi-nimiráfa ásauku mundírana Yísunasaa rusímarianasaa mundínoo máridanoo. Aiqáma ainaina nári mandóosana afeeka ámeemaanai márianara Yísunasaa írirana rusímariannoo kai aikáquannoo.

²³ Yísuna saqárikira aukuaana sía máruqoo Mooseena sándufa fannoo miná áfeesidanoo maasá karabúsara foora rumbáseenoo maramáreenoo Yísuna saqárikira aukuaana kooroomámbufanoo minakí quqáqisanau.

²⁴ Ásauku mundírafa qúmuaninna aukuanasaa Mooseena sándufa fannoo maasá uqannífiqara fasiqara foora márinoo maasá Yísuna saqárikiranannai Ánutuna finnai innaarúnai firana amanaikíranaki kéeqaaqera maasá nífiqamaree ásauku mundírana aaqá múnú qísánau. ²⁵ Dóo maqee Yísunasaa rusírafa ani márídanoo óoqai uqaqífiqee márufa Mooseena sándufa sía maqee rakísi nímaqaidanoo.

²⁶ Ínnee aiqáma Yísuna saqárikiranannai ásauku mundíránaki kéeqafi maríanara Ánutuna ámaaku kámambi máríanara ínnee ínneeqa nammári mároonannai ínnee ásauku mundírana andeeqára márírana qamunnara foora akumáree minakí fuaqa. ²⁸ Dóo minakíqari sía Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa náaduma moo kíqa márídaqa sía karabúsa aináini maríasa faqa idukírausa faqa moo kíqa máríafanoo sía faiqí faqa ánaasee faqa moókíqa máríafanoo amana amana kái máríafanoo. Ínnee aiqáma ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki márídaqa aiqámausa amana amana kái moodáa máríafanoo. ²⁹ Ínnee ásauku mundíránaindi maríanara Abarahaamana áti máríafanoo. Abarahaamana átiuqa máríanara Ánutufa Abarahaamana ámiqi ámiqirana qíma afeekaíkuna mi-amiqi amiqira ainainná kásooqaqee innaarúnai ínnei faqa nímiannoo.

(Óoqai Pauroofa máru aukuaana aináina faqaasa faqa pisinísa faqaasa faqa munnimmara aináinimariasaa faqa kudiuqá faqa máríqau. Aináina faqaasa faqa pisinísa faqaasa faqa nári aináinirana moómoo márifaqa sía amanaikífaqa akaqá fasiqauqa nífiqee nári aináiniranaki quqásee miná ákiaqara munnimma ními-mariqau. Moo óosana faqa misáki márínau. Kudi fasiqauqa akaqáusa káaqa kudikí maríasa nárarée márifaqa máríanara aináina faqáasiannai óonuree iráifanoo aináina faqaafa aináina síaina karabúsara foora ira saikíranaki quqáseenoo sía feefaurú áminau. Káqi nárana faqa faiqárana faqa miná aináinirana ákiaqara amiséenoo feefaurú uqanna sía áminau. Misá minára karabúsa saika ímarusee qímaríqau. Mi-karabusa saikánaki máru fasiqana áti miná áinaina kafáa mi-fasiqána idukíraaree qímaseenoo munnimma firaatiá áqusee idukúmaree fímaríqau.)

4 Mi-ufanása ootúpammásee maa-ufána aináinafaqaafa faqa narí ámaakuara faqa qímannimi-anaura. Faiqí moó fannoo kuqufínanoo miná faiqi miná aiqáma ainaina máraanoo. Miná ákoofa káqi máru kamuqoo miná faiqi sía innooqánoo márufanoo káqi narí ákoona aináinira faiqiara foora márídanoo. Narí ákoofa narí ámaakuara narí aináinira faiqiara foora márífanoo saiká úmmaqirana dadaaqí márínara nárana aandáú ámidanoo. Narí ákoona aiqáma áinaina máraanínafa márídanoo káqi fífau aináinira faiqiara foora narí ákoona faqa márídanoo. ² Miná faiqi kumaaráa márifaqa miná ákoona aináinira faiqi-

uqa mi-faiqína faqa miná ákoona aináina faqa rakísiqa fífi ifaqa miná ákoofa dóo innooqée foo qímasaifanoo mi-faiqífa aináinasaa rakísidanoo. ³ Miqí kai íqa maasá sía innooqéera fooqáa íra kámuqoo maasá maa-maqa maaqánasaaqaraa írira sándufa ámeemaanai máríqifana. Ánutufa maa-aukuanára andeeqára aukuanee qímaseenoo narí ámaaku aqíqanau. Aqíqámaseenoo maasá Mooseena sándufa ámeemaanai miná rumbáranaki máriusa minakíqari feefaurú áquseenoo idukúsoofaqa fíndifiqa Ánutuna ámaaku kámambi máríaqera Yísufa maa-maqa maaqánasaaqaraa ánaasee áranandaki rúmafufanoo maqasoofanoo Mooseena sándufa ámeemaanai maa-maqánasaa kambíqafi marínau.

⁶ Ánutufa ínniara miná ámaaku fee qiaqéera qímaseenoo narí ámaaku maraquna ínnei nímuqusaki aqíqoofanoo kéeqafi márídanoo, mi-maraqunáfa ínnei dadaaqifaqa ínnee faiqi ánaaqiara fooqána Ánutunara qiní qikoo fee qímaríafanoo. ⁷ Miqínara ínnee sía maqee fífau aináinira faiqi márífanoo, ínnee faiqí faqa ánaasee faqa kúqaa Ánutuna faiqi áraamuqmaakaikámmafi máríafanoo. Dóo márífanoo narí ámaaku ámianinnana innaarúnai mári saqamana máreefandínausa máríafanoo. Ánutufa narí kai qifaqa ínnee miná ámaaku áraamuqmaaka miná innaarúnai máreefandínausa máríafanoo.

Pauroofa Karatia máqannaasara káaqammírímarínau.

⁸ Óoqai ínnee Karatia máqa maaqaki márusa sía Ánutuna aaqá óonuree ámiqímasee írimariqau áfaanna ainaina sía Ánutunaki máru ainaina ínnee miná rumbáranaki máriusa máríqau. ⁹ Dóo maqee uqanná Ánutunara írimariqanoo, Ánutufa faqa dóo ínniara faqa íridanoo. Dóo nánaree ínnee miqóoqari kafáa quándaki kafáa mandá umooqukira kúquqaaira maqásaa írirana innai faqa ínniqa náuraa mandá sándufa innai faqa quandée fee. Ínnee Ánutuna faiqíkiránakiqari quándaki fífau maqásaa írirana rumbáranaki fídee miqídaqee. Sáina Yísunasaa rusírafa kai máríaqaana. ¹⁰ Ínnee Karatia máqannaasa káaqa Yuda máqannaasa óosana óosana sabáta fáasaanara rímaríasa máríafanoo áaqaida miqí máríafanoo. Káaqa ínnei moo qúqoonara náaquqaifaqa Ánutunara íri maría quqooná fée qímasaida minára kai írimariasa máríafanoo. Áukuanara faqa qámbaana sáqannara faqa káaqa minára rídaqa minánnai innaarúna áana máraanauree qídaqa áaqee maríasa máríafanoo. ¹¹ Qinée Pauroosa ínneki márúnausa ínniara rufíaidaqa. Ínniki aináiniafanafa fífau maqásaa rairaa ídanoommi foo qídaqa.

¹² Óo qiní qíkaqaafasaa máriasa ínniara afeekaikámandee qímannimidaqa. Qinée Pauroosa Yuda máqannaasa máríafánausa márídaqa misá óosana faqa Mooseena sándufa faqa minnísee ánaamuru naanna rámassee Yísuna saqárikámasee miná ámeemaanai márídaqa. Ínnee faqa miqí kai íqa qiní daanna réeqa Mooseena faqa Yuda máqannaasa faqa sándufa minnísee Yísuna kai saqárikíafa. ¹³ Qinée

aaqee indaarú ámiqira fasaasa ufa ínni qímannimi-afanna oosannara írimariafanoo, qinée aurída mári-afannanara ínni maqa máaqaki kísaaqasaa máridaqa qímannimiqaifana.

¹⁴ Qinée aurúafanaqa qíqafee sía qiniára níkoqoofaqa qíní mandáikamáqisasee minníqisaqau. Qíní aurírafa firaaqóo ínni nárufaqa minníqisaaneerusia sía minníqisaqau. Idaaqa kái máqisée marúfaqa máriqiafana. Ínnee qiniára Ánutuna qangiroorá foora mári ifoo qímasee qíní qumáraqau. Ínnee ásauku mundírana Yísuna qumároondeemmíqa qíní qumárasee ámiqi ámiqimmaqisaqau. ¹⁵ Mi-fasannái ínnee firaaqóo qiniára asásimariqau, maqee náqi fee ifaqée sía miqídee. Ínni óoqai máriranara maaqí qí-
daqa ínnee firaaqóo qiniára qimudáoo qímasee qíní dadaaqianée qímasee ínneeqa firaaqau ainaina káqi qímuqini. ¹⁶ Dóo maqee Yísuna ánoona ufa qíman-
nimunnannái fee qíní namuqáa kámambi máridee. Óo sía miqífanoo andeeqáannoo.

¹⁷ Akaqá fasiqa anaasee áaqee maríasa ínni faqa ani máridaqa moo únna ufa qímannimi maríasa ínniara únna qímasee firaaqóo ridaqa ámiqi ámiqidaqa ueeqáidaqa sía ámiqira íriranarau miqídaqau, misá ínni mara máreeqa qíní Pauroosasáa qaraana rakée iaqera miqídaqa, misá írirafa ínnee iannai ubeekanóo máriafaqa ínni íriranara nári iannái ubeekámasee misá ufa íriaqera miqídaqa. ¹⁸ Akaqáusa ínni rarisámaseeqa ínneeqa írirana misásaa atooqára óosanafa qaaraikámmínnoo máridanoo. Moo mándoosana moo ámiqira oosana maaqímmínnoo máridanoo. Misá ínni rarisámasee misá mandá óosana máraaqee qíra óosanafa mandóosana máridanoo. Misá ínni rarisámasee ámiqira oosana máraaqee qíra óosanafa ámiqira oosana máridanoo. Óoqai qinée Pauroosa ínni faqa máriafanaqa ínni irirafa qínísaa atooqáfi ínnee qiniára rídaqa máriusa máriafanoo maqee níanai márunaqa ínnee qiniára minnísee únna ufa qímariasara kai misára kai rímariafanoo. ¹⁹ Qíní faiqi námu qíní qímuqusimaria faiqi namúsa máriafanoo. Ánaasee moó fannoo faiqi ánaaqi máqaidanoo aupúraidanoo máqaidanoo. Qinée miqíkaimmásee ámiqira fásaasa ufa ínni qímannimisee ásauku mundírana andeeqára óosana márirana nírana ínniki kambíqaanifeera ínniara aupúridaqa qímannimidaqa.

²⁰ Óo qinée maqee níanai máridaqa ínni faqa mári-
aqaana níanai máridaqa ínniara ámiqira irirana íri-
aqaana káaqa ínniara daunduráki umaara ráidanoo.

Pauroofa Abarahaamána ánaaqaqara kíkiqusúfa.

²¹ Ínnee indaarú Mooseena sándufakiqari idukúfi Yísuna ufasaa atooqáfi máriaasa maqee Mooseena sándufa ummaara ámeemaanai múnari mínari kafáa kée-
qararee qímariasa máriafanoo. Ínnee sía fee mi-sandufána írídaqee minaki kaifáa kéeqaidee.

²² Mifá maaqí qídanoo, Abarahaamáfa qaara faiqi máqoofa máridanoo, moo indaarúqáa faiqi anoofa aináinira ánaasee rumbárafa márinau, moo fáiqi

ínaaqiannaana ánoofa idukúra ánaasee Abarahaamána ánaaqau uqanna márinau. ²³ Abarahaamana ámaaku Isamaeerafa rumbára ánaasee faiqi márinau, faiqi ánaasee ímarúndee ínoo kai faiqi máqanau. Idukúra ánaasee Saráqana faiqi áadumasaa kambíqanau Ánut-
ufa qíma afeekaikámasoofanoo Saráqafa qáafa anaasee asooqá máridanoo Abarahaamána faiqi máqanau.

²⁴ Mi-anaasee qandá qaara irirana kíkiquammusíqa máridaqa. Moó Qakaarafa Sinái áaqanasaa kambíqara anaasee máriafa máriafa miná faiqi námu Mooseena sándufa ámeemaanai rumbáranaki kambíqarasa máridaqa. ²⁵ Qakaarafa Arabia máqa maaqaki mári aaqanna kíkiquammusínnoo máridanoo maqee mária Yeerusaree máqusa kíkiqua faqa úsinoo máridanoo mi-
maqusána faqa mi-maqusánaki mária fasiqa anaasee faqa rumbáranaki Mooseena sándufa ní-
maarusira rumbáranaki máridaqa. ²⁶ Abarahaamána moo ánaasee Saráqafa sía rumbára ainainira anaasee, sía Mooseena sándufa rumbáranaki máriafa idukúra ánaasee máriafa maasá Yísunasaa rúsimariasaa nínoofa uqanna máridanoo. Mifá innaarúnai fúka Yeerusaree máqusara foora Yísunasaa rúsimariasaa firaa maqusa misá nínoofa uqanna máridanoo.

²⁷ Óoqeenáa ákarakinaa ídi fannoo Saráqanara maaqí qídanoo,

Ínnee faiqi síai anaaseesa asásiqa, faiqi síai anaaseeuqa sía aupúrarana fáaqarimariasaa, dóo maqee ínnee asásiranara kai fáaqaruqa. Afaaqi min-
nísai asooqá adeedaana, nifaaqi faqaasa úraaqaramásee moómoo faiqi máqaannoo.

(Abarahaamafa Isamaeerafa ánoona mifínnai óori ukeekéenoo narí ánaaqau uqanna Saráqanara máfi ámeesuqusoofanoo máriufanoo mifá faqa asooqána-
muki Abarahaamána faiqi uqanna Isakeena máqanau. Minára faiqí minnísainna ánaaseefa faiqi moómoo máqeenoo foora firaaqóo asasiannoo fee qinau.)

²⁸ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Saráqana ámaaku Isakeefa Ánutuna qíma afeekaikúra ufasaa kambíqanoo márinau, dóo maqee ínnee qíní qíkaqaafasauqa miqí kaimmásee Ánutuna ufasaa miná faiqi námu kámmambíqa máriafanoo. ²⁹ Mi-
aukuanná Isakeena áukuana faiqí ánaasee undée mándoofanoo kambíqoofa Isamaeerafa quándakinoo Ánutuna maraqunannái kambíqoona Isakeena mandáikammamaqánau, dóo maqee faqa mi-oosaná-
fa miqíkaimmínnoo máridanoo. Mooseena sándufa ámeemaanai máriasa ínni aaná ititáidaqa. ³⁰ Óo-
qeenáa tamummáqara ákara fannoo minára maaqí qí-
danoo, Rumbára ánaasee faqa narí faiqi faqa aqíqá-
masaina moosáa fifuani. Rumbára ánaasee ámaaku Isamaeerafa idukúra ánaasee ámaaku Isakeena faqa sía miná ákoona aináina moodáanaki máraani.

³¹ Dóo minára qíní qíkaqaafasauqa ínniqasaimbaqa sía rumbára anaasee faiqi námu máridaqa idukúra ánaasee faiqi námu máridaqa, Yísuna idukúranaki máridaqa.

Pauroofa idukíranaki máriasara ámiqimasee rakísi qumaráaqee qufa.

5 Ásauku mundírafa Mooseena sándufakinaana idukúeeqee narí idukíranaki quqáqifaqa maasá minakí máridaqa, dóo minára iriséeqa idukíra fásiqara foora dóo minakí mapukúsee máridaqa sía kafáa sándufa óosana óosana rumbáranaki fíraree qíaq.

² Ínnee maaná írifaqa qínée Pauroosa qímannimidaqa, indaarú ínnee ásauku mundírana saqárikiaqu. Kafáa maqee moó fannoo ínniara Yuda máqannaasa fáinanduquséeqa Yísunasaa ookáamambiqa innaarúnai fuaqée qínaqa ínnee miqífanoo Yísufa sía amana ínni dadaaqíannoo fífau áinainara foora mifá máridanoo. ³ Qínée kafáa qímannimianaura afeekaikám-masee qímannimianaura moó fannoo ínniara Yuda máqannaasa fáinánduquaqee qínaqa fáinanduquséeqa Mooseena sándufa ámeemaanai doo minakí óonuraafanoo sía Yísuna námufaqa fuaqa mi-maú kai fuaqa. ⁴ Mooseena sándufannai Ánutuna innarúnai amanaikíranaki fíraree qímariasa dóo Yísunasaaqaraana dóo ínneeqa ateeekáseeqa máriafanoo Ánutuna káqi áfaarinoo nímiranasaaqaraana áqoosai máriafanoo. ⁵ Maasá sía miqídaqa sía sándufasaa ookáaidaqa, maasá írifaqa Ánutunasaa kai mundíqa máridaqa mifa narí kai maasá maréeqeenoo narí innaarúna amanaikíranaki quqáqiseenoo fee qímasee írirana minásaa kai rusísee máridaqa. Ínniqa-saimbaqa Yísuna saqárikí márunanoo Ánutuna maraquna fannoo minásaaqari maasá dadaaqifaqa maasá Ánutuna innaarúnai kéeqáannanara asamándeé áfeesidaqa. ⁶ Maasá ásauku mundírana Yísuna faqa moodáanaki máridaqa Yuda máqannaasa fáinánduqirana faqa sía fáinánduqirana faqa miqandá fífau ainaina máridaqa. Ánoona ainaina maaqímminoo máridanoo. Naríara naríara úriqarara ainainee qímasee naríara naríara ámuqusirafa ínni Yísunasaa rusírana akooroo ímarifa mi-ainaináfa ánoona uqanna máridanoo.

⁷ Óo Karatia máqa maaqaki máriasa ínnee ámiqimasee mi-maú fímarusa máriafanoo, nánaree ínnee maqee ánoona ufa minnísee mandóosana máree fee. ⁸ Ánutufa ínni náarammeeqee Yísunaki quqée marífa mifáu ínni maréeqee káqi rúnna quqéenoofau. ⁹ Faiqí moó fannoo ádudu fooqáafa ínni qámbaanai moodáa mári ifa mifá kai aiqámausa radíqifinoo ínni nifaaqái sukáqamánimaqaifaqa aiqámausa káqirunna fírari-daqa. ¹⁰ Qínée Pauroosa ínni Karatia máqa maaqaki máriasara andeeqára áatata fíranara írifaqa, máridaqa. Maasá ínni faqa karaambáiqasaa atooáqa mári-rafa qíní qifaaqa quqáraná qímidanoo, ínniara sía moó íriranamau fífáranoo fee qídaqa ínni mara moo áatata ubeekée marí fasiqausara qínée sía írifaqa, Ánutufa misá náruannoo fee qídaqa.

¹¹ Óo qíní qikaqaafasaaquqa qeeqára qímannimianauranoo qínée Yuda máqannaasa fáinánduqira ufa ásauku mundíranasaa ookáammásee minánnai innaarúnai fíraree qímariana mi-ufána maqúsa maqusa

qínée qímannimi maríanaqu misá sía maqee maqee qíní dárimaríaqini. Fáinánduqira ufa Yísunasaa ookáairafa ánoona márinoofau qínée ásauku mundírana aunírira saqarisaa árunara qímannimíanaqu sía dárúqini. Yísunasaa mundírunará kai qímannimimarúnaqa írifaqa dárimaríafanoo.

(Misá mi-aukuanná fáina káfaqianda úqidee qímasaida Yúda máqannaasa maasá Ánutuna faiqi námu fee qímariaqu. Nífaandama ítirausara ínni níanasaa náadumasaa máriaqee qímariaqu. Pauroofa minára irisée maa-ufána qímannimianau.)

¹² Ínni Karatia máqannaasa maréeqee moó áatata quqéemariasara qídaqa misá nári fáinánduqirantará kai qídaqa nári nífaandama ítirana faqa mináki ookáammaseeqa doo náadumasaaqanna máridaqa sía áaqaranaki ínni fuki faakí qíma quqáaqeera.

¹³ Óo qíní qíkaaqaafasaaquqa ínniara qínée qianáura. Ínnee ínneeqa mandáinaina rumbáranaki máriafanoo Ánutufa minakínaana ínni náarameeqeenoo Yísuna idukíranaki quqéeno. Doo ínnee minakí máridaqa ín- ni nifaaqa mandá nídímarí ainainafa sía quándakinoo ínneesa rakísidanoo ínni níkaruqiranannai mínni ubeekámannimaqáani. Sía miqíqaqa maaqíqaqa ínneeqa naríara naríara rírafa nimudáoo qírafa ínni nífiqeeqeenoo naríara naríara dadaaqíranaki quqáani.

¹⁴ Mooseena sándufa aiqámatia maa-moodaa ufánaki ánoona kambíqaidanoo, mi-ufáfa maaqímminoo máridanoo. Ínnee ínneeqa niqóónausara ínniqa nifaaqára foora nídinaqa dadaaqiaqa. ¹⁵ Ínnee aandáura foora narí áidafirana narí áidafirana narí ukáqami narí ukáqami irana narí ámi narí ámi ídaqa rufíaaqa qúsaasa ínnee narínni narínni naru taikáseefáara, minára naríara naríara nídíranara qídaqa.

Pauroofa maqásaaqaraa írirana faqa maraquna írirana faqa miqandára qímaqoo ufa.

¹⁶ Qínée Pauroosa minára ínni qímannimidaqa. Sía ínnee ínniqa maqásaa írirannai ubeekaaqa. Ánutuna maraquna fannoo ínni náakinoo máriafa maqee maqee ínni náaqooki ámiqira oosana máraaqeera qímaseenoo mandóosanara aaquqídanoo. Ínnee mi-ufamaú fíqa sía uqanna ínneeqa maqásaa íriranamau fífáranoo. ¹⁷ Maqásaa fasiqa anaasee maqásaa írifaqa faqa Ánutuna maraquna áidímarí ainainafa faqa maasá naundúrakí narí maqáuruamaqee narí maqáuruamaqee ídaqa miqandá namuqáa márianara ínnee fíraree qímariaqoo sía amana fífáranoo. Minára ínnee Ánutuna maraquna ufamáu fuaqa. ¹⁸ Ánutuna maraquna fannoo ínni rakísifaqa ínnee sía Mooseena sándufa ámeemaanai máriafanoo.

¹⁹ Faiqí faiqí maqásaa írirana oosana káqi akooqóo máridanoo. Miná óosana maaqímasee kooroo-danoo, faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirana faqa adi námufaqíra óosana óosana faqa írirana síaisa fúrufarida káqi mandáinaina máraqanuana faqa saqárinnaí únnaqíra Ánutuna amana auqúsee írirana miná ámimariana faqa áukainaina ufaaqa áfaan-nainaina máraqanuana faqa, faiqí ánaasee namuqáa

kírana faqa rákirana faqa rairaiqírana faqa qúsufa qí-masee áanooqirana faqa, aiqáma ainaina náriar á kai fatúsimariana faqa, náadu náadu rakéekaammásee náriqá kai náadu náadu suqímariana faqa, naríara naríara rairai qímariana faqa nammári námasee fúru-farirana faqa, misá suqúfifaqa óosana óosana mandóosana uqéeree maríana faqa óosana óosana mandóosana máraidaqa. Qínée óoqai aaquqímanni-maqaafanausa kafáa maqee faqa aaquqímanni-maqaidaqa, mi-oosanná máree mariasa sía uqanna Ánutuna quqúsaki kéeqeeffaranoo.

²² Ánutuna maraquana fannoo sía miqí maría mandóosanakina uqannífiqaidanoo. Ínnee miná ufamáu fífanoo ínni maréeqee ámiqira saqari qáqam-mara foorá írefaranoo. Maa-amiqira oosanása íreeffaranoo, naríara naríara úriqarara ainaina máridee qí-masee naríara naríara rírana faqa Ánutunara asasírana faqa naunduráki asooárana faqa faiqí ánaaseera reendeeníra írirana faqa ámiqimandee dadaaqí maríana faqa áfaarirana faqa ámiqira ainaina áfaarirana faqa sía minníseee fírafa miqóokai márida áuqainna ainaina auqaida márirana faqa fisoofísoom-másee ufa qírana faqa narí mandóosanara ákooqamasee andeeqásee fímarina faqa Ánutuna maraquana fannoo mi-ainaináusa kai uqannífiqaidanoo, sía moó sándufa fannoo mi-amiqira ainaináusara qáoo qíannoo. ²⁴ Ásauku mundírana Yísunaindi máriasa misá náriqa faiqí faiqi írirana márirana faqa nári maqásaa írirana faqa aunírira saqarisaa Yísuna namufaqa kuqá kai áru quqée máriasa máridaqa. ²⁵ Ánutuna máraquna fannoo maqee óosana arasée náaru márirana qímimarifa márinara mifá kai maasá márirana nírana rakísiani.

²⁶ Sía maasá qeeqára dóori uqéeraseeqa ámiqirausee qímasee qeeqá qimooqía sía naríara naríara sukúfa qía sía naríara naríara rairai qiaqa.

Pauroofa narí dadaaqi narí dadaaqiaqee qímaqoo ufafa.

6 Qíní qíkaqaafasaauqa ínniki moó fannoo mandáinainaki áqufinaqa qáfeeqa Ánutuna óosanara írimariasa miná maréeqee andeeqáranaki quqáaqa, sía áanoomásee miqí iaqa reendeenamánde miqí iaqa anée mi-fasiqána dadaaqídana aneenná márirana faqa rakísia, anée faqa minakí áqufinafaara. ² Ínnee narí úmmaara narí úmmaara dadaaqiaqa, miqíqa ínnee ásauku mundírana sándufamáu káaqa andeeqásee fímariafanoo. ³ Faiqí moó fannoo uréeqarafa naríara úriqararausee qímasee sía qínée óorudupiraua dadaaqianáuranoo fee qímarifa narí kai narí ákaruqidanoo miqí qídanoo. ⁴ Aiqáma fasiqa anaasee náriqá kai nári márirana nírana nári kai amanamásee qáfaaqa, sía moo náindisaa amanamásee qáfaaqa naríkai narí márirana áuqarana ámiqirafa márinanoo narí kai qáfamasee asasíannoo. ⁵ Aiqámausa nári umaara nári kai marasée quándaki aqoónausa faqa dadaaqiaqa.

⁶ Akaqá fasiqauqa Yísuna ufa ínni qímannimifaqa ínnee misá ufa írimariana akiqara quándaki nárana munnimma, máaqa, ainaina náida nímiaqa. Miqídaqa ínnee misá ummaara dadaaqifáranoo.

⁷ Ínnee sía náriqa níkaru qiaqa, sía ínnee amana Ánutuna áfusaa ititásee fúrufariranaki quqéefaranoo, mifá maasá óosanara íridanoo. Anée nárana asumu úmmaqinana miná kai unakínnaranoo, anée nána mandóosana níminana anée miná kai máreennaranoo. ⁸ Faiqí moó fannoo narí faiqí faiqi mandá nídiranannai mandá maqaki úmmaquseenoo minakínaana kúqirana kai unakúannoo. Mifá Ánutuna maraquana óosana marasée Ánutuna áfuqaki úmmaquseenoo minakínaana náaru márirana kai unakúannoo. ⁹ Minára iriséeqa ámiqira márirana sia kudoosaápeeqa minnísaqa maasá sía minníseeqa káqi mi-maú fídaqa kásooqaqee unnakírana paqúri-anaura. ¹⁰ Minára irisée maan á qímannimidaqa maasá aiqámausa ámiqira dadaaqirana dadaaqiaqa sía moodáakari kai, maqee maqee dadaaqirafa kambíqafinana dadaaqiaqa. Aiqámausa dadaaqídana niqóonausa Yísuna saqáriki máriasa fíraaqóo dadaaqiaqa.

Pauroofa taikára aaquqirufa faqa nímandara ufa faqa qímaqoo ufafa.

¹¹ Dóo qínée Pauroosa moo fásiqa qímami márunanoo mifá ákara rídanoo dóo maqee qeeqá kai kirifi qumáree áti rafáaqafira ufa qeeqá kai fíraaqóo ákara rídaqa. ¹² Ínniki nipatasáa akooqóo mári ainainará kai dárara qímasee nimooqímariasa náriqa nimooqiaqee qímasaídaqa ínni fáinanduqiranara sandáinai qída miqíaqee qímariasa máridaqa. Misá sía kúqaa ánoonainainau áuqaidau fáinánduquaqee qídau, misá ásauku mundírana aunírira saqarisaa árunara qímánímiafaqa miná ákiqara Yuda máqannaasa dárifoo qímasee fáinánduqira oosana Yísuna kúqiranasaa ootúpamásaiifaqa Yuda máqannaasa níranaqarafa asooáifanoo sía dáruaqeera. ¹³ Misá ínniara Yuda máqanna fáinánduqira óosana máraaqee qímariasa nári sía Mooseena sándufamáu fímariasa misá ínni Karatia máqannaara fáinanduqira óosanara eedóo qianára kai nári nimooqiaqéera qímasaídaqa ínni fuki faakí qídaqa.

¹⁴ Qínée qeeqára qídaqa qínée maasá karaambáiqá, ásauku mundírafa, Yísufa aunírira saqarisaa kúqunara minára kai qínée uqéerasee amooqianáuranoo. Mi-auníríranasaa kúqunannai maa-maqa maaqánasaaqaraa ainaina kúqinoo mári ifoo qídaqa sía kásidanoo minánnai faqa qínée faqa kúqiará foora qímarunaua márunanoo maa-maqa maaqánakinaa mandáinaina sía qíní qumáraidanoo. ¹⁵ Fáinánduqira fee, sía fáinánduqira fee, sía mifá ánoona ainaina máridanoo. Ánoona ainaina faiqí ánaasee kúqaa naundurákinaafa fúkaikámambinaqa andeeqásee márirafa mifámma ánoona máridanoo. ¹⁶ Ínnee mi-iríránamau fímariasa qímannimianaúra Ánutufa naundurái asooárana faqa Ánutufa áidira nífauarana ínniki faqa aiqáma Ánutuna faiqí ánaasee maqásaa máriasaki faqa máriani.

¹⁷ Qini Pauroosa rafaaqafira ufa maaqimminoo maridanoo. Sía moó fannoo kafáa qiniara Yisuna ufara sía andeeqásee qimannimimari fee qifaranoo. Qinee kúqaa uqanna Yisuna karabúsa aináinira fasiqa maridaqa Yisuna ufa andeeqásee qimannimifannana aki-aqara qini dárufa qifaaqasáa qufaanakurú ánaaqi

márfifa mifá qiniara kúqaa Yisunaindi fee qímasee akoorooídanoo. Misá qini darusaafaqa mi-ufaanakurúnara Yisuna ákarara foora máridanoo, aiqámausa qini qiqafamasee Yisunaindi fee qiaqeera.

¹⁸ Maasá karaambáíqa ásauku mundírana Yisuna áfaarirafa inniki máriani. Kúqaa.

EEFEESUSA

1 Qinée Pauroosa Ánutuna Íriranannai ásauku mundírana Yísunaindi máridaqa, mifá diqiqoo fásiqausa máridaqa. Ánutuna maqásaa fasiqa anaasee Efeesusa máqusai máriasa ásauku mundírana Yísuna ufamau andeeqásee maqee maqee fímariasa ínni maa-akarána rúmannimaqaidaqa.

² Maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqá ásauku mundírafa Yísufa faqa narí áfaarirana faqa narí asooárana faqa ínni nímiyani.

Pauroofa ásauku mundíranaki máriasa innaarúnai ámiqi ámiqirana márarufa.

³ Maasá dúfi dúfi qírana maasá qíkoona Ánutuna faqa maasá karaambáiqá Yísuna faqa nímiyaqa. Maasá ásauku mundíranaki kéeqafufanoo miná ákoofa Ánutufa ámiqi ámiqirana maasá Yísuna namufaqa qíminau. Mifá innaarúnaindaraa ámiqira dadaaqirana qimaqifanoo miqóo innaarúnai máridanoo, minára maasá dúfi dúfi qímamaqaidaqa. ⁴ Óoqai maa-maqa maaqána sía áuqu kamuqoo faiqí faqa sía máru kamuqoo Ánutufa moómoosa kambíaqá márifandí-nausakinaana maasá rusandeesámumandee márararee qímaqoosa maraqaisá máridaqa. Narí ásauku mundírana Yísunannai maasá maraqoosá sía áaqa-rausa máriaqeera nóori kándamasee andeeqárausa máriaqee qímasee maasá rusandeesámumasee maraqoosá máridaqa. ⁵ Sía faiqí máru kamuqoo Ánutufa narí ádiranannai maasára maaqímminau, qeeqá qísauku mundíranannai misá qiní faiqi námu qíraamuqmaakai kámmambifaqa qeeqá únnannai misá mara quqánauree qinau. Ánutuna ádirafa fúaninnana miqíminoo máridanoo. ⁶ Ánutufa narí káaqa qara areenara áfaarirana narí ámuqusira ámaaku káqi ními-mari ainainnara foorá káqi níminau. Minára maasá qímuqusa óoqiari idaaqíra áinaina uqannée qiaqéera káqi níminau.

⁷ Ánutufa narí ásauku mundírana kúqiranannai maasá mandáinainakinaana idukúqiseenoo maasá mandóosana ákiaqara minníqisainaqa márianaura. Maasá minára irisée Ánutuna firaa afaarirana akooqóo uqanna máriafaqa qáfamasee irisée náqimasee máraanauree minára ruffaída fúrufaridaqa. ⁸ Ánutufa narí írirana firana faqa qáfeemariana faqa maraséeno minánnai óoqai márararee qímaqoona maraséeno narí kukéeqara írirana ásauku mundíranannai aiqáma qímaqoo ainaina ánoonaikianifeera qímasee miná maa-kamúqoo kooroomásee narí faiqi námu áraamummaakaikíranara maasá qímaqim-

inau. ¹⁰ Ánutufa narí kai írinoo andeeqára ákuanee qímasee narí óoqai kambíqaaninna ainainara qímarufa taikáannoo minára qímarufa maaqímminannoo Ánutufa aiqáma ainainna áuquqoo áinainafa innaarúnai mári ainaina faqa maaqóo mári ainaina faqa óonu maree ani máreeqeenoo moodáanaki quqáseenoo ásauku mundírafa misá níkiaqasaa máriannoo.

¹¹ Ánutufa mi-aiqama ainainná narí óoqai fuanée qímaqoomau fídanoo miqídanoo. Ánutufa narí óoqai fuanée qímaqoomau fídanoo maasá narí áiku ásauku máriaqee qímasee faiqí ánaaseeki rusandeesámumandee maasá máranau. Sía káqi miqínau, ásauku mundíranannai kai miná áiku ásauku máriafanausa máridaqa. Óoqai indaarú óosana ároo aukuanna mi-irirána maraqoomáú fídanoo ásauku mundíranannai maasá máraidanoo. ¹² Maasá ásauku mundírana írirana náaree indaarú irisée minára áfeesimariasaa maasá Ánutuna káaqa aréenaranara dúfi dúfi qídaqa.

¹³ Ínnee Efeesusa máqannaasa faqa miqíkai íqa máriafanoo. Ámiqira fasaasa ufa innaarúna ásumu márirana ními maría ufana ínnee iriséeqa kúqaa ánoonufee qufanoo Ánutufa narí náaquqara máraquna nímiyani qímasoofa ínni níminoo minánnai naríara útaaqaanau. ¹⁴ Ánutuna maraquna nímirafa Ánutufa innaarúnai qímianinna ainainnara qíma afeekaikámma útaaqaamáqoofa máridanoo, mifá Ánutufa kúqaa mandáinaina ákiaqara rumbáranakinaana idukírana qímiannoo fee qímarifa máridanoo, maasá minára irisée Ánutuna kúqaa aréenaranara dúfi dúfi qídaqa.

Pauroofa Efeesusa máqannaasara innaaru qídanoo.

¹⁵ Qinée Pauroosa minára iriséeqa ínnee Efeesusa máqannaasa Karaambáiqá Yísuna saqárikiranara irisée faiqí ánaaseera Ánutuna ufa írimariasara rídaqa dadaaqídaqa minára iriséeqa íriaqannaqooqari qinée Pauroosa ínniara Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqa. Qinée maqee maqee ínniara innaaru qídaqa, maasá karaambáiqá ásauku mundírana Yísuna káaqa aréenarana ákoofa ¹⁷ Ánutufa narí maraquna ínni níminannoo mifá írirana faqa Ánutuna óosana faqa kooroománnimaqáinaqa ínnee minára íriaqeera innaaru qídaqa.

¹⁸ Ánutufa ínni náaramásee narí aréenaranara áfeesiaqee qímarianara ínnee íriaqee qímasee ínniara innaaru qímasaanaqa ínni nífu nitikúra quandásainaqa aréenarana nímiannannara áfeesiaqeera innaaru qídaqa. Náaquqara ámiqi ámiqirafa idaaqírafa moómoo uqanna narí maqásaa fasiqa anaasee innaarúnai ními-

rara qíma afeekaikídanoo nímiannoo mináúqara faqa ínniara írriaqeera innaaru qídaqa. ¹⁹ Maasáki miná ufasaa írriana rusímariqooqari Ánutuna afeeka fanoo maasáki aináini marínara faqa ínee írriaqeera qinée Pauroosa ínniara innaaru qídaqa. Ánutufa ásauku mundírana kúqiranakinaana uqéerasee innaarúnai narí aaqá narí ásauku uqannái óo-qumaruqoo firaa afeeka faqa maasáki aináinimárfifa faqa amana amana kái moodáa firaa afeeka máridanoo.

²¹ Miqóo innaarúnai ásauku mundírafa aiqáma ainainasaa úriqaramáfi rakísidanoo, aiqáma innaarúnai úriqararasa faqa faiqí firasá faqa afeekafaqáasa faqa karaambáiqauqa faqa misáuqa faqa úri-naaqaramáfi rakísidanoo. Mifá aiqáma afeeka nuqu faqáasa maa-maqa maaqánaki máriasa faqa innaarúnai máriasa faqa úrinaaqaramáfi rakísidanoo. ²² Ánutufa aiqáma ainaina maréeqeenoo ásauku mundírana áramandunnai quqáseenoo miná maréeqeenoo Yísuna ufara suqímariasa níkiqasaa quqásaiфанoo aiqáma ainaina úriqarara karaambaiqa máridanoo. ²³ Yísuna ufara suqímariasa Yísuna adakára foora máridaqa, aiqámai máriainainafa qumbiqéemarifa narí adakáki Yísuna ufara suqímariasaki firaaqóo máridanoo.

Óoqai kúqiranaki ubeekoofaqá maqee asumu mári-ranaki ubeekaqá máridaqa.

2 Qinée Pauroosa sía Yuda máqannaara qídaqa ínee ánaamuru máriasara qídaqa, óoqai inniqa ufa rukíarana faqa áaqarana faqa miqíunna ákiaqara kúqiranaki máriusa máriqau, mi-aukuanná maa-maqa maaqána mandóosanamau kai fímariqau. Ánutuna ufa rukíee maríasa maqee rakísi marí afaannafa Ánutuna innaarúna meerái marífanoo miná ámeemaanai márina, miná ufara eedóo kai qímarusa máriqau. ³ Maasá faqa aiqámausa ánaamuru Ánutuna ufa rukíee maríasa naanna rámasee maasá qeeqá faiqí faiqí mandíriranamau fídaqa qeeqá qifaaqa írriana áfaariqa káqi qeeqá mandá didiramau kai fiqíafana. Maasá Yuda máqannaasa ánaamuru naanna rámasee qeeqá qifaaqa áfaaramasee miná ákiaqara Ánutuna áranaqaranaki fíraridaqa.

⁴ Ánutufa miná qáfamaseenoo maasára ámuqusirana faqa nífaurarafa faqa firaaatíá marífanoo ásauku mundírana sáimbaqa maasá faqa kúqiranakinaana uqéera qiseenoo sía moo áinaina, Ánutuna áfaarirafá kai innaarúna asumu máriranaki quqánniseenoo.

⁶ Ánutufa maasá ásauku mundírana Yísunasaa atooárana qáfamaseenoo miná namufaqa kúqiranakinaana uqéeraqiseenoo Yísuna namufaqa Ánutuna innaarúna máriasasaa rakísi nímaqaaqee qifaqa miqóo rakísirausaikíqa márianaura. ⁷ Sía Ánutufa fífau miqínau, narí firaa afaarirana faqa, maasá ásauku mundírana Yísunaki kéeqarana qáfamaseenoo narí firaa aidirana ámuqusirana faqa náaru kambíqainausa uqannífiqarara miqínau. ⁸ Sía moo áinainannai Ánutufa narí áfaariranannai kai ínni innaarúnai asumu mári-

ranaki quqánnisaidanoo, ínee Yísuna saqárikiranannai áfaaramma nímaqaidanoo. Ínni asumu nímirafa sía ínee andeeqásee fímarianasaafau mundídanoofau, sía ínee ámiqíra óosana marasáida kadáapiridee qímarianasáafau mundídanoofau, Ánutuna káqi nímiranasaa kai innaarúnai asumu márirana maasá qímirana uqéereenoo.

⁹ Sía maasá qeeqá kadáapiriranannai innaarúna ásumu máraanura minára sía fífau maasá qeeqá qimooqíra ufa máriannoo. ¹⁰ Ánutufa maasá áuqufa máridanoo sía fífau maasá áuqínau, maasá ásauku mundírana Yísunasaa atooqáranasaaqari andeeqásee nírana márirana máriaqee qímasee maasá áuqínau. Dóo óoqai mi-andeeqara nirana marirána maasára deedaqammáqoofa máridanoo.

Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa ásauku mundíranaki moodáanaki máridaqa.

¹¹ Yuda máqannaasa óoqaindari náriaraa kai Yuda máqannaasa fáinánduqirasa Ánutunaindi máridee qímasaída ínni ánaamuruara sía maasá fáinánduqirasa márunnana áqoosai máriasa máridee qímariqau. Misá fífau nári fáinánduqiranara qídaqa miqí qímariqau. Ínee ánaamuru máriasa ínee óoqai máriunara írriaqa. ¹² Ínee Eefeesusa máqusanaasa ásauku mundíranasaaqari náaduma níanasaa máriusa máriafanoo, ínee ánaamuru Ánutufa maqásaaqaraasaki sía rusandeesámumánde nariara mároosa máriafanoo, ánaamuru níanasaa máriusa máriafanoo. Ánutufa Yuda máqannaasa faqa moodáanakikira ufa óosana óosana qíma afeekaikíranasaa mundíqa máriusa máriafaqa ínee ánaamuru sía minakí márusa náaduma níanasaa márusa máriafanoo. Ínee Eefeesusa máqusanaasa maa-maqa maaqánaki máridaqa sía Ánutunara faqa moo áinainara faqa írri-mariqau káqi fúrufara káimmíqáníqau, Ánutuna síaisa máriqau.

¹³ Dóo maqee ínee ásauku mundírana Yísunasaa atooqána ákiaqara ínni óoqaindari níanai máriusa maqee Ánutufa ínni rarísameeqeenoo adeedí quqéenoo, ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqunannai kai miqínoo. ¹⁴ Ánaamuru faqa Yuda máqannaasa faqa namuqáara foora níana niana rakée íqa máriaasa ásauku mundírafa narí kai maréeqee moodáanaki quqáseenoo asooárana maasá qíminau. Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa namuqáakíqa márufanoo qámbaraana faandamura ititánnoo máruna ásauku mundírafa narí afaaqannái faandaamura rakée mándoofaqa moodáanaki kíqau. ¹⁵ Mooseena sándufakina óosanóosana ainainara nímaarusirana mifá faandaamurara foora Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa aiqámaqara rakéemaqoofaqa máriqau. Ásauku mundírafa dóo miná ruká taikásoofaqa mi-atíqandá óonu máree ani máree ásauku mundírana faqa moodáanaki kíqa asooáranaki máridaqa.

¹⁶ Ásauku mundírafa narí aunírira saqarisaa kúqunannai Yuda máqannaasa faqa ánaamuru faqa naríara naríara fídiqaa ímaruna áru taikánau, narí

aunírira saqarisaa kúqunannai Yuda máqanna faqa ánaamuru faqa rákimaruna taikáseenoo Yísufa marée-geenoo máfi moodáanaki quqáseenoo maréegeenoo Ánutuna áanóoqirana taikáseenoo narí ákoona Ánutu-naki asooáranaki quqánu. ¹⁷ Miqí marúnara ásauku mundírafa narí ámiqira asoora fasaasa ufa máree qumuréenoo ínee Ánutunasaqari níanai mária anaamurúsa faqa Yuda máqanna Ánutuna aaqá máriasa faqa qímannimianau. ¹⁸ Maasá aiqámaqara Yu-da máqanna faqa ánaamuru faqa ásauku mundíranannai kai amaná maasá moodáa maraquna-ki aniréeqa maasá qíkoona Ánutuna áfusaa kíkíqianau-ra.

¹⁹ Óoqai ínee moo máqannaara foora ánaamuruara foora máriasa máriafanoo dó maqee sía miqíqa mári-afanoo ínee dó maqee Ánutuna áiku ásauku mári-asa Yuda máqannaasaki moodáa máqanna kám-mambi ínee máriafanoo. ²⁰ Dóo maqee sía Yuda máqanna kai, ínee faqa máaqara foora usakáfi-fanoo ásauku mundírafa Yísufa narí uqanna faakána miqírafa márinanoo Yísufa niqíqoo fásíqausa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa faqa máaqa atu-nara foora márifanoo ínee faqa máaqa ásaanara foo-ra misásaa faqa Yísunasaa faqa atukaramámbiqa máriafanoo. ²¹ Yísufa uqanna faakánara foora mári-danoo aiqáma máaqa ásaana afapíta qumárasaifaqa afeekaíkiqa máriafanoo karaambáiqá náaquqara amaana máqara foora usakáidanoo fimaree áimaree innooqáidanoo. ²² Ínee ánaamuru ásauku mundírana saqáriki máriasa faqa aiqámausa Yísunaki máriasa faqa Ánutufa ínni qumáreegeenoo máaqara foora us-akáseenoo narí maraqunannái mi-maqánaki ínniki mári maqafa máridanoo.

Pauroofa narí ánaamuruki saikíranara qídanoo.

3 Qinée Pauroosa minára iriséeqa ínni Eefeesusa máqannara Ánutufinnai innaaru qídaqa. Qinée ín-ni ánaamuruara qímannimunnana ákiaqara ásauku mundírana Yísuna rumbáranara foora Roomma máqannaasa rumbáranaki márunausa máridaqa ín-niara innaaru qídaqa. ² Ánutufa narí áfaariranannai ín-ni ánaamuru dadaaiaqée qímasee qímunara ínee ámiqimmandee minára írimariafanoo. ³ Ánutufa Yí-sunara óoqaindari kukéeqanoo márunara maqee áukuana qiní kooroomáqimaqeenoo. Qinée maa-pasá-naki káqikaaqoo minára ínni qímannimiqa, ínee miná ásaana rúmaseeqa íríqa qiniára ásauku mundírana kukéeqara írirana ámiqimmandee íridanoommifoo qifáranoo.

⁵ Óoqai narí kukéeqara írirana Ánutufa sía kooroo in-au, dóo maqee narí maraqunannái ámiqira niqíqoo fásíqausa faqa tamummáqara fasiqauqasaa faqa qí-mannimino. ⁶ Miná kukéeqara ufa maaqímminoo máridanoo. Yuda máqannaasa Ánutuna ámiqi ámiqi-ranaki máridaqa, Yísuna ámiqira fasaasa ufa fannoo ínni ánaamuru faqa óonu maréegeenoo Yuda máqan-naa ámiqi ámiqiranaki quqánnisaidanoo. Ínee ánaa-muru máriasa maqee Yuda máqannaasa sáimbaqa

moodáa nifaaqara foora máridaqa ásauku mundírana Yísunakiqari Yuda máqannaasa qíma afeekaikám-maqoofa ínee ánaamuru misá sáimbaqa minakí márida máree maríafanoo.

⁷ Ánutufa narí afeekannái naakáparana akoofásaiki-rana moo qímufafa qinée minánnai Yísuna ámiqira fasaasa ufa saikíra fáiqikiqa máridaqa. ⁸ Qinée Ánutu-na áiku ásauku maqásaa fasiqaki óorudupirausa márunanoo Ánutufa sía minára írino. Káqi mi-naaka-parána qímino. ⁹ Ánutuna óoqai kukéeqara írirafa maqee kooroomásee faiqí ánaasee ámiqimmandee íríaqeera faqa qiní minakí faqa quqáqisaifaqa mári-daqa. Ánutufa aiqáma ainaina ánuquqoofanoo máru-fa miqíqari moómoo aukuna narí kukéeqara írirana Yísunara kísaaqasaa rafáaqafuqoofanoo márinau.

¹⁰ Maqee áukuana kooroo íanifeera qímasee Yísuna ufara suqímariasaa misánnai Ánutufa narí írirana quan-daqáandidanoo uqannífiqaiqa qáfaiqa miná ámiqi ámiqiranara innaarúnai ámeemaanai máriasa misá úriqararusa faqa rakísirarusa faqa maqee uqanní-fiqanifeera Yísuna kooroo ídanoo.

¹¹ Ánutufa narí náaru náaru máriranaki máridanoo mi-ainainná áuquanauree qímaqoona maqee áuqinau, narí ásauku mundírana Yísunannai mi-ainainná, narí ufara súqimariasakina narí írirana kooroo íanifeera áuqinau. ¹² Maasá Yísunasaa atooáqa márianannai faqa maasá miná saqárikiranannai faqa sía maasá nisaurída ruffiaanura, paasóosamasee Ánutuna áfusaa fuannánara mi-eedoo qiráfa maasáindi mári-danoo. ¹³ Qinée Pauroosa minára irisée ínni afeekaiká-mandaida qímannimidaqa. Qinée Yísuna ufa qíman-nimunaqa misá minára fífau qiní karabúsaki quqéeqa. Ínni Eefeesusa máqannaasa qinée karabúsaki márun-na aupuraranara iriséeqa sía Yísuna ufa minníseeqa kudoosaápaqa, ínee minára maaqí qiaqa Pauroona karabúsaki márirana maasá Eefeesusa máqusanaasa ámiqimáqimaqaidanoo fee qímasee asasiaqa.

Ínee naríara naríara nímuqusiranaki máriaqeera qí-danoo.

¹⁴ Qinée minára íríqa maasá qíkoona Ánutunara iriséeqa qiqoori saunarafíqa kummára máfi ínniara qeeqá qímuqusannoo innaaru qídaqa. ¹⁵ Innaarúnai máriasa faqa maqásaa máriasa faqa aiqámatia Ánutu-nasaaqaraana náriqa núqu uqanna máridaqa. ¹⁶ Mi-Ánutúnara ínniara innaaru qídaqa, ásauku mundírana ínee saqárikiranannai mifá aniréenoo ínni naundurá-ki máaqakiara foora ani kéeqáanifeera. Mifá narí maraqunannái narí aréenarana firaanákiqari ínni naunduráki afeeka níminaqa mapukúsee máriaqa. Qinée ínniara maaqí qídaqa innaaru qídaqa, ínee ín-neeqa atukara foora faqa faakánara foora faqa naríara naríara nímuqusiranaki mapukúsaaqa, ínee Eefeesusa máqannaasa faqa Ánutuna áiku ásauku

moo máqanna máriasa sáimbaqa afeeka márinaqa minánnai ásauku mundírana ínnaara ámuqusinoo ádirana firaaná íriaqeera innaaru qídaqa. Mifá ínnaara ámuqusinoo ádirana miná kísaaqasaa ádirana faqa miná qúsa kamu faqa miná meerái sandáaqaira faqa miná meemái fárumara foora márirana faqa miná firaatiará íriaqeera qinée innaaru qídaqa. ¹⁹ Eeóo ínee miná ínnaara ámuqusirana firaaná íriaqeera innaaru qídaqa, sía amana moó fannoo firaaqóo íriannoo, firafá máridanoo, miná ámuqusirana firafá máridanoo, ínee miná ámuqusirana firaaná iriséeqa Ánutuna umbiqárafafa ínnikina umbiqáanifeera ínnaara innaaru qídaqa.

²⁰ Ánutuna afeeka fannoo maasáki saikíranannai naunduráki ámiqi ámiqirana nímiannoo, miná naunduráki dadaaqírafafa maasá sía amana minára íramasee qímiannee qianáura sía amana maasá minára írianaura firaá ainainatiá máridanoo. ²¹ Yísuna ufara suqímariasa náriqa ásauku mundíranasaa atooáranannai Ánutuna amooqírafafa maqee kámuqoo faqa náaru náaru faqa máriani.

Maasá Yísuna adaká átiara foora máridaqa.

4 Qinée Pauroosa karaambáiqqa Yísuna aináini marúnnana ákíaqara Roomma máqanna karabúsaki máridaqa. Qinée karabúsaki máridaqa ínnaara afeekaikámandee qímannimidaqa. Ánutufa ínni náaramásoofaqa ínee ásauku mundírana saqáriki márú kamuqooqari íneeqa nírana máriranara andeeqásee márianiífee qímasee ínni náarama minakí quqéeno. Íneeqa márirafa miná amanakái márianiifeera qinée qeeqá qímuqusa óokiqari afeekaikámandee qímannimidaqa.

² Sía Ánutufa quqáqoo andeeqárafafa minnísee moomáu fuaqa, ínee maqee maqee sía úrinaaqqaraaqa óorudupimasee máriaqa, sía áanooiqa, íreedá kai pisoópísoomandee máriaqa sía faiqí ánaaseera qúsa ufa qímasee áanooiqa kísaaqasaa íreedá kai idaaqammánnimaqaaqa. Ínee faiqí ánaaseera nímuqusinanoo nídimarinaqa mifá kooroo íaniífee qímasee narínni narínni dadaaqífanoo mifá kooroo íani.

³ Ánutuna maraquna fannoo ínni moodáanaki mara quqásaifaqa máriafanoo ínnikina asooárafafa ínni moodáanaki afapíta qumáraifaqa máriafanoo ínee miná moodáanaki márirana ámiqimasee rakísiaqa, rakée íani. ⁴ Maasá Yísuna ufa írimariasa moodáa nifaaqara foora máridaqa, Ánutuna maraquna faqa moodáa máridanoo Ánutufa moodáa ainainara áfeesiranaki ínni rarisáma quqéeno. ⁵ Karaambáiqqa moodáa kai máridanoo, Yísuna saqárikirafa moodáa kai máridanoo, amaana námmani moodáa Yísuna áuqusa kai rúmannimaqarafa máridanoo maasá aiqáma maqa maaqakinaasa níkoofa Ánutufa moodáa kai máridanoo, aiqámausa karaambáiqqa mifá kai máridanoo mifá narí ufara suqímariasa aiqáma naunduráki máridanoo aiqámausakiaqa aináinidanoo.

⁷ Ásauku mundírafa nímirá dadaaqíra afeeka maasá aiqámausa qíminau narí moómoo dadaaqíranaki-naana qíminau. Moo dádaaqira afeeka moo fásiqa áminau, moo dádaaqira áfeeka moo fásiqa anaasee níminau. Nímisoofaqa minánnai Yísuna saiká máraaqeera níminau. ⁸ Óoqeenáa tamummaqara fásiqa ásauku mundírafa dadaaqíra afeeka qímiáninnanara maaqí qímasee ákara rínau.

Mifá rákira karaambaiqara foora máridanoo namuqáa maqúsaki ititásee misá narusée faiqí moómoo karabúsa rumbásee misá aináina faqa indáa mámaree nífiqamaree meerái narí maqúsai óorureenoo narí máqannaasa qímannimifaqa miná amooqiafanoo aináina rainá níminau.

⁹ Mi-tamummaqara fásiqána ufa kooroo írafafa Yísunara maaqímmínoo máridanoo. ¹⁰ Mifá narí maqúsai meerái óoru fúnara maaqí qídanoo, mifá náaree meemái maqá ámeemaanai óoqureenoo miqóoqari mifá kai innaarúna maaríni aiqáma innaaruna maarínni óorureenoo narí márirana narí áuqu amana kai márianiifeera aiqáma átinai narí írirana narí áuqu amana kái quqásanau.

¹¹ Mifá káqi nímirá dadaaqíra afeeka faiqí ánaasee níminau, mi-dadaaqira afeekáfa aináinirana akoofá-saikiaqee qímasee akaqáusee niqíqoo fásiqausa akoofásaikirana níminau, akaqáusa faiqí ánaasee qímannimirana akoofásaikirana níminau, akaqáusa aamína máqannaasa qímannirana akoofásaikirana faqa paatóo saika akoofásaikirana faqa ufasáa rakísirana akoofásaikirana faqa níminau. ¹² Ánutufa sía fífau-fau mi-dadaaqira afeekána níminau, faiqí ánaasee Yísuna ufara suqímariasa Yísuna afaaqara foora afeekaikámasee máriaqeera mi-dadaaqira afeekána óosana óosana maasá qíminoo qínau, ínee maa-dadaaqira afeekána marasée minánnai qíní ufara suqímariasa afeekaikámannisaaqee qínau. ¹³ Maasá miqí-mamaree fídaqa maasá kásooqaqee moodáanaki kianáura. Ánutuna ámaakuara írirana faqaa írirana minásaa rusírafafa faqa miqíananannai mi-moodaanaki kiráfa amaná kambíqaannoo, mi-karí maasá faiqí firasáa íriranara foora máraanauranoo maraséeqa ásauku mundírana firaá írirana amana kái óoru mundúfuanauranoo. ¹⁴ Mi-karí maasá sía faiqí ánaaqiara foora aiqáma óosana óosana amaana ufa iriséeqa múnari mínari íanáura únna ufa qímaria fásiqausa nári níkaruqira finnai akaqáusa áaqaranaki rarisáma quqáidaqa maasá misá ufa iriséeqa sía úfaira foora aiqáma saqari udammí udammíanaura. ¹⁵ Maasá sía miqíaqqa, maaqíaqqa, naríara naríara qimudáoo qímasee rídaqa minakí máridaqa naríara naríara sía ún-nufa qiaqa, ánoona ufa kai qídaqa maasá miqíannáí faiqí ánaaqiara foora ásauku mundírana maasá qíki-aqa amanakái innooqámaree óoru mundúfuanaura.

¹⁶ Ásauku mundírafa narí ufa ámeemaanai máriasa rakísimarifaqa misá minára maasá qíkiaqa fee qídaqa. Faiqí afaaqqa sía moodáa ainaina máridanoo óosana óosana afaaqqa áti fannoo áadu áadu ainaina akoofásai kirana moodáanaki ootúpamáfiifanoo moodáa

fasiqa máridanoo. Ásauku mundírafa maasá qíkiaqa márifa maasá rakísimarifaqa maasá faqa miqí kai íqa faiqí afaaqa fooqáana áadu áadu akoofásaikirausa moodáanaki ootúpanoo márifaqa maasá qíkiaqa Yísunasaa atooáqa márídaqa miná afaaqáikiqa márídaqa. Maasáki aiqámausa náadu náadu náriqa saikírana andeeqásee márídaqa sía naríara naríara níkoovaani naríara naríara rínnanannai moodáanaki innooqáfinoo ámiqimmandee kambíqafi fúannoo.

Ásauku mundíranaki máríasaa asukunakínaa óosana taikáfinanoo káaqa qárafa ániiani.

¹⁷ Miqí maríanara qinée Pauroosa Karaambáiqu áuqusa inni qímannimidaqa afeekaikámandee kafáa kafáa qímannimidaqa, sía Ánutunara aamína máqannaasa naanna raaqa. Misá írirafa fífau faafaumminoo márídanoo. Ínnee andeeqásee máríaqa. ¹⁸ Misá nitikúrakinaa írirafa asukunakí márídanoo Ánutufa ními-mari márirana sía misá káqikaaqoo máraidaqa ánaa-muruara foora sía máraidaqa, misá káaqa írirana síaisa fúrufari maríasaa nári qímaqaamáu kai fímariasa, minára kai asukunakí márídaqa. ¹⁹ Misá nisaurírana taikárausa márídaqa nári nifaaqa márirana mandóosanai kai ubeekáidaqa óosana óosana nisaurímaria ainainna sía nisaurídaqa fanandídaqa káqi umáridaqa.

²⁰ Ínnee Efeesusa máqannaasa miqíra mandóosana sía ásauku mundírana sáaqaraana íriafanoo, ínnee minára irisée Yísuna áiku ásauku kambíqafufaqa andeeqára írirana faqaasa inni miná ánoona ufa inni qímannimifaqa írimariafanoo. ²² Minára ínnee ínneeqa óoqeenáa márirana nírana fatíka áqusaqa inni óoqeenáa márirafa inniqa maréeqeenoo inniqa mandá nikaruqira nidiranaki quqásoofaqa miqóo ínnee ínnee-qá kái kurídimaríafanoo. ²³ Ínni nímuqusaki mandá nídira nidimarina faqa nitikúra mandírira írimariana faqa taikásee innaarúnaindaraana fúka ámiqirafa kai máríani. ²⁴ Ínni innaarúnaindaraana fúka márirafa Ánutuna narí miqírafa márídanoo, miná ánoona ufakí andeeqásee márirana faqa Ánutuna ufa ámeemaanai márirana faqa miná amooqírana faqa mi-fuka mariráfa ánoona márídanoo, ínnee mi-marirána kai qamunnará foora afisúsee minakí máraqa nuaqa.

²⁵ Dóo minára maaqóoqari sía únna ufa kafáa máríani, taikáni, aiqáma narínni narínni ánoona ufa kai narí qímami narí qímami qiaqa, maasá aiqámausa moodáa nifaaqara foorá kai márunnanara naríndi naríndi márunnanara únna ufa sía qiaqa ánoona ufa kai qiaqa.

²⁶ Aní ánooirafa kambíqafinoo sía aní rarisámeeqee mandáinainaki quqáni, anée ánoo qínana dóo mi-faasaanásaa mi-suanína kéeqarana námufaqa taikáseena faiqáa sía kísaaqasaa ánooida máría, dauní taikáa, Sadannafa minakí kéeqafinoo mandáinaina uqéeraandoora.

²⁸ Aináina úmmuari mari fasiqafa úmmuarirana taikáni, taikásee quándaki andeeqásee narí aináina-

masee narí nárana námasee kudi fasiqauqa faqa náida níminaa nuaqa.

²⁹ Sía putaa ainaina áfunda ainainara ufa qiaqa, faiqí ánaasee poodúqamánimaqaida dadaaqímaria ufana kai qímasaifaqa misá iriséeqa ámiqirana adíafaairana máreefanoo.

³⁰ Mandá ufa qínanoo Ánutuna náaquqara maraquna fannoo iriséenoo ákooqaanoo. Ánutuna máraquna fannoo inni faqa márifa Ánutuna ákarara foora naríndi fée qídanoo inniki ákara rínoo márídanoo. Mi-maraquna akaráfa maaqí qímasee inniara qíma afeekaikídanoo kásooqaqee Ánutufa qínanoo Yísufa qumurée inniara qiníndi fee qímasee máraannoo.

³¹ Dóo maqee áukuana aiqáma sukáqara ufa faqa qúsufa qímasee dárara qírafa faqa naunduráki mari aanooirafa faqa fatíka áquaqa. Naríara naríara firaa kari naméera ufasáa níqimariafa faqa áquraree mariannana faqa sía kafáa máríani naundurákinaa naríara naríara fídiqaa íra írirafa faqa taikáni.

³² Sía miqíafa, maaqíafa, naríara naríara íreedá kai nímuqusa reendeénirafa faqa dadaaqírafa faqa máríani, narínni narínni mandáinaina minnísaqa. Maasá óosana óosana ainainannái Ánutuna mandáikamma-maqáfanausa márífanoo Ánutufa ásauku mundíranannai maasá dárirana minníqisanau. Dóo ínnee minára iriséeqa miná amana kai dóo inniqa niqóónausa mandáikamánimaqarana narí minnísee narí minnísee iaqa.

Ánutufa maasára rírana ámmeemmeeríaqa káaqa qárana máraaqa.

5 Ínnee Efeesusa máqusanaasara Ánutuna ámuqusira áiku ásauku máríanara miná ámmeemmeeríaqa ásauku mundírafa maasára rínoo ámuqusinoo narí márirana maasá qímaaqa maqasée kúqíranaki quqásoofanoo tatúfira aandau suqára fára foora Ánutuna aikiambú inau, ínnee faqa miqí kai íqa ásauku mundírafa maasára rírana ámeemmeerida naríara naríara ruaqa. Ínni naríara naríara rírafa maqee maqee inniqa márirana rakísinnimaqaani.

³ Ínnee Ánutuna maqásaa áiku ásauku máríanara inniki faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari máría ufana faqa ikairí írirana faqa aináinara faqa ánaaseera faqa káaqa fanandí maríana faqa sía mi-oosanná máraaqa minára ufa qímariafa faqa dóo taikáqa.

⁴ Ikairí putaa ufa faqa fúrufarira ufa faqa uteéti qímasee naanaindara qímaria ufana faqa aiqáma sía andeeqára ufa sía inniki amanaikínoo márídanoo Ánutuna maqásaa áiku ásauku máríafanoo. Ínnee sía miqáa miqáa iaqa, maaqíafa ínnee maqee maqee Ánutunara dúfi dúfi qírafa kai inniki máríani. ⁵ Ínnee maa-moodaa ainainnára kai ámiqimmandee íriaqa, faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuari máríasaa faqa ikairí faqaasa faqa káaqa aináinara rímaríasaa faqa miqáa qiqánuasauqa, ásauku mundírana quqúsaki faqa Ánutuna quqúsaki faqa sía uqanna káqikaaqóo máreefanoo. Káaqa aináinara rímaría óosanafa mífá moo únna

ánutunara innaaru qímaria fára foora miná úfa íri maría fára foora máridanoo.

⁶ Minára moó fannoo mi-oosana oosana manda ainainnára aufadámasee ufa qímasee narí fúrufarira ufannáí inni níkaruqímasee mandáinainaki fuaqée qínaqa sía uqanna ínnee miná íriaqa. ⁷ Maqee maqee Ánutufa mi-manda oosannára kai qáoo qímarifaqa sía írianannai kai Ánutuna ánoo qirafa misásaa áqufidanoo. Minára qinée inni qímannimidaqa miqínna fasiqa anaaseesa sía misá faqa máriaqa, níanasaa rufiasee máriaqa. Minára qinée maaqí qímasee qímannimidaqa.

⁸ Óoqai ínnee Eefeesusa máqusanaasa faqa asukunakí máriusa máriafanoo dóo maqee karaambáíqa Ánutuna faiqí ánaasee áiku ásauku kámambi máriafanoo káaqa qárana fooqáasa máriafanoo, dóo minára iriséeqa káaqa qáranaki máriasara foora ída máriaqa. ⁹ Káaqa qárafa qáfuqakinaa ainaina ámiqí ámiqifanoo kambíqaidanoo Ánutuna káaqa qáranaki máriasa miqí kai íqa káaqa qáranaki máridaqa misáki ámiqirana faqa andeeqárana faqa ánoona ufa qírana faqa misáki kambíqaidanoo. ¹⁰ Ínnee karaambáíqa áidi marí máriranara randásee máraaqa. (v 12) Asukunakí máriasa kukéeqaranakí máridaqa óosana óosana mandá nisauri maria ainainna máraifaqa maasá misára qisaurúanoo qímasee sía misá óosanara káqikaqoo ufa qianúra. ¹¹ Minára ínnee fúrufarira márirana máree maríasara faqa asukunakínaa óosana máree maríasara faqa rufiasee ínnee níanasaa máriaqa ínnee misá mandá ásukuna maréeqee aiqámausa nífusaa káaqa qára qóo quqásaiifaqa mi-manda asukunakí máriasa nisaurírana marasée minínsaaqéera. ¹² ¹³ Mi-manda ainaináusa maréeqee aiqámausa nífusaa káaqa qára qóo quqásaiifanoo mi-manda ainaináusa óosana uqanna káaqa kooroomámbuannoo. ¹⁴ Aiqa má ainaina asukunakínaana maréeqee káaqa qára qóo aiqámausa nífusaa quqásaiifanoo mi-ainaináusa faqa káaqa qáranai kiannoo. Minára maasá idí moó maaqí qinóo máridanoo.

Anée faiqée márianafa fíndi fúa.

Kúqiranakiqari fíndi fínanoo

ásauku mundírafa súaniara foora anísaa qáni.

¹⁵ Mi-ufáfa miqínoo márinara ínnee Eefeesusa máqannaasa ínneeqa máriranasaa ámiqimmandee rakísiaqa. Sía aamína fasiqara foora máriaqa írirana faqaasara foora máriaqa. ¹⁶ Maa-kamuqóo mandá márirana kámu márinara sía fífau súani afu áfeesimarina káqinni áiqaráani, aiqáma faasaanara aináinira faasaanee qiaqa. ¹⁷ Minára ínnee sía fúrufariaqa Karaambáíqa inniara fuaqée qínaqa fífandinnanara faqa áuqee fándinnanara faqa óoqai íridanoo ínnee mi-iriránara randásee paqúrimandee mi-maú afeekaikámandee fídaqa qáfaaqa.

¹⁸ Ínnee nammári námasee fúrufarirana sía máraaqa mifá inni kurídimarifa máridanoo Ánutuna maraquna fannoo kai inni náakufinoo naundurái qumbiqáfinaqa máriaqa. ¹⁹ Ínnee narí qímami narí qímamidaqa Ánutunara amooqírafa inni naundurái qumbiqáfina mári-

daqa Dafidina idí faqa amaana ídi faqa Ánutunara rara ídi faqa mi-idínannai narí qímami narí qímami qiaqa.

²⁰ Maasá karaambáíqa ásauku mundírana Yísuna áuqusaa maqee maqee aiqáma ainainara maasá qíkoona Ánutunara dúfi dúfi qiaqa.

Faiqí ánaaseera qídanoo.

²¹ Ínnee ásauku mundíranara náaquqee márinara naríara naríara uréeqafi máridaqa reendeená mándee máriaqa.

²² Ínnee ánaaseeuqa faiqí nínaaqmaaka qímannimidaqa, ínnee faqa karaambáíqa áramandunnai máridaqa foora ínneeqa nífaaqmaaká ufa ámeemaanai miqímandee máriaqa. ²³ Ásauku mundírafa narí ufara suqímariasa innaarúna asumu nímimarifa máridanoo, misá úriqararafa máridanoo, ánaasee nífaaqmaaká miqikai íqa nári nínaaqmaaka úriqara máfi márianara ínneeqa nífaaqmaaka nímeemaanai uréeqqa máriaqa. ²⁴ Ásauku mundírana ufara suqímariasa eedóo qímasee miná áramandunnai óoqu mari fídaqa máriandee kai íqa ánaaseeuqa nári nífaaqmaaká aiqáma ufa ámeemaanai máriaqa.

²⁵ Faiqí inni faqa qímannimidaqa ínnee ánaaseeuqa nífaaqmaaká inni qímannimidaqa, ínnee faqa ásauku mundírana aanna raaqa, Yísufa narí ufara suqímariasa narí ánaaqara foora misára káaqa ámuqusufanoo misá náaru máriaqee qímasee narí márirana misára kúqiranaki paasóosamandee quqánau. Ínnee ínneeqa nínaaqmakara miqí kai íqa úriqarara ainainee qímasee nímuqusinaqa ruaqa. ²⁶ Fúka anaasee narí afaaqinnáí fuanée qímaseenoo afaaqa ánukamáseenoo ámiqira siara qamunna afisúmareenoo narí afaaqa ákumbau fee namúana fee qikairí fee sía márifanoo andeeqá mareenoo narí afaaqinnáí fídanoo. Ásauku mundírafa narí ufara suqímariasa fúka anaaseera foora nammáriara foora rúma nímaqáseenoo andeeqára ámiqiranaki faqa nífaaqa idaaqíranaki faqa maréeqeenoo naríinnai ámiqiranaki quqáni fee qímaseenoo maasá narí ufannáí nammáriara foora rúma qimaqásaidanoo naríara kai mara quqéenoo, minára Yísufa narí ufara suqímariasa ámuqusufanoo narí márirana misára kúqiranaki quqánau foo qídaqa. ²⁸ Faiqí nári nínaaqmaakara miqí kai mándee nári nífaaqara foora nímuqusiani, narí ánaaqara úriqarara ainainee qímasee ámuqusimaríafa narí kai naríara faqa úriqarara ainainee qídanoo ámuqusidanoo. ²⁹ Sía moó fannoo narí afaaqara ákooqaidanoo ámiqimmandee rakísidanoo nárana ámidanoo ásauku mundírafa Yísufa narí ufa suqímariasa narí afaaqafée qímaseenoo rakísidanoo, ínnee faqa miqíkai íqa ínneeqa nínaaqmaakara qiní qifaaqa fée qímasee ámiqimasee rakísiaqa. ³¹ Óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa ákara miná maaqímminoo máridanoo,

Ánutufa qunára faiqí moó fannoo narí ánoofa ákoona minníseenoo narí ánaaqasaa atooqáfinoo miqandá moodáa kara máfifaranoo.

³² Mi-ufána maa-ainainnára kíkiqusidanoo ánoona ámiqirafa máridanoo ásauku mundírafa faqa narí

ufara suqímariasa faqa faiqí narí ánaaqara fágara foora ínoo máridanoo moodáa kara máfuannoo. ³³ Mi-ufána inni faiqíara faqa qídanoo aiqáma fasiqa nári nínaaqmaakara nári nifaaqara foora nári nímuqusiani, ánaasee faqa nári nifaaqmaaká ufa ámeemaaná eedóo qímasee máriaqa.

Faiqiuqáindiara faqa nári nínaukoora faqa qídanoo.

6 Faiqiuqáindi inniara qídaqa, ínneeqa nínausa níkausa ufara eedóo kai qiaqa. Ínnee Yísuna ufara suqímariasaki maríanara andeeqárafa mifá máridanoo. ² Mooseena sándufara ínnee írimariafanoo minakínaafa aaquqíra ufa qísaukuqara taikásee máridanoo. Minakínaana moo sándufa maasá mi-maú fúanoo Ánutufa moo áinaina maaqóo maa-maqá nasaa maasá qímirara qíma afeekaikámmaqoofa maaqímminoo máridanoo, ínniqa nínausa níkausara náaquqaina misá ufamau fuaqa. ³ Fífanoo Ánutufa ín niara kísaaqasaa ínneeqa maqa máaqaki máridaqa ámiqiranaki máriaqee qímasee maasára qímafeekaikinau. Maasá mi-ufánara úriqarara úfee qídaqa. Dóo ínnee faiqiuqáindi mi-maú fuaqa.

⁴ Faiqí níkausamara inni qímannimidaqa sía ínneeqa faiqí fífau nírana fundákifaqa áanoo iaqa, sía miqíaqa, maaqíaqa, Yísuna ufamau inni faiqiuqa andeeqéé andeeqásaiifaqa Yísuna ufasáa innooqáaqa.

Aináinímariasara faqa misá úriqararaura faqa misára qídanoo.

⁵ Qinée Pauroosa ínnee moosá aináinímariasara qímannimidaqa. Ínneeqa feefaurú márara saikaki kéeqafinaqa ámiqimasee miná aináinammaisaaqa. Sía nifaaqa quqásee mána mána iaqa. Ínnee náaquqee marínaqa aináina ákoona anáinammaisaaqa, ínnee ásauku mundírana aináinidee qídaqa maqásaa aináina ákoona ámiqimasee nímuqusannai aináinammájsaaqa. ⁶ Sía misá eedóo qíra ufara kai irisée misá nifusaa kai aináiniaqa, ínneeqa nímuqusannai Ánutuna ufamau ásauku mundírana aináinidara foora ámiqimasee aináinamánnimaqaaqa. ⁷ Sía fífau faiqí aináinamaiseera foóriaqa, karaambáiqqa aináinammiidee qímasee ámiqimasee aináinamaisaa. ⁸ Ínnee miqídaqa maanára írriaqa, Karaambáiqqa aiqáma fasiqa amana amana kái nímidanoo moosá rumbára saikaki maríasee narí aináinira saikaki máriasee nári ámiqira ainainirana ákiaqara amana amana kai innaarúnai nímiannoo.

⁹ Qinée aináinímariasara ínnee ínneeqa aináina ákoona ámiqimasee aináinammaisáa qee qímaseeqa ínnee aináina ákausa faqa qímannimidaqa ínnee faqa miqíkai mándee ínniqa aináinímariasasaa ámiqimandee rakísiaqa, ámiqimasee aináiniaqee qímasee áanoo írana faqa nárirari máriana faqa taikáaqa. Ínnee faqa maanára írriaqa, ínnee faqa inni aináinímariasasaa faqa moodáa rakísirafa innaarúnai márifa, sía mifá aináinímariasasara uréeqarausee qímasee kafáa quándaki rakísi nímaqee maríasara úriqararausee qímasee

qaara irirana máraidanoo, moodáa írirana marasée amana amana kai rakísi nímaqaidanoo.

Roomma máqannaa sundiara foora afaaqa ititáma-reena Sadannana faqa rákuaqa.

¹⁰ Maa-ufána taikára ufa maaqímminoo máridanoo, ínnee karaambáiqqa faqa máridaqa moodáanaki nímarifaqa miná firaa afeekannái inni faqa moodáanakikiranana firaaqóo afeekaikámma mapukúaaqa. ¹¹ Sadannafa óosana óosana narí mandá níkaru qíranannai ín ni náruannoo, ínnee minára rufíasee Ánutufa níminna saqári durú saamunannai ínneeqa nifaaqa ititáaqa.

¹² Maasá Yísuna ufa írimariasasaa sía faiqí faqa rákidaqa maasá meerái Ánutuna innaarúna ámeemaana mária mandá áfaanausa faqa rákidaqa, maa-asukunáki mária kamuqoo miríndari rákimariasasaa faqa misá úriqararaura faqa misá faiqí firaaqasaa faqa meeráindari maasá dáruafaqa maasá misá faqa rákidaqa. ¹³ Ínnee minára iriséeqa Ánutufa níminna durú saamu saqariná qumáreeqa deedaqída máriaqa. Sadannafa mi-manda faasaanná nárirara aniráinaqa ínnee amanaiqíqa máriafanoo narí faqa áruafaqaammasee miqóo kai éeraaramásee ititáqa máriaqa, sía amana áinnaaqaráani.

¹⁴ Minára qímannimidaqa. Ínnee fíndifi deedaqída máriaqa Sadannafa inni mandóosana nimisée náruandoora. Roomma máqannaa sundiara nifaaqa rafáaqafimariana kíkiqusussee inniara qianáuranoo. Ínneeqa fausánda níranamuki rumbée maría fára foora mifá inni ánoona ufa kai qírafa mifá máriannoo. Ínnee nímuqusasaa ititée maría afeeka ainainara foora inni andeeqára óosana máriannoo. ¹⁵ Ínnee níku ititée maríafa níku ánaamuara foora mifá Ánutufa faqa mári asoora ámiqira fasaasa ufa maqee maqee aamína máqannaa qímannimira mifá inni níku ánaamuara foora ititárafa máriannoo. Mi-andeeqara oosannáusa marasáifanoo Sadannafa sía amana inni náruani.

¹⁶ Ínniqa saqári ukéeqirira fára foora Yísuna saqárikirafa máridanoo. Ínnee Roomma máqannaa sundiara foora maqee maqee mi-saqarina ukéeqirisee máraqa nífanoo Sadannafa narí feefa idá muqúru qumáree ín niara óosana óosana fúrufarira irirana minánnai inni nifaaqa náqusee náriraree qímasee áqusainaqa ínnee Yísuna saqárikiranannai miná máfi rukí áquaqa.

¹⁷ Roomma máqannaa sundiaraqqa rákiranaki fídaqa qafee níkiaaqa afisúsee níkiaqa rukámifoora afisímariqau. Ínneeqa níkiaqaki ititée maría qafeenára foora Ánutufa innaarúnai asumu márirana nímuqa máridanoo. Sadannafa inni kurídiranaki maqee maqee mara quqárinanaqa ínnee mi-qafeená afisúsee asumu máriaqa. Roomma máqannaa sundiaraqqa rákira páipana dínni dínni áfaifaqaannannai faiqí ateekeeqa raqúru nímiqa ímariqau. Ínnee raqára páipana aseema fooqáafa márina Ánutuna ufa máridanoo miná marauna fannoo mi-ufána nímu úfafa máridanoo. Sadannafa inni faqa rákinaqa mi-samúna qumáree miná áruaqa. ¹⁸ Ínnee mi-ainaináusa máridaqa innaaru qídaqa maqee maqee Ánutuna dadaaqíranara

faqa innaaru qiaqa. Ánutuna maraquana afeekannái maqee maqee eendáki faqa fáasaana faqa Ánutuna maqásaa fasiqa anaaseera Ánutufa ámiqi ámiqimma nímaqaanifeera innaaruqiaqa. Sía kudoosaápaqa afeekaikámandee innaaruqiaqa. ¹⁹ Qíní Pauroosara faqa innaaru qiaqa Ánutufa óosana qímasainaqa qinée faiqí ánaasee Yísunara qímannimianauree qí-masee paasósamandee qímannimianaúra, Yísuna ámiqira fasaasa ufa oóqai kukéeqanoo márifa maqee áukuana Ánutufa faiqí ánaasee kooroománni-maqeenoo.

²⁰ Qinée Pauroosa mi-amiqira fasaasa ufána aanáiqikirausa márídaqa. Kúqaa Roomma máqanna karabúsaki márídaqa kúqaa aanáiqikirausa márídaqa. Ánutufa qíníara paasósamandee faiqí ánaasee qí-mannimianne qifaqa ínee qíníara innaaru qífaqa paasósamandee qímannimianaúra.

Pauroona ákara taikára ákara.

²¹ Qinée Tikikusana aqíqáananoo qíní dáufakiana ínni qímannimiannoo. Mifá maasá qímuqusi marí qikaqaafasaafa márídanoo, karaambáiqá saikáki ámiqi ámiqira ainainímarifa marídanoo. Mifá qíní fasáasa ufa ínni qímanniminaqa ínee qíní máriranara íriaqeera.

²² Miná qímannimianifeera aqíqaanáura ínni nímuqusa poodúqaanifeera aqíqaanáuranoo. ²³ Maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqá ásauku mundírana Yísuna faqa naunduráki asoóarana faqa naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusirana faqa Yísuna saqárikirana faqa ínni aiqáma qíní qikaqaafasauqa nímiáni. ²⁴ Ínee aiqámausa maasá karaambáiqá ásauku mundírana Yísunara sía taikée maría rírana rímaríasa, Ánutuna áfaarirafa ínni faqa máríani.

FIRIPI

1 Qinée Pauroosa Timootisandiri ásauku mundírana Yísuna rumbára ainainira fasiqaqara márídaqa maa-akarána rúmannimaqeeqa. Ínnee Firipi máqusai mária Ánutuna áiku ásauku mária fasiqa anaaseesa ínnee faqa ínnee ufa suqímariana rakísir-
ausa faqa ínnee niqoónausa ínnee dadaaqí maríasa faqa, ínnee aiqámausa ínneeqa írirana ásauku mundírana Yísunasaa rusímariasa, ínnee ákara rúmannimaqaidaqa. ² Maasá qíkoofa Ánutufa faqa miná ásauku mundírafa maasá karaambáiqá Yísufa faqa nári áfaarirana faqa nári naunduráki asooárana faqa nímiani.

Pauroofa Firipi máqannaasara innaaru qu úfafa.

³ Qinée ínnee Firipi máqannaasara dáaqoo írifaqa Ánutufinnai dúfi dúfi qímasee asasammásee ínniara innaaru qídaqa. ⁵ Óoqai indaarú ínnee maqúsai aniréeqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa qímannimifanaqa ámiqimmandee dadaaqammámaree áni marúfaqa nínafaafannanara ínniara dáaqoo iriséeqa Ánutunara asasammámaqaidaqa.

⁶ Qinée maa-ainainnára ámiqimasee írídaqa Ánutufa ínnee ámiqira saika uqéeroofa káqi ínnee mi-saikána kai uqéeranoo fifi ínoo taikára aukwana ásauku mundírafa Yísufa qúminna faasaanna miqóo kai taikáanoo. ⁷ Ánutufa narí saiká Yísunara qímannimira saiká adífaaa ímari saikána qímufaqa ínnee aiqáma minakí márída dadaaqí marúsa máriafanoo, minára ín-
niara asasírafa andeeqárafa kai máridanoo. Óoqai sía qinée karabúsaki máriafanna kamu qóo qinée Yísuna áufakiana faiqí ánaasee káqi nídaqa qímannimiseeqa naunduráki mapukú nísasee máriqiafana, akaqáusa minásaa ootúpeeqa áaqaranaki quqásoofaqa qinée óonuree miná ateeqáafanaqa ínnee faqa dadaaqí marúsa máriqau. Dóo maqee faqa Roomma máqanna karabúsaki márídaqa ínnee faiqí ánaasee mapukúnnisee maríana qiní dadaaqí máriasa márianara ínniara Ánutufinnai asasírafa andeeqánoo máridanoo. ⁸ Ánutufa írídanoo qinée kúqaa ánoona ufa ínnee qímannimidaqa. Ínniara qiní qimudáoo qírafa firafá márína ásauku mundírana Yísuna ámuqusa óokiqari kambíqara qimudáoo qírafa máridanoo.

⁹ Ínnee ámiqira oosana kai irisée máraaqee qídaqa maaqí qímasee ínniara Ánutufinnai innaaru qídaqa, Óo Ánutu Firipi máqusanaasa naríara naríara rírafa maqee maqee innooqáidanoo kambíqaani miná sía áaqara írirafa ánoona írirafa faqa rainásee akoofásaiki-
ra írirana faqa maasáki innooqéeno uqannífiqainaqa úriqarara aaná kai umáree fuaqéera qídaqa. ¹⁰ Ánutufa

miqínoo ínnee dadaaqínaqa ásauku mundírafa qúmira faasaanasaa ínnee ikairí síaisa, ufa síaisa márídaqa ásauku mundírafa nímira ámiqira ánoonaikira mári-
rafa ínnee márifanoo aiqámausa miná qáfammasee Ánutunara dúfi dúfi qímasee amooqifáranoo.

Pauroofa kúqiranee káqi máriranee ásauku mundíranaindi márianauree qinau.

¹² Qinée Pauroosa Yísuna ufa maqúsa maqusa qímannimi marúnnana ákiaqara karabúsa rum-
básaafaqa márídaqa. Náriqa qiní rumbáqaafanoo Yísuna ufa aru rafáaqa firaree qímasee qinée rumbáqa márúna sía misá Yísuna ufa rafáaqa fía, qiní rum-
báranannai misá sía irirai miná múru poodúqaafanoo.

¹³ Qinée Roomma máqusai firaa uriqarara kiapana máaqa ámiqira maaqa aaqá rumbára maqáki mári-
daqa mi-firaa maqánasaa rakísi maría sundiauaqa faqa rumkátasaa faqa qinísaa faqa rakísimaria poorisáusa faqa aiqáma maaqóo máriasa faqa qinée ásauku mundírana aináinira faiqí miná ufasáara rumbáqa marunnanara írimarusa márídaqa sía qinée moo mán-
doosana máraafannanara írídaqa. ¹⁴ Qiní qíkaqaafasaauqa, maqúsa maqusa Yísuna ufa írimaryasa qinée karabúsaki márunnanara iriséeqa misá paasóosirafa firaaqóo innooqámaree fídaqa faiqí ánaasee Yísunara qímannimidaqa sía ruffáidaqa.

¹⁵ Misákiqari akaqáusa naríara naríara rairaiqídaqa raiqáidaqa ásauku mundírana áuqu uqéeráidaqa, akaqáusa moómoosa sía miqídaqa ámiqira írirana ír-
ídaqa qímannimidaqa. ¹⁶ Miqí maríasa nímuqusa óoki-
qari qiní Pauroosara rídaqa Yísunara ámiqimaseeqa faiqí ánaasee qímannimidaqa. Akaqáusa Yísuna ufara kaukaata qídaqa maréeqee káqirúnna ubeekáidaqa, Ánutufa qiníara anée minásaa ititáannee qifaqa ititái-
daqa, qiní dadaaqí maríasa miqí marúnausa márunna-
nara irisée ámiqimmandee qiníara rídaqa dadaaqí-
daqa. ¹⁷ Akaqáusa rairaiqídaqa qímannimi maríasa sía nímuqusa óokiqarifau ásauku mundírana saikára qí-
mannimidaqa náriara nári núqu uqéeraree qímasee miqí qídaqa. Misá Yísunara miqí qímasee qímannimifaa Roomma máqannaasa miná irisée kafáa kafáa qiní karabúsaki ámiqimma dáruraqee miqí qídaqa.

¹⁸ Qinée misá óosanara írídaqa sía firaaqóo misá óosanara óonumafi írídaqa. Qinée minára maaqí qí-
daqa. Akaqáusa ámiqira írirana marasée ásauku mundíranara kooroo iafaqa asasídaqa, akaqáusa áaqara írirana marasée ásauku mundíranara qíman-
nimiafaqa minára faqa asasídaqa, misá óosana

óosana íriranannai ásauku mundíranara kooroo ída fee qídaqamma asasídaqa. Sía qinée maqee kái asasianáura náaru náaru asasianáura. ¹⁹ Ínni innaaru qírafa faqa ásauku mundírana Yísuna maraquna faqa Roomma máqannaasa qumeé dadaaqínaqa nári karabúsakinaana qiní idukú qímaqeeferanoo, qinée minára iriséeqa maqee maqee asasídaqa.

²⁰ Qeeqá qímuqusa óokinaa dídira írirafa maaqímmi-noo máridanoo. Qinée qeeqá saiká Ánutufa qímu saikána sía kudoosaápee minnísaanáuranoo aiqáma aukwana faqa maqee Roomma máqannaasa karabúsaki márunnanara faqa qiníki qiní paasóosirafa qumbiqáfinaqa qeeqá Roomma máqannaasa dárifaqa kúqíranannai fee qeeqá káqi máriranannai fee qeeqá márirana aiqámannaí ásauku mundírana áuqu uqéer-arana qiníki máríanifeera dídidanoo. ²¹ Káqi márirafa nána ainainee máridanoo fee, qiní márirafa ásauku mundíranara kooroo ímarifa kai márídanoo, Roomma máqannaasa dárifaqa kúqíqa ámiqiranaki úriqararana ki máríanauranoo fee qímasee minára dídidanoo.

²² Qinée minára írídaqa kafáa maaqí qídaqa qinée sía dárifaqa káqi márídaqa ámiqira ánoona saiká amaná máraanauree qímasee minára faqa dídidanoo.

²³ Qaara irirafa qiní daundurái márídanoo dínni dínni óonurísée ani rarisée ímariafaqa márídaqa. Roomma máqannaasa qiní kuqá kai dárifaqa qinée maa-marirána minnísee ásauku mundírafa márinnai fírara fíraaqóo dídidanoo ámiqira ainaina márídanoo. ²⁴ Misá sía qiní dárifaqa káqi márída qinée ínni Firipi máqannaasa dadaaqírana úriqarara ainaina máriannoo.

²⁵ Qinée minára írídaqa káqi máríanaree qídaqa. Qinée ínni faqa márídaqa ínni dadaaqíanaqa ínneeqa saqárikiranaki nídaqa ínneeqa saqárikirana firaanáiki-daqa ínni asasírafa faqa firaanáikianífeera káqi márídaqa dadaaqíanaura. ²⁶ Qinée Pauroosa karabúsaki márídaqa ínni qiníara irisée asasídaqa nasunásu rída máriaqa. Misá qiní karabúsakinaana idukífaqa ínni iannái fúanaqa qiní qíqafamasee ásauku mundírana Yísunaki fídaqa qiníara fíqaramásee asasídaqa qimoqífáranoo.

²⁷ Misá qiní dárifaree idukífaree ínni írirana moodáa maaqímmi-noo máriani, ínnikina narínni narínni rírafa ásauku mundírana ámiqira fasaasa ufa írimariaasa misá naanna rámafi máriaqa. Ínni miqídaqa márifaqa qinée ínni óonu nínafaanauree sía fee óonu nínafaanauree miqídaqa ínni ámiqira óosanara níanaindari írianaura, ínni írirafa Yísuna ámiqira fasaasa ufa saqárikirana faqa mi-maú fírana faqa minára kai írídaqa aiqáma ínni moodáa írirana faqa moodáa firanamau faqa moodáanaki ruúmbakíqa márídaqa rákimariaasa naanna rámassee mapukíqa márifaqa írianaura.

²⁸ Yísuna ufara namuqáaki maríasara sía rufíaaqa, paasóosiaqa. Ínni sía rufíifaqa misá nári kurídifandinnanara írifaranoo. Ínni innaarúnai asumu márifandínnanara faqa írifaranoo. Ánutufa narí kai uqánnífiqaannoo. ²⁹ Ánutufa ínni firaaqóo adíafaairanaki quqánniseenoo ásauku mundírana aináiniranaki

quqánnisaifaqa ínni minakí márídaqa sía ínni írirana minásaa rusíranara kaifáu ínni níminoofau miná ufasáara nídafirana máree fandínnanara faqa ínni nímino. ³⁰ Dóo maqee ínni Firipi máqannaasa qiní Pauroosa rákimariaasa naanna rámassee dadaaqíqa. Óoqai ínni qiní qíqafoonakinaa rákirafara foora faqa maqee káqi mári rakirafara foora faqa ínni minára qíqafamasee írimariafaqa amaná maqee dadaaqí-aqéera qímánnimídaqa.

Ásauku mundírana reendeénirana ámmeemmeeriaqa.

2 Ínni ásauku mundíránaki nímariafanoo ínni poodúqara afeekaikírana nímidanoo fee. Ásauku mundírafa ínniara rírana naunduráki ámiqi ámiqirana nímidanoo, ínni Ánutuna maraquna faqa moodáanaki márídaqa quándafi naríara naríara rírana naunduráki ámiqi ámiqirana nímidanoo, ínni Ánutuna maraquna faqa moodáanaki márídaqa quándafi naríara naríara idaaqídaaqida máriafanoo. Ínni naríara naríara nímuqusí marífaqa idaaqídaaqida máriafanoo.

² Qinée ínni fuki faakí qídaqa afeekaikídaqa ínni maaqímasaifaqa qinée ámiqimasee ínniara asasianáura. Ínni moodáa írirana máraaqa, ínni moodáa nídirana narí ámi narí ámi iaqa. Ínni moodáa ámiqira írirana faqa maraquna faqa máraaqa.

³ Sía moo áinaina qímianifee qímasee aundurái óonu máfi irisée aqóónnana óonu dadaaqíqa. Sía mandá fífau nifaaqa mara máree óoru fírafa máraanifee qímasee aundurái óonumafi irisée aqóónnana dadaaqí-aqa, ínni sía miqíqa, maaqíqa, narínni narínni reendeénida máriaqa. Sía anée moosára mandáikira fee qímasee aneennára ámiqira fee qía. Maqee maqee aqóónausara qiní úriqararausee qímasee qinée misá uréeqarausee máríde qíqa.

⁴ Sía ínni ínni áinainara kai irimáree fuaqa, niqóónausa faqa ámiqiranaki máriaqee minára faqa iri máree fuaqa. ⁵ Ínni ínni naríara naríara írirafa ásauku mundírana Yísunaindi miqírafa reendeénirafa ámiqirafa márínde kai iaqa. Miná írirafa maaqímmi-noo márínau.

⁶ Mifá óoqaindari Ánutufara foora márufa márídanoo. Sía narí afeekannái rakirara foo mánde Ánutuna amana óoru fúanauree qínau.

⁷ Narí kai iriséenoo narí úriqararana minníseenoo uréeqara ainainira faiqi írirana marasée marínau.

Mifá faiqíara fooqána mámbino faiqí afaaqakí maa-maqánasaa kooroomáfinoo márínau.

⁸ Mifá reendeénirafa márino Ánutuna ufara eedóo qímammaree fínoo dóo kúqíranara faqa eedóo qímasee kúqínau, mandá kúqírana aunírira saqarisaa kúqínau.

⁹ Ánutufa miná qáfoofanoo afaaqa asasínoo áidufanoo miná ákiaqara kúqíranakinaana uqéereeqeenoo innaarúna maarínni úriqararanaki quqáseenoo aiqáma núqu úriqarara áuqu faqaana quqánau.

¹⁰ Aiqámausa uqanna innaarúnaindaraasa faqa maqásaaqaraasa faqa maqá ámeemaaindaraasa

kúqirausa faqa Yísuna áuquara náaquqainaqa reen-deenamasee niqoori sáunarafíqa aiqámausa akooqóo ásauku mundírana Yísunara maasá karaambáiqee qí-masee miná ákoona Ánutuna amooqifáranoo.

Minára qinée Pauroosa inni Firipi máqannaasa qí-mannimidaqa inni írirafa ásauku mundírana Yísuna aanna kai réeqa naríara naríara fifímmaseeqa idaaqí-aqa.

Ínnee áaqee maríasaki máridaqa andeeqárausa mári-aqeera qináu.

¹² Óo qiní qíqoondiuqa Firipi máqannaasa qinée óo-qai inni faqa máriafanaqa ínnee qiní ufa irisée eedóo kai ímariqau. Dóo qinée maqee inniqári níanai máridaqa ínnee qiní ufa irisée eedóo qínafa úriqarara ainaina máriannoo ínnee innaarúna asumu márirana dóo marasée maríafanoo áaqamaki sáamuruanoo qí-masee rufíaqa rufíaqa írirana faqa náindiri náindirirana faqa mara máree fídaqa ánoonakirana máree-fara. ¹³ Ánutufa minára irisée inni naunduráki miná ufara eedóo qíra aidirana faqa mi-maú fíra áfeeka faqa inni naunduráki kambíqaanífieera maqee maqee aináinidanoo.

¹⁴ Ínnee maa-maqa maaqánaki eendaándirausa faqa áaqee maríasa faqa qámabaana máriafanoo Ánutuna andeeqára faiqi namu qikairí síaisa ánukarusa mári-aqeera qídaqa ínnee aiqáma ainainirana ídaqa sía níkooníka ídaqa ninunúridaqa raiqáaqa, miqídaqa sía Ánutuna andeeqára faiqi namu márifaranoo. Káqi eedóo qímasee kadápirirana máraaqa. Ínnee mi-endaandira fasiqa anaaseesáki máridaqa inni andeeqára nírana márirana fásau innaarúnaki eendáki qéemarindee ídaqa káaqa qáida máridaqa náaru náaru márirana fasaasa ufa qímannimiaqa. Ínnee miqída márifanoo ásauku mundírafa qúmuaninna faasaana qinée inniara qiní saiká ánoonakí ífoo qímasee asasianáura qiní kadáapi faqa tooqaamu faqa sía fífau irairaaínoo máriannoo ánoonakinaqa asasianáura.

¹⁷ Ínnee Yísunasaa írirana rusímariafa Ánutuna tatúfira aandau miqírafa máridanoo. Roomma máqannaasa qiní qúsasaa darusáifanoo qiní fidíka fannoo inni tatúfira aandausaara foora adía fínoo aiqámaqara moodáanaki Ánutuna ámaqáifanoo eedóo qímasee asasammásee máraannoo. Misá dárifandínnanara qinée maqee asasámmidaqa qinée asasammásee qeeqá nasurírana inni faqa náida nímianauranoo. ¹⁸ Ínnee faqa miqí kai íqa asasíqa qiní asasírana dadaaqíaqqa.

Pauroofa Timootinara faqa Eepafarooditusanara faqa qídanoo.

¹⁹ Qinée qúsasaa Timootina aqiqáananoo ínnee Firipi máqannaasa iannái fúanifee qídaqa karaambáiqqa Yísufa dadaaqínaqa aqiqaanáura. Mifá ínnee iannái óonuree anirée qímaqiminanoo inni ufa fannoo qiní daundurái poodúqama qimaqáannoo. ²⁰ Timootifa kái qiní daanna réenoo moodáa írirana inniara íridanoo ámiqimasee inniara ámuqusidanoo. ²¹ Máaqanna máaqan-

na moodáa modáa Yísuna saikára íridaqa. Aiqámatia sía ásauku mundírana Yísuna saikara íridaqa náriqa aináiniranara kai íridaqa. ²² Timootifa narí aináiniranara narí ámiqira oosana kooroo ífaqa ínnee minára írimariafanoo mifá faqa qinée faqa náriqa qísakoosara foora máridaqa moodáanaki Yísuna ámiqira fasaasa ufa saikáki márunausa máridaqa. ²³ Roomma máqannaasa qiníara náqi fee ífáree qinée minára iriséeqa ínnee iannái Timootina aqiqáananoo fúannoo. Qiní qiqá írirafa karaambáiqasaa mundínoo máridanoo mifá dadaqínaqa qiní idukúsaifaqa qinée faqa ínnee iannái fuanáuranoo.

²⁵ Maa-akara rirána Eepafarooditusanasaa rúmasaananoo máree ínnee iannái fúannoo mi-fasiqáfa qiní daaqá aináinida dadaaqidanoo rákiranara foora dadaaqímarifa óoqai ínnee óoqai qiní dadaaqíra munnimma minásaa quqásee aqiqaofanoo maí aniréeno maí qiní faqa ani máridanoo ámiqimasee qiní dadaaqidanoo. ²⁶ Mifá firaqóo inniara rídanoo inni nínidafaqaa ídanoo ínnee mifá ánunara áiaqée qunára mifá írufanoo ámuqusunara ínnee iannái kaifáa fúannoo. ²⁷ Kúqaa mifá firaqóo aurínoo kúqirara ámeekamáseenoo Ánutufa minára ámuqusufanoo dadaaqufanoo fíndifinau, sía minára kaifáa ámuqusinau, qiní Pauroosara faqa ámuqusufanoo Eepafarooditusana fira aurirana kínaana mara fíndifinoo fira ikíraqarana sía qíminau. ²⁸ Minára qinée ínnee iannái firaqóo aqiqáree qídaqa, ínnee miná qáfamasee asiasaqéera aqiqáidaqa ínnee miqífanoo qiní ikíraqarafa faqa taikáannoo. ²⁹ Ínnee miná qáfamaseeqa karaambáiqaki máru qikaqaafasaa fee qímasee asasammásee miná ámiqí ámiqiaqa, ínnee miqírausara aiqáma náaquqamasee dadaaqíaqqa. ³⁰ Qinée ásauku mundírana saikáki máru fufaqa Roomma máqannaasa Poorísauqa qiní qumáreeqa rumbáranaki quqáqisaafaqa ínnee níanai márida sía amana dadaaqufanoo Eepafarooditusafa qiní daadaaqíraree qímasee narí márunara paasóosamandeenoo kúqirana ámeekanoo, minára qinée miqírausara náaquqamasee dadaaqíaqée qídaqa.

Ánoona andeeqáranara qídanoo.

3 Qiní ufa taikárafa maaqímmínoo máridanoo. Óo qiní qíkaqaafasaa uqa Karaambáiqqa asasírana firaaná inni nímiani. Óoqai qinée ákara rúmanni-maqaafanna ufanara sía rufíaidaqa mi-ufáfa inni ititánimaqee marí ufana kafáa qímannimidaqa minára maaqí qianáura. ² Ínnee mandóosana máree maríasara eeráirida aufariaqa misá kásau fainiara foora máridaqa misá Yuda máqannaasa óosana márida fáinánduqiranara afeekaikí maríasa máridaqa. Misá fáinánduqirana náriqa fáina káfaqianda úqiranara ánoona ainanee qímasaidaqa miqídaqa áaqidaqa miqídaqa, maasá kai ánoona fáina káfaqianda úqimarunausará foora máree marunausa máridaqa.

³ Maasá Ánutuna maraqunannái Ánutunara innaarú qídaqa minánnai kai maasá ásauku mundírana Yísunaki márunnanara asasídaqa, maasá sía misá naanna rá-

masee nifaaqasáa akooqóo mári ainainnara ánoonee qídaqa. ⁴ Akaqáusa akooqóo faiqí nífusaa mári ainainnasaa mundúsee minakí nifaaqa quqáida áaqaidaqa. Qíní akooqóo qifaaqasáa amooqira ainaina moómoo máridanoo qinée minára fífau ainainee qídaqa minásaa mundúfiqa qifaaqa quqárafa sía máriannoo.

⁵ Qíní akooqóo qifaaqasáa amooqira ainaina maaqímminoo máridanoo qíní Pauroosa máqooqooqari qísauku dínni ani qaara marasée qaaramoóku faasaana marasoofaqa qíní fáina ká-faqianduqí maríqau. Qinée Isaraee máqanna kam-bíqarasa máridaqa Yakooboona ámaaku Beensaminna áti máridaqa, Qeeburu máqannaasa uqanna mara máqarasa máridaqa. ⁶ Qinée firaqóo Yuda máqannaasa sándufamau fímariafanausa márunnana firaqóo sandanáina qímasee Yísuna ufara suqímarusa nárí mariafánausa máridaqa. Mooseena sándufannái Ánutuna andeeqárana amanaikírafa sía amanaikíannoo. Mooseena sándufannái andeeqárana márararee qímarusakiqari qinée misá úriqararasa Farisai ámaana ufa qímarunasa máriafannana.

⁷ Óoqai qinée Yuda máqanna Ánutufinnai fíraree qímaru ainainasara úriqarara ainaina ánoona ainainee qímaríqafana dóo maqee ásauku mundíranara irisée mi-aiqama ainainásara áaqarafa fífau ainainee qídaqa. ⁸ Sía mi-ainainásara kai miqí qídaqa aiqáma ainainara káaqa fífau sía mári ainainnee qímasee quándaki ánoona ainaina tia firaá ainaina, ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqara írimariana minára kai ánoona ainaina fee qímasee minákai qumáreeqa. Minára máraannee qímasee aiqáma ainaina dóo áquseeqa ásauku mundírana máraani qímaseeqa miná faqa moodáanaki márianauree qímaseeqa aiqáma ainainara fífau madaapeé ainainee qímasee áquseeqa quándaki Yísuna qumáreeqa. Dóo maqee qinée sía qeeqá andeeqárana máraqa nídaqa sía Mooseena sándufannái mi-andeeqárana máraqa nídaqa. Qinée maqee moo ándeeqarana ásauku mundírana saqárikiafannannai Ánutufa andeeqárana qímuna miná kai maqee máraqa nídaqa. Mi-andeeqarafa Ánutunaindari ánifa Yísuna saqárikiranasaa mundínoo máriafa máriafa máraqa nídaqa.

¹⁰ Qinée sía moo áinainara írianauree qídaqa, ásauku mundíranara faqa Ánutufa mifá kúqiranakiqari fíndifu afeekanara faqa íriraree qídaqa. ¹¹ Yísufa kúqiranaki kéeqafinoo minakíqari fíndifufaqa qinée faqa kúqiranakiqari fíndifiqa náaru máriranaki fuanée qímasee maqee kámuqoo Yísuna aupúrarana faqa mifá kúqu áidafirana faqa qinée faqa qeeqá qifaaqasáa máridaqa.

Pauroofa innaarúnai feefuru márararee qímaseenoo sandáidanoo foora qinau.

¹² Yísuna aupúrarana faqa kúqu áidafirana faqa qeeqá qifaaqasáa máree marúnnana qinée sía minánnai amanaikíqa sía minánnai káaqa andeeqáidaqa. Qinée maqee maqee andeeqárana márararee qímasee sandáidara foo qíara foo ídaqa. Ásauku mundírafa Yís-

ufa qíníara andeeqárafa márianifée qímaseenoo qíní qumáreeqeenoo naríndi kámmaqaiifaqa máridaqa.

¹³ Óo qíní qíkaqaafasaa uqa qinée sía ánoonáikamándeé máridaqqee qídaqa, sía amana miqíanaura. Qinée maa-moodaa ainainná kaimmídaqa qinée áiqarée ínaaqiannai mári ainainara qeeqá áaqeeafánna ainainnara aunúmasee dóorinni mári ainainna andeeqára óosana márirana kai qífu mundúseeqa qumárararee qímasee fídaqa sandáidada.

¹⁴ Qinée narí ámani narí ámanira sandáranara foora taikáranasaa kai dóori mundúseeqa mi-runná kai andeeqásee fídaqa miqóo feefaurú márararee qímasaida sandáidaqa qíní feefaurú márarafa maaqímminoo maridanoo. Ánutufa narí ásauku mundírana Yísunanai maasá dáarama sandáranara foora quqáqiséenoo maaqóo narí andeeqára máriranaki faqa náaru márirana faqa máriaqeeera qifaqa miná márarara kai sandáidara foora másee fídaqa.

¹⁵ Maasá aiqámausa Yísuna ufa akoofásaikirausa mi-irirána kai máraqa nuaqa. Ínnikiqari akaqáusa moo íri-rafa márinanoo Ánutufa ínni minára qímannimiannoo. ¹⁶ Sáina miqínoo máriani ínnisaimbaqa sía moo úfa irisée mi-maú fuanáura maasá óoqai fúafannamau kai fuanáura.

¹⁷ Óo qíní qíkaqaafasaa uqa ínni aiqámausa qíní kai qífaqee qíní qímeemmeeríaqa, maasá ínniara íriqa andeeqára aana uqannífiqaafanaqa dóo maqee ínni akaqáusa ínnikiqari mi-maú fímariasa níqafamasee ínni faqa nífaqee mi-maú fuaqa. ¹⁸ Qinée Pauroosa maa-ufána óoqai moómoo kari ínni qímannimifanaqa dóo maqee daukunu rée máriafaqa ínni qímannimidaqa, moómoosa ásauku mundírana kúqirana mandaaqásee andeeqára óosana marasée fímar-ufaqa dóo maqee quándaki mandóosana máridaqa minánnai ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqirana namuqáa kíqa miná kúqirana namuqáa kámma-maqaidaqa. ¹⁹ Miqí maríasa maaqíqa fífi íqa idáki kai fífáranoo, náriqa áaqee maría nidirafa mifá misá Ánut-ufara foora máridanoo, misá nisaurí maría ainainnára kai amooqímasee nóori uqéeraida nasurídaqa, misá maa-maqánasaaqarara ainainará kai íri maríasa máridaqa.

²⁰ Ínnisaimbaqa sía miqírausa máridaqa maasá moo máqannaasara foora máridaqa innaarúna máqu-sanaasa márunnana maasá karaambáiqqa ásauku mundírana Yísuna maasá asumu márirana qímimari-faqa innaarúnaindari qúmuaninnanara asasammásee áfeesida máridaqa. ²¹ Mifá miqóo maasá um-mooqúkíra máqasaaqarara qifaaqa maréeqeenoo quandáseenoo narí káaqa aréenara afaaqa fooqánaikammianoo. Mifá aiqáma ainaina marée-qeenoo narí áramandunnai quqára afeekannái maasá maqásaa qifaaqa mara quandáqísáannoo.

Pauroofa ámiqira oosanara naamúaqidanoo.

4 Óo qíní qíkaqaafasaa Firipi máqannaasa firaqóo ínniara qíní qímuqusifaqa ínniara daunduránnoo

óonu máfi írídaqa ínniara dídidanoo. Ínnee firaaoóo asásirana qími maríasa máriafaqa ínnee qíní moodáa fidíkara foora márída qíní asásirana qímimaríafanoo. Minára inni qímannimidaqa Yísufa innaarúnaindari qú-muaninnanara asasammásee áfeesida máriaqeera fáasai qímannimiqa inni márifa miqímandee karaambáiqaki mapukúsee máriaqa.

² Óo ánaaseeqara Eeuoodiasa námmarifa faqa Sindi-keesa námmarifa faqa ínneeqara maqee maqee rairaiqírana minníseeqa aneenná áunannaasandíriara foora márídaqara karaambáiqaki ámiqi ámiqimasee moodáanaki máriaqa. ³ Óo qíní Firipi máqanna qí-faaqasáa qíqoondi moodáanaki qíní qífaaqasáa aináini maríanafa aní faqa qímamidaqa anée mi-anaaseeqandá andeeqásaiifaqa moodáanaki máriaqeera. Miqandá óoqai Yísuna fasáasa ufa maqúsa maqusa ní-daqa qíní dadaaqídaqa qímannimi marúqanda márídaqarámmia anée miqandá andeeqánnisaa. Miqandá faqa Kareemeendána faqa aiqámausa qíní faqa moodáanaki aináinímaríasa faqa misáuqa aiqámausa núqu Ánutuna náaru máriranaki fímariana búkaki misáuqa núqu márídanoo.

⁴ Ínnee Karaambáiqaki máríanara maqee maqee asásida kai máriaqa, kafáa qímannimidaqa, asasiaqa.

⁵ Ínnee aiqámausa sía ramoo rámaiaqa íreedá kai nírana máríranara aiqámausa nímiaqa. Karaambáiqqa qúsasaa qúmuannoómmi. ⁶ Ínneeqa óosana óosana sárauqira ainainara sía óonumafi írifanoo nímuqusiiani, ínnee Ánutunara innaaru qídaqa miqóo kai ínneeqa sárauqi maría óosana óosana ainainara innaaruqiaqa. Innaaru qídaqa Ánutunara dúfi dúfi qírana námufaqa innaaru qiaqa. ⁷ Ínnee miqífanoo Ánutuna aundurá asooárafa fira ainaina tiá márídanoo faiqí faiqi írirafa sía miná amana márídanoo, mi-asooaráfa inni nímuqusa faqa írirana faqa ásauku mundírana Yísunakina máriafanoo miqóo inni rakísinnimaqaannoo.

⁸ Óo qíní qíkaqaafasaa ufa taikára ufa maaqímminoo márídanoo, inni íriranara qímannimidaqa, ínnee ínneeqa kai ámiqira ainainara írirafa faqa úriqarara ainaina faiqí amooqímaria ainainnara írirafa faqa mináuqara kai maqee maqee náaqoo nitikúraki inni írirafa qumbiqáani. Kúqaa qímaria ufana faqa náaquqara amiqira ainaina faqa andeeqárana faqa ánuqara ainaina írirana faqa idaaqíra ainainara írirana faqa ámiqira oosana ainaina Ánutufa amaná íríaqaa írira ainaina faqa mi-ainainásusara kai nitikúraki qumbiqánnoo máríani. ⁹ Ínnee qíní Pauroosasáaqaraa ámiqira oosana qáféeusa máriafanoo mináuqa maqee maqee qínée íafanandée kai iaqa. Qíní ufakínaana faqa qínée íafanandee ínafa mi-maú kai fímarífanoo Ánutufa naundurá asooáranara nímmarífa inni faqa núani.

Pauroofa Firipi máqannaasa munnimma ámunara dúfi dúfi qídanoo.

¹⁰ Qínée Pauroosa karaambáiqaki fídaqa maqee maqee firaaoóo inniara óonumafi írídaqa asísida márí-

daqa. Ínnee Firipi máqusanaasa óoqai nárana feefauríra munnimma dadaaqíqa qímiqau. Dóo miqóo kúsaaqasaa marikíqa dóo maqée kafáa qíníara írídaqa dadaaqí maríafanoo. Ínnee sía qíníara káaqa aunúsee mána mána ímaríafaqa minára qídaqa ínneeqa maqú-saindari níanaindari dadaaqírana sía amana máree ánimaríafaqa minára ínnee sía qíní dadaaqúsa máriaasa maqee kaifáa dadaaqímaríafanoo. ¹¹ Sía qínée qeeqá daunduráki inniara minníqiseeafooo qímasee ikíraqaidaqa, qeeqá márunnanaki márunnanara dóo márída fee qímasee qífaaqqa quqáidaqa dóo mi-ainainára akoofásaiikammidaqa. ¹² Qínée sárauqiranaki márunnanara dóo akoofásaiikammíqa márídaqa, rairáa írínaki márunnanara faqa akoofásaiikammíqa márídaqa. Qínée mi-oosanná írídaqa dóo írímárunausa márídaqa, qínée yái fee yáqoo aukua-nee qímuaqu qumbiqánnoo fee márídanoo fee dáararee márídee, rairáa írínaki fee márídee sárauqiranaki fee márídee mi-aiqama ainainásusaki márídaqa sía múnari múnari ídaqa dóo qífaaqqa quqásee máríranara akoofásaiikammíqa márídaqa. ¹³ Ásauku mundírana narí afeeka qímufaqa minánnai ámiqíranee mandáikíranee káqi márídaqa.

¹⁴ Ínnee Firipi máqannaasa qíní dadaaqianára dúfi dúfi qídaqa. ¹⁵ Óoqai indaarú inni maqa máaqa Maseedoonia minnísee ámiqira fasaasa ufa maqúsa maqusa qímannimiqa níniufaqa ínnee Firipi máqanna Yísuna ufara suqímarusa kai sía moo máqannaasa ínneeqa kai dadaaqíusa máriafanoo. Ínneeqa kai nárana munnimma qímufaqa minánnai qeeqá nárana aina maraséeqa námasaida aináiniqiafana. ¹⁶ Qínée Teesaronika máqusai máriafanaqa ínnee moómoo kari qínée mandáinainaki máriafanaqa ínnee dadaaqídaqa nárana máree maría munnimmana qímaqee máriqau. ¹⁷ Qínée sía nárana máree maría munnimma moó faqa moó faqa máraanauree qídaqa maa-ufána qímannimidaqa, qínée inni núquara afeedíra ainaina innaarúnai nímaqaanífee qídaqa maaqóo munnimma qímianara qídaqa. ¹⁸ Eepafarooditusafa inni maqúsaindari inni máqannaafa maqee qúnannara ínneeqa nárana máree maría munnimmana minásaa soofanoo míni qímifaqa dóo aiqáma máraunannara inni qímannimidaqa dóo qíní qimana kái márídanoo fíqaramásee faqa márídanoo. Mi-munnimmána qímaqaafa tatúfira aanda Ánutuna suqá ámi maríafára foora ámiqira áfunda aikiambú ímarífara foora Ánutufa asasammásee máree marí ainainna márídanoo.

¹⁹ Sía meerái kai inni afeedammá nímaqaannoo maaqóo faqa ínnee sárauqi maría ainainna inni nimanana kái nímiannoo, narí innaarúnai márí qúmiasana moómoo márína narí ásauku mundírana Yísunaki márína ínnee sárauqi maría narana ainainna inni nimanana kái nímiannoo. ²⁰ Maasá Ánutufa maasá qíkoofa miná amooqírafa náaru náaru máríani. Kúqaa.

Pauroofa nímandaidanoo.

²¹ Ánutuna faiqi námu miná ufa írímariasa ásauku mundírana Yísunaindi máriasa Firipi máqannaasa inni

aiqámausa nímandaidaqa. Yísuna ufa íri maría qikaqaafasaasa qiní faqa máriasa ínni nímandaidaqa.
²² Maaqóo Ánutuna ufa írimariasaa aiqámausa ínni Firipi máqannaasa nímandaidaqa, Roomma máqannaasa úriqarara fasiqa Sisaana máaqaki aináinímari-

asa misákiqari akaqáusa Yísuna ufa írimariasaa misá faqa ínni firaaqóo nímandaidaqa. ²³ Ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqaa áfaarirafa ínniki aiqámausaki máriani.

KOOROOSSE

1 Ínnee Kooroosee máqannaakiqari akaqáusa Ánutuna faiqinámu máriafanoo ínnee faqa maasá faqa ásauku mundíranaki máridaqa miná úfa írídaqa moodáa fidíkara foora máridaqa ásauku mundíranasaa atooqárusa máriafanoo qinée Pauroosa qeeqá qíkaqaafasaa Timootinandíri ínnee Kooroosee máqanna nímamandaídaqa.

Ánutufa qufanoo ásauku mundírana Yísufa diqiqá-maqai faqa faiqí faiqí máridaqa ínnee nímamandaídaqa. Maasá qíkoofa Ánutufa narí ámaaku maasára áfaarin-au mi-afaarirána faqa ínnee naundurá asoárana faqa ínnee nímianifeera qímannimidaqa.

Pauroofa Kooroosee máqannaasara dúfi dúfi qídanoo.

3 Maaqandá ínnee innaaru qídaqa maqee maqee maasá karaambáiqqa Yísuna ásauku mundírana ákoona maa-maqánasaaqari innaaru qunáfa Ánutuna áfusaa ínnee dúfi dúfi qídaqa innaaru qímannisaidaqa.

4 Maaqandá ínnee Kooroosee máqanna akaqáusa Ánutuna ásauku mundíranasaa atooqáqa márianara iriséeqa ínnee Ánutuna úfa írímara fasiqa anaaseesa aiqámausara nídimarifaqa dadaaqí maríanara minára faqa iriséeqa Ánutuna dúfi dúfi qímamaqaidaqa.

5 Ánutuna ánoona ufa ámiqira fasaasa ufa faiqí moó fannoo indaarú ínnee maqúsai qímannimufaqa mi-ufána náaru kambíqaaninna óosanara írímariafanoo. Ínnee náaru máreefandínna ainaina Ánutufa innaarúnai quqásee afeedídanoo. Ínnee miná innaarúnai márararee qímasee asasammásee áfeesidaqa Yísuna saqárikidaqa miná áidimariafanoo.

6 Ínnee indaarú Ánutufa narí ámaaku maasára áfaarinoo árunara ínnee mi-afaariránara iriséeqa kai mi-fasaasa ufána aiqáma maqa maaqai daráanidanoo naundurákinna ámiqi ámiqirana faiqí ánaaseeki kambíqaidanoo. **7** Eepafaraasafa maasá moodáa saikímarifa ásauku mundírana ámiqira saikímarifa qíní qímanasáa ínnee fímarufa máridanoo mifá kai mi-fasaasa ufána ínnee Kooroosee máqannaasa qímannimufaqa íríqu. **8** Mifá ínnee Ánutuna maraquna fannoo aiqámausara ádirana ínnee nímufanoo qímaqimifaqa íríqa.

Pauroofa Kooroosee máqannaasara Ánutuna íriranamau fuaqéera qímannimidanoo.

9 Maasá indaarú mi-ufána iriséeqa miqóoqari ínnee innaaru qídaqa. Maasá ínnee Ánutuna íriranamau fífándinnanara ínnee naundurái qumbiqáanifeera innaaru qídaqa. Ánutuna maraquna fannoo ními írírana

faqa íriranamau fíra írírana faqa ínnee naundurái qumbiqáanifeera minára faqa innaaru qímannisaidaqa. **10** Ínnee miqí máriafaqa Karaambáiqqa undée kai ímarifaranoo mifá maqee maqee ínnee márirafa ámiqira márirana máridaqa ámiqisaa kambíqaqéera Ánutuna írírana faqa firaaqóo ínnee kambíqaannoo.

11 Ánutuna idaaqíra éeraarirafa minásaaqari áinnna afeekafa aiqáma ínnee faqa afeeka níminnaqa ínnee óosana óosana mandáinaina ummaara fannoo ínnee kambíqainaqa ubiqafi reendeénidaqa asasammásee máraaqéera. **12** Ánutufa narí aréenara máqusaki innaarúnai narí nímianinna ainaina afeedímarina quqáseenoo ínnee óoru marasée miqóo máriaqéera ínnee mandáinaina dóo áfaqaseenoo ínnee minára faqa iriséeqa innaarúnai níkonara asasammásee dúfi dúfi qímamaqaaqa. **13** Maasá mandá márirana asukunakí márunanoo maasá rafáaafuqisaifaqa márunanoo Ánutufa qumáreeqeenoo narí faiqi uqanna quqúsaki quqánnisaifaqa ámiqiranaki máridaqa. **14** Mi-faiqínannai uqanna maasá mandáinaina númoo minníqiseenoo minakínaana mara idukúqiseenoo.

Yísufa Ánutunara múdukatia kooroománniminnau.

15 Ánutufa kukéeqarafa márifanoo ásauku mundírana miná ámaaku miná amammanna ususéenoo máridanoo narí ákoona óori áfiri marasée miná nírana miná márirana miná maraquna maasáki dóo andeeqásee narí ákoonara kooroo ídanoo. Mi-asauku mundírana aiqáma ainaina Ánutufa áuquqoonna úrinaaqararafa máridanoo. **16** Miná ásauku mundíranasaa Ánutufa aiqáma ainaina innaarúnai márina faqa maqásaa márina faqa akooqóo mária ainainausa faqa kukéeqara ainainauqa faqa Ánutuna ámiqira qangiroouqa faqa misá namuqáa áfaanauqa faqa nári rakísirausa faqa nári úriqararausa faqa nári faiqí firasá faqa mi-aiqama ainainausa ásauku mundírannai Ánutufa áuquuseenoo miná áummooki mara quqánnau. Miná amooqímasee mináindikiaqéera Ánutufa minánnai áuquusee narí áminau.

17 Ásauku mundírana sía maqee káifau márida óoqai márufa maa-maqánasaa ainaina sía máruqoo márufa márinau. Dóo maqá faqa minásaa mári ainainausa faqa innaarúnna faqa minakínaa ainainauqa faqa ásauku mundíranaki kai ookáamambida máridanoo.

18 Ásauku mundírana narí ufa írímariasasaa rakísidanoo qímannimidanoo. Mifá misára narí adakée qídanoo naríara misá níkiqafee qídanoo rakísinni-maqaidanoo. Mifá aiqáma ainaina úriqararafaikirara

kúqirausa fíndifimari aana afisúfa máridanoo narí miná ufa íri maríasara narí adakée qímarisara misá kafáa minásaaqaraana aiqáma káqi márira kásirana máraidaqa minára aiqáma ainaina úriqararafa máridanoo. ¹⁹ Ánutufa narí kai narí ámaakuara asasamáseenoo qiní daanna rámafi úrinaaqaramáfi máriannee qufanoo máridanoo. ²⁰ Ánutufa qufanoo narí ámaaku fannoo aiqáma ainaina maqásaa qaraana faqa innaarúnaindaraana faqa maramáreenoo narí ákoona aaqá múnu moodáaqoo quqásoofanoo áqoondikamannimaqanau. Narí ámaaku ásauku mundírafa narí fidíka adíoonannai asooárana quqásoofaqa moodáanaki kiqa máridaqa. Miqúnara ásauku mundírafa aiqáma ainaina úriqararafa máridanoo.

²¹ Óoqai inkaarú ínee Ánutuna namuqáakama amaqaqau. Ínni óosana fannoo mandá márira máru-fanoo ínni írirafa mandá írirana kai írimarunara Ánutufa ínni futeé áquseenoo namuqáakámma nímaqanau. ²² Ínee minní márufanoo Ánutufa maqee ínni maréeqeenoo narí aaqá quqáseenoo moodáanaki kinau. Narí ámaaku narí afaaqa uqanna kúqiranannai kai ínni moodáanaki áqoondikamannimaqanau. Ánutufa sía fí-faufau miqínau. Ínni márirafa nírafa ámiqira márira ándeeqara níra nuqéera miqínau. Yísufa ínni maréeqeenoo Ánutuna áfusaa kooroomásainaqa ínniki sía moo nífasaasa ufa márianifeera núqu síaisa mári-aqeera minára Ánutufa ínni áqoondikammanni-maqanau. ²³ Óoqai inkaarú Yísuna ámiqira fasaasa ufa iriséeqa náaquqarana taikáseeqa innaarúnai fírara asasída máridaqa. Miqída mi-nimuqusa idaaqirána sía kaifáa ruffarana máraaqa. Ínni írirafa maqee maqee Yísuna mapukúsee miná faakánara foo másee mundíqa mári iaqa. Mi-amiqira fasaasa ufána aiqáma máqa maaqai qímannimisoofaqa qinée Pauroosa miná rumbára faiqi máridaqa miná saiká faiqi máridaqa.

Pauroofa naríara Yísuna áiku ásuaku aináinamánnisee marí fee qídanoo.

²⁴ Qinée Yísuna áufakiana qímannimunnana minára qinée Roomma máqanna rumbáranaki máridaqa, ínnisáara faqa rumbáqa máridaqa. Qinée sía minára dóori runídaqa, dóori quqásee asasída máridaqa. Yísufa narí áiku óosana maríasara aunírira saqarisaa aupúrarana máranau. Miná aupúrananaki qinée faqa kéeqeeqa ookámambiqqa rumbáqa máridaqa aupúridaqa Yísunaindi fee qímasee káqi asasídaqa.

²⁵ Yísufa narí áiku óosana maríasara Ánutuna adakára foora máriaafoo qída núqu ráidanoo. Ánutufa qufaqa qinée Pauroosa mi-nidaka saikírána saikí-maruna fasiqausa máridaqa ínni dadaaqiaqéera aiqáma maqannai óoqai Ánutuna ufa kukéeqara ufa ámiqimmandee kooroo iaqéera mi-saikánaki Ánutufa qiní quqáqisáifaqa máridaqa. ²⁶ Ánutuna ufa kukéeqara ufa maaqí qínoo máridanoo. Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa ínni faiqí faiqi naundurái máridanoo. Miná óosana maaqímmínoo máridanoo kásooqaqee ínee faqa innaarúnai óoruree Ánutuna aináina

adífaa íra ainaina miná úriqararana afaaqa aréenarana káaqa qárana máreefaranoo. Ánutuna kukéeqara ufa dóo miqínoo máridanoo. Mifá mi-ufánara maaqí qínoo. Máq qiní ámiqira kukeeqara ufa úriqarara kukeeqara ufa aiqáma máqannaasa íri-aqeera qiní qíku qísauku maríasaa kooroomán-nisaanauree qínoo. Ánutuna ásauku mundírafa faiqí faiqi naundurái máriranara faqa innaarúnai miná faqa óoru máriranara faqa mi-ufaqaandára óoqaindari kukéeqeeuna maqee kámuqoo dóo kooroomásee narí áiku ásauku qímannimínoo.

²⁸ Maasá maa-namúsa ásauku mundíranara aiqámausa qímannidaqa. Maasá aiqáma fasiqa ánaasee aaquqímannimaqaidaqa naamúaqidaqa ámiqira írirannai ásauku mundíranasaa atooqéemariasa sía faiqí ánaaqiara foora iaqéera faiqí firaasára foora máfiqa Yísunaki mapukúsee máriaqeera qímannimidaqa. ²⁹ Maa-namúsaqíqari qinée Pauroosa firaqóo kadáapiridaqa qímudaanaiqidaqa fuki faakí qídaqa qímannimidaqa. Sía qeeqá afeekannáifau miqídaqau Yísuna afeekannái miqídaqa faiqí firaasára foora mári-aqeera miqídaqa.

² Qinée Pauroosa ínniara kadáapi rímarunnana íri-aqeera ínni qímannimidaqa sía ínni Kooroosee máqannaara kaifáa kadáapiridaqau Raoodisee máqusanaasa akaqáusa Yísuna úfa írimariasa faqa ínee aiqáma sía qiní dóori qíqafee maríasaa ínniara kadáapiridaqa. ² Minára ínni nímuqusa sía íani paasóosammásee máriaqeera ínee moodáanaki kámmafi naríara naríara rídaqa ínee Ánutuna úfa ámiqimasee iriséeqa ínee nifaaqa quqásee Ánutunaki mapukúaqeera ínniara kadáapi rídaqa. Ínee ámiqimasee Ánutuna afeeka kukeeqara ufa uqéerasee íri-aqeera. Mi-kukeeqara afeeka ufáfa ásauku mundírafa narí uqanna máridanoo. ³ Ásauku mundírafa Ánutufinnai fímaria írira kóoqiara foora máridanoo. Ánutuna aiqáma írirafa óosana óosana adífaaira írirafa ánoona qira írirafa firaa qumiasanará foora Yísunaki mandaaqánnoo máridanoo. Sía maa-maqá-nasaaqaraa munnimma ainaina márarara íranau qí-dau innaarúnai fímaria írirana faqa maaqóo naríara naríara nímuqusira nídiranara minára kai qídaqa. Ínee faqa miná máraaqeera kadáapiridaqa.

⁴ Kúqaa ánoona afeeka írirana ásauku mundíranasaa máridanoo. Qinée minára irisée maa-ufána ínni qímannimidaqa. Ínee rakísidaqa qáfaaqa sía moó fannoo innaarúnai fímaria aanara únna qímaseenoo ínni níkaru qíandoora mifá ámiqimasee naakápainaqa kúqaammífoo qímasee fifoora qímannimidaqa.

⁵ Qinée káqi maaqóo máridaqa ínni máriranara asasamánnimaqaidaqa. Ínni márirana ámiqira márira máridaqa ufa qaindúsi maríasaa máriafanoo asasamánnimaqaidaqa ínni írirafa ásauku mundíranasaa ámiqimasee mapukínoo márinara asasamánnimaqaidaqa. Qinée Pauroosa níanai márunanoo qiní maraquna fannoo ínni faqa máridanoo. Qinée ínni faqa máridaqa foora qinée maqee maqee ínniara íridaqa rakísinni-maqaidaqa.

Ásauku mundírafa aiqáma ainaina tia úriqararafa uqanna máridanoo.

⁶ Ínni Kooroosee máqannaasa akaqáusa Ánutuna ásauku mundírafana Yísunara maasá karaambáiquee qí-masee umáraafanoo dóo ínnée maqee minásaa mundíqá máridaqa nuaqa. ⁷ Ínnée saqári atukara foora mapukúsee Yísunaki máriaqa, sía rafáuraki áqu-fuaqa afeekaikámasee áaku aakumáfi Yísuna faaká-nasaa mundíqá máriaqa. Maasá qímannimafannamau kai ínni írirafa Yísunaki maqee maqee afeekaiki-aqa. Ínni írirafa maqee maqee Ánutunara dúfi dúfi qí-marifanoo ínni naundurái qumbiqáfi irairaaiani. Ínnée miqí kai íqa Yísunasaa mundíqá máridaqa nuaqa.

⁸ Ínnée ámiqimasee eeráiriaqa faiqí moó fannoo únna ufa qíra íriranannai ínni rarísameeqee narí áiku óosanaki quqáandoora. Miqíra fasiqa miná ufa fannoo írirana faqaa fasiqara foora ufa qíannoo. Mi-ufáfa faiqí ánaasee níkaru qíra ufa óosana síai úfafa fíffau maqásaa ufa áfaanna mánika fannoo innaarúna faqa maqá faqa rakísidaqee qímari ufana. Sía ásauku mundíranasaa óosana áreemari úfafa máridanoo. Miqíra ufara ámiqimasee eeráiriaqa. ⁹ Sía ásauku mundírafa fíffau áfaannafau máridanoofau. Ánutuna aiqáma afeeka máriira írirafa múduka tia uqanna Yísunaki maqásaa qumu márinau. ¹⁰ Ínnée minásaa máridaqa sía Yísuna márirana kai máree maríafanoo. Áfaannauqa rakísirausa úriqararausa maríafanoo faiqí moó fannoo misára ánoonee qínaqa sía misára íridaqa rufíaaqa Yísufa kai misóo máasoo úriqararafa máridanoo misá faqa maasá faqa úriqaranoo máridanoo rakísinnimaqaidanoo.

¹¹ Yuda máqannaasa fáinanduqirana óosana ánaaqi faiqi akoonaiqi fáinanduqu nímaqasee misára Isaraee máqannaasaki máridaqa Ánutuna faiqinámukiaqeera qímarusa máridaqa. Qinée Pauroosa mi-oosanná kík-iqa úsidaqa maaqí qianáura. Ínnée Kooroosee máqannaasa ásauku mundírafana ufa irisée sía faiqí moo nísaukukoo ínnée fáinanduqusee mináindikiaqeera qí-daqa. Ásauku mundírafa ínni faiqí faiqí márirana mandá márirana nírana aiqáma uqanna narí maráqusoofaqa mináindikiaqa máriaafanoo. Ásauku mundírafa maa-manda maqánasaaqaraa nifaaqa qikairí faqa uturúqu áqiara foora másoofaqa dóo miná turúqiara foora yánannai ásauku mundíranaindi kám-mambi máriaafanoo.

(Yuda máqannaasa óosana maaqímminoo máridanoo. Faiqí moó fannoo misá amaana máqaki kée-qararee qímaseenoo aniráinaqa misá miná qumáree nammáriki kéeqammamaqaidaqa. Kéeqamma-maqaidaqa maaqí qídaqa. Maa-fasiqáfa kúqiranara foora kéeqafinoo kúqiarafafoora máfinoo fíndifinoo. Dóo miqóoqari amaana máqaki maqee maqee fídaqa.)

¹² Qinée Pauroosa minára ínni Kooroosee máqannaasara maaqí qídaqa Yísufa aunírira saqarisaa kuquf-ufaqa ínnéeqa nifaaqa námufaqa kúqirana ámeeraamériqa Yísufa kúqiranakiqari fíndifufaqa ínnée

faqa kúqirana ámeeraaméeriranakiqari fíndifiqa fúka márirana mara máree fíndifi maríafanoo. Ínni írirafa Yísunasaa mundúnara mi-ainainná kambíqafi máridanoo.

¹³ Ánutufa narí úfa Isaraee máqannaasa Mooseena sándufa qímannimainau. Ínnée níanai máridaqa sía Ánutuna úfa írimariafanoo ínnée faiqí faiqi máriaafanoo mandá íriramau fímariafanoo. Ínnée ínnéeqa írirana Yísunasaa mundúsoofanoo Ánutufa minára ínniara narí ámaakusaimbaqa kúqiqua foó qídanoo kaifáa ínniara narí ámaakusaimbaqa kúqiranakiqari fíndi fiqa minásaa mundúfiqa márifaranoo fee qímaseenoo maasá maqásaa mandáinaina taikáqiseenoo sía náru-anauree qinau. ¹⁴ Ánutuna aaquqíra úfa papiqakí mári-faqa maasá miná irisée rukíasaida káqi fímariafanoo Ánutufa maasá dárira ufa sía maasásaa qinau. Ásauku mundírafa aunírira saqarisaa kúqirari márfanoo Ánutufa maasá dárira úfa óosana óosana qí-maseenoo mara máreenoo Yísuna afaaqí múnuseenoo aunírira saqarisaa pírimmannai aru atukarónau. Miqúnara Ánutufa maasára ufa síaisee qídanoo Mooseena sándufa nímaarusirafa fannoo sía amana ínni náruannoo fee qídanoo. ¹⁵ Ánutuna ásauku mundírafa kuqufínoo mi-kuqiránannai áfaannauqa rakísirausa úriqararausa misá aiqáma misá afeeka qumooqúkámaseenoo aiqámausa nífusaa nisaurírana nimiséenoo ufóonaridanoo narí amooqí-maseenoo máridanoo.

¹⁶ Faiqí akaqáusa ínni Kooroosee máqannaasa maaqí qímasee qímannimifaqa síammíriaqa. Misá maaqí qí-faqa. Ínnée Mooseena sándufa máree akaqá nárana nammári síamma naaqa. Ínnée áukuana idooáranara sía írimariafanoo fúka quqoona idooáranara faqa sía írimariafanoo Yuda máqannaasa amaanasáa idooáranara miná faqa sía írimariafanoo mandáikammimaríafanoo sía Yísuna áiku óosanaki andeeqásee maríafanoo. Misá mi-ufánannai ínni rafáaqa fíffau síamma íriaqa. ¹⁷ Mi-ainainnáusa fíffau nimanírafa máridanoo sía kúqaa ánoonau. Sía moo áinaina kíkiqua úsuaqa. Ásauku mundírafa mifá kúqaa ánoona uqanna máridanoo ínnée miná faqa moodáanaki ootú-pamáfi máriaafanoo miqóo kai máriaqa.

¹⁸ Faiqí akaqáusa qummaararára ufannai ínni rafáaqa fírraree qífaqa sía mi-ufána íriaqa. Misá fíffau ínniara únna qímasee maasá daanna réeqa káaqa nisaunaasáuriqua nuaqée qíqa misá ínniara únna qí-maseeqa qangiroouqára nimooqiaqée qídaqa miqí qifáranoo. Misá qainámasee náriara Ánutuna úfa iriséeqee qímasee ínni rafáaqafífara. Miqíra fasiqauqa fíffau nári nifaaqa nimooqí maríasa máridaqa. Misá nári mandá márirana fannoo nári uqannífiqee mári-faqa miqímariafanoo. ¹⁹ Misá ásauku mundírafana miníseeqa nári aatata nífiqee fírraree qídaqa mi-ufánannai ínni rafáaqafíffaranoo. Ásauku mundírafa maasá qíkiaqa máridanoo miná adaká maasá máridaqa. Mifá maasá rakísinara ámiqimasee moodáanaki máridaqa narí dadaaqí narí dadaaqídaqa Ánutuna ufasáa innooqáfi afeekaikídaqa. Mi-fasiqáusa nári qummaaran-

nai inni rafáaqafimariasa maasá qíkiaqa Yísuna minniseeqa nári aatata fidaqa mi-ufánannai inni rafáaqafidaqa.

Maasá ásauku mundírana námufaqa kúqiqa miná námufaqa fíndifiqa.

²⁰ Innée Yísuna áiku óosana máriasa mifá kúqufaqa innée faqa inneeqa írirana námufaqa kúqiarafuoo máfi máriafanoo. Dóo innée nánaree áfaannauqa karaambáiquaqa misá úfa irisée rufiaidee kúqira fasiqa fannoo sía mi-ainainásara íridanoo dóo taikánoo máridanoo dóo innée minára iriséeqa faiqí faiqí sándufa óosana óosanannai rafáaqafifaqa sía óoqai undée íqa eedóo qímasee mi-maú fuaqa. ²¹ Misá maa-unnúfannannai inni rafáaqafidaqa. Innée akaqá nárana nammári sía naaqa innaarúnai fíra áana ititéfoora. Innée akaqá nárainaina sía uqanna nífaurusaa quqáaqee qídaqa. Akaqá ainaina sía áuqaaqa mi-manda ainaináfa inni náakuandooree qídaqa. Innée miqíra unna sándufa sía íriaqa. ²² Fífaú maqásaaqaraa fasiqa sándufa inni naakápaídaqa. Maasá mi-naranná námasaanoo sía níranandaki kásooíannoo káqi áiqaráannoo sía innaarúna áana faqa ititáannoo káqi áiqaráannoo. ²³ Innée mi-fasiqáusa sándufa iriséeqa únna qímasee írirana faqaasee qifáranoo. Misá maa-ufána uqéeraídaqa. Innée qangiroouqá nimooqiaqéera qídaqa innée inneeqa nifaaqa firaa aupurarana nimisée minánnoo innaarúnai fuaqée qídaqa únna qímari-afanoo. Mi-unna fasiqáusa mi-naamuaqira ufána sía amana maasá daundurákinaa mandá nídirana rafáaqafúannoo, Yísuna saqárikirafa kai amaná miná rafáaqafúannoo.

3 Ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifufaqa innée miná faqa fíndifiqa minára íridaqa inneeqa máriara írirana innaarúnai ásauku mundírafa márinnaí ubeekáida máriaqa. Miqóo Ánutufa ásauku mundírana firaa afeeka ámufanoo miná aaqá máridanoo. ² Minára inneeqa írirana mirínni mári ainainnasaa rusísee íridaqa maaqóo maqásaa mandá ainainara sía íriaqa. ³ Innée kúqirana aannaréeqa sía mandáinainara íriaqa kúqira foora íqa máriaqa. ⁴ Inni márirafa Yísunasaa mundínoo márifanoo mináindi fannoo Ánutunasaa mundínoo máridanoo. Ásauku mundírafa innée maa-maqánasaa ánoona márirafa faqa márianara mifá narí kooroomásainaqa innée miná namufaqa óoru ráifanoo narí afeeka káaqa qára areenarana náida ními-annoo.

Óoqeenáa márirana faqa fúka márirana faqa dóo maqee mi-ufáfa kooroo ínoo.

⁵ Inneeqa maa-maqánasaaqaraa nifaaqa áinaina adíafaairana arusáifanoo sía inni kaifáa mandóosana uqannífqaani faiqí fannoo ánaasee qúmмуarimari-ana faqa ánaasee fannoo faiqí qúmмуarimarina taikáni. Inneeqa nifaaqa sía kooroo iaqa. Innée sía inneeqa mandóosana máraídaqa mánaaqa anaaseera indee indee qiqánuaqa adíafaqa qiqá nuaqa dóo mi-

iriráusa taikáfuani. Óosana óosana mandáinaina márararee qímariafa mifá faqa taikáfuani. Innée aiqáma ainainara nimukée marína mi-irirafa taikáni. Ánutuna minniseeqa moo Ánutunara foora innaaru qídee qímariasa faqa aináinara rímariasa faqa moodáanaki únna aatata fímariafanoo. ⁶ Mi-ainaináusa moómoo máree maríasa Ánutuna ufa rukáida miqídaqa. ⁷ Innée misá faqa mi-mandirirána máree marúsa mári-afanoo.

⁸ Dóo maqee afaimmá quqáaqa. Maa-ainaináusa faqa afaimmá quqáaqa. Ánooqirana faqa kaukaataqirana faqa aqoónausa nífasaasa qírana faqa aqoónausa níquramaara rírana faqa maqee maqee faiqí fannoo ánaaseera amaráuqirana faqa ánaasee fannoo faiqíara amaráuqirana faqa únna úfa qímasai-da narí áfasaasa narí áfasaasa qíra úfa faqa mi-ufáusa aiqáma afaimmá quqáaqa. ¹⁰ Mi-manda iriráusa óoqeenáa írirana márirana afaimmá quqásee fúka andeqára márirana marasée qammunna foora afisúaa. Mi-fuka marirána Ánutufa ánuqusee nímunna Ánutufa kaifáa aiqáma kari fúkara foora kai mánnimidanoo. Miqínanoo maasá márirafa miná amanaikinaqa maasá minára ámiqimasee íriaqera miqídanoo. ¹¹ Fúka mi-andeqara marirána máree maríasa náriara úriqararausee uréeqarausee qímiriranara sía minára íridaqa, Yuda máqannaafée ánaamuru fee fáinánduqirausee sía fáinánduqirausee írirana faqaasee fúka aamína máqannaqa fee ánoona ákoona faqaa fee fáiqi faiqí fee fúka andeqára márirana máree maríasa sía mi-ufásara íridaqa. Ásauku mundíranara kai kúqaa ánoona máridanoo fee qídaqa.

¹² Innée Ásauku mundíranara karaambáiqee qímari-asa. Ánutufa innée rusandeesámumaseenoo narí andeqára máriara íriranaki quqánniseenoo inniara rakísidanoo ámuqusidanoo. Ánutufa miqímarinaqa innée maa-reendenira marira ufána káqi máraaqa. Náriara náriara qimudáoo qiaqa. Ufa qírana faqa nírana faqa íreedá kai qímannimiaqa. Fisoo físoo ímariasa naannaraqá máriaqa. Reendeenamafi ubiqásee maríasa naannaraqá máriaqa.

¹³ Faiqí ánaasee inni rítifaqa káqi irisée nímaqaaqa. Ásauku mundírafa inni mandáinaina dóo minín-nisanau. Innikiqari náriara náriara ufa qírarree qímasee ásauku mundírana aanna réeqa náriara náriara ufa qírana minnísee aunúsaa. ¹⁴ Mi-andeqara aiqama ainainná náriqá kai sía amanaikifanoo náriara náriara nímuqusinafa mifá mi-aiqama amiqira ainaináusa úriqararafa máridanoo moodáanaki suqú quqáseenoo adíafaqa írana nímidanoo.

¹⁵ Innée asauku mundíranaki máriasa moodáara foora márianara náriara náriara farafára qírana minnísee ásauku mundírana asooárafa inni naundurái rakísmarinaqa moodáanaki kiqa máriaqa. Innée miqíaqee qímaseenoo Ánutufa inni rusandeesámumasee maréeqee ásauku mundíranaki quqánau. Dóo Ánutunara faqa maqee maqee dúfi dúfi qiaqa. ¹⁶ Ásauku mundírafa nímu ufana innée iriséeqa maqee maqee eedóo qídaqa mi-maú kai fímarifanoo inni naunduráki

mi-adiafaairáfa qumbiqáani. Ínnee mi-mariránasaa fí-
daqa íriranannai kai narí andeeqée narí andeeqée
iaqa. Firaá íriranannái aiqámausa narí aaquqíma-
maqaina narí aaquqímamaqaina iaqa. Ánutuna
maraquna fannoo amaana ídi nímuna mi-idína maqee
maqee raqá nuaqa. Idí roona áuqu Dafidifa miná idí
faqa óoqeenáasa amaana ídi faqa mi-idísa maqee
maqee raqá nuaqa. Raqá nídaqa Ánutunara asasıdaqa
dúfi dúfi qídaqa mi-idi namúsa raqá nuaqa.

¹⁷ Ínnee ínneeqara karaambáíqa Yísuna faiqi námu
máridee qímasaídaqa miná aannándaídee qídaqa ufa
qímariana aináinímariana andeeqásee miná kai
áfafaqa. Ínnee karaambáíqa Yísuna maa-maqánasaa
koroóírausa máridaqa mifá innandee innandee kai
ídaqa máriaqa aiqáma ainaina narí qínnaqóo kai fí-
daqa ufa qínana áuqeenana qáfeeqa miná aanna
ráidee qiaqa. Sía nóori runúsee miqííqa ínneeqa
níkoona Ánutuna asamámaqáidaqa susúm-
maqáaqa. Ánutuna ásauku mundírana minánnai Ánut-
ufa aaná ruqíqasaifaqa asásirana Ánutuna ámiaqa.

Faiqí ánaasee, faiqi naakáparufa.

¹⁸ Faiqí nínaaqmaaka ínnee ínneeqa nífaaqmaaka
óoreeáqa máriaqa. Karaambáíqa níraamummaaka
miná úfa írímara anaaseesa nári nífaammaaka
óoreeáqa máridaqa andeeqásee karaambáíqa aatáta
fídaqa miqímariáfanoo.

¹⁹ Ánaasee nífaaqmaaká ínnee ínneeqa nínaaq-
maakara rídaqa nímuqúsí marínaqa sía afeeka rakísira
rakísinnimaqaaqa sía sukúfa qímannimaqáaqa.

²⁰ Faiqiuqa ínniqa nínausa níkausa ufa qínnana aiqá-
ma kari sía rukíaaqa eedóo kai qiaqa. Karaambáíqa
faiqi námu ínneeqa nínausa níkausa ufara eedóo qí-
daqa andeeqásee karaambáíqa aatáta fídaqa miqí
maríáfanoo.

²¹ Ínnee nínausa níkausa ínneeqa faiqi námu sía
maqee maqee nífairida níqiaqa. Miqífaqa misá
quandáfi ínniara firaqóo fídíaqaaiífanoo.

²² Ínnee aináinira faiqiuqa máriasa innaarúnai ínni
rakísirafa máridanoo ínni saiká óosana qáfaidanoo. Ín-
nee maa-maqánasaaqaraa rakísirausara faqa íriaqa
aiqáma kari misá ufara faqa eedóo qiaqa. Sía nári
níqafainnaqóo kai andeeqásee aináiniaqa, káqiqoo
káqiqoo faqa ámiqimasee aináiniaqa fuaqa. Miqí kai íqa
sía faiqí ánaasee nífusaa, ínni nimooqíranara kai irisée
aináiniaqa. Ínnee ínneeqa nímuqusa óokiqari karaam-
báiqara náaquqainaqa minára irisée ámiqimasee
aináiniaqa fuaqa.

²³ Ínneeqa rakísirana aináinirana ínneeqa nídiranan-
nai kai áuqáida máriaqa mi-ainainná ídaqa sía
maqásaa fasiqa aináinirane qiaqa.

²⁴ Kásooaaqee maasá innaarúnai óoruraananoo min-
ní maasá qeeqá kadáapiriri únnana ákiaqara Karaam-
báíqa fannoo narí óoqai qímaqoo úfanásaa kai feefau-
rú nímiannoo. Kaifáa ínnaisaibaqa aiqáma rakísirausa
aináinidaqa asammásee áuqaaqa. Ásauku
mundírafa mifá ánoona rakísirafa máridanoo miná
saikákaimmifoo qímasee sanaasamásee ámiqimasee

áuqaaqa. ²⁵ Ínnee óosana óosana aináinidaqa mandái-
nainira aináinifanoo Ánutufa ínni ufa nímiannoo. Sía
ínniara káqi fífaú saiká faiqi fée qímasee minnín-
nisaannoo. Ínni mandáinainirana níqafamaseenoo
miná amana kái ufa nímiannoo.

Pauroofa naakáparufa qímannimidanoo.

⁴ Ínnee faiqísaa rakísirausa ínni aináinira fasiqauqa
ínnee andeeqásee amana amana kái misásaa
rakísinnisaaqa. Ínnee faiqísaa rakísirausa maa-ufána
íriaqa, ínni rakísirafa innaarúnai márifa ínneeqa
aináinira faiqi mandáikamánnimaqaiífanoo ínni faqa
ufa nímiannoo.

² Ínnee Kooroosee máqannaa ásauku mundírana Yí-
suna áiku óosanaki máriasa ínnee ínneeqa
aináinidaqa Ánutuna ufamau fímarianara minára Ánu-
tuna maqee maqee innaaru qímamaqaaqa. Sía nífa-
runnai kai únna innaaru qiaqa ámiqimasee naun-
duránnai innaaru qiaqa. Innaaru qídaqa maqee
maqee Ánutunara dúfi dúfi qímamaqaaqa.

³ Ínnee innaaru qídaqa maí qiní Pauroosa sáimbaqa
maaóo rumbáqa qiní faqa máriasara faqa innaarú qí-
mannisaaqa. Óoqai ásauku mundírafa kukéeqanoo
márufanoo maqee kári akooroo ínoo márifanoo Ánut-
ufa maasá dadaaqínaqa miná ufa aiqámai
koroómánnimaqaannee qímaseeqa minára faqa in-
naaruqiaqa. Dóo qinée maqee Roomma máqannaa
rumbáranaki fífaú máridaqa. Ásauku mundírana
maqúsa maqusa qímanniafannanara Roomma
máqannaasa sía maasá amaana úfafau qifoo qímasee-
qa qiní rumbáranaki quqáqaafaqa máridaqa. Ínnee
minára iriséeqa qiníara faqa innaaruqímaqísaaqa.

⁴ Óoqai tamummáqara fasiqauqa Ánutuna ásauku
mundírana sía ámiqimasee írimariqau áti kai írimar-
ufanoo maqee kámuqoo dóo kambíqeenoo kooroo
ínoo máridanoo. Ánutufa qiníara aiqáma máqusa
máqusa qímannimianne qifaqa minára ínnee qiníara
innaaru qímaqísee máriaafaqa qinée miqímannisa.

⁵ Ínnee Kooroosee máqannaa Yísuna áiku óosana
máriasa ínnee Yísuna ufara níkooníka ímaríasa faqa
moodáa maqusaki máriafanoo. Ínnee misá nífusaa
reendenámasee írírana faqaasa naanna rámassee nu-
aqa. Ínnee misá faqa máridaqa ínnee sía fífaú nífa-
runnai kai ufa qiaqa, Yísunara qímannimiraree qídaqa
deedaqammáqaiífanoo máriani, iráifaqa dauní qíman-
nimiaqa. ⁶ Ínnee Yísuna ufa írímariasa sía misá
rauqísee qímannimiaqa, kásooqaaqee fífimmasee
adíafaaira ufa qímanniminaqa írífaranoo. Ínnee miqí-
marifaqa faiqí ánaasee ínni iráifaqa andeeqásee
ánoona ufa kai qímannimiaqa.

Pauroofa Kooroosee máqannaa nímandoo úfafa.

⁷ Qiní Pauroosa Tikikusafa qiní dáufakiana ínni qí-
mannimiannoo Tikikusana qiní dídidanoo mifá
karaambáiqaindi máridanoo miná aináinira faiqi mári-
danoo ámiqimaseenoo maasá dadaaqídanoo. ⁸ Qinée
Tikikusana maíndari aqíqáananoo maasá dáufakiana

qímanniminanoo ínnee nifeeqáranoo máriannoo.

⁹ Qinée Ooneesimusana faqa Tikikusana faqa miqandá ínnee máriannai niqiqaanáura. Ooneesimusafa mifá Kooroosee máqanna máridanoo mifá faqa maasá qíkaqaafasaa ámiqirafa márifanoo maasá minára faqa nídidanoo. Miqandá maaqóo óosana óosana ainaina koorooíranara ínnee qímannimifaranoo.

¹⁰ Aristarakusáfa mifá faqa maí qíní faqa Roomma máqanaa rumbáranaki máridanoo nímandaidanoo. Baranabasina ákaqaafasaa uqanna Marikoofa maí máriafa mifá faqa ínnee nímandaidanoo. Qinée moo ákaraki Marikoonara qímannimifannana mifá óonuráinaqa ínnee miná ámiqimasee rákísi aisáaqa.

¹¹ Yusatusafa mifá faqa maí máridanoo miná áuqu moó Yísuna áuqu amaránaikirafa mifá faqa ínnee nímandaidanoo. Yuda máqanna amaana ufa írimarusa misákiqari Yusatusafa faqa Marikoofa faqa Aristarakusáfa faqa mi-namúsa kai qíní faqa moodáa karida aináinímariasa máridaqa maa-maqánasaa Ánutuna quqúsa firaafáikianifeera mi-namúsa kai maasá dadaaqídaqa. Misá miqí maríafaqa qinée rumbáranaki márunanoo qímuqusa isooáidanoo.

¹² Eepafaraasafa ínnee Kooroosee máqannaafa maí máridanoo ínnee nímandaidanoo. Mifá faqa ásauku mundírana Yísuna aináinira faiqí máridanoo, mifá ínnee Kooroosee máqannaasara andeeqásee Ánutuna ufa nímandakúsee irisée mi-maú andeeqásee fuaqéera afeekaikámasee innaaru qídanoo. Ínnee kooroosee máqannaasa faiqí firaasára foo máfi ámiqimasee Yísuna áiku óosanaki óoqumarifi afeekaíkiqa mári-aqeera innaaru qídanoo. Ínnee miqíaqeera Eepafaraasafa inniara maqee maqee afeekaikámasee in-

naarú qídanoo. ¹³ Qinée Pauroosa mi-fasiqána Eepafaraasana kadáapirirana qáfaiadaqa qímannimidaqa. Sía ínnee Kooroosee máqannaara kaifau qídanooofau, Raodiseea máqanna faqa Qieerapoorisa máqanna faqara innaaru qímannisaidanoo.

¹⁴ Rukaafa tutáqa saikímarifa maasá nídimarifa máridanoo mifá faqa ínnee nímandaidanoo. Deemasafa mifá faqa ínnee nímandaidanoo.

¹⁵ Ínnee maa-akarána iriséeqa quandáfi Yísuna ufa írimariasa Raodiseea máqanaa faqa nímandaaqa. Yísuna ufa írimariasa faiqí moo áuqu Nimafana máaqaki suqímarisa mi-nimandarufána maréeqeeqa misá faqa nímiqafa íriaqa. ¹⁶ Maa-akara ufána ínnee Kooroosee máqanna nímaqeeqa. Ínnee miná ásaana rúmaseeqa iriséeqa faiqí moó fannoo miná mara máreenoo múnu Raodiseea máqanna Yísuna ufa írimariasa qámabaana ásaana rínaqa íriaqa irisée méé nári Raodiseea máqanna nímu ákarufana kaifáa mi-fasiqáfa misáindi máreenoo aniréenoó inniqa máqannaaki ásaana rínaqa misá nímaqáunna ufana faqa íriaqa.

¹⁷ Arakipusafa karaambáiqqa ufa írimarifa máridanoo. Ínnee afeekaikámasee qímamia. Anee sía qumooqúkidana aunduaría. Afeekaikámasee áuqa. Ínnee miqí qímaseeqa Arakipusana qímamiaqa.

¹⁸ Faiqí moo fannoo ufa qúnnaa ákararumásaiifaqa qeeqá Pauroosa káqi qeeqá dúqu kai ákara rídaqa maa-akarána rafáaqafidaqa. Qinée ínnee nímandaidaqa. Qinée Roomma máqanna karabúsaki káqi márunnana ínnee maqee maqee innaaru qímaqísaaqa. Ánut-ufa narí márirana ínnee níminaqa ínnee ámiqi ámiqi-aqeera nímiannoo miná máraaqa.

1 TEESAROONIKA

1 Ínnee Teesaroonika máqannaasa Ánutunaki máriasa karaambáiqá Yísuna ásauku mundíranaki faqa máriasa, ínnee Teesaroonika máqannaasa Yísuna ufara suqímariasa qinée Pauroosa faqa Sirasifa faqa Timootifa faqa ínnei nímandidaqa, ákara rúmánni-maqaidaqa. Ánutuna káqi nímira áfaarirana faqa asooárana narí aundurá faqa ínnei faqa máriani.

Pauroofa Teesaroonika máqannaasa Ánutuna ufamau fímarunara nimooqídanoo.

² Maasá maaqóo márúnna namusa ínniara iriséeqa maqee maqee Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqa, maqee maqee ínniara innaaru qímannimaqaidaqa.

³ Maasá ínniara maqee maqee maasá qíkoona Ánutuna áaqoo áuqaidaqa. Ínnee Yísuna saqárikidaqa miqíanara Ánutuna ufírira áinainirana maqee maqee ímariafanoo. Ínnee Ánutunara faqa faiqí ánaaseera faqa nímuqusa ímarinara Ánutufinnai kadáapiri máriafanoo. Ínnee Yísunara asasammásee áfeesira írirafa karaambáiqá ásauku mundírana Yísunaki atukaramásee maríanara mináuqara faqa maasá irisée Ánutuna áaqoo áuqaida ínniara innaaru qímanni-maqaidaqa.

⁴ Teesaroonika máqusanaasa qíní qíkaqaafasaa Ánutufa ínniara ámuqusímarifa ínnei rusandeesámu-masee mároonara maasá írídaqa. ⁵ Maasá Yísuna áufakiana sía nóonnai káifau ínnei qímannimidau, Ánutuna afeekannái faqa miná náaquqara andeeqara maraqunannái faqa qeeqá faqa mi-iriránamau fídaqa minánnai faqa ínnei qímannimafannana minára Ánutufa ínnei rusandeesámunara írídaqa kúqaa fee qídaqa. Maasá ínnei faqa Teesaroonika máqusai máriafana qíqáfoosa máridaqa ínnei dadaaqírara andeeqáseeqa máriafanausa máridaqa ínnee minára írimariafanoo. ⁶ Ínnee maasá andeeqárana qáfamasee karaambáiqá faqa maasá faqa andeeqárana ámeeraaméerirana faqa maasá faqa andeeqárana ámeeraaméeri maríafanoo, ínnei máqannaasa Yísuna ufa írunara miná ákiaqara ínnei aupúrarana firaaqóo nímuqafa ínnee sía minára írítai náaquqara maraquna nímmaru ásasirana asasammásee karaambáiqá ufa kai mároosa. ⁷ Ínnee Teesaroonika máqannaasa miqíqá aiqáma ánaamuru Yísuna ufa írimarusa ínneeqa andeeqára óosana uqannífiqoonara ínnee Maseedoonia máqa maaqakina márusa faqa Kirisa máqa maaqakina márusa faqa uqannífiqoosa máriafanoo.

⁸ Sía mi-maqa maaqa qandá kaifáu karaambáiqá ufa írítai, aiqáma maqa maaqai ínnee Teesaroonika

máqannaasa Ánutuna ufa írúfa, mi-ufáfa aiqámai daráaninoo fífainínau. Maasá fífau ínniara mi-maqannáasa fíqú fíqú ídaqa qímannimiqa nímariafanaqa misá óoqai iriséeqa qímaqimiqa. ⁹ Óoqai maasá ínnei Teesaroonika máqusai óonuráafanaqa ínnee maasá asasamándeé óonu qífiqasee ámiqimasee maasá ufa írunara fáasai mi-anaamurúsa írimariqau. Ínnee ínneeqa dapi saqari Anutunara foorá innaaru qímaruna minnísee quándaki kúqaa ánoona kási marí Ánutufinnai ubeekáranara faqa fáasai mi-anaamurúsa iriséeqa minára aiqámausa qímannimariqau. ¹⁰ Ínnee mifúnnai ubeekámafi miná ámaaku innaarúnaindari qúmíranara áfeesu afeesirafa káqi áfeesida márúnara fáasai ánaamuru minára faqa írimariqau. Ánutuna ámaaku Yísufa kúqíranakinaana mara fíndifufa, maasá Ánutufa kásooqaqee náruaninnanakinaana Yísufa maasá asumu qumáree marífa ínnee mifá qúmuaninnanara áfeesida márúnara aiqáma ánaamuru fáasaimma irisée qímaqimíafanoo.

Pauroofa Teesaroonika máqusai máridanoo narí aináini marúnara qímanniminou.

2 Óo Teesaroonika máqannaasa qíní qíkaqaafasauqa. Maasá namu ínnei maqúsai fúafannakari sía kadíqamánnisaqiafana, ínnee minára írimariafanoo. ² Maasá namu Teesaroonika máqusai fuanéera Firipi máqusai óonuráafanaqa mandáikammannaqeeqa mandá ufa qímunara írimariafanoo. Maasá ínnei maqúsai óonuraafanaqa moómoosa ánooqimannimaqooafaqa óonumafi írifaananoo Ánutufa paasóosirana nímuqafa miná ufa ínnei Teesaroonika máqannaasa qímannimíqiafana. ³ Maasá qímannimírafa faqa sía áaqaranasaa mundínoo máridanoo sía maasá mandáinaina máraannanasaa mundínoo máridanoo, sía maasá ufa ákaruqíranasaa mundínoo máridanoo. ⁴ Ánutufa maasá nimanamásee ínnei qímannimíranara eedóo qímasee narí ámiqira fasaasa ufa maasásaa quqásainaqa maasá maqee maqee Ánutuna áidiramaú kai ínnei qímannimídaqa. Ánutufa maasá fírana amanamásee qáfeemarifa máriafaqa minára irisée andeeqásee qímannimídaqa. Sía faiqí maasá ufa irisée eedóo qiaqéerau qímannimidau. Ánutufa irisée eedóo qíanninamau kai ínnei qímannimídaqa.

⁵ Maasá Ánutuna áfusaa máridaqa sía nimooqíra ufannaifau ínnei qímannimíqiafana. Maasá Yísuna ufa qímannimídaqa sía maqándanai óosana óosana ainaina úmmuariraree qímasee Yísuna ufa firaaqóo qí-

mannimafanausa, andeeqéemariafanausa ínee minára faqa írimariafanoo. ⁶ Maasá ínni faqa máridaqa ínni fee akaqáusee sía misá nimooqíra ufara randáqifana. ⁷ Kúqaa maasá ásauku mundírafa niqiqoo fasiqausa maqásaa fasiqauqa máridaqa, maasá minára irisée sía ínniara qimooqíranee, aináinee qímiqee qímariqiafana. Nínausa faiqi ánaaqi íreedá rakísi maríandee maasá miqíkai mándee íreedá kai ínni faqa máridaqa qímannimafanausa sía ínni moo áinaina máraqiafana. ⁸ Maasá ínni Teesaroonika máqannaasara firaaqóo nímuqusimarunara sía Ánutunaindaraa ámiqira fasaasa ufa kai náida nímiqa, maasá qeeqá dáriranara sía rufiqarai írirana faqa qímuqusa faqa káqi márírana faqa nímiqaaaida máriqiafana.

⁹ Óo qiní qíkaqaafasaa maasá ínni maqúsai ínni faqa máriafanaqa ínee maasá óosana qáfamasee írimariafanoo. Maasá nárana máree maría saikána kadáapiriqa tooqaamu máraafana qáfaqau. Maasá Ánutufinnaindaraa ámiqira fasaasa ufa qímannimiqafífi ínaqa ínnisaa óonu mundúanaqa ínee maasá náranara mámaraida miqidammiafoo qifoora fáasaana faqa eendáki faqa qeeqá kai nárana máree maría ainainirana kadáapiri máriafanaqa qáfaqau.

¹⁰ Maasá ínee Teesaroonika máqannaasa faqa máriafanna kamuqoo sía Ánutufa kai maasá márírana qáfana, ínee faqa qíqafanoo. Maasá ínni Yísunara rímarusa faqa máridaqa maasá ánukarana faqa andeeqáranara faqa pisoopísooirana faqa sía áaqarana faqa máriafanaqa qíqafee marúsa máridaqa. ¹¹ Faiqi níkausa ámiqimmandee faiqi rakísidaqa maasá miqí kai íqa ínni rakísimariqiafana. ¹² Maasá ínee mandáinaina mároofaqa reendeenámma nímaqeeafánausa máridaqa. Ánutufa ínni náaraidanoo kásooqaqee innaarúnai óoruree narí aréenarana faqa narí quqúsara faqa miná faqa marasée narí faqa máriaqee qídanoo. Maasá ínniara minára iriséeqa ínee maqee mári-aqooqari Ánutuna ádiramaú kai fuaqa, minára fuki faakí qímariqiafana.

¹³ Ánutuna áufakiana maasásaa quqásoona ínni qímannimifaqa ínee irisée umáraqau. Ínee minára sía faiqí ufafée qímariqau. Ánutuna ufafée qímasee umáraqau. Miqúna qáfamasee maasá Ánutunara dúfi dúfi qídaqa. Kúqaa Ánutuna ufa máridanoo ínee miná ufa írimariasakina saikídanoo.

¹⁴ Óoqai Yuda máqannaasa nári niqoónausa ásauku mundírana Yísuna ufa írimarusa irisooná ákiaqara kadáapirirana nídafirana nímiqau. Ínee Teesaroonika máqannaasa faqa ásauku mundírana Yísuna ufa irisooafaqa ínniqa niqoónausa níkoqooafaqa miqí undée kai íqa nídafirana aupúrarana ínni nímiqau.

¹⁵ Yuda máqannaasa óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa kuqá náriqau, kafáa maa-kamúqoo karaambáiqá Yísuna kuqámma arusaqau. Dóo kafáa maqee maasá mandáikamma qímaqaidaqa. Misá Ánutuna áfusaa firaaqóo mandáikidaqa misá káaqá faiqí nári-mariasá máridaqa. ¹⁶ Maasá Ánutuna ufa faiqí asumu márararufa ánaamuru qímannimimarunaqa misá níkoqooafaqa maasá rafáaqafirara amanídaqa. Miqí-

daqa Yuda máqannaasa áaqarafa dóo firaafá úriqaranoo máridanoo, dóo maqee mandáinaina ákiaqara Ánutuna áranaqarafa dóo misásaa áqufínoo máridanoo.

Pauroofa kaifáa Teesaroonika máqusai fuanéerusia minnísanau.

¹⁷ Ánutufa misára miqí qímarifaqa qinée Pauroosa maasá qeeqára maaqí qídaqa. Yuda máqannaasa nífaqa-saifaqa qúsasaa maasá nánai rakéeiqá máridaqa, qifaaqa kái nánai rakéeiqá máridanoo. Maasá írirafa ínni máriafaqa fuanéera firaaqóo amanúnanoo sía amanaíkifaqa káqi máridaqa. ¹⁸ Qinée Pauroosa faqa qiní faqa máriasa Teesaroonika máqusai ínee iannái fuanéera amanúnanoo sía ifaqa qinée qeeqá kai moómoo kari amanúnanoo Sadannafa qiní faqa ititáifaqa minníseeqa káqi Ateensa máqusai máridaqa. ¹⁹ Yísufa qúminna aukwana ínee Teesaroonika máqannaasa faqa ánaamuru qímanniminausa faqa ínee ínni andeeqáranannai máriafaqa qinée ínniara Yísuna áfusaa qeeqá faiqira foora ínniara asasianáuranoo. ²⁰ Maasá qeeqá qifaaqa amooqíranara faqa asasírana faqa ínni márinara ínee maqee maríanara firaaqóo írídaqa kumaaráa Timootina aqiqéeqa.

3 Maasá ínni Teesaroonika máqannaasara kísaaqasaa múnari mínari fírariafanaisia dóo maqee minnísee rakéemasee Ateensa máqusai maasá namu káqi máridaqa maasá qíkaqa Timootifa maasá faqa Ánutuna saikáki marífa ámiqira fasaasa ufa ásauku mundíranara qímannimi noonífa maasá miná aqiqéeqa ínee iannái ínni poodúaanífeera ínee Yísuna saqárikirana dadaaqíanífeera, akaqáusa ínni nídafirana nímiqafa sía quándaki fuaqéera Timootina ínee iannái aqiqéeqa. Aqíqámasee maasá káqi Ateensa máqusai máridaqa. Maasá Yísuna ufasáara nárirafa márianinnanara Ánutufa óoqai maasára minakí fuaqée qímaqoo úfafa máridanoo. Ínee minára faqa írimariafanoo.

⁴ Maasá Teesaroonika máqusaki máridaqa ínni qímannimiqá Yísuna ufa sáara nárirafa kambíqaannoo fee qíafannana dóo mifá kambíqaidanoo ínee minára faqa írimariafanoo. ⁵ Qinée Pauroosa minára iriséeqa ínee iannái Timootina aqiqéeqa. Qinée ínni náufakiana sía uqanna íríqa kísaaqasaa máriranara qíkoqooafaqa múnari mínariqa Timootina aqiqéeqa. Mifá óonureenoo Yísunasaa mundíranara írianífeera aqiqéeqa, Sadannafa ínni níkarimaqasee qáfaiifanoo qiní saiká kadíqaannoo fee sía fee kadíqaannoo.

⁶ Dóo maqee Timootifa óonurandee aniréenoo ínni adíafaaira naufakiana qifaqa íríqa. Mifá ínee Yísuna saqárikirana faqa náriara náriara nímuqusirana faqa qímaqimino. Mifá ínee maasára maqee maqee írimariana faqa maasá ínni níqafaaqaairana amana amana kái ínee maasá qíqafaaqaa ímarianara Timootifa qímaqimifaqa íríqa. Óoqai maasá qifaaqa rumbánoo máriafaqa máriunausa. ⁷ Ínee Yísuna saqárikirafa káqi márinara maqee iriséeqa qifaaqa asasifanoo kadáapirirana faqa aupúrarana faqa dóo aufadéenoo.

⁸ Ínneeqa márirana mapukúseeqa karaambáíqa áfusaa fíndififaqa maasá qifaaqa ámiqiannoo.

⁹ Dóo maqee maasá ínnee mapukúsee maríanara Ánutuna áfusaa dúfi dúfi qianáura. Maasá ínniara Ánutuna áfusaa asasídaqa minára faqa dúfi dúfi qíma-maqaida. ¹⁰ Maasá fáasaana eendáki ínniara Ánutufinnai innaaru qídaqa, Ánutufa dadaaqínaqa ínni nóori níndafamasee ínneeqa Ánutuna ufamau firana andeeqá nímfifannoo.

¹¹ Maasá Ánutufa maasá qíkoofa narí uqanna, maasá karaambáíqa Yísufa faqa maasá aaná afisúsainaqa ínnee iannái fuanáura. ¹² Karaambáíqa fannoo ínnee naríara naríara rírana firaanáikamma nímaqaani, ínni aiqámausara nídirafa faqa maqee maqee firaanáikiani. Maasá ínniara dídirafa maqee maqee firaafáikidanoo. Ínnindi faqa miqí kai ínoo maqee maqee firaafáikiani. ¹³ Miqífannoo Ánutufa ínni nímuqusa mapukúsee afeekaikámannimiannoo. Ínnisaimbaqa karaambáíqa Yísufa narí áiku ásauku faqa kafáa qumuréenoo ínni maréeqeenoo andeeqárausa náaquqarusaikamá ní-sainaqa maasá qíkoona Ánutuna áfusaa kíkíqifannoo.

Pauroofa Teesaroonika máqanaasara Ánutuna ádiramau fuaqéera naakápaidanoo.

4 Óo Teesaroonika máqannaasa qiní qíkaqaafasaauqa qeeqá ufa maa-ufána áti qímannimianaúra. Maasá ínni faqa máriafanna kámuqoo Ánutuna ádiramau fíranara qímannimíafanaqa mí-maú fífiusa dóo maqee káqi mí-maú fímariafaqa qinéé írídaqa. Karaambáíqa Yísufa qímaqimiqoonara dóo maqee ínni fuki faakí qídaqa sía óoqai undée kai káqikaaqoo Ánutuna íriranamau fuaqa, moó faqa moó faqa afeekaikámasee mí-maú fuaqa. ² Ínni faqa mári-anna kamuqoo Karaambáíqa Yísuna ufamau fuaqéera naamúaqira ufa óosana óosana naakápaafannana ínnee írimariafanoo.

³ Ánutuna írirafa ínniara maaqímminoo máridanoo ínni andeeqára náaquqarafa márinaqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirafa sía ínni rumbánoo máriani mandáinainakiqari idukírausa naanna rá-masee máriaqee qiaqa. ⁴ Ánutufa ínniara maaqíaqee qídanoo. Ínnee aiqámausa ínneeqa nifaaqara náaquqara úriqarara ainainee qímasee rakísidaqa andeeqára óosana márararee qídaqa narí úmmuari narí úmmuarirana taiká uqanna fúani. ⁵ Ínnee sía aamína máqannaasa sía Ánutunara írimariasa naanna raaqa misá mandáinaina fanandíranaki máridaqa ínnee sía misá naanna raaqa. ⁶ Sía ínniki moó fannoo miqínnoo narí aqóonaúsee moo máqannaasee mandáikamma nímaqaani. Óoqai maasá ínni qímannimíafannana maqee kafáa aaquqímannimaqaidaqa Karaambáíqa fannoo mí-umuarira oosannára nárirafa máridanoo. ⁷ Ánutufa sía maasára narí úmmuari narí úmmuarirana máriaqeeera maasá dáarama narí quqúsaki quqéenoofau. Maasá káaqa andeeqáranaki máriaqeeera maasá dáarama quqánau.

⁸ Faiqí fee ánaasee fee moó fannoo máq qinéé qúnnaufana minnínsainafa sía faiqí ufafáa minníseefara Ánut-

ufa narí náaquqara andeeqara maraquna níminna ufana rukíeefaranoo. Ínnee Teesaroonika máqannaasa Yísuna ufa írimariasa naríara naríara nídiranara ínnee írimariafaqa fífau qímannimidaqa. Ánutufa narí kai narí áidi narí áidiranara qímannimifaqa írimariafanoo. ¹⁰ Ínnee Teesaroonika máqusanaasa Yísuna ufa írimariasa Maseedoonia máqa maaqaki mária nikaqaafasaasa mí-amiqira oosanná nímiqoosá mári-afanoo. Sía maqee iandée kai káqikaaqoo naríara naríara nídiani moó faqa moó faqa firaaqóo naríara naríara nídiani.

¹¹ Maasá óoqai ínni faqa máridaqa qímannimíafá-nandee kai qídaqa kafáa qímannimidaqa. Maa-ainainásasaa nimana mundúsaafanoo miqóo kai fuaqa. Aiqa máusa ínneeqa aináiniranasaasaa ínneeqa rakísiaqa, aiqámausa ínneeqa nárana ínneeqa aináina ínneeqa kai máraaqa. ¹² Ínnee Yísuna ufa írimariasa miqí faqa míná ufara níkoqeee maríasa ínni ní-mooqíqa andeeqéeaafuu qifáranoo. Ínnee faqa miqí-daq sía moo áinainara sáruuqinana moonásaa óonu mundúa.

Yísufa kafáa qúmuaninna úfafa.

¹³ Qiní qíkaqaafasaauqa ánoona ufa síaisa kuquffíqa sía fíndifidammiafooo qímasee ikífaafau qímariana. Ínnee faqa misá naanna reefóo qímasee kúqirausara ánoona ufa íríaqee qímasee ínni qímannimidaqa.

¹⁴ Maasá maaqí qídaqa ínni qímannimidaqa. Yísufa kuquffínnoo kafáa minakíqari fíndifinau. Miqúnara maasá maaqí qídaqa Yísuna saqárikí máriasa kuquffí-fannoo Ánutufa Yísuna mara fíndifundée kai ínoo misá faqa marafíndifummá nímaqaannoo. Yísufa qúmuaninna aukwana Yísuna faqa moodáanaki máriaqeeera Ánutufa marafíndifummá nímaqaannoo.

¹⁵ Karaambáíqa naamúaqímaqoo úfafa maaqímminoo máriafaqa qímannimidaqa. Karaambáíqa qúmuaninna faasaanasaa maasá káqi márianausa sía kúqirausa nóorisaa óoru fúanauranoo. ¹⁶ Mí-faasaanásaa innaarúnaindari Ánutuna daambeenda firaaqóo rúannoo, qangirooqaa úriqararafa ufa qíannoo, Ánutuna ukeena fuaqáannoo dóo miqóo innaarúnaindari karaambáíqa narí uqanna qúmuanannoo. Qumuráinaqa kúqirausa káqi máru kamuqoo ásauku mundírana saqárikida máriusa misá náaree kúqiranakiqari fíndifí-faqa dóo miqóo maasá mí-karí káqi máriasa faqa kúqirausa faqa Ánutufa moodáanaki afapíta qumáreenoo uqéerannísainaqa asurukína kéeqakinaqa aanái óoru karaambáíqa paqúrimasee mí-karí míná faqa náaru náaru márianaúra. ¹⁸ Miqíannanara ínnee faiqí ánaasee faiqí kuqufuafaqa nifaaqa rumbée maríafaqa ikíráqee maríana mí-ufána qímannimifannoo nifaaqa aufadáni.

Yísufa tautúmasee qúmuaninnanara fáasaanara foora máriaqa.

5 Mí-ainainná kambíqaaninna áukuanara maasá fífau ákara rúmasee qímannimianaúra, óoqai dóo

ínnee írimariafanoo maaqímminoo máriannoo, karaambáíqa qúmuaninna kari úmmuara fásiqara foora kukéeqakinoo qúmuannoo. ³ Faiqí ánaasee maa-aukuannára ámiqiranaki asooáranaki márídee qí-masee káqi mána mánida márifanoo dóo miqóo kai rakéemasee firaa narirafa tautúmannimaqáannoo. Sía moo ámeekamasaannoo, ánaasee innaamunai fimariandee íannoo sía aupúrarafa sía máriannoo, máriannoo.

⁴ Ínnee Teesaronika máqannaasa qiní qíkaqaafasauqa, ínnee sía asukunakíara foora nímari-asa máriafanoo. Yísufa qúmira faasaana úmmuarira fasiqara foora kambíqafi naqa ínnee sía tautúmasee nisaurífanoo. ⁵ Ínnee aiqámausa káaqa qáranaki ní-mariasa fáasaanara foora nímariasa máriafanoo sía maasá innisaimbaqa eendákíara foora nímariannausa sía asukunakíara foora nímariasa foora márídaqa. ⁶ Miqúnara maasá innisaimbaqa sía faiqéemariasa naanna raaqa nífú maqasée máríaqa. Maasá ínnee faqa sía nammári néemariasa naanna rée fúrufariaqa káqi ámiqimasee márianaura.

⁷ Eendáki faiqí ánaasee faiqáidaqa eendáki nammári námasee fúrufaridaqa. ⁸ Maasá sía miqímarunausa márídaqa káaqa qáranaindi márídaqa maasá sía nammári námasee fúrufariqa núqaana káqi máríaqaana. Maasá qeeqá Yísuna saqárikirana faqa qeeqá naríara naríara rírana faqa mi-ainainaqandánnai saqári kámmandee ukée íríqa. Maasá asumu márianafa ká-sooqaqee kambíqaaninnanara asasídaqa rakísida márídaqa. Mi-asasira afeesíránara pateeuqára foora qíkiqaki afisúsee rákiranakíara foora máría.

(Óoqai níkiqaa itairírausa súani qíkiqaki dáruandoo qímasee pateeuqá náriqa níkiqaa itairíranasaa afisímaríqau. Óoqai Yísuna aukuaana Roomma máqanna rákíra fasiqauqa áinna qafee afisúsee rákiranaki ní-mariqau. Aiqáma ainaina samu sía qíkiqaa dáruani fee qímasee afisíqau.)

⁹ Ánutufa sía maasá rusandeesámumasee narí áranaqaranaki quqáreerfa qinau. Ásauku mundírana karaambáíqa Yísunannai asumu márírana máraaqee qímaseenoo maasá rusandeesámumasee máranau. ¹⁰ Mi-asauku mundírafa mínásaimbaqa maasára moodáanaki máríaqeera maasá dárirana qí-maaqa maqasée kúqufa fíndifinoo márídanoo narí kaifáa qumuráinaqa kúqi qee káqi márídee narí faqa máríaqeera maasá qímaaqa maqasée kúqinau. ¹¹ Ínnee mi-írírana iriséeqa soofaarí maríasa mi-írírannai narí dadaaqí narí dadaaqídaqa narí amana narí amana mapukúaaqa.

Pauroofa ufa taikáidanoo nímандаidanoo.

¹² Óo maasá qíkaqaafasaa maasá qeeqá qímuqusa óoki qari ínnee qímannimidaqa. Ínniki Ánutuna ufa sáiki

maría fasiqausa Ánutufa maréeqeenoo mi-saikánaki uqánnisóosara qídaqa, misá ínnee naamúaqira ufa qí-mannimíafaqa ámiqira fasiqafee qímasee náaquqamasee íríqa. ¹³ Misá nári ámiqira saikara irisée firaaqóo nóosaa qíranara rufíaida misára nídiqa. Ínnee naríara naríara nídimarinaqa asooáranaki máríaqa.

¹⁴ Qínée ínnee naamúaqi maruna fasiqausa qímannimidaqa, ínnee kudi fasiqauqára afeekaikámasee naaká-paifaqa misá aináiniaqa, rufíee maría fasiqa anaaseesa nimana mapukúnímaqáaqa, írírana óoreeqárausa ínnee dadaaqiaqa, ínnee aiqámausa qámbaanai reendeénidaqa asooámasee qímannimíqa fuaqa. ¹⁵ Ínnee maa-ainainnára faqa rakísíqa, moó fannoo aní mandáikammamaqáinana ákiqara sía narí mandáikammamaqaa sía mi-oosanáfa máríani. Ínnee aiqáma kari narínni narínni ámiqira óosana kai narí ámi narí ámiaqa sía ínnee qáki kai miqíqa. Ínnee aiqáma máqannaasaki márídaqa miqímannimaqáaqa. Ínnee qá írírana nimana mi-amiqira oosannásaa kai quqáaqa.

¹⁶ Ínnee aiqáma kari Yísuna ufa írimariasa asasída kai máríaqa, aiqáma eendaki fáasaana innaaru qíqá fuaqa. Aiqáma ainaina tiaki Ánutunara dúfi dúfi kai qí-aaqa. Ínnee mi-ufamaú fídaqa ásauku mundírana Yísunaki fídaqa Ánutufa ínniara fuaqée qímaqoomau fífáranoo.

¹⁹ Náaquqara andeeqara maraquna fannoo ínnee afeeka nímanaqa sía míná rafáaqafuaqa. ²⁰ Ánutuna maraquna fannoo faiqí dadaaqinaqa sía níkoos níkaa iaqa, ámiqimasee íríqa. ²¹ Ínnee aiqáma amaana ufa sía káqi íríqaqa aiqáma ufa aiqummasée iriséeqa ánoona ufa kai íríqa. ²² Óosana óosana mandainainara eeráiríqa.

²³ Ánutufa maasá naundurái asooáranan nímimarífa ínnee márírannaki náaquqara andeeqara oosana firaaqóo nímiani. Mifá kai ínnee aiqáma márírana nipatasáa faqa nimana faqa maraquna faqa áaqarafa sía máríani ánukarafá kai márí márí inánoo ásauku mundírafa karaambáíqa Yísufa miqíqa márínnannaki qúmuani. ²⁴ Ínnee ínneeqa mandáinainakiqari ániaqeera náaree marífa Yísufa sía akóo akaa ímarífa maqee maqee dadaaqímarífa márídanooora ánuqara óosana nímianoo.

²⁵ Óo Teesaronika máqannaasa maasá qíkaqaafasaa, ínnee maasára maqee maqee innaaru qíaaqa. ²⁶ Ínnee aiqáma ínneeqa níkaqaafasaa ní-mandaídaqa moodáa fidíkara foora nímándaaqa.

²⁷ Qínée Pauroosa Karaambáíqa ufa irisée ínniara afeekaikída qímannimida ínnee maa-papiqána maraséeqa minakínaa ákara ufa aiqáma Yísuna ufa írimariasa ásaana rúmasee qímannimíafa.

²⁸ Ásauku mundírana Karaambáíqa Yísuna áfaarirafa ínniki máríani.

2 TEESAROOKIKA

1 Ínnee Teesaroonika máqannaasa Ánutuna ufa íri-mariasa ínnee maasá qíkoona Ánutuna áiku ásauku maqásaa fasiqa anaasee máriasa Ánutuna ásauku mundírana karaambáiqua Yísunaindi faqa mári-asa qinée Pauroosa ínnee ákara rúmannimaqaidaqa, qaara fasiqa Sirasisa Timootisa faqa ínnee ákara rúman-nimaqaidaqa.

²Innaarúnai níkoona Ánutuna faqa Ánutuna ásauku mundírana karaambáiqua Yísuna miqandá káqi nári áfaarirana faqa nári naundurá asooárana faqa ínnee nímiyani.

Yísufa kafáa qumuréeno Ánutuna ufa rukíee maríasa náruanno.

³Óo qiní qíkaqaafasaa uqa maasá ínniara maqee maqee Ánutufinai dúfi dúfi qímamaqaidaqa. Ínnee Yísuna saqárikirafa firaaqóo kambíqainara iriséeqa sía minára dúfi dúfi qiana áaqaanno. Ínniara Ánutufinnai dúfi dúfi qímarunafa andeeqáidanoo. ⁴Ínnee Teesaroonika máqusanaasa Yísuna ufa írimarianasáara nárirana faqa óosana óosana aupúrarana faqa káqi máraqa fímariana faqa Yísuna ufa káqi íriqa fímariana faqa iriséeqa máaqanna máaqanna fídaqa ínnee ámiqira óosanara amaana máqaki kéeqee máriasa qí-mannimidaqa qeeqá qimooqídaqa.

⁵Ánutuna andeeqára nári ufa ánoona kásooqaqee maaqí qímasee kambíqaanno, ínnee maqee Yísuna ufasáara aupúrarana máraqa fímariana ákiaqara ká-sooqaqee maaqímmiino márianno. Mi-aupuraráfa Ánutuna máriira ququsaki kéeqarana amanaikámma nímaqaanno. ⁶Ánutufa narí andeeqára óosana maraséeno ínnee aupúrararana nímmariasa miná áki-aqara nári faqa aupúrarana nímianno, ínnee miná ufasáara aupúrarana máreemariasa asooárana ními-danoo maasá faqa nímianno. ⁷Karaambáiqua Yísufa innaarúnaindari narí afeekafaqáa qángiroo námufaqa idá aurunamu faqa koorooíra fáasaana asooárana maasá nimiséeno aupúrarana misá nímianno.

⁸Miqímmandee kooroomáfinoo Yísufa Ánutunara sía írimariasa faqa maasá karaambáiqua Yísuna ámiqira fasaasa ufara níkooní nika ímariasa nárirana nímianno. ⁹Yísufa náaru náaru taikáranana misá níminaqana náaru náaru karaambáiqua máriqooqari níanai náadumasaa máridaqa sía miná aréenara afeeka qáfeefarano. ¹⁰Mi-faasaannásaa Yísufa maasá faqa aiqáma narí áiku ásauku amooqíranana írirara qúmuanno, aiqáma miná ufa írimariasa náaquqarana faqa márarara qúmuanno. ¹¹Maasá mi-ainaináfa kambíqaaninna-

nara iriséeqa maqee maqee ínnee Teesaroonika máqusanaasara innaaru qídaqa Ánutufa ínnee naundurái naakápaifaqa miná ufamau uqéerara aatata fímariafanoo minára qídaqa. Ánutufa ínnee dadaaqínaqa ínnee márirafa nírafa uqéerara áana amana kái fuaqéera innaaru qídaqa. Ánutufa narí afeekannái ínnee Ánutuna ufamau fíranara ámiqirane qímariana ánoonaikiani, ínnee miná saqárikira saika faqa ánoonaikiani. ¹²Ínnee miqífaqa aiqámausa ínnee andeeqáranana qáfamasee Yísuna áuqu aréenarana amooqífanoo Yísufa quandáfi ínnee nimooqíanno, Ánutufa faqa Ánutuna ásauku mundírafa karaambáiqua Yísuna faqa káqi áfaariranannai maa-ainaináfa márianno.

Mandá fasiqa kambíqafinoo moómoosa níkaruqian-noo.

2 Dóo maqee qinée Pauroosa Ánutuna ásauku mundírafa karaambáiqua Yísufa innaarúnaindari kafáa qúmíranara faqa maasá miná faqa moodáanaki suqú quqáranara faqa qímannimianaura. Akaqáusa minára dóo qúmi ífoo qiafaqa ínnee minára irisée fúr-ufariqa múnari múnari ímariafanoo. ²Karaambáiqua qúmira faasaanara dóo áiqaqánau foo qífaqa únna ufa qíaafoo qímasee sía dauní múnuci míniqira ufa irisée naundurá dapikínaqa ninunúruaqa. Yáfee moó fannoo mi-ufána qímannimino fee, faiqí moó fannoo áaqara ufa tamummaqasée qímannimino fee, amaana ufa qímannimimari fasiqafa únna qímasee qímannimino fee, faiqí moó fannoo únna qímasee maasára pásaki ákara rúmasee qímaqimi ífoo qínoo fee.

³Ínnee sía moó fannoo níkaru qínna ufana íriaqa. Yísufa qúmira faasaana sía káqi ánianno maa-ainaináusa náaree kambíqafifanoo qúmuanno. Taikára áukuana adeedí ráinaqa aiqáma átinaindari faiqí ánaasee firaaqóo Ánutuna ufa rukíasee náriqa aatáta fífáranoo. Mi-aukuanná maqásaa mandá fásiqa fannoo idáki fúaninafa kambíqaanno. ⁴Mi-manda fasiqáfa aiqáma máaqanna máaqanna náriqa Ánutunee qímaria ainainna faqa aiqáma náriqa Ánutunara innaaru qímamaqée mariana faqa kúqaa qímariana faqa únna qímariana faqa aiqáma namuqáakama ní-maqeenoo qáoo qíanno.

⁵Qinée Pauroosa ínnee Teesaroonika máqusanaasa faqa máridaqa mi-ainainásara ínnee qímannimianafannana sía íridee auní fee. ⁶Mandóosana máree mari fasiqanara maqee mi-manda fasiqáfa faqa narí mandóosana faqa kambíqaaqaa ídanoo moó áinainara ínnee minára írimarianara maqee kári

rafáaqafídanoo narí áukuanasaa mi-manda fasiqáfa kooroo íannoo. ⁷ Mi-manda fasiqána mandáinaina fannoo dóo maqee maqásaa fasiqa anaaseeki óosana arasée qumeé saikídanoo sía maqee ánoonaikiannoo minásaa rafáaqafímari ainaina Ánutufa uqéera márainanoo kooroo íannoo. ⁸ Kooroo ínanoo karaambáíqa Yísuna óosunda fannoo mi-manda fasiqána kúqammaarúannoo narí aréenarana kooroo íranannai faqa narí qúmira faasaana mi-fasiqána rakéekaamásainanoo taikáannoo. ⁹ Mi-manda oosana máree mari fasiqana óosana maaqímminoo máriannoo, mifá Sadannana firaa afeeka námufaqa aniréenoo óosana óosana ainainna faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina faqa únna qímasee narí áuqu uqéeree marí ainaina faqa náaquqara ainaina faqa uqéeresee ánoonara fooru uqannífiqaannoo. ¹⁰ Mifá óosana óosana níkaruqira mandainaina uqannífiqainaa náaru idáki taikéefandínausa minára kúqaa fee qímasee írifara, misá innaarúnai asumu márira anoona ufara sía nídimarifaqa sía óonu írianara miná ákiaqara taikéefaranoo.

¹¹ Minára Ánutufa kúqaa ánoona ufara sía íri maríasa mandáinainara asasí maríasa náruaninnaqoo maréeqee quqáree qímaseenoo moo máraquna áaqara máraquna náakunnimaqainaa mi-maraqunáfa misá naundurái saikínaqa únna ufara kúqaa ánoona úfee qifáranoo.

Ínnee Ánutuna aréenaranaki máriaqeera rusandeesámumaseenoo máranau.

¹³ Ínnee Teesaroonika máqusanaasa sía miqímariasa karaambáíqa inniara áidimarisa maasá dóo inniara maqee maqee Ánutufinnai dúfi dúfi qídaqammu. Ánutufa narí maraquna afeekannái faqa ínnee ánoona ufasáa mandaaqáranannai faqa inni Teesaroonika máqusanaasa innaarúnai asumu márirana faqa Ánutuna narí faiqí ánaasee kámmafi máriaqeera faqa óosana árooqooqari rusandeesámumasee inni máraanauree qímaqoofa maqee máreenoo. ¹⁴ Sía fífau inni máreenoo maasá ámiqira fasaasa ufa inni qímannimíafannana minánnai ínnee Ánutuna ásauku mundírana karaambáíqa Yísuna aréenarana rainá nímiraree qímaseenoo inni máranau. ¹⁵ Óo qiní qíkaqaafasaa qinée minára irisée qímannimídaqa maasá óoqai inni faqa márídaqa nóokiqari qímannimíafanna anoona ufana faqa maaqóoqari pásaki ákara rúmannimíafannana mi-anoona ufána faqa ínnee mi-anoona ufánaki mapukúfínaqa afeekaikámasee kíkíqammafi nísaukuki uaqée iaqa. Sía moo únna ufa íriaqa.

¹⁶ Ánutuna ásauku mundírafa karaambáíqa Yísufa faqa maasá qíkoofa Ánutufa maasára áidi marífa narí káqi áfaarira óosanakiqari náaru náaru paasóosirana faqa náaru kambíqaaninna ainainara asasammásee áfeesirana faqa nímuqanda miqandá fannoo inni afeeka níminaqa andeeqára nírana márirana ufaqirana máraaqa, inni nímuqusaki sía Yísuna ufamau fíranara náaquqarafa máriani paasóosirana kai umbiqá ními-ani.

Pauroofa Teesaroonika máqannaasara naríara innaaruqiaqée qinai.

3 Qinée ufa qímannimíseeqa maa-ufánannai taikánaura. Ínnee Teesaroonika máqusanaasa maasára maaqí qímasee innaaru qiaqa. Maasá karaambáíqa ufa qímannimíafanaqa inniki ánoona kambíqoondee kai aiqáma anaamurunni miqí kai máfinoo dauní daráaninoo ánoonaikiani.

² Kafáa maaqí qímasee maasára innaaru qiaqa, Ánutufa maasá mandá fasiqauqa nísaukukinaana rafíqaani sía aiqáma máqannaasa Yísuna ufa íridammia.

³ Karaambáíqa fannoo sía miqí marífa ámiqimmasee rakísimarifa afeeka mapukirána nimiséenoo aakaaqaindáraa fasiqasaa ititánnimaqaannoo.

⁴ Karaambáíqa fannoo inniara maasá nímunasa sooárana nímidanoo ínnee maqee faqa kásooqaqee faqa sía mandá íriramau fífáranoo maasá qímannimíra ufamau kai andeeqásee fífáranoo. ⁵ Karaambáíqa fannoo Ánutunara nídirana inni nímuqusaki quqáani. Ánutuna ufamau nímandakúfi maqee maqee fírana Ánutuna ásauku mundírafa inni naunduráki quqáani.

Kadáapi rúmasee ínneeqa nárainaina máraaqee quúfafa.

⁶ Óo maasá qíkaqaafasaa uqa maasá Ánutuna ásauku mundírana karaambáíqa Yísuna áuqu rámasee inni náaquqama nímaqaidaqa, inniki kudoosaápee maríasa ínnee sía misá naaqa máriaqa ruffíasee níanai máriaqa misá sía maasá naamúaqira ufamau fímaríasa márídaqamma. ⁷ Ínnee maasá óosana qáfeeusa máriafanoo, maasá inni faqa márídaqa sía kudoosaáparausa máriqiafana ínnee maasá óosanamáu kai fúaqaana ínnee minára írimariafanoo.

⁸ Maasá inni faqa márídaqa sía mooná nárana máaqa márirana káqi máree máriqau, feefaurúmásaidaqa máree máriqiafana. Maasá inni nárainaina káqi naanoo qímasee eendáki faqa fáasaana faqa kadáapi rímariafana tooqaamu darusoofaqá minarainainná ákiaqara ímaríqau. ⁹ Maasá inniara iriséeqa miqí qíqíafana, ínnee mi-oosanná qáfamasee mímaú kai fuaqéera kadáapiriqiafana, ínnee nárainaina káqi qímifanoofau amana kái andeeqánoo máriqini, maasá Yísuna ufa qímannimíafannana ákiaqara márini, ínnee maasá fúnnamau fuaqéera kadáapiriqiafana. ¹⁰ Maasá inni faqa márídaqa maa-ufána qímannimíafannana kafáa kafáa qímannimídaqa, faiqí moó fannoo sía aináinifa nárana faqa sía náannoo.

¹¹ Maasá sía fífau inni qímannimídaqa inniki fooróopi maríasa márinarana iriséeqa qímannimídaqa misá sía náriqa aináina ímaríasa káqi moosá aináina deedéepi maríasa márinarana íridaqa. ¹² Ánutuna ásauku mundírana karaambáíqa Yísuna áuqu rámasee mi-fasiqáusa fooróopi maríasa náaquqama nímaqaidaqa misá andeeqára máriramau fídaqa náriqa nárainaina kadáapirumasee máraaqa.

¹³ Qini qikaqaafasaa innee andeeqasee nimariasa faqa qimannimidaqa. Innee inneeqa amiqira nira marira osana maree mariana sia nikoo nikaamasee minnisaaqa káqi kai fuaqa. ¹⁴ Innee maa-akarana asaana rimarifaqa akaqusa mi-ufana rukíee mariasa marifaqa innee rufiasee nianai marifaqa misa nisaurirana maraaqa. ¹⁵ Sia misa namuqaakama nimaqaaqa nikaqaafaasara foora naaquqama nimaqaaqa.

Pauroofa doo taikarufa qimaqoofa.

¹⁶ Karaambaiqa nari kai naundurái asoarana osana marifa aiqama kari osana osana mariranaki

inni faqa naundurá asoarana nimiannoo. Karaambaiqa inni aiqamausa faqa mariani. ¹⁷ Faiqi moó fannoo qini maa-ufana akara rúmasaifaqa qinee qeeqa qisaukunnai maaqi qimasee rafaaqafidaqa. Qinee Pauroosa inni nimandaidaqa. Innee maa-akaranara moonaindi fee qifoorai aiqama papiqa akara rumasee qeeqa qisaukunnai rafaaqafidaqa. ¹⁸ Anutuna asauku mundirana karaambaiqa Yisuna afaarirafa inniki mariani.

1 TIMOOTI

¹ Óo Timooti anée kumaaráa márianafa anée qiní qímaakuara foora máriananoo. Qinée óoqai aní qímamíafannana aninná írirafa qufana Yísufinnai quandóona Ánutufa faqa narí ásauku mundírafa Yísufa faqa maasá asumu mároofa maasá minásaa mundí marunafa mifá qiní mara quqáqoosa minára ásauku mundírafa Yísufa narí aináinianeera maqásaa fasiqa diqíqoosá maa-papiqána qinée Pauroosa aní ákara rúmamaqeeqa.

² Óo Timooti maasá qíkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáíqa ásauku mundírafa Yísufa faqa aní dadaaqiaqa, misá náriqa nífauarana aní ámiaqa. Misá aní aundurá asooárana faqa ámiaqa.

Pauroofa únna amaana ufa qímariasara Timootina aaquqímamaqoo úfafa.

³ Óoqai qinée Maseedoonia máaqa maqai fíqa aníara Efeesusa maqúsaki máriantee qíafannana maqee faqa miqí kai íqa miqóo máriantee qídaqa. Efeesusa máqusaki maríasa akaqáusa fúka unna amaana qímari ufana faiqí ánaasee qímannimi maríasa máriafaqa minára anee qáoo qíanneera miqóo máriantee qídaqa.

⁴ Anée maaqí qímasee qáoo qía. Misá nári úriuqa minnísaaqa misá nári níkeekú nikaakú nifaqnáusa nífasaasa qímammaree kísaaqasaa fímariana minnísaaqa. Miqí qímariá úfafa ufa rainárana tínoorirana kai uqéeraidanoo sía Ánutuna marírafa nírafa maasáki márina dadaaqídanoo. Ánutufa maasára maaqóo fuannáanna sía mi-manda dapi ufánannai paqúrianaura maasá nári írirana Yísunasaa rusíranannai kai fuan-na áanna paqúrianaura.

⁵ Sía fífau mi-unnána qímariasara qáoo qiannée qídaqa faiqí ánaasee miqóoqaraasa Yísunasaa rusírana sía únna qiaqa kúqaa kai qiaqa, kúqaa ánoona uqannásaa mundúsee fíqa nári nífaaqa qumaararána síaisa aufadámasee nídaqa nári naunduráki ikairí síaisa nídaqa mi-qaaramoo ainainákiqari faiqí ánaaseera nímuqusirana rírafa kambíqaidanoo. ⁶ Faiqí ánaasee akaqáusa mi-anonna ainainákiqari quándakiqa fífau fáafau qíra ufa narí qímami narí qímami qianánnai náriqa nínaakusamarara káqi rúnna fímari-afanoo. ⁷ Mi-unna amaanná qímariasa paasóosamandee nári faqa sía írimaria ainainnára faqa ufará faqa káqi paasóosamasee káqi qímannimi-daqa kafáa náriara Ánutuna sándufa qímannimi márunaasee qídaqa áaqaidaqa.

⁸ Ánutuna sándufa Mooseenasáaqari qímannimu úfafa ámiqira ainaina máridanoo. Faiqí ánaasee miná andeeqásee írifanoo ámiqira ainaina máriannoo.

⁹ Maasá óosana óosana sándufara maaqí qímiridaqa. Sía ámiqira fasiqa anaaseerau máridau, ufa rukíee maríasara máridanoo Kaamánna ufa rukíee maríasa faqa Ánutuna síaisa faqa Ánutuna ufa rukiée maríasa faqa sía Ánutunara írimariasa maqásaa ainainara kai írimariasa nári nínausa níkausa kuqá nárimariasa faqa faiqí ánaasee kuqá nári maríasa faqa faiqí ánaasee narínni narínni qúmмуari maríasa faqa faiqí fannoo aqoónna fasiqa áafeeqara óosana faqa ánaasee fannoo aqoónna anaasee áafeeqara óosana faqa faiqí ánaaqi qúmмуari maríasa faqa únna ufa qímariasa faqa síaasa ufa írimarinaki máfi narí kai raqáseenoo moonára únna úfa qímariasa faqa aiqáma ánoona ufa rukíee maríasa faqa mi-aiqama mandoosanná máraqa nuasára misára kai Ánutufa narí sándufa misá qáoo qímaseenoo quqásoofanoo máridanoo. Misá nímaarusira sándufa quqásoofanoo máridanoo, sía mi-áaqara oosanúuqa máree maríasa kaifáu nímaarusidanoofau óosana óosana ainaina Ánutuna mapukíra ufa rukíee maríasa faqa nímaarusidanoo.

¹¹ Mee Ánutuna mapukíra ufa qúnna mifá maasá Ánutuna ámiqirana miná aréenarana kooroo ídanoo. Miná ámiqira fasaasa ufa amana kái mi-ufáfa máridanoo. Mi-fasaasa ufána Ánutufa qinísaa quqásee anée Timooti qímannimianne qu úfafa máridanoo.

Pauroofa Yísunara narí mandóosanara áfauoonara dúfi dúfi qu úfafa.

¹² Qinée mi-saikánaki nímariafananoo maasá karaambáíqa ásauku mundírafa qiní aináinirana amana kái qímunara dúfi dúfi qídaqa. Mifá qiníara mi-ainainírana amanaikámmi ífoo qímaseenoo mara quqáqaisa máridaqa minára faqa maasá karaambáíqa ásauku mundírana Yísunara dúfi dúfi qídaqa. ¹³ Óoqai indaarú qinée Pauroosa Yísunara mandúfa qímari-afanausa miná aináinimáru fasiqausa nárú nífaqáa íqa níniaafanausa Yísuna faqa áquraraafanausa máridaqa. Ánutufa qiníara sía Yísunara íridanoo fee qímasee sía narí mandóosanara íridanoo fee qímaseenoo sía qiní dárinoo, qiní qífauamáseenoo narí áfaarirana qinísaa nammáriara foora adíaseenoo minásaa qeeqá írirana Yísunasaa rusírana faqa faiqí ánaaseera qímuqusirana faqa qíminau. Maasá aiqámausa ásauku mundírana Yísunaki kéeqee maríasa mi-nimimaria ainainnaqandá

Yísunasaa írirana rusírana faqa faiqí ánaaseera qí-muqusirana faqa mi-qaara ainainaqandá qíminau.

¹⁵ Maa-ufána ánoona ufa máridanoo qumáree íri maría úfafa máridanoo ásauku mundírafa Yísufa mandá óosana máree maríasa asumu máraanee qí-masee qúminau. Qinée Pauroosa mi-mandoosanná úriqararawsa máriafananoo Ánutufa sía qiní dárinoo qífauanau. Ásauku mundírafa Yísufa narí kásoomambi qiní qífíqaranara firaaná firaaoqóo koorooíanifeera mandóosana úriqararawsa qiní qífauanau. Miqí-maseenoo Yísufa qiní maréeqeenoo akooqóo quqá-soofaqa náaru kásooqaqee Yísuna mandaaqásee náaru márirana máree maríasa qiní kíkiqususaidanoo qiní mandóosana úriqaranoo máruna rírímma qí-fauamáseenoo minní qísanau. Innindi óorudupinoo máridanoo miná mandaaqásaifanoo káqi ínni faqa máraanauree qinau. Qinée minára irisée amooqíra ufa maaqí qímasee qianáura.

¹⁷ Náaru náaru mári karaambaiqafa sía kúquaninafa maasá sía miná qáfee marúnafa moodáa Ánutufa sía moó fannoo máriafa úriqararana faqa aréenarana faqa náaru náaru mináindi máriannoo.

¹⁸ Óo Timooti anée qiní qímaakuara foora márianafa. Qinée maa-ufána anísaa quqáidaqa. Óoqai tamum-máqara fasiqauqa qímaqoofa aní qímamira ufa mi-maú fídanoo. Aní aináinirafa andeeqára rákiara foora ímariannana qiní úfa fannoo aní durú feefará foora in-óo máriannoo. ¹⁹ Ámiqíra rakirana rákidana aní Yísuna saqárikirana uaqéiea, afaaqa qumaara rárana síaina miná faqa uaqéiea. Faiqí akaqáusa nári náaqoo írirafa qímannimifaqa andeeqásee fidaqa misá nári Yísuna saqárikira írirana múnu fúrufarammáseeqa kurídi-daqa. ²⁰ Qaara fasiqa Qimeenaeusafa faqa Areek-isandeerafa faqa miqandáqara miqí máruafa qinée maréeqee Sadanna ásaukuki quqáfanaqa misá Ánutunara mandúfa qírana taikáaqeera quqáqiafana.

Pauroofa Yísuna ufara suqínnanaki maaqí qímasee in-naaru qiaqée qinau.

2 Maa-ainainná náaree aní aamúaqímamisaanana anée faqa Yísuna ufara suqímaríasa faqa suqí-daqa innaaru qídaqa maaqímasee innaaru qiaqa. Maa-maqánasaa faiqí ánaaseesaa rakísinnimaqee marísara misá ámiqímasee rakísinnimaqaaqee in-naaru qiaqa. Innée káqi qeesa reendeenamasee asooáranaki máriaqee misára innaaruqiaqa. Ánutuna ufamau fídaqa andeeqára máriranaki máriaqeeera aupúrananaki sía máriaqeeera misára innaaruqiaqa, innée maqee maqee aiqáma fasiqauqara faqa maa-maqánasaa firaaoqóo úriqararawsa faqa kaamánna úriqararawsara faqa Ánutuna áfusaa Ánutufa misá dadaaqíanifeera innaaruna qiaqa. Misára faqa dúfi dú-fi qírana qiaqéera qídaqa. ³ Misára innaaru qírafa ámiqíra óosana máridanoo Ánutufa maasá asumu máree marífa minára áididanoo. Mifá aiqáma fasiqa anaasee asumu máriranaki ani máriaqeeera qídanoo ánoona ufamau fuaqéera qídanoo misára innaaruqíra óosannara Ánutufa áididanoo.

⁵ Moodáa Ánutufa kai máridanoo moodáa fannoo kai narí Ánutuna faqa faiqí ánaasee faqa mara moodáanakikamma nímaqaidanoo. Mi-fasiqáfa Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa máridanoo faiqí ánaasee óonu kafáa marasée naríki quqánifeera narí afaaqa kúqíranaki quqánau. Maasá miná qáfamaseeqa maaqí qídaqa. Óo Ánutuna narí áukuana máridanoo. Óo mifá kúqaa aiqáma fasiqa ánaaseera asumu máriranaki máriaqeeera miqídanoo. ⁷ Minára faqa qiní Pauroosa qeeqá maqúsaindari diqíqamasoofaqa qinée ánaamuru aiqáma uqannífiqaidaqa Yísunasaa írirana rusírana ánoona ufa faqa qímannimidaqa. Qinée sía únna qí-daqa ánoona ufa kai qímannimidaqa.

⁸ Yísuna ufara suqímarianaki faiqíara qinée maaqí qí-masee naamúaqidaqa. Aiqámai mária fasiqausa áanooqirana síaina, ufa rainárana síaina, nári nísauku ánukarawsa uqéersee innaaru qímariasa nári mári-rana nári nírana mináaquara Ánutunaindi fee qiaqéera, aiqáma fásiqara miqí maríasee innaaru qiaqéera qí-daqa.

⁹ Ánaaseera qinée maaqí qídaqa. Aiqáma nári nifaaqai mári síara qámunnana ámiqímasee nári nifaaqa ánaamususée írirana faqaasaikámambi máriaqee qí-daqa. Sía káaqa firaaoqóo óosana óosana ainaina nifaaqa áuquaqa. ¹⁰ Niqoónausa dadaaqírafa mifá ínni nifaaqa áuqirafara foora máriani. Ánutuna úfa írimaria anaaseesa andeeqára óosana miqíminoo máridanoo.

¹¹ Yísuna ufara suqímaria maqanaki kéeqai faqa ánaasee ufa síaina reendeenamandee Ánutuna ufa íri-aqa. ¹² Yísuna ufara suqímaría maqánaki ánaaseeuqa sía kíkíqa máfiqa Ánutuna ufa qímannimiaqa. Misá sía faiqí úrinaaqaramáfi máriaqa qinée miná qáoo qídaqa misá ufa síainausa máriaqee qídaqa Yísuna ufara suqímaría maqánaki miqíaqee qídaqa. ¹³ Ánutufa Adamana náaree áuquseenoo dóo miná inaaqianna Éeuana áuqinau. ¹⁴ Sadannafa sía faiqí ákaruqinau, ánaasee kai ákaru qímasoofanoo Ánutuna ufa rukíanau. ¹⁵ Dóo maqee Ánutufa sía aiqáma ánaaseeuqa miná ákiaqara nárú taikáannoo faiqí máqaranasaa márifaranoo. Misá nári nifaaqa ámiqimandee ánaamususée máridaqa Yísunasaa írirana rusíseeqa máriaqa faiqí ánaaseera ámuqusamásee máriaqa qikairí síaisa ánukarawsa máriaqa. Miqídaqa nóori kándamasee máridaqa káqi márifaranoo.

Pauroofa Yísuna ufara suqímarinausasaa rakísirausara naakápamáqoofa.

3 Maa-ufána ánoona ufa kai qinée Pauroosa qí-mannimiana. Faiqí moó fannoo Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísiraree qímarífa ámiqíra ainainám-miannoo.

² Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísimari papatarafa narí nírana márirana sía áaqarafa máriannoo andeeqárafa márida andeeqásee rakísiannoo. Miqímarinna fasiqafa moodáa anaasee faqaafa kai máriannoo. Mifá óori runúsee máriafa máriannoo. Narí áakiranara íri marífa máriannoo. Narí qumíasana aina faqa márirana faqa andeeqásee quqéemarífa. Mi-fasiqáfa Yísuna

ufara suqímaríasasaa rakísiranaiki marí fasiqafa ánaa-
 muru maqee maqee miná maqúsaki aniraafanoo
 ámiqi ámiqidanoo nífiqa narí máaqaki quqásaida
 nárana fíridanoo. Mi-fasiqáfa Ánutuna ákarakinaa ufa
 andeeqásee qímannimi marífa mi-oosanáusa máree
 marífa Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísirafa
 amanaikiannoo. ³ Mifá sía nammári námasee fúrufari-
 danoo marífa faiqí ánaasee sía narí marífa máriannoo.
 Mifá fífíra ósanara reendeénira ósanara kai rímarifa
 máriannoo. Mi-fasiqáfa sía káaqa munnimmara rímarifa
 fasiqafa máriannoo. ⁴ Mifá narí faiqí ánaaseera ámiqi-
 masee rakísinnimaqee marífa máridanoo. Mi-fasiqáfa
 narí faiqí námuaara qímannimifaqa eedóo qímasee
 reendeenámadee áuqee marínausa máriaqa. ⁵ Mi-
 fasiqáfa narí faiqí ánaasee sía ámiqimasee rakísinoo
 náqimaseenoo fee Yísuna ufara suqímaria maqánaki
 kéeqee maríasasaa rakísiannoo fee.

⁶ Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísiranaiki marí
 fasiqafa sía fúkasaa Yísunasaa írirana rusímarina mara
 quqáa. Miqímarifa fasiqafa dauní narí óori uqéerasee
 narí afaaqa mara máree úridanoo amooqínoo dauní
 áaqaranaki áqufuandoora. Óoqai Sadannafa innaarú-
 nai miqímarunara Ánutufa ateeekánau. Maa-fuka
 fasiqáfa Yísuna mandaaqárana miqí kai ínoo Ánutufa
 ateeekáandoora. ⁷ Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísir-
 anaiki marí fasiqanara Yísuna ufara sía írimariasa faqa
 minára ámiqira fasiqee qímariafa máriannoo. Miqí qí-
 maria fasiqafa sía Sadannana námufaqa moodáa
 madikaki áqufínoo asaurúannoo. Dóo Yísuna ufara
 suqímaríasasaa rakísimaria fasiqausa óosana dóo
 miqíminoo máriani.

**Pauroofa amaanúfasaa rakísimarusa dadaaqímaria-
 asara qinau.**

⁸ Dóo qinée Pauroosa amaana máqasaa rakísir-
 ausara qímasee dóo maqee misá óoreeqára
 dadaaqírausara qianáura. Amaanúfasaa rakísirausa
 dadaaqímaríasara misá márirana nírana andeeqásee
 nóori runúsee maríasa máriaqa. Misá faqa sía nam-
 mári námasee fúrufariaqa. Misá faqa sía káaqa ainái-
 nara rímarinausa máriaqa. ⁹ Misá ákarakinaa Ánutuna
 ufa qumáreeqa mi-maú fídaqa sía nifaaqa
 umaararáanifeera aufadaqá máriaqeera máriaqa.

¹⁰ Dadaaqímaria fasiqausa sía káqi maréeqee
 dadaaqíranaki quqárafa máriaqa. Misá amanamásee
 qáfeenana kai maréeqee dadaaqíra saikaki quqáa.

¹¹ Dadaaqí maría fasiqausa nínaaqmaaka faqa mári-
 rana nírana andeeqásee máridaqa sía múnuqi míniqi
 qímariasa márifaranoo. Mi-anaaseesá nóori runúsee
 máridaqa ánoona ufa kai qímariasa máriaqa. ¹² Yísuna
 ufara suqímariasa amaanúfasaa rakísirausa dadaaqí-
 marifa moodáa anaasee faqaafa máriani narí faiqí
 ánaasee ámiqimmandee rakísi marífa mi-saikánaki
 máriani. ¹³ Ámiqimasee kísaaqasaa papatara saíka
 áuqaqa fímariasa aiqámausa nífusaa úriqararana
 máridaqa miqídaqa, misá ásauku mundírana Yí-
 sunasaa írirana rusírana atukarasée mapukírana
 máridaqa.

**Ánutuna kukéeqara ufa ánoona Yísufa firaafá mári-
 danoo.**

¹⁴ Qinée Pauroosa maa-papiqána ákara rídaqa
 qúsasaa ínni óonu níndafararee qídaqa. ¹⁵ Moo áinaina
 fannoo qiní rafáaqafímarifaqa máridaqa maa-papiqá-
 nakinaafa ínni Ánutuna áiku ásaukuki nírana márirana
 naamúaqiannoo. Ánutuna ufara suqíranaki kéeqee
 maríasa misá Ánutuna amaana máqara foora mári-
 daqa. Ánutuna ánoona úfa faakána máridaqa.

¹⁶ Maasá Yísuna úfa írirana ánoona óoqaindari
 kukéeqara úfa marífa Yísufa idaaqírafa firaafá mári-
 danoo, sía amana moó fannoo minára qáoo qírafa.

Yísufa maqásaa fasiqa nífiri kámmafínoo
 koorooináu. Ánutuna maraquna fannoo minára an-
 deeqárafa máridanoo fee qinau. Qangiroouqá miná
 qáfaqau. Faiqí moómoosa máaqanna máaqanna
 minára qímannimiqau. Maa-maqa maaqánaki márusa
 minára kúqaammifoo qiqau. Ánutufa miná marée-
 qeenoo innaarúnai quqáqoofanoo máridanoo.

**Pauroofa kásooqaqee áaqarufa kambíqaannoo fee qí-
 maqoo úfafa.**

4 Ánutuna káaqa andeeqára maraquna fannoo ká-
 sooqaqee kambíqaaninna aukuanara maaqí qí-
 masee akooqóo firaqóo koorooidanoo. Mi-kamúqoo
 akaqáusa Yísunasaa írirana rusíranasaaqari rakéemaki
 únna qíra afaanna ufa írifaranoo akaqáusa áfaanna
 uqanna ufamau fifáranoo. ² Únna qímaria fasiqausá
 kai mi-unna ufáusa faiqí ánaasee Yísuna ufana suqí-
 mariasa qímannimiqá nifáranoo. Mi-unna qira
 fasiqáusa nári mandóosanara sía qumaara náridanoo
 náriqa náaqoo írirana dóo idá fannoo nárinoora foora
 ínoo máriafaqa sía ummaara náriafaqa nisaurífara.

³ Miqí maría fasiqausa únna qímasee ánaasee
 máraránara mandóosaneer qímasee akaqá náránara
 mandá nárana sía naaqée qifáranoo. Ánutufa mi-
 oosana oosana narannára faiqí ánaasee naaqéera
 áuqu quqáqoofa máridanoo. Miná úfa írimariasa miná
 ánoona írimariasa dúfi dúfi qímasee naaqéera
 quqáqoofa. ⁴ Ánutuna aiqáma áuqu quqáqoo ainainna
 aiqáma ámiqirafa kai máridanoo sía amana moo nára-
 nara mandáikira fee qianáura. Aiqáma ainaina innaaru
 qímasee dúfi dúfi qímasee naaqa. ⁵ Ánutuna ufa faqa
 maasá innaaru qírana faqa mi-naranná ánukamá-
 sainanoo ámiqinoo máriannoo, Ánutufa ámiqiranee
 qíannoo.

**Pauroofa Timootina aakápeenoo andeeqásee fúanee
 qu úfafa.**

⁶ Óo Timooti anée ásauku mundírafa Yísuna ámiqira
 ainainira faiqí máridana miná úfa írimariasa aní
 ákaqaafasaaqu qiní maa-ufáusa qímannimia. Yí-
 sunasaa mundíra úfa faqa miná ánoona ufa faqa aní
 óoqai mi-ufánasaa fídana innooqána márianafa mári-
 ananoo. Miqídana qiní maa-ufáusa aneenná
 ákaqaafasaaqu qímannimia.

⁷ Fífau úri qírana maa-maqánasaaqaraa úriyuqaki sía minakí áqufua níanai tatíaaqa, fífau ufa. Anée Ánutuna dadaaqídana rákiranakiara foora máriananoo minára maqee maqee áununu rakísiara foommásee amanamásee qáfamasee afeekaikía. ⁸ Maa-maqánasaaqaraa amudaani maqee maqee afeekaikámasee amanamásee qáfarana káqikaaqoo maa-maqánasaa kai amaná máridanoo aneenná aundurákinaana maqee maqee afeekaikámasee amanamásee qáfarana fíraaqóo ámiqirafa máridanoo, mifá maqee márirana faqa náaru márirana faqa ámidanoo. ⁹ Mi-ufáfa ánoona ufa máridanoo mínásaa mundímaríafa máridanoo. ¹⁰ Minára kai maasá kadáapirida nímudaanai qídafa. Maasá qiqá qímuqusakinaa írirafa káqi máriara Ánutunasaa máfi mundúseeqa. Mifá aiqáma fasiqa anaasee asumu máree marífa máridanoo, miná ufasaa rusímaríasa kúqaa misá asumu máree marífa máridanoo.

¹¹ Mi-ufáusa ámiqimasee faiqí ánaasee naamúaqia. ¹² Óo Timooti anée kumaaráa máriananoo minára faiqí ánaasee irisée sía aní ufa írifoora maa-ufána aní qí-mamídaqa. Aneenná ufa faqa aneenná nírana faqa aneenná faiqí ánaaseera ámuqusirana faqa aneenná Yísuna saqárikirana faqa aneenná andeeqásee márirana faqa ámiqimasee andeeqásee akooqóo márinaqa qáfeeqa faiqí ánaasee Yísuna ufa írimaríasa aní áfaqáidaqa aní aanna raaqéera. ¹³ Óo Timooti qínée anée íanannai kásooqaqee fuanúra. Anée qíní qífeesídana maqee maqee faiqí ánaasee aiqámausa nífusaa Ánutuna ákarakinaa ufa ásaana rúmasee miná óosana kooroománnimisee mi-maú fuaqée qímasee fuki faakí qía.

¹⁴ Óoqai Yísuna ufara suqímarusasa rakísirausa aní sindímeera foora quqamáqeeqa nísauku aní afaaqái quqásee aní afaaqóoqa qíqa Ánutuna maraquna fannoo afeeka moo ámuna afeekaikámasee amanamásee qáfamasainaqa aiqámausa aníki dóo máridanoo fee qiaqa. ¹⁶ Aneenná nírana máriranasaa faqa aneenná faiqí ánaasee ufa qímannimíranasaa faqa rakísia. Qínée qímamunna ufamáu andeeqásee fínana aní nírafa márirafa andeeqásee márinana anée aneenná faqa aní ufa írimaríasa faqa asumu máreenanoo.

Pauroofa Timootina aakápeenoo faiqí ánaasee firaasá adeedaana anaaseeuqa faqa andeeqánnisaannee qu úfafa.

5 Óo Timooti anée Yísuna ufa írimaríasa faqa máridana sía faiqí firaasá ufa árua. Faiqí firaasá aní ákausara foora márifana reendeenamandee ufa qí-mannímia. Kumaaráuqa faqa aneenná ákaqaafasaara foorá kai ufa qímannímia ánaasee firaasá faqa aneenná ánausara foora ámiqimasee kai ufa qímannímia. Mánaaqa ánaaseeuqa faqa aneenná asooqmáakara foora andeeqáseenana kai misá faqa ufa qía.

³ Adeedaana ánaaseeuqa misásaa rakísi maríasa sía márifana anée Yísuna ufara suqímaríasa qímannímia miqíra adeedaanauqasaa andeeqára rakísira

rakísinmímaqaqa. ⁴ Adeedaana ánaaseeuqa márifanoo nári nínaiqimara faqa faiqi námufaqa márifana anée qímannímia misá quandáfi nári nínausa ní-taatóosamara ámiqimmandee rakísinmímaqaqa. Anée miqídana maaná faqa qímannímia, misá Ánutuna ufamau fídaqa indaarúqaa ainaina mifá máriannoo. Misásaa dadaaqamánnisaidaqa nári nínaukoo kadáapi ákiaqara nímimaríafanoo. Ánutufa faqa mi-oosannára áqara ráidanoo. ⁵ Adeedaana ánaasee moó fannoo máridanoo mínásaa rakísirafa moó fannoo sía márifá mifá káqa adeedaana uqanná máridanoo. Miqíra adeedaana narí írirafa Ánutunasaa mundírafa máridanoo eendáki fáasaana Ánutunara dúfi dúfi qídanoo máridanoo mínára kai dadaaqíannee qídanoo innaaru qídanoo. ⁶ Adeedaana ánaaseeuqa óosana moo áaqáidaqa máridaqa náriqa nídimari ainainará kai qiqánuasauqa máridaqa misá dóo kúqíqa máridaqa miqíqa nídaqa. ⁷ Anée mi-adeedaana anaaseesára qí-mannímiaqa andeeqásee máriaqa múnúqi míniqi qiqáni foora.

⁸ Mi-ufána aiqámausa qímannímia. Maa-ufána faqa qímannímia. Moó fannoo Yísuna ufa írimarífa narí áiku ásauku faqa narí afaaqasáa áiku ásauku faqa nárana faqa qámunnaina faqa sía rakísinoos sía dadaaqíannai narí miqínnannai Yísufa saqárikirana narí ateekéenoos aamína fasiqa mandóosana fín-naaqaramásee máreenoo miqídanoo.

⁹ Óo Timooti aní Yísuna ufara suqímaríasasaa rakísirausa máriasa máridana adeedaana ánaasee asooqáuuqa misá náriara náaduma ánaaseesaa rakísiranaikiqa máriaqa. Sía káqíqee adeedaanauqa mi-saikánaki mara quqáa, qaara moo fásiqa níku nísauku taikásee aukuaana (60) maraqaasá adeedaanaikída asooqáqee maríasa kai mi-saikánaki quqásaina mária. Moodáa fasiqasaa amundóo adeedaanafá kai minakí máriani. ¹⁰ Mi-anaaseefá óoqai áfaari marufa márinana mifá kai minakí máriani narí faiqi námú ámiqimasee fírimaru ánaaseefa márufa mifá kai máriani, ánaamuru dapi ánaamuru ámiqimmandee rakísimaru-fa faqa Ánutuna ufa maqúsa maqusa nída qímannímimárusa faqa nárana máaqa nímimarufa óosana óosana mandáinainaki áqufimarusa dadaaqímarufa, óosana óosana ámiqira ainaina eedóo qímasáida áuqee marúfa miqí máru anaasee asooqausá kai rakísirausaikiqa.

(Mi-asooqa adeedaanáusa saiká Timootina áukuana maaqímminoo márinau. Misá fúka anaasee nári ní-faaqmaaká faiqi námú rakísiaqeera qímannímidaqa naakápee máriqau. Áaqamaki káqirúnna fusá andeeqeeqeenoo Ánutuna aanái ubeekée máriqau. Mandáinainaki áqufusa andeeqásee Ánutuna ufa naakápee máriqau.)

¹¹ Óo Timooti sía kumaaráa adeedaana anaasee maramáree ánaasee rakísiránaikia. Kumaaráa ánaasee kaifáa faiqíara ríqa ásauku mundírana saiká nímina minnísee foora. ¹² Misá ásauku mundírana saikáki márianauree qíma afeekaikámasoona ateekéefoora. ¹³ Kumaaráa adeedaana ánaasee moómoo suanisaa

máaqakiaqa fífau nímariafanoo aináinira áukuana áinnaaqaree márísa máríafanoo. Misá miqíqa nídaq mandá úriqarara írirana marasée únnufa múnuqi míniqi qiqá nídaq sía qíaqaa ufa qiqá nídaq. ¹⁴ Óo Timooti qínée Pauroosa kumaaráa adeedaana ánaaseera maaqí qídaq, misá andeeqásee máríaqeera. Misá kaifáa moo fásiqa marasée faiqi minásaa maqasée náriqa faiqísáa rakísida andeeqásee máríaqqa. Misá miqí marifanoo maasá namuqáa Yísuna ufara níkoqee márísa maasáki randásee sía mandóosana paqúrimasee mandúfa uqéeraaqa. ¹⁵ Akaqá adeedaana ánaaseeuqa Ánutuna ufakíqari rakéemaki Sadannana áfaqee dóo fía.

¹⁶ Yísuna ufara suqímaríasa misá rakísirausa akaqá adeedaana ánaasee náunannáasa síaisasaa rakísifaranoo, akaqá adeedaana ánaaseera náunannáasa faqasasaa sía rakísiraree qídaq. Mi-adeedaanáusa nári náunannásamara nífiqa quqásee rakísifaranoo. Miqífanoo Yísuna ufa suqímaríasa rakísimaria rakísirausa sía mi-umaarána máraaqeera.

Dóo adeedaana anaasee ufa taikásee kaifáa Yísuna ufara suqímaríasa qianáura. Ánutuna tamum-máqara fasiqa óoqai márúsa ákaraki aináini maríasa qídanoo purimakáu kíkiqusidanoo maaqí qídanoo.

Ínnee ínneeqa purimakáu mara máree ráisa adi fooqána narí áikunnai rafárimarinaqa sía náani fee qímasee óori ánaamususaifanoo káqi núannoo, ínnee sía miqíaqqa akaqána náidanoo afaaqa asasímarinanoo rafárianani fee qímaríqau.

Mi-tamummaqara fasiqáusa ákara minára kafáa maaqí qídanoo.

Aináini marí fasiqafa narí aináinimarina ákiaqara feefaurú máraannoo fee qídanoo.

Timooti Yísuna ufara suqímaría maqanaki kéeqee maríasa miqí kai iaqéera qídaq.

Yísuna ufara suqímaríasa rakísirausa ámiqimasee Ánutuna saiká uqéere maríasa Ánutuna ufa kadáapi rúmasee ásaana rúmasee fuki faakí ímaríasa Yísuna ufara suqímaríasa sía amana kái feefaurú nímia fíqaramásee aabaara faqa nímia.

¹⁹ Faiqí moó fannoo Yísuna ufara suqímaríasa rakísiranara aniréeno mi-rakísiránara áaqaidanoom-mifoo qínaqa sía mi-moodaa fasiqána ufa íriaqa, naríaraa qídaqinoo. Faiqí qaraqánda fee qaaramoo fee anirée minára qífaqa miná irisée andeeqáaqa. ²⁰ Yísuna ufara suqímaría máqanaki kéeqee marífa mandá oosana márínaqa aiqámausa nífusaa minára qáoo qídaq ufa qiaqa. Miqímasaifaqa aiqámausa rufíasee sía miqífaranoo.

²¹ Óo Timooti qínée Pauroosa Ánutuna faqa ásauku mundírana faqa náaquqara qangiroouqa faqa mis-áquqa nífusaa qínée dóori kándamaseeqa ufa aní qímamíanaura. Qínée maqee maa-papiqánakinaa ufa qímamunnana ámiqimmandee mi-maú kai fídana Yísuna ufara suqímaríasa rákírausa náriqa saiká amanakái feefaurú nimisée andeeqásee nári áaqarana aiqámausa nífusaa koorooía. Sía moonára qíqoondifée qímasee miná áaqarana kukéeqaisaa, sía moonára

áamoondi fee qímasee mináindi akooroo máisa. Aiqáma misóo máasoo moodáanaki kámmasee rakísinnimaqaa.

²² Anée sía dauní faiqí moó maréeqee Yísuna ufara suqímaríasa rakísira saikaki quqásee sindímeera foora quqamáqaa. Anée sía moosá mandáinainaki áqufua, aninná márírafa aninna afaaqa ánukarafa kai máríani.

²³ Timooti anée áranandaki maqee maqee aurímaríananoo qínée minára irisée aní qímamídaqa, anée nammári uqanná kai maqee maqee néemariananoo anée sía miná kai náa, maasá maqee maqee néemarrunnana úainna nammarina reendeénimarina miná káqikaaqoo námasainanoo aurírafa taikáani.

²⁴ Faiqí akaqáusa misá mandáinaina fannoo aiqámausa nífusaa akooqóo márídanoo. Miqíra mandóosana fannoo nári nífusaa akooqóo misá rarísámeeqeenoo mandáinainaki quqáidanoo. Faiqí akaqáusa mandóosana sía dauní qáfeefara kásooqaqee akooqóo kambíqainaqa qáfeefaranoo.

²⁵ Miqí kai ínoo ámiqira óosana fannoo aiqámausa faiqí nífusaa akooqóo márídanoo. Kukéeqara ámiqira óosana faqa sía kísaaqasaa kukéeqanoo máríannoo kásooqaqee mifá faqa akooqóo máríannoo.

6 Faiqí moó fannoo Ánutuna áuquara faqa maasá naamúaqira ufara faqa mandáinainee qifóora maa-ufána aní qímamíánana anée Yísuna ufara suqímaría maqánaki kéeqee márísa qímánnimia. Aináinafaqaasa maa-maqánasaa feefaurúaree qímasaida aináini maríasa anée maaqí qímasee misá naamúaqia, misá aiqáma ámiqimasee náaquqama nímaqainaqa nári rakísirausa aináinamánnimaqáaqa. ² Akaqáusa aináinafaqaasa misá faqa Yísuna ufa íri maríasa máríafaqa ínnee misá aináinira faiqi máríasa sía misára faqa moodáa írirana máree marúnausee qímasee mandufa nímiaqa. Ínnee minára iriséeqa andeeqásee fíqaramásee misá aináinamánnisaaqa. Ínnee mis-ásaaqaraa nárana qámunnaina máree maríafanoo misára faqa Yísuna ufa írimariasee qímasee maasá misára dídímaríasee qímasee ámiqimasee misá aináinamánnisaaqa. Óo Timooti anée mi-ufáusa Yísuna ufara suqímaría maqánaki kéeqee maríasa naamúaqí-masee fuki faakí qía.

Pauroofa únna amaanufa qímaríasa aaquqímánnimaqóo úfafa.

³ Faiqí moó fannoo máq qínée qúnna ufana moo máu káqirúnna fídanoo karaambáiqqa ásauku mundírana Yísuna ánoona ufara qáoo qídanoo Ánutuna mapukíra ufa síaifa márídanoo káqirúnna ubeekáidanoo, miqí qímari fasiqafa sía moo áinaina qáfaidanoo kaqi narí afaaqa kái amooqídanoo miqídanoo. ⁴ Miqí qímari fasiqafa narí mandá írirananai káaqa káqikaa ufa óosana óosana ufara fífau raináidanoo tínoo taanóo rídanoo. Miqíra óosana fannoo faiqí ánaaseekina naríara naríara rairaiqírafa uqéeraidanoo ufa rukíarana faqa naráqi naráqira ufa faqa naríara naríara mandírana írimaríana faqa

maqee maqee tínoori maría ufa rainée máriana faqa uqéeraidanoo. ⁵ Faiqí akaqáusa áaqee maríasa nári ní faurunnoo únna qídaqa. Misá Ánutuna ufamáu fídaqa firaa munnimma aina maa-maqánasaa márararee qí-mariasa. Miqí qímariasa ánoona ufa síaisa, írirafa taikárausa mi-ufána qídaqa.

⁶ Dóo kúqaa Ánutuna ufa fannoo faiqí aináina faqaasara foora mánnisaidanoo. Faiqí moó fannoo káiqeefa Ánutuna ufa máree marífa quándaki narí maqee máree mari ainainnara dóo qíní qimana fée qí-mari fasiqafa aináinafaqa foora máridanoo. Miqí qímarunara Ánutuna ufa fannoo aináinafaqa fáikam-mamaqeera foora ídanoo. ⁷ Maasá maa-maqa maaqánaki faiqí ánaaqísaa nánee máree ániqiafana káqi samu ániqiafana. Maasá maa-maqa maaqánasaaqari fíqa nánee máree fuanáuree, káqi samumbuanáura. ⁸ Maasá qamunna faqa nárana faqa maasá qimana kái dóo máridanoo, dóo fee qímasee nifaaqa quqáaqa.

⁹ Moómoo ainaina munnimmara randéemariasa mandá nimaniranaki áqufidaqa. Nári moómoo ainainara munnimmara rímariafa náriqa fúrufarirana nídimarifa mifá maréeqeenoo nári ufaanaki nári náridaqa. ¹⁰ Munnimmara rímariafa mandáinaina óosana óosana mandáinaina óosana áreemarifa máridanoo. Akaqáusa óoqai Ánutuna ufa írimarusa munnimmara rídaqa Yísuna ufa minnísee náriqa ummaara óosana óosana marasaafanoo mi-ummaaráfa nári nímuqusa radámidanoo.

Pauroofa Timootinara ámudaanai qímasee andeeqáramau fúannee qu úfafa.

¹¹ Óo Timooti anée Ánutuna ufa írimarianafa mári-ananoo, anée munnimma áinainara randée maría iriranamau fímariasara faqa mi-manda ainainásara faqa eeráiriaqa. Ínnee nímuqaanai qímasee andeeqáranara faqa Ánutufara foora írirana faqa Yísunasaa mundírana faqa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa kísaaqasaa Ánutuna aanára afeekaikírana faqa faiqí ánaasee íreeda reendeenamandee kai qímannimirana faqa mi-ainainásara nímuqaanai qímasee máraaqa. ¹² Timooti anée Yísuna ufamau fídana narí ámani narí ámaniarara foora ámudaanai qímasee rákiranakiara foora úrinaaqareenana náaru náaru márirana marasáinanoo aníndi máriani, mi-andeeqara marira niránara Ánutufa aní áarameeqee minakí quqéeno. Óoqai anée Yísunasaa mundúfunafa anée moómoo nífusaa ámiqimmandee Yísunara kooroounáfa mári-

ananoo mi-karí Ánutufa mi-amanirána aní ámufa máriananoo.

¹³ Óo Timooti aiqáma ainaina áidoo nímmarína Ánutuna áfusaa faqa, Piratoona óorisaa kooroounafa ásauku mundírana Yísuna áfusaa faqa qinée aaquqímasee qímamidaqa. Yísuna ufa ásaana rúmaseenana aiqáma eedóo qímasee máraa, mi-maú fínana aní nírafa márirafa ánukarafa sía áaqarafa máriani. Miqí kai iná fífi ínana karaambáiqqa Yísufa narí qúmira áukuana paqúria. ¹⁵ Ánutufa ámiqirafa moodáa rakisirafa aiqáma úriqarararusa úrinaaqararafa aiqáma karaambáiqauqa karaambáiqqa mifá narí kai irisée andeeqára aukuanee qímaseenoo mi-aukuanná kai Yísuna aqíqáinanoo maí kafáa kooroománnimaqaanoo. ¹⁶ Ánutufa mifá kai sía faiqí undée írafa áaduma máriafa, mifá kai sía faiqí amana qáfaaqaira káqa qáranaki máriafa, sía moó fannoo miná qáfaida sía moó fannoo amana qáfaanoo. Miná áuqu uqéerarana faqa náaru náaru afeeka márirana faqa mináindi kai máridanoo. Kúqaa.

¹⁷ Óo Timooti anée aináinafaqaasa maaqí qímasee qímannimia. Ínnee aináinafaqaasa sía ínneeqa nifaaqa nímoqiaqa. Sía ínnee taikéemaria munnimmanasaa ínneeqa írirana mundúqa. Ínni Ánutunasáa kai ínneeqa írirana mundúqa. Mifá aiqáma ainaina áfaaramásee maasá qíqara raanífee ainaina qímmarinasaa kai ínneeqa írirana mundúqa.

¹⁸ Óo Timooti anée aináinafaqaasa mi-ufána qímannimisee maa-ufána faqa qímannimia. Sía moómoo munnimma ainaina márarara kai íriaqa. Ínnee faiqí ánaasee dadaaqíqqa ámiqira dadaaqirana dadaaqiaqa mi-dadaaqirána nímmariananaki aníki aináina moómoo foora máriannoo. Ínnee áfaariaqa ínneeqa aináina náida nímiaqa. ¹⁹ Ínnee miqíqqa moómoo innaarúnai qumíasana moómoo suqúsee marasée náaru kambíqainna aukuanee ínnee faakánaikiannoo. Miqóo ínnee kúqaa ámiqira márirana marasée márifaranoo.

²⁰ Óo Timooti qinée moómoo fasiqa anaasee aní ásaukuki quqásaanana anée ámiqimasee afapíta qumáara. Dapi ufa Ánutuna andeeqárufa sía minakí mári úfafa fúrufarira ufa raiqára ufa faqa akaqáusa moo áaqara ufara únna qímasee írirana faqaasa ufa fée qídaqa mi-ufásara aiqáma anée faqa misá faqa eeráiriaqa. ²¹ Akaqáusa mi-unna irirána faqaasa ufara dóo íridaqqee qínausa Yísuna ufasáa fímariaqooqari quqásee auáidaqa. Dóo.

Ánutuna áfaarirafa ínnee aiqámausaki máriani.

2 TIMOOTI

1 Ánutuna ufasáa ásauku mundírana Yísufa narí ufara diqiqoosá maqásaa fasiqa Pauroosa máridaqa. Yísufa náaru náaru márirana qíma afeekaikám-mandee qímiraree qímaqoona mifá naríki ásauku mundírana Yísunaki máridanoo maasá minakí óonu máridaqa mi-naaru marirána máraanaura.

2 Óo Timooti anée qiní qifaaqasáa qímaakuara foora márianafa qinée maa-akarána aní rúmamaqaidaqa. Maasá aiqámausa faqa aiqáma ainaina faqa níkoofa Ánutufa faqa maasá karaambáiqá ásauku mundírafa Yísufa faqa narí áfaarirana faqa ámuqusifanoo ní-fauarana faqa aundurái asoóarana faqa aní ámiyani.

Pauroofa Timootinara dúfi dúfi qídanoo poodúama-maqánau.

3 Qiní qikeekú qikaakú sía moo áinaina rafáaqafínau Ánutuna sándufamau ámiqimasee fídaqa maqee maqee Ánutunara innaaru qímariquau. Qinée faqa miqí kai másee misá naanna rámasee maqee maqee innaaru qídaqa aníara Timootinara dúfi dúfi qídaqa. Óo Timooti aní ánoofa Eeunisa námmarifa faqa aní ataatóofa Rooisa námmarifa faqa miqandá nóori kándamasee Yísunasaa ámiqimasee mundíqa máriqau. Maqee anée faqa miqandá naanna rámasee mi-oosanná kai máree mariana qinée írídaqa qáfáidaqa. Mi-iriráfa káqi aníki máriafaqa qinée írídaqa. **4** Qinée aní quqásee fúafannana qiníara anée ikiráqoonnanara qinée minára írídaqa qinée faqa aníara dídimarifaqa kásooqaqee aní qáfamaseeqa firaaqóo asasianáuranoo. **5** Qinée aníara firaaqóo eendáki faqa fáasaana faqa innaaru qímamaqaidaqa aníara dúfi dúfi qídaqa.

6 Minára qinée maaná qímamidaqa óoqai qinée sindímeera foora aní quqamáqaafananoo Ánutufa aní ámu afaaqooqana anée ámiqimasee rakísínana kúqua. **7** Ánutuna maraquna maasá qímufa sía mapáraairana rufiarana qímidanoo, miná maraquna fannoo afeekaikírana faqa faiqí ánaaseera ámuqusirana faqa qeeqá daundurái qímanasáa andeeqásee rakísirana faqa maasá qímidanoo.

8 Minára irisée maasá karaambáiqara sía asaurúa. Qinée Pauroosa minásaara karabúsaki márunnanara faqa sía asaurúa káqi paasóosamasee qímánnimia. Anée faqa miqí kai ínana Ánutufa afeeka amiqainá anée faqa Yísuna ámiqira fasaasa ufara káqi aupúrananaki kéeqaa.

9 Ánutufa maasá asumu máreenoo maasá dáaramásee maí ániannee qímasee qiní faiqí ánaasee uqanna máriaafaqée qídanoo. Sía maasá óosana moo

áinaina ámiqirana qáfeenoofau maasá asumu máreenoofau. Narí írirana narí áfaarirana minánnai kai miqínoo. Óoqai maa-maqa maaqána faqa innaarúna faqa sía maru aukuanna narí mi-afaarirána maasára narí ásauku mundírana Yísunasaa quqáqoofanoo maqee maa-aukuanná maasá asumu máree marífa ásauku mundírafa Yísufa maa-maqánasaa kooroomáfinoo mi-afaarirána maasá faiqí faiqi qíminau. Ásauku mundírafa Yísufa kúqirana aru taikáseenoo narí ámiqira fasaasa ufannái káqi márirana faqa náaru náaru márirana faqa koorooínoo máriafaqa máridaqa.

11 Qinée sía fífaú óosana óosana aupurarana karabúsaki máridaqaú máraidau, Ánutufa diqiqoofaqa maa-maqánasaa qinée miná ufa faiqí ánaasee naamúa qídaqa Yísuna ámiqira fasaasa ufa kooroománnimidaqa qímánnimúnnanara aupúrarana qeeqá qifaaqasáa máridaqa. Sía qinée minára qisaurídaqa. Qinée qeeqá írirana írira fasiqasaa mundúsauna máridanoo, qinée minára maaná ámiqimasee írídaqa, Yísufa narí afaaqóoqa qímuna sía kadíqaannoo mifá ámiqimasee dadaaqínnoo fífi ínoo narí qúmira áukuana paqúriannoo. **13** Óo Timooti qiní kúqaa ánoona ufauqa anée karaambáiqá ufara foora miná áfaqamaree fúa. Maasá ásauku mundírana Yísunaki kéeqafi márifanoo mifá Ánutuna saqárikirana faqa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa maasá qímidanoo anée minakí mária. **14** Ánutufa óosana óosana ámiqira írirana anísaa quqáqoona miná náaquqara máraquna fannoo aníki márina mi-afeekánannái mi-oosana oosana irirána ámiqimasee rakísia.

15 Óo Timooti anée maaná írimariananoo. Misá qiní Roomma máqannaa ruúmbeeqee karabúsaki quqásoofaqa aiqáma Asia máqa maaqakina qiní qíqoondi-uqa qiní minnísee quqásee sandámafiqau. Fikeerusafa faqa Qeeramookeeneesafa faqa miqandá faqa quqásee sandáqau. **16** Ooneesifoorusafa mifá kai sía qinée karabúsaki máriafricanara asaurínau. Roomma máqusai firaa taunna márufanoo qiní sía dauní paqúrinu aniréeno qiníara fíqu fáiqu fumánde randáseenoo paqúrimandee moómoo kari qiní dadaaqímarinuu. Qinée karaambáiqara mi-fasiqána áiku ásaukuara ámiqi ámiqi mánnisáannee qídaqa.

18 Qinée karaambáiqara narí qúmira faasaanasaa mi-fasiqánara áfauaannee qídaqa innaaru qídaqa. Qinée Eefeesusa máqusai máriafricanoo mi-fasiqáfa Ooneesifoorusafa firaaqóo qiní dadaaqíufa márifana anée Timooti anée minára írimariananoo.

Pauroofa Timootinara anée Yísuna ámiqira sundíara foo máriannee qinau.

2 Ánutuna áfaarirana dadaaqírana ásauku mundírana Yísunaki máriainainafa márinaqa maasá minakí máriananoo maasáindi máriannoo. Óo Timooti mi-afaarirana maraséenana minásaa mapukína mária. ²Qinée moómoo fasiqa ánaasee nífusaa ufa nímiáfannana anée faqa miná írimariananoo. Mi-ufáusa maramáreenana andeeqára fasiqauqasaa quqásainaqa misá qumáreeqa quandáfi niqoónausa faiqí ánaasee qímannimiaqeera.

³Anée faqa ásauku mundírana Yísuna rákira faiqiara foora máridana aupúraidana anée faqa kadáapirina fúa. Timooti anée rákira fasiqa óosana íria.

⁴Sundíauqa rákiranaki fídaqa sía káiqaesa mária mári-rana máridaqa náriqa aiqáma ainaina minníseeqa dóo rákira ainainará kai nóori faqa írirana minní kai ubeekámasee nári karaambáiqá áfusaa afeekaiká-maseenoo rákirara kai íridaqa. Timooti anée faqa Ánutuna saikákí fídana misá naanna ráa. ⁵Kafáa sandée maría fasiqausa óosana írimariana sía ufamáu sandé-nana taikára qóo óonu kásoomafinana sía feefaurú máreennaranoo Timooti anée faqa mi-ufamáu sandéera foora amanamásee qáfa. ⁶Sía moó fannoo fúkasaa nárana unakúsee náannoo. Nárana úmmaqi mari fasiqafa mifá kai indaarú unakúsee náannoo miná kadáapirirana ákiaqa máriannoo. Anée faqa Ánutuna saikákí kadáapirina fifi ínana náaru unakúseena suqáseenana néera foora innáranoo. ⁷Anée mi-ufána qúnnana irisáinanoo karaambáiqá fannoo dadaaqínana mi-oosanná írinnaranoo.

⁸Aneenná áaqooki ásauku mundírana Yísunara íria, mifá Dafidina áti kúqiranakiqari fíndifufa máridanoo. Miná ámiqira fasaasa ufa qinée qímannimi marún-nana miná koorooídanoo. ⁹Qinée mi-amiqira fasaasa ufána qímannimunnana aupúridaqa. Misá qiníara mandóosana máree marí fee qímaseeqa qiní qumáreeqa sáinandannai rumbá quqéeqa. Kúqaa qinée sáinandannai rumbáqa márida Ánutuna ufa fannoo sía rumbánoo máridanoo káqi idukínoo máridanoo. ¹⁰Qinée minára iriséeqa, Ánutufa rusandeesá-mumasee máreefandínna fasiqa anaaseesara irisée misá Yísunara íriaqeera óosana óosana mandáinaina aiqáma ainaina máraidaqa. Misá faqa asumu mári-aqeera faqa náaru aréenarana máraaqeera faqa mandáinaina káqi qeeqá qipatasáa máraidaqa. Mi-asumu marirána faqa náaru aréenarana faqa ásauku mundírana Yísunaki kai máridanoo.

¹¹Maa-ufáfa kúqaa máridanoo. Maasá Yísuna faqa kúqiqa miná faqa fíndifuauranoo. ¹²Maasá miná faqa afeekaikámande fifi inaqa maasá kásooqaqee miná faqa rakísirausa márianaura. Maasá minára qáoo qíananoo mifá maasára faqa qáoo qíannoo. ¹³Maasá miná ákaru qíananoo mifá kai amana kái andeeqásee máriannoo. Mifá sía amana narí óosana minnísee maasá mandóosanamau fúannoo, andeeqárafa kai máridanoo.

Pauroofa Timootina aakápanau, ámiqimasee aináini- annee qinau.

¹⁴Timooti mi-ufáusa aní Yísuna ufara suqímaría maqánaki kéeqee máriasa qímannimidana maa-ufána faqa Ánutuna áfusaa óori kándamasee aaquqímanni-maqa. Misá sía kai fífaufara ufara tinoo taanóo ríqa rairaiqiqa. Mi-oosanáfa sía ánoonaidanoo faiqí ánaasee kurídi maríafa mi-oosanáfa máridanoo ¹⁵Anée aneennára Ánutuna áfusaa anée afeekaiká-mandee máridana saiká máree máriananoo Ánutufa aníara maaqí qíanifeera óo maa-fasiqáfa ámiqim-mandee qiní saiká uqéeraidanoo qiní ánoona úfa ámiqimasee andeeqásee qímannimimarifa sía narí saikára óonumafi írinoo asaurúanifeera.

¹⁶Akaqáusa óoqai Yísuna ufakí máriusa óosana óosana fífaufara ufa uqéere maríafaqa anée minára eeráiria. Ánutuna andeeqárufa sía minakí mári ufana dapi ufa narí qímami narí qímamira fee qínnu-fana faqa fúrufarira ufara faqa anée minára rufíasee níanasaa fúa. Mi-ufáfa faiqí ánaasee Ánutufinnain-daraana maréeqee káqirúnna ubeekéemarifa máridanoo. ¹⁷Mi-dapi ufána qímannimimariasaa ufa fannoo fidíka namuanara foora firaaqóo amaqí náidanoo firaaqóo qáidanoo mi-dapi ufána miqí qífanoo firaaqóo qáidanoo. Miqíra úfa qímariasaa núqu Qimeenaiusafa faqa Fireetusafa faqa miqandá ánoona úfa qímaria aana minnísee únna qímasee aiqámausa kúqiranakiqari fíndifirafa óoqai taikánnoo máridanoo fee qídaqa. Miqíra ufannai Yísuna ufamau fímariasaa akaqáusa níkuamánnimíafaqa sáamuridaqa.

¹⁹Misá miqíra úfa fannoo sía amana Ánutuna ufa áruannoo, faakánara foora arufínoo sía kásiannoo. Mi-faakannásaa maa-ufána ákara rínoo máridanoo Karaambáiqá narí faiqí ánaaseera íridanoo. Yá faiqi anaasee fee naríara karaambáiqaindi fee qínafa mifá mandóosana ámeesuquseenoo andeeqára óosana máraannoo. Ánutuna úfa faakánara foora márina óosana miqí mminoo máridanoo.

²⁰Aináina faqaasa máaqaki qafee dísa káafaina píritaina óosana óosana máridanoo. Akaqána siruáannai áuqirafa máridanoo akaqáfa kóorannai áuqirafa máridanoo akaqáfa saqárinnaí áuqirafa máridanoo akaqáfa maqánnai áuqirafa máridanoo. Akaqána ámiqira difaaniki nárana saka faiqí nímmariafa máridanoo. Akaqáusa mandáikirafá kai madaapeenní máriafa máridanoo. ²¹Faiqí moó fannoo madaapeenní mári difaanifara foora máriafa narí ánukamásainanoo aináina saka néemaria difaanífa foora ámiqirafa máriannoo. Miqínanoo miná ákoofa maréeqee ámiqira saikaki quqáannoo.

²²Nímuqusa ánukarausa maqee maqee karaambáiqá áaraidaqa dadaaqíannee qídaqa anee misá faqa misá naanna ráidana kumaaráa mandáinainara nídiranara eeráiriaqa andeeqáranara afeekaikámasee áfaqaqa, Yísunasaa írirana rusírana faqa faiqí ánaaseera nímuqusirana faqa naunduráki asoóarana faqa afeekaikámasee áfaqaqa.

²³ Fúrufarira ufa, dapi ufa rainárafa mináúqara eeráiríaqa. Miqí qímariasa aiqáma kari áanooqiranaki áqufidaqa. ²⁴ Ánutuna aináinira fasiqa fannoo sía ufa raináinnanaki kéeqaani. Mifá aiqámausara reendeená-mandee íreedá kai qímannimiani mifá ámiqimasee íreedá kai fifímmasee Ánutuna ufa naamúaqiani. ²⁵ Mifá íreedá kai miná ufara qáoo qímariasa andee-qánnimaqáani. Mifá miqínanoo ábee Ánutufa dadaaqiannoo fee misá quándaki ánoona úfai ubee-keefáranoo fee. ²⁶ Sadannafa narí ufaanaki mara ári-noo narí íriranamau quqásooafaq fímaruafaqa misá ánoona ufasáa ubeekáifanoo narí íriraqa kambíqafinaqa Sadannana ufaanakíqari arurudúku fifáranoo.

Pauroofa taikára aukuanara Timootina qímaminau.

3 Óo Timooti anée maa-ufána áaqoo íria. Taikára áukuana mandá áukuana afeeka aukuanara mári-annoo. ² Mi-aukuanná mi-kamúqoo faiqí náriara kai íri-faranoo káaqa aináinara rímarifaranoo, náriara firaaqóo ufa qímarifaranoo, firaaqóo náriara nári nimooqímarifaranoo, misá mandúfa faiqí ánaasee qímannimi márifaranoo, misá nári nínausa níkausa ufa rukíeefaranoo, misá nímira ainainara sía dúfi dúfi qifáranoo kai máreefaranoo, sía Ánutunara írifaranoo mána mána káimmifaranoo. ³ Sía faiqí ánaasee reen-deenáma nímaqeefaranoo. Sía faiqí ánaasee ní-faueefáranoo. Misá moosára múnuqi míniqifáranoo. Káaqa faiqí nárimarisa káasau fainiara foora káaqa faiqí nárimarifaranoo. Misá andeeqárausara fídi-aqaammifaranoo. Misá káaqa faiqíara ueeqée maríasa misá írirana síaisa káqi minakí rakéemasee fímariasa misá káaqa nári nimooqíqa nári núqu uqéeree maríasa. Misá níqaara rée mari ainainnara kai ríqa Ánutunara sía rifáranoo. ⁵ Misá amaana ufa sía írifaranoo nipatakái qumáreefaranoo, ánoona ámuqusakinaana sía qumáreefaranoo. Timooti anée miqí maríasara eeráiramándeé níanaí mária.

⁶ Misákíqari akaqá fasiqauqa náriqa únna amaana ufa qianéera fúrufari maría anaaseesa mandóosana máree marú anaaseesa máaqaki óonureeqa únna amaana ufa qímannimiseenoo misá afapíta qumáreenoo misá firafáikinoo máriafaqa mi-írirána síai anaaseesa nári óosana óosana mandainaina ní-dudusaa aruqaafanoo ínnee dóo mi-maú kai fuaqée qifaqa mi-maú kai fídaqa. ⁷ Miqímari anaaseesa Ánutuna ufa ánoonara maqee maqee óosana óosana amaana ufaki randáidaqa sía ánoona paqúridaqa. ⁸ Óoqai Mooseefa Isipa máqusai Faraona ásaukukinaana Isaraee máqannaasa idukúmaree fuanéera qufanoo Faraona afunee fásíqaqanda núqu Yaneesafa faqa Yambareesafa faqa miqandá Mooseena ititá amaqáqau. Mág maqee mária unna amaana ufana qímariasa misá miqandá naanna ráidaqa, Ánutuna ánoona ufa ititáidaqa. Misá Ánutuna ánoona íriranara kadíqaidaqa óorudupidaqa misá mi-íriráfa kúqiara foora inóo máridanoo sía kásidanoo. ⁹ Óoqai Mooseena áukuana Yaneesasa Yambareesasa miqandá fúrufarirana aiqámausa qáfamasee misá ufa

minnísaqau. Mág maqee mária unna amaana ufana qímariasa aiqáma sía misá ufa írifara, misá fúrufarirafa akooqóo máriafaqa minníseefara akaqáusa kai íri-faranoo.

Pauroofa taikára naamúaqira ufa Timootina qímaminau.

¹⁰ Óo Timooti anée sía miqí maríanafa anée qini naamúaqira ufamáu kai fímariana qini óosana máree márianafa qinée fímarunnaqoo kai anée fímariananoo qinée Yísuna ánoona ufamau fímariafannana anée qíqafonafa máriananoo Ánutuna saikásaara dárúafaqa sía rakéemasee minníseeqa reendeená-mandee káqi miqóo márunana anée qíqafaananoo. Qinée faiqí ánaaseera qímuqusi máriafannana anée miná faqa qíqafonafa máriananoo. Qinée kísaaqasaa Ánutuna aanára afeekaikírana anée qáfaananoo. ¹¹ Qinée Ánutuna ufasára dárirana faqa aupúrarana faqa máreemarúnana anée qáfaananoo. Qinée Antiooka máqusa faqa Ikooniumma máqusa faqa Ristara máqusa faqa mi-maqusánakiaqa fímariafanaqa misá dáriqa fímaruafaqa firaaqóo aupúraqa fímariafana. Anée minára faqa írimariananoo. Karaambáiqqa fannoo mi-ainainnákinaana qini asumu mara quqásooafaqa máridaqa.

¹² Aiqáma maqásaa qaraasa ásauku mundíranasaa írirana rusíseeqa miqóoqari Ánutuna andeeqára óosana máraifaqa náriana aupúrarana máreefaranoo. ¹³ Mandóosana máree maríasa faqa únnaqi maría fasiqausa faqa nári mandóosana máraqa fídaqa ootúpaqa fídaqa miqíqa fifi ífaqa firaanáikifaranoo. Misá akaqáusa níkaru qiafaqa kafáa misá quándaki nári faqa níkaru qifaranoo. ¹⁴ Óo Timooti anée sía misá naanna réemariananoo. Qinée Ánutuna ánoona úfa aní aamúaqíafannana ámiqimmandee qumároonnana mi-maú kai ámiqimasee fúa. Anée yánasaaqari fee Ánutunaindaraa ufa írira óosana máreenanee. Dóo miqíkaimmásee mi-fasiqáfa indée kai ínana náaru náaru miqí kai ía. ¹⁵ Óo Timooti anée ánaaqisaa Ánutuna náaquqara ákarakinaa ufa írimarianafa máriananoo anée minára faqa íria sía aunúa. Mi-naaquqara akararufáfa asumu máriara írirana aní ámi-annoo. Mi-asumu mariráfa ásauku mundíranaki máridanoo.

¹⁶ Ánutufa qímannimufaqa ákara rúmaqoo úfafa máridanoo Ánutuna ufa qímannimimária fasiqausa miná qumáraifanoo minakínaa úfa fannoo nári naamúaqiannoo nári áaqaranara qáoo qiannoo, nári eendaándirana andeeqáannoo nári andeeqásee fírana naamúaqiannoo. Miqí qímasee Ánutuna ufa qímannimimaria fasiqausa andeeqásee amanaikínaqa Ánutuna saiká óosana óosana uqéeraqa.

Pauroofa faiqí ánaasee qímannimira óosanara Timootina qímaminau.

4 Óo Timooti qinée Pauroosa Ánutuna áfusaa faqa ásauku mundírana kúqirausa faqa káqi máriasa

faqa aaquqímannimaqee marína áfusaa faqa dóori kándamasee aní faqa aaquqímamaqaidaqa. Yísufa kaifáa kooroomáfi aiqámausa rakísianinnanara iriséeqa aní aaquqímamaqaidaqa. ² Anée Yísuna ámiqira fasaasa ufara faiqí ánaasee qímannimia, narí qánáa fee káqiqoo fee sandanáina qímasee qímannimia, anée misá íriaqaa iaqée qímasee qímanniminaqa misá íriaqa anée mandóosana máree maríasara qáoo qia, anée faiqí ánaaseera nifeeqáraidana poodúa. Anée ubiqáfi sanaasamásee faiqí ánaasee qímannimia.

³ Qúsasaa sía ánoona úfa naamúaqirana írifaranoo misá nári mandá nídímari ainainna kai áfaqee fídaqa nári náaqookinaa manda irirana naamúaqímariasa misáúqa kai moómoo nífiqasee ínnée mi-manda iriráusa kai qímaqímiaqee qifáranoo. ⁴ Misá ánoona ufara nímeesuqesée kai fífau úriara kai náaqoo rammatiní ímariasa. ⁵ Timooti misá miqímarifana anée aneenná kásoomambi ubiqáfinana misá aní áríranee aupúraranee ámimarífana káqi kai fúa. Ámiqira fasaasa ufa naamúaqira saika maqee maqee márana fúa, anée aneenná aiqáma saikaki márídana Ánutuna aináinira faiqi márídaqee qímasaidana márana fúa.

⁶ Óo Timooti anée íria dóo qiní fidíka ruqíqa qímaqéefandinnafa dóo aní márídanoo. Dóo qúsasaa misá qiní dárífaqa qinée maa-mariránakiqari dóo taikásee fífuanáuranoo. ⁷ Dóo qinée ámiqira rákiranakiara foora rakumáree úriqaramáfiara foora máfiqa. Dóo narí ámani narí ámanira sandáranaki qímu-daanáiqímaseeqa sandáqa aníifaqa dóo taikáranapaqúriqa. Qinée Ánutuna ufa faqa márírana faqa andeeqásee qumáree sandéeqa taikárananirée paqúriqa. ⁸ Dóo maqee sandáida úriqaréemariasafeefaurú qiníara deedaqinóo márídanoo. Karaambáiqaa andeeqásee ufa nímmarifa qúmira faasaana andeeqéemaríasaa qafee qiní qíkíaaqa afisúannoo. Mi-karí sía qiní kai qímiannoo, moómoosa minára nídímarisa miná koorooíranara áfeesidaqa nídímarifaqa áfeesimáriasa misá faqa nímiannoo.

Pauroofa Timootina qímaminau, qiní qamunna papiqaa máree míni qímia.

⁹ Óo Timooti anée káqi káqi mindári anirée qíqafaa. ¹⁰ Deemasafa maa-maqa maaqánakinaa ainainara káaqa rídanoo qiní minníqiseenoo dóo Teesaroonika

máqusai fínoo Kareeseenasafoa dóo Karatia máqa maaqai fínoo, Titusafa Daramatia máqa maaqai fínoo. ¹¹ Rukaafa sía rumbáranaki márifa káqi márifa mífá kai qiní faqa márídanoo. Anée Marikoona áfiqee míni-sainanoo Ánutuna saiká qiní dadaaqíani. ¹² Tikikusafa qiní faqa márína qinée dóo aqíqáunanoo Efeesusa máqusai fínoo. ¹³ Qiní suara qamunna Tarooasa máqsai faiqí moo áuqu Karapoosána máaqaki quqáqaafannana anée áninana áimaree ánia. Qiní papiqauqa faqa qiní ákara papiqa faqa áimaree míni qímia.

¹⁴ Areesandeerafa mífá qáinna faqa koopáa faqa áuqímarifa mífá narí mandóosana máreenoo qiní firaaqóo mandáikamáqimaqeenoo, mífá firaaqóo maasá qímannimira ufara ákooqaidanoo anée faqa firaaqóo minára eeráiria. Ánutufa miqímarina ákiaqara árírana miná ámiannoo.

¹⁶ Qinée Roomma máqanna kóotaki indaarú kámu máriafananoo sía moó fannoo qiní dadaaqinuu aiqámausa qiní quqáqisee sandámafufaqa qeeqáraa kai kóoti máriqiafana. Qinée Ánutunara sía miná ákiaqara nímiannee qídaqa. ¹⁷ Misá fufanóo Karaambáiqaa kai qumeé qiní poodúqee márufaqa qinée kóotaki kíkíqamafi Yísuna úfa aiqáma ámiqímasee ánaamuru aiqáma qímannimíafanaqa íriqau. Miqímasaafananoo Ánutufa káasau aandau óokinaanára foora qiní rafíeenoo foora inau. ¹⁸ Karaambáiqaa fannoo óosana óosana mandáinainakinaana qiní maréeqeenoo narí innaarúna ququsaki ámiqímasee quqáqísáannoo. Miná aréenarafa náaru náaru máríani, kúqaa.

Pauroofa nímandoo úfafa.

¹⁹ Anée Pírisikira námmarifa faqa narí afaaqi Akuiraana faqa nímandaa, Ooneesifoorusafa faqa narí faiqi ánaasee faqa nímandaa. ²⁰ Erasatusafa Koorinti máqusai miqóo kásooinoo márínau Tarooofimusafa aurímarufaqa Mireetusa máqusaki quqáqiafana.

²¹ Suara áukuana ániannoo anée náaree amanamásee qáfeenana ánia. Eeuburusafa faqa Pudeenasafa faqa Rinusafa faqa Karaudiafa faqa maaqóo máría qíkaqaafasaasa faqa aiqámausa Timooti aní ámandaidaqa.

²² Karaambáiqaa maraquna fannoo aní faqa máríani Ánutuna áfaarirafa ínni aiqámausa faqa máríani.

TITUSA

1 Qinée maqásaa fasiqa Pauroosa Ánutuna aináinirannai diqiqoosá máridaqa. Ásauku mundírana Yísuna ufa aníndiri írimarunausa máridaqa Titusa anímma ákara rúmamaqaidaqa.

Rusandeesámumasee Ánutufa qiní qumáreeqeenoo narísaa mundímariasara mapukú nímaqaaneera qifaqa ufa nímdaqa. Ánutufa qiníara misá maréeqee Yísuna kúqaa ánoona firaa iriranaki mara quqáannee qifaqa miqídaqa. ² Mi-kuqaa iriráfa náaru náaru máriranaki fifándinnanasa mundínoo mári írirafa máridanoo. Ánutufa sía únna qímarifa ánoona ufa qímarifa náaru márirana maasá qímiraree qinau. Óoqai maa-maqa maaqáfa sía máru kamuqoo mi-kamúqoo ká-sooqaqee maasá qímiraree qíma afeekaíkinau. ³ Mifá óoqai náaru márirana kásooqaqee qímiraree qunára dóo maqee maa-fasannái andeeqára aukuannee qí-maqaoofa miná ánoona Yísufa maa-fasannái dóo kooroo ínoo máridanoo. Ánutufa maasá mandáinainakinaana qumáree marífa firaaqóo qímaqimina mi-ufána qímannimidaqa.

⁴ Titusa qinée aní qímamiafannana anée aneenná írirana Yísunaki quqóonafa máriannanara qinée aníara qiní qímaaku fee qídaqa aníndiri Yísuna íriranamau fímarunnanaki kéeqee marunnanara maa-akarána aní rúmamaqaidaqa. Yísufa ásauku mundírafa maasá asumu máree marífa máridanoo. Mifá faqa miná ákoofa Ánutufa faqa narí áfaarirana faqa narí asooárana faqa aní áaku amaqáni.

Pauroofa Titusana aináinianeera óosana aakápanau.

⁵ Qinée úfaasu Kareetee áfumaki aní Titusana máfi áiseeqa fíqa. Aníndiri miqóo máridaqa moómoo ainaina sía andeeqáranaki aní máfi áiseeqa anée miná andeeqáa. Anée maqúsa maqusa Yísuna ufa írimariasasaa rakísirausa paqúrimasee misá rakísirausaikia. Miqíanneera faqa aní máfi quqéeqa.

⁶ Qinée Pauroosa aamúaqira ufa indaarú qímami-afannana Titusa anée sía aunúa dóo miqóo kai fúa. Qinée maaqí qímasee qímamiafannana anée faqa maa-ufána qímanniminaqa misá iriséeqa máraaqa. Yísuna ufa írimariasasaa rakísirausa sía moo áaqarafa misáki máriani. Andeeqárausa kai máriaqa, moodáa anaasee faqaafa máriannoo. Miná faiqi námu Yísuna ufa írimarinausa máriaqa sía kaukaata qímarinausa máriaqa, sía ufa rukíee marínausa máriaqa. ⁷ Yísuna ufa írimariasasaa rakísirausa Ánutuna aináiniranasaa rakísirausa márianara sía moó áaqarafa misáki máriaqeeera qídaqa. Misá sía áanooqirausa máriaqa. Sía

qúsasaa rákimarinausa máriaqa. Sía nammári ná-masee fúrufari maríasa máriaqa, sía dauní rákirana uqéerarausa máriaqa, sía aináina munnimmara káaqa nímuqusirausa máriaqa. ⁸ Yísuna ufa írimariasasaa rakísirausa áfaarimariasaa faqa kásimariasaa faqa mi-marirána márinausa kai máriaqa. Misá andeeqáranara kai rímariasa máriaqa. Misá nári naundurá faqa nimanara faqa írimarinausa máriaqa. Misá andeeqárausa faqa ánukarausa faqa nári márirana andeeqásee mári-faqa máriaqa. ⁹ Yísuna ufa írimariasasaa rakísirausa misá ámiqimasee Ánutuna ufa aníndiri qímannimi-afannana irisée qumáree marínausa máriaqa. Misá Ánutuna ánoona ufannai poodúqainaqa akaqáusa áaqara ufa qínausa iriséeqa quandáfi andeeqásee nári mandá óosanara qímannimiaqa.

¹⁰ Titusa anée saikí maríanna maqusanakinaa fasiqa anaasee moómoosa Yísuna ufa irisée quándakifaqa nóori rumbára ándaama aanna rée maríasa máriafaqa maaqandá ufa rukíasee moómoosa faqa nífiqeeqeenoo káqirunna ubeekáidaqa náriqa mandóosanara qímannimiae qídaqa. Yuda máqanaasa káaqa miqí maríasa máridaqa nári ufakíqari Yísuna ufasáa mundúseeqa quándaki nári faqa akaqáusa faqa nífiqamaree káaqa káqirunna ubeekée maríasa máridaqa.

¹¹ Misá ufa taikáni fee qídaqa. Misá faiqí narí ánaaqa faqa narí faiqi námufaqa maréeqeeqa munnimmará kái iriséeqa nisaurúqaana óosana óosana mandáinainaki quqéemariasaa máridaqa.

¹² Moó Kareetee máqannaasi fasiqa fannoo náriqa ufa qídanoo ákara rímaru fasiqa fannoo óoqai kúqufa maaqí qímasee narí máqannaasara qímasee ákara rí-nau. Kareetee máqannaasaa maqee maqee únna ufa qímariasa máridaqa, káaqa mandóosana máridaqa fainíara foora ímariasa máridaqa. Kudikí maríasa káaqa nárana moómoo néemariasaa máridaqa.

¹³ Qinée Pauroosa minára maaqí qídaqa. Mi-fasiqáfa narí máqannaasara dóo kúqaa miqí maríasee qinau. Titusa anée faqa minára irisée kooroomásee rakéemasee nimambainá qímasee áranaiqi qímannimia. Miqí qímasainaqa Kareetee máqannaasaa sía káqirúnna fuaqa Ánutunasaa saqárikirafa afeekaikámafi máridaqa ánoona ufasáaqari quándaki únna ufa qímariasa naakápaifaqa sía misá naakáparana íriaqeeera. ¹⁴ Yuda máqannaasi úri ufa faqa ánoona ufa minnísee maríasa sánda ufa faqa sía íriaqeeera nimambainá qímasee qímannimianneera qímamidaqa únna ufa minnísaaqéera. ¹⁵ Qikairí síaisa aiqáma ainaina qáfamaseenoo minakínaa mandá óosana sía irirai minakínaa ámiqira óosaná kai qáfamasee minára asasi-

danoo. Nári maraquna kúqiraua nári márirana írirana putaa írausa ánoona ufara sía fee qímasee aiqáma ainainara mandáikinoo máridanoo fee qídaqa. Misá náriara maasá Ánutunara íridaqqe qímariasa. ¹⁶ Ámiqi maríasa anirarisámeeqqe mandáki quqéemaríasa misá nári nóokiqari maasá Ánutunara íridee qíma-saidaqa quándaki nári áuqqe maría ainainafa moomáú fímarifaqa maasá qáfamasee únna qídammiafoo qídaqa. Faiqí ánaaseera fídiqaaímariasa ufa rukíee maríasa mi-manda fasiqáusa máridaqa. Ámiqira saikara sía amanaikí maríasa máridaqa.

Pauroofa faiqí ánaasee firaasá naakápaqqe ufa qí-mannimianau.

2 Titusa dóo misára qíqa maqee aníara qianáura. Anée Ánutuna ufa amana kai qímannimidana miná márirana amana kai Kareetee máqanna faaiqa ánaasee qímannimia.

² Faiqí firaasá maaqí qímasee qímannimia. Írirana faqaasa máriaqa, nóori kándamasee máriaqa nári naundurá nimanara ónumafi írimarinausa máriaqa. Nári Yísuna saqárikiranasaa mundúfi máriaqa. Naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusirafa máriani. Sía típuqi maríasa naanna rámassee máriaqa reendeenamandee ubiqásee maríasa naanna raqá máriaqa.

³ Ánaasee firaasá faqa miqí kai másee maaqí qímasee qímannimianaqa, misá márirana ánkara anaasee kámmambiqá máriaqa, misá moosára nifai sánduri maríana sía miqíqa, sía mandá nammarrinnai nídudusaa áruaqa. Misá fúka ánaaseeuqa ámiqira óosana uqannífiqqasee naakápamásaifaqa misá nári nifaaqiara ruaqéera nári faiqi námuaara faqa ruaqéera. Misá nári naundurá nimanara íridaqa máriaqeera. Misá ánkara anaasee máriaqeera misá ámiqim-mandee nári nifaaqi faiqi námu qumíasana aináinasaa rakísiraua máriaqeera. Misá áfaaridaqa ámiqi marí-nausa máriaqa. Misá nári nifaaqmaaká ufara eedóo qímarinausa máriaqeera Titusa anée qímannimia. Misá miqíqa márifanoo akaqáusa ani nínadfeeqa sía Ánutuna ufara mandáinainee qiaqéera.

⁶ Titusa anée miqí kai mándee kumaaráa faqa maa-ufána qímannimianaqa, misá faqa nári naundurá nímuqusa ámiqimasee máriaqa.

⁷ Anée aneennára faqa aiqáma ainaina ámiqim-mandee márinaqa misá aní qáféeqa miqímandee máriaqa. Anée kúqaa uqanna óori runúsee máridana misá naakápamásee qímannimia. ⁸ Anée mapukírufa kai qímannimianaqa sía quandáfi aníara fífau fáafau ufa qíífoo qifáranoo. Anée mapukíra ufa qímannimianaqa aníara níkoqqe maríasa aní namuqáa faqa kaukaataqíra ufa qiannéera miná óosanara randéeqa nisaurífaranoo.

⁹ Dóo aníara qíqa maqee feefaurúara aináini maríasara qianáura. Feefaurúara aináinimária fasiqausa anee maaqí qímasee qímannimia. Misá nári rakísiraua ufara sía rukíaaqa eedóo kai qiaqa. Nári rakísiraua asiaqéee áinainakaimmiaqa. Misá nári

rakísiraua ufa sía áti raqánnímiaqa. ¹⁰ Misá sía nári rakísiraua aináina qúmmuariaqa. Maqee maqee ámiqira óosana kái máree máriaqa aináinira faiqiuqa andeeqásee márifanoo misásaa rakísirafa misáki afaaqa quqásee máriani. Aináini maría faiqisa miqí-mandee ámiqimmandee máridaqa aiqámausa Ánutunara maasá innaarúnai asumu márirana nímmarifa miná naakáparanara ámiqirane qímasee maasá faqa márararee qiaqa. Miqínoo márinara maa-kamúqoo Ánutuna áfaarirana kooroómminoo máridanoo. Minánnai aiqáma máqannaasa innaarúnai asumu márirana nímirafa dóo kooroómminoo máridanoo.

¹² Ánutuna áfaarirafa maanára daakápaidanoo. Óosana óosana ainaina sía Ánutufinnai ubeekanóo mári ainainnara minnísaaqqe qídanoo. Maa-maqá-nasaaqaraa áinainara káaqa rímariana nímuqusirana dóo quqáqqe qídanoo. Maasá maa-maqánasaa márunnaqoo qeeqá qimanara qeeqá daundurára iriséeqa aiqáma ainaina sía máraa qee qídanoo. Ánutuna áfaarirafa maa-maqánasaa márunnaqoo maasá nírana márirana kúqaa kai qiaqéee qídanoo. Maasá maa-maqánasaa máridaqa Ánutuna fooqáa márirana qiaqéee qídanoo. ¹³ Maasá miqíqa fífi íqa Yísuna innaarúnaindari kooroóira faasaanara asasammásee maaqóo áfeesida máriaqqe qídanoo. Mi-faasaanná maasá Ánutufa, maasá mandáinaina númoo arusée innaarúna asumu márirana nímmianinafa, Yísufa, Ánutuna ásauku mundírafa, firaqa kaaqa qaranakiqari, qúriqararanakiqari kooroóinnoo. ¹⁴ Mifá maasá kúqirana naríara maraséenoo maasá sía máraaqeera maasá kúqiranaki mifá kéeqanau. Sía fífau qúqin-au. Maasá qeeqá mandáinainakinaana maréeqeenoo maqee kámuqoo narí káaqa qára andeeqára fasiqa anaasee kámmannimaqaaneera kúqin-au. Maasá mináindikuaqanna iaqéera, maqee mária kamuqoo ámiqira ainainá kai maasá áruqarara rímariasaikámma fuaqéera kúqin-au.

¹⁵ Titusa anée mi-ainainná maqee qinée qúnna áinainna faiqí ánaasee naakápa. Ánutufa aní qímmánara sía rufíaa. Afeekaikámasee qímannimia. Aneenná afeekaikámambinana fuki faakí qídana ámiqira óosana andeeqára óosana máraaqeera qímannimia akaqáusa mandóosana máreefoora qáoo qía. Aníara mandá faiqi fee káqikaa faiqi fee qifoora, Ánutuna ufasáa afeekaikámafinana andeeqásee qímannimianaqa sía miqíqa.

Pauroofa Yísuna ufa írimarusa andeeqára máriranara naakápanau.

3 Titusa anée maa-ainainnára faqa maqee maqee Kareetee máqannaasa náaqoo áuqaina íriaqa. Misá kaamána rakísirausara maasá úriqararausee qímasee eedóo kai qiaqa. Aiqáma misá ámiqira ainainiranara qífaqa kási kási kái iaqa.

² Maa-ainainnára faqa qímannimia. Misá sía mandúfa moonára qiaqa. Misá reendeénira óosana faqa aqoondikira óosana faqa kai máraqa nuaqa. Misá

aiqáma fasiqa ánaaseera reendeenámandee kai aiqáma ainaina iaqa.

³ Óoqai maasá faqa misá naanna ráidaqa, fúrufari-aafanausa máridaqa, ufa rukiée maríafanausa máridaqa, maasá káqiruna ubeekéeaafanausa máridaqa, maasá faqa daundurákina qídudusaa árirafa qiqá qifaaqa rumbéusa idukúqoosa máridaqa, maa-maqá-nasaa ámiqi ámiqira ainaina fannoo maasá rum-béusa maasá faqa aiqáma aukuana qífaí sánduri-aafanausa máridaqa, mooná ainaina qáfaafananoo qí-muqusidanoo qímukéusa máridaqa, maasá faqa moosá níndafaafananoo fídiqaamma nímaqee maríafanausa máridaqa, misá faqa maasá qíqáfoofanoo miqíkai ínóo fídiqaamma qí-maqeemariqau. ⁴ Ánutuna maasá asumu máraaninafa narí áfaarirana faqa narí ámuqusiranannai faqa akoomáseenoo miqóo mifá maasá únnaqira mandá ainainakinaana maréeqeenoo káqinni quqán-nisanau, mandá ququsaki máriafannana. ⁵ Sía maasá ámiqira saikafáú Ánutufa qáfamaseenoo miná ákiaqarau maasá asumu máranau narí ámuqusiranannai kai maasá asumu máranau. Kaifáa ánaaqi ánaaqi kámmafirana mifá nammáriara foora maasá findaukáman-nisanau. Minánnai Ánutufa maasá asumu máranau.

⁶ Ánutuna náaquqara andeeqara maraquana fannoo Yísunannai maasá asumu máraaninnasáaqari maasá únannai ánidanoo firaaqóo maasá dáakuqimaqaidanoo. ⁷ Miqúnara Yísuna áfaariranannai kai maasá Ánutuna áfusaa andeeqárausaikiqa máridaqa náaru náaru márirana máridaqa, asasídaqa áfeesídaqa máridaqa.

⁸ Mi-ufána ánoona ufa kai qímamidana aninná írirafa minásaa rusímari úfafa máridanoo. Titusa qinée Pauroosa maa-ufána faqa aní qímamígnana anée Ánutuna ufa írimariasas qímannimia. Misá sía fífau fáafau úfa kai ída máriaqa. Misá aiqáma kari andeeqára ainainirana ki máridaqa áuqaaqeera qímanniminaqa maqee maqee minakí kai máriaqa. Mi-ainainiráfa aiqáma fasiqa ánaasee dadaaqí marífa máridanoo, anée miná uqéerasee afeekaikía. ⁹ Anée Ánutuna ufa nímidana naráfumau naráfumau qínnanaki sía minakí áqufua.

Sáina áaduma máriani. Moó fannoo narí akeekú akaakú óosana oosana ufa qínafa sía anée minakí áqufuani, anée káqinni mária. Mooseena sándufasaara tínoo taanóo ríqa rákinausakina minakí faqa anée sía áqufua. Maa-ainainná áuqeemarinakina sía ánoona fáina fífau dapi ainaina áuqee márinannaki sía minakí áqufua.

¹⁰ Ánutuna ufa qímariasakiqari moó fannoo mandóosanara sandanáinai qímarinnana qaara kari kái aaquqíra ufa qímamia. Kafáa fée qínana dóo miná ámeesa uqamáqaa. ¹¹ Miqí marí fasiqana írirafa fúru-farirafa máridanoo. Miná mandóosana fannoo miná áaqarana koorooídanoo narí faqa narí áaqaranara faqa íridanoo.

Pauroona ákara áti rafáaqafíra ufa.

¹² Qinée Pauroosa Arateemasana fee Tikikusana fee anée máriannaqoo niqiqáana aní saikásaa óonu rakísifana anée Nikoopoorisa máqusai káqi káqi fúa. Suara úqi mari áukuana qinée Nikoopoorisa máqusa óonu márianauree qídaqa. Anée amanaikínana miqóo óonuree qiní paqúria.

¹³ Anée Kareetee máqa maaqai káqi máridana Seenaasifa írirana akoofása márufa faqa Apooroosifa faqa nári fínnannai fífana anée faqa miqandá dadaaqía. Moo áinainara miqandá sáruqifana káqi mara nimisée dadaaqínaqa ámiqimasee fuaqa.

¹⁴ Maasá níqoondi Kareetee máqannaauqa sía nísauku raqándaamásee máriaqeera naamúaqiaqa. Misá maqee maqee maqásaa ánoona aináinirana kási kásida niqóónausa faqa dadaaqí márinanaki máridaqa nári ánoona ainaina áuqee maríanaki faqa máridaqa akaqáusa niqóónausa náida nímiaqeera qímannimia. Miqímasainaqa misá saiká sía fífau irairaaíani ánoona kai kambíqaani.

¹⁵ Aiqámausa qiní faqa mária fasiqausa aní Titusana ámandaidaqa. Yísunasaa mundímariasas anée márianannai máriasas maasára rímariasas anée misá faqa nímandaa.

Ánutuna káqi nímirafa ínnisaa faqa máriani.

FIREEMOONA

(Fireemoonafa aináina faqaafa Yísuna ufa írimarufa márinau. Mifá nári miqóoqaraasa óosana maraséena faiqí akaqá kudi fasiqauqa feefaurúmasee narí aináiniranaki quqáqoosa máriqau. Misákiqari moó fannoo miná áuqu Ooneesimusafa máriufanoo moo déedeeepamaseenoo dárifoo qímaseenoo quqásee Roomma máqusai sandánau. Pauroofa karabúsaki Roomma máqusai márunnai finau. Óonuroofanoo Pauroofa miná paqúriman-deenoo Yísuna fasáasa ufa qímamufanoo irisoofofanóo Pauroofa pása ákara rúmamisée aqiqoofanoo kafáannai Fireemoonafa narí úriqararafa márunnai finau. Pauroofa Ooneesimusana dadaaqídanoo maaqí Fireemoona ákara rúmamaqánanu.)

1 Óo Fireemoona qinée Pauroosa Yísuna saiká ufasáara Roomma máqanna karabúsaki márunausa máridaqa Timootifa maasá qíkaqa sía rumbáranaki márifa káqi márifa qiní dadaaqifaqa aní Fireemoona pása ákara rúmamaqaidaqa.

Maasá qíqoondi moodáa ainainiranaki máríanafa Fireemoona aní faqa Yísuna ufara aní máaqaki suqí maríasa faqa maasá qísokifa Afiaa námmarifa faqa maasá Yísuna ufasáara moodáa rakiranara fooráki márifa Arakipusafa faqa ínna aiqámausa ákara rúman-nimaqaidaqa.

³ Ánutufa maasá qíkoofa faqa karaambáiqá ásauku mundírafa Yísufa faqa Ánutuna áfaarirana faqa narí naundurá asooárana faqa ínna nímiyani.

Pauroofa Fireemoona andeeqára óosanara amooqídanoo asasídanoo.

⁴ Óo Fireemoona qiní qíkaqa qinée aiqáma kari aníara Ánutufinnai innaaru qídaqa dúfi dúfi qídaqa.

⁵ Anée karaambáiqá Yísuna saqárikiranara faqa Ánutuna ufa íri maríasara áidimáriannanara faqa maqee maqee íridaqa aníara dúfi dúfi qídaqa.

⁶ Qinée aníara maaqí qímasee innaaru qídaqa. Maasá ásauku mundírana faqa moodáa aanna fímarisa ámiqi ámiqirafa firaafá máridanoo, anée maqee maqee akaqáusa faqa Yísuna ufa náida nimiséenana anée maqee maqee mi-amiqi amiqirána ánoonara íria-neera aníara innaaru qídaqa. ⁷ Óo qiní qíqoondi qinée aní óosanara íriqa, anée Ánutuna ufa írimariasara ámuqusímarífana ámiqi ámiqidana asasírana ními-máriannanara qinée minára iriséeqa qinée faqa asasírana firaaná faqa poodúqarana faqa máreeqa.

Pauroofa Ooneesimusanara qimudáoo qímaseenoo Fireemoona ákara áminau.

⁸ Ásauku mundíranaki maaqandá máridaqa qinée aní áfasausa máridaqa paasóosammasee aníara andeeqára óosana máraanneera qímamíanee qídaqa sía miqíanaura naríara naríara rírafa dídimarifaqa káqimma iraanáura. Qinée Pauroosa ásauku mundírana Yísuna aanáiqikirausa miná ufa ákiaqara Roomma

máqannaasa rumbáranaki márunausa sía qímamíanaura káqimma Ooneesimusanara iraanáura.

¹⁰ Qinée maaqóo rumbáranaki márunanoo aní aináinira faiqí Ooneesimusafa aniroofaqa Yísuna áufakiana qímamunanoo Yísuna saqárikifaqa qinée minára qiní qímaaku fee qímaseeqa miná ákausee qídaqa. Mifasiqánara aníara iraanáura. ¹¹ Miná áuqu Ooneesimusafa mi-auqúna óosana maaqí qínoo máridanoo ámiqimasee aináinira fee qínoo máridanoo. Aní aináiniranaki sía aináinifa dóo maqee qiní aináiniranaki narí áuqu óosana uqéereenoo káqa aináinidanoo aní aináiniranaki faqa káqa aináiniannoo.

¹² Dóo qinée maqee anée íanannai aqiqéeqa narí faqa qeeqá qímuqusa námufaqa aqiqáunanoo finoo.

¹³ Anée Fireemoonafa maaqóo máridanau qiní áqoondiuqa aniráifanau nárana aina dadaaqíni. Anée sía máriannanara Ooneesimúsana rafáaqa fúanee rúnaisia anée íanannai aqiqáidaqa. ¹⁴ Sía qinée miná rafáaqafíranannai aní dadaaqírana óonu rarisaanáura anée aneenná kai iriséenana Ooneesimusana aqiqáinanoo óonurandee qinée únnannai ániani. Anée eedóo qína kai kafáa máraanaura sía eedóo qínaqa káqi márianaura.

¹⁵ Nánaree Ooneesimusafa aní saikákiqari quqásee sandánau fee. Ánutufa qumeenní fuki faakí qufanóo fee aní saikákiqari áaqamasee quqásee maaqóo Roomma máqusai aniréenoo írirana mara máree anirandéenoo náaruara ámiqimasee aní faqa máriani-feera Ánutufa qumeé miná aundurái kai saikínoofeeinau. ¹⁶ Sía maaqóoqari fífaa aináiniranaki márifa máriannoo maasá qífaaqasáa qíkaqa qímuqusimarifa ásauku mundíranaki márifa máriannoo. Qinée minára úriqarara ainaina firaafée qídaqa. Dóo maqee aní aináiniranana faqa aní karaambáiqaki mári akaqaafasaafa faqa márínara aní úriqarara ainaina fíraa ainainá máriannoo.

¹⁷ Óo Fireemoona anée qiníara aní faqa moodáanana fímarunausee qínana qiníara foora Ooneesimúsana óonu maréeqee kafáa aneenná saikáki quqáa.

¹⁸ Indaarú mifá aní mandáikammamaqeenoo fee mifá aní munnimma máreenoo fee miná ákiaqara qinée miná ámianaura.

¹⁹ Qinée qeeqá qísaukunnai maa-akarána rídaqa qí-mamidaqa qinée Pauroosa mi-munnimmána ákiaqara aní ámianaura. Qinée fífau aní qímamida anée írimarianoo. Qinée márunnanara anée máriananoo. (Anée óoqai idáki fímarunaqa qinée aní mareeqee káqi asumu máriranaki mara quqá amaqaafanausa máridaqa.) ²⁰ Óo qini qíkaqaafasaa karaambáiqara irisée ámiqi ámiqimmáqimaqa, anée ásauku mundíranaki márianna qikaqaafasaaná aanna rámasee Ooneesimusaana kaifáa maréeqee aneenná saikáki quqáa.

²¹ Qinée maa-pasána ákara rídaqa aníara sía qinée iráunna ainainna kai qímiannoo fee qídaqa moó faqa moó faqa qímiannoo fee qídaqa. ²² Anée maa-pasá-nakinaa ufa irisée Ooneesimusana kafáa quqáidana

máaqa deedaqía, qúsasaa Ánutufa ínni innaaru qírana irisée qiní idukúsainaqa anée ínnannai fuanáura.

Pauroofa áti rafáaqafira ufa.

²³ Eepafaraasafa ásauku mundírana Yísuna ufa ákiaqara qiní faqa Roomma máqannaasa rumbáranaki márifa mifá faqa ínni nímandaidanoo qiní faqa moodáannaana aináini maríasa Mareekoofa faqa Aris-tarakusáfa faqa Deemasafa faqa Rukaafa faqa mis-áúqa faqa ínni nímandaidaqa. ²⁵ Ásauku mundírafa Yísufa karaambáiqqa mifá káqi áfaarirafa ínni aiqámausaki máriani.

HEEBURU

Ánutufa narí ámaakunnai misá qímanniminai.

1 Óoqai Ánutufa narí márúnara moómoo kari moómoo óosanannai faqa narí tamummáqara fasiqauqannai faqa maasá Isaraee máqanna qikeekú qikaakú narí márúnara naamúa qímannimarinai.

² Máq maqee ínaaqianna kámu narí ámaakunnai maasá qímaqiminoo. Minánnai kai Ánutufa maqá faqa innaarúna faqa minakínaa ainainauqa faqa áuquseenoo narí ámaaku aiqámausakinaana marasée rusandeesámumasee ámianauree quná taikára áukua-na aiqáma ainaina saqama aníndi kámmiannoo fee qímaqoofa márídanoo.

³ Mifá narí ákoona Anutunasaaqaraa aréenarana firaaqóo rupannooídanoo mifá Ánutuna óori áfiri ámu-daani narí ákoofara foora miná amanakái uqanna márídanoo, narí afeekufannái innaarúna faqa maqá faqa aiqáma ainaina uqéera afeekaikámaqoofanoo márídanoo. Mifá Ánutuna ámaaku fannoo faiqí faiqí mandáinaina maqásaa qumu ánuakama rukáseenoo narí ákoona aaqá innaarúnai aiqáma ainaina úriqararana ásauku uqannái óoru óoqumarinau.

Yísufa Ánutuna ámaaku uqanna qangiroo úrin-naaqararafa márídanoo.

⁴ Ánutufa qangiroo firaa nuqu rámaseenoo, narí ámaaku áuqu firaa auqu misá úriqarara áuqu ranau. Miná amana kai narí ámaaku qangiroo firaaqóo úrin-naaqararafa márídanoo. ⁵ Ánutufa maaqí qímasee narí ámaakuara qinau.

Anée qiní qímaaku máríananoo.

Maqee qinée aní ákausaikiqa márídaqa.

Ánutufa sía qangiroora mi-ufána qinau narí ámaakuara kai miqí qinau. Ánutufa narí ámaakuara moo úfa maaqí qímasee qinau.

Qinée miná ákausa máríanaura.

Mifá qiní qímaaku uqanna máríannoo.

Sía qangiroorau miqí qínoofau narí ámaaku Yísunara kai miqí qinau.

⁶ Ánutufa narí óoqa fáiqi maa-maqa maaqánaki quqárara maaqí qinau.

Qiní qangiroouqá aiqáma miná amooqifándia foo qímasee

narí qangiroouqara Ánutufa maaqí qinau.

Ánutufa narí qangiroouqára úfaira foora áuquqai faqa márídaqa.

Mifá narí aináinira faiqi idáuru miqírana qangiroouqa áuqusaifaqa márídaqa.

⁸ Ánutufa qangiroouqára miqíaqee qinau narí ámaakuara maaqí qinau.

Óo Ánutu aní ufa írira qaari náaru náaru máríannoo.

Andeeqárana namufaqa aní quqúsaki máríasa rakísida máríanafa máríananoo. ⁹ Anée andeeqára óosana rímaríanafa máríananoo. Anée mandáinainara fí-diaqaa ímaríanafa máríananoo.

Minára kai aní Ánutufa aní aqoónausakinaana rusandeesámumasee maraséenoo firaanáikamándoofa márídana asasímaríananoo.

¹⁰ Ánutufa kafáa narí ámaakuara maaqí qinau.

Anée karaambáiqá máríananoo óosana ároo aukua-na maa-maqa maaqána óosana arasée áuqunafa máríananoo.

Anée aneenná ásaukunnai innaarúna faqa minakí márí ainainna faqa áuqunafa máríanafa máríananoo.

¹¹ Mi-ainaináusa dóo taikáfuannoo aneenná kai káqi márínnaranoo mi-ainaináusa óoqai máríu qamunnara foora óoqeenáafaikámafinóo afauqáqaannoo.

¹² Aiqáma qámunna fúka márí ifanoo náuraanaikidanoo faiqí miná raqándaamma quqásee fúka ákidaqa. Maa-maqa maaqána faqa innaarúna faqa anée áuquqoonafa miqí kai ínoo qamunnara foora náuraanaikinana raqándaama quqásee fúka máreennaranoo.

Anée sía qamunnara foora sía náuraanaikinnáranoo anée náaru náaru máríandee kai iná márínnaranoo.

¹³ Ánutufa narí ámaakuara kafáa maaqí qinau.

Anée maaqóo qiqá daaqá qísauku uqannái óoqumari fínaqa aní namuqáa narusée óonumafi aní áramandunnai quqánaura.

Sía qangiroora miqí qinau. Narí ámaakuara kai miqí qinau. ¹⁴ Qangiroouqá náqi fee iqá márídee. Misá aiqáma maraquna kái márídaqa Ánutuna aináinira ainaina márídaqa. Mifá innaarúnaindari niqiqáinaqa faiqí ánaasee innaarúnai fifándinausa dadaaqiaqéera niqiqáidanoo.

Asumu máree fandínna ufana ámiqimmandee rakísi qumáraqa.

2 Minára maasá ánoona ufa írímariáfannufana qumáreeqa ámiqimma rakísi qumáraanuranoo. Sía miqífanoo maasá nammáriara foora áufigoo maasá máree fúandoora. ² Óoqai qangiroo qíman-nimu úfafa kúqaa ánoonaiki márínau. Qangiroouqá rírímma innaarúnai uréeqararusa márídaqa faiqí moó fannoo misá ufa irisée rukíasoofanoo Ánutufa miná ákiaqara nárinau.

³ Maqee innaarúnai firaafá úriqararafa maasáki ani máridanoo. Mifá maasá qumáreeqee asumu márirana qímiraree qídanoo. Maasá mi-firaa ainainnára iriséeqa minníseeqa náqi fee mándee Ánutunara rufiasee yáiffee fuanáuree. Sía amana, káqi dárírafa kai firaafá máriannoo. Karaambáiqá narí uqanna óosana arasée narí innaarúnaindaraa asumu qímiranara narí faiqi námu qímannimisoofaqa irisée quándaki maasá qí-maqímiyaafa kúqaa fee qímasee írídaqa. ⁴ Maasá sía misá ufa kái irisée kúqaa fee qídaqa Ánutufa misá ufa dadaaqammasoofaqa faiqí sía amana áuqaaqaa íra ainainna firaa ainaina óosana óosana faiqí ánaasee dadaaqímaru ainainna áuqusoofaqa maasá miná qáféeqa kúqaa fee qídaqa. Ánutufa narí íriranannai kai narí maraqunannai kai óosana óosana fasiqa anaasee dadaaqíra ákoofasaikirana faiqí ánaasee níminau. Miqúnannai faqa maasá innaarúnaindaraa asumu marirana qímianinnanara kúqaa fee qídaqa.

Maasá asumu qímimaruna óosanara qu úfafa.

⁵ Maasá náaru fúka ánianínna maqa maaqanara qí-daqa. Ánutufa sía qangiroora ínnée minásaa rakísi-aqee qináu. Faiqí faiqi maaqóo qáraasá kai minára rakísiaqee qináu. ⁶ Óoqeenáa tamummaqarasa ákara minára maaqí qídanoo.

Óo Ánutu, faiqí nánee máriafanee anée misára írída-nee, káqi fífau fasiqara mináree aní ámuqusidanoo fee. ⁷ Anée faiqí áuqeeqeenana qangiroo ámeemaanai qúsa aukwana qúsa kamu quqáananoo.

Anée káaqa qárana faqa úriqararana faqa Karaambáiqara foorá márirana nímiannoo.

Maa-maqánasaa ainaina aiqáma uqanna úriqararanaikirana Ánutufa nímiannoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímaqoofa mári-danoo.

⁸ Mi-tamummaqara fasiqána ufa maaqí qídanoo.

Ánutufa maa-maqánasaaqaraa fasiqara ínnée aiqá-ma ainaina úriqararasa máriaqee qináu.

Sía akaqá ainainara kaifáu qínoofau. Aiqáma ainainara qínoo. Maasá maqee qáfaiadaqa sía maqásaa fasiqa faiqífáu aiqáma ainainara úriqaraidaqau.

⁹ Maasá quándaki Yísuna kai qáfaiadaqa. Ánutuna áfaariranannai kai Yísufa náaru asumu márirana qími-raree qímaseenoo maasá faiqí faiqi kúqirana narí faqa máraani qímaseenoo qangiroo nímeemaanai qúsaka-muqoo qumu máridanoo kuqunnímaqanau. Maqee mifá káaqa qára qáfee faqaafa, kúqaa firaqóo úriqararafa máridanoo. Mifá kúquna faqa aupúroona faqa miná ákiaqara innaarúnai firaafá máridanoo.

¹⁰ Ánutufa aiqáma ainaina áuqufa rakísinoo fimarifa máridanoo. Mifá aupúrarana áidafirana Yísuna afaaqasáa quqóofa sía mandá óosanau quqánau. Ámiqira óosana andeeqára óosana máreenoo miqí-nau. Ánutufa Yísunara andeeqára ánoona mári-anifeera quandáfinoo faiqí narí úriqararana náida nímiyanifeera aunírira saqarisaa aupúrarana Ánutufa áminau. Narí Yísufa mifá kai faiqí faiqi innaarúnai asumu máriaqeera aaná afisúfa máridanoo.

¹¹ Yísufa faiqí faiqi maraséenoo nári mandáinaina findaukámaseenoo ánukaranaki quqánnisé marifa máridanoo. Mifá faqa nínuqamáqaisa faqa moodáa níkoona faqaasa márianara Yísufa misára sía asaurí-danoo qiní qíkaqaafasaa fee qídanoo. ¹² Yísufa minára maaqí qímaqoofa ákaraki máridanoo.

Óo Ánutu aníara qeeqá qíkaqaafasaa qímannimi-anaura.

Qinée faiqí suqúseeqa misá nífusaa aní amooqianáura.

¹³ Kafáa moo ákaraki maaqí qídanoo.

Qinée qeeqá írirana Ánutunasaa rusíanaura.

Kafáa moó ákaraki maaqí qídanoo.

Dóo qinée maaqóo máridaqa Ánutufa qímu faiqi anaqisa misá saimbaqa máridaqa.

Ákarakinaa ufa miqíminoo máridanoo.

¹⁴ Yísufa maqásaa fasiqa anaaseera narí faiqi ánaaqi fee qídanoo. Mi-faiqi anaqisa nimaqí faqaasa fidíka faqaasa maa-maqánasaaqarasa Yísufa qídanoo. Yí-sufa narí uqanna qumuréenoo faiqi ánaaqi Máriana áranandaki maasá faiqí faiqi fidíka qimaqí máreenoo innooqánau. Mifá sía fífau miqínau. Narí kúqi-ranannai kúqirana rakísirana Sadannana rafáaqafúani-feera maasá qimaqí faqa fidíka faqa máranau. ¹⁵ Yísufa kúqirana rakísirafa Sadannana rafáaqafuseenoo ánaaqisaaqari kúqirana rufiasee rumbáqa maría fasiqa anaaseesá idukúnnisáaneera kuqunnímaqanau.

¹⁶ Sía Yísufa qangiroouqá dadaaqídanoo. Faiqí faiqi dadaaqídanoo mifá akooqóo máridanoo. Moo ákara fannoo minára maaqí qídanoo.

Mifá Abarahaamana áiku ásauku dadaaqímarifa máridanoo.

¹⁷ Yísufa narí ákaqaafasaaqaa maa-maqá-nasaaqarasa dadaaqianée qímasee ámiqimmandee misára foo qíara mámbiqá ámiqimmandee misá aanáiqikianeera miqínau. Sía fífau Ánutuna aináinira aanaiqikirafa máriannoo maqee maqee narí ákaqaafasaa nífauee márianinafa óori runúsee miqóo kai márianinna aanaiqikira uriqararafa máriannoo. Ánutufa faiqí ánaasee mandáinaina minnísaanifeera Yísufa miqínau. ¹⁸ Indaarú Yísufa aupúrarana áidafirana Sadannáfa nimanamánde qáfarana faqa dóo amanamánde qáfamaseenoo úriqaróofa máridanoo. Maqee minára maasá ámiqimmandee dadaaqídanoo mifá dóo miná óosana qáfoofa írufa máridanoo.

Yísufa Mooseena úraaqararafa máridanoo.

3 Qiní qíkaqaafasaa ínnisaimbaqa Karaambáiqá áiku óosana márúnausa máridaqa ínnée faqa qinée faqa Ánutufa dáarama quqásaiifaqa ani máriasa máridaqa. Ínnée Yísuna qáfaaqa qáfaiadaqa óonumafi írúya Ánutufa aqiqámaqoofa máridanoo. Maasá qí-marunna amaana ufana aanáiqikira úriqararafa mári-anifeera aqiqámaqoofa máridanoo. ² Óoqai Mooseefa Ánutuna áiku ásauku Isaraee máqannaasaki aiqáma ainaina áuqeemaruna miqóo kai máridanoo óori runúsee andeeqánoo kai márinau. Yísufa miqíkai máseenoo narí ásauku mundúsee aqiqoofa Ánutunara

iriséenoo miná aináinirana andeeqáidanoo áidimaru-fanoo márínau.

³ Faiqí misá fúka maaqa qáfamasee sía máaqa amooqídaqa faiqí máaqa usakái fasiqaná kái amooqídaqa. Miqíkai íqa, sía Mooseena amooqiaqa. Mifá fífau máaqa márídanoo Yísuna kai ámiqimasee firaqóo amooqiaqa. Mifá máaqa usakée marífa ánoona uqanna márídanoo. ⁴ Sía máaqa moo fífau kambíqaidanoo. Aiqáma maaqa usakéemarífa kai usakáidanoo. Ánutufa mifá aiqáma ainaina áuqeemarífa márífanoo Yísufa Ánutuna ámeemaanai máaqa usakée marífa márínara Mooseena úraaqáranoo márídanoo. ⁵ Mooseefa Ánutuna áiku ásauku Isaraee máqannaasaki maqee maqee miqóo kai márídanoo óori runúseenoo andeeqánoo kai márínau. Mifá Ánutuna aináinira faiqí márídanoo. Ánutufa qímannimianinna ainainara faiqí ánaasee qímannimiarufa írimariqau. ⁶ Yísufa sía káqi aináinira faiqí márídanoo. Isaraee máqanaasa níkoofa ámaaku uqanna márídanoo. Mifá Ánutuna áiku ásauku maqásaa máríasa rakísinnimaqee márífa miqóo kai mi-saikánaki márífa andeeqásee misásaa rakísimarífa márídanoo. Maasá náaru náaru Yísuna saqárikídaqa minára asasídaqa paasóosídaqa miqídaqa maasá Ánutuna faiqí námu miná áiku óosana márúnausa márídaqa sía miqídaqa sía miná áiku ásauku márúnaiqini.

Ánutuna ufa írimaríasa idooáranara naakápaidanoo.

⁷ Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo maaqí qídanoo.

Ínnee maqee Ánutuna ufa íriaqa ínni sáimbaqa Isaraee máqanna nínausa níkausa óoqai aadána maqa maaqaki fídaqa ititámmasee ufa rukíoondee ínnee síammaiaqa. Misá Sinái aadána maqásaa Masaa máqasaa faqa Meeribaa máqasaa faqa nammári sía márúnara Ánutuna amanamánde qáfáida náundaufa náundaufa qiqau.

⁹ Minára Ánutufa maaqí qinau.

Ínni níkausa nínaakusa qiní qímanammásee qáfaree qímasáida múnari mínari ídaqa qiní qímaniqau.

Qaara fasiqa áiku ásauku taikásee áukuana aiqáma amiqira ainaina quqannífiqaafanaqa qáféeqa miná minníseeqa quándaki moo áinaina kai máreemaríqau.

¹⁰ Qinée minára iriséeqa qáfamaseeqa máq Isaraee máqannaara qíranqaaidanoo.

Qinée maaqí qímasee níqídaqa.

Misá írirafa fífau fáafau qídanoo áaqaidanoo.

Misá kísaasaa qiní faqa ánídaqa sía qiní oósana qáféeusa. ¹¹ Qinée minára íranaqífaqa maaqí qímasee qímafeekaíkiqíafana.

Sía uqanna misá qiní faqa anusufíqa adooefáranoo.

Ánutuna ufa miqíminoo márífaqa qinée minára maaqí qídaqa.

¹² Qiní qíkaqaafasaauqa, ínnee ámiqimandee rakísiaqa. Moó fannoo narí mandírirannai faqa narí ufa rukíee márínannai faqa narí ámuqusaki márínara káqi márira Ánutuna nímeesa uqamáqeefoora. ¹³ Maa-ukuannasaaqá ínnisaimbaqa káqikai márídaqa maa-

ainainnára rakísiaqa, faasaambáasaana narí poodúee narí poodúee ímariana. Ínnikina moó fannoo narí mandóosana fannoo rarisámeeqee Ánutuna ufara sía írianaki quqáandoora eeráiriaqa. ¹⁴ Maasá indaarú paasóosamandee Yísuna qumáreeqa. Maqendári maqeesáa paasóosamasee Yísuna qumáreeqa miná kai áfaqaqa fífi ínaqa taikáinna áukuana qumárainaqqa maasá miná faqa moodáanaki aináini marunausara foo máfiqa miná qumáraanaura.

¹⁵ Ánutuna ákara maaqí qídanoo,

Ínnee maqee Ánutuna ufa írídée sía fee írídée íriqa sía óoqai undée iaqa.

Óoqai ínni sáimbaqa nínausa níkausa aadána maqa maaqaki Ánutuna ufa irisée áanoo qídaqa mandúfa qíma rukíasee náaqoo síaisa máríundee sía maqee ínnee miqíaqa.

Ánutuna ákara miqíminoo márífaqa qinée minára maaqí qídaqa.

¹⁶ Yáu yáusee Ánutuna ufa irisée ufa rukíasee nímeesa úqiquau. Mooseefa Isipa máqanaindari nífiqee ánusa misá kai miqíqau. ¹⁷ Yáusaree qaara fasiqa níku nísauku taikásee áukuana Ánutufa ánoománni-maqaannoo fee inau. Faiqí ánaasee ufa rukíasee mandóosana máree marusa aadána maqasaa óonuree kúqu taikóosara misára kai áanoo qinau.

¹⁸ Ánutufa misára maaqí qinau,

Qiní faqa anusufínausa sía uqanna qiní faqa adooefáranoo.

Ánutufa miqí qímasoofaqa qinée minára maaqí qídaqa. Mifá yáusaree miqí qínoo fee. Mifá narúfa iriséenoo rukíee marúsara miqí qinau. ¹⁹ Maqee maasá miná qáfamasee maaqí qídaqa. Sía naundurá nímuqusa Ánutuna ufasáa rusúnara minára misá sía fúka maqa maaqaki Kannaa máqa maaqaki adooáranaki fiqau. Káqi aadána maqa maaqaki kúqiquau.

4 Maqee maa-ukuanná Ánutufa maaqí qímasee qíma afeekaikámma maasára qinau, Amaná ínnee qínisaimbaqa qiní ámiqira adooqaranaki ani kéeqafíqa qínisaimbaqa qidoosaaqée qinau. Dóo ínnisaimbaqa Ánutufa ániaqee qímaqoo úfafa taikáandoora dóo káqi máriqoo ámiqimasee rakísi qumáraqa, sía kéeqaannoo qímasee minára rufíaaqa maasáki moo mándainaina fannoo maasá qumárainaqqa maasá sía miná adooáranaki kéeqáanoóra. ² Óoqai ínni sáimbaqa Isaraee máqanna nínausa níkausa Ánutuna ufa íriqau. Maasá maqee dóo írimmaseeqa ámiqira fasaasa ufa márídanoo. Indaarú misá mi-ufána iriséeqa áqummasaqau. Misá mi-ufána náaqoonnai iriséeqa sía naundurá nímuqusannai mi-ufána qumáraqau. Sía minára kúqaa fee qímasee minásaa írirana rusíqau.

³ Maasá mi-fasaasa ufána Ánutufa qímafeekaikunara kúqaa fee qímasee minásaa rusíqa márúnannara maasá kúqaa Ánutuna faqa kéeqáidaqa miná adooáranaki adooáida adooaanáura. Mifá minára maaqí qímasee ákaraki qinau.

Qinée Ánutusa maaqí qímasee áanoo qíma afeekaikíafannana.

Náaru náaru misá sía uqanna qiní idooáranaki qiní faqa kéeqafi idooeefáranoo.

Ánutuna ufa miqíminoo máridanoo qinée minára maaqí qídaqa. Óoqai óosana ároo aukuaana Ánutufa kúqaa aiqáma ainaina dóo áuqu taikásee adooámasee narí adooárana faqa quqánnimaqásoofaqa írirana rukíasee sía kéeqee sía íriqau. Ánutufa minára iriséenoo sía káqi fuaqée qinau, káqi mifá máridanoo sía uqanna amaná misá kéeqeefaranoo káqi kai qáfa.

⁴ Ákarakinaa ufa moo qísauku taikásee dínni ani qaara marasée fáasaanara maaqí qídanoo.

Ánutufa narí kadápirirana óosana óosana mi-faasaanná quqásee adooanáu.

⁵ Ákarakinaa ufa moó idooáranara Ánutufa maaqí qinau.

Misá náaru náaru qinée maqa máaqa nímiannanaki, idooárana nímiannanaki sía qiní faqa kéeqafi idooeefáranoo.

Ánutuna ufa miqínoo márifafa qinée minára maaqí qídaqa. ⁶ Indaarú márusa misá Ánutuna ámiqira fasaasa ufa irisée sía miná idooáranaki kéeqaqau. Náriqa ufa sía írunnannai sía idooáranaki kéeqaqau. Akaqáusa Ánutuna faqa kéeqeefandinana márianara moo kéeqaaninna faasaana quqásee maqee kámuqoo fee qinau. ⁷ Indaarú ákuanasaaqari mi-kamúqoo sía Ánutuna ufa íriqau. Dafidifa kambíqoo aukuanai Ánutufa Dafidina qímamufanoo maaqí qímasee ákara rinau.

Maqee maa-faasaanná ínnee Ánutuna ufa iriséeqa sía ititiaqa sía mána mána írirana íriaqa.

Dafidifa mi-ufána ákara rinau.

⁸ Yoosuafa Isaraee máqannaasa nífeeqeenoo Yooradanna námari taqamáreenoo nári fúka maqaki idooáranaki quqánnisanau. Ánutufa sía mi-idooaránara qinau, moorá qinau, Yoosuafa Ánutuna adooáranaki quqánnisanoo Ánutufa sía moo fáasaanara qini.

⁹ Mi-moo faasaanáfa káqi máridanoo, Ánutuna ufa írimaria fasiqa anaaseesa maqásaaqaraasa minakí kéeqeefaranoo. Óoqai indaarú Ánutufa aiqáma ainaina áuquseenoo qísauku dínni ani qaara maraséenoo ámiqimasee idooanáu. Miná fooqáa idooárafa káqi márinaki Ánutuna ufa íri maría fasiqanaaseesa kéeqeefaranoo. ¹⁰ Faiqí ánaasee moó fannoo Ánutufa máriqoo kéeqafinoo idooáinafa mi-fasiqa anaaseesá nári ummaara afaimmá quqáseenoo ámiqimma adooeefáranoo. Ánutufa narí kadápirirana minníseenoo idoo oondée mi-fasiqa anaaseesá faqa miqíkai íqa nári kadápirirana afaimmá quqáseeqa ámiqimasee adooéeqa Ánutufa undée ifáranoo.

¹¹ Minára maasá sía ufa rukíasee mánoo manáa iqánu-aqa nímudaanai qímasee Ánutuna faqa narí adooéemarínaki kéeqaaqa. Sía moó fannoo maasáki ufa rukíasee ínnisaimbaqa Isaraee máqanna ninausa níkausa naanna rée káqinni áqufuaqa.

¹² Ánutuna ufa sía fifau ainaina máridanoo, áfu máqee marífa kásimarífa máridanoo. Aseema miqírafa káaqa dínni dínni firaaqóo raiqárafa naundurái

ateekéemarífa máridanoo. Faiqí nimana faqa maraquna faqa moodáanaki márinaki miqóo faqa fímarífa. Nímudaani aqumu faqa ákikimana faqa ruqíasee miqóo faqa fímarífa máridanoo. Faiqí naunduráki faqa nímuqusaki faqa nídimarina faqa óonumafi írimariana faqa mináuqa faqa qáfeenoo rainée marífa máridanoo.

¹³ Sía Ánutuna áfusaa moo áinaina kukéeqarana amana, sía amaná miqiánnoo. Aiqaama ainaina faiqí ánaasee Ánutufa áuquqoo ainainausa kai márinara narí áfusaa akoosaqa akooqóo uqanna máridanoo. Maasá mi-Ánutúna áfusaa qeeqá márunnana andeegáranara faqa áaqaranara faqa ufa qianáura.

Aiqáma aanáiqikirausakiqari Yísufa firaaqóo úriqararafa.

¹⁴ Maasá aanáiqiki maría fasiqausa úriqararafa Ánutufa narí máriqoo uqanna kéeqafi máridanoo. Mi-fasiqáfa Yísufa Ánutuna ámaaku márinara maasá Ánutuna amaana ufa qumáraunnana ámiqimasee qumáraqee qídaqa. ¹⁵ Maasá aanáiqiki maría fasiqausa úriqararafa maasá daunduráki ummaararé marífa maasá kudoosaápee marunnana sía sía qáfee marífa máridanooofau, qáfee marífa máridanoo. Sadannafa aiqáma ainaina amanamásaifanoo sía miná qumáraifa qáfamaqaiifá kai máridanoo, minára kai maasára qimudáoo qímasee ámuqusidanoo.

¹⁶ Minára maasá mifá dáruanínnanara faqa sía ruffia ruffiaqqa paasóosamasee mifá mári qaarinasaa óonu réera foora nári nífaueenoo ámuqusianínnanara faqa qímiannee qiaqa. Miqóo káqi nímirafa káqi dadaaqírafa miqóo máridanoo. Maasá miqóo óonuraanoo Ánutuna áfauarafa ámuqusirafa maasára máriannoo. Maasá ummaara faqa sárauqirana faqa dárinnanara mifá dadaaqiánnoo.

5 Maasá Heeburu máqannaasa faiqí misá aanáiqiki maru fasiqausa úriqararanara randásee paqúrimmeeqee faiqí ánaaseesaaroo qianifeera Ánutuna aináiniranaki quqáidaqa. Miqóoqari mi-fasiqáfa faiqí ánaasee mandáinaina rukásainanoo Ánutufa sía náruanínnanara iriséenoo maqee maqee ámirainaina faqa aandáyu aruséenoo Ánutuna tatúfu suqá ámirana faqa ámidanoo. ² Mi-aanaiqikira fasiqáfa faiqí faiqi máridanoo narí faqa amanná márinara faiqí ánaasee fúru-farammásee áaqee maríanara ámuqusinanoo amaná dadaaqiánnoo. ³ Mi-aanaiqikira fasiqáfa mifá faqa faiqí kai máridanoo áaqee marífa márinara, sía faiqí ánaaseera kai aandáyu arusée tatúfidanoo narí mandáinainara faqa rukáanifeera nariara faqa Ánutuna tatúfuamidanoo. ⁴ Sía faiqí moó fannoo nariaraa úriqarara saikaki kéeqaanauree qímasee nariaraa aanáiqiki maríasa úriqararafa máridanoo. Ánutufa qifá kai aanáiqiki maríasa úriqararafa máridanoo. Mooseena áfasaafa Aaroonafa óoqai miqí kai inau. Ánutufa Aaroonafa áaroofanoo aanáiqikinau.

⁵ Yísufa ásauku mundírafa miqí kai másee sía narí kai nariara úriqarara aanáiqikinau. Ánutufa qunára kai miqinau. Mifá maaqí qímasee qímaminau.

Anée qiní qímaaku máriananoo.
Maqee fáasaana qinée aní ákausaikammíqa mári-
daqa.

⁶ Miqí qímasee Ánutufa kafáa maaqí qinau.
Anée náaru náaru márinafa aanáiqikirafa mári-
ananoo.

Anée Meerakiseedeekana átiara foora márinafa
mifára foora náaru náaru márinanaroo.

(Óoqai Meerakiseedeekafa Sareema máqusanaasa
Ánutuna faqa faiqí ánaasee faqa aanáiqikirafa márin-
au.)

⁷ Yísufa maa-maqánasaa Keetaseemane saqamakí
máridanoo aunírira saqarisaa kúquaninnanara Ánutu-
nara innaaru qídanoo qáoo qímirinau. Innaaru qí-
danoo firaqóo fáaqa rúmaseenoo ikíraqaseenoo
kúquaninnanara qáoo qímirinoo innaaru qinau. Ánut-
ufa miná reendeénirana qáfamaseenoo miná aundurá
Ánutufinnai ubeekáranara iriséenoo miná in-
naaruqírana iriséenoo dadaaqinau. ⁸ Yísufa naríara sía
Ánutuna ámaaku fee qímasee mána máninu. Óosana
óosana aupúaranannai Ánutuna ufara aaqee kái
eedóo qíra oósana írinau. ⁹ Mifá aupúaranakíqari
ámiqiranaikamambinoo quandáfi narí ufara eedóo qí-
marusa náaru náaru márirana óosanaraseenoo
níminu. ¹⁰ Miqímasoofanoo Ánutufa minára maaqí
qinau.

Anée aanáiqiki máriasa úriqararafa márinafa mári-
ananoo. Anée Meerakiseedeekana fooqáafaikámambi-
nana márinanaroo.

Ínnee faiqí írirana máraaqaana faiqí ánaaqiara foo qí- mariafanoo.

¹¹ Ánutuna ufa narí ámaakuara miqíminoo máriafaqa
qinée maa-ufána inni qímannimidaqa. Maa-ainainná
afeeka ainaina máridanoo óosana óosana ainaina faqa
inni qímannimianee qímasaunaqa ínnee anuqímaríasa
máriafanoo. ¹² Ínnee faqa maqee faiqí uqanní-
fiqaaqaana. Ínnee Ánutuna ákarakinaa ufa óosana
ainaina faqa sía ámiqimasee íri maríafanoo. Ínnee
moosá qímannimiaqaqoo sía amanaikí maríafaqa
moosá inni qímannimidaqa. Ínnee óoqai nárana uqan-
na náaqaana máriafanoo ínnee náamma náidara foo
kaimmímaríafanoo sía innooqárausara foora mári-
afanoo. ¹³ Náamma néemariasa faiqí ánaaqi kai mári-
afanoo sía ánoona ainaina mandá ainainara rainásee
íríaqamminóo máridanoo. ¹⁴ Nárana uqanna faiqí
ánaasee nárana máridanoo. Misá dóo akoofása mári-
afanoo nímaakirisaa quqásee qáfaidaqa mandáikin-
nana qáféeqa ámiqirana qáféeqa miqídaqa akoofása
máridaqa. Ínnee faqa miqíaqana. Qinée nárana kík-
iqusidaqa amaana ufa qímannimira óosana miqími-
noo máridanoo. Akoofása fannoo iriséenoo rainái-
danoo ámiqiranara íridanoo mandáikiranara minní-
saidanoo. Faiqí ánaaqi fooqáa fasiqa mifá mandáiki-
rana faqa ámiqirana faqa káqi náannoo.

Ánutuna ufara írimariasa káqi rúnna fíranara aaquqí- mannimaqara ufa.

⁶ Maasá sía maqee márunnaqoo óosanaki kai
mária, maqee dóori mundúsaannaqoo qám-
baanairá foora fúa. Yísuna ufakí óosana ainaina
ánaaqi kímárunnana ínaaqiannai máfi quqásee dóo
maqee óorisaa fuanáura. Maasá qeeqá fífau áaqara
óosana kadáapíranannai innaarúnai fírree qímarun-
nana miná minníseeqa Ánutunasaa mundúfuafannana
dóo maasá minára írimarunafa máridanoo. Nammári
nímirana faqa ásauku níkaaqa mundúsee nifaaqóoqa
qírana faqa kúqiranakíqari fíndifirana faqa náaru
náaru idáki fímariana faqa dóo írimariafanoo. Sía
kafáa kafáa ánaaqiara foora náamma kai náidara foo-
ra óoqai íri maru ainainara kai kaifáa kaifáa minára kai
íríaqqa. Ánutufa dadaaqímarinaqa maasá nóorisaa fín-
difinaqa indaarúara foora fídaqa maqee maqee Ánutu-
na ufakínaana fúka iriséeqa mi-maú fuanáura.

⁴ Ánutuna ufamau fímaríasa quándaki káqinni
áqufiqa náqi fee mándee aupúramásee quándakinaqa
kafáa fifáree. Sía amana miqífara. Misá óoqai Ánutuna
qóomasaa fímaríasa, misá innaarúnaindaraa nárana
náidara foora ímaríasa máridaqa Ánutuna náaqaqara
andeeqara maraquna máreemariasa. ⁵ Misá Ánutuna
ufa amanamánde qáfamasee ámiqira ainainara íri-
maríafa máridanoo. Kásooqaqee Yísufa kafáa qú-
muaninna aukuanaki kambíqaaninna afeeka átiara íri-
maríasa máridaqa. ⁶ Misá mi-ainainúsara
níkooqaiifaqa káqirúnna fídaqa sía amana misá kafáa
aupúramásee quándakinaqa kafáa Ánutuna aanái
ubeekéefáranoo. Misá miqímaríasa Ánutuna ámaaku
kafáa aunírira saqarisaa quqásee pírimma áridaqa
miqídaqa aiqámausa nífusaa asaurírana ámidaqa miqí
maríafanoo.

⁷ Ánutufa maqá dadaaqídanoo aaku quqásai fanoo rí-
danoo maqásaa aináini maríasa dadaaqídanoo nárana
minákiqari kambíqaiifaqa néemariafanoo. Miqí kai
másee faiqí ánaasee Ánutuna ufamau fímaríasa misá
Ánutufa misá ámiqi ámiqiannoo. ⁸ Nimmúru faqa
mandáinaina amuka faqa mi-maqánasaa kambíqafi-
nanoo Ánutufa qáfamaseenoo fífau maqa máridanoo,
qúsasaa qinée mi-maqána áquraraséeqa idákikai
áquanauree qinau. Ánutuna ufa minnísee maríasa
miqí kai másee idá kai qámataikéefaranoo.

⁹ Maasá qíqoondi maasá ínniara írídaqa, ínnee sía
miná ufa minnísee maríasa máriafanoo. Ínnee Ánutu-
na saqárikídaqa innaarúnai asumu máree maríasa
máriafanoo minakínaa ámiqi ámiqirana úriqararana
ínnindi miqóo nífeedammá nímaqaqaifanoo mári-
danoo. ¹⁰ Ánutufa sía qaaraikí marífa máridanoo, an-
deeqásee amana amana kái nímmarífa máridanoo.
Mifá sía ínnee kadáapírinna ákiaqara aunúannoo,
íridanoo. Ínnee Ánutunara nídinara quándaki ínneeqa
niqoónausa Yísuna ufa írimariasará ámiqimaseenoo
nímuqusinaqa káqi dadaaqífanoo Ánutufa minára
faqa sía aunídanoo, íridanoo miná ákiaqara inni ními-
annoo. ¹¹ Maasá ínniara maaqíaqeera ínniara rídaqa.

Ínni Ánutunara nídirafa asasírafa kásirafa miqíqa fifi ínaqa taikáinna áukuana kai máfi taikáaqa. Ínnee miqífanoo ínni naundurákinaa nídirafa kúqaa ánoonaikianoo. ¹² Maasá ínnee kudoosaápee foora qíkooqaidanoo. Akaqáusa nári írirana Yísunasaa rusíranannai faqa ubiqásee reendeenámasee mári-rana níranannai faqa óoqai Ánutufa qíma afeekaikám-masee nímira naundurá qúmiasana dóo máree maríafanoo. Maasá ínniara misá naanna rámasee máridaqa naundurá qúmiasana máraaqeera qídaqa.

Ánutufa qíma afeekaikámaqoo úfafa afeeka náaruara márianinnufafa.

¹³ Óoqai Ánutufa Abarahaamanasaa qíma afeekaikámmaqoona ásauku uqéeraseenoo kúqaa miqíanauree qímaqoona. Sía miná úriqararafa márúnara narí ásauku uqéraseenoo yána áuqu fee raanáuree qusía narí áuqu kai rámafeekaíkinou. ¹⁴ Mifá maaqí qímasee Abarahaamana qímaminoo qinau.

Qinée qíma afeekaikámmasee kúqaa ámiqi ámiqianaura.

Aní áiku ásauku akeekú akaakú faiqi maqanní-maqai faqa moómoo kambíqafi maa-maqánasaa amanaikíqa márifaranoo.

¹⁵ Ánutufa miqí qímasoofanoo Abarahaamafa mi-ufána ánoonara kísaaqasaa reendeenámasee áfeesida márufanoo kásooqaqee uqanna Ánutufa qímamu ainainafa koorooináu.

¹⁶ Faiqí moó fannoo qíma afeekaikíanee qímaseenoo ásauku innaarunai uqéraseenoo naríara úri-naaqarara áuqu rámaseenoo qímaafeekaikám-maseenoo dóo ufa qímaqoofa taikáidanoo.

¹⁷ Ínaaqianna kambíqee maríasaki Ánutuna qíma afeekaikíra márírana ánoona máreefandínausa sía qini Ánutusara qeeqá qíma afeekaikíranara minnísee foo qiaqeeera misá qiníara kúqaa uqannée qímasee qiaqéera kooroomásee sía kai fifau qímafeekaíkinou, narí áuqu faqa rámaseenoo qímafeekaíkinou.

¹⁸ Dóo minára iriséeqa qaara ainaina, afeeka ainaina ínnikina káqi máriannoo sía taikáannoo. Mi-ainaina qandá moo ainaina Ánutuna qíma afeekaikírafa márídanoo. Moo ainaina Ánutuna ásauku uqéerarafa márídanoo. Mi-ainaina qandára Ánutufa sía amana únna qírafa máriannoo. Maasá Ánutuna saqárikidaqa miná asumu máríranaki máriasa Ánutufa maasá áranaiqi fu-ki faakí qídanoo maasá daikísáa márianinna innaarúnai máríranara asasídaqa áfeesidaqa máriaqeeera qídanoo.

¹⁹ Maasá Yísunara asasíra áfeesirafa maasá qí-muqusa sándara foora rakísiquumarainaqá mapukúfi márífara. Yísunara asasíra áfeesirafa afeeka sandara foora sía rakéirafa ámiqírafa márídanoo. Maasá maa-maqánasaa maaqóo márúnaqooqari mi-sandáfa fírafa Ánutuna náaquqara amaana maqaki firaa ititara qammunna tapóoqaidanoo Ánutufa innaarúnai máríqoo kukéeqara maqaki miqóo dínni áti rumbánoo márídanoo dínni áti maasá maqásaa rumbánoo marídanoo maasá atukaramáqimaqaidanoo. ²⁰ Yísufa

miqóo maasásaa roo qímasee maasá dóorinni indaarú óoru fúfa márídanoo. Mifá miqóo aanáiqíkirafa firaa úriqararafa náaru náaru márifa Meerakiseedeekana aanna rárafa márídanoo maasá káqi dadaaqídanoo.

Óoqai aanáiqiki maru fasiqa Meerakiseedeekanara qíra ufa.

7 Meerakiseedeekafa Sareema máqanna karaambáiqá márínau. Innaarúnai úriqarara Ánutuna karaambáiqá aanáiqíkirafa faqa márínau.

(Indaarú namuqáa karaambáiqá moómoo qumurée Soodooma máqannaasa faqa Koomoora máqannaasa faqa misaqá márusa naruséeqa misá aináina sipsípa burimakáu faiqí ánaasee aiqáma rumbáidaqa Rootana faqa rumbámaree nífiqee fiqau. Abarahaamafa minára iriséenoo narí aináini marusa nífiqeenoo nífaqeeufanoo aanái óorumara nárú nífaqaaqammámareenoo óonu paqúrimaseenoo naru taikéenoo maindáraasa rumbée óoru fúsa faqa misá aináina burimakáu sipsípaina Rootana faqa máreenoo óorurandee qúminau.)

Qúmimarufanoo aanái Meerakiseedeekafa Abarahaamana paqúrimandeenoo afaaqóoqa qinau. ² Qímasoofanoo Abarahaamafa rákíranaki maraqoo áinaina raíneeqeenoo káqikaana Ánutuna ámidée qí-maseenoo miná aanáiqíkirana Meerakiseedeekafa márufanoo áminau, Ánutunara dúfi dúfi qída fee qímasee Meerakiseedeekana káqikaana áminau. Meerakiseedeekana áuqu óosana andeeqára karaambaiqee qíqau. Miná maqúsa áuqu Sareema máqusa mi-auqúna óosana asooára máqusafée qíqau. Minára mi-fasiqáfa andeeqáranafa asooárana faqa karaambáiqá márínau. ³ Meerakiseedeekana ánaakuna ákoona ánoona misá óosana sía maasá minára íridaqa, sía ákara rúmaqoo márídanoo. Miná máqoo áukuana faqa sía íridaqa miná kúqira ákuanara faqa sía íridaqa. Miqínoo márifaqa maasá Yuda máqannaasa óosana marasée minára Ánutuna ámaakummi foo qídaqa náaru náaru márúfa márídanoo fee maasá qídaqa. Mifá náaru náaru Ánutuna aanáiqíkirafa márúfa márídanoo fee qídaqa.

⁴ Dóo Meerakiseedeekana qáfafaqa, faiqí úriqararafa faiqí firaafá márufanoo Abarahaamafa maasá qikeekú qikaakú fannoo rákíranaki mároo ainainna miná áminau. Abarahaamana úriqararafa márúnara miqínoo raínaminou. ⁵ Ánutufa minára iriséenoo Reefina áiku ásauku maréeqeenoo Isaraee máqanna faqa Ánutunara faqa aanáiqíkiranaki quqáseenoo maaqí qímasee qímanniminou. Ínnee ínneeqa níkaqaafasaa Isaraee máqanna qímannimifaqa áukuana áukuana nári nárana ainaina káqikaana rainá nímiqee qinau. Reefina áiku ásauku Isaraee máqannaasa aanáiqíkimarusa Abarahaamana áiku ásauku márídaqa. Nári niqóonau Isaraee máqannaasa misá faqa Abarahaamana áiku ásauku kai márídaqa nári nárana ainaina rainásee káqikaana Reefina áiku ásauku nímiqau.

⁶ Abarahaamafa Ánutufa qíma afeekaikámaqoo ufana írimarufa márufanoo úriqararafa márufanoo. Meerakiseedeekafa Ánutuna aanáiqíkirafa sía Reefina

áti márufa márídanoo Abarahaamana úriqararafa márídanoo miná afaaqóoqa qinau. Miqí qufanoo ráki-ranaki maraqoo áinaina káqikaana raíneegee miná faqa áminau. ⁷ Nifaaqóoqa qímaria fasiqausa sía mandá fasiqa fannoo nifaaqóoqa qídanoo. Faiqí úriqararafa áuqu faqaafa akooqóo márifa mifá kai nifaaqóoqa qídanoo, uréeqarausa nifaaqóoqa qímanni-maqaidaqa. Minára Meerakiseedeekafa Abarahaamana úriqararafa márinau. ⁸ Abarahaamana ámaaku moó miná áuqu Reefifa márinau. Reefina áiku ásauku aanáiqikirausa faiqí faiqí misá faqa kúqimariasa márídaqa niqóónausa nárana ainaina nímuafaqá máraqau. Meerakiseedeekáfa sía kúqirafa ákarakinaa ufa márínara minára náaru náaru máru fee qímarufa márídanoo Abarahaamana nárana aináina ámufanoo máranau.

⁹ Indaarú Abarahaamafa narí nárana ainaina káqikaana rainásee Meerakiseedeekana áminau.

¹⁰ Reefifa mi-kamúqoo sía kambíqanau narí ákoona áranandaki márídanoo narí ákoona faqa qumeé Meerakiseedeekana áminau. Dóo maqee áukuana Meerakiseedeekana ámu fasiqana Reefina áiku ásauku quándaki nári niqóónausunnai nárana ainaina máraidaqa.

¹¹ Mooseena sándufa faqa Ánutuna sándufa faqa miqandúfa moodáa ufa marinau. Mi-ufáfa Reefina áiku ásaukusaa aanáiqiki márusakina moodánaki kúsínoo márídanoo aiqáma sándufa fannoo misásaqari Isaraee máqannaasaki amanaíkinau. Reefina áiku ásauku aanáiqikira óosana fannoo faiqí anaasee Ánutuna áfusaa káaqa andeeqára ánukarana ními-noofau sía moo áanaiqikirafa inaaqianna Meerakiseedeekana fooqáafa kambíqaiqini. Sía Aarona áiku ásauku Reefina áiku ásaukukiqari fúka moó quqéeno Meerakiseedeekana miná aannarée marína náaru náaru márírana Yísuna kai quqánau. ¹² Ánutufa óoqeenáa aanaiqikirausa Reefina áiku ásauku miníseenoo fúka aanaiqikirana quqáraree qídanoo óoqeenáa sándufara Mooseena sandufara faqa sía amanaíkiannoo, fúka sandufa miná ámaaqaki quqásee miqóo kai fúka aanaiqikirana quqáannoo.

¹³ Maasá karaambáiqá Yísunara fúka aanaiqikiranara qídanoo fúka karaambaiqee qídanoo. Mooseefa Reefina áiku ásaukuara qufaqa aanáiqikiqau. Yísufa sía Reefina áti márinau. Yudana áti márinau. Yudana áiku ásauku moó fannoo sía aanáiqikira ainainiranaki máríqau, sía uqanna máríqau. Mooseefa faqa sía Yudana áiku ásaukuara moorá qufanoo misaikána máraqau sía uqanna qinau.

Fúka aanaiqikirafa Meerakiseedeekana fooqaafa dóo ani márídanoo.

¹⁵ Dóo fúka aanaiqikirafa kooroo írana námufaqa fúka sandufa faqa aanáiqikirausa óosana faqa máríannoo. Mifá akooqóo kooroo ínoo márídanoo. Mi-fuka aanaiqikiráfa Meerakiseedeekana fooqáafa animárídanoo. ¹⁶ Isaraee máqanna sándufa fannoo Reefina áiku ásaukuara qufaqa aanáiqikiqau. Yísufa sía faiqí

faiqí sándufa ámeemaanaifau márídanooofau aanáiqikinau. Mifá náaru márifa sía taikárafa, mi-afeekáfa kai miná afeeqásoofanoo fúka aanáiqikinau. ¹⁷ Tamum-máqara ákara fannoo minára maaqí qídanoo.

Anée aanáiqikirafa náaru náaru márínafa márínnaranoo, Meerakiseedeekana fooqáafa márínnaranoo.

Mi-tamummaqara ufáfa miqíminoo márídanoo. ¹⁸ Indaarúqaa sándufa oósana dóo máfi Ánutufa quqéeno miná afeeka fannoo sía amanaíkiannoo kai fífau márúnara máfi quqánau.

¹⁹ Mooseena sándufa fannoo mooná káaqa ámiqira ándeeqárana Ánutuna áfusaa sía ámiaqaufanóo misandufána máfi quqánau. Quqáseenoo dóo maqee fúka ainaina firaaqóo úriqarara ainaina Yísunara asasíra áfeesirana máree míni quqásoofaqa minánnai kai Ánutuna aaqá uqanna fuanáura.

²⁰ Dóo kafáa Ánutufa fúka aanaiqikiranara qímafeekaíkinau. Óoqeenáa aanaiqikirausara sía miqínoo qímafeekaíkinau. ²¹ Qímafeekaikíra ufasáa Yísufa aanáiqikirafa kambíqanau. Miqímma afeekaikíranara Ánutufa maaqí qímasee qinau.

Qinée karaambáiqá Ánutusa qíma afeekaikíra ufa dóo quqéeqa.

Sía qinée qeeqá íriranannai moosáa fuanáura.

Anée náaru náaru aanáiqikirafa márínnaranoo.

²² Mi-qima afeekaikíra ufáfa Yísuna maréeqeenoo sía óoqeenáa Ánutuna faqa faiqí faqa moodánaki qíma afeekaikíranaki quqánau, áaduma úriqarara moodánakikira ufa rakísirafáikamambi márinau.

²³ Yísunara moo írirafa káqi márídanoo. Indaarúqaa aanaiqikira fasiqauqa moómoo máríqau. Misákina kuqufímarufanoo moó fannoo kai aanáiqiki máríqau.

²⁴ Yísufa sía misá naanna rée kúquannoo sía miná aanáiqikirafa moonásaa máríannoo, narí náaru náaru márínara naríki kai náaru náaru máríannoo. ²⁵ Dóo minára maqee faqa náaru faqa minánnai Ánutufa máríqoo fímarinausa Yísufa amaná maréeqee narí ákoona aqa quqáannoo. Mifá náaru náaru márínara mifá narí ákoona aaqá quqáseenoo náaru náaru misára narí ákoona faqa ufa qínoo dadaaqíannoo.

²⁶ Yísufa mifá maasá aanáiqikira úriqararafa márídanoo. Maasá mandáinaina óosana óosana manda ainaina ákiaqara amana kái Yísufa márídanoo. Mifá andeeqárana náaquqarafa márídanoo. Minakí sía moo áaqarafa mandáikirafa márídanoo. Miná mandá maqasaa máríasakinaana áadumasaa Ánutufa quqáree qímaseeno maréeqeenoo innaarúnai uqéera úriqararanaki quqáqifanoo márídanoo. ²⁷ Yísufa maqásaa fasiqa aanáiqikirausa úriqararausa naanna sía ráidanoo. Misá maqee maqee faasaambáasaana aandáyu tatúfirana narí mandáinaina taikáaniifeera tatúfirana suqée mariqau. Nárindi náaree tatúfusaida quandáfi faiqí ánaasee mandáinaina númoo taikáaniifeera áukuana aukwana tatúfúsee Ánutuna ámi maríqau. Yísufa sía misá naanna ráidanoo, Mifá moodáa kari uqanna narí afaaqa Ánutuna aru áminau. Dóo sía kafáa kafáa Ánutuna aru ámiannoo, dóo moodáa kari aru áminoo aiqámausa numóo taikánau.

²⁸ Mooseena sándufa fannoo fífau faiqí faiqi marée-geenoo aanáiqikirausa úriqararausaki quqánau. Ánutuna qíma afeekaikírafafa narí áuqu rámasee qíma afeekaikírafafa Mooseena sándufa náaree ani márifanoo Ánutuna mi-qimafeekaikirufáfa Mooseena sándufa rafáaqafúamaqeenoo Ánutuna ámaaku uqanna maréegeenoo aanáiqikira úriqararanaki quqánau, náaru náaru andeeqárafafa márianinnana quqánau.

Yísufa maasá aanáiqikirausaki úriqararafa máridanoo.

8 Maasá maa-ufána ákiaqa maaqímminoo máridanoo. Maasá aanáiqikira úriqararafa innaarúna úriqararana Ánutufa máriqoo miná aaqá miná ásauku uqannái máridanoo. ² Mifá sía Mooseena aanna ráidanoo sía faiqí usakáqaa úqqaana maaqakifau aináinidanoofau. Ánutufa usakáqoo maqana uqannakina aináinidanoo. Mi-maqánaki innaarúnai Ánutufa mári óosiranaki aanáiqikirausa úriqararana aináinirana máraidanoo.

³ Aiqáma aanaiqikira úriqararausa maqee maqee nárana aandáú arúsáida Ánutuna tatúfu ámidaqa. Mooseefa mi-ainainiránaki misá quqánau. Dóo maasá aanáiqikira úriqararafa Yísufa mifá faqa Ánutuna tatúfirana ámirafa máriannoo. ⁴ Yísufa maa-maqánasaa márinanoofau sía aanáiqikirafa máriqini. Maaqóo moómoo aanáiqikirausa aandáú Ánutuna aandáú tatúfida suqá ámidaqa. Mooseena sándufamau fidaqa miqídaqa. ⁵ Mi-aanaiqísa aináinirafa sía ánoona máridaqa fífau amanandá kái máridanoo. Innaarúnai mári ainaina fífau amanandá kái máridanoo. Mooseefa Sinai máqa maaqaki úqqaana máaqa usakáreee qufanoo Ánutufa maaqí qímasee qímaminóo qinau. Qinée áaqanasaa uqafíqauinna maqana amana kái andeeqásee usakáa. ⁶ Indaarú máru aanaiqikirausa miqíqa márufanoo Ánutufa maqee Yísuna firaaoqó úriqarara aanaiqikira ainainiranaki quqánau. Ánutufa faqa faiqí faqa moodáanakikirafa Yísunaindi úriqararafa máridanoo, Mooseena moodáanakikira ufa sándufamau fíranasaa mundínoo márúnara uréeqararafa máridanoo. Yísunaindi úriqarara qima afeekaikiranasaa mundínoo márúnara úriqararafa máridanoo.

⁷ Indaarú moodáanakikirafa ánoonaikinanoofau Ánutufa sía moó mara quqáiqini. ⁸ Ánutufa Isaraee máqannaara maaqí qímasee ákaraki níqira ufa qinau.

Qinée karaambáiqqa maaqí qídaqa, Dóo qúsasaa qinée fúka moodáanakikira ufa Isaraee máqannaafa faqa Yúdana áiku ásauku faqa qianáura.

⁹ Óoqai misá nikeekú nikaakú faqa moodáanaki kára ufa quqáfannana. Sía miqífau ianáurau, moo kámmianaara.

Mi-aukuannái misá Isaraee máqanna nísauku qumáree Isipa máqasaaqari nífiqee fímariafanaqa misá qiní moodáanaki kára ufara níkooqoofaqa qiní minní qísaqau. Minára misá qiní qímaqimufaqa qinée minníseeqa sía íriqiafana.

¹⁰ Dóo maqee óoqeenáa moodáanaki kára ufa minísee Isaraee máqanna faqa fúka moodáanaki kára ufa

maaqí qímasee quqáidaqa. Qiní fúka moodáanaki kára ufa maaqímminoo máridanoo.

Qinée karaambáiqqa qídaqa. Qinée qúsasaa qeeqá sándufa misá nitikúraki quqánaara, quqáseeqa misá nímuqusasaa ákara rúmaqaanaqa sía aunúaqeera. Qinée misá Ánutusa márianaara misá qiní faiqí námu márifaranoo.

¹¹ Sía moó fannoo narí aqoónnanara fuki faakí qíannoo. Sía moó fannoo narí aqoónnanara Ánutunara íri-annee qíannoo. Misá aiqámausa úriqararausa faqa uréeqarausa faqa qiníara írifaranoo.

¹² Qinée misá áaqainnanara nífauaanáura. Qinée misá numóora síammíríanaara aunúanaara.

¹³ Ánutufa mi-fuka moodáanaki kiránara qídanoo in-daarúqaanaa óoqeenáa fee qídanoo. Óoqeenaa ainaina minnísaifa dóo afauqáqeenoo qúsasaa taikáfuannoo.

Óoqeenáa amaana máqara faqa fuka amaana máqa Yísunara qínoo máridanoo.

(Óoqai indaarú Ánutufa narí faqa maqásaaqaraasa faqa moodáanaki kára ufa Mooseena sándufakí quqáqoofanoo márinoo maqee Yísunasaa fúka moodáanaki kára ufa quqáqai fanoo máridanoo.)

9 Indaarúqaa moodáanaki kára ufa máru kamuqoo Ánutunara innaaruqíra sándufa óosana óosana márinau. Faiqí nísaukunnai áuqara úqqaana maqa Ánutunara amooqímaria maaqafa faqa márinau. ² Mikamúqoo misá úqqaana maqa usakáseeqa miná aundurái óosuseeqa, dínni óosirafa faiqí aanáiqikirausa kéeqeemaru maqáfa kooqí maqa náaquqara fee qiqau. Qóomauqa faqa Ánutuna uqafíqee maru feemu faqa minásaa quqéemaru qainda faqa minakí márinau. Dínni óosirafa fíqaramásee náaquqara maqa faiqí minakí sía kéeqee máriqau.

³ Fíraa qamunna mi-oosiránasaa ititánnoo márinau. Miná dínni kooqí maqa márinau. Miná dínnatinai kukéeqaranaki fíraaoqóo naaquqara óosirafa mi-atínai márinau. ⁴ Kóora áuqimaru qáindafa minakí márinau. Minásaa ámiqundímaru ainainna suqée marufa márinau. Moodáanaki kára bookisa minakí faqa márinau. Mifá kóora qannunnai ráfaaqafírafafa márinau. Mi-bookisánaki kóora áuqimaru qafeefa márinau. Mi-qafee auduránaki manna fee qímaru ainainafa innaarúnaindaraa feemu quqásoofanoo Isaraee máqannaasa aadána maqa maaqaki máridaqa náararoofaqa randásee néemaru feemufa márinau. Óoqai Aaroonafa faqa Isaraee máqannaasa faiqí fíraasá faqa nári sáunu úqqaana maqaki quqásoofanoo Aaroonaa sáunúsaa kai auqmára ururámáfínoo misáindisaa sía ururanáu. Mi-saunúfa faqa moodáanaki kára bookisaki quqásoofanoo márinau. Mooseefa Sinai áaqanasaa Ánutuna moodáanaki kára ufa qaara oonisáa ákara rí-nau. Mi-akara rira ooniqandá faqa mi-bookisánaki faqa quqásoofanoo márinau. Mi-aiqama ainaináusa moodáanaki kára bookisa moo áuqu Ánutufa nífaulara bookisaki máriqau.

⁵ Mi-bookisána áfusaa dínna dínna Ánutuna qangiroo nimanaqára máridanoo Ánutuna aréenarana kooroo-marú qangirooqanda máriqau. Miqandá níqoosaqara dínna dínna mi-qaindána dínna dínna rafáaqafínoo márinau. Mi-qambaannásaa Ánutufa faiqí ánaasee mandáinainara nífaueenoo minníseenoo ímariqoo ititáidaqa. Dóo maqee sía mi-ainainásusara qianáura.

⁶ Aanáiqikirausa maaqímasee óoqeenáa uqíqaana maqaki aináini maríqau. Aanáiqiki márusa kooqí maqaki faasaambáasaana kéeqafí nári aináinimáriqau. ⁷ Aanáiqikirausa úriqararafa fíraaqóo náaquqara maqa aunduráki áukuana áukuana moodáa karí kai mi-naaquqara maqánaki kéeqee márinau. Aiqáma aukua-na áukuana miqíkaimma moodáa faasaana kái kéeqee marínoo. Mifá aandáu fídíka mara máree minakí Ánutuna ámi marínoo. Narí numóora faqa faiqí ánaasee numóora faqa miná ákiaqara mi-fídíkána ámi marínoo. Mandáinaina sía irirai márainnana ákiaqara náruandoo qímasee miqí márinau.

⁸ Maaqíra ainainaná kai Ánutuna náaquqara maraquna fannoo maasá moo úfa qímaqimidanoo. Minára maaqí qídanoo, kooqí maqa mifá máriannoo. Mée fíraaqóo náaquqara óosirannai sía miqóo faiqí fímariaqoo sía miqóo aaná máridanoo fee qídanoo. ⁹ Mi-kooqi maqáfa máa maqee mária kamuqoora kíkiqa úsidanoo, miná amanandá máridanoo, maaqímmi-noo máridanoo. Ánutuna ámi maría ainainafa faqa aandáu tatúfusee ámi maríafa faqa sía amana ámi marí fasiqana ámuqusa fíndaukámásainanoo ánoon-aikiannoo. ¹⁰ Ánutuna ámi maría ainainna faqa aandáu tatúfusee ámi maríafa faqa mi-namúsa náranara faqa nammáriara faqa nammárinna fíndaukárana óosana óosana faqa qídaqa. Nipatasáaqaraa ainaina mi-ainaináfa úfaasu máridanoo. Ánutufa fúka ainaina quqáranara minára áfeesidanoo úfaasu máridanoo.

¹¹ Ásauku mundírafa dóo ani máridanoo. Innarúnai máriara ainaina asumu faqa dóo ani máridanoo. Mi-amíqira ainaináusa aanáiqikirafa úriqararafa ásauku mundírafa dóo ani máridanoo. Mooseena aináinimarú uqíqaana maaqafa uréeqaradfa márinau, maqee ásauku mundírafa fúka fíraa anoona uqíqaana maqaki innarúnai aináini marífa úriqararafa ánoona uqanna ani máridanoo. Sía faiqí nísaukunnaí áuqi maría amaana maqafa máridanoo sía maa-maqa maaqánasaqaraa ainainau máridanoofau. ¹² Ásauku mundírafa innarúna kooqi maqaki óoru kéeqakufanoo fíraaqóo náaquqaranaki óoru kéeqafínoo sía mimmi fídíkafau burimakáu ánaaqi fídíkafau mandáinaina áki-aqara Ánutuna amisée kéeqanau. Narí kai narí fídíka qumáreenoo miqóo Ánutufa máruqoo maasára áranaqarafa taikáanifeera amiséeno minánnai kai náaru asumu márirana maasá qímiannee qímasee máranau.

¹³ Mooseena úqíqaana máqakinaa sandufara aandáu fídíkara maaqí qídanoo. Faiqí ánaasee mandáinaina máraasara ikairífaqaasee qímasee mimmi fídíka faqa burimakáu ákoona fídíka faqa ikairí faqaasa akunnimaqaidaqa mi-idánasaa dandá faqa misá nífaaqasáa

akusoofanoo Ánutufa misára ánukarasara foo qírausa máridammiafoo qídanoo.

¹⁴ Fífau aandau fídíka fannoo rirímma faiqí ikairí fíndaukaidanoo Ánutuna ásauku mundírana fídíkara náqi fee qianáuree. Mifá náaru náaru máriara maraquna fannoo dadaaqifanóo narí uqanna ánoona tatúfíraana ámiranara foora Ánutuna áminau. Miná fídíka fannoo sía maasá ikairí kai fíndaukáannoo. Maasá qimana maraquna faqa miná faqa fíndaukáidanoo maasá mandóosana máree maríana faqa maasá kúqíranaki rarísama quqée maríana faqa Yísuna fídíka fannoo miná faqa fíndaukáidanoo. Miqí mándainafa maasá amaná káqi máriara Ánutuna aináinamminaura.

¹⁵ Miqímandaiifanoo ásauku mundírafa Ánutufa faqa faiqí faqa moodáanaki kára ufa fúka ufa qíma afedeéqeeqeenoo quqáidanoo. Ánutufa núqu ráinausa misá anirée máraaqeera. Náaru náaru afeedímarí ámiqira qúmiasana sáqama áinainara kásooqaqee innaarúnai máraaqeera qídanoo. Indaarúqaa moodaanaki kára aukuaana sía amana mi-amíqira afeedíra qúmiasana saqamána máree máriqau. Misá mi-aukuanná káqi nári mandáinaina fannoo faiqí nífaaqaa rumbánnoo márinau. Maqee ásauku mundírana kúqirafá dóo mi-rumbárana nímirara idukínau.

¹⁶ Faiqí moó fannoo afaaqóoqa qínafa faiqí mifá kúqinanoo miná afaaqóoqa qírafa ánoona kooroo íannoo. ¹⁷ Mi-fasiqáfa káqi márinanoo mi-ufáfa káqi miqínoo máriannoo kúqinanoo kai koorooíannoo.

¹⁸ Minára Mooseena moodáanaki kára ufa fannoo aandáu kúqufanoo miqímandoofanoo dóo mi-ufána ánoona koorooínau.

¹⁹ Mooseefa indaarúqaa moodáanaki kára ufa miná sándufa óosana óosana faiqí ánaasee qíman-nimiseenoo burimakáu mimmi fídíka nammári námu-faqa máreenoo náneeka amanee faqa taatuqée arira sipsip asausí faqa qumáreenoo fídíkaki raaraammá qumáreenoo sándufa búkamau faqa faiqí ánaasee nífaaqasáa faqa akuséeno maaqí qímasee qímannimínoo. ²⁰ Maa-aandauná kúqina fídíka fannoo ínni faqa Ánutuna faqa moodáanaki kírana mapukú nímaqaidanoo, Ánutufa ínniara maa-moodaanaki kára ufamaú fuaqée qídanoo. ²¹ Miqíkai ínoo Mooseefa úqíqaana maqa afaaqasáa fídíka mi-aandau fídíkána ákinau. Akuséeno máaqakina Ánutufínnai innaaru qímaria ainainnasaa faqa aiqáma ákinau. ²² Miqídanoo Mooseena sándufamau aandáu fídíkannai kai aiqáma ainaina ánukee márinau. Faiqí mandáinaina faqa fídíka téeqiranannai mi-manda ainainná ánukee márinau.

Ásauku mundírafa kúquna maasá mandáinaina maráqunnisánau.

²³ Úqíqaana maaqaki áuqeemaru ainainafa innaarúnai maru ainainna fooqáafa miná amanandá maqásaa márinau. Ánutufa minára kai iriséeno qufaqa misá aandáu fídíkannai aiqáma ainaina ánukee máriqau. Ánoona ainaina innarúnai máru ánoona ainaina fíndaukárana sía aandáu fídíka amaná máridanoo, moo úriqarara ainaina marasée árirafa kai amaná mári-

danoo. Ásauku mundírana árirafa mifá kai amaná máriannoo.

²⁴ Ásauku mundírafa úqíqaana maqa faiqí nísaukun-nai áuqamáqoonaki innaarúnai márína fooqáanaki miqíranaki sía kéeqanau, mi-maqánaki náaquqara oósiranaki sía kéeqanau. Mifá andeeqásee innaarúna máqa maaqaki Ánutufa máruqoo uqanna kéeqafínoo kooroomáfínoo máridanoo maasá dadaaqídanoo.

²⁵ Yuda máqanna aanáiqikirausa misá úriqararafa aandáu fídíka mara máreenoo náaquqara oósiranaki kéeqee marínau, áukuana áukuana kéeqee marínau. Ásauku mundírafa sía moómoo kari narí afaaqa Ánutuna aru áminau. ²⁶ Miqíqa moómoo kari árifanoofau maqa máqa oósana áronaikiqari aupúrida márini. Óoqeenáa áukuana taikárara adeedírama fufanoo maqee áukuana kai ásauku mundírafa moodáa karí kai kooroo máfínoo narí afaaqa Ánutuna aru amiséenoo minánnai maasá mandáinaina rukán-nisanau. ²⁷ Aiqámausa moodáa kari kúquanana amana kái Yísufa moodáa karí kúqinai, aiqámausa moodáa karí kai kuqufíqa miqóoqari Ánutuna faqa ufa qíranaki fífáranoo. ²⁸ Yísufa mi-maú kai fínoo moómoo maráqunnisaanifeera narí afaaqa tatúfírafara foora moodáannai Ánutuna aru áminau. Mifá kafáa koorooíannoo. Sía kafáa numóo úndarau qúmuannoofau. Narí áfeesara máriasara qumurée maréeqee asumu máriranaki quqánnisarara qúmuan-noo.

10 Yuda máqanna Mooseena sándufa faqa úiqaana maqa aináina faqa innaarúnai mári ainainna miná amanandá kai máridanoo síara foora ínoo máridanoo. Náaru kambíqaaninna ainaina amanandá oórudupirana amanandá kái máridanoo. Mooseena úiqaana maqaki Mooseena sándufamau fí-daqa moodáa tatúfíra oósana kai áukuana áukuana aandáu kai suqá ámu maríqau. Dóo miqídaqa náqimasee mi-sandufána Ánutufínnai ani máriasa ánoonáikamma nímaqaaannoo fee, sía amana. ² Mooseena sándufasáa Ánutunara amooqíqa innaaru qímariasa kúqaa ánuqamma nímaqasainaqau misá nári numóora nisaurírana taikáseefau márini, aandáu maqee maqee qaindásaa tatúfí maríafa faqa sía márini. ³ Áukuana áukuana aandáu tatúfírafafa mifá faiqí ánaasee nári numóora náaqoo áuqaiifaqa maqee maqee aandáu tatúfídaqa. ⁴ Burimakáu fídíka faqa mimí fídíka faqa mifá sía amana uqanna faiqí ánaasee mandáinaina númoo maráqunnisáannoo. ⁵ Miqí marúnara ásauku mundírafa maa-maqánasaa qúmiraree qímasee maaqí qímasee Ánutuna qímaminau. Anée aandáu arusée qaindásaa tatúfíranara, ákooqaidanoo, Anée faiqí qifaaqa deedaqammá qimaqáinanoo. ⁶ Anée aandáu arusée qaindásaa múduka tatúfíranara ákooqaidanoo, numóo maráquaninna aandau suqaranara ákooqaidanoo Yísufa miqí qímasee Ánutuna qímaminau.

⁷ Minára Yísufa maaqí qímasee kaifáa Ánutuna qímaminau.

Óo Ánutu dóo qinée maaqóo máridaqa.

Aneenná íriranannai kai qiníara ía.

Mooseena sándufakí qiníara ákara rínau. Dóo mi-maú kai

qiníara ía. Yísufa miqí qínoo.

⁸ Yísufa miqí qímaqoonara qinée inni maaqí qímasee qímannimianaura. Yísuna indaarúqaa ufa maaqímminoo máridanoo.

Óo Ánutu anée aandáu arusée suqá ámiranara ákooqaidanoo sía máraaqaaídana, faiqí numóo rukáranara

aandáu qaindásaa tatúfíranara ákooqaidanoo.

Yísufa mi-aandausá tatúfímarunara írinoo sándufama fídaqa miqímariaafoo qímaseenoo káqi Ánut-ufa minára akóo akaa ímarunara qinai.

⁹ Yísuna ínaaqianna ufa maaqí qídanoo,

Óo, Ánutu, dóo qinée maaqóo máridaqa.

Aneenná íriranannai kai qiníara ía.

Ásauku mundírafa mi-ufamaú fídanoo. Óoqai aandáu tatúfímaruna mara áqu taikáseenoo fúka narí amaqí fídíka miná ámaaqaki quqáseenoo maasára kuqu qímaqanau. ¹⁰ Yísufa ásauku mundírafa Ánutuna áidíramaú kai fídanoo narí afaaqa aandáura foora Ánutuna moodáa karí kai aru áminau. Miqúnara kai maasá numóo ikairi fíndaukáma qumaqanau.

¹¹ Yuda máqanna aanáiqikirausa faasaambáasaana aiqáma faasaana moómoo aandau tatúfímaríqau. Moo fáasaana tatúfuna miqíkai ímaríqau, moómoo aandau tatúfímaruna faiqí numóo rukáranana amana sía márúna fífaú kadáapirida tatúfímaríqau. ¹² Ásauku mundírafa sía miqínau. Mifá moodáa karí kai moodáa ámira áminau. Náaru náaru faiqí numóo taikáanninana ákiaqara aru áminau. Aru amiséenoo innaarúnai Ánutuna aaqá miná ásauku uqannái óoru óo-qumarínoo máridanoo. ¹³ Miqóo máridanoo Yísufa Ánutunara narí namuqáa maréeqee áramandunnai quqáanninnanara áfeesida máridanoo. ¹⁴ Moodáa kari aru ámiranannai Yísufa mandáinaina óoqai faqa maqee faqa rukánnimaqee mariasa náaru náaru kúqaa andeeqáranana níminau.

¹⁵ Ánutuna náaquqara andeeqara maraquna fannoo ásauku mundírana dadaaqída maaqí qídanoo.

¹⁶ Qinée misá faqa moodáanaki kára ufa maaqí qí-daqa.

Mi-faasaannáfa qinée qeeqá qifaaqa aru ámianna faasaanna áiqaráinaqa qeeqá sándufa misá nímuqusaki

quqásanaqa misá mi-maú kai fída máriaqeera.

Misá nitikúraki faqa ákara rúmasanaqa sía uqanna aunúaqeera.

¹⁷ Miqí qímaseenoo Ánutuna maraquna fannoo maaqí qídanoo.

Qinée maaqóoqari sía kafáa misá áaqarana faqa misá mandáinaina ikairí faqa síamma írianaura aunúqannammá nímaqasaanaura.

¹⁸ Maasá mi-ufána irisée minára maaqí. Ánutufa maasá mandáinaina minnísainna kamuqoo fífau aandáu arusáida tatúfi maríafa dóo taikéennoo.

Maasá Ánutuna aaqá ániaqeera qídanoo.

¹⁹ Qiní qíkaqaafasaa Yísufa kúqinoo narí fídika adíoo-nannai maasá sía rufjaidaqa káqi mána mána nifaaqa quqásee Ánutuna náaquqara óosiranaki kéeqaanaura.

²⁰ Mifá fúka aana maasára afjísinoo. Káqi márira aana Ánutunasaa ititára qámunna anaqíseenoo afjísinoo, narí afaaqara qamunna kíkíqa úsidanoo. ²¹ Maasá aanáiqikírafafa fíraafá mifá Ánutuna máaqaasaa rakísirafa márídanoo.

²² Dóo maasá minára iriséeqa Ánutuna aaqá adeedí ániyaqa. Kúqaa aneenná ámuqusakiqari Ánutunara rí-dana dóo Ánutuna aaqá adeedí ániyaqa. Aneenná írírana mapukúsee minásaa rusírafafa dóo adeedí ániya. Óoqeenáa mandáinaina aní áakírana afaimmá quqáseenana ánukarafa ániya. Aneenná afaaqá ámiqíra nammarrinnaira foora fíndaukámasee Ánutuna aaqá adeedí ániya.

²³ Maasá innaarúnai márírannara ásasidaqa áfeesidaqa kooroo ídaqa. Maasá mi-ásasira afeesirána ámiqimmandee qumáraaqa. Ánutufa narí qíma afeekaikíra ufa sía minnísannoo mifá qumáraannoo minára ámiqimmandee rakísi qumáraaqa.

²⁴ Maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusirafa máríannannara fuki faakí qímasee nísaukukoo dadaaqíra dadaaqírafafa kambíqaani. Narí ámiqí ámiqírafafa faqa fuki faakí qímasee narí dadaaqí narí dadaaqíafa.

²⁵ Akaqáusa amaana máqaki maqee suqíranara níkoqaidanoo. Ínnee sía miqíafa maqee maqee suqúafa. Karaambáifa qúmíra faasaanara qúsararannara irisée narí fuki faakí narí fuki faakí qímasee Ánutuna ufara suqúafa.

²⁶ Maasá Ánutuna ánoona ufa írídaqa káqi írídaqa mandáinaina máraqa fífí ínaqa moo ámiqíra ainaina Ánutuna ámímarínafa sía mi-numooná rukáannoo náaru náaru máríannoo. ²⁷ Miqínna fasiqafa náaru kambíqaaninna ufa írírannara rufjasee áfeesianno. Mikarí mi-fasiqáfa ufa qírana iriséenoo fíraa idaquéemari idánaki qámataikáannoo. Miqímasee Ánutuna ufara sía fee qímírasa aiqámausa minakí aupúreefaranoo. ²⁸ Mooseena sándufafa máru kamuqoo faiqí moó fannoo mi-sandufána ámeesuqírafafa qaara fasiqee qaaramoo fásiqée qáfamasee ufa qufanoo sía miná áfauee máríqau. Dóo mifá kúqímarínau.

²⁹ Faiqí moó fannoo Ánutuna ámaakuara ákoqainafa miná árírafafa fíraaqóo fíqaranoo máríannoo. Mi-fasiqáfa Ánutuna moodáanaki kára ufa fídíkara narí mi-fasiqána numóo rukásainnannara qíkoo fee qínafa faqa Ánutuna áfaari mari maraqunara faqa mandúfa qínafa, mi-fasiqána árírafafa sía Mooseena aanna ráannoo, fíqaranoo máríannoo. ³⁰ Maasá Ánutunara faqa miná ufara faqa írídaqa mifá maaqí qínau. Faiqí mandáinaina ákiqarara nárírafafa qíníndi márídanoo fee qínau. Mifá kaifáa maaqí qínau. Karaam-

báifa narí áiku ásauku ufa irisée mandóosana máríannoo náruannoo sía márína sía náruannoo. ³¹ Mifá miqí qídanoo qínée minára maaqí qídaqa, káqi máríra Ánutuna ásaukuki áqufínafa fíraa nárírafafa káaqa náaquqée marífa márídanoo.

³² Indaarú ínnee Ánutuna ufa írú aukuanna mi-ukuannára maqee ínnee náaqoo áuqaidaqa. Mi-fasan-nái Ánutunara ásasírafafa qóomara foora káaqa qáman-nimaqóofafa qáfamasee kadáapi rúmasee nídafímar-ufaqa Ánutuna ufamau fífíuafaqa sía kudoosaápaqau. ³³ Akaqá faasaana faiqí ánaasee aiqámausa nífusaa ataasá átaasa ínnee qímánnimaqee mandáikammá ní-maqaqau. Moo kari faiqí ánaasee Yísuna ufa írímari-asa nárí marírafafa ínnee faqa misá ummaara dadaaqíqa akooqóo óonuree misá nísaukunnai dadaaqíqa ámiqímma nímaqaqau. ³⁴ Ínnee karabúsaki máríasa dadaaqídaqa nárana múnu mírannannai misá aupúrannara ínnee faqa máree maríafanoo. Faiqí ánaasee anirée ánoomasee ínnee máaqákinna ainaina aiqáma animáree fífuaafaqa sía ínnee minára nóori runúafanoo, ínnee asasa kái mándee maríafanoo. Ínnee ínneeqa maa-maqánasaaqaraa qúmíasanara fífau óorudupira ainainee qímasee innaarúnai úriqarara náaru máríra ainainara márídanoo fee qímasee sía ikíraqaafanoo, ínnee ásasímaríafanoo.

³⁵ Dóo maqee faqa ínneeqa paasóosirana sía quqáafa. Mifá márífanoo miná feefaurú náaru márírana nímiannoo ubiqáfi márírafafa ínnee máríani. Ínnee sía ubiqáfínaqa sía amana Ánutuna írírannamau fífáranoo, sía miná qíma afeekaikíra máríra innaarúnna qúmíasana máreefaranoo. ³⁷ Ánutuna ákara ubiqáfi márírannara maaqí qídanoo.

Káqíkaaqóo qúmírafafa qúsasaa qúmuannoo.

Síá kúsaaqaasaa fífau máríannoo dóo qúmuannoo.

³⁸ Qiní qíku qísauku andeeqárausa máríasa maqee maqee

qínísa írírana rusísee máríqafa fífí ínaqa mi-marírannara kai qíní dídiannoo. Misá minára níkoqee márínna misára qíní faqa qíkooqaannoo.

Ánutuna ákara maasára miqí qínoo márídanoo.

³⁹ Faiqí akaqáusa Ánutufínnai fúani qímasee fífí ífaqa aanái óonuree máparaamáki óonurandee quándaki idá áqufídaqa. Maasá sía misá naanna ráidaqa. Maasá ámiqimmandeeqa Ánutuna mandaaqáifanoo dóo Ánutufa maasá asumu máraannoo.

Ánutunasaa írírana rusímarunara qímaqoo úfafa.

11 Ánutunasaa írírana rusímaríannara misá innaarúnai kambíqaaninna ainainara ásasamánde áfeesidaqa. Misá minára kúqaa ánoona márídanoo innaarúnai máraanauree qída áfeesida márídaqa. Misá sía qáfeemari ainainnara ánoonee qídaqa nifaaqa quqásee áfeesidaqa. ² Óoqa márúsa miqímíni máríqau. Misá Ánutunasaa írírana rusíranannai Ánutuna eedóo qírafafa misáki márínau.

³ Óoqai Ánutufa narí ufannái maqá faqa innaarúnna faqa áqusoofanoo márídanoo. Maasá Ánutunasaa írírana rusíranannai mi-ufánara kúqaa ánoonee qídaqa.

Mifá sía akooqóo máru ainainna qumáreenoo maqee qáfee marunna ainaina áuqinau.

⁴ Kainafa Ánutuna tatúfīrana suqá ámiraree qí-maseenoo uréeqarana suqá áminau. Abeerafa Ánutunasaa írirana rusí márúnanoo narí áfasaana Kainana tatúfīrana úraaqáranau. Abeerafa Ánutuna saqárikī marúnara Ánutufa Abeeranara andeeqára fasiqafee qímaseenoo mifá ámu ainainara asasinau. Abeerafa óoqai kúqinoo máridanoo miná ufa fannoo káqi maasá qímaqimidanoo. Ínnee faqa miqílkai mándee Ánutuna saqárikīaqa. Miqí qídanoo Abeerafa naamúa qídanoo.

⁵ Faiqí moo áuqu Eenookafa Ánutuna saqárikiranannai kai sía kuqufufanoo káqi márufanoo Ánutufa mara múru narí unnái quqánau. Misá miqóoqaraasa Eenookana írīara randóosia minnísaqau. Ánutufa káqimma áfīqa quqánau. Ánutuna ákarakinaa ufa Eenookanara maaqí qínoo máridanoo. Eenookafa andeeqára fasiqa márúnara qiní qíqaraa rée marifaqa asasídaqa. ⁶ Sía faiqí moó fannoo dapi marirana nírannannai Ánutuna asasírana máraannoo, minára narí Ánutunasaa írīrana rusíranannai kai miná asasírana máraannoo. Faiqí ánaasee moó fannoo fáasa Ánutunara kúqaa máridanoommifoo qímarinafa, Ánutufa narí andeeqára óosanara randéemarisa ámiqira ainaina innaarúnai nímiannoómmifoo qímarinafa mi-ufaqandá qímaria fasiqá ánaaseesá kai Ánutufīnnai fīfáranoo.

⁷ Ánutufa kásooqaqee kambíqaaninna ainainara Nooafa sía qáfee marunara aaquqímasoofanoo Nooafa narí írīrana Ánutunasaa rusímarunara irisée eedóo qímaseenoo fīraa sipa áuquseenoo narí faqa narí áiku ásauku faqa minakímma asumu márīnau. Áuquseenoo Nooafa minánnai aiqámausa maa-maqá-nasaaqaraasa aiqáma niqiséenoo rafáaqafunni-maqanau. Nooafa Ánutuna mandaaqáranannai kai Ánutufunnaindaraa andeeqarana maraséenoo asumu márīnau.

⁸ Abarahaamafa faqa Ánutunasaa írīrana rusí marúfa márīnau. Ánutufa Abarahaamana áaramaseenoo qí-maminau. Anée aniráinaqa fúka maqa maaqa aníndi kíanínna uqafīqaanaura, anée miqóo fúa. Miqí qufanoo Abarahaamafa iriséenoo narí írīrana Ánutunasaa rusíranannai eedóo qímasee narí maqa máaqa minnísee sía qáfee máru máqa máaqanaki káqimbin-
au. ⁹ Abarahaamafa miqóoqari ánaamuruara foora Ánutufa qíma afeekaikámmaqoo maqa maaqanaki óonu márīnau, Ánutunasaa írīrana rusíranannai kai miqínau. Narí máaqa uqanna óoqai márūna máaqa uqannaki márīnau. Mi-maqa maaqána minnísee fúka maqasaa narí faqa Yakooboona faqa Isakeena faqa úqīqaana máaqakí kai marusa márīqau. Aandáu ap-atannái áuqira uqīqaana maqaki márīqau. Miqandá faqa Ánutuna qíma afeekaikírana máree márūsa márīqau. Miqandá faqa Ánutuna qíma afeekaikíra ufa irisée márīqau. ¹⁰ Ánutufa ámiqira máqusa náaruara márīra maaqa túna rakíqasee áuqusee ámiraree

qufanoo Abarahaamafa úqīqaana máaqaki márīdanoo áfeesida márīnau.

¹¹ Abarahaamafa narí ánaaqa Saraqanandiri asooqá náuaraiqi márīqau. Saraqana faiqi máqara kámu dóo taikáfufaqa faiqi síaiqanda márīqau. Mi-kamúqoo Ánutunasaa írīrana rusímarunannai kai óoqa faiqi Isakeena máqaqau. Óoqai Ánutuna mandaaqée marúnannai kai faiqi máqaqau. Óoqai Ánutufa faiqi ámianauree qufaqa iriséeqa eedóo qímaseeqa nifaaqa quqásee kísaaqasaa márīuna máqaqau. ¹² Abarahaamafa kúqinoora foora ínoo márūfaqa miná faiqi námu kambíqeeqa fásau núkuda miqírausa kambíqaqau.

¹³ Abarahaamafa narí faiqi námu moómoosa faqa Ánutuna mandaaqáranaki márīufaqa kúqīqau. Misá sía Ánutuna qíma afeekaikírana ánoona qáfaqau. Níanaindariara foora náaqoo kai irisée asammásee kásooqaqee kúqīqau. Náriaraa óo maasá maa-maqá-nasaa ánaamuruara foora iqá márīafaqa asaqrāafaikī-
īqa márīdaqee qīqau. ¹⁴ Miqíra ufa qímariasa moo máqara náriara márārara randáidaqa kooroo ídaqa miqí qídaqa. ¹⁵ Misá írīrafa sía nári óoqeenaa maqa maaqai ubeekáidaqa. Miqīnaqau kafáa miqóo fuaqīni. ¹⁶ Misá úriqarara máqara innaarúnai máqara randáidaqa aní asaqrāafaira foora márīdaqa. Miqí marúnara maasá Ánutu fee qímasoofanoo sía mifá asaurínau. Fásai innaarúna maqusa miqímariana ákiaqara nímirara deedaqinóo márīdanoo.

¹⁷ Ánutufa Abarahaamana amanamándee qáfaanee qufanoo Abarahaamafa Ánutunasaa írīrana rusírafa márūnara Ánutuna ufa iriséenoo eedóo kai qí-maseenoo narí moodáa faiqi narí ámuqusuqanna Isakeena káqi rumbáseenoo qaindásaa quqásee árīrarufanoo qáoo qīnau. Ánutufa faiqi aní áiku ásauku moó ámiraree qíma afeekaikámaqoonara Abarahaamana ámuna. Sía minára Abarahaamafa ámuqusu-fanoo narí ámaaku rafáaqa finau. Káqi eedóo kai qí-masee narí faiqi áfīqeenoo árīrarinau. ¹⁸ Ánutufa óoqai Abarahaamana qímamu úfafa maaqímminoo márīdanoo. Aní ámaaku Isakeenasáaqari ani aruakínausa moómoo qínée qíma afeekaikírana kambíqeefaranoo. ¹⁹ Abarahaamafa sía minára iriséenoo narí faiqīara ámuqusinai. Mifá kuqufīnanoo Ánutufa uqéeraannoommifoo qímaseenoo Ánutuna ufamau árīrarinai. Dóo kúqaa Abarahaamafa narí faiqi Isakeena kúqīranakīnaanara foora márānau.

²⁰ Abarahaamana ámaaku Isakeefa innooqáfīnoo Ánutuna ufa iriséenoo miná saqárikī marúnara quándaki Yakooboosa Eesausa náaru kambíqaaninnanara ámiqī ámiqira ainainara nifaaqóoqa qímannimaqanau.

²¹ Isakeena ámaaku Yakooboofa innooqéeno Ánutuna saqárikī marunara quándaki Isipa máqa maaqaki kísaaqasaa márīnoo kúqīrarīdanoo narí ámaaku Yooseefaana faiqīqára nifaaqóoqa qímannimaqanau. Narí sáunusaa áqīni mundúseenoo Ánutunara innaaru qīnau.

²² Yakooboona ámaaku Yooseefaafa faqa Ánutuna saqárikī marúnara kúqīrarīdanoo Isaraee máqannasa Isipa máqasaaqari moosáa fīfāndīnnanara qímannimi-

danoo qímannimianau. Moosáa fīqa qiní qimudaani faqa máree fuaqa.

²³ Mooseena ánaukoo misá faqa Ánutuna saqáriki márusa máridaqa sía Faraoonara rufiasee miná ufa rukíasee Mooseena maqasée káaqa idaaqíra faiqi anaaqimmifoo qímasee qaaramoo qúqoonasaa kukée-qaqoofanoo márinoo nammári áfainni kukéeqa-soofanoo Faraona áraamuna paqúrímaseenoo narí faiqíara foora fīrinau.

²⁴ Mooseefa faqa innooqéenoo Ánutuna mandaaqára fasiqa márinau. Minára mifá faiqí kámmambinoo Faraona áraamuna faiqíkíranara ákooqoofanoo Isipa máqusanaasa minnísanau. ²⁵ Mifá Faraona máaqaki máriasa nári óosana óosana adíafaaira írira ainainee qímarunara mandáinainee qímasee minnísee Ánutuna faiqi námu Isaraee máqannaasa faqa aupúraanauree qímasee misá faqa fīnau. ²⁶ Mooseena áfu fannoo innaarúnai qumíasana aináinasaa áfu mundúseenoo minára kai rímarufa márufanoo Isipa máqannaasa munnimma aináina óosana óosana minnimasanau. Mooseefa Isipa máqannaasa faqa nári áaqara adíafaairanaki kéeqarara ákooqoofanoo misá minnísee ásauku mundírana kásooqaqee kambíqaaninnanara irisée mi-aupuráranaki kéeqeera foo máfinau Isaraee máqannaasa misá aupúrananaki dadaaqínoo kéeqanau.

²⁷ Mooseefa Ánutuna mandaaqárafa marunara náneeka fooqáa saqári amanee maramáree sipsípa fīdíkiki raaraammá qumáree máaqa kooqímau akusoofanoo qangiroouqa faiqi nárimarufa qumuréenoo miná qáfamaseenoo Isaraee máqannaasa faiqi ní-fauamáseenoo sía nárinau. Isipa máqannaasa faiqiuqa kai nárinau. Mooseefa narí Ánutuna mandaaqáranannai minára iriséenoo áinnaaqarara óosana kúradanau. Mooseefa Ánutuna mandaaqárafa máridanoo miqínau. Minára kai Mooseefa Faraona áanooqíranara sía rufianau paasóosamandee Isaraee máqannaasa Isipa máqasaa márusakinaana nífiqee finau. Nífiqee fímarufaqa misá dapi ufa qímarufanoo Mooseefa kafáa oónurandee ániranara qáoo qímasee nífiqee fímarin-au, Ánutufa miná óorinni akooqóo máridanoora foora qufanoo andeeqásee nífiqee fímarinau.

²⁹ Isaraee máqannaasa Ánutuna mandaaqáranannai Taatuqée námmari fannoo qámbaraana rainéenoo aadánusufufaqa aadána máqasaara foora táqaqau. Isipa máqannaasa misá náruannee qímasee misá ní-naaqiana nammári qámbaraana aadána maqasaa óonu roofanoo nammári fannoo óonu máree ani máree máseenoo aiqáma narutaikánau.

³⁰ Isaraee máqannaasa Ánutuna mandaaqáranannai Yeerikoo máqusa óoni faandaamura rakéemasee óoru raméeqáqee áqufiqa náriqau. Misá qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée fáasaana mi-faandaamurána fíqu fíqu másoofanoo mi-faandaamurána rapéemasoofaqa óorureeqa áqufiqa náriqau.

³¹ Yeerikoo máqusaindaraa ánaasee dapi máraqanu ánaaseefa miná áuqu Raqaba námmarifa mifá faqa Ánutuna mandaaqáranannai sía narí máqannaasa

faqa kúqinau. Mi-anaaseefá Isaraee máqannaasa nipuráara fasiqaqara ámiqimmandee nárana aina níminoo narí máaqa ataufakaaqá kukéeqannisanau. Maanára mi-anaaseefá nárana aina níminoo, nári máqannaasa náridaqa qiní faqa dári foo qímasee kukéeqannisanau. Minára mi-anaaseefá sía Ánutuna ufa rukíee marúsa faqa kúqinau. Káqi asumu márinau.

³² Moómoosara sía qianúra ákara kísaaqáikiandoorra. Akaqáusa maaqímasee máriaafaqa Kideeoonafa faqa Barakafa faqa Samasoonafa faqa Yeefataafa faqa Dafidifa faqa Samueerafa faqa Ánutuna tamum-máqara fasiqauqa moómoosa faqa misára minníseeqa misá ufara sía ufa qianúra. ³³ Ánutuna saqárikiranannai akaqáusa akaqá máqannaasa maqúsa maqúsa náru taikáseeqa úriqaraqa máriqau. Akaqáusa Ánutuna saqárikiranannai kai andeeqára qóo fīqa Ánutuna qíma afeekaikíra asumu márirana faqa innaarúnaindaraa qúmiasana kúqíqa óoru máraqau. Faiqí akaqáusa káasau kusinara foora firaafá miná áuqu raióona misá márunaki namuqáauqa náruani fee qímasee rafúseeqee maramaaqínni raióona márunaki áqufufanoo Ánutufa mi-aandauná óori rafáaqafusoofaqa sía náriqau. Misá mi-kaasau kusinára áuqu raióonee qímaríqau. ³⁴ Faiqí akaqáusa Ánutuna ufa írira máriasa namuqáa nísaukuki soofaqa misá maréeqee idá firaaná arasée minakí áqunnisoofaqa misá Ánutuna saqárikiranannoo mi-idána imbásee sía kúqíqau. Namuqáa fannoo aseemannái akaqáusa náruaneerufaqa Ánutuna saqárikiranannai quqásee sandáqau.

Faiqí akaqáusa sía afeekaikusa Ánutuna saqárikiranannai afeekaikámasee moómoo máqannaasa rákira fasiqauqa aiqáma náru taikásee náriaraa káqi máriqau. ³⁵ Ánaasee akaqáusa nári faiqi námu kuqufufaqa Ánutuna saqárikiranannai Ánutuna tamum-máqara fasiqauqa mara findifumássoofaqa máriqau. Faiqí akaqáusara namuqáa ínni Ánutunara minní-saifaqa maasá sía ínni náruánaura, sía ínni ataasá átaasa qímasaida nífaaqa rakée íanáuranoo fee qufaqa Ánutuna saqárikíqi miná minnísaranara qáoo qufaqa ataasá átaasa ídaqa nárimariqau. Kúqu fasiqausa maaqí qíqau Ánutufa maasá qumáree-queenoo úriqarara máriranaki quqáanifeera márida síina kúqua. ³⁶ Faiqí akaqáusa Ánutuna ufamau fimaríasa minásaara ataasá átaasa ufa qímaruna máree maríqau. Mandóosana máree maríasa akaqáusa qumáraseeqa nári sánda qáinnainaina átisa rumbáqoo sándasamu kaifáa kaifaa náridaqa nífaaqa ateekaatékamma ummooqúkí maríqau. Akaqáusa sáinandannai rumbámaree karabúsaki quqéemariqau.

³⁷ Misá akaqáusa Ánutuna ufasáara maramáree oónisamu kuqá náriqau. Misá akaqáusa qumáree kээdainnai qámbaraana tuqú raqáqau. Misá akaqáusa qumáree aseemannái nári maríqau. Ánutuna ufamau fimarusa minásaara nárimariafaqa akaqáusa rufiasee nári máaqa minnísee qamunnara randéeqa mimmí apata fee sipsípa apata fee mináuqa afisúsaidafaqa munnimma aináina síaisa náriranara rufiasee káqi

dapi nímaríqau. Faiqí ánaasee fifau narusáida mandóosana mandóosana nímmaríqau.

³⁸ Maa-maqánasaaqaraa írirana faqaasa marirafa mandáikámmínoo máridanoo órudupínoo máridanoo Ánutuna ufa írimarusa nárúnnifaqaa úfaqa misá sandóosa misá írirafa úrinaaqaranoo máridanoo. Innaarúnai fifandínnanara úrinaaqaraqa máriasa máridaqa. Minára misá kukéeqaqa nídaqa mandá maqa maaqaki áaqana maqa maaqaki óni áamaraki maqá áamaraki kéeqafi rafúdamáki iqá nídaqa maaqóoqaraasa náríranara rufiidaqa.

³⁹ Mi-fasiqa anaaseesá moodáanaki suqúfi máridara foora iqá máridaqa ufa qídaqa. Misá aiqámausa Ánutuna saqárikí márianannai núqafaqasaa máridaqa, misá maa-maqánasaa máridaqa sía Ánutuna qíma afeekaikíra ainaina afeeka ainaina máreeqa. ⁴⁰ Ánutufa maasára moo fíraa írirana íridanoo. Indaarúqaasa maasá qífeesammidaqa. Sía misá náriara ánoonai-kífaranoo. Misá faqa maasá faqa moodáa kari innaarúnai máreefandía foo qídanoo.

Ínnee nífu Yísunasaa mundúsee miqóo kai fuaqa.

12 Indaarú márusa Ánutuna saqárikíusauqaindi maqee maasá qíqafaidaqara foora máridaqa. Maasá maa-marirána misá nífusaa narí ámani narí ámani iqá máridanoo sandéera foora ídaqa. Maasá indaarúqaasa nífusaa narí ámani narí ámanidaqa sandáidaqa moómoosa nífu qíqafaranara iriséeqa qínée úriqararusaikíanée qímasee aiqáma ainaina qumaararái áinainnara foora maasá mandáinaina ámiqímasee maasá rakísí qumáree marína afaíeeqee maqásaa quqásée dóo óori runúsee dóo óori mundúqaannana kai raqúramísée dóo miqóo kai sandá máqaraasámmasee fúa.

² Óosana árooqooqari fífi ínaqa maasá saqárikirafa Yísufa kai máridanoo minásaa kai nífu mundúsee fúa. Yísufa maa-maqánasaa máridanoo aunírira saqarisaa árírara qufanoo sía rufíasee minnísanau. Sía uqanna minnísanau. Kásooqaqee kúqíranakíqari fíndifi innaarúnai ququsaki Ánutuna aaqá márianínnanara iriséeno mi-ásarínra iriséeno aunírira saqarisaa kúqíranara asurírana síamma írinau fifau ainainee qímasee káqi finau. Dóo minára maqee Ánutufa máriqoo miná aaqá ásaukuqannai óoqumarífi máridanoo.

³ Dóo maasá Yísuna aupúrananara íriaqa. Moómoo mandá fasiqa anaasee Yísunara fídiaqaa ímarufanoo sía kaukaata qinau káqi mi-umaarána mara máree fímarinau. Maasá mi-oosannára iriséeqa sía nifaaqa kudoosaápamásee Yísuna aanái ubeekáranara minnísaaqa. ⁴ Mandáinaina fannoo maasá maqee máree dárímarifaqa miná faqa quándaki rákuqaammidaqa. Mi-rakírafa sía ínni fidíka ruqíeenoo káqi maríafanoo káqi fuaqa, sía minára kudoosaápaaqa. ⁵ Ánutufa ínni narí faiqi námuara poodúra ufa qímannímúsa aunídee sía fee aunídee. Ánutuna ákaraki minára maaqí qímaseeno ánoonufa ákara ridanoo.

Qíní qímaaku, Ánutufa ummaara óosana óosanannai

áriara foora aní ínana sía minára rufíaa ámiqímasee íria.

Aní óosana uqafíqaidanoo ámiqíraqoo fúanneera miqídanoo. Mifá aníara qáoo qínana sía anée minára kudoosaápaa sía óori runúa.

⁶ Karaambáiqqa fannoo miná ámuqusi márisa kai nárídanoo foora ídanoo. Naríara qíní faiqi fée qísá kai nárídanoo foora ídanoo.

Ákarakínaa ufa miqímínoo máriafaqa qínée minára maaqí qídaqa.

⁷ Aneenná ádafira ummaarara qíní qíkoofa Ánutufa dáríara foo qídanoo fee qía. Aneenná ádafíranara aupúranannai Ánutunara miná ámaaku dárídanoo fee qía. Aiqaqa faiqi níkausa áikannai qumáree nári faiqi námu mandóosana ákiaqara nárídaqa. Aiqaqmausa nári faiqi namu mandóosana ákiaqara nárídaqa. ⁸ Ínnee Ánutuna fiqi námu faqa sía árírana máreenana sía miná faiqi márinananoo, dapi faiqí márinananoo.

⁹ Maa-maqánasaa maasá qíkoofa áikannai qumárasee mandóosana ákiaqara dáríafaqa maasá minára rufiidaqa miná aaqá máridaqa. Innaarúnai qíkoofa miqí kai másee dáríara foora ínaqa fíraaqóo miná aaqá máridaqa náaru náaru márianaura. ¹⁰ Maa-maqánasaaqaraa qíkusa nári írirannai maasá andeeqá qímaqaidaqa áikannai qumáree dárídaqa. Ánutufa maasá andeeqára óosana máraaqeera óosana óosana ummaarannai maasá dáríara foora ídanoo. Mifá narí andeeqárána náida qímíraee qídanoo maasá dárídanoo. ¹¹ Ánutufa maasá ummaarannai dáríara foo ífaqa maasá sía minára asasídaqa dóori runídaqa dóo maasá miqóo qeeqá mandáinaina ákiaqara dárírana taikásee andeeqásee márirana asooáranara máridaqa asasídaqa.

Óosana óosana naakáparafa faqa aaquqírafa faqa mári úfafa.

¹² Ínnee nísauku kudoosaápaifaqa raqándaamásee maríasa nísauku uqusée afeekaikíqaa. Áiku aqoori qumooqúki maríannana indindí maríannana minnísée mapukúfinana áiku rámaseenana kikíqia. ¹³ Ínnee andeeqára aatata kai fífanoo áiku árínafa unufúannoo. Unufínana andeeqásee finnáranoo. Anée mandá áata-áfiqee fínanoo anáiku fíraaqóo mandáikiannoo. Anée andeeqára qóo áfiqee fínanoo aní áiku ádafímarífa taikáfinanoo andeeqásee anée finnáranoo.

¹⁴ Ínnee aiqámausa máriasa námufaqa ámiqímmandee asooáranaki márirana amaniaqa. Ínni máriranakína ámiqírafa andeeqárafa kai máriaqa. Sía miqíqa karaambáiqqa sía qáfeefaranoo. ¹⁵ Ínnee ámiqímmandee rakísia, ínnee Ánutuna áfaaríranaki fuanákiqari quándaki káqinni ubeekoo foora. Ínnee ámiqímmandee rakísiaqa sía moó fannoo ínniki saakunánanda ínniki kambíqafínoo aiqámausa sukáqarana nímiyani. ¹⁶ Ínnee rakísiaqa. Sía ínniki moó fannoo Esáuna aanna raaqa. Mifá andeeqáranana minnísée Ánutuna ufa rukíasee moodáa náranannai kai

áfasaafa narí qumíasana narí ákaqa dóo áminau.

¹⁷ Amiséenoo miqóo kásooqaqee aupúranau.

Aupúreenoo narí ákoo finnai aniréenoo afaaqóoqara qufanoo miná ákoofa qinau. Sía, dóo aní ákaqa ámiqa qufanoo Eesáufa ikiráqoofanoo aukunu qúmimaru-fanoo rándoo rándoo sianoo sía paqúrinau, dóo taikámbinau. Ínnee sía Eesauna aanna raaqa sía andeeqáranau minnísaqa.

¹⁸ Maqee áukuana ínnee sía Isaraee máqannaasa naanna ráidaqa. Maa-maqánasaa Sinái áaqana ámeemaanai Ánutuna ufa írriqau. Ínnee innaarúnai mári Sinái áaqanara foora márídaqa Ánutuna áfusaa kíkíqíqa máriafanoo. Óoqai Isaraee máqannaasa Sinái áaqana ámeemaanai aniréeqa sía ufa kái nífu qáfoona mi-aaqannásaa idá firaafá qoofaqa qáfoona oonámu námufaqa aakuasáa námufaqa asukuna námufaqa rafáaqafufaqa aiqámausa qáfamaseeqa rufíaqau.

¹⁹ Miqúnakina ukeena qunáki faiqí ufa móó írriqau. Írriqa rufíasee qíqau. Maasá sía moo káqíkkaa ufa írri-anaura, maasá dáaquqaifaqa rufíeeqa. ²⁰ Mi-ufána qí-danoo maaqí qinau. Faiqí móó fannoo fee aandáu fee maa-aaqanná áuqamásaifaqa óonisamu qumáree kuqámma arusaaqa. Misá mi-ufána írufanoo káaqa náaquqoofaqa máparaaiqau. ²¹ Mooseefa faqa Sinái áaqanasaa kambíqoo ainainna qáfamasoofanoo káaqa áaquqoofanoo áindirí áindirufanoo qinau. Qinée faqa qáfaunanoo káaqa dáaquqeenoo dáindirí reenoo.

²² Mi-akuunná Isaraee máqannaasa mi-naaquqara ainainná nífu qáfamasoofanoo nifaaqa rámasoofaqa rufíaqau. Maqee ínnee sía miqíranaki ániifaqa ani márídaqa. Ínnee Sioona áaqana uqanna káqi márira Ánutuna maqúsaki ani máriafanoo. Innaarúnai márira Yeerusaree máqusa qangi-roo móómoo ándandara foora máriranaki ínnee ani máriafanoo. ²³ Ínnee Ánutuna óoqa faiqi innaarúnai búkaki ákara rírausa kai káaqa firaaqóo súqimarianaki asasímarianaki ani máriafanoo. Ínnee Ánutufiqóo ari máriafanoo. Mifá aiqámausa ufa irisée andeeqánnisée marífa máridanoo. Andeeqára fasiqa kuqufusá innaarúnai óoruree ánoonáikamámbiqa ínnee misá nimana nám-ufaqa andeeqáranaki asasíranaki ani máriafanoo.

²⁴ Óoqai Kainafa narí ákaqa Abeerana árufanoo miná fidíka téeqinau. Abeerana fidíka fannoo Ánutunara qiní fidíka ákiaqara anée qíannee qídanoo. Maqee ínnee Yísuna fidíka Abeerana óoriqararana téeqiraqoo ani máriafanoo. Yísuna fidíka fannoo Ánutunara maasá numóo ákiaqara minníqisaannee qídanoo úriqaranoo márídanoo. Ínnee maqee fúka moodáana-kí kira ufa quqée maríanaki Yísunaki ani máriafanoo.

²⁵ Minára ínnee Yísuna ufa sía sía írriqa. Ámiqim-mandee rakísimaree írriqa. Óoqai Mooseefa maa-maqánasaaqaraafa qímannimimarufaqa sía írriqa kúqimariqau. Maqee innaarúnaindaraa fasiqa ufa rukíaanafa anée yáifee finnáree miná áriaranakíqari rukíasee náqi fee innáree. ²⁶ Óoqai Mooseefa máru aukwana Ánutufa qufanoo Sinái áaqanasaa maqá kásinau. Ánutufa minára maaqí qímafeekaíkinau.

Qinée óoqai maqá kásiafannana, kafáa qinée sía maqá kai kásianauro. Innaarúna faqa kásianauro.

²⁷ Miqúnna maasá maaqí qídaqa írriqa Ánutufa narí aiqáma ainaina áuqu quqáqoona kafáa aiqáma kásimmáseenoo dóo mara áqu taikáannoo. Sía kásimari ainainafa mifá kai káqi máriannoo.

²⁸ Dóo maasá sía kásira quqúsaki márídaqa minára maasá susúia. Maasá minára quándakiqa Ánutuna áidiránamaú kai narí amooqía. Óori kándamasee rufíafa rufíafa qíranannai narí amooqía. ²⁹ Maasá Ánutufa sía fífau ainaina márídanoo. Idá qámataikán-nimaqée marífa márídanoo, minára áaqara óosanara rufíafaqa, aní faqa idá qamataikáandoora.

Ánutuna áidiramaú fira naakaparufa.

13 Ínnee ásauku mundíranaki máriranara naríara naríara moodáa fasiqa ánaasee faiqíara foora úriqarara ainainee qímasee sía fífau nóonoo kai nímuqusí marínaqa naríara naríara ruaqa ásaukunoo áuqaidana naríara naríara ruaqa. Miqí kai ída sía taikáaqa. ² Ánaamuru sía óori qáfainna maqannaana ámiqi mándee nárana ámiqa máaqa ámiaqa. Akaqáusa miqídaqa sía irirai qangi-roo ámiqi ámiqíqau. ³ Ínnee karabúsaki máríasara misá faqa karabúsaki márídara foora ámiqimmandee rakísinnimaqaaqa. Ásauku mundírana ufasáara aupúree maríasa sía aunúqa. Ínnee misá faqa moodáanaki aupúrarana foora nímuqusí marínaqa rakísinnimaqaaqa.

⁴ Ínnee aiqámausa faiqí ánaasee nimundáranara úriqarara ainainee qíafa. Faiqí áneesee áqumummá-sainafa sía moonáindi quándaki qumáara. Aiqa mausa ínneeqá nammári kai néeqa andeeqásee máriaqa. Faiqí ánaasee dapi narí máree narí máree qíqá nuasa faqa qúmмуariqa nuasá faqa Ánutufa ufa iriséenoo náruannoo.

⁵ Ínni írriafa márirafa munnimma áinainara sía káaqa rída máriaqa, maqee máree maría ainainnara dóo amana márídee qímasee afaqa quqásee mária. Ánut-ufa minára maaqí qinau.

Qinée sía ínni minnísee moosá fuanáura. Ínni faqa náaru máríanauree qinau minára afaqa quqásee mária.

⁶ Maasá mi-ufána iriséeqa paasóosamaseeqa márídaqa maaqí qianáura.

Karaambáiqá maasá dadaaqímarífa márídanoo

Minára maasá sía rufíanaura,

Náqimasee maa-maqánasaa qaraasa maasá dárífa-ree. Sía amana dárífaranoo.

⁷ Óoqai indaarú Ánutuna ufa qímannimusara sía aunúqa. Misá ámiqi máriranara faqa misá kúqíranara faqa misá Ánutuna saqárikíranara faqa iriséeqa misá nímeeraameerá kai ída máriaqa. ⁸ Yísufa ásauku mundírafa sía minakí óosana óosana írriafa márífa. Eendá faqa maqee faqa náaru náaru faqa amanamana kái andeeqára írriafa óosana márífa márídanoo. Ínnee faqa miqíafa. ⁹ Akaqáusa Ánutuna ufara óosana óosana írriana uqéeraidaqa. Ínnee sía misá naanna

réeqa óonuree aniréeaiqa. Ánutuna áfaariranara mi-iriráfa kai ínni nimana mapukú nímaqainaqa máriaqa, mifá andeeqárafa ámiqirafa máridanoo. Óosana óosana sándufa moo nárana néeqa moo nárana sía néeqa mi-ufána qímaqoonannai sía ínneeqa nimana mapukúsee márifaranoo, mi-ufána mároosa sía mi-ufáfa misá nimana mapukú nímaqanau, sía misá dadaaqinau minára ínnee Ánutuna áfaariranara íriaqa.

¹⁰ Óoqai Yuda máqanna aanáiqikirausa Ánutuna úqigaana maqa rakísimarusa Ánutuna ufamau fídaqa qaindásaa qaraa aandau tatúfirana suqée marúna akaqána marasée naqau. Maasá aandáu tatúfi maría qaindára foora moo máridanoo. Óoqeenáa uqigaana máqakinaasa sía amana minásaaqaraana marasée nooqíni. ¹¹ Óoqeenáa uqigaana maqakí moodáa faasaana moodáanaki kára faasaanasaa misá úriqararafa aandáu fidíka maréeno firaa naaquqara maaqakí óonureeno qaindásaa téeqimáseenoo ráudamaki mi-aandauná apata ámudaani amaqí aiqáma sía naqau, mara máreeqa faiqí naambeéqai múnu idá áree mariqau.

¹² Miná amanakái Yísufa Yeerusaree máqusa naambeéqai kúqinau. Narí fidíkanai faiqí ánaasee mandáinaina findaukámannisáanifeera miqínau. ¹³ Maasá faqa Yísuna dadaaqíqa óoqeenáa máaqa naambeéqaira foora Yísufa máriqoo miná asaurirana dadaaqí máraanuranoo. ¹⁴ Maasá kásooqaqee uqanna maa-maqánasaa sía máridanoo. Maasá kásooqaqee kambíqaaninna máqusara innaarúnaindaraanara rakísidaqa. ¹⁵ Dóo minára maqee maasá maa-maqánasaa máridaqa Yísunannai Ánutuna dúfi dúfi qímamaqaidaqa. Maasá aandáu tatúfirana fooqáafa dúfi dúfi qírafa máridanoo. Maasá Ánutunara kúqaa ánoonnee qímaria noonákiqari minára dúfi dúfi qírafa maqee maqee kambíqaidanoo. ¹⁶ Maa-ainainná faqa sía aunúqa, narí ámiqi narí ámiqiaqa, ínneeqa aináina ínnee íriranannoo kai raíneeqee niqoónausa narí ámi narí ámiaqa. Ánutufa miqíra ainainara ámiqira tatufira aandaure foora máridanoo fee qídanoo qáqara ráidanoo.

¹⁷ Ínnee ínneeqa úriqararaura qínnandée kai iaqa. Misá Ánutuna saiká máraidaqa ínni nimanara maqee maqee rakísidaqa. Ánutufa kásooqaqee misá ínnisaa

rakísiranara iráannoo. Ínnee misá ufara eedóo qífaqa misá asasammásee mi-ainainnámifáranoo. Ínnee misá ufa rukíifaqa misá nifaaqa qumooqukídaqa níkoo níkaa ifáranoo. Misá níkoo níkaa ídaqa sía ínni dadaaqifaranoo.

¹⁸ Ínnee maasára maqee maqee innaaru qiaqa. Maasá qimana sía moo áinainara íridaqa andeeqáraqóo kai fíranara rídaqa ínni qímannimidaqa. Ínnee minára maasára faqa innaaru qiaqa. ¹⁹ Qinée qeeqára faqa ínni qímannimidaqa. Ínnee qiníara faqa innaaru qifanoo Ánutufa qiní dadaa qínaqa ínnee ínnanai káqi káqi fúa.

Ánutufa ámiqi ámiqimma nímaqaanínnufana.

²⁰ Náaru náaru moodáanaki kírana Yísufa ásauku mundírafa kúqiranannai miná fidíkanai dóo mapukúseenoo máridanoo. Ánutufa miná kúqiranaki-naana uqéereeqeenoo faiqí ánaasee rakísirana fíraanáikamáqaifanoo máridanoo. Narí kúqiranannai faiqí ánaaseesaa rakísirafa máridanoo. ²¹ Ánutufa asooárana faqaafa ínnee miná íriranamau fifándinna oosana akoofásaikirana ínni níminaqa fuaqéera. Ánutufa ásauku mundíranannai maasá faqa maréeqeenoo narí áidira óosanaki narí íriranamau fíranaki quqánisáani. Aiqáma amooqírafa faqa káaqa aréenarafa faqa ásauku mundíranaindi náaru náaru máriannoo. Kúqaa.

Áti ufa.

²² Óo qiní qíkaqaafasaa ínnee maa-ufána ámiqimasee ásaana ruaqa. Dadaaqíra ufa máridanoo sía kísaaqa ákara ríqa minára qímannimidaqa. ²³ Qinée maa-ainainná faqa qímannimidaqa. Maasá qíkaqa Timootifa dóo Roomma máqanna karabúsaki Yísuna ufasáara rumbáqoofa idukínoo máridanoo. Mifá dauní dauní maí aniráinaqa áfiqee ínnee márinnaqoo óonureeqa maaqandá ínni níqafaanura.

²⁴ Ínnee maasá qímandarana ínni úriqararaura faqa aiqáma Ánutuna ufa írimariasa faqa qímannimiaqa. Itari máqannaasa maaqóoqaraasaki máriasa ínni níkaqaafasaa máriasa ínni nímandaidaqa.

²⁵ Ánutuna áfaarirafa ínni faqa máriani.

YAMEESA

1 Ánutuna áiku ásauku máaqa máaqa darániqa máriasa qinée Yameesasa ínni nímandaidaqa. Qinée Ánutuna eedóo qíra rumbara saikara foora márúnna fasiqausa máridaqa. Ásauku mundírana Yísuna maasá karaambáiqua miná faqa eedóo qíra rumbara ainainira fasiqara foora máridaqa nímandaidaqa.

Nimaníra ainaina faqa íraranara innaaruqírana faqa mi-ufána qímaqoona.

² Qíní qíkaqaafasauaqa óosana óosana ummaara ainaina nimanamásee qáfarafa ínnisaa áqufinaqa sía minára máparaaífaqa dúfi dúfi qímasee Ánutufa sía minánnai dárídanoo, afeekaikámaqimaqaidanoo qímídanoo fee qímasee asasiaqa. Mi-nimanira ainaináfa ínni firaaqóo nárínaqa ínni Ánutuna saqárikirafa káqi kai márínanoo ínni mi-saqarikiráfa mifá ínniki sabéenara foora afeekaikámasee máriaqeera máriannoo. ⁴ Ínnee miqífa máridaqa Ánutuna ufamau kísaaqasaa fímarifanoo ínni márirafa nírafa múduka káqi máriaqa sía káqikaaqo sía amanaikífaqa káqi amana kái múduka márianifeera miqífa máriaqa. ⁵ Ínniki akaqáusa írirafa sía amanaikínausa Ánutunai innaaru qífanoo nímiyani. Ánutufa páapaa ímarifa ámiqimasee írirana káqi nímarifa márídanoo.

⁶ Ínnee íraranara innaaru qídaqa sía óonumafi qaara irira íriaqa, óonumafi qaara irira írimariasa úfaira foora úqimariafanoo. ⁷ Miqínna fasiqausa sía karaambáiqua indaraana aundurái dadaaqírana máreefanoo misá yáiffee fuanau yáiffee fuanau qínausa sía moo áinaina máreefanoo.

Aináina faqaasara faqa kudifasiqauqara faqa qímaqoo úfafa.

⁹ Ínnee Yísuna ufara suqímariasaki Ánutuna saqáriki máriafanoo ínnikinaana kudi fasiqauqa nisaurímariasa Ánutufa ínni mara uqéerasee innarúnai fuaqée qímaqainara nóori uqéerasee asasiaqa. Ínniki aináina faqaasa kookúna qaqamara foora úfai fuaqá áqu-sainaqa taikáfifaranoo. ¹⁰ Súani qéeno firaaqóo aiquiqinanoo kookúna aadánusinanoo áfufeenaarirana kakasínanoo áfu qáfainanoo ámiqi ámiqirafa taikáfuannoo. Miqí kai ínoo aináina faqaasa óonauqee aní áuqee ídaqa miqídaqa dóo taikéefaranoo. Miqúnara Ánutufa aináina faqaasa sandáaqaindaraana maréeqee maqásaa quqásainaqa misá faqa kudifasiqauqá faqa asasiaqa.

Nimaníranaki andeeqásee káqikai fímariasara qímaqoo úfafa.

¹² Faiqí akaqáusa nimanamásee qáfee marí ainainafa kísaaqasaa nárímarifaqa Ánutuna faqa káqikai fídaqa miqímaria fasiqa anaaseesa ámiqiranaki máriasa máridaqa. Miqínna fasiqa anaaseesa mi-nimanirána taikásaifanoo Ánutufa óoqai qíma afeekaikíra feefauru náaru márírana nímiannoo narí Ánutunara rímariasa kai nímiannoo. ¹³ Nimaníra ainaina fannoo faiqí ánaasee moó nífaaqasáa áqufinanoo sía Ánutunaindari maa-mandainaináfa ániannoo fee qímasee óonumafi íriannoo. Mandáinaina fannoo sía amana Ánutuna amanamásee qáfaannoo Ánutufa faqa sía moo mándainainannai nimanamásee qáfaannoo, sía miqídanoo. ¹⁴ Faiqí ánaasee nári mandáinainara nídirafa nári rarisámeeqeenoo nári ufaanakí nárídanoo. ¹⁵ Nári mi-manda nídiráfa innooqéeno radíqififanóo mandóosana kambíqaidanoo. Mandóosana kambíqeenoo innoqáfinoo kúqiranaki áqufidanoo.

¹⁶ Óo qíní qíkaqaafasaa maa-maqa maaqánaki máriasa, sía Sadannafa níkaru qínnana íriaqa. Aiqáma ámiqira nímira ainaina idaaqírana káqi nímira afeeka ainaina innaarúnaindari qúmídanoo. Ánutufa innaarúnaindaraa qóomauqaindi áuquqoofáuqa mindári mi-amiqira ainaináusa qúmídanoo. Ánutufa sía súani quqoonará foora óonuree anirée ifa moodáamau kai fímarifa. ¹⁸ Ánutufa narí íraranannai kai narí ánoona ufannai kai maasá narí fúkasaa ánaaqi ánaaqikiranaki quqáqíséeno maasá narí ufíni aandáu aiquáma ainaina úriqararusaikámafi máriaqeera áuquqisanau.

Ánutuna ufa sía náaqoo kai íriaqa nísaukunoo qumáraqa.

¹⁹ Óo qíní dídímarí qikaqaafasauqá maa-ufána náaqoonoo íriaqa. Ínnee dauní moónufa irisée kásooqaqee aneenná ufa qiaqa, sía qúsufa qímasee áanooqiaqa. ²⁰ Faiqí ánaasee áanooqirafa sía Ánutuna andeeqára oosana dadaaqí uqéeráidanoo. ²¹ Ínnee ínneeqa aiquáma mandá kudimakira oosana faqa mandá nira oosana faqa fatíka áqusee máriaqa. Ínnee ínneeqa afeeka minnísee Ánutuna áramandunnai madoodoonaqá máriaqa, máridaqa Ánutufa narí ufa ínni nímuqusaki quqéemarina máraaqá. Mi-ufánanoo ínni asumu máraannoo.

²² Sía ánutuna ufa náaqoo kai irisée minnísee óo qinée. Ánutuna ufa írimarunausee qiaqa. Miqí qídaqa náriqa níkaru qídaqa. Náaqoo iriséeqa nísaukukoo

qumáaraqa. ²³ Ánutuna ufa irisée sía qumáree marífa tánukaki qáfee marí fasiqafara foora máridanoo moodáannai qáfamaseenoo quándaki óori káqinni ubeekáidanoo narí óori qáfai óosanara aunímarífa. Ánutuna ufa irisée sía qumáree marífa miqírafa máridanoo. ²⁵ Ánutuna idaaqíra aaquqíra ufa faiqí nifaaqa idukírafa máridanoo. Faiqí ánaasee moó fannoo maqee maqee ámiqimmandee minakí qáfee marífa sía káqi fífau irisée aunímarífa irisée qumáree marífa mi-fasiqáfa nána ainainee áuqainanoo Ánutufa dadaaqínoo ámiqi ámiqimmiannoo.

²⁶ Faiqí ánaasee moó fannoo naríara Ánutuna ufa íri-marunausee qímasaidanoo sía narí áfauuara ámaakiriara óonumafi íridanoo káqi óosana óosana mandufa úrirara kai qímarífa mi-fasiqáfa Ánutuna saqárikirafa sía máridanoo káqi fífau marífa máridanoo narí áfauu fannoo narí ákaru qídanoo.

²⁷ Maasá qíkoofa Ánutufa maa-qaaramoo ainaináusa máraanara kúqaa ánoona qiní saqárikirusammiáfoo qídanoo. Moo óosana fíaiqi faiqí rakísirana faqa moo óosana adeedaana ánaaseeuqa náriqa aupúranaki máriasa rakísirafa faqa moo óosana maa-manda maqa maaqánakina mandóosanauqa qífaaqái áqufuandoo qímasee eeráirinafa faqa mi-ainainna namúna máree maríasa kúqaa ánoona qiní saqárikí maríasee qídanoo.

Qamunna afaaqáinainara sía faiqí rainá amana kái ámiqi ámiqia.

2 Qiní qíkaqaafasaa máriasa. Ásauku mundírafa Yísufa maasá karaambáiqá Ánutuna káaqa qárana úriqararafa máridanoo. Ínnee miná ufa íridaqa sía faiqí ámiqira nifaaqa qáfainnanara ámiqira qamunna qáfainnanara rainásee amiqira fasiqa fee qímasee minára ámiqi ámiqia, kafáa sía mooná afaaqara mandá fasiqa fee qímasee minára ákoo akaa iaqa.

² Ínnee amaana máqaki suqúfi kéeqaifanoo moo fásiqa aináina faqaafa ámiqira afaaqá qamunna afisírafa ásaukuki rínna márinafa kéeqaannoo moo fásiqa qamunna anáqanáqirafa kéeqaannoo, ínnee ámiqira afaaqá qamunna faqaanara ámiqira fee qímasee ámiqira qóo mara quqásaifanoo óoqu márianoo mandá afaaqá qamunna faqaanara káqi kíkíannee qífanoo káqi kíkíqinoo maríannoo fee maqásaa fee óoqu máriannoo fee. Ínnee miqídaqa mandá íriranannai faiqí rainée maríafanoo.

⁵ Qiní qíkaqaafasaa máriasa qiní ufa íriaqa. Ánutufa aináina síaisara rusandeesámumandeenoo qáfamaseenoo qumáreeqeenoo narí saqárikí máriasa-kí úriqararanakí máriaqeera narí innaarúna qúqusa máraaqeera aináina síaisa útaaqamánisaidanoo. Ánutufa fáasa naríara rímaríasa níqafamasee qíma afeekaikámmasee innaarúna maqa maaqa nímiraree qímaqoofa máridanoo. ⁶ Ánutufa miqímasee aináina síaisa uqéeraifaqa ínneeqa ufannái rainánní-maqaidaqa únnaqimásee misára maqásaa óoqu máriaqee qímaríafanoo. Yáfa yáfee inni Yísuna ufa írimaríasa maréqee ufakí síasinnai quqáida fee, aináina

faqaasa kai miqídaqa ínnee áaqaidaqa misára ámiqira qóo óoqu maríaqee qímaríafanoo. Ánutufa inniara narí ámaakundi fee qímaqoofa máriafaqa aináina faqaasá kai miqíasara mandá fasiqee qídaqa Yísuna úriqararana áquraraidaqa fídiqaammámaqaidaqa.

⁸ Ánutuna quqúsakinaa ufa maaqí qímasee ákara rínnoo máridanoo, ínneeqa niqoónausara inniqa nífaaqará foora nídianinani. Ínnee mi-ufánamau fídaqa andeeqásee fífaranoo. Ínnee faiqí nifaaqa qamunna qáfamasee rainée máriana mandóosana máreemari-fanoo miqímaríana Ánutuna sándufa fannoo inni rafáaqafídanoo. ¹⁰ Faiqí moó fannoo Ánutuna sándufa aiqáma qumáree márinafa moodáa kai áaqama-sainafa mifá Mooseena sándufa rukíee marífa máridanoo. ¹¹ Ánutufa qinau sía ínnee faiqí ánaasee narí qúmмуari narí qúmмуari iaqanáni. Mifá kai ínnee sía faiqí ánaasee kuqá náruaqee qinau. Anée sía ánaasee qúmмуarinana kafáa quándaki faiqí árinana Ánutuna sándufa rukíee maríanafa máriananoo.

¹² Ánutuna sándufa sía faiqí rumbée marífa máridanoo faiqí idukí marífa máridanoo Ánutufa mi-sándufánasaa kásooqaqee inni ufa íriannoo minára mandáinainakiqari idukíra kasiqa naanna rámassee andeeqásee máridaqa ufa qiaqa. ¹³ Ínnee ínneeqa niqoónausara sía nímuqusirana nímiannoo Ánutufa faqa inniara faqa sía ámuqusirana nímiannoo. Náriqa niqoónausara nímuqusidaqa dadaaqímaríasa sía Ánutuna ufara rufíeefaranoo, ámiqimasee marífaranoo.

Yísuna saqárikirana fífau ufannoo faqa ásaukunnoo qumáranannai faqa mifá raináidanoo.

¹⁴ Qiní qíkaqaafasaa máriasa, faiqí ánaasee moó fannoo naríara Yísuna saqárikí márunausee qídanoo sía narí márirana akooroo ídanoo mi-fasiqána saqárikirafa fífau máridanoo. Miqí mándee saqárikinafa amanée náaru náaru márirana ámiannoo fee, sía amana ámiannoo. ¹⁵ Qinée minára íridaqa moo áinaina kíkíqa úsuanaura. Inni níkaqaafasaa fee nísooqmaakee kúqaa sáruqimariasara qídaqa misá ínnee innannai anirée nárannaree qamunnarée innaaru qífaqa ínnee sía nímiqa fífau nífauurukoo kai maaqí qía Ánutufa inni ámiqi ámiqiannoo ínnee óonu qamunna afisúsaifanoo inni nifaaqa tootoo qínaqa nárana suqásee naaqa. Miqíra ufa sía ánoona máridanoo fífau úfa maridanoo. Anée káqi kásinana nipatasáa sáruqi maría ainainna andeeqásee nímiqaana. ¹⁷ Yísuna saqárikirafa miqí kaimmínoo máridanoo fífau áfaurunnoo ákaqaafasara anée óonu qammunna afisúsee nárana náa. Miqíra ufa sía ákaqaafasaa dadaaídanoo. Miqí kai inoo fífau áfaurunnoo Yísuna saqárikídee qínafa sía ásaukunnoo Ánutuna ufa qumárasee ínafa márinana aní Yísuna saqárikirafa kúqinoo máridanoo.

¹⁸ Faiqí ánaasee moó fannoo minára qíannoo, anée Yísuna saqárikirana qumáree maríanafa máriananoo qinée qísaukunnaí Ánutuna ufa qumáree marúnausa máridaqa. Qinée Yameesasa minára maaqí qídaqa. Qinée náqimasee aní Yísuna saqárikirana qáfaanáree ásaukunnoo qumárarafa sía márinafa sía qáfaanaura.

Qinée Yameesasa qeeqá Yísuna saqárikirana qísaukunna qumáranana miqíqa ínni uqannífiqaanau-ra. ¹⁹ Anée fee aneennáaraa kái fee Ánutufa moodáa mári fee qímasee mi-iriránannai kai anée ámiqiranaki máridee qídanee. Óo amana ínnée áfaannauqa ufa moodáamau áamasee qímariasa máriafanoo. Áfaannauqa faqa Ánutunara moodáa mári fee qídaqá náriqa mandáinaina ákiqara nárifandínnanara íriafanoo náaquqaidanoo náindirí ráidanoo. ²⁰ Óo fúrufarira fasiqa ánaasee ásaukunnaí dadaaqí qumárarafa sía máridanoo Yísuna saqárikirafa narí kai miqóo márida fífau ainainara foora máridanoo. Qinée mi-oosannára kafáa koorooianáura.

²¹ Maasá qífaqnáfa Abarahaamafa náqimaseenoo fee Ánutuna faqa moodáanaki kinau. Narí ásaukunnaí narí faiqí Isakeena qumáreeqeenoo qaindása tatúfira aandau suqá ámianeera quqóonannai Ánutuna faqa moodáanaki kinau. ²² Sía fee ínnée íridee. Abarahaamafa narí Ánutuna saqárikirana faqa narí ásaukunnaí qumáranana faqa miqandánnoo narí dadaaqí narí dadaaqináu. Narí ásaukunnaí qumárarafa narí saqárikirana dadaaqufanoo ánoonaikínoo ámiqináu. ²³ Minára ákarakina kúqaa maaqí qináu, Abarahaamafa Ánutuna aamúaqira ufa irisée kúqaa fee qímasee saqárikufanoo Ánutufa miná qáfamaseenoo óo andeeqára fasiqa máreenoo qináu. Miqí qímaseenoo Ánutufa Abarahaamanara qiní qíqoondi fee qináu. ²⁴ Dóo ínnée Abarahaamana óosana qáfamasee íriaqa, faiqí sía narí saqárikiranannai kaifau Ánutuna faqa moodáanaki kídanoofau ásaukunnaí qumáranannai faqa moodáanaki kídanoo.

²⁵ Yeerikoo ánaasee moó Raqaba námmarifa dapi nuánaaseefa márináu. Mifá miqí kai ínoo narí ásaukunnaí qumárasee íranannai Ánutuna faqa moodáanaki kínáu. Mifá Ánutunara irisée Yuda máqanna qaraqánda nipuráara fasiqaqara narí máaqaki mara kukéeqaseenoo kafáa maréeqeenoo moo áatata quqásoofaqa fiqau. ²⁶ Maa-ufáusa áti minára maaqí qínoo máridanoo. Faiqí amana sía márianoo apata kái dóo irí máridanoo kúqinoo márianoo. Ánutuna saqárikirafa náriaraa máridanoo miqínoo máridanoo ásauku qumárasee ínafa sía mári-nara dóo kúqinoo máridanoo.

Maasá qífauru idáti miqírafá minára qímaqoofa.

3 Qini qíkaqaafasaa Yísuna ufara suqímariásakiqari ínnikiqari sía moómoosa ufasáa rakísirausaikiqa máriaqa. Maasá ufasáa rakísirausa afeeka ufa Ánutufa kásooqaqee qímiannoo, káqi qeesa óorudupinoo nímiannoo. Maasá aiqáma áaqeemariasa máridaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo narí óoki qari sía áaqainafa dóo mifá ánoona paqúrimaseenoo dóo narí afaaqa áinaina márirana faqa andeeqásee rakísida márianoo. ³ Maasá qáinnannai qóosa óoki aakú amaqáseeqa miná úqirausa fídaqá quanda quanda ímarifanoo aatáta fídanoo. Sípa minára faqa íriaqa firaa ainaina tiá máridanoo ooruku námmariki fídanoo úfai firaafá

fuaqée márifanoo fídanoo minakí mári kiateenafa káqikaa sitiaqa quandée marifanoo fídanoo.

⁵ Maasá qífauru rirímma káqikaa ainaina máridanoo firaa ufa tiá rirímma uqéeraidanoo. Káqi idátiara foora firaa qusau nanda utaurídanoo. ⁶ Maasá qífauru idáti miqírafá máridanoo narí máriqooqari aiqáma mandáinaina óosana óosana aiqáma maasá qífaaqasáa daráanidanoo. Mi-idatífa Sadanna idáti qumbísee quándakinoo maasá aiqáma márirana nírana qumbiqaraidanoo.

⁷ Faiqí óoqai faqa maqee faqa amaná káasau ainaina óosana óosana aandau fee ufini fee noodáanna fee maqámau nímarí ainainnee fírifanoo reendeéniannoo.

⁸ Nári nífauru kai faiqí óoqaindari sía reendeénimari-afa máridanoo. Sía amana faiqí rafáaqafirana amana máridanoo sukúfa minakí qumbiqánoo máridanoo. ⁹ Maasá minakíqari maasá qíkoona maasá karaambáiqara minakíqari dúfi dúfi qídaqá kafáa quándaki Ánutufa narí amana kái maasá qíqoónausa áuquqoosa níquraraidaqa. ¹⁰ Dúfi dúfi qírafá faqa níqurararafa faqa moodáa dookiqari kaímma ururáidanoo. Óo qiní qíkaqaafasaa máriasa mi-ainaináfa sía andeeqánoo máridanoo. ¹¹ Maqákiqari ururée mari nammarifa sía moodáa aamaraindari sukáqee marífa faqa ámiqimari-afa faqa ururáidanoo. ¹² Sía faafísa námufaqa keefáadi íraannoo. Sía kamúkamuna sánda fannoo faafísa íraannoo. Sía ooruku námmaryi fannoo faqa nammári uqanna fabaqa íannoo. Maasá nífauru fannoo kai qaraikídanoo.

(Maaqóo misá saqári sía máriafaqa káqi maaqóo-qaraa saqári áuquraidaqa. Faafísa maaqóoqaraasaindi Yuda máqannaasaindi miná fooqáafa asumu faafis máridanoo. Keefáadiara oorifa sáqari fee qímariaqu. Kamúkamúnara kareepa fee qímariaqu.)

Sandáaqaindaraa írirana faqa maqásaaqaraa írirana faqa mi-irirannára qímaqoo úfafa.

¹³ Ínniki moó fannoo naríara írirana faqaasee aiqáma ufa óosanara írimarunausee qímarifa dóo mi-fasiqáfa narí ámiqira márirannannai faqa ámiqira qumáranannai faqa reendeénirana námufaqa narí írirana námufaqa koorooianifeera.

¹⁴ Anee aneenná ámuqusa óoki qari sukáqarafa faqa rairaiqírafá faqa aináinara káaqa rírafá faqa úrinana anée únna qímariananoo sía aneenná íriranara úriqarar fee qía. ¹⁵ Mi-iriráfa sía innaarúnainadari qúmidanoo maa-maqa maaqánasaaqaraafa máridanoo sía innaarúnaindaraafa, áfaannaindi máridanoo. ¹⁶ Rairaiqírafá faqa óonititée anititée írafa faqa máriqoo miqóo dapi marirafa faqa mandáinaina óosana óosana faqa máriqoo máridanoo.

¹⁷ Innaarúnaindaraa írirafa indaarúqaafa sía ikairí fáifa ámiqirafa mifá náaree indaarú dóo miná miqóoqari asoóarana nímirafa faqa fisoo fisooirafa faqa aiqá-mausara áqoondikirana faqa miqímarifa faiqíara qimudáoo qírafá qumbiqánoo máridanoo mi-innaarunaindaraa iriráfa mifá ámiqira narana unakúseenoo áfaaridanoorá foora ámiqira óosana ními-

marifa mifá sía qaara ufa qírafa márifa. Miná márirana faqa sía qaaraíkinoo máridanoo. Innaarúnaindaraa írirafa miqíminoo máridanoo. ¹⁸ Asooéemariasa nári ámiqira márirana qaamara fooqíara asooáranaki úmmaqusaafanoo minakíqari ámiqimmandee andeegárafafa kambíqaidanoo.

Ínnee aináinara qóofana qéemariafa sía Ánutunasaaraqaraa írirafau máridanoo.

4 Ínniki rákirafa faqa tínoorirafa faqa márifa yáindari fee kambíqaidanoo fee. Ínniqa naundurákinnaa amiqira ainainara rírana faqa mandáinainara rírana faqa óosana óosana ainainara naunduráki qóofana qáidaqa rákidanoo. ² Ínnee akaqáinainara rúmmamareeqa sía amana máraanaura moonáindi máridanoo qímasaidaqa faiqí narusée máraidaqa. Ínnee akaqáinainara nimukée márifaqa sía amana máraanauree qímasee ufa raináidaqa rákimariafanoo. Ínnee qá rímaria ámiqira ainainara Ánutunara sía iréeqa sía máree maríafanoo. ³ Ínnee Ánutunara iráifanoo ínni mandá íriranara íridammunoo qímaseenoo sía nímidanoo. Ínnee ínneeqa nifaaqaróo qíra nídirafa márifaqa mi-nidiránasaa taikáanifeera Ánutunara iréemariafanoo sía nímidanoo.

⁴ Ínnee úmmuari mari anaaseena aanna ráidaqa ínnee maanára sía fee írídee, ínnee Ánutuna áqoondi fee qímasaida maa-maqa maaqánasaaqaraasa aináina áqoondikidaqa Ánutuna namuqáaki máriafanoo sía fee minára írídee. Faiqí ánaasee moó fannoo maa-maqa maaqánakinnaa ainaina áqoondikiannee qímaseenoo minára kai ínoo Ánutuna namuqáakidanoo. ⁵ Ánutuna tamummáqara fasiqa ákara moó maaqí qímasee ánoonufa qídanoo, Ánutufa maasáki quqóo maraqunafa maasára naríndi kai fee qímaseenoo rairaiqídanoo fee qímaseenoo ákara rínau. ⁶ Sía rairaiqírana kai Ánutufa sía qaara írirana íriraqeeera mináindika kai iaqéera maqee maqee dadaaqírana qímidanoo. Ánutuna ákara minára kaifáa maaqí qídanoo, Ánutufa nári núqu uqéeraida nári nimooqímariasa rafáaqafídanoo qáoo qídanoo kafáa quándaki reendeení maríasa áfaarimariana faqa fisoo fisoo ímariana faqa nímidanoo.

⁷ Ínnee mi-ufána irisée ínneeqa afeekaikírana minísee Ánutuna áramandunnai óoqumariaqa. Miqí mámbiqa Sadannana naakáparana rafáaqafusee qáoo qífanoo sandáani. ⁸ Ánutufa márinnai aaqá ánifanoo mifá quándaki ínni naaqa ániannoo. Ínnee mandóosana máree maríasa ínneeqa ikairí nísaukusaa márina nammári úquaqa. Ínnee qaara ufa qímarisa ínneeqa naundurá ánukaaqa. ⁹ Ínneeqa naanaindara qírana minnísee ikíráqaaqa ínnee ínneeqa asasírana minníseeqa nóori runúqaqa, ínnee nóori kándamasee ikíráqeeqa ikífaafau iaqa. ¹⁰ Miqídaqa Ánutuna áfusa uréeqafifanoo Ánutufa ínni uqéeraani.

Yísuna ufa írimaryasa sía narí áquraree narí áquraree qiaqa.

¹¹ Qíní qíkaqaafasaa sía narínni narínni naráquraree naráquraree qiaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo narí ákaqaafasaa áqurarara ufa qínafa Ánutuna sándufa áqídanoo miná úriqararafaikámmidanoo. Anée ánutuna sándufa áqinana anée sía mi-ufána ámeemaanai máríanafa anée mi-ufána úriqararausee qímariananoo. ¹² Ánutufa kai sándufa nímmarifa sándufa úriqararafa máridanoo. Mifá narí kai faiqí asumu áraannoo fee narí kai náru taikáannoo fee. Ínnee yáusee márída fee ínneeqa níkaqaafasaa níqida fee úrinaaqaraidee.

Dúna mooná áuqaanínna ainainnara sía ínneeqa nimooqiaqa.

¹³ Ínnee maaqí qímariafanoo. Maqee fee dúna fee qínée moo máqasaa óonureeqa bisinísamásee fee saikámasee fee firaa narana úmmaquseeqa moo áukuana nárana moómoo áfuqai márínaqa miná áki-aqara munnimma moómoo máraanaura. Ínnee miqí qímariasa qíní ufa íríaqa. ¹⁴ Ínnee sía dúna faasaana kambíqaaninnanara írimaryafanoo. Ínnee nári nimooqídaqa sanapaarúna miqírausa maqa máaqa ititái qáfauna dauní rakée ídanoo. ¹⁵ Ínnee minára irisée dúna moonára maaqí qiaqa Karaambáíqa írirafa miqínnoo márínaqa maasá miqíanauree maaqíanauree qiaqaana. Miná írirafa sía miqínnoo márínaqa sía miná máraanaura. ¹⁶ Ínnee sía miqí qímariafanoo maaqí qímariafanoo ínnee ínneeqa nifaaqa nimooqímariafanoo firaaqóo ínneeqa núqu uqéere maríafanoo. Miqí maría úfafa áaqeemariafa máridanoo. ¹⁷ Dóo qínée maqee andeegára aana uqannífiqeeqa sía mi-maú fíqa áaqeefaranoo.

Aináina faqaasa aaquqímannimaqoo úfafa.

5 Dóo ínnee káaqa firaaqóo aináinafaqaasa qímanimidaqa qíní ufa íríaqa. Ínnee dinee quqáida nóori runímariafa qúsasaa innisaa áqufuannoo áqufuaninnanara irisée ikíráqaaqa, ikíráqeeqa ikífaafau iaqa.

² Ínni moómoo ainaina dóo putaammá taikéenoo ínni qamunna ámiqirana dóo qooqoosá qumúra néenee taikáseenoo ínni kóora munnimma moómoo faqa siuráa moómoo faqa dóo taafí aiqáma aru fínnoo mi-taafi ariráfa quándaki ínni mandóosana kooroo ínoo ínni nimaqí idá kai qámataikáannoo. Ínnee máa maqee kámuqoo taikáinna kamuqoo moómoo munnimma ainaina afeedí maríafanoo ámuuaqa ámuuaqa faqa rusímariafanoo. ⁴ Ínneeqa munnimmará nímuqusinaqa aináinira faiqiuqa feefaurú sía andeegásee nímmaríafanoo. Misá minára fáaqari maríafaqa ínnee sía fee minára írídee. Misá ínniara feefaurúrara fáaqarirafa mifá firaaqóo óoru fímariafanoo karaambáíqa Ánutufa úriqararafa innaarúnai máríqoo óoru fífanoo íridanoo. ⁵ Ínnee maa-maqá-

nasaa mária kamuqoo aiqáma ainainna ámiqiranaki faqa nári nídimari ainaina moómoo máree maríanaki faqa máriafanoo. Rákirafa ánidanoo aní aqoónausa kuqá nárimariafanoo ínnee ínneeqa nifaaqa afeedí-daqa nárana moómoo náidaqa náinooki máriafanoo. ⁶ Ínnee moómoo munnimma faqaasa ínnee andeeqára fasiqauqa únnufannai kóotaki náríra ufa nimiséeqa kuqá nári maríafaqa misá sía amana qáoo qiafaqa ínnee káqi nárúafaqa kúqidaqa.

Karaambáiqá kafáa qúmíranara ubiqáfi márida áfeesara máriaqa.

⁷ Óo qiní qíkaqaafasaa Yísuna ufa írimaríasa, karaambáiqá kafáa qúmíranara ubiqáfi kásoomambi márida áfeesara máriaqa. Quqúsa ákoofa nárana úmmaqusee sía múnari mínari ídanoo ubiqáfi máridanoo moómoo nárana úmmaquqaina kambíqaranara ubiqáfi áfeesida máridanoo mifá aaku áfeesara máridanoo aaku maqásaa qúminanoo nárana kambíqaannoo. ⁸ Ínnee miqí kai íqa karaambáiqá qúmuannanara áfeesiaqa, mifá qúsasaa qúmuannoo minára ínneeqa nimana mapukúsee máridaqa ubíqafi áfeesiaqa.

⁹ Óo qiní qíkaqaafasaa sía naríara naríara múnuqi míniqiaqa, miqífanoo Ánutufa faqa ínni faqa ufa nímiannoo. Maasá ufa andeeqáaninafa Ánutufa adeedíranoo máridanoo maasáki kéeqarara deedaqída máridanoo. Minára naríara naríara sía múnuqi míniqiaqa. ¹⁰ Qiní qíkaqaafasaa uqa ínnee óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa óosana írimariafanoo. Miqóo mikamúqoo márusa óosana óosana nárírana nímu-faqa misá qáfeeqa ubiqáfiqa kásoomambi máraqau. Ínnee misá naanna raaqa nárífaqa miqífaqa. ¹¹ Ánutuna tamummáqara fasiqausa ubiqáfi mároonara ámiqira fasiqauqee qídaqa. Ínnee Yoobannara írimariafanoo, kísaaqasaa ubiqáfi máriunara miná aanna raaqa. Yoobanna áidafirafa taikóofanoo miná aináinira faiquqa faqa úfai faqa maqá kásirana faqa miná aináina mara fúrufarammásee taikáqoofanoo Ánutufa quándaki firaaqóo ámiqi ámiqi máisánau. Karaam-

báiqá Ánutufa ámuqusirana faqa nífauarana faqa qumbiqárafa márunara ámiqi ámiqi máisánau.

¹² Qiní qíkaqaafasaa qiní ufa ákiaqa maafá máridanoo. Sía ínneeqa nimana niqíqáida ufa qiaqa sía innaarúnai nísauku uqéerasaida ufa qiaqa sía moo áinaina kíkiqususaida ufa qiaqa. Ínnee andeeqásee eedóo kai qiaqa andeeqásee qáoo kai qiaqa. Ínnee sía miqífanoo Ánutuna ufa ínnisaa áqufuandoora.

¹³ Ínnikiqari moó fannoo mandáinainaki máridanoo fee Anutunara innaaruqíani. Moó fannoo asasídanoo Ánutuna amooqíra ídi ráani. ¹⁴ Ínnikiqari moó fannoo aurídanoo aurímaria fasiqa anaaseesa amaana máqasaa rakísirausa náaraifaqa misá anirée mi-fasiqa anaaseená auríranara innaaru qímasee sáuna anoona fooqáana ákiaqa ámoondunna karaambáiqá áuqusaa qímasee adíeefaranoo. ¹⁵ Misá naundurá Yísunasaa mundúsee innaaru qídaqa mi-innaaruqiráfa auríra fasiqa anaasee mara fíndifuannoo. Karaambáiqá fannoo marafíndifidanoo miná áaqarafa márinanoo karambáiqá minnísaannoo. ¹⁶ Ínni naríara naríara mandá írira írimariannana akooroomáseenana naríara naríara ámiqiaqa. Ínni aurírana taikáanifeera naríara naríara innaaru qiaqa. Andeeqára fasiqa innaaruqírafa afeeka ainainá máridanoo. ¹⁷ Eeriana óosana rirímma maasára foora faiqí faiqi Ánutuna tamummáqara fasiqa fannoo, mifá afeekaikámandee aaku sía rúanifeera innaaru qímasoofanoo qaara faqa qaara faqa áukuana faqa moo áti faqa aaku sía rínau. ¹⁸ Kafáa innaaru qímasoofanoo inaarúnaindari aaku maqásaa qúmufannoo nárana kambíqanau. ¹⁹ Qiní qíkaqaafasaa ínnikiqari moó fannoo ánoona ufara minnísee káqirúnna mandáinainaki fínanoo moó fannoo andeeqára fasiqa fannoo óonu miná qumáreeqeenoo ámiqira aanai ubeekáinafa mi-fasiqáfa mandóosana márai fasiqana maraquna kúqiranakinaana uqéereeqeenoo káqi máriraaqoo quqáannoo. Mi-andeeqara fasiqáfa miqínannai moómoo mándoosana ákiaqara faqa Ánutuna áfusaa rafáaqafu áisaseenoo áminau.

1 PEETOOROO

1 Qinée Peetooroosa Ánutuna ásauku mundírafa Yísufa narí faiqi námukiqari maa-maqánasaa diqíqamaqai fasiqausa maa-ufána inni ákara rúmanni-maqaidaqa.

Ínnee Ánutufa inni rusandeesámumasee qumároo fasiqa anaaseesa máriafanoo. Ínnee maaqóoqari asaúakida Isaraee máqa maaqakiqari daráanimáfusa Poontusa máqa maaqaki fusá faqa Karatia máqa maaqaki fusá faqa Kapadoosia máqasaa fusá faqa Asia máqasaa fusá faqa Pitinia máqa maaqaki fusá faqa inni aiqámausa maa-akarána rúmanni-maqaidaqa. ² Maasá qíkoofa Ánutufa maqee maa-karí narí íaninnanara iriséeno inni rusandeesámu-maqoosa máriafanoo. Sía fífaufau rusandeesámuinau.

Ásauku mundírana Yísuna fidíkannai findaukár-au-saikiaqeera faqa Yísuna ufara eedóo qímasee mi-maú fuaqéera faqa Yísuna maraqunannái káaqa andeeqára fasiqa anaasee kámmafi máriaqeera inni rusandeesámumasee máranau. Ánutuna áfaarirafa faqa asooárana faqa inni naundurái qumbiqáfinoo irairaámminoo máriani.

Náaru kambíqaaninna ainainara asasammásee áfeesiranara qídanoo.

³ Karaambáiqqa Yísufa Ánutuna ásauku mundírana ákoonara Ánutunara maasá aiqámausa dúfi dúfi qíma-maqaidaqa. Maasá áaqarana ákiaqara nífauarafa firafá márinara narí ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifinoo fúkasaa ánaaqi kámmafi márirana maasá paqúrimma qíminau. Náaru kambíqaaninnanara maqee asasíqa dóo mi-mariráfa maasá qumbiqáqí-maqaidanoo. ⁴ Ámiqi Ámiqira ainaina Ánutufa narí áiku ásauku maasáree qímasee innaarúnai rafáaqafí-mari ainaina maasá miná márararee qídaqa maasá minásaa kai qífu mundúsee fídaqa. Mi-amiqi amiqira ainaináusa Ánutufa inniara innaarúnai quqáqaaqee rakísidanoo sía putaa ímariqoo sía náuraanaiki máriqoo sía taikéemariqoo máridanoo inniara rakísidanoo. ⁵ Mi-ainaináusa innindi máridanoo Ánutuna afeeka fannoo ínneeqa Yísuna mandaaqáranannai inni faqa mara afeedammá nímaqée maríasa mi-ainaináusa innindi máridanoo. Ínnee taikáinna áukua-na innaarúnai fíndifi óoru fíranara áfeesara maríafanoo Ánutuna afeeka fannoo innisaa rakísidanoo.

⁶ Maa maqee mária kamuqoo óosana óosana inni nimanírafa aupúrarafa márianno (Ánutufa qínanoo márianno) minára ínnee káqi kaaqóo nóori runíranaki

márifaranoo. Mi-nimanira ainaináusara iriséeqa asasiaqa. ⁷ Mi-nimanira ainaináusa inni Yísuna saqárikirana nimanídanoo ánoonaikinoo márianiifeera koorooídanoo. Faiqí maa-maqánasaa máriasa kóora mifá inaaqianna kásooqaqee taikéemari ainainafa qumáreeqa idáki quqásee tasírisiri másaida apaapú aiqáma uqanna áiqarée márifanoo narí idaaqírafa kai suqúfifaqa dóo minára ámiqiranee qídaqa. Dóo inniara Ánutufa miqíkai inoo nimaníranaki quqéemari-nara inni Yísuna saqárikirafa sabéenara foora máriani-feera inni idákiara foora nimanídanoo. Inni Yísuna saqárikirana mi-nimaniránaki fíqa afeekaíkiqa mári-nafa sía fífaufau kóora munnimma inaaqianna taikéemari ainainna kíkíqa úsirafau máriannoofau káaqa uqanna úriqarara ainaina márianno. Innee Yísuna saqárikirana afeekaíkiqa márifanoo ásauku mundírafa Yísufa innaarúnaindari koorooínna faasaana ínnee amooqíra ufa faqa aréenarafa faqa uqéerarana faqa mi-karí níminaqa máreefaranoo.

⁸ Innee sía Yísuna qáfoosa káqi nímuqusí marífaqa minára ríriaasa. Innee sía Yísuna qáfoosa káqi ínneeqa írirafa minásaa rusímariasa máriafanoo miná ufamau fífiaasa. Miqímarianara ínnee firaaqóo káaqa aréenarana námufaqa asasímariafanoo. Mi-asasíránara faiqí sía amana minára ufa qifáranoo úriqararafa máridanoo. ⁹ Sía fífaufau asasídaqa máriafanoo Innee ínneeqa Yísuna saqárikirana ánoona inni nimana qumáreeqeenoo innaarúnai asumu máriranaki quqáranara asasídaqa máriafanoo.

¹⁰ Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa máa inni nimana asumu máriranaki mara quqáaninnanara irisée firaaqóo ámiqimasee queeqáaeqamásee randáqau. Misáuqa káqi tamummaqasée kásooqaqee Ánutufa misá mandáinaina minnínnee ámiqi ámiqira afeeka innaarúnai máreefandínna ainaina káqi ními-aninnanara óonumafi irisée ákara rúmasee mi-ufána ánoonara randáqau. ¹¹ Misá Ánutunara yáiree fee miqíannoo fee náqimasaifanoo fee miqíannoo fee yá fasiqanannái fee miqíannoo fee qímasee randáidaqa óonumafi íriqau. Ásauku mundírana maraquna fannoo mi-tamummaqara fasiqáusa náakufufaqa máa maqee áukuanara faqa ásauku mundírafa firaa aupurarana máraaninnanara faqa miná taikáranaki firaa areenarana máraaninnanara faqa akooroomásee ákara ríqau. Óoqai sía kambíqoo kamuqoo ákara rúmasoofanoo máridanoo.

¹² Ánutufa sía mi-tamummaqara fasiqáusa máru kamuqoorau qímanniminau. Maa maqee mária kamuqoora inniara qímannimufaqa irisée ákara rú-

maqoofa máridanoo. Mi-tamummaqara fasiqáusa minára írídaqa aináiniqau. Misá máa maqee ínee írimaría anoona ufanara minára qímasee ákara ríqau. Mi-anoonufána tamummáqara fasiqauqa óoqai ákara rúmaqoofa dóo máa maqee mária aukuana ámiqira fasaasa ufa Yísunara qímannimimariasaa dóo qímannimisaafaqa írimaríafanoo. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo dadaaqifaqa ínni maqúsa maqúsa máriasa daráanimámbifaqa qímannimiafaqa írimaríafanoo. Tamummáqara fasiqauqa óoqai ákara rúmaqoo ánoona ufausa miná maqee írimaríafanoo innaarunaindaraa qángiroouqa mi-ufána misá írifaanoo írifaqa kai ímarifaqa firaaqóo Ánutufa Yísuna maa-maqánasaa arusée áfiqoonara randáidaqa. Maasá faqa maa-maqánasaa márunausa faqa sía mi-ainainnána amana máridaqa.

Yísuna ufamau fímariasaa káaqa andeeqásee máriaqa.

¹³ Ínneeqa nitikúrakinaa írirana deedaqammásee máriaqa. Ásauku mundírafa Yísufa koorooínna aukuana ámiqi ámiqirana nímiannoo. Ínneeqa naundurái írirana mi-amiqi ámiqiránasaa mundúqaraasamáseeqa máridaqa rakísidaqa aufarídaqa máriaqa. ¹⁴ Ínnee Ánutuna ufara eedóo kai qímasee qumáraaqa. Óoqai ínee aamína máru kamusaqa máridaqa mandá nídimaru ainainna sía maqee kámu kafáa miná mara ootúpaaqa, ínee aiqáma márirana andeeqásee máriaqa, Ánutufa ínni náarée marífa káaqa andeeqárafa máridanoo mifá indée kai íqa káaqa andeeqá máriaqa. ¹⁶ Óoqeenáa Ánutuna tamummáqarausa ufa minára maaqímminoo máridanoo.

Ánutufa qínnoo qinée káaqa andeeqárausa máridaqa qíqa ínee faqa miqí kai másee káaqa andeeqárausaikida máriaqa.

Tamummáqarausa ufa miqímminoo márufaqa ákara rúmaqoofa máridanoo.

¹⁷ Ánutufa faiqí ánaasee aiqámausa írirana qáfee marífa máridanoo. Sía mandá írirana iriséeno moó dádaaqammámaqeenoo moó firaaqóo mandáikama-maqaidanoo nári máraana amana kái andeeqásee nímidanoo. Miqí marí Ánutunara innaaru qídaqa maasá qíkoo fee qídaqa máa máriaqoo nóori runúsee máridaqa áaqaranara ruffaídaqa máriaqa. ¹⁸ Ínni níkeekú nikaakú fífau fáafau mandírirana maqéuna minakínaana ínni idukúsee maréeqee quqásainara miná ákiaqara firaa ainaina máridanoo ínee írimaríafanoo. Mi-feefauriráfa sía kóora siruáa miqírafa máridanoo mifá taikée marífa máridanoo. ¹⁹ Ínni idukírana áki-aqara feefaurú firaaqá fíqararafa ásauku mundírana fidíka máridanoo. Sía teeroo námuana fáina káaqa ámiqirana Ánutuna aandáu tatúfimaruna fooqána ámiqirana miná kúqiranannai maasá idukínau. Maasá níkeekú nikaakú mandíriranakinaana idukínau. ²⁰ Óoqai indaarú Ánutufa sía maa-maqa maaqána áuqi-rqoo ásauku mundírana káqi útaaqama ní-

maqoofanoo márinoo máa maqee taikára kámu maasáki dóo kooroo ínoo maasára aunírira saqarisaa kúqufanoo ²¹ Ánutufa miná kúqiranakinaana uqéereeqeenoo aréenaranaki quqánau. Ínnee minánnai Yísunannai Ánutunasaa mundíqa máriaafanoo kafáa minánnai kai ínneeqa írirana minásaa rusírana faqa náaru innaarúnai kambíqaaninna ainainara nídirana faqa minásaa ootúpanoo máridanoo.

²² Maqee ínee Ánutuna ánoona ufa irisée máraafanoo mi-ufánannai ínni nínuakama findaukámaseeno. Ínnee ínneeqa niqoónausa mi-ufána írimaríasara kúqaa nímuqusidanoo nídimarifaqa minára kaifáa qinée qímannimidaqa ínneeqa nímuqusa óokiqari nóori kándamasee naríara naríara nímuqusidanoo nídiani. ²³ Ánutuna ákarakinaa ufa fannoo óoqai káqi márufa maqee máriafa náaru náaru káqi máriani-nafa ínee minánnai kafáa óorudupi máfi kafáa fúkasaa ánaaqi kámmafi máriaafanoo. Sía maaqóo kúqimaria níkoona faiqi námu máriaafanoo, Ánutuna kásimari ákarakinaa ufannái náaru náaru márianinna níkoona faiqi kámmafi fúkasaa ánaaqi kámmambi máriaafanoo. ²⁴ Óoqeenáa tamummaqara fasiqa miná ákara maaqímminoo márufa máridanoo.

Aiqáma faiqí faiqi taatuqée andanda miqírausa máriaafanoo, taatuqée andanda qúsau aadánusifanoo áfufeenaarirafa kakasídanoo. Faiqí aréenarafa miqímminoo máridanoo.

²⁵ Ánutuna karaambáiqqa ufa fannoo sía miqínnoo máridanoo náaru náaru máriannoo.

Mi-tamummaqara fasiqána ufa miqínnoo máriafaqa qinée Peetooroosa minára maaqí qídaqa.

Mi-amiqira fasaasa ufáfa náaru náaru máriafa ufa máridanoo miná qímannimimariafaqa írimaríafanoo. Tamummáqara fasiqana ufa miqímminoo máridanoo.

Ánutuna ufa náamma anoona miqírafa márinara miná náqafuaqa.

2 Ínnee minára iriséeqa ínneeqa mandóosana aiqáma fatíka áqusaqa. Únnaqira ufa faqa níkaru qímasee máree maríana faqa qaaraikímari ufana faqa naríara naríara rairaiqímari ufana faqa aasaandaana qímari ufana faqa faiqí ánaasee níqimaria ufana faqa mi-ufáusa sía maqee kámu ínniki máriani. ² Fúka faiqi anaaqira foora náamma anoona kái náidanoo ínee faqa miqíkai íqa fúka faiqi anaaqira foora Ánutuna andeeqára ufa náamma anoonara fooqána minára kai káaqa ruaqa. Miná naqá fifi íqa innooqéera foora íqa asumu máriranaki óonuree márifaranoo. ³ Miqíqa karaambáiqinnai óonuree miná aaqá máriaqa. Ínnee karaambáiqqa ámiqi ámiqirana dóo námasee qáfee maríafanoo adíafaa ídanoo dadaaqírafa máridanoo.

⁴ Faiqí faiqi misá Ánutuna amaana máqa usakée maru faakánara foora Yísunara níkoqoofaqa aunírinasaa arusée minnísaqau. Minnísoofanoo Ánutufa qáfamaseeno qinée óoqai maa-faakannára qú-taaqamáqaafannana idaaqírafa máridanoo fee qímaseeno maraséeno amaana máqa usakáraree qí-

maseenoo marasée kafáa rakíqanau. ⁵ Ínneeqa eedóo qímasee Ánutuna ásaukuki ínneeqa nifaaqa quqá-saifanoo faakána námufaqa rakíqasee usakásainanoo faiqí naunduráki ánoona amaana maqa kambíqaaani. Kambíqainaqa ínnee minakí Ánutuna aanáiqikirau-saikamambi márifaranoo. Máridaqa Ánutuna ádirana tatúfirana suqá ámidara foora ámiqira írirana márirana amooqírana ámifaranoo. Ásauku mundírana Yísunannai miqífaranoo. ⁶ Óoqeenáa tamummaqara fasiqa moó fannoo faakánara maaqí qímasee ákara rúmaqoofa máridanoo.

Qinée Ánutusa rusandeesámumasee útaaqamá-maqaafanna

faakana idaaqírana maraséeqa Isaraee máqasaa óosanarasée rakíqeeqa. Yá fasiqa anaasee fee irisée miná

saqárikinafa sía kadíqaannoo ánoonaikiannoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqínnoo máridanoo.

⁷ Ínnee Yísuna saqáriki máriasa óo Ánutuna faakána ámiqira qóonda fee qínausa máriafanoo. Sía Yísuna saqáriki máriasa Ánutuna tamummáqara fasiqa ínniara maaqí qídanoo.

Ínnee máaqa usakáidaqa mandá faakanee qímasee maréeqee áqusoofanoo fíqumaree kafáa ámiqira faakana

úriqararafai kámmambi máridanoo.

⁸ Óoqeenáa tamummaqara fasiqa ákra moó maaqímmminoo máridanoo.

Maa-faakanásaa faiqí moómoosa níku qámaki sáamurifaranoo Mi-saqarífa misá níku ámannimi-naqa

sáamurifaranoo.

Tamummáqaraura ufa miqímmminoo máridanoo. Minára moómoosa Ánutuna ufa irisée sía mároonara níku ámaki sáamuriqau. Ánutufa misára mi-iríranasaa sáamurifandiafo qímaqoona miqíqau.

⁹ Ínnee sía miqí máriasa máriafanoo. Ínnee Ánutufa rusandeesámumasee máree máriasa máriafanoo. Ínnee karaambáiqá Ánutuna úriqararana aanáiqiki máriasa. Ínnee náaduma káaqa andeeqára máqanna máriafanoo. Ínnee Ánutuna narí máqannaasa máriafanoo. Mifá ínni asukunakínaana náaramasee maréeqee narí idaaqíra káaqa qára ándeeqaranaki ínni quqásaifaqa máriafanoo. Sía fífau minakí mara quqéenoó ínnee Ánutuna idaaqíra afeeka ainaina ímariánara aiqámausa nífusaa koorooiaqée qímaseenoo ínni mara narí káaqa qára ándeeqaranaki quqáidanoo. ¹⁰ Óoqai sía Ánutuna máqannaasa márusa maqee mináindi máriafanoo. Óoqai ínnee Ánutufa maasá qífauaranara qífauaranara qimudáoo qíranara ínnee sía írimariafanoo maqee ínnee miná máraafanoo ínni faqa kukéeqafinoo qumeé máridanoo.

Ínnee asaquíraafaira foora máridaqa sía mandóosana máraaqa.

¹¹ Óo qiní qíqoondiqa, qinée Péetooroosa qeeqá qímuqusa óokiqari naamúa qídaqa. Ínnee Yísunara íri-

mariasa maa-maqa maaqánaki máridaqa ánaamuru-ara foora asaquíraafaira foora máriafanoo. Miqíqa máridaqa maaqóo faiqí faiqi mandá nídimari ainainafa ínniara qiní máraaqee qínaqa sía eedóo qímasee miná máraaqa. Mi-manda ainaináusa ínni marauna ári-marifa máridanoo ínnee moo máqannaasara foora máriafanoo sía máraaqa. ¹² Ínnee aamína máqannaaki nídaqa máridaqa ínneeqa nírana márirana ámiqimasee nífaqa misá ínniara mandóosana máreemariasee qímasee ínni níndafeeqa óo ámiqimasee maríasa qímasee misá faqa quandáfi Ánutuna amooqíqa Yísufa innaarúnaindari qumuráinaqa amooqifaranoo.

¹³ Qinée Peetooroosa maanára faqa qímannimidaqa. Maqásaa kaamána firaa uriqararafa faqa máaqa máaqa úriqararaura faqa karaambáiqá Ánutufa misá quqánau, mandóosana máreemariasa nárífaqa íri-aqeera faqa ámiqira óosana máree marísa nimooqíra ufa nímiaqeera faqa mi-uriqararáusa karaambáiqá maqásaa quqánau. Ínnee ínneeqara innaarúnai karaambáiqá faiqi námu máridee qímasee aiqáma maqásaa fasiqa anaaseesaa rakísi maríasa uréeqa máridaqa misá ufara eedóo kai qiaqa.

¹⁵ Fúrufari máriasa ínni Yísuna ufa írimariasa minára mandá dapi ufa ínni nímiifaqa sía ánooqírana náríranannai rafáaqafuaqa. Ánutufa ínniara ínneeqa ámiqira níra márirannai mi-furufarirána qíqánuasa ufa rafáaqafuaqeera qídanoo. ¹⁶ Ínnee mandáinainaki rumbára fasiqara foora sía nuaqa mandáinainaiqari idukíra fasiqara foora káqi nífaqa quqásee andeeqára óosanaki asasída fuaqa. Sía ínniqa mandóosana kaifáa máraaqee qímaseenoo únna qímasee faiqí ánaasee nífusaa máfi rafáaqafusee mandóosanaiqari idukíra-fara foora nuaqa. Ánutuna rumbára fasiqa naanna rá-masee káqi nuaqa. ¹⁷ Ínnee sía aiqámausara qiní qimana féee qímasee fúrufariaqa, aiqámausa nári úriqararana amanasáa miná áfusaa rufíaaqa. Aiqáma Yísuna ufa írimariasa níqoónausa Yísuna ufa írimari-asara nímuqusinoo nídiani. Ínnee Ánutunara náaqaqaani. Kaamána firaa uriqararanara faqa náaqaqaani.

Ínnee Yísuna aanna rámaseeqa aupúrarana nímiifaqa káqi máraaqa.

¹⁸ Qinée Péetooroosa kafáa qímannimidaqa. Ínnee maqásaa feefaurúra aináini maríasa ínni rakísimari-asa ufara eedóo qímaseeqa misá uréeqa máridaqa misára náaquamasee andeeqáseeqa misá ufamau fuaqa. Sía reendeéni maría rakísirausara kai miqíqa ánoo qímarinausara faqa miqí kai iaqa. ¹⁹ Ínnee miqífanoo Ánutuna eedóo qira ufa ínnisaa máriannoo. Ínni rakísirausa fífau ánoomasee ínni náríqee ummaara nímiqee ífaqa ínnee ínneeqara Ánutuna íriranamau fífa fee qímasee reendeéniqa. Reendeénifanoo Ánutufa ínni ámiqi ámiqimannimaqaani.

²⁰ Ínnee mandóosana máraifanoo ínni rakísirausa miná ákiqara nárífaqa reendeenámasee máraifanoo Ánutufa mi-reendeenirána ákiqara sía ínni nímiannoo

ínniqa mandóosana ákiaqara máridanoo. Ínnee ámiqi-masee márifanoo ínni rakísirausa fífaufu nárifaqa fífimmandee máraifanoo Ánutufa ínniara eedóo qíannoo. Fífaufu nárirana fífimmandee márainnana minára kai Ánutufa ínni nárameequeenoo narí ufa írimariasaki quqéeno. Ásauku mundírafa narí kai fífau aupúrarana ínniara máranau. Yísufa fífaufu aupúrarana máranau. Dóo ínnee miná áfaqamareeqa miná aanna rámasee miqíiaqa. ²² Mifá sía moo mándoosana máranau. Sía moo únna ufa miná áfaurusaa márinau. ²³ Misá áqurara ufa ámufanoo sía mifá quandáfi miná ákiaqara nári níminau. Misá aupúrarana miná apatasáa quqóofanoo sía mifá misá ánnoo ufa níminau káqi narí írirana Ánutunasaa andeeqára ufa ními-marunasaa narí írirana quqásee kúqinau. ²⁴ Ásauku mundírafa narí kai maasá mandáinaina áaqarana narí apatasáa mara quqáseenoo dóo aunírira saqarisaa kúqirana máree finau. Maasá kúqirausara foora sía mandóosana máraaqeera kúqinau, ámiqira óosana kúqirara foora iqá márida máraaqeera kúqinau. Miná afaaqaa ateeqáqoonannai maasá daundurá úninoo máridanoo. ²⁵ Ínnee sípsípa aandáura foora fúrufariqa auíiaqa nuafanoo dóo maqee Ánutufa ínni nimanasáa rakísimari finnai ínni aandáura foora rakísimari finnai quqásaiifaqa miná áfaqee fímariafanoo.

Nínaaqmaakara qínoo nifaaqmaakára qínoo.

3 Qinée Peetooroosa aináini maríasara nári rakísir-
ausa uréeaqa máriaqee qúnnana ínnee faiqí ní-
naaqmaka faqa miqí kai íqa ínneeqa nifaaqmaakára
eedóo qímasee uréeqarausaikamambi máriaqa. Ínnee
miqífaqa ínni nifaaqmaaká akaqáusa Ánutuna ufara
sía fee qímariasaa máridaqa sía ínni ufa fannoo misá
dadaaqíannoo ínni andeeqára márifafá kai uqanní-
fiqaannoo. Ínnee ínneeqa nifaaqmaaka faqa máridaqa
andeeqára márirana marasée nóori kándamasee mári-
rana faqa márifaqa misá nári nífunnai ínni andee-
qáranaa qáfeefaranoo. Sía afaaqaa áuqimari ainainnara
irisée afaaqaa ámiqi ámiqiaqa, ákiaqaki afaaqaa áuqi-
mariannana faqa afaaqaa áuqimaria óondana faqa
síarara faqa qamunnara faqa sía mináuqara irisée ní-
faaqaa ámiqi ámiqiaqa.

⁴ Ínni nifaaqa ámiqi ámiqirafa ínniqa nímuqusa óok-
iqari ámiqira márira márifa minánnoo kai nifaaqa
ámiqi ámiqiani. Ínni nifaaqa mári inánoo asooqáqaani-
nafa máridanoo, físoo físoomasee kásooqaqee
aqumuríra óosana fannoo mifá sía asooqáqee maríafa
máridanoo minánnai kai mara nifaaqa áuquqaqa. Mi-
oosannáfa Ánutuna áfusaa ámiqira oonda uqanna
máridanoo. ⁵ Óoqai Ánutuna ufa írimaru anaaseesa
Ánutufa innaarúnai nímiraree quná minára asasam-
másee áfeesídaqa maaqímasee nári nifaaqa áuqi-
mariqau. Misá nári nifaaqmaakára eedóo qímasee
uréeaqa máridaqa minánnai nári nifaaqa áuqidara
foora ímariqau. ⁶ Saráqafa miqímaru anaaseefa márin-
au. Mifá narí afaaqi Abarahaamana ufara eedóo qí-
masee qíní úriqarara fee qímarinai. Ínnee miqí-
mandee ámiqira óosana máreeqa sía óosana óosana

ainainara ruffieqa Saráqana áraamummaakai kámam-
biqa márifaranoo.

⁷ Qinée Peetooroosa dóo ánaaseeuqara qíqa dóo
maqee ánaasee nifaaqmaakára qianáura. Ánutufa
káqi márirana káqi nímidanoo aneenná ánaaqaa faqa
aneenná faqa mi-mariránaki máriafanoo minára
aneenná ánaaqara amanná fee qímasee áman-
dákúsee miná faqa mária. Ínnee miqímasee ínneeqa
nínaaqmaaka faqa márifanoo moo áinaina fannoo sía
ínnee Ánutunara innaaru qírana ititáannoo.

Andeeqára márira ákiaqara mandúfa áminana ámiqira ufa kai narámia.

⁸ Mi-ufána átisaa maaqímminoo márifaqa qíman-
nimianaura. Ínnee Yísuna ufa írimariasaa aiqáma
ainainara moodáa írirafa máriani aiqámausa
moodáanaki kai nímuqusa quandáaqa. Ínnee naríara
naríara níkaqaafasara foora nímuqusídaqa aiqá-
mausa naríara naríara ruaqa. Ínnee naríara naríara
fífimmasee reendeenámasee miqídaqa naríara naríara
qimudáoo qímasee narí dadaaqí narí dadaaqiaqa.

⁹ Mandóosana áminana sía quándakinana kafáa
mandóosana ámia. Áqurararufa áminana sía kafáa
quandáfi narí áquraraa. Mi-manda oosanná ákiaqara
quándaki ámiqi ámiqirana kai ámia. Ánutufa ámiqi
ámiqirana kai nímiraree qímasee ínni nárama narí
quqúsaki quqáseenoo ínnee miqí kai íqa ámiqi ámiqi-
rana kai mandóosana nímiariasaa nímiaqa. ¹⁰ Óo-
qeenáa tamummaqara fasiqausa ákara maaqímminoo
máridanoo.

Faiqí moó fannoo máa mária máriranaki ámiqiranaki
asasíranaki máriane qímaseenoo dóo mi-fasiqáfa
mandá nírana taikáseenoo únnafa taikáseenoo mandá
márirana ámeesa uqúseenoo ámiqira máriranai
ubeekáannoo. Miqínna fasiqafa asooáranara randá-
mareenoo áfaqee fídanoo miqínnoo fídanoo ámiqirana
paqúriannoo.

¹² Maqásaa fasiqa moó fannoo andeeqásee fímaria-
fanoo Ánutufa narí áfu minásaa quqáseenoo rakísi-
danoo miná innaaruqírana maqee maqee íridanoo
máriannoo, mandóosana máree maríasara
ámeesuqunnísaidanoo.

Tamummáqaraura ufa miqíminoo máridanoo.

¹³ Qinée Peetooroosa kaifáa qímannimidaqa. Anée
ámiqira máriranara minára rúmámmaree márainanoo
yá fasiqa fee mandá márirana aní ámiannoo fee sía
aní ámiannoo. ¹⁴ Faiqí moó fannoo aní andeeqáranaa
ákiaqara aní mandáikamamaqáinanoo aní asasírafa fi-
raafá máriannoo. Ínnee sía faiqíara ruffaaqa sía aiqá-
ma ainainara ámandirinoo áindirí ráani.

¹⁵ Ínnee maqee maqee ínneeqa nímuqusaki ásauku
mundíranara náaquqainaqa miná maréeqee ínneeqa
karaambáiqaiquiaqa. Akaqáusa ínni innaarúnai
ainainara asasammásee afeesimárianara iráifaqa ín-
nee fáasai Yísuna saqárikiranara deedaqammáqain-
nana misá qímannimiaqa. ¹⁶ Sía raiqásee qímannimia,
íreedaa nímandakúsee qímannimia. Ínni nisakadiki
ánukarafa kai máriani. Faiqí akaqáusa ínniara ásauku

mundírana áfaqee maríasee qímasee mandúfa nimiséeqa ínni ámiqi márirana níndafamasee nisaurí-faranoo. ¹⁷ Ínnee mandóosana máree marífaqa nári-fanoo amanaikámmiannoo. Ánutufa eedóo qínaqa ámiqira óosana ákiaqara fífau nári-fanoo úriqaráannoo.

¹⁸ Ásauku mundírafa narí uqanna ínniara kúqinau. Moodáa suanisaa moodáa karí kai aiqámausa mandóosanara kúqinau. Ínni nísauku qumáreeqeenoo Ánutufinnai quqáneera ámiqirafa maasá mandá fasiqa anaaseera kuqunnímaqanau. ¹⁹ Mifá ásuku mundírafa miná afaaqa kuqufufanoo miná amana fanoo fíndifínoo káqi máriranaki fínoo kafáa miqóoqari óoqai kúqusa nimana rumbáranaki márunaki óo-quirenoo Ánutuna ufa qímannimínoo. ²⁰ Óoqai Nooafa sípa firaaná áuqidanoo nammári ánianínnanara faiqí ánaasee minára faqa qímannimímarífaqa síammírímaríqau. Ánutufa faiqí ánaasee Nooafa ufa iriséeqa mandóosana minníseeqa sípaki kéeqaaqeeera nifeesusia dóo kooqí ititáseenoo nammárinnaí nárin-au. Nammári nárusa nimana márunaki ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifínoo óoquiree qíman-nimínoo. Náru nammárfifa dínni qísauku taikásee dínni ani qaaramoo marasée óodaa fasiqa anaasee asumu mara akoonnáí quqánau.

²¹ Nooafa sípaki asumu máriunara maasá faqa maqee kámuqoo miná amana kai amaana námmaryi marasée asumu máriaqee qídaqa. Sía fífau nammari máraanannai nifaaqáindaraa qíkairi rukárafa ánoona máridanoo. Nammári máree maríana ánoona maaqímmínoo máridanoo. Aneenná áakirana ámuqusa óokiqari Ánutunara kúqaa qíma afeekaikírafa kamasee nímirafa mifá ánoona máridanoo. Mifá kai kúqaa nammári máree maríafa máridanoo. Mifá kai Yísuna kúqiranakinaana fíndifunannai ínni asumu márirana nímidanoo. ²² Yísufa kúqiranakiqari fíndifínoo innaarúnai óorufínoo Ánutuna aaqá miná ásauku uqannáí óoqu marífufanoo Ánutufa aiqáma innaarúnai narí qangiroouqa faqa Sadannana áfaanauqa faqa misá óosana óosana afeekauqa faqa maréeqeenoo Yísuna áramandunnai quqáqoofanoo máridanoo.

Óoqeenáa mandóosana minníseeqa fúka márirana máree maríafanoo.

4 Ásauku mundírafa afaaqasáa aupúrarana narí apatasáa máranau. Ínnee miqíannee qímasee afeekaikámandee deedaqammásee máriaqa. Yísuna ufasáara nipatasáa nídafirana máreemariasaa miqóoqari sía mandóosanna máree maríannai ubeekéfáranoo níkoqaina ámiqira aanai ubeekéfáranoo.

² Nipatasáa nídafirana náruqooqari ínnee maa-maqánasaa máridaqa ínniqa nídira mandainaina fanoo sía ínni mara quqáannoo, Ánutuna írirafá kai ínni maréeqee quqáni. ³ Óoqai ínni márirafa maaqímmínoo márinau. Nári nifaaqa kooroo kooroo íranara faqa, faiqí ánaasee naríara naríara káaqa rírana faqa nammári námasee fúrufarimarianara faqa faiqí ánaasee

suqúfi mandá óosana máree maríana faqa moómoosa suqúfifaqa nammári néemarianara faqa únnaqira ánutunara innaaru qímasee miná áuqusaa mandóosana máree maríana faqa ínnee mináuqaki kai indaarú maríqau. Dóo ínnee óoqaindari kísaaqasaa minakí kai máriusa máriaafanoo dóo saaqa amanaikíqa maríafanoo maqee sía minakí máriaqa. ⁴ Óoqai ínnee faqa misá faqa mandóosana qámbeanai áqufíqa máriusa máriaafanoo dóo maqee sía misá faqa fuafaqá misá tautíqa áanooqíqa aasaandaana mandúfa ínni qíman-nimaqaidaqa. ⁵ Kásooqaaqee misá faqa Ánutuna áfusaa nári mandóosanara kooroomásee miná ákiqara máreefaranoo. Ánutufa káqi máriasara faqa kúqir-rausara faqa ufa iriséeno raináranara deedaqam-másee máridanoo.

⁶ Minára kai ámiqira fasaasa ufa Yísufa kúqirausa qí-mannimísoofaqa íriqau. Mi-kuqiráusa káqi maaqóo márufanoo Ánutufa aiqáma faiqí ánaasee ímariandee kai ínoo rainánnímaqásoofaqa kúqíqau. Mi-kuqiráusa nimana Ánutufara foora náaru náaru máriranaki máriaqee ámiqira fasaasa ufa qímannimínoo.

Naríara naríara andeeqásee ríqa ínneeqa nimana kái dadaaqiaqa.

⁷ Dóo aiqáma ainaina taikárafa adeedíranoo máridanoo. Ínnee maqee maqee Ánutunara innaaru qíra-ree qímasee ínneeqa nimanara irisáida kai fuaqa maqee maqee augarídaqa máriaqa. Ínnee sía miqíqa áaqara oosana máreeqa náqimasee Ánutunara innaaruqífaree. Sía amanaikífarara. ⁸ Aiqáma ámiqira ainaina úrinaaqararafa maafá máridanoo, sía nífaurrunoo kai únna qímasee naríara naríara ruaqa, nísaukunoo dadaaqírana faqa nímuqusannai faqa naríara naríara ruaqa. Naríara naríara nímuqusirafa moómoo mandá óosana rafáaqafídanoo.

⁹ Ínnee narí máaqaki narí máaqaki kéeqafi náranara suqásee naráaree naráareemásaida náa. Ánaamuru faqa paqúrimandee miqí kai iaqa. Sía aundurá rumbée márinana miqí aundurá idukínoo márinana miqí. ¹⁰ Ánutufa áfaarinoo óosana óosana ainaina akoofá-saikirana níminnana aqoónnana dadaaqíaneera níminoo sía ínneeqára kai maqéeiaqeeera níminoo. Ínnee Ánutufa nímmari ainainnasaa ámiqira rakísiranara foora rakísidaqa náadu náadu níminna ainaina akoofá-saikirana marasée minánnai niqoónausa dadaaqiaqa.

¹¹ Amaana ufa qímannimímarí fasiqafa Ánutuna ufa kái qímannimíani. Faiqí dadaaqímariasaa Ánutufa nímmari afeekanannai afeekaikámasee niqoónausa dadaaqiaqa. Miqínanoo aiqáma ainainiranaki ásauku mundírana Yísunannai Ánutuna amooqíra ainaina kambíqafuannoo aiqáma areenarafa faqa afeeka faqa náaru náaru márianinafa mináindi Yísunaindi kai máridanoo. Kúqaa.

Yísuna ufamau fíranara ákiaqara aupúrarana márefandínna óosanara qímaqoofa.

¹² Óo qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa, qinée Pee-tooroosa qímannimidaqa. Ínnee Yísuna ufara aupúrarana máree maríasa sía taútiaqa nánee moo mánda áinaina maasáki kambíqeenoo fee qímasee múnari mínari sía iaqa. ¹³ Káqi asasa kái iaqa. Maasá ásauku mundírana aupúrarana náida qímina máraidee kai qímasee asasiaqa. Miqífanoo innaarúnaindari miná káaqa aréenarafa faqa kooroomámbinaqa maasá asásirana qumbiqárausa márianaura. ¹⁴ Óo qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa, qinée Peetooroosa qímannimidaqa. Ínnee Yísuna ufasáara aupúrarana máree maríasa asasiaqa káaqa aréenarana maraquna Ánutuna maraquna maasá náakinoo máridanoo fee qímasee asasiaqa. ¹⁵ Yísuna áuqusaara aupúrarana nímifaqa asasiaqa, mandóosana ákiaqara aupúrarana nímiranara eeráiriaqa. Ínnee Yísuna ufa írimariasa ínnikiqari sía moó fannoo fidíka ruqíasainanoo kúquani sándufa rukíarafa faqa sía máriani, úmmuarirafa faqa sía máriani, moosá mandáinainaki kéeqaranara ínnikiqari moó fannoo sía uqanna mi-mandoosanná marasée miná ákiaqara aupúrarana máraaqa. ¹⁶ Ínnee Yísuna ufara aupúrarana maraséeqa sía minára nisaurúqa, Yísuna áuqu maasásaa márinara Ánutunara dúfi dúfi qiaqa. ¹⁷ Ánutufa aiqámausa ufa írira aukuana dóo ani máridanoo. Ánutufa narí faiqi námu ufa náaree íriannoo. Íridanoo misá faqa aupúrarana nímiannoo. Miqí qímasee níminanoo Ánutuna ufara níkooqee marisa náqi fee íannoo fee firaaqóo uqanna misá ufa nímiannoo. ¹⁸ Óoqeenáa tamummáqaraura ákara minára maaqímmínoo máridanoo. Andeeqára fasiqauqa nímeekamakida asumu mári-ranaki kéeqaidaqa, Ánutunara níkooqee marisa faqa mandóosana máreemariasa faqa náqi fee ifáree, firaaqóo mandáikifaranoo. Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímaqoofa máridanoo. ¹⁹ Minára iriséeqa Ánutuna írinasaa aupúrarana máree maríasa nári ámiqira máriranannai nári nifaaqa nári áuquqoo fásiqanasaa nári nifaaqa ámiqimasee quqásee márifaranoo. Ínni áuqufa óoqai qíma afeekaikámmaqoofa márifanoo dóo miqóo kai fúannoo sía rakéiannoo.

Yísuna ufara suqímariasasaa rakísiraura misá óosanara qímaqoo úfafa.

5 Minára ínni amaana máqasaa rakísimariasa qímannimidaqa. Qinée Peetooroosa amaana máqasaa rakísimarunaua máridaqa ínni qímannimidaqa. Qinée ásauku mundírana aupúrarana qeeqá qífunnai qáfaafanausa máridaqa, kásooqaqee innaarúnaindaraa káaqa qárafa akoo-roo ínaqa qinée faqa akaqána márararee qídaqa ínni qímannimidaqa. ² Ínnee amaana máqasaa rakísiraura faqa ámiqira asumu aandau rakísidara foora máriaqa Ánutufa ínni faiqí

ánaaseera asumu aandra foora rakísiaqee qídanoo. Sía níkoo nikaamásee rakísinnimaqaaqa Ánutuna íriranamau kai asasammásee rakísinnimaqaaqa. Sía feefaurúra kai irisée mi-rakisira saikána máraaqa naundurákinaana dadaaqianée qímasee máraaqa.

³ Ínnee amaana máqasaa rakísimaria fasiqausa sía ínneeqara úriqararausee qímasee fuki faakí qiaqa, ínnee fídaqa quandáfi íreedá kai faiqí ánaasee nífiqee andeeqáramau kai fuaqa. ⁴ Ínnee miqímasee faiqí ánaasee rakísifanoo aandáura foora rakísirafa firaafá Yísufa innaarúnaindari akoo-roomáfinoo káaqa aréenarafa qafee ínni níkiqasaa quqásee nímiannoo sía aréenarafa taikáaninafa náaru náaru káqi márianinafa.

⁵ Miqí kai íqa ínnee kumaaráuqa faqa ínneeqa faiqí firaasá nímeemaanai miqí kai másee uréeaqa máriaqa. Ínnee aiqámausa óorudupi óorudupimáfinafa qamunnara foora afisúsee máriaqa. Tamummáqaraura ákara minára maaqí qídanoo.

Ánutufa faiqí ánaasee nári nuqu uqéree maríasa rafáaqafídanoo fífimariasa adíafaairana faqa ámiqirana faqa nímidanoo.

⁶ Tamummáqara fasiqa ufa miqínoo márinara ínnee minára irisée Ánutuna afeeka ásauku ámeemaanai uréeaqa márifanoo narí áukuana qumuréeno ínni uqéera úriqararanaki quqánnisáannoo. ⁷ Mifá Ánutufa ínniara ámuqusímarífanoo rakísidanoo. Minára ínniqa aiqáma ainainara naundurákinaa ummaara rufíranana nimukée marína náindiri rée maríana mináuqa moodáanaki uqéreeqee Yísuna minásaa kai áqu-saifanoo dadaaqíannoo.

⁸ Ínnee ínneeqa nimanara irisée aufárida máriaqa ínni namuqáa Sadannafa káasau fainiara foora fíqu fáiqu ídanoo yánee nambíqaanau yánee nambíqaanau qídanoo. ⁹ Aiqáma maqa maaqaki ínni niqoónausa Yísuna ufa írimariasa moodáa karámmida aupúree maríafanoo. Minára irisée ínnee ínneeqa Yísuna saqárikamma mapukúsee máridaqa Sadannafa áni-naqa ititáidaqa máriaqa. ¹⁰ Ínnee maaqóo maqásaa máridaqa káqikaaqoo nídafirafa máriannoo. Márifanoo káqi áfaairana ákoofa Ánutufa ínni náaraidanoo narí náaru náaru káaqa aréenarana ásauku mundírana námufaqa narí námufaqa ínni nímiannoo. Ínnee maaqóo márifanoo mifá kai ínni ánoonáikamá nímaqannoo mifá kai naunduráki mapukírana nimiséeno afeeka faqa afeeka máaqa atuna fooqána nímiannoo. ¹¹ Aiqáma afeeka rakísinnimaqarafa náaru náaru mináindi máriannoo. Kúqaa.

Átisaa nímandoo úfafa.

¹² Qiní ámiqira qíkaqafasaa Sirafanusafa dadaaqifaqa maa-kaqikaa akarána rúmannimaqeeqa. Ínnee Yísuna ufakí máriaafaqa qinée qímannimidaqa nifeeqáridaqa, ínnee minakí máridaqa kúqaa Ánutuna áfaairanaki máriaafanoo. Ínnee minakí mapukúfi kíkíqiaqa.

¹³ Yísuna ufa írimariasa Babiroonia máqusa máriasa faqa maridaqa Ánutufa misá faqa rusandeesámu-masee mároosa maa-papiqánaki ínni nímandaidaqa. Qiní qímaaku Marikoofa mifá faqa ínni ní-

mandaidanoo. ¹⁴Ínnee Yísuna ufa írimariasá ímar-
iandee narí ámooquee narí ámooquee iaqa.

Ínnee ásauku mundírana áraamuqmaaka faiqinámu
ínni naundurái asooárafa máriani.

2 PEETOOROO

¹ Qiní Simoona moo dúqu Peetooroosa qinée ásauku mundírana Yísuna aináinira faiqi Yísufa maa-maqánasaa diqíqámaqoo fasiqausa márúnausa maa-akarána inni rúmannimaqaida. Maasá Ánutufa maasá asumu máree marífa ásauku mundírafa Yísufa narí andeeqáranannai ámiqira oondara fooqáana narí saqárikirana maasá qíminau, inni faqa mi-amiqira ainainná níminau.

² Ínnee Ánutuna faqa Yísuna maasá karaambáiqara faqa írídaqa mi-iriránannai Ánutufa narí káqi nímirana faqa narí asooárana faqa inniki qumbiqáfinaqa mári-aqa.

Peetooroofa maasá óosana óosana andeeqára máriranara qímaqoofa.

³ Ánutufa narí káaqa qára ámiqiranannai maasá dáaree marína Yísunara íriranara eedóo qínnoo dóo minán-nai narí innaarúnaindaraa afeeka maasá qimanakái qímifaqa minánnai Ánutuna andeeqára máriranara maa-maqánasaa máraanaura. ⁴ Mi-innaarunaindaraa afeekánannai narí káaqa idaaqíra ámiqi ámiqirana narí qíma afeekaikámmaqoona maasá qíminau. Mifá qíma afeekaikámmaqoo káaqa ámiqira ainainannai maasá maa-maqánasaa máriafanna mandáinainara fanandírana faqa putaaírana faqa qíma afeekaikámmaqoo afeekana mara máreeqa fí ruqíqáki fídaqa Ánutuna aunduráindaraa íriranara andeeqára máriranara ki máriraree qídaqa miqídaqa.

⁵ Ínnee innaarúnaindaraa andeeqára máriranara márídaqa minára kai ínnee ínneeqa Yísuna mandaaqáranasaa minásaa afeekaikámasee ínneeqa andeeqára máriranara minásaa ootúpaaqa. Ootúpamáseeqa Ánutuna ufa ásaana rúmasee ámiqimasee íriranara faqa minásaa afeekaikámasee ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari ínnee ínneeqa nimanara iriséeqa miná faqa afeekaikámasee ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari nóori kándamasee márídaqa aináinirana faqa afeekaikámasee miná faqa ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari Ánutuna aanna rárana faqa afeekaikámasee ootúpaaqa. ⁷ Kafáa miqóoqari nári níkaqaafasaara foora naríara naríara ádirana miná faqa afeekaikámasee ootúpaaqa. Kafáa miqóoqari naríara naríara nímuqisirana miná faqa afeekaikámasee ootúpaaqa. ⁸ Mi-amiqira ainainúsara ínnee sárauqi maríafanoo. Ínnee mi-ainainúsara moó faqa moó faqa máree márifanoo mifáuqa inni dadaaqifaqa ínnee karaambáiqara asauku mundírana Yísuna íriranaki márídaqa sía fífau márifaranoo sía kadíqarausa márifaranoo ínnee kási kasi-

daqa ánoonáikimaríasaa márifaranoo. ⁹ Faiqí moó fanoo mi-amiqira ainainúsara sía márainafa miná áfu dimbárafa sía qáfaidanoo narí mandáinaina findauká-maisóonara aunúseenoo miqídanoo.

¹⁰ Ínnee aiqámausa nífusaa maqee maqee moo faqa moo faqa afeekaikámasee Ánutufa inni rusandeesá-mumasee mároonara kooroo iaqa. ¹¹ Ínnee mi-amiqira ainainúsara afeekaikámasee inni Yísuna saqárikirana ootúpamásaifanoo maasá karaambáiqara ásauku mundírafa asumu máree marífa Yísufa miná qáfamaseenoo narí náaru márira qúqusaki firaa qóo kooqí atú aqúseenoo inni nárameeqee minakí quqáannoo.

¹² Qinée minára iriséeqa maa-ainainúsara maqee maqee náaqoo áuqeemariana íríqa máraaqeera. Ínnee sía aunímariafanoo írímariafanoo ánoona ufasáa afeekaikámafi atooqáfi írímariafaqa kaifáa qímannimidaqa. Qinée maaqóo sía kúqidaqa káqi márídaqa inni kafáa kafáa náaqoo áuqaranara andeeqánoo marí ifoo qídaqa. ¹⁴ Qinée maa-maqánasaa kúqíqa qipata qúsasaa quqáanauree qídaqa írídaqa. Maasá karaambáiqara ásauku mundírafa Yísufa akooqóo daamúa qímáqooqoo kai qúsasaa quqáanaura. ¹⁵ Qinée káqi márídaqa afeekaikámasee qímannimidaqa ká-sooqaqee kuqufúanaqa moo áinaina kambíqainaqa ámiqimasee irisáida narímau fuaqéera qímannimidaqa.

Sía Peetooroofa úri úfafau qímanniminau. Qinée qeeqá qífukoo qáfaafannanara qídaqee qinai.

¹⁶ Sía maasá faiqí úri úfafau iriséeqaa ásauku mundírana ¹⁷ Yísunara maa-maqánasaa firaaqá innaarúnaindari qúmuna qídafau maasá qeeqá qífunnai miná úriqararana qáfaafannanara qímannimidaqa. Maasá qeeqá kai miná faqa náaquqara áaqanasaa máriafananoo firaa kaaqa qaranakiqari Ánutuna ufa qúmufaqa maasá íríqiafana, maafá qíní dídira qímaaku márifaqa qinée minára rídaqa asasídaqa. Mi-ufánannai Yísuna áuqu firaa náikinoo káaqa aréenarana áakuamaqóofaqa maasá miqóo márída qáfeeqa íríqiafana.

¹⁹ Maqee maasá miná qáfamaseeqa óoqeenáa tamummaqara fasiqauqa ákarara kúqaa fee qímari-afannana, maqee ánoona qáfamaseeqa dóo kúqaa uqanna ánoona fee qídaqa. Ínnee tamummáqara fasiqauqa ufa ámiqimasee írifanoo náaqooki kée-qainaqa ámiqimandee márifaranoo. Misá ufa asukunaki qóomara foora káaqa qáida márídanoo iqáqarana

áfeesiannoo duqudéeqiara foora Yísufa ínni ní-muqusaki káaqa qáannoo. ²⁰ Ínnee maa-ainainná náaree íriyaqa. Ínnee tamummáqara fasiqauqa ufa írimari-ana sía minakínaa moó ufa fannoo naríaraa áaduma ánoona máridanoo. Sí tamummáqara ufa moo fannoo faiqí íriranasaa kambíqanau. Náaquqara maraquna fannoo mi-tamummaqara fasiqáusa uqéereeqeenoo Ánutuna íriranaki quqásoofaqa qáfamasee nári máqanna qímannimisee ákara rúmaqoofa máridanoo sía nári kai íriqau.

Peetooroofa únna ámaana ufa qífandínausara aaquqí-maqoo úfafa.

2 Óoqai Isaraee máqannaasaki únnaqira tamummaqara fasiqauqa anirée káqirúna mara ubeekée máriqau. Maqee maa-aukuanná misá undée kai íqa únnaqira amaana ufa qímanniminausa ínniki kambíqeeffaranoo. Mi-fasiqáusa Yísuna ufa íriusa rakéemaki káqinni óonuraasáuqa máridaqa qumeé faiqí kurídinnisee maría unna amaanafana ínniki uqéereffaranoo. Yísufa narí kúqu fidíkanannai misá kúqiranakinaana feefaurú fasiqanara sía irirai níkoqainaqa nári kurídirana nári kai maréeqee nári nifaaqai quqéefaranoo.

² Miqífaqa ínnikiqari akaqáusa misá úfa iriséeqa mi-manda fasiqáusa naanna rámasee faiqí ánaasee qúm-muarira óosana mandóosana máreefaranoo. Miqífaqa faiqí ánaasee akaqáusa misáuqa níqafamaseeqa quándaki ánoona aanara mandá áana fée qífaranoo. ³ Únna qída uqannífiqee mariasa káaqa aináinara rí-mariasa máridaqa misá únnafa ínni qímannimi marífaqa mi-unnuvánannai munnimma aina máree maríffaranoo. Óoqaindari náaru kísaaqasaa misá ufa nímiárfifa kúqira ufa misásaa quqásaifanoo mi-kuqiráfa misára nífeesidanoo. Misá kurídi nímaqee marífa Ánutufa sía faiqáidanoo áfu maqasée deedaqinóo máridanoo.

⁴ Óoqai innaarúnaindaraa qangiroouqa akaqáusa mandóosana marasoofanoo Ánutufa sía nífaunanau maréeqee idáki áquseenoo sáinandannai rumbáqoosa ufa ákuanara áfeesida káqi máridaqa.

⁵ Óoqai indaarú máru fasiqausa mandóosana marasoofanoo Ánutufa sía nífaunanau nammári áufiranannai naruséenoo Nooana andeeqára óosana qímannimi marúna faqa narí faiqi námu dínni qísauku taikásee dínni ani qaaraqánda maraséenoo misá námufaqa asumu akoonnái quqánau.

⁶ Soodooma máqusa faqa Koomoora máqusa faqa Ánutufa idánnai aiqámausa naru taikánau. Maasá aiqámausa mandóosana ákiaqa qáfamasee ruffaaqeera náru taikánau.

⁷ Rootafa naríara andeeqárafa márinau misá naríara naríara qúm-muarirana faqa ufa rukíarana faqa Rootafa qáfamaseenoo ákooqee márufanoo Ánutufa miná kai asumu akoonnái mara quqánau. ⁸ Mi-andeeqara fasiqáfa misá qámbaanai márida faasaambáasaana misá mandúfa írinoo misá mandóosana qáfee márufanoo ámuqusa mandáiki márinau.

⁹ Qinée Peetooroosa minára irisée maaqí qídaqa Ánutuna ufa írimaria fasiqausa óosana óosana nimaniranki áquqifanoo Karaambáiqqa misá mi-nimaniránaki dadaaqíra óosana íridanoo dadaaqíannoo.

Mandóosana máree mariasa narírana ámeemaanai quqáqai faqa máridaqa ufíririra faasaanara áfeesida rakísira óosanara Ánutufa íridanoo máridanoo. ¹⁰ Ánutuna ufara fídiqaammasee nári mandá nípata mandá nidiramau fímariasa misá nárfira óosanara faqa Ánutufa fíraaqóo íridanoo. Únnaqira amaana ufa uqannífiqee maríasa misá ínniki paasóosida áanooqidaqa máridaqa. Innaarúnai káaqa qée maríasara faqa sía náaquqai faqa ruffáidaqa mandúfa kai qangiroouqa faqa nímidaga. ¹¹ Mi-qangiroosá afeeka mi-manda fasiqáusa afeeka úrinaaqaranoo máridaqa mi-fasiqáusa ufa íriqa sía áanóomasee Ánutuna áfusaa óonuree misá naríranara qímmamidaqa. Ánutufa narí kai andeeqáannoo fee qímmasee minnísaidaga.

¹² Únna qíra amaana ufa uqannífiqee maríasa náriqa kúra fuséena íriranamau fídaqa innaarúnai mári ainainnara sía írimaria ainainnara mandúfa qímasaida kásau aandaara foora ufaanaki nárifandínausa kambíqaida miqídaqa. Miqí maríasa Ánutufa kásau aandaara foora káqi náruannoo. ¹³ Misá kurídirana moómoosa nímiannoo. Nári mandá ainainara nídimarina fáasaanasaa kaímma asasamánde máraidaqa. Ínnee Yísuna ufa írimariasaa qoomáqa ínni faqa moodáanaki qoomáqandúqidaqa nári níkaruqira oosana máridaqa ínni andeeqée maríasa nisaurírana mandúqarana nímidaga kudimakídaqa miqídaqa.

¹⁴ Únna qira amaana ufa uqannífiqee maríasa úmmuari marí anaaseena máraree qímasaidaqa randáidaqa. Misá mandá óosanara nárarée márisa sía nímuuqu ídanoo. Únna qíra áana uqannífiqee maríasa misá fúrufari maríasa óonu rarisámeeqee ufaana fáinnai ubeekámasaifaqa ufaana áridaqa. Mi-unnaqirána uqannífiqee maríasa náranara faqa aináinara faqa fanandírana akoofása máridaqa. Misá Ánutuna níqurarara ufa ámeemaanai maríasa máridaqa. ¹⁵ Únna qída amaana ufa uqannífiqee maríasa misá andeeqára aana minníseeqa fífau dapi fúkasaa fídaqa. Óoqai Baraamafa Boosoorana ámaaku mandóosanna máree maría munnimmanara rúmmamaraidanoo káaqa rídanoo namuqáa ufa irisée Isaraee máqannaasa nupuka náruaneera doonkísaa fímarinau. ¹⁶ Miná doonkí fannoo faiqíara foo ufa qídanoo ákoona fúrufarira óosana rafáaqafímarinau. Minánnai Ánutufa Baraamana mandóosana qáoo qináu. Ínniki únna qíra amaana uqannífiqee maríasa Baraamana aatáta fídaqa miqídaqa.

¹⁷ Únna qíra amaana uqannífiqee maríasa aadáturu nammari miqírausa máridaqa asuru miqírana úfai fannoo káqinni sufáfa quqáidanoo. Ánutufa fíraa asukuna misá afeedamá nímaqaidanoo. ¹⁸ Mi-manda fasiqáusa nári nifaaqa amooqímaríana faqa fúrufari maríanara faqa ufa qídaqa. Faiqí ánaasee akaqáusa nári mandóosanakiqari findifi aqee kái aanái

ubeekáariafaqa mi-mandoosanná máree maríasa misá maréeqee nári ufaanaki mara náridaqa. Mi-fasiqáusa nári mandáinainara nídiranannai ufaana fufúseeqa minakí mara náridaqa. ¹⁹ Únna qíra amaana ufa uqannifiqee maríasa aaqee kái andeeqára aanai ubeekée maríasara únna qída unéemaana qímasee maasá mandá óosanakinaana idukíra óosana uqannífiqaanauree qímasaida nári kai faiqí kurídi maría oosana fannoo nári rumbánnimaqaidanoo. Nána ainaina moo mándainaina fannoo faiqí afaaqa rumbá-sainafa dóo mi-ainaináfa kai miná rafáaqafímari ainainafa máridanoo.

²⁰ Miqí maríasa akaqáusa ásauku mundírana, Yísufa asumu máree marífa maasá karaambáiqqa, misá akaqáusa minára írimarianannai minánnai maa-maqánasaa kurídira mandainaina rafáaqafíranakinaana idukúnnisáidanoo andeeqára aanai ubeekéeqa kafáa quándaki kafáa mandá ainainaki áqufinausa mi-fasiqa anaaseesá indaarú mandáinainaki idá áfaisaa marí-aasa maqee dóo firaqóo uqanna idá qámabanaki mandáinainaki áqufuafanoo. ²¹ Miqímari fasiqa anaaseesa andeeqára aana sía qáfaianoofau amaná márini. Misá káqikaqoo qáfamaseeqa innaarúnaindaraa ufa rukíaidaqa kafáa quándaki fímariáfanoo firaqóo mandáikidanoo. ²² Misá óoqeenáasa ufamáu fí-daqa fainí narí fídirana kafáa narí náidanoo, kúarara foora afaaqa nammári uqusáinanoo kafáa óonu dikoomakí dooná réeree máreenoo ánidanoo misá miqímmidaqa.

Peetooroofa Yísufa kafáa qúmuaninna ufana faqa maa-maqa maaqána idáqaaninna ufana qímaqoofa.

3 Óo qiní qifaaqasáa qíqoondíuqa qinée indaarú pásaa ákara rúmasee ínni nímaqafiafana kaifáa máq maqee inaaqianna ákara rúmannimaqaidaqa. Aiqáma ákaraqaraki ámiqira ufa ínni nitikúraki quqárra níkaru qímaria fasiqausara ínni náaqoo áuqeeqa óoqeenáana náaquqara tamummaqara fasiqausa ufa qíanaqa íriaqeeera. Asumu máree marífa maasá karaambáiqqa miná aaquqíra ufa narí niqíqoo fásiqausannai ínni qímannimu aaquqirufana íridaqa sía aunúaqqa, írida máriaqa. Minára faqa ínni náaqoo áuqaida ákara rídaqa.

³ Ínnee máq indaarúqaa ainaina íriaqa, sía íriqa fúru-fari foora. Taikára aukuaana akaqáusa nári mandáinainara nídirana mara quqéemaríasa miqímariasa kambiqáfiqa ínniara ataasá átaasaida maaqí qifáranoo. ⁴ Yísufa kafáa qúmiraree fee qínoo fee. Yáqoo fee máridanoo fee sía kafáa qúmuannoo. Dóo maasá qikeekú qikaakú dóo kambíqafi kúqiqau. Óosana ároo aukuanasaaqari aiqáma ainaina amana kái fídanoo. ⁵ Qinée Peetooroosa minára maaqí qídaqa. Mi-aaqara ufána qímaria maa-ainainnára qikóomma írirara qaifaqee qídaqa únnaqimásaida sía íridaqa. Óoqai Ánutufa maa-maqa maaqána nammári áufiranannai kurídiranoo. Óoqai indaarú Ánutufa qufanoo sía máru ainainnai maa-maqa maaqána áuqusoofanoo kambíqanau. Maa-maqa maaqána nammárinai

áuqusoofanoo nammárikíqari kambíqanau. Kafáa miqóoqari nammári áufiranannai maa-maqa maaqána óoqeenáana ámiqimmandee kurídiranoo. ⁷ Máq mária maqa maaqana faqa innaarúna faqa Ánutufa narí ufannái afeedídanoo idánnai qámataikáanifeera afeedídanoo. Innaarúna faqa maqá faqa mandá óosana máree maríasa faqa Ánutufa afeeda máqaiifaqa márida moodáa kari idáqama taikáannoo fee qídanoo. Mináquqara faqa misá qíkooqaifaqee qímasee únnaqidaqa sía íridaqqee qídaqa.

⁸ Qiní qíqoondíuqa maa-ainainná sía aunúaqqa ámiqimasee íriaqa. Karaambáiqqa írirafa maaqímminoo máridanoo moodáa faasaana faqa moómoo aukuaana faqa (wan tauséenna áukuana faqa) amanamana kái fee qínoo máridanoo. Akaqáusa karaambáiqqa ufa ánoonara sía dauní kambíqa qímaqaidanoo fee qídaqa nóori runídaqa. ⁹ Karaambáiqqa sía anuqídanoo, maa-maqa maaqánakinaa fasiqa ánaasee moodáa narirana ákooqaidanoo misá aiqáma nári mandáinaina nímeesuqusée nóori Ánutufinnai ubeekámafi minní kai fuaqéera minára ámiqimasee kísaaqasaa aiqá-mausa nífeesidanoo. Kísaaqa aukuanara faqa qúsa aukuanara faqa amanamana kái fee qídanoo ámiqimasee nífeesidanoo.

¹⁰ Karaambáiqqa kafáa qúmira faasaana qúmuara fasiqara foora tautúmasee kambíqaannoo. Mi-faasaannásaa innaarúna firaqóo dárara qírana námufaqa dóo taikáfuannoo. Innaarúnaki mári ainaináusa quqoona faqa súani faqa fásau faqa aiqáma idá qáma taikáfuannoo, maa-maqa maaqána faqa minakí mári ainainafa faqa aiqáma qáma taikáfuannoo. ¹¹ Miqínoo aiqáma ainaina idáqama taikáaninnanara irisée ínnee minára nána óosana faqaasa marífaree fee qídee. Ínnee ruffaseeqa máriranara náaquqara andeeqara márirana máridaqa Ánutuna ufamau fídaqa faiqí anaaseeki andeeqásee máriaqa. ¹² Ínnee Yísufa koorooíaninna faasaanara áfeesidaqa ínneeqa andeeqára máriranannai mi-faasaannára káqi káqi ániannee qímariafanoo. Mi-faasaanná innaarúna faqa innaarúnai mária fasau námufaqa aiqáma idá firaanánnai tasírisirimma taikáfuannoo. ¹³ Ánutufa fúka innaaruna faqa maqá faqa kúqaa áuqu quqánnimaqánauree qíma afeekaikámmaqoofa máridanoo. Mi-fuka maqánasaa andeeqárausa kai mi-fuka maqánasaa máridaqa nifaaqa quqásee maasá maqúsa uqannée qifáranoo. Maasá mi-fuka maqusánara kai áfeesida máridaqa.

¹⁴ Qiní qíqoondíuqa ínnee mi-faasaannára afeesida máridaqa Ánutuna áfusaa máridaqa nisakadikí qikairí síaisa mandáinaina síaisa máriaqa ínnee faqa Ánutuna faqa nóori runírafa sía mi-qambaanná máriani asooárana kai máriani.

¹⁵ Ánutufa maasá qíkaqaafasaa Pauroona narí írirana ámufanoo maa-akarána rúmaqoomau qinée faqa mi-maú kai fídaqa. Mifá maaqímmandee ákara rínau. Karaambáiqqa sía dauní qúmi marína sía fífau kísaaqasaa máridanoo, maasá náriranara ákooqaifanoo maasá innaarúnai asumu márirana máraaqeera kísaaqasaa nífeesidanoo. Pauroofa qín-

naqoo miqóo kai ínni írirafa miqóo kai fúani. ¹⁶ Pau-roofa narí pásauqaki mi-ufánara qídanoo miqí qí-masee qímannimidanoo. Miná pásauqaki faiqí irisée sía dadí ánoona íriaqaa íra afeeka ufa akaqáfa mári-danoo. Akaqáusa írirana síaisa múnuree míniree ímariasa mi-afeekufána íriqa mara saaeemméeqee úqiqammeeqee káqi rúnna ubeekáidaqa. Sía Pauroon-aindí kaifau miqídau aiqáma Ánutuna ufa ákaraki-naana miqí kaimmídaqa náriqá kai nári kurídirana mara náakida miqídaqa.

¹⁷ Qiní qíqoondiuqa qinée mi-ainainnára aaquqíman-nimaqáunaqa írimariafanoo. Minára aufárida rakísida máriaqa. Ufa rukiée maríasa nári áaqaranannai ínni rarisámeeqee káqirúnna quqáidaqa. Miqífaqa ínnée óoqai máriu máriranaki fíqa sáamurifaara. ¹⁸ Maasá Karaambáíqa maasá asumu máree marífa ásauku mundírafa Yísufa miná ámiqira márirana írirana minakí kai fídaqa maqee maqee innooqáaqa. Maqee faqa náaru náaru faqa miná amooqíra ufa máriani. Kúqaa.

1 YOOHANE

Yoothaneefa Yísuna faqa nídanoo aiquqummáseenoo ákara rúmaqoo úfafa.

1 Qinée káqi márira ufa ánoonara Yísunara ákara rúmasee qímannimidaqa. Mi-kaqi marira ufána Yísufa óoqai maa-maqa maaqáfa sía márúnakina már-ufa márídanoo qinée mi-ufánara qímannimidaqa. Maasá mi-ufána ánoona qífunnai qáfeeqa dáaqoonnai íriqiafana. Maasá qífu qáfamasee qísaukunnai akooqóo káqi márírana ánoona márúfaqa áuqamásee qáfeeqa qímannimidaqa.

² Yísufa mi-kaqi marira anoonáfa kooroomáfufaqa maasá miná qáfeeqarátta inni qímannimidaqa. Mifá náaru náaru márírana ánoona narí ákoona Ánutuna faqa márúfa maasáki maa-maqánasaa kooroomáfuna minára inni qímannimidaqa. Maasá miná qáfaafanna ainainara íriafanna ainainnara inni faqa qímannimidaqa. Maasá faqa miná ákoona Ánutufa faqa ámaaku ásauku mundírana faqa moodáanaki inni-saimbaqa máríraree qímasee inni qímannimidaqa. ⁴ Innee faqa maasá faqa innisaimbaqa naundurái asasírafa qumbiqáanifeera inni maa-ufána ákara rúmannimaqaidaqa.

Ánutufa káaqa qárafa márídanoo.

⁵ Ánutuna ámaaku ufa moó maasá qímaqimufaqa maasá miná akooroomásee inni qímannimidaqa. Mi-ufána maaqí qínoo Ánutufa káaqa qárafa qóomara foora sía káqikaa asukuna márifa márídanoo. Mi-ufána qímaqiminou. Maasá qeeqára Ánutuna faqa áqoondi fee qímasee quándaki asukunakí kéeqafidaqa maasá ufa faqa márírana faqa únna qídaqa, sía ánoonamau fídaqa. ⁷ Maasá Ánutuna aanna réeqa súanisaa rakéeiraqoo núnausa moodáanaki márúnausa márídaqa naríara naríara áqoondi kámmiqa márídaqa. Maasá Ánutuna aanna réeqa káaqa qára qóo fímarunanoo narí ámaaku Yísuna fidíka fannoo maasá áaqarana numóo aiqáma findaukáidanoo.

⁸ Maasá náriara sía mandáinaina márifaqee qídaqa narákaru narákaru qídaqa Ánutuna ánoona ufa sía maasáki márídanoo únna ufa kái maasáki márídanoo.

⁹ Maasá nári mandáinaina óosana óosana Ánutuna akooroommánisáinanoo mifá andeeqée márifa márídanoo andeeqá qímaqáannoo mifá maasá numóo taiká qíseenoo maasá mandáinaina aiqáma ánuakama qísáannoo narí ufamau andeeqásee fímarifa márídanoo mi-maú fúannoo. ¹⁰ Ánutufa maasá aiqámausara áaqee maríasee kái qídanoo. Maasá náriara

sía áaqee marunausee qímariana Ánutunara únna qí-mari fee qídaqa miqí qídaqa miná ufa ánoona sía maasáki márifaqa miqí qídaqa.

Yísufa maasá áaqarana andeeqáruqa qímaqoo úfafa.

2 Qiní faiqi námu sía innee áaqaaqeera maa-ufána ákara rídaqa. Yísufa ásauku mundírafa andeeqárafa Ánutuna áfusaa maasúfa dadaaqu fásiqafa márídanoo faiqí faqa ánaasee faqa moó fannoo áaqáfanoo Yísufa minára iriséenoo maasá qíkoofinnai óonureenoo maasá áaqarana andeeqá taikáannoo.

² Ánutuna ásauku mundírafa mifá kai aandáú tatúfírafara foora marídanoo. Minánnai maqásaa fasiqa anaasee mandáinaina ákiaqara taikánniseenoo dóo maasá Ánutufinnai máfi qísaidanoo. Sía maasáindi kai aiqáma anaamurundi minánnai kai taikánnisaaninafa márídanoo.

³ Maasá Ánutuna ufa iriséeqa mi-maú fídaqa kúqaa Ánutunara írídee qianúra. ⁴ Faiqí faqa ánaasee faqa moó fannoo Ánutuna áqoondi fee qímasee sía Ánutuna ufamau fínafa mifá únna qímarifa sía ánoona ufa minakí márifa márídanoo. ⁵ Ánutuna ufara eedóo qímasee mi-maú fínafa kúqaa Ánutunara rímarifa mifá ánoonaikinoo máríannoo. Maasá maaqí qímaseeqa márídaqa kúqaa Ánutunaki márídee qianúra. ⁶ Faiqí faqa ánaasee faqa moó fannoo qinée kúqaa Ánutunaki márídee qímasee mifá ásauku mundírana aanna ranóo márínaqa kúqaa Ánutunaki márifa márídanoo, sía ásauku mundírana aanna ráinafa únna qímarifa márídanoo.

Yoothaneefa fúka naakaparufa qímaqoofa.

⁷ Qiní qifaaqasáa qíqoondiuqa. Maa-ufána sía fúka ufa márídanoo innee óosanaindari íri maría úfafa márídanoo. Óoqeenáa ufa írimariafa márídanoo.

⁸ Maa-fúka ufáfa óoqeenáanasaa ootúpamásee inni qímannimidaqa ákara rídaqa. Maa-fuka ufána ánoona ásauku mundíránaki kooroo inóo márídanoo inniki faqa kooroomá nímaqaidanoo, dóo asukuna áfaqaidanoo fúka káaqa qárafa qóomara foora inni qámgaanai qáidanoo.

⁹ Mi-fukufána maaqímminoo márídanoo. Moó fannoo naríara Yísuna káaqa qáranaki márídee qídanoo quandáfi narí ákaqaafasaara fidiaqaa ínafa mifá sía káaqa qáranaki márídanoo asukunakí káqi márídanoo.

¹⁰ Moó fannoo narí ákaqaafasaara rínafa mifá fáasaana miqíranasaa márídanoo, sía minakí áiku ámaki áqufírafafa máríannoo. ¹¹ Narí ákaqaafasaara fídi-

aqaa ímaria fasiqa anaaseesa asukunakíara foora márídaqa, asukunakí nídaqa fírannai ánrannaira randáidaqa mikimákanídaqa asukuna fannoo misá ní-fusa ititánoo márifaqa miqídaqa.

¹² Qiní faiqi námu, qinée ínniara ákara rídaqa. Ínni mandóosanara Ánutufa narí ásauku mundíranara iriséeno dóo ínni mandóosana akiqaara miníní-soonara qinée ínni ákara rúmannimaqaidaqa. ¹³ Ínnee faiqí firaasá indaarú Yísuna ufa írusa ínni ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnee Yísunara óoqai óosana árooqooqari márínara írimariasa márifaqa minára ínni ákara rúmannimaqaidaqa. Qinée ínni kumaaráuqa faiqi námuara ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnee aakaqaíndáraa fasiqa úraaqaramáfuanara ínni ákara rúmannimidaqa.

¹⁴ Qinée ínni faiqi námu faqa ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnee ínneeqa nícoonara Ánutunara írimariafaqara ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnee faiqí firaasá ínnee Yísunara óosana árooqooqari márínara írimariasa márifaqá minára ínni ákara rúmannimaqaidaqa. Qinée ínni kumaaráuqa faqa ákara rúmannimaqaidaqa. Ínnee nímodaanai qímariasa márifaqa Ánutuna ufa ínni máriranakí márifa márídanoo ínnee aakaqaíndáraa fasiqa úraaqaramáfuaa márínara ínni ákara rúmannimaqaidaqa.

¹⁵ Ínnee sía maa-maqa maaqánasaaqaraa mandírírana máriranara ruaqa. Minakí mári ainainnara faqa sía ruaqa. Ínnee maa-maqa maaqánasaaqaraa mandá íriranara rímarifanoo Ánutunara rírafa sía ínniki máriannoo. ¹⁶ Maa-maqánasaaqaraa mandáinaina óosana maaqímmínoo márídanoo. Maasá mandá daundurakíqari óosana óosana ainainara randéemarunnara faqa maasá óosana óosana ainaina qáfamasee márararee qímarunnara faqa maasá nifaaqa amooqímariana faqa maa-ainaináusa aiqáma sía maasá qíkoofinaindari qumu mári ainainafa márídanoo aiqáma maa-maqánasaaqaraa ainainá kai márídanoo. ¹⁷ Maa-maqa maaqánaki máría mandírírana márína ainainausa faqa faiqí nídimari mandainainausa faqa dóo taikánoo qúmídanoo kásooqaqee firaaqóo taikánoo. Faiqí fee ánaasee fee moó fannoo Ánutuna íriranamau fímarifa sía maa-maqa maaqána námu-faqa taikánoo, káqi náaru náaru máriannoo.

Ásauku mundírana namuqáara qímaqoo úfafa.

¹⁸ Qiní faiqi námu, taikára áukuana adeedíranoo márídanoo. Óoqai ásauku mundírana namuqáa úriqararafa ániannoo fee qímasee qímannimíafannana dóo maqee miná namuqáa moómoo kooroomáfi márídaqa. Maasá miná qáfeeqa taikára áukuana adeedíranoo márídanoo fee qídaqa. ¹⁹ Mi-namuqaasá maasáki máriusa rakéemaki namuqáakíqau. Misá maasáki márídaqa sía maasá írirana ámiqimasee mároosa márusa. Misá kúqaa maasáindi márídau maasáki káqi márini. Ánutufa maasá dadaaqianée qímasee misá qumeenní niqiqoofaqa maasákiqari rakéemakufaqa fufanóo Ánutufa minánoo misá mandóosana kooroo ináu.

²⁰ Ínnee sía misá naanna rée maríasa máríafanoo ásauku mundírafa kúqaa narí náaquqara andeeqára maraqunna ínni náakunnimaqee márifaqa máríafanoo ínnee Yísuna ánoonufara írimariafanoo. ²¹ Ínnee Yísuna ánoona ufa sía írifaqau sía ákara rini írimarianara ákara rúmannimaqaidaqa. Sía únna ufa moó fannoo ánoona ufakíqari kambíqaidanoo. Ínnee minára faqa írimariasa máríafanoo.

²² Yáfee únnuma qímarifa márídanoo Yísunara sía Ánutuna ásauku mundíra fee qímarifa mifá únna ufa qídanoo ásauku mundírana namuqáa márídanoo.

²³ Miqí qímarifa sía miná ámaakuara kaifau qáoo qídanooofau miná ákoona Ánutunara faqa qáoo qímarifa márídanoo. Faiqí fee ánaasee fee moó fannoo miná ámaaku márínafa miná ákoona Ánutuna faqa máraannoo.

²⁴ Óoqai indaarú Yísuna ufa írusa mifá ínni naunduráki márínara ámiqimasee rakísiaqa. Yísuna ufa írufa ínni naunduráki márínaqa dóo ínnee minánnai ámaaku faqa narí ákoona faqa atukarasée miqandáki márifaranoo. ²⁵ Márífanoo ásauku mundírafa narí uqanna moo áinaina maa-ainainná náaru márírana qímiraree qinau.

²⁶ Akaqáusa ínni ueeqásee níkaru qímarifaqa maaná minára qímannimidaqa ákara rúmannimaqaidaqa.

²⁷ Qinée ínniara írídaqa ásauku mundírafa narí ufa ínni náakunnimaqoofanoo márídanoo. Miná ufa fannoo ínniki márídanoo sía fífau moó fannoo aaná ínni uqannífiqaannoo. Miná ufa fannoo narí kai aiqáma ainaina ánoona ainaina faqa únna ainaina faqa rainásee qímannimidanoo sía moo únna qídanoo. Ínnee Yísuna ufa irisée eedóo kai qiaqa. Miqídaqa ásauku mundíránaki káqi máríaqee qídaqa.

²⁸ Óo qiní faiqínámu Yísunaki máríafanoo káqi minakí kai máríaqa. Miqí márífanoo narí innaarúnaindari qúmínaqa sía ínnee nisaurúsee kukéeqaaqa káqi nifaaqa quqásee qáfaaqa. ²⁹ Ínnee ásauku mundíránara írimariafanoo mifá andeeqéemarífa márídanoo. Ínnee maaná faqa dóo írifaqa, faiqí fee ánaasee fee moó fannoo andeeqára óosana márínafa mifá faqa Ánutuna faiqiara foora márídanoo.

Yoohaneefa maasá Ánutuna faiqi námuara qímaqoo úfafa.

3 Ínnee qáfaaqa maasá qíkoofa Ánutufa firaaqóo maasára ámuqusifanoo rímarifa márídanoo. Maasára firaaqóo ámuqusifanoo maasára narí faiqi námu fee qídanoo. Maa-maqa maaqánasaaqaraa Ánutunara sía írunnanara miná faiqi námu maasára faqa sía írídaqa. ² Qiní qifaaqasáa qíqoondiuqa, maqee máría áukuana Ánutuna faiqi námu márídaqa. Kásooqaqee innaarúnai miná faiqi námu márídaqa nána ámiqira ainaina fee moó faqa ootúpamma qímiannoo fee maasá sía minára írídaqa sía akooqóo márídanoo. Moodáa ainainá kai maasá írídaqa. Ásauku mundírafa innaarúnaindari koorooínaqa maasá mifára foora máríanaura. Maasá miná narí uqanna raqúramisée qáfamasee minára narí fooqánaikammianaura.

³ Maqee mária kamuqoo ásauku mundírana asasmásee áfeesara máriasa minára indee indee ídaqa náriqa mandóosana findaukaqá fidaqa.

⁴ Moó fannoo áaqee marífa Ánutuna ufa rukíaidanoo áaqaidanoo. Qáqaqarana óosana óosana fannoo Ánutuna ufa rukíarafa máridanoo. ⁵ Ásauku mundírafa sía fífau kooroináu, maasá áaqee márunnana mara áquaneera kooroináu, minakí sía áaqarafa máridanoo ínee minára írimariafanoo. ⁶ Minára maasá ásauku mundíranaki máriasa sía káqi mandáinainaki nídaqa. Yáfa yáfee káqi mandáinainaki nída fee mífá ásauku mundíranara sía írifa sía uqanna minára írimarífa máridanoo.

⁷ Qíní faiqinámu níkaru qímari fasiqafa aniréenoó ínini ueeqáandoo qímasee maaná ínini qímannimidaqa aufariaqée qídaqa andeeqára qóo nímaríasa andeeqárausa máridaqa ásauku mundírana aanna rárausa andeeqárausa máriaqa. ⁸ Yáfa yáfee mandáikiraqoo káqi nímarífa mífá Sadannainindi máridanoo, Sadannafa níkaruqirafa máridanoo níkaruqiannoo. Óoqai óosana árooqooqari mandáinainaki nímarífa Sadannafa máridanoo Ánutufa narí ámaaku maa-ainainnára maa-maqánasaa kooroináu, Sadannana mandáinainirana arutaikáanifeera maa-maqánasaa kooroináu.

⁹ Yáfa yáfee Ánutuna faiqi máridanoo fee sía mífasiqáfa mandáikiraqoo nídanoo. Ánutuna óosana ánoona uqanna minakí máridanoo, Ánutufa miná ákoofa márinara sía amaná mandáikiraqoo fímarianoo. ¹⁰ Dóo qinée maqee Ánutuna faiqi námufaqa Sadannana faiqi námufaqa akooroomásee qímannimidaqa. Faiqí ánaasee moó fannoo sía andeeqára qóo nímarífa sía Ánutuna faiqi máridanoo, narí ákaqaafasara faqa sía úriqarara ainainee qímaseenoó minára sía ámuqusímarífa mífá sía Ánutuna faiqi máridanoo.

Yoothaneefa maasára naríara naríara nímuqusiaqée qímaqoo úfafa.

¹¹ Óoqai indaarú maa-ufána ínee írimarusa máriafanoo mi-ufána óosana maaqímminoo máridanoo maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiani. ¹² Maasá sía Kaina aanna ráa, mífá Sadannana faiqi máridanoo narí ákaqa árinou. Kainafa nána-ree narí ákaqa árinou fee inau. Narí áuqoo áinaina mandáikufanoo, miná márirafa nírafa eendaándinoo márunara narí ákaqa nírafa márirafa andeeqánoo márunara minásaara áanoomáseenoo árinou.

¹³ Qíní qíkaqaafasaaqaa maa-maqa maaqánakinaasa íniiara fídiaqaifaqa síamma ínee minára taútiaqa. Kaina óosana máraifaqa misá íniiara fídiaqaammifaranoo. ¹⁴ Maasá kúqirana minníseeqa káqi máriranaki ani máridaqa. Maasá naríara naríara andeeqásee qímuqusúnnanara minára maasá káqi máriranaki animáridaqqe qídaqa. Yáfa yáfee naríara naríara sía andeeqásee ámuqusínafa káqi kúqiranaki máridanoo sía anikéeqaidanoo. ¹⁵ Yáfee faiqí moó fannoo narí ákaqaafasara fídiaqaa ímarinafa mífá dóo kuqá narí

marífa máridanoo. Ínee maaná írídaqa faiqí kuqá narí máriasa sía náaru márirafa misáki máridanoo.

¹⁶ Maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusira óosana maaqímminoo máridanoo. Ásauku mundírafa maasára ámuqusídanoo narí márirana maasára aunírira saqarisaa quqásee kúqináu. Dóo maasá faqa miqí kai íqa maasá qeeqá qíkaqaafasaa Yísuna ufa írimaríasa miná ufasáara kúqiranaki fíraríafaqa maasá misá rafáaqafunnimaqqasee káqi mári-qqe qímasee misá nímaaqa maqasée kúquanaura. ¹⁷ Moó fannoo aináina narí amanasáa maqéeifa narí ákaqaafasaa sárauqíranaki márina qáfamasee qimudáoo qímasee ámiraree qímasee narí ámuqusirana ámuqusinanoo narí ámuqusa múqufi rafáaqafuseenoó sía dadaaqínoo, náqímasee miqínna fasiqafa Ánutunara qíní qímuqusaki máridanoommifoo qíanoo fee. Sía amana máridanoo. ¹⁸ Qíní faiqi námu, maasá naríara naríara úriqarara ainainee qímasee ríranara sía áfaurunnái kai qía. Ásaukunnaí ánoona ainaina kai narí ámi narí ámi íranannai kai miná ánoona kooroo ínoo kambíqaanno.

Yoothaneefa maasára Ánutuna áfusaa paasóosiaqee qímaqoo úfafa.

¹⁹ Maasá miqíannanannai kúqaa ánoonasaa atooáqa máridee qianáura. Maasá miqíannanara maaqóo nídaqa máridaqa Ánutuna áfusaa mirínni máridanoo maasá qíqafainaqa paasóosianaura. ²⁰ Maasá áaqamásaananoo maasá qímuqusa dárinanoo Ánutufa qímuqusa úriqararafa máridanoo maasá aiqáma ainainara írimarífa maasára ámuqusinoo sía dáruanoo. ²¹ Maasá qímuqusirafa sía dárinaqa Ánutuna áfusaa paasóosammianaura. ²² Paasóosidaqa maasá nána ainainaree sárau ianna áinainnara innaaru qíqanoo Ánutufa maasá qímiannoo. Maasá miná ufara qímuqusannoo eedóo qímasee Ánutuna áidimari óosana máraidaqa iráanna ainainara qíananoo mífá qímiannoo. ²³ Ánutufa maa-naakaparufána maasá qímaqimínau. Ínee qíní qímaaku Yísuna qíní qísauku mundíranara íneeqa írírana minásaa rusísee quánda-ki narí miná ufamau fíqa naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiaqée qináu. ²⁴ Yáu yáusee Ánutuna naakápara ufamau fímarinausa misá Ánutunaki márifanoo kafáa Ánutufa misáki máridanoo. Ánutufa narí maraquna nimiqooná minára Ánutufa maasá daunduráki máridanoo fee qídaqa.

Únna maraqunara faqa kúqaa maraqunara faqa raináaninnanara qímaqoo úfafa.

⁴ Qíní qífaaqqasáa qíqoondiuqa. Moómoosa naríara Ánutuna maraquna maasáki márisee qímariana sía miná irisée aiqámausara kúqaammifoo qiaqa. Ínee misá nímanamásee qáfafaqa kúqaa Ánutuna maraquna fée mooná maraquna fée misáki máridanoo fee. Únna qímaria tamummaqarausa aiqámai daráanammiqa márianara qímannimidaqa. ² Ínee maaqímasee nimanamásee qáfafaqa, kúqaa fee Ánutu-

na maraquna misáki máridanoo fee. Óoqai maa-maqa maaqáfa sía máruqoo Ánutufa innaarúnai Yísunasaa ásauku mundúseenoo kásooqaqee anée aiqáma maqásaaqaraasa asumu máreena fee qímaseenoo miná qímaminou. Dóo maqee ínniki moo fannoo máq akooqóoqaraanara Yísunara mifámmifoo qínafa mifá Ánutuna maraquna faqáafa máriannoo. ³ Moó fannoo áaqara ufa qínafa ásauku mundíranara sía miqí marífa maqásaa fasiqa faiqi fée qínafa mi-fasiqánaki sía Ánutuna maraquna márifa máridanoo. Mi-fasiqáfa ásauku mundírana namuqáa máridanoo. Óoqai maasá mi-fasiqánara ániannoo mifoo qíafanaqa íriusa mári-fanoo maqee dóo kooroo mándee ani máridanoo.

⁴ Qiní faiqi námu ínnée Ánutuna faiqi námu mári-fanoo. Únna qíra tamummaqara fasiqauqa ínnée misá úrinaaqaramáfi máriasa, ínniki mári maraqunafa úriqaranoo máridanoo maa-maqa maaqánakinaasa maraquna Sadannaindi uréeqanoo máridanoo. ⁵ Misá maa-maqa maaqánakinaa íriannamau ufa qí-mariafaqa maa-maqa maaqánakinaasa misá ufa íridaqa moodáa máqannaasa máridaqa. ⁶ Maasá Ánutunaindi máridaqa Ánutunara írimari fasiqafa maasá ufa íridanoo. Yáu yáusee sía Ánutunaindi máriasa misá sía maasá ufa íridaqa. Dóo maasá miqímándeé ánoona maraquna faqa únna qíra maraquna faqa rainásee íridaqa.

Maasá naríara naríara nímuqusirana ánoona Ánutufa máridanoo.

⁷ Óo qiní qíqoondiuqa, maasá andeeqásee naríara naríara úriqarara ainainee qímasee ruaqa. Naríara naríara nímuqusirafa Ánutunasaaqari animári ainainafa máridanoo. Naríara naríara andeeqára amuqusímarífa Ánutuna faiqi máridanoo minára íri-marífa máridanoo. ⁸ Faiqí moó fannoo sía andeeqásee ámuqusínafa sía Ánutunara íridanoo. Nímuqusirana ánoona uqanna Ánutufa máridanoo. ⁹ Ánutufa narí ámuqusira óosana maasá uqaqífiqeenoo. Mifá narí ámaaku moodáa faiqi maa-maqa maaqánaki aqiqámasoofanoo maasára káqi márirana miná Yísunannai máraaqee qímasee aqiqoofanoo qúminau. ¹⁰ Andeeqára ámuqusirana ánoona maaqímminoo máridanoo. Sía maasá Ánutunara úriqarara ainaina fee qímasee rí-mariqafana. Ánutufa náaree maasára ámuqusufanoo narí ámaaku aqiqéenoo minánnai maasá mandáinaina ákiaqara dáriraree quná miná mara áquanifeera aqiqoofanoo qúminau.

¹¹ Qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa. Ánutufa maasára miqímasee fíraaqóo ámuqusunara maasá miqí kai íqa quándaki naríara naríara úriqarara ainainee qímasee qímuqusiani. ¹² Sía moó fannoo Ánutuna qáfoosa máridaqa maasá naríara naríara ríranannai Ánutufa maasáki máridanoo miná ámuqusirana ánoona dóo maasáki ánoonaikinoo máridanoo. ¹³ Maasá maaqí qí-maseeqa Ánutunara kúqaa maasáki máriafaqa maasá minakí máridee qianáuranoo. Mifá narí maraquna maasá qímunara maasá mináramma írianaura.

¹⁴ Maasá maa-ainainná qáféeqa aiqáma qímannimi-

daqa maasá qíkoofa narí ámaaku aqiqéenoo maa-maqa maaqánasaaqaraasa mandáinainaki máriasa qumáreeqee uqéeraani fee qímasee aqiqanáu. ¹⁵ Yá fasiqa ánaasee fee maa-maaqánasaaqari Yísunara kúqaa Ánutuna faiqi fée qínafa Ánutufa minakí máridanoo mifá faqa naríki máridanoo. ¹⁶ Ánutufa maasára ámuqusirana maasá qeeqá minára íridaqa kúqaa fee qímasee minásaa mundídaqa. Ánutufa nímuqusirana ánoona márinara yáfa yáfee naríara naríara andeeqára ámuqusiranaki máriafa mifá Ánutunaki faqa mári-fa máridanoo, kaifáa Ánutufa minakí máridanoo.

¹⁷ Ánutuna ámuqusirafa sía fífau maasáki ánoonaikinoo. Ánutuna ufa íriira faasaana sía narí áfusaa ruffiaaqeera paasóosiaqeera miná ámuqusirafa maasáki ánoonaikinoo. Maaqóo mária kamuqoo maasá máriafa Yísunaindi miqírafa máridanoo naríara naríara andeeqára nímuqusiranaki ánoonaikinoo máridanoo. Naríara naríara andeeqára nímuqusira óosana sía mapáraaírafa minakí máridanoo.

¹⁸ Moonára ruffiarafa sía káqi kambíqaidanoo maasá mandá ainaina ákiqara dárúandoo qímasaida ruffiaidaqa. Maasá maqásaa dídimari fasiqánara sía ruffiaidaqa maasá dídirafa ruffiarana áfaqasaifanoo dídirafá kai máridanoo. Ánutufa maasára ámuqusí-marífanoo maasára rídanoo. Maasá Ánutunara ruffiaidaqa Ánutufa maasára rímarina sía íridaqa miqídaqa, Ánutufa maasá dári marifaqara foora minára ruffiaidaqa.

¹⁹ Ánutufa indaarú maasára ámuqusunara maasá minára irisée kúqaa fee qímasee quándaki Ánutunara faqa naríara naríara faqa úriqarara ainainee qímasee rídaqa nímuqusidaqa. ²⁰ Moó fannoo qinée Ánutunara úriqarara ainainara rída fee qímasee quándaki narí ákaqaafasaara fídiaqaa ínafa únna qírafa máriannoo. Mifá narí áfu qáfee marína narí ákaqaafasaa rírimma sía ámuqusidanoo mináu Ánutuna sía qáfee márina náqimandee fífau ámuqusiraree sía amaná. ²¹ Dóo minára qinée qídaqa. Ásauku mundírafa maa-naaka-parufána maasá qímaqimiqoona ínni qímannimidaqa. Yá fasiqa anaasee fee Ánutunara úriqarara ainainee qímasee rínafa mifá quándakinoo narí ákaqaafasaara úriqarara ainainee qímasee faqa rúannoo.

Maa-maqa maaqánasaaqaraa mandáinaina úriqarara ufa.

5 Yáfa yáfee Yísunara Ánutuna ásauku mundíra fee qínafa mifá Ánutuna faiqi máriannoo. Moó fannoo ákoonara rínafa mifá mi-fasiqána faiqara faqa rúannoo. ² Maasá maaqíannanara Ánutuna faiqi námuara rídaqee qianáura. Ánutunara nímuqusinaqa miná ufamau andeeqásee fuannánara Ánutuna faiqi námuara rídaqee qianáura. ³ Maasá Ánutunara ruanána ánoona maaqímminoo máridanoo. Mifá naaká-painna ufara eedóo qímasee asaukunnaí qumárananara dóo mifá ánoona máridanoo. Ánutuna naakápara ufa sía fíraa qumaara tiá máridanoo aufadáidanoo. ⁴ Maasá Ánutuna faiqi námu maa-maqa maaqánasaaqaraa mandainaina amaná maasá miná

úraaqaráanaura. Maa-ainainánnai maasá maa-maqa maaqánasaaqaraa mandainaina úraaqáraidadaqa, Yísuna saqárikiranannai úraaqáraidadaqa. ⁵ Yáfasiqa ánaasee fée maa-maqa maaqánakinaa mandainaina úraaqaráannoo fee. Akooqóoqaraana Yísunara Ánutuna ámaaku fée qínafa mifá maa-maaqánasaaqaraa mandainaina úraaqáranoo máriannoo.

Yísunara Ánutufa miná ámaaku márunara kooroou úfafa.

⁶ Máa Yísufa ásauku mundírafa narí ánoona áranandakiqari fidíka nammarsaaqari kambíqanau sía nammári kaifau nammári námufaqa fidíka námufaqa apírírafa kambíqanau. ⁷ Ánutuna maraquna fannoo kúqaa ánoona ufa ímarufa máridanoo miná koorooináu. ⁸ Qaaramoo áinaina kooroo ímarifa máridanoo. Miqaaramoo namúfa moodáa ainainará kai qídaqa, minamúsa maraquna faqa nammári faqa fidíka faqa máridaqa. ⁹ Maaqóo kóotaki ufa qímariasa ufa írídaqa kúqaa fee qídaqa. Faiqí ufa márinanoo Ánutuna ufa fannoo faiqí ufa úriqaranoo márinara mifá akooqóoqaraana Yísunara qíní qímaaku uqannée qímaqoofa márinara maasá minára kúqaa ánoonee qímasee íríanaura. ¹⁰ Yáfa yáfee Yísunara Ánutuna ámaaku fée qínafa narí aundurákinaafa faqa dadaaqínanoo kúqaa ánoonee qíannoo. Yáfa yáfee Yísunara sía Ánutuna faiqi fee qínafa mifá Ánutunara únna qímari fasiqafee qídanoo Ánutufa narí ámaakuara qu úfanara únna fee qídanoo miqí qídanoo. ¹¹ Ánutufa narí ámaakuara qu úfafa maaqímminoo máridanoo Ánutufa náaru náaru kúqaa márirana maasá qíminau, mi-mariráfa maasáindi miná ámaakuki máriafa máridanoo. ¹² Yáfa yáfee Ánutuna ámaaku qumárainafa dóo mifá mi-marirána námufaqa qumáreenoo. Yáu yáusee sía Ánutuna ámaaku qumárainausa sía mi-marirána faqa qumáraidadaqa.

Sárau ínna ainaina Ánutuna innaaru qínanoo ámiannoo.

¹³ Ínnee Ánutuna ámaakuara írirana rusímariasa ínnee dóo náaru márirana dóo máree fee qiaqéera maa-

ufána ákara rúmannimaqaidadaqa. ¹⁴ Maasá Ánutuna íríranasaa maaqóo moo áinainara innaaru qínanoo kúqaa maasá qímiannoo maasá írídaqa, miqíannanara maasá Ánutuna áfusaa sía rufíadaqa paasóosamasee innaaru qídaqa. ¹⁵ Maasá Ánutunara moo áinainara innaarú qínanoo mifá íríannoo. Maasá minára írídaqa íráanna ainainna kúqaa qímiannoo fee qídaqa.

¹⁶ Faiqí moó fannoo moo mandóosana máreemarína sía andeeqásee kúqiranaki fímaria mandóosana marasáinanoo miná ákaqaafasaa fannoo qáfamaseenoo Ánutunara innaaru qínanoo miná mandáinaina ateehá rukáiseenoo narí márirana ámiannoo. Qínée kúqiranaki sía andeeqásee fímaria mandóosannara qídaqa. Andeeqásee kúqiranaki fímaria mándoosana máridanoo moó fannoo mi-mandoosanná márainaga ínnee sía minára innaaru qiaqa. ¹⁷ Aiqáma áaqarafa mandóosana máridanoo akaqáusa moo mándoosana sía kúqiranaki fímariafa máridanoo.

¹⁸ Maasá maaná írídaqa sía Ánutuna faiqi námu mandóosana maqee maqee máraqa fídaqa. Ánutuna ámaaku ititásaifanoo mandá fasiqa fannoo sía amana miná mandáikamamaqáannoo.

¹⁹ Maasá maaná írídaqa maasá Ánutuna aináina máridaqa. Maa-maqa maaqánaki máriasa aiqáma mandá fasiqa aakaaqakínaa fasiqa áramandunnai máridaqa. ²⁰ Maasá maaná írídaqa ásauku mundírafa Ánutuna ámaaku uqanna maasá Ánutunara íríaqeera miná írirana qíminau. Dóo maqee maasá Ánutuna ámaaku ásauku mundírana Yísunaki máriana moodáanaki kúqaa ánoona Ánutunaki máridee qídaqa. Miqíqa maasá ánoona Ánutunaki faqa ánoona asumu máriranaki faqa máridaqqee qídaqa.

²¹ Qíní faiqi námu únna qíra Ánutufára fooqáa qíra ainainara níanasaa rufíaaqa, kúqaa Ánutuna ínne nímuqusakinaana mara amaaramaseenoo miná ámaaqa máqaandoora minára rufíaaqa.

2 YOOHANE

1 Óo maa-anaasee aneenná faiqi námufaqa qinée faiqí firaasá ákara rúmannimaqaidaqa. Qinée faqa Yísuna ánoona ufa írimariasa sáimbaqa aní aninná faiqi námuaara faqa úriqarara ainainee qímasee qímuqusifaqa rídaqa Ánutuna kúqaa ánoona ufa maqee maasá daundurái máridanoo náaru náaru márianinafa márifaqa minára maasá aníara úriqarara ainainee qímasee qímuqusidanoo.

³ Maasá qíkoofa Ánutufa miná ámaaku ásauku mundírafa Yísufa faqa narí ámuqusiranakiqari narí áfaarirana faqa narí nífauarana faqa narí asooárana faqa ínnisaimbaqa qímiannoo.

Ánoonufara faqa naríara naríara nímuqusirana qímaqqo úfafa.

⁴ Óo maa-anaasee aní faiqi námú akaqáusa Ánutuna naakáparufamau fímariafaqa qinée minára írunanoo qifaaqa asasídanoo. ⁵ Minára qinée aní afeekaikámasee qímamidaqa maasá aiqámausa Yísuna ufa irisée naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiramau kai fuaqa. Dóo mi-ufána aní qímamidaqa sía fúka aakáparufau, óoqai óosanaí írimarunnufana aní qímamidaqa. ⁶ Mi-nímuqusirána qinée qúnandée miná óosana maaqímminoo máridanoo. Maasá aiqámausa Ánutuna naakápara íriramau fuaqée qináu. Mi-naakaparufáfa óoqai óosanaindari írimariafa maaqí qídanoo, ínnée aiqámausa naríara naríara úriqarara ainainee qímasee nímuqusiranaki máriaqa.

⁷ Moómoo níkaru qímariasa ueeqée maríasa máaqanna máaqanna daráaniqa márídaqa. Misá Yísunara ásauku mundíranara sía faiqí faiqi kambíqanau foo qídaqa. Miqí maría fasiqausa ueeqée maríasa márídaqa ásauku mundírana namuqáa kámmidaqa.

⁸ Ínnée ínnéeqa nífaaqasáa rakísiaqa. Maasá ufa óoqai ánoonaikimarífa sía maqee ínniki taikáannoo aneenná maaqóo aináinirana ákiaqara náaru innaarúnai óorufinana ámiqimasee máraanneera qímamidaqa.

⁹ Faiqí moó fannoo ásauku mundírana ufamau sía fímarifa fíaikátee fímarifa mifá sía Ánutuna faiqi máriannoo. Ásauku mundírana ufamáu kai fímarianafa sía ásauku mundírafa kai minakí máridanoo, miná ákoofa faqa minakí máridanoo. ¹⁰ Óo maa-anaasee faiqí moó fannoo máq qinée qúnufana sía qímarinafa aniráinana sía aneenná máaqaki mara quqáa. Sía minára ámiqi ámiqia. ¹¹ Anée miqímarinna fasiqana ámiqi ámiqirufa qínana dóo miná mandóosana dadaaqídana miqímariananoo.

Ákara taikárufa qímaqqoofa.

¹² Qinée ufa óosana óosana aní qímamiraree qímaseeqa sía papiqasáa rírana amana márifaqa. Aní maqúsai kásooqaqee fírara írídaqa. Minní óonureeqa dóoqíqari aní qímamiseeqa narí qímami narí qímamimásee asasifáranoo. ¹³ Aní áuna faiqi námú maí máriasa máq qíní pásaki inni nímandaidaqa.

3 YOOHANE

1 Óo Kaiusafa aníndiri Yísuna ánoona ufa qímarianaki márunnana qinée faiqí firaasá aníara qímuqusimarifaqa maa-akarána aní ámaqaidaqa.

² Qíní qífaaqasáa qíqoondi. Aní maraqauna ámiqirana ki dóo máridanoo, aní afaaqa faqa aurírana dinee sía márianifeera aneenná aiqáma ainaina faqa miná amana kái ámiqiranaki márianifeera Ánutunara innaaru qídaqa. ³ Óo Kaiusafa aní ákaqaafasaa maí aniréeqa aníara Yísuna ánoona ufamau maqee maqee fímarianaqa qímaqímiafaqa miná iriséeqa asasídaqa. Kúqaa ánoona máree maríannanara aní óosana koorooifaqa qinée qáfeeqa. ⁴ Qíní faiqí námukámmafi máriasa kúqaa ánoona aatata fímarianara minára kai irisée firaasasirana qímidaqa. Sía moo áinaina mi-asasirána amana kái máridanoo.

Yoothaneefa Káiusana óosanara amooqu úfafa.

⁵ Óo Kaiusafa qíní qíqoondi, Yísuna ufa maqúsa maqusa qímannimiqaanuasa aní maqúsai óonuraafana óosana óosana dadaaqírana ámiqimasaida nímimariananoo. Anée sía moó máqanna fee qímasee minnisaanafa máriananoo. ⁶ Anée dadaaqímarianausa misá aní aufakiana qímaqímiafaqa írídaqa. Misá aníara maasá maaqóoqaraasa amaana máaqaki kéeqee máriasa nífusaa anée misára ámuqusi maríannanara kooroo ída qiafaqa írídaqa. Ánutufa áfaarimarifa máridanoo anée faqa miná aanna réenana mi-fasiqáusa dadaaqínana anée Ánutuna aináinira faiqi amana kái mária. ⁷ Yísuna ufa qímannimiqaanuasa ínnee sía misá níqafóosa moo máqannaasa máriafanoo sía aamína máqanna maqúsa maqusa fidaqa misá munnimaina marasáida naqá fímariaqau. Yísuna áuqusaa miná ufa kai máree fímariaqau, misá maasá Yísuna ufa írimariasa faiqára máaqaina kai maraséeqa Ánutuna aináinirausaikamambiqá nídaqa misaikána máraidaqa. ⁸ Maasá Yísuna ufa írimarunausa misá kadáapiriranara iriséeqa misá miqímasee ánoona ufa saikímariasa moodáanaki dadaaqíqa maasá saiká faqee qímasee máraaqeera aní qímamidaqa.

Yoothaneefa Dootareefeesana mandóosanara qímaqoo úfafa.

⁹ Qinée qúsa ákara ríqa ínne miqóoqaraasa amaana máqaki kéeqee máriasa nímiaqeera. Nímaqauanoo Dootareefeesafa narí kai naríaraa úriqararausee qímarifa qíní ákarakinaa ufa sía írimarifa, kásooqaqee ínne qinée óonureeqa miná óosana ínne márina únna ufa mandúfa maasára qímarina únna óosana qímarina kooroo íanáura. Mifá sía minára kai ídanoo Yísuna ufa qímannimiqaanuasa miqóo óonuraafanoo sía misá dadaaqídanoo misá ititánnimaqaidanoo. Miqóoqaraasa amaana máqaki kéeqee máriasa quándaki misá dadaaqírafee qiafanoo misára faqa quqásee dóo fuaqée qídanoo.

¹¹ Óo Kaiusa qíní qífaaqasáa qíqoondi, anée mandá ainaina qáfamasee sía miná ámmeemmeerina ámiqira óosana qáfamaseenana miná ámmeemmeerina miná aanna ráinanoo amaná márianoo. Andeeqára óosana máree máriasa misá Ánutunaindi máridaqa. Mandáinaina máree máriasa misá sía Ánutunara írimariasa máridaqa.

¹² Ínniki faiqí moo máriafa miná áuqu Deemeetariusafa minára aiqámausa kúqaa andeeqára fasiqa fee qídaqa. Ánoona ufa faqa mi-fasiqánara andeeqára fasiqa fee qídanoo. Maasá kúqaa ánoona ufa kai qímaruna ínnee írimariasa máriafanoo sía mi-fasiqánara únna qídaqa. Maasá minára ámiqira fasiqa fee qídaqa.

Ákara átinni máfi taikárufa.

¹³ Qinée moómoo ufa aní qímamiani qímaseeqa sía amana papiqasáa ákara ríqa. ¹⁴ Káqikaqoo anée íanánnai qinée fírraree qídaqa. Óonureeqa ámiqimandee narí qímami narí qímami qianáuranoo.

¹⁵ Yísuna asooárafa anífaqa máriani. Aní áqoondiqa maaqóo qáraasa aiqámausa aní ámandaidaqa. Maasá qíqoondiqa miqóo máriasa núqu rámasee qímannimia. Maasá misá nímandaidaqa.

YUDEESA

¹ Qinée Yudeesa maa-pasána ákara rídaqa. Qinée Yísuna aináinira faiqi Yameesana ákaqa márídaqa. Qinée qeeqá qífasaanara Ánutuna ásauku mundírana Yísuna eedóo qímasee rumbára faiqiara foora aináini marúnna faiqisa márídaqa ákara rídaqa.

² Ánutufa náaramásee qinée únnannai ániaqee qufaqa eedóo qímariasa inni ákara rúmännimaqaidaqa. Ínnee Yísuna ásauku mundírana mandaaqée maríasa maa-pasána ákara rúmännimaqaidaqa. Ínnee maasá qíkoona Ánutuna ámuqusiranaki maríasa inni ákara rúmännimaqaidaqa. Ánutuna nífauarafa faqa aundurákináa asooárana faqa firaaqóo inniara ámuqusirana faqa firaaqóo inni naunduráki márídanoo irairaaíani.

Únna ámaanufa qímannimariasara qímaqoo úfafa.

³ Óo qini qífaaqasáa qíqoondiuqa. Ánutufa maasá innaarúna ásumu márírana moodáa qimiqaifaqa minakí quqáqisáinara ákara rúani qímaseeqa minníseeqa moo úfa ákara ruanáura. Ánutufa moodáa kari nímu ufana maasá qímuna mi-ufána rákira ufara foora afeekaikámasee uqéera aindúsuaqa minára inni afeekaikámandee ákara rúmännimaqaidaqa. ⁴ Faiqi akaqáusa Ánutunara sía fee qímariasa qumée inniki kéeqafiqa dapikídaqa. Misá Ánutuna áfaariranara káqi nímiranara faqa iriséeqa quándakiqa mi-ufána eendaánda iséeqa minánnai faiqi ánaaseeki narí úmmuari narí úmmuari maríana faqa óosana óosana mandainaina faqa únna qímasee Yísunufa fee qímasaidaqa uqéerasee. Misá maasá ásauku mundírana Yísunara maasá úriqararana maasá karaambáiqara qáoo qídaqa rukíaidaqa. Óoqai tamummáqara fasiqauqa ákarakináa ufa misá firaa mandainaina áki-aqa árirana áqufuaqee qufaqa dóo maqee áqufidaqa.

⁵ Inni moo áinainara náaqoo áuqaidaqa. Óoqai Ánutufa Isaraee máqannaa Isipa máqusaindaraana raffamareenoo aadána maqa maaqaki quqánau. Quqásoofaqa akaqáusa quándaki Ánutuna ufa rukíasee káqirúnna ubeekaqáu. Miqúfanoo Ánutufa sía nífaunau káqi nárinau. ⁶ Ínnee Ánutuna qangiroouqára faqa sía fee íridee. Óoqai misá firaa uriqaranaki márúfaqa miná minnísee narí qímaqoomau akaqáusa fufanóo Ánutufa sía nífaunanau káqi qumáraseenoo sáinandannai ruúmbeeqeenoo náaru rumbáranaki maqá ámeemaanai asukunaki quqáqaiifaqa márídaqa muánni Ánutuna ufa írira faasaanara áfeesida márídaqa. Mi-faasaannásaa nárira ufa qímannimiannoo minára áfeesidaqa. ⁷ Ínnee Soodooma máqusa faqa Koomoo-

ra máqusa faqa misaqá máru maqusanaasa faqa ínnee íridee. Misá mandá qángiroo naanna réeqa narí qímaqoomau fíqa faiqi ánaasee narí úmmuari narí úmmuari íqa faiqi narí aqoónna fasiqa úmmuariqa óosana óosana mandainaina faqa mároofanoo Ánutufa aiqámausa mi-oosanná qáfeeqa rufíaaqee qímasee náaru márira idáki misá quqánau.

⁸ Miqíkai másee máq maqee inniki mandóosana uqéere mariasa óoqeenáasa naanna ráidaqa. Maqee inniki maríasa qainámaseeqa Ánutuna ufámmifoo qímasee mi-maú fíqa áaqamaki náriqa náridaqa. Misá Ánutuna áanoora sía rufíaidaqa miná ufa rukíaseeqa narí qímaqaa áatata fídaqa. Mi-mandoosanná máree maríasa innaarúnai ámiqirausa márianara mandúfa qímannimaqaidaqa. ⁹ Ánutuna ámiqira qangiroouqa rirímma óoqai Mooseefa kuqufufanoo Sadannafa miná irí qumaráneeqe qufanoo ámiqira qangiroouqak-iqari úriqararafa moó fannoo miná áuqu Mikaraafa mífá Sadanna faqa ufa rainánau. Ufa raináidanoo sía inniki ani maríasa naanna ranau. Sía áqira ufa mandúfa Sadannara qinau. Ánutuna ufara iriséenoo káqi maaqí qímasee reendeenámasee qímaminau. Óo Sadanna Ánutufa aníara qáoo qídanoo. ¹⁰ Máq inniki mandóosana uqéere mariasa sía ámiqira qángiroo aanna ráidaqa níranaraqarufa óonumafi irisée káqi qídaqa. Nári sía qáfee maría ainainnara qímasaidaqa níqidaqa. Misá káasau aandau aanna ráidaqa. Misá nári írirana irisée aandáú oosanamau fídaqa. Mi-maú fímariafanoo nári mandóosana fannoo nári náridanoo. ¹¹ Misá nárírafa firaaqóo máriannoo. Minára írifanoo náaquqaani. Misá Kaina aatáta fídaqa. Kainafa Ánutuna ufa rukíee marúfa márídanoo narí ákaqa árinau. Misá kafáa Baraamana mandá aatata fídaqa minakí kéeqararee qímaseeqa narí rarisée narí rarisée mámaree fídaqa. Baraamafa munnimmará rúmamma-reenoo únna qímasee Isaraee máqannaasa rarisámeeqee mandáinainaki quqée marínau. Misá moo fásiqa óoqeenáa fasiqa Koorana aanna ráidee qímasee Moosenasáaqari rakéemaku áadumarunna naríara moo káraambaiqee qímasee fufanóo Ánutufa miná faqa miná áiku ásauku miná faqa fusá faqa nárinau. Máq inniki mandóosana uqéere mariasa náriqa kai nári nárírana maréeqee Ánutuna náríranaki quqáseeqa minakí márídaqa. ¹² Ínnee Ánutunara qoomáqa sakasée náidaqa néemarifaqa mée inniki mandóosana uqéere mariasa nári mandáinaina námufaqa aniréeqa sía moosára óonumafi írídaqa nífaaqa quqáseeqa káqi náriara kai firaaqóo nárana náidaqa.

Misá ufídaina áukuana aandaróo áukuana ooná-muara foora aniraifaqa óo aaku asooára ainaina áni-annoommifoo qímariafanoo káqi áiqareenoo fifanoo úfai fannoo misá maréeqeenoo áqidanoo aaku sía márísa márídaqa, sía andeeqára óosana uqaqí-fiqeenoo apúrarana kai uqaqífiqeenoo. Mi-fasiqáusa sía qaqamma írai sáqari fára foora márídaqa, írai aukuanna óosana rarákusee qáfaafanoo aadána kai márídanoo sía nammári nammáridanoo. ¹³ Mi-fasiqáusa mandáinaina fannoo nammári qáqaarara foora nári mandáinaina akooqóo mándinoo márifaqa sía nisaurídaqa éekara árinoo akooqóo márídanoo. Misá mée sandée mari fasauna aanná raidaqa, sandá-mammaree asukunakí múnu qimbáidaqa. Ánutufa mi-fasiqáusa maqa máaqa miqí kai másee firaa asukunakí meemái afeedamá nímaqaifanoo márídanoo.

¹⁴ Óoqai Eeookafa mi-manda fasiqáusara tamum-maqaséenoo ákara rúmaqoofa márídaqa. Ádanasáaqari moodáannai qísauku óosana taikáfu-fanoo dínni ani moodáa máreenoo qaaraikínoo Eeookafa kambíqanau. Mi-Eeookáfa maaqí qímasee tamummaqaséenoo ákara rínau. Ínnee íriaqa Ánutufa narí náaquqara andeeqara qangiroouqa moómoosa faqa qumuréenoo aiqáma maqásaa qaraasa suqúsee ufa nímiannoo, mandóosana máree maríasa Ánutunara sía írimariasa misá Ánutuna ufa rukíasee mandáinaina óosana óosana máree maríanara Ánutufa faqa narí qangiroouqá faqa nárírara qúmuannoo. Mi-manda fasiqáusa Ánutunara mandúfa óosana óosana qíranara Ánutufa nárírara qúmuannoo. Dóo Eeookana tamummáqara ufa miqíminoo márídanoo. Eeookafa misára miqí qímasoofaqa qinée máqú inniki mandóosana uqéeree maríasara mi-maú fímariafaqa maaqí qídaqa. ¹⁶ Mi-fasiqáusa maqee maqee aiqáma ainainara náundaufa náundaufa qída márídaqa. Misá aiqáma ainainara ámiqira ainainara faqa sía maasá dídifafa mandáinaina fee kai qídaqa. Misá nári mandóosanara nídirana áandj áususeeqa náriqa mi-maú fídaqa. Misá firaaqóo naríara naríara nimooqí-mariasa márídaqa. Misá nári mandóosanara nídiranai ubeekárara faiqí akaqáusa marasée nímoqaidaqa ámiqi ámiqidaqa misá maasá mandóosanamau fídaqa maasá dúqu uqéereefaree qídaqa miqídaqa.

Aaquqímannimaqarufa faqa naakáparufa faqa qí-maqoo úfafa.

¹⁷ Óo qiní qíqoondiuqa karaambáiqua Yísufa ásauku mundírana miná faiqi námu ufa qímannimiqoona sía aunúqa. ¹⁸ Misá maaqí qímasee ínni qímannimiqau. Taikára áukuana aniráinaqa faiqí moómoo kooroomá-fiq nári mandóosanara nídiramau fídaqa ínniara naanaidara qifáranoo. ¹⁹ Mi-fasiqáusa faiqí qámbaana aniréeqa rainée maríasa. Miqí máríasa sía Ánutuna maraquna náakirausa márídaqa náriqa faiqí faiqi nídiramau kai fímaríasa márídaqa. ²⁰ Ínnee qiní qíqoondiuqa sía miqímariasa máriafanoo. Ínnee Yísuna náaquqara ufakí máríasa máriafanoo máaqa foora áuqíqa fífi inaqa minakí afeekaíkiqa. Ínnee Ánutuna náaquqara maraqunannái maqee maqee innaaru qí-aqa. ²¹ Maasá karaambáiqua Yísufa ásauku mundírafa narí nífauarana firaanákiqari maasá sía dáruannoo náaru náaru márírana maasá qímiannoo. Ínnee Yísuna qúmíranara áfeesidaqa Ánutufa ínniara nídimarinaki minakí kai máríaqa sía moósa fínana kurídia.

²² Ínniki faiqí akaqáusa Yísuna mandaaqáranara marammara rídaqa qaara irirana máree maríasa, sía ínnee miqímariasa áanoománnimaqaaqa nífaumá-saifaqa máríaqa. Náaru márira idákinaana Yísuna ufannai kári qínaqa qumáreeqee Ánutuna afeeka ququsaki quqáaqa. Akaqáusa mandóosana máree maríasa faqa nífauarana faqa rufíara ufa faqa qímannimisee qumáreeqee Ánutuna quqúsaki quqáaqa. Ínnee miqí márifaqa misá mandóosana qáfamasee sía minára ruaqa ínnee faqa minakí fífára. Misá mandóosana ikairíara rufíasee fídiqaaqaa iaqa.

Ánutunará kai asasiaqée ufa qímaqoofa.

²⁴ Ánutufa ínnee mandáinainaki áqufirarífanoo mifá amaná ínni ititánnisainaqa sía áqufifaranoo. Mifá amaná ínni maréeqeenoo ámiqimmandee nínukamásee asasírana ínni nimisée narí afaaqa aréenaranaki naróorisaa amaná quqáaninafa. ²⁵ Moodáa Ánutufa maasá asumu máree marífa. Maasá karaambáiqua Yísufa aní ásauku mundírafa minánnai maasá amooqírana qímamidaqa afaaqa aréenarana faqa úriqararana faqa afeeka faqa aiqámausa aníara náaquqarana faqa aníndi márídanoo fee qídaqa amooqídaqa. Óoqai indaarú aníndi márínau maqee aníndi márídanoo náaru náaru aníndi máríani. Kúqaa.

UQAFÍQOO UFAFA

1 Dauní kambíqaaninna ainainara Ánutufa narí ásauku mundírana Yísuna akooroommámufanoo mifá quándakinoo narí faiqi námu qímannimianifeera Yoohaneena kooroommá áminau. Ásauku mundírafa maa-ainainásara narí qangiroo aqiqoofanoo qumuréeno Yísuna aináinira faiqi Yoohaneena kooroommá áminau. ²Yoohaneefa aiqáma ainaina qáfeemaruna faqa írimaruna faqa qangiroo fannoo qí-mamúna aiqáma maa-papiqánaki kooroo inau. Maa-ufána Yísufa ásauku mundírafa narí ákoona Ánutuna ánoona ufa Yoohaneena qímamufanoo ákara rú-maqoo úfafa maa-akaráfa máridanoo. ³Faiqí moó fannoo maa-akarána ásaana rínafa asasiannoo. Maa-tamummaqara ufána irisée eedóo qínausa misá asasiánanoo. Maa-ufánakinana ainaina koorooínausa qúsasaa kambíqainara maa-ufána ásaana rímariasa faqa eedóo qímariasa faqa asasiánanoo.

Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée maqúsakinaasa amaana máqaki kéeqee maríasa misá Yoohaneefa nímandoo úfafa.

⁴Asia máqa maaqaki maríasa amaana máqa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara márananaki kéeqee maríasa qinée Yoohaneesa ákara rúmannimaqaidaqa.

Ánutufa óoqai márufa maqee faqa káqi márifa ká-sooqaqee náaru faqa máríaninafa narí áfaarirana faqa narí asooárana faqa ínna nímidanoo. Ánutuna ufa írira qaari óorinni Ánutuna maraquna námu qísauku dínni taikásee dínni qaara marasée maríasa miqí kai mándee Ánutuna áfaarirana faqa asooárana faqa ínna nímidadaqa. ⁵Yísufa ásauku mundírafa andeeqásee kooroo ímarifa Ánutuna óoqa faiqi kúqiranakiqari fín-difufa maa-maqa maaqánakinaasa karaambáiqauqa úriqararafa márifa mifá faqa narí áfaarirana faqa asooárana faqa ínna nímidanoo. Mifá maasára ámuqúsámmidanoo. Mifá narí kúqiranannai maasá mandáinainakinaana idukúnniseenoo maasá qumáreeqeenoo narí ákoona Ánutuna aanáiqikirausa máríaqee qímaseenoo quqáqisáifaqa márídaqa. Ánutuna ásauku mundírana Yísuna afaaqa aréenarana faqa afeeka faqa firaaqóo mináindi máríanifeera.

⁷Qáfaaqa, mifá Yísufa asurukí qúmidanoo. Miná faaqaaná raqúramusa misá faqa kúqiranakiqari fíndifi qáfeefaranoo. Maa-maqa maaqánakinana maqúsa maqusa máríasaa aiqáma minára ikíraqéeqa soofaar-ífaranoo. Dóo kúqaa uqanna miqífaranoo. ⁸Ánutufa úriqararafa karaambáiqaa óoqai márufa maqee faqa káqi márifa náaru faqa káqi máríaninafa naríara maaqi

qídanoo. Qinée óosana ároo aukwana máríafanausa náaru taikára aukwana faqa káqi máríanaua márídaqa.

Yoohaneena áfu pisipasamándoofanoo ásauku mundírana Yísuna qáfanau.

⁹Yoohaneefa narí qáfoo ainainna maaqí qímasee ákara rínau. Qinée Yoohaneesa ínna nífasausa náuráiqa márídaqa. Qinée ínnaimbaqa Yísuna ánoonufa qí-mannimunaqa nári únna Ánutufa márifaqa kúqaa qíra Ánutunara níkoqaiqaqa aupúrarana faqa nárirana faqa ínnaimbaqa qímimariafaqa márídaqa. Qinée faqa ínnee faqa Yísuna quqúsaki márúnaua márídaqa, maasá miná teeroo quqáranaki márídaqa sía minára aupúreeqa miná minníseeqa káqi minakí dóori runúsee máraqa fídaqa, qinée Yoohaneesa Ánutuna ufa faqa Yísuna koorooíra ánoonufa faqa qímannimifannanara Roomma máqannaasa qíní karabúsa rumbáranaki qísoofaqa márídaqa. Ooruku námari qám-baana Patamoosa áfumaki Roomma máqanna karabúsaki máríafananoo Yísufa óosana óosana ainaina kambíqaaninnanara qímaqimínau. ¹⁰Karaambáiqaa qímaqoo faasaana karabúsaki máríafananoo amaanasáa Ánutuna maraquna fannoo dáakufufanoo ínaaqianaindari firaa ufireena miqírafafa faiqíara foora ufa qínau. ¹¹Mi-ufáfa maaqí qímasee qímaqimínau. Yoohaneefa maqee uqafíqaanna áinaina anée papiqakí ákara rúmasee dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée máqúsanaasa nári amaana máqakiaqa kéeqee maríasa ákara rúmannimaqaa. Eefeesusa máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Samirana máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Peerakamumma máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Tiatira máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Firadeerafa máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa Raoodisee máqusa amaana máqaki kéeqee maríasa faqa miqímasee amaana máqana-muara ákara rúmannimía.

¹²Mi-ufána qímaqimisooafaqa qinée yáfee ínaaqianaindari qímaqimidanoo fee qímasee quándaki qáfaafananoo rambi kúradee mári ainainausa qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufanoo rambi aiqámasaa márída qéemarínau. ¹³Mi-rambísaa qámbainai faiqíara foora kíkíqinoo márúfaqa qinée qáfaqiafana. Mi-fasiqána qamunna kísaaqa karaambáiqaa qamunna maqásaa qumumárúfaqa qáfaqiafana kóora áuqira ráitanda karaambáiqaindi miná áradauqanna rumbánnoo márínau. ¹⁴Miná ákiqa asasí qáfeeqa

éekara asausiara foora káaqa éekara árinoo márinau. Miná áfu fannoo idáuru miqírafa qéemarinau. ¹⁵ Miná áiku fannoo ánuakara barásara foora tandí tandímarináu. Miná ufa fannoo óondainni nammáriara foora aiqanáiqana ímarináu. ¹⁶ Miná ásaukuqannai ásaukuki qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée fásau namu uaqée inau. Miná óokiqari qaseema miqírafa raiqárafa áfadarafa animárinau. Miná óori áfiri súani qámabaanai ururée firaaoqóo qaindee ímarináu.

¹⁷ Qinée miná qáfamasee káaqa ruffasee miná áramandunnai maqásaa áqufiqa kúqiara foora iqá máriafananoo narí ásauku uqannái qinísaa mundúseenoo qímaqíminoo qinau. Óo maa-fasiqa sía ruffaa. Qinée indaarúqaasa faqa ínaaqianaasa faqa máridaqa.

¹⁸ Qinée óoqai káqi máriafanausa máridaqa, qinée kúquafanausa máridaqa dóo qíqafa káqi kúranausa máridaqa náaru náaru márianaura. Qinée kúqiranara rakísirausa úriqarararusa máridaqa miná kooqí kíqa uaqéeiunausa máridaqa kúqiranaki máriasa mandóosana máreeusa misá máriaqoo faqa úriqararusa máridaqa miná kooqí kíqa faqa uaqéeidaqa.

¹⁹ Yoohanee anée qáfa qáfeemarianna ainainna írimarianna ainainna aiqáma pápiqakí ákara rúa. Maqee qáfeemarianna ainainna faqa kásooqaqee kambíqaaninna ainainna faqa ákara rúa. ²⁰ Qiní qísauku uqannái qísaukukinaa fásau qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée fasau miná kukéeqarana óosana maaqíminoo máridanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée amaana máqasaa rakísimaria Paatoosa fásau máridaqa. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée rambi kúradee maría ainainna miná kukéeqarana óosana maaqíminoo máridanoo. Maqúsa maqúsa amaana máqa mifá máridanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée amaana máqara qídaqa.

Efeesusu máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasáa qímaqoo úfafa máridanoo.

2 Yoohanee anée Efeesusu amaana máqasaa rakísimari paatoona maaqí qímasee ákara rúmasee qímamia.

² Óo Efeesusu máqanna Paatoo dínni taikásee dínni ani qaara marasée fásau narí ásaukuki úqirafa ni fásiqafa aní qímamidanoo. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée rambi kúradee mari ainainna qámabaanai nímarí fasiqafa Efeesusu amaana máqasaa rakísimari paatoo maaqí qímasee qímamidanoo. Qinée anée áuqee marianna saikána íridaqa anée kadáapiri mariannanara íridaqa anée sía feefaurúra irisáidana maqee maqee kadáapiri márianaqa íridaqa. Anée mandóosana máree máriasara ákooqee mariannanara qinée minára faqa íridaqa eedóo qídaqa. Akaqáusa náriara únna qímasee Yísufa diqiqoo fásiqausee qufaná anée misá faqa amanamásee qáfoonanoo misá únna qírana anée paqúrunafa máriananoo. ³ Anée reendeenámasee miqóo kai fímarianafa máriananoo. Anée qiniara óosana óosana

kadáapirirana marasée sía minnísaananoo káqi márana fímariananoo. ⁴ Akaqá ainainara kai aníara áaqeefoo qídaqa. Anée óoqai indaarú unánde sía qiniara ámuqusidanoo. ⁵ Óoqai múruqoo ámiqiranaki máriunafa dóo miaqóo qúmuananoo. Inneeqa óosana quándaki óoqai undée kai iaqaana. Sía miqífaqa qinée innee márinannai inni rambi máriqooqaraana máraanaqa innee dóo imbéefara. ⁶ Inniki moo óosana qinée ámiqira fee qídaqa. Nikooraita únna amaana ufara innee qini daanna ráidaqa fídiaqaammi maríafanoo. Nikooraita amaana ufa qímariasa aiqáma faiqí faqa ánaasee faqa moodáanaki máraqa nuafaqa innee misá ninda fee qini daanna rée fídiaqaa ímariasa máriafanoo.

⁷ Ánutuna maraquana fannoo amaana máqaki kéeqee maríasa aiqámai qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa miná ufa kái íriaqa. Mandáinainaki afeekaikámasee rákiranara foora máraqa fífi ínaqa úriqarée maríasa qinée misá qímannimianaqa misá Ánutuna innaarúna ququsaki kéeqafi innaarúnai asumu márirana nímirasaqari qaamma neefáranoo.

Samirana máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.

⁸ Miqí qímaseenoo Efeesusu amaana máqa Paatoonara ufa qímaseenoo quándakufanoo Samirana amaana máqasa Paatoonara Yoohaneena qímaminau. Yoohanee anée Samirana amaana máqasaa rakísimari Paatoona maaqí qímasee ákara rúmamia. Óoqai indaarúqaafa faqa ínaaqianaafa faqa óoqai kúqufa fíndifi káqi máriafa Yísufa maa-ufána aní qímamidanoo.

⁹ Qinée inni kadáapirirana íridaqa innee maa-maqánasaa aináina síaisa kudi máriafanoo innaarúnai ainaina faqaasa máriafanoo qinée íridaqa. Sadannana faiqi námu akaqáusa náriara únna qímasee Yuda máqanna fee qímariasa inniara mandúfa óosana óosana qímariana qinée íridaqa. ¹⁰ Qiní ufasáara káqikaa qóo innee aupúrarana máreefaranoo innee sía minára ruffaaqa. Innee íriaqa Sadannana inni nimanamásee qáfaaneera karabúsaki akaqáusa quqáanoo. Inni nídafirafa maa-maqánasaa qúsasaa márianoo. Innee káqi máraqa fífi ínaqa kúqirana paqúrinna aukuaana qinée náaru máriara qáfee afisúnnímaqaanau. ¹¹ Ánutuna maraquana fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa. Andeeqára óosana káqi máraqa fífi ínaqa Sadannana nimanírana úriqararusaikí maríasa ínaaqianna kúqirafa sía misá náruanoo.

Peerakamumma máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.

¹² Yísufa miqí qímasee Samirana amaana máqa rakísiranara Yoohaneena qímamiseenoo quándakinoo Peerakamumma amaana máqasaa Paatoona maaqí qímasee qímaminau. Yoohanee anée Peerakamumma amaana máqasaa rakísimari Paatoona maaqí qímasee

miná faqa ákara rúmamia. Qaseema dínni dínni raiqárafá óokiqari animári fasiqafa Yísufa maa-ufána aní faqa qímamidanoo. ¹³ Ínnee Peerakamumma máqusanaasa Sadannana amaana máqa máriaqoo máriasa máriafanoo qinée írídaqa. Ínnee kúqaa qínísaa atooqée maríasa máriafanoo. Ínni maqúsai Sadannana amaana máqa máriqoo miqóoqaraasa qíní qíqoondi moo fásíqa qíní Yísusara andeeqásee kooroo qímarina ákiaqara miná áuqu Antipasana kuqá áru-faqa ínnee sía minára ruffóosa káqi kai qíní saqáriki máriasa máriafanoo. ¹⁴ Akaqá ainainara kai ínniara áaqaidámiafoo qídaqa. Ínniki maqee Baraamafa óo-qai máriu fasiqana aanna rée máriafanoo mi-fasiqáfa Baraamafa márufafa ínnikí akaqáusa mi-oosanná máraidaqa. Óoqai Mooaba máqusanaasa karaambáiqo fannoo Barakafa Ánutuna tamummáqara fasiqa moo áuqu Baraamana munnimma amiséenoo anée náukarara ufa Isaraee máqanna nimisáinaqa kúquaqa. Miqí qufanoo Ánutufa Baraamanara qáoo qufanoo quándakinoo Barakana qímamufanoo Isaraee máqanaasa mindáraasa únna Ánutuna óorisaa náranara dúfi dúfi qímasee nárana náidaqa mindáara anaasee náafeeqee máriqau. Ínnee Peerakamumma amaana máqaki máriasa akaqáusa Baraamana óosana máree maríafanoo. ¹⁵ Miqí kai másee ínnikí Nikooraita amaana ufa írimariasa akaqáusa máriafanoo. ¹⁶ Ínnee ínneeqa mandóosana kafáa quandáaqa. Sía quandáifaqa qinée ínnee máriaqoo anireéqa qeeqá dóokiqari qaseemannái mi-mandoosanná máree máriasa nárúanauranoo.

¹⁷ Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa íríaqa. Óoqai Isaraee máqannaasa aadána maqa maaqakinai nímarufafa kanánaana kanánaana innaarúnaindaraa feemu nímiaafanausa máridaqa. Máq maqee máriaqoo mandáinaina faqa rákiraridaqa miná úriaaqararasa qinée kukéeqara feemu innaarúnai misá nímianaúra. Éekara óonisaa nári fúka nuqu ákara rírana moodáa kai moodáa kai nímianaúra. Mi-fuka auqúna sía moó fannoo misá óosana íríannoo narí kai miná óosana íríannoo. Dóo mi-ufána Yísufa Peerakamumma amaana máqasaa Paatoonara Yoohaneena qímaminau.

Tiatira máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.

¹⁸ Rambí kúradee maría saqarina qámgaanai márifa Yísufa miqí qímaseenoo quándaki Yoohaneena kafáa maaqí qímasee qímaminau. Yoohanee anée Tiatira amaana máqasaa Paatoona faqa maaqí qímasee ákara rúmamaqaa. Ánutuna ámaaku áfu idára foora qéemarifa miná áiku faqa ánukanóo mari barásara foora tandí tandí marí aikunannoo mandáinaina radámimarifa Yísufa maa-ufána ínni qímannimidanoo. ¹⁹ Ínnee Tiatira máqusanaasa qíní Yísusara nímuqusidanoo qinée írídaqa, ínnee maqee maqee íríqa kai fímarianara faqa qinée írídaqa, ínnee qíníara iriséeqa ínneeqa máqannaasa dadaaqímariafanoo. Ínnee sía

kadáapi dári foo qímasee minnísee maríafanoo káqi máraqa fímarianara minára faqa írídaqa. Óoqai ínnee qíní saiká óodaa máree máriqau, maqee kámu firaaqóo máree máriafanoo qinée minára faqa írídaqa. ²⁰ Qinée ínni moodáa ainainara kai ínni níqídaqa. Ínnee mi-manda anaaseená Yeesebeera nammarinara sáina káqi márianifee qímariana. Mifá únna qímasee naríara Ánutuna ufa máree marunausee qídanoo. Mi-anaaseefá naakápaidanoo qíní ufa írimariasa rarisámeeqeenoo faiqí faqa ánaasee faqa narí úmmuari narí úmmuariranaki quqáidanoo. Moo únna ánutunara innaaru qímasaida nárana néemarianaki faqa quqáidanoo. ²¹ Qinée mi-anaaseená aneenná úmmuariranakiqari quandáannee qímasee áfeesunaisia máridaqa. ²² Minára miná maréeqee narí rarisaqánua fasiqausa sáimbaqa mandá qaarísaa quqásanára minakí máridaqa teeroo firaaná márida márifaranoo. Misá nári mandóosana sía aupúramásee quandáifaqa qinée dauní miqíanaúra. ²³ Qinée mi-anaaseená ufa írimariasa faqa kuqá narusánaqa amaana máqaki kéeqee máriasa qíní óosana írifaranoo. Misá qíníara kukéeqara ainainara írimari fee qiaqéera náruanauranoo. Qinée aiqámausa nári nísaukunna áuqainnana ákiaqara kai nímianaúra. ²⁴ Ínnee Tiatira máqusanaasa sía mi-manda anaaseená óosana mároosa máriafanoo. Miná óosana máreemariasa Sadannana meemáqoo kukéeqara írírana írimariasa náriara únna qímasee akoofása fee qídaqa. Qinée sía ummaara moó faqa ínneisa quqánaúra. ²⁵ Maaná kai qímannimidaqa. Ínneeqa ámiqira óosana uaqéeiana miná kai maramáree fuaqa, fífi ínaqa qinée qúmuanna aukuanna miná ákiaqara máraaqa. ²⁶ Rákiranara foora iqá mandáinaina úraaqarararee ímaríasa qíní ufamau fímaríasa mi-maú fífi ínaqa taikára áukuana paqúriqa qíní qíkoofa afeeka qímuna quándaki misá nímianaúra. ²⁷ Nímínaqa kásooqaqee náaru misá moó máqannaasa úrinaaqaramásee áinna faaqaanannái misá qafeera foora rukámifaranoo. Qinée iqáqara dúqudeeqi faqa nímianaúra.

²⁹ Ánutuna maraquna fannoo amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íríaqa.

Saradisa máqusanaasara ufa Yísufa Yoohaneenasaa quqóo úfafa máridanoo.

3 Yísufa miqí qímasee Tiatira amaana máqasaa rakísirana qímamiseenoo quándakinoo Saradisa amaana máqasaa Paatoonara Yoohaneena qímaminau. Yoohanee anée maa-ufána ákara rúmeeqeenana Saradisa amaana máqasaa rakísira Paatoona ámaqaa. Ánutuna maraquna dínni taikásee dínni ani qaaramarasée maraquna qumáree marífa dínni taikásee dínni ani qaaraqánda fásau qumáree marífa Yísufa ínni Saradisa máqusanaasa qímannimidaqa. Qinée ínnee áuqeemarianara írídaqa. Misá únna qímasee ínniara kásimariasee qiafaqa qinée ínniara kúqimariasee qídaqa. ² Ínnee minára iriséeqa tautí fíndifuaqa ní-

muqusa káqikaqqoo kásimariqqoo káaqa kúqifoora dauní fíndi fuaqa. Ínneeqa Ánutuna saiká máreemariana Ánutufa qáfaidanoo miná áfusaa sía ánoonaiqidanoo minára qinée ínniara tautí fíndifi fuaqée qídaqa. ³ Ínnee óoqai qiní ufa írimaria óosannara náaqoo irisée qiní ufara faqa irisée eedóo qímasee mi-maú fífanoo ínneeqa mandóosana quandáaqa. Ínnee sía faiqáranakiqari tautí fíndififaqa qinée úmmuari mari fasiqafara foora tautúmannimaqásee aniréeqa nárúanaura.

⁴ Ínniki Saradisa máqusanaasa akaqáusa sía qikairí fáisa márídaqa. Ínnee qikairí síaisa qiní faqa nifáranoo. Ínni ámiqira márirana amana kái éekara qámunna afisúnnimáqasaanaqa qiní faqa fifáranoo. ⁵ Mandáinaina fannoo ínni maqee maqee rafáaqafímarifaqa mi-manda ainainná úriqararasa ínni naanna rámasee éekara qámunna afisúnnimáqarara qídaqa ínni núqu faqa náaru káqi márira pápiqakinaana sía atEEKÁnau-ra káqi márifiifeera qídaqa. Qinée qeeqá qíkooona óorisaa faqa miná qangiroo misá nóorisaa faqa ínnee qikairí síaisara qiní faiqi námu fee qianáura.

⁶ Ánutuna maraquana fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee máriasa qímannimidanoo náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

Firadeerafia máqusanaasara ufa Yísufa Yooha- neenasaa quqóo úfafa márídanoo.

⁷ Yísufa miqí qímasee Saradisa amaana máqa Paatoonara qímamiseenoo quándaki Firadeerafia amaana máqasaa rakísimarunara Yoohaneena qímaminoo qinau. Yoohanee anée maa-ufána ákara rúmeeqeenana Firadeerafia amaana máqasaa rakísira Paatoona maaqí qímasee ámaqaa. Óoqai Dafidifa kooqí kíqa uaqéeuna qinée Yísusa maqee miná uaqéeidaqa aní qímamidaqa. Qinée náaquqara andeeqarasa kúqaa ánoona óosana óosana máreemarúnausa maa-ufána ínni qímannimidaqa. Qinée kíqannai kooqí ititásaana sía amana moó fannoo atúarana amana márídanoo, kaifáa qinée kooqí atúasaananoo moó fannoo sía amana ititáannoo. ⁸ Ínnee Firadeerafia máqusanaasara qinée ínni aiqámausara ámiqimasee íridaqa. Ínni nóorinni kooqí atúarana quqásaanoo moó fannoo sía amana miná ititáannoo. Ínni afeeka káqikaafa márídanoo ínnee qiní naakápara ufamau fímaríasa máriafanoo. Ínnee maqee maqee qiníara kai íridaqa máriasa máriafanoo. ⁹ Íriaqa, Sadanna faiqi námu akaqáusa máriasa náriara únna qímasee Yuda máqanna fee qímasee qímaríasa qinée misá maréeqee ínni níramandunnai quqásaanáura. Aiqámausa miná qáfeeqa óo Yísufa ínniara ámuqusifanoo miqídanoo fee qiaqéera.

¹⁰ Qinée ínniara reendeenámánde máriaqee qíafanaqa ínnee miqí maríasa máriafanoo. Miqí maríana ákiaqara firaa teeroo máaqanna máaqanna nimanamásee qáfaanaura miqíanna aukuanna qinée ínni maréeqee káqi átinnai quqásaana asumu márifaranoo. ¹¹ Qinée qúsasaa qúmuanaura. Ínnee úriqaraqa máriana ámiqimmandee rakísi qumáraaqa

moó fannoo qumáraandoora. ¹² Maa-maqánasaa mandáinaina qámbaanai úriqararana qinée miná qumáreeqee qeeqá qíkooona amaana máqaki quqásaanoo mifá faakánaikinoo máriannoo. Qinée miná afaaqasáa qeeqá qíkooona Ánutuna áuqu quqáanaura, qeeqá Ánutuna firaa maqusa fúka Yeerusaree áuqu faqa miná afaaqái quqáanaura. Mimaqusáfa innaarúnaindari qiní Ánutufinnainadari kásooqaqee qúmuanoo. Qinée qeeqá fúka dúqu faqa mi-fasiqána afaaqái quqáanaura.

¹³ Ánutuna maraquana fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee maríasa qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

Raoodiseea máqusanaasara ufa Yísufa Yooha- neenasaa quqóo úfafa márídanoo.

¹⁴ Yísufa miqí qímasee Firadeerafia amaana máqasaa Paatoonara Yoohaneena qímamiseenoo quándaki Raoodiseea amaana máqasaa rakísiranara qímaminoo qinau. Yoohanee anée Raoodiseea amaana máqa rakísira Paatoora faqa maaqí qímasee ákara rúmamia. Qinée mapukúsee márúnna fasiqausa Yísusa ínni qímannimidaqa. Qinée náaru náaru kúqaa ánoona ainainá kai qímarunasa ínni qímannimidaqa. Ánutufa aiqáma ainaina áuqimaruna óosana qinée márúnausa ínni qímannimidaqa. ¹⁵ Qinée ínnee áuqee marú ainainnara íridaqa. Ínnee sía suarú qíqa máriafanoo ínnee sía idáidíqa máriafanoo Ínni óosana ámiqirafa márínaqau kaifáa minára faqa írini. ¹⁶ Ínni óosana súanisaa nammáriara foora náunanoo idídi márifaqa fídidaqa. ¹⁷ Ínnee únna qímasee ínneeqara aiqáma ainaina óosana óosana faqaasee qímaríafanoo. Ínni nifaaqa rumbánoo márifaqa mandáikidaqa kudoosaápaqa márídaqa ínnee sía minára írimariafanoo. Ínnee kudí maríafanoo nífu qimbáausara foora máriafanoo káqísamuara foora máriafanoo. ¹⁸ Qinée maaqí qímasee ínni naamúa qídaqa, ínnee qiní kóora munnimara foora feefaurúmaseeqa minánnai naundurákinaa qúmiasana moómoo máraaqa. Ínnee qínísaaqaraa andeeqárana feefaurúmasee éekara qámunnara foora marasée ínneeqa nisaurírana mandá nifaaqasaa afisúaqaa. Ínneeqa nífu marasinna miníseeqa qiní marasínnara foora feefaurúmasee ínneeqa nífusanara foora nárímarínaki akusáifanoo ínni nífu ámiqiani. ¹⁹ Qinée nímuqusí maría fasiqa anaaseerá kai mandáinainaki kéeqaafaqa qáoo qímasee nárídaqa. Ínnee minára irisée kúqaa nóori runúsee ínneeqa márirana quandáaqa.

²⁰ Íriaqa qinée Yísusa faiqí nímuqusa kooqí áfaisaa kíkíqammambíqa kooqí atúaanee qímasee kúkúsiidaqa. Faiqí moó fannoo qinée kúkusiannana írinoo narí kooqí atúqainaqa qinée miná ámuqusa óoki kéeqafíqa miná faqa naanáura mifá qiní faqa náannoo. ²¹ Qinée maa-maqánasaa mandáinainakiqari úriqararasa márídaqa qeeqá qíkooosandiri narí rakísira qaarísaa óoqufaaqée ídaqa. Maa-maqánasaa mandáinainakiqari rákirara foora úriqaráinafa mifá miqí kai

ínoo qinée rakísira qaarísaa innaarúna ququsaki qiní faqa óoqufaaqee máriannoo.

²² Ánutuna maraquna fannoo aiqáma maqusa amaana máqaki kéeqee máriasa qímannimidanoo. Náaqoo faqaasa mi-ufána íriaqa.

Innaarúnai máriasa Ánutuna amooqída asasímaria úfafa.

4 Qinée Yoohaneesa mi-ufána írnanoo qifu pisi-pasifaqa moo áinaina qáfeeqa. Innaarúnai kooqíara foora atúanoo máriafa qáfeeqa. Minakíqari moó fannoo qímaqimifaqa íriqa miná ufa fannoo qufireena miqírana fuaqáidanoo miqídanoo qímaqiminoo anée maí ururáinaqa kásooqaqee kambíqaaninna ainainna uqafíqaanura. ² Miqí qímasoofanoo Ánutuna maraquna dáakufufaqa kooqíki kéeqaki innaarúnai óoru fíqiafana. Óoruree qáfaafananoo ufa írira qaari ufiqíranasaa moo fásiqa márufaqa qáfaqia. Mi-fasiqáfa Ánutufa márinau. Mi-qaarífa sía káiqaesa qaari Ánutuna narí rakísimari qaarína márinau. ³ Mi-fasiqáfa Ánutuna óori áfirí pupú óoniara foora óoriki tákuna-soosá ímarinau. Óondanda ámiqirafa rakísimari qaarína ufiqírana fíqu fíqu ínnoo márinau. ⁴ Mi-qaarína ufiqírana átiqara moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa ásauku qaara faqa qaara faqa óonu marasée fasiqauqa náriqa rakísimari qaarínasaa fíqu fíqumma óoqu máriqa máriqau. Misá aiqáma úriqararaura kóorannai áuqira qáfee faqaasa éekara qamunna afisírausa náriqa qaarísaa Ánutuna fíqu fíqu máfi óoqu marifi máriqau. ⁵ Ánutuna rakísimari qaarína qámbaanaindara aakuasáa faqa innaarúnai qírana faqa dárara qírana faqa ruruqírana faqa qaari qámbaanaqari ururoofaqá qáfaqiafana Ánutuna óorinni qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qóomanamu Ánutuna óorinni qéemarufaqa qáfaqiafana. Mi-qoomáusa Ánutuna maraqunauqa márufaqa qáfaqiafana.

⁶ Ánutuna óorinni ooruku námari miqírafa tánukara foora mándinoo márinau. Mi-nammarínasaa sía káqikaqoo dumúna qaisóora márinau ámiqirafa uqanna márinau. Ánutuna rakísira qaari dínni qaaraqánda dínni qaaraqánda aandáú márinau. Nóorinni faqa nitaufakai faqa aiqáma nifaaqasáa nífu moómoo márinau. ⁷ Moó fannoo raióona káasau púsina fooqáafa firaatiá márinau moo áandau burimakáu ánaaqi miqírafa márinau moo áandau faiqí nóorikira aandau márinau moo áandau quqaumu miqírafa áqoosa faqaafa márinau. ⁸ Mi-aandau namúsa qísauku dínni taikásee dínni ani moodáa marasée níqoosa faqasaa máriqau. Mi-namúsa nifaaqasáa faqa naunduráki faqa nífu moómoo márinau. Mi-namúsa eendáki faqa fáasaana faqa idí ráida kai máriqau. Misá maaqí qímasee idí rée máriqau.

Ánutufa karaambáiqqa afeeka úriqararafa náaquqarafa náaquqarafa náaquqarafa.

Óoqai márufa maqee márifa kásooqaqee máriani-nafa máridanoo.

⁹ Mi-qaara faqa qaara faqa aandau namúsa qám-baana Ánutuna rakísinnimaqee maru qaarínasaa dínni dínni máriasa maqee maqee Ánutunara idí rée marusa máriqau. Misá qaari qám-baana máruna Ánutunara náaru náaru márianinnanara dúfi dúfi qíra idi faqa miná áuqu uqéerara idi faqa miná aréenaranara faqa idí rée marúsa máriqau. ¹⁰ Mi-aandaunamúsa idí rámasoofaqa fíqu fíqumma márusa moodáa fasiqa áiku ásauku taikásee moo fásiqa óonu qaara faqa qaara faqa marasée úriqararaura nári kóora áuqira qáfee uturúqu quqásee nóorindari maqásaa Ánutuna óorinni kummárammafufaqa miná amooqímasee maaqí qímasee qímamiqau.

¹¹ Óo Karaambáiqqa Ánutufa anée ámiqirafa.

Anée amaná aréenarana faqa amooqírafa faqa afeeka faqa amaná máreennaranoo.

Anée aiqáma ainaina áuqunafa.

Aneenná íriranannai márirana faqa kásirana faqa nímunafa márianafa máriananoo.

Rumbáururu pápiqa faqa Ánutufa áruaninna sipsipa anaaqiafa faqa qu úfafa.

5 Misá idí rámasoofaqa rakísinnimaqee maru qaarína qám-baana márinna Ánutuna ásaukuki mifá papiqa kúkúqirana ásauku uqannái márufaqa qáfaqiafana. Mi-papiqána aunduráki faqa adisáa faqa ákara márufaqa qáfaqiafana. Sánda rumbárafa qísauku dínni taikáseenoo dínni ani qaara maraséenoo mi-papiqána qám-baana qám-baana rumbánnoo márufaqa qáfaqiafana. ² Qinée miqóo qangiroo moo qáfaqia ámudaanai qímarufa afeeka qáfamasaa fananoo firaa kari naméera qínnoo qinau. Yáfee moó fannoo andeeqárafa márinafa maa-sandáusa rakéemaseenoo fee papiqa qairísee ásaana ruannoo fee. ³ Misá innaarúnai faqa maqásaa faqa maqá ámeemaanai kúqirausaki faqa randáafanoo sía moó fannoo amanaikínnoo mi-papiqána sándá rakéemaseenoo qairísee ásaana rúaqainoo márufaqa qáfaqiafana. ⁴ Qinée Yoohaneesa mi-papiqána qáfamasee ikiráqeeqa sía moó fannoo andeeqárausa amaná máriafaqa qinée qáfeeqa firaqóo ikíraqaqiafana. ⁵ Ikíraqee máriafananoo úriqararausakiqari moó fannoo qímaqiminoo qinau. Sía ikíraqaa áfu qáfafa Yakooboona faiqi námukiqari Yudana áiku ásaukukiqari moó fannoo raiónara foora aiqáma mandainaina úrinaaqararafa Dafidina áti firaa auqu faqáafa mifá amaná mi-sandáusa rakéemasee qairísee ásaana rúannoo.

⁶ Miqí qímasoofaqa qinée qáfaafananoo sipsípa ánaaqi fooqáafa Yísufa Ánutuna qaarísaa kíkíqinoo márufaqa qaara faqa qaara faqa aandáú faqa moodáa fasiqa taikásee moo fásiqa qaara faqa qaara faqa marasée úriqarara fasiqauqa faqa Ánutuna qaari átiara fíqu fíqu iqá márufaqa qáfaafananoo. Sipsípa ánaaqi qám-baanai márinau. Mi-sipsípa anaaqífa kúq-ufa kúqiranakiqari findifinoo márufaqa qáfaqiafana miná aanai dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée aanái kambíqanoo márufaqa qáfaqiafana

miná áfu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márufaqa mi-afunamúsa Ánutuna maraquna námú aiqáma máqa maaqai Ánutufa niqiqoofaqa nímarusa níndafaqiafana. ⁷ Mi-sipsipa anaaqifa Yísufa qámabaana qaarísaa Ánutuna ásauku uqannái uaqéeyú pápiqana marasoofaqa aandáú namu faqa úriqararaura fíqu fíqumma márusa faqa aiqámausa miná áramandunnai nóorindari áqufufaqa idí moo fúka raqau. Idí ráidaqa piripúna árimarufa dínni nísaukuki márinau kóora áuqimaru qáfeesa dínni nísaukuki márinau ámiqira afundí maru ainainausa mi-qafeesáki márinau, máaqanna máaqanna Ánutuna ufa írimariasa innaaruqírafa mi-qafeesáki mi-amiqafundi maru ainaináusa kíkíqa úsinoo márinau. ⁹ Misá fúka idi maaqí qímasee raqau.

Óo Yísufa sía moó fannoo amanaikíannoo anée aneenná andeeqáranannai kai aneenná ákoona ásaukukinaana papiqa marasée idukínnaranoo.

Misá aní arusoofana aneenná kúqiranannai faiqí feefaurúmmeeqeenana Ánutuna ásaukuki quqánau.

¹⁰ Aiqáma káqíkaa máqanna faqa firaa maqanna faqa akaqáusa aneenná fidíkanannai feefaurúmmeeqee Ánutuna ásaukuki aanáiqíkiranski quqónafa kásooqaqee miqóoqari misá maa-maqánasaa úriqararauraikífaranoo.

¹¹ Qinée Yoohaneesa mi-idína roofaqa irisée uqéerafi níndafaafanaqa qangíroo moómoo núkudara foora kíkíqíqa máríqau. Aandáú namufaqa úriqararaura namufaqa Ánutuna rakísira qaari fíqu fíqumma kíkíqíqa márusa nínaaqiannai núkudara foora qangíroouqa moómoosa fíqu fíqu mámbufaqa miqóo márusa aiqámausa idí moó raqau, firaa kari maaqí qímasee raqau.

¹² Óo sipsípa ánaaqi anée faiqí árunaki reendeenámasee kéeqoonafa aní andeeqárafa kai amanaikínoo márínara

Ánutufa úriqararana faqa aináina moómoo faqa írírana firaaná faqa afeeka faqa áuqu uqéerarana faqa aréenarana faqa aní amooqírana faqa aní Yísuna ámiannoo.

¹³ Misá mi-idína rámasoofaqa kafáa iriséeqa aiqáma innaarúnaindaraa ainaina faqa maqásaa ainaina faqa ooruku námmarikinaa ainaina faqa maqá ámeemaanaindaraana faqa aiqámai Ánutufa áuquqoo ainainausa moodáanakikámmambíqa maaqí qímasee idí raqau.

Qaarísaa óoqu marínoo márifa sipsípa ánaaqi faqa ínniqara nimooqírana faqa núqu uqéerarana faqa aréenarana faqa afeeka faqa náaru náaru ínnindi máríanifée qídaqa idí ráidaqa.

¹⁴ Misá miqí qímasee idí roofanoo qaara faqa qaara faqa aandáú namu misá roo ídina irisée kúqaa fee qufaqa miqóo úriqararaura márusa nóorindari maqásaa rupáitamáfufaqa Yísuna amooqíma-maqáqau.

Papiqa rumbáururu idukúnara qu úfafa.

6 Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi fannoo mi-papiqána kukúqírana qumáreenoo moo sánda rum-

báqoona idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqá qaara faqa qaara faqa aandáú máríunakiqari moó miná ufa fannoo innaarúnai miqírafa dárara qímaseenoo qímaqíminau. Anée ániannee qufaqa qinée Yoohaneesa miqóo óonuráafananoo qóosa moó éekara arirafa márinau. Faiqí minásaa óoqufaaqéeyú fasiqafa durú faqaafa márinau. Miqóoqaraasa qafee afisúamaqássoofanoo máaqanna máaqanna rákiranan-nai narí áramandunnai quqáree qímasee finau.

³ Mifá fufanóo sipsípa ánaaqi mi-papiqána sánda moó rúmbarana idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáú moó qíníara anirée qáfaannee qínau.

⁴ Qinée óonu qáfaafananoo qóosa moó taatuqéee árirafa animárinau. Miqóoqaraasa qaseema firaaná raiqárana mi-qoosánasaa márúna amisée qímamiqau. Anée óoqu maqásaaqaraasaki maa-qaseemánannai nírana fundákinaqa rákirana uqéera níminaqa narí ári narí áriaqa.

⁵ Mifá fufanóo mi-papiqána rumbárana sipsípa ánaaqi fannoo moo sánda idukínau. Idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáú moo findifínoo qíníara ániannee qufaqa óonu qáfaafananoo qóosa moó rundúqarirafa márinau. Mi-qoosánasaa márúfa síkéera uqesée márufanoo Ánutuna aaqáqari aandáú moó óokíqari ufara foora mi-fasiqána qímaminau.

Aandaróo aukwana márídanoo moodáa faasaana saikána amana kái ráisa nímia. Ráisa sía márínaqa kamaá miqí kaimmásee rainásee nímia. Misá fadaméena faqa nammári faqa sía anée miná árua sáina káqí nímia, nárana ainainá kai aandaróo náruannoo.

⁷ Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi mi-papiqána rumbárana moó idukúsoofanoo Ánutuna aaqáqari aandáú moó fannoo qíníara anirée qáfaannee qínau.

⁸ Qinée Yoohaneesa irisée óonuráafananoo qóosa moó afaaqá eeqaku árirafa márinau. Miná ataufakaaqá márúna áuqu Kúqírafa márinau. Faiqí nimana madikakínaasa faiqíara foqíara mi-fasiqána faqa fídanoo narí dadaaqí narí dadaaqí máríqau. Miqóo innaarúnai márúsa maaqí qímasee qímamiqau. Ínnee qóosa faqa faiqí faqa faiqí nimana madikakínaasa faqa maqásaa fasiqaki óoquree durú feefannái faqa aandaróonni faqa auríranannai faqa káasau aandaunnai faqa moómoo fasiqa ánaasee maqúsa maqúsa máríasaa nárída máríaqa.

⁹ Misá fufanóo sipsípa ánaaqi mi-papiqánasaa rumbárana moo sánda idukínau. Idukúsoofaqa qinée miqóo aandáú tatúfímaru qaindána márufaqa qáfaqiafana. Mi-qaindána ámeemaanai kúqiraura nimana moómoo márufaqa qáfaqiafana. Sía fífau kúqiraura máríqau. Maqásaa márídaqa Ánutuna ufa andeeqásee faiqí ánaasee qímánnimunara miná ákiaqara narúsoosá kúqíqa máríqau. Misá óosana Ánutuna ufamáu kai fímarunara minára narúsoofanoo Ánutufa misá nimana maréeqeenoo innaarúna qainda ámeemaanai quqánau. ¹⁰ Qinée Yoohaneesa qáfeemariáfanaqa firakari mindári Ánutunara naméera qíqau. Óo úriqarara karaambáiqá anée andeeqárafa náaquarafa ánoona ufa kai qímárianafa máríananoo.

Yáiree fee maqásaaqaraasa ufa iriséenee maasá dárana ákiaqara nári nárinnaaree. ¹¹ Miqí qímasoofaqa innaarúnai márusa éekara qámunna marasée aiqáma nimisé qímannimiqa. Ínnee maaná afisúsee kafáa miqóo káqikaaqoo idooaaqa. Ínni níkaqaafasaa maqásaaqaraasa ínni naanna réeqa Ánutuna ufasáara kúqifanoo Ánutufa mi-karí ínni ufa faqa misá ufa faqa íriannoo.

¹² Miqí qímasoofanoo sipsípa ánaaqi mi-papiqána rumbárana moo sánda idukínau. Idukúsoofanoo maqá firaqóo uqanna kásinoo súani afu arusoofanoo rundúqarira qámunnaikinoo márinau. Quqoona faqa aiqáma taatuqée árinoo fidíkandandinau. ¹³ Fásau saqári qaqqamma miqírafa úfai úqifanoo adusá aiqáma maqásaa kakasídanoo aiqáma fasau maqásaa kakasíná. ¹⁴ Innaarúna kudimandá fannoo papiqa fooqána áttindari raqándaamáree máfi aiqáma raqándaamma taikánau. Áaqana áaqana nári máruqooqari nári máruqooqari moosá mínifi máfi quqáidanoo ooruku námmariki afumáuqa faqa miqí kaimmínau. ¹⁵ Miqímarufa maqásaaqaraa karaambáiqua faqa úriqararusa faqa sundíaki kiatéenuqa faqa aináina faqaasa faqa nímudaanai qímarusa faqa faiqí aiqáma karabusara fooqána aináini maríasa faqa káiqaesa faqa áaqanasaa máru ooni aamaranaki kéeqafi kukéeqafiqá áaqanara faqa óoniará faqa námeera qímasee qiqau. Ínnee maasásaa áqufiqa maasá dáriqa kukéeqafiqamaqáaqa. Qaarísaa óo-qumarinoo márina áfusaara rufáidaqa ititáqimaqaa. Sipsípa ánaaqi áanooqiranasaa faqa ititáqimaqaa. ¹⁷ Miqandá firaq áanooqira faasaana dóo animáridanoo, sía moó fannoo amaná misá nífusaa kíkíqianoo.

Isaraee máqanna faiqí óosana óosanakiqara Ánutuna ákara níqinisa quqárusara qu úfafa.

7 Qinée Yoohaneesa mi-ainainná qáfam-masaafanausa kafáa maa-ainainná qáfeeqa. Qangiroo qaara faqa qaara faqa safása áti atisaa kíkíqíqee máridaqa miqíqa máridaqa úfai maqásaa maqee maqee úqimari úfaina maqa máaqa mandáikianífee qímaseeqa úfai rafáaqafísee máridaqa. Miqíqa mári-fanoo sía úfai moó fannoo ooruku námmarisaa fee maqásaa fee saqárisaa fee sía fuaqéeno. ² Misá miqíqa márufaqa qinée qangiroo moó qáfaqafana. Qangiroo moó fannoo súani óosana qáanaindari káqi márirá Ánutuna ákarainaina úqirafa aniréeno úfai rafáaqafímaru qangiroosa náaramásee qímannimino qinau. Ánutufa ínniara úfainnai maqá faqa ooruku námhari faqa mandáikamánimaqaannee qifaqa éekaa káqikaa qóo káqi máriafa qinée Ánutuna aináinira faiquqa níqinaaqa Ánutuna ákara rú-masaanaqa miqóo maqá faqa ooruku námhari faqa saqáriuqa faqa úfai quqásaifanoo firaqóo úqino mandáikamánimaqaani. Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa Ánutuna faiqi námu maqásaaqaraasa níqinaaqa ákara rúmasoofanoo moó fannoo ásaana rú-masee kooroomásee qímaqimino qinau.

⁴ Isaraeena áiku ásaukikiqari aiqáma moodáanaki quqáseenoo wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa (144,000) fífau núkudara foorámmiqa máriqau. Miqímasee márunaki mi-namúsa kai níqinaaqa ákara rúmannimaqaseeno Ánutunaindi márifanoo úfai fanoo sía náruanifeera rúmannimaqana. ⁵ Isaraee máqanna faiqi námu níqinaaqa ákara rúmannimaqaqoosa misá náadu náadu óosaa óosaa kai máriqau. Yudana áiku ásaukikiqari (12,000) tueerufa tauséenna moómoo Ánutuna ákara níqinaaqa rúmannimaqana.

Reeubeenana áiku ásaukikiqari (12,000) tueerufa tauséenna moómoo Ánutuna ákara níqinaaqa rúmannimaqana.

Kadana áiku ásaukikiqari miqí kai máseenoo 12,000 rúmannimaqana.

⁶ Aseerana áiku ásaukikiqari miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

Napatarina átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

Mannaseena áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

⁷ Simeeona átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

Reefina áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

Isakeena átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

⁸ Seeburuna átiuqa márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

Yoosefaana áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

Beensaminna áiku ásauku márusa miqí kai másee 12,000 ákara rúmannimaqana.

Miqímasee mi-qangiroofá Isaraeena áiku ásaukikiqari moodáanaki mara ruqáumáseenoo 144,000 fífau núkudara foorá Ánutuna ákara níqinaaqa ákara rúmannimaqana.

Aiqáma ánaamuru Ánutuna óorisaa suqú úfafa.

⁹ Qinée Yoohaneesa miná qáfamaseeqa quándaki qáfaafana moo súqirafa márinai faiqí ánaasee fíraaqóo qúsariqau. Sía faiqí moó fannoo nísaanarirana amaná moómoo uqanna máriqau. Misá aiqáma firaq máqannaasakiqari faqa káqikaa maqannaasakiqari faqa aiqáma fasiqa anaaseekiqari faqa aiqáma ufakiqari faqa Ánutuna qaarí óorinni sipsípa ánaaqi óorisaa aiqáma ufa qímarusa kíkíqammafiqau. Misá qamunna éekara afisírausa aufaqáa saqari ásaana úqirausa Ánutuna óorisaa kíkíqíqau. ¹⁰ Miqóo kíkíqíqa máridaqa maaqí qímasee Ánutunara firaq kari qí-mamiqa qiqau. Maasá Ánutufa rakísira qaarísaa óo-qumarifúananoo sipsípa ánaaqi faqa anísaaqaraaná kai maasá náaru márirana máraidagee qiqau. ¹¹ Miqí qímasoofaqa úriqararusa Ánutuna rakísira qaarí átimau fíqu fíqu iqá márusa faqa qaara faqa qaara faqa aandáú márusa faqa márufaqa misá fíqu fíqu iqá máru qangiroosa misá kai maqásaa nóorindari áqufu-

faqa Ánutuna amooqíqa qiqau. ¹² Kúqaa amooqírana faqa aréenarana faqa írirana faqa dúfi dúfi qírana faqa áuqu uqéerarana faqa úriqararana faqa afeeka faqa náaru náaru maasá Ánutunaindi kai márídaqa. Kúqaa fee qiqau.

¹³ Qaarí fíqu fíquqiranakiqari úriqarausakiqari moó fannoo quándaki qiní Yoohaneesa irámmirino qinau. Maa-fasiqa anaaseesá yáindaraasee éekara qámunna afísirasa aiqáma ufa qímarusakiqari aní márídee qufaqa qinée qíqíafana. ¹⁴ Sía qinée íridaqa anée qí-maqimia qíafananoo mifá kooroo qímasee qímaqim-inau. Maa-fasiqa anaaseesá Ánutuna ufamau fímarusa mínasaara nárirana máree marusa minakíqari ámiqimasee ani márusa márídaqa. Misá nári ikairí ánaaqi qamunna sipsípa ánaaqi Yísuna fidíkaki nári qamunna nammáruqusee éekara arufifaqá afísúsee márídaqa. ¹⁵ Minára misá fáasaana faqa eendáki faqa Ánutuna náaquara máqaki narí rakísinimaqee maru qaarína óorisaa kíkíqammambi eendáki faqa fáasaana faqa amooqídaqa. Qaarísaa márifa Ánutufa narí kai misá ititánnimaqaannoo. ¹⁶ Ititánnimaqaaidanoo sía kafáa misá náara ráannoo, sía nammáriara nídiannoo, sía súani idídirafa nifaaqái náruannoo. ¹⁷ Sipsípa ánaaqi rakísira qaari qámbaanai márifa mifá misá rakísirafa márinoo misá nífiqee múnusainaqa káqi márira nammari maqákiqari radíqisee ururée máriqoo neefáranoo. Ánutufa misá naukunu rukásaina misá ikíraqarafa taikáannoo.

Papiqa moodáa sanda dóo idukú úfafa.

8 Sipsípa ánaaqi fannoo mi-papiqánasaa rumbára sanda ínaaqianaana idukúsoofanoo innaarúnai qíqi ufa dáiqímafinoo káqikaaqoo kásoomafinau. ² Ufa sía qírafa taikásoofaqa kafáa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo qangiroo Ánutuna áfusaa kíkíqammambi márusa dínna qísauku taikásee dínna ani qaara marasée miqímandee qangiroo ukeena moodáa kai moodáa kai amana kái misá níminau.

³ Nimisoofanoo qangiroo moó fannoo kóora áuqimaru qafeena úqirafa aniréenoo Ánutuna aandáú tatúfimarú qaindána óorisaa kíkíqammambinau. Faiqí ánaasee innaaru qírafa mi-qafeenáki márusa máree aniroofaqa misá ámiqira afundimaru ainainna moómoo mi-qafeenáki innaaru qírana námufaqa quqásoofanoo Ánutuna óorinni máru qaindánasaa kóora áuqimarunasaa idára qoonaki téeqimásoofanoo idáqeenoo ámiqira afundimaru ainainna faqa faiqí ánaasee Ánutuna ufamau fímariasa innaaruqírana faqa idáqoofanoo ámiqira áfunda fannoo Ánutuna aikiambúinau. ⁵ Qangiroo mi-qafeená qumáreenoo mi-qaindánasaaqarara idá aurí marú qafeenaki áfeeriqi quqáseenoo innaarúnaindari maqásaa téeqimmáqinau. Téeqimmáqusoofanoo innaarúnai qírana námufaqa aakuasáa úqirana námufaqa maqá kásirana námufaqa kambíqanau.

Dínna ani qaaraqánda marasée ukeena fuaqóo úfafa.

⁶ Miqóoqari qangiroo qísauku dínna taikásee dínna ani qaara marasée ufíreena faqaasa fuaqárra deedaqíqau.

⁷ Fuaqásoofanoo pupúsamu faqa idá námufaqa fidíka námufaqa moodáanakikirafa innaarúnaindari maqásaa téeqinau. Téeqimásoofanoo maa-maqa maaqánaki qaaramookí óosuseenoo moodáaki idáqama taikánau, saqári faqa miqóo márínauqa moómoo qámataikánau. Aiqáma andanda faqa miqóo márínauqa qámataikáseenoo qaaraqándaki káqi márínau.

⁸ Qámataikásoofanoo dóo miná ínaaqianna qangiroo narí ufíreena fuaqásoofanoo firaa aaqanara foora idá aurí maruna rafáurinoo innaarúnaindari ooruku nám-mariki áqufinau. ⁹ Áqufufanoo ooruku nám-mari qaaramookí óosuseenoo qaaraqándaki káqi márinoo moodáaki fidíkaikamafino minakínaa nóodaannaina kúqu taikáfinoo sípauqa faqa qaara oosiranakí káqi márínau, moodáa óosiranaki kurídifinau.

¹⁰ Kurídifufanoo misá nínaaqiana qangiroo moó fannoo narí ufíreena fuaqánau. Fuaqásoofanoo fásau firaa miná áuqu sukáqara fasau fee qiqau, mifá qóomara foora aurímaruna fúka nammari maqásaa áqufufanoo qaaraqándaki quqáseenoo nammári ámiqirafa, moodáaki faiqí ánaasee miná námasoofanoo suká nárufaqa moómoo kúqimariqau.

¹² Qinée Yoohaneesa miná qáfamasaafananoo ínaaqianna qangiroo moó fannoo narí ukeena fuaqánau. Fuaqásoofanoo súani afu qaaramookí óosuseenoo moodáaki amannauná árinoo qaaraqándaki káqi máriqau. Quqoona faqa fásau faqa moodáanaki amannauná árinoo qaaraqándaki káqi qée márínau. Súani fáasaanasaaqari dínna áti qéemarinau, dínna áti sía qéemarinau eendáki quqoona faqa miqí kai inau.

¹³ Qinée miná qáfamasaafananoo quqaumu sandáaqai qaamáree fídanoo firaa kari faiqíara foo ufa qufaqa íriqíafana. Mifá qinau mandóosana náaquqarafa kambíqaannoo qangiroo qaaramoo námu ufíreena fuaqéefandinausa misá fuaqáifandinna kámuqoo maqásaaqarara firaa mandáinaina náaquqaranaki márifaranoo fee qinau.

9 Quqaumu miqí qímasoofanoo qangiroo moó fannoo narí ufíreena fuaqánau. Fuaqásoofaqa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo fásau moó innaarúnaindari maqásaa áqufufa fíndifufanoo moó fannoo maqá ámeemaana madika miná kooqí kíqa ámufofanoo mi-fasaufá faiqíara foora fíndifino madika kooqí atuásoofanoo idámuna moómoo firaa idamunará foora minakíqari ururanau. Ururéenoo innaarúna faqa súani afu faqa aiqáma ititáfinau. ³ Mi-idamunnánakiqari pándaaqa moómoo qumuréenoo maqásaa áqufíqau. Misá fáruraka foora náruaqera Ánutufa quqánau.

⁴ Pándaaqa káaqa ándanda saqári amanee néemarusa márufanoo Ánutufa minára qáoo qímaseenoo faiqí kai náruaqee qufaqa miqímiqau. Sía aiqáma fasiqa anaasee náruaqee qinau. Ánutuna ákara níqinaaqi márínasaa sía náruaqee qinau. ⁵ Mi-pan-

daaqáusara faiqí kuqá náriranara qáoo qinau, káqi aupúrarana kai moodáannai qísauku qúqoonasaa aupúrarana firaaná nímiagee qinau. Mi-pandaaqáusa nárirafa fáruka naruqoofanóra foora nídafí marinau. ⁶ Moodáannai qísauku qúqoonasaa pándaaqa márin-nakamuqoo faiqí ánaasee kúqiranara randáida sía kúqifara aupúree márifanoo kúqirafa adeedíramafinanoo dóo miqóo taikásee fúannoo.

⁷ Mi-pandaaqáusa rákiranaki nímaru qóosausara foora máriqau. Misá níkiqqa kóora áuqira qafeerá foora márinau, misá nóori faiqí nóori fooqáasa máriqau.

⁸ Misá níkiqqa asausí misísausa níkiqqa foora kísaaqandauqa márinau, misá nífai raíóonara foora firaa nífai kísaaqa márinau. Misá nímuqusa rafáaqafírafa qáinnara foora márinau, misá níqoosa ufa fannoo faiqí moómoosa sandáafanoo maqá ririqindée qímarinai. ¹⁰ Misá nímeesa áti fannoo fárúqara foora faiqí raqúru nímirinai. Dóo minán-nai faiqí ánaasee moodáannai qísauku qúqoonasaa aupúrarana nímiranoo. ¹¹ Misá saidéenna úriqararafa maqá ámeemaanaí madika rákisirafa úriqararafa máridanoo. Yuda máqannaasa ufakíqari moo núqu Heeburu ufakíqari miná áuqu Abadonnee qímaríqau. Kirísa ufakíqari Apoorionée qímaríqau. Mi-auqúna óosana aiqáma ainaina kurídi marínee qímaríqau.

¹² Dóo miqínoo indaarúqaa mándainaina taikánau. Qaaraqánda káqi máridanoo.

¹³ Pándaaqa taikáfufanoo qangiroo moó fannoo narí ufireena fuaqánau. Fuaqásoofaqa qinée Yoohaneesa íriafananoo kóora áuqira qáinda Ánutuna áfusaa márunakiqari ufa moó qufaqa íriqiafana. Mi-ufáfa kóora áuqira qáinda aannai qaara faqa qaara faqa márunakiqari kambíqafinoo ufireena fuaqóo qangiroona qímaminoo qinau. Eeufarateesa námmariki qangiroo qaara faqa qaara faqa faiqí kurídi maría qángiroo namusa rumbáqa máriasa idukúnisaa.

¹⁵ Idukúnisoofaqa maqásaaqaraa fasiqa anaasee qaaramoosaa óosuseenoo qaaraqándaki káqi quqásee moodáaki aiqáma naru taikáqau dínnei áti firaaqóo káqi quqánau. Ánutufa óoqaindari misá deedaqammá nímuqusa mi-aukuanná mi-quqoona suanínasaa deedaqammá nimiqoosá nári rákíra faiqiuqa faqa mi-qangiroo namúsa faiqí ánaasee moómoo uqanna naru taikáqau. ¹⁶ Mi-qangiroo námú márusa rákíra faiqiuqa tu handareta mirióona máruqafa níndafaqiafana (200,000,000). Fífau saqari amaneerá foora moómoo uqanna qáfaqiafana. ¹⁷ Qinée Yoohaneesa qífu pisipasinóo máruqafa misá qóosauqa faqa misásaa máriasa faqa níndafaqiafana. Qóosasaa máriasa nímuqusa ititárafa akaqáfa taatuqée idáuruara foora máriqau akaqáfa dirindási árirafa máriqau akaqáfa tumána árirausa máriqau. Misá qóosauqa níkiqqa raíóona ákiqqa miqírausa máriqau, misá nóokiqari idáuru námúfaqa muna namuqafa nóokiqari úrimarinai. ¹⁸ Misá qóosauqa nóoki faqa nímeesaki faqa faiqí náriira afeeka máridanoo. Misá nóokiqari idáuru námúfaqa idámuna námúfaqa maa-maqána afaaqasáa máriasak-

iqari faiqí ánaasee moómoo uqanna nárutaikanau. Mi-qoosáusa nímeesa sakániara foora faiqí ukaqánnimidanoo faiqí aupúrarana firaaná máridaqa.

²⁰ Mi-narimaru ainaináusa maqásaaqaraa fasiqa anaasee moómoo náru taikásoofaqa káqi máriasa miná qáfamasee sía ruffeeqa sía nári mandáinaina minníseeqa Ánutu finnai ubeekéeqa. Káqi maqéidaqa. Misá káqi kai áfaannauqara innaaru qímaríqau. Misá kóorannai siruáannai booróosannai óoninnai saqárinnaí Ánutunara foora sía faiqí qáfeemaria ainainna sía ufa írimaria ainainna sía nímaria ainaina, nísaukukoo áuqusaidaqa minára innaaru qímaríqau. ²¹ Mi-kaqimaria fasiqa anaaseesá sía narí ári narí árirana minníseeqa, sía áukainaina minníseeqa, sía faiqí ánaasee qúmmuarirana minníseeqa, sía aináina qúmmuarirana minníseeqa káqi kai máridanoo.

Qangiroo moo pápiqa káqikaana rumbárana úqirafa qúminau.

10 Miqímarufaqa qinée níndafaafananoo qangiroo moó ámudaanaí qímarufa innaarúnaindari qúminau. Miná qamunna sía qáfaqiafana qoonnúmu qámunnara foorá kai afisírafa márinai, miná ákiqqa óondanda fíqu ínoo márinai, miná óori áfiri súani afu miqírafa dároo dáraa ímarinai, miná áikuqara saqári aadána kikíqinoo márifaqa idáree maríandee ímaríqau. ² Miná ásaukuki pápiqa káqikaana ásaana rúanifeera airíqoofanoo márinai. Mi-qangiroofá qumuréenoo ásauku uqannái aiku ooruku námmarisaa rámaséenoo ásaqai áiku maqásaa rámaséenoo raíóonara foora firaaqóo fáaqarufanoo innaarúnai qírafa dínnei qísauku taikásee dínnei ani qaara marasoofanoo innaarúnai firaaqóo dárara qímasee faiqíara foo ufa moó qímaminai. ⁴ Qinée Yoohaneesa innaarúnai qíra ufa irisée ákara ruanéeriafananoo innaarúnaindari qáoo qínoo qísauku dínnei taikásee dínnei ani qaaraqánda marasée innaarúnai qíra ufa sía ákara rúa, ámiqimasee kukéeqaa qufaqa kukéeqaqiafana.

⁵ Mi-qangiroofá áiku ooruku námmariki faqa maqásaa faqa roofá ásauku innaarúnai uqéereseenoo narí amana aqíqámaseenoo qinau. Ánutufa náru náru márianafa innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmariki faqa quqóonafa minakí maru ainainausa áuqunafa márianafa aní áuqu rámasée maa-ufána qídaqa. Sía moo kári faqa Ánutufa nífeesida máriannoo. ⁷ Ínaaqianna qangiroo narí ufireena fuaqásainanoo Ánutufa narí óoqai kukéeqaqai dóo quqáannoo, óoqai narí tamummáqara fasiqauqa ámiqira ufa qímannimuna dóo miqóo taikéenoo miqíannoo.

⁸ Miqí qímasoofanoo innaarúnaindaraa ufa fáasai qímaqímufa kafáa qímaqíminai. Anée qangiroo innai áiku ooruku námmariki faqa maqásaa faqa rámaqai finnai pápiqa airírana maqéeina máraa qufaqa qinée Yoohaneesa mifúnnei óonuree mi-papiqána qímiannee qíafananoo qímaqíminoo qinau. Dóo maraséenana námasainanoo áranandaki óoquree aseéundammíannoo, óokinaa ookasaasá ánoonara foora adífaammíannoo. ¹⁰ Miqí qímasoofaqa qinée miná

ásaukukinaa papiqa marasée námasaafananoo dóoki ookasaasára foora adíafaainau, qíranandaki óo-
qureenoo aseéúndinau.

(Ookasaasá anoona náaru kambíqaaninna ainainara írirana adíafaa írafa máridanoo. Óosana óosana mandáinaina aupúrarana nárirana kambíqaaninafa aseéúndirafa máridanoo.)

¹¹ Miqí másaafananoo qímaqimino qinau, anée Yoohaneefa anée kaifáa Ánutuna ufa moómoosaa quqáa moómoo faiqí ánaasee faqa moómoo máqsanaasa faqa moómoo ufa qímariasa faqa karaambáiqua faqa ámiqimasee Ánutuna ámiqira nífaaqooqa faqa mandá nífaaqooqa faqa misá náaku nímaqainanoo misásaa kambíqaani.

Ánutuna márirana qáfamasee qu fásiqaqanda.

11 Miqí qímasoofanoo moó fannoo aniréeno nimanímaru kannapuna qíminoo qinau. Anée maaná máree óoruree Yeerusareenni mári maqana Ánutuna náaquqara amaana maqa faqa tatúfira qáinda faqa amanamásee qáfamasee ákara rúa. Miamaana maqánaki innaaru qímariasa Yísuna ufamau fímariasa mináindi márianara misá faqa nísana rúmasee ákara rúa. ² Amaana máqa naambeéqai sía amanamándeé ákara rúa miná aamína máqannaasaindi ánaamurundi máridanoo. Misá qaara fasiqa níku nísauku taikásee quqoona faqa qaara quqoona faqa náaquqara máqusa Yeerusaree máqusa anirée níkunai rafáaqafúseefaranoo. ³ Mi-kamúqoo mi-
aukuanná qinée Ánutusa qíní ufa kooroo qímariasi fásiqaqanda soofaara qamunna afisíraqanda niqáanaqa qíní ufa maqásaa máriasaki kooroo ifáranoo. Miqandá núqu kooroo ímariaqandee qínoo máridanoo.

⁴ Miqandá aiqáma maqa maaqasaa karaambáiqua Yísuna óorisaaqaara qóoma miqíraqanda máridaqa.

⁵ Faiqí akaqáusa miqandá náruannee qímasaafanoo miqandá nóokinaa idá fannoo naru taikáidanoo dóo miqímasaifanoo miqandá náruannee qínausa kúqu taikéefaranoo. ⁶ Ánutufa mi-kooro ira fásiqaqandá afeeka níminaqa Ánutuna ufa maqásaaqaraasa qímannimi marínna kamuqoo innaarúna itítasaifanoo aaku sía rúannoo. Mi-kamúqoo Ánutufa afeeka níminaqa aiqáma nammari maa-maqa maaqána afaaqasáa mári nammari nári nídiranannai nári iriséeqa arusáifanoo fidíkaika káimmianoo. Mi-afeekánannai nári kai irisée maqá áukarasáifanoo mandáinaina óosana óosana kambíqeenoo faiqí ánaasee nipatasáa nárinoo aupúrarana nímiannoo.

⁷ Mi-kooroira fásiqaqandá Ánutuna ufa maqásaa fasiqa aiqáma qímannimí taikásaifanoo maqá ámeemaanai madikasáa rakísirafa kásau andau fannoo madikakíqari ururée dóo miqandá faqa rákuanoo. Rákidanoo miqandá kuqá narusáinaqa miqandá irí Yeerusaree máqusa qámabaana akooqóo márifaranoo. Óoqai miqóo kai mi-maqusánaki karaambáiqua aunírira saqarisaa pírimmannai áriqau. Mi-maqusána áuqu Yeerusaree márinau. Mandóosana máree marú

máqusana kíkíqammusidaqa Soodooma faqa Isipa faqee qídaqa. Mi-kooro ira fásiqaqandá irí Yeerusaree máqusa qámabaana márifafa aiqáma firaa máqannaasa faqa káqikaa máqannaasa faqa aiqáma ánaamuru máriasa faqa aiqáma ufa qímariasa faqa miqandá irí qaaramoo fáasaana faqa moo fáasaana átisaa faqa miqandá irí qáfaifanoo níkundarara qáo qímasaifanoo káqi máriannoo.

¹⁰ Aiqáma maqásaaqaraasa miqandá kúqiranara irisée asasammásee qoomáqa suqásee námasee susú ímarifanoo aináina narí ámi narí ámidaqa miqandára maaqí qifáranoo miqandára maasá maqásaaqaraasa aupúrarana qímimariaqanda dóo kúqíqee qímasee asafáranoo. ¹¹ Qaaramoo fáasaana áiqaramáfinanoo Ánutufinnaindari kásimari aidooqa qumuréeno miqandá iríki kéeqafinaqa kásiqua fíndifafa aiqámausa miqandá níqafeeínausa níndafeeqa káqa rufieefaranoo. ¹² Mi-tamummaqa fásiqaqandá fíndi fífaqa innaarúnaindaraa ufa moó fannoo maaqí qímasee miqandá qímannimianoo ínneeqara dóo maí innaarúnai úruaqa qífanoo asuru fannoo miqandá namuqáa aiqámausa nífusaa mara uqéreeqeenoo innaarúnai quqáannoo. ¹³ Miqandá múru quqásainanoo miqóo kai maqá firaaqóo uqanna kásinoo Yeerusaree máqusaki mári maqáusa moómoo rambáirinoo áqufuanoo. Faiqí séefeena tauséenna (7,000) moómoo uqanna minakí kúqifaranoo. Moómoo uqanna núkudara foora faiqí ánaasee kúqifaranoo, moómoo káqi márifaranoo. Káqi márinausa miná qáfamaseeqa quándakíqa innaarúnai mári Ánutuna afeeka amooqifáranoo. (Qinée Yoohaneesa mi-aiqama ainainna innaarúnai máridaqa qáfaafannana.)

¹⁴ Dóo indaarúqaaqanda mandáinaina dóo aru taikéeno, moodáa kai dauní aniráannoo.

Ukeena fuaqámmaree dínni taikásee dínni aní moodáa fuaqásee dóo dínni ani qaraáikufa.

¹⁵ Qinée Yoohaneesa qífu pisipasamándoofaqa innaarúnai máridaqa qáfaafananoo qangiroo moó fannoo inaaqianaafa narí ukeena fuaqánu. Fuaqásoofanoo innaarúnai mári úfafa maaqí qímasee firaa kari kooroo inau. Dóo maqee maaqóoqari maqásaa rakísira afeeka maasá karaambáiqua faqa narí ásauku mundíranaindi faqa máridanoo mífa náaru náaru miná rakísida máriannoo. ¹⁶ Mi-ufána qíma taikásoofanoo faiqí úriqararasa Ánutuna ufa írira qaari fíqu fíqu iqá márusa nóorindari maqásaa áqufufaqa Ánutuna amooqíqa qíqau.

¹⁷ Óo Karaambáiqua Ánutu aiqámausa úriqararafa firaa fáfa anée máridana óoqai márunafa maqee márianafa. Dóo anée aneenná firaa afeeka kooroomásee maqásaaqaraasa rakísi nímaqee maríannanara maasá minára aní dúfi dúfi qímamaqaidaqa.

¹⁸ Aníara níkoqee mari máqannaasa aníara áanooqirafa qumbiqárausa máriafana aní Ánutuna áanooqira áukuana nímirafa dóo ani máridanoo. Kúqirasa fíndifu másee mandúfa nímirafa áukuana dóo ani máridanoo.

Aní aináinira fasiqa tamummáqarautsa misá kadáapirirana ákiaqara nímira áukuana dóo animáridanoo.

Aiqáma fasiqa anaasee úriqararautsa faqa káiqaesa faqa aní ufara ruffáida náaquqáida mi-maú fímarisa faqa misá kadáapirirana ámiqira ákiaqara nímira áukuana dóo animáridanoo.

Maa-maqa maaqána máriasa kurídi maríasa misá kurídira áukuana dóo animáridanoo.

¹⁹ Miqí qímasee úriqararautsa Ánutuna amooqíma-soofaqa qinée quándaki qáfaafananoo Ánutuna amaana maqá innaarúnai márufa kooqí atúafufaqa qáfaqiafana. Mi-amaana maqánaki Ánutuna faqa faiqí faqa moodáanatikira ufa bookísara foora áuquqoofaqa márufaqa qáfaqiafana. Mi-bookísánaki Ánutuna ufa óonisaa ákararirafa Mooseena óoqai ámu-ufa máru bookisana qáfaqiafana. Qinée qáfaafananoo aakuasáa úqinoo innaarúnai qínoo maqá kásinoo firaa pupusamu áqufinau.

Aareena fannoo ánaasee faiqi nambíqarara qu úfafa.

12 Qinée Yoohaneesa miqúna qáfamaseeqa quándaki moo áinaina qáfaqiafana. Innaarúnai firaaqóo kooroo íra ainaina kíkíqusirafa kambíqoofaqa qáfaqiafana, ánaasee moó fannoo súani afu miqíra kúrusa afisúsee máru qáfaqiafana áikuqara quqoonasáa ranoo márufaqa qáfaqiafana miná áki-aqaki afisíra qáfeesaa qísaukuqara taikásee qíku óoqu qaaraqánda marasée fásaunamu miná qafeesáa qéemaru qáfaqiafana. ² Mi-anaaseefá ámuuqu uqáikinoo márufa innaamunara aurínoo aupúreenoo fáaqa rí-nau.

³ Fáaqa rímarufaqa qinée quandáfi moo áinaina innaarúnai mári ainainna kooroo íaninnana qáfaqiafana. Qaareena qínaakuna qáfaqiafana miná afaaqa aiqáma taatuqée árinoo márinau miná ákiaqa aambúmanamu qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée áki-aqafaqaafa márinau. Aiqaama ákiaqasaa qafee afisínoo márinau, miná ákiaqaqa aanai qísaukuqara taikásee márinau. ⁴ Miná ámeesa fannoo innaarúnaidaraa fásau moómoo núkudara foora rarisámeeqeenoo maqái áqimarinau. Mi-qaareenáfa ámuuqu uqáikira ánaasee óorisaa kíkínoo máridanoo faiqi maqasáinanoo nambíqarara rakísidanoo. ⁵ Mi-anaaseefá akoonaiqí maqasoofanoo fíndifinoo qáinna áuqira samu qumáreenoo aiqáma ánaamurusaa rakísi ní-maqaanínnana máqanau. Mi-anaaseefá akoonaiqí maqasoofanoo Ánutufa qaareena náandoo qímasee áranaiqi rafúsueeqeenoo innaarúnai narí úfa írira qarisaa quqásoofanoo márinau. ⁶ Miqíufanoo mi-anaaseefá quqásee qaareenara rufíasee sandée aadána maqa maaqaki Ánutufa deedaqammáqoonaki óonu márinau. Qaaramoo áukuana faqa moo áukuana átisaa faqa Ánutufa miqóo rakísinau.

⁷ Qinée Yoohaneesa qáfeemariafananoo rákirafa innaarúnai kambíqanau. Dínni qangiroo karaambáiqua miná áuqu Mikaraafa Ánutuna qangiroo námufaqa dínni qaareena narí mandá qángiroo námufaqa mári-

daqa innaarúnai rákimariqau. ⁸ Mikaraafa Ánutuna qangiroo námufaqa afeekaikámasee qaareena rafáaqafuseenoo narí faqa narí qangiroo námufaqa rafúsueeqeenoo innaarúnaindari maqásaa áqusanau. Ánutufa aníara sía maaqóoqari maaqóo máriannee qifaqa aní maqásaa rafúsueeqee áqida fee qímasee áqusanau. Mi-qinaakuna qaareenáfa óoqai sakáni márufa aiqáma maa-maqánasaaqarautsa ueeqée márufa márinau. Miná áuquara Áfaanna firaafá Sadannee qinau.

¹⁰ Mikaraafa Sadanna maqásaa áqusoofaqa qinée Yoohaneesa qífu pisipasamásoofaqa innaarúnai máridara fooqána qáfaafananoo ufa moo firaa kari naméera qinau, Ánutuna asumu máree maríafa dóo animáridanoo. Dóo maqee Ánutufa narí Karaambáiqua afeeka kooroomáseenoo. Dóo maqee miná ásauku mundírafa narí ánoo dóo uqannífiqeenoo. Dóo maqee maasá qíkaqaafasaaqaa maqásaaqarautsa níkaruqirafa eendáki faqa fáasaana faqa Ánutuna áfusaa múnuqi míniqi márifa Sadannafa innaarúnaiqari áranaiqi futeeqá rafúsueeqeenoo maqásaa dóo áquseenoo. ¹¹ Maasá qíkaqaafasaaqaa maqásaa fasiqauqa Ánutuna sípsípa ánaaqí kúqu fidikanannai dóo Sadannana úraaqareenoo nári Ánutuna ánoona ufara kúqunannai faqa miná úraaqareenoo misá miufánara narí máriranara sía ánoonee qímasee káqi kúqiraree qímariasa máridaqa. ¹² Úfa firaaqóo kai qídanoo qinau. Innaarúnaki mári ainainausa ínnee aiqáma asiasaqa Sadannafa ínniki márifa dóo maqái áqufínoo. Ínnee maqásaa máriasa faqa ooruku námmariki mári ainainna faqa ínnee ruffáida máriaqa. Áfaanna firaafá ínniki óoqu fínoo miná ánoo firaafá máriannoo narí qúsasaa márianinnanara iriséeno miná ánoo firaafá máriannoo fee qínoo.

¹³ Qinée Yoohaneesa mi-ufána iriséeqa quándaki qaareena maqásaa qáfeeqa. Qaareena qínaakufa dóo maqásaa áqufínoo máridano qáfeenoo ánoomáseenoo quándaki faiqi máqoo ánaaseena arunaanéera áfaqanoo fufanoo Ánutufa firaa quqau-mu áqoosa qaaraqánda ámufofanoo qaqamáreenoo aadána máqasaa Ánutufa deedaqammáqoo maqanasaa áqufínoo asumu márinau. Qaaramoo áukuana faqa moo átikai marasoofanoo Ánutufa rakísimarufanoo qaareena fannoo mi-anaaseená ári-ranasaa Ánutufa ititéemarinou. ¹⁵ Qaareena fannoo mi-anaaseená qáfamasee ánoo qufanoo miná óokiqari nammári moómoo áufinau. Nammári áufinoo mi-anaaseená mi-samúna áruanifeera fufanoo maqá fannoo mi-anaaseená soodáaqinoo maqá óo raqáfufanoo nammári minakí kai kéeqanau. ¹⁷ Qaareena fannoo miná qáfoofanoo firaaqóo uqanna áranaqoofanoo quándakinoo mi-anaaseená áti áiku ásauku márusa aiqáma Ánutuna auqíra sándufamau fímariasa Yísuna kooroo íra ánoona ufamau fímariasa faqa náruannee qímasee fufá ooruku námmarí áfainni kíkíqinoo márinau.

Maa-maqánasaaqaraa kaasau aandaufara qu úfafa.

13 Qinée Yoohaneesa qífu pisipasamándoo in-naarúnai máridaaraa foora qaareena ooruku námmani áfainni kikíqinoo márufaqa qáfamasee ákara rúmaqaafanoo. Mifá miqóo kikíqinoo márufanoo ooruku námmarikiqari káasau aanda moó fannoo ururoofaqá qáfaqafana. Mi-kaasau aandauná aanai qísaukuqara taikásee márinau miná ákiaqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée áki-aqafaqaafa márinau. Aiqáma aanaisaa karaambáiqqa qafee afisínoo márianoo aiqáma ákiaqamau narí Ánutu-nara fídiqaaira mandá núquqa ákararinoo márinau.

² Mi-kaasau aandaufá firaa kusina fooqáatia faiqí nárimarifa márinau. Miná áiku firaa samaada áikuara foora márinau. Miná óo aamara raióona óo aamara fooqáafa márinau. Mifá ooruku námmarikiqari ururoofanoo qáfamaseeno qaareena fannoo narí afaaqáí máru ainainna mi-kaasau aandauná ooruku námmarikinaana áminau. Narí rakísira qaari faqa aiqáma máqannaasa rakísirana faqa mi-kaasau aandauná amisoofanoo rakísinnimaqanau. ³ Mi-kaasau aandaufá márufanoo moó fannoo miná ákiaqaki moo árufanoo kúqinóora fooqána máseeno áru afaaqana ateeqáqoofa unufufanoo kaifáa fíndifinoo nammárik-iqari ururoofaqá qáfaqafana. Aiqáma maa-maqána afaaqasása máriasa mifá fíndifuna qáfamasoofanoo náaquqoofaqa aiqáma miná ufamáu kaimbiqau.

⁴ Qaareena fannoo firaa uriqarara afeekana káasau aanda amunara minára áaqee maría fasiqa anaaseesa qaareenara innaaru qídaqaa amooqí maríqau. Misá káasau ándau óorinni faqa innaaru qí-masee amooqíqa qíqau. Yáfee maa-kaasau aandauná amaná máridanee. Sía uqanna. Yáfee miná áriraramee áruanno fee, sía moó fannoo amaná árifara.

⁵ Mi-manda kaasau aandaufá aiqámai rakísidanoo mandúfa uqanna óosana óosana ufa qímarufanoo Ánutufa sía qáoo qinau, qaara fasiqa níku nísauku taikásee moo fásíqa óonu qaara marasée quqoonasáa káqi máridanoo miná kai qáfee márinau. ⁶ Mi-kaasau aandaufá Ánutuna faqa miná áuqu faqa mandá níqurarara níqurree márinau. ⁷ Mifá Ánutuna áiku ásauku faqa rákinoo rafáaqafinau. Mifá káqikaa máqanna faqa firaa maqanna faqa aiqáma ufa qí-mariasa faqa aiqáma máqusanaasa faqa rakísimarufanoo Ánutufa sía qáoo qinau káqi kai qáfanau. ⁸ Aiqáma maa-maqa maaqána afaaqasása máriasa mi-kaasau aandaunára Ánutufara foora innaaru qímasee amooqífaranoo. Misá nári núqu káqi marifandinausa Yísuna búkaki ákara rímariasa misá kai sía amooqífaranoo. Óoqai maa-maqa maaqána sía máruqoo Ánutuna sipsípa ánaaqi kúquna búkaki núqu marísa kai sía káasau aanda amooqífaranoo.

⁹ Aiqáma náaqoo faqaasa ufa íriaqa. ¹⁰ Kásooqagee káasau aanda Yísuna ufasáara náruaninausara Ánut-ufa óoqai írinau. Káasau aanda fannoo rumbáaninausara faqa ooqai írinau. Mi-narira aukuaná Ánutu-na ufa íri maríasa sía ruffasee minnísaaqa afeekaiká-

masee uaqée iaqa minásaa mundúfi firana faqa káqi kai fuaqa.

¹¹ Qinée Yoohaneesa mi-kaasau aandauná qáfamaseeqa quándakufaqa moo káasau aanda maqákiqari ururooná qáfaqafana. Miná aanai qaaraqánda sipsípa aanaira foorá ururanóo márinau. Miná ufa fannoo qaareena ufa qímarinau. ¹² Sipsípa aanaikírafa indaarúqaa káasau aanda óorisaa kikíqammambi miná afeeka firaatiá máranau. Mifá aiqáma maqá afaaqasása máriasara indaarúqaa káasau aanda amooqiaqée sía amooqífaqa náruanauree qinau. Mi-indaaruaqafá kúqiraramasee afaaqaa ateeqárafá qunufunára innaaru qída amooqiaqée qinau.

¹³ Sipsípa aanaikírafa inaaqianna aanda fannoo aiqámausa nífusaa faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina áuqinau, aiqámausa nífusaa innaarúnaindari idá fannoo maqásaa áqu fuannee qufanoo áqufinau. ¹⁴ Mifá indaarúqaa kaasau aanda óorisaa faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina áqusoofanoo minánnai maqásaaqaraasa aiqáma nikaruqinau. Miqídanoo mifá aiqáma maqásaaqaraasa qímannimino qinau, Innee afaaqaa ateeqásoofanoo kúqiraramandee fíndifuna amana áuqaaqa. ¹⁵ Misá áqusoofanoo sipsípa Ánutufa uqee-qáreee qímasee narí namuqáa qumeé afeeka ámu-fanoo aanaikíra aanda fannoo únnaqímasee narí afeeka fee qímasee áidoo indaarúqaa kaasau aanda amana áuquqoonaki áidoo fuaqásoofanoo miná amana fannoo faiqíra foora ufa qínnoo naríara sía innaaru qímasee amooqusá kuqá nárinau. ¹⁶ Sipsípa aanaikíra aanda fannoo nárirarufaqa aiqáma máqannaasa káiqeesa faqa úriqararusa faqa aináina faqaasa faqa kudifásiqa faqa rumbée maríasa faqa idukímariasaa faqa aiqáma narí ákara nári nísauku uqannái fee níqinaaqafee ákara rúmannisanau. ¹⁷ Mi-akarána sía márinausa sía aináina nimisee miná áki-aqara feefaurú máreefaranoo, aináina faqa sía amana munnimma áqusee máreefara. Mi-akarána óosana káasau aanda miná áuqu nambáqa márianno.

¹⁸ Írriana faqaasa maa-ufána íriaqa. Írriana faqaasa mi-nambaqána káasau aanda nambáqa óosana íri-faranoo. Mi-nambaqáfa faiqí áuqu kikíqammusidanoo. Mi-nambaqáfa maaqímminoo máridanoo. Síkisa handaréeta faqa sikisti síkisa faqa máridanoo, (666).

Maqásaaqaraasa moómoosa fúka idiroofaqa qá-faafanna úfafa.

14 Qinée mi-ainaináusa qáfamaseeqa quándaku-faqa qáfaafanoo sipsípa ánaaqi kúqufa Yísufa Oorifa áaqanasaa moo áuqu Sioona áaqana minásaa kikíqinoo márinau. Oorifa áaqana Yeerusaree máqusa aaqá máridanoo. Miná sámibaqa faiqí moómoo máriqau. Yísuna áuqu faqa miná ákoona áuqu faqa níqinaaqaa ákara rírausa kai máriqau. Mi-fasiqáusa nísaanaruafanaqa wan handaréeta faqa footi foo tauseenna faqa Yísuna faqa máriqau, (144,000). Faiqí óoni saqári uqanna áuquqíqau. ² Qinée miná qáfaidaqaa innaarúnaindaraa ufa moo íriqafana. Firaa kari in-

naarúnai qíara foora qínoo firaa oondaindari nam-máriara foora áqufidanoora foora qufaqa íriqiafana. Miqímarunakina innaarúnaindari piripúnna áriuafaqa íriqiafana.

³ Yísuna sáimbaqa Oorifa áaqanasaa máriusa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa misá aiqá-ma Ánutuna qaarí óorisaa faqa qaara faqa qaara faqa áandau faqa úriqararasa faqa misáuqa nóorinni ubeekaqáu. Nóori ubeekáidaqa fúka idi moó raqau sía moó fannoo mi-idína írifaranoo Yísuna faqa máru fasiqausa wan handaréeta faqa footi foo tauséenna faqa misá kai mi-idína amaná reefáranoo Yísuna fidíkannoo feefaurírausa kai mi-fasiqáusa máruafaqa qáfaqiafana. ⁴ Mi-fasiqáusa sía ánaasee qúmmuari marusa ámiqira mánaaqara foora andeeqárausa kai márídaqa. Misá sipsípa ánaaqi kúquna Yísuna faqa aiqámai fímarusa misá maqásaa fasiqa nandáfiana néera foorídaqa misá Ánutunaindi faqa Yísunaindi faqa márídaqa miqídaqa. ⁵ Sía únna ufa misáki márusa sía áaqarafa misáki márusa.

Qaaramoó qangiroo qu úfafa.

⁶ Qinée Yoohaneesa miqímaruna qáfamasee quandáfi qáfaafananoo qangiroo moó fannoo innaarúnai sandáaqai qaqamáree fufaqa qáfaqiafana. Mifá ámiqira fasaasa ufa náaru náaru márira ufa aiqá-ma maa-maqánasaaqaraasa firaa maqanaasa fáqa káqikaa máqannaasa faqa aiqáma ufa qímariasa faqa aiqáma maqannaasa faqa qímannimirara qaqamáree fínoo firaa kari qinau. ⁷ Ínnee Ánutunara rufíasee miná afeeka úriqararanara amooqiaqa, dóo mifá maqásaa máriasa ufa írifafa dóo ani márídanoo. Mifá innaarúna faqa maqá faqa ooruku námmani faqa káqi nammari-uqa faqa mináuqa áuqufa márídanoo, miná óorisaa kumáramafi amooqiaqa.

⁸ Mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo qangiroo moó fannoo miná ánaaqianna qaqamáree fidanoo Babiroonia máqusara ánaasee kíkíqa ususée qinau. Mandá anaasee Babiroonia máqusa dóo maqásaa áqufínoo maqúsa naakundú kai saaeemáseenoo. Mi-maqan-náasa nári deedépirana faiqí ánaasee qúmmuarirana moómoo uainna nammáriara foora aiqáma maqannaasa nímufaqa námaseera foora aiqáma máqannaasa nímufaqa námaseeqa fúrufarammidammia.

⁹ Dóo mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo miná ánaaqianna moo qángiroo fannoo qaqamáree fínoo firaa kari naméera qímasee aiqámausa qímannimino qinau. Kásau aandau fee narí amana áuqiranaree amooqídaqa innaaru qímariasa miná ákara níqinaaqa faqa nísaukusaa faqa ákara rírausa misá Ánutuna ánooqirana uáinna nammáriara foora nambíqeeefaranoo. Ánutuna ánooqiranara qídanoo idídímari uainnana kíkíqa úsidanoo. Sía nammári námufaqa uáinna námufaqa asoárana nímifaranoo káqi uáinna kai idídi márina kai nári mandá óosana ákiaqara ánooqirana idára foora qéemarina nímianoo. Aiqáma kásau aandau amooqímaríasa faqa miná ákara máree maríasa faqa misá aiqáma Ánutuna náaquqara andee-

qara qangiroouqa nóorisaa faqa sipsípa ánaaqi óorisaa faqa firaa idaqée marínaki aupúranaki fifáranoo. ¹¹ Misá aupúrararana nímimari mi-idauru munáfa náaru náaru ururáidanoo máriannoo. Fáasaana faqa eendáki faqa sía asoárana máreefaranoo káqi miqí kai minoo máriannoo. Kásau aandau fee miná amana áuqiranara innaaruqímarisee miná ákara máree maríasee misá aiqáma miqí kai mifáranoo.

¹² Mi-aukuannái maqásaa Ánutuna áiku ásauku márianausa mi-aupuraránaki reendeenamafi fífímafi márírana faqa Yísunasaa káqi kai mundúfi márírana faqa miqímandee mi-aukuanná Yísuna ufamau fímariasa miqíafa.

¹³ Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa qiní qífu pispasamásoofaqa qinée innaarúnaira foora márifaafanoo ufa moo qímaqimínoo, Yoohanee anée maa-ufána ákara rúa. Maa-aukuannásaaqari karaambáiqaki kéeqafíqa kúqifandinausa misá asasifáranoo. Ánutuna maraquana fannoo mi-ufána irisée dadaaqínoo qinau. Eeóo kúqaa náriqa kadáapi firaaná ríriseeqa kúqíqa adooáidaqa asasifáranoo. Nári kadáapirirana ánoona kúqiranaki fíqa dóo máree fídaqa asasifáranoo.

Ánutufa maa-maqa maaqánakinaasa nífiqaseenoo narí ufa írimariasaa máraaninna úfafa.

¹⁴ Qinée Yoohaneesa mi-ufána iriséeqa quandáfi qáfaafananoo éekara asurusaa faiqí moó fannoo faiqí nímaakuara fooqáana óoqufaaqee ídanoo kóora áuqira qáfée afisírafa ásaokuki paipána áfai raiqáraná ásaokuki uaqéefaqa qáfaqiafana. ¹⁵ Mi-fasiqáfa asurusáa óoqumarifi márufanoo Ánutuna innaarúnai náaquqara amaana maqakiqari qangiroo moó fannoo ráudee qumurée mi-fasiqána firaa kari áaramáseenoo qinau. Dóo nárana qanaá márída aneenná paipánannai atekásee máree ánia. Dóo maqásaa naranara foorakuqanoo márídanoo. ¹⁶ Asurusáa marufa miná iriséeno eedóo qímaseenoo dóo narí paipána rauqímareenoo maqásaa áquseenoo nárana atekásee máree úrinau.

¹⁷ Mároofanoo qangiroo moó fannoo Ánutuna náaquqara amaana máqaki innaarúnai márúnakiqari ráudamaki aniréeno narí ásaokuki paipána áfai raiqáraná úqirafa ráudoofaqa qáfaqiafana.

¹⁸ Ánutuna tatúfira qaindasaa rakísimarufa qumuréeno paipána úqirafa qúmuna áaramásee qímmínoo. Anée dóo uáinna tatímari sandafa maqásaaqaraasa mandóosana dóo akuqanoo márídanoo, atekámaree múrusee misá fidíka sáunara fooratátia. ¹⁹ Miná iriséeno paipánafaqaafa narí paipána maqásaa uáinna sanda ateká mareenoo Ánutuna ánooqirana tatímarunaki maqúsai múrusee naambeéqai áqinau. ²⁰ Áqusoofaqa misá tatisoofanoo fidíka kai nammáriara foora áfínoo faiqí ninuka kái ururufanoo nínanai uqanna máree finau.

Maa-maqáfa taikáinna aukuana dínni ani qaara marasée qangiroo aupúrarana máree ánífara.

15 Qinée innaarúnai máriafana moó innaarúnai koorooíra ainaina náaquqara ainaina kambiqóo qáfaqafana maaqímasee kambíqanau. Qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qangiroo námu nári nísaukuki Ánutuna taikáranaki aupúrarana úqirausa ániqau. Mi-aupurarána maqásaaqaraasa Ánutuna ufa sía írimariasa nimisáifanoo Ánutuna áranaqarafa taikáannoo.

²Qinée miná qáfamasee quándaki ooruku námmaryara foora tánuka minásaa máridanoora foora idáuru námufaqa márufaqa qáfaqafana. Miqóo ooruku námári áfaisaa faiqí ánaasee moómoo Ánutuna ufa írimarusa úsimariqau. Misá káasau aandau ákarara qáoo qímarusa misá káasau aandau faqa miná amana áuqirana faqa rákiara foora miná úriqararusa máriqau. Ánutufa misá piripúnna nímufaqa misá ³Ánutuna aináinira faiqí Mooseena faqa sipsípa ánaaqi kúqufa faqa miqandá idí rée maríqau. Maaqí qímasee idí raqau.

Óo Karaambáiqá aiqáma afeekafaqáa Ánutufa, Anée aiqámausa rakísi maríanna óosanafa faqa anée ímarianna oosana faqa idaaqírafa firaafá máridanoo. Anée aiqáma máqusanaasa Karaambáiqá márianafa, Anée níniunafa andeeqárafa kúqaa márunafa márianafa.

⁴Óo Karaambáiqá yáfasiqa fee sía aníara rufáidanoo. Yáfasiqa fee aní úriqararana sía koorooíannoo, Aneennáara kai náaquqarafa máriananoo. Aní andeeqára ainainirafa aiqámausa qáfamasee minára aiqáma máqannaa anirée aní óorisaa aniree aní amooqífáranoo.

⁵Misá mi-idína rámasoofaqa qinée Yoohaneesa qáfaafananoo Ánutuna amaana máqa innaarúnai atúasoofaqa qáfaafananoo minakí óoqai Mooseefa Ánutuna úiqaana maqa usakáqoofa miná aundurái máru-faqa qinée qáfaqafana. ⁶Dínni taikásee dínni ani qaara marasée qangiroouqa Ánutufa faiqí ánaasee nímiannina aupurarana úqirausa fáasai nínafaafanausa misá Ánutuna náaquqara amaana máqakiqari ráudaqau. Misá qamunna ánukarafa éekara árirafa márínau. Misá kóora áuqira ráitanda náamma ámeemaana rumbárausa animáriqau. ⁷Ani márufanoo Ánutuna aaqá aandáú qaara faqa qaara faqa márunakiqari moó fannoo kóora áuqimaru qafeesa dínni taikásee dínni ani qaaraqánda marasée qafeesa náaru náaru márira Ánutuna áanooqirafa qumbiqára qafeeuqa aiqáma qangiroouqa nísaukuki moodáa moodáa quqásanau. ⁸Quqássoofanoo innaarúnai amaana máqa idámuna qumbiqánau. Ánutuna afeeka faqa Ánutuna aréenarana faqa minásaaqari idámuna fannoo mi-amaana maqánaki qumbiqánau, sía kéeqarana amaná márínau. Nísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qangiroo misá aupúrarana taikássoofanoo miqóo kai amaná kéeqaaqainau.

Náaru kambíqaaninna ainainna kukéeqarana koorooírafa Yísufa Yoohaneena koorooqímamufanoo ákara rínau.

16 Amaana máqakinaa idámuna qáfamaseeqa íriqafana ufa moo innaarúnai máru amaana maqakiqari ufa moo fíraa qóo naméera qímaseenoo aupúrarana mároo qangiroosa qímánnimínau. Dóo ínee qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée qafee Ánutuna áanooqira qáfee máraasa dóo innaarúnaindari maqásaa múqu téeqiaqa.

²Miqí qufanoo indaarúqaa qangiroo narí qafee mara máree innaarúnaindari maqásaa múqu téeqináu. Téeqímásoofaqa maqásaa fasiqí ánaasee káasau aandau innaaru qímarusa miná ákara máree marusa misá nifaaqasáa káaqa nídafidanoo áfundidanoo eeféeda námuana fooqáafa moómoo nárínau.

³Narusoofanoo kafáa miná ánaaqianna qangiroo moó fannoo narí qafee máreenoo múqu ooruku námmaryariki téeqímáqusoofanoo kúqira fasiqa fidíkara foorá kai mandífufanoo kúqira fasiqa fidíkara foora máqufufanoo ooruku námmaryariki márída kási maria ainainafa aiqáma kúqu taikáfinau.

⁴Kúqutaikáfufanoo miqandá nínaaqiana moo qángiroo fannoo narí qafee máreenoo innaarúnaindari námmaryi uqannaki múqu téeqímásoofanoo fidíka kai qumbiqáfinau. ⁵Qumbiqáfufanoo námmaryisaa rakísi-maru qángiroo fannoo naméera qináu. Óo Ánutufa náaquqarafa ánukarafa óoqai márúnafa maqee márianafa anée fidíka naaqée qímasee nímiannanara andeeqárafa máriananoo. ⁶Misá maqásaa fasiqa Ánutuna ufa írimaria fasiqanaaseesa faqa tamummáqara fasiqauqa faqa fidíka ruqíee maríanara anée fidíka nímiannaqa náidaqa. Nári óosanara saanára miná áki-aqara fidíka náidaqamiafoo qináu. ⁷Miqímandooofanoo Ánutuna tatúfira qáindasaaqari ufa moó qináu. Óo Karaambáiqá Ánutufa úriqararafa aninná nárirafa kúqaa andeeqárafa kai márifa máriananoo.

⁸Mi-namúsa miqímasoofanoo innaaqianna moo qángiroo fannoo súanisaa narí qafeekínaana múqu téeqímásoofanoo súani fannoo firaaqóo idídinoo faiqí ánaasee firaqóo idára foora nítakuqináu. ⁹Nítakuq-ufaqa áanoomásee quándaki Ánutuna áuqu rámasée áquraraqau. Mi-oosana oosana aupuraranná marasée mi-oosannána ákoona áqurarasee sía nári mandáinaina minnísee Ánutuna amooqíqáu. Káqi máraqa fímaríqau. ¹⁰Mi-namúsa miqí másoofanoo qangiroo moó fannoo narí qafeekínaana káasau aandau qarísaa téeqímásanau. Téeqímádoofanoo asukuna fannoo káasau aandau quqúsakinaasa ititánnimaqasoofaqa nipatara aupúridaqa nárídaqa nídafirana faqa namúanara faqa aupúridaqa nífai riqídaqa innaarúnai Ánutuna áqurara ufa kai qídaqa káqi fúru-farammásee nári mandáinaina káqi mara máree fímaríqau.

¹²Mi-namúsa miqímasoofanoo qangiroo moó fannoo narí qafeekínaana Eeufarateesa námmaryariki téeqímáqusoofanoo mi-nammaryífa aiqáma aadánusinau.

Súani óosanaindaraa karaambáiqua nári rákira fasiqauqa faqa rákiraramásee ániageera aadánusinau. ¹³ Qinéé Yoohaneesa miná qáfaafananoo áfaanna qaaramoo táka fooqána mandáikirana qáfaqafana. Moó fannoo óoqai máru qaareena óokiari ururanáu moó fannoo indaarúqaa kaasau aandauna óokiari ururanáu, moó fannoo únna qíra tamummaqara fasiqa óokiari ururanáu. ¹⁴ Mi-qaaramoo takáusa óosana óosana ainaina sía faiqí áuqaaqaa íra ainaina áuqeemaru afaannausa faiqí rákísirausaikiqa máriqau. Mi-qaaramoo afaanna namúsa aiqáma maqa maaqakina karaambáiqua nári sundía námufaqa nífiieqee rákiranaki quqée maríasa máriqau. Misá Ánutuna faqa rákirara másaifanoo Ánutufa úriqararafa misá aiqáma náru taikáannoo.

¹⁵ Miqímarufanoo Yísufa miqóo qiní qímaqiminoo qinau. Qiní ufa íria, qinéé úmmuarira fasiqara foora íreedá kai innaarúnaindari qúmuanaura. Nifu máqee marusa faqa qamunna deedaqírausa faqa asasifáranoo, sía káqísámu fíqa faiqí nífusaa faqa Ánutuna áfusaa faqa sía nisaurífaranoo.

¹⁶ Yísufa miqí qímaqimisoofanoo mi-taka namúsa aiqáma karaambáiqua faqa nári sundía námufaqa nífiieqeenoo Isaraee máqasaa quqásanau. Mi-maqa maaqána áuqu Heeburu ufakíqari moo áuqu Isaraee máqannaasa ufakíqari Aramakeedoona máqa maaqee qímaríqau.

¹⁷ Miqóo suqú quqásoofanoo ínaaqianna qangiroo fannoo narí qafeekínaana úfaisaa múqu téeqinau. Téeqimásoofanoo Ánutuna qaarísaaqari amaana máqaki márufa ufa moó firaa kari qinau. Dóo taikéefoo qímasoofanoo aakuasáa úqinoo innaarúnai qínoo óosana oosana ufa qínoo maqá náaquqarafa firaafá uqanna kásinau. Óoqai óosana árooqooqari sía maqá maaqímasee kásidanoo maaná firaafá uqanna úriqararafa kásiannoo. ¹⁹ Yeerusaree máqusa qaaramoo kámu afoómakinoo aiqáma máqusanaasa táunna faqa kurídiannoo. Mi-karí Ánutufa Babiroonia maqusara sía aunínau. Narí káfakinaa ánnoo qírana idéqee mari nammariara foora adíasee Babiroonia máqannaasa nimisoofaqa námasee kúqíqau. ²⁰ Aiqáma ooruku námmariki mári afumáusa aiqáma námáriki ukúqnama taikánau, aiqáma áaqana faqa taikánau.

²¹ Pupúsamu innaarúnaindari faiqísaa áqufinau firaa pupusamu moodáa moodáa fifiti kiroogaram qaara fasiqa níku nísauku taikásee moo fásiqa ásaukuqara taikásee sikéera ákara kamu áqufufaqa faiqí ánaasee mi-firaa pupusamúna qáfamasee quándaki Ánutuna áqurara ufa kai ámiqau.

Firaaqóo úmmuari maría anaaseesa nínoona áru úfafa.

17 Pupúsamu taikáfufanoo qafee téeqiusaikiqari moo qángiroo fannoo qiní dáareenoo qinau, Yoohanee anée maí aniráinaqa firaaqóo úmmuari mari anaaseena kurídírana óosana uqafíqaa. Mi-anaaseefá firaa taunna kíkíqa úsidanoo, moómoo nammari miná aaqá máridanoo. Mi-moomoo nam-

marína kíkíqa úsirafa máridanoo faiqí ánaasee moómoo máqusanaasara qídanoo. ² Maa-maqánasaaqaraa karaambáiqua mi-manda anaaseená áafeeqee maríafa máridanoo aiqáma máqanna fasiqa anaasee faqa maa-anaaseená úmmuarirana uáinna nammariara foora néeneesaidaqa fúrufaridaqa.

³ Miqí qímasee qímaqimisoofanoo Ánutuna marauna fannoo dáakufufanoo mi-qangiroofá qiní maréeqeenoo innaarúnaindari maqásaa múqu aadána máqasaa quqáseenoo mi-anaaseená uqafíqanau. Mi-anaaseefá taatuqée aandau kásau aandau ataufakaaqá óoqu faaqée márinau. Mi-kaasau aandauná afaaqasáa Ánutunara fídiaqaa íra áuqu moómoo miná afaaqasáa ákararinoo márinau. Mi-aandaufá dínna qísauku taikásee dínna ani qaara marasée ákiqa faqaafa márinau, miná aanai qísaukuqara taikásee márinau. ⁴ Mi-anaaseená qamunna sía káiqeese afisímariana úriqararasa afisímaru qámunna saasáakoonaa árirana faqa taatuqée árirana faqa afisímarufa aiqáma ainaina kóorannai áuqirana kai afaaqá áuqirafa márinau. Fira feefauru áqimari oonínna pupú óoni fooqána faqa máranoo nínau. Mi-anaaseená ásaukuki kóora auqira kaafa uqusée márinau. Mi-kaafánaki ikairífaqaa ainaina faqa faiqí ánaasee narí úmmuari narí úmmuarirana aiqáma mi-ainaináfa mi-anaaseenásaa aniqusírafa mi-kaafánaki qumbiqánnoo máridanoo. (Faiqí ánaasee kíkíqa úsidanoo kúqaa qíra Ánutuna minníseeqa únna qíra Ánutuna amooqímaríanara qídanoo.) ⁵ Mi-anaaseená áqinísa miná áuqu ákara rínoo máridanoo áuqu akooqóo máridanoo óosana kukéeqanoo máridanoo. Miná áuqu maaqí qínoo máridanoo Fira Babiroonia aiqáma nári náumoosaa feefaurú máree maríasa nínoofa faqa káaqaa ánaaseera rímaríasa nínoofa faqa máridanoo.

⁶ Qinéé Yoohaneesa miná ákara qáfeeqa mi-anaaseená óosana qáfaunanoo fúrufaramminoo mári-faqa qáfeeqa. Mifá Ánutuna maqásaaqaraa faiqí ánaasee fidíka faqa Yísuna ufara afeekaikí maríasa fidíka faqa uáinna nammariara foora misá narusée misá fidíka néeneeseenóora foora fúrufarinoo nímarí anaaseefa. Qinéé miná qáfamásauanoo firaaqóo dáaquqeenoo. Qangiroo fannoo miqíafananoo qíqafeenoo qinau. ⁷ Anée nánaree áaquqaidanoo fee qinéé mi-anaaseená faqa mi-aandauná faqa óosana kooroo qíqanamma íria. ⁸ Anée kásau aandau qáfaanafa óoqai márufa maqee sía máridanoo, mifá qúsasaa maqá ámeemaanai madikakíqari ururéenoo taikáranaki fúannoo. Náaru náaru máriranaki fímaríasa Ánutuna búkaki núqu ákara rínoo máridanoo, óoqai maa-maqáfa sía máru kámuqoo mi-bukánaki misá núqu ákara rúmaqoofa máridanoo. Maa-maqánasaa máriasa sía mi-bukánaki núqu ákara rúmaqoosa misá mi-manda kaasau aandauná qáfeeqa káaqaa náaquqainaqa miná ufamau fifáranoo. Óoqai márinoo maqee sía máridanoo kafáa kásooqaqee kooroo íaninanara tautúmasee miná ufamau fifáranoo.

⁹ Maa-ufána írirana faqaasá kai írifaranoo. Mi-kaasau taatuqee aandauná ákiaqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée ákiaqafaqaafa maridanoo. Mi-akiaqa namúna faqa dínni qísauku taikásee dínni ani qaara marasée áaqana namu kíkíqa úsinoo máridanoo mi-anaaseefá mináqasaa óoqufaaqee máridanoo, karaambáiquaiqai faqa miqímasee namu máridaqa. ¹⁰ Moodáannai qísauku karaambáiqua dóo taikáfíqau, moodáa káqi rakísidanoo máridanoo moó fannoo aniráannoo aniráinanoo qúsasaa taikáannoo. ¹¹ Mi-kaasau aandaúfa ánaasee minásaa óoqumariufa óoqai márufa maqee sía máridanoo kásooqaqee kafáa kambíqaannoo. Óoqai indaarú mifá dínni taikásee dínni ani qaaramarasée karaambáiqua márúnaki máriuufa taikáfufanoo kaifáa kambíqafinoo dínni ani qaaramoo kínanoo mifá qúsasaa kurídiranaki fúannoo.

¹² Mandá káasau aandau aanai qísaukuqara taikárafa miqímandee kai kásooqaqee karaambáiqua maqásaa moodáa kari kambíqafi máridaqa faiqí ánaasee rakísi nímaqeefaranoo. Mi-namúsa nári afeeka mandá kaasau aandau náida amisáifanoo mifá misá faqa qúsasaa faiqí ánaasee rakísi nímaqaannoo. ¹³ Mi-karaambaiqáusa qísaukuqara taikárausa moodáa írirana máríranasaa máridaqa nári afeeka faqa nári úriqararana faqa mi-manda kaasau aandauná poodúaqida ámimarífaranoo. ¹⁴ Mi-karaambaiqáusa sipsípa ánaaqi Yísuna áruannee qímasee miná faqa rákífara. Yísufa narí rusandeesámumasee náaramáqaisa afeekaikámandee Yísuna faqa fímaríasa misá saimbaqa mi-karaambaiqáusa náru taikéefaranoo. Mifá Yísufa aiqáma karaambáiqua máridanoo aiqáma úriqararansa úrinaaqararafa máridanoo minára Yísufa quándaki misá faqa naru taikáannoo.

¹⁵ Mi-qangiroofá kafáa mi-anaaseenára qímaqimino qinau. Mi-anaaseefá nammári ámuuqasaa óoqumaruna anée qáfaananoo. Mi-nammarífa moómoosa maqúsa máriasa moómoo fasiqá ánaasee ufa óosana óosana qímaríasa kíkíqamusinoo mi-nammarínasaa máridanoo. ¹⁶ Mi-qísaukuqarána taikásee aanai nimanásaa karaambáiqua máriasa faqa mandá kaasau aandau faqa mi-umuari mari anaaseenára fídi-aqaammidaqa miná aiqáma ainaina marasáifanoo mifá káqi samu máriannoo. Misá miqóo miná amaquí námasaifanoo dóo idáqama taikáfuannoo. ¹⁷ Mi-karaambaiqáusa sía náriqá kai miqífaranoo. Ánutufa qumeé fuki faakí qínaqa misá sía irirainni misá nári íriranammifoo qímasee nári afeeka mandá kaasau aandau ámifarano. Ánutufa narí ufa ánoonaikianinna áukuanara áfeesidanoo miqíannoo.

¹⁸ Mi-anaaseená anée qáfaanafá mifá aiqáma máaqa máaqa karaambaiqáusa rakísi nímaqeemari maqusafa máridanoo.

Babiroonia máqusa Ánutufa nárú taikóo ufafa.

18 Qínée Yoohaneesa mi-ainaináusa qáfamasee moo qángiroo qáfaqafana. Ánutufa narí afeeka firaaná ámufanoo innaarúnaindari maqásaa qumuroofanoo miná aréenarafa firaqóo aiqáma

maqá maaqasaa aréeneenoo káaqa qámaqinau. ² Mifá firaa kari maaqí qímasee naméera qinau. Mifá dóo kurídinoo firaa Babiroonia máqusa dóo áqufinoo kurídinoo. Mi-nakundúnaki áfaannauqa faqa ni-manauqáindi qikairí faqaasauqa faqa ufiniuqá áfaanna ufini kai fídiqaa írafauqa kai máridanoo. ³ Mi-maqúsánaasa nári úmmuarirana faiqí ánaasee narí deedéepa narí deedéepirana uáinna nammariara foora ánaamuru máriasa níminoo ínee naaqée qímasoofaqa néeneusa máridaqa. Maqásaaqaraasa ánaamuru karaambáiqua Babiroonia faqa úmmuaridaqa náafeeqeusa máridaqa. Aiqáma máaqa máaqa pisinísa uqéree maríasa Babiroonia máqannaasa káaqa aináina moómoo irairaiámarinano minánnai nunnimma moómoo maree maríasa máridaqa.

⁴ Mi-qangiroofá miqí qímasoofanoo innaarúnaindaraa ufa qínée Yoohaneesa moo íriqafana. Mifá maaqí qímasee Ánutuna ufa írimaríasa qímannimino qinau.

Óo qíní qíku qísauku ínee mi-maqúsánakiqari dóo ániaqa. Ínee sía misá mandóosanaki kéeqaaqa miqíqa sía misá náriranaki faqa kéeqaaqa.

⁵ Mi-maqúsánaasa mandáinaina fannoo narámuuaqa narámuuaqa inoo óoruffífanoo meerái innaarúnai óoru máridanoo. Ánutufa misá mandóosana qáfaidanoo íridanoo.

⁶ Misá ínni mandaikamánnimaqóondee kai ínee quándaki nári nímiaqa. Misá ínni mandaikamánnimaqoona ákiaqara ínee quándaki qaaraikámandee nímiaqa. Misá mandá nammari ínni nímunara ínee quándaki mi-kaafánaki kai idáqainna nammarina firaqóo nímiqaaqaa naaqa.

⁷ Babiroonia máqannaasa nári nifaaqa aréenarana faqa nári moómoo ámiqira ainaina faqa náriqá máraqau. Mi-ainainná amana kái ínee aupúrarana faqa ikífaafau qírana faqa misá nímiaqa. Misá náriara úriqararausee qímariana sía maasá keekoopáú máridau. Maasá sía ikífaafau qianáuree qímariana ákiaqara aupúrarana faqa ikífaafau qírana faqa nímiaqa.

⁸ Misá miqí qímaria mandáinaina ákiaqara misá firaqóo nídafirana faqa namúana faqa aurírana faqa ikífaafau qírana faqa aandaróo nárirana faqa aiqáma ainaina moodáa kari misá nifaaqa quqásaaqa. Misá mi-maqúsáfa idá qáma taikáannoo. Karaambáiqua Ánutufa misá ufa írimarífa afeeka úriqararafa márifa máridanoo.

⁹ Mi-qangiroofá Babiroonia máqusara káqi qínoo qinau. Maa-maqá maaqánasaaqaraa karaambaiquqa Babiroonia máqusaindaraa mandainaina máree maríasa mi-maqúsána idáqainna idámuna qáfamasee firaqóo ikíraqeefaranoo. ¹⁰ Misá mi-maqúsána aupúrarana qáfamasee rufíasee nínanai tatíiaqa máridaqa maaqí qímasee faiqíara foora mi-maqá maaqána qímamifarano. Óo mandáinaina, Óo náaquqara ainaina maa-firaa afeeka maqúsá Babiroonia moodáa faasaana kai aní mandóosana ákiaqara kurídi taikáananoo.

¹¹ Maqásaa pisinísa fasiqauqa faqa mi-maqusánara ikiráqaida maaqí qifáranoo, sía mi-maqannáasa kafáa maasá ámiqira ainaina marasée feefaurú qímifaranoo.

¹² Sía kafáa moó fannoo maasá kóora faqa siruáa faqa firaa feefauru áqimaria óosana óosana óoniuqa faqa marasée feefaurú qímifaranoo. Sía kafáa moó fannoo maasá ámiqira qámunna óosana óosana saasáakoona árirana faqa fidíka árirana faqa marasée feefaurú qímifaranoo. Sía moó fannoo maasá ámiqira saqari faqa eereefanta aanainnái áuqimaria ainainna faqa firaa feefaurú áqimaria saqárinannai áuqimaria ainainna faqa booróosannai faqa qáinnannai faqa ámiqira óoninnai faqa áuqimaria ainainna sía kafáa marasée feefaurú qímifaranoo. ¹³ Sía moó fannoo ooruku óosana óosana faqa ámiqimasee áfundimaru ainainna faqa makáqa nammari faqa fadaméena faqa parauáqa faqa ráisa faqa burimakáu faqa sipsípa faqa qóosa faqa qóosa rarisée mari karana faqa karabúsa aináinira faiqi faqa faiqi nimana faqa sía moó fannoo kaifáa mi-ainaináusa marasée munnimma qímifaranoo.

¹⁴ Pisinísa ímaria fasiqausa Babiroonia máqusara maaqí qímasee qifáranoo. Babiroonia máqannaasa ínnee níqaararee márifafa adíafaa ímarifafa máree maría ainainausa dóo kukéeqafinoo, aní munnimma moómoo faqa aní adíafaairafa káaqa qáranasaa márina dóo taikéenoos sía kafáa paqúrinnaranoo. ¹⁵ Pisinísaiki maría fasiqausa Babiroonia máqannaasa ámiqira ainaina feefaurúmasee minánnai firaa munnimma máree marusa mi-maqusána aupúrarana qáfamasee rufíasee níanai tatíafa márida ikiráqeesee soofaaramáseeqa maaqí qifáranoo. ¹⁶ Óo maa-firaa maqusa mandáinaina náaquqarafa kambíqanoo máridanoo. Mi-maqusáfa ánaaseera foora saasáakoona árirana faqa fidíka árirana faqa afisírafa kóora áuqimaria oondana faqa firaa feefaurú áqimaria óoniuqa faqa afaaqa áuqirafa dóo maqee dadí taikáfinoo.

¹⁷ Miqí qímaseenoo mi-qangiroofá sípa kiatéenara maaqí qináu. Aiqáma sípa kiatéenuqa faqa nári pooskúrauqa faqa nári pasindíauqa faqa aiqáma ooruku námmani ámuqumau nídaqa aináini marúsa Babiroonia idámuna qáfeeqa níanai tatíeeqa ikiráqeeqa maaqí qifáranoo. Sía moó máqusa maa-firaa maqusa áuqu faqaafa miqírafa máridanoo. ¹⁹ Miqí qímaseeqa kookooma afaqá qumáree níkiqaa ámoondúnna kukupámaseeqa maaqí qifáranoo. Óo mandáinaina náaquqarafa firaa maqusa áuqu faqaafa kukéeqeenoo. Aiqáma sípaki nusa ooruku námmani ámuqumau nusá maa-maqusánakinaasa aináina moómoo nimisáida firaa munnimma máree marunausa dóo dauní mi-aiqama ainaináfa qama taikéenoos.

²⁰ Mi-qangiroofá miqí qímaseenoo quándakufanoo Ánutuna áiku ásauku Babiroonia máqusara qímaníminau. Ínnee innaarúnai máriasa faqa Ánutuna áiku ásauku faqa Yísufa niqiqoo fásiqausa faqa Ánutuna tamummáqara fasiqauqa faqa ínnee aiqáma asasiaqa. Mi-maqusáfa ínnei nári ifa miná ákiqara Ánutufa maqee mi-maqusána árifanoo kurídinoo asasiaqa.

²¹ Miqí qímasoofanoo qangiroo moo ámudaaná qímarufa óoni firaatiá minánnai mi-aukuanná máru fasiqanaaseesa sakuma andaana andaana rímariaqau. Mi-ooninna fooqaa tia rafúsu qumáreenoo ooruku námariki áranaiqi áqinoo qináu. Mi-firaa maqusána áuqu faqaana Babiroonia máqusa óoni áqunnana amana kái áqusainanoo kukéeqafinaqa sía kaifáa qáfeefaranoo. ²² Minakí piripúnna árimariasa faqa káqikaa ufireena fuaqée maríasa faqa firaa ufireena kookáanauru fuaqée maríasa faqa aiqáma musíka fuaqée máriasa faqa sía kaifáa mi-maqusánaki qáfeefaranoo. Óosana óosana ainainí maríasa misá kúkusi maríafa sía kafáa írifaranoo, qaindi áfai faqa síammírifaranoo. ²³ Sía minakí qóoma qáannoo sía kafáa nimundárana tutúqirafa máriannoo. Babiroonia máqusai pisinísa ímarusa faqa aiqáma máqanna pisinísa ímarusa faqa úrinaaqararusa máriqau. Ínni áukainaina máraqa nuasa náriqa únnaqira áukainainannai aiqáma máqannaasa níkaruqidaqa. ²⁴ Ánutufa narí áiku ásauku fidíka faqa narí tamummáqara fasiqauqa fidíka faqa aiqáma maqásaa kúqimarusa faqa Babiroonia máqusaki paqúrunara nárirana nímiannoo.

19 Mi-qangiroofá Babiroonia máqusara ufa qímasoofaqa quandáfi ufa firaaná innaarúnai qífu pisipasamásoonaki máridaqa íriqiafana. Mi-ufáfa faiqi moómoo suqíqa máridara foora qínoo maaqí qiqau. Ánutuna amooqiaqa. Faiqí asumu máree mariana faqa káaqa qárana faqa firaa afeeka faqa maasá Ánutunaindi máridanoo. ² Mifá mi-umuari mari anaaseefá maqásaaqaraasa putaamánnimaqée marúnna ákiqara Ánutufa miná árináu. Miqúnara miná ufa nímirafa kúqaa andeeqárafa máridanoo. Mi-anaaseefá Ánutuna aináinira fasiqauqa kuqá nárunara Ánutufa árináu. ³ Misá kafáa fáaqariqa qiqau. Ánutuna amooqiaqa. Mi-maqusána, Babiroonia máqusa idámuna fannoo náaru náaru óoru fímarianoo. ⁴ Miqí qímasoofaqa faiqí firaasa moodáa fasiqá faqa qaara faqa qaara faqa Ánutuna qaarí fíqu fíqu iqá márusa faqa aandáyu qaara faqa qaara faqa márusa faqa Ánutuna óorisaa nóorindari maqásaa áqufidaqa Ánutuna amooqidaqa qiqau, misá kúqaa qídaqia, Ánutuna amooqiaqa.

Sipsípa ánaaqi Yísuna amundára qóomaqa ufa.

⁵ Miqí qímasoofanoo ufa moó Ánutuna qaarísaqari qufaqa íriqiafana. Aiqáma Ánutuna aináinimárusa minára rufíeemarusa, káqiqaese faqa úriqararusa faqa aiqáma maasá Ánutunara amooqiaqa. ⁶ Miqí qímasoofanoo ufa moó faiqí moómoosa suqídara foora firaa oondáinni nammári áqufidanoora foora innaarúnai qínoora foora miqíra ufa fannoo maaqí qináu. Ínnee aiqámausa Ánutuna amooqiaqa. Karaambáiqqa maasá úriqarara Ánutufa afeeka uqanna mifá narí aiqámai rakísinimaqarana dóo óosana araséenoos úriqaránoos máridanoo. ⁷ Tatúfirana áruaninna sipsípa anaaqifa Yísuna amundárafara foora dóo animáridanoo, minára maasá susúiqqa asasiaqa miná

úriqararana amooqiaqa. Miná ánaaqara foora Ánutufa fúka siara éekara árimarúna áminoo maa-siarána íraannee qufanoo irasée deedaqinóo máridanoo. Mi-eekara siaráfa Ánutuna maqásaa fasiqa anaasee andeeqára óosana kíkíqamusinoo máridanoo.

⁹ Mi-ufána qímasoofanoo mi-qangiroofá qiní Yoohaneesa qímaqiminoo qinau. Yoohanee maa-ufána ákara rúa. Maa-ufáusa Ánutuna kúqaa ánoona ufa máridanoo. Ánutufa sipsípa ánaaqi amundára qóomaqara náaree márisa susúida asasímaríasa máridaqa. ¹⁰ Miqí qímasoofaqa qiní dáaquqoofaqa mi-qangirooná áikuki dóorindari áqfúmáfi amooqianéeriafananoo mifá qáoo qímaseenoo qinau. Óo anée sía miqía. Aiqáma Yísufa kooroo íra ánoona ufa qumáree maríasa aní faqa aní ákaqaafasaauqa faqa moodáa ainainí-marunaua máridaqa anée sía qiní qimooqia Ánutuna kai amooqía. Yísufa narí máru aukuaana narí ánoona ufa kooroiná. Mi-ufáfa kai Yísufa sía kambíqoo aukuaana tamummáqara fasiqauqa náakufufaqa qímannimufaqa ákara ríqau.

Éekara qóosasaa márufa narí andeeqáranannai aiqá-mausa úriqararafaikinau.

¹¹ Mi-qangiroofá miqí qímasoofaqa innaarúnai márida qáfaafananoo innaarúna rakéemámbufaqa akooqóo máriqau. Qinée minakí qóosa moo éekara árirana qáfaqafana. Miná ataufakaaqá Yísufa óoq-ufaaqée máridanoo miná áuqu qaara auqu faqáafa. Moo áuqu ámiqirafa mapukúsee miqóo kai mári fasiqanee qinau. Moo áuqu kúqaa ufa qímari fasiqanee qiqau. Narí andeeqára íriranannai kai faiqí ánaasee ufa rainánnímaqaidanoo minánnai kai mandóosana máree maríasa rákirana marannímídanoo. ¹² Miná áfu idáuru miqírafa qéemarinau. Miná ákiaqasaa karaambáiqqa qafee moómoo afisínoo márinau. Mi-fasiqána áuqu narí afaaqái ákara rínoo máridanoo sía moó fannoo qáfaidanoo narí kai qáfaidanoo. ¹³ Miná qamunna afisímarufa fidíka ánaaqi márinau. Misá miná áuquara Ánutuna ufafée qímaríqau. ¹⁴ Mifá narí qóosasaa áiqaróofanoo miná ánaaqianna Ánutuna innaarúnaindaraa rákira ámmi-uqa aiqáma nári éekara qóosasaa náriqa qamunna éekara qamunna ánuqara qamunna afisírausa miná ánaaqianna miná áfaqee fiqau. ¹⁵ Miná óokiqari aseema raiqárafa ani márinau. Minánnai aiqáma máqanna rafáaqafuannoo, qáinna samu úqirafa nídanoo rakísinnímaqannoo. Mifá úriqarara afeeka Ánutuna áanoqirafa áranandaki idára foora aiqáma maa-maqánasaaqaraasa miná ufa sía írimaríasa afapí-ta qumáreenoo moodáanaki afapíta rapidaú ínanoo faiqí fidíka fannoo sáuna tatíra fára foommíannoo. ¹⁶ Miná qamunna sáa faqa miná áikusaa faqa miná áuqu moó maaqí qímasee ákara rírafa Karaambáiquaqa karaambáiqqa úriqararaua úriqararafa máridanoo.

¹⁷ Qinée Yoohaneesa miná qáfamaseeqa quándaki qangiroo moo súanisaa kíkíqinoo márina qáfeeqa. Mifá aiqáma ufini innaarúna ámeemaanai nímariasa

firaa kari naméera qímasee qímanniminoo qinau. Ínnee suqúfiqa Ánutuna firaa qoomaqa sakasée naaqa. ¹⁸ Ínnee suqúfiqa karaambáiqauqa faqa sundíauqa faqa misá kiatéenuqa faqa qóosauqa faqa minásaa akaraqá maríasa faqa aiqáma fasiqa rumbée maríasa faqa idukí maríasa faqa káiqeese faqa úriqararaua faqa Ánutufa misá aiqáma narusáinaqa misá nimaqí aniréeqa Ánutufa qoomáqa sakaséenoo misá nimaqí aniréee naaqa.

¹⁹ Súanisaa máru qangiroofa miqí qímasoofaqa quándafi firaa rakirana qáfaqafana. Mandá kásau aandau faqa maa-maqa maaqánasaa karaambáiqauqa faqa nári rákira sundíauqa moómoo faqa suqúfi éekara qóosasaa márufa narí ammi sundífa námufaqa náruannee qímasoofaqa rákirana uqéeraqau.

²⁰ Qóosasaa márufa mandá kaasau aandau úraaqaramáfinoo rumbá quqáseenoo ínaaqianna kásau aandau námufaqa rumbá quqánau. Mi-in-aqianaa kaasau andauná moo áuqu únna qíra tamummaqara fasiqa. Mi-unna qira tamummaqaráfa indaarúqaa kásau aandau óorisaa faiqí sía áuqaaqaa íra ainaina áuquqoofa mi-ainainánnai mifá faiqí ánaasee níkaru qufaqa akaqáusa níqinaaqa faqa nísauku uqannái faqa mandá kaasau aandau ákara máraqau. Akaqáusa mi-kaasau andaunára innaaru qímaríqau. Éekara qóosasaa nímárufa mifá kásau aandau maréeqee únna qíra tamummaqara fasiqa faqa káqi kási maríafaqa qumáreeqee idá fárumaki áqinau. Mi-idáfa firaaqóo aurukandaá kandaa ídanoo áfunda mandáikammímarinau. ²¹ Éekara qóosasaa nímárufa narí óokiqari áni maru qaseemafa kásau aandau ammi sundíauqa faqa maa-maqa maaqána karaambáiqqa ammi sundíauqa faqa aiqáma náru taikásoofaqa innaarúnai ufiniúqá qumurée aiqáma misá nimaqí noofanoo nímuaqufaqa minnísaqau.

Wan tauséenna aukuaana Yísufa rakísiu úfafa.

20 Qinée Yoohaneesa miqímaruna qáfamasee quándaki innaarúnaindari qangiroo moó fannoo maqá ámeemaanai kíqa faqa kísaaqa sáinanda faqa ásaukuki úqirafa maqái qúminau. ² Qumuréenoo qaareena qumáranau. Mi-qaareenná moo áuqu óoqeenáa sakani moo áuqu Sadannafa moo áuqu áfaanna. Mi-qangiroofá qumáreenoo sáinandannai rumbáseenoo maqá ámeemaanai madikakí afeeqá áquseenoo róokamandeenoo amúsaraseenoo wan tauséenna áukuana minakí máriannee qímasee quqánau. Mikamúqoo sía maa-maqa maaqánasaaqaraasa níkaruqiannoo. Mi-wan tauseenna aukuaná taikásainanoo Ánutufa kafáa idukúsainanoo káqikaqoo kafáa níkaruqiannoo.

⁴ Qaareena rumbásoofaqa qaarí moómoo innaarúnai ufiqínnoo máru qáfaqafana. Minásaa óoqu maríqa márúsara Ánutufa ínnee faiqí ánaasee ufa íriaqee qinau. Qinée miqúna qáfeeqa quándakufaqa faiqí nimana moómoo qáfaqafana. Misá Yísuna ánoona ufa faqa Ánutuna ufa faqa kooroounára nárua nimana máru-faqa níndafaqafana. Misá sía mandá kásau aandau

fee miná amanaree innaaru qímarusa máriqau. Misá mandá kaasau aandau ákara níqinaaqa faqa nísaukusaa faqa qáoo qímarusa máriqau. Misá kúqiranakiqari findi fíqa ásauku mundírana sáimbaqa karaambáiqaiqa mámbiqa faiqí ánaasee rakísifaranoo. Mi-uan tauseenna aukuaná minásaimbaqa rakísifaranoo qinée qáfaqiafana. ⁵ Akaqáusa kásooqaqee wan tauseenna aukuaana áiqarammáfufanoo Ánutufa ínaaqiannaasa mara findifuannoo. ⁶ Indaarú findifiraua Ánutufa firaa asasirana níminaaqaa asasífaranoo. Ínaaqianna findi fírafafa moo áuqu ínaaqianna kúqirafa máriannoo. Sía indaarú findifiraua úrinaaqareefaranoo. Indaarú findifiraua Ánutunaindi faqa ásauku mundírana aanáiqikiraua máridaqa wan tauseenna aukuaana Yísuna faqa faiqí ánaaseesaa rakísifaranoo.

Sadannana narí áiku ásauku faqa idáki áquaninna úfafa.

⁷ Mi-uan tauseenna aukuaná áiqaráinanoo Ánutufa Sadanna narí rumbáranakinaana idukúsainanoo ráudamakinoo aiqáma máqasaa máriasa kafáa níkaruqiannoo. Níkaruqímaseenoo náarainaaqaa moómoosa uqanna aniréeqa núkudara foora qumbiqá áqufifanoo Ánutufa áidimari máqusana Yeerusaree máqusa faqa Ánutunara rímaria fasiqa anaaseesa faqa aiqáma firaaqóo rafúsu quqárúmasee náríraee qíannoo. Aiqáma máqannaasa suqímarusara Kookána máqannaasa faqa Mákookana máqannaasa faqee qímarifaranoo. Rákuanee qímarufanoo innaarunaindari idá firaaqá qumuréenoo aiqáma nárú taikásoofaqa qinée qáfaqiafana. ¹⁰ Náru taikásoofanoo Ánutufa faiqí ánaasee níkaru qímaru afaannána rafúseeqeenoo idá fárúmaki áfunda mandá márúnaki áqinau. Sía narí kai, óoqai mandá kaasau aandau faqa únna qíra tamummaqara fasiqa faqa márúnaki áfaanna rafúsu áqinau. Miqóo misá máridaqa fáasaana faqa eendáki faqa aupúrarana máridaqa náru náru márifaranoo.

Ánutufa taikára faasaana ufa qíaninna úfafa.

¹¹ Qinée Yoohaneesa miqíqufaqa qáfamaseeqa quándaki qáfaafananoo firaa qaari ufiqírafafa éekara árimarunasaa minásaa óoqumaru fasiqana faqa qáfaqiafana. Mifá kooroo máfufanoo innaarúna faqa maqá faqa miná áfusaaqari dóo taikéenoo taikáfinau. ¹² Qinée miqóo qáfaafananoo kúqiraua aiqáma kúqiranakiqari findi fíqa Ánutuna qaarí aaqá ufa qíráree qímasee kikíqiqá máriqau. Úriqararaua faqa óorudupiraua faqa amana amana kái Ánutuna óorisaa kikíqiqau. Innaarúnai máriasa mi-kuqiráusa ákara papiqa qairíseenoo nísana ríqau. Papiqa moo káqi máriasa núqu papiqa faqa qairísee qáfanau. Ánutufa mi-papiqánakinaana misá mandá márirana nírana áuqarana qáfamaseenoo ufa miná amana kai níminau. ¹³ Ánutufa qufanoo ooruku námmani fannoo kúqiraua minakí márusa maréeqeenoo Ánutuna áfusaa quqásoofanoo kúqirana faqa maqá ámeemaanai kúqirana faqa náriki mária kúqiraua maréeqee Ánutuna áfusaa

quqáqau. Quqásoofanoo Ánutufa aiqáma nári mandáinaina áuqoona ákiaqara ufa níminau. ¹⁴ Kúqiranaki máriasa faqa maqá ámeemaanai kúqiranaki máriasa faqa aiqáma maréeqeenoo idá fárúmaki áqinau. Mi-ida farumánaki áqimarianara ínaaqianna kúqiranee qinau. ¹⁵ Aiqámausa asumu máraaninausa papiqakí núqu máriasa misá káqi márifaranoo mi-papiqánaki núqu sía márinausa misá aiqáma maréeqee káqi kási márufanoo idá fárúmaki aiqáma áqinau.

Fúka innaaruna faqa maqá faqa áuquaninna úfafa.

21 Maa-nauraa maqáfa faqa innaarúna faqa ooruku námmani faqa dóo taikánau. Taikáfufanoo fúka innaaruna faqa maqá faqa óoqeenána ámaaqa maqasoofaqa qáfaqiafana. ² Qinée qáfaafananoo Ánutufa qufanoo fúka náaquqara máqusa fúka Yeerusaree innaarúnaindari qumuréenoo óoqeenáa Yeerusaree ámaaqa maqafufaqa qáfaqiafana. Fúka anaasee amundáranara foora afaaqa áuqirafa fúka maqasaa qúminau. ³ Qumuroofanoo ufa moó fannoo Ánutuna innaarúna qaarísaaqari maaqí qímasee firaa kari qinau. Dóo maqee Ánutuna maqúsa faiqíki qumu máridanoo. Mifá misá faqa márinaqa misá miná faiqí ánaasee márifaranoo. Ánutufa narí uqanna misá faqa márinoo misá Ánutufa máriannoo. ⁴ Mifá aiqámausa naukunu rukáannoo. Sía kafáa kúqirafa faqa ikífaafau qírafa faqa ikíráqarafa faqa nídafirafa faqa sía kafáa mifáuqa máriannoo. Mi-ooqeenaa ainaináfa dóo taikáfinoo.

⁵ Mi-ufáfa taikóofanoo qaarísaa márufa qiní qímaqiminoos qinau. Dóo qinée maqee aiqáma ainaina fúka kai áuqu quqáanaura. Maa-ufáusa ákara rúa, kúqaa ánoona ufa máridanoo minásaa mundímaria úfafa máridanoo. ⁶ Kafáa qímaqiminoos qinau. Dóo aiqáma ainaina taikéenoo. Qinée óosana áraafanausa máridaqa taikáaninna áukuana faqaasa máridaqa. Nammáriara nídimarisa fúka maqákiqari ururée mari nammarina, káqi máriara nammari asooárafafa sía feefaurírafafa káqi nímiannauranoo. ⁷ Mandáinaina rafáaqafusee úriaaqararaua qinée maa-ainainná nímiannaura. Qinée misá Ánutusa máriannaura misá qiní qímaakumara márifaranoo. ⁸ Maparaa ímariasa faqa ueeqée maríasa faqa káaqa ufa rukíee maríasa faqa faiqí ánaasee kuqá nárímariasa faqa káaqa faiqí ánaaseera rímariasa faqa áukainaina máraqa nuasa faqa túmunnai faiqí nimana áuqusaida minára ruffísaída innaaru qímariasa faqa aiqáma óosana óosana únna ufa qímariasa faqa mi-mandoosanná máraqa nuasa misá maqúsai idá fárúmaki márifaranoo. Miqóo idá firaaqá fasafasáinoo mandúndi marífa máriannoo. Mi-idána áuqu ínaaqianna kúqirafa máridanoo.

Fúka Yeerusaree ánianinna úfafa.

⁹ Miqí qímasee qímaqimisoofanoo qangiroo moó fannoo qísauku dínni taikásee dínni ani qaara marasée márusakiqari aupúrarana maqásaa téeqimaríasakiqari moó fannoo aniréee qímaqiminoos qinau. Yoohanee

anée maí aniráinaqa auníriranasaa kúqu sipsipa anaaqína miná ánaaqa amundárana aní uqafíqaanana qáfa. ¹⁰ Miqí qímasoofanoo Ánutuna maraquina fannoo qiní dáakufufanoo qangiroo fannoo rafúsueeqeenoo kísaaqa aaqanasaa quqáqísánau. Miqóoqari náaquqara maqusa fúka Yeerusaree máqusa innaarúnaindari Ánutufinnaindari qúmuna uqaqífíqanau. ¹¹ Qúmimarufanoo faqa qumu márinanoo faqa minakíqari Ánutuna káaqa aréenarafa minakíqari tákuna-soosa ímarináu. Mi-fuka maqusáfa pupú óoni tánukaidara foorá qéemarináu.

¹² Mi-fuka maqusána faandaamurafa óoninnai áuquqoofa márináu kísaaqa ámatooki kámmínoo márináu minakí qísaukuqara taikásee qíku óoqu qaaraqánda marasée kooqí márináu, aiqáma kooqísaa qangiroo moó fannoo rakísímarináu. Mi-kooqísasaa Isaraeena áiku ásauku márusa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée núqu mi-kooqísasaa ákara rínoo márináu. ¹³ Súani óosana ururée maruqaannai faandaamurasáa qaaramoó kóoqi miqaannái márináu. Súani kéeqee marú qaannai qaaramoó kóoqi márináu. Súani dínna ataaqee qaannai qaaramoó kóoqi márináu. Súani dínna ataaqee qaannai qaaramoó kóoqi faandaamurasáa márináu. ¹⁴ Mi-ooni faandaamurána óosanaki qísauku qara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée firaa ooniuqa márináu. Mi-oonísasaa sipsípa ánaaqi Yísuna áiku ásauku qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaara marasée marúsa núqu mi-oonísasaa ákara rínoo márináu.

¹⁵ Mi-qangiroofá qiní qímaqimímaruna ásaukuki ruráa kóora áuqimaruna uqusée máriunannai mi-fuka maqusána faqa faandaamura faqa kooqíuqa faqa amanamásee qáfanau. ¹⁶ Mi-fuka maqusána ataaqéenni faqa miná sandáaqai faqa amana amana kái márináu. Aiqáma tu tauséenna faqa foo handaréeta faqa (2,400 kilometer) miná kísaaqa miqímaseenoo kísaaqa uqanna mi-maqusána áti faqa márináu. ¹⁷ Mi-fuka maqusa faandaamuráfa fáina máqa qufisara foorá áuqirafa márináu. Mi-qangiroofá faandaamura máqasaaqari ámmuqunni amanamásee qáfamaseenoo sikisti metera amana máridanoo feé qinau. Kísaaqa uqanna márináu. ¹⁸ Mi-faandaamuráfa pupú óoninnai áuqirafa márináu, mi-maqusánaki máaqaquqa kóorannai karásakiara foorá ruqíaki qáfee marufa idaaqírafa uqanna márináu. ¹⁹ Faandaamura óosanasaa firaa ooniuqa márufa firaa feefauru áqusai-da máree maría óoniuqa mi-firaa oonísasaa afaaqa áuqiiqee maríqau. Faandaamura firaa ooniuqa qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda márara óoni mapukíra óoni nifaaqa áuqira óoniuqa márídaqa, núqu faqaa óoniuqa maríqau.

Moo óoni afaaqa moo áuqirafa miná áuqu yasapeera márináu. Mifá saqári ámanee árirafa amanandá tánukaida qéemarufa márináu.

Moo óoni afaaqa áuqirafa miná áuqu akafata márináu. Mifá dirindási áriranasaa indiri óoni árirafa márináu.

Moo óoni áuqu eemrarada márináu. Mifá pupú óoni moó saqári ámanee árirafa márináu.

²⁰ Moo óoni áuqu saradoonikisa márináu. Mifá pupú óoni moó éekara faqa saapáni óoniarra foorá írafa faqa márináu.

Moo óoni áuqu kananeeriana márináu. Mifá taatuqée saapáni márináu.

Moo óoni áuqu koosa márináu. Mifá pupú óoni moó tumána árirafa márináu.

Moo óoni áuqu beerira márináu. Mifá arooqá óoni fooqáfa saqári amanee árirafa márináu.

Moo óoni áuqu toopasa márináu. Mifá pupú óoni miqírafa tumána árirafa márináu.

Moo óoni áuqu karaseedooni moo óoni márináu. Mifá pupú óoni miqírafa saqári ámanee árirafa márináu.

Moo óoni áuqu tookueesa márináu. Mifá óoni moó saqári ámanee árirafa márináu.

Moo óoni áuqu ameeetisa márináu. Mifá arooqá óoni miqírafa pánnoona árirafa amanandá qáfee marúfa márináu.

Faandaamura firaa ooniuqara mapukíra óoni fée qiqau misá núqu miqímínoo máridanoo. Qísaukuqara taikásee qíkunni óoqu qaaraqánda marasée márináu.

²¹ Fúka Yeerusaree máqusa qíkunni óoqu qaara marasée kooqí márináu. Aiqáma kooqí faandaamura máqusa máaqa kooqíara foorá áuqinoo márináu.

Óoni firaná qumáree minakí ititée marú óonisa feefaurú áqimarí óonisa firaa ooniuqa óondá firaná fooqáfa márufaqa qáfaqiafana. Maqúsa qámbaana faqa naambeéqai faqa aiqáma ámiqira kóorannai áuqirafa amanandá qáfee marúfa márináu.

²² Qinée Yoohaneesa fúka maqusa Yeerusaree qáfamaseeqa náaquqara amaana máqara randéeqa sía márifaqa qáfeeqa. Amaana máqa máriinoofau fíffau maríqini. Karaambáiqá Ánutufa úriqararafa sipsípa ánaaqi Yísufa faqa miqóo akooqóo márúnara amaana máqa sía márináu. ²³ Súani faqa quqoona faqa márinaqau qáfani. Sía mári qáfeeqa. Máridanoofau fíffau maríqini Ánutuna narí firaa areenarafa firaaqóo káqa qámaqinoo máridanoo, sipsípa ánaaqi mi-maqusána qóomara foorá máridanoo. ²⁴ Aiqáma maa-maqa maaqánasaaqaraasa mi-maqusána káqa qáranasaa nifáranoo. Misá karaambáiqauqa nári ámiqira ainainauqa mi-maqusánaki múnu quqéefaranoo. ²⁵ Mi-maqusa kooqísa aiqáma faasaana atúanoo kai márianoo eendáki faqa sía ititéefaranoo, sía eendá márianoo káqa qárafa kai máriannoo, minára kooqí sía ititáidaqa. ²⁶ Aiqáma maqa maaqásaa máriasa misá ámiqira ainaina faqa misá úriqarara áinaina faqa máree anirée mi-maqusánaki fúka Yeerusaree máqusaki kai quqéefaranoo. ²⁷ Sía moo mánda ainaina fannoo mi-maqusánaki kéeqaannoo. Sía moo ásurira ainaina áuqee marí fee únna ufa qímari fee sía mi-maqusánaki kéeqeeefaranoo. Sipsípa ánaaqi fannoo maqásaaqaraasa narí papiqakí núqu ákara rúmaqaisa misá kai mi-maqusánaki kéeqeeefaranoo.

Káqi mǎrira nammariara qímaqoo úfafa.

22 Mi-qangiroofá fúka Yeerusaree maqusa uqaqífiqaseenoo nammári miqóo mǎruna uqaqífiqanau. Mi-nammarífa Ánutuna faqa sipsípa ánaaqi Yísuna faqa mǎru qaarínakiqari qumurée fúka maqusa qámbaraana óoqu fímarinau. Mi-nammarína áuqu káqi mǎrira nammari fee qiqau. Ámiqira nammari sía dumúna maqá mǎru nammarífa mi-nammarífa mookoofa ámanee kai randáida qúmídanoo. ² Mi-nammarína dínni dínni áfai saqári kambíqanoo mǎridanoo. Mi-saqarísa aiqáma qúqoonasaa qaqamma íraidanoo kai mǎridanoo. Miná ámanee aiqáma máqannaasa aurírana teeroo taikánnisee marífa mi-saqari amanee fǎ mǎridanoo. ³ Moo áinainara Ánutufa áqurarainna ainaina sía mi-fuka maqusánaki mǎriannoo, dóo taikáfuannoo. Ánutuna qaarí faqa sipsípa ánaaqi qaarí faqa mi-fuka maqusánaki mǎridanoo miná áiku ásauku mi-maqusánaki mǎriasa miná amooqífáranoo. ⁴ Misá miná óori qáfefáranoo misá níqinaaqa miná áuqu ákara rínoo mǎriannoo. ⁵ Mi-maqusánaki asukuna taikánoo mǎridanoo sía kafáa mǎriannoo. Misá sía qóomara súaniara írídaqa fífau mǎridaqa, Karaambáiqá Ánutufa misá qóoma mǎrinaqa miqóoqaraasa karaambáiqara foora náaru náaru rakísi nímaqefáranoo.

Yísufa dóo qúmuaninna úfafa.

⁶ Mi-qangiroofá mi-ainaináusa uqaqífiqaseenoo qímaqiminoo qinau. Mi-ufáusa aiqáma qímamúnafa kúqaa minásaa mundímariafa mǎrifaqa qímamiqa. Karaambáiqá Ánutufa narí maraquna tamummáqara fasiqauqa nímmarífa narí qangiroo niqíqáifaqa miná aináinira fasiqa ánaaseesa qúsasaa kambíqaaninna ainainausa uqannífiqaanifeera mi-ainaináusa aní uqafíqeeqa.

⁷ Yísufa ínniara maqásaa mǎriasara maaqí qídanoo, qinée qúsasaa kafáa óoqu fúanaura. Maa-papiqánakinaa ufa irisée mi-maú fímaríasa misá asasífáranoo.

⁸ Qinée Yoohaneesa mi-ainainná aiqáma qáfamasee iriséeqa dáaquoofaqa uqaqífiqee marí qangiroona áikuki maqásaa áqufiqa amooqianéeriafananoo mífá qáoo qímasee qinau. ⁹ Óo sía miqía Ánutuna kai amooqía. Qinée aní faqa moodáa ainainí marúnausa mǎridaqa aní áfasausa tamummáqara fasiqauqa faqa moodáa ainainí marúnausa mǎridaqa. Maa-papiqánakinaa ufamau fímaríasa misá faqa moodáa ainainí marúnausa mǎridaqa. Sía qiní qimooqía Ánutuna kai amooqía. ¹⁰ Mi-qangiroofá kafáa qímaqiminoo qinau. Yoohanee anée maa-papiqánakinaa ufa tamummáqara ufa mǎridanoo sía qumeeráa, qímannimia. Aiqáma maa-ainaináusa qúsasaa kambíqaannoo sía amana quandásee kaifáa kísaaqasaa fúannoo, qúsasaa dóo kambíqaannoo. ¹¹ Ánaaseera fanandírana, faiqíara fanandírana, miqída naríara naríara rímaríasa sáina miqídaqa mǎriaqa, mandóosana mandóosana máree mǎriasa sáina miqí-

daqá mǎriaqa. Ámiqira óosana máree mǎriasa sáina miqídaqa mǎriaqa. Mǎparaammásee ámiqira oosana fíraaqóo máree mǎriasa sáina miqídaqa mǎriaqa.

¹² Dóo íríaqa Yísufa ínniara qídanoo. Qinée qúsasaa óoqufuanaura. Ínnee máree maríanna ákiaqara úqirausa dóo óoqu fíqa múqu nímmianauranoo. ¹³ Qinée óosana áronakiqari mǎrunausa mǎridaqa. Qinée taikáaninna aukuanna faqaasa mǎridaqa.

¹⁴ Nári qamunandá nammári uqúsée ánuqara qámunna faqáasa misá kai amaná fúka Yeerusaree máqusa kooqíki kéeqafíqa káqi náaru mǎrira saqari qaqamma amaná díqísee neefáranoo. Miqímaríasa asasífáranoo. ¹⁵ Mi-maqusána áqoosai káaqa ufa rukíee mǎriasa faqa áukainaina mǎraqa nuasa faqa faiqí ánaasee naríara naríara fanandí mǎriasa faqa faiqí ánaasee kuqá narí mǎriasa faqa saqárinnaí faiqí nimana áuqusáida innaaru qímaríasa faqa únna óosana áuqímaríasa faqa únna ufa qímaríasa faqa misá aiqáma áqoosai mǎrifáranoo.

¹⁶ Qinée Yísufa maa-ufáusa amaana máqaki kéeqee mǎriasa qímannimiaqee qímasee qeeqá qangiroo aqíqeeqa. Qinée Dafídina óosanakiqari mináti mǎridaqa. Qinée kanánaana duqudéeqíara foo káaqa qeemarunausa mǎridaqa.

(Yísuna saqárikí mǎriasa aiqáma miná aqoónausara foora mǎriafanoo misára Yoohaneefa moodáanaki sipsípa ánaaqi Yísuna ánaaqá fée qídanoo maa-papiqánakí qídanoo.) ¹⁷ Ánutuna maraquna faqa sipsípa ánaaqi Yísuna ánaaqá faqa aiqámausara maí ániaqee qídaqá. Aiqáma maa-ufána írimaríasa ínnee faqa quandáfi niqoónausa náaraaqa ániaqee qiaqa. Yísufa náaru mǎrira nammari nímmianee qídanoo. Aiqáma nammáriara nídimarísa dóo anirée naaqa. Sía feefaurífanoo, nídimarínausa káqi naaqa.

Taikára ufa.

¹⁸ Qinée Yoohaneesa aiqámausa maa-papiqánakinaa tamummáqara ufa írimaríasa dóori kándamasee aaquqímannimaqáidaqa faiqí moó fannoo maa-papiqánakinaa ufa moó narí úfa minásaa ootúpamásee qínafa miná ákiaqara Ánutufa maa-papiqánakinaa aupúrarana nárírana mara mi-fasiqána áríranasaa ootúpáinanoo fíraanáikiannoo. ¹⁹ Kafáa faiqí moó fannoo maa-papiqánakinaa tamummaqara ufa áti rafáaqafínanoo minára mi-fasiqáfa náaru mǎrira saqari qaqama néemariana Ánutufa rafáaqafuannoo sía náannee qíannoo miná náaquqara fúka maqusaki kéeqaranara faqa Ánutufa rafáaqafusee qáoo qíannoo. Maa-papiqánakinaa ufamau sía funára qáoo qíannoo.

²⁰ Qinée maa-papiqánakinaa ufa qíma afeekaikámmannimi mǎrunausa Yísusa maaqí qímasee qímannimidaqa kúqaa uqanna qinée qúsasaa ínnee iannáí kaifáa óoqu fúanaura. Qinée Yoohaneesa minára maaqí qídaqá. Óo karaambáiqá Yísu dóo qúmuannee qídaqá.

²¹ Karaambáiqá Yísuna ámiqira áfaarirafa ínni aiqámausaki mǎriani.